Slav 5215.15
CHRISTO ET ECCLESIAE
VE RI TAS
SIGILLUM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV ANG

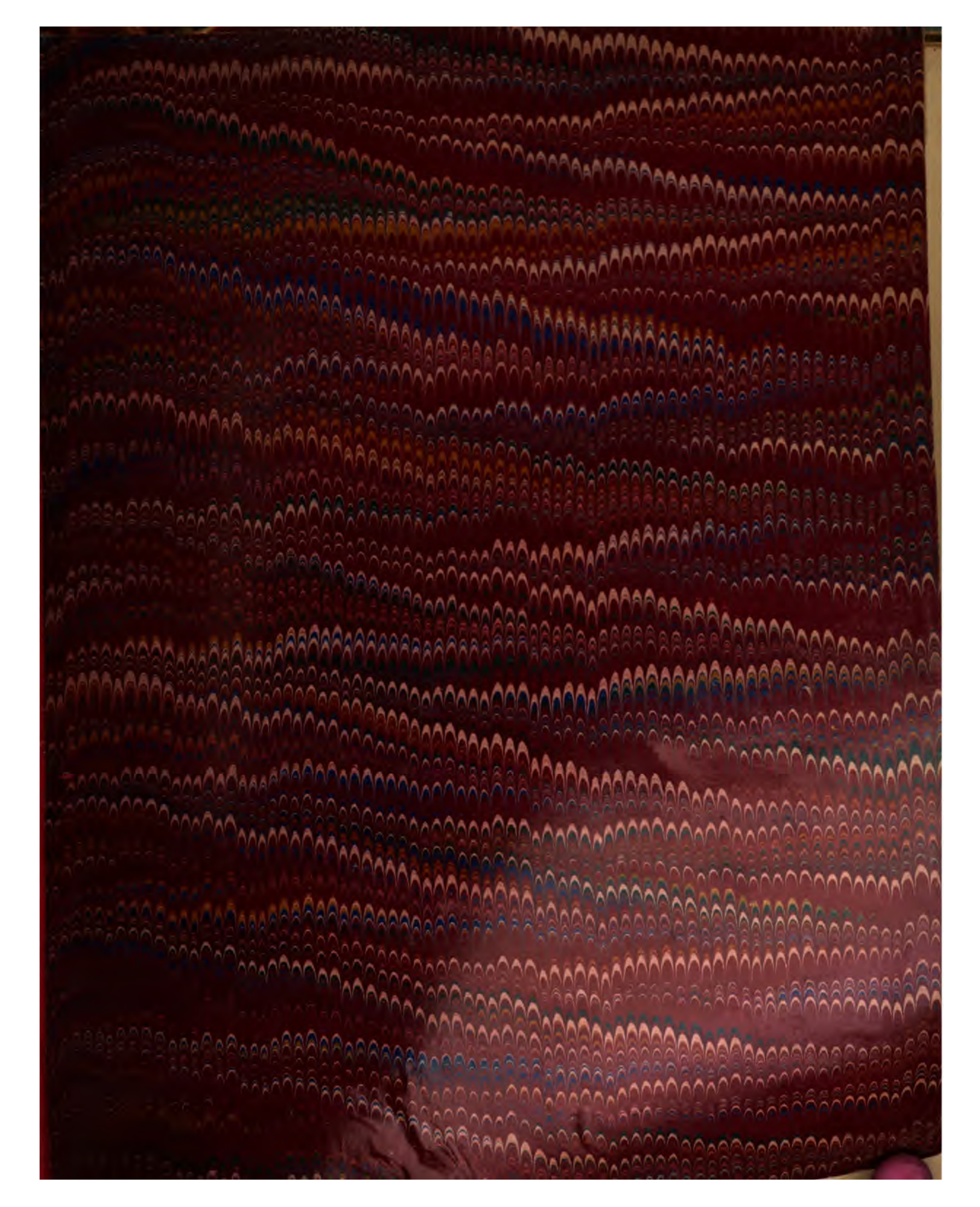

АКТЫ

ИЗДАВАЕМЫЕ

ВИЛЕНСКОЮ КОММИССІЕЮ

ДЛЯ РАЗБОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ.

Томъ XXIX.

АКТЫ О ЕВРЕЯХЪ.

ВИЛЬНА.
Типографія «Русскій Починъ», уг. Преображенской и Семеновской ул., д. Мацкевича.
1902.

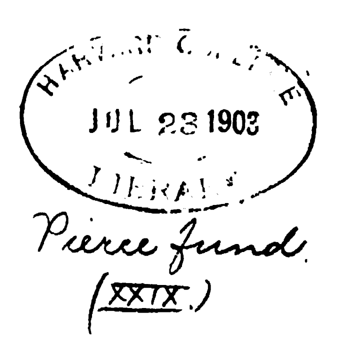

Личный составъ коммиссіи:

Предсѣдатель Флавіанъ Николаевичъ *Добрянскій.*

Члены:
- Иванъ Яковлевичъ *Спрогисъ.*
- Арсеній Осиповичъ *Турцевичъ.*
- Иванъ Александровичъ *Глѣбовъ.*

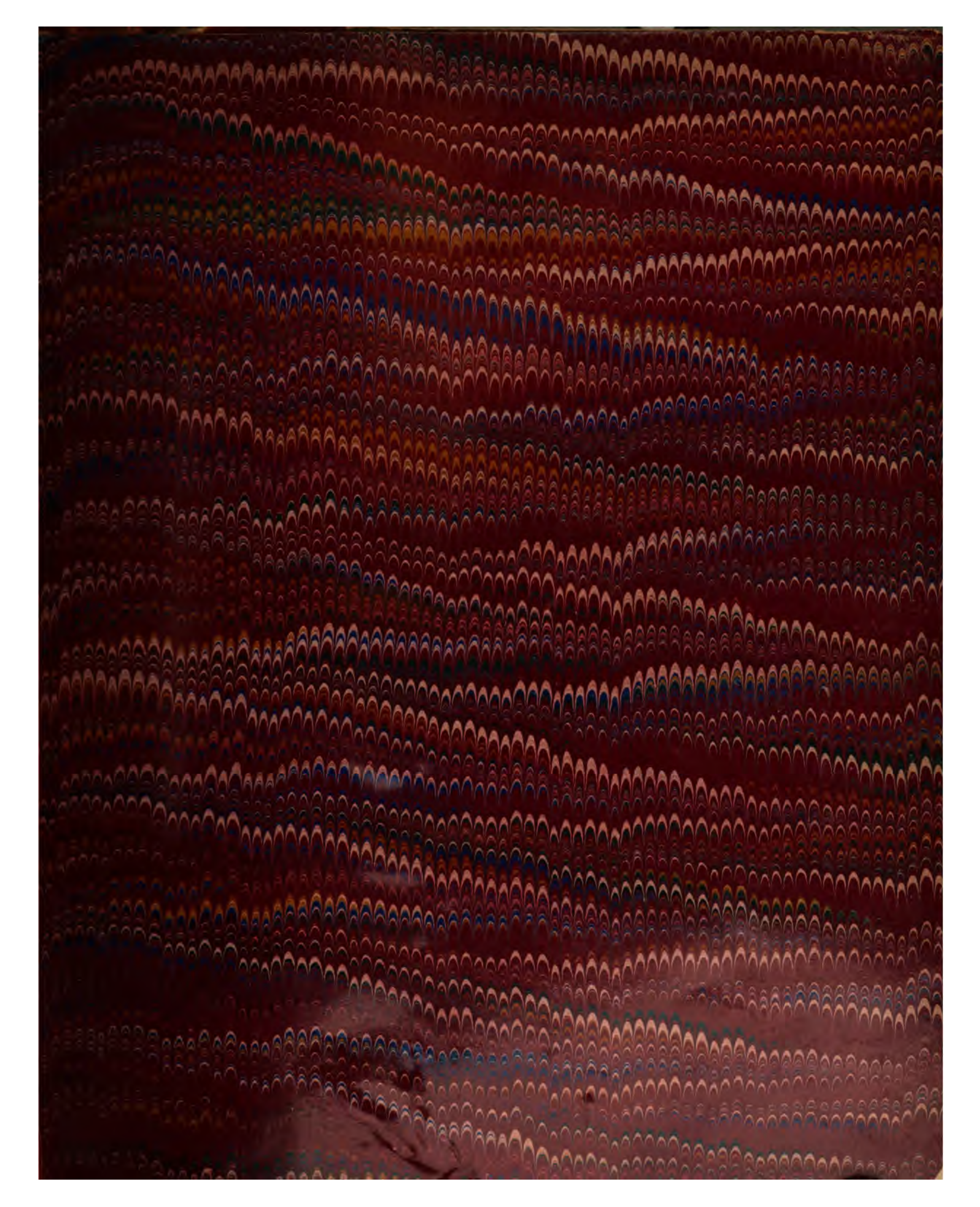

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Выпускаемый нынѣ въ свѣтъ Виленскою Комиссіею для разбора древнихъ актовъ XXIX томъ, представляетъ новый ея трудъ по старому, но вѣчно живущему вопросу—о евреяхъ въ Сѣверо-Западной Руси; томъ этотъ является продолженіемъ предшествовавшаго XXVIII тома ея актовъ. Въ настоящій новый томъ вошло 245 актовъ самаго разнообразнаго содержанія.

Акты эти, извлеченные Коммиссіею изъ древнихъ юридическихъ памятниковъ б. Русско-Литовскаго государства, хранящихся въ настоящее время въ Виленскомъ центральномъ архивѣ и напечатанные въ настоящихъ двухъ томахъ, въ количествѣ 577, представляютъ, весьма цѣнный, наиболѣе достовѣрный и весьма обширный по своему содержанію, научный матеріалъ, для того, чтобы по вопросу о евреяхъ въ Сѣверо-Западной окраинѣ Россіи, за минувшіе вѣка ихъ пребыванія здѣсь, установить наиболѣе вѣрный взглядъ, сдѣлать наиболѣе безошибочныя заключенія, начертить предъ нашими очами возможно полную, живую, наглядную картину ихъ протекшей вѣковой жизни.

Приступая къ разсмотрѣнію документовъ настоящаго тома, мы не можемъ не остановиться здѣсь прежде всего на томъ общемъ выводѣ, который изъ собранныхъ Коммиссіею актовъ выступаетъ съ неотразимою силою и ясностію, и въ основѣ котораго кроется гордіевъ узелъ еврейскаго вопроса. Выводъ этотъ заключается въ томъ, что первыми польскими королями и великими князьями Литовскими, при водвореніи въ своемъ государствѣ новыхъ поселенцевъ изъ юго-западной Европы—евреевъ, была допущена роковая, историческая, непоправимая ошибка!.. Когда впервые явились предъ ними, преклоненные, измученные историческимъ рокомъ, угнетенные и бѣдствующіе еврейскіе поселенцы, они приняли ихъ весьма благосклонно, сдѣлали ихъ предметомъ своей особенной заботливости и, какъ свой личный плодъ и даръ, поселили въ своемъ государствѣ, широко обставивъ ихъ своими привилегіями и оградивъ неприкосновенность ихъ

внутренняго, бытоваго, религіознаго и общественнаго устройства. При такихъ условіяхъ въ древней Литвѣ появились первые евреи!..

Но въ бывшемъ Русско-Литовскомъ государствѣ было свое искони древнее, природное населеніе, состоящее изъ русскаго народа и не большаго литовскаго племени; населеніе это имѣло свой общій юридическій—русскій языкъ, свои общіе законы суда, свои нравы и обычаи; населенію этому одному принадлежало право господства и распоряженія на своей землѣ. Всякіе новые поселенцы на этой землѣ, по неотразимому, естественному порядку вещей, должны были стать въ органическую связь съ этимъ природнымъ, господствующимъ населеніемъ, подчиниться его законамъ, принять его языкъ, освоиться съ его нравами и обычаями, и ожидать отъ него себѣ столько личныхъ благъ, правъ и вольностей, сколько оно, взвѣшивая свои собственныя блага и интересы, найдетъ возможнымъ и заблагоразсудитъ таковыя имъ дать. Ибо только при такомъ порядкѣ вещей жизнь новыхъ поселенцевъ въ новой русско-литовской странѣ могла получить вполнѣ естественное, спокойное, мирное и, насколько это возможно, счастливое теченіе и развитіе. Великимъ, могучимъ, извѣчнымъ организмомъ Русско-Литовскаго государства была бы поглощена и ассимилирована горсть первыхъ новоприбылыхъ поселенцевъ евреевъ и ничѣмъ въ этомъ случаѣ не былъ бы нарушенъ внутренній миръ земли. Но обо всемъ этомъ, къ великой скорби исторіи, забыли первые польскіе короли и великіе князья Литовскіе, забыли пришедшихъ и преклонившихся предъ ними, просящихъ ихъ великой милости, новыхъ поселенцевъ евреевъ представить своему русско-литовскому, господствующему народу, отдать ихъ подъ его законы, въ полное его распоряженіе и зависимость; этихъ новыхъ поселенцевъ, не справляясь съ волею и желаніемъ своего народа, они, какъ даръ и плодъ своей единоличной заботливости и милости, пересадили на почву своего государства, безъ всякой, живой, органической связи съ природнымъ, господствующимъ его населеніемъ; такимъ образомъ ими съ перваго начала было образовано какъ бы два независимыхъ другъ отъ друга лагеря, какъ бы два самостоятельныхъ теченія, исключающія другъ друга. Не подлежитъ спору,—въ ихъ верховной власти и правѣ было оказывать великую милость новоприбылымъ евреямъ—поселенцамъ, но милость эта должна была окачиваться на томъ, что туземному, коренному, господствующему населенію государства предлагается благосклонно принять въ свою среду, подъ общіе свои законы и въ полное свое распоряженіе этихъ чужеземныхъ пришельцевъ, заботиться объ нихъ чтобы они пользовались жизнію, благополучіемъ и счастіемъ безраздѣльно съ нимъ. Первые польскіе короли и великіе князья Литовскіе, а

за ними и всѣ преемники ихъ объ этомъ забыли и упустили это изъ виду; и въ этомъ, повторяемъ, заключается именно ихъ роковая, великая историческая, непоправимая ошибка!.. Отсюда весь антагонизмъ, все неестественное, столь печальное въ государственной жизни, холодное, чуждое дружелюбія отношеніе между пришлымъ и туземнымъ населеніями древней Литвы. Нѣтъ между ними живой, органической связи, нѣтъ единства государственнаго организма. И эта печальная, чорная, разъединяющая черта проходитъ чрезъ всю многовѣковую еврейскую исторію на Литвѣ. Эта черта становится видимою и просвѣчиваетъ во всѣхъ актахъ XXVIII и XXIX томовъ Виленской Археографической Комиссіи. Евреи, отлично сознавая пріобрѣтенное ими новое, исключительное положеніе на Литвѣ и взирая на себя, какъ на личный даръ и плодъ благоволенія и заботливости польскихъ королей и великихъ князей Литовскихъ, въ пріютившей ихъ странѣ не хотятъ никого болѣе знать, кромѣ своихъ верховныхъ благодѣтелей и тѣхъ, чрезъ кого можно приблизиться къ новымъ ихъ милостямъ, имѣютъ заботу только объ укрѣпленіи и расширеніи своего національнаго положенія, о своихъ личныхъ и общественныхъ интересахъ; общее же благо государства и частные интересы окружающаго ихъ природнаго, господствующаго населенія для нихъ—задача только принудительной необходимости и собственной, близкой или отдаленной, разсчетливости. Природное же, туземное, господствующее населеніе Литвы смотритъ на новыхъ поселенцевъ евреевъ, какъ на навязанный ему, привитый къ его государственному организму паразитный наростъ, какъ на эксплоататоровъ благъ и даровъ его земли, относится къ нимъ недовѣрчиво, недружелюбно и во многихъ случаяхъ прямо враждебно, и по временамъ даетъ имъ чувствовать силу и тяжесть своей хозяйственной руки...

Но возвратимся къ новоизданному XXIX тому актовъ; заключающіеся въ немъ 245 актовъ мы находимъ наиболѣе соотвѣтственнымъ распредѣлить на слѣдующія группы.

1. Королевскія привилегіи и листы, относящіеся къ Евреямъ, подъ №№ 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 20, 21, 22, 45, 74, 75, 76, 79, 83, 84, 102, 107, 112, 119, 120, 125, 126, 127, 128, 220, 227, 228 и 234. Самыя важныя и существенныя привилегіи евреи получили отъ первыхъ польскихъ королей и великихъ князей Литовскихъ. Эти жалованныя грамоты сдѣлались основою для пожалованій, идущихъ отъ лица всѣхъ послѣдующихъ, верховныхъ правителей Литвы. Въ вышеперечисленныхъ королевскихъ документахъ всюду выступаетъ особенная королевская заботливость объ устройствѣ положенія этого искусственно насажденнаго

плода—еврейскихъ поселенцевъ: то имъ дѣлаются новыя наданья, то подтверждаются старыя; то имъ предоставляются новыя облегченія; то улаживаются ихъ внутреннія неурядицы, а главнымъ образомъ, оказывается имъ защита и огражденіе отъ мнимыхъ притѣсненій со стороны христіанъ. Но если во всѣхъ этихъ многочисленныхъ актахъ королевскихъ пожалованій и милостей расточается великое обиліе благъ на новопринятыхъ на Литовскую землю поселенцевъ евреевъ, то изъ содержанія этихъ же важныхъ актовъ невозможно не убѣдиться и нельзя не видѣть воочію, въ какой степени ими сжимаются, ограничиваются и почти стушевываются всѣ подобнаго же рода акты королевской милости, наданныя на права и вольности своему собственному, природному, господствующему населенію государства; нельзя отсюда не видѣть того, сколько въ еврейскихъ привилегіяхъ кроется въ сущности, по правдѣ, истинной, обиды для этого природнаго господствующаго населенія, начиная съ того, что осѣвшіе съ нимъ рядомъ, на его землѣ, пользующіеся всѣми благами этой земли, пришельцы евреи, изъемлются изъ общихъ, равныхъ для всѣхъ, законовъ государства, что для устраненія обвиненія евреевъ въ приписываемомъ имъ христіанскимъ народомъ, дѣйствительно страшномъ преступленіи—въ убіеніи христіанскихъ дѣтей, издаются постановленія, несовмѣстимыя съ жизненною практикою; таково напр. требованіе относительно представленія свидѣтелей для доказательства этого преступленія (трехъ евреевъ и четырехъ христіанъ), а въ случаѣ ихъ непредставленія присужденіе обвинителя къ смертному приговору, и проч. тому подобное... Съ переходомъ земель б. В. Кн. Литовскаго подъ власть Россійской имперіи пали всѣ королевскія привилегіи, наданныя живущимъ на этихъ земляхъ евреямъ, и евреи подчинены общимъ законамъ русскаго государства; но воспринятый ими изъ этихъ привилегій духъ и внутренній строй жизни, ихъ «кагалъ» и проч., остались для нихъ въ своей неприкосновенности до нашихъ дней, почему и нынѣ они въ русскомъ государствѣ, по общепризнанному мнѣнію, представляютъ «государство въ государствѣ»...

Изъ вышеприведенной группы королевскихъ документовъ, восемь, подъ №№ 6, 7, 9, 75, 79, 83, 227 и 228, имѣютъ общее значеніе и относятся ко всѣмъ евреямъ В. Кн. Литовскаго. Изъ нихъ въ первомъ (6) король Владиславъ IV въ 1647 г. возбраняетъ повѣтовымъ сеймикамъ устанавливать новые налоги для евреевъ; во второмъ (7) Янъ Казиміръ въ 1650 г. предписываетъ не дѣлать принужденія оставаться въ христіанствѣ тѣмъ изъ евреевъ, которые приняли христіанскую вѣру по принужденію, во время козацкихъ войнъ; въ третьемъ (9) тотъ же король въ 1664 г. дозволяетъ евреямъ уплачивать долги векселями вмѣсто

наличныхъ денегъ; въ четвертомъ (75) тотъ же король въ 1681 г. назначаетъ четыремъ главнымъ кагаламъ В. Кн. Л-го срокъ для окончанія ихъ споровъ по вопросу о взаимной подчиненности; въ пятомъ (79) тотъ же король въ 1682 г. налагаетъ евреямъ запретъ, чтобы въ теченіи 12 недѣль не вчиняли исковъ и преслѣдованій другъ друга; въ шестомъ (83) король Янъ III въ 1682 г. предоставляетъ право свободной торговли четыремъ главнымъ кагаламъ—брестскому, гродненскому, пинскому и виленскому; въ седьмомъ (228) король Сигизмундъ Августъ въ 1564 г., вслѣдствіе челобитья о томъ, что королевскіе «врадники» (чиновники) судятъ, рядятъ, даже осуждаютъ ихъ «на горло», разоряютъ ихъ имущество, явно вопреки ихъ правамъ, полученнымъ ими отъ предшественниковъ его польскихъ королей, обращаетъ особенное свое вниманіе на возводимое на евреевъ тяжкое обвиненіе въ убіеніи христіанскихъ дѣтей и поруганіи святѣйшихъ Таинъ (св. Даровъ причастія) и приказываетъ «всѣмъ королевскимъ врадникомъ, княземъ, паномъ старостомъ, войтомъ, бурмистромъ и всимъ инымъ, такъ духовнымъ, яко и свѣтскимъ», чтобы въ случаѣ возникновенія подобныхъ обвиненій, никто не осмѣлился судить заподозрѣннаго еврея своимъ собственнымъ судомъ, но направилъ бы его къ суду королевскому, представивъ въ данномъ случаѣ четырехъ благонадежнѣйшихъ свидѣтелей изъ христіанъ и трехъ изъ евреевъ; обвинитель, не доказавшій этого преступленія, «маетъ быти каранъ горломъ и маетностію»; королевскіе «врадники» имѣютъ строго исполнять все написанное въ настоящей привилегіи, «подъ десятма тысечма копами грошей»; и наконецъ въ восьмомъ документѣ (227) тотъ же король въ 1566 г., по поводу случая въ г. Бѣльскѣ на Подляшьи и новаго такого же случая въ мѣстечкѣ Рошѣ, когда возникло обвиненіе евреевъ въ страшномъ преступленіи—въ убиваніи христіанскихъ дѣтей, кромѣ соображеній и требованій, изложенныхъ въ предшествующей его грамотѣ, разъясняетъ и повелѣваетъ еще слѣдующее: обвиненіе евреевъ въ настоящемъ страшномъ преступленіи—противно ученію священнаго писанія, «же крви христіанской жидове николи не потребують»; что при разборѣ предъ королемъ бѣльскаго случая обнаружилось, что тутъ имѣлось въ виду не самое преступленіе, приписываемое евреямъ, но причины постороннія, «але причины зважные на нихъ покладаны со стороны нѣкоторыхъ подданныхъ нашихъ, абы могли жидовъ зъ мѣстъ нашихъ выкоренить», что первая предостерегательная привилегія короля 1564 г. по бѣльскому дѣлу не была записана и явлена ни въ одномъ судебномъ мѣстѣ, и не была опубликована и оповѣщена народу во всѣхъ подлежащихъ общественныхъ мѣстахъ, въ городахъ, мѣстечкахъ, на базарахъ и проч.; что виноваты въ настоящемъ случаѣ и сами евреи, упустивъ изъ

виду касающееся ихъ столь важное обстоятельство и не приложивъ заботы къ своевременному и широкому распубликованію сказанной грамоты 1564 года, и что нынѣ вновь повелѣвается явить эту грамоту во всѣхъ подлежащихъ судахъ—земскомъ, гродскомъ, и др.

За категоріею общаго характера документовъ слѣдуютъ королевскія грамоты и листы, относящіеся къ отдѣльнымъ городамъ и мѣстечкамъ В. Кн. Л-го и къ отдѣльнымъ личностямъ евреевъ.

Въ данномъ случаѣ на первомъ мѣстѣ стоитъ городъ Вильна, по своему наиболѣе густому населенію его евреями и по своему нравственному и общественному вліянію и матеріальному положенію еврейскихъ представителей. Сюда относятся девять грамотъ, подъ №№ 3, 20, 21, 22, 76, 119, 120, 223 и 234. Въ первой (3) король Владиславъ IV въ 1633 г. освобождаетъ еврейскіе дома отъ постоя во время съѣзда въ Вильну на засѣданія отправляемыхъ различныхъ судовъ, не исключая и своего личнаго пребыванія здѣсь, а лично ихъ самыхъ отъ требованія въ эти суды, такъ какъ евреи имѣютъ дѣло только съ юриздикою «Виленскаго замка» (т. е. съ старостинскимъ или воеводскимъ и подвоеводскимъ судомъ). Этою замѣчательною привилегіею евреямъ дается широкая свобода производить разнообразную торговлю и заводить шинки въ своихъ домахъ во время отправленія засѣданій судовъ въ Вильнѣ, возбраняется взыскивать съ евреевъ разные податки и вообще облагать ихъ какими либо новыми налогами; свободны они также отъ налога съ кошернаго мяса, которое они продаютъ возлѣ своей «божницы», а также и отъ всѣхъ прочихъ ихъ товаровъ; во второй (20) король Михаилъ въ 1669 г. дѣлаетъ подтвержденіе шести грамотъ своихъ предшественниковъ, данныхъ виленскимъ евреямъ на различныя права и вольности; въ третей (21) тотъ же король, въ томъ же году, назначаетъ евреямъ 20 лѣтній срокъ для покупки отъ христіанъ всѣхъ домовъ, находящихся на трехъ виленскихъ ул.—св. Николая, Жидовской и Ятковой, отведенныхъ подъ жительство евреямъ и въ то же время предоставляетъ имъ право нанимать и арендовать себѣ дома во всемъ городѣ, на всѣхъ юриздикахъ, отправлять въ нихъ свою торговлю и устраивать шинки; въ четвертой (22) тотъ же король въ томъ же году дозволяетъ евреямъ свободно разносить по городу и продавать разные товары, безъ всякаго стѣсненія со стороны цеховъ, подъ зарукою 1000 копъ грошей; въ пятой (76) король Янъ III въ 1682 году освобождаетъ виленскихъ евреевъ отъ совмѣстной общей городской переписи и напоминаетъ магистрату, что онъ, не внимая просьбѣ евреевъ произвести перепись для нихъ на воеводскомъ дворѣ, принудилъ ихъ для этой цѣли, выйти за городъ, въ открытое поле, гдѣ тотчасъ напали на нихъ ви-

ленскіе цеховые, «били ихъ, сѣкли, стрѣляли», оборвали на нихъ одежду и причинили имъ многія другія обиды и убытки; нѣсколько десятковъ изъ нихъ осталось на мѣстѣ убитыми и раненными; и всѣхъ ихъ совсѣмъ бы истребили, если бы, «по предусмотрѣнію Божію, не явилась имъ на помощь академическая молодежь (студенты іез академіи или коллегіума) и не оборонила ихъ»; разгнѣванный король беретъ по настоящему случаю виленскую синагогу и каждаго отдѣльнаго еврея подъ свое особенное покровительство, даетъ евреямъ заручный листъ и сурово приказываетъ магистрату, чтобы на будущее время подобныхъ нападеній, насилій, «тумультовъ» надъ евреями онъ не допускалъ и чтобы обставилъ ихъ жизнь полною безопасностью, подъ зарукою въ 100,000 копъ грошей литовскихъ; въ шестой (119) тотъ же король въ 1687 г. обращается къ виленскому воеводѣ Казиміру Сапѣгѣ, къ «губернатору» г. Вильны, къ виленскимъ судамъ—земскому и гродскому и къ другимъ представителямъ власти—принять мѣры къ обузданію въ Вильнѣ своевольныхъ людей, мѣщанъ, ремесленниковъ, іезуитскихъ студентовъ, которые дѣлаютъ надъ евреями постоянныя насилія, расхищаютъ ихъ имущество, захватываютъ панскія вещи, находящіяся въ закладѣ у евреевъ; въ седьмой (120) тотъ же король, въ томъ же году, посылаетъ виленскому магистрату свой напоминательный листъ такого же содержанія и приказываетъ ему, съ своей стороны, принять всѣ мѣры къ охранѣ евреевъ, дабы они свободно могли пользоваться данными имъ королевскими привилегіями, такъ какъ отъ постоянно повторяющихся нападеній на нихъ своевольныхъ людей и городскаго посполства, они находятся подъ вѣчнымъ страхомъ и понесли убытковъ на полтораста тысячъ пол. злотыхъ; это предостереженіе дѣлается магистрату подъ зарукою въ 100,000 червонныхъ злотыхъ; въ восьмой (223) король Владиславъ IV въ 1636 г. своею привилегіею утверждаетъ коммисарскій декретъ, состоявшійся въ томъ же году, по поводу происшедшаго въ г. Вильнѣ въ 1634 г. великаго «тумульта», между виленскими евреями съ одной стороны и магистратомъ и городскимъ посполствомъ—съ другой. Въ силу этого декрета дозволяется евреямъ 1) пріобрѣсть покупкою отъ шести христіанскихъ домовъ, расположенныхъ на Нѣмецкой улицѣ, ихъ «тылъ» (заднюю часть, дворъ) и на немъ строить себѣ дома, отъ которыхъ, на Нѣмецкую и Стеклянную улицу имѣть каменныя ворота; 2) евреямъ предоставляется свобода шинковать и продавать христіанамъ медъ и пиво бочками, а водку («горѣлку») куфою и бариломъ, гарнцемъ и полугарнцемъ, съ устройствомъ шинковъ въ 20 домахъ, гдѣ они сами пожелаютъ избрать себѣ мѣсто, съ тѣмъ однако условіемъ, чтобы христіанамъ не дозволяли пить въ шинкахъ, но продавали бы эти напитки только на улицу, «на выносъ»; за эту

свободу торговли напитками евреи ежегодно, въ мирное и въ военное время обязаны вносить въ виленскій ратушъ по 600 злотыхъ; а если бы какой, нибудь еврей, помимо этихъ 20 домовъ, сталъ гдѣ либо торговать меньшею мѣрою—гарнцемъ, полугарнцемъ или квартою, то таковой, уличенный въ этомъ, подпадаетъ каждый разъ штрафу въ 100 злот.; 3), всѣ процессы, протестаціи, всякіе иски, начавшіеся въ Вильнѣ по поводу вышепомянутаго «тумульта» въ 1634 г. и внесенные въ судебные акты, заручные листы съ одной и другой стороны всѣ предаются отнынѣ совершенному уничтоженію и забвенію; 4) однако магистратъ относительно общественной безопасности долженъ принять всѣ мѣры, чтобы евреи были обезопашены отъ тревогъ и буйства своевольныхъ людей; а если бы гдѣ либо проявилось подобное насиліе и были обнаружены убытки за недосмотрѣніемъ магистрата, то послѣдній подвергается суровой отвѣтственности и долженъ покрыть убытки; 5), такъ какъ городскія возмущенія вредны для цѣлаго города Вильны, то гродской судъ, магистратъ и епископы, всякій на своей юриздикѣ, должны произвести розыскъ относительно виновныхъ по минувшему «тумульту», таковыхъ забрать и карать, а открытыя у нихъ похищенныя вещи возвратить евреямъ. Въ послѣднемъ документѣ изъ этой категоріи, охранномъ листѣ (234), данномъ королемъ Станиславомъ Августомъ виленскимъ евреямъ, въ 1786 г. подымается занавѣсъ и открывается неприглядная картина внутренней жизни виленскаго кагала. Уполномоченные гмины и цѣлаго еврейскаго поспольства г. Вильны обратились къ королю съ ходатайствомъ о заступничествѣ ихъ противъ кагала. «Старозаконники Абель Вольфовичъ, Ошеръ Кальмановичъ, Юдель Литмановичъ, Мойжешъ Іоселевичъ и другіе старшины виленскаго кагала, въ силу своего внутренняго суда и деспотической власти, съ давнихъ поръ подвергаютъ ихъ неизвѣстному для гмины и поспольства обремененію, которое они въ виду преобладанія сильнѣйшихъ надъ слабѣйшими, до этого времени терпѣливо сносили; но наконецъ становится выше ихъ силъ, когда помянутый кагалъ, доведшій цѣлое поспольство евреевъ до послѣдней степени разоренія («до руины»), еще облагаетъ ихъ совершенно вымышленными налогами, угнетаетъ ихъ новопридуманными складками и разными податками, и слишкомъ суровымъ обхожденіемъ не только не дозволяетъ искать справедливости но, направляясь дальше по пути своей дерзости, преслѣдуетъ и терзаетъ гминныхъ и цѣлое поспольство—однихъ разореніемъ ихъ имущества, другихъ тюремнымъ заключеніемъ, иныхъ наказаніями («карами»)». Король склоняясь къ настоящему ходатайству, повелѣваетъ: «чтобы виленскій кагалъ и послѣдующіе кагальные старшины, какъ сами такъ и чрезъ другихъ лицъ, не осмѣливались совершать

подобныхъ безправій, гвалтовъ и насилій, вымогать подъ вымышленнымъ предлогомъ разныхъ податковъ, но дѣйствовать только согласно состоявшемуся въ 1766 г. ликвидаціонному декрету и затѣмъ соотвѣтственно резолюціи, учиненной пресвѣтлою Литовскою скарбовою коммиссіею; также, чтобы тѣхъ же гминныхъ евреевъ, цѣлое поспольство и ихъ уполномоченныхъ, они не дерзали преслѣдовать, хватать, бить, подвергать тюремному заключенію и какимъ нибудь образомъ обременять ихъ, подъ угрозою наказаній, описанныхъ въ государственномъ законѣ». При этомъ, въ заключеніе, король объявляетъ, что гминъ и все поспольство евреевъ г. Вильны онъ беретъ подъ свое королевское покровительство впредь, пока они на своихъ притѣснителей и обидчиковъ не найдутъ законнаго суда.

Послѣ Вильны, по количеству еврейскаго населенія, слѣдуетъ поставить на второмъ мѣстѣ городъ Брестъ, къ которому относятся документы подъ №№ 102, 107, 125, 126 и 127. Изъ этихъ документовъ обращаютъ на себя особенное вниманіе первые два, которые по характеру своему стоятъ въ непосредственной связи съ предшествующею королевскою грамотою подъ № 234, и говорятъ о томъ же внутреннемъ нестроеніи и безпорядочности еврейской жизни. Городъ Брестъ («Берестье») былъ однимъ изъ выдающихся и ближайшихъ пунктовъ на землѣ В. Кн. Л-го, въ который изъ Короны Польской впервые передвинулись и прочно осѣли евреи. Неудивительно, что поселившись здѣсь, они всегда приписывали себѣ какое-то право старшинства и первенства надъ евреями въ другихъ городахъ Литвы. Такъ случилось и въ 1680 году, когда брестскіе евреи почему-то объявили свои верховныя права надъ минскими евреями. По этому поводу первые объявили настоящую войну послѣднимъ; какъ на войнѣ, стали хватать послѣднихъ на дорогахъ, въ домахъ и особенно на ярмаркахъ, въ г. Мирѣ и другихъ торговыхъ мѣстахъ, начали отнимать и конфисковать ихъ товары, такъ что въ концѣ этой ожесточенной ссоры причинили имъ убытковъ и разоренія болѣе чѣмъ на 100,000 пол. злотыхъ; независимо отъ этого матеріальнаго разоренія, минскіе евреи были устранены изъ совѣщательныхъ собраній брестскихъ евреевъ. Вотъ по этому поводу король Янъ III, въ двухъ предостерегательныхъ листахъ отъ 17 января и 29 августа 1685 г. (102, 107) приказываетъ брестскимъ евреямъ отступиться отъ своего безправія, возстановить съ минскими евреями миръ, возвратить имъ награбленное имущество, подъ зарукою въ 5000 червонныхъ злотыхъ.

Въ послѣдующихъ двухъ документахъ (125 и 126) тотъ же король Янъ III въ 1688 г. дѣлаетъ брестскимъ евреямъ разныя облегченія по поводу постигшаго

городъ опустошительнаго пожара. Въ документѣ № 127 рескриптомъ своимъ тотъ же король, въ томъ же году, назначаетъ коммиссію для раслѣдованія и рѣшенія уже издавна возникшихъ споровъ и несогласій между брестскимъ магистратомъ и мѣстнымъ кагаломъ, по вопросу о владѣемой землѣ, плацахъ, домахъ и вообще о правахъ, которыми пользовались обѣ стороны. Въ рескриптѣ проглядываетъ явное покровительство короля евреямъ

За Брестомъ стоитъ на очереди городъ Минскъ. Относительно этого города, какъ мѣстожительства для евреевъ, въ разсматриваемомъ нами томѣ, мы имѣемъ одинъ любопытный документъ подъ № 74. Это грамота короля Яна III отъ 2 декабря 1681 г., въ коей проявляется особенная его королевская заботливость о живущихъ въ Минскѣ евреяхъ и раскрывается здѣсь для нихъ самое широкое поле дѣятельности. Въ 1609 г. король Сигизмундъ III привилегіею своею уволилъ минскихъ евреевъ отъ разныхъ налоговъ и необычайныхъ сборовъ и предоставилъ имъ разныя вольности; Владиславъ общею генеральною привилегіею отъ 31 декабря 1636 г., относящеюся ко всѣмъ евреямъ В. Кн. Л-го, расширилъ ихъ права; эту привилегію въ 1649 г. 17 февраля подтвердилъ король Янъ Казиміръ. Принимая во вниманіе всѣ эти королевскія пожалованія, король Янъ III нынѣ своею грамотою привноситъ минскимъ евреямъ многія дополненія и прибавляетъ новыя вольности. Въ силу настоящей его грамоты евреямъ вольно въ своихъ каменицахъ, домахъ, 10-ти лавкахъ, продавать сукна, шелковыя и другія матеріи, коренья и всякія ремесленныя издѣлія и товары; вольно имъ имѣть свою скотобойню, баню, кладбище при синагогѣ, покупкою пріобрѣтать плацы, которыхъ въ настоящую пору у нихъ насчитывается уже 21, строить солодовню, бровары и винницы; увольняются отъ всякихъ взысканій и постоевъ ихъ три школьные дома; въ ремесленныхъ своихъ произведеніяхъ евреи не должны терпѣть никакихъ стѣсненій и обидъ отъ существующихъ тутъ христіанскихъ цеховъ; въ дѣлѣ правосудія они освобождаются отъ всѣхъ прочихъ судовъ, кромѣ «суда замковаго»; государственные налоги уплачиваются чрезъ кагалъ, и проч. и проч. Всѣмъ сословіямъ король поставляетъ на видъ, чтобы свобода и вольности евреевъ были ими тщательно охраняемы и чтобы они ни въ чемъ не терпѣли стѣсненія.

Къ городу Пинску, тоже густо населенному евреями, въ настоящемъ томѣ актовъ, относятся лишь три королевскихъ документа. Это во-первыхъ привилегія короля Сигизмунда Августа (1) отъ 30 октября 1561 г., коею онъ предоставляетъ брестскимъ евреямъ Рубиновичамъ устройство и содержаніе на пять лѣтъ въ г. Пинскѣ скарбоваго солянаго склада, съ тѣмъ, чтобы соль про-

давалась въ немъ по пониженной цѣнѣ, по 15 грошей за тысячу толпъ бѣлой соли; всѣ обыватели пинскаго повѣта, свѣтскіе и духовные, должны брать соль, какъ для личнаго употребленія, такъ и для торговли, только изъ этого склада; во-вторыхъ, король Владиславъ IV въ 1646 г. (5) даетъ привилегію пинскому еврею Песаху Якубовичу на устройство въ г. Пинскѣ новой мельницы, съ платою отъ нея ежегодно въ королевскій скарбъ 100 злотыхъ; и въ-третьихъ, король Янъ Казиміръ, универсаломъ отъ 5 августа 1650 г. (8) приказываетъ не принуждать оставаться въ христіанской вѣрѣ тѣхъ изъ евреевъ, которые приняли ее по принужденію во время козацкихъ войнъ.

Въ 1646 г. 3 декабря (4) король Владиславъ IV привилегіею своею утверждаетъ за трокскими евреямн—караимами исключительное право на жительство и торговлю въ г. Трокахъ; прочіе же евреи—«раббинисты», пробравшіеся сюда и открывшіе здѣсь тайную торговлю и питейныя заведенія, должны быть всѣ отсюда выселены.

Въ 1653 г. 16 окт. (45) тотъ же король Владиславъ IV далъ евреямъ м. Липска, въ гродненской экономіи, привилегію, съ тѣми же широкими правами, какими пользовались евреи въ большихъ городахъ; эту привилегію подтверждаетъ своею грамотою король Янъ III въ 1679 г.

Въ 1687 г. 26 февр. (112) король Янъ Казиміръ привилегіею своею дозволяетъ Иршѣ Израеловичу, «своему фактору, съиздавна заслуженному въ его скарбѣ и Рѣчи-Посполитой» пріобрѣсти покупкою въ г. Вильнѣ, на Нѣмецкой улицѣ, пустой плацъ, называемый Бржостовскій, который до этого времени служилъ мѣстомъ для сборищъ «своевольныхъ людей».

Въ 1744 г. 22 ноября (220) король Августъ III грамотою своею подтверждаетъ привилегіи своихъ предшественниковъ, дарованныя мѣстечку Радину, расположенному въ Лидскомъ повѣтѣ, на широкія права и вольности; такъ, между прочимъ, въ дѣлѣ правосудія, радинскіе евреи отвѣчаютъ «только предъ судомъ королевскаго двора тамошнего старосты и подвоеводы, съ вольною аппеляціею въ задворные королевскіе суды»...

Къ отдѣлу королевскихъ привилегій, по тождеству содержанія, должна быть отнесена и грамота князя Іеронима Любартовича Сангушки, данная 15 авг. 1678 г. (37) евреямъ мѣстечка Ракова, находящагося въ Минскомъ воеводствѣ; грамотою этою въ широкихъ размѣрахъ подтверждаются права и вольности раковскимъ евреямъ, пріобрѣтенныя ими отъ предковъ и предшественниковъ Іеронима Сангушки.

2) Жалобы евреевъ на учрежденія и отдѣльныхъ лицъ—2, 23, 51, 52, 57, 58, 59, 62, 65, 68, 69, 73, 85, 87, 88, 94, 95, 103, 104, 110, 113, 114, 136, 138, 218, 226, 232, 233, 235, 236, 237 и 240. Перечисленные здѣсь документы по характеру своего содержанія весьма близки и сходны другъ съ другомъ: въ нихъ идетъ дѣло о нападеніяхъ, насиліяхъ и вообще неправдахъ, чинимыхъ христіанами надъ евреями, а также самыми евреями надъ евреями. Документы эти безспорно свидѣтельствуютъ, какое возбужденіе и антагонизмъ постоянно существовали между христіанскимъ и еврейскимъ населеніемъ и какая внутренняя неурядица жила между самыми евреями; они еще разъ доказываютъ то, о чемъ говорено было въ началѣ нашего предисловія, т. е. ненормальность и неестественность тѣхъ основъ, на которыхъ построено впервые поселеніе евреевъ на землѣ б. В. Княжества Литовскаго. Приведемъ здѣсь изъ этихъ документовъ нѣсколько болѣе выдающихся, направленныхъ прежде всего противъ христіанъ.

По городу Вильнѣ. Въ 1669 г. (23) евреи—старшины «Виленскаго збора» приносятъ свою жалобу на виленскій магистратъ, цехи и все городское поспольство о томъ, «что они, пренебрегая строгостью государственныхъ законовъ, желая довести жалующихся до послѣдняго разоренія и униженія, не обращая вниманія на права, вольности и привилегіи, дарованныя имъ, на королевскіе декреты, ординацію и добровольное соглашеніе между обѣими сторонами, установленное коммиссарами, причиняютъ имъ разныя насилія и грабежи; въ настоящемъ 1669 г., когда еврей Самуель Давидовичъ, стекольщикъ, пользуясь своимъ правомъ, сталъ съ своимъ инструментомъ ходить по городу Вильнѣ, цеховые схватили его, жестоко избили, изранили и обѣщали убить его, если онъ для своего ремесла еще разъ покажется на городскихъ улицахъ; магистратъ и цехи устанавливаютъ и издаютъ противные королевскимъ декретамъ «уставы», заводятъ и основываютъ несуществовавшія прежде въ Коронѣ и В. Кн. Литовскомъ какія-то новыя братства. Такъ въ настоящее время возобновили и возстановили, стариннымъ обычаемъ, какое-то «кушнерское братство»; въ судахъ магистрата и магдебургіи намѣренно оттягиваютъ и отклоняютъ обсужденіе еврейскихъ дѣлъ; отнимаютъ отправляемые на публичные вѣсы еврейскіе товары, и т. под.

Въ 1682 г. (85) старшины той же виленской синагоги заявили свой протестъ противъ нѣкоего виленскаго пана Пацукевича, который, предъ огромною толпою народа, произносилъ слѣдующія угрозы противъ евреевъ: «Господа! знайте, что, пока мы не проявимъ отваги, не обращая вниманія и не останавливаясь ни предъ какими ихъ (еврейскими) правами и королевскими привилегіями,

имъ дарованными, не будетъ съ ними (евреями) конца; необходимо поэтому намъ пораскинуть умомъ, чтобы такъ или иначе ихъ отсюда выкурить, однихъ приказать потопить, а другихъ перебить; пусть они тогда ищутъ на насъ суда»!.. При этомъ нѣкоторые изъ стоящей тутъ толпы отвѣчали: «Такъ и необходимо намъ поступить»!...

Въ 1687 г. (113) виленскій еврей Абрамъ Маркевичъ принесъ слезную жалобу «на людей разбойниковъ, своевольныхъ бродягъ, безъ занятій расхаживающихъ въ Вильнѣ по всѣмъ улицамъ и по Жидовской, съ угрозами по отношенію къ евреямъ, говоря что самихъ евреевъ перебьютъ, ихъ каменицы и дома снесутъ до основанія, имущество ихъ разграбятъ». Эти люди, приводя свою угрозу въ исполненіе, въ 1687 г. 25 марта, во время еврейской пасхи, напали на Жидовскую улицу, разбивали окна, жилища, погреба, пивницы, сундуки, сѣкли, рубили и опустошали, подобно непріятелямъ; въ это время толпа напала на дома евреевъ Абрама Карповича и Соломона Яхимовича, возлѣ костела св. Николая, ограбили ихъ дочиста, а самыхъ ихъ избила и изранила; при этомъ было унесено и много цѣнныхъ вещей, заложенныхъ панами.

Въ 1733 г. (218) виленскій кагалъ жаловался на пана Гавріила Бронислава Скиріата о томъ, что онъ, собравъ толпу людей, способныхъ къ насилію и грабежу, отважился хватать евреевъ виленскаго кагала по дорогамъ, на улицахъ, въ собственныхъ ихъ домахъ и каменицахъ, и сажать ихъ въ свое приватное заключеніе, причинивъ имъ, убытковъ до 30,000 пол. злот.

По городу Бресту. Въ 1680 г. брестская еврейка, сирота, вдова Дынка, съ сиротами своими дѣтьми, съ плачемъ жаловалась на студентовъ брестскаго іезуитскаго коллегіума, которые 28 ноября, ночью, съ палками напали на домъ ея мужа, Якуба Нахимовича, считавшаго въ это время въ своей комнатѣ золото, производя расчеты съ другими присутствовавшими евреями, бросились на него и нанесли ему удары въ голову, и когда онъ упалъ, били его до смерти; бросившуюся къ нему на помощь, жену и другихъ евреевъ также избили и изранили, забрали все лежавшее на столѣ золото и захватили много находившихся въ квартирѣ цѣнныхъ вещей.

По городу Минску. Въ 1681, 1684 и 1685 г. (73, 87, и 104) минскіе купцы евреи представили въ минскій гродскій судъ три реестра (списка) вещей, забранныхъ у нихъ насильно брестскими евреями, которымъ первые отказали въ требуемомъ отъ нихъ незаконномъ подчиненіи. (См. по сему случаю два подтвердительныхъ королевскихъ листа брестскимъ евреямъ, подъ №№ 102, и 107).

Интересенъ въ этихъ реестрахъ перечень товаровъ, которыми минскіе евреи въ данную пору торговали на ярмаркахъ; большая часть товаровъ состояла изъ крупныхъ и цѣнныхъ вещей; сюда входили: перлы, золотые перстени съ бриліантами, цѣпочки, мѣха—собольи, горностаевы, куньи, лисьи, рысьи, волчьи, «сибирскіе, московскіе», различнаго рода и цвѣта сукна, готовые кунтуши; предметы мелкіе—разнаго рода коренья, шкура и подоб. Брестскіе евреи захватывали у минскихъ евреевъ не только привезенные на ярмарки товары, но отнимали у нихъ и находившіяся при нихъ наличныя суммы денегъ. По приведеннымъ тремъ реестрамъ было учинено минскимъ евреямъ убытка на 57,912 пол. злотыхъ. Читая описаніе всѣхъ этихъ насилій, нельзя не удивляться, съ какою непонятною дерзостью брестскими евреями, открыто, предъ лицемъ всего народа, точно настоящими непріятелями, производилось подобное безправіе надъ своими же единовѣрцами, жившими въ городѣ, принадлежавшемъ тому же государству. Нельзя не удивляться и тому обстоятельству, какъ слабы и безсильны были, съ самаго начала, въ Рѣчи-Посполитой правящія власти государства. Правда въ 1684 г. (98) великій канцлеръ В. Кн. Л-го Марціанъ Огинскій, даетъ минскимъ евреямъ свой охранный листъ противъ нападеній и открытыхъ грабежей на дорогахъ и ярмаркахъ, производимыхъ брестскими евреями; но этотъ охранный листъ написанъ въ такомъ мягкомъ тонѣ, что брестскіе евреи, по всему вѣроятію, не обратили на него и вниманія...

По городу Пинску. Пинскій мытникъ еврей Хемья Рубиновичъ, открывшій въ г. Пинскѣ столь облюбленные евреями шинки, запротестовалъ (2) противъ пинскаго войта Андрея Ивановича, который «на торгу пинскомъ, закликати казалъ, абы вси корчемники пинскіе, почении у вечеръ на смерканью, ажъ черезъ всю ночь, въ домы свои карчемные никого людей меду сычоного пити не пускали и не продавали». Спрошенный Рубиновичемъ, при возномъ, по этому случаю, войтъ далъ ему такой отвѣтъ: «О пиво я не мовлю, пиво нехай и въ ночь пьютъ; але закликати есми на торгу для того казалъ, ижъ бы до тыхъ часовъ, поколь жовнери з мѣста Пинского выйдутъ... не пускали, же тутъ у мѣсте господарскомъ Пинскомъ в домехъ корчемныхъ и по улицахъ въ ночь великая ся збродня, бой и зраненя дѣютъ»...

Въ 1684 г. (88) служитель пинскаго францисканскаго монастыря Гришка Павловичъ укралъ корону съ иконы Божіей Матери и поломанныя части ея продалъ пинскому еврею Нахману Новаховичу, который поощрялъ его и на дальнѣйшую кражу, говоря: «Если еще и больше принесешь ко мнѣ серебра, то дамъ больше денегъ, и ножикъ подарю тебѣ»!..

2. Изъ документовъ настоящей второй категоріи отмѣчаемъ четыре достопримѣчательныхъ акта, подъ №№ 233, 235, 236 и 237. Въ нихъ, какъ это сказано было уже выше относительно № 234, подымается занавѣсъ, скрывающій тайны еврейскаго кагала и выступаетъ наружу удручающая, тяжелая, весьма непривлядная картина внутренней еврейской жизни и при томъ въ самой многолюдной и самой вліятельной еврейской общинѣ, какою представлялся тогда виленскій кагалъ, среди всего еврейскаго населенія Литвы. Изъ этихъ документовъ № 233 имѣетъ такое важное значеніе для исторіи внутренней жизни евреевъ, что мы считаемъ необходимымъ привести его здѣсь, по возможности полнѣе, въ русскомъ переводѣ. «1785 г., мѣсяца февраля 17 дня, предъ земскими актами Виленскаго воеводства, ставши лично возный его королевской милости Жомоитскаго княжества Адамъ Брасевичъ, подалъ въ акты жалобу, писанную въ слѣдующихъ словахъ: Мы скарбовые коммиссары Рѣчи-Посполитой и В. Кн. Л-го (предъявляемъ свой позывъ) старозаконнымъ Перецу Абрамовичу, Мойжешу Іоселевичу, Мойжешу Лейбовичу—бывшему писарю, Хайму Лейбовичу, Марку Лейзеровичу, Ицкѣ Лейбовичу—школьникамъ Виленской синагоги и всѣмъ старокагальнымъ виленскаго кагала, начавшаго свою дѣятельность въ 1784 г. и закончившаго въ 1785 г., Давиду Янкелевичу, Зельману Хаймовичу и цѣлому нынѣшнему виленскому кагалу—равно какъ старозаконному Ицкѣ Беніаминовичу, Эліяшу Марковичу и всѣмъ, такъ называемымъ еврейскимъ духовнымъ судьямъ, распоряжающимся «херимами», а также Юделю Янкелевичу и Шмуйлѣ Менделевичу повѣреннымъ или распорядителямъ (шафарамъ) того же виленскаго кагала; Эліяшу Зельмановичу—называющему себя патріархомъ или по-еврейски хассидомъ, Давиду Симоновичу—вѣчистому (крѣпостныхъ дѣлъ) судьѣ и Шавелю Лейбовичу,—предъявляемъ свой позовъ для явки на судъ скарбовой коммиссіи Рѣчи-Посполитой и В. Кн. Л-го, на мартовскую сессію въ нынѣшнемъ 1786 г., имѣющую состояться въ Гроднѣ, по ходатайству его милости Игнатія Якова Массальскаго—епископа виленскаго, какъ господина, а старозаконныхъ Зельмана Ковмановича, Ицка Лейбовича и всѣхъ обывателей и евреевъ и поспольства, какъ юрисдичанъ, живущихъ на юрисдикѣ капитульной и юрисдикѣ того же вилен. епископа, и ссылаясь на сдѣланныя обвиненія, заносимъ свою жалобу о нижеслѣдующемъ: скарбовая коммиссія В. Кн. Л-го, разбирая нынѣшніе долги виленскаго кагала, обратила вниманіе на сборы и на способъ ихъ выбиранія съ еврейскаго общества и, въ силу своего декрета, только до времени удержала небольшой сборъ для погашенія старыхъ кагальныхъ долговъ; въ противность каковому декрету скарбовой коммиссіи В. К. Л-го и принесенной присягѣ тогдашними кагальными,

Виленскій кагалъ, установивъ тяжелые налоги на все еврейское общество, выбираетъ ихъ слѣдующимъ способомъ: во первыхъ съ скотобойни, отъ каждой штуки скота приказалъ рѣзнику платить въ коробку 21 злотый, и шкуру отъ кошерной скотины цѣликомъ отдавать кагалу, а отъ трефнаго скота, не платя ничего въ коробку, шкуру долженъ былъ отдавать кагалу и за нее обязанъ былъ брать только 6 злотыхъ, но не болѣе. А такъ какъ кошернаго скота въ недѣлю въ г. Вильнѣ выходитъ до 30 штукъ, а по временамъ и до 40, то рѣзники, производя уплату по 21 злоту отъ кошерной штуки, въ теченіи цѣлаго года вносятъ въ кагалъ 32760 злотыхъ; за кошерныя шкуры, которыхъ въ годъ наберется 1560 штукъ и болѣе, и которыя кагалъ самъ продаетъ, каждую по 9 злотыхъ, придется полнаго годоваго дохода 14040 злот.; на трефныхъ шкурахъ прибыль въ недѣлю равняется 100 пол. злот. и болѣе, что составляетъ полнаго дохода ежегодно 5000 злот. Съ того же мяса Виленскій кагалъ установилъ особый сборъ: каждый изъ обывателей, покупающій мяса на злотый, обязанъ платить въ мясную коробку по 6 грошей; таковая коробка издавна была отдаваема въ аренду разнымъ лицамъ и нынѣ отдана въ аренду на два года, за которую наличными заплачено 2000 червонныхъ злотыхъ; и такъ въ годъ получается по 18 тыс. злот. слишкомъ, потому что надо сюда причислить и получаемые проценты. Особо, за рѣзку телятъ, барановъ, козловъ, отъ каждой штуки рѣзники платятъ по 3 злотыхъ, а такъ какъ въ недѣлю рѣжется штукъ 50, то ежегодный доходъ кагала отъ этой статьи составитъ пол. зл. 7800, а плата рѣзнику назначена особая. Рѣзники, убивающіе свою скотину, а не кагальную, имѣющіе на это позволеніе на нѣсколько лѣтъ, платятъ за это по 40 даже по 50 червонныхъ зл., каковыхъ рѣзниковъ въ Вильнѣ находится четыре чел. Въ отдѣльности, за рѣзку куръ, гусей, индюковъ, платится въ коробку: отъ курицы по 3 гроша, отъ гуся по 6 грошей, отъ индюка по 9 грошей; эта коробка отдана кагаломъ въ аренду на два года, за которую готовыми деньгами уплачено червонныхъ злотыхъ 700, слѣдовательно на годъ выходитъ п. зл. 6100, а двухлѣтняя плата впередъ, конечно, составитъ болѣе дохода. За продаваемое сало, или свѣчи, кагалъ приказалъ особо платить по 2 злот. отъ каждаго камня; свѣчную коробку отдали въ аренду на 8 лѣтъ Абраму Іоселевичу съ его товарищами, которые впередъ заплатили 1600 червонныхъ зл., что составитъ на каждый годъ пол. злот. 3600; но это потому, что впередъ взяты деньги за 8 лѣтъ, а если бы пускать въ аренду ежегодно, то навѣрно дали бы вдвойнѣ больше. Особо кагалъ установилъ кабакъ или монополію на шелкъ и никому изъ евреевъ недозволено торговать шелкомъ, ни здѣшнимъ, ни пріѣзжимъ; выпустилъ въ аренду таковой «кабакъ» на 8 лѣтъ Урія-

шу Абрамовичу, который впередъ заплатилъ кагалу 40000 пол. злот.; слѣдовательно на годъ выходитъ 5000 п. зл., но и это потому, что взято за аренду впередъ, а если бы выпускать ежегодно, только на годъ, то навѣрно были бы даны другіе пять тысячъ злотыхъ. Кагалъ установилъ также кабакъ или монополію на кошерное вино и отдалъ его въ аренду на 8 лѣтъ Берку Беніаминовичу, который впередъ заплатилъ 500 штукъ червонныхъ злотыхъ, почему на годъ выходитъ доходу пол. злот. 1125; если бы и это было арендовано на годъ, было бы дано два раза столько. Отдѣльно кагалъ установилъ кабакъ или монополію на «Райскія яблока» и отдалъ ее въ аренду на 5 лѣтъ Юделю Литмановичу, который, по извѣстнымъ ему причинамъ, заплатилъ, довольно дешево, впередъ 60 червонныхъ зл., что составляетъ на годъ 216 п. злот.; но въ прошломъ году давали за 5 лѣтъ этой аренды червонныхъ злотыхъ 190 штукъ. Отъ коробки пріѣзжихъ купцовъ кагалъ установилъ особый сборъ по полпроцента, каковая коробка отдана въ аренду Перецу Абрамовичу на 5 лѣтъ, который впередъ заплатилъ 800 червон. зл.; такимъ образомъ въ годъ получается доходу пол. злот. 2880; но если бы отдавать въ аренду ежегодно, то съ процента получилось бы два раза столько. Отъ покупки и продажи съѣстныхъ припасовъ, хлѣба, муки, гороху, бобовъ и разной огородной зелени кагалъ особо постановилъ платить отъ злотаго по 1 грошу; отдали въ аренду эту коробку на 5 лѣтъ Абелю Вольфовичу, который заплатилъ впередъ кагалу 500 червон. зл., слѣдовательно въ годъ доходу 1800 пол. зл. Отъ каждаго вступающаго въ бракъ и получающаго приданое, кагалъ приказалъ брать 4 процента съ приданаго, а хотя бы женихъ и не получилъ никакого приданаго, обязанъ все-таки заплатить 40 грошей. Отъ продажи «хазаковъ» или собственныхъ домовъ кагалъ приказалъ платить четвертый процентъ съ продажной суммы; соединивъ вышеупомянутую коробку съ приданаго съ коробкою хазаковъ въ одно, кагалъ отдалъ ее въ аренду на 5 лѣтъ Шмуйлѣ Хаймовичу, который заплатилъ впередъ 500 червон. злот., что на годъ составляетъ доходу 1800 п. злот.; а если бы аренда погодично была выпущена, то больше было бы доходу. Затѣмъ слѣдуютъ доходы отъ обрѣзанія и вѣнчанія также отъ локтей и различ. вымышленные мелкіе сборы, для чего установлена отдѣльная коробка; все это отдано въ аренду на 6 лѣтъ Михелю Беніаминовичу, который заплатилъ впередъ 300 червон злот., что составляетъ въ годъ доходу 900 п. злот. При рѣзкѣ птицъ изъ каждаго крыла вырываютъ по 3 пера и эти перья отданы въ аренду на 10 лѣтъ, заплачено 2000 п. злот., что составляетъ въ годъ доходу 100 п. зл. Отдѣльно Виленскій кагалъ установилъ кабакъ или монополію на порохъ, и таковой сборъ съ пороха отдалъ въ аренду на 8 лѣтъ, за что заплачено впередъ 200 червон. зл., такъ что въ

годъ получается доходу 450 п. злот. Отдѣльно, въ торговую коробку, кагалъ приказалъ каждому хозяину платить по своему состоянію и по возможности, но больше по оцѣнкѣ самаго кагала, и ежегодно, съ великимъ утѣсненіемъ нѣкоторыхъ и особенно насъ, живущихъ на епископской юрисдикѣ, самовластно облагаетъ этимъ сборомъ; эта коробка не отдается никому въ аренду; доставляетъ она доходу 50000 п. злот. Особо такого же торговаго сбора, отъ частныхъ евреевъ, принадлежащихъ къ виленскому кагалу, вносится ежегодно 5000 пол. злотыхъ. Такимъ образомъ виленскій кагалъ, съ утѣсненіемъ юрисдичанъ и города Вильны, собираетъ вѣрнаго годичнаго дохода 150671 пол. злотый, имѣя притомъ случайные доходы, какъ-то: отъ продажи «кресокъ», титуловъ и школьныхъ еврейскихъ должностей, утвержденія рѣзниковъ, штрафовъ, продажи еще не распроданныхъ хазаковъ и проч. и проч. Каковые случайные доходы составляютъ не одинаковую сумму—одинъ годъ менѣе, другой болѣе, даютъ однако minimum дохода до 20, 30 тысячъ п. злот. Имѣя такіе значительные доходы, виленскій кагалъ, тратитъ ихъ совершенно непроизводительно и во-первыхъ Эліяшу Зельмановичу—патріарху, ничего не дѣлающему, не уплачивающему въ кагалъ ни одного шеляга и не дѣлающему взносовъ ни въ одну коробку, кагалъ даетъ квартиру и еженедѣльно изъ кагальныхъ денегъ, собранныхъ такимъ способомъ, уплачиваетъ 28 злотыхъ, что въ годъ составляетъ непроизводительнаго расхода 1400 зл. и еще покупаютъ ему разные припасы, какъ то рыбу и другіе предметы. Тотъ же кагалъ сдѣлалъ вѣчистымъ (крѣпостныхъ дѣлъ) судьею Давида Шимоновича, и ему изъ кагальныхъ суммъ напрасно выдано единовременно 200 чер. зл.; кромѣ того кагалъ, состоявшій всего изъ нѣсколькихъ лицъ, избравши его въ судьи, постановилъ уплачивать ему еженедѣльно по 32 злотыхъ до его смерти, и напрасно уплачиваетъ, а это въ годъ составляетъ 1600 зл. Еженедѣльнаго дохода отъ простыхъ евреевъ получается 5000 злотыхъ; болѣе половины этой суммы, да сверхъ того еще еженедѣльно по 2 черв. злотыхъ, кагалъ неизвѣстно на что расходуетъ и производитъ другіе расходы, дѣлая разныя поблажки себѣ, съ большимъ утѣсненіемъ обывателей. Что хуже всего, получая въ теченіе столь многихъ лѣтъ такіе огромные доходы, виленскій кагалъ самовольно устанавливаетъ еще особые сборы по разнымъ случаямъ; на содержаніе московскаго войска жалующихся еженедѣльно облагали особыми сборами; поголовную еврейскую подать въ казну Рѣчи-Посполитой всѣ обыватели и всегда оплачиваютъ особымъ сборомъ; тогда какъ Эліяшъ Зельмановичъ—патріархъ и Шевель Лейбовичъ, получая содержаніе изъ кагальныхъ, общественныхъ суммъ, поголовнаго не платятъ, но раскладываютъ на общество. На ремонтъ школы и содержаніе бани идетъ доходъ съ нея; а за баню

общество уплачиваетъ 80 злотыхъ въ недѣлю, что составляетъ въ годъ 8000 злот. каковой доходъ покрываетъ всѣ необходимыя издержки и еще остается кой-что въ запасъ для кагала. На содержаніе госпиталя назначены разные другіе сборы, какъ то: за дозволеніе приступить къ десяти заповѣдямъ Божіимъ, за погребенія, за отдачу въ аренду нѣкоторыхъ мѣстъ въ школѣ, доходы съ находящейся въ школѣ кружки и съ такихъ и подобныхъ сборовъ содержится этотъ госпиталь, а кагалъ отъ себя ничего для него не прикладываетъ и расходовъ на содержаніе его не несетъ, и неизвѣстно на что обратилъ собираемыя чрезъ столько лѣтъ столь значительныя суммы. Долговъ дѣйствительныхъ, признанныхъ декретомъ Скарбовой коммиссіи В. Кн. Л-го кагалъ не уплатилъ, кромѣ нѣкоторой части поіезуитскаго долга, а между тѣмъ успѣлъ понадѣлать новыхъ; такъ въ недавнее время взяли въ долгъ въ Королевцѣ 7000 червон. злот.; у покойнаго доктора Клоца сдѣлали заемъ на 1000 червон. злот., по 10 процентовъ, на восемь лѣтъ, и фактору его Абелю, за коммиссію, назначили уплачивать ежегодно, въ продолженіи восьми лѣтъ, по 40 червон. злот.; помимо этой суммы уплачиваютъ десятый процентъ, котораго вотъ уже два года не вносили; взяли въ долгъ у доктора г. Хмельскаго 500 червон. злот., у стольника Коссаковскаго 300 чер. зл., у ксендзовъ Базиліанъ 500 червон. зл., у г. Подбипенты—эксподвоеводы, нѣсколько сотъ червон. злот. и у другихъ господъ. Къ довершенію всего, безъ вѣдома общества, затѣяли ссору съ раввиномъ, и постановили, что въ случаѣ назначенія штрафа за напрасное оскорбленіе раввина, расходы по этому дѣлу будутъ покрыты изъ кагальныхъ денегъ. Сверхъ того, тотъ же бывшій кагалъ, при посредствѣ обвиняемыхъ—кагальнаго писаря Мойжеша и школьниковъ, выше обозначенныхъ по именамъ, взяли себѣ векселей, на предъявителя, на 15000 червон. злот., писанныхъ по-еврейски, на всю виленскую синагогу, подъ обезпеченіе всѣхъ кагальныхъ доходовъ, за подписью писаря и школьниковъ, какъ это требуется обычаемъ; а Мойжешъ писарь злоупотребляя своею должностью, и школьники, обманывая цѣлое общество, не вписали этихъ векселей въ книги, чтобы общество не узнало о выдачѣ векселей на такую значительную сумму. Узнавъ объ этомъ просители обжаловали ихъ предъ подвоеводою, и уже собрали 800 злотыхъ для уплаты по этимъ векселямъ, каковая сумма, вмѣстѣ съ книгами, должна находиться у подвоеводы; другіе векселя неизвѣстно кому повыдавали, или же хранятъ у себя, а все имущество жалующихся обложили тяжкимъ налогомъ, о чемъ свидѣтельствуетъ манифестъ въ трокскомъ земствѣ, занесенный въ акты гминой Виленской синагоги. Въ заключеніе тотъ же обжалованный писарь Мойжешъ, взявши изъ особой кружки деньги на поѣздку въ Варшаву и привез-

ши изъ нихъ назадъ 1100 червон. зл., неизвѣстно куда ихъ дѣлъ, или же обратилъ ихъ въ свою пользу. И вотъ такими то чрезмѣрными поборами и налогами, виленскій кагалъ и злоупотребляющій своею должностью кагальный писарь, довели насъ юрисдичанъ виленскаго епископства и цѣлое общество города Вильны до послѣдняго убожества и конечно и на будущее время будутъ давить насъ еще большими сборами и налогами; о всѣхъ этихъ уже оплаченныхъ и донынѣ оплачивающихся сборахъ можно ясно видѣть изъ кагальныхъ книгъ, находящихся въ кагалѣ у распорядителей и писаря, а также изъ книгъ, представленныхъ тѣмъ же виленскимъ кагаломъ на судъ подвоеводы». Въ виду всего этого, виленскіе евреи, живущіе на епископской юрисдикѣ, заносятъ жалобу на кагалъ, и требуютъ уничтоженія всѣхъ упомянутыхъ злоупотребленій и вообще объясненія по всѣмъ вышеуказаннымъ пунктамъ. «Писана жалоба въ 1786 г. мѣсяца февраля 16 дня, каковая жалоба черезъ вышеуказаннаго вознаго Жмудскаго княжества Адама Брасевича подана въ акты и вписана въ земскія книги Виленскаго воеводства». *)

Въ послѣднихъ двухъ документахъ настоящей категоріи, подъ №№ 235 и 236, излагается такой же протестъ еврейскаго поспольства въ г. Вильнѣ противъ кагальныхъ правителей и руководителей, но только въ общихъ чертахъ: ихъ цѣнность въ томъ, что ими подкрѣпляется сила и неоспоримость предыдущаго документа подъ № 233. Въ четвертомъ документѣ, № 237, выступаетъ новая, достойная вниманія черта изъ сокрытой, внутренней жизни виленскаго еврейскаго кагала: здѣсь существовали какія-то «чорныя», значитъ страшныя книги, для записи въ нихъ тѣхъ изъ евреевъ, которые были непріятны ему и оказывали сопротивленіе. Такъ въ этомъ актѣ Шимель Вольфовичъ— уполномоченный гмины виленскихъ евреевъ, прибывшій изъ Гродны въ Вильну, приноситъ въ 1788 г. на виленскій кагалъ именно такого рода жалобу, что тотъ не допустивъ его къ чтенію десяти заповѣдей Божьихъ, отстранивъ отъ общенія съ собою, приказалъ его «секретно вписать въ чорныя книги».

---

*) При чтеніи настоящаго, во многихъ отношеніяхъ любопытнаго, документа, заключающаго свѣдѣнія, которыя идутъ изъ устъ самыхъ евреевъ, цѣлаго ихъ виленскаго общества, и которыя въ наглядной, яркой картинѣ рисуютъ тяжелую и неприглядную внутреннюю жизнь виленскаго еврейства, невольно напрашиваются такіе вопросы: многое и все ли измѣнилось противъ этого описанія во внутренней жизни евреевъ, какъ нашего города Вильны, такъ и всѣхъ другихъ городовъ и мѣстъ въ широкой чертѣ еврейской осѣдлости въ Россіи? Русской мѣстной администраціи оффиціально извѣстенъ только одинъ „коробочный сборъ"—съ мяса и свѣчей; но умерли ли или живутъ еще всѣ перечисленныя здѣсь другія многочисленныя „коробки", сняты ли съ еврейства всѣ эти тяжелые „податки и оплатки"? Уменьшена ли могучая, внутренняя, христіанству вовсе невидимая, духовная, правящая сила въ еврействѣ? Гдѣ и откуда контроль надъ всѣмъ этимъ?.. Сослужилъ бы великую службу истинѣ и правдѣ, русской правящей власти и самому еврейству тотъ, кто, подобно описаннымъ здѣсь ревнителямъ еврейской народной истины, смѣло проникъ бы въ глубину внутренняго міра современной намъ еврейской жизни и начертилъ бы подобную же яркую и правдивую картину, хотя бы примѣрно, прежде всего, для нашего города Вильны!..

3. **Жалобы христіанъ—учрежденій и отдѣльныхъ лицъ на евревъ: №№ 44, 47, 48, 54, 55, 56, 64, 67, 77, 78, 96, 109, 111, 142, 224.**

Извѣстно, что тамъ, гдѣ люди идутъ не одною общею дорогою и преслѣдуютъ не одну общую цѣль, не можетъ установиться дружественнаго согласія. Таковы были и отношенія въ б. древнемъ Русско-Литовскомъ государствѣ между природнымъ, господствующимъ, христіанскимъ его населеніемъ и пришлыми сюда поселенцами евреями. Въ то время, какъ первое, т. е. христіанское населеніе постоянно имѣло въ виду заботу о возрастаніи, процвѣтаніи и славѣ своего государства, пришлые поселенцы—евреи думали только о своихъ личныхъ интересахъ, оставляя высокія государственныя цѣли и задачи на самомъ заднемъ планѣ и, если возможно, даже совершенно забывая о нихъ. Обставленные многочисленными привилегіями польскихъ королей и великихъ князей Литовскихъ, усматривая въ этихъ высочайшихъ особахъ своихъ исключительныхъ, могущественныхъ покровителей и защитниковъ, евреи, съ самаго начала, высоко подняли и держали свою голову предъ туземнымъ, господствующимъ населеніемъ страны; при всякихъ столкновеніяхъ, они всегда смѣло давали отпоръ этому населенію. Приведемъ изъ этой группы нѣсколько болѣе интересныхъ документовъ.

Въ 1679 г. (44) пинскій магистратъ жалуется на пинскихъ евреевъ, что они, въ г. Пинскѣ, закупивъ у мѣщанъ нѣсколько десятковъ домовъ, стоящихъ на городской юрисдикѣ, отказываются платить съ нихъ подымное, установленное королевскимъ скарбомъ, почему эта тяжесть нынѣ незаслужено падаетъ на мѣщанъ —христіанъ.

Въ томъ же году (47 и 48) администраторъ шеляжнаго сбора по Пинскому повѣту жалуется на многихъ евреевъ, живущихъ въ этомъ повѣтѣ и въ гор. Дрогичинѣ, что они, выкуривая водку и распродавая ее въ городахъ и селахъ, отказываются платить въ казну слѣдующую съ нихъ шеляжную пошлину, при чемъ посланнаго администраторомъ служителя въ г. Дрогичинъ, даже сильно избили и изранили.

Въ 1680 г. (55) священникъ Гродиской церкви, Брест. воеводства, Іаковъ Ясинскій принесъ жалобу на семятицкаго еврея Лейзера Іозефовича, который возлѣ самой церкви напалъ на его сыновей «студентовъ» и на него самаго, оскорбилъ его сначала низкими ругательными словами, затѣмъ «схватилъ его за грудь и безжалостно бросилъ на землю, сталъ рвать на немъ волосы, топталъ его ногами» и, если бы не вступились за него проѣзжающіе люди, убилъ бы его на томъ мѣстѣ; затѣмъ вторично встрѣтивъ его въ м. Семятичахъ, въ присутствіи

другихъ своихъ единомышленниковъ евреевъ, произнесъ на него слѣдующую угрозу: «мы тебя, попъ, хлопъ, убьемъ и по фунтамъ станемъ уплачивать штрафъ!...»

Въ 1684 г. (96) священникъ Ставецкой церкви, пинскаго повѣта, Петръ Курциловичъ жалуется на арендатора Ставецкой корчмы Ольфа Шостаковича, который, не обращая вниманія на королевскіе фундуши, пожалованные Ставецкой церкви, производитъ своимъ скотомъ потраву на церковныхъ земляхъ; когда, однако, работники священника съ потравы загнали къ себѣ его скотъ, онъ напалъ на священническій дворъ съ своими людьми, отнялъ свой скотъ, а работниковъ избилъ и покалѣчилъ; встрѣтивъ тутъ же самого священника о. Петра, возвращавшагося изъ прихода, отъ больного, съ святыми Дарами, обругалъ его, назвавъ «поганиномъ», произнося угрозу что «убьетъ на смерть его сына и челядь, и домъ его спалитъ огнемъ».

Въ 1686 г. (111) г. Родевичъ жалуется на виленскаго еврея Ашора Арановича и его соучастниковъ, который въ г. Вильнѣ, въ Бургардовичовскомъ домѣ, въ то время, когда жалующійся находился въ трибунальномъ судѣ, безъ всякой причины и повода съ его стороны, вломился въ его квартиру, разбилъ его сундуки, вынулъ оттуда вещей на 300 злот., а готовыми деньгами 5600 зл.; когда же изъ суда онъ самъ прибѣжалъ въ свой домъ, Ашоръ Арановичъ съ своими соучастниками жестоко избилъ и изранилъ его.

Въ 1698 г. (142) панъ Аристотель Туръ Зубацкій началъ въ трибунальномъ судѣ дѣло съ Станиславомъ Цехановичемъ—подкоморіемъ Пинскаго повѣта, дозволявшимъ своимъ факторамъ и дрогичинскимъ арендаторамъ евреямъ вредить его имуществу и оскорблять шляхетскую честь; такъ главный факторъ Цехановича еврей Мовша Полякъ на торгу схватилъ его человѣка, съ возомъ и вещами, отправилъ въ свой панскій дворъ, человѣка посадилъ въ частную тюрму и неизвѣстно, куда затѣмъ его дѣлъ; когда на такое безправіе дочь Зубацкаго стала жаловаться и пенять фактору Поляку, то онъ сказалъ ей: «не дождутся того ваши голыши шляхтуны, пастухи, чтобы нашъ панъ имѣлъ когда нибудь жаловаться на васъ или просить удовлетворенія у васъ, блазновъ (дураковъ, мальчишекъ); не только вашъ человѣкъ, но и ты, машкара, свинья такая—сякая, можешь за это тутъ въ тюрмѣ, которую видишь предъ собой, сгнить у пана моего»!..

Въ 1750 г. (224) виленскій магистратъ занесъ свой протестъ противъ виленскихъ евреевъ и синагоги, что они въ г. Вильнѣ, стоящую на юрисдикѣ виленской магдебургіи, на Нѣмецкой улицѣ, насупротивъ костела Августинскаго

исповѣданія (Лютеранской кирхи), пустующую каменицу (камен. домъ), тайно, ночью, замуровавъ ея окна и ворота,. присоединили къ общему двору своей синагоги.

4. Евреи—заемщики или ихъ облигаційныя записи, №№ 41, 42, 43, 48, 115, 116, 140, 217, 229 и 230. Изъ приведенныхъ здѣсь десяти документовъ, относящихся къ пяти кагаламъ Виленскому, Гродненскому, Ломазскому, Пинскому и Слуцкому, видно, что евреями этихъ кагаловъ сдѣланъ заемъ на громадную сумму, въ 454,331 пол. злотый. Невольно при этомъ раждается вопросъ, гдѣ и у кого могли лежать накопленными такія большія суммы денегъ и какимъ образомъ евреямъ удавалось перевести ихъ къ себѣ путемъ займовъ? Безъ сомнѣнія, и между частными лицами на Литвѣ не мало находилось такихъ, которые получили значительные капиталы по наслѣдству или умѣли составить ихъ своею собственною бережливостію; но наибольшое число крупныхъ суммъ и капиталовъ, безъ всякаго сомнѣнія, составлялось и хранилось въ различныхъ духовныхъ учрежденіяхъ—монастыряхъ и коллегіяхъ, принадлежащихъ по преимуществу іезуитамъ. Въ старину не было государственныхъ и различныхъ общественныхъ банковъ, куда можно было бы положить на храненіе свои капиталы и получать съ нихъ опредѣленный и вѣрный процентъ; капиталы эти у всякаго лежали дома, въ крѣпкихъ сундукахъ, безъ всякаго движенія и пользы. Вотъ тутъ, вмѣсто банковъ, явились нуждающіеся въ деньгахъ, какъ отдѣльныя частныя лица, такъ и цѣлыя учрежденія, которыя съ своей стороны, обезпечивая и гарантируя исправное и своевременное возвращеніе занятой суммы, предлагали всегда крупный и соблазнительный процентъ. Въ данномъ отношеніи, если не первое, то весьма видное мѣсто занимаютъ заемщики евреи. Литовскіе евреи, какъ народъ торговый, всюду разъѣзжающіе по странѣ, все видящіе, со всѣмъ знакомящіеся, лучше всякаго другаго, весьма скоро и въ точности могли довѣдаться, у кого и гдѣ хранятся значительные капиталы. Къ такимъ лицамъ и въ такія учрежденія они и направляли свои миссіи. Если христіане—заемщики предлагали значительный процентъ—пять, шесть и семь со ста, то евреи съ великою готовностію предлагали много высшій—8, 9 и 10 съ той же суммы. Въ данномъ случаѣ, никто не умѣлъ подойти къ счастливому хранителю капитала — заимодавцу съ такою ласковостію, низкимъ поклономъ, смиреніемъ, съ такою безконечною лестью, что просимый у него въ займы капиталъ осчастливитъ лично его самаго и заемщика. Можно ли было заимодавцу долго колебаться ине поддаться искушенію предъ горячими обѣщаніями, клятвами и неисчисленными гарантіями, чтобы не вступить въ законную сдѣлку съ

заемщиками евреями? Приведемъ здѣсь лишь изъ одного документа подъ № 42, именно изъ заемной или облигаціонной записи, данной 20 нояб. 1678 г., Пинскимъ кагаломъ пинскому іезуитскому коллегіуму, даже на весьма незначительную сумму, всего на 1500 пол. злот., слѣдующую дословную выписку, можно сказать, страшныхъ еврейскихъ гарантій. Кагалъ обѣщалъ ежегодно уплачивать ректору коллегіума по 150 злотыхъ процентовъ съ взятой суммы; но если бы кагалъ въ который годъ, въ опредѣленномъ мѣстѣ и въ точный срокъ не внесъ этихъ процентовъ, тогда ректоръ, за невыполненное условіе и причиненный себѣ убытокъ, «имѣетъ право запечатать въ г. Пинскѣ наши школы каменную и деревянную, скотобойню, также находящіяся таковыя во всѣхъ городахъ, мѣстечкахъ и деревняхъ, принадлежащія къ пинскому кагалу; при этомъ и лавки и дома наши, безъ всякаго декрета, суда, позва, приглашенія слугъ судовыхъ; насъ же самыхъ, нашихъ женъ и дѣтей и преемниковъ сажать въ тюрму; забирать отъ насъ товары, дома, грунты, денежныя суммы, безъ суда, только по своему собственному хотѣнію, обращая таковые въ свою пользу безъ всякой таксы со стороны суда и держать у себя въ тюремномъ заключеніи насъ и преемниковъ нашихъ, до той поры, пока мы не заплатимъ ему, ректору коллегіума, самой реальной суммы 1500 пол. злот. и процента съ нея, также тройныхъ зарукъ, совитости и убытковъ, на одно голое его слово; къ этому, мы не имѣемъ защищаться нашими еврейскими правами, привилегіями, глейтами, либертаціями и желѣзными листами его королевскаго величества, ни болѣзнію, постигшею насъ самыхъ, нашего посланца и повѣренныхъ, словомъ никакими оборонами, отговорками, терминами, причинами, существующими по человѣческому вымыслу, описанными въ статутѣ и конституціяхъ, опустошеніемъ чрезъ огонь и непріятеля»... Казалось бы, послѣ такихъ, прямо страшныхъ обезпеченій и гарантій, не должно бы оставаться ни малѣйшаго мѣста для сомнѣнія и колебанія въ томъ, что занятыя евреями суммы, въ срокъ, кому надлежитъ, будутъ уплочены. Но рѣдко когда долги уплачивались аккуратно, какъ это можно видѣть изъ нижеслѣдующей группы документовъ.

5. Трибунальные декреты и рѣшенія другихъ судовъ большею частью по денежнымъ дѣламъ, относящіеся къ евреямъ. Сюда относятся №№ 24, 27, 30, 38, 39, 46, 60, 63, 71, 72, 81, 82, 101, 106, 130, 131, 132, 133, 137, 139, 141, 143, 144, 145, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 219, 221,

231 и 242. Изъ этой группы документовъ заслуживаютъ особаго вниманія 43 трибунальныхъ декрета спеціально касающіеся вопроса о еврейскихъ займахъ, по которымъ евреи отказывались производить уплату. Выше, при разсмотрѣніи документовъ 4 группы сказано было, что евреи охотно и часто дѣлали денежные займы, умѣли открыть для этого вѣрные источники и дѣлали такіе займы на большія суммы; сказано было какими многочисленными, чрезвычайными, можно сказать, даже страшными обѣщаніями и гарантіями обставляли всякій свой новый денежный заемъ. Христіанское населеніе, относясь по человѣчески, съ полнымъ довѣріемъ, къ еврейскимъ обѣщаніямъ, клятвамъ и гарантіямъ, давало въ займы евреямъ свои многолѣтнія сбереженія, но затѣмъ горько обманутое ими, не получая своихъ денегъ, должно было прибѣгать къ защитѣ закона и его путемъ и силою доискиваться своего. И вотъ высшее судилище государства—Главный Литовскій трибуналъ запруживается жалобами частныхъ лицъ и учрежденій о неуплатѣ евреями сдѣланныхъ, большею частію, крупныхъ займовъ; въ трибуналъ представляются читаются и обсуждаются имъ данныя евреями, съ великими гарантіями, облигаціонныя записи, но неисполненныя. Евреевъ многократно зовутъ для отвѣта въ это судилище; но евреи не являются... Тогда этотъ высшій судъ государства входить въ подробное разсмотрѣніе каждаго дѣла и сообразно съ его сущностію, произноситъ свой правдивый, рѣшительный и кажущійся издали для насъ не рѣдко суровый, заочный приговоръ («контумацiйный декретъ») надъ обвиняемыми заемщиками евреями: однихъ онъ осуждаетъ на «выволанье»—изгнаніе изъ государства, другихъ на «инфамію»—безчестіе, позоръ, а третьихъ прямо на смертную казнь—«на горло». Такъ изъ трибунальныхъ актовъ, двадцать пять, подъ №№ 24, 46, 131, 133, 143, 144, 145, 148, 154, 158, 160, 167, 175, 178, 180, 182, 185, 186, 187, 189, 190, 205, 208, 213, и 215, относятся къ одному виленскому кагалу, сдѣлавшему времени у 25 частныхъ лицъ займы на громадную сумму въ 316000 польскихъ злотыхъ; по трибунальнымъ рѣшеніямъ, эта сумма, согласно заемнымъ записямъ, взятая вдвойнѣ — «съ совитостію», съ судебными издержками, поднялась до цифры въ 640000 пол. зл. Въ настоящемъ случаѣ неявившіеся предъ высшее судилище виленскіе кагальные старшины—евреи, кромѣ вышеозначенной, послѣдней суммы, которая должна быть взыскана на виленской синагогѣ и съ имущества всѣхъ принадлежащихъ къ ней членовъ, сами лично осуждаются: въ трехъ случаяхъ къ изгнанію, въ семи—къ безчестію и въ двѣнадцати—къ смертной казни—«на горло»

Далѣе, трибунальныя рѣшенія относятся къ 18 частнымъ лицамъ, у кото-

рыхъ въ промежутокъ времени 33 лѣтъ, была взята въ займы колосальная сумма въ 720000 пол. злот. еврейскими кагалами слѣдующихъ синагогъ на Литвѣ: бержанской, (161), брестской (168), бѣлорусскихъ (155), вижунской (212), глусской (198), городиской (159), гродненской (132), жомоитской (150, 176), кейданской (152, 156, 173), лидской (183), минской (169, 174, 200), новгородской (149, 162), слуцкой (254), старобинской (172), сморгонской (204); этимъ рѣшеніемъ осуждены—старшины двухъ кагаловъ на изгнаніе, въ шестнадцати случаяхъ на «инфамію» и въ семнадцати—на смертную казнь—«на горло».

Не зависимо отъ приговора по искамъ всѣхъ вышепомянутыхъ частныхъ лицъ, трибунальнымъ судомъ былъ вынесенъ декретъ на еврейскіе кагалы по неуплатѣ ими заемныхъ суммъ слѣдующимъ пяти духовнымъ учрежденіямъ: оршанскому доминиканскому монастырю 3000 зл. (165), жировицкому базиліанскому монастырю 9445 зл. (193), бержанскому евангелическому сбору 963 бит. талера, (191) пинскому женскому Варваринскому монастырю 6191 зл. (27) и минскому Петро-Павловскому монастырю 2700 зл. (166).

Пять трибунальныхъ рѣшеній надъ еврейскими кагалами относятся къ неуплатѣ ими въ государственную казну установленныхъ налоговъ, именно: 1, установленнаго сбора во время шведской войны 3702 злот. (171), 2, еврейскаго поголовнаго сбора 25000 зл. (194), 3, такого же поголовнаго на войско—трибунальную хоругвь 34620 зл. (207), 4, на войско 33510 зл. (170) и 5, на почтовый сборъ 3702 зл. (171).

Тяжелыми и, какъ мы видѣли выше, во многихъ случаяхъ прямо страшными должны были показаться для евреевъ заемщиковъ, не явившихся въ судъ, трибунальныя рѣшенія, ибо за ними должно было послѣдовать совершенное разореніе; во-первыхъ первоначальныя заемныя суммы теперь возрастали почти втрое и во-вторыхъ истцамъ нынѣ давалось неограниченное право крѣпко наложить свою руку на все движимое и недвижимое имущество своихъ должниковъ; они могли теперь, явившись на мѣсто, съ помощью судебнаго агента, опечатывать цѣлыя синагоги, дома, лавки, склады, погреба и лично самыхъ должниковъ арестовать и предавать суду для поступленія съ ними по трибунальному приговору. Въ принципѣ и въ сильномъ государствѣ подобныя рѣшенія высшаго государственнаго судилища дѣйствительно могли явиться тяжелыми и страшными для неисправныхъ должниковъ; но не такова была б. Рѣчь-Посполитая, какъ государство; она страдала величайшимъ безсиліемъ во всѣхъ отправленіяхъ своей государственной жизни; тѣмъ же безсиліемъ она страдала и въ сферѣ своей юридической дѣятельности; не было въ ней крѣпкой исполнительной власти.

Суды ея произносили приговоры, но некому было ихъ исполнять; не было силы которая заставила бы виновнаго покориться имъ. Такъ было въ настоящемъ случаѣ и съ трибунальными декретами на евреевъ—заемщиковъ. Обвиненные этими декретами евреи—должники и осужденные—на изгнаніе, на безчестіе и даже «на горло» безбоязненно сидѣли на своихъ мѣстахъ и въ случаѣ опасности всегда вокругъ себя имѣли достаточно обороны—въ разныхъ «протекціяхъ» и въ цѣломъ еврейскомъ обществѣ. Вотъ нѣсколько случаевъ взятыхъ изъ этихъ же трибунальныхъ декретовъ, доказывающихъ это.

Въ 1709 г. минскій конюшій Владиславъ Прошенскій, (186) вслѣдствіе трибунальнаго декрета, присудившаго ему съ виленскаго кагала долговую сумму 8580 злот., опечаталъ виленскую школу, каменицы, дома, лавки, склады. Но вслѣдъ затѣмъ «обжалованные евреи, старшины виленской синагоги, снесшись съ цѣлымъ еврейскимъ обществомъ, оказывая явное сопротивленіе вышепомянутому декрету и относясь къ нему съ пренебреженіемъ, съ громадною толпою евреевъ, оторвали печати, отпечатали школу и взяли ее въ свое обладаніе»...

Въ 1710 г. (190) волковыйскому чашнику Михаилу Савицкому, трибунальнымъ рѣшеніемъ, съ виленскаго кагала была присуждена долговая сумма въ 10680 злот.; повѣренный его Михаилъ Шумскій явился въ г. Вильнѣ на мѣсто, для описи кагальнаго имущества; но въ это время выступили противъ него «обжалованные повѣрные евреи, силою, мятежными пріемами (тумультомъ), защищаясь какою-то протекціею, оборонялись и не допустили отправленія правосудія».

Въ 1718 г. (213) ошмянскій земскій судья Михаилъ Каменскій, которому трибуналъ присудилъ съ виленскаго кагала долговую сумму въ 3000 тынфовъ, пріѣхалъ въ Вильну и направился «во-первыхъ къ синагогѣ, затѣмъ къ каменицамъ; домамъ, лавкамъ; тогда обжалованные евреи, явно оказывая сопротивленіе закону и декрету главнаго трибунальнаго суда и опираясь на чью-то протекцію, подобравъ своевольныхъ людей и строевыхъ солдатъ въ красныхъ мундирахъ, съ полученнымъ отъ кого-то или самолично приспособленнымъ огнестрѣльнымъ оружіемъ стали обороняться силою, мятежнымъ путемъ, не допустили опечатать школу, и противъ его самого произносили угрозы.

Въ числѣ трибунальныхъ декретовъ, кромѣ указанныхъ, есть еще и другіе не менѣе любопытные.

Въ 1681 г. (71) копыльскіе евреи, Іекицъ—рѣзникъ и Лейба Израелевичъ, и слуцкій еврей Шмойла—злотникъ произвели святотасство въ Цимковскомъ костелѣ, за что трибунальнымъ декретомъ они были осуждены, какъ «Богу са-

мому объмерзлые» (омерзительные), на страшную смертную казнь—«на горло, живо огнемъ спаленемъ».

Въ 1700 г. (153) за святотатство въ Комайскомъ костелѣ, учиненное евреемъ изъ города Пинчова Якубомъ Саламановичемъ, трибуналъ осуждаетъ виновнаго на ту же казнь— «сожженіе живымъ».

Въ 1681 г. (72) сморгонскій еврей, ошмянскаго повѣта, Эліяшъ Мойжешовичъ началъ въ ошмянскомъ гродскомъ судѣ процессъ съ маршалкомъ ошмянскаго повѣта Самуиломъ Іеронимомъ Котломъ, владѣльцемъ Сморгойнь. Въ возбужденіи этого процесса Эліашемъ Мойжешовичемъ подданнымъ его, Самуилъ Котелъ усмотрѣлъ нарушеніе основныхъ законовъ Литовскаго государства, изложенныхъ въ статутѣ и конституціяхъ, и оскорбленіе «шляхетства». Поэтому Котелъ съ своей стороны обвиняетъ Эліяша Мойжешовича предъ трибунальнымъ судомъ «о неслушное и безъправное черезъ того жида, а подъ тытуломъ оного всихъ жыдовъ, зъ подданъства и юрисдикъции пановъ своихъ, мимо право статутовое и констытуціе сеймовые, выламованье се и зе становъ народу шляхецъкого в праве посполитомъ ровъности собе стелючи, сходзокъ приватныхъ на розныхъ мейсцахъ на бунътованье се и складанокъ пенежъныхъ на опресію стану шляхецкого чиненье»... Трибунальный судъ, соглашаясь съ доводами Котла, присуждаетъ взыскать съ обжалованнаго Эліяша Мойжешовича 1702 копы грошей литовскихъ.

Въ 1685 г. (30) нѣсколько десятковъ евреевъ изъ синагогъ горецкой, могилевской и оршанской, по имени Сроилъ Беровичъ, Рава, Лейба Жушмановичъ, съ сотоварищами своими, возлѣ г. Горекъ, на добровольной дорогѣ, скрытно, изъ засады, напали на проѣзжавшихъ мимо, верхомъ, Андрея Иваницкаго и Захарію Прасоловича, стащили ихъ съ коней и начали безпощадно бить палками, при чемъ перваго пронзили навылетъ дубовымъ коломъ и умертвили на мѣстѣ, второго же полуживаго засадили въ свою тюрьму; при совершеніи этого преступленія, учинили еще и грабежъ, забравъ 600 черв. зл. и 100 битыхъ талеровъ, одежду, коней. Сужденные предварительно въ оршанскомъ каптуровомъ судѣ, виновные въ 1678 г. были потребаваны въ главный литовскій трибуналъ, но не явились въ оный. По сему состоялся декретъ этого высшаго судилища: «абы таковые тиранства караньемъ правнымъ погамовать се могли и выступокъ непристойный такъ великое злости и зухвальства помсту заплаты свое однеслъ, а невинне розляная кровь хрестиянская о помсту до Пана Бога не волала и таковая импреза своего предсевзятья горы не брала, пречоныхъ жидовъ, меновите: Сроила Беровича и другихъ старшинъ школы места Горокъ, также Рава и другихъ старшихъ школы могилевское, Лейбу Жушмановича—арендара могилевскаго и

старшихъ школы оршанское на горло четвертованьемъ», а за грабежъ и убытки взыскать съ ихъ имущества 4300 копъ гр. литов.

Въ 1712 г. (197) въ г. Брестѣ, цѣлый еврейскій гминъ съ поспольствомъ, среди бѣлага дня, съ палками, кольями и бердышами, возлѣ Михайловской каѳедральной церкви, напалъ на священнослужителей ея, двухъ священниковъ Власія Филипповича и Нестора Волковича, только за то, что тѣ настойчиво напоминали евреямъ о производствѣ ими условленной платы за пользованіе для своихъ покойниковъ частью церковнаго плаца—христіанскаго погоста. Сначала избили перваго священнослужителя Филипповича и притомъ такъ жестоко, что онъ палъ тутъ же смертельно раненый, а потомъ чрезъ двѣ недѣли скончался. Когда же второй священнослужитель Волковичъ сталъ унимать нападающихъ и указывалъ на совершаемое ими преступленіе, то одинъ изъ толпы евреевъ Сроль «за эти слова палкою нѣсколько разъ ударилъ его въ лобъ, намѣреваясь и его убить и вскочивъ на городской валъ крикнулъ: «Бейте, убейте этого попа, мы за него по фунтамъ заплатимъ!» Когда услыхали это возмущеніе и шумъ другіе евреи, то напавши на пресвитера съ ружьями, тирански и немилосердно терзали, били, мордовали его и нанесли нѣсколько опасныхъ ранъ въ голову. Далѣе тѣ же евреи, повстрѣчавъ на базарѣ жену израненнаго Нестора Волковича, «ругали, срамили, порываясь бить ее, и если бы не вступились христіанки и не оборонили, могло бы и съ нею случиться то же самое». Такъ какъ брестскіе евреи, позванные по этому уголовному преступленію и насилію въ главный Литовскій трибуналъ, не явились, то декретомъ этого высшаго судилища было опредѣлено взыскать съ нихъ убытки и штрафъ 2935 пол. злот., «а самихъ лично обжалованныхъ старшихъ, младшихъ и цѣлый гминъ синагоги брестскаго кагала, за ту же отповѣдь и похвалку и за совершенный криминалъ, за убійство священника, мы присуждаемъ ихъ на частную баницію (изгнаніе), на криминальныя штрафы, на инфамію, на смерть (на горло) четвертованіемъ, чрезъ палача, на хватаніе ихъ»...

Въ 1700 г. 9 авг. (164) состоялся ремиссійный трибунальный декретъ по обвиненію полоцкимъ іезуитскимъ коллегіумомъ полоцкихъ евреевъ въ ритуальномъ убійствѣ христіанки женщины, по имени Маріи Даневской Ахмановичовой, якиманской мѣщанки, жившей на землѣ Полоцкаго коллегіума. Суть этого обвиненія заключается въ слѣдующемъ: у полоцкаго мѣщанина Алексѣя Даневскаго и жены его Анны была дочь—вышепомянутая Марія Даневская Ахмановичовна. Обжалованные полоцкіе евреи, по словамъ жалобщиковъ іезуитовъ, всегда непріязненные христіанству и, по своему исповѣданію, жаждущіе его кро-

ви и безъ нея не могущіе обойтись, отъ немалаго времени имѣя на домашнихъ своихъ послугахъ» вышепомянутую женщину христіанку Марію, и усмотрѣвъ для себя благопріятную минуту, «не ради какой нибудь съ ея стороны причины, но чисто по ненависти и озлобленію противъ христіанъ и по жаждѣ христіанской крови», въ 1697 г. 23 марта какимъ-то образомъ заманили въ еврейскую баню и здѣсь ее, близкую къ разрѣшенію отъ бремени, «жестоко замордовали и замучили», причемъ на тѣлѣ ея оказалось множество различныхъ ранъ, а именно: на «вискахъ какъ бы обухомъ нанесенный ударъ, горло у лице изрѣзаны ножами; на рукахъ и пальцахъ, также на ногахъ ниже колѣнъ, на голеняхъ, суставы всѣ проколоты и порѣзаны ланцетомъ и шиломъ; перерѣзавъ грудь, выпустили кровь; пробивъ животъ, шею завязали въ три узла такъ, что едва по смерти могли развязать; тѣло было утаили въ банѣ и держали обмытымъ, очевидно желая куда нибудь припрятать, а затѣмъ, когда христіане обнаружили это преступленіе, то евреи не могли представить никакого въ этомъ для себя оправданія, но тотчасъ главнѣйшіе изъ нихъ встревожившись, начали прятаться и убѣгать; впослѣдствіи, когда они были представлены въ распоряженіе полоцкаго гродскаго суда, то старшіе полоцкой школы, записью своею, правильно составленною у полоцкаго подвоеводы Жабы, взяли ихъ на поруки и во всякое время обѣщали представить на судъ». Далѣе, въ этомъ документѣ говорится, что евреи, подкупивши полоцкаго каптуроваго слѣдователя Адама Скипора, безъ участія потерпѣвшей стороны. составили какой-то декретъ, дали его 14 сент. того же года записать въ книги полоцкаго каптуроваго суда; отсюда этотъ декретъ безправно былъ перенесенъ въ полоцкій гродскій судъ, который своимъ декретомъ «наказалъ невѣрнымъ евреямъ присягу, а по учиненіи присяги всѣхъ ихъ объявилъ свободными». Усматривая въ вышепомянутомъ декретѣ и дѣйствіяхъ полоцкаго гродскаго суда неправильность и незаконность, полоцкій іезуитскій коллегіумъ аппелируетъ въ судъ трибунальный. Трибуналъ, въ виду просьбы позванной стороны—евреевъ о дачѣ имъ «патроновъ», далъ имъ двухъ адвокатовъ и дѣло отложилъ.

Въ 1705 г. 29 сент. (179) Московскій купецъ Его Царскаго Величества, изъ Торопца, Илья Туфановъ, направляясь изъ Вильны въ г. Тильзитъ (Тильжу), на ярмарку, съ нагруженными возами приблизился къ Юрбургу, гдѣ содержатели Юрборской коморы (таможни), виленскіе евреи, Ааронъ и Михаилъ, отецъ и сынъ, Гордоны, не смотря на всѣ предъявленные имъ законные и правильные документы, таможенныя квитанціи и проч., безъ всякой причины, заарестовали его возы съ многими и цѣнными товарами, и разграбили ихъ, причинивъ ему убытковъ на 28300 пол. злот. Судъ скарбоваго трибунала В. Кн. Л-го, разсмотрѣвъ

это дѣло, постановилъ: взыскать съ купцовъ Гордоновъ всѣ показанные купцемъ Туфановымъ убытки и потери.

6. Наконецъ, въ послѣднюю шестую группу отнесены тѣ документы, въ которыхъ евреи являются: а) какъ «мытники» или сборщики пошлинъ на таможняхъ (25, 28, 32, 36, 91, 100, 122, 123, 129, 135, и 202), б) какъ укрыватели краденныхъ, церковныхъ и костельныхъ вещей (50, 51, 52, 53, 60, 71, 88, и 89), в) какъ пріобрѣтатели и продавцы домовъ, плацовъ и проч. (49, 86, 97, 117, 118, 134, 146). Сюда же отнесены и слѣдующіе №№ 26, 33, 34, 70, 93, 98, 99, 188, 216, 225 244, 245, представляющіе собою разнообразные документы, не подходящіе подъ вышеупомянутыя рубрики. Укажемъ изъ нихъ наиболѣе интересные.

Въ 1677 г. (36) виленскій мѣщанинъ купецъ Степанъ Санкевичъ, направляясь изъ Вильны въ Королевецъ, остановился съ своей витиной и товарами въ г. Ковнѣ, и здѣсь предъявилъ свои документы мѣстному таможенному писарю еврею Мееру Боруховичу, съ просьбой освидѣтельствовать товары и пропустить его дальше. Писарь Боруховичъ, взявъ его документы и не возвращая ихъ обратно, сталъ всѣми мѣрами тормозить и задерживать дѣло, и въ заключеніе, подвергъ его лично жестокимъ побоямъ, и какъ преступника какого, засадилъ въ замковую тюрму. Въ 1676 г. (33) брестскіе евреи подъ присягою показали, что въ эту пору въ г. Брестѣ, евреевъ, подлежащихъ поголовной подати, не было болѣе 525 человѣкъ. Въ томъ же 1676 г. по показанію евреевъ (34) было въ м. Мальчѣ всего 13 податныхъ евреевъ.

Въ 1710 г. 1 марта (188) великій гетманъ В. Кн. Л-го универсаломъ обратился ко всѣмъ сословіямъ и жителямъ города Вильны, чтобы никто изъ нихъ не препятствовалъ хоронить еврейскихъ покойниковъ за р. Виліей, на ихъ кладбищѣ, и чтобы никто не держалъ умершихъ подолгу дома, такъ какъ отъ этого могла появиться въ городѣ эпидемія.

Въ 1757 г. 18 янв. (225) между королевскимъ секретаремъ, войтомъ города Вильны, Онуфріемъ Минкевичемъ и погребальнымъ братствомъ виленскаго кагала состоялось такое соглашеніе: отъ каждаго еврейскаго покойника, при переѣздѣ черезъ Зеленый мостъ платить въ казну отъ воза и восьми людей къ нему по одному тынфу».

Въ 1724 г., 13 іюля (216) Новгородское воеводство универсаломъ своимъ, обращается ко всѣмъ сословіямъ съ напоминаніемъ, что вопреки королевскимъ привилегіямъ и постановленіямъ конституцій, христіане обоего пола часто посту-

паютъ на службу къ евреямъ и татарамъ, и чрезъ то отдаляются отъ христіанскихъ праздниковъ и «братью шляхту» ставятъ въ затрудненіе относительно найма хорошей прислуги, за умѣренную плату, и потому и предлагается христіанамъ не поступать на годичную службу къ евреямъ и татарамъ, памятуя постановленіе Петроковскаго сейма 1565 г., которое гласитъ: «христіане отнюдь не должны служить жидамъ, подъ угрозой штрафа съ каждаго жида ста гривенъ; а христіанинъ имѣетъ быть наказанъ шестинедѣльнымъ тюремнымъ заключеніемъ».

И. Я. Спрогисъ.

АКТЫ

О ЕВРЕЯХЪ.

№ 1.—1561 г. Октября 30.

Грамота короля Сигизмунда Августа о предоставленіи права продажи соли въ Пинскѣ евреямъ Рубиновичамъ.

Року 1561 месеца Октебра 30 дня, у четвергъ.

Пришодши до замку господарского Пинского, передъ мене Семена Ивановича Совы, подстаростегo и лесничого Пинского, мытники Пинскій Хемя а Аврамъ а Товяшъ Богдановичъ Рубиновичи, а Исакъ Мошеевичъ жиды господарские Берестейские, просили, абы листъ его королевское милости до книгъ замку Пинского земскихъ судовыхъ записанъ былъ, который листъ господарский слово у слово такся в собе маетъ: Жикгимонтъ Августъ, Божю милостью король Польскии, великии князь Литовскии, Рускии, Прускии, Жомоитскии, Мазовецкии и иныхъ. Княземъ, паномъ, воеводамъ, старостамъ, державцамъ, княгинямъ, панямъ вдовамъ и ихъ наместникомъ, земяномъ и дворяномъ нашимъ воитомъ, бурмистромъ, рядцамъ и всимъ заказникомъ местъ нашихъ господарскихъ, князкихъ, панскихъ и духовныхъ и тежъ жидомъ и татаромъ по всему панству нашому, великому князтву Литовскому; што которая соль толпястая белая идетъ до места нашого Пинского с Коломыи а з Луцка ее до места нашого Пинского, подданые наши мещане Пинскии и околичные мещане и Волощане обыватели инших местъ и селъ провадятъ на продажу и шинкуютъ ее в месте Пинскомъ и по иншихъ мѣстечкахъ и селахъ нашихъ господарскихъ, также князкихъ, панскихъ и духовныхъ, тыхъ, которыхъ именья ку замку Пинскому прислухаютъ, а с того никоторого пожитку до скарбу нашого не было, а ктомужъ и в лета непогодливые и часу лихое дороги великая дорогость у соли бываетъ, же тисечу толпъ соли по двадцати и по кольку грошеи продаютъ, для чого люди з немалымъ обтеженемъ и шкодою оную соль куповати мусили,—ино мы, хотечи порадокъ учинити, абы такъ дорого соль в томъ месте нашомъ Пинскомъ продавана не была и постановивши, абы яко в лета погодливые, такъ тежъ и часу лихое дороги, которого году дорогость соли бываетъ, завжды од-

ною ценою, то естъ по пятнадцать грошеи тисячу толпъ соли продавано,—учинили есмо складъ соленый у месте нашомъ Пинскомъ и арендовали есмо тотъ складъ подданымъ нашимъ жидомъ Берестейскимъ Хеми а Авраму Рубиновичомъ, а Товяшу Богдановичу, а Исаку Мошеевичу отъ светого Мартина теперешнего пришлого свята, которое маетъ быти в року нинешнемъ тисяча пятьсотъ шестьдесятъ первомъ, на три годы за певную суму пенезей; маютъ вжо отъ того дня свята помененого светого Мартина почати продавати тую соль, купивши в Луцку, до места нашого Пинского своимъ власнымъ накладомъ, и тамъ въ месте Пинскомъ и по иншихъ местечкахъ и селахъ нашихъ господарскихъ и тежъ князьскихъ, панскихъ, земянскихъ и духовныхъ, которые сутъ в повете Пинскомъ, гдѣ похочутъ, тою солью шинковати и продавати маютъ ни большъ ани меншъ, одно завжды до выдержаня тое аренды по петнадцати грошей литовскихъ кождую тисечу толпъ соли белое, якую и теперь у месте нашомъ Пинскомъ продаютъ, а мещане Пинские и жидове иншихъ местечокъ и селъ замку Пинского подданые наши, также князьские, панскіе, земянскіе и духовныхъ, которыхъ колвекъ именя въ повете Пинскомъ естъ и тые, которые перемешкиваючи въ Пинску соль продавали, вжо отъ того часу отъ светого Мартина не маютъ ее въ Луцку ани где инде на продажу и на власную потребу свою куповати, одно в тыхъ вышеи помененыхъ арендаровъ нашихъ, в месте Пинскомъ, маютъ тую соль куповати по тому, яко вышеи естъ описано; а кому тежъ они в месте Пинскомъ дозволятъ соль продавати, тому, купивши соль в нихъ, вольно будетъ за ихъ дозволеньемъ в месте Пинскомъ и по селахъ нашихъ господарскихъ, князьскихъ, панскихъ везде в повете Пинскомъ солью шинковати и ее продавати. А такъ приказуемъ вамъ, станомъ духовнымъ и светскимъ можнымъ, подъ закладомъ нашимъ десятма тисячма копами грошей, ажъ бы есте в томъ имъ сами никоторое перекази не чинили и людемъ местечокъ и именей и селъ вашихъ, которые в повете Пинскомъ маете, грозно росказали, жебы они кромъ тыхъ арандаровъ нашихъ и тыхъ которымъ они соль продавати дозволятъ, нигде соли куповати и ее продавати не смели и по которыхъ местечкахъ и именяхъ и селахъ нашихъ господарскихъ также князскихъ, панскихъ и духовныхъ будутъ они сторожу для проваженя тое соли держати, вы бы имъ того не забороняли и никоторое небезпечности здоровю ихъ не чинили и чинити не казали, и во всемъ спокоине ся ку нимъ заховали, а особливе людемъ неможнымъ подъ забранемъ всее ихъ маетности приказуемъ, жебы соли, кромъ ихъ, арандаровъ нашихъ, ни в кого явне и потаемне не куповали и ни отъ кол не провадили, чого вы, врядники наши, также воитове, бурмистры и рядцы абы есте, не вымовляючися ничимъ, повинности своее пилне престерегали и в чомъ бы ся тые справцы ихъ або слуги в тои справе соленои, до которого колвекъ вряду нашого господарского, або до врядниковъ вашихъ втеклися, абы есте имъ оборону и помочъ чинили, и хтобы сему росказаню нашому спротивене вделалъ, о таковыхъ упорныхъ жебы есте намъ господарю ознаймовали. А если бы в которого мещанина Пинского, або в кого колвекъ съ подданыхъ нашихъ тамошнихъ отъ того часу отъ светого Мартина в дому его знайдена была и оказалася, жебы ее шинковалъ и продавалъ, або тежъ где инде, а не в нихъ в месте Пинскомъ купилъ, в таковаго за дворениномъ нашимъ Васильемъ Федюшкомъ на то имъ приданымъ и за ведомостью вряду тамошнего тая соль забирана и половица на замокъ, а другая половица имъ маетъ быти. А ижъ бы то все, яко в семъ листе нашомъ описано естъ, у ведомость кождому увошло, хочемъ мети, абы есте везде у местечкахъ и селахъ нашихъ господарскихъ и вашихъ князкихъ, панскихъ и духовныхъ тое рос-

казанье наше оповедати и выволати и тотъ листъ до книгъ врядовыхъ уписати дали. А иначеи бы есте того вчинити не смели. Писанъ у Вилни лет Божего нароженья тисяча пятсотъ шестдесятъ первого, месеца Августа осмого дня. Который листъ подъ печатью и съ подписью руки его королевское милости и с подписью руки пана Остафъ, маршалка дворного, подскарбего земского, за прозбою мытниковъ Пинскихъ Хеми а Аврама Рубиновичовъ, а Товяша Богдановича, а Исака Мошеевича до книгъ земскихъ судовыхъ записанъ естъ и выписъ с книгъ того листу господарского копею дворенинъ его королевскои милости панъ Василеи Федоровичъ Федюшко подъ моею печатью собе взялъ.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1560—1563 г., № 12996, стр. 116—118.

№ 2.—1563 г. Ноября 15.

Жалоба мытника пинскаго еврея Якова Рубиновича на пинскаго войта Андрея Ивановича, запретившаго производить продажу, въ ночное время, меду въ шинкахъ города Пинска.

Року 1563, месеца Ноября 15 дня, у понеделокъ.

Пришодши до замку господарского Пинского, передъ мене Илю Якимовича Кучу, подстаростего Пинского, жидъ господарский Пинский Яковъ Рубиновичъ, который с порученя брата своего жида господарского Берестейского, мытника Пинского, Хемьи Рубиновича, мытомъ Пинскимъ справуетъ, оповедане вчинилъ, ижъ дей дня сегоднешнего месеца Ноября пятогонадцать дня, у понеделокъ рано, войтъ Пинский панъ Андрей Ивановичъ, нетъ вѣдома для которое причины, тутъ у месте на торгу Пинскомъ закликати казалъ, подъ виною господарскою замковою, абы вси корчмитки Пинские, почевши у вечеръ на смерканю, ажъ черезъ всю ночь, никого людей у домы свои корчемные меду сычоного пити не пускали и никому его в ночи не продавали, а в томъ закликаню его немалая ся шкода мыту господарскому Пинскому естъ,—и просилъ мене тотъ Яковъ Рубиновичъ о вижа, при которомъ бы мелъ войту мовити, для которое причины онъ то уделати казалъ, и я ему вижомъ на то давалъ служебника моего Юрья Андреевича Боровского, который тамъ на той справе бывши, передо мною и ку записаню до книгъ сознал, ижъ дня сегоднешнего месеца Ноября пятогонадцать дня, у понеделокъ, тутъ у месте Пинскомъ, тотъ жидъ Яковъ Рубиновичъ передо мною вижомъ войту Пинскому пану Андрею Ивановичу у дворе его мовилъ: для которое причины на торгу Пинскомъ подъ виною господарскою замковою закликати казалъ, абы вси корчмитки Пинские, почевши у вечеръ на смерканю, ажъ черезъ всю ночь, в домы свои корчемныи никого людей меду сычоного пити не пускали и не продавали? И онъ на то поведилъ: о пиво я не мовлю, пиво нехай и въ ночь пьютъ, але закликати есми на торгу для того казалъ, ижъ бы до тыхъ часовъ, поколь жовнери з места Пинского выйдутъ, корчмитки Пинские медовые у ночь до домовъ своихъ меду пити мещанъ Пинскихъ и слугъ замку Пинского не пускали, же тутъ у месте господарскомъ Пинскомъ в домехъ корчемныхъ и по улицамъ в ночь великая ся збродня, бой и зраненя деютъ, якожъ вжо ся то и явно показало;—може ся и в день напити, хто хочетъ. Которое оповедане свое и сознане вижовое оный жидъ Яковъ Рубиновичъ до книгъ земскихъ судовыхъ записати далъ.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1560—1563 г., № 12996, стр. 446—447.

№ 3.—1638 г. Апрѣля 23.

Привилегія короля Владислава IV, освобождающая евреевъ города Вильны отъ всякихъ платежей и повинностей.

Aktykacya przywileju Jego Królewskiey Mosci żydom miasta Wilenskiego należąca.

Лѣта отъ нароженія Сына Божого, тысеча шестьсотъ шестьдесятъ осмого, мѣсяца Апрѣля двадцать третьяго дня.

На враде господарскомъ гродскомъ Виленскомъ, передо мною Александромъ Войною Ясенецкимъ—войскимъ Витебскимъ, подвоеводимъ Виленскимъ, постановившисе очевисто жидъ Виленского места Мееръ Якубовичъ покладалъ и до актъ привилей светой памяти наяснѣйшаго короля его милости Владислава четвертаго, служачій жидомъ мѣста Виленского, на речъ въ немъ нижей мененую до книгъ кгродскихъ Виленскихъ подалъ и просилъ, абы тотъ привилей былъ до книгъ уписанъ, который уписуючи у книги слово до слова такъ се въ собѣ маетъ: Władysław z Bożey łaski król polski etc. Oznaymujemy tym listem naszym, komu to wiedzieć należy, do praw y wolnosci żydom wszystkim W. X. Lit., a osobliwie żydom, w miescie naszym Wilenskim od swiętey pamięci królow ich mość Antecessorow naszych nadanych, y od nas na seymie szczęśliwey koronatiey naszey approbowanych, stosuiąc się niemniey do dekretu naszego teraz świeżo szczęśliwym przybyciem naszym do Wilna miedzy mahistratem y pospólstwem miasta naszego Wilna z iedney, a pomienionymi żydami wileńskiemi z drugey strony, zaszłego, którym, za przysądzeniem pewnych ulic na mieszkanie żydom, pozwoliliśmy też onym rożnych handlów zażywać, szynki w domach ich ogólnie mieć, kamienice i domy ych ab onere suscipiendorum hospitum y podczas wszelkich ziazdów głównych, partykularnych, sądów trybunalnych y ynnych etiam sub praesentia Nostra Regia, ych też samych od sądów in genere wszelakich podczas roków ziemskich, grodzkich sądu głównego trybunalnego y pod bytność naszą sędziów marszałkowskich y samych wielmożnych marszałków koronnych y Wielkiego Xięstwa Litewskiego, przy nas rezyduiących, uwolniwszy, pod samą tylko iuryzdyke zamku Wilenskiego, de iure im należącą, podawszy, przy których to takowych wolnośćiach im nadanych, aby podczas sądów trybunalskich od marszałków y dyrektora koła trybunalskiego, także pod bytność naszą od wielmożnych marszałków y sędziów ich na pomienionych żydów Wileńskich nowe jakie exactie wkładane nie były y przez niesłuszne podatki uciężenie się im nie działo, takowę im też wolność przytym za tą teraznieyszą bytnośćią naszą w Wilnie dayemy, aby od rzeznikow żydowskich wileńskich, którzy mięso w jatkach przed bożnicą przedaią, bydłem, mięsem, pieniędzmi y żadną rzeczą, także od towarów in genere wszystkich, które mi kolwiek żydzi Wileńscy podług praw swych y pomienionego dekretu naszego handlować y targować mogą y będą, żadne podatki brane y wyciągane nie były y we wszystkim przy prawach y wolnosciach im służących, yako też w dekrecie naszym wyrażonych y osobliwie niniejszym listem nadanych, od wielmożnych marszałków koronnych y W. Xięstwa Littewskiego, przy boku naszym reziduiących, ich sędziów, tak też marszałków, directorów y sędziow trybunalskich y inszych wszelakich osób na wszystkie przyszłe y potomne czasy cale y nienaruszenie zostawili, dla łaski naszey. Na co dla lepszey wiary ręką się naszą podpisawszy, pieczęć Wielkiego Xięstwa Litewskiego przycisnąć rozkazaliśmy. Datt w Wilnie dnia osmego miesiąca Sierpnia roku Panskiego tysiąc sześćset trzydziestego trzeciego, panowania naszego polskiego pierwszego, a szwedzkiego wtorego roku. У того привилею при печати притисненой меншой Великаго Князства Литовскаго, подпись руки наяснейшаго короля его милости тыми словы: Vladislaus Rex. А подтымъ подписомъ другій под-

пись вельможного его милости пана референдара и писара Великого Князства Литовскаго тыми словы: Marcyam Tryzna —Referendarz, Pisarz Wielkiego Xięstwa Litewskiego. Который тотъ привилей за поданьемъ до актъ черезъ особу верху мененую до книгъ кгродскихъ Виленскихъ есть уписанъ.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда № 4591.

№ 4.—1648 г. Декабря 3.

Явка привилегіи короля Владислава IV караимамъ гор. Трокъ, которой воспрещалось евреямъ-раввинистамъ селиться въ этомъ городѣ, торговать и пріобрѣтать собственность.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ сорокъ семого, месеца Мая двадцатого дня.

На враде господарьскомъ кгродъскомъ воеводъства Троцъкого, передо мъною Каспромъ Алекъсанъдромъ Швабомъ старостою Шмельтинъскимъ подъвоеводимъ Троцъкимъ, постановивъшысе очевисто, жыдзи збору Троцкого, Нисанъ Юсковичъ, войтъ збору Троцкого, Езыяшъ Юдичъ, Юда Арановичъ, Михалъ Сатъковичъ оповедали и покладали листъ его королевское милости, писаный до ясне вельможного пана его милости пана Александра Слушки воеводы Троцкого, Гомельского и Пропойского старосты, на речъ в немъ нижей помененую, просечы, абы до книгъ кгродскихъ Троцкихъ былъ актикованъ и уписанъ, который уписуючы у книги слово до слова, такъ се в собе маетъ: Władysław czwarty z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Żmuydzkie, Mazowieckie, Jnflanskie, Smolenskie, Czernihowskie, a Szwedzki, Godzki, Wandalski dziedziczny król. Wielmożnemu Alexandrowi Słuszce woiewodzie Trockiemu, Homelskiemu, Propoyskiemu staroscie uprzeymie nam miłemu łaska nasza królewska. Wielmożny, uprzeymie nam miły. Przełożono iest nam imieniem żydow karaimow w miescie naszym Trockim mieszkaiących, iż niektorzy żydzi rabinowie czasy nie dawnemi w miescie naszym Trockim mieszkania sobie naiąwszy, w onych rezyduiąc, wolnosci żydom karaimskim od swiętey pamięci przodkow naszych y nas samych nadanych nullo iure zażywaią, szynki napoiow wszelakich chowaią y handle rozmaite ku uymie praw im nadanych y pożytkow żydom karaimskim należących odprawuią, w czym iż wielką szkode żydzi Troccy karaimowie zdawna wolnosciami w tym miescie obwarowane od żydow rabinow (ktore nigdy przed tym żadnego incolato w miescie Trockim nie mieli) ponoszą. Chcemi mieć po uprzeymosci waszey, abyś uprzeymość wasza żydom rabinom żadnego mieszkania w miescie Trockim mieć, domow naymować, onych kupować, ani pod żadnym pretextem nabywać y żadney przeszkody w handlach żydom karaimom czynić nie dopuszczał, ale we wszytkim onych przy prawach y wolnosciach im nadanych zachował, uczynisz to uprzeymość wasza s powinnosci swey y dla łaski naszey. Dan w Warszawie dnia trzeciego miesiąca Decembra, roku panskiego tysiąc sześćset czterdziestego szostego, panowania królewstw naszych Polskiego czternastego, a Szwedzkiego piętnastego roku. У того листу его королевъское милости печать есть притисьнена большая великого князьства Литовъского, а подписъ руки его королевское милости тыми словы: Vladislaus rex. А другий подъписъ руки тыми словы: Jan Dowgiało Zawisza, sekretarz iego królewskiey mosci. Который тотъ листъ есть до книгъ кгродскихъ Троцъкихъ уписанъ.

Изъ актовой книги Трокскаго гродскаго суда за 1642—1649 г., № 5955, л. 284—285.

№ 5.—1648 г. Декабря 8.

Явка евреемъ Песахомъ Якубовичемъ привилегіи, данной ему королемъ Владиславомъ IV на устройство мельницы возлѣ гор. Пинска и на право пользованія съ нея всѣми доходами.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ сорокъ семого, месеца Февраля двадцатого дня.

На враде кгродскомъ в замъку господарскомъ Пинскомъ передо мною Адамомъ Брестскимъ, стольникомъ и подстаростимъ Пинскимъ, отъ ясне освецоного княжати его милости Альбрыхта Станислава Радивила, княжати на Олыце и Несвижу, канъцлера Великого Князства Литовского, старосты Пинского, Кгневского и Тухольского установленнымъ, постановившисе очевисто, жидъ места Пинского Песахъ Якубовичъ подалъ ку актыкованью до книгъ кгродскихъ Пинскихъ привилей его королевской милости ему на збудованье млына подъ местомъ Пинскимъ служачий и просилъ, абы принятъ и до книгъ уписанъ былъ, который, уписуючи до книгъ слово, одъ слова, такъ се в собе маетъ: Władysław czwarty z łaski Bożey król Polski, Wielki xiąże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Żmoydskie, Mazowieckie, Jnflanskie, Smolenskie, Czernihowskie, a Szwedski, Gotski, Wandalski dziedziczny król. Oznaymuiemy tym naszym listem, komu by o tym wiedzieć należało, iż pokładany był przed nami list cessyny wielmożnego Albrychta Stanisława Radziwiła, canclerza Wielkiego Xięstwa Litewskiego, dany Piesachowi Jakubowiczowi żydowi miasta naszego Pinskiego dla potwierdzenia przez nas, ktory się tak w sobie ma: Albrycht Stanisław Radziwił, xiąże na Ołyce y Nieswiżu, canclerz Wielkiego Xięstwa Litewskiego, Pinski, Kowienski, Gniewski, Tucholski, Gieranoyski, Lipniski etc. starosta. Oznaymuiemy tym listem naszym cessynym, iż my upatruiąc pożytek skarbowi należący, pozwalamy pod miastem Pinskim wedle Rowu, nazwanego Rybołowki, ktory idzie z rzeki Strumienia do rzeki Piny, nową groblę usypać wedle hatu Hawryła Korotkiego, mieszczanina Pinskiego, nowo pobudować, także mostu dla przeiazdu do nowego młynu przez spust młynu starego zrobić Piesachowi Jakubowiczowi żydowi Pinskiemu kosztem swoim pomienioną groblę usypać y młyn nowo pobudować bez żadney przeszkody, na ktore usypanie grobli y pobudowanie młynu koszt wielki podięty być musi, przeto zaraz po usypaniu grobli y pobudowaniu młynu, daiemy ten młyn w moc, dzierżenie y spokoyne używanie pomienionemu Piesachowi Jakubowiczowi wiecznemi czasy, z ktorego młynu ma brać wymiołek y wszelkie pożytki sam na siebie y po nim żona y potomkowie onego obracać maią, czynszu s tego młynu na kożdy rok po stu złotych ma płacić, a dla naprawowania grobli przydaiemy woytowstwo Czenczyckie, Kowniatynskie y Parszewickie, według zwyczaiu cztery dni w iesieni, a drugo cztyry na wiosnę, względem płacenia czynszu y komory pobudować dla schowania zboża wedle grobli pomienionemu Piesachowi pozwalamy; ktory młyn wolno mu będzie, komu chcąc, takowym że prawem puscić; gosciowi żadnemu niema młynu spuszczać, aż mu zapłacą, y żadney osobie mleć bez miarki nie ma y hatow nie wolno żadney osobie przed młynem stawiać, oprocz zamkowego, dla przeszkody młynu, młynarz ieżeliby nie miał być życzliwym y nie pilnym młynu, wolno go zrzucić, a dzierzącemu drugiego wziąć. A że się grobla psuie przez chodzenie ludzi różnych, wolno mu nikogo nie puszczać, pozwalaiąc onemu za tym listem naszym cessynym o confirmatią tego listu u iego królewskiey mosci starać się. Do ktorego listu rękę naszą podpisawszy, pieczęć przycisnąc roskazaliśmy. Pisan w Warszawie dnia dwudziestego miesiąca Februarij, roku tysiąc sześćset czterydziestego piątego. My tedy widząc być rzecz słuszną y do prozby

pomienionego żyda za przyczyną niektorych panow rad naszych skłoniwszy y ten list in toto approbuiemy y zmacniamy tym listem naszym; do ktorego dla lepszey wiary ręką się naszą podpisawszy, pieczęć wielkiego xięstwa Litewskiego przycisnąć roskazaliśmy. Dan w Warszawie dnia dziewiątego miesiąca Grudnia, roku tysiąc sześćset czterydziestego szostego. У того привилею печать канцлерыи Большое Великого Князства Литовского притисненая есть, подпись руки его королевской милости тыми словы: Vladislaus Rex, a другая подпись тыми словы: Franciszek Jsaykowski, referendarz y pisarz Wielkiego Xięstwa Litewskiego. Который привилей за прозьбою верху менованого жида есть до книгъ кгродскихъ Пинскихъ вписанъ.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1647 годъ, № 13001, стр. 89—90.

№ 6.—1647 г. Марта 6.

Явка универсала короля Владислава IV, которымъ воспрещается повѣтовымъ сеймикамъ устанавливать новые налоги съ евреевъ, такъ какъ они въ этомъ отношеніи исключительно подчинены королю.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ сорокъ семого, месеца Марца шостого дня.

На враде кгродскомъ, въ замку господарскомъ Пинскомъ, передо мною Адамомъ Брестскимъ, стольникомъ и подстаростимъ Пинскимъ, отъ ясне освецоного княжати его милости Альбрыхта Станислава Радивила, княжати на Олыце и Несвижу, канцлера Великаго Князства Литовского, старосты Пинъского, Кгневскаго и Тухольского установленымъ, постановившисе очевисто жидове места Пинского Борухъ Нахмановичъ и Нотонъ Лейзеровичъ подали ку активованью до книгъ кгродскихъ Пинскихъ универсалъ его королевской милости, абы в поветехъ поголовного на нихъ жидовъ привато лявдо не становено, и просили абы принятъ и уписанъ былъ, который, уписуючи до книгъ слово в слово, такъ се в собе маетъ. Władysław czwarty z Bożey łaski król polski wielki xiąże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmuydskie, Jnflanskie, Smolenskie, Czernihowskie, a Swedski, Gotski, Wandalsky dziedziczny król. Wszystkim w obec y każdemu z osobna dygnitarzom, ciwunom, urzędnikom ziemskim, grodskim, rycerstwu, szlachcie obywatelom wielkiego xienstwa Litewskiego uprzeymie y wiernie nam miłym łaskę naszą krolewską. Doszła wiadomość, yż niektorzy z uprzeymosci y wiernosci waszey pod pretekstem constytucy seymu przeszłego, ktorą lawda powiatowe ratione securitatis publicae in futurum constituendae są aprobowane na seymikach przeszłych relacynych pogłowne żydowskie stanowili, a yż żydzi wszyszcy w wielkim xięstwie Litewskim będący naszey tylko własney iurisdictiey y zwierzchnosci królewskiey, a nie inszey żadney z osob y z dobr swych podlegaią y takowe na nich podatki, iako też y na mieszczan naszych bez consensu naszego y stanow seymowych de iure stanowione być nie mogą y nie stawaią. Przeto integritati praw naszych królewskich wczesnie prowiduiąc, chcemy mieć po uprzeymosci y wiernosci waszey y rekwiruiemy abyscie uprzeymość y wierność wasza napotem od stanowienia takowego laudum y wkładania przez mie na żydy ciężarow supersedowali, a iesli by gdzie do tąd uchwalone było za nieprawne y nie ważne deklaruiemy. Dan w Warszawie dnia siedmnastego miesiąca Lutego roku panskiego tysiąc sześćset czterdziestego siodmego, panowania krolewstw naszych Polskiego y Szwedskiego piętnastego roku. У того универсалу печать его королевской милости Великаго Князства Литовского притисненая и подпись руки его королевской милости тыми словы: Vladislaus Rex, a другая подпись руки тыми

словы: Franciszek Jsaykowski, referendarz y pisarz wielkiego xięstwa Litewskiego. Который универсалъ до книгъ кгродскихъ Пинъскихъ есть уписанъ.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1647 г., № 13001, стр. 845—847.

№ 7.—1650 г. Августа 5.

Универсалъ короля Іоанна Казиміра о непринужденіи оставаться въ христіанской вѣрѣ тѣхъ изъ евреевъ, которые приняли ее во время козацкихъ смутъ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ пятидесятого, месеца Августа пятого дня.

На враде кгродскомъ в замку господарскомъ Пинскомъ, передо мною Юрьемъ Нелюбовичомъ Тукальскимъ, войскимъ и подстаростимъ Пинскимъ, отъ ясне освецоного княжати его милости Альбрыхта Станислава Радивила, княжати на Олыце и Несвежу, канцлера великого князства Литовского, старосты Пинъского, Кгневского и Тухольского установленымъ, постановившысе очевисто, жидове места Пинъского Езеяшъ Якубовичъ и Зельманъ Якубовичъ подали ку актыкованью до книгъ кгродскихъ Пинскихъ листъ его королевской милости имъ жыдомъ Пинскимъ, на речъ в немъ описаную, даный и просили, абы принятъ и до книгъ кгродскихъ Пинскихъ уписанъ былъ; которого вписуючи в книги слово в слово такъ се в собе маетъ: Jan Kazimierz z łaski Bożey król Polski, wielkie xiąże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Żmuidzkie, Mazowieckie, Jnflanskie, Smolenskie, Czernihowskie, a Szwedsky, Godsky, Wandalsky dzedziczny król. Wszem w obec każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, a mianowicie urzędnikom zamkowym y mieysckim, także y inszym na urzędzie iakim kolwiek będącym oznaymuiemy. Supplikowali nam żydzi poddani nasi, żałosnie uskarżaiąc się, iż pod czas tey woyny kozackiey zabranych wiele osob tak męszczyzn, iako też y białych głow, dzieci żydowskich u niektórych z wiernosci waszych pozostali y z nich niektorzy częścią różnym udręczeniem, a częscią też drudzy z boiazni zdrowia swego ratuiąc na wiare ruską przymuszeni byli y do tego czasu wypuszczeni nie są, a nawet do nich inszych żydow, ktorzy byli z tego uszli niebespieczęstwa, przypuscić nie chciecie, co iż sie dzieie przeciwko wszelkiey słusznosci zwierchnosci naszey, przeto daiemy ten uniwersał nasz do wiernosci waszych, surowo roskazuiąc y to mieć koniecznie chcąc, abyscie tych żydow, żydowek y dzieci ich na ruską wiare mimo dobrowolne pozwolenie ich gwałtownie pokrzszczonych, ktorzy zwłaszcza przy teyże wierze zostać się nie chcą, u siebie nie zatrzymiwali, ale y owszem wolnych do ich domow, dostatkow y handlow wolnych wypuscili y żeby wszyscy, kto im tylko co wziął, powracali przestrzegli, handlow zwyczaynych y pożywienia onym nie bronili y nie przeszkadzali, ale y owszem przy wolnosciach onym zdawna z praw ich y z zwyczaiow służących cale zachowali. Co uczynicie wierność wasza dla łaski naszey y z powinnosci swey. Dan w Warszawie dnia wtorego miesiąca Maia, roku panskiego tysiąc sześćset pięćdziesiątego, panowania naszego Polskiego y Szwedskiego trzeciego roku. У того листу печать притиснена есть, а подпись руки короля его милости тыми словы: Joannes Kasimirus Rex. А другая подпись руки тыми словы: Remigianus de Piasecno Regens cancełł. Regni. Который листъ до книгъ кгродъскихъ Пинъскихъ есть записанъ.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1650 г., № 13004, л. 1208.

№ 8.—1660 г. Марта 12.

Явка привилегіи Пинскимъ евреямъ, данной королемъ польскимъ Іоанномъ Казиміромъ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ шестьдесятого, месеца Марца дванадцатого дня.

На враде кгродскомъ въ замку господарскомъ Пинскомъ, передо мною Войтехомъ Зеленскимъ, стольникомъ и подстаростимъ Пинскимъ, одъ вельможного его милости пана Яна Кароля Млоцкого, Пинского, Гельметского старосты установленымъ, постановившисе очевисто, Борухъ Нахмановичъ, жидъ места Пинского, подалъ ку актыкованью до книгъ кгродскихъ Пинскихъ листъ наяснейшого короля его милости пана нашого милостивого, на речъ нижей въ немъ выражоную жидомъ места Пинского даный и просилъ, абы принятъ и до книгъ уписанъ былъ, которого принявши и уписуючи въ книги слово въ слово такъ се въ собе маетъ: Jan-Kazimierz z Bożey łaski król Polski, wielkie xiąże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Zmoydzkie, Jnflantskie, Smolenskie, Czernihowskie. a Szwedski, Gottski, Wandalski dziedziczny krol, sławetnym burmistrzom, raycom, ławnikom y wszystkiey radzie miasta naszego Pinska wiernym nam miłym łaska nasza królewska. Sławetni nam mili; supplikowali nam zydzi miasta Pinskiego o to, iż wier. wa. maiąc z nimi z dawna pewną uczynioną ustawę, że w arędzie szynkow y napoiow mieyskich miasto do dwuch częsci, a żydzi do trzeciey częsci należeć mieli, a zatym też gdy się iakie składki y poruby na miasto Pinsk trafią, miasto dwie częsci, a żydzi trzecią część składać powinni byli, tudzież gdyby pod czas woyny ktora chorągiew przez miasto Pinsk przechodziła, tedy żydzi wszyscy od stanowisk żołnierskich wolnemi zostawać, a tylko przypisnikami rotmistrzowi albo chorągwi directorowi do gospody iego bydz mieli, według listu przywilegiiu iego krolewskiey mosci antecessora naszego, teraz mimo takowe postanowienie y dawne zwyczaie, połowice składanek mieyskich narzucacie, a w arędzie po staremu tylko do trzeciey częsci przypuszczacie, także żołnierzom gdy się iaka chorągiew do Pinska trafi, żydow do ugody rotmistrza nie dopuszczacie y tego zabraniacie, mimo list antecessora naszego im dany, tak też y posłow iacy się trafią podimować z połowicy każecie y u domach onych stawicie, przez co wielka krzywda się onym żydom dzieie. Wniesiona zatym była do nas przez niektorych panow rad y urzędnikow naszych dwornych, przy boku naszym będących, prozbę, abyśmy od takich ciężarow onych uwolnili, a przy dawnym z miastem y magistratem Pinskim uczynionym postanowieniu zachowali, my do słuszney supplicuiących żydow Pinskich skłoniwszy się prozby, poniewasz oni tylko do trzeciey częsci arędy napoiow należą, aby też nie więcey tylko trzecią się częscią do składanek mieyskich, ktore się na potrzeby publiczne trafią przykładali, deklaruiemy także od stantiey żołnierskiey y posłow domy ich y ich samych uwalniamy, a po dawnego do gospody rotmistrzowi, albo iego namiesnikowi, gdy się iaka chorągiew do miasta Pinska trafi, wszytkich żydow Pinskich za przypisnikow przyłączamy y we wszytkim dawne zwyczaie y list antecessorow naszych zmocniamy, upominaiąc wiernosc waszą, abyscie do naszey confirmuiąc woli a swoich antecessorow ustawy, ni w czym żydom krzywdy y bezprawia nie czynili z powinnosci swoiey dla łaski naszey. Dat w Warszawie dnia trzydziestego miesiąca Maia, tysiąc sześćset pięćdziesiąt dziewiątego, panowania krolewstw naszych Polskiego iedenastego, a Szwedskiego dwunastego roku. У того листу печать канцеляріи большое великого князьства Литовского притиснена есть, а подписы рукъ тыми словы: Jan-Kazimierz krol. Andrzey Kotowicz pisarz w. x. Litt. Koto-

рый тотъ листъ за поданьемъ и прозьбою звышъ помененое особы до книгъ кгродскихъ Пинскихъ есть уписанъ.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1660 г. № 13012, стр. 161—162.

№ 9.—1664 г. Іюня 30.

Грамота короля Яна-Казимира, дозволяющая евреямъ платить долги векселями вмѣсто наличныхъ денегъ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ семьдесятъ девятого, месеца Июня деветнадцатого дня.

На враде кгродскомъ въ замку господарскомъ Пинскомъ, передо мною Станиславомъ Казимеромъ Токарскимъ, подстолимъ и подстаростимъ Пинскимъ, отъ вельможного его милости пана Яна Кароля на Дольску Дольского, подчашого великого князьства Литовского, старосты Пинского установленнымъ, постановившисе очевисто, Вольфъ Якубовичъ, жидъ и школьникъ кагалу места его королевское милости Пинского, подалъ ку актыкованью перъ абълятамъ до книгъ кгродскихъ Пинскихъ видимусъ зъ книгъ кгродскихъ воеводства Виленского вписанья въ немъ листу его королевское милости до въшелякихъ судовъ и върадовъ, въ речи въ немъ нижей выражоной, въ тые слова писаный: Видимусъ съ книгъ кгродскихъ воеводства Виленского. Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ шестьдесятъ четвертого, месеца Сенътебра двадцатого дня. На въраде господарскомъ кгродскомъ Виленскомъ, передо мною Яномъ Окгинскимъ, маршалкомъ Волковыскимъ, подвоеводимъ Виленскимъ, постановившисе очевисто Аронъ Левъковичъ, жидъ Виленскій, покладалъ и ку актыкованью подалъ листъ его королевское милости писаный до въсякихъ судовъ великого князьства Литовского головъныхъ, трибунальныхъ, земскихъ, кгродскихъ, магдебурскихъ, просилъ, абы до книгъ кгродскихъ Виленскихъ былъ уписанъ, который уписуючи у книги слово до слова такъ се въ собе маетъ: Jan-Kazimierz z Bożey łaski król polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Żmuydzki, Mazowiecki, Jnflanski, Smolenski, Czernihowski, a Szwedski, Godski, Wandalski dziedziczny król. Wszem w obec y kożdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, mianowicie iednak sądowi głównemu trybunału w. x. Litewskiego, także wszelakim jurisdictiom ziemskim, grodzkim, Magideburskim oznaymuiemy, iż dali nam sprawę przez panow rad y urzędnikow naszych przy boku naszym będących żydzi Wilenscy swoim y innych żydow wielkiego xięstwa Litewskiego imieniem, iż oni przy powszechnym panstw naszych rzeczy pospolitey zniszczeniu do takiego ubozstwa y upadku przyszli, że creditorom swoim długow przez się zaciągnionych nie mogą realiter wypłacić, a to dla tego, że też y onym u rożnych creditorow nie małe długi na obligach y zapisach pozamierały, y onych odyskać nie mogą, zaczym po wszytkich in genere iako się wyżey pomieniło jurisdictiach, chcemy mieć y przykazuiemy, aby gdy o długi iakie żydzi Wilenscy y inni wielkiego xięstwa Litewskiego zapozwani będą, zachowuiąc onych circa praeiudicata w sądach naszych asessorskich y marszałkowskich ferowanych in defectu gotowych summ y pieniędzy in defectu złota y srebra y innych fantow, obligami ktore by się realiter pokazały im należące y czym kto może płacić swym creditorom nakazywali non aggravando onych praejudiciosis sententijs ex decretis, inaczey ipsa aequitate dictante y dla łaski naszey nie czyniąc. Dat w Wilnie dnia trzydziestego miesiąca Czerwca roku panskiego tysiąc sześćset sześćdziesiąt czwartego, panowania naszego Polskiego szesnastego, a Szwedskiego siedmnastego roku. У того листу при печати меньшой великого князьства Литовского подпись руки его королевское ми-

лости тыми словы: Jan Kazimierz król, а подпись руки его милости пана писара великого князьства Литовского тыми словы: Waleryan Stanisław Judycki, pisarz w. x. L. Который тотъ листъ его королевское милости за поданьемъ оного до актъ есть до книгъ кгродскихъ Виленскихъ уписанъ, съ которыхъ и сесъ видимусъ подъ печатью врадовою за подвоеводства его милости пана Петра Рудомины Дусяцкаго, старосты Стародубовского, и за писарства мое мене Казимера Домбровъского, чешника Виленского, въ семъ року тисеча шестьсотъ семьдесятъ первомъ, Апреля деветнадцатого дня жидомъ места Виленского есть выданъ. Писанъ у Вильни. У того видимусу печать кгродская Виленская притиснена есть, а подпись руки тыми словы: W niebytnosci iegomosci pana pisarza Piotr Rudomina Dusiacki, starosta Starodubowski, podwoiewodzi Wilenski. Скорикговалъ Илинецъскій. Который же тотъ видимусъ за поданьемъ его до актъ и прозьбою звышъ писаное особы до книгъ кгродскихъ Пинскихъ есть уписанъ.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1679 годъ, № 13027, л. 382 на обор.—383.

№ 10.—1668 г. Іюня 2.

Трибунальный декретъ, присуждающій Виленскаго еврея Мовшу Трейтелевича къ уплатѣ Вонифатію Пацу долга и штрафа.

Року тысеча шестьсотъ шестьдесятъ осьмого, мѣсеца Іюня второго дня.

В справе вельможного его милости пана Бонефацого Паца, тивуна Троцъкого, Рызъкого, Ботоцъкого старосты, пулъковника его Королевъское милости, з жидомъ места Виленъского, Мовшою Трайтелевичомъ, за объвѣщенемъ до декрету суду нашого тутошнего, то есть, до одъданя и заплаченя черезъ жида Мовъшу Трайтелевича суммы одинадъцати сотъ золотыхъ польскихъ тымъ декретомъ суду нашого его милости пану Пацу, тивуну Троцъкому, пулковнику его Королевъское милости, отдъдать и заплатить наказаное, затымъ о трояків заруки. Ижъ тотъ жидъ Мовша Трайтелевичъ, будучи до декрету суду нашого объвѣщонымъ и маючи собе выразъне декретомъ суду нашого тутошънимъ до одъданя тое сумы зложоный терминъ, яко на дню оногодайшомъ жалобливому его милости пану Пацу, тивуну Троцкому, пулъковнику его Королевское милости неодъдалъ и не заплатилъ, такъ и самъ запоколькокротнымъ з наказу приволыванемъ енералскимъ передъ нами нестановилъ, про то Мы судъ оного, яко права непослушъного, в року завитомъ на упадъ в речи здаемъ, а водле права и констытуціи трибуналской, за явное тому декретови, суду нашого спротивенство, которое се передъ нами зъ пилъности чиненое видоме показало, трояків заруки, зперъвъшимъ суду нашого всказомъ з уписнымъ и паментънымъ намъ данымъ, всего сумою чотыры тысечи чотыреста и пять золотыхъ полскихъ на томъ жидѣ Мовшѣ Трайтелевичу и на добрах его ганъдляхъ, товарахъ, кграмахъ, заставахъ, арендах и инших всяких маетностях его лежачих, рухомых, сумах пенежных, гдѣколвекъ и у кого колвекъ будучих, зволнымъ заарештованем навшелякомъ месцу оных, а внедостатку маетности и на самой особѣ его велможному его милости пану Пацу, тивуну Троцкому, пулковнику его Королевской милости вказуемъ, и на отправу тое сумы пенезей кромъ складаня ратъ статутовыхъ до врадовъ земъского або кгродского Виленскіхъ замковых, мейских, панскихъ, майдебурских и инших всяких тых повѣтовъ, подъ которомы се добра того жида ока-

жуть, а которого собе з нихъ сторона зажити похочеть заложивши на спротивного вину выволаня отсылаемъ.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала № 226 за 1668 годъ, листъ 961.

№ 11.—1668 г. Октября 17.

Заявленіе о нанесеніи жидомъ Мовшею побоевъ крестьянину Евфимію Вытецкому.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ шестьдесятъ осмого, месеца Октебра семнадцатого дня.

На враде кгродскомъ въ замку господарскомъ Пинскомъ, передо мною Александромъ Бушковскимъ, подстаростимъ Пинскимъ, отъ вельможного его милости пана Яна Кароля Млоцкого, Пинского, Гельметского старосты установленымъ, opowiadał y protestował się iegomość pan Michał Lwowicz, administrator dobr wielmożnego iego mosci pana Jana Carola Młockiego, Pinskiego, Helmetskiego starosty w powiecie Pinskim leżących, dowodząc sprawiedliwosci podwoyskiemu Jewchimowi Potapowiczowi Wyteckiemu na żyda Mowszę osiadłosci w Pinsku nie maiącego, ktory to żyd mieszkaiąc przez lat kilka we wsi Sernikach, bez płacenia arędy y żadnych podatkow, szynki wszelakich napitkow maiąc, przedaie na włosci imsci pana starosty Pinskiego, iakoż w Witczowce stawiaiąc gorzałkę, ieszcze roskazuiąc sobie, żeby podwoyski onemu co komu przeda gorzałki, aby pieniądze wybierał y onemu żydowi liczbę czynił, ktory podwoyski począł onemu mowić: ja tobie nie sługa, niemam czasu kiedy około ciebie chodzić. Tedy pomieniony żyd oraz onego podwoyskiego począł bić kiiem y tak niemiłosierdnie zbił, zmordował, mowiąc: czemu ty chłopie nie masz mnie słuchać, mam ia swego gospodarza pana Jana Terniakę, ktory mi każe ciebie, iesli nie będziesz posłusznym, bić, on za mie odpowie; y tego podwoyskiego roku teraznieyszego msca Octobra czternastego dnia zbił, zmordował. Co protestuiąc iego mość pan Michał Lwowicz widząc takową krzywdę, zbicie poddanego wielmożnego iego mosci pana starosty, iako też y szkod dochodzić tak o zbicie, o popełnienie excesu chcąc z pomienionym żydem prawnie czynić, dał proces ten zapisać. Што есть записано.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1668—1669 г., № 13020, стр. 810.

№ 12.—1669 г. Февраля 11.

Арендная запись Владислава Орды на отдачу въ арендное владѣніе Пинскимъ евреямъ Эйзяшевичамъ имѣній Костровъ и Тывровичи.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ шестьдесятъ девятого, месяца Февраля одинадцатого дня.

На рокохъ каптуровыхъ въ замку Пинскомъ месяца Февраля первого дня прыпалыхъ и порадкомъ правнымъ одправованыхъ, передъ нами судьями каптуровыми по абдыкацыи и зданья короны короля его милости Яна Казимера, а за универсаломъ ясне вельможного его милости ксенъдза арцыбискупа Кгнезденского, прымаса и княжати першого на сеймику, зложономъ одъ ихъ милостей пановъ обывателевъ повету Пинского водлугъ першыхъ конъфедерацый и каптуровъ обраными, постановившысе очевисто, его милость панъ Владыславъ Иоахимъ Орда, подчашый Оршанъский и пани малжонка его милости ее милость пани Ева Шостовицкая Владыславовая Ординая, подчашиная Оршанская, положывшы листъ добровольный арендовный записъ свой Саломонови и Кабриелеви Езыашевичомъ и малъжонъкомъ ихъ—жыдомъ места Пинского въ речы въ немъ нижей выражоной даный и служачый, которого устнымъ и очевистымъ сознаньемъ своимъ ствердившы, просили, абы до книгъ каптуровыхъ повету Пинского принятъ и уписанъ былъ, которого мы врадъ

оглядавшы и читаного выслухавшы, до книгъ уписать есмо велели, а уписуючы въ книги слово въ слова такъ се въ собе маетъ. Ja Władysław Joachim Orda, podczaszy Orszanski y ja Ewa Szostowicka Władysławowa Ordzina, podczaszyna Orszanska małżonkowie, wiadomo czyniemy y zeznawamy sami na siebie tym naszym listem dobrowolnym arędownym zapisem, komu by o tym wiedzieć należało, iż my małżonkowie na spolną naszą oboyga potrzebę wzielismy, pożyczyli y spełna do rąk naszych odebrali gotową rękodayną summe pieniędzy, to iest trzy tysiąca y osmset złotych polskich u żydow miasta J. K. msci Pinskiego panow Salomona y Gabryela Eyzyaszewiczow y małżonek ich, to iest Dwory Nisanowiczowny Puhaczewiczowny, Salomonowey Eyzyaszewiczowey y Chay Moyżeszowny Gabryelowey Eyzyaszewiczowey, za ktorą summe trzy tysiąca y osmset złotych polskich maiętnosci nasze dwie, to iest dwor y maiętnosć Kostrow, dwor y maiętnosć Tywrowicze w powiecie Pinskim leżące, z budowaniem dwornym, folwarkowym y gumiennym, z gruntami dwornemi, żytem na rok teraznieyszy tysiąc sześćset szescdziesiąt dziewiąty zasianemi y niezasianemi, z poddanemi, z ich żonami, dziecmi, maiętnosciami, powinnosciami, robotami, daniami, czynszami, dziakłami na inwentarzu opisanemi, z gruntami oromemi y nieoromemi, z ogrodami owoszczowemi y nie owoszczowemi, z lasami, borami, gaiami, dąbrowami, zaroslami, przerobkami, nowinami, drzewem bartnym y nie bartnym, ze pszczołami y bez pszczoł, z rzekami, rzeczkami, ieziorami, iezierzyszczami, iazami, hatami, z łowy rybnemi, zwierzynnemi y ptaszemi, gony bobrowemi y ze wszytkiemi pożytkami y przynależnosciami, do tego y poddanego naszego iednego we wsi Hrywkowiczach mieszkaiącego, z iego wszelaką powinnoscią na tymże inwentarzu opisaną. A zgoła ze wszytkim iako te maiętnosci Kostrow y Tywrowicze z dawnych czasow sami w sobie, w gruntach, obychodziech, rzekach, rzeczkach, lasach, borach, gaiach miały y teraz maią prawem arędownym pomienionym żydom Pinskim Salomonowi y Gabryelu Eyzyaszewiczom y małżąkom ich na lat cztery nierozdzielnie po sobie ydących, to iest poczowszy od dnia Gromnic Panny Maryey swięta rzymskiego, podług nowego kalendarza, w roku teraznieyszym tysiąc sześćset szescdziesiąt dziewiątym aż do roku da Pan Bóg przyszłego tysiąc szescset siedmdziesiąt trzeciego, takowegoż dnia y swięta Gromnic Panny Maryey swięta rzymskiego, puszczamy do dzierżenia y possesy przez ienerała y stronę szlachtę te maiętnosci y dwory nasze Kostrow y Tywrowicze y poddanego we wsi Hrywkowiczach pomienionym żydom Pinskim podaiemy y postępuiemy; maią tedy y wolni będą Salomon y Gabryel Eyzyaszewiczowie y małżąki ich te maiętnosci y dwory Kostrow y Tywrowicze z poddanemi, z ich żonami, dziećmi, z gruntami, lasami, borami, sianożęciami murożnemi y błotnemi y ze wszytkiemi pożytkami, przynależnosciami na siebie spokoynie dzierżeć, pożytkow wszelakich zażywać y podług woli swey szafować, poddanych sądzić y rządzić, waruiąc to pomienionym żydom Pinskim, iż gdyby, uchoway Boże, przez nieprzyiaciela, gradobicie na grunta, ogień y spustoszenie poddanych w tey maiętnosci Kostrowie Tywrowiczach y Hrywkowiczach stało, tedy czasu wyscia arędy z uwagi przyiacielskiey gotowizną zapłacić mamy. Podymne y wszelakie podatki my sami od poddanych wybierać y do panow poborcow oddawać y pospolite ruszenie swym kosztem odprawować mamy y powinni będziemy; wolno też będzie pomienionym żydom napoie wszelakie w karczmie w Kostrowie y Tywrowiczach trzymać; ieżeli by też pomienieni żydzi młyn w tey maiętnosci Tywrowiczach swym kosztem zrobili, tedy pożytki wszelakie do wyscia arędy brać wolni będą, a po wysciu arędy koszt wszytek na budowanie młynu wyłożony mamy pomienionym żydom zapłacić. Jeżeli by też ci żydzi w tych maiętnosciach nie korzystali, tedy im wolno będzie komy chcąc takowym że prawem aręd-

downym puscić, a my iako przeciwo ich żydow tak y przeciw kożdemu od nich dzierżącemu spokoynie we wszytkim zachować się mamy. Jeżeli by też chto z iakim kolwiek prawem do tey maiętnosci przypowiadał, trudnosć im żydom zadawał, tedy u kożdego sądu y prawa aż do wyscia arędy pomienionych żydow swym kosztem zastempować y bronić mamy, wnosząc ewictią na maiętnosci wszelakie—leżące, ruchome, w ktorym kolwiek woiewodztwie, powiecie będące, ktore te wyżey y niżey pomienione punkta y paragrafy spokoynie aż do wyscia arędy pod zaręką trzech tysięcy osmset złotych polskich y nagrodzeniem szkod słownie mianowanych zachować mamy y powinni będziemy, dokładaiąc y to w tym liscie moim, iż po wysciu czterech lat arędownych pomienieni żydzi ieszcze do Wielkiey Nocy poddanych dziesięciu w Kostrowie trzymać powinni będą y temiż poddanemi wyrumować się maią. O ktorą zarękę y o szkody wolno będzie nas pozwać do sądu ziemskiego, grodzkiego, Głownego Trybunalnego y kapturowego, w ktory chcąc powiat, woiewodstwo y termin rokiem prawnym, abo zakazać, a my małżąkowie za kożdym pozwem u wszelakiego sądu y prawa bez żadnych dylacy, zwłok, excepcy, prolągacy y appelacy skutecznie iako na roku zawitym usprawiedliwić się mamy y powinni będziemy pod tąż zaręką. Na co wszytko ten list arędowny zapis nasz s pieczęciami y spodpisami rąk naszych także s pieczęciami y s podpisami rąk ichmc panow przyiacioł naszych od nas ustnie y oczewiscie uproszonych. Pisan w Pinsku roku tysiąc sześćset szescdziesiąt dziewiątego, msca January osmnastego dnia. У того листу добровольного аренъдовного запису пры печатехъ подписъ рукъ тыми словы: Władysław Joachim Orda podczaszy Orszanski. Ewa Szostowicka Ordzina podczaszyna Orszanska. Ustnie y oczewisto proszony: pieczętarz do tego zapisu arędownego od imc pana podczaszego Orszanskiego y samey ieymci Alexander Ruszkowski, podstarosci powiatu Pinskiego ręka. Ustnie proszony pieczętarz od imc pana Władysława Ordy, podczaszego Orszanskiego y samey ieymsci paniey podczaszyney do tego listu arędownego Hrehory Kazimierz Szyrma, pisarz grodzki Pinski. Ustnie proszony pieczętarz od imc pana podczaszego Krzysztoph Milanowski, mieczny woiewodztwa Lubelskiego. Который листъ добровольный аренъдовъный записъ за устнымъ и очевистымъ прызнаньемъ особъ верху мененыхъ до книгъ каптуровыхъ повету Пинского есть уписанъ.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1668—1669 г., № 13020, стр. 1095—8.

№ 13.—1669 г. Апрѣля 10.

Рѣшеніе Пинскаго каптуроваго суда по дѣлу о невозвращеніи евреемъ Боруховичемъ Абраму Достоевскому взятой у него въ залогъ золотой цѣпи.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ шестьдесятъ девятого, мца Апрѣля десятого дня.

На рочкохъ каптуровыхъ въ замку Пинскомъ месеца Апреля первого дня прыпалыхъ и порадкомъ правнымъ одправованыхъ, передъ нами судьями каптуровыми, по абдыкацыи и зданья короны короля егомилости Яна Казимера, а за универсаломъ ясне вельможного его милости ксенъдза арцыбискупа Кгнезденского, прымаса, княжати першого на сеймику зложономъ, одъ ихъ милостей пановъ обывателевъ повету Пинского, водлугъ першыхъ конфедерацый и каптуровъ обраными, кгды съ порадку реестрового ку суженью прыпала справа его милости пана Абрама Достоевского зъ Юзефомъ Боруховичомъ жыдомъ места Пинского, за позвомъ въ речы нижей мененой вынесенымъ, до которое справы за прыволаньемъ черезъ енерала рочкового Яна Ушацкого сторонъ до права, его милость панъ Достоевский зъ умоцованымъ сво-

имъ паномъ Яномъ Стояновичомъ, которому моцъ до мовенья речы устне злетилъ, а одъ Юзефа Боруховича отецъ его Борухъ Нахмановичъ, жыдъ Пинъский очевисто становили. Затымъ умоцованый стороны поводовое панъ Стояновичъ поданья очевистого въ руки Юзефови Боруховичови въ месте Пинску, въ рынку идучому, позву презъ енерала повету Пинского Казимера Сачковского написомъ того енерала на позве написаномъ доведшы и трое воланья пильности стороны свое по тры дни чыненое оказавшы, а поднесшы позовъ, чыталъ тыми словы: неверному жыдови места Пинского Юзефу Боруховичу з верхности ураду нашого прыказуемъ, штобись ты передъ нами судомъ нашымъ каптуровымъ повету Пинского, въ замку Пинскомъ, на рочкохъ Апрылевыхъ, которые въ року тепе(ре)шнемъ тисеча шестьсотъ шестьдесятъ девятомъ прыпадутъ и сужоныи будутъ, самъ очевисто, яко на року завитомъ, ку праву сталъ и на жалобу его милости пана Абрама Достоевского усправедливилъ, который тебе позываетъ о то, ижъ кгды жалуючый его милость панъ Достоевский, будучы потребенъ пенезей, у тебе Юзефе Боруховичу золотыхъ пятьдесятъ польскихъ, въ року тисеча шестьсотъ шестьдесятъ семомъ (взялъ), въ которыхъ грошахъ жалуючый ланъцухъ щырозолотый, который важылъ чырвоныхъ золотыхъ осмъдесятъ, до отданья тыхъ пятидесятъ золотыхъ тобѣ Юзефе Боруховичу зоставилъ, а кгды прошлыхъ летъ и теперешнего року тисеча шестьсотъ шестьдесятъ девятого, подъ часъ интерекгнумъ, жалуючый его милость панъ Достоевский грошы належытые золотыхъ петьдесятъ тобѣ Юзефе Боруховичу отдавалъ, а верненья заставы своей упоминалъ, ты Юзефе Боруховичу не ведеть для яковыхъ прычынъ заставы жалуючого, то есть ланцуха щырозолотого отдать и грошей собе належытыхъ отобрать не хочешъ, о которое то таковое затрыманье и не отданье ланцуха щырозолотого, а затымъ о шкоды свое хотечы съ тобою невернымъ жыдомъ правомъ чынить, симъ позвомъ до суду каптурового позываетъ. А по прочытаныю позву доводечы жалобы позовное, покладала протестацыю на помененого жыда Юзефа Боруховича до книгъ войтовскихъ места Пинского, въ дате року тисеча шестьсотъ шестьдесятъ девятого, месеца Февраля четвертого дня учыненую о неодданье помененого ланцуха сщырозлотого, у петидесятъ золотыхъ польскихъ заставленого и не взятье за тую заставу помененыхъ грошей по килька кроть въ дому его оддаваючыхъ, которого жыда передъ судъ вашихъ милостей запозвавшы, абы тую заставу передъ вашими милостями положылъ и свое грошы петьдесятъ золотыхъ польскихъ взялъ, наказанья у вашихъ милостей прошу и домовляюсе. Противко чому Борухъ Нахмановичъ жыдъ Пинский одъ сына своего поведилъ, ижъ сынъ мой готовъ тую заставу его милости пану Достоевскому оддать и грошы петьдесятъ золотыхъ прынять, зъ тымъ декляруючысе, же дня завтрейшого грошы прынять, а заставу вернути готовъ будетъ, а его милость панъ Достоевский таковую декляpацыю чуючы, абы дальшыхъ зволокъ тотъ жыдъ не чынилъ, абы сте ваша милость судъ подъ совитостью въ неучыненью той субмиссыи досить наказать рачыли. А такъ мы судьи въ той справе его милости пана Абрама Достоевского зъ Юзефомъ Боруховичомъ жыдомъ места Пинского о неодданье и задержанье ланцуга сщырозолотого осмьдесятъ червоныхъ золотыхъ вагу въ собе маючого у петидесятъ золотыхъ польскихъ заставленого, о не прынятье по килька кроть даваныхъ грошей, за тымъ о шкоды, въ которой справе отецъ того Юзефа Боруховича ставаючы и тотъ ланцугъ заставный оддать, кгрошы петьдесятъ золотыхъ одъ его милости пана Достоевского дня завтрейшого прынять субмитовалъ, про то и мы судьи водлугъ субмисыи Боруха

Нахмановича, наказуемъ, абы сынъ его Юзефъ Боруховичъ помененую заставу, у себе маючую, дня завтрейшого пры книгахъ въ канцелярыи кгродской Пинской до его милости пана Абрама Достоевского оддалъ, а петдесятъ золотыхъ польскихъ одъ его милости пана Достоевского прынялъ, въ чомъ всемъ на обедве стороны, такъ въ неверненью ланцуга сщырозолотого, яко неодданью пятидесятъ золотыхъ польскихъ, яко важность речы осужоное выноситъ заруку закладаемъ. Которая справа до книгъ каптуровыхъ повету Пинского есть записана.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1668—1669 г., № 13020. стр. 1471—2.

№ 14.—1669 г. Августа 1.

Жалоба Пинскаго магистрата на Пинскихъ евреевъ, которые вопреки привилегiямъ г. Пинска захватили въ свои руки всю торговлю хлѣбомъ и горячими напитками, настроили много винокурень и домовъ и тѣмъ лишили городъ законныхъ доходовъ и довели христiанъ, жителей города, до крайней нищеты и убожества.

Лета отъ нароженья Сына Божого тысеча шестьсотъ шестьдесятъ девятого, мѣсяца Авъгуста первого дня.

На враде кгродскомъ въ замку господарскомъ Пинскомъ, передо мною Александромъ Бушъковъскимъ, подстаростимъ Пинскимъ, отъ вельможного его милости пана Яна Кароля Млоцкого, Пинского, Гельметского старосты установленнымъ, żałowali, opowiadali i soleniter w wielkiey krzywdzie y szkodzie swey referuiąc się do pierszych processow swych sławetni panowie burmistrze, raycy, ławnicy, magistrat, cechmistrze y pospolstwo mieszczanie miasta J. K. Mci Pinska sami od siebie y imieniem całego miasta protestowali na niewiernych Natana Chackielewicza, Borucha Nachmanowicza, Abrama Hoszeiewicza, Chackiela Leyzerowicza y drugich żydow zboru Pinskiego o to y takowym sposobem, iż pomienieni żydzi, mniey poważaiąc constitutie seymowe, ante unionem y potym zaszłe, a na prawa, przywileia y wolnosci miastu Pinskiemu od naiasnieyszych swiętey pamięci krolow ichmosciow nadane y służące następuiąc, y one lecce poważaiąc iako zdawna zguby chrzescianskiey narod chciwy, rożnych czasow, miesięcy y dni rożne krzywdy, szkody, podstępnie chytrze y przewrotnie idąc, czynili. A napierwo trzecią część w arędzie mieyskiey, do ktorey nigdy przed tym nie należeli, sobie niesłusznie przywłaszczyli, a potym na większą zgubę mieyską, zybożenie y rospędzenie chrzescian mieszczan Pinskich potaiemnie bez żadney wiadomosci żałuiących u naiasnieyszego króla imci Jana Kazimierza na puszczenie w kapszczyznę arędy gorzałczaney w Samborze consens otrzymawszy, spichlerz szynkowania gorzałek z dawnych lat od naiasnieyszych krolow ichmsciow miastu Pinskiemu uprzywiliowany zniszczyli, w niwecz obrocili, od ktorego przed tym za lat osmnascie quoty należytey nie zapłacili, co dostatecznie w wysz mianowanych processach iest wyrażono. A zatym podnioszy się w gurę, nabudowawszy do kilkadziesiąt winnic w miescie Pinsku, wbiwszy się w możność kopy, opanowawszy niemało gruntow y placow mieyskich, nabudowawszy na nich bez wiadomosci magistratowey domow, kramow, bud, w rynku po ulicach y około swey żydowskiey bożnicy, gdzie się im mieysce upodobało, gorzałkę paląc, miody sycąc, piwa warząc, one w domach y po ulicach szynkuiąc, żadnego datku od domow, kramow y bud należącego, tudzież stołcowego, pomiarnego i innych protestuiącym należących prowentow mieyskich pełnić y oddawać nie chcą y nie oddaią, ale maiąc w domach swych pokątne miary, iako to wiadra miodowe, trzecinniki, tudzież wagi wszelakie, wielki uszczerbek ubogim chrzescianom czynią,

w czym protestuiący magistrat, lubo y postępek prawny o to do pomienionych żydow uroszczony miał, iednak do tego czasu częścią dla ubostwa, częścią też dla stancyi przez czas niemały panow żołnierzow w wybieraniu niepoiednokrotnie tak chlebow, iako połchlebow y innych exactij y częstych przechodow nie popierał, a obżałowani żydzi idąc chytrą y potaiemną swą radą y namową panow żołnierzow, nie znosząc się z magistratem, wprzody od siebie podstępnie, a potem z żałuiącemi y to wprzody od tychże mieszczan trzeciey części datku pieniężnego z jurisdik wyciągnąwszy, godzą. Drugdy y opodal od miasta zostaiącym panom żołnierzom dla snadnieyszego napoiow gorzałczanych, miodowych y piwnych szynkowania y przedawania do miasta drogę toruią. Za ktorych powodem niemało chorągwi woyska i. k. mci w. x. L. usarskich, pancernych, kozackich, tatarskich y innych rożnych hybernami rocznemi y pułrocznemi ludzi ubogich wycięczyli. A gdy iuż panowie żołnierze do miasta przyiachawszy w gospodach, przez pisarzow swych woyskowych, stancyią naznaczą, tedy obżałowani żydzi maiąc swe okazalsze domy dla odprawowania wczesnie szynkow, każdy swego pana aby w nich stancyi nie mieli godząc, do ubogich mieszczan udaiąc onych na stanowiska nawodzą y naprawuią, w czym załuiących mieszczan do ostatniego zniszczenia, zubożenia y rosproszenia, a siebie przez szynki ustawiczne gorzałek y drugich napoiow do wielkiego bogactwa przywiedli, że aż mieszczanie nie tylko żołnierzow, ale y samych siebie nie mogąc czym sustentować, iedni domy swe porzuciwszy, a drudzy za marne im że żydom pieniądze zbywszy, precz rozwlecz się musieli, a obżałowani co daley rosproscieraiąc się y ostatek mieszczan ubogich widząc upadłemi y przez ich podstępne chytrosci zniszczonemi, zneważaią, uciskaią y słowy wierze chrzescianskiey nieprzystoinemi szkaluią y urągaią. A co większa nie tylko w dni pospolite, ale y we dnie swięte bez przestanku w kilkadziesiąt winnicach na kilkaset kotłow y bań gorzałkę pędząc y oną po rożnych miastach y miasteczkach rozwożąc y przedaiąc, zboża wozami u ludzi wieyskich y innych tak w rynku, iako y po ulicach y drogach przeymuiąc, niepuszczaiąc w rynek prowadzić, ogułem zawracaią, ubogim zaś chrzescianom, ktorzy iedni czwirtkę, drudzy pułczwirtki według ubostwa dla pożywienia siebie samych chcą kupić, nie przypuszczaią, owszem odpychaią, y kupować niedopuszczaią. A tak ustawicznie kożdych targow y dni czyniąc, wielką nadzwyczay drogość zboża uczynili y czynią, w czym ludziom ubogim, trapiąc ich głodem częstokroć, nieznosną krzywdą y odięcie nie tylko chudob, ale y zdrowia czynią. W czym żałuiące przez takowy ich obżałowanych zły przewrotny podstemp y w poczynieniu rożnych przez lat kilkanascie miastu Pinskiemu różnych różnymi sposobami krzywd y szkod w wysz mianowanych processach wyrażonych, iako y potem od żydow podiętych, a w procesie teraznieyszym mianowanych, protestuiący magistrat lekko rachuiąc na trzydziescie tysięcy złotych polskich szkod ponoszą. O co wszytko iako się wyży pomieniło, y co ieszcze osobliwie czasu prawa na pomienionych żydow dowiedziono y okazano będzie, chcąc żałuiące prawem czynić y tego wszytkiego na pomienionych żydach y wszelkich maiętnosciach y szkole ich y na samych osobach dochodzić, tudzież consens ad male narrata na kapszczyznę otrzymany kassować, dali ten swoy do xiąg żałosny zapisać proces.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1668—1669 г., № 13020, стр. 2555—2557.

№ 15.—1669 г. Августа 19.

Жалоба пинскихъ евреевъ на притѣсненія, якобы чинимыя имъ мѣстнымъ магистратомъ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тысеча шестьсотъ шестьдесятъ девятого, месеца Августа деветнадцатого дня.

На вѣраде кгродскомъ въ замку господарскомъ Пинскомъ, передо мъною Алексанъдромъ Бушъковъскимъ, подстаростимъ Пинскимъ, отъ вельможъного его милости пана Яна Кароля Млоцкого — Пинского, Гельметского старосты установъленымъ. Opowiadali, żałowali y solenno w wielkich niepoiednokrotnych krzywdach szkodach swoich Natan Chackielewicz, Boruch Nachmanowicz, Abram Hoszeiewicz, Chackiel Lezorowicz y drudzy starsi żydzi zboru Pinskiego na sławetnych Hryca Haponowicza, Jwana Snieckiego, Trofima Ryszkiewicza, Jwana Plawuszkę, Hryca Walewczyca—cały Magistrat miasta J. K. Mci Pinskiego prawa Maydeburskiego protestowali o tem, iż obżałowane mieszczanie z dawnych czasow nie szczyrze z protestuiącymi w rożnych rzeczach y sprawach idąc, ale wszytko podstępnie następuiąc na wolności ich żydow, z dawnych czasow od naiasnieyszych królow ichmcw nadane y uprzywiligiowane, ktorymi tak w trzeciey części mieyskiey arędy szynkow, napoiow, miodow, gorzałek y piw, iako też wchodach za rzeką Strumieniem popasach będących, nie mniey w przechodzących rożnych żołnierskich pułkow y chorągwiey iako y stancy onych, aby tylko protestuiący kahał, iako do pożytkow trzeciey części należący, trzecią też część żołnierszczyzny y wszelakich poborow do miasta należących dawał, co y naiasnieyszy król Jmc Jan Kazimierz listem swoim warował, gdyby pod czas woyny ktora chorągiew przez miasto Pinsk przechodziła, tedy żałobliwe żydzi od stanowisk żołnierskich wolnemi zostawać y tylko przypisnikami rotmistrzom, alboli chorągwiom directorowi do gospody iego być mieli, podług wysz pomienionych przywileiow naiasnieyszych królow ichmcw protestuiącym danych y confirmowanych zachować się mieli, obwarował; osobliwie tenże obżałowany Magistrat za wielkim swoim przez nieprzyiaciela rożnego, iako y żałobliwych żydow zubożeniem dla poratowania samychże y arędy umyslili y postanowili, stosuiąc się do konsensu krola imci w roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt dziewiątym w Samborze danego żałobliwym żydom s kapszczyzną gorzałkę arędą w roku tysiąc sześćset szesćdziesiąt wtorym puscili, niżli obżałowany Magistrat z iednostayney swey rady y namowy wszytkich cechmistrzow y mieszczan na tak wielkie załuiących prawa y wolnosci następuiąc, onę tłumiąc, gdy żołnierz tak przeiazdem iako y stantią miasta nawiedzi, tedy obżałowane nie sprawuiąc się podług wolnosci onych, aby mogli trzecią częscią datku od żydow kontentować, ale zawsze sami przez się y sług swoich żołnierzow dla stancyi w domy żałobliwych wprowadzali, że aż ustawicznie musieli kożdego ciężaru większą połowicę płacić z przymusu, jursdiki zaś rożne, z ktorych by na pomoc ciężarow połowica przychodzić miała, to za siebie zabrali y przyłączyli, a żałuiących od tego wszytkiego odsaczyli, osobno krom odebrania od protestuiących większey na żołnierza połowicę, sami iuż z kramow żałobliwych u rożnych żydow suknami, korzeniem, gorzałką, miodem, piwem, botami tureckimi, skurami na tysąc zlotych zabrali, y nigdy ni wczym rachuby nie czynili, a gdy żałobliwe żydzi y do wielmożnego imci pana hetmana W. X. L. dla wyprawy uniwersału na Białą Ruś za wiadomoscią obżałowanych żyda swego z niemałym kosztem posyłali, do czego y obżałowane przyłożye mieli, a potem y nic nie dali, do podwod na żołnierza iako deklaruią nie przykładaią, tylko obietnicami uwodzą, osobliwie czopowego za dzierżenia żałobliwych żydow obżałowane za lat dziesięć z dwuch części protestuiącym nie zapłacili, to zaś gdy trafi, konie za rzekę Strumień na brzegi dla paszy zapędzić, tedy obżałowane mieszczanowie grabią, że aż okupować (lub należnosc załobliwym iest) muszą, w czym też y to nie mnieysza szkoda, że obżałowany Magistrat pod rokiem wysz pomienionym pusciwszy żałobliwym podług consensu króla Jegomc. kapszczyzne gorzałczaną, ktorey żałobliwe będąc pewnymi, banie, kotły, winnice pobudowali, lecz obżałowany Magistrat

y w tym zayrząc y idąc zmownie y podstępnie zaniesli kryiomo proces, wyciskaiąc iuż cale y wybiaiąc od wszytkiego żałobliwych żydow y roku teraznieyszego tysiąc sześćseth szescdziesiąt dziewiątego rożnych miesiąci y dni, czyniąc na ostatnią ich zgubę, nad przywilegia królow ichmci do sądow zadwornych assessorskich wyciągaią, co czasu prawa z dokumentow y przywilegiow naiasnieyszych krolow ichmsci dowiedziono będzie, w czym wszystkim żałobliwym prez kilkanascie lat uczynili szkody na piętnascie tysięcy złotych polskich, o ktore tedy naruszenie przywilegiow krolow ichmsci żałuiącym żydom na wolnosci służących, o szkody pomienione, o winy w constytutiach opisane chcąc żałobliwy kahał Pinski z obżałowanym Magistratem czynić prawem, ten swoy solenny dali do xiąg grodu Pinskiego zapisać proces. Што есть записано.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1668—1669 г., № 13020, стр. 2640—2643.

№ 16.—1669 г. Августа 24.

Протестъ Пинскаго магистрата противъ жалобы евреевъ г. Пинска, за чинимыя имъ якобы притѣсненія.

Лета отъ нароженья Сына Божого тысеча шестьсотъ шестьдесятъ девятого, месеца Авъгуста двадцать четвертого дня.

На върадe кгродскомъ въ замку господарскомъ Пинъскомъ передо мъною Алекъсанъдромъ Бушъковъскимъ, подстаростимъ Пинскимъ, отъ вельможъного его милости пана Яна Кароля Млоцкого, Пинского, Гельменского старосты установъленымъ, opowiadali, żałowali, protestowali y reprotestowali się sławetni pan Hrehory Haponowicz, burmistrz, Jwan Sieniecki, Trofim Ryszkiewicz, Jwan Plawuszka, Hrehory Walenczyc—raycy, a Tymofiey Samotyiewicz y Mikołay Persiutycz—ławnicy miasta J. K. mci Pinskiego prawa maydeburskiego swoim y wszytkiego miasta imieniem na niewiernych Natana Chackielewicza, Borucha Nachmanowicza, Abrama Hoszeiewicza, Chackiela Leyzorowicza y drugich żydow kahału Pinskiego, o tem, iż pomienieni żydzi od niemałego czasu chytrze y przewrotnie z protestantami postępuiąc, wszytkie swoie na to obracaią starania, iakoby gurę wziąwszy nad chrzesciany, nad niemi zbytkować, urągać się, a zatym i z ich upadku cieszyć się mogli, wdarszy się naypierwiey nienależnie w trzecią część aręd mieyskiey, potym uprawiwszy ad mala narrata consens u iego królewskiey msci, aby aręda mieyska w kapszczyznę gorzałki na lat piętnascie puszczona była, do kilkadziesiąt winnic nabudowawszy, gorzałki na kilka seth kotłow pędzą, tudziesz innych napoiow, miodow, piwow, niezliczoną moc karczem nabudowawszy, przewrotną chytroscią swoią nad ubogiemi chrzesciany nie tylko w targach, kupowaniu y przedawaniu rożnych rzeczy gurę wzieli, ale ieszcze postępuiąc nie szczerze z miastem y magistratem, z ktorym wszytkie ciężary zarowno znosić powinni, unikaiąc tego wszytkiego, widząc stany Rzpltey w rożnych zatrudnieniach, maiąc czas pogodny, ludzi ubogich chrzescian iako mogą uciskaią. A chcąc tey złosci y przewrotnych podstępow swoich uysć y uniknąć, smieli y ważyli się zuchwały proces swoy do xiąg grodskich Pinskich w roku ninieyszym tysiąc sześćseth szescdziesiąt dziewiątym mca Awgusta dziewiętnastego dnia na protestuiących zanieść, już rożnemi nigdy niebyłemi pomawiaiąc ich rzeczoma, iuż y do nienależnych sobie interessuiąc się rzeczy, praetensye y należytosci do gruntow, popasow mieyskich y innych do nich nigdy nienależących rzeczy uzurpuią. A to wszytko czynią na ucisnienie ubogich chrzescian w miescie Pinskim pod prawem maydeburskim zostaiących, o ktore praetensie iuż protestuiących rożnych lat, mscy y dni są dostatecznie na obżałowanych żydow zaniesione processa, w kto-

rey krzywdzie y urąganiu swoim protestantowie ponosząc niemałe skazy y uszczerbki tak z uymą pożytkow mieyskich, iako z utrapieniem ludzi ubogich chcąc u wszelkiego z niewiernemi pomienionemi żydami prawa y sądu prawem czynić, paen y karania tudziesz y szkod swych na nich dochodzić, tę swoią reprotestatią do xiąg zapisać. Што есть записано.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1668—1669 г. № 13020, стр. 2658—9.

№ 17.—1669 г. Сентября 28.

Протестъ Пинскихъ евреевъ на жалобу Магистрата за разныя самовольныя дѣйствія Пинскихъ евреевъ.

Лета отъ нароженя Сына Божого тысеча шестьсотъ шестьдесятъ девятого, месеца Сенътебра двадцать шостого дня.

На враде кгродскомъ въ замку господарскомъ Пинскомъ, передо мною Александромъ Бушъковъскимъ, подстаростимъ Пинскимъ, отъ вельможъного его милости пана Яна Кароля Млоцкого, Пинъского, Гельметского старосты установъленымъ, za wzięciem pewney wiadomosci z wyiętego z xiąg grodzkich Pinskich widymusem processu przez panow burmistrzow, raycow, ławnikow, magistratu miasta J. K. mci Pinskiego na starszych żydow kahału Pinskiego Notana Chackielewicza, Borucha Nachmanowicza, Abrama Hoszciewicza, Chackiela Leyzerowicza y wszytkich żydow zboru Pinskiego w roku tysiąc szeseseth szescdziesiąt trzecim January siodmego dnia zaniesionego, w ktorym obżałowany magistrat Pinski smieli y ważyli żałobliwych iako spokoynych w rzeczach nigdy nie byłych pomawiać, pisząc w nim niebyłe, a prawie zmyszlone rzeczy, iakoby żałobliwe żydzi roku niedawno przeszłego tysiąc sześć seth szescdziesiątego około kładowisk swoich żydowskich miedzy ulicami wał wysypować, drogi, ulicy, przeiazdy popsować mieli, grunta, placy dworowe scisłe poczynić y pogubić mieli, a to iakoby od Siwierza, gdzie mienią nieiakieś kladowiska swoie przed tym byłe, piaski z ciał ludzkich chrzescianskich zbierać y urągować, grunta zabierać od wału y ulice przeiazd zepsować y wału mieyskiego niemało przyiąć z s trzeciey iakoby strony miedzy domami mieyskimi wysypuiąc swoy wał, doł uczynili y żwir na poprawę szkoły y sklepow wozić y przeiazd zepsować, z czwartey zas strony iakoby plac niemial wszytek zaiąć mieli, chrosty iakoby bez wiadomosci z gruntow nad rzeką Strumieniem nazwanych brzegow czołnami na kilka tysięcy wozow wywieść mieli, co szyrzey w tym niesprawiedliwym pomownym processie opisano y dołożono iest. Naprzeciwko takowego niesłusznego, a prawie potwarnie zmyszlonego processu protestuiąc, w tak wielkiey niewinnosci swoiey daią sprawę, iż żałobliwy kahał Pinski ni komu ni w czym nie był winien y żadnych buntow nie czynili y z ciał zmarłych chrzescianskich w roku tysiąc sześćset szescdziesiątym piasku nie brali, a wału koło swoich kładowisk lubo cokolwiek wysypali, jednak swego z placu przy mogiłkach będącego, a cudzych placow by naymniey nie zaymowali, ulic y przeiazdow nie psowali, gruntow y placow ich mieskich, dworowych nie zabierali y ni w czym tego mieysca, gdzie krzyż męki Panskiey przez ichmciow oycow Jezuitow postawiony, nie ruszyli, a gdyby żałobliwe żydzi jaką krzywdę tam uczynili, toć by nie panom Magistratu, ale ichmc oycom Jezuitom, iako dzierżącym tego, o to prawem czynić przyszło, tak też gruntow, ulic z kilku stron nie zabierali y przeiazdow nie psowali, dołow żadnych nie czynili, żwiru na poprawę szkoły ani sklepow nie brali y kryiomie nie wozili, ale szkoła jako po spaleniu nieprzyiacielskim y teraz z sklepami ogorzała zostaie, chrostu iako mienią na parkan z za rzeki Strumienia nie wozili, łowuszek rybnych nie psowali, sianożęci w niwecz nie obracali, konmi nie

napędzali, około szkoły żadnego rynku nie czynili y targow nie czynią, tylko iako zwyczay że żydowek dwuch abo trzech z obarzankami lub z chlebem, ale więcey mieszczanek z chlebem, z obarzankami, z krupami na Zydowskiey ulicy y wszędzie po miescie y po rożnych ulicach siedzą y targuią, tedy to nie za żałobliwych pozwoleniem, ale za pozwoleniem obżałowanych panow Burmistrow, od ktorych że oni sami tak od żydowek, iako od chrzescianek stolcowe odbieraią y, iako w inszych miastach, w ulicach kramow nie budowali, studni ni iakiey mieyskiey nie zagradzali, chiba swoie w dworach maiąc, placow dwornych y niiakich nie zabierali, domow na czudzych placach nie budowali, chiba na swoich kupnych, lubo na niektorych placach mieskich pod prawem maydeburskim będących budowali, prowentow zamieyskich ni w czym nie naruszali, wagi y woskoboyni nie rugowali, boć onę na swoich mieyscach zostaią y nie na ulicach Żydowskich stoią, targowego mieyskiego nie biorą y nie należą, pomiarne zawsze y co rok oddaią, co czasu prawa będzie dowiedziono, z domow zaś mieszkalnych, z budek rynkowych, ktore za wiadomoscią obżałowanego magistratu przy kramach pobudowane, zawsze magistratowi tak od kramow, iako y od budek oddawali y teraz oddaią, gorzałki z szpichlerza mieyskiego nigdy na potrzebę kahałową nie brali, ale ieszcze obżałowany magistrat u rożnych kupcow żydow na swoię potrzebę za niemałe summy pozabierali y nigdy trzeciey częsci arędy y żołnierskich wydatkow, iakoby do miasta, nie dawali, za ktore część trzecią arędy zawsze należące pieniądze płacili y na wszelakie wydatki żołnierskie y inne podaczki żałuiący kahał większą część za przymuszeniem płaci, ale to oni unikaiąc przez samych żałuiącym żydom tak w trzeciey częsci arędy, iako y w kapszczyznie podziałanych krzywd, szkod takowy niesprawiedliwy, zmyszlony, zaniesli proces, o ktory niesluszuie zaniesiony potwarzny, o podstemp y o szkody w prawnych expensach podięte złotych trzysta pięndziesiąt, chcąc o to wszytko czynić prawem, a swoie niewinność pokazać, na ten czas dali ten swoy żałosny reproces y żałobę do xiąg grodzkich Pinskich zapisać. Што есть записано.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1668—1669 г. № 13020, стр, 2783—2785.

№ 18.—1669 г. Сентября 28.

Протестъ Пинскихъ евреевъ ни жалобу Пинскаго магистрата о разныхъ незаконныхъ дѣйствіяхъ евреевъ.

Лета отъ нароженя Сына Божого тысеча шестьсотъ шестьдесятъ девятого, месеца Сенътебра двадцать шостого дня.

На враде кгродскомъ въ замку господарскомъ Пинскомъ, передо мною АлександромъБуцъковъскимъ, подстаростимъ Пинскимъ, отъ вельможъного его милости пана Яна Кароля Млоцкого, Пинского, Гельметского старосты установленымъ, za wzięciem z przestrogi niektorych ludzi y z wyiętego z xiąg grodzkich Pinskich widimusem przez panow burmistrzów, raycow, ławnikow całego Magistratu, także pospolstwo cechowe mieszczanie miasta J. K, mci Pinskiego w roku tysiąc sześćseth szesedziesiąt trzecim January siodmego dnia na kahał Pinski starszych żydow Notana Chackielewicza, Borucha Nachmanowicza, Abrama Hoszeiewicza, Chackiela Leyzorowicza, Jakuba Ahronowicza Belczycza zaniesionego processu wiadomosci, w ktorym piszą, iakoby żałuiący kahał mieli na przywileia od naiasnieyszych krolow ichmcw miastu Pinskiemu na arędę gorzałczanę, miodową, piwną y inne prowenta danę, a żałuiącym kahału Pinskiego nic by w tym należeć nie miało, y by też tenże kahał miał czas upatrzyć, gdy w Panu Bogu zeszły iasnie oswiecony xiąże iegomosć pan kanclerz wielki W. X. L. starosta Pinski ieszcze iak naieżdzał na staro-

stwo Pinskie, na ten by czas uciekszy się, aby mogli mieć w arędzie trzecią część, ktorą by trzecią część tylko do żywota xiązencia iegomć otrzymali, y iakoby po wtrąceniu nienależnie w te dochody arędowne y część trzecią, y o tym iakoby potaiemne zchadzki y skryte rady swoie miewali, żeby iakowy podstęp pod miastem y oszukanie uczynić mogli, sposobow wynaydywali y przypisuiąc czas pogodny pod czas zruginowania miasta Pinskiego w roku tysiąc sześćseth czterdziestym osmym iakoby żałobliwi żydzi miasta Pinskiego ze wszytkiemi skarbami swemi z miasta uiachać y w całosci zostawać mieli, a im żałobliwym samym tylko mieszczanom miasta Pinskiego wszelakie dostatki y skarby zabrać nieprzyiaciel miał, wszak y żałobliwi żydzi miasta Pinskiego z nieprzyiacielem hołdowania namowy nie czynili y zdraycami krolom, panom y całey Rzptey nigdy nie byli y nie są, ale iako naywiększe y niewypowiedziane męki y morderstwa od nieprzyiaciela Rzptey nad inne narody ponosili y ponoszą, a przybywszy na pogorzeliska od gruntow sobie nienależnych obżałowanych mieszczan odciskać y one sobie bezprawnie przywłaszczać mieli, długi niesprawiedliwie nabywać y ich do prawa pociągaiąc, ciemiężyć, za ktorych iakoby przyczyno y naciskiem pod rożne jurzdyki mieszczanie rozwlec się musieli. A potem gdy w roku tysiąc sześćseth szescdziesiątym Moskal z Kozakiem znowu miasto Pinsk spalili, w tym czasie u szczęsliwie residuiącego krola Jegomsci Jana Kazimierza w Samborze jako by mieli żałuiący kahał bez woli y wiadomosci obżałowanego Magistratu y całego pospolstwa do krola imsci suplikował y konsens na skapszczyznę otrzymał y żydom by po rożnych wsiach słody robiąc rozdawać, a gorzałkę by kryiomo od nich odbieraiąc, pokątnie szynkować, banie y kotły w winnicach mieć y onemi gorzałki kurzyć zaczeli y tak iakoby przez żałuiących do zguby przyszli y w szkody na osm tysięcy złotych odniesć mieli, co szyrzey w tym zmyszlonym, niesprawiedliwym procesie iest opisano y dołożono. Naprzeciwko ktorego takowego processu żałobliwy kahał Pinski reprotestuiąc, a oraz y protestuiąc o niewinnosci swoiey daią sprawę, że nigdy reprotestuiące na przywileia od krolow ichmcw miastu Pinskiemu nadane nie następowali, w arędzie y wszelkich prowentach krzywdy nie czynili, ale obżałowany Magistrat Pinski niesłusznie to opisał, iakoby bez wiadomosci ich mieli trzymać, tedy nie bez wiadomosci y nie darmo, ale za własnym ich magistratowym listem dobrowolnym do trzeciey części przypuszczeniem, a przez xcia iegomosci pana kanclerza wielkiego W. X. Lit. starosty Pinskiego, w roku tysiąc szescseth trzydziestym wtorym potwierdzono, także y przywileiem króla pana naszego miłosciwego confirmowano trzymaiąc, po pierwszym zas ruginowaniu miasta Pinska od nieprzyiaciela, gruntow mieyskich żałobliwy kahał nie zabierał, bo do onych nie należał, obligow, cerografow y praw niiakich ni u kogo nie nabywali, ale kto komu był winien, toć kożdego czasu pokutować musi y ieszcze w roku tysiąc sześćseth pięcdziesiąt siodmym do trzeciey części arędy wiecznemi czasy przypusciwszy y summę za arędę do wielmożnego iego mosci pana na on czas starosty Pinskiego spolnie z Magistratem oddawali y w roku tysiąc sześćseth szescdziesiątym, przez Moskwę y Kozakow po spaleniu miasta, wszelkie ich maiętnosci y domy, ale tamże y żałobliwego kahału samey szkoły y wszytkich żydow dobra y przywilegia od naiasnieyszych krolow ichmcw pogorzeli, o czym są zaniesione osobliwe processa, zmiankuią zaś że y consens u krola iego mosci Jana Kazimierza na skapszczyznę w Samborze wyprawili, toć nie bez wiadomosci, ale z całą obżałowanego Magistratu y pospolstwa tego miasta wiadomoscią. Na ostatek y listem w roku tysiąc sześćseth szescdziesiąt wtorym danym, o czym czasu prawa szyrzey z produktu za pokazaniem prawnych przez żydow Pinskich documentow pokaże, ale to wszytko obżałowany Magistrat następuiąc

na przywileia ich kahałowi Pinskiemu od naiasnieyszych krolow ichmcw nadane, a wyciskaiąc z trzeciey częsci arędy y puszczoney skapszczyzny, przywodząc tylko do szkod y niemałych utrat, takowy zaniesli zmyszlony y niesłuszny proces, w czym szkoduiąc żałuiący kahał, teraz swieżo za tym przez Magistrat Pinski uroszczonym postempkiem prawnym y pociąganiem do nienależnych sądow, na ktorą sprawę złotych trzysta spendować musieli. Chcąc tedy o takowy niesłuszny proces czynic prawem, win prawnych y szkod swoich za niesłusznym do sądu na Koronatią pozwaniem y do nie małych szkod przywiedzieniem, na całym magistracie miasta Pinskiego y wszytkim pospolstwie dochodzić, tę żałosną swoią żałobę y reprotestacią do xiąg grodzkich Pinskich zapisać dali. Што есть записано.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1668—1669 г., № 13020, стр. 2785—2788.

№ 19.—1669 г. Сентября 30.

Жалоба Боруха Мордухаевича и Геси Лейзоровны на Вацлава Дубискаго, который побоями и тюремнымъ заключеніемъ вынудилъ у нихъ вексель.

Лета отъ нароженья Сына Божого тысеча шестьсотъ шестьдесятъ девятого, мѣсяца Сенътебра трыдцатого дня.

На върадe кгродскомъ въ замку господарскомъ Пинскомъ, передо мною Алекъсанъдромъ Бушъковъскимъ, подстаростимъ Пинскимъ, отъ вельможъного его милости пана Яна Кароля Млоцкого, Пинского, Гельметского старосты установъленымъ, opowiadali, żałowali y soleniter się w wielkiey krzywdzie nieznosney szkodzie, biciu, więzieniu swoim płaczliwie protestowali Boruch Morduchaiewicz y Geysia Leyzorowna, żyd y żydowka Pinskie, małżąkowie, na iegomosci pana Węcława Dubiskiego przed tem bywszego namiesnika prowentowego oekonomiey Pinskiey na iegom. o tem, iż gdy w przeszłych niedawno latach żałobliwe zostali za trzeci snop złotych szescdziesiąt winni, ktory ten dług wypłacaiąc obżałowanemu oddali złotych dwadziescia y dwa polskich, a o resztę do słusznego czasu upraszali, niżli obżałowany iegomosć tym nie kontentuiąc, a szukaiąc rożnych sposobow, aby mogł tym swoią wolą spełnić, upatrzywszy czas potem, gdy żałobliwy Boruch po swoich potrzebach gospodarskich roku teraznieyszego tysiąc szesseth szescdziesiąt dziewiątego roku w Nowoszycach był, tedy obżałowany, dnia szesnastego msca Septembra, bez wiadomosci urzędowey naszedszy mocno gwałtem z czeladzią swoią na dom żałobliwego Borucha w miescie Pinskim będący, gdzie samego żałobliwego nie zastawszy, tylko samą żałobliwą Geysię, gwałtem wziąwszy oną, biiąc, morduiąc, przez rynek prowadziwszy aż do samego zamku Pinskiego, w turmę osadziwszy, trzy dni ciemiężył, a potem za przyczyną niektorych ludzi została wolna. A mało na tym maiąc, w tymże roku miesiąca Septembra dziewiętnastego dnia, gdy żałobliwy Boruch nie wiedząc o takowym przez obżałowanego małżąki żałobliwego więzienie, do miasta J. K. mci Pinska przybywszy szedł w rynek miasta Pinskiego, tamże obżałowany insperacie przypadszy, żałobliwego Borucha z czeladzią y chłopami także gwałtem wziąwszy do gospody swey domu pana Aleksandra Drozdowicza zaprowadziwszy, a tam onego związawszy, do maiętnosci Dostoiewa zaprowadziwszy, już tam przepomniawszy boiazni Bożey y srogosci prawa pospolitego, powtornie nad żałobliwym bez wszelkiey litosci czyniąc morderstwo, kazał boty zrzucać y na gołe nogi kaydany włożyć y w onych cały tydzień głodem trapił, przymuszaiąc aby abo oblig na dziewięcdziesiąt złotych dał, alboli dom na gospodę iego u Drozdowicza nabyty zamienił, na ktore tak wielkie więzienie niemal wszyscy z dworu iegomosci pana Woyciecha Zeleńskiego, chorążego powiatu Pinskiego, patrząc lamęto-

wali, y tak żałobliwe musieli dać obżałowanemu na dziewięćdziesiąt złotych oblig, do ktorego bacząc y sam iegomość pan chorąży czynił nad żałobliwymi commiseratią podpisać raczył ręką y aż żałobliwy ledwo został roskowanym. O ktore tedy podwakrotne obodwuch żałobliwych bicie, więzienie, w okowach trzymanie, obligu na dziewięćdziesiąt złotych wymuszenie, o szkody, ktorych ponoszą z sto złotych polskich, tudziesz o paeny prawne chcąc z obżałowanym iegomsc czynić prawem, ten żałosny proces dali do xiąg grodu Pinskiego zapisać. Пры которомъ оповеданью ставъшы очевисто Миколай Малыщыцкий, енералъ повету Пинского, квитъ свой реляцыйный до книгъ кгродскихъ Пинскихъ созналъ тыми словы: Ja niżey na podpisie mianowany ienerał i. k. mći powiatu Pinskiego, zeznawam tym moim rellacynym kwitem, iż teraznieyszego tysiąc szesceth szescdziesiąt dziewiątego roku mca Septembra dwudziestego siodmego dnia, z stroną szlachtą panami Stephanem y Janem Kozlakowskimi, z ktorymi tu w miescie Pinskim w gospodzie ich oglądałem na Boruchu Morduchaiewiczu na nogach razy krwawe, pleca pobite, także y na żenie iego Gesi Leyzerownie po plecach, po rękach pobite razy, mianowali to że pan Dubiski bezprawnie wprzody samą ułapiwszy zbił, więził, a potem y samego przyniowszy, związawszy do maiętnosci Dostoiewa zaprowadziwszy, okowawszy tydzień więził, aż oblig na dziewiecdziesiąt złotych wymusił sposobem w procesie mianowanym, co mną jenerałem swiadczył, y ja jenerał iakom był widział, tedy w te rellatią spisawszy przy pieczęciach s podpisem mey ręki wydaię y do xiąg grodzkich Pinskich przyznawam. Миколай Малыщыцкий енералъ. Которое оповеданье и енеральское сознанье до книгъ кгродскихъ Пинскихъ есть уписано.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1668—1669 г. № 13020, стр. 2796—8.

№ 20.—1669 г. Ноября 15.

Привилегія короля Михаила, подтверждающая нѣкоторыя права и вольности, пожалованныя евреямъ его предшественниками.

Лета отъ нароженья Сына Божого тысеча шестьсотъ семьдесятого, мѣсеца Февраля дванадцатаго дня.

На враде господарскомъ кгродскомъ Виленскомъ, передо мною Петромъ Рудоминою Дусяцкимъ—старостою Стародубскимъ, подвоеводимъ Виленскимъ, постановившисе очевисто жидъ Мееръ Якубовичъ—школьникъ школы Виленской, подалъ листъ привилей его королевское милости, съ канцеляріи великого князтва Литовского выданый, на речъ въ немъ нижей помененую жидомъ места Виленского служачій и належачій, просилъ, абы тотъ листъ его королевское милости былъ до книгъ кгродскихъ Виленскихъ актикованъ, принятъ и уписанъ, который уписуючи у книги слово до слова такъ се въ собе маетъ. Michał z Bożey łaski król Polski etc. Oznaymuiemy tym listem naszym, komu by o tem wiedzieć należało; pokładany był przed nami przywiley pargaminowy, ręką naiasnieyszego króla Jmci Jana Kazimierza—antecessora naszego, podpisany y pieczęcią wielką W. X. Lit. zapieczętowany, żydom wileńskim służący, y doniesiona nam iest prośba imieniem tych żydów wileńskich, abyśmy takowy przywiley mocą y powagą naszą królewską we wszytkich onego punktach, klawzulach y artykułach zmocnili, stwierdzili y retificowali, który słowo w słowo wpisuiąc, tak się w sobie ma: Jan Kazimierz z Bożey łaski król polski etc. Oznaymuiemy tym listem naszym, komu to wiedzieć należy, iż na seymie teraznieyszym szczęsliwey koronacyey naszey wnieśli do nas przez suplikę swą żydzi wilenscy, Abram Łazarowicz, Moyżesz Naftalewicz, swoim y wszystkich żydów zboru wileńskiego imieniem prośbę, abyśmy im prawa, przywileie, res-

krypta y listy od świętey pamięci króla Jmci Władysława czwartego, pana brata naszego miłościwie nadane y służące, mocą y powagą naszą approbowali, reassumowali y utwierdzili, pokładane więc były przed nami autentice od tychże żydów wileńskich: naprzód przywiley króla Jmci pana brata naszego, pod datą w Krakowie na seymie koronacijnym, dnia dwudziestego piątego, mca Lutego, roku pańskiego tysiąc sześćset trzydziestego, extractem z xiąg kancellaryey wielkiego xięstwa Litewskiego mnieyszey autentice wyięty, na zmurowanie bożnice na ulicy Żydowskiey, na tym że placu, gdzie stara bożnica drzewiana stała, względem bespieczenstwa y warownosci od ognia, z dokładem, aby wierzch iey nad kamienice nie był wyszły y żadnego w apparentiey swey do kościołów y cerkwi podobieństwa w sobie niemiała, zatem na wolne teyże bożnice bez wszelkiey ni od kogo przeszkody używanie dany. *Drugi* yrzywiley originalny, s podpisem ręki J. K. mci pana brata naszego, z pieczęcią mnieyszą w. x. Lit. w dacie tegoż roku tysiąc sześćset trzydziestego trzeciego, mca Septembra ósmego dnia, w nim opisano y deklarowano iest, aby podczas sądów trybunalskich od marszałków, direktorow koła trybunalskiego, tak też pod bytność naszę królewską, od wielmożnych marszałków y sędziów ich nowe iake exactie na żydy wkładane nie były, y przez niesłuszne podatki uciążenia im się nie działo. Dołożono y to, aby od rzezników żydowskich wileńskich, którzy mięso w iatkach przed bożnicą przedaią, bydłem, mięsem, pieniędzmi y żadną rzeczą, także od towarów, in genere wszytkich, któremi kolwiek żydzi wileńscy podług praw swych handlować y targować będą, żadne podatki brane y wyciągane nie były. *Trzeci* przywiley extractem z xiąg kancellaryey w. x. Lit. mnieyszey, daty roku Pańskiego tysiąc sześćset trzydziestego czwartego, dnia trzeciego mca Lipca, pewne punkta y warunki w sobie maiący, z których ten iest naypierwszy, iż z kamienic y domów w Wilnie przez dekret króla Jmci swiętey pamięci, miedzy żydami a miastem Wileńskim w roku tysiąc sześćset trzydziestym trzecim, mca Lipca dwudziestego szostego dnia ferowany, do skupienia naznaczonych, żadnych podatków y powinności czynić y pełnić nie maią, tylko według tegoż dekretu summę w nim opisaną co rok oddawać powinni będą. *Czwarty* rescrypt, s podpisem ręki J. K. mci y pieczęcią w. x. Lit. mnieyszą, do maystratu mieyskiego wileńskiego pod rokiem tysiąc sześćset czterdziestym wtórym, mca Maia dwudziestego piątego dnia wyniesiony, aby szafarzom albo prowizorom szpitala *Swientey Tróycy*, na moście murowanym, ponieważ się żydzi na każdą poprawę y budynek mostu szpitalnego znacznym datkiem przykładaią, aby gdy umarłych przez most do kopiszcza swego prowadzą, wrot zamykać y żadnych pieniędzy wyciągać nie kazali y nie dopuszczali, ale ich podług listów y kwitów swych dawnych nienarusznie zachowali. *Piąty* reskrypt ręką J. K. mci podpisany y s pieczęcią w. x. Lit. mnieyszą do tegoż maystratu mieyskiego wileńskiego, w dacie roku tysiąc sześćset czterdziestego siodmego, mca Maia siedmnastego dnia otrzymany, którym J. K. mść serio napomina, aby żydów wileńskich przy zwyczayney quocie na poprawę y budynek mostu murowanego, od nich idącey, według pierwszego rescriptu y quitów swoich niepoglądaiąc na list przez wielebnego proboszcza kościoła Świętey Tróycy poślednią datą wyniesiony, zachowali, a iako wolnego przechodzenia tak y prowadzienia ciał zmarłych do kopiszcz przez most murowany niezabraniali y nikomu bronić niedopuszczali. *Na ostatek* pokładane przed nami byli różne listy, rescripta tymże żydom wilenskim od J. K. mści swiętey pamięci pana brata naszego, w różnych sprawach y różnemi czasy dane. My tedy Jan Kazimierz, król, za intercessyą niektórych panów rad y urzędników naszych dwornych, przywileia y rescripta swiętey pamięci króla Jmci pana brata naszego, wyżey speci-

ficowane y insze wszytkie, któreby słusznie y prawnie otrzymane były, we wszelakich contentach, warunkach, clausulach y paragrafach, iakoby tu słowo w słowo inferowane były, przy swey mocy zupełney wadze zachowuiąc, autoritate nostra regia approbuiemy, reassumuiemy, stwierdzamy y zmacniamy na wieczne czasy, na co dla lepszey wiary ręką się naszą podpisawszy, pieczęć W. X. Lit. przycisnąć rozkazaliśmy. Pisan w Krakowie na seymie szczęśliwey koronatiey naszey, dnia dziewiątego mca Lutego, roku Pańskiego tysiąc sześćset czterdziestego piątego, panowania królestw naszych polskiego y szwedzkiego, pierwszego roku. U tego przywileiu podpisy rąk temi słowy: Joannes Cazimirus rex. Franciszek Hałkowski—referendarz y pisarz W. X. Lit. My tedy Michał król do prośby takowey Lazarza Dawidowicza y Salimona Jakubowicza starszych żydów y wszytkiego zboru wileńskiego do nas wniesioney, iako słuszney, łaskawie się skłoniwszy, zwysz inferowany przywiley we wszystkich onego punctach, contentach, warunkach, condiciach, tudziesz osobliwy przywiley pargaminowy świętey pamięci króla imci Władysława czwartego, sub tempus hostilitatis trochę od wierzchu poniszczony i s pieczęci odarty, zawieraiący w sobie y confirmuiący dekrety rozmaite przez wielebnego niegdy w Bogu dziesiątego Abrahama Woynę, biskupa Wileńskiego, iasnie wielmożnego Krzysztopha Radziwiła woiewody wileńskiego, hetmana W. X. Lit. wielmożnych Mikołaia z Ciechanowca Kiszki woiewody mscisławskiego, Albrychta Stanisława Radziwiła canclerza W. X. Lit. Stephana Paca podkanclerzego W. K. Lit komisarzow od kr. imsci miedzy żydami a maystratem y pospólstwem wileńskim na uspokoienie rożnych pretensyi zesłanych, pod datą w Wilne dnia trzeciego, mca Wrzesnia, roku Panskiego tysiąc sześćset trzydziestego szóstego ferowany y uczyniony, który tu iakoby słowo w słowo pisany był de plenitudine iuris et potestatis nostrae regiae approbuiemy y przy powinney mocy y władzy zostawuiemy y zachowuiemy; na co dla lepszey wiary ręką sie naszą podpisawszy pieczęć W. X. Lit. przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Krakowie, na seymie walnym szczęśliwey koronatiey naszey, dnia piętnastego mca Nowembra, roku pańskiego tysiąc sześćset sześćdziesiąt dziewiątego, panowania naszego pierwszego roku. У того привилею листу его королевское милости конфирмацiйного жидомъ места Виленского служачимъ, при печати великой великого князства Литовского подписъ руки наяснейшого короля его милости пана нашого милостивого тыми словы: Michał król и подъ тымъ подписомъ другiй подписъ руки его милости пана писара великого князства Литовского въ тые слова: Walerian Stanisław Judicki—archidiakon Wilenski, pisarz W. X. Lit. Который тотъ привилей за поданьемъ до актъ черезъ особу верху помененую естъ до книгъ кгродскихъ Виленскихъ актыкованъ, принятъ и уписанъ.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда № 4709, за 1588—1684 г.

№ 21.—1669 г. Декабря 4.

Привилегiя короля польскаго Михаила, дозволяющая Виленскимъ евреямъ арендовать дома подъ корчмы въ разныхъ частяхъ города.

Лета отъ нароженья Сына Божого тысеча шестьсотъ семдесятого, мѣсеца Февраля дванадцатого дня.

На враде господарскомъ кгродскомъ Виленскомъ, передо мною Петромъ Рудоминою Дусяцкимъ, старостою Стародубовскимъ, подвоеводимъ Виленскимъ, постановившисе очевисто жидъ Мееръ Якубовичъ, школьникъ школы Виленской, покладалъ и до актъ книгъ кгродскихъ Виленскихъ подалъ листъ рескриптъ его королевское милости, съ канцеляріи великого князства Литовского выданый, на речь въ нимъ нижей помене-

ную, жидомъ места Виленского служачій и належачій и просилъ, абы тотъ листъ рескриптъ его королевское милости былъ до книгъ кгродскихъ Виленскихъ актикованъ, принятъ и уписанъ, который уписуючи у книги слово до слова такъ се въ собе маетъ: Michał z Bożey łaski król polski, etc. Oznaymuiemy tym listem nareseriptem naszym, komu to wiedzieć należy, iż pokładany był przed nami rescript króla imci Jana Kazimierza, antecessora naszego, na papierze pisany, ręką tegoż króla imci podpisany y pieczęcią mnieyszą W. X. Lit. przycisniony, cały, zupełny y niwczym niepodeyrzany, żydom wileńskim na wolne w różnych iurysdykach respectem ulic y kamienic ich zruinowania, za naymem pomieszkania y napoiów różnych szynkowanie, de data w Warszawie, dnia dwudziestego pierwszego, mca Julii roku pańskiego tysiąc sześćset sześćdziesiąt pierwszego, prosząc nas, abyśmy ten rescript króla imci, antecessora naszego, nietylko powagą naszą stwierdzili, ale też respectem tak cięszkich na żydy wilenskie y na wszytkie państw naszych poddane czasów dalszego im respectem tego pomieszkania w różnych ulicach y domach, krom ulic im naznaczonych, prorogowali y daley frysztu użyczyli, do którey ich supliki y panów rad naszych za niemi wniesioney prożby łaskawie przychylaiąc się y na teraznieysze czasy respect maiąc, iako list y rescript króla imci antecessora naszego, in omnibus punctis et clausulis, tak iakoby tu de verbo ad verbum był wpisany, authoritate nostra regia stwierdzamy, zmacniami y approbuiemy, tak na tę wolność, lub na też wolność żydom wileńskim naymowania mieszkania y wszelakich trunków y napoiów szynkowania w ulicach y domach różnych iurysdik, po expirowaniu lat od króla imci Jana Kazimierza, antecessora naszego, onym nadanych, na dwanascie lat denovo pozwalamy y wolność nadaiemy, chcąc mieć y przykazuiąc szlachetnemu magistratowi wileńskiemu, aby pomienionych żydów wileńskich przy tym naszym wolności nadaniu spokoynie zachowali. W drugim punkcie ciż żydzi wileńscy przy instantiey y przyczynie panów rad naszych pokornie nam suplikowali y dekret relacyiny za króla imci świętey pamięci Wladysława Czwartego, antecessora naszego, w sprawie miedzy szlachetnym magistratem wileńskim, a tymiż żydami wileńskimi w różnych materyach, punktach y clausulach, pod datą roku pańskiego tysiąc sześćset pięćdziesiąt czwartego roku, mca Decembra szesnastego dnia ferowany, pokładali, w którym iż pomienionym żydom respectem nieskupionych placów, domów y kamienic w ulicach im wydzielonych, ś. pamięci król imci Władysław Czwarty frysztu do skupienia tych kamienic y czasu do lat dwudziestu pięciu udzielić był raczył; a że per calamitatem modernam temporum y względem tego, że Wilno samo lat kilka w ręku nieprzyiacielskich pod Moskwą zostawało, a żydzi po różnych mieyscach y miastach tułać się musieli y tych lat sobie naznaczonych inpossesione niebyli, więc że y terazpo wróciwszy się do Wilna ze wszystkich swoich fortun y substancyi będąc obnażeni y wyzuci, nie tylko skupieniu kamienic, w ulicach sobie naznaczonych, sufficere nie mogą, ale y swoich reparare a pobudować nie maią zaco, przeto za instantią panów rad, za pomienionemi żydami wniesioną y na samą słuszność respect maiąc, pomienionym żydom Wileńskim do skupienia tych kamienic, które oni w ulicah sobie naznaczonych, skupić praevia taxa powinni, czasu u frysztu do lat dwudziestu, nierozdzielnie po sobie idących, miłosiernie udzielamy y proroguiemy, a tym czasem żydom w inszych ulicach, póki tych kamienic nie skupią, licite et libere mieszkać dopuszczamy y pozwalamy; to iednak waruiemy, aby in hoc spatio koniecznie żydzi o skupienie kamienic w ulicach sobie wydzielonych starali się, a urząd zamkowy y mieyski possesores kamienic praeviae taxa do przedania żydom kamienic urgere y przywodzić powinien będzie. Który to nasz rescript dla lepszey powagi, pewności y wiary ręką na-

szą podpisawszy, pieczęcią wielkiego xięstwa Litewskiego stwierdzić y roborować rozkazaliśmy. Dan w Krakowie dnia czwartego, mca Decembra roku pańskiego tysiąc sześćset sześćdziesiąt dziewiątego, panowania naszego pierwszego roku. У того листу при печати великого князства Литовского притисненой подписъ руки наяснейшого короля его милости, пана нашого милостивого, тыми словы: Michał król, а подъ тымъ подписомъ другій подписъ руки въ Бозѣ велебного его милости ксендза писара великого князства Литовского въ тые слова: Walerian Stanisław Judycki, archidiiakon Wileński, pisarz wielkiego xięstwa Litewskiego. Который тотъ листъ за поданьемъ до актъ черезъ особу верху помененую естъ до книгъ кгродскихъ Виленскихъ актыкованъ, принятъ и уписанъ.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда № 4709, за 1588—1684 г.

№ 22.—1669 г. Декабря 4.

Привилегія короля Михаила, дозволяющая Виленскимъ евреямъ разносить и продавать разные товары независимо отъ цеха.

Лета отъ нароженья Сына Божого тысеча шестьсотъ семдесятого, месеца Февраля двадцатого дня.

На враде господарскомъ кгродскомъ Виленскомъ передо мною Петромъ Рудоминою Дусяцкимъ, старостою Стародубскимъ, подвоеводимъ Виленскимъ, постановившисе очевисто жидъ Меєръ Якубовичъ, школьникъ школы Виленское, покладалъ и до актъ книгъ кгродскихъ Виленскихъ подалъ листъ рескриптъ его королевское милости, съ канцеляріи великого князства Литовского выданый жидомъ места Виленского, до магистрату цѣлого места Виленского писаный на речъ въ немъ нижей помененую, просечи, абы тотъ листъ былъ до книгъ кгродскихъ Виленскихъ актикованъ, принятъ и уписанъ, который уписуючи у книги слово до слова такъ се въ собѣ маетъ: Michał z Bożey łaski król polski etc. Urodzonemu woytowi y secretarzowi naszemu, szlachetnym burmistrom, raycom, ławnikom y wszytkiemu maystratowi, tudziesz y communitati miasta naszego Wilna, wiernie nam miłym, łaskę naszą królewską. Urodzony, szlachetni, wiernie nam mili! Supplikowali nam żydzi wileńscy we dwu punktach, wpierwszym: iż oni mimo prawa, przywileia, rescripta, sobie od naiaśnieyszych królów imci, antecessorów naszych, nadane y postanowienie ordynacyi commissarskich, gdzie im wszelkiemi towarami, mianowicie futrami nowemi y staremi, sukniami gotowemi y różnemi fantami, nosząc ie po rynku y ulicach przedawać y handlować dozwolono y dopuszczono, tudziesz rzemiosła te, których cechów w Wilnie na ówczas niebyło, iako to kusznierski, szmuklerski y szklarski, per expressum robić i onemi handlować pozwolono, a teraz w tym wszytkim od niektórych tak z cechów, iako y kupców przeszkody y grabieże cierpią y ponoszą, przeto my, stosuiąc się do praw, przywileiów rescriptów y dekretów pro parte żydów wileńskich od królow imci antecessorów naszych nadanych y na to rescript maiąc, aby tym snadnieyszy do kupienia ludziom sposób y wygoda była, wierność waszą serio upominamy y surowie przykazuiemy, żeby żadney żydom nikt nieważył się czynić przeszkody y handlów im pozwolonych niebronił y niegrabił, y żeby się wierność wasza z powinności swey tego doyrzeli iniungimus, zakładaiąc na każdego sprzeciwnego temu listowi naszemu winy kop lit. tysiąc, którey medietas fisco nostro, a druga parti laesae applicari powinna będzie. W drugim zaś punccie oto: iż za powtórnym przeszłego króla imci, antecessora naszego, listownym upomnieniem y rescriptem wierność wasza zwierchności maiestatu królewskiego nie będąc posłuszni, żadney żydom wileńskim w summie sześciu-

set złotych ratuszowi wileńskiemu należącey, według ordinatiey króla imci przeszłego nieuczyniliście y nie czynicie, co iż kontemptu za sobą znacznie pociąga, gdy mandata regia debitae non demandatur observationi y żadnego nieotrzymuią skutku, surowie tedy wierność waszą upominamy y przykazuiemy, abyście w tey summie sześciuset złotych ratuszowi Wileńskiemu od żydow tamecznych należących, moderamen y defalcatę ad medietatem te pensię reducowawszy, do lat piętnastu od daty tego listu naszego immedietate po sobie idących ex respectu zniszczonych fortun ich y tak cięszkich lat y czasów miare biorąc uczynili y przy tey naszey ordinatiey żydów pomienionych zachowali, koniecznо nie czyniąc, inaczey dla łaski naszey y z powinności swey. Który to nasz rescript dla lepszey powagi, pewności y wiary ręką naszą podpisawszy pieczęcią W. X. Lit. stwierdzić y roborować rozkazaliśmy. Dan w Krakowie, dnia czwartego miesiąca Decembra roku pańskiego tysiąc sześćset sześćdziesiąt dziewiątego, panowania naszego pierwszego roku. У того листу при печати великого князства Литовского, подписъ руки его королевское милости, пана нашого милостивого, тыми словы: Michał król. А подъ тымъ подписомъ другій подписъ руки въ Бозѣ велебного его милости ксендза писара великого князства Литовского въ тые слова: Waleryian Stanisław Judycki, archidiakon Wileński, pisarz W. X. Lit. Который тотъ листъ за поданьемъ до актъ черезъ особу верху помененую естъ до книгъ кгродскихъ Виленскихъ актикованъ, принятъ и уписанъ.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда № 4709, за 1588—1684 г.

№ 23.—1669 г. Ноября 6.

Жалоба Виленскихъ евреевъ на магистратъ и цеховыя общества.

Feria quarta intra octavam festi sanctorum omnium, die sexta mensis Novembris, anno domini 1669.

Solenną zanosili manifestatią: Łazarz Dawidowicz, Zelman Calumanowicz, Abraham Markowicz, Taukien Jachomowicz, żydzi Wilenscy, starsi zboru Wilenskiego, imieniem swoim y wszytkiey synagogi Wilenskiey na szlachetnych imć pana Pawła Boima, sekretarza iego królewskiey mości, woyta, y na szlachetnych panów burmistrzów y na wszytkich rayców, ławników miasta iego królewskiey mości Wilna y na wszytką communitatem Vilnensem, oto y takowym sposobem: Jż obżałowani, lekce sobie ważąc zwierzchność y srogość prawa pospolitego, a chcąc załuiących do ostatniey ruiny y uciążenia przywieść y przyprowadzić, niedbaiąc na prawa, wolności y przywileia żałuiącym nadane, y na dekreta iego królewskiey mości relacyine, na ordinacie y media ich mość panów commiszarzów miedzy magistratem et communitatem Vilnensem z iedney, a z drugiey strony miedzy żałuiącemi żydami Wilenskiemi wynalezione y postanowione, a potym dekretami królow ichmciów approbowane, iawnie się onym sprzeciwiaiąc, y na paeny w tych dekretach y prawie pospolitym opisanych niedbaiąc, iako przedtym różnych lat, miesiący y dni żałuiących różnymi grabieżami y violentiami aggrawowali, (o co osobliwie processa na swoich mieyscach są zaniesione), tak y teraz tych że załuiących różnemi czasy y sposobami aggrawuią y aggrawować, tak sami przez sie, iako też przez rożne subordinowane osoby nieprzestaią; iakoż w roku teraznieyszym tysiąc sześćset sześćdziesiąt dziewiątym, miesiąca Oktobra dziewiątego dnia, gdy pomienieni żydzi Wilenscy, mianowicie Samuel Dawidowicz szklarz, podług prawa, przywileiów y dekretów iego królewskiey mości, z rzemiosła swego pożywienia szukaiąc, z robotą swoią z instrumentem po ulicach chodził, tedy obżałowani mieszczanie swoim cechowym żałuiącego zgrabić kazali y defacto zgrabili, zabraniaiąc onym wolne de iure et sancito exercitium rzemiosła ich, a nie tylko onego zgrabili, ale też nielitośćiwie zbili y poranili, grożąc onym na smierć

zabiciem, iesli by więcey rzemiosła swego w miescie Wilenskim używać y one robić y robote chrześćianom po ulicach przedawać smieli y ważyli się. O co gdy protestanći sprawiedliwośći sutey z winnych prosili, tedy obżałowani przez niemały czas sprawę tę zwłoczyli y żadney dotąd żałuiącym sprawiedliwośći nie uczynili y czynić nie chcieli, w czym aby takowe praeiudicia y violentiae działy się, ciż obżałowani, idąc in condicto z cechami y kupcami miasta Wilna, czyniąc ku szkodzie y krzywdzie żałuiących, a na iawną dekretowi iego królewskiey mośći y ordinatiom commissarskim contraventią, różne artykuły y ustawy tym dekretem sprzeciwne cechom udaią, w nowe iakoweś bractwa y cechy, nigdy przedtym w koronie polskiey y w wielkim xięstwe litewskim nie byłe y nie słychane, ustanowiaią y wznawiaią, aby przez nich, prawa y przywileia, onych dekreta y media ich mośćiów panów commissarzów, miedzy sobą, a żałuiącemi postanowione, abrogare y annihilare mogli, i aby żałuiący żydzi wilenscy nadanych sobie praw y przywileiów y wolnośći przez to oddaleni być mogli y żadnego penitus sposobu y srzodku do pożywienia swego w miescie Wilenskim nie mieli y mieć nie mogli; iakoż wykonywaiąc ten swóy zawzięty umysł w roku teraznieyszym pewnego czasu, miesiąca y dnia (iako żałobliwi wiadomość maią) kusznierzom Wilenskim nowe iakoweś artykuły y ustawy, dekretom iego królewskiey mośći y ordynaciey commissarskiey przeciwne, noviter nadali y bractwo iakieś kusznierzkie przeciwko prawom, zwyczaiom starodawnym wznowili y ustanowili, którzy, abusu de iuribus et privilegiis iawnie się sprzeciwiaiąc dekretom iego królewskiey mośći, mimo media miedzy miastem Wilenskim y żydami postanowione, przerzeczonych żydów po ulicach futrem targuiących violenter grabią y targować im zabraniaią, z umowy porady obżałowanego magistratu Wilenskiego, który ex excessiuis żałuiącym sprawiedliwośći czynić niechce, y nie czyni; owszem zabiegaiąc temu, aby tym snadniey życząc sprawiedliwośći u nich otrzymać nie mogli y trudnieyszy do prawa przystęp y większe sprawiedliwośći swiętey ubliżenie by mogli ciż obżałowani przeciwko prawu y przywileiom swoim y starożytnym zwyczaiom miasta tego y przeciwko wyraźnemu prawu surowemu y porządku prawa maydeburskiego sądy swoie na ratuszu y w gayney izbie, bez reiestru y przywołania stron do prawa nie słusznie odprawuią, spraw żydowskich tak ex simplici, iako ex conservata termino sądzić niechcą y niesądzą, towary zakupione y do publiczney wagi zaprowadzone gwałtownie odeymuią y od targu postanowionego żydów odtrącaią, gospody na goście y deputatów przeciwko dekretowi iego królewskiey mośći y ordinatiey commissarskiey na ulicach żydowskich stanowią y rospisuią, do wszelakich tumultów y gwałtów, od ktorych vigore decretorum, żałuiących bronić powinni, sami okazyie ludziom podaią y inne różne praeiudicia y gravamina w osobliwych processach pomienione żałuiącym wyrządzaią y dotąd wyrządzać nieprzestaią. O co wszystko chcąc z obżałowanemi prawnie czynić dali te protestatią do xiąg urzędowych ku zapisaniu.

Изъ актовой книги Виленскаго городового магистрата № 5119, 1669—1672 г., л. 115.

№ 24.—1670 г. Іюня 5.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Виленской синагоги къ уплатѣ Варварѣ Униховской долгу и пени.

Roku panskiego tysiąc siedmsetnego, miesiąca Juniy piątego dnia.

Przed nami sędziami głownemi na trybunał w wielkim xięstwie Litewskim z woiewodstw, ziem y powiatow na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu nasze-

mu przypadła sprawa iasnie wielmożney ieym. paniey Barbary Duninowny Bogusławowey Uniechowskiey, woiewodziñey Trockiey, z niewiernemi żydami starszemi kahału synagogi Wilenskiey Samuelem Salomonowiczem, Samuelem Pinkaszewiczem, Dawidem Litmanowiczem, Abramem Samuylewiczem, Dawidem Markiewiczem, Gabryelem Moyżeszewiczem, Wulfem Janichowiczem y wszystkiemi żydami synagogi wilenskiey, za pozwem o to: iż obżałowani żydzi, starsi kahału wilenskiego, wziowszy, pożyczywszy u zeszłey z tego swiata ieymć paniey Teofili Wężykowny Duninowey Szpetowey, rodzicielki żałuiącey, na list dobrowolny wyderkafowy zapis gotowey rękodayney summy, to iest, sześćset sztuk czerwonych złotych, wnosząc tę summę pomienionym zapisem na szkołę, i całą synagogę kahału wilenskiego, opisawszy się tym zapisem na kożdy rok aż do oddania y spełna wyliczenia pomienioney summy, to est od sta czerwonych złotych po dziesiąciu czerwonych złotych pożytku płacić, czemu dość nie uczynili, prowizyi od tey na kożdy rok od sta czerwonych złotych po dziesiąciu czerwonych złotych przychodzącey nieoddali y niezapłacili, y gdy załuiąca w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt osmym, msca Januarij trzydziestego dnia, przed sąd imć pana Michała, Rafała Szumskiego podstolego y podwoiewodzego wilenskiego, obżałowanych wszystkich żydów starszych synagogi kahału wilenskiego samey realney summy, iako też y do zapłacenia przychodzącey od niey quoty zapozwała, tedy imć pan podwoiewodzy wilenski dekretem swoim, na dniu trzydziestym msca Januarij wyż wyrażonego roku ferowanym, aby żydzi wilęscy starsi pomienioną summę iaśnie wielmożney ieym. paniey woiewodziney Trockiey wszystko spełna, według opisu swego z quoty od tey summy przychodzącey oddali y wypłacili, nakazał, po uroszczoney tedy od tego dekretu przez pomienionych żydow do sądu iaśnie wielmożnego imć pana woiewody wilęskiego appelacyi y po dopuszczeniu oney, gdy na dniu dwudziestym msca Marca tegoż roku imć pan podwoiewodzy wileński, za listem iaśnie wielmożnego imć pana wdy wilęskiego y pozwem do skasowania tey apelacyi przez żydów uroszczoney do siebie pisanym, którym execucią y dość czynić dekretowi nakazał, pomieniony dekret pierwszy approbowawszy, aby obżałowani niewierni żydzi kahału wilęskiego sześćset czerwonych złotych w dzień Jerzego oddali y wyliczyli nakazał, tedy niewierni żydzi, niebędąc posłusznemi, tym dekretom sprzeciwiaiąc się, pomienioną summę sześćiuset czerwonych złt. na przypadłym terminie, dekretem imć pana podwoiewodziego wilęskiego, iako też y na terminie w zapisie wyrażonym, nieoddali, niezapłacili, w zaręki popadli, zatym do oddania tak samey summy, iako y quoty od niey przychodzącey, o szkody, nakłady y winy prawne. Do ktorey sprawy za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od iaśnie wielmożney ieymć paniey woiewodziney Trockiey patron ieymci za mocą prawną sobie do tey sprawy daną pan Paweł Tomkowicz oczewisto stawał, a niewierni żydzi, starsi synagogi wilenskiey, iako sie sami do prawa niestawali, tak ani żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey przeciwney nieuczynili, zatym wyż rzeczony patron podanego wszystkim niewiernym żydom, tu w mieście i. k. mci wilenskim wychodzącym z szkoły, oczewisto w ręce, przez ienerała Piotra Zynze pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imć panem pisarzem ziemskim wilenskim y koła naszego uczynionym słusznie prawnie dowiodszy y pilność troyga wołania na tym pozwie napisaną okazawszy y żałobę z tego pozwu przełożywszy, na dowod samey rzeczy pokładał y czytał przed nami sądem list dobrowolny wyderkafowy zapis zeszłey z tego świata ieymć paniey Theofili Wężykownie Duninowey Szpetowey, rodzicielce żałuiącey, w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt siodmym, miesiąca Februariy wtorego dnia, z ktorego to zapisu warunki y obowiązki prawne podostatku wyczytawszy, forum w tey spra-

wie do sądu naszego pokazawszy, wzdania wszystkich pozwanych żydów starszych kahału wilenskiego, iako prawa nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy, a według prawa y tego dobrowolnego wyderkafowego zapisu, za nieoddaniem summy na list wyderkafowy zapis winney, z sowitoscią zaręki tysiąca dwuchset czerwonych złotych, za nieoddanie quoty od tey summy przychodzącey za lat trzy od sta czerwonych złotych po dziesiąciu czerwonych złotych, iako w zapisie wyrażono iest, sta osmiudziesiąt czerwonych złotych, za szkody, nakłady prawne dwuchset złotych na niewiernych żydach starszych kahału wilenskiego y na szkole onych, y na inszych wszelkich dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdziekolwiek y u kogokolwiek będących, załuiącey aktorce wskazania, y aby niewierni żydzi, starsi kahału wilenskiego, za podaniem sobie w niedziel cztyry po tym dekrecie naszym obwieszczenia, tak samą summę z sowitością tysiąc dwieście czerwonych złotych, z kwotą od tey summy za lat trzy przychodzącą, także za szkody, nakłady prawne w tey sprawie noviter łożone, wszystkiego summą tysiąc trzysta osmdziesiąt czerwonych złotych y dwieście pięć złotych polskich tu przed nami sądem w Wilnie żałuiącey ieymć pani wdziney pod winą wywołania oddali y wyliczyli, nakazania u nas sądu prosił y domawiał. A tak my sąd w tey sprawie iaśnie wielmożney ieymć paniey Barbary Duninowny Bogusławowey Uniechowskiey, woiewodziney Trockiey, z niewiernemi żydami, starszemi kahału synagogi wilęskiey, Salomonem Salomonowiczem, Samuelem Pinkaszewiczem, Dawidem Litmanowiczem, Abramem Samuylewiczem, Dawidem Markowiczem, Gabryelem Moyżeszewiczem, Wolfem Janichowiczem y całym zgromadzeniem synagogi wilęskiey, za pozwem o rzecz wyżey w naratywie wyrażoną wyniesionym, bacząc to, iż niewierni żydzi, starsi kahału wilęskiego, będąc o rzecz wyż specifikowaną zapozwanemi, iako się sami przed nami do prawa niestanowili, tak ani żadney wiadomości o niestaniu swoym nam sądowi y stronie swey przeciwney nieuczynili. Przeto my sąd onych, iako prawa nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a według prawa y tego listu dobrowolnego zapisu od niewiernych żydów, starszych kahału wilęskiego, zeszłey ieymć paniey Theofili Wężykownie Duninowey danego, a teraz żałuiącey aktorce należącego, winno zostałcy y nieoddaney summy z sowitoscią tysiąc dwieście czerwonych złotych, za niezapłacenie quoty za lat trzy od tey summy przychodzącey, według zapisu sta osmdziesiąt czerwonych złotych, za szkody, nakłady prawne dwieście złotych, a z wpisnym y pamiętnym nam danym, wszystkiego summą tysiąc trzysta osmdziesiąt czerwonych złotych y dwieście pięć złotych polskich na niewiernych żydach starszych kahału wilenskiego y na szkolie wilenskiey, także na dobrach ich leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdziekolwiek y u kogokolwiek będących, domach, kramach, handlach, towarach y na wszelkich onych dobytkach wskazuiemy, aby obżałowani niewierni żydzi starsi kahału wilenskiego cała synagoga, za podaniem sobie o tym dekrecie naszym we cztyry niedzieli obwieszczenie pomienionę summę tysiąc trzysta ośmdziesiąt czerwonych złotych y dwieście pięć złotych polskich tu przed nami sądem w Wilnie żałuiącey aktorce pod winą wywołania oddali y zapłacili, nakazuiemy, a iaśnie wielmożna ieymć pani woiewodzina Trocka pomienioną summę odebrawszy, pomieniony zapis ze wszystkim przewodem prawa oddać y prosić prawnie quitować powinna będzie. Ktora sprawa do xiąg głownych trybunalnych iest zapisana.

Изъ декретовой книги Главнаго Литовскаго Трибунала № 329, за 1700 г., л. 1386.

№ 25.—1671 г. Февраля 28.

Предъявленіе евреями, сборщиками податей, счета товарамъ, подлежащимъ оплатѣ пошлиною.

Лета отъ нароженя Сына Божого тысеча шестьсотъ семьдесятъ первого, месеца Февраля двадцать осмого дня.

На вѫраде кгродскомъ, в замку господарскомъ Минскомъ, передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володковичомъ городничимъ и подстаростимъ Минъскимъ, постановившисе очевисто Аронъ Якубовичъ и Сельмонъ Гиршовичъ жидове и писарове цальные, на прикоморку Березинскомъ зостаючые, покладали ку актыкованю до книгъ реестръ ревидованыхъ матерый на прикоморку Березинскомъ его милости пана Мануйлы Івановича москаля, з речью в немъ в середине нижей выражоную, просечы, абы тотъ реестръ былъ до книгъ справъ кгродскихъ Минскихъ актыкованъ и уписанъ, который уписуючи у книги слово до слова такъ се в собе маетъ: Regestr materyi rewidowanych na przykomorku Berezynie iegomosci pana Manuyła Jwanowicza, die dwudziestego czwartego Februari, tysiąc sześćset siedmdziesiąt pierwszego. Mosołbasow sztuczek № sześć tysięcy cztyrysta osm, takxa każda sztuczka po kop cztyry monetą litewską, według instruktarza przychodzi na cło stare iego królewskiey mosci złotych dwa tysiąca sto trzydziescie trzy, groszy dziesięć, na staroruskie złotych dwa tysiąca sto trzydziescie trzy, groszy dziesięć, na cło nowo podwyszone złotych cztyry tysiąca; łukow № cztyrydziescie siedm, każdego taksowano po kop pięć litewską moneto, przychodzi na cło stare iego królewskiey mosci złotych dziewiętnascie, groszy dwadziescie, na staroruskie złotych dziewiętnascie y groszy dwadziescie, na nowo podwyszone złotych trzydziescie sześć, groszy trzynascie; czamletu sztuczek numero trzydziesci dwa, według instruktarza przychodzi na cło stare iego królewskiey mosci złotych dwa, groszy dwadziescie ieden, na staroruskie złotych dwa, groszy dwadziescie ieden, na cło nowópodwyszone złotych dwadziescie cztyry, groszy iedynascie; atłasow z szyhem lepszych sztuczek sześć, taksa kop dwiescie cztyrydziescie litewską moneto, przychodzi na cło stare iego królewskiey mosci złotych dwadziescie, na staroruskie złotych dwadziescie, na cło nowopodwyszone zlotych trzydziescie siedm, groszy piętnascie; atłasow podleyszych z szychem sztuczek dziewiętnascie, taksa kop sześćset litewską moneto, przychodzi na cło stare iego królewskiey mosci złotych pięcdziesiąt, na staroruskie złotych pięcdziesiąt, na cło nowopodwyszone złotych dziewięcdziesiąt trzy, groszy dwadziescie ieden, przychodzi summą wszystkiego cła złotych osm tysięcy sześćset cztyrydziescie trzy, groszy cztyrnascie. Odbieram do skarbu iego królewskiey mosci rzeczy pospolitey w tey sumie przynależytey za gotowe pieniądze mosolbasow sztuczek sześćset pięcdziesiąt cztyry, według zwysz pomienioney taksy złotych sześć tysięcy pięćset cztyrydziescie; atłasow lepszych wzorzystych z szychem rożnego koloru sztuczek sześć, podleyszych sztuczek dziewiętnascie, w summie według taksy za złotych dwa tysiąca y sto złotych, gotowego złotych trzy, groszy dwadziescie dwa. Na Cara iegomości potrzebe wolno puszczono złotych osm tysięcy sześćset cztyrydziescie trzy, groszy dwadziescie ieden; dyamentow: serhy pare iedną po białey, a drugo po złocy, w tych serhach dwa malenkich dyamentow, drugie serhy granatne dyamentowe czyste, zombrytowe serhy. . . . .
parcze po osm kamieni zybrytowych, a w tych serhach po dwa rubiny; guzikow sto trzynascie, dyamentami sadzone po iednemu, item pierscieni siedm po rubinie w każdym sadzone, czapraki dyamentowe par pięc na złocie sadzono dyamentowe, w każdym po dwudziestu pięciu dyamentow, manele pare rubinow osm, zombrytow osm, złotogłowu numero trzydziescie trzy orszy-

now, siodło po aksamicie haftowano złotem, ktore rzeczy w skrzynie są zapieczętowano. Materyi wzorzystey na aksamicie z szychem na cerkiewną potrzebe sztuczek dwie. Roku, miesiąca y dnia wysz mianowanego odebrawszy regestr ze skarbu, drugi taki przeciwny słowo w slowo oddałem do skarbu s podpisem mey ręki. У того regestru podpis ruki w tyie слова: Его Великого Царя посланецъ Мануйла Івановъ Левонътиевъ своею рукою подъписалъ. Который же тотъ реестръ за покладанемъ и прозьбою черезъ особъ веръху мененыхъ есть до книгъ справъ кгродъскихъ воеводъства Минъского принятъ, акътыкованъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1671 годъ, № 11787, л. 70—71.

№ 26.—1671 г. Марта 20.

Показаніе нѣскольких свидѣтелей о совершеніи евреями убійства.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ семьдесятъ первого, месеца Марца двадцатого дня.

На враде кгродскомъ в замку господарскомъ Минскомъ передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володковичомъ, городничимъ и подстаростимъ Минскимъ, постановившисе очевисто его милость панъ Крыштофъ Дерскофъ покладалъ и ку актыкованю до книгъ подалъ атестацыю отъ ихъ милости пановъ обывателевъ воеводства Минского собе и пану Езофу Звольскому цырулику Минскому даную и належачую, на речъ в немъ помененую и просилъ преречоный панъ Дерскофъ, абы та атестацыя была до книгъ кгродскихъ Минскихъ акътыкована и уписана, которую уписуючы у книги слово до слова такъ се въ собе маетъ: My osoby na podpisach rąk naszych imionami y nazwiskami pomienieni ziemianie iego krolewskiey mosci woiewodzstwa Minskiego y innych woiewodztw y powiatow wiadomo czyniemy tą naszą atestacyą, yż za przysłaniem do domu iego mosci pana Krzysztopha medika miasta Minskiego pana Makara Mazniewskiego, ienerała od wienznia przez żydow Minskich w zamku Minskim osadzonego Diemiana Mikicionka, na ten czas będąc w domu iegomosci pana uproszonemi, byliśmy w zamku Minskim wprod we dworze iegomosci pana Tanaiewskiego, pisarza grodzkiego Minskiego, ktoremu opowiedziawszy, że osadzony przez żydow affectował, żeby pan Derskoph do niego przyszedł y wzglendem osadzenia iego w niewinnosci calumniey przez żydow na siebie wniesioney przysłuchał się, gdzie gdyśmy przyszli w dom mieszczanina zamkowego Bohdana Pomazana, tamże przed nami osobami na podpisach pomienionemi osadzony Demian powiedział, że żydow dwoch Jakub Gordon, doktor żydowski, y Jozeph cyrulik żyda Zyskinda cyrulika zabili, lecz że ia o tym wiedział, tedy mie doktor w domu swym przechowywał, potym dawszy mi złotych pienć pieniędzy z Minska wyprowadzili, a w Smolewiczach z kapitanem w Minsku mieszkaiącym namowili, aby czeladz iegomosci pana Derskopha y pana Jozepha Zwolskiego cyrulika Minskiego pomowił, iakoby oni zabili z roskazania panow swoich, iako to szyrzey na relacy ieneralskiey pomieniono iest. Pisan w Minsku dnia siodmego February, roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt pierwszego. У тое атестацыи подъписъ рукъ тыми словы: Jakom własnie z ust tego wienznia słyszałem podpisuiensię rękę swą Paweł Ror, horodniczy Trocki. Ja bendonc przytomny, słyszonc z ust tego wienznia wszytko Kazimierz Skarbek manu propria. Będonc przy tym y że tam własnie z ust tego wienznia słyszał, co w tey relacy opisano, Kazimierz Marcinkiewicz. Ja bendoncy przy tym, słyszonc z ust tego wienznia Jan Stanisław Wyrzykowski. Jakom własnie z ust tego wienznia słyszałem podpisuiensię renko swą Władysław Gierulski. Jakom własnie z ust tego wienznia słyszał na to się podpisuię Tomasz Kutkowski. Jakom własnie

z ust tego wienznia słyszałem podpisuien się renką swą Adam Michał Zyżminski. Jakom własnie z ust tego wienznia słyszałem podpisuien się ręką swą Kazimierz Szczeblewski. Которая то атестацыя за покладанемъ оное до актъ и прозьбою есть до книгъ кгродскихъ Минскихъ уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1671 г., № 11787, л. 92—93.

№ 27.—1671 г. Апрѣля 29.

Присужденіе евреевъ Кобринскаго кагала къ изгнанію за неуплату долга Пинскому женскому Варваринскому монастырю.

Року тисеча шестьсотъ семьдесятъ первого, месеца Априля двадцать девятого дня.

Въ справѣ въ Бозѣ велебное ей милости панны Юстины Кганушовны, игуменьи монастыря Пинского при церкви Светой Барбары будучого, зъ неверными Лейбою Ицковичомъ, Лейзеромъ Шмойловичомъ, Хаймомъ и Завскомъ Мошковичами, Юзефомъ Еленевичомъ, Юзефомъ Хаймовичомъ, Давидомъ Ицковичомъ, Абрамомъ Файбишевичомъ, Юзефомъ Заеленичомъ, Юдою Мишковичомъ, Шмойлою Михалевичомъ, Кгецомъ Еленевичомъ, Зелкомъ Абрамовичомъ и Шмойлою Гошеревичомъ, жыдами кагалу Кобринского, за позвомъ о спротивенство декретови суду головного трибунального въ року прошломъ тутъ у Вильни ферованому въ непоступенью враду чинить отправы на добрахъ рухомыхъ и школе тыхъ жидовъ въ месте Кобриню будучихъ за суму пенезей шесть тысечей сто деветьдесятъ и одинъ золотыхъ польскихъ всказаную, затымъ о вину выволанья ижъ звышъ мененые жиды, будучи о то позваными, передъ нами до права не становили, прото мы судъ оныхъ, яко права непослушныхъ, въ року завитомъ на упадъ въ речи здаемъ, а водле права и конституціи трибунальское за спротивенство декретови суду головного трибунального, которое се передъ нами зъ листу поѣждзого врадового видоме оказало, преречоныхъ жидовъ, то есть Лейбу Ицковича, Лейзора Шмойловича, Хаима и Завела Мошковичовъ, Юзефа Еленевича, Юзефа Хаимовича, Давида Ицковича, Абрама Файбишевича, Юзефа Заеленича, Юду Мошковича, Шмойлу Михалевича, Кгеца Еленовича, Зелька Абрамовича и Шмойлу Гошеровича яко права и зверхности его королевское милости непослушныхъ и спротивныхъ на выволанье всказуемъ и на одержанье того выволанья до его королевское милости отсылаемъ, а за суму звышъ менелую декретомъ суду головного трибунального всказаную, то есть шесть тысечей сто деветьдесятъ одинъ золот. польск. на той же школѣ кагалу Кобринского, на которой о то первей того и теперь позвы покладано, вказъ палъ и поездъ отправованый былъ и добрахъ ихъ всякихъ лежачихъ, рухомыхъ, сумахъ пенежныхъ, гандляхъ, крамахъ, товарахъ, арендахъ, заставахъ, где кольвекъ и у кого кольвекъ будучихъ, черезъ дворанина его королевское милости до отправы порадкомъ правнымъ приходить вольность зоставуемъ.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала за 1671 г. № 238, л. 437.

№ 28.—1672 г. Августа 18.

Явка свидѣтельства, даннаго еврею на право взиманія табачной пошлины въ городахъ и мѣстечкахъ Минскаго воеводства.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ семьдесятъ второго, месеца Августа осмнадцатого дня.

На враде кгродскомъ в замку господарскомъ Минскомъ передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володковичомъ, городничимъ и подстаростимъ Минскимъ, постановившисе очевисто жидъ места его

королевской милости Минского, панъ Танхель Михайлевичъ покладалъ ку актыкованью до книгъ кгродскихъ Минскихъ листъ его милости пана Дзедзюли на цло табачное служачый, а собе даный, з речью в немъ в середине нижей выраженою, просечы, абы тотъ листъ былъ до книгъ кгродскихъ Минскихъ актыкованъ и уписанъ, который уписуючы у кънниги слово до слова такъ се в собе маетъ: Samuel Kazimierz Dziedzula po zaleceniu chęci moich panom kupcom miasta Minskiego także y innych miast, miasteczek w woiewodztwie Minskim leżących, a osobliwie panom kupcom na iarmarkach Stwołowickim, Kleckim, Nieswizkim, Mirskim, Kopylskim y innych w wielkim xięstwe Litewskim odprawuiących, ktorzy ieno kolwiek tabaką handluią, donosze do wiadomosci, iż co w roku przeszłym tysiąc sześćset siedmdziesiątym, na seymie walnym w Warszawie odprawowanym, miedzy innemi podatkami cło tabaczne w wielkim xięstwie Litewskim to iest inducta i evecta od ruli tabaki zwyczayney farynskiey tiutunow y innych po złotych piąciu do skarbu oddawać y płacić uchwalono y constitucyią warowawszy w ręce iasnie wielmożnemu iegomosci panu Heronimowi Kryszpinowi Kierszesteynowi, podskarbiemu wielkiemu, pisarzowi ziemskiemu wielkiego xięstwa Litewskiego dano, a iasnie wielmożny iegomość pan podskarbi przy osobliwym uniwersale swoym do konstitucyi stosuiącym iegomosci panu Kazimierzowi Montowtowi, skarbnemu wielkiego xsięstwa Litewskiego w administratią zlecił, według ktorego uniwersału iasnie wielmożnego iegomosci pana podskarbiego, iż mnie Dziedziuli iegomość pan skarbny wielkiego xięstwa Litewskiego ku odbieraniu ynducti y evecti na komorze Minskiey w samym miescie Minsku także y innych miastach, miasteczkach, przykomorkach w woiewodztwie Minskim leżących, gdzie kolwiek tabaką handluią, iako też na iarmarkach w Stwołowiczach, Nieswieżu, Mirze, Klecku, Kopylu y innych mieyscach przy osobliwym uniwersale swoim na to służącym zesłał y cale aby należytość skarbowi rzeczy pospolitey nie gineła w ręce mnie podał, zaczym do wyrazney constitutij wysz mianowaney, tak do uniwersałow obudwu iasnie wielmożnego iegomosci pana podskarbiego, a iegomosci pana skarbnego wielkiego xięstwa Litewskiego, stosuiąc z władze sobie poleconey, cale w moc, zawiadywanie y pilny dozor żydowi miasta Minskiego panu Tanchelowi Michaylewiczowi te cło tabaczne daię y zlecam, a żeby tak tu w Minsku samym na komorze, iako też y innych miastach, miasteczkach, przykomorkach w tymże woiewodztwie Minskim leżących y na iarmarkach wysz specifikowanych miastach odprawuiących należytosci skarbowey postrzegaiąc, pilny dozor od tabaki wszelakiey czynił, cło tabaczne za inducte y evecte tu w Minsku na komorze y przykomorkach odbierał, a zatym liczbę pod winami prawnemi uczynił postanawiam. Przeto aby we wszytkim wiara była onemu panu y ni w czym żadney przeszkody iako w rzeczach skarbowych nie czyniono, ale y owszem dopomagano wielce upraszam, waruiąc to, iż iesli by kto kwitow osobliwych monopolnych, i zwodek słusznych nie miał y pokazać na pismie nie mogł, tedy u kożdego takowego kupca towar wszytek tabaczny, gdzie się pokaże, za przemyto zabrać ma y powinien będzie. Na co dla lepszey wiary ten moy list żydowi Minskiemu Tanchelowi Michaylewiczowi daię. Pisan w Minsku anni tysiąc sześćset siedmdziesiąt wtorego, dnia czternastego Augusta. У того листу подпись руки тыми словы: Samuel Kazimierz Dziedziula, dozorca cła tabacznego na komorze Minskiey skarbowey wielkiego xięstwa Litewskiego. Который же тотъ листъ за покладаньемъ и прозьбою черезъ особу верху мененую есть до книгъ кгродскихъ Минскихъ актыкованъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1672 г., № 11787, л. 343—344.

№ 29.—1673 г. Апрѣля 22.

Взаимный договоръ между цехомъ христіанъ игольщиковъ и жестянниковъ и Виленскими евреями.

W sóbotę miesiąca Kwietnia, dnia dwudziestego wtorego, roku pańskiego tysiąc sześćset siędmdziesiąt trzećiego. Przed szlachetnym urzędem burmistrzowskim y radzieckim Wileńskim, osobiście postanowiwszy się uczciwi Jendrzey Dancewicz, Matyasz Bołowicz, Adam Kobinski, Adam Hancewicz, Jerzy Dawidowicz, Jakub Miłaszewski, Jwan Sendykowski, starśi wszyscy tak cechu iglarskiego, iako y blacharskiego, swym y całego tegosz cechu swego imieniem czyniących iawnie, dobrowolnie, nieprzymuszenie, publice, per expressum, transakćią o pewne pretensie, tamże we srzedzinie szyrzey wyrażone, miedzy sobą, a żydami, to iest Kałmanem Aranowiczem, Ulfem Józefowiczem y drugiemi dwuma, których imiona y przezwiska, acz nie są wyrażone, za wyrażone iednak mieć chcąc, pod rokiem tysiąc sześćset siedmdziesiątym trzecim, miesiąca Kwietnia dziewiętnastego dnia stałą, przyżnali w te słowa: My niżey na podpisie rąk naszych mianowani, cech nasz iglarski y blacharski, iod starszych rocznych, imieniem wszystkch braci cechu naszego iglarskiego y blacharskiego, ia Jendrzey Dancewicz, Matyasz Bołowicz, roczni starsi, przysięgle y drudzy przeszli starsi braćia Adam Kobinski, blacharz, Adam Hancewicz, Jerzy Dawidowicz, Jakub Miłaszewski, Jwan Sindykowski iglarze, y wszystka bracia mnieysza cechu naszego iglarskiego y blacharskiego, wiadomo czyniemy tym naszym listem dobrowolnym od nas wszystkich, iednostaynie y zgodnie danym żydom Wileńskim, cztyrym blacharzom, a więcey nic, Kalmanu Aronowiczu, Ulfu Józefowiczu y przy nich dwum, iako się pomienią, wieczność onym czterem żydom y sukcessorom ich, a po nich następuiącym y póki będzie sukcesia trwała żydowska, w takowych terminach pomieniony cech nasz iglarski y blacharski, maiąc z dawna wielką szkodę od pomienionych żydów, y zostaiąc my, y cech nasz iglarski y blacharski, z pomienionemi żydami w terminach prawnych przed szlachetnym magistratem Wileńskim, a za rokiem imć pana Stephana Karasia y za imć pana Alexandra Romanowicza, sprawa nasza się toczyła z żydami, y potym sam imć pan burmistrz roczny, imć pan Stephan Karaś, wziąć był raczył na się nas y żydów na pomiarkowanie y nas pomiarkował z żydami, y postanowienie takie imsć uczynił: iż żydzi mieli y powinni nam y do cechu naszego, onych czterech płacić corok po złotych trzydziestu na ołtarz świętey Tróyce rzymskiey, a na osobę po złotych pół ośma czyniło dawać, y myśmy według dekretu imć pana burmistrza na tym byli. A że żydzi potym on dekret imśći y postanowienie rozerwali y aż do tych czas to trwało, do roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt trzećiego, miesiąca Aprila dnia dwudziestego trzećiego, do dnia świętego Jeżego rzymskiego; my tedy y cech nasz iglarski y blacharski, zabiegaiąc ołtarzowi naszemu, iako y cechowi wielką szkodę, y udawszy się naprzód po panu Bogu do szlachetnego magistratu Wileńskiego, y za rokiem ich mośćiów panów burmistrzów y radziec, imć pana Piotra Bylińskiego y imć pana Grzegorza Kostrowickiego rocznych, iuż cale przyięliśmy nieodmiennie y iednostaynie zgodziwszy się ze wszystką bracią cechu naszego iglarskiego y blacharskiego, nie więcey, ieno czterech żydów, a nie chłopców y iakich z nich partaczów y pozwoliliśmy pomienionym żydom od blachy robić y przedawać y po mieście Wileńskim nosić, bez wszelkiey przeszkody, iako od żydów, tak y od blacharzów magistrów polskich, w kupli y przedaży. A żydów więcey nie ma być blacharzów, ieno czterech, pod winą urzędową z obu stron złotych pięćdziesiąt na ratusz, a do cechu y skrzynki brackiey na ołtarz świętey Tróycy rzymskiey złotych pięćdziesiąt. Jeżeli by żydzi mieli przyiąć piątego żyda, albo szós-

tego do siebie, albo li też my mieli by pozwolić więcey nad czterech żydów, tedy tę winę zawitym rokiem płacić powinni będziemy. Którzy żydzi powinni y pozwolili płacić kwoty doroczney na ołtarz świętey Tróycy rzymskiey, onych czterech po złotych dwudziestu piąćiu, na osobę po złotych sześć y groszy pół ośma na każdy rok na początku maią dawać na każdą cwierć po złotych sześć y groszy półóśma. A gdy by y sami magistrowie czterech żydów przyiętych do nas mieli towar od blachi nosić po rynku y chłopcy ich, tego nie pozwalamy, ale im tylko czterym y po nich następuiącym sukcesorom, y iako ich żydowska sukcesia będzie trwała w pózne lata, powinni tę kwotę pomienioną płacić po złotych dwudziestu piąćiu. Waruiemy y to żydom, iż żadney mieć przeszkody od nas samych, iako y po nas sukcesorowie następuiący, nie maią mieć sobie przeszkody, y na wszelkie warty y popisy, y na Boże ciało, y przybyćia iego królewskiey mośći, iako y imć xiędza biskupa naiazdu, y iego mośći pana woiewody Wileńskiego, maią wolni zostawać, okrom kwoty doroczney, y wszelkiey sobie przeszkody, my powinni onych bronić. Tak też y to żydom waruiemy, y zachoway panie Boże od powietrza morowego, woyny y innych plag Pańskich, gdziebyśmy wszyscy mieli ustępować z miasta, tedy żydzi nie powinni będą płacić, aż za czasu dobrego powinni płacić, a termin kwoty się poczyna od świętego Jerżego święta rzymskiego w tym że roku tysiąc sześćset siedmdziesiątym trzećim, miesiąca Aprila, dnia dwudziestego trzećiego, y natośmy dali ten nasz list z podpisem rąk naszych y pisarza cechowego. Pisan w Wilnie, roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt trzećiego, miesiąca Aprila dziewiętnastego dnia. U tey transakciey podpisy rąk są takowe: Jendrzey Dancewicz ręką swą, Adam Kobinski ręką swą, Matyasz Bołowicz ręką swą. Jmieniem wszystkich braći cechu iglarskiego y blacharskego, którzy piśma nieumieiętni, a za wiadomośćią wszystkich, od starszych aż do młódszych, podpisałem ręką moią iako pisarz cechowy, Fiedor Rudkiewicz ręką swą. Którą to transakcią y miedzy stronami postanowienie, ad praesens przyznane, szlachetny urząd burmistrzowski y radziecki Wileński, przy bytnośći obu stron zeznawaiących publice przeczytawszy, oną we wszystkich punktach, paragrafach, klauzulach y zarękach, dekretem swoim na wieczne czasy stwierdził, roborował, y do akt swoich przyiąć y wpisać kazał. Jakoż pomieniona transakcia dla wieczney pamięći iest do ksiąg szlachetnego urzędu burmistrzowskiego y radzieckiego Wileńskiego zapisana, y wypisem wespół z originałem, z tych że ksiąg pomienionym żydom wydana. Co iest zapisano.

Изъ актовой книги Виленскаго городоваго магистрата, кн. № 5120, 1668—1674 г., стр. 567—570.

№ 30.—1678 г. Апрѣля 30.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшихъ жидовъ синагогъ Могилевской, Оршанской и Горецкой къ смертной казни четвертованьемъ и къ уплатѣ четырехъ тысячъ трехъ сотъ копъ грошей литовскихъ за умерщвленіе Андрея Иваницкаго и нанесенье тяжкихъ ранъ Захарію Прасоловичу.

Року тисеча шестьсотъ семдесятъ шостого, месеца Апреля тридцатого дня.

Въ справе вельможного его милости пана Миколая Геронима зъ Киранова Сенявскаго, маршалка надворного коронного, въ доходженью кривды слузѣ его милости, то есть, пану Яну Иваницкому и пану Захаріяшу Прасоловичу зъ неверными жыдами старшими школы Могилевское, то есть, старшимъ рабиномъ школьникомъ Лейбою Жушмановичомъ, арендаромъ Могилевскимъ, такъ тежъ зо всими старшими жыдами школы Оршанское въ спольной раде, учинку и намове зъ жыдами старшими школы Горецкое будучими, за ремис-

сиею декретомъ суду каптурового Оршанского, тутъ передъ нашъ судъ учиненую до принятья по увольненью жыдовъ двохъ старшихъ школьниковъ школы Оршанское и Могилевское Лейбы Якубовича и Лейбы Юзефовича, на зносенью декрету суду каптурового Оршанского на позваныхъ всихъ жыдахъ одержаного зъ наказаное онымъ присеги скуточное въ самой речи тутъ у суду нашого росправы, стороны кгвалтовного и безправного на добровольной дорозе зъ засадзки въ месте Горкахъ зъ двора жыда Сроиля Беровича, въ рынку самимъ будучого, въ колько десятъ жыдовъ пана Андрея Иваницкого, брата рожоного, теперъ жалуючого пана Яна Иваницкого и пана Захаріаша Прасоловича—слугъ вельможного его милости пана маршалка коронного, отъ его милости пана Яна Бранцевича—наместника Шкловского, по власныхъ потребахъ его милости пана маршалка коронного до места Кодина посланыхъ и вжо назадъ поворочаючихъ, переняться безъ жадное причины, позволокавши оныхъ съ коней окрутне кіями и обухами битья, мордованья, а паствечи се надъ ними стороны безбожного тыранскимъ способомъ пана Андрея Иваницкого, коломъ дубовымъ на вылетъ, ажъ презъ самые елита пробитья и на смерть замордованья и неслушно по замордованью презъ тыхъ жидовъ тела небожчиковского паствечи се надъ онымъ восполъ зъ паномъ Прасоловичомъ, за ведомостью враду тамошнего Горецкого въ приватномъ своемъ везенью презъ два дни триманья и яковоести карты у пана Прасоловича, въ томъ везенью будучого, презъ самого пана Михала Качановского, подстаростега Горецкого выможенья, грошей готовыхъ червоныхъ золотыхъ шести сотъ отъ его милости пана Бранцевича—наместника Шкловского, на потребы даныхъ, таляровъ битыхъ ста, въ саквахъ будучихъ, коня съ колбакою, шабли, шапки ценою въ процесе выражоныхъ забранья и на пожитокъ свой оберненья и справедливости черезъ его милости пана Корсака войского Мстиславского, державцу Горецкого, зъ тыхъ жыдовъ неучиненья, але еще и самого пана Бранцевича и енерала здизгонорованья, затымъ о шкоды и вины правные. Ижъ звышъ мененые жиды, старшіе Оршанское и Могилевское школы, маючи декретомъ суду каптурового Оршанского въ року теперешнемъ на каденціи генваровой, зъ очевистое контроверсии зашлымъ, водле афектации свое до принятья въ самой принцыпальной речи скуточное росправы тутъ передъ нами судомъ на початку судовъ нашихъ зложоный терминъ передъ нами до права не становили и никоторое ведомости о нестаню своемъ неучинили и вжо въ речи своей упали. Про то мы судъ тыхъ жыдовъ старшихъ школы Оршанское и Могилевское, яко права непослушныхъ и спротивныхъ, на упадъ въ речи здаемъ и тотъ суду каптурового Оршанского, въ дате року тисеча шестьсотъ семдесятъ пятомъ мца Октебра осмого дня, на которого знесенью старшимъ жыдомъ школьникомъ школы Оршанское и Могилевское былъ наказаный юраментъ, яко слушне и правне ферованый декретъ утвержаемъ, а водле права артыкулу осмдесятъ первого зъ розделу четвертого, поневажъ вжо на велю терминахъ его милость панъ Бранцевичъ—наместникъ Шкловскій, панъ Иваницкій и панъ Прасоловичъ наказаную собе выконать готовы были присегу и кромъ жадное присеги забегаючи, абы таковые тиранства караньемъ правнымъ погамовать се могли и выступокъ не пристойный такъ великое злости и зухвальства помсту заплаты свое однеслъ, а невинне розляная кровь хрестиянская о помсту до пана Бога не волала и таковая импреза своего предсевзятья горы не брала, преречоныхъ жыдовъ, меновите: Сроила Беровича и другихъ старшихъ школы места Горокъ, также Рава и другихъ старшихъ школы Могилевское, Лейбу Жушмановича—арен-

дара Могилевского, и старшихъ школы Оршанское на горло чвертованьемъ, а же се до права не становили, тогды на выволанье и на лапанье, при томъ за забитье небожчика пана Андрея Иваницкого головщизны водле права копъ сто, за збитье пана Прасоловича навезки ему сорокъ копъ грошей, за взятье гроши готовые шестьсотъ червоныхъ золотыхъ совито дванадцать сотъ, также за сто таляровъ совито двесте таляровъ, за коня, шаблю и шапку водле жалобы совито сто тридцать пять, кгвалту двадцать копъ, а зъ уписнымъ и паметнымъ намъ данымъ, всего сумою, знесши и пораховавши на монету шеляжную, чотыри тисечи и триста копъ грошей литовскихъ на помененыхъ жидахъ, старшихъ школы Оршанское и Могилевское и Горецкое и всякихъ добрахъ ихъ лежачихъ, рухомыхъ, сумахъ пенежныхъ, гандляхъ, крамахъ, товарахъ, на арендахъ, заставахъ, гдекольвекъ и у кого кольвекъ будучихъ, вельможному его милости пану маршалку коронному пану Иваницкому и пану Прасоловичу всказуемъ и яко на одержанье того выволанья до его кор. милости, такъ на учиненье надъ тыми жыдами на горле екзекуции до врадовъ земското або кгродского Оршанскихъ и иншихъ всякихъ тыхъ поветовъ, подъ которыми постигнены и улапены быти могутъ отсылаемъ, а за суму звышъ мененую на всякихъ добрахъ тыхъ жыдовъ черезъ дворанина его королевское милости до отправы порадкомъ правнымъ приходить вольность зоставуемъ. При томъ выможоную отъ пана Прасоловича у везенью будучого карту касуемъ, варуючи симъ декретомъ нашимъ же у жадного суду и права теперъ и въ часы потомные жадного валiору мети не маетъ.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала за 1676 г., № 252, л. 201.

№ 81.—1678 г. Марта 4.

Жалоба Виленскаго цеха солениковъ на Виленскихъ евреевъ о томъ, что они незаконно торгуютъ солью, сельдями и проч.

Żałowali y solenniter protestowali się sławetni Jakub Ambrosowicz y Jerzy Aresztowicz, starsi roczni kupcy Wileńscy soleney zabawy, imieniem swoim y całego Bractwa swego soleniczego czyniący, a naprzód na niewiernych Aszora Aaronowicza, Abrahama Markowicza, Moyżesza Jakubowicza, Aarona Lewkowicza, Hoszka Salomonowicza y innych starszych szkoły y synagogi Wilenskich, których imiona y nazwiska, lubo nie są wyrażone, za wyrażone iednak maiąc, o to, iż oni dobrze wiedząc o róźnych dekretach, mianowicie y naybardziey o dekrecie J. K. mci relacyinym między bractwem protestantów teraznieyszych, a wszytką synagogą Wileńską, z oczewistych controwersyi ferowanym, nadto ieszcze roku przeszłego 1672 dnia 6 Februarij, gdy starszych żydów y wszytką synagogę Wilenską, z instantiey tych że kupców soleney zabawy, obwieszczono, oraz y przypozwano było do executiey tegoż dekretu J. Kmci, na onczas wszytkich praw y dekretów na copię wzięli y snadnie się z kopij informować mogli, iako wszytkim żydom szynk towarów, bractwu soleniczemu służących, przetapianie y szynk wosków zabroniony iest, iednak iako starsi, niepoglądaiąc na poeny, w dekrecie J. K. mci opisane, coby mieli postrzegać, aby dekreta K. Jm. in suo robore zostawały, żydom swym pozwolili, dotąd towarami zakazanemi handlować, szynkować, woski prywatnie przetapiać, y one na rożne małe i wielkie sztuki y funty przedawać, potym cisz wyżey pomienieni żałuiący soleniter protestowali się y żałowali na kożdego z osobna żydów, niżey mianowanych, mianowicie Lewka Maierowicza, Eliasza Markowicza, Dawida Zelmanowicza, Jzraelową doktorową wdowę, Jakuba Markiewicza y żonę iego, Marka

żyda i żonę iego, obu w kamienicy przechożey mieszkaiących, Jzaaka Moyżeszowicza y na wszytkich żydów szkoły y synagogi Wileńskiey, wszędzie y za rzeką Wilią, w Snipiszkach mieszkaiących żydów, którzy to żydzi, snadź za conniuentią y pozwoleniem starszych szkoły swey, na iawną convulsią praw, przywileiów, od naiaśnieyszych królów Jchmm. Polskich y wielkich xiążąt Litewskich temu bractwu, soleney zabawy, miłościwie nadanych, a potym na szczęśliwych koronaciach confirmowanych, na ostatek dekretami relacyinemi we wszytkich punctach, klauzułach y paragraphach stwierdzonych y approbowanych, iawnie y widomie tymże dekretom sprzeciwiaiąc się, ważyli się y dotąd ważą towarami, szczegulnie bractwu protestantów należącemi y służącemi, nad zakazanie, handlować, szynkować, sol, sledzie, pienkę, len przedawać, rożnemi miarami szynkować, woski prywatnie w domach y kamienicach swych przetapiać y onymi handlować, przedawać, małemi y wielkiemi sztukami y funtami szynkować, ku wielkiey przeszkodzie żałuiących y w ymie praw bractwa ich nadanych. Chcąc tedy żałuiący dekreta królów ich mci relacyine do executiey przywieść y poen, w dekrecie J. Kmci opisanych, względem przeciwieństwa, to iest, tysiąca czerwonych złotych, na pomienionych żydach Wileńskich, tak też refusiey szkód, przez takową przeszkodę w handlach, od czasu niemałego stałych y nakładów prawnych dochodzić, dali tę swoią żałobę do xiąg grodu Wileńskiego zapisać. Roku 1673 miesiąca Marca 4 ten proces do akt podany. Jan Dziwłowski, podstarości Wilenski.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда за 1673 годъ. № 4696.

№ 32.—1678 г. Сентября 18.

Явка квитанціи въ уплатѣ пошлины, выданной еврею—сборщику въ Минскомъ воеводствѣ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ семьдесятъ третего, месеца Сентебра осмынадцатого дня.

На враде кгродскомъ в замку господарскомъ Минскомъ, передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володковичомъ, городничимъ и подстаростимъ Минскимъ, постановившисе очевисто жыдъ места Минского Калманъ Гиршевичъ покладалъ ку актыкованью до книгъ list квитацыйный одъ его милости пана Жыкгмонта з Древца Древецкого, стольника Лубельского администратора мыта старого великого князьства Литовского, на речъ в немъ в середине нижей помененую собе даный и служачый, и просилъ вышъ речоный жыдъ Калманъ Гиршовичъ, абы тотъ листъ квитацыи былъ до книгъ кгродскихъ Минскихъ прынятъ, актыкованъ и уписанъ, который уписуючы у книги слово до слова такъ се в собе маетъ: Zygmąt z Drzewca Drzewiecki, stolnik Lubelzki, administrator myta starego wielkiego xięstwa Litewskiego, wiadomo czynie tym moim wieczystym kwitacynym listem, iż co żyd Szapsay Lewkowicz, rewizor ceł starych wielkiego xięstwa Litewskiego, odemnie ustawiony, poruczył y dał do wiernych rąk myto stare komory Minskiey, z przykomorkami do niey należącemi, aby od kupcow y towarow ich pieniądze odbierał, żydowi Minskiemu Kałmanowi Hirszewiczowi od roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt siodmego, miesiąca Septembra piątego dnia, do roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt osmego, miesiąca Juny ostatniego dnia, ktorym tym mytem y wybieraniem pieniędzy pomieniony żyd Minski Kałman Hirszowicz, za uniwersałem sobie z wiadomoscią moią danym, zawiaduiąc do assygnowanego terminu roku teraznieyszego, miesiąca Awgusta przedemną Drżewieckim stolnikiem

Lubelskim, z regestrow swoich do mnie oddanych, z przeszłych kwartałow y z ostatniey raty, przy karcie Andrzeia Torwida iemu daney, z oddania summy mnie należącey uczyniwszy rachunek y reszte pieniądze oddał y cale we wszytkim skutecznie dosyć uczynił. Przeto ia stolnik Lubelski pomienionego Kałmana żyda kwituie y wiecznemi czasy do niego sobie samemu y nikomu innemu przystempu nie zachowuię. Pisan w Minsku dnia piętnastego Awgusta, roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt osmego. У того листу квитацыйного печать прытиснена, а подпись руки тыми словы: Zygmąt Drzewiecki stolnik Lubelski. Который же тотъ листъ квитацыный за покладанемъ оного до акътъ черезъ особу веръху помененою есть до книгъ кгродъскихъ Минскихъ акътыкованъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1673 г., № 11787, л. 615—616.

№ 33.—1676 г. Іюня 5.

Присяжное показаніе старшинъ Брестскаго кагала о количествѣ евреевъ въ Брестѣ, подлежащихъ взиманію поголовной подати.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ семьдесятъ шосътого, месеца Юня пятого дня.

Передъ нами Еримъ Станиславомъ Умястовскимъ — стольникомъ Венъденъскимъ—подстаростимъ, Яномъ Бекълевъскимъ—судьею и Яномъ Манъчакомъ—мосътовъничимъ Минъскимъ — писаромъ врадъниками судовыми кгродъскими Берестейскими, постановивъшисе очевисто Левъко Ицъковичъ и Яхимъ Юзефовичъ—школьницы старшие Берестейские тотъ юраменътъ поголовъного выконали в тые слова: Ja Lewko Jckowicz y ja Jachim Jozefowicz, szkolnicy starsi Brzescy, przysięgamy panu Bogu Wszechmogącemu, Ktory stworzył niebo i ziemie y wszytkie żywioła, na tym, iż my sprawiedliwie zrewidowali wszytkich głow żydowskich męskich y białogłowskich, jako y dzieci więcey dziesięciu lat maiące, według uchwały seymu w Krakowie szczęsliwey koronacyey w roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt szostym; kturych głow do podatku pogłownego należących nie nayduię się więcey, tylko pięćset dwadziescia y pięć. Jako sprawiedliwie przysięgamy, tak nam Panie Boże dopomoż, a iesli niesprawiedliwie przysięgamy, niech wszytkie przeklęstwa na krzywoprzysięstwo w pięciorgu xięgach Moyżeszowych opisane na nas padną. Amen. Который же тотъ юраменетъ за выконанемъ оного черезъ особы верху помененые есть до кънигъ кгродъскихъ Берестейскихъ уписанъ.

Изъ актовой книги Брестскаго гродскаго суда за 1676—1677 г., № 7022, стр. 1089—1091.

№ 34.—1676 г. Іюня 10.

Присяжное показаніе старшаго кагалу о количествѣ евреевъ въ м. Мальчѣ, подлежащихъ взиманію поголовной подати.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ семьдесятъ шостого, месеца Юня десятого дня.

Передъ нами Еримъ Станиславомъ Умястовъскимъ—стольникомъ Венъденъскимъ—подстаростимъ, Яномъ Бекълевскимъ—судьею и Яномъ Манъчакомъ—мосътовничимъ Минъскимъ, писаромъ врадъниками судовыми кгродскими Берестейскими, постановивъшисе очевисто жидъ Шмаль Якубовичъ тотъ юраменътъ поголовъного выконалъ в тые слова: Ja Szmal Jakubowicz przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, ktory stworzył niebo y ziemie y wszytkie żywioła na swiecie, na tym, iż sdrawiedliwie zrewidowałem wszytkich głow żydowskich męskich, białogłowskich, jako y dzieci więcey dziesięciu lat maiące, według uchwały seymu w Kra-

kowie szczęśliwey koronacy w roku tysiąc sześćset siedmdziesąt szostym do podatku pogłownego należące, kturych głow nienayduie się więcey ieno trzynascie; y jako sprawiedliwie przysięgam, tak mi Panie Boże dopomoż, a iesli niesprawiedliwie przysięgam niech wszytkie przeklęstwa na krzywoprzysięstwo w pięciorgu xięgach Moyżeszowych opisane na mnie padną Amen. Который же тотъ юраменътъ за выконанемъ оного черезъ особу верху помененую, есть до кънигъ кгродъскихъ Берестейскихъ принято и уписано.

Изъ актовой книги Брестскаго гродскаго суда за 1676—1677 г. № 7022, стр. 1201—1203.

№ 35.—1676 г. Августа 6.

Трибунальный декретъ присуждающій Виленскую еврейскую синагогу къ уплатѣ Мозырскому маршалку Ивану Колецкому сорока тысячъ золотыхъ польскихъ долгу и двухъ копъ грошей литовскихъ вписного и паметнаго слѣдовавшихъ трибуналу.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ семьдесятъ шостого, месеца Августа шостого дня.

Передъ нами судьями головными, на трыбуналъ у великомъ князтве Литовскомъ зъ воеводствъ, земль и поветовъ на рокъ теперешний тисеча шестьсотъ семьдесятъ шостый обраными, кгды съ порадку реестрового ку суженью прыпала справа его милости пана Яна Колецкого, маршалка Мозырского, зъ жыдами старшыми школы Виленское Абрамомъ Марклевичомъ, Елияшомъ Юдовичомъ, Герцикомъ Марковичомъ, Нафтелемъ Изаковичомъ, целою синакгокгою жыдовъ Виленскихъ, за заказомъ очевисто въ руки поданымъ, до постановенья передъ нами судомъ до права Ашора Ароновича и Гирша Израилевича тежъ жыдовъ Виленскихъ, должниковъ его милости пана маршалка Мозырского, которые вжо суду нашого декретами окрыти суть, въ сороку тысечахъ золотыхъ прыпаручоныхъ, затымъ о вину прыпаручную и шкоды поднятые; до которое справы за прыволаньемъ черезъ енерала сторонъ до права, его милость панъ Колецкий маршалокъ Мозырский, самъ очевисто и зъ пленипотентомъ своимъ паномъ Юрьемъ Туловскимъ становилъ, которому и моцъ до мовенья речи устне злетилъ. Который кгды поданого очевисто въ руки вышъ мененымъ старшымъ жыдомъ Виленскимъ, въ школе ихъ жыдовской черезъ енерала Миколая Славуцкого заказу, сознаньемъ его очевистымъ передъ его милостью паномъ писаромъ земскимъ Виленскимъ, подъ датою року теперешнего месеца Іюля девятого дня, слушне, правне доводны, кгды далей въ право поступовать и жалобу актора своего выводить хотелъ, тогды одъ ясне вельможного его милости пана Михала Паца, воеводы Виленского, гетмана великого великого князтва Литовского, панъ Корностайский отозвавшысе, а пленипотента актора не прыпущаючы до дальшого тое справы продукту, подалъ до насъ суду обмову, *аліасъ* листъ причинный, въ тые слова писанъ: Jaśnie wielmożni mości panowie sędzowie główni Trybunalni, moi wielce mości panowie y bracia! Jego mość pan marszałek Mozyrski, móy msc. pan, maiąc jakoweś zawody z prywatnemi żydami Aszorem Aronowiczem y Jerszem Izraelowiczem, żydów starszych synagogi Wilenskiey przed sąd w msc. mść. panów extra forum, nie mając żadnego do nich pretekstu, ani od nich sobie zapisu pociąga, którzy ponieważ według prawa konstytucyi seymowych do moiego woiewodzińskiego należą sądu, zaczym pilno wmć moich mść. panów proszę, abyscie na prawo y moią jurzdykę nie następuiąc, do mnie tę sprawę odesłać raczyli, zwykłą kożdemu ukrzywdzonemu y jego mści panu marszałkowi sprawiedliwosć święta, y rozsądek uczynic obiecuię, a teraz iterato upraszaiąc, zostawam w. m. moich wielce msć panów brat y sługa powolny Michał Pac,

woiewoda Wileński, hetman. Дата тыми словы: w Wilnie, dnia dziesiątego Jula tysiąc sześćset siedmdziesiąt szóstego. По прочытаню тое обмовы тотъ же панъ Кгорностайский прынятья тое обмовы въ сесъ декретъ нашъ, абы тое справы не судечы, до замковой Виленской юрздики отослали, а затымъ неузнанья въ той справе форумъ у насъ суду домовялъ. А умоцованый его милости пана Колецкого, маршалка Мозырского, вносечы то, ижъ неслушне ясне вельможный его милость панъ воевода Виленский, гетманъ великого князтва Литовского, презъ обмову свою форумъ въ той справе екскципуетъ и до розправы суду своего воеводинского до юриздики Виленское зъ тыми обжаловаными жыдами Виленскими отосланья потребуетъ, обецуючи актору моему скуточную розправу учынить, кгдыжъ справа до запису идетъ, зачымъ обмова тая прынята быти не можетъ, ухиленья теды тое, яко на щекгульную справедливости светое пролонкгацію поданое, обмовы на сторону, а наказанья далей сторонамъ въ право поступовать афектовалъ. Где по ухиленью нашомъ тое обмовы на сторону и по наказе далей сторонамъ въ право поступовать, въ дальшомъ поступку правномъ, кгды вышъ мененые жыды старшые Виленские и целая синакгокгія школы жидовское Виленское, за поколько кротнымъ зъ наказу нашого прыволываньемъ енеральскимъ до одказу въ самой речы не становили, теды пленипотентъ его милости пана Колецкого, маршалка Мозырского, по зданью оныхъ на упадъ въ речи, поступуючы далей въ право, а доводечы жалобы актора своего,покладалъ передъ нами квитъ реляцыйный прыпаручоный въ справе жалуючого его милости пана маршалка очевисто въ руки обжалованымъ жыдомъ Виленскимъ черезъ енерала Адама Кгорностайского также въ школе ихъ, прыпаручаючы преречоныхъ жыдовъ Ароновича и Израелевича въ сороку тысечахъ золотыхъ поданый, абы до права ставили, сознаньемъ его очевистымъ передъ его милостью паномъ писаромъ земскимъ Виленскимъ подъ датою року теперешнего тысеча шестьсотъ семьдесятъ шостого, месеца Іюля девятого дня учыненымъ, пробуючы, вказу вины прыпаручное на вышъ мененыхъ жыдахъ и на всякихъ маетностяхъ и добрахъ ихъ жалуючому его милости пану маршалку и на одправу тое сумы до врадовъ належныхъ зъ закладомъ на спротивного троякихъ зарукъ одосланья, до того, абы обжалованые жыды за поданьемъ правного обвещенья передъ нами судомъ подъ тroякими заруками преречоныхъ вышъ мененыхъ жыдовъ у прыпаруце маючыхъ становили, наказанья у насъ суду просилъ и домавялъ.

А такъ мы судъ въ той справе его милости пана Яна Колецкого, маршалка Мозырского, зъ жыдами старшыми школы Виленской Абрамомъ Марковичомъ, Еліашомъ Юдовичомъ, Герцыкомъ Марковичомъ, Нафталемъ Изаковичомъ и целою синакгокгою жыдовъ Виленскихъ, за заказомъ очевисто въ руки поданымъ, до постановенья передъ нами судомъ до права Ашора Ароновича и Герша Израелевича, тежъ жыдовъ Виленскихъ, должниковъ его милости пана маршалка Мозырского, которые вжо суду нашого декретами открыти суть въ сороку тысечахъ золотыхъ прыпарученыхъ, затымъ о вину припаручную и шкоды поднятые. Въ которой справе мы судъ обмовы, *аліасъ* листъ прычинный одъ ясне вельможного его милости пана воеводы Виленского, гетмана великого великого князтва Литовского за тыми жыдами писаныхъ, абы тое справы не судечы, до замковой Виленской юриздики отослали, афектуючы черезъ пана Корностайского поданый, яко въ справе записовой за бороненьемъ пленипотента стороны поводовое на сторону ухиливши, далей въ право обудвумъ сторонамъ поступовать и розправоватьсе наказуемъ. А въ дальшомъ поступку правномъ, ижъ вышъ мененые жыды, старшие Виленские и це-

лая синакгокга школы жыдовское Виленское, до одказу въ самой речи передъ нами до права не становили, про то мы судъ оныхъ, яко права непослушныхъ, въ року завитомъ на упадъ въ речы здаемъ, а за неставенье вышъ мененыхъ жыдовъ Ароновича и Израелевича, въ прыпаруце будучыхъ, вины прыпаручное сорокъ тисечей золотыхъ, зъ двема копами виисного и паметного намъ данымъ, на тыхъ жыдахъ старшыхъ и целой синакгодзе школы Виленское, также и на всякихъ маетностяхъ и добрахъ ихъ лежачыхъ, рухомыхъ, сумахъ пенежныхъ где кольвекъ и у кого кольвекъ будучыхъ, гандляхъ, товарахъ, крамахъ, заставахъ, арендахъ его милости пану Колецкому, маршалку Мозырскому, вказуемъ и на одправу тое сумы прыпаручное декретомъ нашимъ вказаное, кромъ складанья ратъ статутовыхъ, до врадовъ земскихъ або кгродскихъ, замковыхъ, панскихъ, майдобурскихъ и иншыхъ всякихъ тыхъ поветовъ, подъ которыми се добра и особы оныхъ окажутъ, а которого собе зъ нихъ сторона зажити похочетъ, заложывшы на спротивного троякие заруки одсылаемъ. До того абы вышъ мененые жыды Виленские за поданьемъ собе о семъ декрете нашомъ въ чотырохъ неделяхъ обвешченья передъ нами судомъ подъ тымижъ трояками заруками преречоныхъ жыдовъ Ашора Ароновича и Герша Израелевича у прыпаруце маючыхъ, до остатнего пункту права становили наказуемъ. Которая справа до книгъ головныхъ трыбунальныхъ есть записана.

Изъ книги Главн. Литовск. Трибунала за 1676 г., № 254, л. 1238.

№ 38.—1677 г. Іюня 14.

Жалоба купца Ивана Санкевика на евреевъ, бывшихъ при Ковенской таможнѣ, объ ограбленіи его и арестованіи.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ семдесятъ семого, месеца Июня четвертого дня.

На враде господарскомъ кгродскомъ Ковенскомъ передомною Стефаномъ Франтишкомъ съ Проща Медекшою дворaниномъ и секретаромъ его королевской милости подстаростимъ Ковенскимъ. Żałował y solenniter protestował imć pan Stephan Sankiewicz, mieszczanin y kupiec miasta krola iego mści stołecznego Wilenskiego, na niewiernych żydów, a mianowicie: Meiera Boruchowicza pisarza, Jzaka Rubinowicza, Josela Jakubowicza, biegunów na cle nowo podwyszszonym, na komorze Kowieńskiey zostaiących y na pomocników ich, których oni imiona y przezwiska lepiey wiedzą, w nieznośney krzywdzie swoiey, którą od zwysz pomienionych niewiernych żydów poniosł oto: Jż w roku teraznieyszym tysiąc sześćset siedmdziesiąt siódmym miesiąca Maia trzydziestego pierwszego dnia, gdy żałobliwy idąc z towarami swemi, iako człowiek kupiecki, z wiciną pod miastem Kowieńskim stanąwszy, przyszedł według zwyczaiu na cło nowo podwyszone z kwitem na Komorze Wileńskiey otrzymanym, opowiadaiąc, że z towarami do Królewca idzie y tam znalaszszy sławetnego pana Ernesta Hirszfelta, pisarza na cle nowopodwyszonym, będącego w mieście Kowieńskim w kamienicy onego własney w samym rynku leżącey, któremu kwit pokazawszy upraszał, aby chciał do wiciny isć y towary zrewidować, sławetny pan Hirszfelt pisarz, sam będąc zabawnym, colegę swego niewiernego żyda Meiera Boruchowicza pisarza, Jzaka Rubinowicza, Jossela Jakubowicza biegunów posłał, którzy towary zrewidowawszy uczynili relacią, iż tak wiele towaru pokazało się, iako na kwicie iest

specifikowano, po takowey niewiernych żydów relacyi pomieniony pan Hirszfelt pisarz na cle nowopodwyszonym do zwysz pomienionego kwitu podpisał się, który kwit niewierny żyd Meier Boruchowicz pisarz, wymagaiąc sobie wielkich y niesłusznych corrupcyi u siebie zatrzymał. A gdy żałobliwy według słuszności, oddawszy y zapłaciwszy kwitowe, tego zwysz pomienionego dnia, iuż społudnia powtórnie do zwysz pomienioney kamienicy, kędy cło nowopodwyszszone odbieraią, przyszedł y tam znalaszszy obżałowanego żyda Meiera Boruchowicza pisarza, upraszał, aby onego nie trudniąc zwysz pomieniony kwit oddał, obżałowany żyd pisarz, wespół z obżałowanemi zwysz pomienionemi biegunami, niewiernemi żydami, wprzódy żałobliwego słowami nieuczciwemi sławie dobrey dotchliwemi lżyć y łaiać począł, a potym obses rzuciwszy się za czuprinę porwawszy, bić y tarmosić począł, a obżałowani zwysz pomienieni niewierni żydzi biegunowie ieden za pierśi, a drugi s tyłu porwawszy, bić poczęli pięsciami y kiiami, nawet y szablę s pochew żałobliwego wyrwawszy, tą-że szablą płazem onego bili y rany sinie nie małe pozadawali, kuntusz koloru fiałkowego sukna przedniego, kosztuiący złotych połtorasta wniwecz poszarpali. Które sinie rany na relacyi ieneralskiey dostatecznie opisane y wyrażone są; niedosyć natym maiąc, na większy kontempt y zniewagę żałobliwego imść pana Sankiewicza, obżałowani żydzi zwysz pomienieni, poszedszy do zamku, hayduków przyprowadziwszy, gwałtownie z kamienicy zwysz pomienionego pana Hirzsfelta pisarza żałobliwego, iako iakiego zdraycę do zamku, z tumultem ludzi wielkim, zaprowadzili y do więzienia oddali, kazawszy onemu szablę we śrebro oprawną haydukom odpasać y w więzieniu w turmie tego dnia żałobliwy aż do samey nocy zostawał. Uwolnionym żałobliwy będąc od więzienia, zażywszy przyiacioł, do obżałowanego żyda pisarza posyłał upraszaiąc, aby onemu kwit oddał, bez którego trudno było z wiciną y z mieysca ruszyć się, obżałowany żyd, pisarz, wespół z biegunami żydami tego kwitu oddać przez cztyry dni niechciał y zaledwie dnia czwartego, miesiąca Junii w tym że roku zwysz pomienionym, oddał, a żałobliwy z niemałą gromadą musiał strawować się, przez co na złotych sześćdziesiąt szkoduie. O co to wszystko chcąc żałobliwy imć pan Sankiewicz z obżałowanemi żydami in foro fori prawem czynić dał tę protestacią do xiąg grodzkich Kowieńskich. Якожъ и генералъ господарскій той же справе тогожъ году месеца и дня Андрей Минвидъ квитъ свой реляцыный въ справе и въ речи выражоный призналъ писаный въ тые слова: Ja Jenerał iego królewskiey mosci, niżey na podpisie mianowany, zeznawam tym moim relacyinym kwitem ku zapisaniu do xiąg grodzkich Kowieńskich oto: iż w roku teraznieyszym tysiąc sześćset siedmdziesiąt siódmym, miesiąca Maia trzydziestego pierwszego dnia, maiąc ia ienerał przy stronie dwóch szlachciców, pana Jana Downarowicza y pana Adama Mackiewicza, z którą stroną szlachtą, za użyciem imć pana Stephana Sankiewicza, mieszczanina y kupca miasta iego królewskiey mości stołecznego Wileńskiego, naprzód przyszedszy do zamku iego królewskiey mości Kowieńskiego, widziałem imć pana Sankiewicza w turmie w więzieniu siedzącego, mianował, że onemu szablę we śrebro oprawną od boku odpasano; za pokazywaniem tegosz imć pana Sankiewicza widziałem pod lewym okiem ranę sinią krwią pociekłą, mianował pięścią uderzono, na prawey ręce niżey łokcia widziałem ranę barzo sinią krwią pociekłą, mianował kiiem uderzono, naplecach widziałem ran sinich dwie krwią pociekłych, mianował także kiiem uderzonych, włosy s czupryny widziałem wyszarpane. Przytym widzialem kuntusz koloru fiałkowego, sukna przednego, wniwecz poszarpany, który to bóy y więzienie mianował być sobie stałe w mieście Kowieńskim w kamienicy sławetnego pana Ernesta Hirszfelta pisarza, na cle nowopodwyszonym natenczas zostaiącego, przez niewier-

nych żydów, a mianowicie Meiera Boruchowicza pisarza, Jzaka Rubinowicza, Jossela Rubinowicza biegunów, na tym że cle nowopodwyszonym będących, także y pomoczników ich, którzy, wymagaiąc sobie nieiakiey corrupcyi, zwysz pomienionego imć pana Sankiewicza bili, szarpali, tarmosili y do więzienia zamku Kowieńskiego oddali tegosz roku miesiąca y dnia zwysz mianowanego imć pana Sankiewicza. Z tąże samą stroną szlachtą zwysz pomienioną chodziłem na wicinę, która na rzece Wilii pod Kownem stała, tak że za pokazywaniem czeladnika imć pana Sankiewicza na imię Pawła Borysowicza widziałem na plecach ran cztyry sinich krwią pociekłych, także na ręku prawym przez samy łokieć widziałem ranę sinią krwią pociekłą, mianował kiiem bito, który to bóy mianował być sobie stały od zwysz pomienionego żyda pisarza y biegunów, na tym że cle nowopodwyszonym zostaiących. Co ia ienerał widziawszy y słyszawszy wydałem ten móy relacyiny kwit pod pieczęcią y s podpisem ręki mey własney, także pod pieczęciami strony szlachty przymnie na ten czas byłcy. Pisan roku miesiąca y dnia zwysz mianowanego. У того квиту подписъ руки генерала тыми словы: Andrzey Minwid Jenerał powiatu Kowieńskiego ręką swą. Который тотъ квитъ за устнымъ сознаньемъ верху мененого енерала есть до книгъ кгродскихъ Ковенскихъ уписанъ, съ которого и сесъ выписъ подъ врадовою печатью его милости пану Стефану Санкевичу есть выданъ. Писанъ у Ковне.

Изъ книги Ковенскаго гродскаго суда за 1675—1680 г. № 5349 л. 202.

№ 37.—1678 г. Апрѣля 15.

Явка грамоты, данной Сангушками евреямъ, на право селиться и торговать въ мѣстечкѣ Раковѣ.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ семьдесятъ осмого, месеца Априля петнадцатого дня.

На враде кгродскомъ в замъку господарскомъ Минскомъ, передо мъною Мартиномъ Казимеромъ Володъковичомъ городъничимъ и подъстаростимъ Минскимъ постановивъшисе очевисто жыдъ Лейба Якушевичъ покладалъ и до акътъ подалъ листъ записъ одъ освецоного княжати его милости пана Геронима Любартовича Санъкгушъка и одъ княжъны ей милости пани Теодоры Сапежанъки Санъкгушъковой—малжонъковъ жыдомъ места ихъ милости Ракова, на речъ в немъ нижей мененую даный и служачый, просечы, абы тотъ листъ былъ до книгъ прынятъ и уписанъ, который уписуючы у книги одъ слова до слова такъ се в собе маетъ. Ja Heronim Lubartowicz xiąże Sanguszko na Białym Kowlu y ia Konstantia Theodora Sapieżanka xiężna Sanguszkowa oznaymuiemy tym listem naszym o tym, iż żydom naszym w miescie Rakowie mieszkaiącym, w woiewodstwie Minskim leżącym, skąd kolwiek przybyłym, w miescie naszym Rakowie mieszkać pozwalamy takiemi conditiami: naprzod przywileiow żydom Rakowskim od swiętey pamięci antecessorow naszych danych we wszystkich punktach clausulach y paragrafach in suo esse zachowawszy, na wieczne czasy confirmuiemy, podług tychże listow przywileiow plac, na ktorym teraz szkoła ich żydowska stoi, na ulicy Radoszkowskiey, do tego plac na Koydanowskim goscincu na kładowiscze dany ograniczeniem, iako przed tym trzymali, namnieyszey częsci z nich nie wymuiąc, osobliwie na Radoszkowskim goscincu pułplaca na łaznią, gdzie y teraz łaznia iest, nadaiemy tak, iż z placu szkolnego z samey szkoły, z placu kładowiskiego y z połplaca na łaznią danego żadnych namnieyszych podatkow do skarbu naszego y sukcessorow naszych nigdy płacić nie maią, w szkole nabożenstwo swoie każdego czasu według zakonu swego bez żadney ni od kogo przeszkody odprawować będą, łaznie na pożytek swoy zażywać y obracać maią, przykładem miast iego królewskiey mosci y przywileiow żydom nadanych; w

miescie Rakowie, żydom według dawnych inwentarzow, placow zupełnych osmnascie około szkoły y na inszych mieyscach leżących naznaczamy z morgami y sianożęciami zdawna do tych placow należącemi, y ieżeliby więcey placow potrzeba było nabywać pozwalamy, ktorych używać maią według upodobania swego. W samym miescie wolno im domy budować y komu chcąc za iedno z placami przedawać, zamieniać y arędować, w czym żadney od nas y sukcessorow naszych trudnosci mieć nie będą, tylko w kożdy rok z każdego placu po kopie iedney litewskiey do skarbu naszego czynszu zapłacić maią. Handlow, wszelakich kupi y pożytkow s targow używać od przyieżdzych kupcow, towarow nabywać y im przedawać liquory wszelakie mieć y komu chcąc przedawać, krom tey płaty wyżey pomienioney, to iest z placu po kopie, żadney inszey, by namnieyszey, nie maią czynić powinnosci, wyiąwszy ieżeliby tego była potrzeba, ieden raz w rok do groble na gwałt czeladz swą maią wysyłać. Tymże listem naszym waruiemy, aby w pokoiu od mieszczan naszych Rakowskich zostawali, bez przymowek y urągania żyli, zakładamy winy kop tysiąc, ktora za dowodem do skarbu naszego należeć ma. Pisan w Rakowie, miesiąca Octobra dwudziestego osmego dna, roku tysiąc sześćset siedmdziesiątego siodmego. У того листу подъпись рукъ тыми словы: Heronim xiążę Sanguszko, Konstantia xiężna Sanguszkowa. Который же тотъ листъ за поданемъ оного черезъ особу верху мененую до актъ есть до книгъ кгродъскихъ Минъскихъ принятъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1678 годъ, № 11787, л. 1133—1134.

№ 38.—1678 г. Мая 8.

Рѣшеніе по дѣлу о неисполненіи евреями принятыхъ на себя обязательствъ.

Лета отъ нарожения Сына Божого тисеча шестьсотъ семьдесятъ осмого, месеца Мая осмого дня.

На враде кгродскомъ в замку господарскомъ Минскомъ передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володковичомъ, городничимъ и подстаростимъ Минскимъ, постановившисе очевисто шляхетный панъ Янъ Фурсъ Уласевичъ, бурмистръ Минский покладалъ ку актыкованю до книгъ декретъ ясне вельможъное ей милости паней Анны с Потока Станиславской, воеводиной Киевской, в справе тогожъ шляхетного пана бурмистра Минского з жидами Минскими Ошеромъ и Израелемъ Михалевичами ферованый, з речью в немъ в середине нижей выражоную, просячи, абы тотъ декретъ былъ до книгъ кгродскихъ Минскихъ принятъ, акътыкованъ и уписанъ, который уписуючы у книги слово до слова такъ се въ собе маетъ: Roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt osmego, miesiąca Kwietnia dwudziestego pierwszego dnia. Ja Anna s Potoka Stanisławska woiewodzina Kiiowska oznaymuię tym dekretem moim, iż co ajtowała się sprawa z aktoratu żydow Minskich Oszera y Jzraela Michalewiczow żydow Minskich aktorow z pozwanym szlachetnym panem Janem Fursem Ułasowiczem burmistrzem Minskim przed starostą moiey maiętnosci Stołpieckiey y przed ichmosciami pany sąsiady szlachtą na to wysadzonemi, mieniąc iakoby kontraktowi dosyć żydzi uczynili, pienkę wystawili, a cztereech set beczek soli w zastaw daney odyskać od pozwanego w spichrze Stołpieckim złożoney nie mogą y ten kontrakt przy dosyć uczynieniu od syna pana Fursa Jerzego z rąk iego dobrowolnie odebrali. Do tego od Szawiela poddanego Stołpeckiego dwa tysiące dwiescie sześćdziesiąt złotych gotowych pieniędzy za te sol zastawną iakoby pan Furs odebrać miał y na beczek sledzi dziewiętnascie maiąc kartę od pana Fursa żydzi odebrać nie mogli, ani też od Szawela odyskali, ktory zawiadował u pana Fursa spichrzem, y zabierali się żydzi samo szesnast do przysięgi na punktach wysz wyrażonych; przeciwnym sposobem pozwany samo czternast zabierał się do iuramentu pan Furs przy

assecuracy żydowskiey, że mu się dosić nie stało, pięki nie wystawili spełna wszytkiey, contraktu tego syn nie oddawał y syn się sam zabierał do przysięgi Jerzy, tylko że Paweł syn drugi, za podmowieniem żydowskim, wespoł szkatuły ze dwiema obligami iednym na złotych szeset trzydziescie, drugim na trzysta pięćdziesiąt złotych za osm talarow bitych wydał, dwoch tysięcy dwuchset szescdziesiąt złotych od Szawela pieniędzy nie odbierał, lecz żydzi odebrali, podług listow prywatnie pisanych y dziewiętnascie beczek sledzi za listem pisanym od Szawela żydzi odyskali y na inszych pretensiach w tamtym dekrecie specifikowanych. W tey tedy sprawie że zydom przysięga przeciwko assekuracy żydowskiey nakazana, pan Furs burmistrz Minski do mnie appelował. Ja tedy woiewodzina Kiiowska dobrze tey sprawy przesłuchawszy y wyrozumiawszy iż słusznie pan Furs burmistrz appelował do mnie względem tego, że żydzi żadnego pisma contraktu pana Fursowego nie maią, ani kwitacy na dość uczynienie z s tey pięnki podług contraktu y gdyby dosic uczynili żydzi musieli by assekuracyią, ktorą roborowali pierwszy contrakt odyskać, y żadnego słusznego dokumentu na dowod swey prawdy mieć nie mogą, iako pan Furs urzędowe ma atestacye, a zas wyrazne prawo statutowe wielkiego xięstwa Litewskiego chce mieć bliższego do odwodu podług artykułu siedmdziesiąt siodmego y artykułu osmdziesiąt wtorego, z rozdziału czwartego o dowodziech listownych, co większa że pomawiaią pana Fursa iakoby miał dwa tysiąca dwiescie sześćdziesiąt złotych od Szawela poddanego mego odebrać, a na to od pana Fursa noty żadney nie masz, a gdzie iasnych dokumentow niestaię blizsza strona od pomowki odprzysiądz się niżeliby powod pokonać miał. Przet, oretraktowawszy dekret blizszego, uznawam pana Fursa z synem y z ludzmi wiary godnemi samo czternastego na tym, iako podług assekuracyey daney w Szkłowie od Oszera Michalewicza dosić się nie stało, na tym iako od Szawela nieboszczyka mieszczanina Stołpeckiego za sto czterdziesci osm beczek soli sprzedaney pieniondze żydzi złotych dwa tysiące dwiescie y sześćdziesiąt złotych odebrali, za listem pisanym od syna pana Fursowego; na tym iako list prywatnie pisany do tegoż syna iest prawdziwie żydowski, prosząc, aby pozwolił odebrać te pieniondze od Szawela żydom, kiedy żyd żyda w Starodębie zostawił, na tym iako za te pieniondze od Szawela wzięte rekuperowany żyd iest z stamtąd, na tym iako beczek pięćdziesiąt soli sami żydzi furmanom oddali za furę, na tym iako żydowskiey soli w zastaw daney panu Fursowi więcey na dwiescie . . . . . beczki nie masz, na tym iako Szawel dziewiętnascie beczek sledzi oddał za pisaniem, ktore po smierci pisanie żona oddała panu Fursowi, na tym iako te pisania listy na ten czas są pisane tylko tamtego czasu, iako data iest wyrażona w nich, na tym iako nie ten syn contrakt wrocił, ale za osm talarow żydzi od syna drugiego Pawła kupili, na tym iako s tym contraktem dwa obligi nie wypłacone ieden na złotych szesset trzydziesci, drugi na złotych trzysta pięćdziesiąt dostał się żydom od tegoż Pawła syna wespoł s kontraktem te dwa obligi, na tym iako prawdziwie żydzi winni tę summę, na tym iako za spichrz żydowski zapłacił złotych pięćdziesiąt sześć z porachunku do reiestru żydzi winni złotych pięćdziesiąt ieden, groszy iedynascie, za przysięgo z osobami w liczbie wysz pomienionemi, od daty tego dekretu za niedziel cztery w Stołpcach, maiętnosci moiey, panu Fursowi te sol ma starosta moy wydać ceny, po czemu teraz z przystani moiey Stołpeckiey idzie beczka soli, a za resztę przychodząca szkodami prawnemi podług zaprzysiężenia w ieden comput zniesioney wolno prawem dochodzić panu Fursowi u wszelkiego sądu y prawa, do ktorego żydzi należą sądu, a od teraznieyszey żałoby żydowskiey być ma wolnym pan Furs burmistrz. J na tom dała ten dekret moy z podpisem ręki mey. Działo się w Pilaszkowiczach daty wysz pisaney. У того декрету

печать притиснена и подпись руки в тые слова: Anna s Potoka Stanisławska woiewodzina Kiiowska. Который же тотъ декретъ за покладанемъ и прозьбою особы верху менепое есть до книгъ кгродъскихъ Минскихъ, прынятъ, актыкованъ уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1678 годъ, № 11787, л. 1153—1154.

№ 39.—1678 г. Мая 20.

Трибунальный декретъ, присуждающій Сусанну Быковскую и сыновей ея къ уплатѣ Слонимскимъ жидамъ Берку и Якову Шимановичамъ девяти тысячъ золотыхъ польскихъ долгу.

Року тысеча шестьсотъ семьдесятъ осьмого, месеца Мая двадцатого дня.

Въ справе жидовъ места Слонимского Берка, Якуба и Моизешовича Шимановичовъ зъ ей милостью пани Зузанною Бистрановскою Александровою Быковскою—подстаростиною Слонимскою и сынами ей милости, ихъ милостями паны Яномъ, Геронимомъ и Петромъ Быковскими, яко сукцесорами всякихъ добръ по зошломъ его милости пану Александру Быковскому позосталыхъ и вѣчниками маетности Хилчицовъ, въ повете Лидскомъ лежачой, за позвомъ менечи вперодъ о злый заочный переводъ права, то есть, въ одержанью двохъ суду каптурового Слонимского декретовъ въ ро(ку) тысеча шестьсотъ семьдесятъ четвертомъ, одинъ дня шостого месеца Марца, а другій въ томъ же року месеца Ноября семого дня, черезъ зошлого его милости пана Александра Быковского, малжонка теперь позваной, на жидахъ жалуючихъ безъ поданья позву одержаныхъ, а потомъ до верненья обликговъ голыхъ такъ зошлого Шимоновича, родича теперь жалуючихъ, яко и ихъ самыхъ взглядомъ контрактовъ и гандліовъ Кролевецкихъ зошломy его милости пану подстаростему Слонимскому даныхъ до выплаченья сумы въ Кролевцу за товары помененыхъ жидовъ взятое и о забранье двохъ витинъ зо всякими статками до вицины належачими, затымъ до знесенья тыхъ суду каптурового декретовъ, а о шкоды и о заплаченье верху менованое сумы; ижъ ей милость пани Быковская и панове сынове ей милости, будучи о то позваными, передъ нами до права не становили, прото мы судъ ихъ милости, яко права непослушныхъ, въ року завитомъ на упадъ въ речи здаемъ, а водле права и жалобы позовное тые декрета суду каптурового Слонимского черезъ его милости пана Быковского на жалуючихъ жидахъ въ року тысеча шестьсотъ семьдесятъ четвертомъ, одинъ месеца Марца шостого дня, а другій месеца Ноября семого дня одержаные, вжо и кромъ жадное присеги зъ особъ помененыхъ жидовъ зо всимъ всказомъ, въ нихъ выражонымъ, зносимъ и касуемъ, а затымъ любо-бы слушне ей милости пани Быковская водле права посполитого въ плаченьe совитости попадала, лечъ же оныхъ и сама сторона, хотечи яко найрыхлей при своей власности зоставати, не афектовала, только абы ей милость пани Быковская и панове сынове ей милости самую истизну водле помененыхъ контрактовъ деветь тысечей золотыхъ серебное монеты винныхъ, за поданьемъ собѣ о семъ декрете нашомъ въ чотырохъ неделяхъ обвещеньемъ, тутъ передъ нами судомъ жалобливымъ жидомъ подъ троякими заруками у Вилни оддали и заплатили наказуемъ, а помененые жиды места Слонимского тую суму отобравши, листы, записы, контракты, реестра и увесь въ той справе урощоный прокгресъ правный ей милости пани Быковской оддати и вернути повинни будутъ.

Изъ книги Главнаго Литовск. Трибунала за 1678 г. № 262, л. 449.

№ 40.—1678 г. Октября 1.

Явка универсала, выданнаго Униховскимъ евреямъ Ицку Зельмановичу и Абраму Лейбовичу на право собиранія пошлины.

Лета отъ нароженя Сына Божого тысеча шестьсотъ семьдесятъ осмого, месеца Октября первого дня.

На враде кгродскомъ в замку господарскомъ Минскомъ, передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володковичомъ, городничимъ и подстаростимъ Минскимъ, постановившисе очевисто слуги скарбовые панове Ицко Зелмановичъ и Абрамъ Лейбовичъ покладали и ку актыкованю подали до книгъ кгродскихъ Минскихъ универсалъ на цѣло ново подвышоное собе служачый, на речь в немъ выжей мененую, одъ его милости пана Богуслава Униховского писара земского Новгородского, администратора целъ великого князьства Литовского даный, просечи абы тотъ универсалъ былъ до книгъ кгродскихъ Минскихъ принятъ и уписанъ, который уписуючи у книги отъ слова до слова такъ се в собе маетъ: Wszem w obec y każdemu z osobna, komu by o tem wiedzieć należało, mianowicie panom y ludziom wszelakiey condytii rożne handle odprawuiącym. Po zaleceniu usług donosze do wiadomosci, iż z władzy urzędu naszego, a za wyrazną wolą iasnie wielmożnego iego mosci pana podskarbiego wielkiego xięstwa Litewskiego naznaczamy do komory Minskiey Jcka Zelmanowicza żyda, arędarza Stwołowickiego y Abrama Leybowicza żyda Mirskiego za pisarzow cła nowopodwyszonego; maią zostawać y funccią pisarską iako naywierniey y życzliwiey skarbowi rzeczy pospolitey służąc odprawować, cło pomienione od ludzi handluiących bez żadney folgi podług instruktarza skarbowego odbierać, postrzegaiącego aby naymnieyszey szkody y uymy skarbowi rzeczy pospolitey nie było. A iesli by kto ważył się tę komorę miiać, y niezwyczaynemi goscincami przeieżdżać, tedy pozwalamy takowych towary wszelkie na skarb rzeczy pospolitey confiscować y za przemyte zabrawszy, takowe towary do nas administratorow odsyłać, ugod żadnych ni s kim o przemyte nie czynić bez wiadomosci y woli naszey. Na co dla lepszey powagi y wiary rękami naszemi ten uniwersał przy pieczęci skarbowey podpisaliśmy. Pisan w Słonimie, dnia czternastego miesiąca Septembra, roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt osmego. У того универсалу при печати скарбовей великого князьства Литовского подпись руки тыми словы: Bogusław Unichowski, pisarz ziemski Nowogrodzki, administrator cel wielkiego xięstwa Litewskiego. Который же тотъ универсалъ, за поданемъ оного черезъ особъ верху мененыхъ до актъ, есть до книгъ кгродскихъ Минскихъ принятъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1678 г., № 11787, л. 1209.

№ 41.—1678 г. Октября 12.

Заемная запись представителей Гродненскаго еврейскаго кагала, выданная настоятельницѣ Гродненскаго женскаго Базиліанскаго монастыря на 2000 зол. польск.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ семъдесятъ осмого м-ца Октебра дванадцатаго дня.

На рокохъ судовыхъ земъскихъ по светомъ Михале святе Римъскомъ водълугъ права припалихъ и судовне у Городне порадкомъ статутовимъ отправованихъ, передъ нами Томашомъ Воловичомъ судею, Петъромъ Хрепътовичомъ подъсудъкомъ, Алекъсандромъ Воловичомъ писаромъ, врадниками судовими земъскими повету Городенского, постановивъшисе очевисто инъшие жиди, и которие на близко минулихъ рокохъ сегорочнихъ Троецкихъ

восполъ з другими ставать не могли, то есть Марко Маеровичъ, Зельманъ Левковичъ, Якубъ Изаковичъ Файшовичъ оповедали, покладали и признали листъ свой добровольний, водлугъ права справъленний, видеркафовий записъ на речъ въ нимъ виражоную о Бозе велебнимъ ихъ милостямъ панъномъ Базилианъкомъ конъвенту Городенского даний и служачий и вжо одъ другихъ ихъ спулстаръшихъ на вишъ речонихъ Троецкихъ рокохъ сознаний, которий и они зъ особъ своихъ устънимъ своимъ ствердивъши созънанемъ просили, аби тотъ записъ повъторе сознанний билъ до книгъ земъскихъ повету Городенского справъ вечистихъ принятъ, акътикованъ и уписанъ, которий уписуючи у книги теперешнихъ роковъ такъ се въ собе маетъ: My żydzy starsi konwentu Grodzieńskiego na imie Marko Jozefowicz, Hirsza Salomonowicz, Zelman Lewkowicz, Szawel Jzakowicz, Oza Samuel Abramowicz, Marko Maierowicz, Leyba y Jakub Jzakowicz Fayszowicz ieden za drugiego ręcząć y obowiązuiąc, czyniemy wiadomo tym naszym dobrowolnym listem wyderkafowym zapisem w Bodze wielebney icy mość pannie Febroni Sirucownie starszey zakonnicy reguły zakonu swiętego Bazylego wielkiego konwentu Grodzieńskiego y wszytkim zakonnym pannom w tym klasztorze będącym danym na to, iż my wysz specifikowani żydzi, będąc potrzebni summy pieniędzy, wzieliśmy, pożyczyli y rękoma naszymi gotową rękodayną summę dwa tysiące złotych u ich mosciow panien odliczyli na cały kahał w szkole Grodzieńskiey, prawem wyderkafowym, w roku teraznieyszym siedmdziesiąt osmym miesiąca maia osmego dnia, to iest swięto swiętego Stanisława biskupa, swięta Rzymskiego, podług nowego kalendarza, od ktorych dwoch tysięcy mamy y powinni będziemy począwszy od roku teraznieyszego tysiąc szesćset siedmdziesiąt osmego, dnia osmego Maia, swięto swiętego Stanisława, złotych sto czterdziesci wyderkafu rok po roku do konwentu ich mość Grodzieńskiego, tak teraznieyszey w Bodze wielebney, iako y po iey mość następcy y wszystkim tego klasztoru pannom zakonnym aż do oddania summy pieniędzy pomienionych, terminu nie pochibiaiąc y iedno godzino, mamy pomieniony wyderkaf sto czterdziescie złotych oddawać, waruiąc żebyśmy przepomniawszy tego listu od nas danego, pomienionego wyderkafu nie oddali y iednym dniem pochibili, tedy pozwalamy, iako do wszelkiego sądu y prawa grockiego ziemskiego głownego trybunalnego iego krol. msci assesorskiego y tempore interregni kapturowego iak za żywota nas iako y sukcessorow naszych cały kahał pozwać albo zakazem zakazać, a my nie zażywaiąc żadney naymnieyszey dylaty y żadno rzeczo ani chorobo nie wymawiaiąc, mamy stać, a stanowszy dwoiakie zaręki mamy zapłacić, a i po zapłaceniu zarąk, względem nieoddania kwoty przecie ten nasz wyderkafowy list aż do oddania samey sumy dwuch tysięcy przy zupełney mocy zostawać ma. Y na tośmy dali ten nasz list dobrowolny wyderkafowy zapis podpisem nas wszystkich wysz specifikowanych, iako y s podpisami rąk ich mość panow pieczętarzow od nas ustnie y oczewisto uproszonych, ktore na podpisach ręce swe wyrazili y pieczęci przycisneli. Działo się w Grodnie, roku tysiąc szesćset siedmdziesiąt osmego, miesiąca Maia osmego dnia. У того листу при печатяхъ подъпис рукъ самихъ жидовъ характеромъ гебрейскимъ въ книгахъ Троецкихъ по польску вытлумачоние и вписание, а ихъ милос. пановъ печеторовъ тими слови: Ustnie, a oczewisto proszony pieczętarz od kahału Grodzieńskiego Tomasz Wołowicz, sędzia ziemski Grodzieński, do tego zapisu ręką mą podpisałem; ustnie proszony do tego zapisu wyderkafowego pieczętarz od starszych żydow w tym liscie wyrażonych podpisałem Aleksander Wołowicz, pisarz ziemski Grodzieński; ustnie y oczewisto proszony pieczętarz od żydow kahału Grodzieńskiego w tym liscie wyderkafowym wyrażonych Jan Kazimierz Matuszewicz ręką. Которий же тотъ листъ за уст-

нимъ и очевистимъ его черезъ вижъ мененихъ жидовъ сознанемъ есть до книгъ земъскихъ повету Городенъского справъ вечистихъ роковъ теперешънихъ повъторе записанъ.

Изъ книги Гродненскаго земскаго суда за 1676—1681 г., № 6844, л. 824.

№ 42.—1678 г. Ноября 20.

Долговая запись, данная старшими евреями Пинскаго кагалу Пинскимъ іезуитамъ на сумму 1500 золотыхъ польскихъ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ семьдесятъ девятого, месеца Генвара шестьнадцатого дня.

На враде кгродскомъ въ замку господарскомъ Пинскомъ, передо мною Станиславомъ Казимеромъ Токарскимъ подстолимъ и подстаростимъ Пинскимъ, отъ вельможного его милости пана Яна Кароля на Дольску Дольского, подчашого великого князьства Литовского, старосты Пинского установленымъ, постановившисе очевисто жидове старшіе кагалу Пинского покладали листъ добровольный вечистый записъ свой въ Бозе превелебному его милости ксендзу Марціянови Колаковскому ректорови колеюмъ Пинского соціетатисъ Езу отъ помененыхъ жидовъ старшихъ и всее синакгокги кагалу Пинского на речъ въ немъ выраженую даный и служачій, которого во всемъ такъ сами жидове старшіе и всего кагалу и синакгокги Пинское именемъ устнымъ и очевистымъ признаньемъ своимъ ствердивши, просили мене, абы тотъ листъ оный до книгъ кгродскихъ Пинскихъ принятъ и уписанъ былъ. Я врадъ того листу огледавши и читаного выслухавши до книгъ уписать есми велелъ, которого вписуючи въ книги слово до слова такъ се въ собе маетъ: Ja Boruch Nachmanowicz, Ja Man Chaymowicz, Ja Chemia Eziiaszewycz, ia Mowsza Dawidowicz, ia Leyba Jakubowicz, ia Michiel Zelikowicz, ia Bęiamin Juzefowicz, ia Michel Jliaszewicz, ia Morduchay Moyżeszowicz, ia Leyba Aronowicz, ia Jcko Szymonowicz y ia Jozef Moyżeszowicz żydzi starszy kahału miasta iego królewskiey mosci Pinskiego, swoym, żon, dzieci, potomkow y sukcesorow naszych, także y wszytkich żydow w synagodzie Pinskiey teraz y na potomne czasy będących imieniem, odstompiwszy swey własney sobie należącey Jurzdykciy, prawa y wolnosci, a pod tę zapis iego wszytką zaręki, sowitosci, obowionzki y warunki sobie samych, żon y dzieci, potomki y sukcesory naszy także wszytko synagogi nasza żydowską poddaiąc obowiązuiąc y wcielaiąc, a iedna osoba za drugo ręcząc y zapisuiąc, wiadomo czynimy y zeznawamy samy na siebie tym listem dobrowolnym wieczystym zapisem naszym komu by o tym wiedzieć należało teraz y na potym będoncego wieku ludziom, iż my kahał y wszytka synagoga nasza żydowska Pinska, będąc potrzebnemy summy pieniędzy tedy wzieliśmy y pożyczyli y spełna do rąk naszych odebraliśmy gotowo rękodayną summe kosciola Łahyszynskiego należącego do koleum Pinskiego socyetatys Jezu to iest złotych tysiąc pięćset polskich w Bodzie wielebnego iegomosci xiędza Marciana Kołakowskiego, rektora koleium Pinskiego Societatis Jezu, ktorą te summę tysiąc pięczeth złotych polskich na wszytek kahał nasz żydowski Pinski y na wszytkie żydy tu w miescie iego królewskiey mosci Pinskim, iako też w miastach, miasteczkach, wsiach mieszkaiących, a do kahału synagogi naszey Pinskiey teraz y na potomne czasy należących, przy tym szkoły nasze wszystkie, tudziesz domy, placy, grunty, kramy, towary, summy pieniędzny gdzie y u kogo kolwiek będącey, także y na same osoby, dzieci, potomki y sukcesory naszy wnosimy wiecznemi czasy, od ktorey to realney sumy tysiąca pięciuset złotych polskich do kosciola Łahyszynskiego pożtkuy po stu pięciudziesiąt złotych polskich na każdy rok my samy y wszytka synagoga

nasza żydowska na miescu pewnym, w koleum ichmosciow xiędzy Jezuitom Socyetatis Jezu w Pinsku, w dzień swiętey Katarzyny swięta rzymskiego dnia dwudziestego piątego miesiąca Nowembra, podług nowego kalędarza, moneto dobro, ktora w koronie Polskiey y w wielkim xięztwie Litewskim bez żadnego braku brana bendzie oddawać, płacić zapisuiemy y powinny będziemy, iakoż płacenia tego pożytku termin zaczynać się ma w roku da pan Bóg przyszłym tysiąc sześćset osmdziesiątym, na pomieniony termin swiętey Katharzyny swięta rzymskiego, a ieżelibyśmy pozytku sta pięciudziesąt złotych polskich w którym kolwiek roku iegomosci xiędzu rektoru kollegium Pinskiego y sukcessorom iegomosci do kollegium Pinskiego należącego nie oddali, w ktory kolwiek termin pochibili, tedy te summę realną tysiąc pięćset złotych polskich y pożytek przy tym sowitosci, zaręki y iakie szkody gołosłownie mianowane iegomosci xiędzu rektorowi kollegium Pinskiego zapłacić mamy, daiąc wolność, ieżelibysmy tego pożytku wyżey mianowanego iegomosci xiędzu rektorowi collegium Pinskiego na terminie naznaczonym, w ktorym kolwiek roku, my sami, abo successorowie nasi nie oddali, tedy nie oddanie pożytku, a za pochybieniem kturego kolwiek terminu za samo summe realno tysiąc pięcset złotych, za sowitość, zaręki y szkody szkoły nasze w miescie iego krolewskiey mosci Pinskim murowano y drewniano y rezniczo, także we wszytkich miastach, miasteczkach, wsiach będące, a do kahału Pinskiego należące, przy tym komory, kramy, domy nasze, bez żadnego dekretu, sondu, zapozwu, zakazu sług urzędowych zapieczentować nas samych, żon y dzieci y sukcessorow naszych do więzienia brać, towary, domy, grunta, summy pieniędzne od nas, bez urzędu, tylko podług upodobania swego, odbierać na swoy pożytek bez żadney taksy urzędowey obracać y potym więzieniu nas y sukcessorow naszych trzymać, poky summe realno tysiąc pięcset złotych y pożytek od niey także troiakie zaręki, sowitosci, szkody gołosłowne mianowane iegomosci xiędzu rektorowi do kollegium Pinskiego zapłacimy. A my praw y wolnosci naszych żydowskich od nayiasnieyszych królów ichmosciow Polskich y wielkich xiążąt Litewskich przed tym teraz maiących y na potym otrzymanych dobrowolnie odstompiwszy, temu wszytkiemu my sami, a po nas sukcessorowie naszy także wszystka synagoga nasza żydowska w miescie Pinskim y wszysci żydzi nasi w miastach, miasteczkach we wsiach zostaiące, a do kahału Pinskiego należące dosić czynić zapisuiemy się, nie pozywaiąc o to iegomosci xiędza rektora do żadnego sądu y prawa, pod zakładem na siebie iako sama rzecz wynosi troiakich zarąk y sowytosci, do tego nie mamy się zakładać prawamy, przywilieiamy naszemy żydowskiemi, gleytami, libertaciiami, listami iego królewskiey mosci żelaznemi, ani obłożną chorobą siebie samych, posłanca, umocowanych, a zgoła żadnemi obronami, obmowami, terminami, przyczynami, wymysły ludzkiemi wynayduiomemi, w statucie y konstytuciiach opisanemi, spustoszeniem przez ogień y nieprzyiaciela, ale zawsze ex nunc uyscić się mamy y powinni będziemy, waruiemy tq iednak sobie, iż iegomość xiądz rector collegium Pinskiego teraznieyszy, ani sukcessorowie iegomosci, żadnemi sposobami, ani listami iego królewskiey mosci u nas tey sumią collegium Pinskiego tysiąca pięciuset złotych wiecznemi czasy odbierać nie mamy, oprocz tylko gdybychmy ktorego roku pożytku sta pięciudziesiąt złotych polskich na naznaczonym terminie nie oddali, tedy my ichmosciom iuż samo summe realną tysiąc pięcseth złotych, pożytek, także sowitosci y troiakie zaręki oddawać mamy. Y to też my żydzi kahał Pinski waruiemy, iż uchoway panie Boże pod czas oddania pożytku od realney summy na terminie przypadłym w miescie Pinskim incursyi nieprzyiacielskiey, tedy to pochybienie terminu leżec nie ma, ale po ustąpieniu takowego nieprzyiaciela z miasta Pinska naydaley za

niedziel cztyry ten pożytek collegium Pinskiego w coleum Pinskim albo gdzie ichmość xiędz recktor rezydować będzie, za daniem nam gdzie kolwiek y na ktorym kolwiek mieyscu wiadomosci, oddać mamy y powinni będziemy pod wyżey mianowanymi zarękami, warunkami y obowiązkami. Y na to my wyżey mianowani żydzi miasta iego królewskiey mosci kahału Pinskiego daiemy w Bodze wielebnemu iegomosci xiędzu rectorowi collegium Pinskiego ten nasz dobrowolny zapis pod pieczęciami y s podpisami rąk naszych, także z podpisami rąk y pieczęciami ichmosciow panow obywatelow powiatu Pinskiego od nas ustnie y oczewisto uproszonych na podpisach rąk ichmosciow niżey wyrażonych. Pisan w Pinsku, roku tysiąc sześćseth siedmdziesiąt osmego, miesiąca Nowembra dwudziestego dnia. У того листу добровольного запису вечистого при печатехъ подпись рукъ жидовскимъ письмомъ подписаныхъ пятнадцать, а подписи рукъ ихъ милостей пановъ печатаровъ тыми словы: Ustnie oczewisto proszony pieczętarz do tego zapisu od panow żydow starszych kahału Pinskiego Arnolf Giedroyć, podkomorzy powiatu Pinskiego ręką swą. Ustnie proszony pieczętarz do tego zapisu od kahału Pinskiego Bazyliy Stanisław Godebski czesznik powiatu Pinskiego. Ustnie proszony pieczętarz do tego zapisu od panow żydow wszytkich kahału Pinskiego Konstanty Lagora-Wałkanowski. Который же тотъ листъ добровольный вечистый записъ за очевистымъ признаньемъ особъ верху мененыхъ до книгъ кгродскихъ Пинскихъ естъ уписанъ.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1679 годъ, № 13027, л. 134—138.

№ 43.—1679 г. Января 16.

Другая долговая запись, данная Пинскимъ кагаломъ Пинскимъ іезуитамъ на сумму 1500 золот. польскихъ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ семьдесятъ девятого, месеца Генвара шестьнадцатого дня.

На враде кгродскомъ въ замку господарскомъ Пинскомъ передо мною Станиславомъ Казимеромъ Токарскимъ, подстолимъ и подстаростимъ Пинскимъ, отъ вельможного его милости пана Яна Кароля на Дольску Дольского, подчашого великого князьства Литовского, старосты Пинского установленымъ, ставши очевисто жиды старшіе кагалу места его королевское милости Пинска, положивши листъ свой добровольный записъ его милости въ Богу превелебному ксендзу Марцинови Колаковскому, ректорови колеюмъ Пинского соціетатисъ Езу на речъ въ немъ выражоную, одъ тыхъ же жидовъ старшихъ и целого кагалу отъ всее синакгкоги жидовское места Пинска даный и служачій, которого во всемъ устнымъ и очевистымъ признаньемъ своимъ и именемъ усего кагалу синакгокги жидовское места Пинского ствердивши, просили абы тотъ листъ принятъ и до книгъ кгродскихъ Пинскихъ инсерованый былъ, которого я врадъ принявши и читаного выслухавши до книгъ уписать есмо велелъ, а уписуючи въ книги слово до слова такъ се въ собе маетъ: My ja Boruch Nachmanowicz, ja Man Chaimowicz, ja Chemia Eziiaszewicz, ja Mowsza Dawidowicz, ia Leyba Jakubowicz, ja Jakub Jzakowicz, ia Michel Jakorowicz, ja Michel Zelikowicz, ia Leyba Zelikowicz, ia Jakub Leybowicz, ia Beniamin Jozefowicz, ia Leyba Aronowicz, ia Michel Jlewicz, ia Morduchay Moyzeszowicz y ia Jozef Moyżeszowicz żydzi starsi imieniem całego kahału szkoły w miescie iego królewskiey mosci Pinskim y wszystkich szkoł synagog y po roż-

nych miastach y miasteczkach y wszytkich żydow, gdzie kolwiek mieszkaiących, do kachału Pinskiego należących, mianowicie: Lachowicze, Kleck, Chomsk, Janow, Drogiczyn, Motol, Turow, Dawid Grodek, Kozan Grodek, Łachwa, Stolin, Wysock, Dąbrowica, Lubaszow y inne wszyscy iedna osoba za drugo ręcząc, swoich iursdyk, praw, wolnosci odstąpiwszy, pod ten list dobrowolny zapis nasz y iego wszytkie punkta, paragrafi, obowiązki niżey wyrażone, samych siebie, szkoły wszytkie pomienone y nie pomienione, do kahału naszego należące, wszytkie y wszelakie maiętnosci, domy, kramy, towary, leżące y ruchome, summy pieniężne gdzie y u kogo kolwiek będące, poddaiąc y obowiązuiąc zapisuiemi się, wiadomo czyniemy y zeznawamy tym naszym listem dobrowolnym zapisem, iż my będąc potrzebnemi summy pieniędzy wzieliśmy, pożyczyli y spełna do rąk naszych odliczywszy odebrali gotową rękodayną summę pieniędzy szpitalnych tysiąc pięćset złotych polskich u w Bodze wielebnego iegomosci xiędza Marcina Kołakowskiego rektora Collegium Pinskiego Societatys Jezu, ktorą summę na szkołe naszą Pinską y wsytkie szkoły sinagogi pomienionych y niepomienionych miast, miasteczek do kachału naszego należące, także wszytkie maiętnosci nasze leżące, domy, kramy, placy y ruchome rzeczy y wszelkie towary y summy pieniężne, gdzie kolwiek y u kogo kolwiek będące y same osoby naszy poddaiemy y zapisuiemy, ktorą summę mamy y powinni będziemy iegomosci xiędzu rektorowi y sukcessorom iegomosci do szpitala ichmosciow xięży iezuitow Pinskich oddac spełna moneto dobrą, iaka na ten czas będzie brana, bez żadnego braku, za lat trzy, to iest w roku da Pan Bóg przyszłym tysiąc sześćset osmdziesiąt wtorym w dzień Gromnic, według nowego kalendarza, dnia wtorego Lutego, na mieyscu pewnym w collegium Pinskim ni w czym tego dnia y terminu nie pochibiaiąc pod sowitoscią y troiakiemi zarękami y nagrodzeniem szkod, krom żadnego dowodu, tylko na gołe słowo mianowanych, od ktorey summy czynszu mamy oddawać do szpitala iegomosci xiędzu rectorowi y successorom iegomosci w collegium, to iest w roku tysiąc sześćset osmdziesiątym, miesiąca Februarij wtorego dnia złotych polskich sto pięddziesiąt, w roku tysiąc sześćset osmdziesiąt pierwszym złotych sto pięddziesiąt, a w roku tysiąc sześćset osmdziesiąt wtorym także złotych sto pięddziesiąt y samą realną summę mamy oddać złotych tysiąc pienćset. A ieżelibyśmy z iakowey kolwiek okazyey na pierwszym pomienionym terminie pomienionego czynszu do szpitala iegomosci xiędzu rectorowi po gotowiu samey summy realney na terminie nie oddali y by iednym dniem pochybili, tedy iuż sowitosci, zaręki troiakie, szkody y nakłady iakie kolwiek słowne mianowane, krom żadnego dowodu płacić mamy y powinni będziemy y wolno będzie iegomosci xiędzu rectorowi Pinskiemu tak samemu przez się, iako y przez kogo innego według woli iegomosci zaraz za nieoddaniem na pierwszym terminie czynszu, szkole naszą w Pinsku będącą murowaną y rzeznicką pieczętować, także y wszytkie szkoły, bożnicy, synagogi po miastach miasteczkach pomienionych y niepomienionych do kachału naszego należących, także domy, placy, kramy ze wszytko y wszelako ruchomoscią, towary iakie kolwiek y gdzie kolwiek nalazszy y na drodze gdzie kolwiek potrafiwszy y summy pieniędżne gdzie kolwiek y u kogo kolwiek będące y nas samych kogo kolwiek, bez żadnego sądu, prawa y urzędu, bez widzow urzędowych zabierać, y do więzienia swego iakiego kolwiek brać y osadzać wolny y mocni będą y póty więzieniu mieć puki wola iegomosci xiędza rectora y successorow iegomosci aż do dosić uczynienia we wszytkim y do namnieyszego grosza zupełnie zapłacenia, a my iegomości xiędza rektora y sukcessorow iegomosci o to do żadnego sądu, prawa y urzędu pozywać y turbować nie mamy y niebędziemy mogli y nikt inny żaden protector z strony naszey y z

swoiey niema y nie będzie mogł, pod zaręko wysz pomienioną y nagrodzeniem szkod, a ieżeliby ta sprawa z iakiego kolwiek terminu miała przed sąd iakowy kolwiek przypaść, tedy ten sąd nie przymuiąc y nie przypuszczaiąc nas do sądu y prawa swego y nie przymuiąc od nas y nie od kogo inszego żadnych obron nie tylko wymysłem ludzkim wynaydzionych, ale by y naprawnieyszych y nasłusznieyszych apelatiy, do wyszego sądu niedopuszczaiąc, ma ten list nasz stwierdzić y zaręki wskazać, a my nie zasłaniaiąc się prawami, wolnosciami, listami żelaznemi, większoscią sprawy, zapozwaniem do wyszszego sądu prawa, nie odzywaiąc się większoscią spraw, nie wymawiaiąc się y nic przeciwką temu zapisowi naszemu nie mowiąc zaręki, szkody y nakłady, by y kilka kroć, ile tego potrzeba będzie płacić y we wszytkim temu zapisowi naszemu dosić czynić mamy y powinni będziemy, pod temiż zarękami wysz mianowanemi. J na to daiemy ten nasz list dobrowolny zapis z pieczęciami y z podpisami rąk naszych y ichmosciow panow pieczętarzow od nas ustnie y oczewiscie do tego naszego listu uproszonych na podpisach rąk niżey wyrażonych. Pisan w Pinsku, roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt dziewiątego, miesiąca Januarij piętnastego dnia. У того листу добровольного запису подпись рукъ жидовскимъ письмомъ при печатехъ подписаные пятнадцать, а подпись рукъ ихъ милостей пановъ печатаровъ тыми словы: Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz do tego zapisu od wszytkich żydow starszych kahału Pinskiego Arnolf Giedroyc, podkomorzy powiatu Pinskiego ręką swą. Oczewisto proszony pieczętarz od żydow Pinskich wszytkiego kahału do tego zapisu Kazymierz Giedroyć, mieczny woiewodztwa Wilenskiego; ustnie y oczewisto proszony pieczętarz, od starszych żydow kahału miasta Pinskiego do tego zapisu podpisuię się Konstanty Stecewicz, namiesnik grodu Pinskiego. Который же тотъ листъ добровольный записъ за очевистымъ признаньемъ особы верху мененые до книгъ кгродскихъ Пинскихъ есть уписанъ.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1679 г., № 13027, л. 138—140.

№ 44.—1679 г. Марта 5.

Жалоба Пинскаго Магистрата на неуплату подымнаго Пинскими евреями за купленные имъ у Пинскихъ мѣщанъ дома.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ семьдесятъ девятого, месеца Марца пятого дня.

На враде кгродскомъ въ замъку госъподаръскомъ Пинъскомъ передо мъною Станисълавомъ Казимеромъ Токаръ скимъ, подъстолимъ и подъстаросътимъ Пинъскимъ одъ вельможъного его милосъти пана Яна Кароля на Дольску Дольского, подъчашого великого князьства Литовъского, старосты Пинъского усътановъленънымъ: opowiadali y soleniter protestowali się sławetni pan Jan Kazimierz Osowiecki y pan Trochim Ryżkiewicz burmistrze tegoroczni miasta iego krόlewskiey mosci Pinskiego na niewiernych żydow starszych kahału miasta iego krόlewskiey mosci Pinskiego o to, iż obżałowani po zaprysiężoney abiuracie w roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt siodmego rożnych rokow, miesiący y dny, domow z placami y z budynkami do kilka dziesiąt s podiurzdykciey prawa magideburskiego pokupiwszy u mieszczan rożnych, podymnego do żałuiących burmistrow y do skarbu iego krόlewskiey mosci y rzeczy pospolitey nie płacą, ani płacić chcą, ale żałobliwy sami według pierwszey abiuratiey za requisitią y nastąpieniem ichmosciow panow skarbowych wypłacać musieli, przez co do wielkich szkod, tak dla niewydania od pomienionych dymow podymnego, iako y innych podatkow, przyszły że y do tych czas na retętach zostaią, wypłacić się nie mogli ani mogą, ktore to dymy na osobliwym regiestrze są spisane o

ktore niewydanie s tych dymow podymnego iakoby o szkody w tym podięte y paeny prawne chcąc żałuiące z obżałowanemi żydami prawem czynić, paen prawnych y szkod swych na nich dochodzić, dali tę swoią protestacią do xiąg grodu Pinskiego zapisać. Што есть записано.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1679 годъ, № 13027, л. 195.

№ 45.—1679 г. Марта 15.

Привилегія короля Владислава IV евреямъ м. Липска.

Roku tysiąc siedmsett sześćdziesiątego pierwszego miesiąca Februaryi piątego dnia.

Na rokach sądowych Ziemskich Grodzienskich S-o Trzykrolskich in loco solito w Grodnie porządkiem prawa pospolitego sądzących się, przed nami Eustachim Michałem Benedyktem Alexandrowiczem sędzią, Marcinem Janem Nepomucenem Olizarowiczem podsędkiem, Tomaszem Littaworem Chreptowiczem miecznikiem y protunc pisarzem, urzędnikami ziemskiemi powiattu Grodzienskiego, stawaiąc personaliter u sądu patron Jmć Pan Kazimierz Wulmer podczaszy Smolenski, opowiadał, prezentował y do akt podał przywiley confirmationis krola Jana Trzeciego żydom przykahałku Lipskiego służący, prosząc ażeby ze wszystką w nim insolowaną rzeczą był do xiąg ziemskich spraw wieczystych przyięty y wpisany, który my urząd wpisać rozkazawszy tenor sequitur estque talis: Jan Trzeci z Bożey łaski król Polski wielki xiąże Litewski etc. Oznaymujemy tym listem przywileiem naszym, komu otym wiedzieć należy; pokładany był przed nami przywiley papierowy ręką nayiasnieyszego króla Jmć s.p. Władysława Czwartego, antecessora naszego podpisany, y pieczęcią wielką W. X. L-go stwierdzony, zawieraiący w sobie nadanie wolności na handle kupiectwa y insze rzeczy żydom miasta naszego Lipska, oekonomii Grodzienskiey służących y suplikowano nam przez panow Rad przy boku naszym zostaiących, abysmy mianowany przywiley pomienionym żydom Lipskim mocą y powagą naszą Krolewską stwierdzili, zmocnili y approbowali, który przywiley od słowa do słowa tak się w sobie ma: Władysław Czwarty z Bożey łaski, krol Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmujdzki, Jnflantski, Smolenski, Czernichowski, a Szwedzki, Gottski, Wandalski dziedziczny król. Oznaymuiemy tym listem naszym, komu o tym wiedzieć należy, iakośmy na szczęsliwey coronacyi naszey warowali to generalnym przywileiem, że wszyscy żydzi w. x. Litt. w miastach, miasteczkach naszych mieszkaiący wolne handle y odprawowanie rzemiosł mieć maią, tak y na ten czas, za supliką żydow Lipskich ekonomii Grodzienskiey, reassumuiąc takowy generalny nasz przywiley, deklaruiemy to, że wolno będzie żydom w miasteczku naszym Lipskim mieszkaiącym w domach swych wszelakie napoie szynkować, kramy y kramiki, komorki siemiernicze otworzyste mieć y w nich wszelakie towary mnieysze y większe, droszsze y podleysze y do żywności należące wykładać y onemi handlować, funtem ważyć, łokciem mierząć y sposoby wszelakie do żywności mieć. Bożnicę z nowego fundamentu bez apparentey zbudować y kopiszcze swoie mieć na ustroniu bez pełnienia żadnych powinności, łaźnią na swą potrzebę zażywać, w iatkach też mięsnych y na ulicach wolno będzie każdemu rzeznikowi żydowskiemu mięso przedawać, płat podług arędy urodzon. oekonoma Grodz. teraznieyszego y na potym będących daiąc, ktemu waruięmy to żydom Lipskim, że in casu pogorzenia, wolno im będzie znowu się budować, to iest domy, kramy, kramiki, bożnicę, łaźnią, iatki, kletki rzemiesnikow żydowskich circa coercitia rzemiosł podług generalnego przywileiu żydom od nas danego zachowuiemy, wyimuiąc tak od jurisdictey mieyskiey a iurisdice oekonoma

naszego Grodzienskiego, z wolną do sądu naszego appelacyą podaiąc, y do składek mieyskich y innych cięźarow y podatkow prócz głowszczyzny wyimuiemy. Z placow y domow swych na żadne tłoki chodzić, ani w podwody iezdzić, procz zwyczaynego oekonomowi naszemu należącego płatu według dawnego zwyczaiu nie będą powinni, nawiązka każdemu żydow iaka iest w statucie w. x. L. opisana ma być dawana. Wygony mieyskie dla bydła na popas iako y mieszczanom Lipskim wolne im być maią. Przy których wolnosciach y pożytkach, tak generalnym przywileiem naszym iako y ninieyszym warowanych y pozwolonych aby spokoinie krom żadney od urzędu dwornego iako y od mieszczan przeszkody zachowani byli mieć chcemy. Na co dla lepszey wiary ręką się naszą podpisawszy, pieczęć W. X. L. przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Nowymdworze dnia XVI miesiąca Octobra roku pańskiego MDCLIII, panowania naszego Pols. XI, a szwedz. XII roku. Vladislaus Rex. My tedy Jan Krol skłoniwszy się do mianowaney supliki iako słuszney y z prawem pospolitym zgadzaiącey się zwyż inserowany przywiley we wszystkich punktach, kondycyach, artykułach, paragrafach, stwierdzamy zmocniamy y przy spokoynym nadaniu y używaniu wolnośći żydow miasta naszego Lipska zachowuiemy ninieyszym listem naszym. Na co się dla większey wagi ręką naszą podpisawszy pieczęć W. X. L. przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Grodnie dnia XV miesiąca marca roku pańskiego MDCLXXIX panowania naszego VI roku. U tego przywileiu przy pieczęci W. X. L. podpis ręki nayiasnieyszego krola Jmci temi słowy: Jan Krol; a na drugiey stronie pieczęci konnotacya y podpis temi słowy: confirmatio przywileiu żydom Lipskim. Athanazy Miączynski podskarbi nadworny Koron. pisarz J. K. Mśći. Na drugiey zaś stronie pieczęci konnotacya y podpisy in eum tenorem: productum na Kommisyi naszey et approbatum w Kuznicy die vigesima sexta Mai tysiąc sześćsett dziewiędziesiątt wtórego roku Stanisław Godlewski R. K. S. Z. m. Kmsarz J. K. Mśći. X. Adam Rokicki proboszcz Sokolski Kmsarz J. K. Mśći. Który to takowy przywiley za podaniem onego do akt przez zwyż wyrażonego patrona iest do xiąg ziemskich Grodzienskich spraw wieczystych przyięty y wpisany.

Изъ книги Гродненскаго земскаго суда за 1759—1761 г., № 6857, стр. 903.

№ 48.—1679 г. Іюля 19.

Явка рѣшенія Главнаго Литовскаго Трибунала по дѣлу Мартина Ючинскаго съ Виленскими евреями о недозволеніи взыскать слѣдуемый ему долгъ съ ихъ имуществъ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ семьдесятъ девятого, месеца Июня деветнадцатого дня.

На враде кгродскомъ въ замку господарскомъ Пинскомъ, передо мною Станиславомъ Казимеромъ Токарскимъ, подстолимъ и подстаростимъ Пинскимъ, отъ вельможного его милости пана Яна Кароля на Дольску Дольского, подчашого великого князьства Литовского, старосты Пинского установленымъ, постановивши-се очевисто Вольфъ Якубовичъ жидъ и школьникъ кагалу места его королевское милости Пинского подалъ ку актыкованью до книгъ кгродскихъ Пинскихъ декретъ екстрактомъ съ книгъ головныхъ трибунальныхъ у Вильне отправованыхъ въ речи и справе въ немъ нижей выражоной, просечи абы тотъ екстрактъ перъ аблятамъ принятъ и до книгъ уписанъ былъ, которого уписуючи въ книги слово въ слово такъ се въ собе маетъ. Выпись съ книгъ головныхъ трибунальныхъ у Вильни отправованыхъ. Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ шестьдесятъ третего, месеца Июля четвертого дня. Передъ нами судьями головными на трибуналъ у великомъ князьстве Литовскомъ зъ воеводствъ, земль и поветовъ на рокъ теперешній тисеча шестьсотъ

шестьдесятъ третій обраными, кгды съ порадку реестрового ку суженью припала справа его милости пана Мартина Ючинского зъ жидами места его королевское милости столечного Виленского, СаломономъАроновичомъ зъ жоною и сыномъ его, такъже Мойжешомъ Якубовичомъ школьникомъ и въсѣми старшими збору и школы жидовское Виленское, за позвомъ о спротивенство декретови суду головного трибунального въ непоступеню враду чинить одправы на каменицы позваныхъ жидовъ въ месте Виленскомъ на Жидовской улицы будучой, за суму пенезей осмьсотъ пятьдесятъ и шесть копъ грошей Литовскихъ всказаную, за тымъ о троякіе заруки. До которое справы за приволаньемъ черезъ енерала сторонъ доправа отъ обудвухъ сторонъ умоцованые, то есть отъ его милости пана Ючинского, при бытности самого его милости, панъ Андрей Корейва, а отъ позваныхъ жидовъ, за моцью листовною правною, панъ Александеръ Хелховъскій очевисто у суду становили. Затымъ стороны поводовое пленипотентъ поданого по позваныхъ жидовъ очевисто на столе, въ каменицы приходней, сознаньемъ Яна Кгроностайского енерала сознанья его зъ написаньемъ тройга воланья передо мною писаромъ позву слушне и правне доведши далей въ право поступовать хотелъ, тогды позваныхъ жидовъ пленипотентъ, не приступаючи до дальшого продукту, поведилъ жадного спротивенства декретови суду головного его милость панъ Ючинскій на стороне моей одерживать не можетъ, альбовемъ тотъ судъ головный декретъ, о которого теперь спротивенство идетъ, за неприбытьемъ посланца Ханана Хаскелевича для збитья оного презъ райтаровъ въ нестанью одержаный есть, о што за позовъ по его милости пана Ючинского на именью его Ючанахъ въ воеводстве Виленскомъ лежачомъ, черезъСтефана Кгромацкаго енерала положоный передъ паномъ пасаромъ, зъ написаньемъ тройга воланья показавши, прилученья того позву до жалобы его милости пана Ючинского у насъ суду потребовалъ, якожъ по прилученью нашомъ того позву также по уступенью черезъ его милости пана Ючинского декрету враду кгродского Виленского и декрету суду головного трибунального, которымъ тотъ всказъ за неотданье двохъсотъ тридцати копъ грошей сталъ се, въ самой речи пленипотентъ его милости пана Ючинского покладалъ передъ нами листъ записъ позваныхъ жидовъ Саломона Ароновича и жоны его Естеръ, такъже Левъка Саломоновича на вышъ мененую суму передъ рокомъ тисеча шестьсотъ пятьдесятъ четвертомъ, месеца Генвара десятого дня даный, водлугъ права справленый, которое не отданья сумы тымъже не освобожонымъ доведши записомъ, всказанья на позваныхъ жидахъ не отданое истизны зъ совитостями, заруками, шкодами, накладами и на той каменицы ихъ, на которой тотъ всказъ палъ и иншихъ добрахъ крамахъ, товарахъ, гандляхъ и особахъ ихъ стороне своей его милости пану Ючинскому у насъ суду домавялъ. А умоцованый позваныхъ жидовъ поведилъ жадныхъ зарукъ его милость панъ Ючинскій на стороне моей одерживать не можетъ, альбовемъ кгдыбы не десоляцыя непріятельская на великое князьство Литовское и место Виленское не наступила, въ томъ долгу уистить бы готовы были, а же жадныхъ сумъ готовыхъ золота, сребра, которымъ бы се съ того долгу выплачаючы елиберовать могли, не маютъ, чого и юраментомъ выконаньемъ оного при школе жидовской комъпробовать декляруючи, теды абы его милость панъ Ючинскій обликгами на особъ добре оселыхъ, которые тымъ жидомъ немалые сумы винны суть и которые бы тому всказови корреспондовали, часу позву врадового контентовалъ и оные принялъ, наказанья афектуючи вольности отъ позыскуючихъ зарукъ стороне своей позванымъ жидомъ у насъ суду потребовалъ. А такъ мы судъ въ той справе его милости пана Мартина Ючинского зъ жи-

дами места его королевское милости столечного Виленского Саломономъ Ароновичомъ, жоною и сыномъ его, такъ же Мойжешомъ Якубовичомъ школьникомъ и всѣми старшими збору и школы жидовской Виленской, за позвомъ о спротивенство декретови суду головного трибунального въ непоступенью враду чинить отправы на каменицы позваныхъ жидовъ въ месте Виленскомъ на Жидовской улицы будучой, за суму пенезей осмьсотъ пятьдесятъ и шесть копъ грошей Литовскихъ всказаную, затымъ о троякіе заруки, въ которой справе по прилученью жалобы жидовъ Виленскихъ по пана Ючинского, менечы о злый переводъ права въ неслушномъ якобы за неприбытьемъ, за збитьемъ черезъ райтаровъ немецкихъ посланца тыхъ жидовъ Ханана Хаскелевича, зъ документами правными до тое справы посланого, затымъ о вины правные вынесеного и по добровольномъ уступенью для принятья въ самой речи скуточнойросправы такъ враду кгродского Виленского яко и суду головного трибунального черезъ пана Ючинского на тыхъ жидахъ одержаныхъ декретовъ, по наказанью сторонамъ въ самой речи росправовать въ дальшомъ поступъку правъномъ зъ очевистое и достаточное обудъвухъ сторонъ контроверсахъ мы судъ отъ позыскуючихъ водле листу запису зарукъ тыхъ жидовъ на сесъ часъ увольнивши, а до самое слушности и светой справедливости прихиляючисе, самую не отданую истизну на листъ записъ винно зосталую, зъ уваженьемъ нашимъ за шкоды петьдесятъ копъ, всего сумою двесте осмьдесятъ копъ грошей Литовскихъ на добрахъ тыхъ жидовъ лежачихъ, рухомыхъ, сумахъ пенежныхъ и на обликгахъ черезъ кого кольвекъ иле людей зацныхъ оселыхъ тымъ жидомъ винныхъ его милости пану Ючинскому всказуемъ и на отправу тое сумы пенезей до врадовъ земского або кгродского Виленскихъ и иншихъ всякихъ тыхъ поветовъ, подъ которыми се маетности тыхъ жидовъ и сумы пенежные, где кольвекъ будучіе, окажутъ, а которого собе зъ нихъ сторона зажити похочетъ, заложивъши на спротивного троякіе заруки отсылаемъ. А затымъ стосуючисе до декрету суду его королевское милости асесорского, передъ нами судомъ продукованого, то варуемъ, же часу поезду врадового его милость панъ Ючинскій за въсказъ собе сталый обликги отъ тыхъ жидовъ место готовое сумы вшакъже на певные особы оселые, которые бы тому всказови корреспондовали, за выконаньемъ однакъ черезъ позваного жида Саломона Ароновича, при школе жидовской часу поезду врадового, на томъ яко золота, сребра и готовыхъ грошей, которыми бы тотъ долгъ выплачоный быть мелъ не маетъ, присеги принять повиненъ будетъ, а по досить тому декретови нашому учиненью его милость панъ Ючинскій листъ обликгъ на тую суму служачій зовсѣмъ въ той справе урощонымъ, процесъсомъ правънымъ того-жъ часу до рукъ менованого жида вернуть маетъ. Которая справа до книгъ головныхъ трибунальныхъ есть записана, съ которыхъ и сесъ выписъ подъ печатью земскою воеводства Виленского Саломону Ароновичу есть выданъ. Писанъ у Вильни. У того выпису печать земская воеводства Виленского притиснена есть, а подпись рукъ тыми словы: Hlebowicz marszałek, Казимеръ Чижъ писарь трибунальскій, Andrzey Odlianski-Poczobut, pisarz ziemski y deputat powiatu Oszmianskiego, Michał Eustachi Stankiewicz, ciun Eiragolski, Swerski, Gaydanski dzierżawca, deputat woiewodstwa Żmudskiego, Stefan Jan Bukraba podstoli y deputat Starodubowski. Скорикговалъ Олешкевичъ. А сусцепъта на томъ выписе въ тые слова: Roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt trzeciego, miesiąca Nowembra piętnastego dnia, ten dekret sądu głownego trybunalnego Moyzesz Jakubowicz do akt grodskich Wilenskich, dla tego iż na rożne mieysca inszym żydom kopi z tego dekretu posłać iest potrzeba, pokładał. Chominski podstarosci Wilenski. Который

же тотъ выписъ декрету суду головного трибунального за поданьемъ его до актъ и прозьбою звышъ писаное особы до книгъ кгродскихъ Пинскихъ есть уписанъ.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1679 г., № 13027, л. 378—380.

№ 47.—1679 г. Іюля 2.

Заявленіе Михаила Ботвины о неуплатѣ разными евреями шеляжнаго сбора.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ семьдесятъ девятого, месеца Іюля второго дня.

На враде кгродскомъ etc. Żałował, opowiadał y protestował się iegomośc pan Michał Botwina, administrator szelężnego powiatu Pinskiego, na żydow y dzierżawcow maiętnosci wielmożnego iegomosci pana Jana Karola na Dolsku Dolskiego podczaszego W. X. L., starosty Pinskiego, pułkownika iego królewskiey mosci w Pinskim powiecie leżących, to iest na Leybę Ancelewicza, Meiera Jckowicza dzierżawcow Nowego Dolska, Leyzora Ancelewicza dzierżawcę Starego Dolska, Janka Jckowicza dzierżawcę Żeleznickiego, Szmoyła Jckowicza dzierżawcę Ukrynickiego na żyda Mowsze Jckowicza arędarza miasteczka iego królewskiey mosci Motola, na żyda Jcka Leybowicza arędarza Podhackiego maiętnosci ichmosciow xięży iezuitow, na żyda Hyrsza Zelmanowicza arędarza maiętnosci iegomosci pana Jana Orzeszka, nazwaney Bielina, na żyda Zelmana Leybowicza dzierżawcą maiętnosci iegomosci pana Kurzenieckiego stolnika ziemie Bielskiey nazwaney Kuradowa o to, iż żałuiący iegomość pan Botwina, maiąc od iasnie wielmożnego iegomosci pana Marcina Oginskiego woiewody Trockiego administratią szelężnego w roku teraznieyszym tysiąc sześćset siedmdziesiąt dziewiątym, żałuiący sam pierwiey do wysz mianowanych dzierżaw y aręd obżałowanych osob wszytkich dla odebrania skarbowi należącego podatku razy kilka zieżdżał, a potym y succolektorow swoych z ienerałem powiatu Pinskiego z ramienia swego dla wybierania tegoż podatku podług constitutiey seymowey do skarbu należącego zsyłał, tedy wysz obżałowane osoby wszytkie żydzy, będąc zufałemi, mniey poważaiąc prawo pospolite y nie oglądaiąc się na paeny w constitutiey opisane, a sprzeciwiaiąc się zwierzchnosci iego królewskiey mosci pana naszego miłosciwego y rzeczy pospolitey, tego podatku za częstokrotnym upominaniem tak samego żałuiącego iako przez sucolektorow y ienerała powiatu Pinskiego skarbowey należnosci wysz mianowanego podatku oddać nie chcieli y nie oddali, w czym skarb Rzeczy pospolitey przez nieoddanie tego podatku szkody ponosi na złotych polskich trzysta, co szerzey w relatiey ieneralskiey czasu prawa będzie dowiedziono, o ktore nie oddanie do skarbu podług constitutiey seymowey szelężnego podatku żałuiący iegomość pan Botwina z pomienionemi żydami chcąc u należnego sądu y prawa, gdzie prawo drogę pokaże prawem czynić, tego podatku skarbowego, także paen prawnych y szkod swych na nich żydach wysz mianowanych dochodzić, teraz ten swoy proces do xiąg grodzkich Pinskich dał zapisać. Што есть записано. При которомъ оповеданью ставши очевисто енералъ нижей менованый и реляцію въ тые слова созналъ: Ja Andrzey Piotrowski ienerał iego królewskiey mosci powiatu Pinskiego zeznawam tym moim relacynym quitem, iż roku teraznieyszego tysiąc sześćset siedmdziesiąt dziewiątego, miesiąca Juli pierszego dnia z stroną szlachtą panami Mikołaiem y Wasylem Wylazskim byłem wzięty na sprawę niżey mianowaną od iegomosci pana Michała Botwiny, administratora szelężnego powiatu Pinskiego, do gospody iegomosci w miescie iego królewskiey mosci Pinsku będącey, gdzie za przybyciem naszym iegomość pan Botwina przedemną ienerałem

y stroną szlachtą opowiadaiąc się to powiedzieć raczył, iż prawi maiąc ia od iasnie wielmożnego iegomosci pana Marcina Oginskiego woiewody Trockiego administratią szelężnego w roku teraznieyszym tysiąc sześćset siedmdziesiąt dziewiątym, w powiecie Pinskim, wprzod sam do maiętnosci w Pinskim powiecie leżących wielmożnego iegomosci pana Jana Karola na Dolsku Dolskiego podczaszego W. X. Litt., starosty Pinskiego nazwanych Nowego Dolska w dzierżeniu żydow Leyby Ancelowicza, Meiera Jckowicza, Starego Dolska w dzierżeniu Leyzera Ancelowicza, Żelęznicy w dzierżeniu Janka Jckowicza, Ukrynicz w dzierżeniu Szmoyła Jckowicza, a do miasteczka iego królewskiey mosci Motola do arędarza żyda Hyrszy Zelmanowicza, arędarza maiętnosci iegomosci pana Jana Orzeszka nazwaney Bielina y do żyda Zelmana Leybowicza dzierżawcy maiętnosci iegomosci pana Kurzenieckiego, stolnika ziemie Bielskiey, razy kilka dla odebrania skarbowi należącego podatku zieżdżałem y tam w kożdym dworze dzierżawcy wysz pisane pomienionych maiętnosci iegomosci pana podczaszego W. X. L. gorzałki na kilkunastu kotłach pędząc y po rożnych włosciach y wsiach rozwożąc szynkuią, także y insze wysz mianowane arędarze kurząc szynkuią, a potym succolectorow moich y ienerała powiatu Pinskiego do tychże żydow wysz pisanych dzierżawcow y arędarzow pomienionych maiętnosci, upominaiąc się o tenże podatek Rzeczy pospolitey od tych gorzałek szynkuiących aby oddawali zsyłałem, tedy wysz pomienione żydzi wszyscy będąc zufałymi, mniey poważaiąc prawo pospolite y nie oglądaiąc się na paeny w constitutiey opisane, a sprzeciwiaiąc zwierzchnosci iego królewskiey mosci pana naszego miłosciwego y Rzeczy pospolitey, tego podatku szelężnego za częstokrotnym upominaniem tak mnie samego iako przez succolektorow moich y ienerała powiatu Pinskiego pomienione wszyscy żydzi nie oddali y oddać nie chcieli y tak iegomość pan Botwina przedemną ienerałem y stroną szlachtą opowiedziawszy szkody sobie w nieoddaniu podatku tego przez pomienionych żydow na złotych polskich trzysta mianował. A tak ia ienerał z stroną szlachtą com słyszał to wszytko na ten moy relacyny quit spisawszy tę relatią moią z podpisem y z pieczęciami strony szlachty do xiąg grodzkich Pinskich daię y zeznawam. Andrzey Piotrowski ienerał iego królewskiey mosci powiatu Pinskiego. Которое оповеданье и енеральское сознанье до книгъ кгродскихъ Пинскихъ есть уписано.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1679 годъ, № 13027, л. 412 на-обор. 413.

№ 48.—1679 г. Іюля 8.

Заявленіе Михаила Ботвины о неуплатѣ евреями м. Дрогичина шеляжнаго сбора.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ семьдесятъ девятого, месеца Юли осмого дня.

На враде etc. opowiadał y do wiadomosci urzędowey donosząc, protestował się iegomość pan Michał Botwina, administrator szelążnego w powiecie Pinskim, na żydow miasteczka Dorohiczyna w powiecie Pinskim leżącego, tak na częsci iegomosci pana Stanisława Ciechanowicza chorążego powiatu Pinskiego, iako y na częsci ichmosciow pana Kąstantego y Władysława Połubinskich, to iest na Szmoyła Jakubowicza, Josia Moyszewicza, Chaima Moyszewicza, Szlome Jckowicza, Morduchaia Jozefowicza z częsci iegomosci pana chorążego, a z częsci ichmosciow panow Połubinskich na Benia Jakubowicza, Mowsze Szkolnikowicza, Mowsze Gerszewicza, Judke Litmanowicza y wszytkich karczmarzow tego miasteczka Dorohiczyna o to, iż żałuiący imść pan Botwina, maiąc od iasnie wielmożnego imsci pana Marciiana Oginskiego woiewody Trockiego, administracią szelążnego w roku teraznieyszym tysiąc

sześćseth siedmdziesiąt dziewiątym do wysz mianowanego miasteczka Dorohiczyna, napierwiey sam dla odebrania skarbowi należącego podatku razy kilka zieżdżał, a potym czeladnika y sukolektora swego, szlachetnie urodzonego pana Andrzeia Kołteckiego, z ramienia swego dla wybierania tego podatku podług kąstytucyi seymowey do skarbu należącego posłał, tedy wyżey mianowani żydzi Dorohiczynskie, będąc zufałemi, mniey poważaiąc prawo pospolite y nie oglądaiąc się na peny w constytucy opisane, a sprzeciwiaiąc się zwierzchnosci iego królewskiey mosci pana naszego miłosciwego y Rzeczy pospolitey, za przybyciem tego succolektora żałuiącego do miasteczka Dorohiczyna y upominaniem się skarbowey należytosci wyżey mianowanego podatku, nie chcąc dosic czynić powinnosci swoiey, nie przyiowszy onego zełżyli udespektowali, pięsciami zbili, suknie na nim podarli, poszarpali y z tego sukolektorstwa w tym miasteczku Dorohiczynie przez żałuiącego naznaczonego wygnali, należącego podatku do skarbu nie oddali iako szerzey relatia ieneralska w tym opiewa, o ktore nie oddanie do skarbu podług kąstytucy seymowey szelążnego podatku, o zełżenie, zbicie y zegnanie od wybierania tego podatku sukolektora żałuiący imść pan Botwina z pomienionemi żydami Dorohiczynskim chcąc u należnego sądu y prawa, gdzie prawo droge pokaże, prawnie czynić, tego podatku skarbowego, także pen prawnych y szkod swych na nich żydach wysz mianowanych dochodzić, teraz ten swoy proces y opowiadanie dał do xiąg grodskich Pinskich zapisać. Што есть записано. При которомъ оповеданью ставъши очевисто Анъдрей Петровъскій енералъ повету Пинъского квитъ свой реляцыйный съ печатьми своею и стороны шляхты и съ подписомъ руки свое до книгъ кгродскихъ Пинскихъ созналъ въ тые слова: Ja Andrzey Piotrowski ieneral iego królewskiey mosci powiatu Pinskiego zeznawam tym moym relacynym kwitem, iż roku teraznieyszego tysiąc sześćset siedmdziesiąt dziewiątego, miesiąca July piątego dnia, przy stronie szlachcie panu Hrehorym Szpakowskim, a panu Pawle Kozlakowskim, byłem wzięty na sprawe niżey mianowano od imsci pana Michała Botwiny administratora szelężnego powiatu Pinskiego, do gospody imsci w miescie iego królewskiey mosci Pinsku, gdzie zaprzybyciem naszym imść pan Botwina przedemną ieneralem y stroną szlachtą opowiadaiąc się to powiedzieć raczył, yż prawi maiąc ia od iasnie wielmożnego imsci pana Marcina Oginskiego, woiewody Trockiego, administratio szelążnego, w roku teraznieyszym tysiąc sześćset siedmdziesiąt dziewiątym w powiecie Pinskim, do miasteczka Dorohiczyna maiętnosci ichmosciow to iest imsci pana Stanisława Cechanowicza chorążego powiatu Pinskiego, ichmosciow pana Kąstantego y Władysława Połubinskich pierwiey sam dla odebrania tego podatku skarbowego do tego miasteczka Dorohiczyna do żydow arędarzow y wszytkich karczmarzow w tym miasteczku zostaiących zieżdżałem razy kilka, a potym czeladnika y sukolektora swego szlachietnie urodzonego Andrzeia Kołteckiego z ramienia swego także dla wybierania tego podatku podług constytucy seymowey do tychże żydow Dorohiczynskich imionami w procesie mianowanych posłał, tedy to żydzi będąc zufałemi, mniey poważaiąc prawo pospolite y nie oglądaiąc się na peny w constytucy opisane, a zwierzchosci iego królewskiey mosci Rzeczy pospolitey s przeciwiaiąc się, za przybyciem tego sukolektora do wysz mianowanego miasteczka Dorohiczyna y upominaniem się skarbowey należytosci wyżey mianowanego podatku, nie chcąc czynić dosić powinnosci swoiey, nie przymuiąc onego zełżyli y udespektowali, zbili, suknie na nim podarli y z iego sukolektorstwa w tym miasteczku Dorohiczynie zegnali, należącego podatku do skarbu nie oddali w czym szerzey w protestacy o to zaniesioney iest opisano. Jakoż będąc ten wyży mianowany sukolektor w tey gospodzie oswiadczał przedemną ieneralem y stroną szlachtą, że go żydzi w procesie

mianowani pięsciami po twarzy, po głowie y po bokach bili y ledwo żywego zostawili. A tak ia ieneral com sprawował, słyszał y widział, to w ten moy relacyny kwit spisawszy s pieczęciami y s podpisem ręki mey, także z pieczęciami strony szlachty przy mnie będącey do xiąg grodskich Pinskich przyznawam. Pisan daty wysz pisaney. Andrzey Piotrowski ienerał iego królewskiey mosci powiatu Pinskiego. Которое оповеданье и енеральское сознанье до книгъ кгродскихъ Пинскихъ есть уписано.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1679 годъ, № 13027, л. 421 на обор. 423.

№ 49.—1680 г. Февраля 28.

Явка купчей крѣпости на часть дома, проданнаго въ Минскѣ мѣстной еврейской синагогѣ.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятого, месеца Февъраля двадцать третего дня.

На враде кгродъскомъ в замъку господарскомъ Минъскомъ передо мною Марътиномъ Казимеромъ Володковичомъ, городничимъ и подъстаростимъ Минъскимъ, постановившисе очевисто жидъ Давидъ Юзефовичъ школьникъ кагалу Минского покъладалъ и ку акътикованю подалъ листъ записъ вечистое продажи одъ особъ нижей мененыхъ на каменицу часть в месте его королевской милости Минъску на Подъзамъчу будучое, кагалови Минъскому проданую, просечи абы тотъ записъ былъ до книгъ кгродъскихъ Минъскихъ принягъ, акътыкованъ и уписанъ, которого огледавъши и читаного выслухавъши, велели есмо оного до книгъ кгродскихъ Минъскихъ уписать тыми словы: Ja Oszer Michalewicz, ia Dynia Szołomowiczowna Oszerowa y ia Jzrael Michalewicz y ia Zysla Jzakiewiczowna Jzraelowa małżonkowie wszystkie cztyry osoby za iedno, a iedna za wszystkie rozumiane y poczytane być maią, wiadomo czyniemy tym naszym listem dobrowolnym, wieczystym, przedażnym zapisem, komu by o tym teraz y na potym będoncego wieku ludziom wiedzieć należało, iż co my pomienione osoby, maiąc sobie po rodzicu naszym nam successywe czenść kamienicy wiecznoscią należoncey, ze wszytkim drewnianym budynkiem, stayniami, z browarem, sklepami y piwnicami murowanymi, kturą część kamienicy ze wszytkim drewnianym budynkiem, z piwnićami y sklepami na Podzamczu Minskim stoiąco, a pod prawem maydeburskim będąco, wszystko czenść nam należonco ogułem naymnieyszey rzeczy na siebie samych, dzieci naszych ani na kogo inszego nie zostawuiąc, ani wymuiąnc ze wszytko do niey przynależnoscią iako się z dawnych czasow w sobie miała y teraz ma, będąc pilno potrzebnemi summy pieniędzy nie z żadney namowy, ani z przymusu iakiego, ale z dobrey woli naszey pomienioną część kamienicy z budynkiem drewnianym na Podzamczu bendonco, wszytko ogułem, żadney naymnieyszey częsci na sie samych, ani na kogo innego tak z bliskich krewnych naszych, braci, siostr, a pogotowiu z ludzi obcych nic a nic nie wymuiąc, ani wyłączaiąc, a lubo by sie co y nie pomieniło w tym zapisie naszym, tedy mianowane mianowanemu, a nie mianowane nie mianowanemu nic szkodzić niema prawem wieczystym obieli wiecznie y nie naruszni pierwszym ani poslednieyszym nikomu nie onerowaną, prawem nie pienno, nie winno y żadnemi długami, tudziesz przezyskami prawnemi nie obciążoną, ale we wszystkim wolną y swobodną, żydom starszym synagodze Minskiey za pewno sumę pieniędzy przez nas wziętą y do rąk naszych odliczoną, pomieniono czenść kamienicy ze wszystkim przybudynkiem do niey nalеżoncym na wiecznosc pomienionym starszym przedaliśmy y zaraz w moc, w dzierżenie y spokoyne wieczyste używanie y realno onym przez ienerała woiewodstwa Minskiego w intromissyią podaliśmy y po-

stąpili y prawo swe stare na te część należoncą oddaliśmy y na osobe pomienionych starszych y successorow onych po nich będących przy wieczystey przedaży naszey wiecznymi czasy zrzekamy się; wolni tedy y mocni pomienione starsze y sukcesorowie onych w possessyią swoią, obiąwszy, iako swoią własnością szafować, dysponować y od daty tego prawa naszego wieczysto przedażnego zapisu te naszą część kamienicy ze wszytkim budynkiem do niey należącym trzymać y wszelakich sobie z niey pożytkow wynaydować, według woli y upodobania swoiego, komu chconc, dać, darować, zamienić, zapisać, zastawić, lub też takowym że prawem wieczystym przedać y iako chcąc według upodobania swego, iako swym własnym obracać, a my pomienione osoby sami przezsie, krewnych bliskich, a pogotowiu dalekich y iakowo kolwiek obco osobę spokoynym dzierżeniu pomienionych starszych y sukcessorow onych tey części dzierżących naymnieyszey przeszkody czynić, do prawa pozywać, turbować nie mamy nie maiąc y nie będąc mogli, ale owszem ieszcze od każdego w te część kamienicy y w naymnieyszo rzecz wstempuiącego y przeszkode spokoynym dzierżeniu czyniącego wszelakiego sądu y prawa wnoszonc ewinccyią na inszych dobrach naszych leżoncych, ruchomych, sumach pieniężnych gdzie kolwiek y u kogo kolwiek bęndoncych, swym własnym kosztem y nakładem zastempować y do konca oczyszczać iako by pomienione starsze y successorowie onych, także każdy od nich iakowym kolwiek prawem tey części dzierżoncym z swoiey nie szkodował własnosci bronić, oczyszczać mamy, maią y powinni bedą pod zaręką ważnosci rzeczy opisaney, o ktore zarękę za naruszeniem przez nas samych abo successorow naszych w czym kolwiek funkcyię y paragrafie tego listu naszego, tudziesz szkody y nakłady, daiemy moc y pozwalamy nas samych, a po nas successorow y dzierżoncych dobr wszelakich y summ naszych pienieżnych gdzie kolwiek bendoncych do wszelakiego sądu y prawa zamkowego, grodskiego, ziemskiego, głównego trybunalnego, w ktory chconc termin powiat y woiewodstwo, tudziesz do sądu iego krolewskiey mosci zadwornego assessorskiego, relacynego, seymowego, a czasu interregni y do sondow kapturowych pozwem pozwać, lub też zakazem pod czas odprawowania sondow iakowym kolwiek rokiem by naykrotszym nie statutowym zakazać; tedy my sami y sukcessorowie nasze przed wszelakim sądem stanąc mamy, a stanowszy roku pozwu nie burżąc, na plenipotenta y copiią nie bioronc y chorobo siebie samych, posłanca, owo zgoła żadnemi by nayprawnieyszemi obronami rozumem ludzkim wynaydzionemi nie zasłaniaiąc się, przed każdym sądem, przed ktory zapozwani będziemy we wszytkim usprawiedliwić się, na żałobe według zapisu naszego mamy y powinni bendziemy; sąd zaś y urząd każdy podług ważnosci samey rzeczy na nas samych y successorow naszych, nie przymuiąc żadnych excepcyi sądzic, zaręke wskazać y dobra nasze wszelkie tudziesz summy pieniężne onerować y odprawę krom składania rat statutowych mocen y wolen będzie, o co my sądu y sukcessorowie nasi tak o nie prawny sąd, iako strony o zły przewod prawa nigdzie pozywać, turbować nie mamy, nie maią y mocy miec nie będziemy. A y po zapłaceniu zaręki by nie poiednokroć, przecie ten nasz list dobrowolny wieczysto przedażny zapis przy zupełney mocy zostawać ma wiecznemi czasy. Y na to my osoby wysz pomienione daliśmy ten nasz list dobrowolny wieczysty przedażny zapis żydom starszym synagogi Minskiey s pieczęciami y s podpisami rąk naszych, także też s pieczęciami y s podpisami rąk panow przyiacioł od nas ustnie y oczewisto uproszonych, a niżey na podpisach imiona y przezwiska wyrażonych. Pisan w Minsku roku Panskiego tysiąc sześćset osmdziesiątego, miesiąca Januaryi dwudziestego dnia. У того запису вечистое продажи подъпись рукъ и жидовского езыка на польский тлумачечы тыми словы: Oszer Michale-

wicz, Dynia Szołomowiczowna Oszerowa, Jzrael Michalewicz, Zysla Jzakiewiczowna Jzraelowa. Ustnie proszony pieczętarz do tego wieczystego zapisu od pana Oszera Michalewicza, Dyni Szołomówiczowny Oszerowey, Jzraela Michalewicza, Zysli Jzakowiczowny Jzraelowey małżonkow żydów miasta iego krolewskiey mosci Minska, Jan Markiewicz namiestnik woiewodstwa Minskiego. Proszony pieczętarz do tego zapisu od osob wyż pomienionych żydow Minskich Jan Kazimierz Stregocki ponamiestnik woiewodstwa Minskiego. Według prawa proszony pieczętarz od żydow Minskich wyżey w tym zapisie wyrażonych Andrzey Bołądziewicz m. p. Который же тотъ записъ вечистое продажи за поданемъ оного до актъ и прозьбою особы веръху мененое есть до къниг кгродъскихъ Минъскихъ принятъ, актыкованъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1680 годъ, № 11787, л. 1444—1447.

№ 50.—1680 г. Марта 30.

Заявленіе вознаго объ отобранія у Пинскихъ евреевъ церковныхъ вещей, похищенныхъ изъ Пинской Пречистенской церкви.

Лета отъ нароженя Сына Божого тысеча шестьсотъ осмьдесятого, месеца Марца тридцатого дня.

На враде кгродскомъ etc. ставши очевисто Иванъ Козляковскій енералъ его королевское милости повету Пинского квитъ свой реляцыйный зъ печатьми своею и стороны шляхты и зъ подписомъ руки свое до книгъ кгродскихъ Пинскихъ сознал тыми словы: Ja niżey na podpisie mianowany ienerał iego królewskiey mosci powiatu Pinskiego zeznawam tym moim relacyinym kwitem, iż roku teraznieyszego tysiąc sześćset osmdziesiątego, miesiąca Marca dwudziestego wtorego dnia z stroną szlachtą panami Janem y Pawłem Szpakowskiemi za przydaniem iegomosci pana Konstantego Stecewicza namiesnika grodu Pinskiego, a za potrzebowaniem w Bogu przewielebnego iegomosci xiędza Piotra Kurcyłowicza protopopy Pinskiego y wszytkiey w Bogu przewielebney kapituły Pinskiey, gdzie za przybyciem moim ienéralskim y strony szlachty do Meyli Litmanowicza żyda Pinskiego z Opanasem Sozonowiczem dzwonnikiem cerkwi swiętey Przeczystey soborney w Pinsku będącey, ten Meyla Litmanowicz licem denko srebrne od kadylnicy u tego dzwonnika kupione do mnie ienerała y strony szlachty wrocił, a potym tego dnia chodziliśmy do Leyby Buchowicza, na szkolnym dworze mieszkaiącego, według powiesci tego złodzieia, ktory także dołmacik dziakowski sztametu wiszniowego, tegoż dnia y korale z obrazu przenaswiętszey Panny Marij w Calela—żyda na ulicy Wielkiey, za xiężą Dominikanami mieszkaiącego, odebrali y u Mowszyney żydowki tuwalnią białą w złotych pułtoru zastawioną licem mnie ienerałowi y stronie szlachcie powracali, ktore zwysz mianowane rzeczy odebrawszy do rąk tychże ichmosciow xięży kapituły Pinskiey oddałem. Y to też ta przewielebna kapituła Pinska przedemną ienerałem y stroną szlachtą powiedziała, że ieszcze y innych rzeczy wiele y srebra podług osobliwego reiestru nie dostaie, ktore żydzi obżałowane submitowali się przed nami wielebney kapitule Pinskiey oddać, na dowod czego ia ienerał z stroną szlachtą ten moy kwit relacyiny z pieczęcią y z podpisem ręki mey y z pieczęciami strony szlachty wydaie y do xiąg zeznawam. Иванъ Козляковскій енералъ. Который квитъ реляцыйный за признаньемъ енеральскимъ до книгъ кгродскихъ Пинскихъ есть уписанъ.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1680 г. № 13028, стр. 631—632.

№ 51.—1680 г. Апрѣля 5.

Заявленіе вознаго по жалобѣ Кобринскаго еврея Абрама Вигдоровича на несправедливое обвиненіе его священникомъ Абрамомъ Котковичемъ въ покражѣ церковныхъ вещей.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятого, месеца Априля пятого дня.

На враде кгродъскомъ Берестейскомъ передо мъною Зикгьмунътомъ Казимеромъ Горъновскимъ, подъчашимъ Смоленъскимъ, подъстаростимъ Берестейскимъ, ставъшй очевисто енералъ его королевской милости воеводъства Берестейского надъворъного економіи Кобринской квитъ свой реляцїйный призъналъ и ку записаню до къниrъ кгродъскихъ Берестейскихъ подалъ въ тые слова писаный: Ja Antoni Pilecki ienerał iego królewskiey mosci woiewodztwa Brzesckiego oekonomiey Kobrynskiey czynie wiadomą tym moim relacynym kwitem, iż w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiątym, miesiąca Februarу dwudziestego trzeciego dnia, maiąc ia ienerał przy sobie stronę dwuch szlachcicow pana Piotra Popławskiego, pana Pawła Przyłuckiego, z ktoremi za roskazaniem iegomosci pana Alexandra Palniewskiego, podstarosciego Kobrynskiego, byłem w pomienionym zamku iego królewskiey mosci Kobrynskim, gdzie tego dnia była sprawa wielebnego oyca swieszczenika Szebrynskiego oyca Abrama Kotkowicza, ktory był przyprowadził z sobą okowanego w kaydany, mieniąc bydz złoczyncą rzeczy cerkiewnych cerkwi Szebrynskiey na imie Symona Stephanowicza, ze wsi Zamszan poddanego iasnie wielmożnego iegomosci xiędza biskupa Łuckiego, a opowiadaiąc u siebie w domu o drugim towarzyszu tegoż Symona o Hrycu Samczyku ze wsi Rokitney, a poddanym wielmożnego iegomosci pana Woyny marszałka Pinskiego, na ktorym tym pierwszym terminie za skargą oyca Kotkowicza, że ten Symon, ktory był okowany y do zamku przyprowadzony mienił być niektore rzeczy u żyda Abramka Wigdorowicza, tedy za roskazaniem iegomosci pana podstarosciego ten żyd y s temi rzeczoma na urzędzie stanowszy, a żałobę swą przełożywszy, uskarżał się na tego Symona Stephanowicza, czy parobka, czyli też złodzieia iakiego żydowi temu nieznaiomego, że ten żyd lubo w cudzey chałupie mieszka, lecz iako ubogi szukaiąc pożywienia sobie, żenie y dzieciom, szynk maiąc w tey chałupie, gdzie ten Symon Stephanowicz ieżeli z swego złego domysłu, czyli z czyiey namowy y distinctu, raczey ynformacyey, maiąc te rzeczy w worku, ktorych żyd iako nieznaiomych brać nie chciał, ten w samy zmrok te rzeczy położywszy w kącie zastawuiąc, napił złoty przez noc z iakos nieznaiomą żydowi kompanią, a potym na zaiutrz y sam od tych rzeczy zniknoł y uszedł; on żyd maiąc nadzieie, że się miał do tey zastawy powrocić, nie zbywał tych rzeczy do tych czas, ktore prezętował na urzędzie; ktore ociec Kotkowicz obaczywszy, mienił być swemi, a nicht się do tych kilku rzeczy nie przypowiadał y nie mienił bydz swemi, a co Symon przedażą do osmiu złotych mienił, w tym żyd mianuiąc zmowę oycową z swym parobkiem, czyli też z złodzieiem, neguiąc w tym punkcie samosiodm się iako od potwarzy, tak y w przedaży do odprzysiężenia się zabierał, jakoż y przy mnie ienerale y sam ten Symon Stephanowicz nie tylko przy stronie szlachcie przy mnie będącey, ale y przy wielu ynnych oycach y panom szlachcie tak w oczy oycowi Kotkowiczowi powiedział: szkoda grzeszyć na żyda, tak puszki, iako halby; stuły, towalnie y krzyżykow y agnuskow żadnych u żyda y w mym worku nie było, ale w drodze pogineło. Po ktorych ich zwodach y zapisach w xięgi ociec Kotkowicz s pomienionego Symona Stephanowicza okowy zdiowszy, a na żyda włożywszy, dał go do więzienia zamkowego, a upraszaiąc urzędu o prolągacią, submituiąc się na termin pewny w xięgach za-

pisany, tak tego Symona Stephanowicza, iako y tamtego Hryca w domu maiącego okowanych na urząd zamkowy stawić, ale że y kilka terminow mineło w prolągaciach, na ktorychem ia ienerał z stroną moią, tak y iegomość pan Wacław Suchcicki dozorca spraw oekonomicznych y będąc przydanym za patrona z urzędu temu ubogiemu żydowi do tego czwartego terminu y nad prawo byli, tedy ociec Kotkowicz po tamtym pierwsym terminie żadnego złoczynce swego nie stawił, tylko sam z niektoremi oycami swiesczenikami, o co urodzony pan Szuchcicki iako na trzecim terminie o winy statutowe, o szkody y niewinne ozłodzieienie y żyda w więzieniu głodem morzenie, mną ienerałem y stroną szlachtą przy mnie będącą protestował, tak y teraz iuż nad prawo na czwartym terminie o toż, y nie prawne prolągacie bez wszelkich dowodow, protestował na oyca Kotkowicza. A tak ia ienerał z tą stroną szlachtą u ktoreiem sprawie był, com widział y słyszał w tey sprawie wysz mianowaney, na to daię ten moy relacyny kwit s podpisem ręki mey s pieczęcią moią y za pieczęcmi strony szlachty na ten czas przy mnie będącey ku zapisaniu do xiąg grodzkich Brzesckich podałem. Pisan w Kobryniu roku y dnia wysz pisanego. У тое реляціи подъпись руки енерала тыми словы: Antoni Pilecki ienerał iego królewskiey mosci nadworny ekonomiey Kobrynskiey.

Которое-жъ то енеральское сознане есть до кънигъ кгродъскихъ Берестейскихъ записано.

Изъ поточной книги Брестскаго гродскаго суда за 1680 г., № 7098, л. 266—267.

№ 52.—1680 г. Апрѣля 5.

Жалоба Кобринскаго еврея Абрама Вигоровича на священника Шебринской церкви о. Абрама Котковича за несправедливое обвиненіе его въ воровствѣ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятого, месеца Априля пятого дня.

На враде кгродъскомъ Берестейскомъ передо мъною Зикгъмунътомъ Казимеромъ Горъновскимъ, подъчашимъ Смоленъскимъ, подъстаростимъ Берестейскимъ, żałował y żałosnie się protestował niewierny ubogi żyd Kobrynski Abramko Wigorowicz na w Bodze wielebnego oyca pzezbitera Abrama Kotkowicza cerkwie Szebrynskiey, o to y takowym sposobem: iż w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiątym, miesiąca February dnia dwudziestego trzeciego, pomieniony swieszczenik, ieżeli z swego domysłu, czyli też z namowy inszych przeciwko żałobliwemu żydowi w niewinnosci iego, maiąc u siebie iakiegoś parobka, mianuiącego bydz poddanym iasnie wielmożnego iegomosci xiędza biskupa Łuckiego, ze wsi Zamoszan, Symona Stephanowicza, ktorego przywiozszy do zamku iego królewskiey mosci Kobrynskiego okowanego w kaydanach, mieniąc go być złodzieiem rzeczy pokradzionych w cerkwi Szebrynskiey y o drugim towarzyszu iego powiadaiąc u siebie w domu o Hrycu Samczyku poddanym wielmożnego iegomosci pana Woyny marszałka Pinskiego ze wsi Rokitney, a oskarżywszy ubogiego żyda wysz mianowanego Abramka Wigorowicza y pomowiwszy niektoremi rzeczoma cerkiewnymi, ktorych y ten przyprowadzony parobek swieszczenikow Symon Stephanowicz na urzędzie nie przyznawał y owszem temu negował, gdy ociec swieszczenik do xiąg zapisywał, na ten czas nie w iedno się słowo z sobą zgadzaiąc, tym parobkiem swiadczył, nie pokazuiąc y nie maiąc żadnego inszego processu z inszych żadnych xiąg o te rzeczy, co parobek oyca Kotkowicza Symon Stephanowicz żydowi Abramkowi zastawiwszy y zapiwszy, żyda oszukawszy, odszedł y uciekł czyniąc to szczyiegoś distinctu temu głupiemu żydowi, w cudzym domie mieszkaiącemu, na upadek onego nie winnie żyda złodzieiem czyniąc, a iednak żyd w tey zdradzie swey y oszukaniu będąc y maiąc nadzieie, że się miał ten Symon Stephanowicz parobek, czyli złodziey swieszczenikow do tych rzeczy

swych żydowi nieznaiomych miał powrocić y do tych czas onych nikomu nie zbywał, a że ociec Kotkowicz uwiodszy tym urząd y submituiąc się tak tego Symona, iako y tamtego drugiego w domu maiącego Hryca na pewny termin w xięgach zapisany po okowywawszy stawić, prolągacy tylko zażywaiąc y chcąc ich obudwuch uwolnic, z tego Symona kaydany zdiowszy, obwinionego żyda okowali y do więzienia zamkowego podali, wiktu swego żadnego nie dawszy według prawa, ale go morząc, a potym nie tylko na tym drugim, trzecim y czwartym terminiech żadnego z pomienionych złodzieiow nie stawił, ale żałobliwego żyda z więzienia wyzwalaiąc, a nie chcący onego kwitować tych drobiazgow z urzędu nie brał, lecz żałobliwy żyd obawiaiąc się większego oszukania y zdrady większey, s tego więzienia nie wychodził y nie wychodzi aż do rosprawy przed samym iasnie wielmożnym iegomoscią panem Janem Karolem na Zarowie Daniłowiczem podskarbim nadwornym koronnym, starostą Lubelskim y Parcowskim administratorem oekonomij Kobrynskiey. Do ktorego iegomość pan podstarosci Kobrynski, widząc tę sprawe nie tylko nie prawną, ale y powaryowaną, nakazawszy oycu Kotkowiczowi żałobliwego żyda za swoią strażą y wiktem mieć do rosprawy, tę wszystką sprawę nie sądząc do iegomosci odesłał, ale ociec Kotkowicz iako przed tym na kilku terminach win prawnych płacić nie chciał, tak y na tym czwartym dekretalc iegomosci pana podstarosciego nie słuchaiąc y onego nie obserwuiąc, tylko żałobliwego gołosłownie z więzienia wyzwalał, straży y wiktu dać nie chciał. O ktore to tak bezprawne więzienie y niewinne ozłodzieienie, głodem morzenie, o szkody za tym pochodzące niemniey y o potwarz chcąc ubogi żyd żałobliwy z wielebnym oycem Abramem Kotkowiczem praezbiterem cerkwie Szebrynskiey u sądu należnego prawem czynić y sprawiedliwosci swiętey dochodzić na ten czas prosił, aby ta żałosna żałoba protestacijna iego do xiąg grodzkich Brzesckich przyięta y zapisana była. Которая-жъ то протестація есть до кънигъ кгродскихъ Берестейскихъ принята и записана.

Изъ поточной книги Брестскаго гродскаго суда за 1680 годъ. № 7098, л. 264—265.

№ 53.—1680 г. Апрѣля 30.

Заявленіе Пинскаго протопопа Петра Курциловича о покражѣ церковныхъ вещей звонаремъ Пречистенской церкви и объ отобраніи нѣкоторыхъ изъ нихъ у Пинскихъ евреевъ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятого, месеца Априля тридцатого дня.

На враде etc. Opowiadał y soleniter protestował się w Bogu przewielebny iegomosć xiądz Piotr Kurcyłowicz protopopa episkopij Pinskiey y wszytka w Bogu przewielebna kapituła Pinska na Meyle Litmanowicza y żone iego Hienie Mowszanke Litmanowiczową iako samych adherentow y principałow uczynku niżey mianowanego y na Leybę Buchowicza, żyda na szkolnym dworze będącego y na Calela żyda na ulicy Krzyżowey Wielkiey za xięży Dominikanami mieszkaiącego y na Mowszyne żydowkę Pinską, żydow do kahału miasta Pinskiego należących o to y takowym sposobem, iż tę obżałowanę żydzi przepomniawszy boiazni Bożey, srogosci prawa pospolitego na takowych opisanego, smieli y ważyli się roku teraznieyszego tysiąc sześćseth osmdziesiątego, miesiąca Marca wtorego dnia, wiedząc o tym, iż w cerkwi soborney Pinskiey swiętey Przeczystey wszelkie srebra y zbory cerkiewne zostaią, namowiwszy y maiąc z Opanasem Sozonowiczem, dzwonnikiem cerkwi swiętey Przeczystey, iednostayną radę y namowę, u ktorego srebro za kluczem było, aby co może z tey cerkwi fortelnym sposobem uniesc, naprzod wszytkich ten Meyla Litmanowicz y żona iego iako pryncypałowie

upraszali żeby do niego y żony iego przynosił, a oni wszytkie rzeczy kupić submitowali się, iakoż ten złodziey, za podnuszczeniem żydowskim uwiodszy się łakomstwem, naprzod wszytkich odkręciwszy od kadzilnicy dzienką do tego Meyli Litmanowicza y żony iego odniosł, ktorę te denko sam Meyla y żona iego widząc, że iest cerkiewne kapituły y to sposobem złodzieyskim utaili y żałuiącym nie oznaymili, a żydowi Leybie Buchowiczu dałmacik diakonski sztametu wiszniowego tenże złodziey przedał y korale z obrazu przenaswiętszey Panny Marij, u Calela żyda na ulicy Wielkiey za xięży Dominikanami mieszkaiącemu przedał, a Mowszyney żydowce tuwalnie białą u pułtoru złotych zastawił y drugich rzeczy nie małą srebra cerkiewnego, co czasu prawa na osobliwym regestrze pokazano y dowiedziono będzie, swoim złodzieyskim sposobem pofrymarczyl, a gdy żałuiące o tey zgubie cerkiewney poszlakowawszy y dowiedziawszy się, że nie kto inny ieno u kogo klucz od cerkwie zostaie te srebro y rzeczy poprzedawał, wzięli tego złodzieia zwysz pomienionego do więzienia y okowawszy wsadzili, ktory złodziey dzwonnik gdzie te rzeczy y srebro poprzedawał dobrowolnie żałuiącym oznaymił, iakoż żałuiące sprawuiąc się podług prawa pospolitego, przyszedszy do iegomosci pana Konstantego Stecewicza, namiesnika grodu Pinskiego, z ktorego przydania wziowszy ienerała y stronę szlachtę, podług powiesci tego złodzieia, te zwysz mianowane srebro y rzeczy w tych żydow poszukiwali y do siebie po odbierali, a drugie, gdy się upominali, tedy y te obżałowane żydzi wrócić obiecali y aby cierpliwemi byli żałuiących upraszali. Jakoż żałuiące iako duchowne osoby nie chcąc sie do prawa wdawać cierpliwie do tego czasu znosili y do prawa sie nie wdawali y za częstokrotnym upominaniem rzeczy y srebra podług osobliwego regestrzu coz y do tego czasu nie wrocili y wiedząc o tym, że ten złodziey w turmie kapitulney okowany zostaie, swoim fortelnym sposobem onego w nocy wyprowadzili y nie wiedzieć gdzie podzieli. O ktore pokradnienie tego srebra y innych rzeczy y po przedawanie obżałowanym żydom w tym o szkody y paeny prawne chcąc prawem czynić y o wypuszczenie y wykradzienie tego złodzieia paen prawnych y szkod swoich na nich dochodzić, zostawiwszy salve, samemu iasnie wielmożnemu w Bogu przewielebnemu iegomosci xiędzu biskupowi Pinskiemu y Turowskiemu do czynienia szerzey protestacyey do kogo prawo drogę okaże dali ten swoy process do xiąg zapisać. Што есть записано.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1680 годъ, № 13028, стр. 769—771.

№ 54.—1680 г. Мая 4.

Жалоба Пинскаго мѣщанина Санкевича на евреевъ, неуплатившихъ слѣдуемыхъ ему денегъ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятого, месеца Мая четвертого дня.

На върадѣ кгродскомъ etc. opowiadali y żałosnie protestowali się pan Anton Sankiewicz rayca y pani Maryna Sielawianka Sankiewiczowa małżonkowie mieszczanie miasta iego krolewskiey mosci Pinska, na żydow kahał wszytek tegoż miasta iego krolewskiey mosci Pinska o to, iż obżałowany kahał żydowski Pinski na własną potrzebę żydow wszytkich w kahale Pinskim będąc potrzebny summy pieniędzy, wzieli gotową rękądayną summe, to iest, pięć tysięcy sześćset dwadziescia y pięc złotych polskich u żałuiących osob y na te summe list podług prawa sprawiwszy zapis żałuiącym panu Sankiewiczowi y małżące iego dali, opisawszy się onym przy tym y słowy swemi łagodnemi, kiedy u chrzescian, a zwłaszcza pisma nie umieiętnych pieniądze

pożyczaią upewniwszy, iż pewnego dnia, miesiąca, roku y na mieyscu w liscie zapisie opisanym samą istotną summe, a za pochibieniem terminu sowitosci, zaręki y szkod żałuiącym oddać y wyliczyć za przypadaniem tedy terminu samey yscizny za upominaniem nie oddali, ani też aby żałuiące za uspokoieniem siebie na dalszy czas oddania summy poczekali nic nie mowiąc, czas od czasu sposobami niesłusznemi wymyslnemi, żydowskiemi sprzeciwiaiąc listowi zapisowi swemu y obowiązkom w nim opisanym zwlekali, o co żałobłiwe obżałowanych przed sąd należny staroscinski chcąc do swoiey własnosci przyść, ważąc na tą sprawe koszt nie mały pozywali y dekret przez iegomosci pana podstarosciego ferowany otrzymawszy do executiey przywodzili, niżli obżałowani chcąc żałuiących do zguby zniszczenia przyprowadzić nad prawo pospolite list u iego krolewskiey mosci pana naszego miłosciwego żeliazny za udaniem swoim na lat trzy wyprawili, pod ktorym zostaiąc, gdy ichmość panowie obywatele powiatu Pinskiego y osoby duchowne długow swoich u ichmosciow upominali, obżałowani żydzi samiż list iego krolewskiey mosci pana naszego milosciwego postponuiąc iednym same iscizny, drugim pożytki od summ winne płacili, a żałuiącym iako ubogim ludziom y prawa nie umieciętnym przez ten pomieniony czas, gdy tylko o swoie uboztwo upominali, zawsze tyrami nieucsciwemi karmili, na ostatek ieżeliby przez prawo upominali, odpowiedzi y pochwałki sposobem swoim żydowskim na zdrowie smiercią przyprawieniem czynili. Za czym żałuiące w Bogu, kiedy z tedyż potka ich swięta sprawiedliwość, maiąc nadzieie teraz o nie oddanie przez tak długi czas samey iscizny summy pieniędzy o sowitosci, zaręki o pożytek, iako ludzie kupieccy, o szkody y wykłady prawne, nie przepominaiąc odpowiedzi, pochwałki y karania prawnego chcąc żałuiące z żydami kahałem Pinskim prawem czynić, te żałosną swoią protestacią do xiąg dali zapisać, salvae do melioratiy oney albo inszey uczynienia, gdyby ieszcze potrzeba prawnie pokazować miała, sobie zachowuiąc. Што есть записано.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1680 г., № 13028, стр. 806—808.

№ 55.—1680 г. Мая 8.

Жалоба священника Гродзисской церкви Якова Ясинскаго на нанесеніе ему и его ученикамъ побоевъ Сѣмятичскимъ евреемъ Лейзеромъ Юзефовичемъ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тысеча шестьсотъ осмьдесятого, месеца Мая осмого дня.

На враде кгродъскомъ Берестейскомъ передо мъною Зикгъмонътомъ Казимеромъ Горъновскимъ,подъчашимъСмоленъскимъ, подъстаростимъ Берестейскимъ, zanosząc solenną protestacyią, opowiadał wielebny ociec Jakub Jasinski prezbiter cerkwi Grodziskiey na niewiernego Leyzera Jozefowicza żyda Siemiatyckiego, o to y takowym sposobem, iż w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiątym, miesiąca Marca trzeciego dnia, gdy obżałowany Leyzer iechał mimo cerkiew Grodziską, gdzie wyszedszy s plebanij, dwoch chłopczykow studentow według swoich zwyczaiow u pomienionego Leyzera na papier o kożubalec iako u żyda upominali się, ktory tak będąc nie diszkretnym począł im dawać kożubalec dobry biczem po szyi; co widząc żałuiący ociec Jasinski, lubo na ten czas będąc niesposobnego zdrowia, wyszedszy począł mowić do obżałowanego żyda: za co moich chłopcow biiesz? Ktory nie respektuiąc na stan duchowny, wyuzdawszy się z gębą, słowami nie uczciwemi honorowi kapłanskiemu y dobrey sławie szkodzącemi lżyć począł, nazywaiąc go nie uczciwey matki synem; ktore słowa, gdy żałuiący ociec Jasinski onemu odmowił, tamże ten obżałowany żyd, skoczywszy z wozu, przy zadaniu wielu słow nie uczci-

wych, wprzody żałuiącego za piersi porwał, potym o ziemie niemiłosiernie uderzył, za włosy targał, nogami deptał. Co widząc ociec Jasinski takową niebezpieczność zdrowia swego, gwałtu wołać począł, y gdyby ludzie goscincem iadąc nie odratowali. pewnie by żałuiącego o smierć przyprawił y ieszcze odieżdżaiąc, srogo odpowiedz y pochwałkę na zdrowie żałuiącego uczynił, a potym y powtornie przy ludziach zacnych w miescie Siemiatyczach, iako sam obżałowany, tak y przez innych żydow od siebie subordynowanych odpowiedz y pochwałkę czynił, mowiąc te słowa, iż my ciebie, popie, chłopie, zabiiem y na funty płacić będziemy. Tedy teraz wielebny ociec Jasinski, maiąc takową oppressią od tego żyda, y nie będąc bespieczen zdrowia swego, chcąc się pokoiem prawa pospolitego obwarować y o swoią zniewagę prawnie czynić, to opowiadanie, zachowuiąc dalszą melioratią tego processu, do xiąg urzędowych zapisać podał. Што есть записано.

Изъ поточной книги Брестскаго гродскаго суда за 1680 г., № 7098, л. 364—365.

№ 58.—1680 г. Мая 24.

Заявленіе вознаго о недопущеніи Высоцкими евреями къ присягѣ Слуцкаго еврея Мордуха Мойсеевича, которую онъ хотѣлъ принести въ доказательство уплаты имъ денегъ по векселю.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятого, месеца Мая двадъцать четьвертого дня.

На враде кгродьскомъ Берестейскомъ передо мъною Зикгъмонтомъ Казимеромъ Горновъскимъ, подъчашимъ Смоленскимъ, подъстаростимъ Берестейскимъ, ставъши очевисто енералъ его королевское милости воеводъства Берестейского Станиславъ Яцевичъ квитъ свой реляцийный призъналъ и ку записанью до кънигъ кгродъскихъ Берестейскихъ подалъ въ тые слова писаный: Ja ienerał iego królewskiey mosci woiewodstwa Brzeskiego, niżey na podpisie mianowany, zeznawam tym moim relacynym kwitem, iż w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiątym, miesiąca Maia dwudziestego wtorego dnia z stroną szlachtą panem Symonem Raczkowskim y panem Janem Pawłowskim, z ktoremi za użyciem od pana Jana Wielbuta, sługi iegomosci pana Abrahama Bekiera de Adlerszfelt, obersztерleytmanta iego królewskiey mosci, byłem w miescie iasnie wielmożnego iegomosci pana Benedykta Sapiehi, podskarbiego wielkiego xięstwa Litewskiego, nazwanym Wysokim y czyniłem pilność u szkoły tameczney żydowskiey, ieżeli Morduch Moyżeszewicz żyd Słucki według dekretu iegomosci pana Woyciecha Monwida Jrzykowicza, woyta Mieleyczyckiego przysięgę wykona na tym, iż ten Morduch Moyżeszowicz żyd Słucki zostawszy winien iegomosci panu obersztеrleytmantowi iego królewskiey mosci na dwa obligi rękodayney summy złotych polskich tysiąc trzysta siedmdziesiąt y pięć, ktorą tą summę miał oddać ieszcze w roku przeszłym tysiąc sześćset siedmdziesiąt siodmym na mieyscu pewnym y terminie w tych obligach wyrażonym, ktorey summy za częstym się upominaniem y za po kilkokrotnym zapozwaniem do kahału Brzeskiego, iako sam do prawa nie stanowił, tak y summy pomienioney nie oddał. Gdzie teraz pomieniony sługa iegomosci pana obersztеrleytmanta, zapozwawszy tego żyda przed sąd iegomosci pana Jrzykowicza, woyta Mieleyczyckiego, ktory nie maiąc żadney kwitacy od iegomosci pana obersztеrleytmanta na odebranie tey summy na te obligi winne, przeciwko prawu y samey słusznosci, do przysięgi się zabierał, iż te obligi wypłacone są. Tedy iegomość pan woyt Mieleyczycki, uznawszy tego żyda bliszego do przysięgi y wykonanie tey przysięgi na dzień dwudziesty wtory Maia w szkole Wysockiey naznaczył. Ktory to żyd, gotow będąc, chcąc uyść płacenia tey summy, dosć czynić dekretowi, przysięgę wykonać chciał.

O czym starsi żydzi kahału Brzeskiego dowiedziawszy się, że ten Morduch do przysięgi się zabierał, a wiedząc dobrze o tym, żeby ten żyd przeciwko sumnieniu y prawu pospolitemu falszywie przysiągł, starszym żydom Wysockim przez pisanie swoie oznaymili, aby onego do przysięgi żadno miarą nie przypuszczali, ktorzy, maiąc takową przestrogę y wiadomość od starszych kahału Brzeskiego, pomienionego Morducha Moyżeszowicza żyda Słuckiego do wykonania przysięgi nie przypuscili, ktory nie wykonawszy przysięgi do Mieleyczyc odiechał. W ktorey sprawie ia ienerał będąc użytym, na dowod czego daię ten moy relacyny kwit s podpisem ręki mey do xiąg grodu Brzeskiego zapisać. У того реляцийного квиту подъпись руки енерала тыми словы: Stanisław Jacewicz, ienerał iego królewskiey mosci woiewodztwa Brzeskiego.

Изъ поточной книги Брестскаго гродскаго суда за 1680 г., № 7098, л. 421—422.

№ 57.—1680 г. Мая 26.

Жалоба повѣреннаго Абрама Бекера Вельбута и заявленіе вознаго объ отнятіи Мелейчицкимъ войтомъ у жалующагося лошади и двухъ заемныхъ писемъ еврея Мордуха Моисеевича, по которымъ Вельбутъ просилъ войта взыскать съ названнаго еврея долгъ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятого, месеца Мая двадъцать шостого дня.

На враде кгродъскомъ Берестейскомъ передо мною Зикгъмонътомъ Казимеромъ Горновъскимъ, подъчашимъ Смоленъскимъ, подъстаростимъ Берестейскимъ, zanosząc solenną protestacyią, opowiadał się pan Jan Wielbut imieniem swym y imieniem iego mosci pana Abrahama Biekiera de Adlerszfet oberszterleytmanta iego królewskiey mosci pana swego na iegomosci pana Woyciecha Monwida Jrzykowicza, woyta Mieleyczyckiego, iako samego pryncypała, na iegomosci pana Piotra Olszewskiego lentwoyta, na sławetnego Stefana Lewoniewicza burmistrza y Dawida Wasilewicza, pisarza, mieszczan Mieleyczyckich y wszytkich ławnikow y raycow imionami y nazwiskami obżałowanemu iegomosci znaiomych y wiadomych, iako pomocnikow y do tego uczynku niżey wyrażonego radą y pomocą będących, o to y takowym sposobem, iż co w roku przeszłym tysiąc sześćset siedmdziesiąt szostym Morduch Moyżeszowicz żyd Słucki, pożyczywszy u żaluiącego iegomosci pana Bekiera oberszterleytmanta iego królewskiey mosci gotowey rękodayney summy pieniędzy złotych polskich tysiąc trzysta siedmdziesiąt y pięc na dwa obligi, na ieden oblig złotych sześćset dwadziescia y pięc, ktory oblig opisał się wypłacić w roku przeszłym tysiąc sześćset siedmdziesiąt siodmym, na mieyscu pewnym, we dworze iegomosci pana Biekiera w Słucku będącym dnia trzeciego po ostatnim iarmarku Kopylskim, a na drugi oblig złotych siedmset piędziesiąt, ktory także opisał się wypłacić w tymże roku wysz mianowanym na mieyscu pewnym, w tymże dworze iegomosci w Słucku dnia trzeciego po dziesiątym piątku iarmarku Kleckiego, ktorey tey summy, iako na przypadłych terminach, tak y za częstym się upominaniem po terminach, czas od czasu zwlekaiąc, nie oddał, a potym y z Słucka do woiewodztwa Brzeskiego, do miasteczka iego królewskiey mosci Mieleyczyc, do Jakuba ciescia swego uciekł, o kturym żałuiący iegomość, wziąwszy pewną wiadomość, posyłał po kilka kroć z temi obligami do niego, aby według onych dosć czynił, a potym y do starszych żydow kahału Brzeskiego po kilkakroć zapozywał, ktory to Morduch ani do żydow starszych nie stanął, ani tey summy żadną miarą oddać nie chciał, ktorzy według praw swoich onego banitowali y wywołali, na co ten Morduch na ich banitowanie nie niedbał, gdzie teraz w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiątym żałuiący iegomość

wyprawił sługę swego pana Jana Wielbuta s temi obligami, szukaiąc tego Morducha Moyżeszowicza, y dawszy mu plenipotencyią prawną, aby gdzie kolwiek y pod iakim kolwiek sądem y prawem onego potrafiwszy, prawnie na nim tey summy dochodził, ktorego pomieniony pan Wielbut, zastawszy w miasteczku Mieleyczycach u żyda Jakuba ciescia onego y chcąc na nim dochodzić tey summy, do sądu tamecznego woytowskiego przed obżałowanego iegomosci pana Jrzykowicza, woyta Mieleyczyckiego, zapozwał; przed ktorym sądem gdy obiedwie stronie oczewisto staneli, tedy pan Wielbut, prezentuiąc obligi, tego się domawiał, aby według tych obligow summę Morduch Moyżeszowicz zapłacił y prowizyą za lat kilka oddał. A Morduch Moyżeszowicz, znaiąc się do swey ręki w tych obligach, nie prezentuiąc żadney kwitacy od żałuiącego iegomosci pana obersztерleytmanta z odebrania tey summy, ieno gołemi słowami tego dowodząc, iż te obligi są wypłacone, na czym się do przysięgi zabierał, tamże obżałowany iegomość pan Jrzykowicz, woyt Mieleyczycki ze wszytką radą swoią przeciwko samey słusznosci, przepomniawszy prawa pospolitego, pominowszy sprawiedliwość swiętą, tego Morducha Moyżeszowicza do przysięgi, bez żadnego dokumentu, na tym, iako są te obligi wypłacone, uznał y wykonanie oney dzień trzeci, to iest dnia dwudziestego wtorego Maia w szkole Wysockiey naznaczył. Ktorym dekretem pan Wielbut nie kontentuiąc się, do należnego sądu appelował, a iegomość pan woyt appelacy nie dopuscił, przeciwko czemu pan Wielbut imieniem pana swego protestował. A potym obżałowany iegomość pan woyt Mieleyczycki ze wszytką radą swoią, snac będąc od tego żyda skurumpowany, te obadwa obligi y plenipotencyią gwałtownie u pana Wielbuta tamże u sądu swego pobrał. A y tym się nie kontentuiąc, przysławszy czeladź swoią do gospody, w ktorey stał u Mielickiego mieszczanina Mieleyczyckiego, konia szerscią gniadego, kosztuiącego złotych osmdziesiąt, gwałtownie nie wiedzieć z iakowey okazy wziąć kazał. A widząc pomieniony pan Wielbut takowy gwałt y nieznosny grabież, gdy powtornie do obżałowanego urzędownie z ieneralem przyiechał, upominaiąc się o zabrane obligi y konia, ktory nie tylko obligow y konia nie oddał, ale ieszcze na żałuiącego iegomosci pana obersztеrleytmanta y na samego pana Wielbuta srogo odpowiedź y pochwałkę na zdrowie uczynił y ze dworu wypędzić kazał. O co wszytko, iako się wyżey pomieniło, chcąc z iegomoscią panem woytem, iako samym pryncypałem, a innemi osobami, iako pomocnikami, prawnie czynić, zachowuiąc dalszą melioratią tego procesu, to opowiadanie do xiąg grodu Brzeskiego zapisać podał. При которомъ оповеданью, ставши очевисто енералъ его королевское милости воеводства Берестейского Станиславъ Яцевичъ квитъ свой реляцийный призъналъ и ку записанью до кънигъ кгродъскихъ Берестейскихъ подалъ въ тые слова писаный: Ja ieneral iego królewskiey mosci woiewodztwa Brzeskiego, niżey na podpisie mianowany, zeznawam tym moim relacynym kwitem, iż w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiątego, miesiąca Maia dwudziestego piątego dnia z stroną szlachtą panem Janem Pawłowskim y panem Symonem Raczkowskim, z ktoremi za użyciem od pana Jana Wielbuta, sługi iegomości pana Abrahama Bekiera, obersztеrleytmanta iego królewskiey mości, przy bytności samego pana Wielbuta, iezdziłem do maiętności y dworu nazwanego Nurca, dobr w woiewodztwie Brzeskim leżących, gdzie za przybyciem moim, zastałem w tym dworze iegomości pana Woyciecha Monwida Jrzykowicza, woyta Mieleyczyckiego, u ktorego przy mnie ienerale y stronie szlachcie pomieniony pan Wielbut upominał się u iegomości, aby te obligi dwa od Morducha Moyżeszowicza żyda Słuckiego na sumę pieniędzy złotych polskich tysiąc trzysta siedmdziesiąt y pięć iegomosci panu Biekierowi, obersztеrleytmantowi dane y ple-

nipotencyią sobie służącą, a pod czas sądow s tym żydem przez iegomości pana woyta gwałtownie zabrane, powrocone być mogly, także y konia szerscią gniadego, bez żadney przyczyny zagrabionego, aby wrocić iegomość kazał. Gdzie iegomość pan woyt nie tylko tych obligow, plenipotency y konia nie wrocił, ale ieszcze na iegomosci pana oberszterleytmanta odpowiedź y pochwałkę uczynił. Tedy tego żyda Morducha Moyżeszowicza pomieniony pan Wielbut iegomosci panu woytowi we trzech tysiącach złotych polskich do rosprawy prawney przyparęczył, ktorę przyparęczenie iegomość pan woyt przyiął. W ktorey sprawie ia ienerał będąc użyty, na dowod czego, com widział y słyszał, daie ten moy relacyny kwit s podpisem ręki mey do xiąg grodu Brzęsckiego zapisać. У того реляцийного квиту подъпись руки енерала тыми словы: Stanisław Jacewicz, ienerał iego królewskiey mości woiewodztwa Brzesckiego.

Изъ поточной книги Брестскаго гродскаго суда за 1680 г., № 7098, л. 423—424.

№ 58.—1680 г. Мая 28.

Жалоба Брестскаго еврейскаго кагала на несправедливое заключеніе Владимірскимъ и Брестскимъ епископомъ Львомъ Заленскимъ въ тюрьму нѣсколькихъ Брестскихъ евреевъ по подозрѣнію ихъ въ покражѣ у него денегъ и документовъ.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятого, месеца Мая двадцать осмого дня.

На враде кгродъскомъ Берестейскомъ передо мъною Зикгмонътомъ Казимеромъ Горновъскимъ, подъчашимъ Смоленъскимъ, подъстаростимъ Берестейскимъ żałowali y solennie się protestowali, oraz y reprotestowali Juda Mendel Prużanski, Jowel Bychowiec, Juzew Dawidowicz, Beyrach Jzroel, żydzi starsi kahału Brzesckiego, także Salamon Michałowicz y Marko, szkolnicy Brzescy imieniem swym y całego kahału Brzesckiego na wielmożnego iegomosci xiędza Leona Załenskiego, episkopa Włodzimierskiego y Brzęsckiego o to y takowym sposobem, iż w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiątym, miesiąca Maia dwudziestego czwartege dnia, bez wszelkiey sobie daney przyczyny, zawziowszy rankor y dobrowolny na zgube wszytkich żydow Brzesckich umysł, a chcąc go popełnić, posłał czeladz swoią z niemałą gromadą ludzi na ten uczynek subordynowanych z rożnym orężem do boiu sposobnym, ktorych obżałowanemu iegomości imiona y przezwiska lepiey są wiadome y znaiome, naszedszy gwałtownym sposobem na domy y mieszkanie Jcka Dawidowicza, Daniela Dawidowicza y zięcia iego Hiersza Jakubowicza w miescie iego królewskiey mosci Brzesciu, na ulicy Ruskiey będące, a okrążywszy domki onych żydow y powiązawszy, tyransko, bez żadney dania przyczyny, nic nikomu nie winnych, iako szyrzey osobliwa protestatia od tych pomienionych żydow zaniesiona na obżałowanego iegomości do xiąg grodu Brzesckiego w sobie opiewa, bez żadnego dokumentu y lica, potwarzaiąc, iakoby oni mieli u obżałowanego iegomości szkatułe iakąś z pieniędzmi y z prawami ukraść, ktorych pobrawszy violenter prowadzoną onych przez rynek chrzesciański, iako hultaiow iakich y złoczyńcow do dworu obżałowanego iegomości, nie do sądu y prawa należnego, a prowadząc wysz mianowanych żydow, tyranską obuchami, kiiami bili, mordowali; a gdy żałobliwy żydzi starsi Brzescy dowiedziawszy się o takowym niezbożnym y bezprawnym postempku iegomości, poszli do obżałowanego iegomości, prosząc, by onych nie trzymaiąc w swym prywatnym więzieniu, do urzędu należytego według praw y przywileiow, od naiaśnieyszych królow ichmościow żałobliwym nadanych y przed obżałowanym iegomością extraktami praesentowanych, bez żadney altercaty oddał, gdzie przy bytnosci żałobliwych y wielu ludzi y iene-

rałach do tego uczynku żyd Daniel krawiec, ani żaden z nich do tego się nie znali, Jcka tedy obżałowany iegomosć obiecał wypuscić; a gdy powtornie prosili, aby ich wszytkich, poniewasz że nie naleziono żadnego lica u onych, ani są podeyrzanemi, uwolnił y puscił, albo dochodził sprawiedliwości u sądu należytego, iako na poddanych iego królewskiey mości, o co obżałowany iegomość na to się barziey zirritował, nie żądaiąc sprawiedliwosci u należytego sądu, lekce sobie poważaiąc maiestat iego królewskiey mości pana naszego miłościwego, nie mniey też prawo pospolite, constytutie seymowe y przywileie od naiasnieyszych królow ichmosciow onym nadane, zapomniawszy boiazni Bożey, smiał y ważył się pomienionych żydow okować w kaydany y wiązać postronkami y więzić w swoim prywatnym więzieniu, męczyć, bić, mordować y głodem morzyć kazał, potrzebuiąc koniecznie po nich, aby się znali do tego uczynku, a wzlekaiąc na załobliwych starszych żydow Brzesckich takową calumnią, namawiał wysz rzeczonych żydow w więzieniu będących y przymuszał przez tak wielkie męki y morderstwa nie słychane, aby powiedzieli, że iakoby starsi żydzi Brzescy onych namawiali, żeby te szkatułe z pieniędzmi y z prawami ukradli, w czym żałobliwi starsi żydzi Brzescy w takowey calumni nigdy nie będąc podeyrzanemi y w żadnych xięgach w takowych okazyach publikowanemi, szukaiąc utrapionym więzniom ratunku, a sobie z takowey calumni oczyszczenia pragnąc, z wiadomości wziętey od więzniow swoich, do czego ich obżałowany iegomość przymuszał, do iaśnie wielmożnego iegomości pana Trockiego, starosty Brzesckiego w Pinski kray biegli, zebrząc u iegomości miłosierdzia y ratunku, aby do Brzescia ziachać raczył y onym był protektorem y do naiaśnieyszego króla iegomości pana naszego miłościwego z krwawą suppliko swoią udali się, iakoż y monitorias od iego królewskiey mości otrzymali y iaśnie wielmożnego iego mości pana Trockiego z Pinskiego powiatu zprowadzili, gdzie nim iegomość do Brzescia przybył, ieden z miedzy nich na imie Daniel Dawidowicz krawiec, nie mogąc wytrwać tak barzo ciężkiey męki y nieznosnego morderstwa przez czas tak długi, a czyniąc folgę zdrowiu sweinu, musiał powiadać, iakie miał sobie od obżałowanego iegomości przykazanie y na żałobliwych starszych żydow Brzesckich takową calumnią nigdy nie prawdziwą z przymusu swiadczyć. Co za przybyciem iegomości pana Trockiego, starosty Brzesckiego revocował, i że to z męk musiał prawić wyznawał. Chcąc tedy żydzi starsi Brzescy o takową calumnią niesłuszną y potwarz, o nastąpienie na prawa y przywileia, onym od naiasnieyszych królow ichmościow im nadane y constitutiami reassumowane, tak też o odpowiedzi y pochwałki od obżałowanego iegomości xiędza Leona Załenskiego, episkopa Włodzimierskiego y Brzesckiego, samego przez się y przez rożnych subordynowanych od iegomości ichmościow na zdrowie żałuiących uczynione, gdzie ieno kolwiek zaskoczywszy, abo spodkawszy do więzienia (iako przestrogę maią) brać, łapać, y zabiiać y o wszytko, iako się wyżey pomieniło, prawnie postąpić y szerszą czasu prawa załobe opowiedzieć, na ten czas, zostawiwszy sobie salve melioratiey tego processu, dali do xiąg grodzkich Brzesckich ku zapisaniu. Што есть принято и записано.

Изъ поточной книги Брестскаго гродскаго суда за 1680 г., № 7098, л. 435—437.

№ 59.—1680 г. Іюня 4.

Заявленіе возныхъ объ освидѣтельствованіи ими ранъ на нѣскольнихъ Брестскихъ евреяхъ, которые были закованы въ кандалы и посажены въ тюрьму епископомъ Брестскимъ и Владимірскимъ Львомъ Заленскимъ по подозрѣнію ихъ въ кражѣ у него денегъ и документовъ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятого, месеца Юня четьверътого дня.

На враде кгродъскомъ Берестейскомъ передо мною Зикгъмонтомъ Казимеромъ Горновъскимъ, подъчашимъ Смоленскимъ, подстаростимъ Берестейскимъ opowiadali y soleniter się protestowali Jcko Dawidowicz y Daniel Dawidowicz y zięć iego na imie Hiersz Jakubowicz, żydzi krawcy miasta iego królewskiey mości Brzescia Litewskiego, na wielmożnego w Bogu przewielebnego iegomości xiędza Leona Załęskiego, episkopa Włodzimierskiego y Brzeskiego o to y takowym sposobem, iż w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiątym, miesiąca Maia dwudziestego czwartego dnia, bez wszelkiey nie tylko słuszney, ale y podobienstwa żadnego nie maiącey przyczyny, zawziąwszy rankor, obżałowany iegomosć, a chcąc do skutku przywieść posłał czeladź swoią z niemałą gromadą ludzi do tego uczynku subordynowanych z rożnym orężem do boiu sposobnym, ktorzy obżałowanemu iegomości imionami y nazwiskami lepiey są wiadome y znaiome, a naszedszy gwałtownym sposobem, insperacie, ni oczym nie wiedzących na domy żałobliwych na ulicy Ruskiey będące w miescie iego królewskiey mosci Brzesciu y okrążywszy tymi ludzmi domy żałobliwych do koła zaraz poczeli po gurach, po kontach wszędzie na podworzu kopać, ryć, szukać, nie powiadaiąc nic żałobliwym, co temu za przyczyna, a w ostatku w pierzynach, poduszkach, w piecach y w skrzyniach wszytkie rzeczy poprzerzucali y poprzetrzęsali y u samych osob żałobliwych po zanadrzu y wszędzie szukali; gdzie nie nalaszy nic, tamże żałobliwych w domach onych bez dania sobie żadney naymnieyszey przyczyny y nic nikomu niewinnych y bez żadnego lica y dokumentu, ani też ni w czym nie podeyrzanych, krom wszelkiego podobienstwa do takowego uczynku, z woli y roskazania obżałowanego iegomosci za naysciem gwałtownym violenter y żadnym prawem nie przekonanych żałobliwych iako złoczyncow iakich powiązawszy pobrali, mieniąc, iakoby żałobliwe mieli u obżałowanego iegomosci szkatułe z pieniędzmi y z sprawami ukraść; tamże związanych prowadzili do dworu obżałowanego iegomosci przy cerkwi murowaney katedralney w miescie iego królewskiey mosci Brzesciu będącego przez rynek iako nieiakich hultaiow y złoczyncow, a prowadząc, niemiłosiernie tyransko obuchami, kiiami bili, a gdy żałobliwe pomienione żydzi prosili się, aby ich prowadzili do iegomosci pana namiesnika, iako do urzędu y sądu należnego, tedy żałobliwych ieszcze barziey obuchami, szablami kto czym mogł znęcaiąc się bili y mordowali, a przyprowadziwszy do dworu pana swego, kazał onych obżałowany iegomość zaraz w kaydany okować y łancuchi na szyię włożyć, a nie maiąc ieszcze na tym dosyć, zapomniawszy boiazni Bożey y srogosci prawa pospolitego na takowych bezprawnych opisanego, kazał znowu przed oczyma swemi ręce żałuiących postronkami powiązać w kii y knyblem pokręcić, wymagaiąc po żałuiących, aby się koniecznie znali do tey kradzieży y namawiał obżałowany iegomość, aby żałobliwi y starszych żydow Brzeskich przed niektoremi ichmosciamy pany szlachtą y xiężą powołali, iakoby starsi żydzi mieli namawiać onych do tego uczynku y tak co godziny, to insze morderstwa y męki wymyszlaiąc żałobliwym zadawali, iako szerzey o tym relacyia ienerałow opiewać będzie. W czym uchodząc tak wielkich mąk y strachow, aby była trochę folga zdrowia onym dana, tedy ieden z nich od tak cięszkiego więzienia y skrępowania, że aż krew z zapaznogciow szła, na imie Daniel Dawidowicz krawiec musiał czynić wolo obżałowanego iegomosci y podług roskazania obżałowanego iegomosci przed niektoremi ichmosciami pany szlachtą y duchownemi niesłusznie y nie prawdziwe rzeczy nigdy niebywae powiadać, przez ktore tak wielkie męki y morderstwa do zdrowia pierwszego żałobliwe nigdy przyść nie będą mogli y wiecznemi kalekami zostawać muszą. A tak żałobliwe o tak wielkie męki y morderstwa y okaleczenie chcąc z obżało-

wanym iegomoscią prawnie postąpić, tudziesz o pochwałki na zdrowie ostatek onych y wyzuciem z ubogiey substancy uczynione, dali ten żałosny proces swoy do xiąg grodzkich Brzesckich ku zapisaniu. Што есть принято и записано. При которомъ оповеданью ставъши очевисто енералове его королевское милости воеводъства Берестейского Алекъсанъдеръ Кривицъкій и Станиславъ Яцевичъ квитъ свой реляцййный призънали и ку записанью до кънигъ кгродъскихъ Берестейскихъ подали въ тые слова писаный: My ienerałowie iego królewskiey mosci woiewodstwa Brzesckiego niżey na podpisie rąk naszych mianowani zeznawamy tym naszym relacynym kwitem, iż w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiątym, miesiąca Junii czwartego dnia z stroną szlachtą panami Janem y Pawłem Podrzeckiemi y panem Mikołaiem Pawłowskim, z ktoremi byliśmy użyci od więzniow żydow, to iest od Jcka Dawidowicza y Daniela Dawidowicza y zięcia iego Hiersza Jakubowicza żydow krawcow Brzesckich do szkolnicy żydowskiey w miescie iego królewskiey mosci w Brzesciu będącey, tamże za przybyciem naszym z pomienioną stroną szlachtą, na ten czas przy nas będącą zastaliśmy żydow tych barzo chorych leżących, pobitych, zmęczonych, gdzie za oglądaniem naszym naprzod widzieliśmy u żyda Jcka lewa ręka wszytka barzo okrutnie spuchła, na kturą kaleką być musi, na obudwuch rękach nad łokciami y nad zustawami blisko palcow barzo szkodliwe rany, snać, że to wszytko od tyranskiego wiązania y krępowania postrąkami y okowywaniem łancuchami, na plecach na łopatce prawey ręki kilka razow sinich spuchłych krwią naciekłych, snać obuchami bite, nogi popuchłe, poranione, snać że od tyranskiego okowania kaydanami, krzyż zaś wszytek spuchły, sam zas barzo chory znędzniały ledwie co żyw, pan Bóg wie ieżeli żyw będzie. U żyda Daniela Dawidowicza widzieliśmy nad łokciami u obudwuch rękach sinio spuchłę szkaradnie, razy znać od wiązania tyranskiego postrąkami, na grzbiecie nie mało razow sinich spuchłych. krwią naciekłych, znać kiiami bito, palce na obudwuch rękach spuchłę krwią pozapaznokciami pozaciekałe, nogi popuchłę. Trzeciego widzieliśmy u Hiersza Jakubowicza nad łokciami ręce spuchłę barzo sinie, krwią ponaciekałe, na grzbiecie razy sinie spuchłe znać kiiami bite, nogi też spuchłe y sam barzo słabego zdrowia y nie prętko podobno przydzie do zdrowia swego pierwszego. A gdyśmy pytali, co by tego za przyczyna była y od kogo to tak barzo wielkie tyranstwo y morderstwo żałuiące pomienieni żydzi odniesli? mianowali być sobie stałe y zadane od wielmożnego w Bogu przewielebnego iegomosci xiędza Leona Załęskiego episkopa Włodzimierskiego y Brzesckiego sposobem y na mieyscu w procesie opisanym za nasłaniem gwałtownym na domy y mieszkania onych czeladzi swey y wielu ludzi na to subordynowanych y pobrawszy gwałtownie y powiązawszy do dworu obżałowanego przywiedli, tamże za roskazaniem obżałowanego iegomosci w kaydany okowano y w sklep zimny wrzucono y co dzień to inszę męki wymyszlaiąc kazał obżałowany iegomość przy oczach swoich zadawać, mianowali też y to przed nami ienerałami y stroną naszą pomienioną szlachty, ze na ostatek zdrowia y wyzuciem z ubogiey substancy obżałowany iegomość srogą odpowiedz y pochwałkę uczynił. J to mianowali, iż obżałowany iegomość takowe strachi zadawał, że pokazał kłode roszczepioną y ręce nasze w klode powkładać y w smole gorącey nam pokazaney moczyć y gozdzie za paznokcie zabiiać deklarował. A tak my ienerałowie, cośmy słyszeli y widzieli, to wszytko na ten nasz relacyny kwit spisawszy s podpisem rąk naszych przy pieczęciach strony szlachty na ten czas przy nas będącey ku zapisaniu do xiąg grodzkich Brzesckich podali. У тое релацыи подъпись рукъ енераловъ тыми словы: Alexander Krzywickij ienerał iego królewskiey mosci woiewodztwa Brze-

sckiego, Stanisław Jacewicz ienerał iego królewskiey mosci woiewodztwa Brzesckiego.

Изъ поточной книги Брестскаго гродскаго суда за 1680 г., № 7098, л. 476—477.

№ 60.—1680 г. Іюня 5.

Судебное разбирательство по дѣлу о святотатствѣ, учиненномъ въ Мусницкомъ костелѣ евреями.

Выписъ с книгъ кгродскихъ воеводства Виленского.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмъдесятого, месеца Июня пятого дня.

На рочкахъ судовыхъ кгродскихъ Юнювыхъ в семъ року вышъ на дате писанемъ прыпалыхъ и судовне в замку Виленскомъ отправованыхъ, передъ нами Петромъ Рудоминою Дусяцкимъ, старостою Стародубовскимъ, подвоеводимъ, Казимеромъ Хоецъкимъ хоружымъ и судьею, а Крыштофомъ Домъбровскимъ—мечнымъ и писаромъ, врадниками судовыми кгродскими воеводъства Виленского, отъ ясне вельможного его милости пана Михала Казимера Паца, воеводы Виленского, гетмана великого великого князства Литовского установлеными, кгды с порадку реестрового ку суженю прыпала справа вельможного его милости пана Александра Подберезкого, воеводича Смоленского, яко колятора, а в Бозе велебъного его милости ксендза Миколая Малюшевича, яко плебана костела Мусницкого и актора тое справы з неверными жыдами Кгецкомъ Давидовичомъ и Абрамомъ Нефталевичомъ, такъ же Гельцомъ Левковичомъ, арендаромъ Кемельскимъ, и хрестианиномъ Юзефомъ Шаравскимъ, самыми учынку святокрацтва в костеле Божомъ Мусницкомъ пополненого прынцыпалами, Ульфомъ Гиршевичомъ Нармонскимъ и Калманомъ Салемоновичомъ Мусницкимъ арендарами, за декретомъ ясне вельможного его милости пана Михала Казимера Паца воеводы Виленского, гетмана великого великого князства Литовского з рочъковъ Апрылевыхъ зашлымъ, тудежъ и другимъ хрестианиномъ вязнемъ на име Павломъ Зелюномъ, вжо по декрете вышъ мененомъ до вензеня до турмы замку Виленского одданымъ, за заказомъ оному очевисто в руки в турме поданымъ, впередъ до положенья черезъ его милости пана Казимера Хоецкого, хоружого и судью кгродского Виленского передъ нами врадомъ въ той (справе) шкрутыниумъ и до учыненья з одправованя оного намъ враду доскональое...*) до прынятья въ самой нижей мененой речы скуточное росправы. Теды за прыволаньемъ черезъ енерала сторонъ до права акторъ з патрономъ своимъ паномъ Самуелемъ Корейвою моцъ оному до права устне злетившы, становилъ и оразъ зъ турмы замку Виленского з везенья жыдовъ злочынцовъ постановено, а пры нихъ и хрестиянина Павла Зелюна, затымъ такъ вязни святокрадцы и хрестиянинъ, яко тежъ и жидъ Калманъ Салемоновичъ, арендаръ Мусницкий, о прыдане собе патроновъ у насъ враду упрашали. Якожъ и мы врадъ то яко *де юре концесибилемъ дылящыонемъ* на патрона и оразъ самыхъ патроновъ то есть жыдови Калманови Салемоновичови, арендарови Мусницкому, пана Крыштофа Шпортика, Кгецкови Давидовичови, Абрамови Нефталевичови Гелцови Левковичови и Ульфу Яршевичови пана Павла Кгрыбовича, также хрестианинови Павлови Зелюнови пана Дмитра Вишомирского прыдавшы, тую справу для прынятья межы сторонами, которымъ обороны правные вцале заховуемъ, скуточьное в самой речы росправы до дня завтрешнего то есть шостого сего месеца Июня рокомъ завитымъ одкладаемъ. А кгды день шостый сего месеца Июня ку постановеню звышъ менованыхъ

---

*) Въ подлинникѣ бумага выкрошилась.

святокрадцовъ жыдовъ в турме впередъ до положенья ку чытаню одправованой в той справе шкрутыниумъ, а потомъ до прынятья в самой речы скуточное росправы одъ насъ враду зложоный прыпалъ, тогды одъ вельможного его милости пана Александра Подберезкого, воеводича Смоленского, яко колятора, а одъ в Бозе велебного его милости ксендза Миколая Малюшевича, яко плебана Мусницкого и акътора тое справы, с прытомностью самого его милости ксендза плебана, а его милости ксендза комендара, также слугъ костела Мусницкого пановъ Яна Яницкого кантора, Яна Ликгудского закрыстыяна и Казимера Павловского бакаляра, патронове панъ Александеръ Гордеевский и вельможного его милости пана воеводича Смоленского, а панъ Самуель Корейва одъ его милости ксендза плебана Мусницкого, его милости ксендза комендара и ихъ слугъ костельныхъ за пленипотенцыами, собе до тое справы даными, становили, где тежъ и по постановенью с турмы замку Виленского звышъ менованыхъ жыдовъ злочынцовъ Кгецка Давидовича а Абрама Нефталевича, Гелца Левковича Кемельского и Ульфа Яршевича Нармонского арендаровъ, а по нихъ Калмана Салемоновича арендара Мусницкого, одъ пречоныхъ злочынцовъ панъ Кгрыбовичъ патронъ, а Калмана Салемоновича арендара Мусницкого панъ Крышътофъ Шпортикъ патронове якожъ за пленипотенцыями собе до той справы даными становили, а хрестиянинъ святокрадца Юзефъ Шаравскій с турмы замъковой з вензенья з вартою потаемне утеклъ и уникнулъ и передъ нами врадомъ не становилъ и жадной ведомости о нестаню своемъ намъ враду и стороне своей не учынилъ, только хрестиянина вязня Павла Зелюна с той же турмы замку Виленского постановлено, и одъ того панъ Демитръ Вишомирский патронъ за моцъю собе одъ него устне злецоною становилъ. Затымъ патронъ акъторовъ, поступуючы в дальшые термины правъные, а передъ положеньемъ и чытанемъ одправованого шкрутыниумъ в той справе впередъ жалобу позовную стороны своей ку чытаню поднезшы, жаловалъ зъ него тымъ способомъ о томъ, ижъ тые вышъ менованые объжалованые светокрадцы жыдзи Кгецко Давидовичъ и Абрамъ Нефталевичъ, препомневшы боязни Божой и срокгости права посполитого, прыехавшы з саньми паракони до местечка Мусникъ, в воеводстве Виленскомъ лежачого, маетности ихъ милостей пановъ Подберезкихъ, воеводичовъ Смоленскихъ, а обравши собе впередъ господу у обжалованого жыда Калмана, арендара Мусницкого, в корчме станули и тамъ се зъехавшы презъ часъ немалый были, а потомъ, упатрывшы часъ намовившые, в ночы з тымъ самымъ Гецкомъ Левковичомъ арендаромъ Кемельскимъ и неякимсь Станиславомъ наемникомъ жыда Іельца, алиасъ сябромъ, который на потомъ прозвалъ се Юзефомъ Шаравскимъ (из турмы замку Виленского з вартою потаемне утеклъ), подъехавшы подъ костелъ Мусницки зо дня четвертого на день пяты мца Декабра в року тысеча шестьсотъ семьдесятъ девятомъ, впередъ дрви и замки у костела Мусницкого одъ закрыстыей одлупившы и одбившы и вевнотръ добывшысе, веле сплендоровъ и оздобъ костела Божого, орнатовъ золотоглововыхъ, алтембасовыхъ, телетовыхъ и инныхъ речы дорогихъ, капъ, антепедий, обитья, монстранцый, серебра и веле охендоства костельного, также фантовъ и розныхъ речей рухомыхъ самого жалобливого, грошей готовыхъ, всего на колькодесятъ тысечей золотыхъ, яко то въ особливомъ реестре есть выражоно, злодейскимъ м(н)очнымъ способомъ забрали и в томъ всемъ поделившысе и межы собою не бравшы тые жыды объжалованые арендаръ Кемельский и Мусницкий и жоны ихъ также и сяброве оныхъ, кожды на свою часть до своего схованя взели, а обжалованые жыдъ Кгецко Давидовичъ и Аб-

рамъ Нефталевичъ орнаты, антепедыя, капы, серебро костельное и иные речы, котыре се на ихъ часть достали, з тымъ всимъ до жыдовъ Кейданъскихъ на име Абрама Крамника, на концы Милькговской улицы, в месте Кейданахъ ясне освецоной княжныей милости панны конюшанки великого князства Литовского, в князтве Жомодъскомъ лежачымъ, в своей каменицы домомъ мешкаючого и до другого Израеля, в томъ же месте Кейданахъ мешъкаючого одну часть, а другую до жыда арендара карчмы его милости пана Кароля Недрушлянского, городничого Вилъкомирского, в повете Вилкомирскомъ в полю Нармойняхъ лежачой, на име жыда Ульфа до захованья давшы, сами до местечка ясне вельможного его милости ксендза бискупа Жмойдъского, названого Кроки, в князтве Жмойдъскомъ лежачого отъехали и тамъ неоподаль мешкаючому пану Миколаю Юцевичу неведать якимъ способомъ шаблю ве сребро оправную, позлотистую, ордынъку, ценою в реестре выражоною, неведать якимъ способомъ дали и заховали, где за зналезенемъ пры тыхъ жыдахъ Александре Кгецку Давидовичу и другимъ Абраме Нефталевичу лица, то есть власного полотна, которое пры забраню вышъ менованыхъ сплендоровъ тые самые, а не инные з костела взятые были, з суду и з наказу ясне вельможного его милости ксендза бискупа Жомойдъского презъ врадника его милости мастности Крокъ пана Юрья Казимера Залеского, кгды жалобливы, жаднымъ вензенемъ ани муками не отежаючы, добрымъ способомъ обецуючы ихъ увольнить одъ енерала, пыталъ, где бы тые речы подели, теды тые сами жыдзи добровольне предъ енералами и стороною шляхтою и передъ ихъ милостями паны парафиянами прызнавшысе, где тые речы подели и докондъ до схованя дали, вызнали и тестимониумъ алиасъ информацыю з подписами рукъ добровольне, безъ жадного прымушеня, дали и всю зезнали, што есть шырей в особливой реляцыи енеральской и з атестацыей велю ихъ милостей пановъ парафиановъ пры томъ ихъ свядецтве былыхъ з подписами добровольными тыхъ же самыхъ жыдовъ выражоно. По которомъ преложеню жалобы покладалъ передъ нами врадомъ и чыталъ той же стороны поводовой патронъ декретъ ясне вельможного его милости пана Михала Казимера Паца, воеводы Виленского, гетмана великого великого княз. Лит. з рочковъ Апрылевыхъ дня четвертого мца Апрыля въ семъ року тысеча шестьсотъ осмъдесятомъ ферованы въ той справе, с которого напередъ на доводъ самое звышъ менованое жалобы покладалъ на письме добровольное прызнане се до учынку святокрацтва черезъ пречеченыхъ жыдовъ двухъ Абрама Нефталевича и Кгецка Давидовича еще передъ справою и передъ оддаванемъ оныхъ до турмы замку Виленского передъ ихъ милостями паны прыятелями в семъ же року мца Генвара петнадцатого дня у местечку Мусникахъ учыненое и руками оныхъ подъписаное, а потомъ черезъ акътора в кгроде Виленскомъ тогожъ року и мца семнадцатого дня акътыкованое, которое уписанья в сесъ декретъ патронъ акъторовъ потребовалъ и слово до слова в тые слова писаное есть. Roku tysiąc sześćsett osmdziesiątego, dnia piętnastego Januaryi. Spisanie rzeczy koscielnych, co wykradli niewierni żydzi na imie Abram Nieftalewicz, drugi Alexander Giecko Dawidowicz w Musnickim kosciele, w roku przeszłym tysiąc szescset siedmdziesiąt dziewiątym dnia piątego y cokolwiek teraz dnia dziesiątego przed nami przyiaciołami, uproszonemi od imć xdza Mikołaia Maliszewicza, plebana Musnickiego dobrowolnie zeznali w te słowa. Naprzod tak zgodnie oba mowili, iż iuż od roku namawiał ich poganin żyd Helc, arendarz karczmy Kiemelskiey, na ten czas w dzierżeniu imć pana Jerzego Jana Retawza będącey, naybardziey Abrama Nieftalewicza, iż gdy oni będąc w Wilnie wprzody y wi-

dząc się z niemi, ten żyd Helc zwabił ich, aby do niego do Kiemel przyiachali, a potym y tam z niemi doskonale namowilisię, naznaczywszy pewny dzień do ziachania się na ten kradzież. Co gdy na pewnym swoim złodzieyskim terminie do Musnik przybyli, zostali, iako mowili, przysłanego jakiegoś siabra tego Helca żyda na imie Stanisława, iako się sam zwał, ktory tak na część swoią iako y żyda Helca naywięcey pobrał rzeczy koscielnych, a nam się tylko to dwom dostało na imie Abrama Nieftalewicza ornatow dwa, ieden biały, drugi czerwony, alba iedna, płotna sztuk dwoie, płaszczyk czarny adamaszkowy białogłowski; te rzeczy są oddane do schowania żydowi Wulfowi Hryszewiczowi, w karczmie imć pana Niedruszlanskiego mieszkaiącemu, co y parobek winnik widział, gdy w worze do komory do schowania sam Ulf do komory z wozu iego wziął, a na imie Alexandra Giecka Dawidowicza co się zas dostało ornatow trzy, antepedium iedne, tabliczek srebrnych trzydziescie, krzyż wielki mieyscami złocisty, monstrantiia złocista mieyscami, ampułek cztery, taca do ampułek iedna, szabla złocista; te pomienione rzeczy są wysz wyrażonego Ulfa arendarza imć pana Niedruszlanskiego, przez Kieydanskiego żyda Abrama Kramnika do schowania dane, to iest apparata, a srebro wszytko u tegoż samego Abrama w Keydanach ostawa. A na ten czas będący pan Stanisław Jankowski, stawaiąc oczewisto, zeznał, że tey nocy, gdy wykradziono kosciol, nocował w karczmie Kiemelskiey, iż żyd pomieniony Helec w nocy, mał co spawszy, wyiechał z domu ku Musnikom, co y parobek tegoż Helca żyda powiadał, że do Musnik iechał. Toż potwierdził boiarzyn imć pana chorążego Żmuydzkiego na imie Mikołay Ztotnewicz, do ktorego zeznania naszego my żydzi rękoma naszemi podpisalismy się. Pisan w Musnikach dnia piętnastego Januaryi A-o tysiąc szesc set osmdziesiątego. У того зезнаня подписъ рукъ жыдовскимъ писмомъ две, а полскимъ тыми словы: Jako przytym były rękę moią podpisałem Krzysztoph Jan Tomaszewicz ienerał i. k. mci woiewodztwa Wilenskiego ręką swą. Stanisław Jankowski ręką swą. А по прочытаню того зезнаня, кгды ясне вельможный его милость воевода, для лепъшое информацыи и ведомости, тыхъ же обудвухъ жыдовъ, такъ обудвухъ посполу, публице яко и поедынкомъ з особна кождого прыватне екзаменовалъ, теды до тогожъ своего злого учынку знаючысе, объшерней поведили, которое повторное сознанье передъ нами пленипотентъ акъторовъ прекладалъ в тые слова. Żyd Giecko Dawidowicz pod sumnieniem zeznawał, że nie inaczey, tylko tak się ten stał uczynek okradnienia kosciola Musnickiego, iż za przybyciem mnie Giecka Dawidowicza z towarzyszem moim Abramem Nieftalewiczem do Kiemel, do arendarza Kiemelskiego, żyda Helca Dawidowicza, tam od tego żyda Helca Lewkowicza towarzysz iego był namawiany do tego uczynku złodzieyskiego, do okradnienia kosciola Musnickiego, przez całe dwa dni cicho szeptem, u ktorych gdy sie on pytał, o czym by sie namawiali, otworzyli mu się swoim przedsiewzięciem y intencyą y on iakoby miał zbraniać się y niechcieć onym tego dopomagać y odiachał był precz od niego z Kiemel za Musniki do karczmy Winksznobroskiey y tam szabas odprawował. A potym y towarzysz iego Abram Nieftalewicz, tam że do niego przyiachawszy, obadwa tam szabasowali, a po szabasie w niedziele pozno wyiachali ztamtąd y puscili się do Musnik, do ktorych Musnik on Giecko Dawidowicz sam nie iachał, ale przy koniu swoim y przy koniu tego towarzysza swego Nieftalewicza niemal o czwierć mili od Musnik w polu czekał przy chroscie, a towarzysz iego Abram Nieftalewicz według namowienia się z Helcem Lewkowiczem Kiemełiskim żydem szedł do Musnik pieszo, do ktorych Musnik po czterech godzinach y on sam Giecko Dawidowicz przybywszy, znalazł w wozie rzeczy koscielne, srebro przy tym żydzie towarzyszu swoim Nieftalewiczu na saniach będące, ktorych rzeczy srebra w

worze wykradzionego z kosciola Musnickiego dał część onemu y poiachali z Musnik prosto ku Kieydanom, a potym przed Kieydanami, nie doieżdżaiąc Żeym, żyd towarzysz iego Nieftalewicz w inszą drogę ku Narmoyniom, y tam, iako ten że iego towarzysz powiada, że żydowi arendarzowi pana Niedruszlanskiego Ulfowi ornaty koscielne y innych rzeczy nie mało do schowania dał, a on Giecko Dawidowicz prosto iachał do Kieydan y w Kieydanach żydowi Kieydanskiemu Abramowi Jachimowiczowi srebra wszytkie koscielne do schowania dał, żadnych od niego pieniędzy za te srebro nie biorąc y te wszytkie srebro koscielne na część iego dostałe u tego żyda zostaie, trzecią zaś część nierowno większą tychże kradzionych rzeczy koscielnych, srebra, pieniędzy y apparat koscielnych także swieckich szat, w kosciele Musnickim w schowaniu byłych, żyd karczmarz Kiemelski do Kiemel do karczmy poprowadził, a potym on że Giecko Dawidowicz szable oprawną we srebro, ktora mu sie przy koscielnych rzeczy dostała, u szlachcica pana Juciewicza położył w zastaw; w krotkim zaś czasie, za przybyciem imc xdza comendarza Musnickiego do Krok, onego Dawidowicza imć xdz Biskup Żmuydzki wziąwszy go o wyłupieniu kosciołą Musnickiego wiadomość wydał, ktorego imć xdz commendarz do Musnik przyprowadził, gdzie on dobrowolnie o tym uczynku y kradzieży zwysz mianowanych rzeczy kosciołą Musnickiego, iako sie stało y gdzie sie co podziało, o wszytkim dał sprawę, co dostateczniey na karcie iego wyznania wyrażono iest, osobliwie iako on szable u szlahcica położył, powiedział; do ktorego szlachcica gdy naprzod sam imć xdz comendarz na Żmoydz do tego szlachcica iezdził, szable te zapar, aż na potym wziąwszy onego y oczewiscie sie zwiodszy, te szable odyskał; powracaiąc nazad u imc pana Niedruszlanskiego urzędownie byli y tam w piecu przepalonych ornatow dla srebrnych y złotych korun znalezli spławki. A potym drugi żyd towarzysz tego Abram Nieftalewicz, obowiązany będąc sumnieniem, także zeznał, iż żyd Kiemelski arędarz Helc Lewkowicz onego do tego uczynku kradzieży w kosciele Musnickim namowił, a naybardziey na pieniądze xięże, mieniąc onych być w skrzyni w zakrystyey w schowaniu więcey niż na sześć tysięcy złotych polskich; w ten czas gdysmy się do niego w roku przeszłym tysiąc szescset siedmdziesiąt dziewiątym w Decembrze z towarzyszem moim Gieckiem Dawidowiczem ziachali, przez kilka dni w karczmie namawia . . , powiadaiąc, że s porady arendarza Musnickiego, ktory do plebana Musnickiego z perswazią takową chodziłł, ażeby dla niebezpieczenstwa od ognia pieniędzy w plebaniey nie chował, raczey w kosciele w zakrystyiey, według ktorey perswazyi xiądz pleban Musnicki w kosciele w zakrystyi przechowywał. Potym namowiwszy onego, żeby iachał na pewne mieysce, to iest do karczmy do Winksznobroscia y tam żeby z towarzyszem swym był do niedzieli szabasował, a z niedzieli na poniedziałek żeby pilno przybywali. Jakoż powiedział, że on z tym towarzyszem swoim Gieckiem Dawidowiczem w niedziele już zmrokiem dobrym wyiachali, a przyieżdżaiąc niedaleko od Musnik, żyd Giecko Dawidowicz do Musnik niechciał iachać, w polu został, przy ktorym y on konia swego zostawiwszy, pieszo do Musnik poszedł. Tamże za przybyciem swym do Musnik znalazł już żyda Kiemelskiego z siabrem iego dawnym nazywaiącym Stanisławem, ktory żyd Kiemelski, dawszy iemu konia z sankami wedle karczmy Musnickiey pilnować, sam z tym siabrem Stanisławem do kosciołą chodzili y sami się tam dobywali y dobywszy się do kosciołą ony okradli, rzeczy y srebro koscielne, ornaty y wszystką ozdobę koscielną do wora złożyli y worami do sanek, przy ktorych on zostawał, znosili, ktorych rzeczy po części do dwuch worow złożonych onemu dali y on za przybyciem iuż towarzysza swego Giecka Dawidowicza część z worem sobie zostawił, a drugą towarzyszowi oddał, y tam z Musnik arendarz Kiemelski y z siabrem swym Stanisławem do Kiemel z

kradzionemi koscielnemi rzeczoma y z pieniędzmi poiechał, a oni ku Kieydanom puścili się, a potym niedoieżdżaiąc Żeym, on do Kieydan nie iadąc, puscił się w inszą drogę, ku Narmoyniom udał się y tam wstąpił do arendarza imć p. Niedruszlanskiego żyda Ulfa y onemu do schowania apparata koscielne, bogate ornaty oddał. Tenże dokładał y to, iż ten człowieck chrzescianin Szarawski, gdy był w Musnikach, zadawał mu w oczy pan Jankowski, że on właśnie okradł kościoł Musnicki. A potym y pierwszy żyd Giecko Dawidowicz powiedział powtore na tego Szarawskiego, iż onemu pan Jankowski będącemu w Musnikach zadawał, że on właśnie kościoł Musnicki okradł. А по прочытаню таковоrо добровольного сознанья жыдовского тотъ же патронъ стороны поводовое вносилъ то, ижъ не только помененые злочынцы жыды добровольне до того окраденья костела Божого зналисе, и другихъ жыдовъ яко спольныхъ з собою святокрадцовъ поволывали и прызнавали, лечъ кгды и на туртуры з децызыи ясне вельможного его милости пана воеводы Виленского на прошлыхъ рокохъ тыежъ жыдзи два всказаны были, теды также о туюжъ речь слово в слово потвержали, якожъ и конфессата оныхъ для лепшое намъ враду информацыи чыталъ и прекладалъ в тые слова. Anno tysiąc szescset osmdziesiątego dnia osmego Apryla. Confessata naprzod: żyd Abram Nieftalewicz przed ciągnieniem dobrowolnie twierdził, że nikt barziey nie winien, iako Kiemelski Helc y Musnicki Kalman żydzi arendarze, bo powodem do tego byli. Pytany był, dla czego w Musnikach uciekł, kto powodem był do uciekania, powiedział że organista mu pofolgował, bo był namowiony od żyda Musnickiego, żeby go wypuscił y to, że rzeczy u żyda Ulfa arędarza pana Niedruszlanskiego zostawili y Kieydanskich żydow tak iako y przed tym powoływał. Za pociągnieniem powiadał, że Helc arędarz Kiemelski ma schowanie u Szachna żyda w Siesikach y teraz tam są rzęczy, y to, że Musnicki powiedział, gdzie są xże pieniądze y w tym tylko winien. Za pociągnieniem drugim, powiedział, bodaybym z tych rąk nie uszedł: ieżeli nie Kiemelski był powodem; do tego y to, że Giecko zawiązł srebro do żyda Kieydanskiego Abrama Jakimowicza. J to też, że Helc z siabrem swoim Stanisławem, iak się zwał przed tym, byli w kościele, a on stał przy koniu Helcowym wedle karczmy. Powiedział także y to, że przed kradzeniem Giecko y Helc z siabrem swoim chrzescianinem byli u żyda Musnickiego, ktorego nie było w domu; a y przed tym pod czas szabasu był z Helcem u żyda Musnickiego Kałmana Abramowicza, ktory im w te czaszy powiedział o pieniędzach xiężych; y to też także, że własnie ten Jozeph, ktory w więzieniu zostawał, a potym uciekł był z Helcem, w kosciele widział ich obudwuch w oczy, ieno że sobie ten chrzescianin imie odmienił, bo się na ten czas Stanisławem zwał, y w suknie insze co raz się przemieniał; powiedzial y to, że Helc ma w Wilnie przechowanie u szwagra swego, a kocioł, ktorego mieszczanin Wilenski dochodzi, ma Kiemelski od tegoż Stanisława, iak się on przed tym zwał, a teraznieyszego Jozepha; y to też powiedział, że Musnicki żyd nie namawiał kraść, ale tylko powiedział o pieniędzach. Także y to, że Helc prosił ich po okradzeniu kosciola, żeby nie powiadali tego Musnickiemu żydowi. To też, że Giecko rzeczy więcey nie brał, tylko to, co y pierwiey przyznawali, a w Kieydanach rzeczy u Abrama nie przedane, ale zostawione są y nic na nie nie winno, bo do zbycia dane. Za pociągnieniem trzecim y paleniem ogniem, toż wszytko potwierdził. Giecko Dawidowicz żyd przed ciągnieniem dobrowolnie powiedział toż samo, co iest w confessatach tak Kieydanskich iako y teraznieyszych sądowych y to, co Nieftalewicz na turturach powiadał. To też, że Kiemelski cale był powodem do tego, a o Musnickim nic nie wie. Za pociągnieniem powiedział, że żyd pana Niedruszlanskiego apparata koscielne y srebro zapewnie popalił y . . . . Kiemelski był

przywodzcą y ma w Wilnie tenże Kiemelski krewnych, ażeby . . . z niemi przewodnią, tego niewie. Za pociągnieniem wtorym tož samo powiedział y Kiemelskiego, że iest naywinnieyszy, powoływał. Za trzecim pytaniem, gdzie by były rzeczy pokradzione od Kiemelskiego żyda dane, y nic więcey, ieno że Kiemelski naywinnieyszy twierdził. У тое конфессаты подписъ рукъ енераловъ тыми словы: Krzysztoph Jan Tomaszewicz jenerał iego k. msci woiewodstwa Wilenskiego ręką swą. Piotr Zynza, ienerał i. k. mci woiewodztwa Wilenskiego m. pria. А по прочытаню тыхъ помененыхъ конфессатъ тотъ же верьху писаный пленипотентъ акторовъ з тогожъ декрету кгродского, на рочкахъ Апрылевыхъ черезъ самого ясне вельможного его милости пана воеводу Виленъского в той справе тутъ у Вильни фервованого декрету показовалъ то, ижъ не только тые помененые жыды, будучы на туртурахъ, але и у суду очевисто око въ око задавали Гельцу Левковичу арендарови Кемельскому и Ульфу Гиршевичу арендару Нармонъскому, же оны, то есть арендаръ Кемельский самымъ прынцыпаломъ учынку вылупенья костела Божого, а жыдъ Нармонский арендаръ рецепътаторомъ речы покраденыхъ костельныхъ были и во всемъ тые конфессата свое добровольне потвержали, для чого и ясне вельможный его милость панъ воевода Виленский, за потребованьемъ стороны поводовое, стосуючысе до права посполитого, для еще лепъшое информацыи и обясненья тое справы и тыхъ жыдовъ Гельца Левковича Кемельского и Ульфа Гиршевича Нармонского арендаровъ на туртуры вскazалъ; на которыхъ будучы, до того своего злого учынку зналисе, на доводъ чого и конфессата оныхъ передъ нами врадомъ чыталъ тыми словы. Roku tysiąc szesc set osmdziesiątego, miesiąca Aprylа dziewiątego dnia. Confessata żyda Helca Lewkowicza złoczynce. Naprzod, gdy przed ciągnieniem pytano, nie chciał się przyznać ni do czego. Pierwszy raz pociągnoł mistrz, nie chciał ni do czego znać się, a potym to wyznał, że tylko o pndzach imć xdza plebana Musnickiego tym żydom Gieckowi Dawidowiczowi y Abramowi Nieftalewiczowi, że w zakrystyey w kościele one chowa powiedział. A daley ni do czego przyznawać się nie chciał y nie przyznawał. Powtore gdy był ciągniony, tylko toż, że onym o pndzach im. xdza Musnickiego powiadał y onym na ten uczynek do okradnienia kościoła Musnickiego radą był y że względem tey porady, że mu tych pndzy Giecko Dawidowicz y Abram Nieftalewicz udzielić mieli, ale niedawszy nic po okradnieniu kościoła, ze wszystkimi rzeczoma y pndzmi kradzionemi precz uiachali, a onemu się nie pokazowali, y za trzecim pociągnieniem y ogniem podpaleniem daley ni do czego więcey przyznać się niechciał y nie przyznawał. Strony kotła mieszczanina Gincysza gdy pytano, ieżeli nie on kradł, ale ten kocioł tego mieszczanina ci żydzi Abram Nieftalewicz y Giecko Dawidowicz do niego przywiezli y onemu przemieniali. Pytany o Szarawskim, nie znał się, żeby mu miał bydz towarzyszem. Żyd Ulf Hirszewicz arendarz Narmonski naprzod przed turturami dobrowolnie zeznawał, że ornata wszytkie, ktore miał od Giecka, do Kieydan do żyda Abrama Jachimowicza do samey iego żony oddał, ale onych nie palił. Pytany, ieżeli przed okradzeniem kościoła z temi żydami Gieckiem Dawidowiczem y Abramem Nieftalewiczem, znaiomość miał y czy nie był onym radą, y ieżeli z niemi nie miał przed tym siabrowstwa, a potym pociągniony pierwszy raz y wtory za pytaniem ni do czego nie chciał się znać, tylko twierdził, że własnie do Kieydan te ornaty odwiązł y Abramowi Jachimowiczowi żenie iego oddał. A gdy znowu pytano o pndzach żyda Abrama Nieftalewicza, u ktorego gdy on był u niego ukradziono złotych szescdziesiąt, wyznał, że szwagier iego Zelich Boruchowicz z gnoiu te pieniądze wziął, podpatrzywszy gdzie ten Naftalewicz żyd schował y przy nim te są pieniądze. Y potrzecie pociągniony y podpalony dobrze

nieodmiennie twierdził, że ornatow cztery --złotogłowowy, altembasowy y rożnych kolorow sztuk cztery sobie od Giecka Dawidowicza żyda danych, do Kieydan odwiązł y Abramowi Jachimowiczowi, w niebytności samego, żenie iego przy bytności y w oczach zięcia ych Leyzera Markowicza w ręce oddał, ale do palenia ornatow żadnym sposobem znać się nie chciał y nie znał, tylko udawał, iż iakoby te zpławki onemu do pieca podrzucono od tych że Kieydanskich żydow bydz miały. Działo się roku, msca y dnia ut supra. Pytany na ostatek, dla czego pierwiey nie powiadał o tym nic, odpowiedział, że mu zagrozili żydzi, aby tego nie wyiawiał, grożąc wypędzieniem z tych kraiow y odłączeniem od konwersacyi, także y do karty swey imieniem swoim dancy B. Gierzodowi nie znał, y to twierdził że tey karty nie dawał y o napisanie oney nie prosił, chyba teść moy bez wiadomości moiey, a z oycowskiey miłości swoiey ku mnie. У тое конфессаты подписъ рукъ енераловъ тыми словы: Piotr Zynza ienerał i. k. mci wdztwa Wilenskiego m. pria. Krzysztoph Jan Tomaszewicz jenerał i. k. mci woiewodztwa Wilenskiego ręką swą. А по прочытаню тыхъ конфесатъ звышъ менованыхъ жыдовъ Кгецка Давидовича и Абрама Нефталевича, также Гелца Левковича и Ульфа Гиршевича каждого зособна и поедынкомъ верыфикуючы и конфронтуючы звышъ менованые ихъ добровольные и туртурные конфессата о учынку вылупеня выкрадненя костела Божого Мусницкого, инквируючы и выведуючы выпытывали, которые слово в слово ни в чомъ одъ першого прызнаня своего не розnext и не отступуючы, оное и теперешнимъ добровольнымъ прызнаванемсе до тогожъ, же тотъ учынокъ свя(то)крацства ведлугъ першого сознаня ихъ туртуровыхъ и добровольныхъ конфесатъ выражоного мере черезъ нихъ Абрама Нефталевича и Кгецка Давидовича, Гелца Левковича арендара Кемельского, а сябра ихъ Юзефа Шаравского алиасъ Станислава Юзефовича, которы з везенья с турмы замку Виленского утеклъ, сталъ се. По которыхъ екзаминованю вязневъ поедынъкомъ инконкляви . . . и оразъ всихъ, а око в око, а за прыволанемъ з наказу насъ враду енеральскимъ тое справы сторонъ до права взглядомъ прымовенясе патроновъ и дефенъдованя черезъ каждого з нихъ своей стороны передъ положенемъ и чытанемъ черезъ колекгу нашого его милости пана Казимера Хоецкого—хоружого и судью кгродского воеводства Виленского в той справе одправованого шкрутыниумъ, где напередъ патронъ акъторовъ, з фундаменту тую справу выводечы и пропонованое жалобы о учынокъ святокрацтва черезъ тыхъ злочынцовъ жыдовъ и хрестиянина Шаравского доводами, документами, властными устами самыхъ же тыхъ злочынцовъ жыдовъ добровольнымъ прызнанемсе уформоваными, ясней слонца видомыми и явными пробуючы, тотъ же патронъ акторовъ покладалъ передъ нами врадомъ и чыталъ протестацыю о тотъ учынокъ святокрацтва до враду противо тыхъ жыдовъ злочынцовъ донесеную, з жалобою позовною во въсемъ згодною, выписомъ с книгъ кгроду Виленского в дате сего року тысеча шестьсотъ осмъдесятого, мца Генвара дванадцатого дня, покладалъ реляцыю енераловъ врадовне сознаную, в той справе выданую выписомъ з тыхъ же книгъ в дате в ней выражоной; покладалъ и еще выписъ з тыхъ же книгъ актыкацыи реестру списанья черезъ часто помененыхъ злочынцовъ выкрадненю костела Божого Мусницкого почыненыхъ шкодъ в забраню черезъ туюжъ крадежу всее оздобы костельное, золота, серебра, апаратъ, орнатовъ злотогловowыхъ, алтембасовыхъ, талетовыхъ и иншое дорогое матерыи, капъ, антепендий и свецкого охендоства, шатъ и грошей готовыхъ з закрыстыи з костела Мусницкого выкраденыхъ, чого всего большъ нижъ на чотырнадцать тысечей золотыхъ польскихъ выноситъ. Покладалъ и другую реляцыю

енеральскую прыпаручення жыдовъ Кейданскихъ звышъ менованыхъ старосте Кейданскому его милости пану Костюшку в суме в той реляцыи выражоной, выписомъ врадовымъ в дате в ней выражоной, которому тые речы костельные, золото, серебро и апарата черезъ тыхъ жыдовъ злочынъцовъ Абрама Нефталевича, Кгецка Давидовича и Ульфа Гиршевича арендара Нармонского оттданы суть. А затымъ то такъ оказавшы, алекговалъ право посполитое артыкулъ семнадцаты з розделу чотырнадцатого, а пры праве посполитомъ протестацыи, реляцыи енеральскии и при доброволеномъ власными усты черезъ тыхъ жыдовъ злочынцовъ до пополненого черезъ нихъ в костеле Божомъ Мусницкомъ злодейства прызнаню, мокъ бы яко в явной и видомой речы и дальшого доводу потреба мне было, однакъ велебны в Богу его милость ксендзъ Миколай Малюшевичъ, плебанъ Мусницки на всихъ тое справы контентахъ слугамъ костельнымъ тромъ не рекузуетъ и до прысеги забираетъ, а по прысезе покаранья тыхъ злочынцовъ чотырохъ, а пятого хрестианина Шаравского на горле, двухъ спаленемъ и з третимъ христианиномъ Шаравскимъ, двухъ обешенемъ и вказу за выкраденое з костела золото, сребро и всю оздобу, спленъдоръ и апъпарата костельные, тудежъ гропей готовыхъ, охенъдоства свецкого з той же закрыстыи костела Мусницкого выкраденыхъ стороне своей на добрахъ тыхъ жыдовъ и хрестианина, также и на добрахъ жыдовъ Кейданскихъ, в той же справе в суде головномъ трыбунальномъ на упадъ в речы узданыхъ и на горло спаленемъ вказаныхъ, а хрестианина Шаравского, которы з везеня з турмы Виленской з вартою потаемне утеклъ, не только на горло спаленемъ, лечъ и на лапане такъ его милости ксендзу плебану Мусницкому, лечъ и каждому католику до улапеня оного, где бы подъ которымъ кольвекъ врадомъ показалъ, постигнены и улапены быти моглъ, вказу у насъ просилъ. А умоцованый жыда Калмана Салемоновича арендара Мусницкого вносилъ то, же тотъ Калманъ Салемоновичъ арендаръ Мусницкий инноцентеръ ввензенемъ теменжоны былъ, яко намней в обжалованю себе его милости ксендзу плебану винны не былъ и не естъ, такъ о жадного зверху менованыхъ злочынцовъ не только доброволне, лечъ и на турътурахъ поволанымъ не естъ и не былъ. А затымъ право посполитое артыкулъ десяты з розделу четырнадцатого цытуючы до одводу, з жоною само третему, бы и з дальшымъ доводомъ близшого узнанья, а за доводомъ вольности одъ тое его милости ксендза плебана жалобы и скасованя на особу оного стягаючого процесу з варункомъ якобы на потомъ учтивому его жоне и детемъ его ничого в часъ прышлы не шкодилъ, у насъ враду домавялъ. Также и патронъ хрестианина Павла Зелюна тоежъ право посполитое о помовеню в злодействе безвинномъ описаное алекгуючы, до одводу прынцыпала своего близшого узнаня и за доводомъ вольности одъ тое жалобы актора просилъ. Патронъ засъ звышъ менованыхъ злочынцовъ жыдовъ заносилъ, яко же тые жыды первшы разъ тое святокрацтво костела Мусницкого пополнили, поневажъ не одного иншого о жадное злодейство жадныхъ процесовъ одъ стороны поводовой патронове не показуютъ, а затымъ цытуючы право артыкулъ петнадцаты з розделу чотырнадцатого, пры томъ праве до одтпрысяженя оныхъ узнаня близшыхъ и за доводомъ увольненя оныхъ одъ горла афекътовалъ. А умоцованый акътора и по . . . шыроце противо всихъ тыхъ до объжалованыхъ жыдовъ патроновъ контрадыкуючы, а пры выйшлой контроверсыи, конфесатахъ и вызнаню злочынцовъ доброволномъ опонуючы, а о то, ажебы еще впередъ одправованое в той справе шкрутыниумъ утъ рекгуля . . . . . доцере звыкла, чытана была, а потомъ по прочытаню оного еще финальне доводне и яснейшие люцы

померыдиана документа на конвинковане тыхъ святокрадцовъ аленовать субмитуючы, серіо у насъ враду просилъ. Якожъ мы врадъ, по наказе нашомъ з ызбы судовой сторонамъ уступить, ин конкляви дали есмо, ажебы одправованое шкрутыниумъ черезъ его милость пана Казимера Хоецкого, хоружого и судью кгродского воеводства Виленского передъ нами врадомъ положоно и чытано было, с которого положоного чынена была намъ враду реляцыа з одправованя оного в тые слова. Jnquisitia w sprawie imć xdza Maliszewicza plebana Musnickiego o wykradzenie kościoła z żydami w roku tysiąc sześćset osmdziesiątym, msca Maia dnia dwudziestego szostego odprawowana. Naprzod imć pan Musnicki powiada, żem słyszał, że na ten czas Kalman żyd arędarz Musnicki nie był w domu, odieżdżał, a żyd Kiemelski z drugimi kościoł wykradli. Jmć pan Moygis powiada, ze żydow dwuch około Musnik iezdzili, podobno upatruiąc, iakoby mogli wykraść kościoł; o Kałmanie żydzie od lat dwudziestu nic nie słychać było, żeby miał z złodzieiami przestawać albo kraść. Jmć pan Sokołowski powiada, że o Kałmanie żadney rzeczy do tych czas nic słychać było, tylko teraz, kiedy wykradziono kościoł, a pytanosie, tedy ten Kałman czeladź swoią rozesłał, żeby się (o)? nie sprawowali. Druga zaprzał się, że ia nie znam tych żydow, ktorzy kościoł okradli. Jmć pan Prządnicki zeznał, że w niedziele tertia Decembris w Musnikach ci żydzi, ktorzy doswiadczeni złodzieie, bawili się w Musnikach, przez dzień pili u Minczuka mieszczanina Musnickiego, ktoremu kocioł arendarz Musnicki przedał, y u żyda Kałmana także byli; Kiemelskiego arendarza nie było; powiedział y to tenże imć, że u arendarza Musnickiego szkoda się stała, w domu onego panią Bieganską okradziono, jednakże na tym Kałmanie nic się nie pokazało; to też słyszałem od iegomć pana Boreyka, że arendarza Musnickiego nie było w domu, na ten czas iezdził ci do Giełwan, czy do Wiłkomierza, o tym siabrowstwie z temi drugiemi zydami złodzieiami nie słyszałem. Jego mć pan Samuel Prządnicki powiada, że nie był na ten czas żyd Kałman arendarz Musnicki y nie nocował w domu, kiedy kościoł wykradziono. O Helcu Kiemelskim arendarzu powiada, że prrzed tym kradł y przewodnią się bawił z inszemi, jako y teraz kocioł kradziony przedał arendarzowi Musnickiemu; o tym że Helcu powiada, że nie nocował y w domu, kiedy kościoł wykradziony. Jmć pan Władysław Dombrowski zeznał, że żyd Kałman w domu nie był, odieżdżał na ten czas, kiedy kościoł wykradziono. O Helcu powiada, że nie był w domu y nie nocował u siebie w Kiemelach na ten czas, kiedy wykradziono kościoł, y to też afirmant, że panią Bieganską u arendarza Musnickiego okradziono na ten czas, kiedy żyd Helc młodziencem służył Kałmanowi, iednak że licem sie nic nie pokazało; tenże imć powiada, że arendarz Musnicki perswadował Jmć xdzu plebanowi, żeby nie chował pndzy w plebanii, bo nie warowno od ognia. Jmć pan Żaborski cale powiada, że nigdy o arendarzu Musnickim nie słychać było, żeby sie złodzieystwem miał bawić, albo kradzieżą iaką; o Helcu żydzie tom słyszał, że z młodu kradał y tym się bawił y panią Bieganską nie chto inny okradł, tylko tenże Helc, iednak tego nie doszli y lica nie było; to też słyszałem, że Helc tenże u szlachcica iednego ukradł złotych sto; o tych zaś żydach powiada, o Giecku Dawidowiczu y Abramu Nieftalewiczu, że szabas u imć pana Skorulskiego marszałkowicza Kowienskiego żyda arendarza odprawowali, na koni handlowali, a potym do Musnik po obiedzie jachali przed wykradzeniem kościoła w niedziele wrzkomo z Musnik wyiachali, w tym czasie dano znać, że kościoł wykradziono. Jmć pan Retanz urzędnik tameczny Musnicki powiada, żem nigdy skargi nie miał na żyda arendarza Musnickiego ani żadney skargi, ale iako sie poczciwie rządził, y przysiądz gotowem; to też zeznał, że y w domu na ten czas nie był, kiedy kościoł

wykradziono. Co strony pokradzenia rzeczy pani Bieganskiey, sądził sam imć pan woiewoda Smolenski nieboszczyk y *kopa była* Zuwel pokradł te rzeczy y *karano go obwiesić* w Wiłkomierzu. Kołnierz był zastawiony u Kalmana żyda, za oddaniem pndzy wrocił. Jmć pan Modzylewski powiada, że żydzi, co okradli kościoł, nocowali u chłopow imć pana Skorulskiego, potym do Musnik iachali, tam pili u Kalmana żyda arendarza Musnickiego, parobka onego namowili z sobą, z Musnik wyiachawszy nocowali u woyta we wsi Komincach, z tamtąd wyiachawszy nocowali we wsi Judancach, od tego gospodarza pozno wyiachali y do Musnik powrocili. A zatym uslyszeliśmy, ze kościoł wykradziono tey że nocy. O żydzie Kałmanie arendarzu Musnickim żadney rzeczy nie słychać było, żeby był komu szkodnikiem, y nie był w domu na ten czas, odieżdżał do Wiłkomierza, bo iegomość pan sędzia Wilenski y iegomość pan Boreyko, iako sąsiedzi tameczni, inquirowali, wywiodł się ten żyd, że y nie nocował na ten czas, a pan Boreyko potkał go przed wykradzeniem kościoła, że iechał do Giełwan czy też do Wiłkomierza. Jegomość pan Rodziewicz powiada, że Giecko y Abram Nieftalewicz kościoł wykradli y Kiemelski żyd przy nich był, pospołu ten uczynek popełnili; okradszy kościoł, do Kieydan rzeczy zaprowadzili; o Kałmanie żydzie ni od kogo nie słyszałem, żeby był złodzieiem, albo z złodzieiami siabrował. Jegomość pan Szczuka o Kałmanie nic nie powiada, żeby był winnym, tylko kocioł kupił u żyda Kiemielskiego kradzione, który potym poznano; o Helcu powiada, że z tymi żydami wykradł kościoł Musnicki. Jegomość pan Woyciech Sperski powiada, że z temi żydami Helc kradł kościoł Musnicki y iuż od połtoru lat namawiał różnych ludzi y przybierał takich ludzi, iako to Szarawskiego y innych; ten Szarawski y konie kradał, a z Helcem handlowali często y gęsto, o tym powiadaią wszyscy. Blazys Łuckiewicz woyt Musnicki zeznał pod sumieniem, że tych żydow widział w Musnikach piiąc u Minczuka mieszczanina, żyda zaś Kałmana nie było w domu, na ten czas odiachał dniem przed wykradzeniem y nie był przy tym, w niedziele się to działo, wyiachali tedy z Musnik, przez poniedziałek spali we wsi Winksznobrosciu u Zuszunela chłopa tamecznego, z tamtąd ku wieczorowi dobrze wyiachali y poiechali byli ku Giełwanom, potym iakoby ich co zakręciło, powrócili ku Musnikom y potkał ich drugi woyt Tomasz Narzanc we wsi Jodancach; o Kałmanie żydzie do tych czas nic nie słyszałem. Stanisław Minczuk, że u mnie pili ci żydzi Giecko z Abramem y odemnie wyiachali z Musnik, kocioł tylko mnie przedał Kałman żyd Musnicki, a potym poznano, że kradziony, odyskał mieszczanin Wilenski; a kiedym kupował u Kałmana, pytałem, iesli by nie był kradziony, w tym mie upewniał y ręczył za to, a potym poznano. Maciey Minczuk powiada, że Kałman żyd na ten czas w domu nie był; o żydach powiada, co kościoł wykradli, że trzy razy byli u Kałmana y Helc żyd Kiemelski w poniedziałek był w Musnikach, dziewkę wziąwszy odiachał do Kiemel, a tamtąd znowu w wieczor był w Musnikach; Szarawskiego nie zna żaden z nich. Piotr Zenek powiada, że Helc w poniedziałek dwa razy był w Musnikach y rano y w wieczor się pokazał, a w tym czasie z poniedziałku na wtorek kościoł okradziono, a żyd Kałman na ten czas był w Wiłkomierzu y sledzi beczkc kupiwszy, przywiozł z sobą do Musnik. Stanisław Jurewicz powiada, że kiedy *kopa była*, na ten czas powiedział, że żydzi iacyś hultaie włoczylisie ode wsi do wsi koło Musnik y Winksznobrosciach w poniedziałek przez dzień leżeli, a potym, kiedy kościoł okradziono, pytali u żyda Kałmana, co to za żydzi byli, powiedział, że ich tak zową y tam mieszkaią, potym ich połapano; Kałman żyd Musnicki nie był na ten czas w domu, a żyd Helc bywał często u Kałmana, y tu w Musnikach to do młyna, to do kowala y do ciotki swoiey Kałmanowey. Samuel

Zmuydzin Laskowski powiada, że Kałman żyd Musnicki lat czterdziescie żyie z nami, a nic o nim nie słychać było. Helc żyd ten mieszkał w Musnikach przy Kałmanu, był dobry, a potym powiadali ludzie, że poczoł kraść y kradał, a żydzi Giecko y Abram błąkali się około Musnik, a potym kościoł wykradli; to też powiada, że to iedna familia z Musnickim żydem. Bałtromiey Krawczunus powiada, że nigdy nie słyszałem o Kałmanie żydzie, żeby miał kraść y z złodzieiami siabrować; o Helcu powiada, że kradł y siabrował z złodzieiami. Andrzey Klimowski powiada, że u żyda Kałmana ci żydzi bywali y podobno z iego rady okradziono kościoł, a na ten czas iednak nie było w domu y nic nocował, kiedy kościoł wykradziono. Jozeph Laskowski powiada, że Kałman w niedziele ieszcze przed wykradzeniem kościoła wyiachał z Musnik, a żydzi na ten czas Giecko y Abram przyiachali do Musnik y staneli u Minczuka mieszczanina, tam pili, gdym przyszedł do Minczuka y obaczyłem, że żyd czarny, patrząc na kościoł, żegnał się po litewsku *wasdan deweli*, potym mowiłem, czemu żydzie nie mowisz Jezus, żyd odpowiedział—niechay ludzie *wezdus*, a drugi powiada, że nie tak sie żegnaią *wardum warnos wierszan szarkos darzam pieca;* po tych słowach y dyszkursach piwszy wyiachali y u woyta Kominca nocowali. Szarawskiego nie znaią. Jan Miłaszewski powiada, że kiedy iakie swięto żydowskie bywa, to żona moia w karczmie szymkuie y posługuie, y powiada, że nigdy nie słyszałem o kradzieży, o osiabrowstwie iakim; to też słyszał od parobka Helcowego Andruka, że żyd Helc był w Musnikach y kościoł wykradł y pieniądze z tamtąd wziął. Włość Musnicka powiada, że żyd Musnicki arędarz nic nie winien y nigdyśmy nie słyszeli o złodzieystwie. Marcin Zeweła podwoyski Musnicki powiada, że żydzi wykradli kościoł y Kałman może o tym wiedzieć, bo to wszytko powinnowactwo pokaże, kiedy ich pociągną. Jurgis Zuszelis ze wsi Winksztibroscia powiada, że przed wykradzeniem kościoła w poniedziałek byli u mnie y w dzień przyiachali, a na noc odiachali do Musnik. Thomasz Błażuk powiada, że widziałem ich ku Kieydanom iadących, a potym iuż we trzy godziny w nocy obaczyłem, że ieden żyd konno, a drugi w sankach do Musnik znow powrócili y kościoł wykradli; na ten czas w karczmie iezuickiey zeznał Jan Andrzeiewski, że ten Szarawski zwał się Jozephowiczem, którego wszyscy w tey okolicy za złodzieia mieli y oycowie iezuici wypendzili go ze wsi swey, bo często kradał, często przeieżdżał się do Wilna, bo go żyd Kiemielski posyłał y z nim siabrował; w Kiemelach parobek żyda Kiemelskiego Helca Andruk—ten powiada, że pan moy o kurach wyiachał do Musnik, a powrocił na obiad; Jozeph Szarawski często bywał u Helca, a na ten czas nie było go w domu, iednak z sobą w nocy siabrowali y ieżdżali y często siabrowali. Jan Adamaytis powiada, żem ia nie słyszał nic o arendarzu Kiemelskim, bo kto może wiedzieć, ieżeli on nocuię, albo nie. Woyciech Adamaytis powiada, że nie wiem o moim arendarzu, żeby był złodzieiem, tylko codzień piie y siabruie z iakiemiś ludzmi, a ia ich nieznam y tego Szarawskiego. Pan Jerzy Jwanowski urzędnik iegomości pana starosty Szyrwinskiego z Dukszt powiada, żem słyszał od parobka Helcowego na imie Januka, że o pułnocy kazał sobie zaprząc konia w sanie, podpiwszy wyiechał tey nocy; o Szarawskim powiada, że Szarawski przebywał u Helca y z nim siabrował y pospołu w nocy iezdzili y kradli; we wsi Zielunach wszyscy chłopi powiadali, że nie wiemy, co w nocy robił nasz arędarz Kiemelski, to tylko, że codzień pił; Szarawskiego nie znamy, ale iakiś dragun bywał u niego. Slosarczyk w Duksztach powiada, że żyd Helc u brata mego wziął wytrych, pytałem na co? powiedział, żem klucze zgubił od skrzyni, ktorego y do tych czas nie oddał. Januk Sobolewski powiada, że służył temu Gieckowi na ten czas, to też zeznał, że pili z Szarawskim, a potym, nie

spawszy, wyiachali do Musnik, Szarawski wziął swego konia y w Zielunach we wsi zaprzągł sanie, wziąwszy u chłopa, potym w dzień dobrze przyiachał z Szarawskim, zwał się ten Szarawskim Jozephem, a zawsze w nocy z Helcem piiali. Kozakiewicz powiada, ze Helc żyd zawsze przestawał z złodzieiami y siabrował z niemi y jak rok w Wiłkomierzu pokradł konie, ktore licem powracał, tym sie zawsze bawił z Szarawskim na tym goscincu; Szarawski z cieslą, ktory umarł, zawsze rzeczy kradzione wozili od Helca żyda y konia dał Helc, z którym Szarawski puł roka bawił się gdzieś, a potym znowu powrucił do Helca żyda; w Wilnie u Piotra Jaroszewicza gospodarz zeznał, że u niego przez niedziel dwanaście mieszkaiąc, często po drogach nie wiedzieć gdzie iezdził, ale go ludzie za podeyrzanego mieli, bo sie co raz inaczey zwał. У тое инъквизиции подписъ руки тыми словы: Taką inquisitią ręką moią podpisuię. Dat w Wilnie ut supra. Kazimierz Choiecki chorąży Wilenski, sędzia Grodzki. А по прочитаню того шкрутиниумъ и по постановеню се за приволанемъ черезъ енерала сторонъ до права, такъ стороны поводовой, яко жидовъ вязневъ и злочинцовъ з патронами своими и по повторнымъ екзаминованю нашомъ вязневъ злочинцовъ, взглядомъ верификованя сознаня оныхъ, взглядомъ учинку пополненого светокрацтва, а за повторнымъ добровольнымъ оныхъ признанемъ се до того учинку, патронове такъ стороны поводовой при праве посполитомъ черезъ себе выжей цитованомъ и при домовяню се своемъ слугамъ костельнымъ пану Яну Яницкому, пану Яну Ликгуцкому и пану Казимеру Павловскому на томъ, яко правдиве выкрадненe костела Божого Мусницкого, року, месеца, дня и способомъ в процесе выражонымъ черезъ Гельца Левковича арендара Кемельского, Кгецка Давидовича и Абрама Нефтелевича, также хрестиянина Іозефа Шаравского стало, на томъ, яко Ульфъ Гиршевичъ арендаръ Нармонский тыхъ же речей костельныхъ участникомъ есть и яко такъ веле оздобы костельное, золота, серебра апаратъ и свецкихъ речей и грошей готовыхъ, яко в реестре выражоно, есть з закрыстией костельной выкрадено, и жидомъ другимъ, а меновите Кейданскимъ, которые в суде Головномъ Трибунальномъ кондемнованы суть, яко тыхъ же злочинцовъ преречоныхъ жидовъ добровольные и туртурные конфессата высведчаютъ, пороздавано и поутаивано, до присеги забираючи, покаранья злочинцовъ жидовъ и хрестианина Шаравского пенами належитыми и всказу за речи выкраденые водле реестру списаня шкодъ и позволеня приводить до екзекуции тотъ декретъ стороне своей у насъ враду домавялъ, яко тежъ жида Калмана Салемоновича патронъ при вышъ мененомъ алекгованомъ черезъ себе праве и оборонахъ на екъспуркговане невинности принципала своего стоечи и до отводу . . . . . . Калману арендару Мусницкому з жоною его самосемый забираючи, на томъ яко правдиве . . . . . Калманъ радою и намовою помочью и интенциею до окрадненя того костела звышъ речонымъ жидомъ злочинцомъ и тому Шаравскому не былъ, з иными сябровства злодейского въ той справе и в иншихъ не мелъ, краденыхъ речей костельныхъ жадныхъ отъ нихъ не бралъ, не корысталъ, участникомъ оныхъ не былъ, у себе не мелъ и теперь не маетъ и где бы се и у кого знайдуютъ, не ведаетъ, и яко в томъ всемъ обжалованю акторомъ виннымъ не есть, тудежъ и хрестианина Павла Зелюна при высшихъ оборонахъ отъ себе вношоныхъ и праве посполитомъ, такожъ до отводу на томъ всемъ, яко выжей в забираню до присеги Калмана жида выражоно есть забираючи, вольности принципаловъ своихъ домавяли. Якожъ и злочинъцовъ пленипотентъ, при оборонахъ своихъ на сторону злочинцовъ заживаныхъ ставаючи, узнаня оныхъ близшихъ до отводу и за доводовъ, яко первший разъ в томъ учинку полапаныхъ,

вольности отъ всей жалобы стороны поводовой у насъ враду афектовалъ. А такъ мы врадъ в той справе вельможного его милости пана Александра Подберезкого, воеводича Смоленского, яко колятора, в Бозе велебного его милости ксендза Миколая Малюшевича, яко плебана костела Мусницкого и акътора тое справы з неверными жидами Кгецкомъ Давидовичомъ и Абрамомъ Нефталевичомъ также Гельцомъ Левковичомъ Кемельскимъ арендаромъ, самыми учынку светокрацтва, в костеле Божомъ Мусницкомъ пополненого, принципалами и Ульфомъ Гиршевичомъ Нармонскимъ, Калманомъ Салемоновичомъ Мусницкимъ, арендарами, тудежъ з хрестианиномъ Юзефомъ Шаравскимъ вязнями за декретомъ ясне вельможного его милости пана Михала Паца, воеводы Виленского, гетмана великого великого князьства Литовского з рочковъ Априлевыхъ зашлымъ, такъ же з другимъ вязнемъ хрестианиномъ на име Павломъ Зелюномъ, вжо по декрете звышъ мененомъ до везенья турмы замку Виленского отданымъ, за заказомъ оному очевисто в руки въ турме поданымъ, вперодъ до положенья черезъ его милости пана Казимера Хоецкого—хоружого и судью кгродского воеводства Виленского передъ нами врадомъ в той справе отправованого шкрутиниумъ и до учиненя з отправованя оное намъ враду доскопалое реляцыи, а потомъ до принятья скуточное в самой речи розправы, менечи безбожного и безъбогобоязного з одностайной рады, ведомости и намовы помененого Калмана Салемоновича, арендара Мусницкого, року, месеца, дня и способомъ въ протестацыи выражонымъ не пристойнымъ, потаемнымъ, злодейскимъ в ночи до костела Божого Мусницкого задобытемъ се и з инструментами на то приспособлеными черезъ замокъ внутръный добывшисе, вперодъ свенътости и реликвие свентыхъ Божихъ на землю повыруцане и на взгарду Божую ногами подопътане и проляне, а потомъ за поотлупыванемъ скрынь, в закрыстыей того-жъ костела будучихъ, не мало сплендоровъ и оздобъ того костела Мусницкого, золота, серебра, апаратъ, орнатовъ злотоглововыхъ, альтемъбасовыхъ, талетовыхъ, з корунами великими золотыми и серебрными и иныхъ речей дорогихъ, капъ, антепедий, обитья, такъже охендоства и шатъ рожныхъ свецкихъ и иншой розной не мало рухомости, ценою и шацункомъ на реестре спецификованой и грошей готовыхъ, всего на кольконадцать тысечей золотыхъ польскихъ забраня, нетъ ведома где позадеваня и на розные мейсца порозвоженя, до схованя другимъ жидомъ пороздаваня; за тымъ до положеня ку отданю жалобливому его милости ксендзу плебану Мусницкому черезъ тыхъ жидовъ тое всее забраное оздобы костельной, золота, серебра, грошей готовыхъ и всее на реестре выражоное рухомости, о шъкоды и вины правъные. Въ которой справе на дъню вчорайшомъ, пятомъ сего месеца Юня, по постановеню звышъ менованыхъ вязневъ жидовъ передъ нами врадомъ и по приданю онымъ патроновъ, а по откладе тое справы зо дня пятого до дня сегоднешнего, а на дню сегоднешнемъ, шостомъ сего жъ месеца Июня, знову за постановенемъ верху менованыхъ вязневъ жидовъ з турмы и по екъзаминованю каждого з нихъ поединкомъ ин конкляви и по конфронтованю теперешнемъ зезнаня оныхъ доброволього с первшими ихъ доброволъне на туртурахъ чинеными конфессатами, а потомъ по положенью и прочитанью черезъ его милости пана Казимера Хоецкого—хоружого и судью кгродского воеводства Виленского в той справе отправованого шкрутыниумъ, викгоре конституцыи сеймовой, ин конкляви, и по учиненью з отправованя оного черезъ того жъ его милости пана колекгу нашого достаточное намъ враду реляцыей и по взданю Юзефа, а передъ тымъ называючогося Станислава Шаравского святокрадцу, который з турмы замку Виленского и з вартою, способомъ фортельнымъ,

оковы на собе инструментомъ яковымъ си роспиловавши, з вензеня уникнулъ и передъ нами врадомъ до права не становилъ, яко в року завитомъ, на упадъ в речи з очевистое и достаточное межи вельможнымъ его милостью паномъ Подберезскимъ, воеводичомъ Смоленскимъ, его милостью ксендзомъ Миколаемъ Малишевичомъ, плебаномъ Мусницкимъ, а жидами Кгецкомъ Давидовичомъ, Абрамомъ Нефталевичомъ, Гельцомъ Левковичомъ, Ульфомъ Гиршевичомъ и Калманомъ Салемоновичомъ арендаромъ Мусницкимъ, также Павломъ Зелюномъ хрестианиномъ, вязнями, контроверсии, мы врадъ вси тое справы такъ добровольныхъ и туртурныхъ самыхъ тыхъ злочинцовъ конъфессатъ, яко тежъ и з выданыхъ одностайныхъ и згодныхъ черезъ велю ихъ милостей, людей зацныхъ, шляхты, обывателей и людей кондицыей простой, веры годныхъ парафией Мусницкой тестимониумъ, в шкрутынией выражоныхъ, подобенства, околичъности, достатечне вырозумевши и тую справу на досконаломъ у себе уваженю мевши, поневашъ звышъ менованые вязневе жидзи Кгецко Давидовичъ и Абрамъ Нефталевичъ, Гельцъ Левковичъ Кемельский и Ульфъ Гиршевичъ Нармонский арендаре до свентокрацтва в костеле Божомъ Мусницъкомъ сталого, такъ передъ тымъ того добровольне передъ туртурами, на туртурахъ и знову по туртурахъ на рочкахъ Априлевыхъ учиненыхъ, конъфессатъ своихъ ни в чомъ не отступуючи, знаютъся и на дню вчорайшомъ добровольнымъ вызнанемъ своимъ оные конформовали, яко тежъ и в отправованой инъквизиции одностайныхъ тестимоний згодная голосовъ консолянция тоежъ черезъ пречечоныхъ жидовъ пополненое в костеле Мусницкомъ святокрацтво апробовала, за чимъ мы врадъ з тыхъ всихъ и з велю иншихъ вышей в контроверсии выражоныхъ, на самомъ щекгульномъ праве посполитомъ фундуючихъ причинъ, обороны патроновъ пречоныхъ жидовъ вязневъ, широце у насъ враду зазываные, на сторону ухиливши, а до права посполитого и самыхъ же тыхъ вязневъ добровольного вызнаня и до шкрутиниумъ в той справе отправованого стосуючие, близшихъ слугъ костела Мусницкого, менованите пана Яна Яницкого канътора, пана Яна Ликгуцкого закрыстыана и пана Казимера Павловъского бакаляра до доводу узнаваемъ, которымъ, водлугъ добровольного взятья ихъ на томъ, яко правдиве выкраднене костела Божого Мусницкого року, месеца, дня и способомъ в процесс выражонымъ черезъ Гельца Левковича арендара Кемельскаго, Кгецка Давидовича и Абрама Нефталевича, такъже хрестианина Юзефа Шаравского, а передъ тымъ Станиславомъ Юзефовичомъ называючого стало, на томъ, яко Ульфъ Гиршевичъ арендаръ Нармонский тыхъ речей святокрадскихъ костела Мусницкого участъникомъ есть, на томъ, яко такъ веле оздобы костельное, золота, серебра, апаратъ и свецкихъ речей и грошей готовыхъ, яко в реестре описаня шкодъ выражоно есть, з закрыстыей костела Мусницкого выкрадено и жидомъ другимъ, а менованите Кейданъскимъ, которые у суде Головномъ трибунальномъ кондемнованы суть, яко тыхъ же злочинцовъ жидовъ добровольные и туртурные конфессата высвядчаютъ, пороздавано и поутаивано, присегу вказуемъ, и день третий оной тутъ передъ нами врадомъ складаемъ. А по таковой присезе мы врадъ, забегаючи тому, а жебы таковые незбожные и запаменталые на святокрацтво роспасаные завзятости людей збыточныхъ постягнены и погамованы быть могли, а викгоръ права посполитого завше ненарушне в своей клюбе зоставалъ и розпустная каждого злочынцы злость належитое за свой злый выступокъ покаране односила, теды пречоныхъ святокрадцовъ на горло, то есть Гельца Левковича, арендара Кемельского, Абрама Нефталевича—на спалене, а Кгецка Давидовича и Ульфа Гиршевича арен-

дара Нармонского на объвешене, такъже хрестианина теперь Юзефа Шаравского, а передъ тымъ Станиславомъ Юзефовичомъ прозываючого на спаленье, а же з турмы замку Виленского з везенья потаемне фортельне умъкнулъ и до права передъ нами врадомъ не становилъ,—тогды и на лапанье; при томъ за покраденье оздобы костела Мусницкого, золото, серебро, апарата и увесь сплендоръ костельный, такъ же за речи свецкие, при тыхъ же апаратахъ в костеле Мусницкомъ в закрыстыей будучие, охендоства, шаты и гроши готовые, в реестре списанья шкодъ специфице выражоные, всего на чотырнадцать тысечей золотыхъ польскихъ выносячие, совито в одно знезши и пораховавши, всего сумою двадъцать осмъ тысечей золотыхъ польскихъ на добрахъ пречечоныхъ жидовъ Абрама Нефталевича, Кгецка Давидовича, Гельца Левковича Кемельского и Ульфа Гиршевича Нармонскаго, арендаровъ, такъже и на добрахъ хрестианина Шаравского всякихъ лежачихъ, рухомыхъ, сумахъ пенежныхъ, где кольвекъ и у кого кольвекъ будучихъ, товарахъ, гандляхъ, въ Бозе велебному его милости ксендзу Миколаю Малишевичу, плебану Мусницкому вказуемъ и яко для учиненья надъ пречечоными злочинцами отъ насъ враду на спаленье и на обешенье вказаными черезъ мистра места тутейшого Виленского заразомъ скоро при присезе екзекуцыи терминъ назначаемъ, такъ до учиненя на добрахъ тыхъ же святокрадцовъ, где бы се одно и у кого кольвекъ показали, до отправы черезъ врадъ належный . . . .
речи в Богу велебному его милости ксендзу плебану Мусницкому приходить, яко тежъ до постигненя и улапеня звышъ менованого Юзефа Шаравского для учиненя надъ нимъ екзекуцыи до вшелякихъ врадовъ судовыхъ кгродскихъ панскихъ тыхъ поветовъ, подъ которыми одно постигнены былъ, тому жъ его милости ксендзу плебану Мусницкому и кождому веры католицкой чоловекови, а особливе з парафии Мусницкой ихъ милостямъ паномъ парафианомъ вольность зоставуемъ. До того тому жъ велебному его милости ксендзу плебану Мусницкому и наступъцомъ его до кождого, у кого бы се кольвекъ и где се кольвекъ речи, с костела Мусницкого выкраденые, золото, серебро, апарата и охендоство свецкое на потомъ оказало, вольное мовене заховуемъ. Што се зась тычетъ жида Калмана Салемоновича, арендара Мусницкого, такъ же и хрестианина Павла Зелюна, в той же справе объвиненыхъ, при тыхъ, поневажъ се жадная в объжалованю ихъ в Бозе велебного его милости ксендза плебана Мусницкого, а меновите пречечоного жида Калмана, арендара Мусницкого, поневажъ ани черезъ верху менованыхъ злочинцовъ Абрама Нефталевича, Кгецъка Давидовича, Гельца Левковича часу туртуръ, передъ туртурами, по туртурахъ вжо на остатнюмъ стопъню не есть и не былъ поволаны и сама инквизыцыа, в той справе отправованая черезъ всихъ ихъ милостей пановъ обывателевъ шляхты, людей зацныхъ, парафианъ плебаніи Мусницкой и волости такъ Мусницкой, яко и инпихъ ихъ милостей околичъныхъ шляхты, в той же парафией будучихъ, подданыхъ, веры годныхъ людей, не подейзраныхъ згодные и одностайные голосы невинность того Калмана Салемоновича, арендара Мусницкого, ексъкузуетъ, теды мы врадъ в томъ пункте жалобы противо тому жиду урощоный, до выразного права посполитого, до конфесатъ черезъ злочинцовъ кондемнованыхъ и до шкрутыниумъ в той справе отправованого стосуючысе, близшого жида Калмана Салемоновича арендара Мусницкого и хрестианина Павла Зелюна до отприсяженя узнаваемъ, которыхъ, водле добровольного взятья ихъ, а особливе жиду Калману з жоною и другими жидами господарами, оселости свое властные в месте Виленскомъ маючими, веры годными, не подейзраными само семому, а хрестианину Павлу Зелюну самому одъному

то есть жиду Калману на томъ, яко онъ правъдиве радою, намовою, оказыею, помочью и интенциею до костела Божого Мусницкого окрадненя звышъ менованымъ святокрадцомъ жидомъ и хрестиянину Шаравскому самъ черезъ себе ни черезъ кого не былъ и не есть; на томъ, яко з оными злодейскимъ сябромъ в той справе и иншихъ жадныхъ не былъ, и яко онъ жадъныхъ святокрацкихъ речей костельныхъ, золота, серебра, апаратъ и охендоства свецкого и грошей готовыхъ отъ тыхъ жидовъ Гельца Левковича, Кгецка Давидовича и Абрама Нефталевича, ани отъ Шаравского не бралъ, не партицыповалъ, не корысталъ, у себе не мелъ, не маетъ, никому оныхъ не выдавалъ и меть оныхъ у себе не сподеваетъ и где бы се и у кого тые речы и оздобы костельные, гроши, охенъдоство свецъкое, з костела Мусницъкого выкраденые, знайдовали—жадъное ведомости не мелъ и теперь не ведаетъ; особливе еще и на томъ, яко онъ Калманъ, арендаръ Мусницкий, ничого в томъ объжалованю его милости ксендза плебана винъным не есть: такъ же и хрестиянину Павлу Зелюну, яко онъ такожъ з преречоными злочинцами в злодействе не сябровалъ, намовою, радою и помочью онымъ до окрадненя костела Божого Мусницкого не былъ, тыхъ костельныхъ речей, золота, серебра, апаратъ и свецкого охендоства и грошей участникомъ не былъ, где бы и у кого тые речы знайдовали, не ведаетъ—присегу всказуемъ и день третий оной передъ нами врадомъ тутъ складаемъ. А по таковой присезе мы врадъ преречоного хрестиянина Павла Зелюна вязня, яко тежъ и Калмана Салемоновича жида аренъдара Мусницъкого одъ тое в Бозе велебного его милисти ксендза Миколая Милашевича плебана Мусницкого жалобы вечъне вольныхъ чинимы, протесътацые в той справе одъ его милости ксенъдза плебана противо звышъ менованымъ злочинъцомъ, а при нихъ за одъно и противо ему Калману арендару Мусницкому до врадовъ донесеные, только щекгульне на особу его самого и жоны его втягаючые, касуемъ, варуючи то тымъ декретомъ нашимъ, же тые процесса на потомъ гонорови и учтивому его Калмана жида арендара Мусницкого, жоны и детей его теразъ и в часы потомъные ничого шкодити не маютъ. А кгды день третий, то есть осмый сего месеца Июня выконанья присегъ и чиненя екъзекуцыи надъ преречоными злочинцами одъ насъ враду зложоный, припалъ, тогды въ Богу велебный ксендзъ плебанъ Мусницкий, чинечи досыть декретови враду нашого, слугъ костельныхъ пана Яна Яницкого канътора, пана Яна Ликгуцъкого закрысътыяна, пана Казимера Павловского до выконаня онымъ наказаного юраменъту передъ нами врадомъ постановилъ, которые з роты, собе черезъ енерала выданое, передъ нами врадомъ наказаную собе присегу выконали въ тые слова: Ja Jan Janecki, ia Jan Ligucki y ia Kazimierz Pawłowski, słudzy kosciola Musnickiego, przysięgamy Panu Bogu Wszechmogącemu, w Troycy swiętey Jedynemu na tym, iako prawdziwie wykradnienie kościoła Bożego Musnickiego roku, miesiąca, dnia y sposobem w processie wyrażonym przez Helca Lewkowicza arendarza Kiemelskiego, Giecka Dawidowicza, Abrama Nieftalewicza żydow y przez chrzescianina Jozepha Szarawskiego stało, na tym, iako Ulf Hirszewicz arendarz Narmonski tych że swiętokradzkich kosciola Musnickiego rzeczy uczęstnikiem iest, na tym, iako prawdziwie tak wiele ozdoby koscielney, apparat, złota, srebra y swieckich rzeczy y pieniędzy, iako w regiestrze spisania szkod wyrażono iest, z zakrystyey w kosciele Musnickim przez przerzeczonych swiętokradzcow wykradziono y żydom drugim po rożnych mieyscach iako tychże złoczyncow Giecka Dawidowicza, Abrama Nieftalewicza y Ul[illegible] Hirszewicza żydow dobrowolne y [illegible] ne confessata wyswiadczaią, porozd[illegible] Na czym iako sprawied[illegible]

tak nam Panie Boże dopomoż, a iesli niesprawiedliwie Panie Boże nas ubij. А потомъ и хрестианинъ Павелъ Зелюнъ, такъ же и жидъ Калманъ Салемоновичъ аренъдаръ Мусницъкий такожъ досыть декретови враду нашого чинечи, до выконаня наказаныхъ собе присегъ сами очвисто, а особливе жидъ Калманъ з жоною своею и з другими пятьми жидами становили, и велебный въ Богу его милость ксенъдзъ плебанъ Мусницъкий черезъ его милость ксенъдза коменъдара своего хрестианина Павла Зелюна з наказаное оному присеги добровольне вызволилъ, а жидъ Калманъ Салемоновичъ з жоною своею Марыанъною Гелиашовъною напередъ само вторъ наказаную собе присегу передъ нами врадомъ выконалъ в тые слова: Ja Kałman Salemonowicz arendarz Musnicki y ia Maryna Heliaszowna Kałmanowa Salemonowiczowa arędarzowa Musnicka małżonkowie przysięgamy Panu Bogu Wszechmogącemu, Który stworzył niebo y ziemie y wszytkie na niebie y na ziemi rzeczy Jehowie, na tym, iako prawdziwie ia Kałman Salemonowicz radą, namową, pomocą y intencią do okradnienia kościoła Bożego Musnickiego zwysz mienionym [illegible] dom Gieckowi Dawidowiczowi, Abra[illegible] Nieftalewiczowi y Helcowi Lewkowiczow[illegible] arendarzowi Kiemelskiemu, także [illegible] scianinowi Jozephowi Szarawski[illegible] byłem, z onemi złodzieyskiego [illegible] w tey sprawie o kosciół Musni[illegible] y w inszych niemiałem, y kradz[illegible] koscioła Musnickiego żadnych [illegible] tokradcow nie brałem, nie [illegible] uczęstnikiem onych nie był[illegible] tych rzeczy swiętokradzki[illegible] nickiego u siebie nie [illegible] mam y gdzie by się te [illegible] znaydowały y znaydu[illegible] ney nie mam; osobliwie [illegible] iako prawdziwie [illegible] iegomosci [illegible]

dliwie przysięgamy tak nam [illegible] Panie dopomoż, a iesli nie s[illegible] Panie Boże nas ubiy na duszy y na ciele. А потомъ и другие пять жидовъ [illegible] ровъ, оселости свое добрые в месте [illegible] ленъскомъ маючие, при Калмане [illegible] Салемоновичу аренъдару Мусни[illegible] и жене его станувъши. а меновите [illegible] и Менъдель Абрамовичове и М[illegible] Мойжешовичъ, Калманъ Аронови[illegible] Абрамъ Танъхеновичъ тую-жъ [illegible] собе наказаную передъ нами [illegible] выконали тыми словы: My Ja[illegible] Mendel Abramowiczowie, ia Marek [illegible] Aronowicz [illegible] żeszowicz, ia Kałman [illegible]wicz [illegible] też y ia Abram T[illegible] [illegible]mogącemu [illegible] my Panu B[illegible] y wszy[illegible] stworzył nie[illegible] rzeczy Jeh[illegible] niebie y [illegible] Kałman S[illegible] tym, iak[illegible] radą, namo[illegible] wicz a[illegible] okradnienia k[illegible] moc[illegible] dom Gieckow[illegible] Bo[illegible] wi Nieftalew[illegible] [illegible] arendarzowi K[illegible] [illegible]scianinowi Jo[illegible] [illegible] z onemi złodziey[illegible] [illegible] tey sprawie o ko[illegible] [illegible] y y inszych niemiał, [illegible] z koscioła Musnickie[illegible] swiętokradcow nie [illegible] uczęstnikiem [illegible] rzeczy swięto[illegible] [illegible]kiego u s[illegible] y gdzie [illegible] [illegible]od [illegible]nosi [illegible] tego [illegible]zywile[illegible]ami, li[illegible]kiey mosci [illegible] a potym na[illegible]iebie samych, [illegible] zgoła żadnemi [illegible]rminami, przyczy[illegible]emi wynaydzionemi [illegible]acyach opisanemi y [illegible]wsze ex nunc uyscić [illegible]dziemy. Waruiemy to [illegible]mość xiądz rektor col[illegible]aznieyszy ani succes[illegible]adnemi sposobami, ani [illegible] królewskiey mosci u [illegible] siedmiu tysięcy złotych

вичу, плебану Мусницкому и наступцомъ его милости приводити позваляемъ. На которомъ декрете нашомъ вси стороны перестали. Которая справа яко се точила, такъ и до книгъ кгродскихъ воеводства Виленского есть записана, с которыхъ и сесъ выписъ подъ печатьми нашими врадовыми и з подписомъ руки мене писара в Богу велебъному его милости ксендзу Миколаю Малишевичу плебану Мусницкому есть выданъ. Писанъ у Вильни.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда за 1618—1680 годы, № 4655, № док. 1-й.

№ 61.—1680 г. Іюня 10.

Явка заемнаго письма Пинскихъ евреевъ на сумму семь тысячъ злотыхъ, взятыхъ ими въ долгъ у Пинскихъ іезуитовъ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятого, месеца Июня десятого дня.

На рочъкахъ кгродскихъ въ замку господарскомъ Пинскомъ, месеца Июня первого дня припалыхъ и порадкомъ правнымъ судовне отправованыхъ, передъ нами Станиславомъ Казимеромъ Токарскимъ подстолимъ и подстаростимъ, Самуелемъ Михайломъ Ордою Болгарскимъ судьею, а Андреемъ Яномъ Буднымъ писаромъ, врадниками судовыми кгродскими повету Пинского, одъ вельможного его милости пана Яна Кароля на Дольску Дольского, подчашого великого князьства Литовского, старосты Пинского установъленнымъ, постановившисе очевисто жиды старшіе кагалу места его королевское милости Пинска, положивши листъ добровольный вечистый записъ его милости ксендзу Марціянови Колаковскому ректорови колеюмъ Пинского соціетатисъ Езу на речъ въ немъ описаную, просили насъ ураду абы тотъ листъ принятъ и до книгъ кгродскихъ Пинскихъ уписанъ былъ. Мы врадъ того листу огледавши и читаного выслухавши до книгъ уписать есмо велели, которого уписуючи у къниги слово до слова такъ се въ собе маетъ: My Boruch Nachmanowicz, Man Chaymowicz, Jakub Jzakowicz, Mowsza Dawidowicz, Leyba Jakubowicz, Michał Jakorowicz, Chemia Ezeiaszewicz, Jakub Leybowicz, Jcko Szymanowicz, Hirsz Monaszowicz, Ayzik Nowachowicz, Leyb Aronowicz, Michał Jliewicz, Benyomin Jozefowicz, Jozef Moyżeszowicz, żydowie starszy miasta iego królewskiey mosci Pinskiego swoim, żon, dzieci, potomkow y successorow naszych, także wszytkich żydow w synagodzie Pinskiey teraz y na potomne czasy będących imieniem, odstąpiwszy swey własney y sobie należącey iurisdictiey prawa y wolnosci, a pod ten zapis y iego wszytkie zaręki, sowitosci, obowiązki y warunki siebie samych, żony, dzieci, potomki y successory nasze, także wszytkę synagogę naszę żydowską Pinską poddaiąc, obowiązuiąc y wcielaiąc, a iedna osoba za drugo ręcząc y zapisuiąc się, wiadomo czyniemy y zeznawamy sami na siebie tym listem dobrowolnym wieczystym zapisem naszym, komu by o tym wiedzieć należało teraz y na potym będącego wieku ludziom, iż my kahał y wszytka synagoga nasza żydowska Pinska, będąc potrzebnemi summy pieniędzy, tedy wzieliśmy, pożyczyli y spełna do rąk naszych odebraliśmy gotową rękodayną summę pieniędzy, to iest. siedm tysięcy złotych polskich od w Bodze wielebnego iegomosci xiędza Marciana Kołakowskiego, rektora collegium Pinskiego societatis Jesu, ktorą tę summę siedm tysięcy złotych polskich na wszytek kahał nasz żydowski Pinski y na wszytkie żydy tu w miescie iego królewskiey mosci Pinskim, iako też w miastach, miasteczkach, wsiach mieszkaiących, zastawą, arędę, dobra y maiętnosci gdzie kolwiek trzymaiących, a do kahału y synagogi naszey Pinskiey teraz y na potomne czasy należących, przytym szkoły nasze wszytkie tudziesz domy, place, grunty, kramy, towary, summy pieniężne gdzie y u

kogo kolwiek będące, także y na same osoby, żony, dzieci, potomki y successory naszy wnosiemy wiecznemy czasy, od ktorey to realney summy siedmiu tysięcy złotych polskich iegomosci xiędzu rektorowi collegium Pinskiego societatis Jesu y successorom ichmosciow czasy wiecznymi pożytku po złotych polskich piąciu set szesciudziesiąt na każdy rok my sami, successorowie y wszytka synagoga nasza żydowska na mieyscu pewnym, w zamku iego królewskiey mosci Pinskim, w izbie sądowey, przy xięgach grodzkich Pinskich monetą dobrą, ktora w koronie Polskiey iako y w wielkim xięstwie Litewskim bez żadnego braku brana będzie oddawać y płacić zapisuiemy się y powinni będziemy. Jakoż płacenia tego termin zaczyna się w roku da Pan Bóg przyszłym tysiąc sześćset osmdziesiątym pierwszym na termin y dzień pierwszego Septembra, a ieżelibyśmy pożytku piąciuset szesciudziesiąt złotych polskich w ktorym kolwiek roku iegomosci xiędzu rektorowi collegium Pinskiego y successorom iegomosci nie oddali y ktory by kolwiek iednym dniem termin pochybili, tedy tę summę realną siedm tysięcy złotych polskich y pożytek pięćset sześćdziesiąt złotych, przy tym sowitosci, zaręki troiakie, szkody gołosłownie mianowane iegomosci xiędzu rectorowi collegium Pinskiego zapłacić mamy y powinni będziemy, daiąc wolność ieżelibyśmy tego pożytku wyżey mianowanego iegomosci xiędzu rectorowi collegium Pinskiego na terminie naznaczonym, w ktorym kolwiek roku, my sami albo successorowie naszy nie oddali, tedy o nieoddanie pożytku, a za pochybieniem ktorego kolwiek terminu za summę samą rękodayną siedmi tysięcy złotych, za sowitosci, zaręki y szkody szkoły nasze w miescie iego krolewskiey mosci Pinskim murowaną, drzewianą y rzeznicką, także we wszytkich miastach, miasteczkach, wsiach będące, a do kahału Pinskiego należące, przytym komory, kramy, domy, maiętnosci nasze zastawą, arędą trzymaiące, bez żadnego dekretu, sądu, zapozwu, zakazu sług urzędowych zapieczętować, nas samych, żony, dzieci y successorow naszych do więzienia brać, towary, szkoły, domy, grunty, summy pieniędżne, maiętnosci w zastawę arędowane od nas, bez urzędu, tylko podług upodobania swego, odbierać na swoy pożytek bez żadney taxy urzędowey obracać y poty w więzieniu nas, żony, abo dzieci potomkow naszych y successorow trzymać poki tę summę realną siedm tysięcy złotych polskich y pożytek od niey, także troiakie zaręki sowitosci y szkody gołosłownie bez żadney przysięgi mianowane iegomosci xiędzu rektorowi zapłacimy, a my praw y wolnosci naszych wszytkich żydowskich od naiasnieyszych królow ich mosciow polskich y wielkich xiążąt Litewskich przed tym teraz maiących y na potym iakowym kolwiek terminem otrzymanych dobrowolnie odstąpiwszy, temu wszytkiemu my sami, a po nas dzieci, potomkowie y successorowie naszy także wszytka synagoga nasza żydowska w miescie iego krolewskiey mosci Pinskim y wszyscy żydzi naszy w miastach, miasteczkach we wsiach zostaiące, a do kahału Pinskiego należące dosyc czynić zapisuiemy się, mamy, maią y będą powinni, nie pozywaiąc o to iegomosci xiędza rektora y successorow iegomosci do żadnego sądu y prawa pod zakładem na siebie iako sama rzecz wynosi dalszych troiakich zarąk y sowitosci, do tego nie mamy się zakładać prawami, przywileiami naszemi żydowskiemi, gleytami, libertacyami, listami iego królewskiey mosci żelaznemi teraz maiącemi y na potym nabytemi, chorobą obłożną siebie samych, posłanca, umocowanych, a zgoła żadnemi obronami, obmowami, terminami, przyczynami, wymysły ludzkiemi wynaydzionemi w statucie y constytucyach opisanemi y nie opisanemi, ale zawsze ex nunc uyscić mamy y powinni będziemy. Waruiemy to iednak sobie, iż iegomość xiądz rektor collegium Pinskiego teraznieyszy ani successorowie iegomosci żadnemi sposobami, ani żadnemi listami iego królewskiey mosci u nas tey summy siedmiu tysięcy złotych

polskich wiecznemi czasy odbierać nie mają, oprocz tylko gdybyśmy ktorego roku pożytku piąciuset szesciudziesiąt złotych na naznaczonym terminie pierwszego dnia Septębra nie oddali, tedy my iuż ichmosciom summę samą realną siedm tysięcy złotych y pożytek, także sowitosci y troiakie zaręki oddać mamy, a gdybyśmy nie oddali, tedy wolno ichmosciom będzie postąpić tak, iako wyżey opisano iest z nami. J to też sobie my żydzi kahał Pinski waruiemy, iż uchoway Panie Boże pod czas oddania pożytku od realney summy na terminie przypadłym w miescie iego krolewskiey mosci Pinskim incursiey iakiey nieprzyiacielskiey, tedy to pochybieniu terminu należeć niema, a po ustąpieniu takowego nieprzyiaciela z miasta Pinska naydaley za niedziel cztyry ten pożytek iegomosci xiędzu rektorowi collegium Pinskiego w zamku iego królewskiey mosci Pinskim, abo gdzie iegomość xiądz rektor na ten czas residować będzie, za daniem nam gdziekolwiek y na ktorym kolwiek mieyscu wiadomosci oddawać mamy y powinni będziemi pod wyżey mianowanemi zarękami, warunkami y obowiązkami. Y na to my wyżey mianowani żydzi miasta iego krolewskiey mosci kahału Pinskiego daiemy w Bodze wielebnemu iegomosci xiędzu rektorowi collegium Pinskiego ten nasz dobrowolny zapis pod pieczęciami y s podpisami rąk naszych, także z pieczęciami y podpisami rąk ichmosciow panow obywatelow powiatu Pinskiego od nas ustnie y oczewiscie do tego listu zapisu naszego uproszonych, na podpisach rąk ichmosciow niżey wyrażonych. Pisan w Pinsku, roku tysiąc sześćset osmdziesiątego, miesiąca Juni szostego dnia. У того листу вечистого запису при печатехъ подпись рукъ жидовскимъ письмомъ дванадцать, а ихъ милостей пановъ печатаровъ тыми словы: Ustnie oczewisto proszony pieczętarz do tego zapisu od panow żydow wszytkich starszych kahału Pinskiego Arnolph Giedroic, podkomorzy powiatu Pinskiego. Proszony ustnie y oczewisto pieczętarz do tego listu zapisu od żydow starszych kahału Pinskiego imionami na podpisach rąk wyrażonych Piotr Szyrma, komornik ziemski powiatu Pinskego. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz od żydow starszych kahału Pinskiego do tego zapisu Konstanty Stecewicz, namiesnik grodu Pinskiego. Который же тотъ листъ вечистый записъ за очевисътымъ созънаньемъ особъ веръху мененыхъ до кънигъ кгродскихъ Пинскихъ есть уписанъ.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1680 годъ, № 13028, стр. 161—168.

№ 62.—1680 г. Іюня 14.

Заявленіе вознаго объ осмотрѣ имъ на нѣкоторыхъ Селецкихъ мѣщанахъ, въ томъ числѣ нѣскольких евреяхъ, ранъ, нанесенныхъ имъ Станиславомъ Космовскимъ и Адамомъ Косинскимъ.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятого, месеца Юня чотырнадцатого дня.

На враде кгродъскомъ Берестейскомъ передо мъною Зикгмонътомъ Казимеромъ Горъновъскимъ, подъчашимъ Смоленъскимъ, подъстаростимъ Бересътейскимъ, opowiadał y protestował iegomość pan Jerzy Ciechonowski sekretarz iego królewskiey mosci starosta Sielecki imieniem iasnie wielmożnego iegomosci pana Michała Kazimierza Paca, woiewody Wilenskiego, hetmana wielkiego xięstwa Litewskiego dzierżącego prawem opiekunskim maiętnosci y miasta Sielca ze wszytkiemi przynależnosciami, w krzywdzie mieszczan y żydow Sieleckich na iegomosci pana Stanisława Kosmowskiego y iegomosci pana Adama Kosinskiego obywatelow woiewodztwa Brzesckiego y czeladz ichmosciow imiona y nazwiska samym ichmosciom wiadomych, o to, iż ichmość pomienieni iegomość pan Kosmowski y iegomość pan Kosinski, nie oglądaiąc się na srogość prawa pospolitego

y karanie na violatorow opisane, smieli y ważyli się, przyiachawszy do miasta Sielca dnia trzydziestego pierwszego Maia, roku teraznieyszego tysiąc sześćset osmdziesiątego, zruszaiąc pokoy pospolity, mianuiąc się bydz żołnierzami, będąc ludzmi opiłemi, czyniąc wielkie excessa, biiąc, morduiąc rożnych ludzi mieszczan obuchami, płazami, strzelaiąc z pistoletow y z łukow, a potym rzuciwszy się na koniach z rożną strzelbą na szkołe żydowską pod czas zaczęcia szabasu w wieczor z piątka na sobotę, tamże wystrzeliwszy do szkoły żydowskiey kilka razy z pistoletow y z łuku strzelaiąc, mało żydow nie pozabiali, y gdy żydzi z tak wielkiego huku y strzelania, nie wiedzieć co by takowego było, z szkoły uciekać poczeli, tamże pomienieni violatorowie żydow uciekaiących nie miłosiernie tyranską sieć y zabiiać poczeli, iakoż trzech żydow w relacy mianowanych szkodliwie poranili, posiekli, pokaleczyli, a czwartego Jozepha Chaymowicza ponczosznika tak tyranską w głowe zacieli, aż mozg z głowy wyskoczył y więcey ran pozadawaną, od ktorey rany smiercią z tego swiata zszedł; a nie tylko takie violentie, gwałty, kryminały poczynili, ale ieszcze rożne pochwałki y odpowiedzi na wszytkich mieszczan y żydow czyniąc, zabiciem straszyli, iako iest szyrzey w relatij ieneralskiey rożnych mieszczan y żydow zbicia, zranienia y skaleczenia wyrażono. Na kturym to gwalcie iegomosci pana Stanisława Kosmowskiego teyże godziny, na gorącym uczynku wzięto y złapano, a pan Kosinski z czeladzio uszedł y z miasta z tego uczynku, odpowiadaiąc na zdrowie wszytkich żydow y spaleniem miasta uiechał. O ktore takowe violentie, gwałty, naiazdy, posieczenia y poranienia y na smierć zabicia żydow, zachowuiąc iegomość pan starosta Sielecki w dochodzeniu krzywd poddanym mieszczanom Sieleckim iasnie wielmożnemu iegomosci panu woiewodzie Wilenskiemu, hetmanowi wielkiemu wielkiego xięstwa Litewskiego salve do prawa, teraz dał te opowiadanie swoie przy relaty ieneralskiey ku zapisaniu do xiąg urzędowych grodzkich Brzesckich, што есть принято и записано. При которомъ оповеданю, ставши очевисто енералъ его королевской милости воеводъства Берестейского Войтехъ Лежанскій квитъ свой реляцiйный призъналъ и ку записаню до книгъ кгродъскихъ Берестейскихъ подалъ въ тые слова писаный: Ja Woyciech Leżanski ieneral iego królewskiey mosci woiewodztwa Bresckiego zeznawam tym moim relatynym kwitem, iż w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiątym, miesiąca Juny wtorego dnia, maiąc ia przy sobie strone dwuch szlachcicow pana Jana y pana Stephana Zatrzscinskich, z ktoremi byłem użytym od mieszczan y żydow miasta Sielca w woiewodztwie Brzesckim leżącego, na ten czas w posessij iasnie wielmożnego iegomosci pana Michała Kazimierza Paca woiewody Wilenskiego, hetmana wielkiego wielkiego xięstwa Litewskiego prawem opiekunskim będącego, gdzie za przybyciem moim ieneralskim do miasta Sielca z pomienioną stroną, a za pokazaniem mieszczan y żydow Sieleckich widziałem y oglądałem mieszczan kilku obuchami zbitych, to iest naprzod na imie Jana Baranowskiego, na ktorym widziałem rany bite obuchem, na ręce prawey od sustawy pod łokieć razow trzy sinich spuchłych, krwią naciekłych, na plecach także razow trzy sinich spuchłych krwią naciekłych y na nodze prawey wedle kolana sinich spuchłych; drugiego mieszczanina na imie Andrzeia Nadzieiewskiego także obuchem zbitego, na ktorym widziałem na szyi raz ieden krwawy znać płazem uderzony, na plecach razow dwa sinich spuchłych, krwią naciekłych; trzeciego Chwiesia Trzeciakowicza, na ktorym widziałem na szyi ran dwie płazem szablą uderzonych; czwartego Hawryła Martyna także na szyi ran dwie krwawych szarpanych. Tegoż czasu w tymże miescie Sielcu widziałem y oglądałem żydow czterech posieczonych barzo szkodliwie, naprzod Jozepha Chaimowicza Ponczosznika barzo posieczonego, w głowie ran trzy zadanych, pod wątpieniem aby

miał bydz żyw, bo y mozg ruszony; drugiego żyda Todrosa Jlicza Rozanca także posieczonego, ktorego w rękę prawą zacięto barzo szkodliwie, w ktorey ręce ran dwie, iedna rana przez sustawe cięta, druga rana wyżey sustawy przez same żyły y kość, na ktorę rękę wiecznym kaleką będzie, w głowie ran dwie ciętych szablą w samym wierzchu; trzeciego Leyzera Szymanowicza także ciętego szablą w głowie s tyłu rana szkodliwa; czwartego żyda Aarona Jckiewicza takze w wierzch głowy cięto szablą, rana szkodliwa; piątego Jude Leybowicza szkolnika obuchami zbito, na ktorym widziałem na ręce prawey razow trzy sinich spuchłych, krwią nasiekłych, także na ręce prawey wedle łopatki raz ieden sini spuchły. Także y inszych niemało widziałem obuchami pobitych. Potym za pokazaniem tychże żydow w szkole żydowskiey widziałem strzał dwie z łuku strzelonych w scienie, iedna wedle ich ołtarza, a druga w boku przez drzwi strzelonych pod czas nabożęstwa onych z piątku na sobotę, mianowali przy tym y z pistoletow strzelanie do szkoły y przed szkołą. Gdzie to zranienie y boy się stał uciekaiącym od strachu tak wielkiego z szkoły gdzie kto mogł; pokazowali y razy obuchowe w scienie gdzie białegłowy byli na nabożęstwie w krużganku, także u Lipka Dawidowicza żyda Sieleckiego widziałem do komory drzwi posieczone, na ktorych drzwiach razow dwa, a trzeci w uszaku, uganiaiąc się za gospodynią, aby miodu dała, szablą ciętych, ktora ledwie uszła do komory zdrowo. Takowy naiazd gwałt na miasto Sielec y na szkołe żydowską, zbicie, posieczenie y zranienie tak mieszczan iako y żydow Sieleckich mianowali bydz sobie stałe od iegomosci pana Stanisława Kosmowskiego, ktorego na gorącym uczynku wziętą, widziałem y iegomosci pana Adama Kosinskiego, ktory z pochwałką y odpowiedzią uiechał y czeladzi onych na to przysposobionych w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiątym, miesiąca Maia trzydziestego pierwszego dnia z piątku na sobote, iakoż y sam iegomość pan Kosmowski dobrowolnie znał się do tego, że z łuku strzelał y posiekł Jozepha Pączosznika y drugiego Todrosa, a pan Kosinski Leyzera Szymanowicza y Aarona Jckiewicza inszych rożnym orężem, płazami, obuchami pobili, iako się wyżey opisało. A tak ia ienerał będąc w tey sprawie użytym, com widział y słyszał, wydałem te moią relatią z podpisem ręki mey własney y pod pieczęciami strony szlachty na ten czas przy mnie byłey ku zapisaniu do xiąg urzędowych grodzkich Brzeskich. Pisan roku, miesiąca y dnia wysz pisanego. У тое реляцыи подпись руки енерала тыми словы: Woyciech Leżanski ienerał iego królewskiey mosci woiewodztwa Brzeskiego ręką swą. Которое-жъ то оповедане и енеральское созънане есть до книгъ кгродъскихъ Берестейскихъ записано.

Изъ поточной книги Брестскаго гродскаго суда за 1680 г., № 7098, л. 504—507.

№ 63.—1680 г. Іюня 28.

Трибунальный декретъ, присуждающій старжинъ еврейской Брестской синагоги, а также еврея Мисана съ женой и сыномъ къ смертной казни и уплатѣ двухсотъ копъ грошей Литовскихъ за похищеніе и умерщвленіе принявшей христіанскую вѣру еврейки Маріанны, дочери Мисана.

Року тисеча шестьсотъ осмъдесятого, месеца юня двадъцать осмого дня.

В справе его милости пана Конъстантого Флориана Прездецъкого, подсудка Берестейского и пани малжонъки его милости, его милости пана Зикгъмунта Лазового, скарбника Техановского, з неверными жидами Бейрехомъ Мееровичомъ, Фаибишомъ Шмуйловичомъ, Лейбою Мошъковичомъ, Мошкомъ Пинъкасовичомъ, Илею Шаевичомъ, старшими и всею синакгокгою кагалу Берестейского, также з невернымъ Мисаномъ жидомъ и арендаромъ корчмы Рогозенское

и жоною его, родичами панъны Маріанны Шокальское и братомъ оное за позвомъ менечи о тиранское потаемне и фортельнымъ способомъ, выпровадивши з двора жалуючого его милости пана подъсудка Берестейского názваного Здитовцы Смокгоровщизна, в воеводстве Берестейскомъ лежачого, а то взглядомъ того, же помененая Шокальская добровольне се до веры святое римъское католицкое навернула и черезъ его милости пана Зикгъмунъта Лазового, скарбника Техановского и ей милость паню Празедецъкую, подсудъковую Берестейскую, яко родичовъ хресныхъ охрищона была, замордованье и тела тое панъны неведать где заденье, затымъ до выданья тела того панъны Шокальское и до всказанья пенъ правныхъ, о шкоды и наклады. Ижъ неверные вверху мененые жыды, будучи о то позваными, передъ нами до права не становили и нијакое ведомости о нестанью своимъ намъ судови и стороне своей не дали и не учинили, прото мы судъ оныхъ, яко права непослушъныхъ, в року завитомъ на упадъ въ речи здаемъ, а поневажъ се то передъ нами судомъ с продукъту пленипотента акторовъ показало, же помененые жиды, старшіе кагалу Берестейского, яко тежъ и другіе, знесшисе зъ собою, одностайне чынечи, не только опресію веры хрестиянское и кондемнуючи оную, взрушаючи правомъ посполитымъ объвароваый покой, смели и важилисе безбожъне, запаметале, тиранско в вере святой католицкой зостаючую панъну Шокальскую потаемне упровадивши замордовать и о смерть приправить, зачимъ мы судъ забегаючи тому, абы таковая сваволя правнымъ караньемъ затамована быти могла, водле права и жалобы позовъное, такъ домавляныя пленипотента акторовъ тыхъ всихъ жидовъ, яко явныхъ мужобойцовъ, то есть: Бейреха Маеровича, Файвиша Шмуйловича, Лейбу Мошковича, Мошку Пинъкасовича, Илю Шаевича, старшихъ, Мисана, арендара Рогозенъского, жону и сына его на горло чвартованемъ, а же се до права не становили, теды на выволанье и на лапанье; притомъ за замордованье тиранское помененое панъны Шокальское головщизны совито двесте копъ грошей литовскихъ зъ двема копами вписного и паметного намъ даными, на всякихъ добрахъ тыхъ жидовъ Берестейскихъ лежачихъ, рухомыхъ, гандляхъ, крамахъ, аренъдахъ, сумахъ пенежныхъ, на заставахъ где кольвекъ будучихъ, такъже и на самой школе тыхъ жидовъ в Берестью будучой, на которой о то позовъ покладано, жалуючимъ ихъ милостямъ звышъ мененымъ особомъ, яко належнымъ акторомъ всказуемъ, а яко на одержанье того выволанья до его королевское милости пана нашого милостивого, такъ на учиненье надъ тыми жидами Берестейскими на горле екзекуціей до врадовъ кгродъскихъ и маистратовыхъ Берестейскихъ и иншихъ всякихъ, подъ которыми бы они постигнеными и улапеными быть могли одсылаемъ, а за суму вышъ мененую, то есть, за двесте копъ грошей литовскихъ до одправы черезъ дворанина его королевское милости на всякихъ добрахъ тыхъ жидовъ тымъже акъторомъ приходить вольность зоставуемъ.

Изъ книги Главн. Литовск. Трибунала за 1680 годъ № 271, л. 660.

№ 84.—1680 г. Августа 17.

Жалоба Демьяна Пикарскаго на Брестскихъ евреевъ, которые нанесли его слугѣ тяжкую рану огнестрѣльнымъ оружіемъ.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятого, месеца Авъгуста семьнадъцатого дня.

На враде кгродскомъ Берестейскомъ передо мъною Зикгъмунтомъ Казимеромъ Горновъскимъ, подъчашимъ Смоленскимъ, подъстаростимъ Берестейскимъ opowiadał y protestował iegomość pan Demian

Pikarski chorąży Derbski w dowodzeniu swiętey sprawiedliwosci słudze swemu panu Marcinowi Dubeckiemu na Berecha Megerowicza, Mendela Wolfowicża, Jowela Jzraelewicza, Jakuba Szymanowicza, Jude Jakubowicza, Jlle Jzmelewicza, Jzraela Chackielewicza, Faybisza Szmoyłowicza y innych wszystkich starszych żydow y cały kahał Brzescki o to y takowym sposobem, iz ci obżałowani żydzi starsi Brzescy, podawszy do więzenia w zamek Brzescki nie iakiegos menżoboyce, tamże tego więznia na każdą noc poteżną wartą swoią żydowską z strzelbą ognistą, z muszkietami y rucznicami, z rohatynami, bardyszami y innym orężem do boiu należącym opatruią, a wiedząc o tym dobrze, iż żałuiący iegomość z maiętnosci swoiey przyiechawszy stanął we dworze swoim na podzamczu, nad rzeką Muchawcem stoiącym, tedy obżałowani żydzi starsi Brzescy nie wiedzieć z iakowych zawziętości y rankoru przeciwko żałuiącemu iegomości, uczyniwszy iednostaynią radę y namowę z sobą, maiąc pewne szpiegi, iż złożenie iegomości było w szpichlerzu w tymże dworze nad Muchawcem, tego rozumienia będąc, iż y sam żałuiący iegomość tam miał nocować, ktory dla wygody zdrowia swego u ichmościow oycow Dominikanow nocował, a przy złożeniu splendoru swego sługę swego pana Dubeckiego zostawił, gdzie obżałowani żydzi starsi w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiątym, miesiąca Awgusta ze dnia trzynastego na dzień czterynasty namowili warte, aby z zamku z muszkietow, z rucznic y inney strzelby ognistey, iako w pewny cel w szpichłerz żałuiącego iegomości strzelali, chcąc iegomości w tym spichlerzu zabić, y gdyby żałuiący iegomość nocował, pewnie by to było, jakoż warta czyniąc dosyć rozkazaniu starszych swoich, godziny trzeciey po pułnocku dali ogniu z kilkonastu muszkietow glotami nabitych w sam dach, aż gonty lecieć poczeli, tamże przez gonty na szpichlerzu nocuiącego przy rzeczach pana Marcina Debeckiego glotem w plecy przez pacierze okrutnie postrzeloną, ktory gdy krzyknoł w szpichlerzu, tedy ta warta po niemiecku poczeli mowić: iuż więcey nie śtrzelaymy, boś my to uczynili, co nam starsi roskazali; od ktorego postrzelenia Pan Bóg wie, ieżeli żyw zostanie. O co chcąc z starszymi żydami y całym kahałem w sądzie należnym prawnie mowić, to opowiadanie do xiąg grodu Brzesckiego podał. При которомъ оповеданью ставши очевисто на враде енералъ его королевской милости воеводства Берестейского Адамъ Загорскій квитъ свой реляцiйный призналъ и ку записанью до книгъ кгродскихъ Берестейскихъ подалъ въ тые слова писаный: Ja Adam Zahorski, ienerał iego królewskiey mości woiewodztwa Brzesckiego, zeznawam tym moim rellacynym kwitem, iż w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiątym, miesiąca Awgusta czternastego dnia, z stroną szlachtą panem Janem Żarzeckim y panem Pawłem Laskowskim, z ktoremi za użyciem od iegomości pana Demiana Pikarskiego, chorążego Derbskiego, byłem tu w mieście iegokr ólewskiey mości Brzesciu, we dworze iegomości na podzamczu, nad rzeką Muchawcem stoiącym, gdzie zostałem sługę iegomości na imie pana Marcina Dubeckiego, na pościeli leżącego, barzo chorego, u ktorego widziałem, gdy cerulik opatrówał, postrzał barzo szkodliwy w samę plecy przez pacierze, także widziałem w szpichlerzu gonty, ścianę od zamku precz postrzelane; y mienił pan Dubecki ten postrzał sobie stały w nocy przy rzeczach pańskich nocuiącemu od warty żydowskiey z zamku. W ktorey sprawie ia ienerał, będąc użytym, com widział y słyszał, na dowod czego wszystkiego daię ten moy rellacyny kwit s pieczęcią y s podpisem ręki mey własney ku zapisaniu do xiąg grodzkich Brzesckich. Pisan roku, miesiąca y dnia wysz mianowanego. У тое реляцiи подпись руки енерала тыми словы: Adam Zahorski ienerał iego królewskiey mości woiewodztwa Brzesckiego ręką swą.

Изъ поточной книги Брестскаго гродскаго суда за 1680 г., № 7098, л. 776—777.

№ 65.—1680 г. Сентября 8.

Жалоба Іосифа Карпа на священника Аѳанасія Баньковскаго, который якобы вмѣстѣ съ двумя своими сыновьями нанесъ тяжкія побои еврею Готлиму Шмуйловичу, арендатору корчмы въ имѣніи Карпа.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятого, месеца Сенътебра осмого дня.

На враде кгродъскомъ Берестейскомъ передо мъною Зикгъмунтомъ Казимеромъ Горновъскимъ, подъчашимъ Смоленскимъ, подъстаростимъ Берестейскимъ, opowiadał y protestował wielmożny iegomość pan Jozeph Karp, podkomorzy ziemie Bielskiey w dowodzeniu swiętey sprawiedliwosci żydowi arędarzowi swemu w karczmie Narowach, w dobrach w woiewodztwie Brzesckim leżących mieszkaiącemu, Gotlimowi Szmoyłowiczowi na wielebnego oyca Panasa Bankowskiego praezbitera Zdzitowieckiego, także y na synow onego to iest Bazylego y Michała Bankowskich iako samych pryncypałow, także y na pomocnikow onych imionami y nazwiskami samym dobrze wiadomych y znaiomych o to y takowym sposobem, iż w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiątym, miesiąca Augusta dwudziestego piątego dnia, iako pod czas kiermaszu przy cerkwi Zdzitowieckiey będącym w dzień w niebo wzięcia Panny Maryey ruskiey ypodług dawnych zwyczaiow odprawuiącym, obżałowane osoby, przepomniawszy boiazni Bożey y srogosci prawa pospolitego na takowych ludzi zufałych y swawolnych opisanego, smieli y ważyli się, nie maiąc żadney do wysz mianowanego żyda należnosci y przystępu iako to na kiermaszu przy cerkwi będącego z rożnemi trunkami, według dawnych zwyczaiow, wprzod wszystkie trunki, piwa, gorzałki porozlewawszy y beczki posiekszy szkody na złotych szesdziesiąt uczynili y gdzie żyd pomieniony poczoł obżałowanych osob upraszać, aby takowych gwałtow excesow y wiolency nie czynili y swoiey złey zawziętosci upamiętali się, a obżałowane osoby nie dość na tym maiąc, tegoż czasu y na temże mieyscu tego to żyda Gotlima tyranską, a nie miłosiernie szablami posiekli, kiiami, obuchami zbili y rany szkodliwe w głowe y w rękę prawą zadali; s ktorego posieczenia y pokaleczenia Pan Bóg wie ieżeli żyw zostanie y na rękę prawą kaleką niepochibnie bydz musi, o czym szerzey relacia ieneralska w sobie wyraża, a potym, odchodząc do domu swego, do tego żyda nie mał na smierć zabitego srogo odpowiedży pochwałke zabiciem na smierć, ieżeliby żyw został, uczynili, o co tedy wszytką iako się wyżey pomieniło, chcąc wielmożny iegomość pan podkomorzy Bielski s pomienionemi obżałowanemi u każdego sądu y prawa osobami prawnie czynić y sprawiedliwosci żydowi arędarzowi swemu dowodzić, na ten czas dał ten proces do xiąg grodzkich Brzesckich zapisać, што есть записано. При которомъ оповеданю ставъши очевисто енералъ его королевское милости воеводъства Берестейского Криштофъ Щуцъкій квитъ свой реляційный призналъ и ку записаню до книгъ кгродскихъ Берестейскихъ подалъ въ тые слова писаный: Ja ienerał iego królewskiey mosci woiewodztwa Brzesckiego, niżey na podpisie ręki mey mianowany, zeznawam tym moim relacynym kwitem, iż w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiątym, miesiąca Awgusta dwudziestego szostego dnia z strono szlachtą panami Janem y Jakubem Olchowskimi, z ktoremi za użyciem od wielmożnego iegomosci pana Jozepha Karpia podkomorzego Bielskiego do dworu Zdzitowiec dobr w woiewodztwie Brzesckim leżących, tamże za przybyciem moim do pomienionego dworu, a za posłaniem mnie do karczmy na goscincu stoiącey nazwaney Rowow Zdzitowiec dobr w woiewodztwie Brzesckim leżących na oglądanie żyda arędarza Gotlima tyranską, a niemiłosiernie szablami posieczonego, kiiami, obuchami zbitego, na ktorym za okazywaniem, gdy cerulik opatrował, widziałem razow dwa smiertelnych w głowe szablą zadanych, ieden raz nad uchem

drugi raz w wierzchu głowy szerokie, głębokie, niemał do mozgu przecięte, także y w ręce prawey widziałem wedle samey dłoni na spodzie ręki, że aż wszystkie żyły przecięte, raz barzo szkodliwy szablą zadany; od ktorego tak tyranskiego posieczenia y pokaleczenia, zbicia y zmordowania, pan Bóg wie ieżeli żyw zostanie, to niepochibnie kaleką wiecznym na rękę bydz musi. Przy ktorym takowym zbiciu y pokaleczeniu pod czas kiermaszu Zdzitowieckiego rożnych trunkow, piw, gorzałki, miodow porozlewanie y szkody na złotych sześćdziesiąt uczynienie, ktore to takowe posieczenie y pokaleczenie, szkody uczynienie sposobem y na mieyscu w procesie opisanym, mianował pomieniony żyd Gotlim sobie od wielebnego oyca Panasa Bankowskiego praczbitera Zdzitowieckiego y synow onego Bazylego y Michała Bankowskich y pomocnikow onych bezwinnie bydz stałe. J to też mianował żyd, że odpowiedz y pochwałkę na zdrowie swoie uczynioną. A tak ia ienerał będąc w tey sprawie użytym, com widział y słyszał na to daię ten moy relacyny kwit s pieczęcią y s podpisem ręki mey własney, także y s pieczęcmi strony szlachty przy mnie byłey ku zapisaniu do xiąg grodzkich Brzeskich. Pisan roku, miesiąca y dnia wysz mianowanego. У тое реляцiи подъпись руки енерала тыми словы: Krzysztof Szczucki ienerał iego królewskiey mosci Brzeskiego woiewodztwa.

Изъ поточной книги Брестскаго гродскаго суда за 1680 г., № 7098, л. 849—850.

№ 68.—1680 г. Сентября 10.

Жалоба священника Аѳанасія Баньковскаго на еврея Шмойлу Вигдоровича и его сыновей, которые нанесли его сыну, невѣсткѣ и ихъ дѣтямъ тяжкіе побои и заграбили нѣкоторое имущество.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятого, месеца Сенътебра десятого дня.

На враде кгродскомъ Берестейскомъ, передо мъною Зикгъмонтомъ Казимеромъ Горъновскимъ, подчашимъ Смоленскимъ, подстаростимъ Берестейскимъ opowiadanie czynił y protestował w Bogu wielebny ociec Aftanazy Bankowski, swieszczenik cerkwie Zdzitowieckiey wespoł z synem swoim panem Bazylim Bankowskim na niewiernych żydow Szmoyła Wigdorowicza y synow iego Gotlima, Dawida Szmoyłowiczow y Oszerewicza o to, iż w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiątym, miesiąca Augusta dwudziestego piątego dnia to iest pod czas iarmarku przy cerkwi Zdzitowieckiey, na dzień w Niebowzięcia Panny Maryi ruskiey, przy zgromadzeniu nie mało liudzi rożnych, zaraz po nabożenstwie, gdy syn żałuiącego swieszczenika pan Bazyli Bankowski, wyszedszy z cerkwie z małżonko swo Konstancyo Syrzewsko Bankowsko zabawił sie troche z nicktoremi liudzmi na iarmarku, sprawuiąc sobie niektore rzeczy gospodarskie, nie będąc nikomu ni w czem winnym y nie spodziewaiąc się ni od kogo żadney na siebie zdrady, na ten czas obżałowani niewierni żydzi, zgromadziwszy sie na iarmark, tenże wyż mianowany y iuż z sobo dobrze iednostaynie naradziwszy sie, przybrawszy y zaciągnowszy do siebie nie mało gromade liudzi rożnych z rożnym orężem do boiu należącym, wprod sam żyd Szmoyło Wigderowicz, postrzegszy żałuiącego pana Bazylego Bankowskiego, przyskoczywszy do niego z wielko furyą, poczoł słowami uszczypliwemi, dobrey sławie szkodliwemi łżyć, sromocić, a potem zaraz porwawszy siekiere obuchem w łeb żałuiącego pana Bazylego Bankowskiego tyransko y niemiłosiernie uderzył, od ktorego uderzenia na ziemie upadł y zawołał na synow swoich: teraz czas mamy, biymy a zabyimi go, a potem zapłaciemy. Tamże wyż pomienieni obżałowani niewierni żydzi s pomocnikami swymi przyskoczywszy, obaczywszy leżącego na ziemi, zaraz tyransko y niemiłosiernie okrutnie kiiami, obuchami, pięscmi, stursami bić poczeli y

własnie iakiego męczęnika zbili y zmęczyli y cmentarz przy cerkwi skrwawili. Widząc małżąka żałuiącego tyransko biiącego padła na nim, upraszaiąc aby sie w swey zawziętosci uhamowali; tedy w tych że złych zawziętosciach swoich nie ustawaiąc, powtornie panią Bazylową Bankowsko, synowo oyca swieszczenika Zdzitowieckiego niemiłosiernie zbili, zmordowali, razy sinie spuchłe po wszytkim niemal ciele pozadawali y gdyby nie liudzie postronni widząc żałuiących niewinnych nie odratowali, pewnie by ich oboyga na tem mieyscu na smierć pozabiiali y potopili. A nie dosić na tem maiąc y nie nacieszywszy sie w swych złych zawziętosciach, tegoż roku y miesiąca wyż mianowanego, na zaiutrz po iarmarku, obżałowani żydzi z drugiemy zgromadziwszy sie y po żołniersku przybrawszy sie, mianowicie Jakub, Chaim, Gotlim, Oszer, Dawid Wigdor Szmoyłowicze żydzi synowie wyż mianowanego obżałowanego Szmoyła Wigdorowicza na koniach z szablami, obuchami, pistoletami y z rożno strzelbo ognisto iako nieprzyiaciele pograniczni, zaciągnowszy do siebie dragoniy y inszych rożnych liudzi pomocnikow swoich, samym że obżałowanym lepiey wiadomych y znaiomych, mocno, gwałtem naiachali na maiętność y dom żałuiącego pana Bazylego Bankowskiego, dobra w woiewodztwie Brzesckim leżące, nazwane Zdzitowce, od iegomosci pana Michała Przeuskiego prawem zastawnym trzymaiące, kłodki obuchami poodbiiali, samych żałuiących szukali w domu, chcąc koniecznie nie żywić y ostatek zdrowia odebrać, a nie zostawszy w domu oboyga, tylko dziatki żałuiących małe Kazimierża y Dmitra Bankowskich, kanczukami tyransko bili, mordowali y z domu porospędzali od ktorego przestrachu y tyranskiego bicia, mordowania tak sami żałobliwi pan Bazyli Bankowski, małżonka y dziatki onego Kazimierz y Dmiter Bankowscy Bóg wie ieżeli żywi będą, co szerzey w relacy ieneralskiey iest opisano y dołożono. Tamże do komory kłodki poodbiiawszy w yzbie, w sieniach y w komorze niemało rzeczy gospodarskich statkow żeliaznych, fant na osobliwym regestrze spisanych, pobrali y porabowali y kliacz strokato, kosztuiąco złotych szescdziesiąt wzieli. Tegoż roku y dnia wyż mianowanego ten dom pana Bazylego Bankowskiego zrabowawszy, y tym sie nie contentowawszy, przyiachawszy na grunt cerkiewny pod plebanią żałuiącego swieszczenika, zastawszy parobka orzącego, woły, bez dania żadney namnieyszey przyczyny nie słusznie gwałtownie złotych osmdziesiąt kosztuiące, zawzieli, parobka Martina zbili, zmordowali kijmi obuchami razy sinie spuchłe krwią naciękłe pozadawali, siermięge, siekiere, soszniki y inne drobiazgi na złotych dwanascie y więcey zabrali y na samych żałuiących wszytkich srogo odpowiedź y pochwałkę uczynili, ktorą takową pochwałkę y odpowiedz też obżałowane żydzi chcąc do skutku przywieść, gdy żałuiący swieszczenik w tem roku dnia dwudziestego osmego Augusta szedł do iegomosci pana Hordzieiewskiego po potrzebach swoich, gdzie żydowka postrzegszy na imie Gotlimowa, wypadła s karczmy Rowskiey z czeladzią y z bachurami żydami, żałuiącego swieszczenika słowami nieutsciwemi, honorowi kapłanskiemu barzo dotkliwemi, łżyła, sromociła, głowniami y kamieniami za nim protestuiącym ciskała. O co wszytko iako się wyżey pomieniło, chcąc żałuiące z obżałowanemi w sądzie należytym prawnie czynić y szerszą żałobe ustnie przełozyć, na ten czas dali te protestacyo do xiąg grodu Brzesckiego ku zapisaniu. При которомъ оповеданью тутъ же ставши очевисто енералъ его королевской милости воеводъства Берестейского Янъ Шерпуновичъ квитъ свой реляційный въ той же справе призналъ въ тые слова писаный: Ja ienerał iego królewskiey mosci woiewodztwa Brzesckiego niżey na podpisie ręki mey pomieniony zeznawam tym moim relacynym kwitem, iż w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiątym, miesiąca Augusta trzydziestego dnia byłem użyty od wielebnego iego

mosci oyca Atanazego Bankowskiego, swieszczenika cerkwie Zdzitowieckiey w woiewodztwie Brzesckim będącey y syna pana Bazylego Bankowskiego y małżonki pani Konstancyi Syrżewskiey z strono szlachto na ten czas ze mno będąco panami Janem y Pawłem Olchowskimi do maiętnosci Zdzitowiec, gdzie za przybyciem tam moim we dworku pana Bazylego Bankowskiego widziałem na nim samym w głowie razy cięte szkodliwe, na samey małżonce razy sinie spuchłe po wszytkim niemal ciele barzo szkodliwe pozadawane; także Martina parobka widziałem wtąż zbitego, na ktorym oglądałem razy sinie spuchłe po bokach, ręku, plecach y wszytkim niemal ciele pozadawane, co mienił sobie być stałe w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiątym, in Augusto, zabranie wołow, koni y innych rzeczy od żydow Szmoyła Wigdorowicza, synow Gotlima, Dawida Szmoyłowiczow, Chawli Owszereiewicza y okrwawienie cmentarzu przy cerkwie, com ia ieneral z strono szlachto widział po trawie zekrwawienie. Przy tem ciż żałobliwe osoby opowiadali, iż obżałowane żydzi na zdrowie protestuiących srogie odpowiedzi y pochwałki czynią y czynić nie przestaią, konie, bydło, co sie im podoba zabieraią y chcą zabierać, więc co sie pokaże zabranego, to wszytko czasu prawa w sądzie należytym iako strona mieniła pokazano procesem y documentami prawnemi dowiedziono będzie. W ktorey sprawie ia ieneral będąc użytym, com widział y słyszał na to daie te moią relatią s podpisem ręki mey. Pisan we Zdzitowcach roku, miesiąca y dnia wyż pomienionego. У того реляцийного квиту подъпись руки енерала тыми словы: Jan Szerszunowicz ieneral iego królewskiey mosci woiewodztwa Brzesckiego. Которое-жъ то оповеданье и енеральское созънане есть до книгъ кгродъскихъ Берестейскихъ принято и записано.

Изъ поточной книги Брестскаго гродскаго суда за 1680 годъ. № 7098, л. 851—854.

№ 67.—1680 г. Декабря 4.

Жалоба студентовъ iезуитской Брестской коллегiи на обиды и побои, наносимые имъ Брестскими евреями.

Żałowali y soleniter protestuiąc opowiadali się ichmość panowie studenci collegyum Brzesckiego Societatis Jesu, iako to iegomość pan Jędrzey Marciszewski, iegomość pan Paweł Dobroniski, iegomość pan Kazimierz Drągowski y wszyscy ichmość panowie studenci przy tymże collegyum studia tractuiący na niezbożnych y niewiernych Jozepha Rebedowicza Jude Welwilsza, Jowela Bychowca, Mendela Prużanca Matysa Wechtera, Salamona Szłomowicza żydow starszych y cały kahał miasta iego królewskiey mosci Brzescia, iako iednostayney rady y namowy będących, uczynku niżey mianowanego principałow, ktorych imiona y przezwiska są wiadome samym, o to, iż obżałowani, nie pamiętaiąc na boiaźń Bożą y srogość prawa pospolitego, iako ci ktorzy zwykli zawsze na krew chrzescianską czuwać, rożne studentom y rożnych czasow wielkie nieznosne przykrosci y oppressye, boie, comtempta tak sami przez się iako y subordynowanych swoich tumulty czyniąc, niepoiednokrotnie żałobliwych biiąc, wyrządzali, co wszytko żałobliwi ichmość panowie studenci do tych czas, do prawa się nie udaiąc, cierpliwie znosili; owo zgoła obżałowani będąc w hardosci y swawoli wielkiey zanurzeni, że żadnemu ichmosciom z wielką trudnością y z gospody do szkoł wyniść zawsze okazyie daią, za żałuiącemi się uganiaią, kamieniami, cegłami miotaią, lecz obżałowani nie pohamowawszy się w przedsięwzięciu swoim y nie maiąc dosić na tym wszytkim, w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiątym, miesiąca Decembra trzeciego dnia, smieli y ważyli się popełnić zbytek y swawoleństwo lekce sobie poważaiąc sądy y seymiki, ktore constitucyami seymowemi kożdego, pod czas odprawuiących onych, zdrowie po-

koiem prawa pospolitego surowie obwarowano, pod czas sądzenia się roczkow Decembrowych y seymiku, obierania na seym ichmosciow panow posłow, wzwysz mianowanych żałuiących ni w czym niewinnych, ani żadnem prawem nie przekonanych, iako iakich złoczyncow y banitow do szkoły za paniętami idących, w rynku zasadzkę uczyniwszy, poczeli bić, łapać, szarpać, iako iacy zboycy z kiiami, drągami y rożnem orężem do boiu należącem tumult y gałas uczynili, nie mało paniąt dzieci szlacheckich poprzestraszali, gdzie przed niemi uchodząc w tym tumulcie wielkie szkody poniesli, czapki pozbiiali, suknie na onych poszarpali, xięgi należyte do szkoł pogubili y nie mało szkod poczynili, ktore czasu prawa na osobliwem regestrze pokazane będą. W ktorem tumulcie pana Jędrzeia Marciszewskiego, inspektora syna iegomosci pana Bielikowicza, stolnika Rzeczyckiego, ni o czym nie wiedzącego y ni w czym nie winnego, w rynku złapawszy iako złoczynce iakiego tłukli, szarpali, po rynku włocząc za włosy iako się im podobało targali, nogami deptali, oczy popodbiiali y nie mało na ciele razow kiiami bitych, sinich, spuchłych pozadawali; na ostatek tym się nie kontentuiąc do smrodliwego sklepu z naygrawaniem się na kark, do prywatnego więzienia swego wtrącili, tamże trzydziesci czerwonych złotych przy żałuiących na rożne potrzeby od pana swego dane, przy onem będące, zabrali, chustka turecka złotem aftowana, kosztuiąca pare talerow bitych, w tymże tumulcie zgineła; potym tegoż pomienionego pana Marciszewskiego do inszego sklepu, daleko bardziey smrodliwszego y zimnego, wrzucili y przez niemały czas w więzieniu trzymaiąc, wziąwszy z onego więzienia do synagogi swey wprowadziwszy, słowami niepoczciwemi łżyli, pięsciami stursali, z wiary swiętey katholickiey wysmiewiska czynili, a nie dosyć wszytkim na tym maiąc y na dalszy czas tak żałobliwego y wszytkich ichmosciow panow studentow srogą odpowiedz y pochwałkę pozabiianiem na smierć, gdzie iedno kolwiek potkawszy, uczyniwszy, iegomosci pana Marciszewskiego wypuscili. O co wszytko iako się wyżey pomieniło chcąc żałobliwi ichmość prawnie czynić, dali ten swoy żałosny proces do xiąg grodzkich Brzesckich ku zapisaniu. Ja ienerał iego krúlewskiey mosci woiewodstwa Brzesckiego, niżey na podpisie ręki moiey pomieniony, zeznawam tym moim relacynym kwitem, iż w roku teraznieyszym tysiąc sześćset ocmdziesiątem, miesiąca Decembra czwartego dnia, z stroną z szlachtą panami Janem y Pawłem Jaworowskiemi, z ktoremi byłem użytym od iegomosci pana Andrzeia Marciszewskiego, inspektora syna iegomosci pana Bielikowicza, stolnika Rzeczyckiego y wszytkich ichmosciow panow studentow przy collegium Societatis Jesu Brzeskiem studia tractuiących do szkoł w miescie Brzesciu, tamże za przybyciem moiem uskarzali się przedemną ienerałem y stroną moią szlachtą wszyscy ichmość panowie studenci na niezbożnych y niewiernych żydow starszych y cały kahał Brzeski o to, iż obżałowani rożne żałuiącym wielkie nieznośne przykrosci, oppressye, boie, contempta tak sami przez się, iako y subordynowanych swoich tumulty czyniąc, nie poiednokrotnie żałobliwych biiąc, wyrządzaią, owo zgoła żałuiącym żadnemu z gospody wychilić się trudno; tamże widziałem y oglądałem iegomosci pana Jędrzeia Marciszewskiego, inspektora syna iegomosci pana Bielikowicza, stolnika Rzeczyckiego, oczy sinie, pozapuchałe, krwią ponaciekałe, snadz pięsciami popodbiiane, włosy z głowy powyrywane, kontusz francuskiego sukna nowy, kosztuiący złotych siedmdziesiąt wniwecz poszarpali, plecа, boki pobito sinio spuchłe, krwią ponaciekane, snadz kiiami, obuchami bite, także y na innych ichmosciach widziałem kontusze na niwecz poszarpane. Ktore to boie, poszarpanie sukien na żałuiących, mianowali ichmość żałuiące być sobie stałe y zadane od niewiernych żydow starszych y całego kahału Brzeskiego, sposobem y na mieyscu z processu opisanych, mianowali też y to

ichmość, że y szkody nie mało przez obżałowanych żydow poniesli, ktore czasu prawa na osobliwym regestrze będą pokazane, odpowiedź y pochwałkę na zdrowie żałuiących uczynili y czynić nie przestaią. A tak ia ienerał com widział y słyszał, to wszytko na ten moy kwit spisawszy, z podpisem ręki moiey y pieczęciami strony szlachty na ten czas przy mnie będącey, ku zapisaniu do xiąg grodzkich Brzeskich podał. У тое реляцıи подъпись руки енерала тыми словы: Jozeph Kazimierz Pietrowiecki Bobr, ienerał iego królewskiey mosci nadworny woiewodzstwa Brzesckiego m. p.

Изъ поточной книги Брестскаго гродскаго суда за 1680 г., № 7098, л. 1149—4159.

№ 68.—1680 г. Декабря 4.

Жалоба еврейки Дынки Нахимовичевой на учениковъ Брестской iезуитской коллегiи, которые якобы убили ея мужа и разграбили имущество.

Płaczliwą y żałosną skargę przekładaiąc, opowiadanie czyniła pozostała sierota wdowa y z dziećmi swoiemi sierotami nieboszczyka Jakuba Nachimowicza żona Dynka, także przy niey brat rodzony zabitego nieboszczyka Chaim Nachimowicz żydzi Brzescy, na ichmosciow panow Maniszewskiego, Kaspra Głembickiego, Adama Mrozowicza, Jozepha Małeckiego, Grzegorza Horoszkowicza, Andrzeia Marciszewskiego zakrystyanczyka, studentow colleium ichmosciow oycow iezuitow Brzeskich, o ktorych wzieli pewną wiadomość, samych pryncipałow uczynku niżey mianowanego o to y takowym sposobem, iż w roku teraznieyszym 1680, miesiąca 9 bra ze dnia 28 na dzień 29, w nocy, w same pierwospy, pomienieni ichmość obżałowani, nie pamiętaiąc na boiazń Bożą, srogość prawa pospolitego na takowych swawolnych ludzi w constytucyiach y prawie pospolitym opisanego, naszedszy mocno gwałtem, s kiiami, na dwor iasnie wielmożnego iegomosci pana Jana Karola Kopcia, kasztelana Trockiego, w ktorym nieboszczyk mieszkał, wprzody drzwi wybiwszy do sieni, a potym y do izby wpadszy, obses nie maiąc żadney okazy, tylko szczegulnie dla zdobyczy, wprzody nieboszczyka żałuiącey męża zastawszy siedzącego za stołem z żydami, ktorzy rachunki miedzy sobą swoie mieli, kiiami w głowę uderzyli, od ktorego uderzenia, gdy na ziemie upadł, leżącego okrutnie biiąc, morduiąc, pastwiąc się nad nim tyranskie smiertelne rany pozadawali, a gdy żałuiąca męża swego ratowała, tedy y oną, będącą pregnans, sfatygowali, ktorego za zabitego porzucili, a potym Leyzera Szmoyłowicza, Azryela Mylnika, Maiera Falkowicza żydow, ktorzy na ten czas byli, tymiż kiiami także tyransko pokaleczyli y rany szkodliwe pozadawali. Przy ktorym takowym gwałtownym naysciu, co zastali w yzbie pieniędzy gotowych, cyny, miedzi szat, futer, czapek, odzienia białoglowskiego na złotych kilka seth zabrawszy, odchodząc, y na inszych żydow pochwałki y odpowiedzi na zdrowie zabiianiem y rabowaniem uczynili. O ktore takowe gwałtowne naysciе, bicie y zabicie, pozostała załuiąca, zostawiwszy dalszą melioratią tego processu, na ten czas dała do xiąg ku zapisaniu, што есть записано. При которомъ оповеданью ставъши очевисто енералъ его королевской милости воеводъства Берестейского квитъ свой реляцıйный призналъ и ку записанью до книгъ кгродскихъ Берестейскихъ Станиславъ Яцевичъ подалъ въ тые слова писаный: Ja ienerał iego królewskiey mosci woiewodztwa Brzeskiego, niżey na podpisie ręki mey mianowany, zeznawam tym moim relacynym kwitem, maiąc przy sobie stronę szlachtę panow Jana y Andrzeia Terpiłowskich za użyciem od Dymki Jakubowey Nachimowiczowey zabitego męża swego żony y Chaima Nachimowicza, brata nieboszczykowskiego, gdzie według prawa pospolitego ciało nieboszczykowskie na urzędzie

grodzkim Brzesckim dnia trzeciego miesiąca Decembra w tem roku 1680 praezentowała, na ktorym oczy na wierzch wypukłe, krwią naciekłe sinie, głowa wszytka zbita, guzy krwawe widziałem, ktore bicie y zabicie mianowała być stałe za nayściem gwałtownym na dwor iasnie wielmożnego iegomosci pana Jana Karola Kopcia, kasztelana Trockiego, w nocy, przez ichmosciow panow Maniszewskiego, Kaspra Głembickiego, Adama Mrozowicza, Jozepha Maleckiego, Grzegorza Horoszkowicza, Andrzeia Marciszewskiego y zakrystyanczyka studentow ichmosciow oycow iezuitow colleium Brzesckiego, przy tym taż żydowka zabitego męża swego mianowała, że niemało pieniędzy, rzeczy ruchomych zabrali na złotych kilkaseth, sposobem y na mieyscu w procesie mianowanym. A tak ia ienerał com widział rany na zabitym y praezenty ciała onego, daię ten moy rellacyny kwit ku zapisaniu do xiąg urzędowych. Stanisław Jacewicz, ienerał iego królewskiey mosci woiewodztwa Brzesckiego.

Изъ поточной книги Брестскаго гродскаго суда за 1680 г., № 7098, л. 1151—1152.

№ 69.—1680 г. Декабря 8.

Заявленіе Брестскихъ евреевъ о несправедливо взводимыхъ на нихъ учениками Брестской iезуитской коллегiи обвиненiяхъ въ нанесенiи тяжкихъ побоевъ нѣкоторымъ изъ учениковъ.

Reprotestowali y protestowali żydzi starsi miasta iego królewskiey mosci Brzescia na ichmosciow oycow iezuitow Brzesckich takowym sposobem, iż ichmość od czasu niemałego y zawsze często daiąc okazie do wzruszenia pokoiu pospolitego, nie tylko gdzie podkawszy żydow biią, ale y na domy wednie y wnocy napadaiąc, rożne exactie wyrządzaią. Jakoż y teraz swieżo naszedszy w nocy, Jakuba Nachimowicza y innych żydow zbili, skaleczyli, od ktorego zbicia Jakub Nachimowicz, nie mogąc wytrwać, musiał umrzeć, co szerzey w procesach zaniesionych opisano iest. Ktorzy ichmość, unikaiąc takiey swawoli swoiey, niesłusznym y pomownym procesem swoim obwinili, iako maią wiadomość, iakoby z roskazania żydow starszych kahału Brzesckiego pana Andrzeia Marciszewskiego studenta wprzody porwawszy więzieniem trapić, a potym biciem mieli y czerwone złote pobrali, czego nigdy nie było y nie pokaże się, żeby ktory żyd miał uderzyć, ale sie y tknąć do niego nie smiał, co kolwiek iako mianuią w procesie swoim pomownym y nie słusznie zaniesionym, za wiadomoscią iegomosci pana namiesnika y za wolą iasnie wielmożnego iegomosci pana starosty Brzesckiego było, iako w sobie ieneralska rellacia opiewa. Chcąc tedy żydzi starsi z niesłusznego obżałowania wywiesć się, dali ten reproces y proces do xiąg grodzkich Brzesckich ku zapisaniu. Што есть записано. При которомъ оповеданью ставъши на враде енералъ его королевской милости воеводъства Берестейского Iозефъ Бобръ квитъ свой реляцiйный призналъ и ку записанью до книгъ кгродскихъ Берестейскихъ подалъ въ тые слова писаный: Ja Jozeph Bobr ienerał iego królewskiey mosci woiewodztwa Brzesckiego zeznawam tym moim rellacynym kwitem, iż w roku teraznieyszym tysiąc sześćseth osmdziesiątym, miesiąca Decembra trzeciego dnia, maiąc przy sobie strony szlachtę pana Andzeia Turskiego y pana Samuela Jałeckiego, z ktoremy za użyciem od żydow starszych kahału Brzesckiego do szkolnicy żydowskiey, gdzie sądy onych odprawuią się, dla prezentowania zabitego żyda Jakuba Nachimowicza przez ichmosciow panow studentow colleium Brzesckiego, byłem, gdzie gdym przyszedł do pomienioney szkolnicy, tamże przyszedł y iegomość pan Andrzey Marciszewski, student colleium Brzesckiego, tedy szkolnik

iako mnie, tak y tego pana Marciszewskiego na gorzałkę do arędy zaprosił, w ktorey mało co posiedziawszy wyszliśmy, ktorego dragonia iasnie wielmożnego iegomosci pana starosty Brzesckiego tego studenta wzieli, chcący do więzienia prowadzić; w tym czasie tegoż iegomosci pana starosty sługa z dragonią przyszedszy, pomienionego pana Marciszewskiego wziowszy do szkolnicy zaprowadzili do dalszey wiadomosci iegomosi; gdzie żydzi na ten czas będąc, iako zwyczay onych, tego wziętego do szkolnicy nie powołali y przez iegomosci pana namiesnika wielmożnego iegomosci pana starosty, żeby gdzie indziey zaprowadzono upraszali, ktorego do sklepu arendownego zaprowadzono y tam pod wartą z godzinę bywszy, przez roskazanie iegomosci pana namiesnika, żeby do koleium taż warta zaprowadzili, gdzie żydzi patrząc na to zdaleka, żaden do niego nie przystępmował, ani się z mieysca ruszył, nie tylko żeby mieli bić. A tak ia ienerał przy czymem był, widział y słyszał daię ten moy kwit ku zapisaniu do xiąg urzędowych. Pisan roku, miesiąca y dnia wysz pisanego. Jozeph Kazimierz Pietrowiecky Bobr ienerał iego królewskiey mosci woiewodztwa Brzesckiego nadworny. m. p.

Изъ поточной книги Брестскаго гродскаго суда за 1680 г., № 7098, л. 1167.

№ 70.—1681 г. Января 20.

Явка обязательства старшихъ еврейской Минской синагоги давать извѣстное количество воску и платить извѣстную сумму денегъ Петро-Павловскому въ Минскѣ братству.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ первого, месеца Генвара двадцатого дня.

На враде кгродъскомъ в замку господарскомъ Минскомъ, передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володковичомъ, городничимъ и подстаростимъ Минскимъ, постановившисе очевисто жиды старшые синакгокги Минское Калманъ Гиршевичъ, Израель Шмойловичъ, Лейба Якубовичъ, Давыдъ Ильяшевичъ, Лейба Абрамовичъ, Зеликъ Нахимовичъ, Нахимъ Вульфовичъ вси згодне и одностайне признали листъ свой добровольный вечистый, асекурацыйный записъ, даный и служачый ихъ милостямъ паномъ брацтву духовъному и свецкому церкви светыхъ Апостолъ Петра и Павла Минской, на речъ в немъ в середине нижей выражоную, просечи, абы тотъ листъ добровольный асекурацыйный вечистый записъ, зо всею в немъ выражоною речью, за признанемъ оныхъ былъ до книгъ справъ вечистыхъ кгродъскихъ Минъскихъ принятъ и уписанъ, который уписуючи у книги слово до слова такъ се въ собе маетъ: My Kałman Hirszewicz, Jzrael Szmoyłowicz, Leyba Jakubowicz, Dawyd Jllaszewicz, Leyba Abramowicz, Zelik Nachimowicz, Nachim Wulfowicz żydzi starsi synagogi Minskiey iedna za drugą osoby nie tylko teraz wyrażonych, ale y po nas na potomne czasy następuiących successorow żydow starszych synagogi Minskiey ręcząc, poczytaiąc y obowiązuiąc się, czyniemy wiadomo y zeznawamy tym naszym listem dobrowolnym, wieczystym, assecuracynym zapisem, komu by o tym teraz y napotym będącego wieku ludziom wiedzieć należało, iż co szlachetny pan Andrzey Maslanka, mieszczanin y kupiec miasta iego królewskiey mości Minskiego, upatruiąc, aby chwała naywyższego Pana iako nalepiey krzewić się mogła y żeby wiecznemi czasy do cerkwi swiętych Piotra y Pawła Apostołow w Minsku będącey, pewna każdoroczna dochodziła quota, takowy wynalazł sposob, ponieważ my wyżey wyrażone osoby żydzi starsi synagogi Minskiey na potrzebę całego kahału, alias szkoły naszey żydowskiey, będąc pilno potrzebnemi summy pieniędzy, wzeliśmy, pożyczyli y do rąk naszych gotowey rękodayney summy

pieniędzy bez żadnego braku w panstwach iego krolewskiey mości idącey, złotych pięcseth polskich u tegoż szlachetnego pana Andrzeia Maslanki odebrali pewną wiecznemi czasy od tey summy doroczną sposobem niżey wyrażonym postąpiwszy quotę, tedy po takowym odebraniu y odliczeniu złotych piąciuseth, nie iuż rok do oddania y wypłacenia determinowany, ale tenże szlachetny pan Maslanka wiecznemi czasy na affektacyią naszą y assekuratyią pod zarękami uczynioną, że w każdy rok tak my, iako y po nas następuiące sukcessorowie na potomne czasy quote do teyże cerkwie podług niżey specifikowaney ordinatij spełna dawać mamy, też summę na szkołę naszą y całą synagogę Minską wniosł y zapisał, jakoż mamy y powinni będziemy y wszytkim ichmosciom panom bractwu duchownemu y swieckiemu cerkwie pomienioney, pod zaręką piąciu seth złotych polskich obliguiemy, iż począwszy od roku teraznieyszego tysiąc sześćseth osmdziesiąt pierwszego dwoma ratami, to iest, przed wielką nocą ruską podług starego kalędarza w niedziel dwie, na swiece do cerkwi wosku funtow dwanascie y złotych trzy gotowemi pieniędzmi na robienie tych że swiec; a drugą ratę przed Bożym narodzeniem ruskim także dwoma niedzielami funtow dwanascie wosku y złotych trzy pieniędzmi dawać do monastyra swiętych Piotra y Pawła Apostołow, do rąk przewielebnego w Bogu iegomosci oyca starszego, abo namiestnika iegomosci, my sami y sukcessorowie nasi, poty, poki naszey w Minsku szkoły y synagogi stawać będzie, pod takąż zaręką, mamy, maią y powinni będziemy wiecznemi czasy, żadnego roku y rat specyfikowanych nie pochybiaiąc; osobliwie od teyże summy piąciu set złotych samemu panu Andrzeiowi Maslance w każdy rok gotowemi pieniędzmi (excepto wysz rzeczoney ordinatiy) złotych dwadziescia do długiego pożycia iegomosci płacić powinniśmy, to iest w dzień Bożego narodzenia swięta ruskiego, a po długim życiu iegomosci, komu ta quota złotych dwadziescia legowana będzie, także bez wszelkiego omieszkania, co rok wiecznemi czasy pod zaręką przez nas y sukcessorow naszych płacona być ma. A ieżelibyśmy sami, bądz sukcessorowie nasi tak tey legacyi pomienioney do cerkwie naznaczoney, w ktorym kolwiek roku płacić pochybili, abo tych dwudziestu złotych samemu panu Maslance excipowanych, abo komu iegomoscią legowano będzie nie wypłacili, tedy zaręki, iako ważność summy wynosi, bez wszelkiey exceptiey płacić mamy y powinni będziemy, to iednak waruiąc, strzeż Boże impetityi iakiey postronnego nieprzyiaciela, dla ktorego z Minska uchodzić by przyszło, tedy powrociwszy znowu do Minska za tak wiele lat, iak wiele hostilitas trwać będzie, w iednym roku quotę wyżey pomienioną razem zapłacić powinni będziemy, iednak summa złotych pięcseth nie naruszenie wiecznemi czasy na szkole naszey żydowskiey zostawać ma y quota za nią wyrażona dochodzić powinna. A za tym inquantum byśmy w czym kolwiek ten nasz wieczysty dobrowolny naruszyli zapis, abo sukcessorowie nasi żydzi starsi synagogi Minskiey w potomne czasy podług obowiązku tego quoty pomienioney dawać zaniedbali, daiemy tedy moc y wolność nas samych, a po nas następuiących sukcessorow naszych ichmosciom panom bractwu duchownemu y swieckiemu pozwać rokiem zawitym do urzędu zamkowego Minskiego, bądz przed samego wielmożnego iegomosci pana starostę Minskiego, bądz iegomosci pana namiesnika iegomosci teraz y na potym będących, gdzie za pierwszym ku prawu terminem, iako na roku zawitym stanąwszy, my, lub sukcessorowie nasi, nic temu nie contradicuiąc dobrowolnemu zapisowi ex nunc zaręki zapłacić y we wszytkim bez żadney przysięgi dosyć czynić powinni będziemy. A ichmość urząd zamkowy za naruszeniem przez nas w czym kolwiek tego zapisu, na żadne nie oglądaiąc sie zachodzące excepcye, libertatie, listy zaręczne, lub żelazne iego królewskiey mosci pana naszego miłosciwego, zaręki wskazawszy

na szkole naszey żydowskiey, dla ktorey potrzeby pomienioną zasięgliśmy summę y na samych osobach żydow starszych synagogi Minskiey teraz y na potym będących, mocną, a nie odwłoczną wolen y mocen będzie uczynić odprawę. Na co dla lepszey wiary y pewnosci ten nasz list dobrowolny wieczysty assekuracyny zapis s podpisem rąk naszych po hebreysku podpisanych y z podpisami rąk ichmosciow panow pieczętarzow daliśmy ichmosciom panom bractwu duchownemu y swieckiemu, cerkwi swiętych Piotra y Pawła apostołow, monastyra Minskego, a dla mocnieyszego valoru y na urzędzie iego krolewskiey mosci zamku Minskiego, do ktorego należemy sądu przyznawamy. Pisan w Minsku, roku tysiąc szeseseth osmdziesiąt pierwszego, miesiąca January osmnastego dnia. У того листу добровольного вечыстого асекурацыйного запису при печатяхъ подписы рукъ жыдовъ старъшыхъ школы Минской письмомъ гебрейскимъ, а польскимъ языкомъ тлумачачы въ тые слова: Kałman Hirszewicz, Jzrael Szmoyłowicz, Leyba Jakubowicz, Dawyd Jllaszewicz, Leyba Abramowicz, Zelik Nachimowicz, Nachim Wulfowicz. Другий подписъ ихъ милостей пановъ печатаровъ в тые слова: Ustnie proszony od całey synagogi Minskiey pieczętarz Jan Markiewicz namiestnik Minski. Za ustną y oczewistą prożbą do tego zapisu od wszytkiey synagogi szkoły Minskiey rękę moią podpisuię Jan Kazimierz Stregocki, ponamiestnik woiewodstwa Minskiego. Proszony oczewisto do tego zapisu od całey synagogi Minskiey pieczętarz Jan Mikołay Romanowicz manu propria. Который же тотъ листъ добровольный вечыстый асекурацыйный записъ за покладанемъ и прызнанемъ презъ вышъ речоныхъ жыдовъ старъшыхъ школы жыдовъское Минъское есть до книгъ справъ кгродскихъ Минъскихъ вечыстыхъ принятъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1681 годъ, № 11787, л. 1520—1523.

№ 71.—1681 г. Ноября 1.

Трибунальный декретъ, присуждающій евреевъ Іекицу рѣзника, Лейбу Израилевича и Шмойлу злотника къ сожженью и уплатѣ двѣнадцати тысячъ осьмисотъ четырехъ золотыхъ и двадцати грошей польскихъ за покражу церковной утвари и драгоцѣнностей изъ Цимковскаго костела.

Року тисеча шестсотъ осимдесятъ первого месеца Ноября третего дня.

В справе в Богу велебъного его милости ксенъдза Самуеля Казимера Юдковского, каноника и кустоша Смоленъского, плебана Цимковъского з урядомъ кгродскимъ Новгородскимъ, менечи о не правъный судъ, а з ясне освецонымъ княжатемъ его милостью паномъ Лудовикомъ куръфиршто мъ Бранъдебурґкимъ, взглядомъ старшенъства малъженского, пани малжонкою, зась его милости ясне освецоною кнежъною ей милостью пани Каролиною Людовикою Радивиловною, конюшанъкою великого князства Литовского, куръфиръштовою кнежною Брандебурскою, съ докладомъ ясне освецоныхъ княжатъ ихъ милостей пановъ Станислава, маръшалка великого князтва Литовского и Доминика Миколая, подканцлерого великого князтва Литовского, Радивиловъ, тудежъ и ихъ милостями паны Казимеромъ Клокоцкимъ стольникомъ Плоцкимъ, Станиславомъ Незабитовъскимъ подчашимъ Калискимъ и Веспезияномъ Сельницкимъ подчашимъ Бускимъ, яко економами добръ помененое княжны ей милости, его милостю паномъ Андреемъ Дереасомъ, державцою Копильскимъ, о не учиненье презъ ихъ милостей пановъ економовъ жидовъ Слуцкихъ и Копильскихъ справедливости. А з жидами Слуцкими, мяновите: Давидомъ Шмерълою Натаномъ Славкою, Мовъшою Кгруниномъ, Ицикомъ Горъделевичомъ и Шмойлою Злотъникомъ Слуцкимъ, также съ жидами Копильскими Іекицою резъникомъ и Лей-

бою Израелевичомъ, арендаромъ Копильскимъ, самыми принъцыпалами, яко стороною ку прислуханью тое справы, за двома позвы въ тотъ же врадъ, стороны подмовеня презъ жидовъ Цимковскихъ и Копильскихъ, закристiяна костела Цимъковъского, Яна Гришъкевича Бурълая и презъ него выбранья злодейскимъ способомъ и жидомъ помененымъ выданья серебра костельного, меновитье монъстранцiи, крижа, лампъ, табличокъ и запроваженья того сребра презъ тыхъ жидовъ Цимковскихъ и Копильскихъ до Слуцка, и за ведомостью старшихъ жидовъ презъ объжалованого Шмойлу, злотъника Слуцкого, оного спущенье и стопенье, тудежъ неставенья се презъ тыхъ жидовъ Слуцкихъ и Копильскихъ до слуханья конъфессатъ въ Цимъковичахъ надъ помененымъ закристiяномъ Цимъковъскимъ отъправованыхъ, (а по заложенью тое справы только з особъ жидовъ Цимковъскихъ), о решъту шкоды костельное, о што сальва до жидовъ Слуцкихъ и Копильскихъ есть захована, мяновите: о тисечу триста деветдесятъ пять золотыхъ и грошей двадцать польскихъ, при томъ доложеньи двохъ рублей грошей за не учиненье справедливости и о вину припаручъную, то есть, о десеть тисечей золотыхъ польскихъ, въ чомъ жидъ Копильскiй Iекица его милости пану Дерсасу припоручоный былъ, затымъ о вины правные и шкоды. Объмову отъ посланца объжалованыхъ жидовъ на имя Павъла Бневича, з справами и оборонами правъными до тое справы посланого, заслоняючи се хоробою в справе криминальной костельной и о свентократство аитуючой, в которой перъсоналитеръ ставать потреба, не слушне подаsuccessfullyую, принялъ и не наказуючи самымъ жидамъ персоналитеръ ставать, тую справу до пришълыхъ рочковъ на зволоку справедливосъти светое отъложилъ, затымъ до знесеня и скасованя того декрету, а до принятья о то все тутъ у суду нашого скуточноеросправы, о шкоды и вины правные за декретомъ и отъкладомъ нашимъ. Ижъ ихъ милости вси верху мененые позваные особы а особливе жидзи, по заживаныхъ тутъ у суду нашого черезъ себе диляцiяхъ, теперь до отъказу въ самой речи передъ нами до права не становили, про то мы судъ ихъ милостей всихъ позваныхъ особъ и объжалованыхъ жидовъ, яко права непослушъныхъ в року завитомъ на упадъ в речи здаемъ, тотъ декретъ враду кгродского Новгородского въ дате сего року тисеча шестьсотъ осмьдесятъ перъвого, месеца Сеньтября десятого дня, бачечи быть не слушъне и неправне з уближеньемъ справедливости светое и з кривъдою костела Божого, фероване, подъносимъ и касуемъ. А в самой справе поневажъ се то с продукту пленипотенъта его милосъти ксенъдза плебана Цымковъского, тудежъ съ конфесаты выжей мененой и з инъшыхъ розъныхъ передъ нами по кладаныхъ и продукованыхъ документовъ, процесовъ, реляцiй, декретовъ и велю доводовъ, видоме на тыхъ объвиненыхъ жидахъ Копильскихъ з намовы жидовъ старшихъ Слуцкихъ свенътокрадство, а затымъ образа самого Бога и уйма хвалы Божой, а кривъда несносная костельная досъконале и доводъне показала, зачимъ мы судъ при тыхъ всихъ аллекгованыхъ доводахъ и розныхъ велю документахъ, водле добровольного взятья самому его милости ксендзу Самуелю Юдковъскому, канонику и кустошу Смоленъскому, плебану Цымъковъскому, з слугами костела Цымковского само четверътому, а мяновите его милости ксенъдзу плебану Цимъковъскому на томъ: яко правъдиве за окраденьемъ костела Цимъковъского з намовы жидовъ Слуцкихъ черезъ жидовъ Копильскихъ, кромъ заложеня, з волею и ведомостью его милости ксенъдза бискупа Виленского, яко тежъ и в Бозе зошълого ясне вельможъного его милости пана Полубинского маршалька великого князства Литовъского, отъ жидовъ Цымъковскихъ сталого, костелъ Божiй въ Цымковичахъ въ покраденью се-

ребра костельного на тисечу триста деветъдесятъ пять золотыхъ и грошей двадъцать польскихъ, решъту шкоды поноситъ, и на томъ яко правъдиве с тыхъ жидовъ Слуцкихъ и Копильскихъ за прошеньемъ справедливости у ихъ милостей пановъ екъкономовъ добръ кнежны ее милости конюшанъки великого князтва Литовъского, куръфиръштовой жадной справедливости не учинили, такъже и натомъ, яко объжалованый жидъ Копильскій Іекица резникъ его милосъти пану Дереасу деръжавцы Копильскому, припаручоный былъ и его милость тою паруку принялъ; а слугамъ костельнымъ на томъ яко правъдиве жиды Копильскіе мяновите Іекица резникъ, Лейба Израелевичъ, аренъдаръ Копильскій, з намовы всихъ жидовъ старъшихъ Слуцкихъ, закристіяна костельного Цымковского Яна Гришъкевича Бурълая подъмовивъши, презъ него злодейскимъ способомъ сребро костельное, мяновите монстранцію, крижъ, ламъпы и табличъки, выбравъши тое сребро до Слуцка завезли и тамъ, за ведомостью старшихъ жидовъ Слуцкихъ, презъ объжалованого жыда Шмойлу, злотъника Слуцъкого, оное спустили и стопили и на свой пожитокъ оберънули, и на томъ, яко правъдиве в томъ покраденью черезъ менованыхъ жидовъ Копильскихъ тотъ костелъ Божій решъты шкоды на тисечу триста деветдесять пять золотыхъ и грошей двадцать польскихъ поноситъ, присегу всказуемъ, которую менованый его милость ксендзъ плебанъ Цымковскій и з слугами костельными, за поданьемъ объжалованымъ всимъ особомъ до слуханья и веденья оной о семъ декрете нашомъ в чотырохъ неделяхъ объвещеня, тутъ передъ нами судомъ в Минску выконати маетъ. А по таковой присесе мы судъ до выразного права посполитого, конституцій сеймовыхъ, самое слушности, справедливосъти светой стосуючисе, такъ за не учиненье черезъ ихъ милостей пановъ економовъ добръ кнежъны ей милости Радивиловны конюшанъки великого князства Литовского, Куръфиръштовое Бранъдебуръское, съ жидовъ выжъмененыхъ Копильскихъ и Слуцкихъ справедливости два рубли грошей на тыхже ихъ милостяхъ панахъ економахъ; вины припаручъной десеть тисечей золотыхъ польскихъ на его милости пану Дереасу, държавцы Копильскомъ, и на всякихъ добрахъ ихъ милостей, а забраное и покраденое презъ жидовъ Копильскихъ способомъ вышмененымъ костела Цымковского сребро на тисечу триста деветъдесять пять золотыхъ и грошей двадцать польскихъ, водле права совито два тисеча семьсотъ деветъдесятъ и одинъ золотый и грошей десеть польскихъ, всего сумою з уписнымъ и паметнымъ намъ данымъ дванатцать тисечей осмьсотъ чотыри золотыхъ и грошей двадцать польскихъ на позваныхъ всихъ особахъ, а меновите на жидахъ Слуцкихъ и Копильскихъ, на всякихъ добрахъ ихъ лежачихъ, рухомыхъ сумахъ пенежныхъ, заставахъ, гандляхъ, арендахъ, домахъ, крамахъ, товарахъ, где кольвекъ будучихъ, з вольнымъ ихъ школъ Слуцкое и Копильское печенътованьемъ, такожъ з вольнымъ ихъ самыхъ на яръмаркахъ, торъгахъ и по местечъкахъ всихъ грабеньемъ и до вензеня браньемъ и добръ оныхъ арештованьемъ; а забегаючи тому, абы таковые явные сваволенства и свентокрадства отъ людей на злый учинокъ розпасаныхъ, а меновите отъ таковыхъ неверъныхъ, Богу самому объмеръзлыхъ, а на хвалу его светую и руину оное торъгаючихсе особъ не деяли, такожъ абы кожъдый явъный злочинца черезъ справедливость светую каранье за свой злый учинокъ отъносилъ, а маестатъ Божій абы презъ таковые спросные учинки объраженый не бывалъ, упатруючи то преречоныхъ жидовъ Іекицу резника, Лейбу Израелевича, арендара Копильского и Шмойлу злотъника, жида Слуцкого, яко явъныхъ злочинцовъ и принъципаловъ самыхъ, на горло, живо огънемъ спаленемъ, а же се до права не становили, тогды на выволанье и на лапанье

въ Богу велебъному ксенъдзу Самуелу Казимеру Іодковскому канонику и кустошу Смоленскому, плебану Цымковскому всказуемъ, а яко на одеръжанье того выволанья до его королевской милости пана нашого милостивого, такъ и на учиненье надъ пречечоными жидами самыми принъципалами и злочинъцами черезъ мистра екзекуціи до врадовъ кгродскихъ всякихъ тыхъ поветовъ, подъ которыми бысе вы жей менованые жидзи, сами злочинъцы постигънени быть мели, отсылаемъ. А за суму вышмененую, отъ насъ суду всказаную дванадъцать тисечей осмъсотъ чотыри золотыхъ и грошей дватъцать польскихъ на всихъ выражоныхъ добрахъ объжалованыхъ всихъ особъ до отъправы порядкомъ правнымъ черезъ дворянина его королевской милости томужъ жалобливому акторови приходить вольность зоставуемъ.

Изъ книги Главн. Литовск. Трибунала за № 279, л. 482—485.

№ 72.—1681 г. Ноября 7.

Трибунальный декретъ, присуждающій жида Илію Мойжешовича къ уплатѣ тысячи семисотъ двухъ копъ грошей литовскихъ за исходатайствованіе для себя у короля заручныхъ грамотъ и присвоеніе себѣ черезъ то равноправности съ польской шляхтой.

Року тисеча шестьсотъ осмдесятъ первого месеца Ноебра семого дня.

В справе вельможъного его милости пана Самуеля Геронима Котла—маршалка повету Ошменского, з невернымъ жидомъ Еліяшомъ Мойжешевичомъ, на сесь часъ въ месте Виленъскомъ мешкаючимъ, за позъвомъ очевисто в руки оному поданымъ о неслушное и безъ правъное черезъ того жыда, а подъ тытуломъ оного всихъ жыдовъ подданъства и юрисдикъции пановъ своихъ, мимо право статутовое и констытуціе сеймовые, выламованье се и зе станомъ народу шляхецъкого в праве посполитомъ ровъности собе стелючи, схадзокъ приватныхъ на розныхъ мейсцахъ на бунътованье се и складанокъ пенежъныхъ на опресію стану шляхецкого чиненье, о неслушъное черезъ тогожъ жыда помовное и ущипливое на жалуючого до книгъ кгродскихъ Виленскихъ в року теперешнемъ тисеча шестьсотъ осмъдесятъ первомъ, месеца Апреля шостого дня, уникаючи злыхъ своихъ поступъковъ, которые в народе жидовъскомъ противо костіолови Божому Хрестіянъскому, яко од непріятель головныхъ хрестіянъскихъ, не разъ показуютъ се, яко то светокраства, чародейства, невинъное крви хрестіанъскихъ детей розлеванье, кривоприсяства и инъные тымъ подобъные учинъки, занесенье протестаціи, же якобы жалуючій жыдовку Гайделю Абърагамовую за ее чародейскіе дела, которые за донесеньемъ жалуючому одъ розъныхъ особъ скаркги и даньемъ ведомосъти, же великіе кривды черезъ дело чародейское розънымъ особомъ чинила, явне се показало и о здоровье самого его милости пана маршалъка Ошменского старала, з засажоными ихъ милости паны пріятели, водъле права статутового и права заставного зошълого зъ сего света ясне освецоного кнежати его милости пана Радзивила—подъканцлерого и гетмана польного великого князтва Литовского жалуючому на маетность Сморкгойне, в повете Ошъменскомъ лежачого, в певной суме заведеную даного, которымъ правомъ княжа его милость панъ подканцлерій варовалъ, ижъ подданыхъ Сморкгойнъскихъ водле выступъку бы и на гарлѣ вольно карать, где и тая жыдовка в инвентару жалуючому подана естъ, осудивши водле права покарана зостала, при томъ о неслушное черезъ тогожъ жыда Еліаша Мойжешовича, мимо право посполитое статутовое одъ его милости пана Марціяна Польного—старосты Ошъменъского, противо жалуючому, а

черезъ другихъ жыдовъ, якобы старшихъ сынакгоги Сморкгойнское, съ канцеляріи его королевское милости листовъ заручныхъ, которые только межи людьми народу шляхецкого, а не жыдомъ и подданымъ противо шляхты и паномъ власнымъ повинъни быть выданые, *одъ мале парата* противо праву в велю пунктахъ вынесенье, особъливе о неслушное черезъ тогожъ позваного жыда, мимо право статутовое и конституціе сеймовые, по акътора, затымъ неслушнымъ ущипливымъ урощонымъ процесомъ мандату на судъ его королевское милости сеймовый вынесенье и презъ оный руинуючи права, конъституціе сеймовые и всякую вольность шляхецкую, одъ найяснейшихъ ихъ милости королевъ Польскихъ и княжатъ великого князтва Литовского наданыхъ, поприсежоныхъ и добре уфундованыхъ, *екстра форумъ* вызвана, а затымъ в пены правные в конъституціяхъ сеймовыхъ и праве статутовомъ выразъныхъ попадненье, яко теды до положенья ку скасованью помененого ущипливого процесу листовъ заручныхъ и того мандату, такъ водле конституцій сеймовыхъ до вказанья пенъ, о шкоды и вины правные. Ижъ тотъ жыдъ Еліяшъ Мойжешовичъ, а подъ тытуломъ оного и другіе жыды, будучи о то позваными, передъ нами до права не становили, про то мы судъ оныхъ яко права непослушныхъ в року завитомъ на упадъ въ речи здаемъ; а затымъ поневажъ се то зъ продукту патрона стороны поводовое видоме показало, же тотъ обжалованый жыдъ, а подъ тытуломъ оного вси жидзи конъпринципалове оного, яко процеса ущипъливые неслушне поуращали, листы заручъные и мандаты надъ право *екстра форумъ* по актора ку зруинованью правъ и вольностей всихъ шляхецкихъ вынесли, презъ што в вины правные попадли; зачимъ мы судъ водле права статутового и конституцій сеймовыхъ и водлугъ домовянья стороны, яко процесъ до книгъ кгродскихъ Виленскихъ датою вышъ спецификованого донесеный, такъ листъ заручный отъ его милости пана старосты Ошменского вынесеный восполъ и зъ вынесенымъ и акъторовъ неслушне на сеймъ *екстра форумъ* поданымъ мандатомъ, ово зкгола зо всимъ яковымъ кольвекъ презъ помененыхъ жыдовъ и о што кольвекъ до даты сего декрету нашого на его милости пана Котьла маршалъка Ошменского, урощонымъ процедеромъ права и описаными въ нихъ жалобами, претенъсіями симъ декретомъ нашимъ касуемъ, его милости пана маршалъка Ошменского самого и добра его милости одъ таковыхъ жалобъ и акцій, неслушне урощоныхъ, вечъне волъными чинимъ, варуючи то симъ декретомъ нашимъ, же тые жалобы и вси документа и с процедеромъ презъ помененыхъ жыдовъ, любъ тежъ въ особе оныхъ презъ кого кольвекъ урощоные, яко вже скасованые, нигде у жадного суду и права и на жадномъ мейсцу валіору и моцы меть не могутъ, и его милость панъ маршалокъ Ошъменскій на оные нигде никому справовати се не маетъ и неповиненъ будетъ, при томъ за неслушное тымъ мандатомъ на сеймъ везванье, водле права статутового, артыкулу чотырнадъцатого, з розделу первого, копъ сто водле конституціи року тисеча пятьсотъ осмъдесятъ девятого копъ двесте, водлугъ конституціи року тисеча шестьсотъ тридцать осмого, тисечу копъ, при томъ за шкоды поднятые чотыриста копъ, а зъ уписнымъ и паметнымъ намъ данымъ, всего сумою тисечу семьсотъ и две копе грошей Литовскихъ на помененомъ жыду Еліяшу Мойжешовичу и на всякихъ добрахъ его рухомыхъ, сумахъ пенежныхъ, гдекольвекъ будучихъ, а в недостатку оныхъ и на самой особе его, его милости пану Котлу— маршалку Ошъменскому, вказуемъ и на одправу за тотъ вказъ до врадовъ всякихъ, подъ которыми однокольвекъ добра того жыда покажутъ се, альбо онъ самъ постигненый будетъ, заложивши на спротивного троякіе заруки, бдсылаемъ, а затымъ право заставъное на маетность

Сморкгойне, одъ кнежати его милости пана подканцлерого великого князтва Литовского, яко слушъное и правное, вoсъполь съ поссесiею и инвенътаромъ, тудежъ декретъ тотъ, которымъ выжъ помененая Гейделя Якубовая Абърамовая за чародейскiе дела водъле права и справедъливости светой осужена и правне конъвинкована есть, яко слушне и правъне фeрованый, в конътроверсiе декърету нашого ширей выражоный во всихъ пунъктахъ и паракграфахъ не нарушне утвержаемъ и при моцы заховуемъ.

Изъ книги Главн. Литовск. Трибунала за 1681 годъ. № 279, л. 542.

№ 78.—1681 г. Ноября 23.

Заявленiе вознаго о количествѣ товаровъ и денегъ, отнятыхъ на ярмаркѣ въ Мирѣ Брестскими евреями у Минскихъ же евреевъ.

Лета отъ нарожения Сына Божого тисеча шестьсотъ осемьдесятъ первого, месеца Ноября двадцать третего дня.

На враде кгродцкомъ в замку господарскомъ Минскомъ передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володковичомъ городничимъ и подстаростимъ Минскимъ, постановивъшисе очевисто енералъ воеводства Минского Анъдрей Олехъновичъ оповедалъ, покладалъ и ко акътыкованю до книгъ кгродцкихъ Минскихъ подалъ реестръ забраня презъ жыдовъ Бресъкихъ кгвалтовънымъ способомъ у жидовъ купъцовъ Минскихъ на ярмарку Мирскомъ готовыхъ грошей и розъныхъ товаровъ на речъ в немъ нижей выражоно жидомъ старшимъ синакгоги Минской служачий и належачий, просечы абы тотъ реестръ былъ до книгъ кгродцкихъ Минскихъ принятъ, акътыкованъ и уписанъ, который уписуючы слово до слова такъ се в собе маетъ: Regestr zabrania przez żydow Brzeskich gwałtownym sposobem u żydow kupcow Minskich w roku terazniey szym tysiąc sześćset osmdziesiąt pierwszym, miesiąca Nowembra trzynastego dnia na iarmarku w Mirze na swiętego Dmitra odprawuiącym się, tak gotowych pieniędzy, iako y rożnych towarow; naprzod u Arona Leybowicza wzięto ieden sorok sobolow, kosztujących dwa tysiące cztyrysta złotych, lisow buntow pięc, kosztuiących tysiąc pięcdziesiąt złotych; u Leyby Abramowicza wzięto sukna szlonskiego pułsztuczkow pięc, kosztuiących złotych dwiescie pięcdziesiąt, u tegoż żyda gotowych pieniędzy złotych trzysta czterdziescie siedm; u Ulfa Meerowicza wzięto sztuk iedna szarzy czerwoney sukienney kosztuiącey złotych sto dziesięc, u tegoż żyda harusu sztuk dwie kosztuiących złotych dziewięcdziesiąt, u tegoż żyda sztuk dwie tuzinku kosztuiących złotych sto osmdziesiąt, gotowych pieniędzy złotych szesćset; u Leyby Jakubowicza wzięto syrow włoskich kamieni sześć, kosztuiących złotych sześćdziesiąt cztyry, u tegoż żyda skur kozłowych surowych sztuk sto dwadziescia cztyry, kosztuiących złotych dwiescie y xiąg żydowskich rożnych kupionych za złotych sto siedmdziesiąt y trzy; u Dawida Jozefowicza drobiazgow rożnych polskich za złotych osmdziesiąt trzy. Czyni wszytkiego summą pięc tysięcy pięcset czterdziescie y siedm. У того реестру подпись руки енеральское тыми словы: Andrzey Olechnowicz ienerał iego królewskiey mosci woiewodstwa Minskiego ręką swą. Который же тотъ реестръ за поданемъ оного черезъ особу верху мененую до актъ есть до книгъ кгродцкихъ Минскихъ принятъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1681 г, № 11787, л. 1637.

№ 74.—1681 г. Декабря 2.

Явка привилегіи польскаго короля Яна III Минскимъ евреямъ, которою подтверждаются всѣ ихъ прежнія права и вольности.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ первого, месеца Декабра второго дня.

На враде кгродъскомъ в замъку господарскомъ Минъскомъ передо мъною Мартиномъ Казимеромъ Володковичомъ городъничимъ и подъстаростимъ Минскимъ, постановивъшисе очевисто панъ Давидъ Иляшевичъ и панъ Липъманъ Иляшешевичъ жиди старшие синакгокги школы Минъское, именемъ всихъ жидовъ Минъскихъ покладали и до актъ книгъ кгроду Минского подали привилей наяснейшого короля его милости пана нашого милостивого, з речью в нимъ выражоною собе служачий, даный и належачий, просечи абы тотъ привилей былъ до книгъ кгродъскихъ Минъскихъ принятъ, актикованъ и уписанъ, который уписуючи у книги слово до слова такъ се в собе маетъ: Jan trzeci z Bożey łaski krol Polski, wielkie xiąże Litewskie, Ruski, Pruski, Zmudzki, Mazowiecki, Jnflantski, Kiiowski, Wołynski, Podolski, Podlaski, Smolenski, Siewierski y Czernichowski. Oznaymuiemy ninieyszym listem przywileiem naszym komu o tym wiedzieć należy, iako swiętey pamięci krol iegomosć Zygmunt trzeci, praedecessor nasz, przywileiem de data w Warszawie dnia dwudziestego pierwszego miesiąca Lipca, roku Panskiego tysiąc sześćset dziewiątego, żydom Minskim nadanym, onych od wszelkich exacty y niezwyczaynych ciężarow uwolnił y rożnemi wolnosciami udarował, tak y my nie mniey przychylaiąc się do generalnego swiętey pamięci krola iegomosci Władysława czwartego przywileiu, de data w Warszawie dnia trzydziestego pierwszego miesiąca Decembra, roku tysiąc sześćset czterdziestego szostego, wszytkim żydom w wielkim xięstwie Litewskim mieszkaiącym nadanego, y od naiasnieyszego swiętey pamięci króla iegomosci Jana Kazimierza antecessora naszego osobliwym przywileiem, pod datą w Krakowie na seymie coronationis dnia siedmnastego miesiąca Lutego, roku tysiąc szescset czterdziestego dziewiątego approbowanego, za supplikowaniem do nas imieniem wszytkich żydow w miescie naszym Minsku mieszkaiących, a za przyczyną niektorych panow rad y urzędnikow naszych dwornych przy boku naszym zostaiących, do tegośmy się łaskawie skłonili, pomienionych żydow naszych Minskich wszytkich w obec y każdego z osobna przy wszelkich onym maiętnosciach służących y przywileiami naiasnieyszych swiętey pamięci antecessorow naszych, dobrze obwarowanych, iako to kamienicach, domach, kromach dziesięciu, w ktorych wszelkie sukienne, bławatne y materialne towary wolno im ex antiquo przedawać, tudziesz y korzenia rożne kusznierskie, szwieckie, rymarskie y inne wszelakie towary, siemiernicach, jatkach mięsnych, wolnym odkupowaniu placow, ktorych maią dwadziescia ieden y przy bożnicy okopisku y łazni na własną ich potrzebę, osobliwie domach trzech do szkoły należących, ktore od stantij y statij żołnierskich, dispositij trybunalskich y wszelkich podatkow uwalniamy, tudziesz pomienionych żydow Minskich od podeymowania posłow cudzoziemskich y naszych iako nie używaiących żadnych prowentow uwalniamy. Nadto waruiemy y pozwalamy tym przywileiem naszym onym przy domach y kamienicach dla snadnieyszego dozoru browary, słodownie, winnicę stanowić, budować, ktore warownemi iednak maią dla ognia przypadkowego kominami murowanemi opatrować, także kromnicki y w nich wszelkie victualia dla przeieżdżaiących y potrzebuiących, iako y inne tawary dla pożywienia snadnieyszego przedawać, exercitia w rzemiosłach rożnych iako rymarskim, kusznierskim, cerulickim, krawieckim, mularzskim, blacharskim, złotnickim, szmuklerskim, konwisarskim y innych tym podob-

nych pomienionym żydom pozwalamy, aby od żadnych cechow przeszkod niiakich y vexy nie miewali przykazuiemy; tudziesz aby od nich żadnych składek cechowych nie wyciągali listem naszym teraznieyszym excipuiemy y uwalniamy, towary wszelkie tak ręką swą zapracowane, iako y zkąd inąd nabyte, tak w pomienionych kramach przy domach, iako y nosząc po ulicach przedawać y onymi handlować, miednicy y inne znaki rzemiesnicze przy domach swych własnych y naiemnych wywieszać y na tablicach wystawować wolno im będzie, podwody pod posłow tak naszych iako y cudzoziemskich gdy mieszczanie tameczni wyprawować y dawać będą, powinni się znosić z żydami y ducta proportione podług składek y zwyczaynych nie uciężaiąc, ale co żydzi y z deputowanemi od miasta postąpią. Waruiemy y to aby podług statutu wielkiego xięstwa Litewskiego praw y przywileiow swoich dawnych do żadnych innych iurysdyk y sądow tak duchownych iako y swieckich nie byli pociągani, procz sądu zamkowego, do ktorego wszyscy żydzi w miastach naszych wielkiego xięstwa Litewskiego należą, salva iednak appellatione od uciążliwego dekretu, w sabasy iednak y w insze swięta ich uroczyste do żadnych sądow nie maią być pociągani y sądzeni; ieżeliby też w ktorey sprawie przez dekret onym miała być przysięga naznaczona, tedy nie inaczey wykonywać maią tylko w większych sprawach na rodale, a w mnieyszych uiąwszy się za klamkę. Tudziesz ieżeliby mieszczanin tameczny, albo ktoż kolwiek miał sprawę, lubo zayscie iakie w drodze, lubo w poblizszych miasteczkach z pomienionemi żydami Minskiemi na targi iarmarki zwyczaynie zieżdżaiącemi, tedy onych nigdzie pozywać nie ma, tylko do wzwysz mianowanego sądu zamkowego Minskiego. Podatki wszytkie rzeczy pospolitey do kahału swego Minskiego oddawać, a kahał do skarbu naszego wielkiego xięstwa Litewskiego wnosić powinien tak od yżdow pod iuryzdykami mieszkaiących, iako y na innych mieyscach w Minsku miescie przebywaiących, czego iuryzdyki przezsię wymagać nie będą powinne od żydow pod iuryzdykami mieszkaiących. Rzeznikom bydła wszelkiego tak w rynku, domach, po ulicach, iako y na wsiach zkupować pozwalamy tak w dni targowe y iarmarczne, iako y w insze wszelakie w iatkach swych bez wszelkiey przeszkody przedawać. Insuper y to waruiemy, gdy się chlebowe żołnierze y inne składanki trafią, aby mieszczanie od żydow ducta proportione wybierali, ponieważ onera mieskie pociągaią iako wspoł mieszczanie nasi, przeto iesliby się zdarzyło kiedy aby tumult iaki miał na nich powstawać tak od swawolnikow iakich od studentow y od ludzi ultayskich, aby w tym od miasta ochronę mieli y takowych ausus nie dopuszczali serio przykazuiemy y miec chcemy pod winą dziesiątka tysiący kop litewskich, z ktorych per medium fisco nostro et parti laese cedet. Co do wiadomosci wielmożnym y urodzonym senatorom, dignitarzom, marszałkom trybunalskim y sędziom głównym, starosstom y ich podstaroscim, urzędnikom ziemskim y grodzkim y innym przywodząc, miec chcemy, aby żydom Minskim w ich prawach, swobodach y wolnosciach wyszey specifikowanych, naymnieysza przeszkoda y bezprawie nie działo się, ale we wszytkim przy dawnych zwyczaiach zachowani byli. Na co dla lepszey wiary ręką się naszą podpisawszy, pieczęć wielkiego xięstwa Litewskiego przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Grodnie dnia dwudziestego wtorego, miesiąca Martij, roku Panskiego tysiąc sześćset siedmdziesiąt dziewiątego, panowania naszego piątego roku. У того привилею его королевской милости печать великого князьства Литовского завесистая, а подпись руки тыми словы: Jan król, а приписокъ тыми словы: Approbatia przywileiu generalnego żydom Minskim przy prawach y wolnosciach z dawna im służących nadanego. При томъ и подъпись руки писара великого князьства Литовъского тыми словы: Andrzey Kazimierz Osowski pisarz wielkiego xięstwa Litew-

skiego administrator biskup Wilenski. Который же тотъ прывилей его королевской милости за поданемъ оного черезъ особъ веръху мененыхъ есть до книгъ кгродъскихъ Минъскихъ принятъ, акътикованъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1681 годъ, № 11787, л. 1648—1651.

№ 75.—1681 г. Декабря 28.

Рескриптъ короля Яна Казиміра, назначающій евреямъ всѣхъ четырехъ кагаловъ Великаго Кн. Литовскаго срокъ окончанія ихъ взаимныхъ споровъ, относительно подчиненія одного кагала другому.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ второго месеца Февраля осмого дня.

На враде господарскомъ кгродскомъ Виленскомъ, передо мною Петромъ Рудоминою Дусяцкимъ, старостою Стародубовскимъ, подвоеводимъ Виленскимъ, постановившисе очевисто неверный жидъ школьникъ Ораденскій Саломонъ Іозефовичъ листъ рескриптъ его королевской милости з канцеляріи великой, великого княжества Литовского вынесеный до актъ подалъ книгъ кгродскихъ Виленскихъ писаный тыми словы. Jan trzeci z Bożey łaski krol Polski, wielkie xiąże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Żmudzkie, Mazowieckie, Jnflanskie, Smolenskie, Kijowskie, Wołyńskie, Podolskie, Podlaskie, Siewierskie Czernihowskie. Oznaymuiemy ninieyszym listem naszym wszem w obec y każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy; przełożono nam przez pewnych panow rad y kommissarzy naszych iakoby znaczne zachodziły kontrowersye między trzema synagogami niewiernych żydow w wielkim xięstwie Litewskim zostaiących, z ktorych iedne synagogi pretenduią od drugich preiuditium usurpatyi niektorych iurisdictii, ktore asserunt żeby do nich należeć miały, podane przytym i suplike, imieniem żydow Słuckich, pod rząd y iurisdictią synagogi Brzeskiey podpadaiących, iakoby od teyże swoiey synagogi niektore cierpieć mieli, iako oni udaią, szkody; my tedy uważaiąc że te kontradictie y zwady, czy słuszne czy niesłuszne, niemogą być tylko z wielu prywatnych uciążeniem, a zatym y z uymą publiczną, a chcąc koniecznie roskazuiemy aby sprawa między niewiernymi żydami Słuckiemi, a między tą do ktorey należą synagoga, to iest kahałem Brzeskim albo pomiarkowania albo osądzona była na bliskim seymie niewiernych żydow wielkiego xięstwa Litewskiego, ktorego kadentia raz we trzy lata przychodząc, teraznieyszey zimy przypada, controversiae zaś strony rozgraniczenia iurisdictij między trzema kahałami wielkiego xięstwa Litewskiego, a czwartym Brzeskim kahałem także niewiernych żydow y insze ktoresz kolwiek między kahałami pretęsie ordinuiemy y mieć koniecznie chcemy, aby między sobą ciż pomienieni niewierni żydzi albo raczey wszystkie cztyry synagogi wielkiego xięstwa Litewskiego iakimże kolwiek sposobem zgody abo conplanatyi w terminie niedziel dwunastu pomiarkowaniem, w co ieżeliby sami miedzy sobą potrafić niechcieli y sprawy między niewiernymi żydami Słuckimi, a Brzeską ich synagogą na bliskim swoim seymie, albo dla niestawania ktorey strony, albo dla iakiey też kolwiek raty nie skonczyli, do tego w naznaczonym od nas terminie rożnosci o uzurpatię iurisdiktie, ktore sobie pretenduią, niezgodzili, deklaruiemy exnunc iż zabiegaiąc dalszym, ktoreby z tąd pochodziły, krzywdom y w zamieszaniu, y skracaiąc koszty stron obudwom exnunc po wysciu terminu niedziel dwunastu powagą maiestatu naszego do trzech rabinow to iest Grodzieńskiego, Wileńskiego y Pinskiego, a z drugiey do rabina Brzeskiego y do dwoch niewiernych żydow ktorych sobie Brzeska synagoga do niego obierze, przydamy inszych trzech niewiernych żydow rabinow z korony, o ktorych informatie mieć będziem że nie są do iedney stro-

ny więcey niż do drugiey interessowani, tym zaś wszystkim dziewięciu niewiernym żydom zupełną domy władzę na doskonałe zakonczenie tych spolnych pretensyi y na surowe skaranie, kto kolwiek na tym terminie winnym sie być pokaże, do tey zaś spolney zgody żeby się obiedwie strony iako nayprędzey miały surowo upominamy. Dan w Jaworowie, dnia dwudziestego trzeciego, miesiąca Decembra roku pańskiego tysiąc szesćset osmdziesiąt pierwszego, panowania naszego siodmego roku. У того листу рескрипту з канцелярыи великой, великаго княжества Литовского выписаного подпись найяснейшого короля его милости тыми словы: Jan król, который же тотъ листъ рескриптъ его королевской милости за поданемъ черезъ особу верху мененую есть до книгъ кгродскихъ виленскихъ справъ вечыстыхъ принятъ и уписанъ.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда за 1605—1682 годы, № 4650.

№ 78.—1682 г. Января 11.

Листъ короля Яна III къ Виленскимъ властямъ, освобождающій Виленскихъ евреевъ отъ переписи и обезпечивающій имъ спокойное и безопасное пребываніе въ городѣ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ восемьдесятъ второго, месеца Февраля, десятого дня.

На враде господарскомъ кгродскомъ Виленскомъ, передо мною Петромъ Рудоминою Дусяцкимъ, старостою Стародубовскимъ, подвоеводимъ Виленскимъ, постановившисе очевисто жыдъ школьникъ Виленскій Иршъ Зельманъ Давидовичъ, листъ заручный до актъ подалъ, писаный тыми словы: Jan trzeci z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Żmuydzkie, Mazowieckie, Kiiowski, Wołynski, Podolski, Podlaski, Jnflanski, Smolenski, Siewierski, Czernihowski. Szlachetnym burmistrzom, raycom, woytom, ławnikom y całemu magistratowi radzieckiemu y urzędowi woytowskiemu miasta naszego Wilna wiernie nam miłym łaskę naszą królewską. Szlachetni y sławetni y wiernie nam mili! Przełożono nam iest przez pewnych panów rad y senatorów rad imieniem niewiernych żydów całey synagogi Wilenskiey, iż wierność wasza z dawnego przeciwko nim rankoru y zawziętosci, niemaiąc respectu na zwierzchność y powagę naszę królewską, nie tylko im priwatnie y poiedynkiem różne urąganie czynicie, ale też przeciwko wszytkiey synagodze publicznie całego miasta tumulty wzruszacie y pobudzacie, w których tumultach żydów biią, rabuią, zabiiaią, rozganiaią y wszytko im zabieraią, a to niemał, a prawie co rok wierność wasza spe in spunctatis czynicie, iako to y teraz świeżo podczas popisu całego miasta, gdy żydzi obawiaiąc się zabóystwa, wiolencij, na tymże popisie prosili wierności waszey, aby od niego wolni, aby przynamniey nie wyiezdżaiąc w pole, w samym mieście, mianowicie w pałacu iaśnie wielmożnego woiewody wileńskiego popisani byli, lecz wiernosci wasza żadną miarą pozwolić im tego nie chcieliście, tylko ie w pole koniecznie wyniść y tam się z cechami popisować na zdradę kazaliście, assecuruiąc y speciose, że się im nic złego stać niemiało; oni tedy nie mogąc się odprosić y tak będąc od wiernosci waszey pokoiem upewnieni, w pole na popis w dobrym porządku wyszli, tam zaraz nutu y w obecności wierności waszey cechy wszytkie y pospólstwo na nich uderzyli, bili, siekli, strzelali, poodzierali y cale sukien, rynsztunków y innych stroiów napożyczanych pogołocili, szkody wielkie, które czasu swego u prawa specificować będą, poczynili y pewnie by ich byli funditus znieśli, gdyby z opatrznosci snać Bozkiej od młodzi academickej, która się nad nimi zlitowała, obronieni niebyli, iednakże postrzelanych y rannych kilkadziesiąt zostało, a wiernosć wasza, miasto hamowania tego tumultu, ieszcze z uciechą na to patrzaliście y dotych-

czas ieszcze pochwałki na nich czynicie y takimże tumultem y zniesieniem im grożąc. Naprzód tedy pomienionych żydów od popisu na potym absolute wolnemi czyniemy wiecznemi czasy, a o przeszle violencye y szkody poczynione sprawiedliwość im czynić każemy. A że to iest przeciwko prawu pospolitemu y przeciwko publicznemu pokoiowi, którym wszyscy poddani w państwach naszych są ubespieczeni y że się niegodzi wiernosci waszey, iako samym zwierzchności naszey podległym żydom, pod obroną naszą zostaiących, znosić, ani ciemiężyć, ktorzy y teraz bezpiecznemi być nie mogą, przeto maiąc nadtym ich utrapieniem commiseratią, onych wszytkich, to iest, całą synagogę Wileńską y każdego z osobna żyda, w protectią naszą królewską bierzemy y onym list nasz zaręczny daiemy, surowo rozkazuiąc wierności waszey, abyście więcey iuż takowych y żadnych tumultów czynić, pobudzac y rozkazować nie ważyli się, pochwałkami na nich nieprzegrażali y owszem ażebyście żydów w wszelakim bezpieczenstwie przy tey naszey protectiey zachowali, pod zaręką sta tysięcy kop litewskich y pod innemi winami y zarękami, w prawie opisanemi, na osoby wireności waszey sciągać się maiącemi, upominamy także wiernosci waszey y surowo, pod łaską naszą królewską, przykazuiemy, abyscie żydów tychże Wileńskich, przy prawach, przywileiach, osobliwie przy declaratiey naszey, którą wolnosci y sposoby pożywienia, osobliwie soli przedawania y mieszkania do pewnego czasu są im ieszcze szczególne łaski y klemencyey naszey s politowania nad ubóstwem ich przedłużone y prorogowane, non obstante dekreto in contrarium lato, gdyż tota prorogatia tylko im do czasu pozwolona od nas iest, wcale y nienaruszenie zachowały y inaczey czynić nie ważyli się pod winami w teyże prorogaciey naznaczonemi. Dan w Jaworowie, dnia iedynastego miesiąca Januarii, roku pańskiego tysiąc sześćset ośmdziesiąt wtórego, panowania naszego ósmego roku. У того листу заручного подписъ руки наяснейшого короля его милости тыми словы: Jan król. Который тотъ листъ заручный за поданемъ оного до актъ черезъ особу верху мененую естъ до книгъ кгродскихъ Виленскихъ уписанъ.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда подъ № 4709. за 1588—1684 г.

№ 77.—1682 г. Января 12.

Донесеніе вознаго объ отказѣ евреевъ Виленской синагоги удовлетворить Вольскаго по дѣлу о заложенномъ кунтушѣ.

Ja ienerał iego królewskiey mosci, niżey ręki mey mianowany, czynię wiadomo tym moim relacyinym kwitem, iż w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiąt wtorym, miesiąca Januarij dwunastego dnia, byłem ia ienerał użytym stroną szlachtą niżey mianowaną, na imie od pana Jakuba Jankowskiego sługi iegomosci pana Samuela Mikołaia z Rusinowa Wolskiego—woyskiego powiatu Wołkowyskiego, do niewiernych żydow całey synagogi Wilenskiey do Jersza Szkolnika y do Jakuba Gordona, medicinę doktora, upominaiąc się według daney karty y zapisu od całey synagogi Wilenskiey iegomosci panu Janowi Konstantemu z Rusinowa Wolskiemu podczaszemu Wilenskiemu na zwrocenie y dosyć uczynienie za kontusz granatowy, zielony, rysiami perskiemi y szweckiemi podszyty, kosztuiący złotych czterysta trzydziescie, który taże synagoga cała po smierci żyda Michała Faytela y te wszytkie dobra onego zabrała. A gdym ia ienerał z tym sługą iegomosci pana Wolskiego stroną szlachtą panem Janem y Macieiem Jabłonskiemi chodził na Żydowską ulicę do stancij y kamienicy starszych wysz rzeczonych sinagogi Wilenskiey Jersza Szkolnika y Jakuba Gordona y inszych imionami y przezwiskami imże samym wiadomemi, prosząc o dosyć uczynienie zapisowi swemu y żeby kontusz wysz rzeczony wcale oddali

y satisfactią iegomosci panu Wolskiemu uczynili, na co zgodnie odpowiedzieli, że nie będziemy żadney satisfactij iegomosci czynić, bo gdybyśmy wszitkiey szlachcie w ich praetensiach dość czynili y cegiełki by szkoły naszey nie zostało. Zaczym, chcieli, iegomosci panu Wolskiemu możemy względem tego woiewodstwa Wilenskiego y iego szlachcie iakie sto złotych dwadziescia dać, a niech nam więcey da pokoy, a w ostatku niech że nas pozywa do zamku, obaczy co wskura; wszak y my mamy, kto nas zastąpi, niedbamy o to, możem się y my dać znać szlachcicowi, iako y nam szlachcic. A tak sługa iegomosci pana Wolskiego pan Jankowski na te słowa żydowskie przed mną ieneralem protestował y oswiadczał. A tak ia ienerał com widział y słyszał, na tom dał ten kwit moy relacyny, z podpisem ręki mey y z podpieczęcią strony szlachty, na ten czas przy mnie byłey. Zacharyasz Downarowicz ienerał iego królewskiey mosci woiewodstwa Wilenskiego ręką swą.

Roku tysiąc sześćset osmdziesiąt wtórego, miesiąca Januarij czternastego dnia ten kwit relacyny oczywisto stawszy Zachariasz Downarowicz ienerał iego królewskiey mosci przyznał. Kazimierz Franciszek Janowski, namiesnik woiewodstwa Wilenskiego.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда за 1605—1682 годы, № 4650. Док. № 12.

№ 78.—1682 г. Января 14.

Жалоба Вольскаго на евреевъ Виленской синагоги о неудовлетвореніи его по дѣлу о заложенномъ кунтушѣ.

Żałował y protestował ziemianin iego królewskiey mosci korony polskiey y wielkiego xięstwa Litewskiego iegomość pan Samuel z Rusinowa Wolski—woyski Wołkowyski na niewiernych żydow synagogi całey Wilenskiey za daniem sobie sprawy y wiadomości od iegomości pana Jana Konstantego z Rusinowa Wolskiego, podczaszego Wilenskiego, żałuie na Jakuba Gordona y na Jersza szkolnika y na wszystkę synagogę Wilenską o to y takowym sposobem, iż niewierni żydzi synagogi Wilenskiey, opisawszy się y kartę dawszy dobrowolnie, będąc zesłanemi od całey synagogi do iegomosci pana Wolskiego--podczaszego Wilenskiego do gospody tu w Wilnie, w gospodzie ieymosci pani Markiewiczowey, na swięto Duskiey ulicy, dali takowe pismo imieniem synagogi Wilenskiey, iż mieli czynić satisfactią w kuntuszu rysim, ktory był w zastawie u żyda Michała Faytela zmarłego w złotych stu będącego, kosztuiący złotych czterysta trzydziescie, który kontusz nie widezieć gdzie ci żydzi podzieli y niechcąc onego wracać, ani zapisowi swemu dość czynić, a ku większey krzywdzie y szkodzie w tym liscie y zapisie danym iegomosci panu podczaszemu Wilenskiemu, nie specifikowawszy dnia y terminu, podstępnie, iako młodego człowieka, uwiedli powiadaiąc ubespeczywszy iegomosci pana Wolskiego, mowiąc tak: day się waszmość na sąd nasz żydowski, co gdy waszmość uczynisz, większą y nie odwłoczną sprawiedliwość od nas otrzymasz, bo to iest wielka u nas rzecz, gdy się zacny szlachcic da nam pod nasz sąd. Zaczym za przybyciem dnia 12 Januarij żałobliwego do Wilna z tą kartą do całey synagogi chodził y nie mały czas upominaiąc się satisfactij w Wilnie bawił się. Na co odpowiedzieli synagoga: iż my waszmość nie będziem żadney satisfactij czynić, pozyway nas waszmość y całę synagogę do zamku, tam się waszmość sprawiemy, gdyż y kamienica Faytelowska iuż do synagogi należy, za czym wolno nas pozwać do zamku, a my żadney sprawy teraz z waszmoscią nie mamy. A tak żałobliwy widząc takowę niesprawiedliwość żydowską, chcąc o to prawem czynić z nimi w sądzie należnym, dał tę żałobę do xiąg zapisać.

Roku 1682, miesiąca Januarij dnia 14 na urzędzie opowiadano. Kazimierz Franciszek Janowski, namiesnik woiewodztwa Wilenskiego.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда за 1605—1682 годы, № 4650.—Док. № 11.

№ 79.—1682 г. Февраля 10.

Рескриптъ короля Яна Казиміра евреямъ Вел. Кн. Литовскаго, съ воспрещеніемъ имъ въ теченіи 12 недѣль вчинять иски и судебныя преслѣдованія другъ противъ друга.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ второго, месеца Февруаря десятого дня.

На враде господарскомъ кгродскомъ Виленскомъ передо мною Петромъ Рудоминою Дусяцкимъ, старостою Стародубовскимъ, подвоеводимъ виленскимъ, постановившисе очевисто невѣрный жидъ школьникъ Мойжешъ Саломонъ Іозефовичъ, листъ рескриптъ до актъ подалъ, писаный тыми словы. Jan trzeci z Bożey łaski król Polski wielkie xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Jnflandzki, Kiiowski,Podolski, Podlaski, Smoleński, Siewierski y Czernihowski. Oznaymuiemy tym listem naszym wszem w obec y każdemu z osobna, komu to należy wiedzieć, naznaczyliśmy niewiernym żydom wielkiego xięstwa Litewskiego w rescripcie naszym w ich sprawie niedawno danym pomienionym, termin do dwunastu niedziel na ugodę, aby się we wszystkich pretensyach swoich, tudziesz o krzywdy Słuckich żydow pogodzili między sobą, zaczym mieć chcemy y roskazuiemy aby stante compositione do wyscia pomienionego czasu dwunastu niedziel nieważyli się ieden drugiego o praetensye do siebie maiące aresztami, wiolentiami y grabieżami nigdzie po goscincach, iarmarkach, komorach celnych, miastach y miasteczkach trudnić y aggrawować, co naybardziey o synagodze Brzeskiey W. X. Lit. ma się rozumieć, żeby zgody naznaczoney przez podobne violentiae y trudnosci ni wczym nie naruszyli, na takowych ktorzy by się tey wyrazney woli naszey sprzeciwili winą dziewięciu tysięcy grzywien y peny w prawie przeciwko sprzeciwiaiącym się listom naszym opisane zakładaiąc, a dla większey wagi y wiary ten list ręką naszą podpisawszy pieczęć xięstwa Litewskego przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Jaworowie, dnia dwudziestego, miesiąca January, roku pańskiego tysiąc sześćset osmdziesiąt wtorego, panowania naszego osmego roku. У того листу подпись руки найяснейшого короля его милости тыми словы. Jan król. Который тотъ листъ рескриптъ, за поданемъ до актъ есть до книгъ уписанъ.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда.—за 1605—1682 годы. № 4650.—Докум. № 10.

№ 80.—1682 г. Марта 6.

Явка описи вещей и денегъ, которыя Брестскіе евреи отняли у Минскихъ же евреевъ

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осемьдесятъ второго, месеца Марца шостого дня.

На враде кгродцкомъ в замку господарскомъ Минскомъ, передо мною Мартиномъ Казимеромъ Волотковичомъ городъничимъ и подстаростимъ Минскимъ, постановившисе очевисто жиди старшие синакгокги Минской Ізраель Самуеловичъ и Лейба Якубовичъ, также Ілли Іозефовичъ и Шмойло Кгершоновичъ оповедали, покладали и ко актъикованю до книгъ кгроцкихъ Минскихъ подали реестръ забраня розънихъ речей и готовихъ грошей, кгвалтовънимъ способомъ черезъ жидовъ старшихъ синакгокги Брестской на речъ в немъ нижей виражоную имъ же самимъ служачий и належачий, просечи, аби тотъ реестръ билъ до книгъ кгродцкихъ Минскихъ актъикованъ и уписанъ,

которий уписуючи у книги слово до слова такъ се в собе маетъ: Regestr zabrania przez żydow Brzeskich gwałtownym sposobem u żydow Minskich na cadentią do Sielca iadących, tak gotowych peiniędzy, iako też srebra, złota, towarow y rożnego splendoru, przeiowszy w roku teraznieyszym tysiąc szescset osmdziesiąt wtorym, miesiąca Februarij pierszego dnia, pode wsią Sokołowem. Naprzod u Jzraela Samuelowicza gotowych pieniędzy złotych trzy tysiąca, kanak sczero złoty rubinami y dyamentami sadzony, w nim sztuk trzydziescie y dwie, kosztuiący złotych cztyry tysiąca osmset pięddziesiąt, pereł wielkich y mnieyszych sznurow osmnascie, kosztuiących złotych tysiąc dwiescie czterdziescie, pierscien dyamentowy, kosztuiący złotych siedmset pięddziesiąt. U Leyby Jakubowicza łyżek srebrnych blachmulowych dwanascie, miednica z nalewką srebrno pozłocistą, ważących grzywien dwadziescia cztyry, roboty awszpurskiey, kosztuiących złotych tysiąc dwiescie, manelow pare sczerozłotych, dyamentami sadzonych, przy tym pierscien szafirowy kosztuiący złotych pięcset czterdziescie, kołderka atłasowa kosztuiąca złotych czterdziescie y groszy dwadziescia pięc; przy tym zabrali regestra assygnatie, quitacye iuż żydom Brzeskim wypłacone y przywilieia naiasnieyszych krolow. U żyda Jlli Jozefowicza y Szmoyły Gierszonowicza, powtorne do Sielca z miasta Minskiego przybyłych, recuperuiąc wysz mianowanych żydow Leybe Jakubowicza y Jzraela Samuelowicza gotowych pieniędzy złotych dwa tysiąca osmset siedmdziesiąt pięc żydzi Brzescy wzieli; u tych że żydow cztyrech powracaiących się z Sielca do Minska w tymże roku, miesiąca Februarij dwudziestego wtorego dnia, pozerwaney cadentij przez żydow Brzeskich, dogoniwszy z niemałą gromadą ludzi pod miastem Chomskiem wzięto koni czworo s kolasami, kosztuiących złotych trzysta czterdziescie y dwa, u żyda Jlli Jozefowicza wzięto gotowych pieniędzy zlotych sześćset, łyżek cztyry, kupkow dwa, czary dwie, konewka z wierzchem srebrne, ważące wszytkiego srebra grzywien iedynascie łotow cztyry, kosztuiących złotych trzysta pięćdziesiąt, tabinu zielonego łokci pięc kosztuiącego złotych szesdziesiąt, atłasu szkarlatnego łokci dwanascie, kosztuiącego złotych sto dwadziescia, examitu ceglastego łokiec ieden, kosztuiącego złotych dwadziescia osm. Summą czyni złotych piętnascie tysięcy dziewięcset dziewięcdziesiąt cztyry y groszy dwadziescia pięć. У того реестру подпись руки енеральское тими слови: Andrzey Olechnowicz, ieneral iego królewskiey mosci woiewodstwa Minskiego. Который же тотъ реестръ за поданемъ оного до актъ черезъ особу верху мененую есть до книгъ кгродцкихъ Минскихъ принятъ, актъикованъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1682—1690 г., № 11788, л. 19.

№ 81.—1682 г. Іюня 18.

Рѣшеніе по иску Кенсовскаго къ Минскимъ евреямъ о неуплаченномъ долгѣ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсоть осемьдесятъ второго, месеца Іюня осмьнадцатого дня.

На враде кгродскомъ в замку господарскомъ Минъскомъ передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володковичомъ городничимъ и подстаростимъ Минъскимъ, постановившисе очевисто слуга его милости пана Яна Кенсовъского, подстолего воеводства Минского панъ Марциянъ Бенедыктъ Рихлицкий покладалъ ку актыкованью до книгъ декретъ вельможного его милости пана Яна Михала на Бакштахъ Завишы, старосты Минского в справе тогожъ его милости пана подстолего Минского з неверными жидами Мойжешомъ Абрамовичомъ, бывшимъ писаромъ цла новоподвышоного коморы Минское, арендаромъ Ігуменскимъ, з Лейбою Якубовичомъ Кукгелюмъ тестемъ оного, яко

поручъникомъ, малжонкою его и Абрамомъ Мойжешовичомъ, сыномъ Мойжеша Абрамовича о речъ в немъ в середине выражоную ферованый, который уписуючи у книги слово до слова, такъ се в собе маетъ: Roku Panskiego tysiąc sześćset osmdziesiąt wtorego, miesiąca Maia szostego dnia. Przedemną Janem Michałem na Basztach Zawiszą starostą Minskim, agitowała się sprawa iegomosci pana Jana Kęsowskiego podstolego woiewodstwa Minskiego z żydem Moyżeszem Abramowiczem, bywszym pisarzem cła nowopodwyszonego komory Minskiey, arędarzem Jhumienskim, a teraz w miescie Minskim w domu Leyby Jakubowicza Kugiela żyda Minskiego, tescia swego przebywaiącym, z tymże żydem Leybą Jakubowiczem y małżąką onego, iako poręcznikami y synem wyżey mianowanego żyda Abraamem Moyżeszowiczem y oycem samych pryncypałow o dług złotych tysiąc winno ostały na terminie w tym roku, dnia dwudziestego trzeciego Aprila, w dzień świętego Jerzego, przy xięgach grodzkich Minskich według opisu y obowiązkow niezapłacony, ktorego inquiruiąc długu, tenże iegomość pan podstoli Minski przez sługę swego urodzonego pana Marcyana Rychlickiego, w niebytnosci swey, za mocą prawną wprzod przed iegomoscią panem Janem Markiewiczem, namiesnikiem moim, u sądow zamkowych Minskich attentował na terminie przy xięgach grodzkich Minskich czynił pilność, a za niestaniem winnego zyda dla choroby, a syna iego absenty, tychże tesciowi onego y dziadu Leybie Kugielowi y małżące iego z przydania urzędowego we trzech tysięcy złotych polskich, w roku teraznieyszym, dnia dwudziestego dziewiątego Aprila przez dwoch ienerałow przyparęczył, za ktorą, gdy na dniu pierwszym praesentis za zakazem przed tymże iegomoscią panem namiesnikiem moim, żyd Leyba y małżąka onego, zapozwani będąc, niestanowili, tedy do teyże przyparęki przed sąd moy staroscinski ciż obżałowane żydzi przypozwani byli, gdzie tenże sługa iegomosci pana podstolego Minskiego stawaiąc z patronem spraw tegoż iegomosci panem Janem Łomanowiczem, mocą tegoż przyparęczenia, ktore czytał y dowodził, że żyd Leyba Kugil y małżąka onego w przyparęce przyiowszy nie tylko dotrzymać, lecz inquantumby umarł tey nie zapłaciwszy summy, tedy sami za niego wypłacać declarowali, za czym po ominionym terminie, aby żyd Leyba Jakubowicz y małżąka onego, iako się przeieli, czynili satisfactią, a zatym dowodzić tego długu że zewszystką substantią swoią żyd Moyżesz Abramowicz y syn onego z Jhumienia sprowadziwszy do tescia y dziada swoich dla uniknienia płacić innym creditorom tu do Minska z umysłu ziachali, na czym iako wszystka ruchomość onych, iako to złoto, srebro, cyna, miedz, sprząt domowy, gotowe pieniądze w schowaniu ich zostaie y iako te przyparęczenie ieneralskie przyieli, płacić za zięcia swoiego declarowali samotrzeć temuż słudze iegomosci pana podstolego Minskiego, przez ktorego y ta summa wyliczona była, do przysięgi zabierał, a po wykonaniu na dobrach pozwanych Leyby Kugela y małżąki onego za summą iscizne, zaręki y szkody prawne odprawy prosił y domawiał. A żyd Leyba Jakubowicz Kugiel, stawaiąc w osobie małżąki y zięcia, jako chorego, pokładał relatią ieneralską w roku teraznieyszym, dnia dwudziestego osmego Apryla, do xiąg grodzkich Minskich doniesioną, ktorą probował, że nie przymował przyparęczenia y teraz pomienionego zięcia swego zrzeka y ieżeli sąd każe wydać, gotow zostaie, żadney ruchomosci złota, srebra, gotowey summy y żadnego sprzętu domowego, oprocz poscieli, na ktorey chory leży, nie ma y nie przechowywa, także do przysięgi zabierał, a po wykonaniu uwolnienia od tey upraszał żałoby. Patron zaś aktora ruinuiąc relatia żydowską y zadaiąc nieprawność, że ieden dwuch ienerałow przeswiadczyć nie może, a do tego naprzod dniem poczynionym przyparęczeniu iest sporządzona nie s przydania urzędowego, lecz przez subordinowanego ienerała czy-

niona uchilenia na strone swego przyparęczenia, utwierdzienia długu winnego y zarąk wskazania domawiał. A ponieważ pozwany żyd na urzędzie zdaie parękę y wydać zięcia swego nie broni, długu płacić nie chce, tedy cituiąc z rozdziału czwartego artykuł dziewiędziesiąt osmy, iż, dłużnika nie maiącego czym płacić, y kiedy nikt za nim nie ręczy za poscignieniem kędy kolwiek urząd aktorowi wydać iest powinien. Przeto pozwoliwszy na odwod przysięgi pozwanego Leybie Kugielowi z małżąką na punktach iako się zabierali utwierdzenia obligu wydania tego debitora Moyżesza Abramowicza y syna iego z pozostałą ruchomoscią do swego więzienia, a syna iego Abrama Moyżeszowicza, ponieważ do prawa nie stanowi, iako nie posłusznego w roku zawitym na upad zdania y gdzie by poscignąc mogli, podług tegoż obligu salwy zachowania y na wszelakich dobrach, ruchomosciach, gotowych summach y creditach obżałowanych Moyżesza Abramowicza z synem u kogo kolwiek by napotym okazać mogli wolnego dochodzenia za żywota, lub po smierci onego upraszał, a że nikt inszy z credytorow po wszytek czas o żaden dług tak u sądu namiesnickiego, iako y moiego staroscinskiego nie czynił przypowiadania, ażeby napotym w pewnym długu iegomosci panu podstolemu nie działa remora, uchilenia na strone, a nim żyd Leyba Kugiel z małżąką przysięgę wykona, aby zięcia swego z małżąką w przyparęce dotrzymali prosił y domawiał. Jakoż żyd Leyba Kugiel stawaiąc do dnia trzeciego nim wykona na punktach wyżey mianowanych przysięgę y z małżąką zięcia swego w przyparęce dotrzymać, a po przysiędze lub żywego, a ponieważ ciężko chory, gdy by umarł y ciało onego żałuiącego wydać declarował, a za wydaniem od wszystkiey żałoby y praetensij wnoszoney uwolnienia prosił y domawiał. A tak ia starosta Minski w tey sprawie oczewistey z obuch stroch wysłuchawszy controwersij, oblig na złotych tysiąc, do ktorego żydzi znali, że iest nie wypłacony, dany iegomosci panu podstolemu Minskiemu, iako prawny, in toto utwierdzam; przyparęczenie czynione y relatią od żydow doniesioną kassuię, a żydowi Leybie Jakubowiczowi y małżące onego przysięgę na punctach w controwersij wyrażonych naznaczam y dzień trzeci po tey decisy przy szkole żydowskiey Minskiey wykonać determinuie, ktorą nim wykonaią przysięgę w przyparęce zięcia swego Moyżesza Abramowicza z żoną dotrzymać powinni będą, a po przysiędze według domawiania y prawa citowanego, poniewasż żadney posobie nie dał paręki, wydać żywego, a ieżeliby umarł, tedy y ciało onego niebronić wziąć iegomosci panu podstolemuMinskiemu pozwalam, ktory inquantum nie opłaci, abo przez successorow recuperowany nie będzie, według prawa wolną nad nim żywym y po smierci czynić zostawuie executią; syna zaś iego Abrama Moyżeszowicza na upad w samey rzeczy zdawszy iako nie posłusznego prawa, gdzie by poscigniony być miał, na dobrach y osobie iego dochodzić aktorowi za obligem salue zachowuię, także y na dobrach oyca iego Abrama Moyżeszowicza, gdzie by kolwiek okazały, tak gotowe summy, towary, handle, długi, iako y ruchomosci wolno będzie poty, aż skuteczna stanie satisfactia. A że nikt z ichmosciow innych panow creditorow po wszytek czas inquirowania tego długu przez iegomosci pana podstolego Minskiego u sądu namiesniczego y moiego nie odzywał y nie przypowiadał, tedy tak w odebraniu tego żyda, iako y w odyskaniu winney summy, aby żadna temuż iegomosci panu podstolemu Minskiemu nie działa praepeditia tym approbuie dekretem. Pisan w zamku Minskim, daty ut supra pisaney. У того декрету при печати подпись руки тыми словы: Jan Michał Zawisza, starosta Minski m. p. Который же тотъ декретъ запокладанемъ оного до актъ черезъ особу верху мененую и прозьбою есть до книгъ кгродскихъ Менскихъ уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1682—1690 г., № 11788, л. 52—53.

№ 82.—1682 г. Іюля 18.

Трибунальный декретъ, присуждающій Лаврентія Монтовта къ уплатѣ Виленскому еврею Мойсею Гершоновичу четырехъ тысячъ ста тридцати золотыхъ долгу, а за угрозу убить еврея—къ изгнанію.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмдесятъ второго, месеца Июля осминадцатого дня.

Передъ нами судьями головными на трибуналъ, у великомъ князтве Литовскомъ, з воеводетвъ, земль и поветовъ, на рокъ теперешній тисеча шестьсотъ осмьдесятъ вторый обраными, кгды с порадку реестрового ку суженью припала справа жыда места Виленского Мойжеша Кгершоновича, з его милостью паномъ Вавринцомъ Монтовтомъ, за позъвомъ очевисто в руки его милости тутъ в месте его королевское милости, в Вилне поданымъ, до листъту запису его милости о неоддане и незаплачене на року и по термине сумы пенезей тисеча золотыхъ полскихъ, у жалуючого позычоныхъ, при томъ о учиненую, за упоминанемъ се тое сумы, на здорове жалуючого забитемъ на смерть одповедь и похвалку, затымъ о совитости заруки, шкоды и вины правные. До которое справы за приволанемъ черезъ енерала сторонъ до права, одъ акътора пленипотентъ за моцъю листовъною правъною, собе до тое справы даною, панъ Александеръ Гордеевскій очевисто становилъ, а его милость панъ Монтовтъ не становилъ и никоторое ведомости о нестаню своемъ намъ суду и стороне своей неучинилъ; затымъ вышъ речоный актора пленипотентъ поданого очевисто в руки объжалованому тутъ в месте Виленскомъ будучому, черезъ енерала Самуеля Збинского позъву, сознанемъ его очевистымъ передъ его милостью паномъ писаромъ земскимъ тутошнимъ Виленскимъ учиненымъ, слушъне правъне доведши, и трое волане пилности стороны своей на томъ позъве написаное оказавши и жалобу з него о речъ вышъ мененую, а ширей в томъ позъве описаную преложивши; на доводъ чого покладалъ и читалъ листъ добровольный записъ одъ объжалованого жалуючому на суму тисеча золотыхъ полскихъ в дате року тисеча шестьсотъ осмьдесятомъ, мца Декабра петнадцатого дня даный, водлугъ права справленый. С которого то запису все обовязки и варунъки правъные подостатку вычитавъши и форумъ той справе у суду нашого указавши, не оддання и незаплаченя тое сумы на року и по термине самимъ же тымъ листомъ, неосвобожонымъ записомъ доведши, при томъ покладалъ протестацію одъ акътора своего на обжалованого, о уделаную одповедь и похвалку, до книгъ врадовыхъ донесеную и екъстрактомъ съ тыхъ книгъ подъ датою въ немъ инсерованою выданую, всее жалобы з документовъ доведъши, взданя обжалованого, за нестанемъ до права в року завитомъ, на упадъ в речи, того листу доброволного запису его милости самое неотданое истизны з совитостями, заруками чотырохъ тисечей золотыхъ полскихъ, при томъ за уделаную одповедь и похвалъку петидесятъ копъ грошей Литовскихъ, а з уписнымъ и паметънымъ всего сумою чотырохъ тисечей ста тридцати золотыхъ полскихъ, на обжалованомъ и на всякихъ маетностяхъ и добрахъ его милости лежачихъ и рухомыхъ, сумахъ пенежныхъ где кольвекъ будучихъ, а самого обжалованого, взглядомъ уделаное одъповеди и похвалки, на выволане акъторови всказаня и на одержане того выволаня до его королевское милости отосланя, а за вышъ мененый всказъ до одправы черезъ дворанина его королевское милости на добрахъ объжалованого приходить волности зоставеня стороне своей у насъ суду просилъ и домавялъ. А такъ мы судъ в той справе жида места Виленского Мойжеша Кгершоновича, з его милостю паномъ Ваврынцомъ Монтовътомъ за позвомъ, очевисъто в руки его милости тутъ в месте

его королевской милости в Вилне поданымъ, до листу запису его милости о неоддане и незаплачене на року и по термине сумы пенезей тисеча золотыхъ полскихъ у жалуючого позычоныхъ; при томъ о учиненую за упоминанемъ се тое сумы на здорове жалуючого забитемъ на смерть одповедь и похвалку; затымъ о совитости, заруки, шкоды и вины правные. Ижъ его милость панъ Монтовтъ будучи о то позъванымъ передъ нами доправа не становилъ, про то мы судъ его милости яко права непослушъного в року завитомъ на упадъ в речи здаемъ, а водле права и того листу доброволного запису его милости самое неодданое истизны з совитостями, заруками, чотыри тисечи золотыхъ полскихъ, притомъ за уделаную на здорове жалуючого одповедь и похвалку вины водлугъ права и за шкоды петьдесятъ копъ грошей Литовскихъ, а з уписъвымъ и паметьнымъ намъ данымъ, всего сумою чотыри тисечи сто тридцать золотыхъ полскихъ на его милости пану Монътовъту и на всякихъ маетностяхъ и добрахъ его милости, лежачихъ и рухомыхъ, сумахъ пенежныхъ, где колвекъ будучихъ, а самого прречоного его милости пана Вавринца Монтовъта, взглядомъ тоежъ на здорове жалуючого уделаное одповеди и похвалки, на выволане жиду Кгершоновичу вказуемъ и на одержане того выволаня до его королевское милости пана нашого милостивого одсылаемъ, а за суму вышъ мененую, одъ насъ суду вказаную, меновите, за чотыри тисечи сто тридцать золотыхъ полскихъ на всякихъ маетностяхъ и добрахъ его милости пана Монтовъта лежачихъ, рухомыхъ, сумахъ пенежъныхъ, где колвекъ будучихъ, до одправы порадкомъ правнымъ черезъ дворанина его королевское милости приходить волности жалуючому акторови зоставуемъ. Которая справа до книгъ головныхъ трибуналныхъ есть записана.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала за 1682 г., № 284, л. 370.

№ 88.—1682 г. Августа 17.

Явка привилегіи польскаго короля Яна III на право свободной торговли евреямъ кагаловъ Брестскаго, Гродненскаго, Пинскаго и Виленскаго.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ второго, месеца Авъкгуста семьнадъцатого дня.

На враде кгродскомъ в замку господарскомъ Минскомъ, передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володковичомъ, городьничимъ и подстаростимъ Минъскимъ, постановившисе очевисто жидъ Давидъ Іозефовичъ школьникъ Минъский тотъ екъстрактъ з книгъ кгроду Городенского выданый рескрипту его королевской милости зо въсею речью в немъ в середине поменену ку акътикованю подалъ, просечи, абы тотъ екъстрактъ былъ до книгъ кгродъскихъ Минъскихъ принятъ, акътикованъ и уписанъ, который оглядавъши и читаного выслухавъши, а уписуючи у книги слово до слова, такъ се в собе маетъ. Выпись с книгъ гродскихъ повету Городенскаго. Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ второго, месеца Юля двадцать семого дня. На враде господарскомъ кгродскомъ Городенскомъ, передо мною Яномъ Котовичомъ стольникомъ Оршанъскимъ, подъстаростимъ Городенскимъ будучимъ отъ вельможъного его милости пана Яна Франътишъка Котовича старосты Городенъского, постановивъшисе персоналитеръ жидъ Викъдоръ Якубовичъ школьникъ Городенский тотъ рескриптъ его королевской милости на речъ и особомъ в немъ у середине поменену служачый и належачый, до актъ книгъ кгродскихъ Городенъскихъ подалъ, потребуючи, абы былъ акътыкованъ и уписанъ у книги, который уписуючи у книги одъ слова дослова такъ се в собе маетъ: Jan III z Bożey łaski król polski wielkie xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Żmuyd-

zkie, Mazowieckie, Jnflanskie, Smolęskie, Podolskie, Podlaskie, Wołynskie, Kiiowskie y Czernichowske. Oznaymuiemy tym listem naszym wszem w obec, komu to wiedzieć należy, mianowicie iaśnie wielmożnym, wielmożnym urodzonym obywatelom tak korony Polskiey, iako y wielkiego xięstwa Litewskiego, administratorom, pisarzom na cłach zostaiącym. Suplikowano do nas przez panow rad y urzędnikow naszych dwornych, przy boku naszym na ten czas reziduiących, imieniem (въ подлинникѣ это мѣсто выкрошилось) . . . . to iest Brzeskiego, Grodzienskiego, Pinskiego y Wilęskiego, ktore się z sobą niezgadzaią y wielkie rostyrki między onemi sie wszczieli, kupcy żydzi w wielkim xięstwie Litewskim zostaiące wielkie ponoszą grawaminą, że ich po iarmarkach, targach, na drogach grabią y depaktuią, osobliwie żydzi kahału Brzeskiego, ktorzy żydow kupcow Słuckich, Minskich tak w koronie Polskiey, iako y w wielkim xięstwie Litewskim zabieraią, grabią, przez co ubodzy kupcy ad egestatem przychodzą y creditorom swoim na naznaczonych terminach satis facere nie mogą, a to z tąd, że nie maią wolnych przeiazdow dla tak wielkich krzywd na iarmarki y targi, skarb też nasz tak w koronie Polskiey, iako y w wielkim xięstwie Litewskim przez to nie małą ponosi uymę y uszczerbek y administratorowie, także pisarze celni szkodę. My tedy król, chcąc, ażeby takowe iniuria między wyż mianowanemi żydami więcey nie działy się, ubodzy kupcy takowych krzywd nie ponosili, skarb też nasz in toto zostawał, mieć chcemy y serio przykazuiemy, ażeby ten kahał czterech wysz mianowanych nie ważył sie kupcow tak w koronie Polskiey, iako y w wielkim xięstwie Litewskim, po targach, iarmarkach, drogach, tak z wielkich miast, iako y miasteczek wielkiego xięstwa Litewskiego wyieżdżaiących, a osobliwie z Słucka, Minska y innych wszystkich in genere kupcow żydow wielkiego xięstwa Litewskiego tak teraz, iako y na potym grabić y depactować, ale ponieważ maią prawa duchowne sobie od naiasnieyszych antecessorow naszych nadane y od nas samych miłosiernie confirmowane, tedy według onych maią się między sobą rozsądzić, albo przed niewiernemi rabinami tych czterech kahałow rozprawić, jeżeliby zas iaki kolwiek podatek seymem (ktory vigore constitutiey do tych czterech kahałow należy) był uchwalony, tedy te wszystkie cztery kahały, a namniey trzy, znioszszy się z sobą, maią w tym podatku uczynic słuszną distributią, y żydom iednemu, albo dwom wiary godnym, dawszy onym plenariam potestatem do wybierania zlecić, ktorzy wolni będą ten podatek wybierać, tak iednak, żeby skarbowi naszemu była we wszystkim satisfactia . . . . kupcy nie byli. . . . a ktory . . . . . od wyż mianowanych kahałow . . . . . pokazały, takowy ma być wolno przepuszczony, ktory by kolwiek zaś kahał z tych czterech, w ktorym kolwiek punctie temu listowi naszemu upominalnemu sprzeciwił się, kupcow wyż mianowanych na iarmarkach, targach y iakich kolwiek mieyscach w koronie Polskiey y wielkim xięstwie Litewskim grabić y aggrawować sami przez się, abo przez iaką subordynowaną osobę ważył się, tedy ma popadać w paeny, to iest płacenia pięć tysięcy czerwonych złotych, ktorey medietas fisco nostro, medietas zaś parti iniuriatae cederemus. W czym do dochodzenia urodzonym instigatorom korony Polskiey y wielkiego xięstwa Litewskiego moc daiemy. Jeżeli by zaś iakowy rescript przeciwko temu listowi naszemu pierwszą, albo poslednieyszą datą ad sinistram cancellaryae nostrae informationem był przez kogo kolwiek otrzymany, tedy że u każdego sądu y prawa, także urzędu y na wszelkim mieyscu żadnego waloru mieć niema deklaruiemy. Ten zas list upominalny ażeby wszędzie, na kożdym mieyscu za ważny był przyimowany, y za podaniem onego do wszelkich xiąg ziemskich grodzkich, maydeburskich y innych wszelkich actikowany, po iarmarkach też, tar-

gach, miastach, miasteczkach w koronie Polskiey y w wielkim xięstwie Litewskim publikowany mieć chcemy dla łaski naszey. Na co dla lepszey wiary ręką się naszą podpisawszy, pieczęć wielkiego xięstwa Litewskiego przycisnąć rozkazaliśmy. Dat w Jaworowie dnia dwunastego miesiąca Julij, roku Panskiego tysiąc sześćset osmdziesiąt wtorego, panowania naszego osmego roku. У того листу упоминального рескрипъту при печати великой великого князьства Литовского притисненой подъпись руки его королевской милости тыми словы: Jan król. Который тотъ листъ упоминальный за поданемъ оного черезъ особу верху помененую есть до къннгъ кгродъскихъ Городенъскихъ справъ вечистыхъ . . . . печатью врадовою . . . . есть выданъ. Писанъ у Городъне. У того екъстракъту печать притиснена, а подъпись руки тыми словы: W niebytnosci iegomosci pana pisarza, Krzysztoph Micuta sędzia grodzki Grodzienski. Коръректа тыми словы: В небытъности пана реенъта скорикговалъ Кобылинъский наместникъ Городенъский. Который же тотъ екъстрактъ з книгъ кгроду Городенъского выданый за поданемъ оного до актъ и прозьбою особы верху мененое есть до къннгъ кгродъскихъ Минскихъ принятъ, акътыкованъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1682—1690 г., № 11788, л. 72—73.

№ 84.—1682 г. Сентября 15.

Явка баниційнаго листа польскаго Короля Яна III на еврея Арона Лейбовича.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ второго, месеца Сентебра петнадцатого дня.

На враде кгродскомъ в замъку господарскомъ Минъскомъ передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володковичомъ городничимъ и подстаростимъ Минскимъ, постановивъшисе очевисто панъ Станиславъ Пашковъский, слуга вельможного его милости пана Самуеля Кмицица, стражника великого князства Литовъского покладалъ и до акътъ подалъ листъ вечной баницыи з канцелярыи его королевъское милости, пана нашого милостивого, противо неверного жида Минъского Арона Лейбовича вынесеный, о речъ в немъ в середине меневую, просечи, абы тотъ листъ былъ до книгъ кгродскихъ Минскихъ принятъ, акътыкованъ и уписанъ, который уписуючи у книги слово до слова такъ се в собе маетъ: Янъ Третий з Божой ласки король Польский, великий князь Литовъский, Руский, Пруский, Жмудъзкий, Мазовецкий, Инъфлянъский, Киевъский, Волынский, Подольский, Подляский, Смоленъский, Черниговъский. Всимъ в обецъ и кожъдому з особна всякого достоенъства враду и стану людямъ духовнымъ, свецкимъ, обывателемъ папъствъ нашыхъ, ознаймуемъ: Маемъ ведомость з декрету комисарского такъ зъ сенату черезъ конъстытуцыю, яко особливымъ рескриптомъ нашимъ з воеводствъ и поветовъ назначоными и на сеймикахъ реляцыйныхъ обраными в року прошломъ тисеча шестьсотъ осмьдесятъ первомъ месеца Декабра десятого дня до Кгродна згромажоными, кгды (зъ) за позву и реестру судового ку суженю прыпала справа межы инъстыкгаторомъ великого князства Литовского з реляцыи вельможного Самуеля Кмицица, стражника великого князьства Литовского и малжонъки его вельможной Техановецкой обозной великого князства Литовского, а теразнейшой стражниковой великого князтва Литовъского з едной акъторомъ, а невернымъ жыдомъ Арономъ Лейбовичомъ Минскимъ з другой стороны, позванымъ о то, ижъ за декретомъ суду комисарского дворанинъ скарбовый за суму золотыхъ осмьсотъ петнадцать до каменицы в Минску будучой на екъзекуцыю зъеждждалъ, теды позваный жыдъ

спротивляючы се декретови комисарскому екъзекуцыи боронилъ и не поступилъ, о што будучы жыдъ запозваный передъ судъ комисарский не становилъ до права и жадное ведомости о нестаню своемъ не учынилъ; про то позваного жыда, яко права непослушного в року завитомъ на упадъ в речы вздалъ. Взглядомъ которое баницыи за такъ явное тому декретови спротивенъство, которое се з листу дворанъского показало, преречоного жыда Арона Лейбовича на вечъную баницыю и на выволане з панъствъ нашыхъ, такъже на лапане всказуемъ, за суму золотыхъ осмьсотъ петнадцать, всего сумою два тысеча чотыруста сорокъ пять золотыхъ польскихъ на всякихъ добрахъ лежачыхъ рухомыхъ сумахъ пенежныхъ, где кольвекъ будучыхъ, урожоному акъторови прысудили. А яко на одержане той баницыи до насъ господара отослалъ, такъ на учынене за вказаную суму екъзекуцыи, дворанина скарбового, особливымъ листомъ нашымъ назначоного, заложивъшы на кождого спротивного дальшые пены, зсыламы, о шкоды, наклады урожоному акътору заховуемъ. Мы теды король на инъстанъцыю вельможного Кмицица стражника великого князтва Литовъского и малжонъки его, выконываючы дальшый поступокъ срокгости права посполитого надъ преречонымъ жыдомъ Арономъ Лейбовичомъ, велели есмо оного зо всихъ земль и панъствъ нашыхъ выволать. Яко-жъ симъ листомъ нашымъ баницыйнымъ оного выволанцомъ чынимъ одъ сполку и объцованя з людьми подъчьтивыми мети, рады, помочы додавати, ани оного в домахъ своихъ переховывати не важилъ се, подъ винами в праве посполитомъ описаными. Што ижъ бы всимъ ку ведомости прышло врадомъ нашимъ земъскимъ, кгродскимъ и инъньмъ всякимъ судовымъ прыказуемъ, абы везде за поданемъ оного до книгъ, прыймованъ, акътыкованъ, публикованъ и обволанъ былъ конечно. Писанъ в канъцелярыи нашой великого князтва Литовъского, дня пятого Сенътебра месеца, року тисеча шестьсотъ осмьдесятъ второго, панованя нашого осмого году. У того листу его королевъское милости, пана нашого милостивого, вечного, баницыйного, печать прытиснена великого князтва Литовъского, а подъпись рукъ тыми словы: Доминикъ Миколай ксіонъже Радивилъ, подъканъцлерый великого князьтва Литовъского. Кгабрыель Матеушъ Головня, секъретарь его королевъское милости. Который же тотъ листъ его королевъское милости вечный, баницыйный противо неверного Арона Лейбовича жыда Минъского выданый, за поданемъ оного до акътъ и прозьбою особы веръху мененое есть до книгъ кгродъскихъ Минъскихъ прынятъ, акътыкованъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1682—1690 г., № 11788, л. 78—79.

№ 85.—1682 г. Декабря 16.

Жалоба евреевъ Виленской синагоги на Пацукевича за произнесеніи угрозъ и бранныхъ словъ на евреевъ.

Żałowali y soleniter się protestowali żydzi synagogi Wilenskiey Łazarz Dawidowicz, Marek Moyżeszowicz imieniem swoim y całey synagogi szkoły Wilenskiey na pana Pacukiewicza o to y w ten sposob, iż w roku teraznieyszym 1682 miesiąca Xbra 16 dnia, przepomniawszy srogosci prawa pospolitego, a wziowszy umysł zły przed się, czyniąc tak częstokrotnie pochwałki y pogrozki na całę synagogę y kahał szkoły Wilenskiey zruinować y do smierci wszystkich przyprowadzić, iako y niepoiednokrotnie tenże obżałowany dnia czwartego Decembra, w tym wyż pisanym roku, stoiąc w rynku przed domem swoim z ludzmi gromado wielką, uczyniwszy pochwałkę w oczach żałuiących tymi słowami mowiąc: «panowie bracia, wiedzcie o tym, że poki my się nie odważymy, żeby nie oglą-

daiąc y nie uważaiąc na żadne ich prawa y przywileia iego królewskiey mosci, onym nadane, to nie będzie z niemi konca, przeto trzeba nam o nich mysliec różnemi sposobami, aby ich z tąd wyniszczyć, iednych kazać potopić z kamienmi, a drugich pozabiiać, niech że oni na nas swym prawem dochodzą»,—a niektore stoiąc, imionami y nazwiskami samemu wiadome, w tey gromadzie odpowiedzieli—«tak trzeba nam y uczynić!» O co tedy żałuiące, chcąc o to prawem czynić, y na potym ieżeliby nasze synagogę y nas samych od kogo kolwiek y iakim kolwiek sposobem miało co potkać, tedy wszystkiego na obżałowanym panu Pacukiewiczu prawem czynić y dochodzić będziemy. Ktore to solenno manifestacyą swoią do xiąg grodzkich Wilenskich dali zapisać.—Што ёсть записано.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда за 1605—1682 годы, № 4650. Докум. 10.

№ 88.—1683 г. Іюля 6.

Явка дозволенія, даннаго старшимъ Минскаго базиліанскаго Свято-Духовскаго монастыря еврею Осипу Израелевичу на право владѣнія монастырскимъ плацомъ.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмдесятъ третего, месеца Юлья шостого дня.

На враде кгродъскомъ в замъку господарскомъ Минъскомъ передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володъковичомъ городъничимъ и подъстаростимъ Минъскимъ, постановивъшисе очевисто жидъ Минъский Іозефъ Изъраелевичъ сей скриптъ в Богу велебного его милости ксенъдза Циприановича, конъсультора закону светого Базилего кляшътору Минъского, до актъ кгроду Минъского подалъ, просечи, абы тотъ скриптъ зо въсею речью в немъ в середине помененую былъ до кънигъ кгродскихъ Минъскихъ принятъ, акътикованъ и уписанъ, который принявъши, читаного выслухавъши уписуючи у книги слово до слова такъ се в собе маетъ: Ja Symeon Cypryanowicz consultor zakonu swiętego Bazylego Wielkiego starszy Swiętego Ducha oznaymuię tym moim szkryptem, iż co Jozeph Jzraelewicz żyd miasta iego królewskiey mosci Minska, post fata antecessorow swoich otrzymawszy kamienice w Minsku będącą, z rynku do zamku idąc, ktorą niebosczyk pan Miron Filipowicz w klasztorze swiętego Ducha przyznawszy possessorami uczynił, a że żyd pomieniony Jzraelewicz po ruinie nieprzyiacielskiey, według prawa starego y praw pomienionych, tak stwierdzionych od iasnie oswieconych ichmosciow xięży metropolitow w uniey swiętey zostaiących, iako y od wielmożnych ichmosciow oycow starszych Minskich cerkwi swiętego Ducha, do ktorey z dawnych czasow grunt y plac Kozmo-Demianskie należą, szmat gruntu pomienionego do teyże kamienice przyległego nie grodził y z onego po ty czasy nie korzystał y nie przystępował do tego szmatu bez woli starszych Swiętego Ducha, ponieważ tedy ma przyciasność, udał się, iako pod prawem naszym Swiętego Ducha zostaiący, opowiadaiąc mnie starszemu Swięto-Duskiemu, y prosząc żeby ten szmatek od browaru aż do samego parkanu ichm. panien bernadynek klasztoru Minskiego do tey kamienicy iego był przydany, pod tąż danią y czynszem w prawie starym opisanym, y aby według praw starych szkody nie ponosił ni odkogo. Ja tedy starszy Swiętego Ducha, widząc samą słuszność, podałem w possesyą pomienionemu żydowi pod czynszem w prawie starym należącym oszmatek placu, a co się tknie, ponieważ żyd pomieniony dla swey wczesnosci komore do kamienicy należącą y przy niey będącą chciał wiazdu ruinować, tedy wolno onemu dla wiazdu uczynić y wrota drewnianę lub też mur iaki zechce stawić, bez żadney ode mnie y po mnie następuiących starszych przeszkody. A inquantum by tenże żyd wynalazł iaki sposob dla wiazdu w ciesnosci swey, tedy taż komora przy walorze

swym zostawać ma według upodobania pomienionego żyda iako actora tey kamienicy. A co się tknie iesli by nie chciał drewnianego budynku, tedy wolno na tymże mieyscu komorę przy teyże kamienicy zruinować y według upodobania swego restawrowac y murować. J na to ia starszy swiętego Ducha daię tę moię pismo s podpisem ręki moiey y s pieczęcią klasztorną temu pomienionemu żydowi. Działo się w Minsku, roku tysiąc sześćset osmdziesiąt wtorego, dnia dwudziestego Februaryi. У того шкрипту печать притиснена, а подъпись рукъ тыми словы: Symeon Cypryanowicz consultorz zakonu swiętego Bazylego, starszy klasztoru Minskiego swiętego Ducha Sergius Wosinski or. S. B. magni, Daniel Korytynski ord. D. Bazylii vicarius et ordinarius Minscesis Jozephus Hryniewski Ord. Bazylii extra ordinarius. А приписокъ на томъ шкрипъце тыми словы: To prawo od klasztoru Minskiego dane wyż pomienionemu żydowi we wszystkich punktach y paragrafach ztwierdzam, będąc w Minsku na wizycie, dnia dwudziestego siodmego Junia, roku tysiąc sześćset osmdziesiąt trzeciego. Stephan Martiszkiewicz Businski protoarchimędryta zakonu swiętego Bazylego wielkiego; Jozeph Pietkiewicz sekretarz zakonu swiętego Bazylego starszy będąc. Который же тотъ шкъриптъ за поданемъ оного до актъ и прозьбою особы веръху менеое есть до кънигъ кгродъскихъ Минскихъ принятъ, акътикованъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1682—1690 годы, № 11788, л. 183—184.

№ 87.—1684 г. Января 6.

Явка описи вещей, которыя у Минскаго еврея были отняты Брестскими евреями.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осемьдесятъ четвертого месеца Генвара шостого дня.

На враде кгродъцкомъ в замъку господарскомъ Минскомъ передо мною Мартиномъ Казимеромъ Волотковичомъ городничимъ и подстаростимъ Минскимъ, постановившисе очевисто жидъ и купецъ места Минского Аронъ Лейбовичъ оповедалъ, покладалъ и ку акътикованью до книгъ кгродцкихъ Минскихъ подалъ реестръ забраня немало рознихъ речей и готовыхъ грошей презъ жидовъ Брескихъ, кгвалтовнымъ способомъ, у жида купъца Минъского, на речъ в немъ нижей мененую служачий и належачий тому-жъ жиду купъцу Арону Лейбовичу, просечи, абы тотъ реестръ былъ до книгъ кгродскихъ Минскихъ принятъ и уписанъ, который уписуючи у книги слово до слова, такъ се в собе маетъ: Regestr zabrania przez żyda arendarza Zasulskiego y iegomosci pana Niemiry y żydow Minskich Michalewiczow y Hiersza Szawłowicza y Dawida Chaimowicza y żydow starszych Brzeskich z ynnemi subordynowanemi, iako się w processie szerzey opisanemi, u Arona Leybowicza żyda Minskiego niżey wyrażonych rzeczy: ogonkow sobolich . . . . cztyrysta, kosztuiących złotych tysiąc dwiescie, soboli sorokow dwa wysokiego gatunku, kosztuiących złotych pięc tysięcy cztyrysta pięcdziesiąt; sorok soboli podleyszych ieden, złotych tysiąc osmset; kunic sorokow trzy, złotych sześćset; gornostaiow sorokow pięc złotych trzysta pięcdziesiąt; popelic kożuchow dwa złotych osmdziesiąt; błam lisow iegomosci pana horodniczego Minskiego złotych czterdziescie; białego sztametu sztuk dwie złotych dwiescie czterdziescie; pieprzu pułkamienia złotych dziewięć; imbioru pułkamienia złotych sześć; ryżu pułkamienia złotych cztyry: rozynek wielkich pułkamienia złotych osm; rozynek małych pułkamienia złotych osm; szafranu czwierć funta złotych dziesięć; gozdzikow czwierć funta złotych trzy; cynamonu czwierć funta złotych trzy; muszkatowych gałek czwierć funta złotych dwa, muszkatowego kwiatu czwierć funta złotych cztyry; giermak suk-

na przedniego czarnego, kosztuiący złotych osmdziesiąt; ryzy białe, książki kosztuiące złotych trzydziescie ieden; kiecy dwie złotych dziesięć, kilim czerwony turecki złotych dwadziescia; grubrynu wiszniowego łokci dwanascie złotych czterdziescie osm; cwilichu sztuka iedna złotych trzynascie; zwierciadło kosztuiące złotych trzy; sztametu łazurowego łokci dwa, złotych sześć; rękawicy wilcze, kosztuiące złotych cztyry; kuntusz czarny złotych sześćdziesiąt; posciel, kosztuiąca złotych dwadziescia; gotowych pieniędzy w dobrey monecie złotych dwa tysiące dziewiętnascie, co uczyni wszytkiey summy złotych dwanascie tysięcy trzysta sześćdziesiąt pięć y groszy trzynascie. Который же тотъ реестръ за поданемъ оного черезъ особу верьху мененую до актъ, есть до книгъ кгродъцкихъ Минъскихъ принятъ, актыкованъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1682—1690 годы, № 11788, л. 261.

№ 88.—1684 г. Января 10.

Заявленіе возныхъ о сознаніи Гришки Павловича, служителя Францисканскаго Пинскаго монастыря, въ покражѣ имъ серебрянного вѣнца съ иконы Божіей Матери и продажѣ онаго еврею Нахману Новаховичу, который подговарывалъ его къ новымъ покражамъ.

Ja Daniel Sławuta y ia Theodor Lebiedziewski ieneratowie iego królewskiey mosci powiatu Pinskiego zeznawamy tym naszym relacynym kwitem, iż roku teraznieyszego 1684 miesiąca January 10 dnia odprawowała się sprawa przed iegomosciią panem Beniedyktem Kaczanowskim, namiesnikiem grodskim powiatu Pinskiego, przy bytnosci niektorych na ten czasz ich mosciow panow obywatelow powiatu Pinskiego, przy nas ienerałach, ichmosciach xięży Franciszkanach conwentu Pinskiego, o ukradzienie korony srebney pozłocystey w kosciele z obrazu naswięszy Panny przez chłopca Hryszka Pawłowicza ichmosciom samym że służącym. A gdy był przyprowadzony przed sąd iegomosci pana namiesnika, wespoł okowany po nodzie z Feskiem Jwanowiczem mieszczaninem iegomosci pana Hrehorego Kazimierza Szyrmy, pisarza ziemskiego powiatu Pinskiego, za powołaniem od onego złodzieia, iakoby on Fesko miał namawiać onego na tę kradzież, a gdy przyszedł do wienkszych turtur opytu dobrowolnie uwolnił, przed sądem iegomosci pana namiesnika y drugich ichmosciow y przed nami ienerałami znał, że z rankoru maiąc nań y strachu onego pomowiłem niewinnie, kturego Fedora Jwanowicza ze wszystkiego tego pomowienia niewinnego wolnym czynie y wezwalam, iakoż y iegomość pan namiesnik z drugiemi ichmosciami na tey sprawie siedzącemi uznawszy iako ni w czym nic niewinnego człowieka Feska Jwanowicza wolnym uczynili y przy komorze onego zostawili, ktury to złodziey sam się tylko do kradzienia korony srebney pozłocystey w kosciele z obrazu naswęszy Panny znał y onę koronę połamawszy na szmaty y szmatow kilka przedał żydowy Nachmanowi Nowachowiczowy synowi Nowacha Boruchowicza za groszy osm polskich y igiełke, ktury to żyd tegoż złodzieia nawięciey namawiał ieżeli y więcey ieszcze srebra do mnie przyniesiesz to y więcey piniędzmi zapłace y nożykiem ciebie podaruię. A tak my ienerałowie cośmy widzieli y słyszeli na ten czas przy tey sprawie będącemi to wszystko na tę nasz relacyny kwit spisawszy s pieczęciami y rąk naszych s podpisami do xiąg grodzkich Pinskich daiemy y zeznawamy. Дениель съ Плавска Славута енералъ его королевское милости повету Пинского. Theodor Lebiedziewski ienerał iego królewskiey mosci powiatu Pinskiego.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1684 годъ, № 13033. стр. 283.

№ 89.—1684 г. Января 15.

Списокъ вещей, отнятыхъ Брестскими евреями у еврея Арона Лейбовича, фактора Минскаго доминиканскаго монастыря.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осемьдесятъ четвертого месеца Генъвара петнадцатого дня.

На враде кгродцкомъ в замку господарскомъ Минъскомъ передо мною Мартиномъ Казимеромъ Волотковичомъ городничимъ и подстаростимъ Минскимъ, постановивъшисе очевисъто енералъ его королевской милости воеводства Минского, Миколай Туровичъ оповедалъ, покладалъ и ко акътикованю до книгъ кгродцкихъ Минскихъ подалъ реестръ шкодъ, починеныхъ в Богу превелебнымъ ихъ милости ксежи доминиканомъ кляшътору Минского, презъ жидовъ кагалу Бреского, на речъ в немъ в середине выражоною тымъ-же ихъ милостямъ ксенжи доминиканомъ Минскимъ служачий и належачий, просечи, абы тотъ реестръ былъ до книгъ кгродцкихъ Минскихъ принятъ, акътикованъ и уписанъ, который уписуючи слово до слова, такъ се в собе маетъ: Regestr szkod uczynionych klasztorowi Minskiemu dominikanskiemu w roku tysiąc sześćset osmdziesiąt trzecim, dnia trzydziestego Decembra, przez żydow Brzeskich w procesie specyfikowanych y przez Michalewiczow żydow Minskich, przez Salomona Moyżeszowicza żyda y arędarza Zasulskiego w osobie Aarona Leybowicza żyda Minskiego, faktora klasztoru naszego dominikanskiego, powracaiącego z iarmarku z Mira, ktory iarmark na swiętego Mikołaia zwykł się tam odprawować, na dobrowolney drodze, pod Załużem, przededniem rozbitego. Naprzod złotych tysiąc pięcset w towarach, ktore nakupił dla klasztoru według regestru osobliwego sobie danego; osobno złotych trzysta, co się dało dla kupienia korzenia rożnego, popielic y sztametu, krobka, w ktorey zapieczętowaney posłałem do konwentu Stołpeckiego dominikanskiego przez tegoż Aarona czare srebrną w grzywien sześć, każda grzywna po złotych czterdziestu, co uczyni złotych dwieście czterdziescie; koneweczka srebrna z wierzchem, ważąca grzywien cztery, każda grzywna po czterdziestu piąciu złotych, uczyni sto osmdziesiąt; łyżek okrągłych tuzin w grzywien sześć, po złotych trzydziestu piąciu grzywna, to uczyni złotych dwiescie dziesięć; kubkow cztyry ważące grzywień trzy, każda grzywna po czterdziestu złotych, co uczyni złotych sto dwadziescia; kanak złoty z dyamentami, rubinami sadzony, ktory kosztuię tysięcy pięc sześćset siedmdziesiąt y pięć złotych; krzyż szczyrozłoty, w nim dyamentow osmnascie, kosztuię tysięcy trzy pięcset, złotych trzydziesci, sznurow pereł, rożnego gatunku, szacowano ich tysięcy dwa osmset y pięcdziesiąt złotych. Co wszytko uczyni podług komputu złotych tysięcy czternascie pięcset siedmdziesiąt y pięć. Который же тотъ реестръ за поданемъ оного до актъ и просьбою особы верху менено есть до книгъ кгродцкихъ Минскихъ принятъ, акътикованъ и уписанъ, с которыхъ и сесъ выписъ подъ печатью.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1682—1690 годы, № 11788, л. 266.

№ 90.—1684 г. Февраля 14.

Заявленіе вознаго о поимкѣ еврея Соломона Ароновича, обокравшаго церковь въ селѣ Одрыжинѣ.

Opowiadał y protestował się iegomość pan Maciey Wirżykowski sługa y dozorca dobr wielmożnego iegomosci pana Jana-Karola na Dolsku Dolskiego, podczaszego wielkiego xięstwa Litewskiego, starosty Pinskiego, pułkownika iego krolewskiey mosci nazwanych Lubaszewa Odryżyna y innych w powiecie Pinskim leżących, na żyda mianuiącego się bydz z miasta Ostroga

na imie Salomona Aronowicza o to, iż iako dziak cerkwie Odryżynskiey na imie Andrzey Stankiewicz y poddani tameczni protestuiącemu dali sprawę, że roku terazniey-szego tysiąc sześćset osmdziesiąt czwartego, miesiąca Februаry cztyrnastego dnia, pomieniony żyd Salomon Aronowicz przyszedszy do wsi Odryżyna y u arędarza tamecznego noclegowawszy, a potym na zaiutrz pomienionego dnia nie pomniąc na pana Boga y przykazanie Jego, tudzież na karania w prawie opisane, milczkiem potaiemnie do cerkwie we wsi Odryzynie będącey przyszedszy, proboy z zamkiem sposobem złodzieyskim u drzwi cerkiewnych wykręciwszy, a do cerkwie wszedszy, z ołtarza, na ktorym offiary Boskie odprawowane zostaią, kielich cenowy z patyną, srebro, ktorym Ewangelia oprawna była odarszy, lichtarz mosiądzowy, miernice cenową, towalen płociennych cztyry, potym swiecę wielką woskową przed obrazem Przeczystey Panny będącą połamawszy, to wszytką z sobą zabrał y drogą do miasta Lubaszewa poszedł, o ktorey szkodzie gdy pomieniony dziak y poddani wsi Odryżyna wzieli wiadomość, za pomienionym złodzieiem udali się, ktorego dnia szesnastego teraznieyszego roku y miesiąca s temi pokradzionemi rzeczoma w miescie Lubaszewie ułapili, o co tedy wszytką, a zatym o paeny y karania prawne chcąc z pomienionym żydem złodzieiem prawem czynić, tę protestacyą do xiąg grodzkich Pinskich dał zapisać.

Ja Prokop Dzikowicki ienerał iego królewskiey mosci powiatu Pinskiego zeznawam tym moim relacynym kwitem, iż roku teraznieyszego 1684 miesiąca Februаry szesnastego dnia, przy stronie szlachcie panu Janie y panu Pawle Szpakowskich, z ktoremi za użyciem od iegomosci pana Jana Wirzykowskiego sługi y dozorcy dobr wielmożnego iegomosci pana Jana Karola na Dolsku Dolskiego podczaszego wielkiego xięstwa Litewskiego, starosty Pinskiego pułkownika iego królewskiey mosci nazwanych Lubaszewa Odryżyna y innych w powiecie Pinskim leżących byłem we wsi Odryżynie, tamże przy mnie dziak cerkwie tameczney, woyt y poddani na imie Ławryn Hrybowicz y inni ułapiwszy żyda mianuiącego się być z miasta Ostroga na imie Salomona Aronowicza z rzeczoma w cerkwie tameczney pokradzionemi, a w procesie opisanemi, w miescie Lubaszewie ułapiwszy tego złodzieia do wsi Odryżyna z rzeczoma w cerkwie pokradzionemi przyprowadzili y mną ienerałem y stroną szlachtą oswiadczyli, na dowod czego wszytkiego ia ienerał com widział y słyszał to wszytką w ten moy kwit relacyny spisawszy z pieczęcią y z podpisem ręki mey, także z pieczęciami strony szlachty do xiąg grodzkich Pinskich daię y zeznawam. Прокопъ Диковицкій енералъ его королевское милости повету Пинского.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1684 г., № 13033, стр. 441—442.

№ 91.—1684 г. Марта 20.

Явка контракта Андрея Нѣмцевича съ евреемъ Израилемъ Лейзеровичемъ на право взиманія мыта въ имѣніи Гнѣвчицахъ.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осемьдесятъ четвертого, месеца Марца двадцатого дня.

На враде кгродскомъ въ замку господарскомъ Пинскомъ передо мною Станиславомъ Казимеромъ Токарскимъ подстолимъ и подстаростимъ Пинскимъ отъ вельможного его милости пана Яна Кароля на Дольску Дольского подчашого великого князьства Литовского старосты Пинского установленнымъ, постановившисе очевисто Израель Лейзоровичъ аренъдаръ Гневчицкій тотъ листъ записъ на аренъду цла старого до скарбу его королевское милости належачого на речъ въ немъ нижей выражоную ку актикованью до книгъ кгродскихъ Пинскихъ подалъ въ тые слова писаный. Andrzey Jan Niemcewicz stolnik Witebski, starosta

Hniewczycki, dworzanin pokoiowy iego królewskiey mosci, czynie wiadomo tym moim listem arędownym zapisem, iżem arędowałem cło stare, do skarbu iego królewskiey mosci należące Jzraielowi Leyzorowiczowi żydowi Pinskiemu, arędarzowi memy Hniewczyckiemu na rok ieden, to iest od roku teraznieyszego tysiąc sześćset osmdziesiąt trzeciego, miesiąca Oktobra czternastego dnia, konczyć się ma da Pan Bóg przyszłego tysiąc sześćset osmdziesiąt czwartego takowegoż dnia czternastego Oktobra miesiąca, za złotych polskich trzysta, ktorą złotych trzysta ma wypłacać mnie czterma ratami, to iest pierszą ratę miesiąca January czternastego dnia, drugo ratę miesiąca Apryla czternastego dnia, trzecią ratę miesiąca Juli czternastego dnia, czwartą ratę miesiąca Oktobra czternastego dnia po złotych siedmiudziesiąt pięciu, ktory pomieniony arędarz tę starę cło bez żadney przeszkody ma według instruktarza sobie wybierać, a iesliby kto temu sprzecznym miał być temu arędarzowi memu, tedy za daniem mnie znać mam y powinien będę onego zastępować żeby ni w czym ten arędarz szkody w tym nie podnosił, na co ten moy arędowny list zapis pomienionemu arędarzowi memu dla lepszey wiary pod pieczęcią y s podpisem ręki mey dałem. Pisan w Hniewczycach roku tysiąc sześćset osmdziesiąt trzeciego, miesiąca Oktobra czternastego dnia. У того листу при печати притисненой подпись руки тыми словы: Andrzey Niemczewicz, stolnik Witebski, starosta Hniewczycki. Который тотъ листъ записъ за поданьемъ его черезъ особу верху мененую до книгъ кгродскихъ Пинъскихъ есть уписанъ.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1684 г. № 13033, стр. 559—560.

№ 92.—1684 г. Апрѣля 18.

Заявленіе вознаго объ отдачѣ на поруки евреевъ, обвиняемыхъ въ кражѣ заемнаго письма, выданнаго ими Гатовской.

Ja niżey na podpisie ręki mey mianowany ienerał iego królewskiey mosci, powiatu Pinskiego czynię wiadomo tym moim relacynym aresztownym przyparęcznym kwitem, iż roku teraznieyszego tysiąc sześćset osmdziesiąt czwartego, miesiąca Apryla osmnastego dnia, za przydaniem od iegomosci pana Benedykta Kaczanowskiego, namiesnika grodu Pinskiego, z stroną szlachtą panami Janem y Pawłem Szpakowskiemi aresztowałem y przyparęczyłem oczywiscie w dziesiąciu tysięcy złotych polskich samemu Rawowi y wszystkim starszym żydom kachału Pinskiego zydow Pinskich to iest samego gospodarza Leybę Jakubowicza Minskiego y żonę iego y dwoch synow iego Jankiela y Chayma Jakubowiczow Leybowiczow w sprawie iegomosci paniey Joanny Hatowskiey, komornikowey Pinskiey o ukradzienie obligu na gotową rękodayną pożyczoną summę pieniędzy to iest na iedynascie set złotych polskich od tegoż żyda Leyby Jakubowicza Minskiego y od drugiego żyda Grybicza danego. A obadwa ci żydowie społem zapisali się płacić iedna osoba za drugą wszytką summę iedynascie set złotych, nie wymawiaiąc się niedostatkiem, przypadkiem, ucieczką y smiercią drugiey osoby, y ten oblig ukradziony w domu własnym tego żyda Leyby Jakubowicza Minskiego w Pinsku roku y miesiąca wzwysz pisanego, dnia czternastego z szkatuły przez samego Leybe, albo żonę, czyli też przez synow iego. Ktory to areszt y przyparęczenie oczywiste sam Raw y wszyscy starsi żydzi kahału Pinskiego przyiowszy, deklarowali dotrzymać tych wzwyż pomienionych żydow aż do samey rosprawy ieymosci paniey Hatowskiey. A tak ia ienerał na czym był y com sprawował wszytko stroną szlachtą oswiadczyw-

szy y na ten kwit moy spisawszy do xiąg grodzkich Pinskich z podpisem ręki mey ku zapisaniu podałem. Pisan w Pinsku. Theodor Lebiedziewski ienerał iego królewskiey mosci powiatu Pinskiego.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1684 годъ, № 13033, стр. 709.

№ 93.—1684 г. Мая 25.

Письмо Мирскаго и Сверженскаго старосты къ Минскимъ евреямъ, въ которомъ онъ обѣщаетъ имъ полную безопасность отъ нападеній на нихъ Брестскихъ евреевъ во время ярмарокъ въ г. Мирѣ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ четвертого, месеца Мая двадцать пятого дня.

На върадe кгродскомъ в замку господарскомъ Минскомъ передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володковичомъ, городничимъ и подстаростимъ Минъскимъ, постановивъшисе очевисто жидъ места Минского Абрамъ Лейбовичъ оповедалъ, покладалъ и ку актыкованью до книгъ кгродскихъ Минъскихъ подалъ листъ приватный отъ его милости пана Станислава Казимера Кгротовъского Мирского и Сверженъского старосты до жидовъ старшыхъ кагалу Минъского писаный, имъ же самимъ жидомъ старшимъ кагалу Минского служачий и належачий, на речъ в немъ нижей выражоную, просечи, абы тотъ листъ былъ до книгъ кгродскихъ Минскихъ принятъ, активованъ и уписанъ, который уписуючи у книги слово до слова такъ се в собе маетъ: Panowie żydzi kahału Minskiego! Był tu u mnie od was ordynowany żyd Minski pan Abram Leybowicz protestuiąc mi listy iego królewskiey mosci y xiężny ieymosci paniey y dobrodzieyki moiey miłosciwey, maiąc y list pisany do mnie od iegomosci pana marszałka Brasławskiego instanciyny za kahałem waszym Minskim, o to iż dla zawodow waszych z starszemi żydami Brzeskiemi na iarmarkach y po drogach turbowany y towary zabierany y do szkoł żydowskich do nabożęstw nie puszczany, przeto ia, iako namiesnik tey maiętnosci Mira, zabiegaiąc temu, aby uymy, tak w skarbie iego królewskiey mosci, iako y w iarmarkach uymy y ruginy nie było, upewniam y deklaruię, abyście na iarmarki Mirskie iako w tem roku y potym bezpecznie iachali y handli podług dawnych zwyczaiow odprawowali, w czym od żydow Brzeskich żadnych krzywd, turbacyi y obełg nie odniesiecie upewniam y do szkoły żydowskiey Mirskiey na nabożęstwo żydowskie chodzić wolną będzie bez odniesienia żadnych opraesyi, a za doniesieniem od was skargi na żydow Brzeskich, tedy będę wiedział iako was bronić. W tem was upewniwszy zostaie na zawsze wam życzliwym y rad służyć. Stanisław Kazimierz Grotowski Mirski y Swierżenski starosta. A дата у того листу тыми словы: Dat z Mira dnia pietnastego Mai, anno tysiąc sześćset osmdziesiąt czwartego. Затылокъ в томъ же листе в тые слова: Panom starszym żydom kahału Minskiego moim wielce łaskawym do oddania. Который же тотъ листъ за поданемъ оного до актъ черезъ особу верху мененую есть до книгъ кгродскихъ Минъскихъ актыкованъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1682—1690 г., № 11788, л. 343—344.

№ 94.—1684 г. Іюня 8.

Жалоба еврея Файбиша Іозефовича на Михаила Петровскаго за насильственное отнятіе у него воску и денегъ.

Opowiadał y płaczliwie się protestował Faybisz Jozephowicz żyd miasta y maiętnosci wielmożnego iegomosci pana Jana Karola na Dolsku Dolskiego, podczaszego wielkiego xięstwa Litewskiego, starosty Pin-

skiego, nazwanego Chomska w powiecie Pinskim leżącego na iegomosci pana Michała Piotrowskiego pisarza bywszego cel nowopodwyższonego y donatium kupieckiego komory Pinskiey o to, iż żałuiący w roku teraznieyszym 1684, będąc posłanym od pana Ułasa Jaroszewicza mieszczanina y kupca miasta tegoż Chomska dla odebrania wosku lawterczystego od Gierszona Beniaszewicza żyda Pinskiego kamieni dwuch odmycony iechał do miasta Pinska, ktory żyd przyiechawszy a od pomienionego żyda Gierszona ten wosk kamieni dwa odmycony na cłach na komorze Pinskiey odebrawszy, maiąc u siebie gotowych pieniędzy złotych trzysta, za ktore więcey chciał kupować wosk, ale tak wprędce nie mogł dostać, nazad z tym woskiem kamieni dwuma y z pieniędzmi do pana Ułasa do Chomska w tymże roku wysz pisanym, miesiąca Iuny siodmego dnia powracał, a gdy iuż w drodze pod Parszewicze wieś iego królewskiey mosci podieżdżał, tamże przerzeczony iegomość pan Piotrowski, nie maiąc iuż w ręku pisarstwa, bo inszemu zdał, u ktorego ten wosk odmycono, dogoniwszy na dobrowolney drodze a zastąpiwszy z czeladzią swą z pistoletami, ten wosk z wozu gwałtownie i pieniądze trzysta złotych od pomienionego żyda odioł y odiowszy wrzkomo do Pinska wrocił y slad uczynił, gdzie y pomieniony żyd iechał zanim, a nie mogąc za nim zbiec prosto do Pinska przyiechawszy o obżałowanym pytał się gdzie w miescie; wziowszy wiadomość, że niemasz, potym biegł na ten że swoy gosciniec y żydow Janowskich gdy spotkawszy pytał o nim aż powiedzieli, że goscincem do Janowa poiechał, lecz żyd przerzeczony wróciwszy się zaś do Pinska przed urzędem grodzkim Pinskim o takowym gwałcie, a prawie rozboiu na dobrowolney drodze, opowiedział, a opowiedziawszy y takową swoią żałobę przełożywszy salva sobie dali do poscignienia tego pana Piotrowskiego y do odyskania tego wosku y pieniędzy pomienionych, gdzie by kolwiek go doiechał, chcąc z onym prawnie czynić iako y do zaniesienia dalszego processu szerszego, iesli będzie potrzeba, teraz te swy protestacią do xiąg grodu Pinskiego dał zapisać.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1684 г., № 13033, стр. 911—912.

№ 95.—1684 г. Іюня 18.

Жалоба еврея Ильи Лейеновича на Александра Бушковскаго за пожертвованіе Пинскимъ езуитамъ дома, принадлежащаго якобы названному еврею.

Żałował, opowiadał y soleniter się protestował Ilia Leienowicz żyd miasta iego królewskiey mosci Pinskiego arędarz w maiętnosci w Bogu zeszłego iegomosci pana Alexandra Buszkowskiego, podsędka powiatu Pinskiego, nazwaney Morowinie w powiecie Pinskim leżącey, na ten czas mieszkaiący, o to y takowym sposobem, iż zeszły iegomość pan podsędek Pinski zaciągnowszy żałuiącego Ilie Leienowicza żyda na arędę napoiow wszelkich we wsi Morowinie y inszych wsiach do Morowina należących, tudziesz młynu Marowinskiego od roku 1662 za pewną summę pieniędzy na wypłacenie w każdy rok ratami w liscie arędownym od niebozczyka żaluiącemu danym opisaną y dom żałobliwego w miescie Pinskim będący, z budowaniem wszelakim gwoli ciężarom mieskim, a mianowicie rotpisow y inszych podatkow przez kahał szkoły Pinskiey na żałuiącego y na dom iego wkładanych, aby ten dom nie był obciążony takowemi ciężarami pod pretektią swoią wziął, y gdy żałuiący żyd arędarz Morowinski na tey arędzie od wysz mianowanego roku do tych czas zostaiąc według listu arędownego na każdy rok pieniędzy za arędę postanowione niebozczykowi imsci panu podsędkowi wypłacał y żadnego szeląga winien niezostał, na co kwity niebozczykowskie ma, a że po smierci niebozczyka imsci pana podsędka Pinskiego ża-

łobliwy Ilia Leienowicz żyd Pinski arędarz Morowinski, za przestrogą przez rożnych ichmosciow p.p. obywatelow powiatu Pinskiego, wziął pewną wiadomość o testamencie niebozczyka imsci pana podsędka Pinskiego, ktory do akt grodu Pinskiego w roku teraznieyszym 1684 na roczkach juniowych podany iest, że niebozczyk imść pan podsędek Pinski nie maiąc od żałuiącego Ili Leienowicza, żyda Pinskiego, żadnego prawa y zapisow tak na wieczność, iako y na zastaw dworu y domu iego własnego w miescie Pinskim będącego, iakoby tym testamentem ten dwor y dom iego własny ni w czym niebozczykowi imsci panu podsędkowi nie obciążony, czyniąc na zgubę żałuiącego żyda ubogiego ichmosciom oycom iezuitom kolegium Pinskiego na wieczne czasy zapisać y legować miał, przeciwko ktoremu testamętu y legacy niesłusznie y nieprawnie uczynioney protestuiąc, z każdym takowym ktoby do tego domu iego własnego mienił sobie przystęp prawem czynić, niezaniecha y zostawiwszy sobie do melioratiey tey żałoby swey y uczynienia szerszey protestacy od kogo by miał trudność iakową przeszkode w tym dworze y domie swoim salva ten proces swoy do xiąg grodzkich Pinskich podał.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1684 г., № 13033, стр. 953—954.

№ 96.—1684 г. Іюля 2.

Жалоба священника Ставецкой церкви Петра Курциловича на еврея Шостаковича за удержаніе послѣднимъ десятины, слѣдуемой на церковь съ арендуемой имъ мельницы, за потраву хлѣба и луговъ и нанесеніе тяжкихъ побоевъ прислугѣ священника.

Żałował opowiadał y z wielkim żalem swoim soleniter się protestował w Bogu wielebny ociec Piotr Kurcyłowicz prezbiter cerkwi Stawieckiey, protopopa Pinski, na niewiernego Olfa Szostakowicza żyda y na ten czas arędarza karczmy Stawieckiey, o to i takowym sposobem, iż pomieniony obżałowany żyd, zostawszy w pomienioney wsi iego królewskiey mosci nie dawnemi czasy Stawku arędarzem, następuiąc na przywilegia xiążąt ichmosciow, ktoremi wprzody cerkiew Stawecka z pobożnosci swoiey fundować raczyli, na ktoro to cerkiew różne grunta y sianożęnci y różne przynależnosci do tey cerkwi należące też xiążenta ichmość osobliwie nadawszy y tym przywileiem swoim naznaczywszy we młynie Staweckim dziesięcinę na wyżywienie tak samego żałobliwego, iako też y następuiącym po nim kapłanom raczyli, o ktoro to dziesięcine niepoiednokrotnie żałobliwy u pomienionego obżałowanego żyda y arędarza tamecznego upominał, aby nie czyniąc uymy cerkwi Bożey nie chciał oney uszczerbku przez to czynić, ktory idąc iedno swoią żydowską inprezo y nadentoscią, będąc cerkwi Bożey y wiary naszey chrzescianskiey głównym nieprzyiacielem, czyniąc żałobliwemu nieznosnę w tym szkodę y krzywdę, gdy żałobliwy roku swieżo przeszłego 1683, miesiąca Aprila 10 dnia posławszy z domu syna swoiego pana Jana Kurcyłowicza upominaiąc y prosząc w dobry sposob, aby nie następuiąc na prawa wieczyste żałobliwemu od xiążąt ichmosciow na cerkiew Stawecką nadane, pomieniono dziesięcine ze młyna Staweckiego oddał, ktory pomieniony obżałowany żyd nie tylko dziesięcine ze młynu Staweckiego pozwolić miał, ale ieszcze w domie swoim mało y syna żałobliwego na ten czas nożem nie przebił, w czym żałobliwy przez nie wybranie dziesięciny przez lat dwie ponosi szkody na złotych pięcdziesiąt polskich. Niedosyć ieszcze na tym maiąc, tenże pomieniony obżałowany arędarz Stawiecki będąc z żałobliwym w blizkim sąsiedztwie, różnych miesięcy y dni, mieszkaiąc w tey karczmie Staweckiey przez lat trzy, różne różnemi czasy żałobliwemu w potrawieniu tak różnego zboża bydłem swoim, iako też y przez czeladz swoią w domie żałobliwego czynił szkody, co żałobliwy bę-

dąc człowiekiem spokoynym, a przy tym y w leciech podeszły, cierzpliwie znosić tak swoią krzywdę y szkode do prawnych terminow nie wdaiąc musiał, gdzie widząc obżałowany żyd takową żałobliwego cierzpliwość y submisią, rozszeraiąc dalszo swoią swowolną władz, nie ustaiąc w swoiey zawziętey złosci, roku teraznieyszego 1684, miesiąca Maia trzydziestego dnia, będąc cerkwi Bożey głównym nieprzyiacielem, na zniewagę stanu żałobliwego duchownego, przepomniawszy boiazni Bożey, wstydu ludzkiego, mniey dbaiąc na srogość prawa pospolitego, na takowych gwałtownikow surowie opisanego, umysnie namowiwszy y posławszy browarnikow swoich z konmi, wołami y różnym bydłem, gdy żałobliwy w cerkwi Bożey nabożenstwo odprawował, do ogrodu żałobliwego owsem zasianego, wpędzić y szkode onemu uczynić kazał, ktore, czyniąc rozkazaniu obżałowanego, zapędziwszy konie y woły y inne bydło, ten ogrod owsem zasiany w niwecz obrócili, a gdy żałuiący powrociwszy z cerkwi Bożey do domu swoiego widząc tak wielką szkode y krzywde swoie y na tym zbożu bydło obżałowanego pobrac i do domu swoiego zaprowadzić kazał, maiąc wolą do grodu Pinskiego oddać y prezentować, a sam na parafią do chorego z naswiętszym sakramentem odiachał, w tym czasie pomieniony obżałowany żyd, postrzegszy, że żałobliwego w domu nie masz, posławszy y sam poszedszy, gwałtownie na dom naszedszy, pomienione bydło odebrał, gdzie czeladz żałobliwego tego bydła wydawać nie chciała, tamże y czeladz żałobliwego bez bytnosci onego sam z czeladzią swoią pobił y pokaleczył y te bydło do domu swoiego zabrał. A gdy żałobliwy powrociwszy z parafi poczoł żałobliwego aby takowych gwałtow nie czynił naupominać y samego żałobliwego obżałowany słowami nie uczciwemi honorowi kapłanskiemu dotkliwemi nazywaiąc paganinem zełżył, zesromocił, odpowiedz y pochwałkę na zdrowie żałobliwego samego, syna y czeladz zabiciem na smierć y domu ogniem spaleniem uczynił. O ktore takowe violencie y szkody o odpowiedz y pochwałkę, chcąc żałobliwy z obżałowanym prawem czynić, szkod swoich y paen prawnych na nim requirować, dał ten swoy solenny proces do ziąg grodu Pinskiego zapisać.

Ja niżey podpisany ienerał iego królewskiey mosci powiatu Pinskiego z stroną szlachtą panami Janem i Mikolaiem Szpakowskim zeznawam tym moim relacynym quitem, iż roku teraznieyszego 1684, miesiąca Juni wtorego dnia, byłem użyty na sprawe niżey mianowaną od w Bogu wielebnego iegomosci xiędza Piotra Kurcyłowicza, prezbitera cerkwi Staweckiey, protopopy Pinskiego do wsi Stawka, do domu onego, gdzie za przybyciem moim y za okazywaniem oyca protopopy widziałem czeladnika imsci naymita na imie Jakowa Prokopowicza i drugiego Ewchima Buniewicza na poscieli leżących, chorych, zbitych, ledwie co mowić mogących, na ktorych widziałem po glowie, po bokach, ręku y nogach rany sinie spuchłe, krwią ponaciekałe, znać że kiiami bite, ktore takowe zbicie y zranienie swoie mianowali sobie być stałe za naysciem gwałtownym na dom w Bogu wielebnego oyca Kurcyłowicza, prezbitera Staweckiego, przez niewiernego żyda y arędarza Staweckiego Olfa Szostakowicza y browarnikow onego, roku, miesiąca y dnia w procesie szerzey opisanego. Ą tak ia ienerał com widział y słyszał, to wszytko na ten moy quit relacyny spisawszy, z pieczęcią moią y strony szlachty y s podpisem ręki moiey do ziąg grodu Pinskiego daie y zeznawam. Прокопъ Диковицкий енералъ его королевское милости повету Пинского.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1684 г., № 13033, стр. 965—967.

№ 97.—1684 г. Августа 24.

Разрѣшеніе настоятеля Минскаго костела еврею Лейбѣ Ошеровичу продать домъ его, находящійся на костельной землѣ.

Лета оть нароженя Сына Божого тысеча шестьсотъ осмьдесятъ четвертого, месеца Августа двадцать четвертого дня.

На враде кгродскомъ в замъку господарскомъ Минъскомъ передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володъковичомъ городъничимъ, подстаростимъ Минъскимъ, постановивъшисе очевисто жидъ мѣста его королевской милости Ульфъ Маеровичъ оповедалъ, покладалъ и ку акътикованю до книгъ кгродскихъ Минскихъ подалъ призънане отъ жида места Минского Лейбы Ошеревича и малжонъки его на домъ у месте Минскомъ передъ в Бозе велебномъ его милостью ксендзомъ Яномъ Юрьевичомъ, каноникомъ Смоленъскимъ, деканомъ и плебаномъ Минъскимъ учиненое емужъ самому и малжонъце его служачое, на речъ в немъ нижей выражоною, просечи, абы тое призънане было до книгъ кгродскихъ Минскихъ принято, акътиковано и уписано, которое уписуючи у книги слово до слова такъ се в собе маетъ: Przedemną Janem Juriewiczem Sawginem, kanonikiem Smolenskim, dziekanem y plebanem Minskim, stanowszy oczewistą Leyba Oszerowicz y małżąka onego Złata Jakubowiczowna żydzi miasta iego królewskiey mosci Minska, zeznanie dobrowolne uczynili w te słowa, iż maiąc dom swoy rogowy pod iurizdiką y na placu plebanskim będący, ob miedze wrotoma na ulice Wielką Borysowską, bokiem od Jerucha żyda, a drugim bokiem od rynku Troieckiey Góry, tyłem ułeczki, ktora idzie do kosciola Farskiego z miasta, rowno z rogowym domem Gawanowicza, ktory to ten dom swoy własny nikomu niepienny y nie zawiedziony y żadnemi długami nie obciążony z budowaniem dwornym, browarem, grodzbą owo zgoła ze wszytkim, a wszytkim będąc potrzebni pieniędzy za pewną summę pieniędzy na wieczność przedali żydom też miasta iego królewskiey mosci Minskiego panu Ulfowi Maierowiczowi y małżące onego Lei Leybowiczownie, na ktorym tedy placu odebrawszy ia dobrowolne zeznanie wysz mianowanych osob, pozwalam y więcey budynkow stawić, murować według woli y upodobania swego, bez żadney ni od kogo przeszkody; waruiąc iednak, żeby co rok po kopie litewskiey czynszu do plebanij Minskiey oddawano było. J to też waruie, iż wolno samemu Ulfowi Maierowiczowi, małżące, dzieciom y sukcessorom onego iakich chcąc pożytkow wynaydować, przedać, dac, darować, zamienić y iako chciec swoią własnoscią szafować, pod tąż powinnoscią. A dla lepszey pewnosci y wiary przy pieczęci rękę moią podpisuię. Pisan w Minsku tysiąc sześćset osmdziesiąt pierwszego, miesiąca Nowębra dwudziestego piątego dnia. У того зезнаня при печатяхъ, а подпись рукъ тыми словы: xiądz Jan Juriewicz Sawgin, canonik Smolenski, dziekan y pleban Minski. Anno Domini tysiąc sześćset osmdziesiąt trzeciego, die siedmnastego Martij, hoc instrumentum in generali visitatione episcopali delegata est productum, quod suscripsi sigilloque communiri mandavi. Adalbertus . . . . debski kanonicus Wilnensis archid. pralatus Smolensc visitator generalis illustrissimi et reverendissimi domini loci ordinarii. Которое-жъ тое созънанье за поданемъ оного черезъ особу верху мененую до актъ есть до книгъ кгродскихъ Минъскихъ принятъ, акътикованъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1682—1690 г., № 11788, л. 395—396.

№ 98.—1684 г. Августа 24.

Явка письма великаго канцлера Литовскаго Огинскаго, даннаго Минскимъ евреямъ въ охрану отъ нападеній на нихъ Брестскихъ евреевъ.

Лета отъ нароженя Сына Божого тысеча шестьсотъ осмдесятъ четвертого, месеца Авъгуста двадцать четвертого дня.

На враде кгродскомъ в замъку господарскомъ Минскомъ передо мъною Мартыномъ Казимеромъ Володковичомъ городъничимъ и подъстаростимъ Минъскимъ, постановивъшисе очевисто жидзи старшые сынакгокги Минъское оповедали, покладали и ку акътикованю до книгъ кгродъскихъ Минъскихъ подали листъ ясне вельможного его милости пана Марцыяна Окгинъского, канъцлера великого князьства Литовского, имъ же самымъ служачый на речъ в немъ выражоною, просечи абы тотъ листъ былъ до книгъ кгродскихъ Минскихъ принятъ, акътикованъ и уписанъ, который уписуючи у книги слово до слова такъ се в собе маетъ: Marian Alexander z Kozielska Oginski hrabia na Dąbrownie, kanclerz wielki wielkiego xięstwa Litewskiego, Radoszkowski, Mscibowski, Dorsuniski, Sidryczynski etc. etc. starosta. Wszem wobec y każdemu z osobna, komu by o tym wiedzieć należało. Po zaleceniu powolnosci moich, oznaymuię, iż suplikowali żydzi Minscy na żydow kahału Brzeskiego, że pomienieni żydzi Brzescy, maiąc iuż z sobą zaczęte prawo przed sądem iego królewskiey mosci zadwornym assessorskim żydow Minskich róznemi sposobami ciemiężo, grabieże, im po iarmarkach y inne wiolencye onym czynią, zaczym iako takowy ich postempek y reskriptem iego królewskiey mosci iest zganiony, tak y ia teraznieyszym listem za żydami Minskiemi piszę, ażeby oni wszędy na wszelkich targach y iarmarkach wolni, bez żadnych grabieżow, pogotowiu na dobrowolnych drogach zasadzek czynienia handle według zwyczaiu swego odprawowali tak, iako by żadney ni odkogo violencij nie ponosili proszę. A zatym zostaię. Pisan we Mscibowie dnia dziesiątego Augusta, Anno tysiąc sześćset osmdziesiąt czwartego. У того листу печать притиснена, а подпись руки тыми словы: Waszmosciow panowie życzliwy przyiacioł y służić rad Marcian Oginski kanclerz wielki wielkiego xięstwa Litewskiego. Который же тотъ листъ за поданемъ оного черезъ особъ веръху мененыхъ естъ до книгъ кгродъскихъ Минъскихъ принятъ, актикованъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1682—1690 г., № 11788, л. 397—398.

№ 99.—1684 г. Августа 24.

Явка королевскаго листа, которымъ приказывается Брестскому кагалу ни подъ какимъ видомъ не притѣснять въ торговыхъ дѣлахъ евреевъ Минскаго воеводства.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осемьдесятъ четвертого, месеца Августа двадцать четвертого дня.

На враде кгродцкомъ в замку господарскомъ Минскомъ, передо мною Мартиномъ Казимеромъ Волотковичомъ городничимъ и подстаростимъ Минскимъ, постановившысе очевисто жыдзи старшые синагоги Минское оповядали, покладали, ку акътикованю до книгъ кгродскихъ Минскихъ подали листъ его королевской милости упоминальный, имъ же самимъ жидомъ старшимъ синагоги Минской служачый и належачый, на речъ в немъ нижей выражоную, просечи, абы тотъ листъ его королевской милости упоминальный былъ до книгъ кгродскихъ Минскихъ принятъ, актикованъ и уписанъ, который уписуючи у книги слово до слова такъ се в собе маетъ: Jan trzeci z Bożey łaski król Polski wielkie xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Zmudzki, Mazowiecki, Jnflanski,

Podolski... Niewiernym żydom y całemu kahałowi Brzeskiemu. Doniesiono nam iest przez panow rad y urzędnikow naszych przy boku naszym będących, imieniem starszych żydow synagogi Minskiey, iż wy stante litispendentia u sądu naszego zadwornego assessorskiego, usurpuiąc sobie iakieś nad pomienionemi żydami naszemi starszenstwo, onych rożnemi sposobami aggrawuiecie, kiedy mi nie respektuiąc na rescripta nasze, eo nomine sub wadiis pięciu tysięcy czerwonych złotych zaszłe na pomienionych żydow Minskich, rożne po dobrowolnych drogach zasadzki czyniąc, onych przeymuiecie, towary im zabieracie, na targach, na iarmarkach pomienionych żydow Minskich, w niwczym sobie nie winnych grabicie; jakoż na piędziesiąt tysięcy złotych de facto onym zagrabiliscie, przez co nie mogą mieć wolnego przeiazdu y w handlach swoich bezpieczenstwa. Jnsuper za waszemi impeticyiami długow sobie winnych na woiewodztwa Minskiego żydach więcey piętnastu tysięcy złotych wybrać nie mogą, a zatym nie tylko w zapłacenie pomienionych zarąk pięciu tysięcy czerwonych złotych, rescriptem naszym założonych, ale też y w insze pieny prawne popadliscie, chcemy tedy po was mieć y roskazuiemy, ażebyscie pomienionym żydom synagogi Minskiey żadney aż do finalney u sądu naszego zadwornego decysyey w niwczym praepedytiey y grawaminow, po gotowiu na drogach iakich zasadzek y na iarmarkach towarow onym zabierania czynić nie ważylisię y owszem do rad swoich y schadzek pomienionych żydow Minskich przypuszczali, onym zagrabione na pięcdziesiąt tysięcy w towarach refusionem uczynili, pod zaręką, iako ważność rzeczy wynosi y pod utraceniem zwierzchnosci waszey, w czym y mandaty in instanti wydać roskazaliśmy, inaczey tedy nie uczynicie. Dan w cancelaryey naszey wielkiego xięstwa Litewskiego, dnia dziesiątego, miesiąca Augusta, roku tysiąc szesćset osmdziesiąt czwartego, panowania naszego dziesiątego roku. У того листу его королевской милости упоминальнаго печать великаго княства Литовского притиснена, а подпись руки тыми словы: Marcian Oginski kanclerz wielki wielkiego xięstwa Litewskiego. Который-же тотъ листъ его королевской милости упоминальный за поданемъ оного до актъ есть до книгъ кгродцкихъ Минскихъ активованъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1682—1690 г., № 11788, л. 399—400.

№ 100.—1684 г. Августа 27.

Явка довѣренности еврею Мовшѣ Марковичу на сборы пошлины съ товаровъ, привозимыхъ въ гор. Пинскъ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ четвертого, месеца Августа двадцать семого дня.

На враде кгродскомъ в замъку господарскомъ Пинскомъ передо мною Станиславомъ Казимеромъ Токарскимъ подстолимъ и подстаростимъ Пинскимъ отъ вельможного его милости пана Яна Кароля на Дольску Дольского, подчашого великого князьства Литовского, старосты Пиньского, пулъковъника его королевское милости установъленънымъ, постановившисе очевисто панъ Мовша Маркевичъ жидъ Смеловицкій арендарь ясне вельможного его милости пана канъцлера великого князьства Литовского на цло старое комори Пинское присланы, тотъ листъ одъ его милости пана Станислава Славукгоръского, подстолего подлясского, ку акътикованью до книгъ кгродскихъ Пинскихъ подалъ въ тые слова писаный: Ja niżey na podpisie imieniem y nazwiskiem mianowany czynie wiadomo, iż wielmożny iegomość pan Michał Kazimierz Pac kawaler Maltanski, pisarz wielkiego xięstwa Litewskiego, otrzymawszy kontraktem iego królewskiey mosci pana naszego miłosciwego cło stare wielkiego xięstwa Litewskiego, według dawnego zwyczaiu sobie da-

ne dla rosporządzenia onego zsyłaiąc mnie, przydawszy pana Leybę Zusmanowicza, sekretarza iego królewskiey mosci, zlecił mi, że co kolwiek postanowię y rosporządzę w tym podatku pro rato et grato przyiąc, vigore tedy tego zlecenia na pismie mnie danego postanawiam za dozorcy komory Pinskiey, wespoł z przykomorkami, pana Mowszy Markowicza, arędarza iasnie wielmożnego iegomosci pana kanclerza wielkiego xięstwa Litewskiego Smiłowickiego, ktory obiowszy komorę w dozor na cło iego królewskiey mosci od różnych panow kupcow wodo y londem towary prowadzonych szczerze y wiernie według instruktarza danego wybierać, z wybranego rachunek co kwartał z regestrami na mieyscu naznaczonym czynić, kupcow pokontnemi drogami od płacenia cła unikaiących przeimować y na skarb iego królewskiey mosci przemycone confiskować, a na zbraniaiących się y potengo oponuiących się do dania pomocy y posiłku ichmosciow panow obywatelow tamecznych wielce upraszaiąc, dla lepszego waloru y wiary rękę moią podpisuię. Pisan w Wilnie roku tysiąc sześćset osmdziesiąt czwartego, miesiąca Julij dnia czternastego. У того листу при печати притисненой подпись руки тыми словы: Stanisław Słowogorski, podstoli Podlaski m. p. Который же тотъ листъ за поданьемъ его черезъ особу верху мененую до книгъ кгродскихъ повету Пинского есть уписанъ.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1684 годъ, № 13033, стр. 1211—1212.

№ 101.—1684 г. Сентября 4.

Разбирательство между евреями Бельчицами и Иваномъ Боричевскимъ по обоюдной ихъ жалобѣ о нанесеніи побоевъ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ четвертого, месеца Сентебра четвертого дня.

На рочкахъ кгродскихъ въ замку господарскомъ Пинскомъ месеца Сентебра первого дня припалыхъ и порадкомъ правнымъ судовне отправованыхъ, передъ нами Станиславомъ Казимеромъ Токарскимъ подстолимъ и подстаростимъ, Самуелемъ Михайломъ Ордою Болгарскимъ судьею, а Анъдреемъ Яномъ Буднымъ писаромъ врадниками судовыми кгродскими повету Пинского, кгды съ порадку реестрового ку суженью нашому припала справа вельможного его милости пана Яна Кароля на Дольску Дольского, подчашого великого князьства Литовского, старосты Пинского, пулковника его королевское милости, въ довоженью справедливости жидомъ места его королевское милости Пинского Или Лейбовичови Бельчицови и малжонце оного Хаи Бельчицовой съ паномъ Яномъ Рафаловичомъ Боричевскимъ, земениномъ его королевское милости повету Пинского, о найсте якобы кгвалтовное на домъ въ месте Пинскомъ, въ року теперешънемъ тисеча шестьсотъ осмьдесятъ третемъ, месеца Июля тридцатого дня, помененого жида Или Лейбовича зъ помочниками братьею своею и суседами именами оному самому добре и прозвисками добре ведомыми, тамъ же въ томъ доме того-жъ жида у сеняхъ будучого безъ данья причыны черезъ обжалованого пястью у носъ удеренье и окрвавенье и добывши шабли у руце левой пальцовъ трехъ затятье и, кгды жидъ до избы уходилъ, зъ тылу у локоть руки левой штихомъ пхненье и рану заданье, а черезъ помочниковъ зъ подворья оконъ пивытинанье и повыбиянье, а черезъ другихъ и черезъ самого обжалованого пана Боричевского того жида зъ избы вывлеченье и кіями шаблями збитье и змордованье, самое жидовки жоны оного черезъ обжалованого шаблею штихомъ у бокъ правый пхненье, же мало іелитъ не выпустила и кіями збитье и змордованье, о одповедь и похвалку на решту здоровья учиненье, а за тымъ о вины и караньа правные. До которое справы за приволаньемъ черезъ енерала рочкового Прокопа Диковицкого сторонъ до права

одъ вельможного его милости пана подчашого великого князьства Литовского панъ Янъ Стояновичъ за моцью листовною собе даною, а панъ Янъ Рафаловичъ Боричевскій самъ особою своею становили, а кгды панъ Стояновичъ позовъ поднежши поданья оного хотелъ доводводить, тогды позваный панъ Боричевскій о приданье умоцованого у насъ враду просилъ и домавялъ, мы врадъ обжалованому, прихиляючисе до права посполитого, пана Константого Стецевича за умоцованого придали есмо и тую справу до дня шостого сего-жъ року и месеца одкладаемъ. А кгды день шостый припалъ, теды умоцованый одъ вельможного его милости пана подчашого великого князьства Литовского старосты Пинского, а панъ Боричевскій зъ приданымъ умоцованымъ одъ насъ панемъ Константымъ Стецевичомъ очевисто ставаючи моцъ до мовенья оному устъне злетилъ. Зачимъ панъ Стояновичъ поднезши позовъ стороны своей поданья оного у селе Гривковичахъ, въ повете Пинскомъ лежачомъ, у ворота дворные мешканья пана Яна Боричевского написомъ енерала Прокопа Диковицкого и признанья оного черезъ того-жъ енерала, также трое воланье на томъ позве написаное, слушне и правне доведши, жаловалъ зъ того позву по титуле вельможного его милости пана подчашого великого князьства Литовского старосты Пинского тыми словы: Земенинови господарскому повету Пинского пану Янови Рахваловичови Боричевскому, зверхности его королевское милости, симъ позвомъ до враду кгродского Пинского позываетъ, а по прочитаныо того позву на дальшій доводъ покладалъ и читалъ передъ нами тотъ же панъ Стояновичъ протестацію и реляцію енеральскую Теодора Лебедевского выписомъ съ книгъ кгродскихъ Пинскихъ въ року теперешнемъ 1683, месеца Июля тридцатого дня выданые, при которомъ поступъку правномъ на збитью, ранахъ и найстью на домъ забиралъ жидови помененому Или Бельчицови зъ жоною, бы и зъ дальшимъ доводомъ до присеги, а по присезе подлугъ артыкулу семого розделу одинатцатого, который науку дае, ижъ жидомъ шляхецкая навезка за ихъ зраненье и скаленьне ма быть плачона, зачимъ за найстье на домъ кгвалту подлугъ артыкулу першого, зъ розделу одинатцатого рубли дванадцать грошей и самого на покаранье горломъ, а помочниковъ на седенье у вежу въ замку Пинскомъ недель дванадцать у насъ враду просилъ и домавялъ. Противо чому одъ пана Боричевского панъ Конъстанты Стацевичъ ставаючи покладалъ передъ нами протестацію одъ пана Яна Рафаловича Боричевского, въ року теперешнемъ 1683, месеца Июля тридцатого дня и реляцію Теодора Лебедевского енерала выписомъ съ книгъ кгродскихъ Пинскихъ выданые; о которыхъ опевастъ, ижъ кгды панъ Янъ Боричевскій съ сыновцомъ своимъ паномъ Карпомъ Боричевскимъ для одысканья певного долгу винного отцу пана Карпа Боричевского до дому Или Белчица жида Пинского пришли и о тые гроши винные, абы помененый Иля Белчицъ оддалъ, почали упоминатьсе, теды помененый жидъ якобы пана Карпа Боричевского впередъ словами ущипливыми, гонорови шляхецкому шкодливыми, лжилъ и сромотилъ, а потомъ пястью у губу зъ обу сторонъ билъ и око правое подбилъ, а кгды жалобливый панъ Янъ Боричевскій за што бы сыновца оного пана Карпа Боричевского билъ, лагодными словы пыталъ, тогды ничого не одказавши. также словами не усттивыми лжилъ и соромотилъ и зъ сеней зъ лопатою выскочивши жалуючихъ якобы билъ; въ томъ часе Ицко Белчицъ братъ объжалованого и другихъ жидовъ немало зъ лопатами, зъ кіями, зъ безменами напалши помененого пана Яна Боричевского тиранско а немилосерне по головахъ, плецахъ, рукахъ били и раны шкодливые позадавали, одкуль, кгды яко могучи боронечисе, до чолну на берегъ, ку речце Пине уходили тыломъ, у яму панъ Янъ Боричевскій оба-

лилсе, тамъ же вжо лежачого сродзе збили и мало не насмерть забили. Где у лежачого грошей готовыхъ золотыхъ шесть, шаблю коштуючую золотыхъ десять, шапку зеленую фалендышовую завойковую золотыхъ пять коштуючую помененые жиды одобравши одповедь и похвалку если бы одъ того збитья живъ зосталъ на смерть забитьемъ учинили. При которомъ поступъку правномъ ближшихъ сторону свою пановъ Боричевскихъ до присеги на всей жалобе заберал, а по присязе за збитье и зраненье навезки совитой, а самыхъ жидовъ на покаранье горломъ у насъ враду афектовалъ. Мы врадъ вырозумевши добре зъ продукованыхъ обею сторонъ конътроверсіи, ижъ о найстье и о зраненье межи сторонами жалобы опеваютъ, не чинечи на сесъ часъ жадного розсудку, тую справу на инъквизицію отослали есмо, которую его милость панъ Самуель Михалъ Орда Болгарскій, судья кгродскій одправилъ и подалъ до насъ враду въ тые слова писаную: Roku 1683, dnia szostego Septembra. Jnquizicia w sprawie żyda Leybowicza o zacięcie w rękę y zbicie od pana Boryczewskiego z roczkow Septembrowych roku wywiedziona ut supra. Naprzod pytałem się Jcka Bielczyca, ten powiedział, że pan Boryczewski naprzod przyszedszy siadł pod iego domem; ktory gdy pytał się dla czego by siedział pod domem, powiedział pan Boryczewski, że mi twoy brat winien groszy dwadziescia pięć; odpowiedział Jcko, że o to pozyway brata mego do urzędu, sprawi się o to. А по прочитанью тое инъквизиціи одъ актора на пленипотента у насъ враду прошоно и домавяно. А такъ мы врадъ въ справе вельможного его милости пана Яна Кароля на Дольску Дольского, подчашого великого князьства Литовского, старосты Пинского, въ довоженью справедливости жидови места его королевское милости Пинского Или Лейбовичови Белчицови и малжонце оного зъ паномъ Яномъ Боричевскимъ, земениномъ его королевское милости повету Пинского о найстье якобы кгвалтовное на домъ въ месте Пинскомъ, въ року теперешнемъ тисеча шестьсотъ осмьдесятъ третемъ, месеца Июля тридцатого дня помененого жида Или Лейбовича съ помочниками братью своею и суседами именами и прозвисками оному самому добре ведомыми тамъ-же въ томъ доме того-жъ жида у сеняхъ будучого безъ данья причины черезъ обжалованого пястью у носъ ударенье и окрвавленье, а добывши шабли у руце левой пальцовъ трохъ затятье и кгды жидъ до избы уходилъ стилу у локоть руки левое штихомъ пхненье и рану заданье, а черезъ помочниковъ зъ подворья оконъ повытинанье и повыбиянье, а черезъ другихъ и черезъ обжалованого само пята Боричевского того жида зъ избы вывлеченье и кіями шаблями збитье и змордованье, самое жидовки, жоны оного черезъ обжалованого шаблею штихомъ у бокъ правый пхненье же мало іелитъ не выпустила и кіями збитье и змордованье о одповедь и похвалки на здоровье учиненье, а за тымъ о вины и каранья правные, поневажъ по прочитанью инквизиціи одъ актора на пленипотента у насъ враду потребовано, мы врадъ на сесъ часъ жадного розсудку не чинечи въ той справе акъторови на пленипотента допустили есмо, а же при конклюзіи рочковъ то се стало, про то до пришлыхъ рочковъ перешихъ по теперешнихъ судить припадаючихъ, заховавши обудвумъ сторонамъ все обороны правные одкладаемъ, на которыхъ безъ жадныхъ запозвовъ обедве стороны росправу приняти маютъ. Которая справа до книгъ кгродскихъ Пинскихъ есть записана.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1684 г., № 13033, стр. 1271—1274.

№ 102.—1685 г. Января 17.

Явка повторительнаго листа короля польскаго Яна III, которымъ подъ строгимъ наказаніемъ приказывается Брестскимъ евреямъ не притѣснять въ торговыхъ дѣлахъ Минскихъ евреевъ и возвратить послѣднимъ заграбленные у нихъ товары.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осемьдесятъ пятого, месеца Генвара семнадцатого дня.

На враде кгродцкомъ въ замку господарскомъ Минскомъ передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володковичомъ, городничимъ и подстаростимъ Минскимъ, постановившисе очевисто жидзи старшие синакгокги Минской оповедали, покладали и ку акътикованю до книгъ кгродцкихъ Минскихъ подали листъ его королевской милости заручъный с канцелярии великого князства Литовского в справе жидовъ старъшихъ синакгокги Минской, противо жидовъ старшихъ синакгокги Бреской вынесеный, на речъ в немъ в середине поменену служачий и належачий жидомъ старшимъ синакгокги Минской, просечи абы тотъ листъ заручъный его королевской милости былъ до книгъ кгродцкихъ Минскихъ принятъ, акътикованъ и уписанъ, который уписуючи у книги слово до слова такъ се в собе маетъ: Jan trzeci z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewskie, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmuydzki, Kiiowski, Wołynski, Podolski, Podlaski, Jnflanski, Smolenski, Sewierski y Czernihowski. Niewiernym żydom starszym i całemu kahałowi Brzeskiemu. Doniesiono nam iest przez panow rad y urzędnikow naszych przy boku naszym będących, imieniem starszych żydow y całey synagogi Minskiey, iż wy od dawnego czasu usurpuiąc iakieś sobie nad pomienionemi żydami Minskiemi starszenstwo, lubo o to zaszła sprawa do sądu naszego assesorskiego y do tąd bez decisyey zostaie, wy onych rożnemi sposobami agrawowaliscie, kiedy nie respektuiąc, na rescripta nasze pod zaręką piąciu tysięcy złotych czerwonych zaszłe, na nich po dobrowolnych drogach zasadzki czyniliscie y onych na targach y na iarmarkach bez żadney przyczyny grabiliscie, jakoż na pięćdziesiąt tysięcy towarow onym zabraliscie; także przez wszystkie czasy nie mogli mieć wolnego przeiazdu y w handlach swoich bespeczenstwa, nadto za waszemi przeszkodami długow sobie winnych na woiewodstwa Minskiego żydach więcey piętnastu tysięcy złotych wybrać nie mogli, a za tym nie tylko pomienione zaręki, piąciu tysięcy czerwonych złotych rescriptem naszym założonych, ale też y inne paeny prawne popadliscie byli, dla czego wydaliśmy byli do was rescript nasz, ażebyscie byli tymże żydom synagogi Minskiey żadney ni w czym praepeditij y grawaminow po gotowiu na drogach iakich zasadzek, na iarmarkach grabieży y towarow zabieranie czynić, aż do finalney u sądu naszego zadwornego decisyey nie ważylisie y owszem do rady y schadzek swoich onych nie przypuszczali y zagrabione towary na pięćdziesiąt tysięcy złotych onym powrocili, pod zaręką iako ważność rzeczy wynosi i pod utraceniem zwierzchnosci y starszenstwa waszego roskazalismy byli; wy iednak na te wszystkie rescripta i zaręki nasze by namniey nie dbaiąc, do dawnych violentij y krzywd tymże żydom synagogi Minskiey rożnemi czasami, pod zarękami naszemi poczynionych, nowe poczyniliscie y znowu towarow na pięćdziesiąt tysięcy pod czas iarmarku na przeszły swięty Mikołay w Mirze zagrabiliscie y zabrali y inne violentie y krzywdy poczyniliscie im przez co powtore tak pierwsze, iako y poslednieysze zaręki, ale i inne poeny y vigor prawa dla rebellyi waszey popadliscie, nim tedy o to wszytko sprawa do sądzenia w sądach naszych assessorskich przypadnie, wskazuiemy wam surowo, abyście pomienionym żydom synagogi Minskiey y dawno y teraz swieżo zabrane towary koniecznie powrocili y szkody im nagrodzili, pas wolny y przeyscie przez

Brzescie y przez inne mieysce onym nie zabraniali y żadnych gwałtow, grabieży, zasadzek iuż więcey od tych czas im nie czynili, ale we wszelakim pokoiu z niemi się obchodząc ostatniey decisyey sprawy u sądu naszego assessorskiego z niemi czekali, gdzie sąd nasz co komu należeć będzie słusznosci wynaydzie y skaże, ynaczey nie czyncie pod troiakiemi zarękami respectem pierwszych y pod utraceniem cale starszenstwa waszego, nie oddalaiąc ich także od rad y schadzek waszych y owszem ich wolną przepuszczaiąc, spokoynie z nimi żyiąc, na ostatek y pod innemi paenami y rigorem prawa na przeciwnych zarękom naszym obostrzonym. Dan w cancelarij naszey wielkiego xięstwa Litewskiego, dnia iedynastego miesiąca January, roku Panskiego tysiąc sześćset osmdziesiąt piątego, panowania naszego iedynastego roku. У того листу его королевской милости печать великого князьства Литовского притиснена, а подпись руки тыми словы: Marcian Oginski, kanclerz wielki wielkiego xięstwa Litewskiego. Который же тотъ листъ его королевской милости за поданемъ оного черезъ особъ верху мененыхъ до актъ есть до книгъ кгродцкихъ Минскихъ принятъ, актиковань и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1682—1690 годъ, № 11788, л. 454—455.

№ 103.—1685 г. Января 21.

Явка списка товаровъ, которые Брестскими евреями были забраны у Минскихъ евреевъ.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ пятого, месеца Генъвара двадъцать первого дня.

На въраде кгродскомъ в замку господарскомъ Минскомъ, передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володковичомъ городъничимъ и подстаростимъ Минскимъ, постановившисе очевисто жиди старшие синакгокги Минской оповедали, покладали и ко акътикованю до книгъ кгродскихъ Минскихъ подали реестръ забраня товаровъ презъ жидовъ Бреских, рукою власною его милости пана писара и подъстаростего замъку Минского писаный, на речъ в немъ нижей выражоную, тымъ же жидомъ старшимъ синакгокги Минской служачий и належачий, просечи, абы тотъ реестръ былъ до книгъ кгродскихъ Минскихъ принятъ, акътикованъ и уписанъ, который, уписуючи у книги слово до слова, такъ се в собе маетъ: Regestr towarow żydow Minskich aresztowanych za dług winny iasnie oswieconego xiążęcia iegomosci pana podkanclerzego wielkiego xięstwa Litewskiego, na obligi trzynascie tysięcy: iuchta żyda Leyzera Pinchasowicza ciukow czterdziescie, w ktorych po par trzy skur; u tegoż par osmnascie, Jcka Fiszelewicza iuchta par sto dziesięc; Rubina Dawidowicza sukna rożnego lundyszowego postawow osm, tegoż żyda papieru ryz sześć cienkiego; iuchta kamieni dwadziescia, Wulfa Maiorowicza iuchta par dziewęćdziesiąt, wago Minsko kamieni trzydziescie dziewięc y funtow dwadziescia y cztyry, Jlli Rubinowicza iuchta ciukow siedmnascie po par trzy, Wulfa Szawłowicza ciukow sześć po par trzy, Nachima Wulfowicza iuchtu ciukow piętnascie po par trzy. Te towary są aresztowane w wadze przezemnie zesłanego od iegomosci pana starosty Mirskiego. У того реестру подпись руки тыми словы: Jan Kondratowicz pisarz zamku Mirskiego. Который же тотъ реестръ за поданемъ оного до актъ черезъ особъ верху мененыхъ есть до книгъ кгродъскихъ Минскихъ принятъ, актикованъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1682 1690 годъ, № 11788, л. 456.

№ 104.—1685 г. Января 21.

Явка списка товаровъ и денегъ, которые Брестскими евреями были забраны у Минскихъ евреевъ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмдесятъ пятого, месеца Генъвара двадцать первого дня.

На въраде кгродскомъ в замку господарскомъ Минъскомъ, передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володковичомъ, городничимъ и подстаростимъ Минскимъ, постановивъшисе очевисто енералъ воеводства Минъскаго Анъдрей Олехновичъ оповедалъ, покладалъ и ку акътикованью при занесеной протестации до книгъ кгродскихъ Минскихъ подалъ реестръ забранья товаровъ и инъныхъ розныхъ спленъдоровъ презъ жидовъ старшихъ синакгокги Бреской жидомъ синакгокги Минской, на речъ в немъ нижей выражоную, жидомъ старшимъ синакгокги Минской служачий и належачий, просячи абы тотъ реестръ былъ до книгъ кгродскихъ Минскихъ акътикованъ и уписанъ, который уписуючи у книги слово до слова, такъ се в собе маетъ: Regestr zabrania towarow w miescie Mirze przez żydow Brzeskich u żydow Minskich, w roku przeszłym tysiąc sześćset osmdziesiąt czwartym, miesiąca 7 bra, rożnych dni, krom zabranych sukień y towarow na regestrze iegomosci pana starosty Mirskiego specifikowanych. Naprzod u żyda Nachima Ulfowicza y towarzysza iego Szlomy wzięto sorokow soboli trzy wysokiego gatunku, kożdy sorok po trzy tysięce złotych kosztuiące, złotych dziewięć tysięcy; u tegoż wzięto sznurow pereł osminascie wielkich urianskich, kosztuiące złotych dwa tysiąca; u tegoż wzięto pierscieni szczero złotych trzy, w iednym trzynascie dyamętow, kosztuiące złotych tysiąc dwiescie; w drugim pierscieniu dyiamętow pięć, kosztuiący złotych tysiąc, w trzecim pierscieniu szczero złotym, w nim kamień szafirowy wielki, kosztuiący złotych sześćset, u tegoż wzięto gotowych pieniędzy złotych dwa tysiąca; u żyda Wulfa Maiorowicza wzięto konak szczero złoty, rubinami y dyiamętami sadzony, w nim sztuk osmnascie, kosztuiący złotych trzy tysiące; u tegoż wzięto łancuch szczero złoty, ważący osmdziesiąt czerwonych złotych, kosztuiący złotych tysiąc; u tegoż żyda wzięto pare manelej szczero złote, rubinami y szmaragdami sadzone, ważące piętnascie czerwonych złotych, kosztuiące złotych sześćset; u tegoż wzięto pas srebrny pozłacany, roboty ryskiey, perłami urianskiemi wielkiemi sadzony, w nim pereł dwiescie, kosztuiący złotych tysiąc; u tegoż gotowey summy wzięto złotych tysiąc pięcset; u żyda Wulfa Szawlowicza wzięto pięć błamow futra pupkow sobolich, wysokiego gatunku, kosztuiące złotych dwa tysiące pięćset; u tegoż wzięto ieden sorok soboli, kosztuiący złotych tysiąc pięcset; u tegoż wzięto trzy bunty lisow moskiewskich, kosztuiących złotych osmset; u tegoż wzięto rysiow przednich dziesięć, kosztuiących złotych cztyrysta; u tegoż wzięto sorokow dwa kunic, kosztuące złotych cztyrysta;] u tegoż wzięto dziesięć błamow futra sibirkowego moskiewskiego, kosztuiące zlotych pięcset; u tegoż gotowey summy wzięto złotych tysiąc osmset. U żyda Abrama Szapsaiewicza y towarzysza iego Jlli Jzraelowicza wzięto u nich sorokow pięć kunic, kosztuiące złotych tysiąc dwiescie; u tychże wzięto wilkow trzydziescie moskiewskich przednich, kosztuiące złotych cztyrysta pięcdziesiąt, gotowey summy złotych tysiąc. U żyda Gierszona Jllaszewicza wzięto gotowey summy złotych dwa tysiące pięcset dwadziescia sześć. U żyda Jzaka Tisielewicza wzięto gotowey summy złotych dwiescie pięcdziesiąt siedm y groszy piętnascie. U tychże żydow Minskich, krom zabranych sukień, na regestrze pana starosty Mirskiego specyfikowanych, osobliwie po gospodach rożnych grabieżnym sposobem zabrano sukna rożnego coloru y rożney ceny postawow szesnascie, letko rachuiąc kożdy postaw po złotych szesciudziesiąt y piąciu, co uczyni summą złotych sto czterdzieście; harusu rożnego coloru tegoż czasu zabrano sztuk dwanascie, ogulnie rachuiąc, kosztuiący złotych sześćset; u tychże żydow zabrano rąmbku sztuczek dwadziescia pięć, rachuiąc kożdą sztuczke po kop trzy groszy liczby litewskiey, złotych sto osmdziesiąt siedm y groszy piętnascie, u tych że żydow wzięto gotowey summy złotych sześćset dziewięcdziesiąt siedm. Tymże żydom

Minskim iadącym z iarmarku Mirskiego do Minska rożnych towarow w miasteczku Stołpcach przez żydow Brzeskich y arędarza Wołożynskiego na imie Szlome Sielomonowicza zabrano na złotych cztyry tysiące. Suma summarum czyni złotych czterdziescie dwa tysiące. Ktory ten regestr przy protestacy przezemnie Andrzeia Olechnowicza, ienerała woiewodztwa Minskiego w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiąt piątym, miesiąca January dwudziestego pierszego dnia do akt grodu Minskiego iest podany. У того реестру подпись руки енеральское тыми словы: Andrzey Olechnowicz ieneral iego królewskiey mosci woiewodstwa Minskiego. Который же тотъ реестръ за поданемъ оного до актъ черезъ енерала верху мененого есть до книгъ кгродцкихъ Минскихъ принятъ, акътикованъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1682—1690 годъ, № 11788, л. 457—458.

№ 105.—1685 г. Февраля 5.

Донесеніе возныхъ о разборѣ дѣла по участію Вилкомирскаго еврея Лазаря Рѣзника въ кражѣ вещей и документовъ въ Шешолѣ—имѣніи Виленскаго епископа.

My ienerałowie iego królewskiey mosci woiewodstwa Wilenskiego oznaymuiemy tym naszym relacynym przyparęcznym kwitem o tym, iż w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiąt piątym, miesiąca Lutego, piątego dnia, my ienerałowie maiąc z sobą stronę szlachtę osiadłą pięciu szlachcicow pana Adama Kulikowskiego, pana Stephana Olechnowicza, panow Jana y Matysa Klimowiczow, a pana Jana Zaborskiego, za użyciem iegomosci pana Stanisława Dowgiały, iezdziliśmy z stą stroną także z zesłanym od iasnie wielmożnego iegomosci xiędza Alexandra Kotowicza biskupa Wilenskiego iegomoscią panem Janem Romanowskim, zawiadowcą na ten czas maiętnosci Szeszolskiey y z poddanemi Szeszolskiemi, obwinionemi w uczynku złodzieystwa, mianowicie z Pawłem y Mikołaiem Budrami do dworu iego królewskiey mosci Wiłkomirskiego dla sprawiedliwosci z żyda Łazarza Rzeznika, domem mieszkaiącego w Wiłkomierzu, na ktorego tegoż czasu okowani w kaydanach skarżyli się przerzeczeni poddani Szeszolscy Budrowie, że u nich ochędostwo iegomosci pana Stanisława Dowgiały, także sprawy, obligi, blankiety według osobliwey żałoby aktora pomieniony żyd Łazarz taiemnie, w dom ich przyiachawszy, czyniąc podstempek, wykupił mimo obwołanie na targach y w szkole żydowskiey uczynione; przez co ten to Łazarz w toż złodzieystwo spolnie z chłopami Szeszolskiemi popadł. Na którym terminie pan Romanowski zawiadowca Szeszolski, postanowiwszy przerzeczonych poddanych Budrow przed iegomoscią panem Gronskim, czesnikiem Nowogrodzkim, podstaroscim prowentowym Wiłkomierskim we dworze Wiłkomierskim, przy nas ienerałach y wielu ludziach y szlachty także przed wysadzonemi do tey sprawy od iasnie wielmożnego iegomosci pana Michała Damunta Siesickiego, woiewody Menskiego, starosty Wiłkomirskiego, który iegomość sam na ten czas był w Wiłkomierzu, pokładał piniądze y fanty kociołek y kożuch i inne fanty, ktore żyd Łazarz, kupuiąc rzeczy y sprawy u pomienionych Budrow dał był, prosząc aby to odebrał iako swoie, a ochędostwo y sprawy y obligi aby wrócil wcale, a za zwiedzenie poddanych i za złodzieystwo aby był pokarany. Na ktorą mowę żyd Łazarz rzeznik przy nas ienerałach i wszystkim zgromadzeniu, także przy żydach starszych szkoły Wiłkomierskiey, mianowicie Abramie Jakubowiczu, Lewku Szakowiczu, także inych starszych kahału Wiłkomirskiego, przy iegomosci panu Dowgiale, iako samym aktorze tey sprawy, dobrowolnie wyznał, że suknie, rząd, kufel srebrny kupił od pomienionych Budrow poddanych Szeszolskich, także insze rzeczy, a spraw zaparł

się, ale pomienieni Budrowie poddani Szeszolscy, skowani będąc powtornie przeswiadczali przed temże zgromadzeniem y przed nami ienerałami, mowiąc, ześ ty do nas na wiosnę przyiachał w tem roku y resztę rzeczy, także sprawy wszystkie u nas pobrałeś, gdzie żyd Łazarz powtornie zaparł się, a iegomość pan Dowgiało, także zesłany od iasnie wielmożnego iegomosci xiędza biskupa Wilenskiego iegomość pan Romanowski prezentowali się mowiąc, gdzie iedno tam i drugie musi bydz, a że do ochędostwa y częsci srebra przyznał się żyd, ktore wiedząc y znaiąc, w bliskosci o mile drogi mieszkaiąc, suknie znaiąc mimo obwołanie y zapowiedzi pokupił, to y o sprawach y obligach wie y iuż oblig na trzy tysiące summy Jachimowi żydowi Wilenskiemu złosliwie oddał, ktory to Jachim maiąc oblig u siebie zaparł się długu, przysiągł krzywoprzysięstwo zdradą, rotą popełnił. A zatym prosili aby iegomość pan podstarosci Wiłkomirski tego to żyda iako w złodzieystwie poszlakowanego wydał, abo go w sequestrze zatrzymać rozkazał. Na co powiedział iegomość pan Gronski że u mnie na urzędzie żyd Łazarz rzeznik srebro, kufelek mały rząd biały, też . . . . .y inne rzeczy prezentował y nie winien ten żyd. Na co odpowiedział iegomość pan Dowgiało: nie mogł żyd tego praezentować, bo zapowiedzi były y obwołania na targach y było by to przeciwko aktykacyą urzędu tegoż Wiłkomirskiego. Po ktorey kontrowersyi pomienieni żydzi starsi Wiłkomierscy, nie dopuszczaiąc, aby żyd Łazarz był wydany abo sequestrowany, tegoż czasu wzieli go na parękę, mowiąc iakośmy na pierszym terminie z temiż poddanemi Budrami od jasnie wielmożnego iegomosci xiędza biskupa Malenskiego administratora na ten czas biskupstwa Wilenskiego sługa iegomosci iegomość pan Zdrowski dnia dwudziestego piątego Nowembra, roku 1684 był ziechał, wzieliśmy tego żyda Łazarza na parękę y dotrzymaliśmy go, tak y teraz bierzemy i do rozprawy dotrzymać obiecuiemy, pod zapłaceniem wszytkich szkod, które sobie mieni iegomość pan Dowgiało, ieslibyśmy go do ostatniego stopnia prawa nie stawili. A tak my ienerałowie iako na pierszym terminie imieniem pomienionego iegomosci xiędza Benedikta Zuchorskiego biskupa Malinskiego przy iegomosciu panu Zdrowskim tymże żydom starszym urzędownie przyparęczyliśmy, tak y teraz imieniem iasnie wielmożnego iegomosci xiędza biskupa Wilenskiego, przy dozorcy iegomosci Szeszolskim panu Janie Romanowskim ktory także imieniem iegomosci pana Stanisława Dowgiały tego to żyda Łazarza rzeznika przed iegomoscią panem Gronskim podstaroscim Wiłkomierskim temże żydem starszym mianowicie Abramowi Jakubowiczowi, Lewkowi Izakowiczowi, Irszy Solomonowiczowi, Peysachowi Zacharewiczowi, Jakubowi Lewkowiczowi y całey szkole przyparęczyliśmy w summie czterdziestu tysięcy złotych, aby go do ostatniego punktu prawa dotrzymali, ktorą parękę będąc przytomni przyieli obiecawszy do każdego sądu y prawa stawić do ostatniey rozprawy, gdzieśmy o zapisanie tey paręki iegomosci pana podstarosciego prowentowego upraszali y sam iegomość pan Dowgiało także iegomość pan Romanowski o toż prosili, a pieniądzy pokładanych y fantow przyiąć nie chcieli. Na to się aktorowie protestowali y na tośmy dali ten nasz kwit z podpisem ręki naszey. Pisan roku, miesiąca y dnia wyż pisanego. Jan Kazimierz Zarzecki, ienerał iego krółewskiey mosci woiewodztwa Wilenskiego. Jan Dubrowski generał Jego krółewskiey mosci woiewodztwa Wilenskiego ręką swą.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда за 1686 годъ, № 4568. Док. № 10.

№ 108.—1685 г. Апрѣля 5.

Рѣшеніе по дѣлу о покражахъ, произведенныхъ Галабудами у еврея Переца Гошковича и другихъ лицъ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ пятого, месеца Апрыля пятого дня.

В рочъки кгродские Апрылевые судовъне у Слониме отправованые передъ нами Казимеромъ Воловичомъ хоружычомъ Виленскимъ на местцу его милости пана подстаростего водле права засажонымъ, Бартломеемъ Владыславомъ Пружанскимъ судьею, а Алекъсандромъ Зенковичомъ подчашымъ и писаромъ врадниками судовыми кгродскими повету Слонимского, будучыми отъ вельможъного его милости пана Стефана Фронцъкевича Радзиминского, старосты Слонимского, кгды с порадку реестрового ку суженью нашому прыпала справа его милости пана Конъстантого Владыслава Булгака, подстолего и подстаростего Слонимского, колекги нашого, в довоженью справедливости жидови Перцови Гошкевичови, арендарови своему корчъмы Одкгиновское зъ Павлюкомъ и Андреемъ Галабудами, которые подъ жалуючымъ выгодовалисе, а теперь яко се сами назвали Михаловъскими и зъ Ганною Робъцевичовною жоною Павълюка Галабуды, яко въ спольной раде и намове зъ собою до злыхъ учынковъ нижей мененыхъ будучыми, за позъвомъ о розные крадежы розныхъ часовъ через объжалованыхъ особъ впередъ розной шляхте поблизу мешкаючой и подданымъ розныхъ селъ поделаные, а потомъ и подорожънымъ людемъ гостинцомъ едучымъ и в корчме жалуючого Одкгиновъской на попаскахъ и на ночлегахъ стоячымъ, а на остатокъ и самому помененому жыдови арендару тамошнему через покраденье розныхъ часовъ не мало речей на золотыхъ трыста и большъ шкодъ почыненье, презъ што отъ тое корчъмы тымъ злодействомъ своимъ людей одстренчене, корчъмы и самого господара в подозренье подане и ославене. О которое злодейство одъ розныхъ пановъ обывателевъ повету Слонимского Радвиловъского и одъ Кгиновской шляхты не пооднокротне на згромажоныхъ копахъ, за прыличныхъ злодеювъ узнаные и декретомъ кгродскимъ Слонимскимъ на горло объвешенемъ были вказаными, в которомъ злодействе и до тыхъ часъ неустаючы, в року теперешнемъ тисеча шестьсотъ осмьдесятъ пятомъ, месеца Февраля девятого дня о украдене через Павълюка и Андрея Галабудовъ млодзену его милости пана Быховца, старосты Литынского, в помененой корчъме жалуючого Одкгиновской ночуючому пистолету зъ покровцомъ пры седле и инныхъ речахъ жыдови арендарови до схованя даного, о предане оного слосарови Семену Олехновичу в месте Слониме, в дворе его милости пана подкоморого Слонимского мешкаючому, о который пистолетъ, кгды помененому жыдови арендару, яко тое корчъмы господару вина дана была, который оного розно шукаючы и помененого млодзяна съправуючы на золотыхъ тридцать выдалъ, а з особъна тотъ пистолетъ у слосара Слонимского окупуючы золотыхъ полсема заплатилъ, а через Анъдрея Галабуду жывучы на аренде у карчъме жалуючого в Радвиловичахъ на грудку будучой, аренды з нее прыходячое золотыхъ двадцати не заплаченье и тое корчъмы спустошенье, в которомъ спустошенью шкоды на золотыхъ шестьдесятъ учиненье и самыхъ не ведеть где поутеканье. За тымъ где бы се оказать могли до злапаня и конвинкованя оныхъ, яко вжо приличныхъ злодеювъ, о шкоды и вины правные. До которое справы за прыволанемъ через енерала рочковъ пильнуючого сторонъ до права его милость панъ подстолий и подстаростий Слонимский самъ особою своею и з умоцованымъ своимъ, панемъ Анъдреемъ Зверовичомъ становилъ и моцъ до мовенья речы оному устне злетили, а по-

званые Павлюкъ и Анъдрей Галабудове и жона Павлюка Галабуды не становили. Затымъ умоцованый поводовый поданого по Галабудовъ Павлюку и жоне его на именью ихъ Водкгиновичахъ в повете Слонимскомъ лежачомъ, а по Анъдрею до крамъ в месте Слониме прыбитого черезъ енерала повету Слонимского Яна Анътоновича сознаньемъ его того позву днемъ передъ рочками учыненымъ слушне и правъне доведшы и трое воланье пильности стороны своей на томъ позве написаное оказавшы, жалобу зъ него о вышъ мененую речъ, а шырей о том позве описаную преложывшы, на доводъ самое речы, покладалъ процесъ екъстрактомъ с книгъ кгродскихъ Слонимскихъ в дате року теперешнего тисеча шестьсотъ осмьдесятъ пятого, месеца Февъраля двадцать семого дня одъ его милости пана подстолего и подстаростегo Слонимского о тое покраденье на Галабудовъ занесеный, а затымъ цытуючы право посполитое статутовое, артыкулъ семый зъ розделу чотырнадцатого вздания позваныхъ особъ, поневажъ до права не становятъ, на упадъ въ речы и такъ за почыненыи в крадежахъ шъкоды совито осмисотъ трыдцати семи золотыхъ на именичу ихъ Водкгиновичахъ в повете Слонимскомъ лежачомъ и инныхъ всякихъ добрахъ ихъ яко и самыхъ позваныхъ особъ на горло обешенемъ вскazанья и до отправы за поменый вcказъ на всякихъ ихъ добрахъ порадкомъ правнымъ приходить вольности зоставленя его милости пану подстолему и подстаростему Слонимскому у насъ враду просилъ и домавялъсе. А такъ мы врадъ въ той справе его милости пана Константого Владыслава Булгака подстолего и подстаростегo Слонимского колекги нашого в довоженью справедливости жидови Перцови Гошковичови арендарови своему корчъмы Одкгиновское зъ Павлюкомъ и Анъдреемъ Галабудами, которые подъ жалуючымъ выгодовалисе, а теперь, якосе сами назвали Михаловскими и зъ Ганною Рабъцевичовною—жоною Павлюка Галабуды яко в спольной раде и намове з собою до злыхъ учынковъ нижей мененыхъ будучыми, за позвомъ о розные крадежы розныхъ часовъ черезъ объжалованыхъ особъ впередъ розной шляхте поблизу мешкаючой и подданымъ розныхъ селъ паделане, а потомъ и подорожнымъ людемъ гостинцомъ едучымъ и в корчъме жалуючого Одкгиновской на попаскахъ и на ночлегахъ стоячымъ, а на остатокъ и самому помененому жыдови арендару тамошнему черезъ покрадене розныхъ часовъ не мало речей на золотыхъ трыста и большъ шкодъ почынене, презъ што одъ тое корчъмы тымъ злодействомъ своимъ людей одстренчене, карчъмы и самого господара в подозрене подане и ославене. О которое злодейство одъ розныхъ пановъ обывателевъ повету Слонимского Радвиловской и Одкгиновской шляхты не по однокротне на зграмажоныхъ копахъ за прыличныхъ злодеiовъ узънаные и декъретомъ кгродскимъ Слонимскимъ на горло объвешенемъ были вскazаными, в которомъ злодействе и до тыхъ часъ не устаючы, въ року теперешнемъ тисеча шестьсотъ осмьдесятъ пятомъ, месеца Февъраля девятого дня о украдене черезъ Павълюка и Андрея Галабудовъ млодзену его милости пана Быховца, старосты Литынского, в помененой карчъме жалуючого Одкгиновской ночуючому пистолету зъ покровцомъ пры седле и инныхъ речахъ жыдови аренъдарови до схованя даного, о продане оного слосарови Семену Олехновичу в месте Слониме в дворе его милости пана подкоморого Слонимского мешкаючому; о который пистолетъ, кгды помененому жыдови арендару, яко тое корчъмы господару, вина дана была, который оного розно шукаючы и помененого млодзена стравуючы на золотыхъ трыдцать выдалъ, а з особъна тотъ пистолетъ у слосара Слонимского окупуючы золотыхъ полъсема заплатилъ и черезъ Анъдрея Галабуду, жывучы на аренде у корчъме жалуючого в Радвиловичахъ на грудку будучой, аренды з нее прыходячое зо-

лотыхъ двадцати незаплачене; и тое корчъмы зъпустошене; в которомъ спустошенью шкоды на золотыхъ шестьдесятъ учынене и самыхъ не ведетъ где поутекане, затымъ где бы се оказать могли до злапанья и конвинкованья оныхъ, яко вжо прыличныхъ злодеювъ о шкоды и вины правные, ижъ Павълюкъ и Анъдрей Галабудове и жона Павлюка Галабуды будучы о то позваными яко се сами до права не становили, такъ и никоторое ведомости намъ враду и стороне своей не учынили. Про то мы врадъ оныхъ яко права посполитого не послушныхъ в року завитомъ на упадъ в речы вздаемъ, а водъле права и домавяня се умоцованого поводового за почыненье черезъ тыхъ Галабудовъ в крадежахъ шкоды совито осмьсотъ трыдцать семь золотыхъ на именичу ихъ Одкгиновичахъ в повете Слонимскомъ лежачомъ, на которомъ о то позовъ показано и на инныхъ вшелякихъ добрахъ ихъ лежачыхъ, рухомыхъ и сумахъ пенежъныхъ где кольвекъ будучыхъ; а самыхъ преречоныхъ особъ Павълюка и Анъдрея Галабудовъ, яко вжо прыличныхъ злодеювъ за таковый ихъ выступокъ на горло объвешенемъ; а же се до права не становятъ, тогды на лапане и за улапанемъ на горле конвинковать его милости пану подстолему Слонимскому и тому жыдови арендару его милости всказуемъ и до отправы за помененый всказъ на всякихъ позваныхъ добрахъ порадкомъ правнымъ черезъ енерала приходитъ его милости пану подстолему Слонимскому вольность зоставуемъ. Которая справа якосе агитовала до книгъ кгродскихъ Слонимскихъ есть записана.

Изъ актовой книги Слонимскаго гродскаго суда за 1685—1688 г., № 7888, л. 7—8.

№ 107.—1685 г. Августа 29.

Явка листа польскаго короля Яна III, которымъ вновь приказываетъ Брестскимъ евреямъ не притѣснять въ торговыхъ дѣлахъ Минскихъ евреевъ и возвратить послѣднимъ заграбленное у нихъ имущество.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ пятого, месеца Авъгуста двадцать девятого дня.

На враде господарскомъ кгродскомъ Минскомъ передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володъковичомъ городъничимъ и подъстаростимъ Минскимъ, постановившисе очевисто жидъ Давидъ Іозефовичъ, школьникъ синакгокги Минской оповедалъ, покладалъ и до актъ подалъ листъ его королевской милости упоминальный з канцелярии великой великого князьства Литовъского выданый, належачий жидомъ старшимъ синакгокги Минской, просечи, абы былъ акътикованъ и до книгъ уписанъ, который уписуючи у книги слово до слова такъ се в собе маетъ: Jan trzeci z Bożey łaski król Polski, Wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Żmuydzki, Mazowecki, Jnflaski, Podolski. Niewiernym żydom starszym y całemu kahałowi Brzeskemu. Już po kilka krotnie suplikuią żydzi sinagogi Minskiey, że wy pretenduiąc sobie nad nimi nieiakieś starszenstwo, do swoiey onych pociągacie władzy, o co gdy iuż zaszły były do sądu assessorskiego na przeszłą cadentią po was mandaty, przed sąd przypuszczać sprawy nie chcieliscie y compromissem swoim, ktory potym iuramentem potwierdziliscie acquiaetować żydow Minskich in toto obiecaliscie, czego żescie nie dotrzymali, tedy wszytek termin prawny nazwać się musi nim tedy skuteczna y finalna sądu iego królewskiey mosci zadwornego assessorskiego nastąpi decisia, teraznieyszym listem naszym upominamy, ażebyscie żadnych krzywd y przeszkod na wszelkich targach y iarmarkach żydom Minskim będącym sami przez się

y przez subordinowane osoby czynić nie ważylisię, y owszem się spokoynie aż do skonczenia sądu króla iegomosci te sprawy sprawowáli pod penami y zarękami takowemiż, iako y w przeszłym liscie zaręcznym są założone, to iest piąciu tysięcy czerwonych złotych y pod utraceniem starszenstwa swego mieć chcemy. J owszem, ktorescie teraz swieżo violentie y grabieże poczynili, one we wszytkim strony uspokoili, boć by iuż to iawne było wasze przeciwko prawu sprzeciwienstwo, na kture nie respectuiecie, inaczey tedy dla łaski naszey a z powinnosci swey nie uczynicie. Pisan w cancellaryi naszey wielkiego xięstwa Litewskiego dnia dziesiątego miesiąca Augusta, roku tysiąc sześćset osmdziesiąt piątego. У того листу его королевской милости упоминального при печати великой великого князьства Литовского подъпись руки тыми словы: Marcian Oginski canclerz wielki wielkiego xięstwa Litewskiego. Который же тотъ листъ его королевской милости упоминальный за поданемъ оного, до актъ книгъ кгродскихъ Минскихъ есть принятъ актикованъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1682—1690 г., № 11788, л. 595—596.

№ 108.—1685 г. Августа 29.

Явка удостовѣренія Заблудовскаго старосты о томъ, что въ Заблудовѣ являлись къ условленному сроку уполномоченные отъ Минскихъ евреевъ для заключенія мировой сдѣлки съ Брестскими евреями; но послѣдніе не явились.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ пятого, месеца Авъгуста двадцать девятого дня.

На враде кгродскомъ в замку господарскомъ Минъскомъ передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володковичомъ городничимъ и подстаростимъ Минъскимъ постановившисе очевисто Лейба Якубовичъ жидъ места его королевской милости Минъского, покладалъ и ку актикованю подалъ листъ атестацыйный, выданый отъ его милости пана Тобиаша Пенъкальского, старосты Заблудовъского, просечи, абы тотъ листъ былъ до книгъ кгродскихъ Минъскихъ принятъ, актикованъ и уписанъ. который слово отъ слова такъ се в собе маетъ: Czynię wiadomo, iż przybywszy do Zabłudowia dway żydzi zesłani z mocą sobie zupełną daną od całego kahału miasta króla iego mosci Minskiego zaporprzysiężonemi na dziesiąciu Bożego przykazania dnia czternastego Maia, w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiąt piątym na seymie w Warszawie odprawuiącym się żydow kahału Brzeskiego, ktorzy, spor z Minskiemi maią żydami y wykonaniem przed starszemi żydowskiego kahału Grodzienskiego, Wilenskiego y innych kahalow, iż mieli pro finali przez starszych swoich żydowskich, to iest rabinow kahału Brzesckiego, Grodzienskiego, Pinskiego y Wilenskiego podług przysięgi swoię decisione we wszytkim per compromissionem tak do Zabłudowia ziachawszy się swoie uspokoić miedzy sobą, co żydzi Minscy maią do Brzeskich praetensie na dniu pierwszego miesiąca Augusta, w roku niniesznim tysiąc sześćset osmdziesiąt piątym. Ktorego terminu żydzi zesłani z Minska nie uchybiaiąc comparuerunt tu do Zabłudowia, zkąd widząc, iż nikogo z Brzescia niemasz, posyłali od siebie do Brzescia, oznaymuiąc o sobie, iż na termin przybyli do Zabłudowia, upominaiąc się, aby przyieżdżali y przysięgi swoie dotrzymywali; ale asz do tąd, ani posłancow swoich, ani żadney od żydow Brzeskich nie doczekawszy się wiadomosci, a obawiaiącsię, aby spraw w dalszych swoich prawnych progressow nie utracili, chcąc z nimi daley procedować prawnie, odiechali cum protestatione, ktorą w grodzie mieli o złamanie przysięgi y o nie dotrzymanie terminu na żydow Brzeskich zanieść, a mnie prosili o atestatią, abym ią dał na to, iż terminu nie uchibili, co yż własnie było y

nie mal co dzień się przedemną we dworze Zabłudowskim opowiedali, tedy daię im tę atestatią z podpisem ręki mey z przycisnieniem pieczęci moiey, ktorą dali do xiąg zamku Zabłudowskiego zapisać. Dat w Zabłudowiu dnia siodmego Augusta, roku tysiąc sześćset osmdziesiąt piątego. У того листу атестацыйнаго подписъ руки, при печати притисненой, въ тые слова писаный: Thobiasz z Małusz Pękalski łowczy Wilenski, starosta Zabłudowski. Который то тотъ листъ атестацыйный за прозьбою особы верху мененое есть до книгъ кгродскихъ Минскихъ принятъ, актикованъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1682—1690 г., № 11788, л. 597—598.

№ 109.—1688 г. Января 2.

Жалоба Яна Чарнявскаго на Виленскаго еврея Ашора Ароновича о невыполненіи послѣднимъ контракта по доставкѣ невыдѣланныхъ шкуръ.

Żałował, opowiadał y w wielkiey krzywdzie y stracie swoiey protestował się sławetny . . . . . Czarniawski obywatel y kupiec miasta iego królewskiey mosci Brodow na niewiernego Aszora Aronowicza żyda miasta iego krolewskiey mosci Wilna, pisarza cła starego komory Wilenskiey, o to, iż co w roku przeszłym tysiąc sześćset osmdziesiąt czwartym, za przybyciem pana Czarniawskiego do Wilna, obżałowany żyd Aszor Aronowicz, postanowiwszy kontrakt z panem Czarniawskim na kupienie trzech set skur wołowych niewyprawnych, ktore by każda skura po dwudziestu y dwa funtow, a namniey drugie po osmnastu funtow wagi w sobie miały y na to summę pieniędzy u żałobliwego tysiąc sto siedmdziesiąt złotych pomieniony Aszor wziął, na co y contract na pismie panu Czarniawskiemu z podpisem ręki swoiey dał, y tym contractem opisał się y obowiązał te wszytkie skury na dzień dziesiąty miesiąca Junij w tymże wysz pisanym roku, pod zaręką ważnosci rzeczy panu Czarniawskiemu do Wilna wystawić, a pan Czarniawski miał obżałowanemu reszty pieniędzy dodać, iako o tym w tym kontrakcie szerzey opisano y dołożono. Niżli obżałowany żyd, czyniąc ku wielkiey szkodzie żałuiącego, tych skur, iako się opisał na terminie pomienionym y po terminie nie wystawił y do tych czas ani summy, ani tego towaru nie oddał, o co wprzody żałuiący po przyiacielsku, nie wdaiąc się do terminow prawnych, przez ludzi wiary godnych rzemiesnikow o te skury tak na terminie, iako y po terminie upominał y według contraktu towar odebrać a resztę pięniędzy dodać gotow był. Tedy Aszor żyd nie tylko tego towaru nie oddał y contractowi zapisowemu dosić nie uczynił, ale y żadney skury nie okazał y nie miał y tych ludzi wespoł y żałobliwego z confusio odprawił. Za czym pan Czarniawski do prawnych musiał udać się terminow, gdzie wprzody u samych żydow starszych kahału Wilenskiego o sprawiedliwość prosił, a tam nie otrzymawszy skuteczney sprawiedliwosci, tedy do należnego zamkowego udał się sądu, od ktorego sądu za uroszczeniem appelacyi ta sprawa przed samym iasnie wielmożnym imscią panem woiewodą Wilenskim, hetmanem wielkim wielkiego xięstwa Litewskiego na dwoch terminach odprawowała. A że y tam skutecznego konca wziąć nie mogła, tedy do sądu iego królewskiey mosci zadwornego assessorskiego pan Czarniawski ze wszystką sprawą appelował, iako o tym dekreta doskonale w sobie opiewaią. A że po seymie blisko przeszłego roku skonczonym ieszcze do tąd sądy assessorskie odprawować nie mogły y ta sprawa przez prawo konca wziąć nie mogła. Za czym żałobliwy pan Czarniawski, będąc wielce przez to z okazyi obżałowanego w fortunie swoiey upadłym, a chcąc do swoiey co prędzey przyść własnosci, y poniesonych szkod co kolwiek prowetować, za perswazią

ludzi postronnych przyiaciół zobopolnych, te sprawę na rozsądek y uznanie ludzi kupieckich, w sposob compromissu tak pan Czarniawski, iako y obżałowany żyd Aszor puscili y dobrowolnie na ten compromis pozwoliwszy, listy compromissowe z podpisami rąk swoich na obiedwie strony dali y co kolwiek ci compromisarze w tym compromissie wyrażeni uznać mieli na tym wszytkim przestać y contentować y dosyć uczynić submittowali y tymi listy compromissowemi obowiązali się. A gdy podług tego compromissu użyci compromissarze to iest z strony pana Czarniawskiego pan Łukasz Kuczarski, pan Eytmin Bewert y pan Antoni Steckowicz, mieszczanie y kupcy Wilenscy, a z strony obżałowanego Aszora Jakub Gordon, doctor medicinae, Zyskint Uryiaszewicz y Lewko Jozephowicz żydzi miasta Wilna, tak sami z sobą, iako też y po dwa kroć z sługami iasnie wielmożnego imsci pana kanclerza wielkiego xięstwa Litewskiego, dla przysłuchania tey sprawy zesłanymi, na wielu terminach różnych miesięcy y dniy, w roku przeszłym 1685 zasiadali y uważaiąc tak wielkie straty y szkody żałobliwego różnemi sposobami te sprawę moderowali, lecz że obżałowany żyd Aszor niechcąc żałobliwego własnosci powrócić y szkod poniesionych nagradzać, zcorumpowawszy z swoiey strony compromissarzow żydow, aby we wszytkim z strony pana Czarniawskiego użytym compromissarzom chrzescianom przeciwni byli, zawsze upornie nie pozwalaiąc na żadną rzecz, ani listu compromissowego nie pokładaiąc contumaciter odchodził, mieniąc, że ia skurami tylko za sąmą isciznę dać declaruię, a szkod żadnych nagradzać nie myszlę. A gdy iuż na ostatnim terminie to iest dnia dwudziestego miesiąca Decembra wyż pisanego roku ciż compromissarze od pana Czarniawskiego, przy bytnosci obżałowanego Aszora y drugich żydow iego zasiadszy, a zasamą isciznę skurami według contractu, a za szkody y wszytkie poniesione straty tylko złotych osmset aby obżałowany żyd protestuiącemu panu Czarniawskiemu ex nunc oddał y nagrodził uznali y nakazali, w czym y żałuiący (lub na kilka tysięcy szkod ponosi) nie contradikuiąc, ale swemu compromisowemu listowi dosyć czyniąc, takowym uznaniem contentować się musiał. Tedy obżałowany żyd Aszor y na tym ostatnim terminie ani compromissu swego nie pokładał, ani też takową decizyą compromissarzow kontentować y onych słuchać nie chciał, declaruiąc, iż ia prawi ani skur nie mam, ani na takowy sąd, abym miał szkody płacić, nie pozwalam, czym samym pomieniony Aszor swoy compromis skasował, a żałobliwego do dalszych szkod y utrat przywodzi. Protestuiący tedy pan Czarniawski widząc takowe zwłoki y wielkie szkody swoie, znowu do swoiego prawnego wracaiąć się proceduru y przy uroszczoney do sądu iego królewskiey mosci zadwornego assessorskiego appelatiey stawaiąc y o to wszytko, tak o nieuczynienie wprzod contractowi, a potym compromisowi dosyć, iako też o szkody swoie, kturych na kilka tysięcy w opuszczeniu handlow, iarmarkow różnych, tudzież strawuiąc się na Bruku sam z czeladnikiem y konmi y na prawne łożąc przez dwie lecie niemal expensa, według osobliwego regestru kładzie, chcąc z przerzeczonym Aszorem u sądu iego królewskiey mosci prawem czynić y wszytkich strat swoich dochodzić, dał tę swoią protestatią do xiąg grodzkich woiewodztwa Wilenskiego zapisać.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда за 1686 годъ, № 4568. Докум. № 6.

№ 110—1686 г. Января 5.

Жалоба Виленскихъ евреевъ на притѣсненія, чинимыя имъ Вилкомирскимъ подстоліемъ Станиславомъ Антоневичемъ.

Żałowali y soleniter się protestowali Hirsz Jzraelewicz, Jozeph Łazarowicz, Łazar Michaylewicz y Marek Hirszowicz ży-

dzi ymieniem swoim y wszytkiego bractwwa szynkarzow żydow, w miescie iego królewskiey mosci Wilenskim mieszkaiących, na iegomosci pana Stanisława Woysima Antoniewicza, podstolego powiatu Wiłkomirskiego, o to y takowym sposobem, iż iegomość obżałowany maiąc contrahentią ze skarbem wielkiego xięstwa Litewskiego seymem iako antecedenter przed tym, tak y teraznieyszego blisko przeszłego podatek uchwalony czopowego y szelężnego woiewodstwa Wilenskiego, do kturego y miasta Wilenskiego szynkarze należą im con . . . . . . constitutie prawa przywileia żydom nadane, ani się sprawuiąc podług instructarza o podatkach wyraznie opisanego, sam przez się, sucolectorow swoich pisarzow, sług na to od siebie subordinowanych, a mianowicie postanowiwszy pana Krzysztofa Porcika y z pomienionemi sługami imsci y onemu nazwiski lepiey wiadomymi, bez żadney okazyi dania subtitulo podatkow pomienionych czopowego y szelężnego, mimo wiadomość iasnie wielmożnego iegomosci pana woiewody, albo iegomosci pana podwoiewodziego y iegomosci pana podstarosciego impriwata autoritate rozkazuie wysz rzeczonemu panu sukkolectorowi na domy nie tylko szynkowne żydowskie, ale y gdzie szynkow niemasz, we dnie w nocy, iako się onym podoba, nachodzić z gromadą przybraną tumulty czynić, exactie rożne boie, grabieza niepotrzebne y z wypłaconych co się z quitow dokumentaliter ukaże odbierać, grabić niesłuszne y nie byłe rzeczy wymyslać mimo instructarz in super brać, solaria wymagać, gosci przyieżdżaiących grabić, przez co skarbowi za takowymi grabieżami od onych, pożytek upada dla exactiey nieznosney. A gdy się im. obżałowanemu skarżyli, załuiący nietylko aby miał sprawiedliwość czynić, ale pochwałki na zdrowie onych odpowiadał. Ktore wszytkie szkody, exactie, przebrania nad instructarz, boie, grabieże regestrami osobliwemi czasu prawa będą dowiedzione y aprobowane. O co chcąc prawem czynić in foro competenti dał tę manifestatią do xiąg urzędu grodzkiego Wilenskiego zapisać. Што есть записано.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда за 1686 г., № 4568.—Докум. № 7.

№ 111.—1686 г. Мая 8.

Жалоба Родзевича на Виленскихъ евреевъ АшораАроновича и Арона Ершеровича и другихъ евреевъ о захватѣ денегъ и нанесеніи побоевъ.

. . . .

. . . powiatu Oszmianskiego na niewiernych żydow obywatelow miasta iego królewskiey mosci Wilenskiego nazwanych Aszora Aronowicza y syna iego Arona Aszerowicza, iako samych pryncypałow uczynku niżey mianowanego y innych pomocnikow przez nich przysposobionych w ten sposob, iż co w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiąt szostym, miesiąca Maia osmego dnia, gdy żałuiący iegomość pan Rodziewicz, maiąc swoię y iasnie wielmożnego iegomosci pana Piotra Paca starosty Zmuydzkiego sprawy na sądy główne trybunalne, z Dynęborku wyieżdżał y iuż tak różne rzeczy iako sprawy, pieniądze do skryń poskładał, tedy obżałowani niewierni wysz mienieni żydzi, nie wiedzieć czy z iakowego rankoru, czyli też z naprawy czyiey, wziowszy o wyiezdzie wiadomość, a wiedząc o niebytnosci żałuiącego na ten czas w gospodzie, jawny gwałt popełniaiąc z dragonią zamkową Dynęborską y z ynnemi ludzmi tumultem na stancyą, to iest na dom nazwany Burhardowiczowski naszedszy, skrzynie z rożnemi fantami na złotych trzysta zabrali, gotowych pieniędzy w dwoch skrzyniach w dobrey monecie złożonych y do Wilna na sprawy y na różne expensa żałuiącego nagotowanych pięc tysięcy sześćset złotych zabrali y tegoż czasu, gdy żałuiący za daniem sobie znać do gospody przypadł, samego muszkietami, bardyszami tyransko zbili y mało na smierć nie zabili, a czeladnika ża-

łuiącego szlachcica dobrego, przy koniach będącego, przy wozie, wyieżdżaiącego do Wilna z sprawami y wysz mienionemi pieniędzmi y skrzyniami, na imie pana Kazimierza Jana Dogockiego okrutnie zbili y skrwawili y nie wiedzieć z iakowey okazyi do niego maiącey, człowieka prawem ...... żadnym nie przekonanego .... związali, okowali y zaraz do miasta Wilenskiego .... poprowadzili y tu w Wilnie pod Trybunałem, nie daiąc go do ...... pod żadną warte, ale przywatnie ten żyd Aszor, zniószszy się z ynszemi żydami synagogi Wilenskiey, w kamienicy swey, w piwnicy więzili, a potym nie wiedzieć gdzie onego podzieli, czy umorzyli, czyli też gdzie indziey wywiezli. Po ktorym to gwałcie gdy po wysz mienionych potrzebach swoich żałuiący do Wilna tegoż roku miesiąca Maia szesnastego dnia na Trybunał przybył y obżałowanych żydow w miescie w Wilnie poscignoł, a gdy o ten gwałt wzięcie y o więzienie czeladnika y rapt upominaiąc się do domu ych na Żydowskiey ulicy, na przeciw szkoły mieszkaiących posłał, tedy obżałowani żydzi z dawney swey, a złey zawziętosci wrzkomo w dobry sposob na ugodę sprowadziwszy y do domu swego zwabiwszy, miasto wrocenia zabranych rzeczy y wydania czeladnika żałuiącego u siebie w wiezieniu będącego, ieszcze na dalszy contempt żałuiącego iegomosci y dalszy popełniaiąc pod sądami ichmosciow głownemi Trybunalnemi exces y swowolenstwo, wprzod słowami uszczypliwemi zkonfundowali, a potym samego żałuiącego tyransko zbili, zekrwawili, co czasu prawa obszerniey na relacyi ieneralskiey dowiedziono będzie. O ktory to gwałt, wzięcie, więzienie czeladnika, rapt, zabranie rzeczy pieniędzy y spraw różnych, kwitow obligow cerografow podwakrotną confuzyą zbicie, zranienie pana Dogockiego y niewiedzieć gdzie zadzianie czeladnika do stawienia onego y .... iawnie czynie dał tę swoią (protestac)yą do xiąg urzędowych zapisać, што есть записано. При которомъ оповеданю ставъши очевисто енералъ господарский Казимеръ Лео Савaневъский квитъ свой реляцийный ку записанью до книгъ кгродъскихъ Виленъскихъ в тые слова призналъ: Ja ienerał iego królewskiey mosci niżey na podpisaniu ręki mey wyrażony, czynie wiadomo tym moim relacynym quitem, iż maiąc przy sobie stronę szlachte panow Jana y Pawła Jwanickich, roku teraznieyszego 1686, miesiąca Maia szesnastego dnia byłem użyty od iegomosci pana Stephana Rodziewicza do stancyi iegomosci w kamienicy Wołowiczowskiey, na Niemieckiey ulicy będącey, gdzie przybywszy widziałem y oglądałem razy zsiniałe, krwią zacieкłe, ręke lewą spuchlo, na płecach raz duży, na prawey ręce także raz bardyszem zadany y innych nie mało razow, ktore te zbicie mienił żałuiący iegomosć, yż przez żydow Wilenskich Aszora Aronowicza y syna onego Arona Aszorowicza z spolney rady y namowy całego kahału synagogi Wilenskiey pierwiey w Dynęborku, w gospodzie iegomosci w domu Burhardwiczowskim, pod czas popełnionego w processie pomienionego dnia osmego Maia, gwałtu y raptu być stałe, a zatym ninieyszego roku tegoż miesiąca Maia w kamienicy namienionych żydow na ulicy Zydowskiey, wkrzkomo na ugodę sprowadziwszy, potrącenie, zranienie ...... fundowanie pod sądami głownemi trybunalnemi y jawny exces stanoł. A tak ia ienerał te rany oglądawszy opowiadanie ó tym, iż czeladnika iegomosci ci żydzi w Dynęborku wzieli czy do więzienia oddali, czyli też zamordowali, wiedzieć niemoże, słyszałem. J na to ten moy relacyny wydał kwit. Pisan w Wilnie ut supra Kazimierz Leon Sawaniewski ienerał iego królewskiey mosci woiewodztwa Wilenskiego ręką swą.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда за 1686 годъ, № 4568.—Докум. № 16.

№ 112.—1687 г. Февраля 28.

Пожалованіе королемъ Яномъ Казиміромъ еврею Иршѣ Израеліовичу плаца съ развалинами дома въ Вильнѣ.

Actikatia listu Jego królewskiey mosci w sprawie niewiernego Jrsza Jzraelewicza, faktora iego królewskiey mosci, żyda Wilenskiego do iegomosci pana Skorobogatego skarbnego wielkiego xięstwa Litewskiego pisarza ziemskiego Trockiego pisanego.

Лета отъ нароженя Сына Божого, тисеча шестьсотъ осмдесятъ семого, месеца Априля двадцать семого дня.

На враде господарскомъ кгродъскомъ воеводъства Виленского передо мною Алексанъдромъ Яномъ Мосевичомъ маршалъкомъ Лицкимъ, подъвоеводимъ Виленъскимъ, постановившисе очевисто неверъный жыдъ Гиршъ Израелевичъ, факъторъ его королевской милости, покладалъ и ку актыкованю подалъ листъ одъ его королевской милости пана нашого милостивого до его милости пана Анъдрея Скоробогатого, скарбного великого княтва Литовского, писара земъского Троцкого писаный, на речъ в немъ меновите описаную, просечы, абы тотъ листъ до актъ былъ принятъ и у книги уписанъ, который уписуючы слово до слова такъ се в собе маетъ: Jan trzeci z Bożey łaski król polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmuydzki, Wołynski, Podolski. Urodzonemu Andrzeiowi Skorobohatemu, skarbnemu wielkiego xięstwa Litewskiego, wiernie nam miłemu, łaskę naszą krolewską. Wiernie nam miły! Żądamy po wiernosci twoiey tym listem naszym, żeśmy dali przywiley nasz Jrszowi Jzraelewiczowi, faktorowi naszemu, iako zdawna zasłużonemu nam w skarbie y rzeczy pospolitey, na plac pusty z obalonym murem do niego należącym, w ulicy Niemieckiey leżący, podle kamienicy iegoż samego faktora naszego, nazwany zdawna Brzostowski, w miescie naszym Wilenskim, iako na to ma od wielmożnego podskarbiego naszego wielkiego xięstwa Litewskiego do dworzanina na podanie sobie onego podług przywileiu naszego; żądamy powiernosci twoiey, aby ni w czym przeszkody factorowi naszemu nie było, ponieważ też tam ludzie w kamienicy iego mieszkaiąc y mimo chodzących murow wielkie niebespeczęstwo maią, a do tego rożne złoczynce w tych murach tego placu zachowanie swe tam maią, a do tego często te mury walą się, tedy aby restawracya y poprawa onym była przy spokoynym dzierżeniu pomienionego factora naszego, co uczynisz wierność twoia s powinnosci swey y dla łaski naszey. Pisan we Lwowie, dwudziestego szostego Februarij, roku Panskiego tysiąc sześćset osmdziesiąt siodmego, panowania naszego trzynastego roku. У того листу при печати покоіовой подъписъ руки его королевской милости тыми словы: Jan krol. Зъ другое стороны нижей печати подъписъ руки тыми словы: Xiądz Adam Sarnowski p.p.p.p. Который тотъ листъ за поданемъ оного до актъ есть до къкигъ кгродъскихъ воеводъства Виленъского справъ вечистыхъ уписанъ.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда за 1687 годъ, № 4571. Док. 5.

№ 113.—1687 г. Марта 28.

Жалоба Виленскаго еврея Абрама Марковича на своевольныхъ людей, разграбившихъ его имущество.

Opowiadali y obciążliwie żałowali niewierni Abram Markowicz y zięć iego Jachyel Jzraelewicz—żydzi Wilenscy w wielkim żalu, utrapieniu, szkodzie y krzywdzie, w zabraniu różnych towarow, do których trzeciey części niewierny Salomon Joachymowicz żyd Wilenski należał, y innych nie mało rzeczy wyrabowaniu, o to y takowym sposobem: iż ustawicznie różney condicy ludzie rozboynicy, hultaie y kosterze,

żadney zabawy nie maiąc, po ulicach w miescie Wilenskim y po Żydowskiey chodząc, zniesieniem szkoły żydowskiey y samych żydow wycięciem, kamienic y domow funditus zniesieniem, dobra onych zrabowaniem, różnemi czasy pochwałki czynili y obiecywali, którzy wykonywaiąc te swoie przygrozki w tym roku 1687, miesiąca Marca 25 dnia, zmówiwszy się y zbuntowawszy się z sobą, upatrzywszy czas przed swiętem wielkonocnym rzymskim katholickim y paschą żydow, napadli na ulicę Żydowską, a przy nich tumult, hultaystwo rożney condicy ludzie przywiązawszy się, okna drzwi, mieszkania, sklepy, piwnicy, skrzynie siekli, rąbali y iako nieprzyiaciele rabowali. Pod czas ktorego tumultu, wpadszy do domu y mieszkania załobliwych, wedle swiętego Mikołaia będącego, okna, drzwi we wszytkich mieszkaniach wyrąbali, skrzynie, szkatuły, puzdra w niwecz posiekli, szaty, klieynoty, gotowe pieniądze, złoto, srebro, cynę, miedz, posciel, chusty białe, owo zgoła do namnieyszey rzeczy gwałtem y raptem wyrabowali, z samego załobliwego Abrama Markowicza z grzbieta suknie zdarli, tylko w białym odzieniu zostawili, ktore zabrane rzeczy na osobliwym regestrze opisane są, to iest towary, do których trzeciey częsci Salomon Jachymowicz należał; soboli, sorokow dwa y par szesnascie, za które dano złotych trzy tysiące sześćset sześćdziesiąt y trzy, rysiego futra szlamowego błamow cztyry, błam po złotych 400, grzbietow rysich par 23, kożda para po złotych 35, pupkow błamow pięć, dano za nie złotych 940, pięć sztuk kitayki wodnistey, łokci dwiescie trzydziesci pięć, pereł sznurow 5, kosztuiących złotych 265, korałow sznurow 3 z czerwoncami, kosztuiące złotych 324, łancużek szczero złoty y pierscionkow 15 ważyli czerwonych złotych 38, gotowych pieniędzy złotych 80, kuntusz tuzinkowy niebieski, jubka niemiecka tuzinkowa szara, kuntusz zielony, atłasu pięć cwierci łokcia, trąb dwie miedzianych, kabat grubrynowy, czepek białogłowski, cyna, mis wielkich osm, pułmiskow 16, talerzow 26, flasz po dwa garce cynowych trzy, lichtarz mosiężny wiszący o dwunastu swiecach, lichtarzow poiedynkowych dziewięć, sukien żydowskich par sześć, kosztuiących złotych 850, szat białogłowskich żydowskich sukienek pięc, koszuiące złotych 280; czamar dwie grubrynowych popielicami podszyte, pułczamarkow trzy grubrynowych, kabatow axamitnych cztyry z potrzebami złotemi, kosztuiących złotych cztyrysta sześćdziesiąt pięć, posciel ze wszytkim kosztuiącą złotych sto dwadziescia. Za czym załobliwe osoby tak wielką ponosząc szkodę y do ostatniey przyszedszy zguby y ubostwa, o to wszytko chcąc kożdym takowym zdraycą y rabownikiem y kto był autorem tego niezbożnego uczynku y tumultu do wzięcia wiadomosci y gdzie mogą być poznani y poscignieni prawem czynić, dali tę załobę do xiąg zapisać. Што есть записано.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда за 1687 годъ, № 4571. Док. 3.

№ 114.—1687 г. Марта 25.

Заявленіе Виленскаго еврея Яхимовича о нападеніи своевольныхъ людей на его домъ и разграбленіи его имущества.

Obciążliwie żałował y opowiadał niewierny Salomon Jachimowicz—żyd Wilenski, ze wszytkim domowstwem swoim w wielkim żalu, w utrapieniu, szkodzie y krzywdzie swoiey o to y takowym sposobem, iż ustawicznie rożney condycy ludzie rozboynicy, hultaie y kosterze żadney zabawy nie maiąc po ulicach w miescie Wilenskim y po Żydowskiey chodząc, zniesieniem szkoły żydowskiey y samych wycięciem, kamienic y domow funditus zniesieniem, dobra onych zrabowaniem, rożnemi czasy pochwałki czynili y obiecywali, ktorzy wykonywaiąc te swoie przegrozki w tym roku tysiąc sześćset osmdziesiąt siodmym, miesiąca Marca dwudziestego pią-

tego dnia, zmowiwszysię y zbuntowawszy z sobą, upatrzywszy czas przed swiętem wielkanocnym rzymskim y paschą żydow napadli na ulicę Żydowską, a przy nich tumult, hultaystwo rożney condicy ludzie przywiązawszy się okna, drzwi, mieszkania, sklepy, piwnicy, skrzynie siekli, rąbali y rabowali, pod czas którego tumultu, wpadszy do kamienicyy mieszkania żalobliwego Salomona Jachimowicza, okna, drzwi we wszytkich mieszkaniach gurnych y dolnych wyrąbali, skrzynie, szkatuły puzdra w niwecz posiekli, szaty, kleynoty, sprawy, gotowe pieniądze srebro, złoto, cynę, miedz, posciel, chusty białe, owo zgoła do namnieyszey rzeczy gwałtem y raptem wyrabowali, z samego żałobliwego z grzbieta suknie zdzierali, iakoż czapkę sobolą z głowy zdarli, u małżonki y corki iego z szyi korale zerwali, przy ktorych był duplon ważący czerwonych złotych dwa, y co na nich było zdzierali, tylko w iednych chustach, iako doma chodzili, zostawili. Ktore zabrane rzeczy na osobliwym regestrze niżey opisane są. Przy tym że rabowaniu z szkatuł przy innych rożnych sprawach, obligach cerografach, kwitaciach, ktorych pamiętać nie może, osobliwie zginoł cerograf na dwiescie piędziesiąt łokci atłasu od pana Daniela Ernesta Dewanda, mieszczanina y kupca krolewieckiego y proces na tegoż pana Dewanda uczyniony, z ktorym teraz w prawnych zostaie terminach. Przy ktorym to niezbożnym rabowaniu regestr rzeczy zabranych; naprzod, na wypłacenie długu iegomosci panu Janowi Kazimierzowi Puzynie podczaszemu Upitskiemu Dawid Jakubowicz, towarzysz żałobliwego z Lublina przysłał towaru, to iest dziesięć funtow iedwabiu szmuklerskiego, rożnego koloru . . . . . srebra nicianego funtow cztyry, złota funtow dwa, kołnierzow perskich dwanascie, grzbietow perskich sześć, grubrynu tureckiego czerwonego sztuk cztyry, grubrynu białego sztuka iedna, bewełnicy z złotymi prążkami sztuk pięć, rombkow sztuczek dwadziescia osm, płotna szwabskiego kop dwie, obrusow szląskich przednich łokci dwadziescia sztuk cztyry, to wszytko zawiązano było w kilimie perskim; własne rzeczy domowe—gotowych pieniędzy talarow sztuk piędziesiąt, szelągami złotych dwiescie, łyżek srebrnych miarnych stołowych sześć, kubeczek srebrny łotow dziesięć, puzdro rozbili, wyieli czarkę złocistą roboty awspurskiey łotow cztyry, turybularz żydowski srebrny, z rożnemi incredenciami pachnącemi do nabożenstwa żydowskiego, ważący pułgrzywny, pierscieni złotych z rożnimi kamieniami, z rubinami y z turkusami, między temi byli cztyry zastawne szlacheckie sztuk dwanascie, perełek małych zastawnych sznurkow cztyry, szlamy lisie z pod kuntusza, z karwaszami garłowemi od iegomosci pana Sworotowskiego zastawione, korale z szyi samey żydowki zerwali sznur ieden, korale od corki zerwali z duplonem, ważącym czerwonych złotych dwa, żupan palemetu przednie dobrego, kirem żółtym podszyty, żupan kindiakowy dzikawy, kirem białym podszyty z guziczkami dzikawymi, hiermak żydowski falendyszu przedniego kindyakiem włosianym podszyty, płocienko tureckie, czapkę sobolową samemu z głowy zerwali, wydra cała podszyta, suknie białogłowskie, sukienka grubrynowa wiszniowa, kirem białym podszyta, sukienka saiowa zielona, kirem żółtym podszyta, chusty różne męskie y białogłowskie, skrzynia cała. Cyna—mis wielkich dwie, pułmiskow dziewięć, talerzy cynowych sztuk piętnascie, miednicy mosiądzowe trzy, panewki miedziane dwie, lichtarzow mosiądzowych poiedynkowych cztyry, lichtarzow mosiądzowych po trzy rury dwa, możdżerz duży z tłuczkiem, kołdra wielka z bawełną, kraszeniną podszyta, pierzynę puchową z poszewką drylichową z nawłoczną płotna tkackiego, poduszek wielkich cztyry, z poszewkami drylichowemi z nawłoczkami płotna tkackiego, płotna kowienskiego sztuk pułtory, sprawy różne poszarpali y pobrali, mianowicie—cerograf na dwiescie piędziesiąt łokci atłasu od pana Daniela Dewanda dany, y proces na tegoż pana Dewanda uczyniony, osobliwie

pieniędzy matki żydowskiey, z drugiey szkatuły złotych siedmdziesiąt sześć, łyżek cztyry srebrnych zastawnych, kuntusz zastawny zielony, czapka sobolowa zieloną zastawna, obrączek trzy zastawnych szczero złotych, pierscień ieden z rubinkiem zastawny, koszuli osm białogłowskich płotna domowego, od tatarki zastawne, pułsztuczkow dwa. Zaczym tak wielką ponosząć szkodę y do ostatniey przyszedszy zguby y ubostwa, oto wszytko chcąc z kożdym takowym zdraycą y rabownikiem y kto był autorem tego niezbożnego uczynku y tumultu do wzięcia wiadomosci y gdzie mogą być porwani y poscignieni prawem czynić, dał tę żałobę do xiąg zapisać. Што есть записано.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда за 1687 годъ, № 4571. Док. № 4.

№ 115.—1687 г. Апрѣля 24.

Заемный листъ евреевъ Виленской синагоги на сумму 500 злот., взятыхъ у Томаша Булгака.

Zeznanie zapisu wyderkaffowego żydow kachału Wilenskiego ichmosciom oycom bernardynom Wilenskim służącego.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмъдесятъ семого, месеца Мая семого дня.

На рочъкахъ судовыхъ кгродъскихъ Виленъскихъ Маевыхъ порадъкомъ статутовымъ отправованыхъ передъ нами Алексанъдромъ Яномъ Мосевичомъ маршалъкомъ Лидъцкимъ подъвоеводимъ, Саломономъ Ринъвидомъ—судьею, а Михаломъ Кошъцичомъ—писаромъ, врадъниками судовыми кгродъскими, воеводъства Виленъского будучыми, постоновивъшысе очевисто Пейсахъ Мойжесовичъ, Изакъ Іозефовичъ, Ашоръ Ароновичъ, Мойжешъ Абърамовичъ, Израель Марковичъ и Ельяшъ Танхановичъ жыдзи старси сынакгокги Виленъской оповедали, покладали и признали листъ свой добровольный вечистый выдеркафовый записъ на речъ в нем нижей помененую, его милости пану Томашу Булъгаку, скарбнику Смоленъскому, служачый и належачый, который тотъ листъ устнымъ сознанемъ своимъ ствердивъши, просили, абы тотъ листъ записъ былъ до книгъ кгродскихъ Виленъскихъ прннятъ и уписанъ, якожъ прынявъши, а уписуючы у книги слово до слова, такъ се в собе маетъ: Peysach Moyżeszowicz, Jzak Jozephowicz, Aszor Aronowicz, Moyżesz Abramowicz, Jzral Markowicz y Eliasz Tanchanowicz żydzi starsi synagogi Wilenskiey ręcząc iedna za drugą osobę, imieniem całey synagogi y żydow Wilenskich, teraz y na potomne czasy będących, wiadomo czyniemy tym naszym dobrowolnym wieczystym wyderkafowym listem zapisem, iż my osoby mianowane na imie całey synagogi Wilenskiey y na potrzebe oney wzieliśmy, odebrali złotych piętsett monetą srebrną talarami, licząc talar po złotych szesciu, u iegomosci pana Thomasza Bułhaka, skarbnika Smolenskiego, ktorą to summę wnaszamy na szkołę naszą y kahał Wilenski że wiecznemi czasy trzymaiąc oną tak my sami, iako następuiący po nas, quote od nas przychodzącą, to iest złotych piędziesiąt takowąż monetą talarami, licząc talar po złotych szesciu, w dzień swiętego Ierzego swięta rzymskiego, według nowego kalędarza, do rąk iegomosci pana Matyasza Klaronskiego, sekretarza iego królewskiey mosci burmistrza Wilenskiego, a syndyka wielebnych ichmosciow oycow Bernardynow conwentu Wilenskiego oddawać mamy y następcy nasi wypłacać powinni będą. Jakoż w teražneyszym roku tysiąc sześćset osmdziesiąt siodmym, miesiąca Aprvla dnia dwudziestego czwartego pomienioną quotę złotych piędziesiąt oddaliśmy y zapłacili, przyszłe zas lata na tymże terminie w dzień swiętego Jerzego dnia dwudziestego trzeciego Apryla przypadaiącym, rok po roku wiecznemi czasy, a nie odzownemi, do rąk iegomosci pana syndyka ichmosciow oycow Bernardynow, ktore-

go natęczas ichmość będą mieli, bez żadnego zatrudnienia, monetą takowąż talarami bitemi, licząc talar po złotych szesciu, powinni będziemy y sukcessorowie nasi powinni będą. A ieżeli byśmy przepomniawszy tego listu wieczystego zapisu naszego, w ktorym kolwiek roku na terminie w dzień swiętego Jerzego quoty mianowaney do rąk syndyka ichmosciow oycow Bernardynow Wilenskich nie oddali, tedy zarazem pozwalamy y moc daiemy ichmosciom oycom Bernardynom szkołą naszę żydowską pieczęcią konwentu swego, bez należytego urżędu zamkowego zapieczętować y poty mieć oną pod pieczęcią, aż należytą quote do iegomosci pana syndyka wypłacim y wypłacenia tego kwitacią ichmosciom pokażem, czego dotrzymać my sami mamy y successorowie nasi maią pod zapłaceniem zaręki według ważnosci rzeczy, to iest piąciu set złotych w ktorą to zarękę nie tylko my starsi teraznieysi, ale inquantumby następcy po nas, abo successorowie nasi, w ktorym kolwiek punkcie ten zapis naruszyli y terminu nie dotrzymali, tedy nie tylko wolno ichmosciom szkołą naszą pieczętować, iakosie wyżey pomieniło, ale y o troiakie zaręki, w ktore przez niedotrzymanie tego listu y naruszenie onego popadli, wolno forum ichmosciom oycom Bernardynom Wilenskim y iegomosci panu syndykowi ichmosciow do wszelakiego sądu y prawa grodzkiego, ziemskiego, zamkowego, maydeburskiego, głownego trybunalnego, assessorskiego do zapozwania, lub zakazania terminem by naykrotszym, gdy my będąc zapozwani żadney exceptij ani dilacij nie zażywaiąc, tak my sami, iako sukcessorowie po nas starsi żydzi synagogi Wilenskiey, skoro weyrzawszy na list nasz, u wszelakiego sądu y prawa zarękę troiaką zapłacić ichmosciom oycom Bernardynom Wilenskim maią, a i po zapłaceniu takowey zaręki, przecie ten list wieczysty zapis przy zupełney mocy zostawać ma wiecznemi czasy. J na tośmy dali ten nasz list wyderkafowy zapis z podpisem rąk naszych, z podpisami y pieczęciami rąk ichmosciow panow pieczętarzow od nas ustnie y oczewisto uproszonych. Ktorzy ichmość na prozbę naszą podpisać raczyli. Pisan w Wilnie roku panskiego tysiąc sześćsett osmdziesiątt siodmego, miesiąca Apryla dwudziestego czwartego dnia. У того листу добровольного выдеркафового запису подъписъ рукъ такъ самыхъ акторовъ, яко ихъ милости пановъ печатаровъ тыми словы: Peysach Moyżeszowicz, Jzak Jozephowicz, Aszor Aronowicz, Moyżesz Abramowicz, Jzrael Markowicz, Eliasz Tanchanowicz żydzi starsi synagogi Wilenskiey. Подъписъ рукъ ихъ милости пановъ печатаровъ тыми словы: Proszony pieczętarz od Peysacha Moyżeszowicza, Jzaka Jzephowicza, Aszora Aronowicza, Moyżesza Abramowicza, Jzraela Markowicza, Eliasza Tanchanowicza żydow starszych synagogi Wilenskiey do tego listu podpisuię się Jozeph Kazimierz Hliniecki, podstarosci Wilenski. Oczewisto proszony pieczętarz do tego listu od żydow starszych Wilenskich na podpisach wyrażonych Alexander Jwaszkiewicz, koniuszy woiewodztwa Trockiego. Proszony pieczętarz od osob wysz mianowanych do tego listu ręką własną podpisuię Piotr Dowgiało manu propria. Который же тотъ листъ добровольный выдеръкафовый записъ за очевисътымъ сознанемъ оного черезъ особъ верху мененыхъ есть до книгъ кгродъскихъ Виленскихъ правъ судовыхъ принятъ и уписанъ.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда за 1687 годъ, № 4571.—Докум. № 6.

№ 118.—1687 г. Іюня 5.

Явка заемнаго письма на 1000 золотыхъ, взятыхъ въ долгъ Ломазскимъ кагаломъ у Яновской Семинаріи.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ семого, месеца Юнья пятого дня.

На враде кгродъскомъ Берестейскомъ передо мною Яномъ Бекълевъскимъ подъстаростимъ Берестейскимъ, постановивъшисе очевисто жидъ Мошъко Ирщовичъ, старши кагалу Ломазкого, листъ свой обликъговый превелебъному в Богу его милости ксенъдзу Штакомеру-ресиъту семинариумъ Яновъского даный и служачый на речъ в нимъ выражоную, ку активованью до книгъ кгродъскихъ Берестейскихъ подалъ в тые слова писаный: Ja Moszko Jrszowicz, ia Moszko Jckowicz, ia Daniel Wolfowicz, ia Litman Leybowicz, ia Medel Beniaminowicz y ia Jcko Hilellowicz żydowie starsi kahału Łomazkiego, ręcząc się iedna osoba za drugą, a wszytkie za iedne poczytaiąc, zeznawamy tym listem dobrowolnym zapisem naszym komu by o tym wiedzieć należało, iż my będąc potrzebnemi summy pieniędzy złotych tysiąc polskich na potrzebę szkoły naszey żydowskiey Łomazkiey y całego kahału Łamazkiego, wzięliśmy razem, a nie porożnie monetą, w ktorey żadnego braku w sobie nie maiącą, rękoma swymi własnymi odliczyliśmy od przewielebnego w Bogu imsci xiędza Karola Sztokamera-regenta seminarium Janowskiego w Brzeskim położonego złotych polskich tysiąc, pozostałe po przewielebnym imsci xiędzu Andrzeiu Szynickim, dziekanie Janowskim, a plebanie Łomazkim, imsci zaś xiędzu reientowi zwysz mianowanemu y całemu seminarium Janowskiemu dekretem jasnie wielmożnego imsci xiędza Stanisława na Witwicy Witwickiego, z Bożey y apostolskiey łaski biskupa Łuckiego y Brzeskiego, opata Płockiego przysądzonych oddaney y zapisaney, o czym obszerniey prawo y dekret opiewaią; ktorą tą mianowano summę złotych polskich tysiąc monety, braku w sobie nie maiącey, odebrawszy od imsci xiędza regenta, mamy onemi handlować, szafować y jako naylepszy pożytek z nich przywłaszczać y przysposabiać; od ktorey summy my tedy teraznieysi starsi y po nas nastempuiące całym kahałem naszym Łomazkim y sukcessorowie nasi powinni będą imsci xiędzu Karolowi Sztekomerowi reientowi teraznieyszemu Janowskiemu samemu, iako y na potym sukcessorom imsci w kożdy rok monetą, aby w sobie żadnego braku nie miała, prowizij złotych sto polskich płacić, oddawać y dosyć czynić wiecznemi y potomnemi czasy. Ktoremu płaceniu tey prowizyey, złotych sta poczyna się termin w dzień swiętego Marcina, swięta rzymskiego, według nowego kalendarza w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiąt siodmym y tak w kożdy iuż rok po roku po sobie nastempuiący takowegoż dnia y swięta złotych stu spełna razem imsci xiędzu reientowi seminarium zwysz mianowanego y sukcessorom, albo communitati tegoż seminarium my sami y sukcessorowie nasi powinni będziemy wiecznemi czasy oddawać, ni w czym tego dnia y terminu nie pochybiaiąc pod zaręką niżey mianowaną. J to też imsci tym zapisem waruiemy y całe seminarium Janowskie— ieżeliby spustoszenie iakie, strzeż Panie Boże, przez powietrze, albo przez ogień, albo przez nieprzyiaciela Korony Polskiey y wielkiego xięstwa Litewskiego stanelo, tedy my sami, sukcessorowie po nas będące, nie wymawiaiąc się tym spustoszeniem, powinni będziemy według zapisu naszego w kożdy rok dosyć czynić pod zaręką, a zaręka ma być tey summy pieniędzy według ważnosci summy—tysiąc złotych polskich y z nagrodzeniem szkod, nakładow, krom dowodow y przysięgi cielesney, gołosłownie rzeczonych, wnosiemy tedy ewikcyą tey summy starsi kahału Łomaskiego na wszelkie dobra nasze żydowskie całego kahału Łomaskiego leżące, ruchome, summy, pieniężne y towary gdzie kolwiek będące na szkole naszey Łomaskiey, a w niedostatku tych y na osoby nasze własne y sukcessorow naszych, daiemy moc w Bogu przewielebnemu imsci xiędzu Karolowi Stekomorowi regentowi seminarium Janowskiemu tak samemu, iako y sukcessorom imsci et toti communitati tegoż seminarium, za naruszeniem tego listu zapisu naszego y nieuczynieniem dosyć, wolno nas

pozwać starszych y cały kahał Łomaski do kturego chcąc sądu y prawa grodzkiego, ziemskiego, maydeburskiego, także do sądu głownego trybunalnego wielkiego xięstwa Litewskiego y gdzie kolwiek, pod ktorym chcąc sądem, a w niedostatku tych y kapturowego sądu, albo ktory by ex laudo woiewodztwa, kturego na seymiku obranych sędziów pozwać nas rokiem zawitym y nieygleytowym wolno będzie, tak y zakazem; a my pozwani, albo zakazani będąc przed ktory kolwiek sąd, stanowszy, żadnych excepcy, dilacij, prolongacij, apellacij y innych terminow prawnych y dobrodzieystw nie zażywaiąc, ani przywileiami, ani żelaznemi listami nie zasłaniaiąc, iedno przeyrzawszy w ten nasz zapis dobrowolny, onego za słuszny y prawny przyiowszy, zarękę w nim mianowaną, za naruszeniem każdego punktu, nie schodząc z tego urzędu zapłacić, y szkody, ktore by imść xiądz regent, albo sukcessor imsci, abo communitas seminarium Janowskiego ponosiła, krom wszelkiego dowodu, tylko na gołe słowa rzeczenia imsci, albo ichmosciow nagrodzić mamy; a za niezapłaceniem ex nunc zaręki przed sądem urzędem kożdym mocno odprawę na wszelakich dobrach naszych y osobach y na szkole naszey udziałać ma; a my starsi żydowie kahału Łamaskiego ani o zły przewod prawa,ani sądu o zły wskaz pozywać nie mamy, pod tąż wyżey mianowaną zaręką. A y po zapłaceniu mianowaney zaręki vprzod się ten nasz list dobrowolny zapis przy zupełney mocy u kożdego sądu zostawać ma, aż do skutecznego uczynienia dosyć wiecznemi czasy. Na to daliśmy starsi żydowie wyżey mianowani kahału Łomaskiego ten nasz doprowolny zapis wieczysty w Bogu przewelebnemu imsci xiędzu Karolowi Sztekmerowi regentowi y całemu seminarium Janowskiemu s podpisami rąk naszych własnych y na urzędzie grodzkim Brzesckim przyznanych, przy pieczęciach, takze s podpisami rąk ichmosciow panow pieczętarzow od nas oczewisto uproszonych y ustnie imiona na podpisach rąk ichmosciow niżey wyrażonych. Pisan w Łomazach, dnia trzeciego czerwca, roku tysiąc sześćset osmdziesiąt siodmego. У того листу дебровольного запису подписъ рукъ, з жидовъского письма на польское письмо тлумачечы, тыми словы: Moszko Jrszkowicz, Moszko Jckowicz, Daniel Wolfowicz, Litman Leybowicz, Męḋel Beniminowicz, Jcko Hilelowicz. По которыхъ подъписахъ и ихъ милостей пановъ печатаровъ подъписы рукъ тыми словы: Ustnie proszony pieczętarz od wysz mianowanych osob w tym obligu podpisuię się Maciey Hołubicki, namiesnik dworu iego królewskiey mosci Łomaz. Ustnie proszony pieczętarz od tych osob mianowanych do tego obligu podpisuie Leon Żonuski. Который же тотъ листъ вечистый записъ за подaнемъ оного до актъ черезъ особу верху мененую есть до книгъ кгродъскихъ Берестейскихъ принятъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Брестскаго гродскаго суда за 1687—1688 г., № 7027, стр. 441—444.

№ 117.—1687 г. Іюля 7.

Явка дозволенія настоятеля Минскаго базиліанскаго Свято-Духова монастыря Минскому еврею Липпману Илляшевичу на право строить для себя домъ на монастырскомъ плацу.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмдесятъ семого, месеца Юля семого дня.

На враде кгродскомъ в замку господарскомъ Минскомъ передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володковичомъ городничимъ и подстаростимъ Минскимъ, постановившисе очевисто жидъ Минский Липъманъ Ильляшевичъ покладалъ и ку активованю до книгъ подалъ право на домъ и пляцъ в Минску будучый, ему самому служачое и належачое, на речъ в немъ нижей выражоную, просечи, абы тое право было до книгъ кгродскихъ Минскихъ активовано и уписано, которое

такъ се в собе маетъ: Z władzy moiey, iako przełożony tego mieysca y starszy monastyra Wozniesienskiego y swiętego Ducha zakonnikow reguły swiętego Bazylego Wielkiego, pozwoliłem stwierdzaiąc cale mieszkanie żydowi Lipmanu Jllaszewiczu na placu naszym własnym, od dawnego czasu do cerkwi swiętego Ducha należącym, na ulicy Zamkowey, z rynku idąc po prawey ręce od miedze, obok placu Jakuba Klaima krawca, a z drugiey strony uliczki idąc do swiętych Kozmy y Demiana y w tył także o miedze klasztoru panien zakonnych reguły Franciszka swiętego bernardynek, pomienionemu tedy żydu za żądanie onego mieszkać nie odmiennie trwale y statecznie, pozwalaiąc temuż wszelakie pożytki mieć y tym placem naszym władnąc, onemu samemu y żenie y potomstwu iego, a iako własnoscią, swoią szafować, komu chcąc przedać, iako dom własnym swoim kosztem pobudowany y darować, zastawić, arędować tymże prawem y niema onemu żaden przeszkody czynić y dzierżącemu od niego. A on żyd Lipman Jllaszewicz powinien czynszu z placu naszego piętnascie złotych na kożdy rok o swiętym Marcinie dawać do klasztoru naszego, sądy wszytkie przy nas samych zachowuiemy sobie, oprocz kriminalnych, te do zamku według ich prawa należeć maią. Na co dałem ten list s podpisem ręki moiey y z pieczęcią zakonną. Pisan w Minsku roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt osmego, miesiąca Nowęmbra dnia szostego. У того права печать притиснена, а подпись рукъ тыми словы: Jozaphat Brażyc zakonu swiętego Bazylego Wielkiego starszy Minski klasztoru Swiętego Ducha. А конфирмацыя в тые слова: Ten list confirmuie Gabryeł Collęda, Archiepiskop metropolita wszytkiey Rusi. Cyprian Zoczowski auditor metropolii. Prezentowany ten list w cancelarij. Ten łist we wszytkich punktach y paragrafach umacniam y stwierdzam. Anno tysiąc sześćset osmdziesiątego, dnia dwunastego Nowembra Symeon Cyprianowicz, consultor zakonu Swiętego Bazylego Wielkiego starszy Minski Swiętego Ducha m. p. Которое-жъ тое право за поданемъ оного до актъ есть до книгъ кгродскихъ Минскихъ активованъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1682—1690 годы, № 11788, л. 1260.

№ 118.—1687 г. Іюля 7.

Выпись изъ книги Минскаго базиліанскаго Свято-Духовскаго монастыря на право еврею Липману Илляшевичу владѣть домомъ и плацомъ монастырскимъ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осемдесятъ семого, месеца Юля семого дня.

На враде кгродскомъ в замку господарскомъ Минскомъ, передо мною Мартиномъ Казимеромъ Володковичомъ, городничимъ и подстаростимъ Минскимъ, постановившисе очевисто жидъ Минский Липъманъ Ильляшевичъ покладалъ и ку активованью до книгъ подалъ право на домъ и пляцъ в Минску будучий, собе служачое и належачое, просячи, абы тое право было до книгъ кгродскихъ Минскихъ активовано и уписано, которое такъ се в собе маетъ: Wypis z xiąg spraw monasterskich Wozniesienskiego y Swięto-Duskiego Minskich. Roku Panskiego tysiąc sześćset sześćdziesiątego czwartego, miesiąca Februarу dwudzestego wtorego dnia. Przedemną Aleksandrem Kraskiewiczem, w zakonie Swiętego Bazylego Wielkiego prezbiterem, na ten czas namiestnikiem od przewielebnego w Bodze iegomości xiędza Barłaama Kozinskiego, Mscisławskiego y Minskiego, archymandryty klasztoru Swięto-Duskiego Minskiego postanowionym, obecnie stanowszy szlachetny Dawid Gierhard, zdrowy na ciele y umysle będąc, iawnie, iasnie, wyraznie y dobrowolnie swoim y utsciwej Katarzyny Niedzwieckiey, niegdyś Aleksandra Chylinskiego pierwszego małżęstwa małżąki, a teraznieyszey swoiey y

potomka iey z Alexandrem Chilinskim spłodzonego imieniem zeznał, iż co miał względem wyż rzeczoney małżąki swey y potomka iey bliskość na pobudowanie domu na gruncie Kosmo-Damianskim leżącego, ob miedze strony domu zeszłego z tego swiata Jakuba Klazma w iedne, a drugą strone Samuela żyda kamienicy, a to za wlewkiem prawa zeszłemu z tego swiata Alexandrowi Chylinskiemu, małżące y potomkom iego od swiątobliwey pamięci w Bodze zesłego wielebnego oyca Constantego Witopolskiego, klasztoru Minskiego przełożonego, w roku tysiąc szeset czterdziestym dziewiątym, miesiąca Septembra czyrnastego dnia zakupieniem domu na tymże gruncie stoiącego, od sławetney Catharzyny Wasilowey Suchodolskiey dane—tedy teraz prawa swego imieniem małżąki swey y potomka iey zrzekaiąc się y tym zeznaniem swoim wlewa na Litmana Jllaszewicza, żyda y obywatela Minskiego, na tym placu, po zruinowaniu moskiewskim, za pozwoleniem przewielebnego w Bodze iegomości xiędza archimandryty Minskiego y od niego postanowionych protunc namiestnikow na tem placu buduiącego się, nie sobie, ani małżonce teraznieyszey swey, potomkowi iey prawa y przystępu, ani własności nie zachowuiąc, ale wszytko bliskość wlewaiąc na przerzeczonego Litmana Jllaszewicza, żone y potomkow iego, po którym zeznaniu iego y wlewku prawa żadney przeszkody tak od niego samego, iako małżąki onego y potomka iey przerzeczony Litman mieć niema, ale wolno mu będzie na tym gruncie y placu budować, murować y wszelkie upodobanie, pożytki przysposabiać, płacąc z tego placu czynsz należyty do klasztoru Swięto-Duskiego Minskiego doroczny, a iesliby od kogo kolwiek przerzeczony żyd Litman miał w czym kolwiek trudność y przeszkodę, tedy tenże Dawid Gierdhard ma y powinien będzie onego bronić y zastępować, co y tym zapisem y zeznaniem swym obowiązuią. J to też w tym zeznaniu swym przydał, że antecessor iego Alexander Chylinski do klasztoru Swięto-Duskiego dorocznego czynszu zwyczaynie na kożdy rok po złotych piętnascie nie więcey płacił. Ktore zeznanie swoie prosił, aby do xiąg klasztoru Swięto-Duskiego Minskiego spraw było przyięto y zapisano, co y otrzymał, z ktorych y ten wypis Litmanowi Jllaszewiczowi przy pieczęci y podpisie ręki mey iest wydan. Pisan w klasztorze Swięto-Duskim Minskim, roku, miesiąca y dnia zwysz pisanego. У того права печать притиснена, а подпись рукъ тыми словы: Alexander Kraskiewicz . . . . monastira Basilii Sancti Spiritus Minscensis vicarius. А конъфирмацыя того права в тые слова: Ten list stwierdzam. Gabryel Kolęda archiepiscopus metropolita wszystkiey Rusi. Cypryan Żochowski auditor metropolij. Которое-жъ тое право за поданемъ оного до актъ черезъ особу верху мененую есть до книгъ кгродскихъ Минскихъ актыковано и уписано.

Изъ актовой книги Минскаго гродскаго суда за 1682—1690 г., № 11788, л. 1261.

№ 119.—1687 г. Августа 29.

Листъ короля Яна III къ Виленскимъ властямъ о защитѣ евреевъ отъ причиняемыхъ имъ обидъ своевольными людьми.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ семого, месеца Августа двадцать девятого дня.

На враде господарскомъ кгродскомъ Виленскомъ, передо мною Александромъ Яномъ Мосевичомъ, маршалкомъ Лидскимъ, подвоеводимъ Виленъскимъ, постановившисе очевисто панъ Гиршъ Давидовичъ Еленъ, школьникъ сынакгокги Виленской оповедалъ, покладалъ и ку акътыкованю до книгъ кгродскихъ Виленскихъ подалъ рескрыпътъ одъ найяснейшого короля его милости пана нашого милостивого з канъцелярыи великой великого князьства Литовского вы-

несеный, просечы, абы тотъ рескрипътъ былъ до книгъ прынятъ и уписанъ, якожъ принявъши, а уписуючы у книги слово до слова такъ се в собе маетъ: JanTrzeci, z Bożey łaski krol Polski, wielki xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmuydzki, Kijowski, Wołynski, Podolski, Podlaski, Jnflanski, Siewierski. Jaśnie wielmożnemu urodzonym Kazimierzowi Janowi Sapiezie, woiewodzie Wilenskiemu, hetmanowi wielkiemu wielkiego xięstwa Litewskiego, Alexandrowi Woynie kasztelanowi Nowogrodzkiemu, gubernatorowi na ten czas miasta naszego Wilna, tudzież urzędom ziemskim, grodzkim y podwoiewodzym Wilenskim teraz y na potym będącym, uprzeymie y wiernie nam miłym, łaskę naszą królewską. Jaśnie wielmożny urodzony uprzeymie y wiernie nam miłi! Doniesiono nam iest od panow rad y senatorow naszych, tudzież y suplika nam iest podana od żydow y całey synagogi Wilenskiey, iż w mieście naszym Wilenskim co raz na większę przychodzą od rzemiesnikow y mieszczan ruiny, kturzy ani na rescripta prawa y przywileia nasze nie pamiętaiąc, z magistratu swego dopuszczaiąc takiey swawoli y teraz nie dawnego przed wielkonocą czasu usiłowali, aby nie tylko przez studentow, ale osobliwie przez mieszczan swoich y rzemiesnikow, na tych że zmowiwszy się żydow, onych niespokoyną y gromadną kupą zruinować y tak na substancyey iako y na zdrowiu w niwecz obrocić, iakoż obrócili, różne szkody poczynili y takowych ubostwo iako y szlacheckie fanty y zastawy pozabierali, co uprzeymie y wierność wasza widząc, że takowy w mieście naszym stołecznym dzieią się excesa in recent . . . . . na przykład żadnego pryncypała nie daliście, iako się wielce dziwować musiemy, tak pewni iesteśmy, że uprzeymie y wierność wasza przyznawszy się w takowych excesach swoiey nie zadbacie, według urzędu swego, powinności, gdy uwiadomiwszy nas y sami pro iusticie zachcecie iak naydoskonaley agere et consulere, aby takowe przeciw najasnieyszych antecessorow naszych y nas samych wyrazney woli y prawom y przeciw samey sprawiedliwości illicita y excessa mogły należyte w rozbiezanych kołach, według swoiey zasługi odbierać karanie, ażeby tym doskonaley sprawiedliwość święta in futurum obwarowana była, mieć chcemy y pilno żądamy, aby urząd podwoiewodzy zamkowy, znosiwszy sie z inszemi jurisdictiami, o pomienionych żydach staranie mieli, o gospodach y jakowych ludzi gospodarze chowaią magistratowi wiedzieć y regestrować nakazali, prawa mianowanych żydow wyrozumiawszy podług każdego punktu wcale ich zachowali w handlach w szynkach y prorogatiach y rzemiosłach aby serwitutem mieli, przestrzegać nakazali y we wszytkim do rescriptu naszego, do miasta Wilna wydanego, fusius opisanego stosowali się violencij żadnych aby nie było, owszem pokoiem wolnym aby się zaszczycali starania przykładali y magistrat serio o tym wszytkich upomnieć nie zaniechali. A ponieważ mianowani żydzi wielkie dolegliwości y uciemiężenia stąd ponoszą, kiedy ich kreditorowie mieszczanie Wilenscy lub skąd kolwiek kupcy długi swoie na cyrografy y memramy od żydow zaciągnione ważą się cesye y transfusie tych długow na insze zeznawać osoby, to iest na ichmościow xięży akademikow, szlachty y inne podobne osoby, przez co okazye do tumultu prędko się wszczynaią; tedy, zabiegaiąc takowym oppressiom mieć chcemy po uprzeymościach y wiernościach waszych y wszystkich jurisdictiiach, aby takowych cessyi y transfuzyi długow na inne osoby duchowne, studenskie y szlacheckie nie przymowali, tak sami przez się, iako y namiesnikow swoich, ani onych exequować dopuszczali, ale aby sami kreditorowie dłużnikow swoich in competenti foro, to iest, w sądach woiewodzych pozywali y onych tamże dochodzyli. A iż także praesentowali majestatowi naszemu ciż żydzi prawa swoie, ktury między innemi punktami wolność te maią, aby od deputatow wszelkiey publiki,

a mianowicie trybunału głównego wielkiego xięstwa Litewskiego byli wolnemi, za co miastu pewną wypłacaią quotę, to iest złotych sześćsett monetą in regno curraenti; przeto, aby wszyscy od takowego postanowienia byli wolnemi y przy prawach preregatiach, dekretach y przywileiach, od nas y antecessorow naszych onym łaskawie nadanych, aby bespecznie zostawali mieć chcemy y pilno żądamy, co uprzeyma wiernosci wasze uczynicie dla łaski naszey y powinności urzędow swoich. Dan w Jaworowie, dnia piętnastego miesiąca Julia, roku tysiąc sześćset osmdziesiąt siodmego, panowania naszego cztyrnastego roku. У того рескрипъту при печати великой великого князьства Литовъского подъписъ руки наяснейшого короля его милости тыми словы: Jan król. А нижей печати подписъ руки писарское въ тые слова: Emmanuel Brzostowski pisarz wielkiego xięstwa Litewskiego. Который же тотъ ресъкриптъ за поданьемъ оного черезъ особу веръху помененую, до актъ есть до книгъ кгродъскихъ Виленъскихъ уписанъ.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда за 1687 годъ, № 4571.—Докум. № 17.

№ 120.—1687 г. Августа 29.

Листъ короля Яна III къ Виленскому Магистрату о непричинении Виленскимъ евреямъ обидъ и объ исполнении королевскихъ привиллегій.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ семого, месеца Авъгуста двадъцать девятого дня.

На враде господарскомъ кгродскомъ Виленскомъ, передо мъною Алекъсанъдромъ Яномъ Мосевичомъ, маршалъкомъ Лидскимъ, подвоеводимъ Виленъскимъ, постановивъшысе очевисто панъ Гиршъ Давидовичъ Еленъ—школьникъ синакгокги Виленъское, оповедалъ, покладалъ и ку акътыкованю до книгъ кгродскихъ Виленъскихъ подалъ рескрипъть одъ наяснейшого короля его милости, пана нашого милостивого, с канъцелярыи великой великого князьства Литовского вынесеный, просечы, абы тотъ рескрипъть былъ до книгъ принятъ и уписанъ, якожъ прынявъшы, а уписуючы у книги слово до слова такъ се в собе маетъ: Jan Trzeci, z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmuydzki, Jnflanski, Wołynski, Kijowski, Podolski, Podłaski, Siewierski, Smolenski, y Czerniehowski. Szlachetnym, sławetnym burmistrzom, raycom, woytowi, ławnikom, całemu magistratowi radzieckiemu y urzędowi woytowskiemu, także y pospolstwu miasta naszego Wilna, wiernie nam miłym, łaska nasza królewska. Szlachetni, sławetni wiernie nam mili! Co raz większe, a większe dochodzą nas wiadomosci, kture przeciwko prawom y rozkazom, iako najasnieyszych Zygmunta Trzeciego, Władysława Czwartego, Kazimierza, Michała antecessorow naszych, tak y naszym codziennie prawie o nasze obiiaią się uszy, gdy nie tylko szlacheckiego stanu urodzeni, ale też y wielmożni senatorowie ymieniem wielce ukrzywdzonych niewiernych całey synagogi Wilenskiey żydow poddanych naszych do naszego donoszą maiestatu, że wierności wasze na nasze nie pamiętaiąc napomnienia, od dawnych nie odstępuiąc zawziętości y rankorow, co raz większey w miescie dopuszczaiąc swey woli, ważycie się nie tylko prywatnie, ale też oczewiscie na tychże niewiernych żydow zmowy y tumulty, iakoż wprędce znaczny uczyniliscie w tymże miescie przez wasze zawziętosci tumult w roku tysiąc sześćset osmdziesiąt pierwszym, kiedy wszytkie cechy, z wiadomoscią całego urzędu waszego, zgromadziwszy y do tegoż fortelnym sposobem posłusznych miastu zwabiwszy żydow, kturzy publicznie protestowali się na ratuszu znaczną od tego przymusu wykupić się summą, aby tylko w pole ich nie wyprowadzać y nie tylko kilka dopuscili-

scie niewinnie zagubić osob, ale więcey niż o sto tysięcy byliscie szkod uczynienia okazyą, kturym tak własne ubostwa, iako też szlacheckie w rękach onych zastawach będące fanty odebraliscie, podług osobliwych protestacy y regestrow awtentycznych, kture przed naszym presentowali maiestatem, na ten czas sami uderzyliscie na nich y tak wiele razy w podobnych okaziach, iako przez cechowogo mieszczanina niewinnie z wyuzdaną swywolą dopusciliscie żyda zastrzelić, także y żydowkę dziewkę przez słodownika żabić, y tak wiele podobnych okazyi swywolnych umyslnie ledwo nie codziennie bez wszelkiey sprawiedliwosci pozwalacie czynić; nadto nadane prawa przywileia naruszacie, dekretow commissyinych postanowienia ugody (ktorych sześćset złotych na ukontentowanie wasze annuatim dla tego bierzecie, aby od stanowisk iako to deputatow trybunalskich y commissarskich w kamienicach swoich ciż żydzi wolni byli y urządzonemu podstarosciemu do regestru nie podawali) nie zachowuiecie y owszem przeciw temu wszytkiemu czynić wiernosci wasze nie contentuiąc się summy pomienioną ugodową, tak mieszkania onych zapisuiąc, w nich ex oficią gospody, iako y ich samych nisczycie, do hałasow nieuhamowanych tumultow y do ruiny okazyą iestescie. Jakoż y teraz w tymże roku przeciwko prawu postanowionemu y przez samych że wiernosci wasze umowionemu podaliscie w regestr trybunału wielkiego xięstwa Litewskiego kamienicę niewiernego Jzraela Markiewicza, ktury od mieszczanina Jecela slosarza y mieszczanina tamecznego niewierna synagoga żydowska kupiła y sama wierność wasza przez władzą urzędu swego solenney dopusciwszy intromissyi y onych do tegoż oficiose wprowadziwszy domu, w ulicy Jatkowey leżącego, ktura circumferencią swoią do żydowskiego należy mieysca, gdzie y więcey żydowskich kamienic na teyże zostaie ulicy, ważycie się dla dania tylko okazyey, deputatow, propter solam uexam et tumultum excitandum, stawiać, iako y teraz swieżo postawiwszy deputata trybunalskiego, za podaniem od was regestru na tę kamienicę do wielkiey przywiedli szkody, także pożywienia im bronicie, nawed czapki kusznierzom z rożnego futra zabraniacie nosić przedawać, błacharzom aptekarzom, miawszy w całym miescie tylko iednego, nie referuiąc się ani respektuiąc na wolnosci opisanego prawa, kture przez antecessorow swiętey pamięci naszych y nas samych pod czas koronacyi confirmowane iako chciecie nad temi żydami dokazuiecie, przeto gdy przeciwko punktom praw y przywileiow naszych wiernosci wasze postępuiecie, ninieyszą dekleratią naszą te wszytkie kary, kturemi surowie bespeczność wszelką niewiernych żydow obwarowaliśmy idque sub paenis arbitrariis ponosić musiecie, co większa lubo przywileie wyrazne przeciwko cessyiom, kture propter vexam solam na osoby duchowne studenskie y inne wlewacie, y abyscie tym większe sposoby do hałasow na żydow mieli, subordinuiecie na to rożne umyslnie osoby, aby długi, kture u żydow Wilenskich macie, w sądach woiewodzych przez własne osoby wiernosci waszych sprawiedliwosci nie requiruiecie, ale xięży studentow dla opraesy subordynuiecie, cyrografy y memramy na ich osoby zapisuiecie, na ostatek swieżo w roku ninieyszym przed wielkonocą dwudziestego szostego miesiąca Marca, o godzinie z rania dziewiątey tak wielką swowolą uważamy, ktorą przez wielmożnych senatorow naszych do wiadomosci mamy podaną y że tam z ww. ww. namowy y przyczyny młodż studenska, do kturey przymieszawszy się rzemiesnicy, mieszczanie y kramarze miasta naszego Wilna, wpadli do Żydowskiey ulicy y w ich mieszkaniach kamienice, sklepy, domy rożne, iako nieprzyiaciele główni burząc, od okien kraty łamaiąc y gwałtownie dobywaiąc się, funditus zrabowali, złoto, srebro, pieniądze, toware rożne fanty szlacheckie, nie dosyć maiąc na tym, gdzie kolwiek podkawszy żyda odzierali, zabiiali y po ulicach ledwo uchilaiących się z mieszkania tyranizowali,

s kturego to postrachu tak wielkiego białych głow brzemiennych tak wiele poumierało, dzieci potracili y do tego czasu s chorob swoich powstać nie mogą, co abyście sami przes siebie mieli wiernosci wasze mitygować, ale gdy do was na ratusz publicznie uciekali się razy kilka, miasto dania pomocy odpowiedzieliscie im, że dobrze czynią aniscie w to weyrzeli, aniscie tych zganili excessow, owszem pochwalili, przez co do wielkiey szkody, kturą na pułtora kroć sto tysięcy według reiestru y protestacyey sobie taksuią przywiedliscie y luboscie postrzegli że powtornie rzemiesnicy y inne hultaystwo buntowali się y całe do ostatka, tak na zdrowiu, iako y substancyi do iednego znosić zbierali się, wy takowey swawoli nie uymowaliscie y ledwo pro forma za wielką prozbą w nocy iuż kilka cechow zbroyną ręką postawiliscie na Żydowskiey ulicy, ani wiernosci wasze tak antecessorow naszych, iako y nasze nie pomogą napomnienia lubo tak wiele razy skarzono przed nami ratione takowych excessow y tumultow, iako też praesentowano przed nami listy do wiernosci waszych od nayiasnieyszych antecessorow naszych, iako to króla Zygmunta, Władysława, Kazimierza, Michała y od maiestatu naszego, w kturych winy wielkie na wiernosci wasze są wskazane, tak na fortunach, iako y osobach wiernosci waszych; iednak wiernosci wasze na to nic nie respektuiąc, czego ani w koronie, ani w xięstwie Litewskim panstwach naszych po żadnych nie słychać miastach wiernosci wasze sami tylko ważyliscie się tak dalece, nie respektuiąc na przywileia na rescripta obostrzone, ani na wadia wiernosci waszych założone, ale w protekcyą nasze wziętych niszczyć y tak sami przez się, iako y pospolstwo wiernosci wasze gubić y gdyby nie wielebni iezuici, kturzy ratowali pewnego czasu, blisko przeszłego, swemi osobami tak synagogę całą, iako też y szkołę po częsci iuż zruinowana przez wiernosci wasze przyczynę, wszytko do ostatka zniesli by byli. Zabiegaiąc tedy takowemu zamieszaniu, a respektuiąc na ubostwo, mizerio y utrapienie onych, naprzod że przez ciężką nieprzyiaciela moskwicina incursią w niwecz się obrociwszy, ledwo z zdrowiem uszli, gdy wszytko im odięto było, druga przez tak wielkie pożary kilka zrabowanie w miescie naszym stołecznym, iako y teraz swieżo, przez kture to nieszczęsliwosci pomienione na kilkaset ludzi maią zubożałych y całe straconych muszą w szpitalu sustentować, umysliliśmy byli za zgodą senatu, aby na afektacyą iasnie wielmożnego woiewody Wilenskiego y hetmana wielkiego, wielkiego xięstwa Litewskiego uniwersały wydać rozkazać na kilka chorągwi, kturzy na własnym koszcie wiernosci wasze bez obciążenia zniszczonych żydow zostaiąc takowych insolency dozierali by, ponieważ urząd wiernosci waszych w tym się nie poczuwa, a że teraznieysza potrzeba woyska y ludzi na usługę naszę y całey rzeczy pospolitey iest woli takowey naszey przeszkodą do szczęsliwego powrotu s kampaniey odkładamy, a interim omni praecauendo indemnitate tych utrapionych żydow y całę synagogę Wilenską y każdego z osobna żyda, a mianowicie Hirsza Jzraelewicza, faktora naszego, tym zaręcznym listem naszym w protekcyą bierzemy, iako y wszytkich żydow tamecznych, ktoremu wszelka aby była securitas nakazuiemy pod zakładem sta tysięcy czerwonych złotych, s kturych nieomylnie pięćdziesiąt tysięcy, to iest połowicę na woyska nasze, a drugą połowę na ukrzywdzonych, ieżeli by się ktoremu kolwiek na osobie co stać miało, mianowicie faktorowi naszemu, za kożdą osobę takowe summe pomienioną wiernosci wasze wypłacać winni będziecie. Przytym po całach miastach składach y miasteczkach, iako osobliwie w grodzie Wilenskim uniwersały wydać rozkażemy. J że ieżeliby co kolwiek tymże żydom Wilenskim stałosię, tedy dobra wiernosci waszych nawet y po drogach tak w naszych iako duchownych y szlacheckich dobrach, towary zabierać y confiskować wszędzie nakażemy. Nadto osobliwie na osobach wierności waszych

karać dozwolemy, a referuiąc się do constitucyey contra periuros rebelles et refractarios przywileiom y rescriptom naszym, za naymnieyszy przeciwko woli naszey exces przeciw żydom popełniony surową sądzić y karać nakażemy. Teraz na dalszy czas zabiegaiąc tumultom takowym, aby wszelka kożdemu była tak stanu szlacheckiego, iako mieyskiego ludziom securitas, nakazuiemy abyscie wierność wasza, za wyrozumieniem tey woli naszey, za zgodą całego przez dzwonek pospolstwa, zniozszy sie z innemi jurisdiktiami, kożdy gospodarz nie wprzod przymować ma studenta, poki do swoiey zwierzchnosci, to iest do urzędu nie poydzie y tam opowiedziawszy, do onego w regestr wpisać (ktury to regestr koniecznie mieć chcemy) y s tamtąd otrzymawszy przez kartę pozwolenie przyięcia do wielebnych iezuitow akademiey z nią puyść, iako to wielebnego rektora y prefekta, za ktorych że wiadomoscią takowego stołownika albo residenta w domu u siebie trzymać będzie ciż wielebni iezuici takową maią dać kartę y że do akademiji przyięty ten albo ow student gdyż doszło nas wiedzieć, że pod tytułem akademyi studenskiey rożne znayduią się osoby swawolne, a znalazszy kturyby nie był studentem własnie, a nocną bawił się albo dzienną grasantią, takowy ma bydź opowiedziany urzędowi, kturego więzieniem karać, albo koło murow wałow y potrzeby miasta robić nakazuiemy. Ratione zaś przywileiow y praw od nas Wilenskim żydom nadanych, abyscie kożdy z nich punkt należycie obserwowali y krzywdy pomienionym nie czynili, surowie roskazuiemy w regestr urodzonemu podstarosciemu; żydowskich kamienicę na postawienie deputata trybunału głównego, pod czas innych różnych in genere et specie ziazdow, osobliwie kamienicy, kturą synagoga kupiła y in posterum nabędzie, według prawu ich na Jatkowey ulicy od Pecela slosarza, kturey gospodarzem iest Jzrael Markowicz, pod winami wyrażonemi, ponieważ za tą roczną bierzecie pensią, także czapnikow kusznierzow ubogich, tudzież y blacharzow abyscie nie zabierali y onych szarpać y aplikarzow co hautki robią po ulicach szarpać nie dopuszczali y przedawać nie zabraniali, co s klemencyey naszey nad niemi pod łaską naszą królewską surową przykazuiemy, przy deklaracyi punktow praw y przywileiow, osobliwie przy deklaracyi naszey, kture wolnosci pożywienia przedawania y mieszkania do pewnego czasu są im ieszcze z łaski y clemencyi naszey nad ubostwem przedłużone y prorogowane, non obstante dekreto in kontrarium dato, gdyż ta prorogatia tylko im do czasu pozwolona od nas iest, wcale y nienaruszenie zachowali y inaczey czynić nie ważylisię, sub paenis arbitrariis, długow komu innemu mianowicie xięży, studentom, szlachcie, przez co do tumultow abysię okazya nie ziawiała nie przekazowali, ale sami one iuris via u kogo by się pokazało procedant pilno mieć chcemy y pod łaską naszą królewską rozkazuiemy. Dan w Jaworowie dnia piętnastego miesiąca Julij roku tysiąc sześćset osmdziesiąt siodmego, panowania naszego cztyrnastego roku. У того рескрипъту его королевской милости при печати великой великого князьства Литовского подъпись руки наяснейшого короля его милости тыми словы: Jan król, а нижей печати подписъ руки писарское въ тые слова: Emmanuel Brzostowski pisarz Wielkiego xięstwa Litewskiego. Который же тотъ рескрипътъ за поданемъ оного черезъ особу верху мененую до актъ есть книгъ кгродъскихъ Виленъскихъ принятъ и уписанъ.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда за 1687 годъ, № 4571.—Докум. № 3.

№ 121.—1688 г. Июля 19.

Квитанція въ полученіи арендныхъ денегъ отъ евреевъ, арендаторовъ Брестской королевской экономіи.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ осмого, месеца Юля деветнадцатого дня.

На враде кгродъскомъ Берестейскомъ, передо мъною Яномъ Бекълевъскимъ, подъстаростимъ Берестейскимъ, постановивъшисе очевисто Салямонъ Михаловичъ, жидъ и сенъдикъ кагалу Берестейского, квитъ одъ ихъ милостей пановъ комисаровъ одъ ясне вельможъной ей милости панеи Ревуской, подъскаръбиной надъворной коронъной, на верификацыю до экономии Берестейской зосланыхъ аренъдаромъ Берестейскимъ економичнымъ на речъ в немъ нижей помененую даный и служачий ку акътикованю до книгъ кгродъскихъ Берестейскихъ подалъ въ тые слова писаный: Anno Domini tysiąc sześćset osmdziesiąt osmego, die secunda Februarij. My niżey podpisani do verificatij rachunkow z oekonomiey Brzesckiey podskarbiney nadworney koronney, Chełmskiey, Nowosieleckiey etc. staroscinеy. Znamy tym scriptem naszym, ponieważ się to euidenter pokazało z kwitow, że arędarze Brzescy wydali z arędy Brzesckiey zupełną summę według kontraktu otrzymanego tak za rok pierwszy, poczynaiący się od dnia y swięta swiętego Jana Krzciciela, anni tysiąc sześćset osmdziesiąt piątego, ad annum tysiąc sześćset osmdziesiąt szostego jako y za rok drugi, to iest ab anno tysiąc sześćset osmdziesiąt szostego ad annum tysiąc sześćset osmdziesiąt siodmego o takowym że czasie kączącsię, na trzeci zaś rok wydali złotych dwa tysiące trzysta złotych y za kwitem znowu pana Porebnego złotych czterdziesci; zostawało się tedy przy nich złotych tysiąc szesćset sześćdziesiąt, na ktorą summę, to iest złotych tysiąc sześćset sześćdziesiąt odebraliśmy złotych sześćset sześćdziesiąt, tysiąc złotych na ostatnią ratę respektem defalki, ratione pogorzenia miasta przy nich to zatrzymuiąc, a ieżeliby y więcey nad tysiąc złotych w skarbie iego krolewskiey mości przyięto było, powinno to im będzie przyiąć na rok przyszły. Na co się własną podpisuiemy ręką. Anno tysiąc sześćset osmdziesiąt osmego, wtorego dnia Lutego. У того квиту подъпись рукъ тыми словы при печати притисненой сыгънетовой. Xiądz Woyciech Scholarum Piarum m. p. Kazimierz Jan Baranowski m. p. Который же то квитъ черезъ особу верху помененую поданый есть до книгъ кгродъскихъ Берестейскихъ принятъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Брестскаго гродскаго суда за 1687—1688 годъ, № 7027, стр. 1359—1360.

№ 122.—1688 г. Іюля 28.

Заявленіе Бржостовскаго о количествѣ поворотнаго сбора съ евреевъ, предоставленнаго въ его пользу королемъ.

Лета одъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ осмого, месеца Юля двадцать осмого дня.

На враде кгродзъкомъ Берестейскомъ, передо мъною Яномъ Бекълевъскимъ, подъстолимъ Брацълавъскимъ, подъстаростимъ Берестейскимъ, постановивъшисе очевисто жидъ Саломонъ Михаловичъ, сынъдыкъ кагалу Берестейского, тотъ скрипъть одъ ясне вельможъного, его милости пана Цыприяна Павъла Бростовъского, воеводы Троцъкого, жидомъ великого князьтва Литовъского на речъ в немъ выражоную даный и служачий ку акътикованю до книгъ кгродзъкихъ Бересътейскихъ подалъ в тые слова писаный: Ja niżey na podpisie wyrażony oznaymuie tym moim scriptem, iż co w sprawie mey z panami żydami wszytkich wielkiego xięztwa Litewskiego kahałow dekretem ichmościow panow commissarzow od krόla imści pana mego miłościwego zesłanych, nakazany iest do wypłacenia podatek podwrotnego mnie z łaski krόla imści pana mego miłościwego służącego quotannis po dwa tysiąca złotych polskich od roku tysiąc sześćset osmdziesiąt szostego od świętego Jana następuiącego rachuiąc, tedy tak z panami żydami pomienionemi postanowiłem, że mi we cztyry dni po swiętym Janie, to iest dnia dwudziestego os-

mego Junij, maią te dwa tysiąse wypłacić, a to względem jarmarku w Klecku w roku tysiąc sześćset osmdziesiąt siodmym przypadaiącego, y tak od jarmarku do jarmarku te summę co rok spełna wypłacać będą do rąk sługi mego, po te pieniądze pod czas jarmarku do Klecka z kwitem posłanego, nie trzymaiąc go dłużey nad ieden tydzień, ktoremu przy tych pieniądzach viaticum przy wyliczeniu tych piniędzy z osobna złotych trzydzieści płacić będą. A ieżeli by ten prowent dostał się z łaski króla imsci pana mego miłosciwego ktoremu z moich synow, tedy więcey wymagać na panach żydach nad to postanowienie moie żaden nie będzie mogł, ale powinien sprawić się według dekretu przez ichmosciow panow commissarzow ferowanego. Dan w Wilnie dnia dwunastego, miesiąca Apryla, roku tysiąc sześćset osmdziesiąt szostego. У того скрипъту при печати притисненой подъпись руки тыми словы: Cypryan Paweł Brzostowski woiewoda Trocki. Который же тотъ скрипътъ черезъ особу вышей помененую ку актикованю поданый есть до книгъ кгродзъкихъ Берестейскихъ принятъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Брестскаго гродскаго суда за 1687—1688 г., № 7027, стр. 1355—1357.

№ 123.—1688 г. Іюля 28.

Явка коммисарскаго декрета относительно количества слѣдуемаго съ евреевъ Вел. Кн. Литовскаго поворотнаго сбора.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ осмого, месеца Юля двадцать осмого дня.

На враде кгродзъкомъ Берестейскомъ передо мъною ЯномъБекълевъскимъ, подъстолимъ Брацълавъскимъ, подъстаростимъ Берестейскимъ, постановившисе очевисто Саломонъ Михаловичъ, сынъдыкъ кагалу жыдовъ Берестейскихъ, тотъ декретъ комиссарский межи ясне вельможънымъ его милостю воеводою Троцъкимъ, а межи жыдами Великого князьтва Литовъского, на речъ ширей в томъ декрете выражоную, ку акътикованю до книгъ кгродзъкихъ Берестейскихъ подалъ в тые слова писаный: Roku tysiąc sześćset osmdziesiąt szostego, miesiąca Marca dnia piątego. Przed nami xiędzem Władysławem Silnickim, biskupem Tarnopolskim, suffraganem y kantorem Wilenskim, kanonikiem Gnieznienskim, Michałem Druckim Sokolinskim pisarzem wielkim wielkiego xięstwa Litewskiego, Heronimem Komarem, sędzią ziemskim Orszanskim, osobliwym iego królewskiey mosci rescriptem do sprawy niżey wyrażoney naznaczonemi commissarzami, po wydaney przez nas porządkiem prawa pospolitego stronom innotescencij, agitowała się sprawa między iasnie wielmożnym imscią panem Cyprianem Pawłem Brzostowskim, woiewodą Trockim z iedney actorem, a niewiernemi żydami kahałow czterech w Wielkim xięstwie Litewskim będących, to iest synagogą Brzescką, Grodzienską, Pinską y Wilenską y wszystkiemi in genere et specie żydami z drugiey strony, pozwanemi, o nie oddanie in toto coroczney należytosci skarbowey, z łaski naiasnieyszych antecessorow iego królewskiey mosci y teraznieyszego króla imsci, szczęsliwie nam panuiącego, iasnie wielmożnemu imsci panu woiewodzie Trockiemu vigore prawa y przywileiow należącey annuatim płacić zwykłey, *powrotne żydowskie* nazwaney; ktory to podatek obowiązawszy się osobliwą swoią assecuratią po dwa tysiące złotych płacić, takiemu obowiązkowi swemu z wielką skarbu iego królewskiey mosci niewygodą, a z krzywdą iasnie wielmożnego imsci pana woiewody Trockiego, dość czynić nie chcąc, od lat dwoch nie wypłacili; do zapłacenia tedy zatrzymaney przez lat dwie summy y do nagrodzenia szkod y nakladow prawnych, in futurum zaś ad videndum podług przywileiow iego królewskiey mosci auctionem tego podatku statui, za tym o winy prawne. W ktorey sprawie my commissarze iego

królewskiey mosci, po ufundowaney in loco loci jurisdictiy naszey commissarskiey dnia osmnastego miesiąca Februarij, w roku teraznieyszym, gdyśmy do rozsądzenia tey sprawy accedere chcieli, strony zgodnie obiedwie odkładu tey sprawy do niedziel kilku potrzebowali. Ktorego to odkładu my commissarze iego królewskiey mosci ad jurisdicam utriusque partis affectationem et instantiam nie broniąc, te sprawę do dnia piątego Martij, anni currentis odroczyliśmy, y aby strony na pomienionym terminie salvis juris, beneficijs ac defensis ku rosprawie staneły nakazalismy. Na terminie tedy ninieyszym, dnia piątego Martij, w roku teraznieyszym z podanego żydom obwieszczenia y z odkładu tanquam in termino conservato przypadłym, za przywołanie stron do prawa przez szlachetnego Kazimierza Sawaniewskiego, ienerała iego królewskiey mosci woiewodztwa Wilenskiego, od jasnie wielmożnego imsci pana Cypriana Pawła Brzostowskiego—woiewody Trockiego, pan Kazimierz Witakowski, a od niewiernych żydow wszystkich w Wielkim xięztwie Litewskim będących wyżey wspomnionych kahałow in praesentia szkolnikow ich niewiernych Alexandra Samsonowicza Brzeskiego, Marka Majorowicza, Grodzienskiego, Moyżesza Pinkasowicza, Wilenskiego, Borucha Dawidowicza, Pinskiego kahałow pan Konstanty Jlewicz, patronowie sprawy stanowszy, prawnie się z sobą rosprawowali. A za tym od actora patron sprawy reassumowawszy propositi y dowiodszy possessionem legitimam tego prowentu powrotnego żydowzkiego przywleiami naiasnieyszego króla imsci swiętey pamięci Michała de data w Krakowie roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt dziewiątego, miesiąca Oktobra dnia pierwszego i listami króla imsci do jasnie wielmożnego na on czas imsci pana Heronima Kryszpina Kierszensteyna—podskarbiego wielkiego wielkiego xięztwa Litewskiego, roku, miesiąca y dnia tegoż, także do imsci pana Franciszka Mikołaia Rossochackiego—ciwuna Trockiego, pisarza ziemskiego Wilenskiego y skarbowego wielkiego xięstwa Litewskiego na podanie urzędowe tego prowentu do possessiey jasnie wielmożnego imsci pana woiewody Trockiego na on czas refferendarza wielkiego xięztwa Litewskiego wydanemi, za ktorym to przywileiem y podaniem per officiosam intromissionem, zostawszy in pacifica possessione tego prowentu powrotnego od żydow wielkiego xięztwa Litewskiego należącego, gdy toties quoties upominał się, aby żydzi nie czyniąc nic in praejudicium et diminutionem prowentu skarbu iego królewskiey mosci, należytą wypłacili summę. Żydzi powinnosci swey dość czynić nie chcieli. O co gdy do sądow iego królewskiey mosci zadwornych assessorskich actor negotij praesentis urościł był wszystkim żydom w Wielkim xięztwie Litewskim będącym actią, tam gdy żydzi nie staneli, sąd zadworny assessorski za króla imsci swiętey pamięci Michała, iż ten prowent powrotnego żydzi, podlug przywileiu y extractu z xiąg skarbowych, po cztyrech set czerwonych złotych in specie co rok płacić maią uznawszy, na calculatią powrotnego od ostatnich kwitow zatrzymanego imsci pana Rosochackiego, ciwuna na on czas Trockiego y pisarza ziemskiego Wilenskiego zesłał y naznaczył. A na dowod takowey swey illatiey pokładał dekret authentyczny roku tysiąc sześćset siedmdziesiątego, miesiąca Decembra dnia szesnastego w Warszawie ferowany, exhibendo oraz y list przy tym dekrecie do wspomnionego imsci pana Rossochackiego super praemissis tegoż roku, miesiąca y dnia wydany, za ktorym to listem do siebie wydanym, gdy ordinaria juris via imść pan Rosochacki, ciwun Trocki, pisarz ziemski Wilenski ad recipiendum calculum powrotnego żydowskiego commissarz do Wilnia praevia innotestencya ziechał, na on czas żydzi do tey sprawy legitimi plenipotenciarij stanowszy rosprawowalisię, wnosząc, iż ante hostilitatem co kolwiek powrotnego od wszystkich synagog żydowskich wielkiego xięztwa Litewskiego należało, to do skarbu króla imsci Jana Kazimierza wniesli, na co kwity

iż mieli wnosząc że zgineły allegabant y inne rationes, ktore są w dekrecie imsci pana Rosochackiego wyrażone inferebant. Za tym imść pan Rosochacki, ponieważ niewierni żydzi wszystkich synagog Wielkiego kięztwa Litewskiego, exclusa hostilitate, powrotne do skarbu iego królewskiey mosci annuatim wnosić powinni iuxta sonantiam przywileiu. Przeto od powrotnego ante et durante hostilitate przez żydow zatrzymanego prowentu z woli iego królewskiey mosci uwolniwszy, ażeby żydzi wszystkich synagog wielkiego xięztwa Litewskiego za przeszłe lata od roku tysiąc sześćset sześćdziesiątego, tak za panowania naiasnieyszego króla imsci Jana Kazimierza, iako y od koronatiey króla imsci Michała z moderacij pięć tysięcy złotych polskich do rąk teraznieyszego jasnie wielmożnego imsci pana Brzostowskiego, woiewody Trockiego na on czas referendarza wielkiego xięztwa Litewskiego, oddali y zapłacili, in futurum zaś do lat czterech od swiętego Jana Krzciciela, rachuiąc ex moderatione, maiąc w consideracij złe lata, aby ciż żydzi wszystkich synagog wielkiego xięztwa Litewskiego w każdym roku na srodoposciu, według nowego kalendarza, po złotych tysiącu piąciu set za kwitem jasnie wielmożnego imsci pana woiewody Trockiego teraznieyszego wypłacali nakazał, a po wysciu lat czterech, co za kwota dalsza prowentu powrotnego do skarbu iego królewskiey mosci przychodzącego miała być wydawana, osobliwey iego krklewskiey mosci zostawił moderacij. Ktory to dekret in authentico ręką wspomnionego imsci pana Rosochackiego commissarza podpisany y pieczęcią onego zapieczętowany data roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt pierwszego, miesiąca Maia dnia wtorego wydany exhibuit. Po takowym tedy dekrecie żydzi wszyscy wielkiego xięzstwa Litewskiego wkroczywszy w transactią motu proprio quotannis nie iuż podług dekretu płacić złotych tysiąc pięcset, lecz do tey summy auctiey przydawszy trzysta złotych, tysiąc osmset złotych opisalisie; in comprobationem hujus reproduxit assecuratią od żydow w roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt pirwszym, miesiąca Maia dnia dziesiątego temuż jasnie wielmożnemu imsci panu woiewodzie Trockiemu daną y rękoma samych że żydow y ichmosciow panow pieczętarzow na on czas uproszonych podpisaną. Wnosił przy tym iż żydzi Wilenscy sami dobrowolnie postrzegaiąc diminutionem prowentow skarbu iego królewskiey mosci, podług przywileiow tak króla iegomosci swiętey pamięci Michała, jako y teraznieyszego, szczęsliwie nam panuiącego y listow upominalnych, auctią prowentu powrotnego żydowskiego podniesli, albowiem lubo dekretem nie więcey, iako tyśiąc pięćset złotych quotannis za kwitami iegomosci pana woiewody Trockiego teraznieyszego, na on czas referendarza wielkiego xięztwa Litewskiego placić kazano. Zydzi iednak tysiąc osmset złotych zaraz po tym dekrecie dobrowolnie płacić corocznie opisali się. A gdy actor teraznieyszy pro munere suo chcąc auctią prowentow przyczynić, tych że wszystkich żydow do prawa pociągnąć miał, żydzi wielkiego xięztwa Litewskiego per suos mandatarios y zesłanych do Krakowa pod czas szczęsliwey koronacyey moderni regnantis, zabiegaiąc, aby się daley w prawne terminy nie wdali, submittowawszy się ad satisfactionem za nieoddaną do tąd przez te czasy summę w przyszłe lata do szczęsliwszych czasow dwa tysiące złotych spełna corok dwoma ratami na terminie pewnym, to iest pierwszą ratą tysiąc złotych w przewodną niedziele, a drugi tysiąc złotych na swięty Jan Krzciciel, w Wilnie, w kamienicy teraznieyszey iegomosci pana woiewody Trockiego, przez starszych synagogi Wilenskiey nie referuiąc się na innych żydow y synagog wypłacać obowiązali się. Ktorą to takową żydow submissią y obowiązek roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt szostego, dnia trzydziestego pierwszego Marca, w Krakowie daną, pokładaiąc, ażebyśmy inhaerendo przywileiom najasnieyszych królow ichmosciow antecessora y teraz szczęsliwie nam panuiącego, także

listom upominalnym, ex quo y sami żydzi ad feliciora tylko tempora po dwu tysięcy złotych płacić submittowali się. Teraz zaś ponieważ ciż żydzi znacznie sie w xięztwie Litewskim roskrzewili y feliciora z łaski Naywyzszego nastąpily tempora, większę od tąd powrotne po czterysta czerwonych złotych, za kwitami jasnie wielmożnego iegomosci pana woiewody Trockiego, płacić nakazali. Interea zaś do tąd za lat dwie po dwa tysiąca złotych nie wypłacone powrotne, cum paena triplicis pensionis ut exoluant et calculum reddant decerni potrzebował. Na ktorą to takową strony przeciwney illacyą patron sprawy niewiernych żydow wszystkich in genere w wielkim xięztwie Litewskim będących obposuit, iż żydzi namniey przywileiow iego królewskiey mosci nie są sprzeciwnemi y owszem onę omni debita cum veneratione acceptuiąc w zapłaceniu y w wydaniu podatku powrotnego w Wielkim xięstwie Litewskim dość czynili y czynią. Kiedy podług transactiey w Krakowie z jasnie wielmożnym imscią panem woiewodą Trockim zawartey powrotnego po dwa tysiące złotych co rok płacili y płacą, na dowod tego kwity super praestita solutione tego prowentu pokładaiąc, uwolnienia żydow ab actione praesenti affectował. A że tenże plenipotent partis adversae podług teraznieyszych czasow takowego prowentu potrzebuiąc instat in futurum większey domagaiąc się w wydaniu prowentu powrotnego po żydach wielkiego xięztwa Litewskiego auctij, na to odpowiadaiąc, nie tylko auctij bronił, lecz przywodząc nam in considerationem calamitatem temporum y wielkie nie tylko miedzy żydami, lecz y chrzesciany w panstwach iego królewskiey mosci zubożenie, częscią przez nieurodzay, częscią przez podatki y woyny ustawiczne, częscią przez przechodzące woyska, ktore do ostatniey niemal na fortunie y ubogiey substancy żydow wielkiego xięztwa Litewskiego przyprowadziło ruiny, tak iż codziennie ociężaiąc karki swoie z długow opłacić się nie mogą, a zatym y temu podatkowi do skarbu iego królewskiey mosci in exoluendo per impossibile non sufficiunt. Na ostatek referuiąc się do rescriptu iego królewskiey mosci intulit, ponieważ iego królewska mość nam commisarzom, abyśmy wziowszy na examen accessionem żydom wielkiego xięstwa Litewskiego fortun moderationem tego prowentu bez krzywdy y uciążenia żydowskiego uczynili y postanowili, iniungit habita ratione tak ciężkich czasow, ten prowent powrotnego dwoch tysięcy złotych, na co się osobliwie ex conwentione z jasnie wielmożnym iegomoscią panem woiewodą Trockim, spodziewaiąc się szczęsliwszych czasow musieli opisać, defalkowawszy na ten czas et in futurum coroczny defalcowany umoderowali tego powrotnego żydowskiego w wielkim xięztwie Litewskim podatek affectował. A tak my commissarze iego królewskiey mosci tey sprawy przesłuchawszy y one dobrze z wnoszonych controwersij wyrozumiawszy, ponieważ żydzi in genere et specie wszyscy w wielkim xięstwie Litewskim będący kahałow Brzeskiego, Grodzienskiego, Pinskiego y Wilenskiego, podług prawa y przywileiow tak naiasnieyszego króla imsci swiętey pamięci Michała, iako y ad praesens szczęsliwie nam panuiącego na prowent powrotnego żydowskiego w wielkim xięstwie Litewskim będącego, jasnie wielmożnemu iegomosci panu woiewodzie Trockiemu należącego, służących dotąd jako kwitami przed nami produkowanemi deductum quot annis po dwu tysięcy złotych do rąk jasnie wielmożnego imsci pana woiewody Trockiego wypłacili, przeto za ten wypłacony skarbowi iego królewskiey mosci za dwie lecie, ktore się kączą w roku teraznieyszym tysiąc sześćset osmdziesiąt szostym na swięty Jan, podług nowego kalendarża swięta rzymskiego, podatek ab actione praesentis uwalniamy; w przyszłe zas lata, zaczynaiąc od roku teraznieyszego tysiąc sześćset osmdziesiąt szostego, od swiętego Jana Krzciciela swięta rzymskiego, według nowego kalendarza, consequenter po sobie rok po roku idące, postrzegaiąc iż w wydaniu

tego prowentu stołowego iego królewskiey mosci, to iest powrotnego żydowskiego nie mnieysza trudność bywać zwykła, przeto że certitudo quantitatis nie iest determinate opisana tak dalece, że donatariusz iego królewskiey mosci, wybieraiąc ten prowent częstokroć z żydami ad lites descendere musi. A maiąc rescriptem iego królewskiey mosci iniunctum, abyśmy moderationem tego prowentu powrotnego żydowskiego bez uciążenia ich uczynili, przeto inhaerendo rescriptowi iego królewskiey mosci, pana naszego miłosciwego, uważywszy iniurias czasow teraznieyszych, ktorych żydzi wielkiego xięztwa Litewskiego nie tylko accessionem fortun swoich mieć nie mogą, lecz y z tych, ktoremi się cieszyli niemal się exuerunt, kiedy przez podatki ustawiczne na potrzebę rzeczy pospolitey y inne wielkie exactie niemałą wydawszy substancyą, do ostatniey niemal przyszli ruiny, habita zatym ratione czasow teraznieyszych y ażeby skarb iego królewskiey mosci certitudinem quantitatis tego prowentu maiąc, circa exactionem onego żadney nie miał trudnosci, ażeby żydzi wielkiego xięztwa Litewskiego wszyscy kahałow Brzeskiego, Grodzienskiego, Pinskiego, Wilenskiego in genere wszyscy co roku summę dwa tysiące złotych polskich spełna monetą taką, iako pro tempore bez braku w wielkim xięstwie Litewskim y w koronie polskiey brana będzie, jasnie wielmożnemu imsci panu Cyprianowi Pawłowi Brzostowskiemu woiewodzie Trockiemu z łaski iego królewskiey mosci ten prowent in administratione sua na ten czas maiącemu y successorom imsci za przywilegiiami tegoż prowentu administratorom na terminie w dzień takowegoż, swięta swiętego Jana Krzciciela swięta rzymskiego, podług nowego kalendarza, in futurum płacili y oddawali nakazuiemy mocą ninieyszego dekretu naszego, ktorym się strony obiedwie contentowały. A my dla większey wiary przy pieczęciach rękoma się naszemi podpisuiemy. Pisan w Wilnie ut supra. У того декрету комисарского при печатехъ притисненыхъ подъписы рукъ тыми словы: Wladislaus Silnicki biskup Tarnopolski, suffragan y kantor Wilenski, kanonik Gnieznienski; Heronim Komar, sędzia ziemski Orszanski, commissarz do sprawy iego królewskiey mosci; Michał Drucki Sokolinski, pisarz wielkiego xięztwa Litewskiego, commissarz iego królewskiey mosci. Который же тотъ декъретъ ихъ милостей пановъ комисаровъ межи ясне вельможънымъ его милостю паномъ воеводою Троцъкимъ, а межи жидами Великого князьтва Литовъского черезъ особу выжей помененую ку акътикованю поданый, есть до книгъ кгродзъкихъ Берестейскихъ принятъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Брестскаго гродскаго суда за 1687—1688 г., № 7027, стр. 1317—1335.

№ 124.—1688 г. Августа 25.

Явка заемнаго письма Стефана Паца жиду Фишелю Израелевичу на 1750 золотыхъ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ осмого, месеца Августа двадцать пятого дня.

На враде кгродскомъ Берестейскомъ, передомъною Яномъ Бекълевъскимъ,подъстолимъ Брацълавъскимъ, подъстаростимъ Берестейскимъ, постановившисе очевисто жидъ Саломонъ Михаловичъ, сынъдикъ кагалу Берестейского, тотъ листъ записъ одъ ясне вельможъного его милости пана Стефана Паца—воеводы Троцъкого и пани малжонки его милости Фишъкови Изъраеловичови, жидови места его королевской милости Виленъского, на речъ в немъ выражоную даный и служачый ку акътикованю до книгъ кгродъскихъ Берестейскихъ подалъ в тые слова писаный: Ja Mikołay Stephan Pac, woiewoda Trocki, Krzyczewski, Oluczycki starosta, y ia Teodora Tryznianka Stephanowa Pacowa, woiewodzina Trocka, małżonkowie, obiedwie osoby za iedne, a iedna za obiedwie poczytaiąc y rozumieiąc, ieden za dru-

giego ręcząc y obowiązuiąc aż do skutecznego dosyć uczynienia wszytkim punktom, paragraphom w tym liście naszym niżey wyrażonym, czyniemy iawno y zeznawamy tym naszym listem dobrowolnym zapisem, iż ku pilney potrzebie naszey wzieliśmy, pożyczyli y rękoma naszemi odliczyli gotową rękądayną summę pieniędzy tysiąc siedmset pięćdziesiąt złotych polskich u żyda miasta Wilenskiego Fiszka Jzrailewicza, ktorą to zwysz mianowaną summę tysiąc siedmset pięćdziesiąt złotych tym listem naszym dobrowolnym obowiązuiemy się y zapisuiemy się pomienionemu żydowi y kożdemu ten list nasz maiącemu oddać y spełna zapłacić iednym razem, nie po rożnu y nie na raty, monetą dobrą, niebrakowaną, iaka na ten czas w wielkim xięstwie Litewskim bez braku brana będzie, w roku da Bóg przyszłym tysiąc sześćset pięćdziesiąt czwartym, w niedziele zapustną podług nowego kalendarza, na mieyscu pewnym przy xięgach grodzkich w zamku Wilenskim, niczym by naymniey tego terminu y dnia nie pochibiaiąc ani omieszkiwaiąc, a gdziebyśmy przepomniawszy, abo zaniedbawszy tego listu dobrowolnego zapisu naszego na terminie, dniu y mieyscu niżey mianowanym tey summy rękodayney nam pożyczoney nie oddali, spełna nie zapłacili y tego listu naszego nie oswobodzili, termin wyżey położony chociabyś my y iednym dniem pochybili, tedy zarazem popadamy w płacenie summy mianowaney tysiąca siedmiuset piąciudziesiąt złotych z troiaką sowitością, zaręką y z nagrodzeniem wszystkich szkod, nakładow, gołym słowem rzeczonych, a iako o samą nie oddaną isciznę, tak o sowitosci, szkody, nakłady, zaręki daiemy moc zupełną y przez ten list nasz pozwalamy nas pozwać do sądu y prawa wszelakiego ziemskiego, bądz też do sądu głownego trybunalnego, w kożde woiewodztwo, powiat y termin, kładąc o to pozew po nas na wszelakich maiętnościach naszych leżących y ruchomych, summach pieniężnych, gdzie kolwiek będących, na obligi pożyczonych, abo na maiętności danych, podaiąc o to pozew przez woznego, chocia nie ienerała y bez strony pozwem, z ktorego kolwiek lubo y nie należnego powiatu wydanym, a pozwać nas pozwalamy rokiem krotkim nie statutowym za niedziel dwie, trzy, abo iako wola iego będzie y kożdego ten list nasz maiącego, składaiąc termin do przyięcia rosprawy y skutecznego usprawiedliwienia za dzień, za dwa, to przy woli iego zostawa. A my, będąc o to pozwanymi, abo zakazanymi, nie wymawiaiąc się naszą, abo umocowanego naszego chorobą obłożną, powietrzem morowym, nieprzybyciem posłanca, posługą iego królewskiey mości y rzeczy pospolitey woienną, exemptami, nie zasłaniaiąc się większoscią sprawy, nie odroczaiąc y inszych żadnych dalszych dilacij w prawie pospolitym w konstitucyach seymowych opisanych y rozumem ludzkim ku ochronie naszey wynalezionych nie zażywaiąc y sobie na pomoc nie biorąc, ale wzystkich dobrodzieystw prawnych ustąpiwszy, za pierwszym pozwem, abo zakazem sami oczewisto stanowszy, roku, pozwu, abo zakazu niczym nie burząc, kopij z tego listu nie potrzebuiąc y do niego nic nie mowiąc, pilnoscią oddawania tey summy z ienerałem na terminie czynioną, abo kwitacyą z oddania tey summy nie zasłaniaiąc się, ale we wszystkim według potrzebowania strony powodowey usprawiedliwić się y dosyć uczynić powinni będziemy. A sąd kożdy, przed ktory by ta sprawa za staniem, tak y po niestaniu obudwu, abo iednego z nas do prawa od samych, ani od umocowanego naszego żadnych obron, obmow, excepcij przeciw temu zapisowi naszemu nie przymuiąc, ale skoro iedno weyrzawszy w ten list dobrowolny zapis nasz, summę wyżey mianowaną z troiaką sowitoscią, zarękami, szkodami, nakładami, krom żadnego dowodu prawnego na wszelakich maiętnosciach naszych leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdzie kolwiek będących wskazać y przysądzić ma, a po takowym wskazie appellacy od dekretu swego nam nie dopuszczaiąc, tenże, abo inszy wszelaki urząd odprawę mocną,

krom składania rat statutowych, na wszelakich dobrach naszych udziałać wolen y mocen będzie; a my iako urzędu o nieprawny wskaz, tak strony powodowey o niesłuszny przewod prawa pozywać nie mamy y nie będziemy mogli, pod zapłaceniem takiey zaręki, iako ważność rzeczy osądzoney wynosić będzie. I to też waruiemy, gdzie byśmy obadway, abo ieden ktory z nas, przed oswobodzeniem tego zapisu z tego swiata zszedł, tedy pozostała osoba z nas iedna, abo ten, kto po nas dobra posiągnie, temu zapisowi y obowiązkom w nim opisanym w osobie naszey we wszystkim dosyć uczynić powinien będzie. I na tośmy dali ten nasz list z pieczęćmi y z podpisy rąk naszych, tak też y z pieczęćmi y z podpisy rąk ichmościow panow przyiacioł od nas ustnie uproszonych. Pisan w Wilnie, roku tysiąc szesćset pięćdziesiąt trzeciego, miesiąca Februarij dziesiątego dnia. У того запису при печати притисьненой подъписы рукъ тыми словы: Mikołay Stephan Pac, woiewoda Trocki, Teodora Tryznianka Pacowa, woiewodzina Trocka. Ustnie proszony pieczętarz do tego listu Walenty Rąnayszekiewicz, podstarośći Trocki. Ustnie proszony pieczętarz od osob wysz mianowanych Krzysztoph Amphorowicz. Ustnie proszony pieczętarz do tego listu Władysław Rytel, oekonom Trocki. По которыхъ подъписахъ рукъ и затылокъ в тые слова писаный: List ode mnie Mikołaia Stephana Paca, woiewody Trockiego, Krzyczewskiego, Ołuczyckiego starosty y odemnie Teodory Tryznianki Pacowey, woiewodziney Trockiey, Krzyczewskiey, Ołuczyckiey starosciney małżonkow, dany panu Fiszlowi Jzraelowiczowi żydowi miasta iego królewskiey mości Wilenskiego na pewną rękodayną summę pieniędzy tysiąc siedmset pięćdziesiąt złotych polskich. Rok oddania tey summy pieniędzy w roku da Pan Bóg przyszłym tysiąc sześćset pięćdziesiątym czwartym, w niedziele zapustną, podług nowego kalendarza, na mieyscu pewnym przy xięgach grodzkich w zamku Wilenskim pod wszystkimi warunkami y obowiązkami w tym naszym liscie w srzedzinie szeroce opisanemi y dołożonemi. Который же тотъ листъ добровольный записъ черезъ помененого Саломона Михаловича, жида и сынъдика кагалу Берестейского, одъ ясне вельможъного его милости пана Миколая Стефана Паца, воеводы Троцъкого, Кричевъского, Олучицъкого старосты и одъ ей милости пани малъжонъки его милости паней Теодоры Тризънянъки Миколаевой, Стефановой Пацовой, воеводиной Троцъкой, Кричевъской, Олучицъкой старостиной, Фишълови Израеловичови жидови места его королевъское милости Виленъского на певъную суму пенезей в томъ же записе выражоную даный и служачый есть до книгъ кгродъскихъ воеводъства Берестейского принятъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Брестскаго гродскаго суда за 1687—1688 годъ, № 7027, стр. 1387—1393.

№ 125.—1688 г. Октября 31.

Либертацiйный листъ короля Яна III объ освобожденiи Брестскихъ евреевъ отъ разныхъ денежныхъ сборовъ, по случаю пожара города Бреста.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ осмого, месеца Октобра трыдцать первого дня.

На враде кгродскомъ Берестейскомъ передо мною Яномъ Бекълевъскимъ—подъстолимъ Брацлавъскимъ, подъстаростимъ Берестейскимъ, постановивъшисе очевисто Саломонъ Михаловичъ жыдъ сынъдыкъ кагалу Берестейского, тотъ листъ его королевъское милости, до ясне вельможъного его милости пана подъскарбего великого князтва Литовъского, с канъцельярыи большой Великого князства Литовъского вынесеный на речъ в немъ шырей выражоную жыдомъ старъшымъ кагалу Берестейского даный и служачый ку актыкованью до книгъ

кгродъскихъ Берестейскихъ подалъ в тые слова писаный: Jan Trzeci z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Jnflantski, Smolenski, Kijowski, Wolhynski, Podolski, Podlaski, Siewierski y Czernihowski. Wielmożnemu Benedyktowi Pawłowi na Czerei Sapiezie—podskarbiemu wielkiemu y pisarzowi ziemskiemu Wielkiego xięstwa Litewskiego y urodzonym administratorom y substitutom skarbu wielkiego xięstwa Litewskiego, także poborcom y succollectorom woiewodzstwa Brzesckiego, uprzeymie y wiernie nam miłym, łaska nasza krolewska. Wielmożni urodzeni uprzeymie y wiernie nam mili. Doszła nas supplika od miasta naszego Brześcia y żydow tamecznych, iż novissime, a iuż to po trzeci raz z nawiedzenia Boskiego funditus są zniszczeni, mianowicie domy żydowskie, winnice, browary in cinerem poszły; dla czego na instancyą panow rad naszych, słuszny onym wyswiadczaiąc respekt, od płacenia poglownego, czopowego, szelężnego onych na lat cztyry, podług constitucyey o pogorzelcach napisaney, uwalniamy, zalecaiąc uprzeymosciam y wiernosciam waszym abyście na żadne in contrarium nie uważaiąc legum obstacula pomienione miasto y żydow Brzesckich przy naszey in eum finem z kancellarij wydaney zachowali integre libertacyey. Co uprzeymosci y wiernosci wasze dla powinnosci swoiey y łaski naszey. Dan w Oleszku dnia dwudziestego siodmego miesiąca Septembra, roku Panskiego tysiąc sześćset osmdziesiąt siodmego, panowania naszego trzynastego roku. У того листу пры печати большой Великого князства Литовского прытисненой, подъписъ руки тыми словы: Jan król. Который же тотъ листъ черезъ особу верху мененую ку актыкованю поданый есть до книгъ кгродъскихъ Берестейскихъ уписанъ.

Изъ актовой книги Брестскаго гродскаго суда за 1687—1688 г., № 7027, стр. 1547—1549.

№ 128.—1688 г. Октября 31.

Либертаційный листъ короля Яна III Брестскимъ евреямъ, освобождающій ихъ на четыре года отъ всякихъ податей и денежныхъ сборовъ, по случаю истребленія пожаромъ всего ихъ имущества.

Лета отъ нароженья Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ осмого, месеца Октобра трыдцать первого дня.

На враде кгродъскомъ Берестейскомъ передо мною Яномъ Бекълевъскимъ подъстолимъ Берестейскимъ, постановивъшысе очевистоСаломонъ Михаловичъ жыдъ, сынъдыкъ кагалу Берестейского, листъ его королевской милости либертацыйный жыдомъ кагалу Берестейского с канъцельярыи большой Великого князьства Литовского вынесеный на речъ в немъ выражоную даный и служачый, ку актыкованю до книгъ кгродъскихъ Берестейскихъ подалъ в тые слова писаный: Jan Trzeci, z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmuydzki, Jnflanski, Smolenski, Kijowski, Wołhynski, Podolski, Podłaski, Siewierski y Czernihowski. Oznaymuiemy ninieyszym listem naszym wszem wobec y każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, iż my maiąc politowanie nad nieszczęsciem niewiernych żydow caley synagogi miasta naszego Brzescia Wielkiego xięstwa Litewskiego, ktorzy z dopuszczenia Boskiego swieżo funditus ze wszystkiemi dostatkami y ruchomosciami swemi pogorzeli, a stosuiąc się do prawa y constitucyey o pogorzelcach napisaney, umysliliśmy tych że niewiernych żydow synagogę Brzescką od wszelakich publicznych y prywatnych podatkow iakim kolwiek imieniem nazwanych uwolnić y libertować; jakoż uwalniamy y libertuiemy teraznieyszym listem naszym, a to do lat czterech, rachuiąc od czasu teraznieszego pogorzenia posobie następuiących, ktorą tą libertacyą naszą pomieniona synagoga Brzescka, będąc zasłonieniem wszelakich

podatkow jako to pogłownego, czopowego, szelężnego y innych jakim kolwiek imieniem nazwanych, tak ktore teraż są, jako y na potym będą uchwalone, ordynarynych y extra ordynarynych exactij płacić nie będą powinni aż do wyscia czterech lat zupełnych. Co do wiadomosci wszystkim komu to należy, osobliwie wielmożnemu podskarbiemu wielkiemu wielkiego xięstwa Litewskiego urodzonym skarbnemu, dworzanom y innym, ktorym należeć będzie donosząc, mieć chcemy y roskazuiemy, aby pomienionych żydow Brzeskich przy tey libertacij naszey cale y nie naruszenie zachowali pod łaską naszą. Na co dla lepszey wiary ręką się naszą podpisawszy, pieczęć Wielkiego xięstwa Litewskiego przycisnąc rozkazaliśmy. Dan w Oleszku dnia dwudziestego szostego miesiąca Września, roku Pańskiego tysiąc sześćset osmdziesiąt siodmego, panowania naszego trzynastego roku. У тое либертацыи пры печати большой великого князства Литовского прытисненой подъписъ руки тыми словы: Jan król. Которая жъ то либертацыя черезъ особу верху помененую, ку актыкованю поданая есть до книгъ кгродъскихъ Берестейскихъ принята и уписана.

Изъ актовой книги Брестскаго гродскаго суда за 1687—1688 годъ, № 7027, стр. 1551—1553.

№ 127.—1688 г. Декабря 30.

Рескриптъ короля Яна III въ пользу Брестскихъ евреевъ, данный коммиссіи для улаженія споровъ между Брестскимъ магистратомъ и евреями.

Лета отъ нароженья Сына Божого тысеча шестьсотъ осмьдесятъ осмого, месеца Декабря трыдцатого дня.

На враде кгродъскомъ Берестейскомъ передо мною Яномъ Бекълевъскимъ—подъстаростимъ Берестейскимъ, постановившысе очевисто панъ Саломонъ Михаловичъ жыдъ, сынъдыкъ кагалу Берестейского, тотъ рескриптъ его королевской милости з канъцельярыи его королевской милости Великого князства Литовского до вельможъныхъ ихъ милостей пановъ комисаровъ его королевской милости одъ цалого кагалу Берестейского вынесеный, на речъ в немъ выражоную ку актыкованью до книгъ кгродъскихъ Берестейскихъ подалъ в тые слова писаный: Jan Trzeci z Bożey łaski król Polski, Wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kiiowski, Wołhynski, Podolski, Podlaski, Jnflantski, Smolenski, Siewierski y Czernihowski. Urodzonemu Macieiowi Jozefowi Woynie—marszałkowi powiatu Pinskiego, staroscie naszemu Gorżdowskiemu, Kazimierzowi Tyszkiewiczowi—staroscie naszemu Starodubowskiemu, Piotrowi, Michałowi *Polciow* kawalerowi Portugalskiemu, strażnikowi Smolenskiemu, sekretarzowi naszemu Alexandrowi Esmuntowi, komornikowi woiewodztwa Brzeskiego, commissarzom naszym do miasta naszego Brzescia Litewskiego naznaczonym, wiernie nam miłym, łaskę naszą królewską. Urodzeni, wiernie nam mili. Przełożono nam przez panow consyliarżow y urzędnikow naszych przy boku naszym zostaiących imieniem niewiernych żydow starszych y całego kahału Brzeskiego Litewskiego, iż urodzony Ostafi Tyszkiewicz, podkomorzy Brzescki, iako woyt dziedziczny miasta naszego Brzescia, otrzymawszy w sądzie naszym assessorskim o grunty, granice y dobra do miasta tegoż y woytowstwa Brzesckiego należące tak że o dwory, place y inne rzeczy na różnego stanu possessorach y commissyą według tegoż dekretu na osoby w. m. z cancellarij naszey wyniozszy w tey że commissyey, czyli też y w samym dekrecie przyłożył y niewiernych żydow Brzesckich, nie dawszy im żadnego pozwu y mandatu, a poniewasz począwszy od seymu pierszego Grodzienskiego tak wiele iuż było commissyey między magistratem, pospolstwem y niewiernymi żydami Brzesckiemi y po wielkich kłotniach y kosztach stanęła w

roku tysiąc sześćset osmdziesiąt trzecim z obopolna między temiż stronami, do lat dziesiąciu, complanacya, ktore ieszcze nie expirowały, a do tego poniewasz wszystkie lites y processy prawne poczynaią się od pozwu nie od exekucyey y służą pozwanemu exceptie, iaką mieli ciż żydzi et quidem perimentem bo in competentis actionis dlia zaszłey complanacyey gdy by byli legitime pozwani y gdy by byli controuertowali, a w ostatku, in casu choć by była uchylona ta exceptia, przynamniey by byli z swoiey strony commissarzow podali, czego miewaią zawsze optionem partes litigantes nie tylko tedy że pomieniona complanacya wszytkie generaliter praetensie y postempki prawne między magistratem, pospolstwem y żydami Brzesckiemi aż do lat dziesiąciu limitowała et ex ratione oney musi bydz in competens actio tymże żydom przed expiratią lat dziesiąciu podniesiona, ale też że im żadnego pozwu nie dano y na nich bez nich dekret otrzymano, zaczym z tych ratij chcemy mieć po wiernosciach waszych, abyscie wiernosci wasze od punktu abo punktow tey commissyey, ktorę się do niewiernych żydow referuią supersedowali y onych przy complanacyey wyżey mianowaney zachowali. Co żeby tym skuteczniey mogło bydź urodzonych Kazimierza Sapiehę—podskarbiego nadwornego wielkiego xięstwa Litewskiego, staroste naszego Brzesckiego, Constantego Szuyskiego, chorążego Brzesckiego y Jerzego Szuyskiego sędziego grodzkiego Brzesckiego za commissarzow exparte tych że żydow do wiernosci waszych przydaiemy tym rescriptem naszym, chcąc to mieć, aby oni pospołu z wiernosciami waszemi na tym punkcie abo punktach do żydow referuiących się zasiadali, bez ktorych wiernosci. w.w. w tych że punktach co od żydow należą interlocutoria czynić y promulgować nie będziecie mogli, tylko z niemi pospołu non obstantibus quibusvis contrarijs literis vel rescriptis nostris; insze zaś punkta teyże commissyey oprocz tych co z żydami wiernośé ww. rozsądzcie y decyduycie według dekretu naszego y instrumentu commissyey, inaczey tedy wiernosci wasze czynić nie macie dla łaski naszey. Dan w Warszawie, dnia dwudziestego miesiąca Decembra, roku Panskiego tysiąc sześćset osmdziesiąt osmego, panowania naszego czternastego roku. У того рескрыпту его королевъской милости подъпись руки тыми словы: Jan król. Который же тотъ рескрыптъ его королевской милости за поданемъ оного до актъ черезъ особу верху мененую есть до книгъ кгродъскихъ Берестейскихъ прынятъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Брестскаго гродскаго суда за 1687—1688 годъ, № 7027, стр 1697—1701.

№ 128.—1689 г. Мая 3.

Баниційскій листъ короля Яна III, присуждающій Кобринскихъ жидовъ къ вѣчному изгнанію.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ девятого, месеца Мая третего дня.

На враде кгродъскомъ Берисътейскомъ передомъною Яномъ Бекълевскимъ, подъстаростимъ Берестейскимъ, постановившисе очависто ей милость пани Констанцыя Анна Денисовичовна Косцюшъкова, тотъ листъ его королевской милости баницыйный з менъшой канъцелари Великого князства Литовского вынесеный в справе и речи в немъ нижей выражоной ку акътикованю до кънигъ кгродъскихъ Берестейскихъ подала в тые слова писаный: Янъ Трети з Божой ласки король Польский, Великий князь Литовский, Руский, Пруский, Жомойтъский, Мазовецъкий, Инъфлянский, Подольский etc. Всимъ в обецъ и кожъдому з особна всякого достоенъства враду и стану лудемъ духовънимъ и свецъкимъ обывателіомъ панъствъ нашыхъ озънаймуемъ, ижъ даты нижей выражоной до насъ и суду нашого задворъного асесоръского позъ-

вомъ манъдатомъ нашимъ запозвани были неверъни жиди места нашого Кобрыня Шая Якубовичъ, Шлома Ошеровичъ, Давидъ Бусъневичъ, Іесель Бусъневичъ, Ицъко Фабишовичъ, Мееръ Шавълевичъ, Мойша Абрагамовичъ, Хаимъ Мошъковичъ, Іилцъ Бенетовичъ, Іосай Іусевичъ, Мееръ Лейбовичъ, Іаурусъ Зелековичъ, Мовъша Абрамовичъ, Песа Моръдухаевъна Абрамовичова и цалый кагалъ Кобринъский одъ урожоного Хризостома Косътюшъки Сехъновицъкого и малъжонъки оного урожоной Конъстанъцыи Анъны Денисовичовъны о речъ в декрете суду нашого задъворъного асесоръского выражоную. В которой справе судъ нашъ задъворъный асесоръский за нестанемъ неверъныхъ жидовъ до права въ року завитомъ на упадъ в самой речи вздать допустивъши за явъное праву посполитому, зверъхности маестату нашого спротивенъство, которое з листу поежъджого дворанъского видоме показало, неверъныхъ жидовъ Кобринъскихъ на вечъное зо въсихъ земль и панъствъ нашихъ выволане всказалъ, одъ сполку и объцованя з лудьми подъстивыми черезъ сесъ листъ нашъ вечъный баницыйный вынялъ и вылучилъ; а за суму декретомъ суду нашого задъворъного асесоръского всказаную до добръ позваныхъ неверъныхъ жидовъ Кобринскихъ вшелякихъ лежачихъ, рухомыхъ, сумъ пенежъныхъ где кольвекъ будучихъ—домовъ, крамовъ, товаровъ, ганъдловъ, школы Кобринъской дворанина нашого особливымъ листомъ нашимъ назначоного, заложивши на спротивъныхъ дальшие вины правъные на одъправу зослалъ, яко то вся речъ в декрете суду нашого задъворъного асесоръского описана и доложона есть. Мы теды король на инъстанъцию урожоного Хризостома Косъткюшъки Сехъновицъкого и малжонъки оного урожоной Конъстанъцыи Анъны Денисовичовны, выконываючи дальший поступокъ срогости права посполитого надъ преречеными неверъными жидами места нашого Кобрыня Шаемъ Якубовичомъ, Шломою Ошеровичомъ, Давидомъ Бусъневичомъ, Іоселіомъ Бусъневичомъ, Ицъкомъ Фабишовичомъ, Мееромъ Шавълевичомъ, Мовъшою Абрагамовичомъ, Хаимомъ Мошъковичомъ, Килъцкомъ Бенетовичомъ, Іозаліомъ Іусевичомъ, Мееромъ Лейбовичомъ, Іаурусіомъ Зельковичомъ, Мовъшою Абрамовичомъ, Песюю Моръдухаевичовъною Абрамовичовою и цалымъ кагаломъ Кобринъскимъ велили есмо оныхъ зо всихъ земль и панъствъ нашихъ вечне выволать, якожъ и симъ листомъ нашимъ вечнымъ баницийнымъ оныхъ вечными выволанъцами и банитами чинимъ, одъ сполку и объцованя з лудьми подъстивыми выймуемъ и вылучаемъ. А затымъ, абы кожъдый о томъ ведаючы, з прєречоными жидами места Кобрыня, яко вжо одъ насъ вечне выволаными ниякого сполку мети, рады и помочи додавати, ани оныхъ в домахъ своихъ переховывати, подъ винами в праве посполитомъ и конституциахъ сеймовыхъ о выволанъцахъ описаными, не важилъсе, што ижъ бы всимъ ку ведомости пришло врадомъ нашимъ земъскимъ, кгродзъкимъ и инъшимъ всякимъ судовымъ приказуемъ, абы сесъ листъ нашъ вечный баницийный везъде за поданемъ оного до книгъ приймованъ, акътикованъ, публикованъ объволанъ былъ конечъно. Данъ в Городне, дня двадцать четверътого, месеца Маръца, року тисеча шестьсотъ осмьдесятъ осмого, панованя нашого чотырънадъцатого году. У того листу его королевской милости баницийного при печати меньшой Великого князства Литовского притисненой подъписи рукъ тыми словы: Доминикъ Миколай ксіонже Радивилъ—подъканъслерий Великого князства Литовского, Казимеръ Пухальский—писаръ декретовый земъский. Скорикговалъ Ленкевичъ. Который же тотъ листъ его королевской милости баницийный с канъцелярии меньшой Великого князства Литовского вынесеный, черезъ особу у веръху помененую, ку акътыкованю поданый есть до книгъ

кгродъскихъ Берестейскихъ принятъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Брестскаго гродскаго суда за 1687—1688 г., № 7027, стр. 2017—2019.

№ 129.—1689 г. Іюня 24.

Явка королевскаго универсала, коимъ взиманіе пошлины съ товаровъ снова предоставляется прежнему сборщику Ицку Зельмановичу.

Лета отъ нароженя Сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ девятого, месеца Юня двадцать четвертого дня.

На враде кгродъскомъ Берестейскомъ передо мъною Яномъ Бекълевъскимъ— подъстолимъ Брацълавъскимъ, подъстаростимъ Берестейскимъ, постановивъшисе очевисто панъ Ицъко Зелъмановичъ жидъ, тотъ универсалъ его королевской милости на скарбовые столовые провенъта на речъ и особамъ в немъ выражонымъ ку акътикованю до кънигъ кгродскихъ Берестейскихъ подалъ, в тые слова писаный, который вписуючи у книги за принятемъ оного такъ се в собе маетъ: Jan Trzeci, z Bożey łaski krol Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Żmuydzki, Mazowiecki, Jnflanski, Wołynski, Podolski, Podlaski etc. Wszem wobec y każdemu z osobna komu o tym wiedzieć należy, osobliwie iasnie wielmożnym, wielmożnym urodzonym senatorom, dygnitarzom, starostom, urzędnikom ziemskim grodzkim, administratorom y dzierżawcom dobr naszych, namiesnikom ich y wszystkim in genere stanu rycerskiego ludziom, także sławetnym szlachetnym woytom, burmistrzom, raycom, ławnikom, maystratom wszelkim wielkich małych miast y miasteczek naszych królewskich, duchownych, ziemskich, tudziesz jurizdictyom, a osobliwie w dobrach oekonomicznych miast y miasteczek naszych y innym iakiey kolwiek kondycy ludziom koronnym y wielkiego xięstwa Litewskiego do wiadomosci podaiemy, iż chcąc cła stare, do stoła naszego należące, w wielkim xięstwie Litewskim iako w nalepszym zachowac y zatrzymać porządku, zabiegaiąc temu aby w tym skarbowi naszemu szkoda iaka nie była, a mianowicie przez różney condicij ludzie handle swoie prowadzące tak s panstwa naszego jako y z różnego wodo y lądem przez miasta, miasteczka xięstwa Litewskiego, ktore są odległe od komor y przykomorkow prowentow celnych przeiezdzaiące, przez co iest maximum detrimętum w skarbie naszym, że bez płacenia cła, poddaiąc się pod różne protektye, z rożnemi towarami swemi nieopowiednie unikaią y lubośmy byli pomienione cło stare prowęt nasz stołowy wielkiego xięstwa Litewskiego odebrawszy od Eliiasza Zakowicza Krzyczowskiego, sekretarza naszego, ob sinistram infórmacyonem iakoby satisfakcyi skarbowi naszemu czynić nie miał, dali ad fideles manus urodzonemu Janowi Szreterowi, sekretarzowi y dworzaninowi naszemu pokoiowemu w administracyą. A że sie Eliasz Jzakowicz za przybyciem swoim aquietowawszy skarb ze wszelkiego udania wywiod, przeto alienowawszy od administratij tych ceł urodzonego Szreytera y wszelkie dokumęta onemu od nas na to dane osobliwym listem y teraznieyszym uniwersałem naszym skasowawszy, powtornie teraz de nowo pomienione cło stare prowęt nasz stołowy w wielkim xięstwie Litewskim w dozor y zawiadywanie temuż Eliaszowi Jzakowiczowi Krzyczowskiemu, sekretarzowi naszemu y Jckowi Zelmanowiczowi Stołowickiemu superintendentom naszym poruczamy, ktorzy ex munere officij sui, postrzegaiąc tego, aby szkody y uymy skarbowi naszemu po miastach, miasteczkach całego xięstwa Litewskiego nie działy się, gdzie by kolwiek oni sami, lub rewisorowie ich widzieli by rzecz potrzebą w miastach, miasteczkach pogranicznych całego xięstwa Litewskiego sposobne mieysce na wybieranie należytosci skarbowey, a mianowicie w miasteczkach oekonomij Mohilewskiey leżących,

iako to w Czausach, Czerekowie, także w starostwie Omelskim y Propolskim, a osobliwie w dobrach iasnie oswieconey xiężny Alburskiey Newlu, Siebieżu, Wisłowicz y Słuczczyznie, abyście wszelkim szkodom zabiegaiąc, straż y odprawę ceł starych naszych do tey exakcij mieć nie bronili. Tedy w tym annugimus, czego aby się żaden nie zbraniał uczynić, ale owszem w iakich kolwiek pretensiach tych cel naszych żondali by pomocy, stosuiąc się do dawnych praw y constitutij seymowych, kożdy był pomocą, mieć chcemy. A ieżeliby w pomienionych miastach, miasteczkach, za uporem iakim, straży y odprawy skarbu naszego nie pozwoloną, tedy s tych miast y miasteczek na samych mieszczanach poczynionych szkod w skarbie naszym za sprzeciwięstwem tey woli naszey dochodzić y wszelkie towary ich, gdzie by sie kolwiek trafiło, zabieraiąc, na skarb nasz confiskować pomienionym super intendentom naszym y rewisorom ich pozwalamy pilno mieć chcemy. Także y w tym daiemy onym zupełno moc, iesliby sie im zdało na komorach y przykomorkach w Wielkim xięstwie Litewskim pisarzow cel naszych odmieniać, a inszych życzliwych sobie na ich mieysca osadzać, według upodobania swego, a iesli by się z rugowanych pisarzow ktory zasłaniał uniwersałem naszym, lub jakim kolwiek ante dato wydanym, tedy takowy uniwersał daley waloru mieć nie może, oprocz tych tylko uniwersałow, ktore pomienieni superintendenti nasi po dacie tego uniwersału naszego denowo wydadzą. Miasto zaś Wilnią y inne miasta y miasteczka wielkiego xięstwa Litewskiego, tudziesz Angielczycy nad portem nowym Swiętey rzeki zostaiące, żadnemi się libertacyami nie zasłaniaiąc, pomienione cło stare od wszelkich towarow swoich płacić powinni będą. Co wszystkim w obec y każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy do wiadomosci doniosszy żondamy y mieć chcemy, aby przeciwko kożdemu sprzeciwiaiącemu się z woli naszey superintendentom rewisorom y succolektorom na komorach, przykomorkach y strażach zostaiącym pomocy dodawali. Na co dla lepszey wagi ręką się naszą podpisawszy, pieczęć przycisnąć roskazaliśmy. Dan w Wilanowie dnia dziesiątego miesiąca Junij, roku Pańskiego tysiąc sześćseth osmdziesiąt dziewiątego, panowania naszego piętnastego roku. У того универъсалу его королевское милости на скарбовые столовые провенъта даного при печати притисненой подъписи рукъ тыми словы: Jan król, Jan Wołczynski iego królewskiey mosci pisarz skarbowy. Который же тотъ универъсалъ его королевъское милости на скаръбовые столовые провенъты одъ его королевъскоо милости жидомъ суперъинътенъденътомъ целъ старыхъ, при печати притисненой выданый и черезъ особу веръху помененую то есть пана Ицъка Зельмановича жида ку акътикованю поданый есть до кънигъ кгродъскихъ воеводъства Берестейского принятъ и уписанъ.

Изъ актовой книги Брестскаго гродскаго суда за 1687—1688 г., № 7027, стр. 2089—2098.

№ 130.—1689 г. Іюля 16.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ синагогъ княжества Жомоитскаго и повѣту Упитскаго къ изгнанію и уплатѣ Доминику Пилсудскому четырехъ тысячъ двухъ сотъ пятидесяти золотыхъ польскихъ долгу и пени.

Лета отъ нароженя сына Божого тысеча шестьсотъ осмьдесятъ девятого, мца Юля шестьнадцатого дня.

Передъ нами судъями головными на трибуналъ у великомъ князтве Литовскомъ, зъ воеводствъ, земль и поветовъ, на рокъ теперешънiй вышъ мененый обраными, кгды съ порадку реестрового ку суженю припала справа его милости пана Доминика Пилъсуцкого—подчашого Городенъского, з неверными жыдами—

старшыми школъ князтва Жомоитъского и повету Упитъского, меновите, Лейбою Иклевичомъ—старшимъ школы Кейданъское, Израелемъ Иршевичомъ—старшимъ школы Кельменъское, Янкелюмъ Бенiашевичомъ—сукъцесоромъ и державчимъ всихъ добръ по зошломъ жиде Лейбе Ашереновичу—старшимъ школы Росенское, Самуелемъ Вульфовичомъ—старшимъ школы Плунъкгянъское, Яношомъ Иклевичомъ—старшимъ школы Новоменское и всими инъшими старшими всихъ школъ князтва Жомоитского и повету Упитъского и цалою сынокгокгою жидовъскою, за позвомъ всемъ жыдомъ очевисто, въ Росеняхъ, поданымъ, до листу запису тыхъ жыдовъ о неоддане и незаплачене на року и по термине сумы пенезей тисеча тридцати золотыхъ *курренъти* монето у жалуючого позычоное, при томъ о учиненую похвалъку подчасъ упоминанья се тое сумы, затымъ о совитости, заруки, шкоды, наклады и вины правъные. До которое справы, за приволанемъ черезъ енерала сторонъ до права, одъ акътора умоцованый его милости, за моцъю листовъною правъною, собе до тое справы даною, панъ Матей Стемъпъковскiй становилъ, а неверные жиды все не становили и никоторое ведомости о нестанью своемъ намъ суду и стороне своей не учинили; затымъ вышъ речоный акътора пленипотентъ поданого всемъ жидомъ очевисто въ руки, въ месте Росеняхъ, зъ школы ихъ идучимъ, позву черезъ енерала Яна Янъчевъского, созънаньемъ оного выписомъ с книгъ кгроду Жомоитъского, въ дате сего року, мца Мая двадъцать первого дня выданымъ, слушъне, правъне доведъши и трос воланье пильности стороны своей на томъ позве написаное оказавъши и жалобу зъ него о речъ вышъ мененую, а ширей въ томъ позве описаную преложивъши, на доводъ самое речи покладалъ и читалъ передъ нами судомъ листъ обълигацiйный записъ одъ вышъ мененыхъ жыдовъ жалуючому на суму тысеча и тридцать золотыхъ куренъти монето, подъ датою в немъ инсерованою даный и служачiй, с которого то листу запису все обовязъки и варунъки правъные подостатъку вычитавъши и форумъ той справе тутъ у суду нашого указавъши, а неодъданя и незаплаченя тое сумы тымъ же листомъ неосвобожонымъ записомъ доведъши, зданья позваныхъ яко права непослушъныхъ въ року завитомъ на упадъ въ речи, а водле права и того запису самое неодъданое изтизъны з совитостями, заруками чотырехъ тисечей ста двадъцати золотыхъ, при томъ за учиненую похвалъку вины петидесятъ копъ зъ двема копами вписного и паметного на помененыхъ жыдахъ, на школахъ ихъ, на домахъ и на всихъ добрахъ оныхъ, а самихъ тыхъ жыдовъ за уделаную похвалъку на выволане жалуючому всказанья и на одержанье оного до его королевское милости отосланя, а за суму всказаную на добрахъ неверныхъ жыдовъ до отъправы порадкомъ правънымъ черезъ дворанина его королевское милости приходить вольности акъторови зоставеня, у насъ суду просилъ и домавялъ. А такъ мы судъ в той справе его милости пана Доминика Пилсудъского — подъчашого Городенъского, з неверными жидами—старшими школъ князътва Жомоитъского и повету Упитского, меновите: Лейбою Иклевичомъ—старшимъ школы Кейданъское, Израелемъ Иршевичомъ—старшимъ школы Кельменъское, Янкелюмъ Бенiашевичомъ—сукъцесоромъ и державчимъ всехъ добръ по зошломъ жиде Лейбе Ашероновичу— старшимъ школы Росенъское, Самуелемъ Вульфовичомъ—старшимъ школы Плунъкгянъское, Яношомъ Иклевичомъ—старшимъ школы Новоменское и всими инъшими старшими всихъ школъ князътва Жомоитъского и повету Упитъского и цалою сынакгокгою жыдовскою, запозвомъ всемъ жыдомъ очевисто въ руки въ Росеняхъ поданымъ до листу добровольного обълигацiйного запису тыхъ жыдовъ, о неодъдане и незаплачене на року и по термине сумы пе-

незей тисеча и тридцати золотыхъ польскихъ у жалуючого черезъ неверныхъ жидовъ на школьную потребу позычоное, при томъ о учиненую подчасъ упоминанья се тое сумы презъ жыдовъ на здоровье жалуючаго одповедь и похвалъку, затымъ о совитости, заруки, шкоды, наклады и вины правъные, за декретомъ и откладомъ нашимъ; ижъ тые все неверные жыды будучи о то позваными, взявъши у суду нашого на дню девятомъ сегожъ мца Юня на пленипотенъта, по одъкладе нашомъ теперь за поколькокротъными зъ наказу нашого приволанемъ енеральскимъ передъ нами до права не становили. Про то мы судъ оныхъ яко права непослушъныхъ в року завитомъ на упадъ в речи здаемъ, а водле права и того листу добровольного обълигацийного запису помененыхъ неверныхъ жыдовъ, самое неодъданое на тотъ листъ записъ винно осталое изтизъны, зъ совитостями, заруками чотыри тысечи сто двадцать золотыхъ, при томъ за учиненую одповедь и похвалъку вины водлугъ права и за шкоды петьдесятъ копъ грошей литовскихъ, а зъ уписънымъ и паметнымъ намъ данымъ, всего сумою чотыри тысечи двесте петьдесятъ золотыхъ польскихъ на вышъ мененыхъ старшихъ жыдахъ, въ князтве Жомоитскомъ и въ повете Упитъскомъ зостаючихъ, такъже на школахъ оныхъ всехъ тамъ будучихъ, зъ вольнымъ оныхъ запечатованьемъ и самихъ до венъзенья бранемъ, водълугъ опису оныхъ на домахъ, гандляхъ, товарахъ, крамахъ, сплавахъ, сумахъ пенежъныхъ где и у кого кольвекъ будучихъ, з вольныхъ оныхъ затриманемъ, арештованемъ и запечатованемъ и на всякихъ добрахъ, где одъно окажуть, а самихъ пречоныхъ неверныхъ жыдовъ, старшихъ школъ князъства Жомоитъского и повету Упитъского, а меновите: Лейбу Иклевича, Израеля Иршовича, Янъкеля Беніашевича, Самуеля Вульфовича, Януша Иклевича, за туюжъ уделаную одповедь и похвалъку, на выволане жалуючому его милости пану Пилсуцкому всказуемъ и на одержанье того выволанья до его королевское милости пана нашого милостивого отсылаемъ, а за суму вышъ мененую, одъ насъ суду всказаную, на всякихъ добрахъ неверныхъ жыдовъ, где и у кого колъвекъ будучихъ и одъ насъ суду всказаныхъ, а въ недостатку и на самихъ особахъ оныхъ до отправы порадъкомъ правънымъ черезъ дворанина его королевское милости приходить вольность жалуючому акъторови зоставуемъ. Которая справа до книгъ головныхъ трибунальныхъ есть записана.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала № 300, за 1689 г., л. 369.

№ 181—1689 г. Іюля 18.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Виленской синагоги къ изгнанію за укрывательство у себя баннитовъ и за угрозы кредитору, требовавшему уплаты долга, а также къ уплатѣ сорока семи тысячъ ста восьмидесяти пяти золот. польскихъ долгу и пени Даніилу Пузынѣ.

Лета отъ нароженя сына Божого тисеча шестьсотъ осмьдесятъ девятого, мца Юля двадцать осмого дня.

Передъ нами судьями головъными на трибуналъ у великомъ князътве Литовъскомъ, з воеводствъ, земль и поветовъ на рокъ теперешній тысеча шестьсотъ осмъдесятъ девятый обраными, кгды съ порадъку реестрового ку суженью припала справа его милости пана Даніеля з Козельска Пузыны—судьи земского Упитъского, з неверъными жыдами старшими целое сынакгоги Виленъское, то есть: Пейсахомъ Мойжешовичомъ, Юзефомъ Якубовичомъ, Юзефомъ Тонримовичомъ, Иршою Изъраелевичомъ, Зелъманомъ и другимъ Зелъманомъ Берковичомъ, также школьниками Зысъкеліомъ

и Иршою, за заказомъ очевисто въ руки онымъ поданымъ, менечи о неслушное презъ объжалованыхъ жыдовъ, учинивши одъностайную раду и намову жыдовъ тутошнего места Виленъского Абрама Марковича, Давида Якубовича, Саломона Яхимовича, должъниковъ жалуючого, которые за долгъ жалуючому винный за ведомостью теперь объжалованыхъ жыдовъ старъшихъ кагалу Виленъского позычоный, за неотъданье оного декъретами и баниціями окъритыхъ у себе самыхъ тыхъ жыдовъ зо всею ихъ маетъностью, переховыванье, з банитами сполъкованье и въ семъ року тысеча шестьсотъ осмъдесятъ девятомъ, мца Юля двадъцать перъвого дня, кгды жалуючій помененыхъ жыдовъ банитовъ объжалованымъ жыдомъ припаручалъ, въ припаруце не приняте, енерала и сторону шляхту словами не присътойными удесъпектованье, сумы декретами суду головъного трибунального всказаной, то есть, сорока осми тисечей петидесятъ и пети золотыхъ польскихъ неотъданье, на здоровье жалуючого одъповеди и похъвальки уделанье, затымъ до запълаченья всказаной декъретами суду головъного трибунального помененыхъ жидовъ банитовъ сумы, о уделаную одповедь и похвалъку, шкоды и вины правъные. До которое справы за приволаньемъ черезъ енерала сторонъ до права одъ его милости пана Пузины—судъи земского Упитъского, пленипотентъ его милости, за моцъю листовъною, правъною, собе до тое справы даною, панъ Юрей Войтъкевичъ становилъ, а позъваные жыды не сътановили и никоторое ведомосъти о несътаню своемъ намъ суду и стороне своей не учинили; затымъ вышъ речоный акътора патъронъ меподаного очевисъто въ руки объжалованымъ жыдомъ черезъ енерала Петъра Зинъзу заказу, призънанемъ его очевистымъ передъ его милостью паномъ писаромъ земъскимъ Виленъскимъ и кола судовъ нашихъ на томъ заказе учиненымъ, слушъне правъне доведъши и жалобу зъ него о речъ вышъ мененую преложивъши, на доводъ самое речи покъладалъ и читалъ передъ нами судомъ два декърета суду головъного трибунального, то есть, одинъ въ року тисеча шестьсотъ осмьдесятъ шосътомъ, мца Августа семьнадцатого дня на неверныхъ жыдахъ: Абъраму Маръковичу, Давиду Якубовичу и Саломону Нахъману Яхимовичу, довъжникахъ жалуючого одержаны, восполъ з вынесеною баниціею, а другій декъретъ въ року тысеча шестьсотъ осмъдесятъ семомъ, мца Авъгусъта одинадъцатого дня зъ неверными жидами месъта Виленъского, старъшими школьниками и поушъкольниками, о переховыванье помененыхъ виновайцовъ, презъ акътора одеръжаный, восъполъ з вынесеною за тымъ декъретомъ баниціею, по которыхъ продукованю пленипотентъ акътора вносилъ то: ижъ неверъные жыды, целый кагалъ Виленъскій, ничого недъбаючи на таковые декрета и баниціе, выжъ выражоныхъ жыдовъ у себе переховываютъ, з банитами сполъкуютъ, сумы тыми декъретами всказаное сорока осъми тысечей петидесятъ и пети золотыхъ не одъдали, енерала и сторону шляхъту словами неприсътойными удесъпекътовали, одъповедь и похвалъку на зъдоровье жалуючого уделали, о што покъладалъ протесътацію на помененыхъ жидахъ до къпигъ врадовыхъ занесеный и екстрактомъ з тыхъ книгъ подъ датою в немъ инсерованою выданый, которымъ то процессомъ и инъными всеми документами, до тое справы належачими, жалобы акътора своего *докуменъталитеръ* доведъши, зданья позваныхъ жыдовъ, яко права не послушъныхъ, въ року завитомъ на упадъ въ речи, а затымъ тыхъ вышъ мененыхъ декъретовъ и з баниціями утъверженья, самое тыми декъретами всказаное сумы сорока осъми тысечей петидесятъ и пети золотыхъ, за уделаную одъповедь и похъвалку вины водълугъ права петидесятъ копъ на неверныхъ жыдахъ, старшихъ целой синекгодзе Ви-

ленъской и на школе ихъ, з вольнымъ оное запечетованемъ, такъже на мейсцахъ ихъ въ той школе будучихъ, кромахъ, ганъдляхъ, товарахъ, з вольнымъ арешътованьемъ самихъ, до венъзенья браньемъ, ажъ поки досить жалуючому во всемъ учинятъ, а самихъ тыхъ жыдовъ, за съпольковане зъ банитами и за уделаную похъвалъку, на баницію вcovered взданья и водлугъ права децизій фérования у насъ суду просилъ и домавялъ. А такъ мы судъ въ той справе его милости пана Даніеля зъ Козельска Пузины—судьи земского Упитьского, з неверными жыдами старшими целое сынакгокги Виленъское, то есть, Пейсахомъ Мойжешовичомъ, Юзефомъ Якубовичомъ, Юзефомъ Тонърнмовичомъ, Иршою Изъраелевичомъ, Зельманомъ и другимъ Зельманомъ Берковичомъ также школьниками, Зыскеліомъ и Иршою, за заказомъ очевисто въ руки онымъ поданымъ, менечи о неслушное презъ объжалованыхъ жыдовъ, учинивши одностайную раду и намову, жыдовъ тутошнего местъта Виленъского: Абрама Марковича, Давида Якубовича, Саломона Яхимовича, должъниковъ жалуючого, которые за долгъ жалуючому винъный за ведомосътью теперь объжалованыхъ жыдовъ, старшихъ кагалу Виленъского, позычоный, за неотъданье оного, декъретами и баниціями окритыхъ у себе самихъ тыхъ жыдовъ зо въсего маетъностью преховыванье, з банитами спольковавье и в семъ року тысеча шестъсотъ осмъдесятъ девятомъ, мца Юля двадъцать перъвого дня, кгды жалуючій помененыхъ жыдовъ банитовъ объжалованымъ жыдомъ припаручалъ, въ припаруце неприняте, енерала и съторону шляхту словами неприсътойными удесъпекътоване, сумы декъретами суду головного трибунального всказаной, то есть, сорока осми тисечей петидесятъ и пети золотыхъ польскихъ неотъданье, на зъдоровье жалуючого одъповедь и похъвалъку уделане, затымъ до запълаченья всказаной декъретами суду головного трибунального за помененыхъ жидовъ банитовъ сумы, о уделаную одъповедь и похъвалъку, шкоды и вины правъные, ижъ объжалованые неверные жиды, старъшіе сынакгокги Виленъской, будучи о то заказомъ позваными, передъ нами до права не становили, про то мы судъ оныхъ яко права не посълушъныхъ в року завитомъ на упадъ в речи здаемъ, а водъле права жалобы позовное и домавяньа пленипотенъта акътора декърета суду головного трибунального, то естъ, одинъ въ року тысеча шестьсотъ осмъдесятъ шостомъ, мца Августа семънадцатого дня черезъ жалуючого на неверныхъ жидахъ Абраму Маръковичу, Давиду Якубовичу и Саліомону Нахману Яхимовичу, самихъ принъципалахъ, а другій в року тысеча шестьсотъ осмьдесятъ семомъ, мца Августа одинадъцатого дня на неверныхъ жидахъ места Виленъского, на цаломъ кагале старъшихъ школьникахъ, поушъколъникахъ и инъныхъ всихъ жидахъ, презъ жалуючого его милости пана Пузыну—судью земъского Упитьского, одеръжаные, восъполъ з вынесеными за тыми декъретами баниціями во всемъ ненарушъне при моцы заховуемъ, и утъвержаемъ, самую тыми декъретами всказаную суму сорокъ семь тисечей петьдесятъ и пять зол. пол. за уделаную одповедь и похъвалъку вины водълугъ права петьдесятъ копъ грошей литовъскихъ, а з уписнымъ и паметнымъ намъ данымъ, всего сумою сорокъ семь тисечей сто осмьдесятъ и пять зол. пол. на неверныхъ жидахъ старшихъ, целой сынакгодзе Виленъской и на школе ихъ з вольнымъ оное запечатованемъ, также мейсцахъ в той школе будучихъ, кромахъ, ганъдляхъ, вшелякихъ товарахъ, з вольнымъ оныхъ на кождымъ мейсцу арешътованьемъ, самихъ до венъзенья бранемъ, ажъ поки жалуючому досить учинятъ тримaнемъ, а самихъ пречечоныхъ объжалованыхъ жыдовъ старъшихъ сынакгоги Виленъское, меновите: Пейсаха Мойжешовича, Юзефа Якубовича, Юзефа Тонримовича,

Иршу Израелевича, Зельмана и другого Зельмана Беръковичовъ, Зискеля и Иршу, яко з поменеными Абърамомъ Марьковичомъ, Давидомъ Якубовичомъ, Саломономъ Яхимовичомъ—банитами спольковане, оныхъ у себе перехоеане, такъже за уделаную одъповедь и похъвалъку на выволанье его милости пану Пузыне—судъи земъскому Упитъскому всказуемъ и на одеръжанье того выволанья до его кор. мсти пана нашого милостивого одсылаемъ. А за суму верху мененую одъ насъ суду всказаную, меновите за сорокъ семь тысечей сто осмдесятъ и пять зол. пол. на всякихъ добрахъ оныхъ, товарахъ, кромахъ, ганъдляхъ, также на школе в месте Виленъскомъ будучой и на мейсцахъ ихъ в той школе будучихъ, до одправы черезъ дворанина его кор. млсти порадкомъ правнымъ приходить вольность жалуючому его милости пану Пузыне—судъи земскому Упитъскому зоставуемъ. Которая справа до книгъ головныхъ трибунальныхъ есть записана.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала № 300, за 1689 г., л. 491.

№ 132.—1689 г. Іюля 29.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Гродненской еврейской синагоги къ уплатѣ Альбрехту Хребтовичу долга и штрафа.

Лета отъ нароженья Сына Божого тысеча шестьсотъ осмьдесятъ девятого, м-ца Іюля двадцать девятого дня.

Передъ нами судьями головными на трибуналъ у великомъ князтве Литовскомъ з воевдствъ, земль и поветовъ, на рокъ теперешній тысеча шестьсотъ осмьдесятъ девятый обраными, кгды съ порадъку реесътрового ку суженью припала справа его милости пана Альбрихъта Хребътовича—стольника Городенъского, з невернымъ жыдомъ рабиномъ и жыдомъ кагалу Городенъского теперь одъ килька летъ зосътаючимъ, также зъ жыдомъ старшимъ кагалу Городенъского, за припозъвомъ до декърету суду нашаго в року теперешънемъ тысеча шестьсотъ осмьдесятъ девятомъ, м-ца мая семого дня тутъ у Вилъни ферованаго, до учиненья оному в речи нижей спецификованой досить, теды за приволаньемъ черезъ енерала сторонъ до права, одъ акътора умоцованый его милости, за моцъю собе устъне до тое справы даною, *персоналитеръ* у суду становилъ, а позваные неверные жыды не становили и никоторое ведомости намъ суду и стороне своей о несътаню своемъ не учинили; затымъ акътора патронъ поданого невернымъ жыду рабину и старшимъ жыдомъ кагалу Городенъского очевисъто в руки, в школе Городенъской черезъ енерала Теодора Дрозъдовича позъву, созъналья оного выписомъ с книгъ кгродъскихъ Городенъскихъ, в дате сего року тысеча шестьсотъ осмьдесятъ девятого, м-ца Июля первого дня выданымъ, слушъне правъне доведъши и трое воланье пильносъти стороны своей на томъ позве написаное оказавъши и жалобу з него преложивъши, на доводъ самое речи покладалъ и читалъ декъретъ суду нашого в семъ року тысеча шестьсотъ осмьдесятъ девятого, м-ца мая семого дня тутъ у Вилъни ферованый, которымъ судъ нашъ, за нестанемъ позваныхъ жыдовъ до права, на упадъ в речи вздалъ, а водле лисътовъ, записовъ ихъ жалуючому даныхъ, самое неоданое исътизны зъ совитосътями, заруками тридъцать два тысечи золотыхъ на жыдахъ и вшелякихъ добрахъ оныхъ жалуючому его милости всказалъ и на одправу тое сумы пенезей, кромъ складанья ратъ статутовыхъ, до врадовъ кгродъскихъ або земского Городенъского, заложивъши на спротивъного троякіе заруки и вины правные отослалъ, яко то ширей вся речь въ томъ декърете выражона есть, которому же позваные жиды досить неучинили, такъ лисътомъ

поежъджимъ врадовымъ, яко тежъ процессом о то и о несълушъное подъчасъ поданья объвещенья о тымъ декърете того объвещенья о землю непримуючи киненье до книгъ кгродъскихъ Городенъскихъ занесеную и ексътракътомъ зъ тыхъ книгъ подъ датою року тысеча шестьсотъ осмдесятъ девятого, м-ца Іюня двадцать шосътого дня выданымъ, *документалитеръ* доведъши, взданья позваныхъ особъ, яко права не посълушъныхъ, за неучиненье декъретови доситъ, за троякіе заруки, за киненье на землю обвещенья, зневажаючи декъретъ суду нашого, на горло жыдовъ, а же се до права не сътановятъ, на выволанье и на лапанье вказанья у насъ суду просилъ и домавялъ. А такъ мы судъ в той справе его милости пана Альбрихъта Хребътовича стольника Городенъского, з невернымъ жыдомъ рабиномъ и жыдомъ кагалу Городенъского, теперь одъ колько летъ зосътаючимъ, также зъ жыдомъ старшимъ кагалу Городенъского, за припозвомъ до декърету суду нашого в року теперешнемъ тисеча шестьсотъ осмьдесятъ девятомъ, м-ца Мая семого дня тутъ у Вильни ферованого, о учиненье оному доситъ, а то до отданья и заплаченья сумы пенезей тридцати двохъ тисечей золотыхъ польскихъ тымъ декъретомъ суду нашого на неверныхъ вышъ помененыхъ жыдахъ вказаное, черезъ неверныхъ вышъ помененыхъ жыдовъ подъчасъ поданья з декърету суду нашого копій объвещенья права черезъ енерала лекъце собе важечи право посполитое, конституціе сеймовые, а повазе декърету суду головного трибунального описаные, того помененого объвещенья черезъ енерала поданого оное взявъши и на землю рутивъши оного подопътанье, затымъ такъ о заруку въ томъ декърете суду нашого заложоную, яко тежъ и о пены правные, въ покаранью помененыхъ неверныхъ жыдовъ; ижъ неверные жыды Городенъскіе вышъ мененые будучи первей до того декърету суду нашого, объвещоными, а теперъ и припозваными, до права не становятъ, доситъ декъретови вышъ помененому суду нашого чинить нехочутъ и сами до права не сътановятъ. Про то мы судъ оныхъ яко права непосълушъныхъ в року завитомъ на упадъ в речи здаемъ, а водъле права и конституціи трибунальское, за такъ явъную и видомую декърету суду нашого зневагу и спротивенъство, которые передъ нами судомъ видоме показало, троякіе заруки, въ томъ декърете суду нашого заложоные, з винами чворакими, ексъцесовыми, совитыми, а з уписънымъ и паметънымъ намъ данымъ, всего сумою деветьдесятъ шесть тысечей двесъте сорокъ пять золотыхъ польскихъ на неверъныхъ жыдахъ, старшихъ Городенъскихъ и на ихъ школе, каменицахъ, крамахъ, гандляхъ, товарахъ и на иншихъ всякихъ добрахъ лежачихъ, рухомыхъ, сумахъ пенежъныхъ гдекольвекъ будучихъ, а затымъ забегаючи тому, абы се таковые лекъкомысльности и своволенство презъ такихъ особъ, мяновите презъ жыдовъ, недеели и тая лекъкомысльность неверныхъ жыдовъ срокгостью права посполитого погамована быть могла, а повага маестату его королевское милости и декърета суду головного трибунального въ своей зоставали естиме, пречоныхъ неверныхъ жыдовъ, рабина сынакгокги жыдовское, старшого кагалу Городенъского и жыда, теперъ и отъ колько летъ будучого, на горло стятьемъ, а же се до права не становили, теды на выволанье и на лапанье жалуючому его милости пану Хребътовичу—стольнику Городенъскому, вказуемъ и яко на одержанье того выволанья до его королевское милости пана нашого милостивого такъ и на постигненье и злапенье тыхъ неверныхъ жыдовъ для учиненья надъоными черезъ мистра на горле екъзекуцій до врадовъ всякихъ тыхъ поветовъ, подъ которыми они постигнени и злапени быти могутъ, отсылаемъ, а за суму вышъ менованую, декретомъ суду нашого вказаную, на всякихъ добрахъ ихъ лежачихъ,

рухомыхъ, гандляхъ товарахъ, крамахъ, на школе, з вольнымъ печатованемъ оной, сумахъ пенежныхъ гдекольвекъ будучихъ, а в недостатку добръ и на самихъ особахъ до отправы порадкомъ правнымъ черезъ дворанина его королевское милости томужъ жалуючому акъторови приходить вольность зоставуемъ. Которая справа до книгъ головныхъ трибунальныхъ есть записана.

Изъ книги Главн. Литовск. Трибунала № 300, за 1689 г., л. 519

№ 133.—1689 г. Августа 20.

Трибунальный декретъ, присуждающій Виленскаго еврея доктора Поляка и нѣкоторыхъ другихъ Виленскихъ евреевъ къ изгнанію и уплатѣ Юрію Сапѣгѣ двадцати трехъ тысячъ ста двадцати золот. польскихъ за содѣйствіе къ побѣгу арестованнаго за долги еврея Геліяша.

Лета отъ нароженья сына Божого тисеча шестьсотъ осмдесятъ девятаго, мца Августа двадцатого дня.

Передъ нами судьями головными на трибуналъ у великомъ князтве Литовскомъ, з воеводствъ, земль и поветовъ, на рокъ теперешній тысеча шестьсотъ осмьдесятъ девятый обраными, кгды с порадку реестрового ку суженю прыпала справа инъстикгатора судовъ нашихъ, з деляціей вельможного его милости пана Юрья Сапеги—стольника великого князтва Литовского и его милости пана Яна Казимера Кринского—чешника стародубовского, з невернымъ жыдомъ докторомъ Полакомъ, которому жыда Гельяша суперъ-инътендента цла старого енералъ, при стороне шляхте приарешътовалъ и неверными жыдами в каменицы проходней, не далеко одъ школы жыдовской мешъкаючими, за заказомъ очевисто в руки онымъ поданымъ, менечи о попелненый подъ судами нашими екъсцесъ, а то о неслушъное черезъ помененого жыда Поляка—доктора въ року теперешнимъ тысеча шестьсотъ осмьдесятъ девятомъ, того самого Гельяша жыда в петнадцати тысечахъ золотыхъ приарешътованого, з дому своего выпущенье, а черезъ жыдовъ в каменицы преходней мешкаючихъ, маючи того жыда Гельяша колясу с коньми и з речми, также в петнадцати золотыхъ польскихъ пріарешътованую черезъ енерала, который тотъ жидъ его милисти пану Сапезе—стольнику великого князтва Литовского, на семь тысечей шестьсотъ петьдесятъ польскихъ завинилъ, за который долгъ подъчасъ арешъту помененые жыдове и скольницы асекуровали се за тымъ жыдомъ же доситъ въ томъ всемъ учинить неодъезджаючи зъ Вильня мелъ и о инные претенъсіе, въ декрете нашомъ выражоные, также о одповеди и похъвалку на слугу его милости пана Кринского учиненую и о пены правные. До которое справы за приволаньемъ черезъ енерала сторонъ до права одъ акъторовъ умоцованый ихъ милости, за моцъю листовною правною собе до тое справы даною, панъ Александеръ Гордеевскій становилъ, а неверные жыдзи не становили и никоторое ведомости о нестанью своемъ намъ суду и стороне своей не учинили; затымъ вышъ речоный патронъ поданого помененымъ жыдомъ очевисто в руки в каменицы преходней мешкаючимъ, зъ заказомъ черезъ енерала Петъра Жинжу, сознаньемъ его очевистымъ передъ его милости паномъ писаромъ земскимъ Виленскимъ и кола судовъ нашихъ, въ дате сего року, мца августа шеснадцатого дня, на томъ заказе учиненымъ, слушне правне доводили и жалобу з него преложивши, на доводъ самое речи покладалъ и читалъ передъ нами протестацію од акъторовъ своихъ на неверныхъ жыдовъ о вышъ помененую речъ до книгъ врадовыхъ занесеную и екъстракътомъ выданую, по которомъ продукованью взданья неверныхъ жыдовъ в року завитомъ на упадъ въ речи, а водле

права шкодъ и пенъ правныхъ на неверныхъ жыдахъ и на всякихъ добрахъ ихъ, гдекольвекъ будучихъ, а самихъ неверныхъ жыдовъ, взглядомъ учиненое похвалки на слугу его милости пана Кринского, на выволанье вскazанье, а за суму черезъ дворанина его королевское милости до отправы порадкомъ правнымъ приходить вольность зоставенья у насъ суду просилъ и домавялъ. А такъ мы судъ в той справе инъстикгатора судовъ нашихъ, зъ деляцій вельможного его милости пана Юрья Сапеги—стольника великого князтва Литовского, и его милости пана Яна Казимера Кринъского—чешника стародубовского, з невернымъ жыдомъ докторомъ Полякомъ, которому жыда Гельяша—суперъинтендента цла старого, енералъ при стороне шляхте приарештовалъ, а неверными жыдами в каменицы преходней, не далеко одъ школы жыдовское мешкаючими, за заказомъ очевисто въ руки онымъ поданымъ, менечи о попелненый подъ судами нашими екъсцесъ, а то о неслушное черезъ помененого жыда Поляка, доктора, въ року теперешнемъ тисеча шестьсотъ осмьдесятъ девятомъ, того самого Гельяша жыда въ петнадцати тысечахъ золотыхъ пріарешъ-тованого зъ дому своего выпущенья, а черезъ жыдовъ в каменицы приходней мешкаючихъ, маючи того жида Гельяша колясу з коньми и з речми, также въ петнадцати тысечахъ золотыхъ польскихъ пріарештованую черезъ енерала, который тотъ жыдъ его милости пану Сапезе—стольнику великого князтва Литовского, на семь тысечей шестьсотъ петьдесятъ зол. пол. завинилъ, за который долгъ подъчасъ арешъту помененые жыдове и школьницы асекуровали се за тымъ жыдомъ, же доситъ въ томъ всемъ учинить неодъездчаючи з Вильна мелъ, а потомъ о неслушное черезъ тыхъ жидовъ, препомнявши права посполитого и пены въ немъ заложоные и лекъце оное собе поважаючи, идучи *инъ кондикто* зъ жыдомъ Гельяшомъ пріарешътованымъ, передъ росправеньемъ се правнымъ, такъ самому выехать, яко и речи зъ Вильна повывозить позволенье и о томъ знать не данье и за упониканьемъ се о то презъ слугу его милости пана Кринского—чешника Стародубовскаго, пана Дубенецкого—шляхтича, попелняючи екъсцесъ подъ судами нашими, оного зневаженье и зельженье и о примованье, одповеди и похвалки на него черезъ всехъ жыдовъ обжалованыхъ учиненье, затымъ о екъсцесъ, шкоды и вины правные, ижъ все помененые жыдове, будучи о то заказомъ позваными, передъ нами до права не становили, про то мы судъ оныхъ яко права непослушныхъ в року завитомъ на упадъ въ речи здаемъ, а водъле права и жалобы позовное и домавянья патрона актора вины арештовное петнадцати тысечей золотыхъ, за неодданье черезъ того Гельяша жида его милости пану стольнику вел. кн. Лит. винное сумы семь тысячей шестьсотъ петьдесятъ зол., винъ екъсцесовыхъ осмеракихъ двесте сорокъ зол., за зельженье слуги его милости пана чешника Стародубовского место навески сто зол., при томъ за учиненую одповедь и похвалку на того челядника его милости пана Кринского—чешника Стародубовскаго, вины петьдесятъ копъ грошей литовскихъ, а з уписнымъ и паметнымъ намъ данымъ, всего сумою двадцать и три тысечи сто двадцать золотыхъ на обжалованыхъ неверныхъ жыдахъ места Виленского и на всякихъ добрахъ ихъ лежачихъ, рухомыхъ, сумахъ пенежныхъ, где и у кого кольвекъ будучихъ, также домахъ, каменицахъ, крамахъ въ месте Вильне будучихъ, гандляхъ, товарахъ, сплавахъ и на мейсцахъ оныхъ, в школе ихъ жидовской маючихъ з вольнымъ крамъ ихъ запечатованемъ и добръ всякихъ арештованьемъ, а самихъ пречечоныхъ жыдовъ, взглядомъ тое учиненое одповеди, на выволанье акторомъ вскazуемъ и на одержанье того выволанья до его кор. мил. нашого милостивого отсылаемъ, а за суму верху мененую, одъ насъ суду

всказаную, на всякихъ добрахъ помененыхъ жыдовъ лежачихъ, рухомыхъ, сумахъ пенежныхъ гдекольвекъ будучихъ черезъ дворанина его кор. млсти до отправы порадкомъ правнымъ акъторомъ приходить вольность зоставуемъ. Которая справа до книгъ головныхъ трибунальныхъ естъ записана.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, № 300, за 1689 г., л. 947.

№ 184.—1690 г. Іюля 31.

Повѣрка числа Виленскихъ евреевъ и находящихся въ ихъ владѣніи домовъ.

Лета отъ нароженья Сына Божого тысеча шестьсотъ девятьдесятого, месеца Юля тридцать первого дня.

Навраде господарскомъ кгродъскомъ Виленъскомъ передъ нами Михаломъ Рафаломъ Шумскимъ, подъстолимъ и подъвоеводимъ, Стефаномъ Швыковскимъ, судьею, старостою Пинскимъ, Яномъ Конъстанътимъ Вольскимъ, войскимъ и писаромъ, врадъниками кгродскими Виленскими до слуханья присеги на подымное водълугъ конъституцыи, в тепершънемъ року тысеча шестьсотъ девятьдесятомъ ухваленого, заседаючими, постановившисе очевисто старъшые жидзи Виленъскіе, Пейсахъ Можейшовичъ, Іозефъ Марьковичъ, Мойжешъ Абрамовичъ, верификацыю зъревидованья каменицъ великихъ, малыхъ и домовъ въ месте его королевъское милости Виленъскомъ будучыхъ, до сынакгокги жидовъской належачихъ, водълугъ которой верификаціи присегу водлугъ звычаю, яко констытуцыя мети хочетъ, з роты собе читаной выконавъши, абы тая верификацыя до актъ книгъ кгродъскихъ Виленъскихъ была принята и уписана просили, якожъ принявъши, а уписуючи у книги слово до слова такъ се в собе маетъ: Regestr spisania kamienic tak wielkich, yako y małych kamieniczek, także domow żydowskich w miescie jego królewskiey mośći Wilnie znayduyących się, a do synagogi żydow Wilenskich należących, podług constitutij uchwały seymu blisko przeszłego w Warszawie anni praesentis odprawowanego postanowioney, na dymy porachowanych gospodarzow y sąsiadow zwerifikowanych y w tenże regestr includowanych, z których dymow jak przysięge wykonać jako też podatek rzeczy pospolitey oddać należy, spisany, roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiątego, miesiąca Julii. *Naprzod ulica Niemiecka:* Kamienica wielka nazwana Krszczynska, w tey kamienicy gospodarz z sąsiadami dwudziestą trzema; kamieniczka mała nazwana Kiełłczewska, burmistrzowska, w niey gospodarz z sąsiadami dziewiącią; kamieniczka mała żydowska, w niey gospodarz y sąsiad podle świętego Mikołaja dwoch, kamieniczka mała Narbutowska w niey gospodarz z sąsiadami trzema; kamienica wielka nazwana Słucką, w niey gospodarz z sąsiadami dziesiąciu; kamienica wielka nazwana Brzostowska, w niey gospodarz z sąsiadami dwodziestą dwoma. *Ulica Zydowska:* kamieniczka mała nazwana Bataszkowska, w niey gospodarz z sąsiadami szescią; dom szkolny; kamienica wielka Faytelowska, w ney gospodarz z sąsiadami dzięwiętnastą; kamienica wielka Kornawiszkowska, w niey gospodarz z sąsiadami pietnaśćią; kamieniczka mała nazwana Kieyzarowska, w niey gospodarz y sąsiadow siedmiu; kameniczka mała nazwana Bymingowska, w niey gospodarz z sąsiadami czterma. *Ulica Jatkowa:* kamieniczka mała Peceltowska w niey tylko gospodarz sam ieden, kamieniczka mała na przeciwko teyże Peceltowskiey nazwana Danquartowska, w niey gospodarz z sąsiadami trzema; dom mały Rybnickiego na dwie części rozdielony, który iest szpitalny, w tych obudwu częściach domu szpitalnego gospodarz z sąsiadami dwunastu; dom drewniany mały, na dwie częśći rozdzielony,

nazwany Tołoczkowski, w nim gospodarz y sąsiedzi piętnastu: *Na Zydowskiey ulicy*: Druga Pierzeia, kamienica wielka Stulbinska, w niey gospodarz z sąsiadami osmiu, druga puł kamienicy teyże Szulbinskiey, w niey gospodarz z sąsiadami szesnastu; puł kamienicy nazwaney Olszamowskiey; w niey sąsiadow z gospodarzem szesciu; druga połowa teyże Olszamowskiey kamienicy, w niey gospodarz z sąsiadami siedmiu; kamienica wielka przechoża żydowska, w niey gospodarzow z sąsiadami piętnastu; kamienica wielka przechoża Łazarowska, teraz w dezierżeniu jasnie oswieconego xiążęcia jego mośći Radziwilla, kanclerza Wielkiego xięstwa Litewskiego zostaiąca, w niey gospodarz z sąsiadami piąciu; przy teyże kamienicy druga mała kamieniczka także nazwana Łazarowska, w niey gospodarz z sąsiadami z temi, co y w tyle na Jadkową ulicę wychodząc mieszkaią, dziewiąciu. Summą czyni wszystkich tak gospodarzow żydow z sąsiadami dwieśćie szesnaśćie, kamienić wielkich siedm kamienic małych czternaśćie. Na Kopiskach żydowskich za Wilią strużow trzech mieszkaią. Oprocz tych kamienic y domow żydowskich, które pod juryzdyką jasnie wielmożnego jego mośći xiędza biskupa Wilenskiego, także pod jurysdiką mieyską zostaią, tudziesz po roznych kamienicach y domach xiężych, klasztornych y panskich, szlacheckich żydzi mieszkaią, do których synagoga żydow Wilenskich nie należy. У того реестру верификацiйнаго подписъ рукъ старшихъ жидовъ места его королевское милости столечъного Виленъского харекътеромъ жидовъскимъ подъписаныхъ, а на польскiй текъстъ претлумаченыхъ, то есть: Пейсаха Мойжешовича, Юзефа Маръковича, Мойжеша Абрамовича, тыми словы: Peysach Moyżeszowicz ręką swą, Jozef Markowicz ręką swą, Moyżesz Abramowicz ręką swą. Который же тотъ реестръ верификацыйный за поданьемъ черезъ жидовъ Виленъскихъ, старъшихъ вышей мянованыхъ, до актъ книгъ кгродскихъ справъ вечистыхъ воеводства Виленъского принятъ, актикованъ и уписанъ есть.

Изъ связки документовъ Виленскаго гродскаго суда № 4580 за 1690 годъ. Докум. № 3.

№ 135.—1698 г. Февраля 28.

Заявленiе сборщика пошлинъ Совинскаго о самовольномъ взиманiи Пинскимъ евреемъ Гершономъ Бенiашевичемъ таможенной пошлины съ проѣзжающихъ купцовъ.

Opowiadał y solenniter protestował się iegomość pan Jerzy Sowicki, superintendent komor Podlaskich, kontrahent komory Pinskiey ceł iego królewskiey mosci rzeczy pospolitey y wielkiego xięstwa Litewskiego na niewiernych Marka Jakubowicza Brzeskiego y Gierszona Beniaszewicza Pinskiego żydow, w spolney radzie będących o to, iż gdy żałuiący w roku 1694 contrakt na cła iego królewskiey mosci wielkiego xięstwa Litewskiego stare y nowo podwyszone komory Pinskiey otrzymywał, obżałowany Marek tamże z żałuiącym przyiachawszy, usilnie prosił żałuiącego, aby do tegoż contraktu przypuscił, declaruiąc wiernie we wszytkim służyć, mianuiąc się być wiadomym tey komory Pinskiey przychodow, na co żałuiący zezwolił, iakosz obżałowany od osoby swey nie maiąc czego dać, co należało od kontraktu, kartę tylko na talerow bitych 15, maiąc one dnia pierszego miesiąca Octobra w tymże roku oddać przy importancy skarbowey, od siebie dał y gdy za pierszy kwartał dnia 1 miesiąca Oktobra żałuiący importancią należącą skarbowi wnosił, a obżałowany żyd uwiodszy wielmożnego iegomosci pana Zamoyskiego łowczego Łomżenskiego, administratora ceł iego królewskiey mosci, nie oddał, tedy skarb od obżałowanego żyda podług iegoż opisu od tey functij pisarskiey oddaliwszy y skasowawszy, aby żałuiący sam zapłacił y iuż sam żałuiący te cła odprawował uznał, iakoz żałuiący za niego zapłacił za po-

wrotem ze skarbu, gdy obżałowanemu, ponieważ y za niego płacić musiał, zakazał aby się do żadney rzeczy nie interesował. Tedy obżałowany, idąc żydowskim fortelnym sposobem, pierwo do czasu aby przy żałuiącym zostawał uprosił się, a potym pieczęć cła nowopodwyszszonego ukradszy, na inszą gospodę przeniosł się y czyniąc się pisarzem cła nowopodwyszszonego kupcow rożnych przez niemały czas odprawował, kwity wydawał y naymniey, iakosię z regestrow czasu prawa pokaże, na złotych 600 żałuiącemu szkody uczynił, a na ostatek zniosszysie z obżałowanym Gierszonem Beniaszewiczem, nie maiąc żadney iuż władzi nad tym pisarstwem, pieczęć ukradzioną onemu oddawszy, wlewek iakowyś dał y gdy namieniony Marek z Pinska odiechać chciał, żałuiący maiąc tak wielką szkodę od niego, sprawuiąc się podług prawa pospolitego, w tymże przeszłym roku, miesiąca Nowembra 20 dnia uprosiwszy u iegomosci pana Jana Gintowta, namiesnika grodu Pinskiego, pana Jana Franciszka Batorskiego, ieneráła iego królewskiey mosci powiatu Pinskiego, posłał pomienionego Marka Jckowi Mejerowiczowi żydowi Pinskiemu aresztować w dwoch tysięcach złotych do rozprawy, aby nie odieżdżał z Pinska do rosprawy prawney; ienerał tam przyszedł został y obżałowanego Gierszona, ktory te słowa powiedział: że ia ten areszt przymuie y odpowiem za tego Marka tak tu, iako y w skarbie; ia iestem iuż Marek, y z tym ienerała odprawiwszy, tego Marka z aresztu wypuscił, iako relacya wysz pisanego ienerała w sobie wyraża; po ktorego odiezdzie pomieniony Gierszon y w Pinsku różnych kupcow odprawował, kwity wydawał, a potym gdy żałuiący w roku teraznieyszym 1698 dla pewnych przyczyn nie mogąc sam iechać na iarmark o Trzech Królach ruskich do Dawidgrodka, posłał substituta swego pana Stephana Łukaszewicza z sługami skarbowemi, aby tam kupcow odprawował y prowent do skarbu iego królewskiey mosci należący odbierał od kupcow; obżałowany Gierszon, cale na szkodę skarbową czyniąc, substituta pomienionego pana Łukaszewicza, od żałuiącego przysłanego y sługę skarbowego na ime Calela Kozaczka żyda, aby o kupcach przyiezdżaiących y odieżdżaiących nie wiedział, w tymże roku dnia 25 Januaryi bezwinnie słowami uszczypliwemi zelżył, zesromocił, pomienionego Calela Kozaczka okrutnie tyransko, a niemiłosiernie kijem ztłukł, zbił, zmordował y razy barzo szkodliwe pozadawał, kupcow odprawować nie dopuscił, lecz sam kupcow różnych ż rożnych miast, krain, miasteczek y zewsząd, tak s korony Polskiey, iako wielkiego xięstwa Litewskiego, sam obżałowany od domu do domu, od gospody do gospody chodząc, odprawował, kwity wydawał y skarbowi, iako od tychże substituta y sług skarbowych ma wiadomość, namniey na złotych pułtora tysiąca szkody uczynił, osobliwie tenże Gierszon Beniaszewicz w roku przeszłym 1697, gdy urząd grodzki Pinski cła iego królewskiey mosci wielkiego xięstwa Litewskiego komor Pinskich tak starey, iako y nowo podwyszoney, ad fideles manus odebrawszy, do rąk pomienionego Gierszona Beniaszewicza w dozor dał; obżałowany zostaiąc na tey komorze Pinskiey y odprawuiąc różnych kupcow od dnia pierszego miesiąca Julij aż do przyiazdu żałuiącego iegomosci pana Sowickiego, contrahenta y pisarza ceł iego królewskiey mosci, to iest dnia siodmego Augusta, wszelkie cła tak stare iako y nowo podwyszone komory, wszelkie prowenta skarbowe od kupcow wszytkich odbierał, a za przyiazdem żałuiącego część tylko wydał pienię̨dzy do skarbu należących, a złotych 221 gr. 21, iako s pokazanych regestrow przez iegoż factorow y biegunow spisanych czasu prawa pokaże się, utaił, do skarbu tego nie oddał, lecz na swoy pożytek obrócił. Tenże obżałowany Gierszon nie maiąc żadney władzi, należnosci y praetextu do podatku skarbowego monopolium nazwanego, mimo wyrazną uniwersalną wolą wielmożnego iegomosci pana łowczego Łomzienskiego, administratora ceł wszytkich iego królewskiey mosci, w tymże prze-

szłym roku, począwszy od dnia pierszego miesiąca Oktobra aż do dnia szostego miesiąca Februarij w ninieyszym 1698 roku, nie słusznie y nie należnie, z depactatią y wielkim uciężeniem ludzi, handle prowadzących, nad należność y zwyczay, od kamienia po 20 groszy litewskich biorąc skarbowi na złotych 400 szkody uczynił, co czasu productu sprawy dowodnie pokaże się y do tąd od tey swoiey zawziętosci niechcąc supersedować od kupcow ten podatek skarbowy wybiera. O to tedy co się wyżey pomieniło y winy y karania prawne, tudziesz do zapłacenia szkod poniesionych dwuch tysięcy siedmiu set złotych iednego złotego y groszy dwudziestu iednego polskich, także y zarąk założonych dwuch tysięcy złotych, o to wszytko y co ieszcze czasu prawa szerzey przełożoną będzie, chcąc żałuiący prawnie w sądzie należnym czynić, tę swoią protestacią do xiąg grodzkich Pinskich dał zapisać.

Ja ienerał iego królewskiey mosci powiatu Pinskiego niżey na podpisie mianowany zeznawam tym moim relacynym kwitem, iż roku teraznieyszego 1698, miesiąca February 7 dnia, z stroną szlachty panami Janem y Pawłem Saczkowskiemi byłem użyty od iegomosci pana Jerzego Sowickiego, kontrahenta y pisarza ceł iego królewskiey mosci wielkiego xięstwa Litewskiego komory Pinskiey, gdzie za przybyciem moim do gospody iegomosci w miescie iego królewskiey mosci Pinskim u pana Stephana Łukaszewicza będącey Calel Kozaczko, sługa skarbowy, mianował przedemną, iż Gierszon Beniaszewicz żyd Pinski w miescie Dawidgrodku, na iarmarku, nie maiąc do ceł iego królewskiey mosci żadney należnosci, bez dania żadney przyczyny, szczegulnie dla tego aby o kupcach tam przyieżdżaiących y nazad odieżdżaiących nie wiedział, bez żadney przyczyny zbił, zmordował kijem, iakosz y razy za pokazaniem widziałem po głowie, po ręku y piersiach znać, że kijem pozadawane y to mianował przedemną ienerałem, że tenże Gierszon Beniaszewicz po zbiciu onego kupcow wszytkich przez cały iarmark chodząc od gospody do gospody odprawował pieniądze do skarbu należące wybierał, na swoy pożytek obracał, skarbowi namniey na złotych pułtora tysiąca szkody uczynił, iako o tym szerzey w protestacy iest wyrażoną. A tak ia ienerał iakom w tey sprawie był, com widzał y słyszał to wszytko na ten moy relacyny quit spisawszy, s podpisem ręki mey, przy pieczęciach strony do xiąg grodzkich Pinskich daię y zeznawam. Jan Franciszek Batorski ienerał iego krolewskiey mosci powiatu Pinskiego.

Roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt osmego, m-ca Februarii dnia 26, ten process i relacią ienerał oczewisto stanowszy zeznał. Przijałem Jan Gintowt, namiestnik grodzki Pinski.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1698 г., № 13043, л. 286—287, стр. 575—578.

№ 136.—1698 г. Марта 10.

Заявленіе еврея мѣстечка Высокого Гирши Мовшовича о нанесеніи ему побоевъ и разграбленіи товаровъ.

Żałował, opowiadał y solenie protestował się Hiersz Mowszewicz, żyd miasta Wysokiego, maiętnosci iasnie wielmożnego iegomosci pana Benedykta Pawła na Czerei Sapiehi, podskarbiego wielkiego y pisarza ziemskiego wielkiego xięstwa Litewskiego na iegomosci pana Mikołaia z Hurdy Orde, czesnika powiatu Pinskiego y na panow synow iegomosci ichmosciow panow Stanisława y Pawła Ordow czesnikowiczow powiatu Pinskiego, o to y w ten sposob, iż ichmość panowie Stanisław y Paweł Ordowie, znać że z rozkazania pana rodzica swego iegomosci pana czesnika powiatu Pinskiego, a zapomniawszy boiazni Bożey y srogosci prawa pospolitego, smiely y ważylisie rozkazać poddanym wsi Hutowa w powiecie Pinskim leżącey, a w dzierżeniu iegomosci pana czesnika powiatu Pinskiego

będącym, aby kupcow z maiętnosci ichmosciow panow Sapiehow przeymowali y do dworu sobie znać dawali, iako to roku teraznieyszego 1698, miesiąca Marca wtorego dnia pomieniony żyd Hiersz Mowszewicz, z drugim żydem przynim będącym, na imie Dawid Jckowicz iako kupiec z wozem swoim w nim towarow różnych polskich będących przez te wies Hutow bezpiecznie do Pinska iachali, a gdy skoro do tey wsi Hutowa przyiachali, mużowie tey wsi onych pitać się zaczeli, z kąd iescie; ci żydzi iako nie poczuwaiąc sie ni w czym komu być winni, powiedzieli sie, że z Wysokiego; tedy zaraz zaczeli ci mużowie onych żydow być, mordować, kiamy sturszać y od woza oboch żydow odbyli y odpędzili, wlecząc onych do dworu Hutowskiego. Pomienione żydzy, nie będąc wiadomy o tey zawdziętnosci, prosili sie aby onym gwałtu nie czynili, a dobrowolnie onych do dworu puscili; ci mużowie, znać że takie rozkazanie od panow swoich mieli, nic nie dbaiąc na płaczliwe prosbe, onych żydow kiami, pięsciami po plecach y w karg byli y pędzili, a gdy pomienionych żydow do dworu zaprowadzono, iegomość pan czesnik powiatu Pinskiego sam sie nieukazał, synom swoim informował, ktorzy ichmość panowie czesnikowiczowie powiatu Pinskiego pitali sie tych żydow z kąt oni są; ci żydzi powiedzieli, że z Wysokiego iestesmy; tedy ichmość panowie czesnikowiczowie mowili: toscie wy Sapieżyncy, a my iestesmy spiskowe, y zaczeli onych zydow kiami pięsciami być, mordować, a nie maiąc natym dosyć, kazali poddanym tey wsi pokładaiąc na głowie y na nogach usieść, kiami być, zabiać, mordować y ledwo co żywe z tego bycia y mordowania pozostawali, a w tym tumulcie y gwałtowney turbacy onych zgineło u pomienionego Hiersza Mowszewicza z zanadra czerwonych złotych 16, a talarow bytych 28, a z kieszeni rozchodowe pieniądze w drobney monecie złotych pułosma, a u Dawida Jckowicza zgineło tynfow 21, a monety rożney złotych 13, groszey 17, z woza wybrano płotna swabskiego, rąbkow, mamusow kilkanascie stuczek y innych towarow polskich, co osobliwym regestrzem czasu prawa pokładano będzie, co iedno przy drugim na pułtora tysiącą złotych szkody poniosł, z ktorego zbycia y mordowania iuż nie mały czas choruią y medykaciey ratuiąc zdrowia swego zażywać muszą y pan Bóg wie kiedy do zdrowia znowu przydą. A tak chcąc pomieniony Hiersz Mowszewicz żydz Wysokiego z imscią panem Mikołaiem z Hurdy Ordo y z panami synami imsci ichmosciami panami Stanisławem y Pawłem Ordami, czesnikowiczami powiatu Pinskiego, gdzie droga prawu pokaże, prawem czynić, a zachowuiąc salwe samemu iasnie wielmożnemu iegomosci panu podskarbiemu wielkiemu wielkiego xięstwa Litewskiego do uczynienia obszernieyszego procesu dał ten solenni proces swoy do xiąg grodzkich powiatu Pinskiego zapisać.

Ja ienerał iego królewskiey mosci powiatu Pinskiego, niżey na podpisie ręki mianowany, zeznawam tym moim relacyinym kwitem, iż roku teraznieyszego 1698 miesiąca Marca 6 dnia, maiąc przy sobie strone szlachty panow Jana y Pawła Boryczewskich, byłem tu w miescie iego królewskiey mosci Pinskim do domu Ayzika Mowszewica żyda cyrulika Pinskiego użyty, gdzie wydziałem Hiersza Mowszewicza, żyda miasta Wysokiego w tym domu u Cyrulika chorego leżącego, wszytkiego zbytego, u kturego na ręce prawey rana znać kiami zadana, także widziałem Dawyda Ickowicza zbytego wszytkiego y zekrwawionych, od ktorego zbycia pan Bóg wie iеżeli żywi będą. Także mianowali gdy ich byto, co pieniądzy pogineli y co towarow pobrano z wozu szkoduią na złotych pułtora tysiąca polskich, kturzy iadąc przez wieś Hutow w powiecie Pinskim leżącą ichmość panowie Stanisław y Paweł z Hurdy Ordowie, czesnikowicze powiatu Pinskiego, na dobrowolney drodze, kazawszy poddanym swoim do dworu gwałtem wziąć y tak okrutnie samy byli y poddanym swoim być mordować kazali, a to za to, że

sie powiedali z miasta Wysokiego iasnie wielmożnego iegomosci pana podskarbiego wielkiego wielkiego xięstwa Litewskiego. A tak ia ienerał com wydział y słyszał w ten quit moy relacyny spisawszy, do xiąg grodzkich Pinskich daie y zeznawam. Jan Franciszek Batorski, ienerał iego królewskiey mosci powiatu Pinskiego. Roku 1698, m. Marca 10 dnia proces i relacija na iegomoscia pana czesnika powiatu Pinskiego i pp. synow iegomosci od żyda Hirsza Mowszewicza z Wysokiego do akt grodu Pinskiego podaną przijałem Bazyli Płotnicki, namiestnik grodu Pinskiego.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1698 г., № 13043, л. 307—308, стр. 615—617.

№ 137.—1698 г. Апрѣля 10.

Рѣшеніе по жалобѣ Маркіана Зябки на Юдку, Іовзю и Лейбу Мовшовичовъ за нанесеніе ему побоевъ и отнятіе вещей.

Roku od narodzenia Syna Bożego tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt osmego, miesiąca Apryla dziesiątego dnia.

Na roczkach w zamku iego królewskiey mosci Pinskim, miesiąca Apryla pierwszego dnia przypadłych y porządkiem prawa pospolitego w Pinsku sądownie odprawowanych, przedemną Januszem Antonim Korybutem na Wiszniowcu y Zbarażu xiążęciem Wiszniowieckim, podczaszym wielkiego xięstwa Litewskiego, Pinskim, Osieckim starostą, pułkownikiem iego królewskiey mosci, gdy po wzięciu na dniu dziewiątym tegoz miesiąca Apryla od aktora na patrona y po przydaniu sądowym iegomosci pana Konstantego Stecewicza s porządku regestrowego do sądzenia przypadła sprawa iegomosci pana Marcina Ziabki z niewiernemi żydami Judko Bohuszewskim, Jowzią y Leybą Mowszowiczami Motolskiemi arędarzami, za pozwem w rzeczy niżey mianowaney wyniesionym, w ktorey sprawie za przywołaniem przez ienerała roczkowego, szlachetnego Theodora Lebiedziewskiego stron do prawa, od aktora pan Konstanty Stecewicz od sądu przydany, przy bytnosci samego actora, oczewisto u sądu stanowił, y gdy do produktu sprawy y do czytania pozwu przystępować chciał od pozwanych na patrona proszoną, ktorego pozwanym pana Jana Stoianowicza, regenta ziemskiego Pinskiego przydawszy, podług domawiania się patrona partis actoreae y dowiedzenia prawem statutowym że in criminali actione sami pozwani osobami swemi u sądu stawać powinni, aby na dniu iedynastym praesentis osobami swemi obwinieni staneli nakazałem. A na dniu iedynastym ejusdem, za przywołaniem z nakazu sądowego przez wyżey pomienionego ienerała roczkowego stron do prawa, actor z patronem swoim panem Stecewiczem oczewisto u sądu stanowił, a pozwani żydzi, wziowszy na patrona, ponieważ podług nakazu sądowego sami personaliter iako in criminali actione do prawa za potrzykrotnym z nakazu sądowego ieneralskim przywołaniem do prawa nie stanowili y żadney wiadomosci o sobie sądowi y stronie swey nie uczynili, tedy actorow patron pozwanych, iako prawu y zwierchnosci nieposłusznych w roku zawitym na upad w samey rzeczy wzdawszy, a dowodząc facti criminis, podnioszy pozew żałoby strony swey, a podania y położenia tych pozwow w dworach mieszkania pozwanych Bohuszowskiemu w Bohuszowie, a Motolskim arędarzom w Motolu, napisem ręki szlachetnego Jana Franciszka Batorskiego ienerała, dniem przed roczkami przyznanym dowiodszy y troie wołania na tym pozwie napisane okazawszy, żałował z tego pozwu takowym sposobem y o to, iż niewierność wasza żydzi, będąc ludzmi zufałemi y nie spokoynemi na ten czas piianemi, gdy żałuiący w roku przeszłym tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt siodmym, miesiąca Decembra dwudziestego czwartego dnia z seymiku relationis coronacy naiasnieyszego króla pana, dla sprawowania rożnych rzeczy na swięta do domu spozniony, w Pinsku

na kucią spiesząc się iachał, a nie mogąc, tak dla spoznienia, iako też koń w drodze zachorował, na wilią zbiec do domu, dla wydchnienia do karczmi Bohuszowskiey umyslił zaiachać, ledwo się dokołatawszy nażartowawszy się niewierność wasza ledwo puscili y gdy żałuiący turbuiąc się poczoł gospodarza prosić, żem nie mogł zbiec na kucią do domu, przynaymniey każ rybe zgotować, mam z sobą; pomieniony gospodarz Bohuszewski arędarz odpowiedział: bis komu będzie służył y rybe gotował, mam swoich gosci żydow y konia każe wypędzić y samego wyprowadzić z yzby, gdyż z swemi goscmi posiedzieć trzeba y podpić. Nie wiedząc z iakowych miar zły y zapamiętały maiąc umysł żałuiącemu ani do siedzenia mieysca nie cedując, wszystko cierpliwie znosząc chcąc uspokoyć, w tymże razie swieszczennik protopopa Janowski do karczmi kołataiąc, tymże sposobem odemknąć niechcieli, protestant poznawszy po głosie sam odemknął, pieszych upusciwszy uradował się, przekładaiąc swoię skarge confuzyą; zaraz protopopa Janowski zrozumiawszy, a widząc zufalstwo takowe podpiłych niewiernosci waszych do protestanta mowi, perswaduiąc; idzmi pospołu, żydzi nas ukamienuią; żałuiący sanki wyprowadziwszy y konia przed okną y rzeczy swoie, oknem powydawał, nieturbuiąc leżących na zemi zatrudnionym przeysciem; swieszczennikow syn powkładawszy rzeczy y konia założywszy, protestuiący popłaciwszy co należy gospodarzowi y czerwone złote prezentował; miałbym czym zapłacić, żebyś komu kazał posłużyć y rybe zgotować; tym podziękowawszy do sanek przychodzi niewierność wasza z tyłu zasadzki, kijem po głowie ogłuszywszy, przypadszy drugie o ziemie obwalili kijami, stursami bijąc tłukli, mordowali po głowie, po plecach, po ręku, po nogach; protestuiący gwałtu wołać musiał, gdyby nie protopopa Janowski przypadszy ratował, ktoremu tamże po ręku y różnie dostało się, pewnie by na smierć zabili y ledwo żywego sprowadziwszy z ziemi na sanki włożyli, targaiąc worek z zanadry, w ktorym było cztyry czerwone złotę tynfow siedm, szelągami złotych dwa, lyżka srebna, kitayki czarney łokci cztyry, wstąg za złotych pięć, rękawiczek dwoie złotych pięc, szable na ten czas odebrali, tą wszystko w tym tumulcie y hałasie pozabierawszy ieszcze na ten czas odpowiedz uczynili, żałuiąc, że żywego zostawili. O ktorą takową konfuzią y wiek strawiony przez lat dwadziescia na usłudze rzeczy pospolitey, w różnych będąc okaziach od nieprzyiacielskich ręku nie odnioszy takiego tyranstwa y honor swoy, ktory naywięcey ważąc nad wszystko, w ruyne obrócili y od rownych sobie nigdy nie potykała żadna konfuzia, a teraz od niewiernosci waszych zufałych y zapamiętałych, na krew szlachecką targaiących honor, chcąc protestuiący prawem o to czynić, paen y win za takowy postępek niezbożny na onych dochodzić, szkody rzeczy zabranych tym pozwem do urzędu mego grodzkiego Pinskiego pozywa. A po przeczytaniu tego pozwu, na dowod samey rzeczy w pozwie opisaney, pokładał y czytał protestacią partis suae contra principales de data tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt osmego, miesiąca February pierszego dnia, o okrutne, tyranskie, zdradliwe y potaemne w zawrot przez wszystkich żydow pozwanych zbicie, zranienie, zmordowanie, pieniędzy y wielu rzeczy wyżey specifikowanych zabranie do xiąg grodzkich Pinskich zaniesioną y relacią ieneralską oglądania razow przez szlachetnego Jana Franciszka Batorskiego ienerała,. do xiąg grodu Pinskiego zeznaną, przy ktorych stawaiąc, a podawszy prawo statutowe, artykuł siedmnasty z rozdziału iedynastego, poniewaz do prawa nie stawaią, tedy na garło, na łapanie y na wieczną banicią wskazania za okrutne zbicie, zmordowanie sowitey nawiązki y za zabrane pieniądze y rzeczy sowitego wskazu y na odprawę tak do dobr pozwanych za wskazaną summe przez urząd należyty, iako na executią nad samemi osobami, na garle, do wszelkich urzędow, pod ktoremi osoby ich poscignieni być mogą odesłania sądu pro-

sił y domawiał się. A tak ia podczaszy wielkiego xięstwa Litewskiego, Pinski, Osiecki starosta, w tey sprawie iegomosci pana Marciana Ziabki z niewiernemi żydami Judką Bohuszowskim, Jowzią y Leybą Mowszowiczami Motolskiemi arędarzami, za pozwem mieniąc, gdy żaluiący w roku przeszłym tysiąc sześćset dziewiędziesiąt siodmym, miesiąca Decembra dnia dwudziestego czwartego iadąc do domu, do karczmi Bohuszewskiey, chcąc przenocować, zaiechał, na noc nie pusciwszy, a potym przez pozwanych zawrotyma zasadzki uczynienie, z oney żałuiącego wyieżdżaiącego kijem w głowę uderzenie y ogłuszenie, na ziemie obwaliwszy stursami bicie, mordowanie, worka, w ktorym cztery czerwone złote, siedm tynfow y szelągami złotych dwa wzięcie, łyżki srebney y rzeczy wielu w pozwie wyrażonych na złotych sto zabranie, odpowiedzi y pochwałki na reszte zdrowia uczynienie, zatym o winy karania prawne y o szkody, yż pozwane osoby będąc o to do prawa pozwanemi y wziowszy na patrona po nakazie, aby sami iako w sprawie kryminalney oczewiscie stawali do odkazu w samey rzeczy, za pokilkakrotnym z nakazu sądowego ieneralskim przywołaniem u prawa nie stanowili y żadney wiadomosci o niestaniu swoim sądowi y stronie swey nieuczynili, tedy pozwanych wszystkich osob iako prawu nieposłusznych na upad w samey rzeczy wzdawszy, a do prawa pospolitego samey słusznosci y sprawiedliwosci swiętey przychilaiąc się, za popełniony cryminał y zbytek podług artykułu siedmnastego, z rozdziału iedynastego wszystkich na garło, a że się do prawa nie stanowili, tedy vigore prawa statutowego, artykułu piątego z rozdziału iedynastego, na wywołanie, na łapanie y na wieczną banicią wskazuię y na uczynienie nad przerzeczonemi na garle executij do urzędow wszelkich, pod ktoremi by się osoby pozwanych poscignieni y ułapieni być mogą odsyłam, a podług tegoż artykułu wyżey mianowanego y dwudziestego siodmego, z rozdziału iedynastego za zbicie, zmordowanie iegomosci pana Ziabki nawiązki czterdziescie kop litewskich, za pobrane pieniądze, rzeczy na złotych sto sześćdziesiąt pięć, sowicie złotych trzysta trzydziescie polskich, winy pochwałkowey podług artykułu czterdziestego z tegoż rozdziału iedynastego pięćdziesiąt kop litewskich, za szkody nakłady iako strona domawiałasię sto złotych, wszystkiego summą złotych sześćset pięćdziesięt pięć na dobrach pozwanych osob w Bohuszewie y w Motolu będących y innych wszelkich leżących ruchomych, summach pieniężnych, gdzie kolwiek y u kogo kolwiek będących, wskazuie y na odprawe tey summy wskazaney przez urząd należyty porządkiem prawa odsyłam. A lubo pars actorea przydania ienerała do publikacy banicy zaraz domawiałasię, iednak ia dla pierszych ieszcze in forma coaequationis roczkow et ob beneficium aresti przydanie ienerała y publikacią banicy do dnia czternastego praesentis odłożyłem. Na dniu tedy czternastym miesiąca Apryla, w roku teraznieyszym tysiąc sześćset dziewięcdziesiąt osmym, ienerała sądowego szlachetnego Theodora Lebiedziewskiego do publikowania wyżey namienioney banicij przydałem, jakoż pomieniony ienerał powróciwszy do sądow oczewisto zeznał, iż on podług nakazu na tę banicyą nawyżey pomienionych osobach pozwanych w zamku Pinskim, przed wielą ludzi zacnych powiatu tego na sądy grodzkie teraznieysze zgromadzonych, głosem wyniosłym publikował y wszystkie pomienione pozwane osoby za wywołaniem ze wszystkich panstw iego królewskiey mosci, podług artykułu piątego w rozdziale iedynastym obwołał. Ktora sprawa do xiąg grodzkich Pinskich iest zapisana.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1698 годъ, № 13043, л. 19—20.

№ 188.—1698 г. Апрѣля 15.

Заявленіе евреевъ Липмана Мовшовича и Мовши Хеміовича о принужденіи ихъ Михаиломъ Пацомъ къ подписи заемнаго письма.

Żałowali, opowiadali y solennie protestowali sie Lipman Mowszowicz y Mowsza Chemiowicz, żydzi miasta iego królewskiey mosci Pinskiego, na wielmożnego iegomosci pana Kazimierza Michała Paca, kawalera Maltanskiego y pisarza wielkiego xięstwa Litewskiego Poznanskiego y Stwolowickiego comendatora, administratora ekonomiy starostwa Pinskiego y oraz na iegomosci pana Jana Chocianowskiego, bywszego namiesnika tey ekonomiy Pinskiey o to y w ten sposob, iż iegomość pan kawaler, maiąc namiesnika y zawiedowce tey ekonomiy Pinskiey od kilkanastu lat pomienionego pana Chocianowskiego, ktory miał nie małe summy między rożnemi żydamy Pinskiemy, między ktoremi od dawnych czasow y ci żałuiące żydzi Lipman Mowszewicz y Mowsza Chemiowicz iako kupci różne summy różnemi czasami brali y oddawali, iako też y w roku przeszłym 1697 zostali winni obżałowanemu panu namiesnikowi summę pieniędzy na dwa obligi na 1 złotych 1000, a na drugi 100 talarow bytych, a że do tych czas obżałowany pan namiesnik nigdy inaczey nie uczynił, na słowo onego zawsze bez żadnego piśma, kiedy pieniądzy potrzebował, dawali, iako to w roku przeszłym 1697, miesiąca Nowembra, za przysłaniem do nich rodzonego swego pana Alexandra Chocianowskiego dali onemu, przy bytnosci iegomosci pana Winskiego y pana Szeniawskiego, 60 talarow bitych, a potym znowu dali rożno monetą złotych 517 do doskonałego porachunku, a gdy w roku teraźnieyszym 1698 przybywszy tu iegomość pan kawaler do ekonomiy Pinskiey, obwiniwszy w swoich praetensiach obżałowanego pana namieśnika, do sekwesteru wziąc onego kazał, obżałowany pan namiesnik okupuiąc sie wszytkie obligi na żydow maiące, miedzy któremi y żałuiących obligi, na ktore iuż złotych 917 żałuiące panu namiesnikowi wypłacili, iegomosci panu kawalerowi oddał, iakoż żałuiące żydzi Lipman y Mowsza stanowszy oczewiscie przed iegomoscią panem kawalerem dowodzili, iż ony wypłacili na te obligi złotych 917, co zeznali iegomość pan Winski y pan Szeniawski, że przy oczach onych pan Alexander Chocianowski odebrał 60 talarow bytych, w czym iegomość pan kawaler nakazał onym, aby żałuiące żydzi do Bohuszowa iachali y tam oko na oko z obżałowanym panem namiesnikiem zwiedli sie, dekleruiąc y upewniaiąc onych, iż ieżeliby pan namiesnik nieznał sie do odebrania tey summy niema onym żadney wiolentyiey czynić y przymuszenia, tyle odesłać do rozsądku należytego sądu, pod ktorym żałuiące żydzi zostaią, w czym y przez różnych osob y panow młodzianow swoich w tym onych upewniał, dekleruiąc do należytego sądu onych odesłać. Żałuiące żydzi dufaiąc w słowie iegomosci pana kawalera, iz onym inaczey nie uczynie iako onym deklerował y pan namiesnik wziątku tego zapierac sie nie będzie, roku teraznieyszego 1698 miesiąca Apryla 4 dnia żałuiące żydzi wziąwszy z sobo reszte pieniędzy złotych 483 y talerow bytych 40 na te dwa obligi należące, do Bohuszowa poiachali, chcąc swoie obligi recuperować; a przybywszy do Bohuszowa dnia 4 Apryla y zaczeli sie upominać y mowić panu namiesnikowi że onych obligi nie słusznie iegomosci panu kawalerowi poddał, że tak wiele summy iuż na te obligi odebrał; tedy onym nic na to nie deklerował aż dopioro dnia 6 Apryla w odebraniu tylko 30 talarow bytych znał sie; a gdy żałuięce żydzi do Pinska odiachać chcieli, chcąc u prawa należytego donieść tego, że tak wiele summy na te obligi oddali y wypłacili, tedy onych iachać nie puszczoną y do dworu Bohuszewskiego, do samego iegomosci pana kawalera zaprowadzoną, co pieniądzy z sobo przywiezli odebrać, kazał y warcie swoiey ode drzwi

zastąpić onych kazał niewypuszczać, ażeby do dwuch obligow 1 na złotych 400, natermin swiętego Michała Archanioła w roku teraznieyszym 1698, a 2 na złotych 440, na termin srodoposcia postu wielkiego, w roku przyszłym tysiąc 699 y warunki obowiązki niezwiczayne y nie podług prawa pospolitego w onych obligach popisać kazał. O co żałuiące żydzi podpisywać sie do tych obligow nie chcieli y umawiali sie, że takowe bezprawie onym sie dzieie y o odesłanie do należytego sądu, podług deklerowanego słowa iegomosci pana kawalera prosili y umawiali sie; tedy iegomość pan kawaler nic nie dbaiąc y nie respektuiąc na prawo pospolite, ani na prosbe y umowienie żałuiących żydow, kaydany przyniesć y onych okować kazał y do sekwestru wziąć ieżeliby podpisać tych obligow nie chcieli. Żaluiące żydzi wydząc, że takowe bezprawie onym sie dzieie, oswiadczywszy sie ludzmi godnemi pod ten czas u iegomosci pana kawalera będących, radzi nie radzi podpisać sie musieli, a powrociwszy z Bohuszowa, takową wiolentią y przymuszenie protestowali sie y chcąc tego dowieść że nic będąc nic winnemi, a za przymuszeniem onych podpisać musieli y chcąc o to z wielmożnym iegomoscią panem kawalerem prawem czynić, zostawiwszy sobie salwe do melioratyciey albo zaniesienia szerzey protestacy, ieżeliby tego była potrzeba, na ten czas dali ten solenni proces do xiąg grodu Pinskiego zapisać.

Roku 1698 m. Apryla 15 dnia te protestacią do akt grodu Pinskiego podaną przyjałem. Bazyli Płotnicki, namiestnik grodu Pinskiego.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1698 годъ, № 13043, л. 348—349.

№ 189.—1698 г. Мая 30.

Трибунальный декретъ, присуждающій евреевъ, держащихъ у себя христіанскую прислугу къ уплатѣ штрафа и вѣчному изгнанію, а бывшихъ у нихъ въ услуженіи христіанъ къ шестимѣсячному тюремному заключенію.

Roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt osmego, msca Maia trzydziestego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w wielkim xięztwie Litewskim, z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysąc sześćset dziewięćdziesiąt osmy obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa wielmożnego imsci pana Stanisława Rukiewicza, instigatora Wielkiego Xięstwa Litewskiego, woyskiego Grodzienskiego z delati imsci pana Woyciecha Snarskiego z niewiernymi żydami, w W-m X-ie Litewskim mieszkaiącymi, kahałami: Wilenskim, Grodzienskim, Brzeskim, Pinskim, Minskim y wszytkiemi do kahałów należącemi żydami zapozwem oto, iż niewierni żydzi, postponuiąc prawo pospolite y paeny w nim opisane śmieią y ważą się na posługi swoie roczne y codzienne chować chrzescian y chrzescianek, a ieszcze tym barziey z nimi scandala rożne czynią, iako protestacya w sobie wyraża, zatym o winy prawne, w constitucyach na żydow takowych od każdego chrześcianina y chrzescianki po stu dwudziestu grzywien płacić założone, a chrżescianom w wieży siedzieć pułroka opisane, zatym do wskazania y extendowania onych y o inne praetensye w pozwie szerzey opisane. Do którey sprawy, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od actora plenipotent szlachetny Hrehory Mironowicz, za mocą prawnie sobie do tey sprawy daną y zleconą, stawał, a pozwani niewierni żydzi kahalu Wilenskiego, Grodzienskiego, Brzeskiego, Pinskiego, Minskiego y wszyscy żydzi na wsiach y

miastach w Wielkim Xięstwie Litewskim będąci nie stawali y żadney wiadomości o niestawaniu swoim nam sądowi y stronie swey przeciwney nieuczinili. Zatym pomieniony patron strony powodowey po danych obżałowanym przez ienerała Piotra Zynzę niewiernym żydom na kahałach pozwow, przed wielmożnym iegomościem panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła naszego legitime przyznanego y terminu za nim z troygiem wołania wyszłym przypadłego słusznie prawnie dowiodszy, na dowod samey rzeczy prezentował protestatią o postpositią prawa pospolitego, iż niewierni żydi w całym xięstwie Litewskim mieszkaiące na kahałach, wsiach, miastach, miasteczkach, karczmach śmieią y ważą się na posługi swoie nie tylko na codzienne, ale y roczne chować chrzescian y chrzescianki, a tym barziey scandala z niemi rożne czynią, nic niedbaiąc na prawo pospolite y paeny w constitucyach seymowych opisane, którémi obostrzono, iż któryby żyd chrześcianina lub chrzesciankę ważył się u siebie mieć, tedy powinien sto dwadziescie grzywien płacić a winę wiecznego wywołania sam zdany być ma, urzędownie zaniesioną y ekstraktem wydaną, przy którey opponuiąc się wysz pomieniony patron na każdym w wielkim Xięstwie Litewskim żydzie, na posługach co chowaią chrzescian, po stu dwudziestu grzywien, a samych tych wszytkich żydow pro contraventione temuż prawu y constitucyom na wieczne z panstw iego królewskiey mości wywołanie, chrezcian zas że się na posługi podeymuią y służą, na wieżę wskazania y do publikowania tey wieczney banicyi ienerała sądowego przydania; pro executione zaś win wskazanych na żydach y dobrach ich wszelkich do urzędow ziemskich y grodzkich wszytkich woiewodztw y powiatow odesłania y aby ichmć unius alteriusve non obstante absentia, na rewisią ziachali, sub privatione officii sui, y aby taż verificatia ichmościow panów urzędników przy bytnosci wielmożnego imsci pana instigatora W-o X-a Litewskiego y substitutow iegomości była, nakazania prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie wielmożnego imci pana Stanisława Rukiewicza, instigatora W-o X-a Litewskiego, woyskiego Grodzienskiego, z delaty imci pana Woyciecha Snarskiego z niewiernymi żydami w W-m X-ie Litewskim będącemi kahałami, Wilenskim, Grodzienskim, Brzeskim, Pinskim, Minskim y wszytkiemi do kahałów należącemi żydami, za pozwem o rzecz wyżey pomienioną przed nas sąd wyniesionym, bacząc to, iż obżałowani żydzi będąc pozwanemi przed nami do prawa nie stawali, przeto obżałowanych żydow, jako prawa nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a według prawa y conśtitucyi wielu alegowanych na każdym w wielkim xięztwie Litewskim będącym żydzie, kturzy na posługach chowaią chrzescian, po stu dwudziestu grzywien, a samych tych wszytkich żydow procontraventione temuż prawu y konstytucyom, według domawiania się strony powodowey, na wieczne z panstw iego kr. msci wywołanie, chrzescian zaś, że się na posługi podeymuią y służą, na wieżę wskazuiemy y ienerała do publikowania tey wieczney banicyi sądowego przydaiemy. Pro executione zaś win wskazanych na żydach y dobrach ich, wszelkich handlach, jakich kolwiek, do urzędow ziemskich y grodzkich wszytkich tych woiewodstw y powiatow pod którémi takowi niewierni żydzi chrzescian chowaiący okażą się, a którego z urzędu imc pan instigator xięstwa Litewskiego zechce, założywszy na sprzeciwnych dalsze paeny prawne odsyłamy y aby urząd ichmć unius vel alterius non obstante absentia, praevia revisione, verificatione et inquistione, przy imci panu instigatorze lub substitutach imci fakta, indilatam uczynili executionem, personas conscribant y we wszytkim podług nauki prawa pośpolitego sprawić się sub paenis in jure descriptis nakazuiemy. A gdy dzień czwarty msca Juni roku teraznieyszego przypadł, ienerał Piotr, Zynza, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydow ka-

hału Wilenskiego, Grodzienskiego, Brzeskiego, Pinskiego, Minskiego y wszytkich innych chrzescian na usługach chowaiących y prawu sprzeciwiaiących się za wiecznych banitow w izbie sądowey et in foro publico voce sua praeconica et sonorosa obwołał y ogłosił y tę publicatią, a loco publicantionis rediens, judicialiter zeznał. Ktora sprawa do xiąg trybunału W-o X-a Litewskiego iest zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовскаго Трибунала № 324, за 1698 г., л. 821.

№ 140.—1698 г. Іюня 13.

Явка заемнаго письма на 40000 золотыхъ польскихъ, даннаго Пинскимъ кагаломъ Аннѣ Дольской.

Roku od narodzenia Syna Bożego tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt osmego, miesiąca Junij trzynastego dnia.

Na roczkach grodzkich w zamku iego królewskiey mosci Pinskim, miesiąca Junij pierwszego dnia przypadłych y porządkiem prawa pospolitego w Pinsku sądownie odprawowanych, przedemną Januszem Antonim Korybutem na Wiszniowcu y Zbarażu xiążęciem Wiszniowieckim, podczaszym wielkiego xięstwa Litewskiego, Pinskim, Osieckim starostą, pułkownikiem iego królewskiey mosci, stanowszy oczewisto żydzi starsi kahału miasta iego krolewskiej msci Pinska, niżey imiony wyrażone, położywszy list dobrowolny zapis swoy, na rzecz w nim niże mianowaną, iasnie oswieconey xiężnie ieymsci paniey Annie na Chorodostawie pierwszego małżęstwa Konstantowey Korybutowey Wisniowieckiey, woiewodziney Belskiey, a wtorego Janowey Karolowey na Dolsku, Dombrowicy y Komarnie Dolskiey, marszałkowey wielkiey W. X. L. Pinskiey, Wilkowiskiey starosciney dany y służący, ktorego we wszytkim oczewistym zeznaniem swoim stwierdziwszy y wszytko rzecz w nim mianowaną dobrowolnie zeznawszy, prosząc aby przyięty y do xiąg wpisany był. Ja podczaszy W. X. L. Pinski, Osiecki starosta mianowanego zapisu oglądawszy y czytanego wysłuchawszy, do xiąg wpisać kazałem, ktory słowo do słowa tak się w sobie ma. My Mowsza Dawidowicz, Litman Dawidowicz, Jzrael Eliaszewicz, Gierszon Beniaszewicz, Leyba Wigdorowicz, Mowsza Szłomowicz, Ayzik Boruchowicz, Leyzer Jckowicz, Abram Jckowicz, Leyba Leyzorowicz, Mizan Jakubowicz y Abram Jachiłowicz żydzi starsi imieniem całego kahału szkoły naszey w miescie i. k. msci Pinsku y wszytkich szkoł synagog po różnych miastach, miasteczkach y wszytkich żydow gdzie kolwiek zostaiących, a do kahału Pinskiego należących, mianowicie Lachowicze, Kleck, Janow, Drohiczyn, Motol, Turow, Dawidgrodek, Kożangrodek, Łachwa, Stolin, Wysock y innych wszytkich, iedna osoba za drugą ręcząc y zapisuiąc się, swoich iurisdik, praw, wolnosci odstąpiwszy, a pod ten list dobrowolny zapis nasz y iego wszytkie punkta y obowiązki niżey wyrażone, samych siebie, szkoły wszytkie pomienione y niepomienione, do kahału naszego należące, wszystkie y wszelakie maiętnosci, domy, kromy, towary leżące y ruchome, summy pienienżne, gdzie kolwiek y u kogo kolwiek będące, poddaiąc y obowiązuiąc, wiadomo czyniemy tym naszym listem dobrowolnym zapisem komu by o tym teraz y na potym wiedzieć należało, iż co cały kahał nasz Pinski, pierwiey w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt piątym, wzioł y pożyczył u iasnie oswieconey xiężny iegomosci paniey Anny na Chorodostawie, pierwszego małżęstwa Konstantowey Korybutowey Wiszniowieckiey, woiewodziney Belskiey, a wtorego Janowey Karolowey na Dolsku Dombrowice y Komarnie Dolskiey, marszałkowey wielkiey W. X. L., Pinskiey, Wiłkowiskiey starosciney, gotowey rękodayney summy pienięidzy osm tysęcy złotych polskich, na zapis swoy podług prawa sprawiony y przed iasnie oswieconym xiążęciem imscią Januszem Korybutem na Wiszniowcu y Zbarażu Wiszniowieckim Pin-

skim, Osieckim starostą, w tymże roku przeszłym tysiąc sześćset dziewiędziesiąt piątym iurisdycznie na roczkach Juniowych, miesiąca Junij szostego dnia oczewisto przyznany, opisawszy się tym zapisem pewną co roczną od tey summy wypłacać kwote, a że y na ten czas tenże nasz kahał Pinski na zniesienie długow y ciężarow całego kahału naszego Pinskiego będąc pilno potrzebny summy piniędzy, tedy do tey namienioney pierwszey y winney summy osmiu tysięcy złotych polskich teraz ieszcze wzieliśmy pożyczyli y do rąk naszych spełna odliczywszy odebraliśmy u teyże iasnie oswieconey xiężney ieymsci pani marszałkowey wielkiey W. X. L. gotowey rękodayney summy trzydziesci dwa tysiąca złotych, co w iedno zniosszy czyni summa cztyrdziesci tysięcy złotych polskich. Tedy to summo wszystko czterdiescy tysięcy złotych przez nas wziętą y pożyczoną szkołe naszą Pinsko y wszytkie szkoły synagogi nasze kahału Pinskiego mianowanych y niemianowanych miast, miasteczek do kahału naszego Pinskiego należących, także wszytkie maiętnosci leżące, domy, kromy, place y ruchomosci wszelkie towary, handle, summy pieniężne, gdzie kolwiek y u kogo kolwiek będące y same osoby nasze żydowskie całego kahału Pinskiego, żadnego nie excipuiąc, oneruiemy, poddaiemy y obciążamy oraz tym listem zapisem naszym zapisuiemy się, iż od tey summy czterdziestu tysięcy złotych, aż do oddania oney w kożdym roku, zaczynaiąc rok od pierwszego Oktobra w roku teraznieyszym tysiąc sześćset dziewiędziesiąt osmym płacić mamy iasnie oswieconey xiężnie ieymsci po cztyry tysiące złotych polskich kwoty dwiema ratami, to iest iedne rate dwa tysiące złotych w pułroka, dnia czwartego Marca, to iest w dzień swiętego Kazimierza swięta rzymskiego, podług nowego kalendarza, w roku przyszłym tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątym, a drugą rate przy expiracy roku, to iest dnia pierwszego miesiąca Oktobra w tymże przyszłym roku przypadaiącą y tak w dalszych leciech, monetą dobrą, w koronie polskiey y w wielkim xięstwie Litewskim bez żadnego braku idącą, na mieyscu pewnym, w zamku iego królewskiey mosci Pinskim, przy xięgach grodzkich tamecznych ni w czym y namniey tych pomienionych rat y terminow nie pochybiaiąc, pod zaręko czterdziestu tysięcy złotych, żeby zaś ta kwota złotych cztyry tysiąca xiężnie ieymsci od kahału należąca bez żadnego uchybienia w kożdym roku na terminie y mieyscu naznaczonym dochodziła, oddawana y wypłacywana była, prowent kahału naszego Pinskiego to iest krobkę rzeznicką, ze wszelką intratą przychodzącą, od daty tego zapisu naszego iasnie oswieconey xiężnie ieymsci puszczamy, zapisuiemy, z mocy, władzy y dispozycyi naszey kahałowey wiecznie wypuszczamy, ktory prowent z pomienioney krobki rzeznickiey należący wybierać maią zawsze ordynowani od xiężny ieymsci pani marszałkowey wielkiey wielkiego xięztwa Litewskiego, do czego y kahał nasz tak dla wybierania należycie, iako y dla lepszego warunku, xiężnie ieymsci swego dobrze prowentu krobki rzeznickiey wiadomego zawsze o koszcie własnym kahalskim przydawać powinien będzie, zapisuiąc się, iż ieżeliby ten prowent intraty złotych cztérech tysięcy w ktorym roku nie uczynił, my kahał ex nunc tego założonego terminu y na tymże mieyscu naznaczonym iasnie oswieconey xiężnie ieymsci dopłacać mamy, a po nas successorowie nasi powinni będą; ieżeliby zaś nad cztery tysiące złotych summy co wybraney było, to do kahału naszego oddawane być ma; wolna tedy xiężna ieymosc ten namieniony prowent sposobem y opisem naszym wyżey wyrażonym na siebie spokoynie dzierżeć, onym dysponować od siebie komu chcąc puscić, a my kahał, successorowie nasi y nicht, iako samey xiężney ieymsci, tak kożdemu komu by xiężna ieymość tak samą summę iako y prowent zapisać, abo iakim prawem puscić chciała, w spokoynym dzierżeniu tego prowentu żadney namnieyszey przeszkody czynić nie mamy y nie

będziemy mogli wiecznemi czasy, pod zaręko takowey że summy czterdziestu tysięcy złotych polskich y nagrodzeniem szkod słownie mianowanych, a za niedosic temu wszystkiemu przez nas kahał uczynieniu, w ktorym kolwiek punkcie tego zapisu naruszeniu daiemy moc, wolność y pozwalamy iasnie oswieconey xiężnie ieymsci pani marszałkowey wielkiey wielkiego xięztwa Litewskiego y kożdemu od xiężny ieymsci possesorowi szkołe w Pinsku będąco murowaną y rzeznicą, tudzież wsytkie szkoły, reznice, synagogi po miastach, miasteczkach mianowanych y niemianowanych, do kahału naszego należące, pieczętować, do tego domy kromy, place y wszelkie ruchomość, towary iakiez kolwiek y gdzie kolwiek będące y nas samych na drodze, gdzie kolwiek potrafiwszy y summy pieniężne, gdzie kolwiek y u kogo kolwiek będące, bez żadnego sądu y prawa bez widzow urzędowych zabierać y nas do więzienia osadzać y w onym aż do dosić we wszystkim uczynienia y do namnieyszego grosza zupełnego zapłacenia trzymać, waruiąc to osobliwym tym listem zapisem iasnie oswieconey xiężney ieymsci pani marszałkowey wielkiey wielkiego xięstwa Litewskiego y successorom ieymsci, iż ieżeliby lub sama iasnie oswiecona xiężna ieymość lub na potym successorowie xiężny ieymsci y komu ta summa należeć będzie odebrać samą summę oryginalną czterdziescie tysęcy złotych polskich od kahału naszego Pinskiego ktorym kolwiek roku nastempuiącym chcieli, tedy iako sama iasnie oswiecona xiąźna ieymość pani marszałkowa wielka wielkiego xięstwa Litewskiego, tak successorowie ieymsci y kożden komu ta summa należeć będzie, maią kahałowi naszemu Pinskiemu przez list swoy niedziel dwunastą przed terminem pierwszego Oktobra obwiescić, kładąc to obwieszczenie na szkole naszey Pinskiey, a my kahał, za takowym obwieszczeniem, summę oryginalną czterdziescie tysięcy złotych wszytko spełna, z kwotą należącą na termine pomienionym zupełną oddać y wyliczyć mamy y powinni będziemy na mieyscu pewnym, w tymże zamku iego królewskiey mosci Pinskim, nie pochybiaiąc założonego obwieszczeniem terminu y nie wymawiaiąć się daniem sobie na wieczny widerkaf tey summy pod toż zaręką czterdziestu tysięcy złotych y nagrodzeniem szkod słownie mianowanych y wszytkiemi paenami y executiami na dobrach, substantiach y osobach naszych wyżey mianowanych, o ktore mocne executie iasnie oswieconey xiężney ieymsci pani marszałkowey wielkiey wielkiego xięstwa Litewskiego, successorow ieymsci y kożdego komu ta summa należeć będzie do żadnego sądu y prawa pozywać, turbować nie mamy y nie będziemy mogli y nicht inny protector nasz z strony naszey y swoiey niema y nie będzie mogł, pod zaręko wyżey mianowaną y nagrodzeniem szkod słownie mianowanych; a iesliby ta sprawa z iakiego kolwiek terminu przed sąd iakowy kolwiek przypaść miała, tedy ten sąd nie przymuiąc y nie przypuszczaiąc nas do sądu prawa swego y nie przymuiąc od nas y ni od kogo żadnych obron, nie tylko wymysłem ludzkim wynaydzionych, ale by nayprawnieyszych y nasluszniejszych, do wyższego sądu prawa appellacy nie dopuszczaiąc, ten list nasz stwierdzić, zarękę wskazac y mocną executią zarazem uczynić ma, a my nie zasłaniaiąc się prawami, wolnosciami, listami żelaznemi, większoscią sprawy za pozwaniem do wyższego sądu y nic przeciwko temu zapisowi naszemu nie mowiąc, pod wszytkie paeny, zaręki y executie tyle kroć, ile potrzeba tego będzie, podlegać temu zapisowi naszemu, we wszytkim dosić czynić powinni będziemy, pod takowemiż zarękami y executiami wysz mianowanemi y na tośmy żydzi starsi całego kahału Pinskiego ten nasz list dobrowolny zapis, z podpisami rąk naszych, także s pieczęciami y s podpisami rąk ichmosciow panow pieczętarzow od nas ustnie y oczewisto uproszonych iasnie oswieconey xiężnie ieymsci pani marszałkowey wielkiey wielkiego xięstwa Litewskiego daiemy. Pisan w Pinsku dnia dwudziestego Junij,

roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt osmego. U tego listu dobrowolnego zapisu przy pieczęciach podpisy rąk żydowskim pismem temy słowy: Mowsza Dawidowicz, Litman Dawidowicz, Jzrael Eliaszewicz Gerszon Beniaszewicz, Leyba Wigdorowicz, Mowsza Szłomowicz, Ayzyk Boruchowicz Leyzer Jckowicz, Abram Jckowicz, Leyba Leyzarowicz, Misan Jakubowicz, Abram Jachiłowicz; a polskim pismem w te słowa: Ustnie proszony do tego zapisu pieczętarz od żydow starszych kahału Pinskiego Stephan Stanisław Chrzanowski, podczaszy Rzeczycki, pisarz grodzki powiatu Pinskiego m. p. Ustnie proszony pieczętarz do tego zapisu od żydow starszych kahału Pinskiego ręko mą podpisuię Alexander Kozaryn, skarbnik Mozyrski m. p. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz od żydow starszych kahału Pinskiego do tego zapisu podpisuię się Konstanty Stecewicz m. p. Ustnie proszony pieczętarz do tego zapisu od żydow starszych kahału Pinskiego ręką swą Stanisław Zaleski. Ktory to list dobrowolny zapis za ustnym y oczewistym przyznaniem y prośbą zwysz pisanych osob do xiąg grodzkich Pinskich iest wpisany.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1698 г., № 13043, л. 108—111.

№ 141.—1698 г. Іюня 27.

Решеніе по дѣлу о денежной претензіи Ивана Хоцяновскаго къ еврею Боруху Хацкелевичу.

Roku od narodzenia Syna Bożego tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt osmego, miesiąca Juny dwudziestego siodmego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mosci Pinskim, przedemną Janem Philonem Woroniczem woyskim, podstaroscim Pinskim od iasnie oswieconego xiążęcia imsci Janusza Antoniego na Wiszniowcu y Zbarażu Korybuta Wyszniewieckiego, podczaszego wielkiego xięstwa Litewskiego, Pinskiego, Osieckiego starosty ustanowionym, ten dekret iasnie oswieconego xiążęcia imsci pana podczaszego wielkiego xięstwa Litewskiego starosty Pinskiego w sprawie y rzeczy wnym mianowaney (podał) w te słowa pisany. Roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt osmego, miesiąca Juny wtorego dnia. Przedemną Januszem Antonim Korrybutem xiążęciem na Wiszniowcu y Zbarażu Wyszniewieckim podczasym wielkiego xięstwa Litewskiego Pinskim, Osieckim starosto et pułkownikiem iego krôlewskiey mosci, agytowała się sprawa iego mosci pana Iana Chocianowskiego z niewiernym Boruchem Chackielewiczem, żydem miasta iego królewskiey mosci Pinskiego, o nie oddanie rękodayney summy reszty zlotych dwuch tysięcy, przez pomienionego Borucha Chackielewicza od imsci pana Chocianowskiego wziętych, gdzie stawaiąc oczewiscie w osobie imsci pana Iana Chocianowskiego imść pan Kasper Sypayło, wice administrator ekonomiey Pinskiey, dnia trzydziestego Maiy tego roku, pokładał naprzod moc daną sobie od imsci pana Chocianowskiego bywszego namiesnika wielmożnego imsci pana Paca, kawalera Maltanskiego, w doshodzeniu summy złotych dwuch tysięcy u Borucha Chackielewicza, u ktorego za . . . wszy domawiał się pomienioney reszty od summy sobie daney złotych dwoch tysięcy szesciu set, żadnego nie pokładaiąc obligu ani dowodu, tylko żydow niewiernych Judke Nachimowicza Boguszowskiego y Josia Mowszewicza Motolskiego arędarzow za swiadkow stawić deklaruiąc, oraz zabierał pana Chocianowskiego z pomienionemi żydami do przysięgy, iako Boruch Chackielewicz został winien złotych dwa tysiące panu Chocianowskiemu, ostateczną zatym na dobrach wszelkich y na osobie obwinionego odprawe domawiał się. Strona zaś przeciwna stawaiąc Abraham Jakubowicz, iako patron od Borucha Chackielewicza zapozwanego, dowodził naprzod artykuł dwudziesty szosty, w rozdziele siodmym z statutu wielkiego xięstwa Litewskiego, iż niema nikt pozywać bez listu wyznanego wyszo sum-

me, iako tylko dwiescie kop groszy Litewskich, a ktoby większą summe bez listu wyznanego pożyczył y na tą listu nie miał, tedy ten, kto więcey bez listu dał, pieniądze traci, a ten, ktory pożyczył, nie powinien wiencey płacić iako dziesięć kop groszy y to za przysięgo onego, kto na nym tych pieniędzy dochodzy prawem, y czytał constytucią anni millesimi quingentesimi septuagesimi sexty. Przy tymże artykuł: niema nikt być pozwan do sądu, ani ma być sądząn o słowny kontrakt, ktory by nie był zapisem grodzkim, abo ziemskim umocowany. Jednak strona iego, uchyliaiąc to sobie na strone, znałasię, to iest Boruch Chackielewicz, że pożyczył u imsci pana Chocianowskiego talerow bitych dwiescie, na co pokładał kwity y reiestra z podpisem ręki pana Chocianowskiego y z napisem czeladzi onego rożnych wydatkow z rozkazania tegoż pana Chocianowskiego wynoszące na złotych tysiąc trzysta sześć i na tym strono swoią żyda Borucha Chackielewicza samo czwartego zabierał do przysięgy, iako na dwiescie talerow bitych od pana Chocianowskiego nie brał y podług tego regestru złotych tysiąc trzysta sześć wypłacił. Wysluchawszy za tym obudwuch stron, kontrowersiey żadney nie czyniąc, decizyey do stawienia tych pomienionych arendarzow Motolskiego y Boguszowskiego do wtorego dnia Junij tegoż roku odłożyłem. Na ktory dzień tedy stanowieni oczewiscie od iegomosci pana Chocianowskiego niewierni Judka Nachimowicz Boguszewski y Jowsia Mowszewicz Motolski arendarze przez iegomosci pana Sipayło swiadczyli, że my wiemy pewnie, iż iest winien iegomosci panu Chocianowskiemu złotych dwa tysiące Boruch Chackielewicz, chociaż my nie byli przy daniu pieniędzy, iednak wiele razy nam iegomość pan Chocianowski powiadał, iż żona onego to przyznawała. E kontra stawaiąc Abraham Jakubowicz z Boruchem Chackielewiczem powiadał, że dnia onegdayszego stawał z artykułem dwudziestym szostym, z rozdziału siodmego, że pan Chocianowski tego dochodzić nie może y ci żydzi swiadczyć nie mogą podług artykułu siedmdziesiąt osmego z tegoż czwartego rozdziału w te słowa: ktemu niemaią swiadczyć słudzy y poddani za panow; tedy ci żydzi iak chcąc niech będą poczytani albo za sług, albo za poddanych, swiadczyć nie mogą na swoią stronę; iakom tedy do przysięgi zapozwanego samo czwartego zabierał, tak y teraz iako do odwodu blizszego obżałowanego, podług artykułu dwudziestego szostego z rozdziału pierszego y artykułu szostego, rozdziału iedynastego uznania upraszam. Ja tedy podczaszy wielkiego xięstwa Litewskiego, starosta Pinski, wysłuchawszy dostatecznie obuch stron kontrowersiey, stosuiąc się do prawa pospolitego, ponieważ żadnego obligu nie masz, iako też y dowodu, tylko o słowny kontrakt pozywa pan Chocianowski przez iegomosci pana Siepayłą, ani żydzi co podług prawa, iako służą, swiadkami byc nie mogą, bliszego tedy pozwanego Borucha Chackielewicza samo czwartego do odwodu uznaię; Mowsza przysięgę w szkole żydowskiey wykonać powinien będzie; tym dekretem obiedwie strony kontentowali się, a ktora zaś tylko prosiła o suspense do dania znać wielmożnemu iegomosci panu kawalerowi Maltanskiemu, pozwoliłem. Ktory dekret potrzebuiącey stronie, z podpisem ręki moiey pod pieczęcią wydać rozkazałem. Dat w zamku Pinskim roku y dnia ut supra. U tego dekretu przy pieczęci przycisnioney podpis ręki temi słowy, Janusz Korybut xiąże Wyszniewiecki: podczaszy wielkiego xięstwa Litewskiego Pinski, Osiecki starosta, pułkownik iego królewskiey mosci. Ktory ten dekret za podaniem przez osobę wierzchu mianowaną do xiąg grodskich Pinskich iest wpisany.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1698 г., № 13043, л. 494—495.

№ 142.—1898 г. Сентября 13.

Жалоба Аристотеля Тура Зубацкаго на обиды и грабежи, причиненные евреемъ Мовшею Полякомъ.

Roku od narodzenia Syna Bożego tysiąc sześćset dziewiędziesiąt osmego, miesiąca Septembra trzynastego dnia.

Na roczkach grodzkich w zamku iego królewskiey mosci Pinskim, miesiąca Septembra pierszego dnia przypadłych y porządkiem prawnym w Pinsku sądownie odprawowanych, przed nami Janem (Mikołaiem) Phiłonem Woroniczem woyskim y podstaroscim, Michałem Orzeszkiem czesznikiem Liwskim, sędzią, a Stephanem Chrzanowskim podstolim y pisarzem, urzędnikami grodzkiemi powiatu Pinskiego od iasnie oswieconego xiążęcia iegomosci Janusza Antoniego Korybuta na Wiszniowcu y Zbarażu Wiszniowieckiego podczaszego wielkiego xięstwa Litewskiego Pinskiego, Osieckiego starosty ustanowionemi, gdy po wzięciu na dniu dziewiątym od pozwanego na patrona, po przydaniu iegomosci pana Jana Stoianowicza regienta ziemskiego Pinskiego, a na dniu dziesiątym po wzięciu na kopią z pozwu y po daniu oney z nakazu sądowego na dniu zaś iedynastym po wzięciu od actora na godzinę, a na dniu dwunastym od pozwanych po dwakroć na godziny porządkiem prawa z regestru sądowego ku sądzeniu przypadła sprawa iegomosci pana Arystotela Tura Zubackiego z wielmożnym iegomoscią panem Stanisławem Ciechanowiczem, podkomorzym powiatu Pinskiego, za pozwem wyniesionym o to, iż obżałowany iegomość pan podkomorzy nic nierespektuiąc na stan szlachecki, prawo pospolite postponuiąc y lekce sobie ważąc, gdy żałuiący od lat kilkunastu oderwawszy się z domu condycij swey nazwaney Pierkowicze w powiecie Pinskim leżącey, w sprawach przyiacielskich na rożnych sądach ustawicznie zatrudnionym zostawaiąc, a rzadko kiedy ktorego roku ku domowi swemu na czas iaki przybyć może, w niebytnosci tedy żałuiącego przez te lata, rożnych miesięcy y dni targowych, w miasteczku Dorohiczynie, w powiecie Pinskim leżącym, żydom swoim - obywatelom tegoż miasteczka arędarzom, faktorom swoim, rozmayte krzywdy gwałtem zabierać, rabować, dizhonorem stan szlachecki oprimować obżałowany iegomość rozkazuie y pozwala, gdyż targu iednego żyd Mowsza Polak, faktor obżałowanego, iegomosci poddanego żałuiącego na imie Pawluka Matfieiewicza ze wsi Horłowicz do condycij Pierkowickiey należącego, z czeladzią dworną imionami y nazwiskami temu żydowi Polakowi faktorowi obżałowanego iegomosci dobrze wiadomemi, samego chłopa niewinnie ułtukszy, uszarpawszy, klacz mu z wozem sposobem gwałtownym wziowszy, do dworu obżałowanego imsci zaprowadzoną. Znowu, targu drugiego, małżąka żałuiącego posłała na targ corkę swą pannę Hannę Turowne, dla kupienia sobie rożnych potrzeb domowych; gdy tedy corka żałuiącego, tego żyda Polaka obaczywszy na targu, pocznie mu mowić: panie Polak, co waszmośći, abo też imsci poddany rodzica mego winien, żeście go waszmość, dziś tydzień, uszarpawszy, ubiwszy, gwałtemscie mu klacz z wozem wzieli y nie oddaiecie? Wiedcie waszmość, że chłop ma pana; ieżeli co winien, to skarżyć na niego, sprawiedliwość by waszmosci uczynioną z niego, a na targu gwałty komu czynić to nie słuszna. Na tę słowa żyd odpowie: nie doczekaią tego wasze hołysze szlachtuny, pastusi przeciwko pana mego, żeby nasz iegomość miał się kiedy skarżyć, albo o sprawiedliwość u was błaznow żądać; nie tylko chlop wasz, ale y sam aty maszkaro, swinio taka owaka, możesz kiedy o to tu w turmie tey, ktorą widzisz przed sobą zgnić u pana mego. Od ktorych słow corka żałuiącego, zalawszy się łzami, co prędzey do gospody odeszła, a żyd iako sam chciał takiemi słowami uszczypliwemi brzydkiemi corke żałuiącego przed wielą ludzi stanu szlacheckiego y gminu ludu prostego brzyd-

ko sromocił y łżył, ieszcze nie dosyć natym znowu w tymże miasteczku, także też na targu drugiego poddanego żałuiącego na imie Chwedora Matfieiewicza, także do kondycy Pierkowickiey należącego, z tąż dworną assistencią y roskazania samego obżałowanego imsci chłopa utłukszy, ubiwszy y temu klacz gwałtownym sposobem niewinnie wzięto y do dworu zaprowadzono, a przez niedziel kilka temi klaczami ieżdżoną, robioną, a zrobionę wynędzone ledwo żywe wypędzono; a woz podoskowany z chomątem rzemięnym złotych dziesiątek kosztuiący y teraz tam zostaię. Jeszcze niedosyć y natym, ale znowu teraz gdy nas Pan Bóg z łaski swey swiętey nawiedzić raczył większym ieszcze nie urodzaiem że wszystko z targu żyć musiemy, kupuiąc sobie co ieść y pić, tedy taż corka żałuiącego panna Anna Turowna z roskazania macierzynskiego w roku teraznieyszym tysiąc sześćset dziewiędziesiąt szostym, miesiąca Januarij dwudziestego trzeciego dnia tamże do tegoż miasteczka Dorohiczyna przybywszy na targ dla kupienia zboża na chleb, a maiąc y inną swą potrzebę do krawca dla uszycia sobie manty y sukienki, maiąc z sobą w kolasie materyią atłasu granatowego łokci dwanascie, różne kwiaty ponim y kitaykę na sukiękę, pieniędzy szelągami złotych dwadziescia pięć, zaiachała y staneła sobie gospodą u krawca na imie Jana Kuzmickiego, a tylko z kolasy zsiadszy do izby weszła, tedy tenże żyd Mowsza Polak faktor obżałowanego imsci, maiąc iuż przy sobie w domu swoim obżałowanego imsci zesłaną y subordynowaną na to czeladz dworno, imionami y nazwiskami samemu obżałowanemu imsci dobrze wiadomych, kturzy z domu żyda tego, czyniąc roskazanie panskie, wypadszy hurmem wszyscy prosto na gospode corki żałuiącego do krawca mocno gwałtownie napadszy, nic z kolasy wziąć nie dopuscili, samo corke żałuiącego słowami brzydkiemi karczemnemi z roskazania samego obżałowanego imsci na stanie szlacheckim panienskim sromotnie zelżywszy zbestawszy, klacze dwie iedną z płowa cisawo, zrzebną, kosztuiącą osmdziesiąt tynfow, a drugą gniadą także zrzebną, kosztuiącą złotych czterdziescie, gwałtownie z kolasy wyprzęgli, pieniądzy złotych dwadziescia pięć, atłas, za ktory dano tynfow pięćdziesiąt dwa, w sposob łupu, zabrali y zrabowali y kolasę wytrzęsli, z niey kitayke z fartuchem z sianem na ziemie w błoto wyrzucili y z tym wszystkim co zabrali na tychże klaczach do dworu pana swego obżałowanego imsci pana podkomorzego odiechali y tam wszystką zaprowadzili. Co się działo w niebytnosci gospodarza, ktory na ten czas był w rynku na targu, a gdy przyszedł do domu, obaczywszy takowe zrabowanie corki żałuiącego, poszedł tedy do tego Polaka żyda faktora obżałowanego imsci, pytaiąc się: co to za przyczyna panie Polak, że tak zrabowano w domu moim ieymość panne Turowne, ty o tym wiedzieć możesz; na to odpowiedział: ia o tym nie wiem, co tam oni imsci winni; iegomość przysłał czeladz swoią dworną y roskazał tak uczynić, niechże się tam kłaniaią imsci, wszak widzi nie slepa dworu, gdzie to tam poprowadzoną. Co słysząc, corka żałuiącego, a zalałszy się łzami w takowym kontempcie y dishonorze swym zostawaiąc, uprosiła tegoż gospodarza że ią poiazdem swym do dworu rodzicielskiego odesłał. Jeszcze y na tym nie dosyć, ale tegoż roku, dwunastego dnia February, w tymże miasteczku Dorohiczynie na iarmarku pod czas naswięszey panny Gromniczney ruskiey, obżałowany iegomość pan podkomorzy też czeladz swoią dworną z tymże żydem faktorem swoim zesławszy na targ, chłopu poddanemu żałuiącego na imie Jwanowi Matfieiewiczowi, w rynku onego nalazszy, wołu mu karmnego, ktorego sobie przedać na chleb wyprowadził, kosztuiącego złotych czterdziesci, gwałtownie wziąc roskazał y bez żadney przyczyny chłopa nie winnie zbito ztłuczono; wołu mu własnego iego gwałtownie z rąk wydarto, wzięto y do dworu zaprowadzono. A na ostatek ieszcze obżałowany wielmożny iegomość pan podkomorzy

chcąc y od tak wielkiey obełgi, krzywdy y szkody, boiow, gwałtow, rabunkow odstraszyć, odpowiedzi, pochwałki na zdrowie załuiącego sam przez się y przez toż czeladz y poddanych swoich nie poiednokrotnie czyni y odpowiada. O co tedy wszystką żałuiący tak o podwakrotną obełgę corki swey, iako y o gwałtowne rabunki, zabranie klacz, wołu, pieniędzy, atłasu, o to wszystko co się wyżey pomieniło, o niewinne bicie poddanych, o odpowiedzi y pochwałki żałuiącemu na zdrowie, o koszt nie winny w tym prawie podięty, chcąc żałuiący z obżałowanym wielmożnym imscią panem podkomorzym Pinskim prawem czynić, tym pozwem zapozwał. W ktorey sprawie za przywołaniem przez ienerała roczkowego szlachetnego Theodora Lebiedziewskiego stron do prawa od actora pan Konstanty Stecewicz, przy bytnosci samego imsci, a od pozwanego imść pan regent ziemski Pinski od sądu przydany, za mocą listowną prawną sobie do tey sprawy daną, patronowie ichmość oczewisto u sądu stanowił. Zatym actora patron podnioszy pozew żałoby strony swey, a podania y położenia onego w maiętnosci y dworze pozwanego imsci nazwanym Dorohiczyn, w powiecie Pinskim leżącey, napisem ręki szlachetnego Jana Franciszka Batorskiego ienerała dniem przed roczkami przyznanym dowiodszy y troie wołanie na tym pozwie napisane okazawszy, na dowod samey rzeczy w żałobie wyrażoney, czytał protestacią strony swey w dacie roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt szostego, miesiąca February dwudziestego dnia do xiąg grodzkich Brzeskich na pozwanego iegomosci zaniesioną, po przeczytaniu ktorey gdy daley w prawo postępować y żałoby actora swego dowodzić chciał, tedy patron pozwanego iegomosci odezwawszy się, a nie przypuszczaiąc patrona actora do productu sprawy, cytuiąc prawo artykuł sześćdziesiąt czwarty, z rozdziału iedynastego, dla obiasnienia nie winnosci strony swey odesłania tey sprawy na inquizycią sądu prosił, na ktorą y actora patron ni w czym nie kontradykuiąc pozwolił y odesłania na onoż nas sądu prosił y domawiał się. A tak my urząd w tey sprawie iegomosci pana Arystotela Tura Zubackiego z wielmożnym imscią panem Stanisławem Ciechanowiczem podkomorzym powiatu Pinskiego, za pozwem o rzecz w naratywie wyrażoną, w ktorey sprawie my urząd obudwuch stron mowienia przesłuchawszy, a nie czyniąc stronom krotko podług potrzebowania stron, tę sprawę na inquizycią odsyłamy, po odprawieniu ktorey przez nas urząd inquizycy strony obedwie podług nauki prawa statutowego na roczkach przyszłych pierszych po teraznieyszych, w Pinsku sądzonych, skuteczną miedzy sobą w tey sprawie rozprawe przyiąć powinni będą nakazuię. Ktora sprawa do xiąg grodzkich Pinskich iest zapisana.

Изъ актовой книги Пинскаго гродскаго суда за 1698 годъ, № 1343, л. 199—200, стр. 403—406.

№ 143.—1698 г. Сентября 24.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Виленской еврейской синагоги къ смертной казни и уплатѣ тридцати семи тысячъ золот. польск. долгу и пени Лаврентію Моисевичу.

Roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt ósmego, msca Septembra dwudziestego czwartego dnia.

Przed nami sędziami głównymi na trybunał w wielkim xięstwie Litewskim z woiewodztw, ziem y powiatów na rok terazniejszy tysiąc sześćset dziewiędziesiąt ośmy obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzieniu przypadła sprawa imć pana Wawrzynca Wincentego Moksiewicza, podstolego Wendenskiego, z niewiernemi żydami Salomonem Salomonowiczem, Dawidem Markowiczem, Salomonem Pinkasowiczem, Dawidem Litmanowiczem, Gabryelem Moyżeszowiczem, Markiem Bernatowiczem, Machimem Moyżeszowiczem, Samuelem Boruchowiczem, Jzraelem Markowiczem, żydami starszemi y innemi wszytkiemi żydami synagogi Wilenskiey, za remissyą y dekretem sądu naszego w roku terazniejszym, w Wilnie po wielu zażywa-

nych przez niewiernych żydow Wilen. dylacyach, ferowanym, względem wzięcia od tychże obżałowanych na kopie z zapisow, tu przed nas sąd do Minska stałą, do przyięcia w samey rzeczy skuteczney rozprawy, mieniąc o nieoddanie y niezapłacenie tak żałuiącemu imć panu podstolemu Wendenskiemu, iako imć panu Felicyanowi Łókucieiewskiemu y pani małżonce imci na trzy listy zapisy summy ośmiu tysięcy sta złotych winney y oney za częstokrotną requisitią y upominaniem się, zwłocząc czas od czasu obietnicami, niewyliczenie, zatym do oddania tey wszytkiey spełna summy monetą dobrą, tak żałuiącemu winney, iako y od imć pana Łokucieiewskiego y pani małżonki imć temuż imć panu podstolemu Wendenskiemu za włewkiem prawa należącey, iako należytemu aktorowi, do wskazania zarąk, do uczynienia mocney na dobrach y osobach obżałowanych żydow exekucyi, do wskazania wszytkich pen w zapisach wyrażonych y do decyzyi we wszytkim podług tych zapisow uznania, o szkody, nakłady, paeny prawne y o inne praetensie, w dekrecie sądu naszego y w zakazie wyrażone. Na terminie tedy ninieyszym z pomienionego dekretu remissyinego y z regestru sądowego po braniu od niewiernych żydów na godzinę po wysciu oney przypadłym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od imć pana Moksiewicza—podstolego Wendenskiego, pan Jan Suroż Frąckiewicz, a od niewiernych żydow kahału Wilenskiego pan Samuel Koreywo y pan Jakub Czerniewski, patronowie, za mocami sobie do tey sprawy danemi stanowszy, prawnie się ż sobą rozprawowali; a zatym patron imć pana podstolego Wendenskiego, dowiodszy terminu tey sprawie przypadłego, dekretem sądu naszego remussyinym, na kadency Wilenskiey ferowanym, iterowawszy żałobę pryncypała swoiego wyżey w propozycyi inserowaną, na dowod samey rzeczy pokładał y czytał przed nami sądem trzy listy dobrowolne obligacyine zapisy od niewiernych żydow synagogi Wilenskiey, dwa samemu imć panu Moksiewiczowi--podstolemu Wendenskiemu, a trzeci na cztery tysiące złotych imć panu Felicyanowi Łokucieiewskiemu, ad presens imć panu podstolemu Wendenskiemu, za wlewkiem prawa służący dane, prawem ziemskim słusznie y należycie z podpisami rąk tak samych niewiernych żydow, iako też ichmć panów pieczętarzów sprawione, z których wszytkie warunki y obowiązki prawnie strictissime opisane dostatecznie wyczytawszy, a niedość uczynienia onym tymiż nieoswobodzonemi zapisami obligami dowiodszy, ażebyśmy summę przez niewiernych żydow na obligi pożyczoną y nieoddaną ośm tysięcy sto złotych polskich, z prowizią y z troiakiemi zarękami, także z szkodami, nakładami prawnemi, przez imć pana aktora w tey sprawie spendowanemi, na niewiernych żydach synagogi Wilenskiey na dobrach y osobach wskazali, potrzebował. Przeciwnym sposobem pan Jakub Czerniewski, od niewiernych żydow stawaiąc, wniosł: iż niewierni żydzi synagogi Wilenskiey, znaiąc sie do zapisow swoich y do summy winney, tak u imć pana Moksiewicza—podstolego Wendenskiego, iako y u imć pana Łokuciewskiego pożyczoney y radziby ten dług wypłacili, gdyby w wypłaceniu wszytkich ciężarów, na synagodze Wilenskiey będących, sufficere mogli, ale że częścią przez ogień, częscią iako całemu xięstwu Litewskiemu rzecz wiadoma, przez zrabowanie swawolnych panów akademikow, do wielkiey przyszli zguby y ruiny, dla tego uczyniwszy recurs do iego królewskiey mości, pana naszego miłosciwego, wprzody od naiaśnieyszego króla imsci Jana trzeciego, a potym od teraznieyszego szczęśliwie nam panuiącego Augusta wtorego otrzymali listy żelazne, to iest przywileia, któremi naiasnieysi panowie, respektem znacznego y widomego zruinowania żydow synagogi Wilenskiey, z przyczyn wyżey wspomnionych, onym że indulgere raczyli y terminu wypłacenia długow na kahałach będących, praevia iednak commissione, prorogationem miłościwie uży-

czyli, przy tych tedy przywileiach dwóch króla imć Jana trzeciego, a trzecim naiasnieyszego Augusta wtórego, teraz nam panuiącego, stanowszy, iako dla werefikacy uczynioney żydom Wilenskim przez ogień y panów akademików ruiny y dezolacyi, ichmć panów collegów naszych na commissyą y inquisitią naznaczenia, tak deklaruiąc imć panu Moksiewiczowi dług winny w czasie przyszłym wypłacić, satis factionem do czasu w przywileiach wyrażonego odłożenia y in toto przy tychże przywileiach niewiernych żydow zachowania affektował. E converso patron imć pana Moksiewicza— podstolego Wendenskiego, replikuiąc wnosił, iż te przywileia, z któremi niewierni żydzi u sądu naszego przez patronow stawaią, iako zapisom samych że niewiernych żydów, tak y prawu pospolitemu są przeciwne, a zatym przyięte być nie mogą, dyllacyi, że są zapisom przeciwne, dowodził z tychże oryginalnych zapisów, że żydzi niezasłaniaiąc się żadnemi prawami, przywileiami, niebiorąc żadnych dobrodzieystw prawnych, a pogotowiu nieprawnych na pomoc, summę winną wypłacić imć panu podstolemu Wendenskiemu, iako nayścisley oneruiąc dobra y osoby swoie, wszytkie obowiązali się. Co do prawa pospolitego, czytał artykuł piąty z rozdziału trzeciego, artykuł dwudziesty pierwszy z rozdziału pierwszego, artykuł trzeci z rozdziału czwartego, artykuł ośmy z rozdziału czwartego, artykuł ośmdziesiąt trzeci z rozdziału czwartego, także konstytucyą roku tysiąc pięćset ośmdziesiąt ósmego, któremi wszytkiemi dowodził, iż takowe przywileia in praeiudicium szlachty wydawane być niepowinne, a wydane nullitati podlegać maią, do tego że obligi w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt szostym y dziewięćdziesiąt siodmym dane, a przywileia króla imci Jana trzeciego w roku tysiąc szescset dziewięćdziesiąt piątym w decembrze, a poślednieyszy przywiley teraznieyszego króla imć w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt ósmym in martio, ad male narata dla niepłacenia winnych długów nulliter otrzymane, uchilenia tedy tych listów, przywileiów, a za niedość uczynienie listom obligacyinym zapisom podług statutu w. x. Lit. artykułu siódmego z rozdziału siodmego, także podług prawa coaequationis y porządku sądu naszego troiakich zarąk przy samey realney summie y prowizyeyi, także szkod y expens prawnych na niewiernych żydach Wilenskich generaliter wszytkich cum paena infamiae et forti executione wskazania domawiał się. In contrarium pan Koreywa od żydów replikował w ten sposob: iż zarąk żadnych y paen na niewiernych żydach imć pan podstoli Wendenski przez patronów swoich dopraszać się nie może, ponieważ żydzi przeciwko zapisom swoim nic niemówią, owszem według onych samą realną summę w czas przyszły, a quotę y teraz płacić deklaruią, przywileia nie są na prawo wydane, bo żydzi według constytucyi Grodzienskiey roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt osmego, wprzody commissyey y inquisitiey potrzebuią, a potym ad clementiam iudicii recurrunt y frysztu chcąc ratami płacić proszą, iakoby y samemu imć panu podstolemu Wendenskiemu y drugim kredytorom, których nie mało na ośmkroć sto tysięcy y daley synagoga Wilenska nayduie, wypłacić się y dość uczynić mogła, podług wyższey tedy instancyi swoiey niewiernych żydów Wilenskich przy listach przywileiach zachowania y commissyiey naznaczenia upraszał. Nakoniec plenipotent imć pana Moksiewicza—podstolego Wendenskiego, na illacyą od żydów uczynioną, szyroce terminami prawnemi replikowawszy, przy obszerney controversyi swoiey donosił y to, iż gdyby przywileia przez żydów, ad male narata otrzymane, przyięte być miały, tedy y prawo pospolite statutowe, constytucye seymowe dawnieysze y recenter cum coaequatione iurium z koroną polską stanowione y same zapisy niewiernych żydów nadweredzone y skasowane być musiały by, a przez to nietylko prawu pospolitemu, ale y ukrzywdzonym wielka uyma sprawiedliwości świętey byłaby, bo kożdy debitor, pozyczywszy

na zapis summy iakową, podobnym sposobem otrzymawszy ad male narata przywiley, długu winnego, do którego chcąc terminu, nie płacił by; co do constytucyi, roku tysiąc szescset siedmdziesiąt ośmego mienił: iż tam commissia królewskim, a nie Wilenskim żydom, nie per privilegium ale seymem, za zgodą stanów rzeczy pospolitey, użyczona, czego że żydzi Wilenscy nie maią y mieć nie mogą; przeto dowiodszy nullitatem przywileiów otrzymanych, prawem y ratiami wyżey namienionemi, summy przez niewiernych żydów winney ogułem wszytkiego, nie składaiąc na raty, z troiakiemi zarękami, także z prowisią, z szkodami, nakładami prawnemi, na niewiernych żydach Wilenskich, na dobrach y osobach ich cum forti executione wskazania, commissyey y przywileiów uchilenia y wszytkiego tego, cokolwiek z prawa pospolitego, samey słuszności y świętey sprawiedliwosci należy uznania y przysądzenia prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imć pana Wawrzynca Wincentego Moksiewicza, podstolego Wendenskiego, z niewiernemi Salomonem Salomonowiczem, Dawidem Markowiczem, Salomonem Pinkasowiczem, Dawidem Litmanowiczem, Gabryelem Moyżeszowiczem, Markiem Bernatowiczem, Nachimem Moyżeszowiczem, Samuelem Boruchowiczem, Jzraelem Markowiczem—żydami starszemi y innemi wszytkiemi żydami synagogi Wilenskiey, za remissią y dekretem sądu naszego, na cadencyi Wilenskiey ferowanym, względem wzięcia od obżałowanych żydów na kopie z zapisów, tu przed nas sąd do Minska dla przyięcia skuteczney rozprawy stalą, mieniąc o nieoddanie y niezapłacenie, tak żałuiącemu imć panu podstolemu Wendenskiemu, iako y imć panu Felicyanowi Łokucieiewskemu y pani małżonce imć, na trzy listy zapisy summy osmiu tysięcy sta złt. winney y oney za częstokrotną requisitią y upominaniem się, zwłocząc czas od czasu obietnicami niewyliczenie, zatym do oddania tey wszytkiey spełna summy monetą dobrą, tak żałuiącemu winney, iako y od imć pana Łokucieiewskiego y pani małżonki imć temuż im panu podstolemu Wendenskiemu, za wlewkiem prawa należącey, iako należytemu aktorowi do wskazania zarąk, do uczynienia mocney na dobrach y osobach obżałowanych żydow execucyi y do wskazania wszytkich pen w zapisach wyrażonych y do decyziy we wszytkim podług tych zapisów uznania, o szkody, nakłady, paeny prawne y o inne praetensie w dekrecie sądu naszego y w żałobie dostateczniey wyrażone. W którey sprawie z oczewistey obudwuch stron controwersyi my sąd listy naiaśnieyszych królów ichmcw, iako przeciwko prawu y wielu constytuciom seymowym ad male narata na iawną y widomą szkodę żałuiącego imci pana Moksiewicza przez niewiernych żydów Wilenskich do ichmć panów commisarzów otrzymane, na strone uchiliwszy, a do prawa pospolitego, wysz pomienionych zapisów obligacyinych, samey słuszności y naybliższey sprawiedliwości świętey, aby każdy ukrzywdzony przy swoiey zostawał własności, przychilaiąc się, od pretenduiących zarąk y dalszych pen prawnych, w które lubo by słusznie niewierni żydzi popadać mieli, ex clementia iudicii na ten czas uwolniwszy, szczegulnie tylko samą kapitalną summę, na trzy zapisy pożyczoną, ośm tysięcy sto złt. aby obżałowani żydzi Wilenscy za niedziel cztery, to iest, dnia dwudziestego wtorego octobra w roku teraznieyszym, tu przed nami sądem w Minsku imć panu Moksiewiczowi — podstolemu Wendenskiemu, monetą w zapisach wyrażoną oddali y wszytko spełna wypłacili nakazuiemy; a inquantum by na tym terminie wysz pomienionym summy nieoddali, tedy troiakie zaręki y wszytkie paeny prawne, w zapisach expresse wyrażone, na obżałowanych żydach wskazuiemy. A gdy zatym sądu naszego z oczewistey controwersyi ferowanym dekretem termin wypłacenia należyty imc panu Moksiewiczowi —podstolemu Wendeskiemu summy nie na dniu dwudziestym wtórym mśca Oktobra, roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt ośmym,

ale dla następuiącego pospolitego ruszenia pod Grodno, względem zaszłey sądów naszych głuwnych trybunalnych limitacy aż na terminie sądom naszym przez laudum ieneralne na tymże pospolitym ruszeniu uchwalone y postanowione naznaczonym, to iest, w roku teraznieyszym tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątym, msca Februari siedmnastego dnia przypadł, tedy za przywołaniem przez ienerała sprawy imć pana Moksiewicza—podstolego Wendenskiego, z niewiernemi żydami synagogi Wilenskiey imć pan Moksiewicz—podstoli Wendenski, z patronem swoim panem Frąckiewiczem do odebrania przysądzoney sobie summy personaliter stawał, a niewierni żydzi synagogi Wilenskiey, iako dekretowi naszemu oczewistemu dosć nieuczynili, summy przysądzoney nieoddawali y nieprezentowali, tak y żadney wiadomosci sądowi naszemu y stronie swey przeciwney o niestaniu swoim nieuczynili; zatym imć pana Moksiewicza—podstolego Wendenskiego, patron terminu exolutionis summy im. panu podstolemu Wendenskiemu należącey, dekretem sądu naszego oczewistym w roku przeszłym tysiąc sześćset dziewiędziesiąt ósmym dnia dwudziestego czwartego Septembra ferowanym, iako też y laudum ieneralnym na pospolitym ruszeniu uchwalonym, względem złożonego sądom naszym po limitacyi czasu słusznie prawnie dowiodszy, wzdania niewiernych żydów kahału Wilenskiego, iako prawu nieposłusznych, dekretom naszym y zwierzchności sądowey sprzeciwnych, w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym summy ośmiu tysięcy stu złt. pol. tak według zapisów niewiernych żydów Wilenskich, iako y według dekretu sądu naszego oczewistego, z troiakiemi zarękami y z szkodami, nakładami prawnemi, namniey złotych trzydziestu siedmiu tysięcy polskich na niewiernych żydach wszytkich generaliter y kożdym zosobna, na dobrach ich wszelkich leżących, ruchomych, summach pieniążnych, handlach, towarach, spławach, arendach, domach, kamienicach, kramach gdziekolwiek będących, z wolnym pieczętowaniem szkoły, aresztowaniem, pieczętowaniem y zabieraniem wszelkich dobr niewiernych żydow, quocunque titulo do synagogi Wilenskiey należących, a samych także niewiernych żydow synagogi Wilenskiey za niedość uczynienie tymże zapisom y dekretom sądu naszego na infamią, na gardło y na łapanie, wskazanie onych że podług prawa coaequationis ex nunc za infamisów uznania y dla publikacyi tey infamii ienerała sądowego przydania, a na mocną y nieodwłoczną, nieoglądaiąc się na żadne bronienie execucyą, wskazaney summy na osobach y dobrach niewiernych żydów synagogi Wilenskiey do ichmć panów urzędników ziem. abo grodz., lub też do ichm w. panów rotmistrzów woiewodztwa Wilenskego, założywszy paenas contra negligentes officiales in iure descriptas odesłania prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imć pana Wawrzynca Wincentego Moksiewicza—podstolego Wendenskiego, z niewiernemi Salomonem Salomonowiczem, Dawidem Markowiczem, Salomonem Pinkasowiczem, Dawidem Litmanowiczem, Gabryelem Moyżeszowiczem, Markiem Bernatowiczem, Nachimem Moyżeszowiczem, Samuelem Boruchowiczem, Jzraelem Markowiczem—żydami starszemi y innemi wszytkiemi żydami synagogi Wilenskiey, bacząc to, iż niewierni żydzi maiąc pierwiey dekretem sądu naszego z oczewistey controwersy ferowanym na wyliczenie imć panu podstolemu Wendenskiemu winney summy złożony termin, a potym wiedząc ex laudo generali o czasie sądom naszym naznaczonym, sprzeciwiaiąc się dekretowi naszemu oczewistemu y znieważaiąc ony, abutendo clementia iudicii względem uwolnienia od zarąk prowizyi szkod y paen prawnych, summy imć panu Moksiewiczowi—podstolemu Wendenskiemu, przysądzoney nieoddali, dekretowi naszemu dosć nieuczynili y żadney wiadomomości nam sądowi y stronie swey przeciwney niedali; .przeto my sąd onych w roku zawitym in termino conseruato na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym według prawa

y dekretu sądu naszego oczewistego, także według zapisów niewiernych żydow żałuiącemu aktorowi danych y służących, za niedość uczynienie onym summę ośm tysięcy sto złt. pol. z troiakiemi zarękami z prowisią, z szkodami, nakładami prawnemi, wszytkiego trzydzieście siedm tysięcy zlt. pol. na niewiernych żydach synagogi Wilenskiey, jeneraliter wszytkich y na każdym zosobna, quocunque titulo do synagogi Wilenskiey należącym, na dobrach tych żydow wszelkich leżących, ruchomych, summach pieniężnych, handlach, towarach, spławach, arendach, zastawach, domach, kamienicach, kramach, gdzie kolwiek y u kogo kolwiek będących, a w niedostatku dobr y na samych osobach tychże niewiernych żydów Wilenskich z wolnym pieczętowaniem szkoły, domów, kramów, z wolnym grabieniem y zabieraniem na każdym mieyscu towarów onych, także samych do więzienia braniem imć panu Moksiewiczowi—podstolemu Wiendenskiemu przysądzamy, a samych tychże niewiernych żydów synagogi Wilenskiey, za sprzeciwienstwo dekretowi sądu naszego oczewistemu, podług tegoż dekretu y podług obowiązków ich, w zapisach wyrażonych, na infamią na gardło y na łapanie wskazuiemy, onych że podług prawa coaequationis za infamisów uznawamy y dla publikowania tey infamiey ienerała przydaiemy, a na mocną y nieodwłoczną, nieoglądaiąc się na żadne ni od kogo bronienia, odprawę, za summę wyżey wyrażoną dekretem naszym oczewistym trzydzieście siedm tysięcy złt. pol. przysądzoną na dobrach y osobach niewiernych żydow Wilenskich, także na poścignienie samych ich do ichmć panów urzędnikow ziemskich albo grodzkich, także do ichmć panów rotmistrzów wdztwa Wilenskiego, którego sobie z urzędu lub ichm. w. panów rotmistrzów strona użyć zechce, założywszy paenas contra negligentes officiales, in volumine legum sancitas, odsyłamy. A nakoniec fortem executionem na dobrach y osobach niewiernych żydów Wilenskich lub officiose, lub też iako w zapisach iest wyrażono, samemu imć panu podstolemu Wendenskiemu y kożdemu od imć, zlecenie maiącemu, lub na wszytkich żydach, lub na kożdym specialiter czynić, żydów z towarami ich, gdzie kolwiek poścignowszy do więzienia brać y wszelkiemi sposobami summy sobie przysądzoney windykować, aż do dość sobie we wszytkim uczynienia permittimus et decernimus; na przypadłym zaś publikacyey terminie ienerał Piotr Zynza, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi sądu naszego, niewiernych żydów Salomona Salomonowicza, Dawida Markowicza, Salomona Pinkasowicza, Dawida Litmanowicza Gabryela Moyżeszowicza, Marka Bernatowicza, Nachima Moyżeszowicza, Samuela Boruchowicza, Jzraela Markowicza—żydów starszych y innych wszytkich żydów synagogi Wilenskiey, za infamisów dekretem naszym oczewistym na infamią wskazanych w izbie sądowey et in foro publico obwołał y ogłosił y te publicatią, a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głownych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибун. за 1698—1699 годы, № 325, л. 369.

№ 144.—1699 г. Мая 23.

Трибунальный декретъ, присуждающій всѣхъ евреевъ, принадлежавшихъ къ Виленской синагогѣ, къ смертной казни и уплатѣ Софіи Скальской восьми тысячъ золот. польскихъ долгу, процентовъ и пени.

Roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dzewiątego, msca Maia dwudziestego trzeciego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w wielkim xięztwie Litewskim, z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiąty obranymi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa ieymć pani Zofii Dzierzkowny

Jakubowey Skalskiey—stolnikowey Czernihowskiey, z niewiernymi żydami Markiem Bernatowiczem, Jzraelem Markowiczem, Markiem Gerszonowiczem, Nachimem Moyżeszowiczem, Eliaszem Moyżeszowiczem, Moyżeszem Abramowiczem y Jachimem Markowiczem, żydami starszymi szkoły y synagogi żydowskiey Wilenskiey, za zakazem oczewisto w ręce podanym, mieniąc oto, iż niewierni żydzi, będąc potrzebnymi summy pieniendzy, na szkołę y synagogę swoją wzięli, pożyczyli y do rąk swoich odliczyli realiter summy rękodayney, a nie contraktowey, pułtora tysiąca zlt. polskich talarami bitymi, rachuiąc każdy talar po złotych sześciu u zeszłego imć pana Jakuba Jana Skalskiego—stolnika Czernihowskiego y samey ieymci teraznieyszey aktorki, w roku przeszłym tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt siodmym, msca Maia dwudziestego dnia na dobrowolny obligacyiny list zapis swoy, którym opisawszy się, ieymć pani actorce y sukcessorom ieymci w roku teraznieyszym tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątym, msca Maia dwudziestego dnia, przy xięgach grodzkich w zamku Wilenskim oddać wyżey mianowaną summę spełna y wyliczyć, dosyć na terminie inscrypty swojey nieuczynili y summy niewyliczyli; zaczym do zapłacenia summy, iscizny z sowitoscią, troiakimi zarękami, do nagrodzenia szkod, nakładów prawnych, et ad paenam infamiae, według opisu od ich żydów danego wskazania y dalszych paen extendowania, tak nad osobami ich, iako dobrach y szkole Wilenskiey przed sąd nasz zapozwani, iako to szerzey w zakazie rzecz iest wyrażona. Na terminie tedy ninieyszym wyżey wyrażonym, za przywołaniem ieneralskim stron do prawa od aktorki umocowany ieymci, za mocą sobie do tey sprawy daną, pan Alexander Hordzieiewski oczewisto do rosprawy prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi, iako się sami przed nami do prawa niestanowili, tak ani żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey przeciwney nieuczynili; zatym ten że ieymci pani Skalskiey patron podanego oczewisto w ręce niewiernym żydom—starszym kahału y synagogi Wilenskiey w miescie i. kr. msci Wilnie z szkoły wychodzącym przez ienerała Piotra Zynzę zakazu, zeznaniem iego oczewistym przed wielmożnym imć panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła sądow naszych uczynionym, słusznie prawnie dowiodszy y żałobę z niego ratione superius praemissorum iterowawszy, na dowod samey rzeczy pokładał y czytał przed nami sądem list dobrowolny obligacyny zapis od niewiernych żydow kahału Wilenskiego zeszłemu imsci panu Jakubowi Skalskiemu—stolnikowi Czernihowskiemu y samey ieymci teraz żałuiącey aktorce małżąkom, w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt siodmym, msca Maia dwudziestego dnia na summę rękodaynę pułtora tysiąca złotych dany, z którego wszystkie obowiązki y warunki strictissime opisane przeczytawszy y nieuczynienia onemu dość tymże listem nieoswobodzonym zapisem dowiodszy, wzdania niewiernych żydów kahału Wilenskiego, ponieważ do prawa niestawaią, iako w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym według prawa y listu obligacynego zapisu, samey na ten list zapis winney pryncypalney summy, z troiakimi zarękami, z szkodami y prowisią osmiu tysięcy złotych polskich na pomienionych niewiernych żydach kahału Wilenskiego y na szkole ich w mieście Wilnie będącey, z wolnym pieczętowaniem oney y na wszelkich dobrach tychże niewiernych żydow leżących, ruchomych, summach pieniężnych, domach, kromach, arendach, zastawach, towarach, spławach, gdziekolwiek będących, z wolnym onych na każdym mieyscu aresztowaniem, zabieraniem y exequowaniem, a w niedostatku dobr y na samych osobach niewiernych zydow, z wolnym także onych wszędzie po drogach, gościncach, miastach, miasteczkach, targach, iarmarkach łapaniem y do więzienia braniem, tudziesz tychże niewiernych żydów wszystkich kahału Wilenskiego, według listu dobrowolnego zapisu onych, którym summę pod winą in-

famyi oddać obowiązali się, za niedość onemu uczynienie, na infamią, na garło y y na łapanie żałuiącey ieymć wskazania, onychże, podług prawa coaequationis, ex-nunc za infamissów uznania, a dla publikaciey tey infamiey ienerała sądowego przydania y dla uczynienia mocney y nieodwłoczney za wskazaną summę, tak na dobrach niewiernych żydów kahału Wilenskiego, iako y na samych osobach, nieoglądaiąc się na żadne ni od kogo bronienie, execucyi do urzędów ziemskiego lub grodzkiego Wilenskich y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra y osoby niewiernych żydow pokażą się y poścignione być mogą, a którego z nich strona użyć zechce, odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie ieymć paniey Zofiey Dzierzkowny Jakubowey Skalskiey—stolnikowey Czernihowskiey, bacząc to, iż niewierni żydzi Marek Bernatowicz, Jzraeł Markowicz, Marek Gierszonowicz, Nachim Moyżeszowicz, Eliasz Moyżeszowicz, Moyżesz Abramowicz, Jachim Markowicz—starsi kahału y synagogi Wilenskiey y wszyscy in genere żydzi teyże synagogi Wilenskiey, będąc o rzecz wyżey wyrażoną pozwanymi, za pokilkakrotnym ieneralskim przywoływaniem, przed nami do prawa nie stanowili się, przeto my sąd onych iako prawa nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym według prawa y listu obligacynego zapisu, samey pryncypalney, na ten list zapis winney summy, z troiakiemi zarękami, z szkodami, nakładami prawnymi, z prowizią, z wpisnym y pamiętnym nam danym, y za lucra zapłaconym in summa ośm tysięcy złotych polskich, na niewiernych żydach wszystkich kahału Wilenskiego y na szkole ich w mieście Wilnie będącey, z wolnym pieczętowaniem oney y na wszelkich dobrach tychże wszytkich in genere żydow, leżących, ruchomych, summach pieniężnych, domach, kramach, kamienicach, arendach, zastawach towarach, spławach gdziekolwiek będących, z wolnym onych na każdym mieyscu aresztowaniem, zabieraniem y exequowaniem, a w niedostatku dobr y na samych tychże niewiernych żydow osobach, z wolnym także onych wszędzie łapaniem y do więzienia braniem; tudziesz przerzeczonych obżałowanych niewiernych żydów Marka Bernatowicza, Jżraela Markowicza, Marka Gierszonowicza, Nachima Moyżeszowicza, Eliażza Moyżeszowicza, Moyżesza Abramowicza, Jachima Markowicza—starszych kahału Wilenskiego y wszytkich teyże synagogi Wilenskiey żydów, według listu onych dobrowolnego zapisu, którym summę, pod winą infamiey, oddać obowiązali się, za niedosć onemu uczynienie, na infamią, na garło y na łapanie żałuiącey wskazuiemy, onych że podług prawa coaequationis ex nunc za infamissów uznawszy, dla publikowania tey infamii ienerała sądowego przydaiemy, wywołać y publikować nakazuiemy, a dla uczynienia mocney y nieodwłoczney za wskazaną summę na dobrach niewiernych żydów wszystkich kahału Wilenskiego y na samych osobach executyi do urzędow ziemskiego lub grodzkiego Wilenskich y inszych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra y osoby niewiernych żydów synagogi Wilenskiey pokażą się, a którego strona z urzędu do executiey użyć zechce, odsyłamy. A gdy dzień dwudziesty siodmy tegoż mca Maia roku teraznieyszego przypadł, tedy ienerał Piotr Zynza, od nas sądu dla publikowania infamiey przydany, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydów Marka Bernatowicza, Jzraela Markowicza, Marka Gerszonowicza, Nachima Moyżeszowicza, Eliasza Moyżeszowicza, Moyżesza Abramowicza, Jachima Markowicza—starszych kahału Wilenskiego y wszystkich niewiernych żydów teyże synagogi Wilenskiey, za infamissów w izbie sądowey et in foro publico ogłosił y obwołał, y tę publicatią a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Ktora sprawa do xiąg głownych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовск. Трибунала № 328, за 1699 годъ, л. 446.

№ 145.—1699 г. Мая 30.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Виленской еврейской синагоги къ смертной казни и уплатѣ Станиславу Добрану девяти тысячъ ста девяноста золот. польскихъ долгу и пени.

Roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątego, mca Maia trzydziestego dnia.

Przed nami sędziami głownemi na trybunał w wielkim xięstwie Litewskim z woiewodztw, ziem y powiatow na rok teraznieyszy tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiąty obranemi, gdy s porządku regestrowego ku sądzieniu przypadła sprawa imć pana Stanisława Floryana Dobrana y ieymć pani małżonki imć pani Katharzyny Krużynskiey Dobranowey, z niewiernymi żydami Peysachem Moyżeszowiczem, Jozefem Markowiczem, Jzraelem Markowiczem, Markiem Gerszonowiczem, Dawidem Litmanowiczem y Dawidem Markowiczem, żydami starszemi kahału Wilenskiego, za zakazem oczewisto w ręce podanym tu w Wilnie na Żydowskiey ulicy będącym, o nieoddanie y niezapłacenie na terminie y po terminie w liście obligacyinym zapisie od pomienionych starszych żydów kahału Wilenskiego żałuiącym summy wyrażoney, na list obligacyiny zapis winney, to iest, dwuch tysięcy dwuchset dwudziestu złotych polskich od niewiernych żydów starszych winney, o naruszenie tego listu obligu dobrowolnego zapisu, o troiakie zaręki, sowitosci, szkody, nakłady y winy prawne. Na terminie tedy ninieyszym wyżey specifikowanym, za przywołaniem przez ienerała sądowego stron do prawa, od aktora patron, za mocą listowną prawną sobie do tey sprawy daną, pan Paweł Tomkowid oczewisto ku rosprawie stawał, a pozwany niewierni żydzi starsi kahału Wilenskiego, iako się sami do prawa przed nami sądem niestanowili, tak ani żadney wiadomości nam sądowi y stronie swey przeciwney o niestaniu swoym nieuczynili; zatym tenże aktora patron podanego obżałowanym niewiernym żydom starszym kahału Wilenskiego przez ienerała iego król. mci woiewodztwa Wilenskiego Matheusza Zubrzyckiego zakazu zeznaniem onego oczewistym y przed w. imć panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła sądów naszych na tym zakazie uczynionym słusznie prawnie dowiodszy y żałobę z onego o rzecz wyżey wyrażoną przełożywszy, na dowod samey rzeczy pokładał y czytał przed nami sądem list dobrowolny obligaciyny zapis od niewiernych żydów, to iest: Peysacha Moyżeszowicza, Jozefa Markowicza, Jzraela Markowicza, Marka Gierszonowicza, Dawida Litmanowicza, Dawida Markowicza, żydów starszych kahału Wilęskiego, w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt szostym, mca Marca trzydiestego dnia na dwa tysiące dwiescie dwadziescie złotych polskich imc panu Stanisławowi Floryanowi Dobranowi y pani małżonce imci dany, z którego to listu obligacyinego zapisu wszytkie obowiązki y warunki prawne podostatku wyczytawszy y forum tey sprawy u sądu naszego ukazawszy, a niedość uczynienia samym że tym listem dobrowolnym obligacyinym zapisem documentaliter dowiodszy, wzdania obżałowanych niewiernych żydów ponieważ do prawa nie stawaią, iako w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym tego listu dobrowolnego obligacynego zapisu utwierdzenia, samey winney iścizny z sowitosciami, zarękami osm tysięcy ośmset ośmdziesiąt złotych polskich, osobliwie za szkody, nakłady w tey sprawie noviter spendowane, trzechset złotych polskich, a samych obżałowanych niewiernych żydów, według dobrowolnego obligacynego zapisu, onychże na infamią wskazania y dla publikowania tey infami, ienerała sądów naszych pilnuiącego przydania, a iako na executią za wskazaną summę na wszelkich dobrach onych, towarach leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdziekolwiek będących, do urzędu grodzkiego Wilęskiego, którego sobie strona zażyć zechce, z założeniem na sprzeciwnych dalszych paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y

domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imć pana Stanisława Floryana Dobrana y pani małżąki imc ieym pani Katharzyny Krużynskiey Dobranowey z niewiernemi żydami Peysachem Moyżeszowiczem, Józefem Markowiczem, Jzraelem Markowiczem, Markiem Gierszonowiczem, Dawidem Litmanowiczem y Dawidem Markowiczem—starszemi kahału Wilęskiego, za zakazem o rzecz wyżey wyrażoną, tu przed nas sąd podanym, bacząc to, iż żydzi starsi kahału Wilęskiego, będąc do sądu naszego zakazani, za pokilkakrotnym przez ienerała przywoływaniem, przed nami do prawa niestanowili, przeto my sąd onych iako prawa nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a wedle prawa y tego listu obligacyinego od obżałowanych żydów żałuiącemu imci danego zapisu, ktury my sąd, iako słusznie y prawnie dany, we wszytkich punktach y paragrafach nienaruszenie przy mocy zachowuiemy y utwierdzamy, samey na ten list obligacyny zapis winą ostałey iscizny z sowitościami, zarękami ośm tysięcy ośmset ośmdziesiąt złotych polskich, osobliwie za szkody nakłady prawne, według domawiania strony trzysta złotych polskich, z dwiema kopami wpisnego y pamiętnego nam sądowi danym y za lukra zapłaconemi, wszytkiego summą dziewięć tysięcy sto dziewiędziesiąt złotych polskich na niewiernych żydach starszych kahału Wilęskiego, na szkole, domach, kamienicach, kramach w mieście Wilenskim y innych będących, handlach, towarach, spławach, arendach, z wolnym onych na każdym mieyscu zaaresztowaniem, towarów braniem, szkoły zapieczętowaniem y na inszych wszelkich leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdziekolwiek y u kogokolwiek będących, a samych obżałowanych niewiernych żydow Peysacha Moyżeszowicza, Jozefa Markowicza, Jzraela Markowicza, Marka Gierszonowicza, Dawida Litmanowicza y Dawida Markowicza żydów starszych kahału Wilęskiego, według opisu onych dobrowolnego obligacyinego na infamią, na garło, na łapanie żałuiącemu aktorowi wskazuiemy y wedle prawa coaequationis iurium wielkiego xięstwa Litewskiego z koroną Polską ex nunc za infamisow uznawamy y dla publikowania tey infamicy ienerała sądów naszych pilnuiącego przydaiemy; a na odprawę za wskazaną od nas sądu summę na szkole Wilęskiey, kamienicach, domach, kromach, towarach onych y na wszelkich dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdzie kolwiek y u kogokolwiek będących do urzędu grodzkiego Wilęskiego, nieoglądaiąc się na żadne bronienie, odsyłamy. A gdy dzień pierszy Mai przypadł, tedy ienerał Piotr Zynza, sądów naszych pilnuiący, czyniąc dość prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, pomienionych żydów za infamisow w izbie sądowey et in foro publico ogłosił, obwołał y publikował y te publikacią rediens a loco publicacionis, iudicialiter zeznał. Która sprawa iest do xiąg głownych trybunalnych w-o x-a Lit. zapisana.

Изъ книги Глав. Литов. Трибунала, № 328, за 1699 г., л. 682.

№ 148.—1700 г. Апрѣля 5.

Вводъ Володковичей во владѣніе имѣніемъ Семковъ, принадлежавшимъ евреямъ Берковичамъ, въ обезпеченіе уплаты долга.

Roku tysiąc siedmsetnego, miesiąca Aprila piątego dnia.

Na urzędzie grodzkim w zamku iego królewskiey mosci Minskim, przedemną Theodorem Antonim Wankowiczem—stolnikiem y podstaroscim Minskim, stanowszy oczewisto ienerał woiewodztwa Minskiego Łukasz Hrynkiewicz przyznał kwit swoy relacyiny intromisyiny w te słowa pisany: Ja Łukasz Hrynkiewicz, ienerał iego królewskiey mosci woiewodztwa Minskiego, zeznawam tym moim relacyinym intromissyinym kwitem, iż w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym, miesiąca Aprila 2 dnia

z stroną szlachtą panami Jerzym Zahorskim, Stefanem Jakubowiczem, Piotrem Sławinskim, Tomaszem y Alexandrem Pomarnackiemi byłem użytym od niewiernych żydow Jzaaka y Mowszy Berkowiczow— braci rodzonych y małżonek onych Sierki Mienkowiczowny Jzaakowey y Jenty Salomonowny Mowszyney Berkowiczowych do maiętnosci, nazwaney Siemkowa, w Minskim woiewodztwie leżącey, gdzie za przybyciem naszym wysz rzeczeni żydzi arędarze Zasławscy y małżonki onych powiedzieli przed nami, iż będąc pilno gwałtownie potrzebnemi pieniędzy, wzieli y do ręku swoich odebrali y odliczyli u iegomosci pana Franciszka Wołodkowicza y pani małżąki iegomosci, ieymsci pani Zofyi Wankowiczowny, gotowey rękodayney, spolney ichmosciow summy pieniędzy, dwa tysiące sześćset złotych, za ktorą summę wysz wyrażoną maiętność Siemkow z budowaniem dwornym ze wsiami Siemkowem, Rafałowiczami, Sielutami, z gruntami za wsią Słobodą będącemi, z boiarami, z poddanemi y ze wszytkiemi do tey maiętnosci Siemkowa z dawnych czasow należącemi przynależnosciami, prawem wlewkowym na lat pięć spełna po sobie idących od roku teraznieyszego do roku da Pan Bóg przyszłego tysiąc siedmsetnego piątego do dnia y swięta swiętego Jerzego, swięta rzymskiego, według nowego kalendarza, imsci panu Franciszkowi Wołodkowiczowi y pani małżące imsci zbyli, żądaiąc mnie ienerała y strony szlachty, abym pomienioną maiętność Siemkow cum attinentijs do posessij imsci panu Wołodkowiczowi y pani małżące imsci podał y intromittował. Ja tedy ienerał, sprawuiąc się podług prawa pospolitego, dość czyniąc funkcij urzędu moiego y affektacij żydow Jzaaka y Mowszy Berkowiczow—arędarzow Zasławskich y małżonek onych, wysz wyrażoną maiętnosć Siemkow z budowaniem dwornym, ze wsiami Siemkowym, Rafałowiczami, Sielutami, z gruntami za wsio słobodą będącemi, z boiarami, z poddanemi, z ogrodami, gruntami, z polmi, zaroslami, sianożęciami, rzekami, rzeczkami, lasami z stawem y młynem y ze wszytkiemi, a wszytkiemi do mienowaney maiętnosci Siemkowa zdawna należącemi przynależnosciami do należytey posessij y spokoynego imsci panu Franciszkowi Wołodkowiczowi y ieymsci pani małżące imsci bez żadney y naymnieyszey ni od kogo contradykcij podałem do dzierżenia y używania, ktorey maiętnosci Siemkowa zostawszy iegomość pan Wołodkowicz y pani małżąka imsci spokoynemi posessorami, mną ieneराłem y stroną szlachtą oswiadczyli się. Na dowod czego ten moy relacyiny intromisyiny kwit ku zapisaniu do xiąg grodzkich Minskich podaię y przyznawam. Pisan ut supra. U tego kwitu intromissyinego podpis ręki ieneralskiey tymi słowy: Łukasz Hrynkiewicz, ienerał iego królewskiey mosci woiewodztwa Minskiego. Ktore oczewiste przyznanie ienieralskie iest do xiąg grodzkich Minskich zapisane, z ktorych y ten wypis, pod pieczęcią urzędową, imsci panu Franciszkowi Wołodkowiczowi y ieymsci pani małżące imsci iest wydan. Pisan w Minsku. Adam Woyciech Janieszewski pisarz grodzki woiewodztwa Minskiego.

Изъ поточной книги Минскаго гродскаго суда за 1668 —1698 годы, № 11839, л. 721—722.

№ 147.—1700 г. Мая 7.

Трибунальный декретъ, вторично присуждающій старшинъ синагогъ Виленской, Брестской, Гродненской, Пинской и Слуцкой къ инфаміи и къ смертной казни за неуплату въ срокъ слѣдующей съ ихъ обществъ подушной подати.

Roku tysiąc siedmsetnego msca Maja siodmego dnia.

Przed nami sędziami głownemi na trybynał w wielkim xięstwe Litewskim z woiewodztw, ziem y powiatow na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny obranemi, gdy z

porządku regestrowego ku sąndzeniu przypadła sprawa imc pana Jakuba Kazimierza Kijanowskiego, skarbnika Oszmianskiego, rotmistrza i. k. msci piechoty, trybunału wielkiego xięstwa Litewskiego assistuiącey, z niewiernymi żydami Wilenskiemi, Brzeskiemi, Grodzienskiemi, Pinskiemi y Słuckiemi, kahałow miast i. k. msci w wielkim xięstwie Litewskim będących, starszymi y innymi wszystkimi pomienionych synagog żydami, za pozwem przez aktora wyniesionym, mieniąc do dekretu sądu głownego trybunalnego, w roku przeszłym tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątym, msca Decembra wtoreho dnia, w Nowogrodku, z aktoratu żałuiącego z obżałowanemi żydami ferowanego, do dośc uczynienia temu dekretowi, do oddania y zapłacenia summy trzydziestu tysięcy ośmśet trzydziestu pięciu złotych polskich na kahałach Wilenskim, Brzeskim, Grodzienskim, Pinskim y Słuckim, na osobach onych y na wszelkich dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdziekolwiek y u kogokolwiek będących, tym dekretem aktorowi przysądzonych, a w niestaniu onych do approbaty tego dekretu y infamii w nim wyrażoney, ze wszystką rzeczą y wskazami w nim opisanemi, a do wskazania na powtorną infamią na gardło, na łapanie, tudziesz do obwarowania przez dekret sądu naszego, aby niewierni żydzi xięstwa Litewskiego podług repartitiey miedzy sobą uczynioney z pięciu kahałow in posterum pogłowne, podług constitucyey należącey, do imsci pana rotmistrza wnosili, o szkody, nakłady y winy prawne. Na terminie tedy ninieyszym, zwysz na dacie pisanym, za przywołaniem ieneralskim stron do prawa, od aktora patron imci za mocą prawną sobie do tey sprawy daną y ustnie złeconą pan Bonifacy Milewski oczewisto stawał, a pozwane niewierni żydzi niestawali y żadney wiadomości o niestaniu swym nam sądowi y stronie swey nieuczynili, zatym wysz rzeczony aktora patron podania oczewisto w ręce obżałowanym niewiernym żydom —starszym Wilenskiego, Brzeskiego, Grodzienskiego, Pinskiego y Słudzkiego kahałow, każdemu z osobna tu w mieście i. k. mci Wilnie będącym, ze szkoły wychodzącym, przez ienerała Piotra Zynzę piąciu stronie pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imscią panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła sądów naszych uczynionym, słusznie prawnie dowiodszy y pilność tróyga wołania strony swey na tym pozwie napisaną okazawszy y żałobę z niego o rzecz wyżey w naratywie wyrażoną, a szerzey w tym pozwie opisaną przełożywszy, na dowod samey rzeczy produkował y czytał przed nami sądem dekret sądu głownego trybunalnego, w roku przeszłym tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątym, msca Decembra wtorego dnia, z aktoratu żałuiącego z obżałowanemi wszystkimi żydami, Wilenskiego, Brzeskiego, Grodzienskiego, Pinskiego y Słuckiego kahałow y innymi wszystkiemi starszemi W. X. Lit. będącemi w Nowogrodku ferowany, którym dekretem sąd głowny trybunalny, za niestaniem, pozwanych niewiernych żydow na infamią, na gardło y na łapanie, iako in causa fisci wszkazawszy, wszystkiego summą trzydziescie tysięcy osmset trzydziescia pięć złt. polskich na pozwanych niewiernych żydach, Wilenskim, Brzeskim, Grodzienskim, Pinskim y Słuckim kahałach y na wszelkich dobrach y maiętnosciach ich, leżących, ruchomych, kamienicach, kromach, domach, handlach, towarach, spławach, arędach, summach pieniężnych, gdzie y u kogo kolwiek będących żałuiącemu aktorowi przysądził y na odprawę tey summy do wszelkich urzędow ziemskich y grodzkich odesłał, iako to szyrzey y dostateczniey dekret sądu głownego trybunalnego w sobie wyraża, po ktorego produkowaniu dekretu, wzdania pozwanych niewiernych żydow iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym tego dekretu sądu głownego trybunalnego w roku przeszłym tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątym, msca Decembra wtorego dnia, z aktoratu żałuiącego z obżałowanemi

niewiernemi żydami w Nowogrodku, iako słusznie y prawnie ferowanego, ze wszystkim wskazem y rzeczą w nim wyrażąną, wespoł z infamią tym dekretem wskazaną utwierdzienia, wskazaney tym dekretem summy trzydziestu tysięcy ośmiuset trzydziestu pięciu złt. pol., przytym za szkody przez nieoddanie tey summy poniesione y nowiter łożone koszty tysiąca złt. polskich z wpisnym y pamiętnym od tego danym, na pozwanych osobach y na wszelkich dobrach onych, leżących, ruchomych, kamienicach, domach, kromach, handlach, towarach, spławach, wicinach, arendach, gdziekolwiek y u kogokolwiek będących, z wolnym szkoły ich pieczętowaniem, samych ich gdziekolwiek pośćignowszy do więzienia braniem, na targach, iarmarkach y gdziekołwiek spotkawszy grabieniem, a samych przerzeczonych obżałowanych niewiernych żydow, iako infamissow, za powtorną infamią, na gardło y na łapanie wskazania, onych że podług prawa coaequationis iurium ex nunc za infamissow uznania y do publikowania tey infamii ienerała sądowego przydania publikować y proklamowąć nakazania, a iako dla uczynienia na wszelkich dobrach wysz mianowanych pozwanych żydow, za summę dekretem sądu głownego trybunalnego wskazaną y teraz noviter errogowane koszty skuteczney y nieodwłoczney, nieoglądaiąc się na żadne ni odkogo bronienia, ani na protekcie y ochrony, odprawy, tak y dla uczynienia nad samemi pozwanemi osobami, na garłach ich przez mistrza executiey do wszelkich urzędow ziemskich lub grodzkich tych woiewodstw y powiatow, pod ktoremi się dobra obżałowanych okażą y sami pośćignieni y złapani bydz mogą y którego sobie strona użyć zechce, z założeniem na sprzeciwnych temu dekretowi y na tych wszystkich ichmsciow, którzyby żydów tych, od ktorych podatek pogłownego nie będzie oddany, ochraniali, dalszych paen prawnych odesłania, in posterum zaś, aby żydzi wszyscy podług repartitiey miedzy się uczynioney imsci panu rotmistrowi summę per constitutionem naznaczoną, cum salario na początku trybunała Wilenskiego oddawali, warowania, u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imsci pana Jakuba Kazimierza Kijanowskiego, skarbnika Oszmianskiego, rotmistrza i. k. msci piechoty trybunału w-o x-a Litt-o assistuiącey, z niewiernymi żydami Wilenskiemi, Brzeskiemi, Grodzienskiemi, Pinskiemi y Słuckiemi kahałow y synagog w miastach i. k. msci w w-m x-ie Litt-m będących starszemi y innemi wszystkiemi pomienionych synagog żydami, za pozwem o rzecz wyżey w naratiwie wyrażoną, bacząc to, iż obżałowani niewierni żydzi będąc pozwanemi, przed nami do prawa nie stawali, przeto my sąd onych iako prawa nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a wedle prawa y dekretu sądu głownego trybunalnego, w roku przeszłym tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątym, msca Decembra wtorego dnia, z aktoratu żałuiącego z obżałowanemi osobami w Nowogrodku ferowanego, (który my sąd, iako słuszny y prawny, ze wszystkim wskazem y rzeczą w nim wyrażoną, wespoł z infamią tym dekretem wskazaną, nienarusznie przy mocy zachowuiemy y utwierdzamy), wskazaney tym dekretem summy trzydzieścia tysięcy ośmset trzydziescia pięć złotych polskich, przytym za expensa prawne nowiter w tey sprawie errogowane złotych tysiąc, z wpisnym y pamiętnym nam danym, cum lucris zapłaconym, wszystkiego summą trzydzieście ieden tysiąc osmset czterdziescie y pięć złotych polskich na obżałowanych niewiernych żydach y na wszelkich maiętnościach y dobrach ich leżących, ruchomych, domach, kamienicach, kromach, wicinach, handlach, towarach, spławach, arendach, summach pieniężnych, gdziekolwiek y u kogokolwiek będących, z wolnym samych do więzienia braniem, szkoły pieczętowaniem y z wolnym na targach, iarmarkach y gdziekolwiek pośćignowszy towarow y samych osob grabieniem a samych przerzeczonych obżałowanych żydow Wilen-

skiego, Brzeskiego, Grodzienskiego, Pinskiego y Słuckiego kahałow, iako infamissow, na garło y na łapanie osądzonych, na powtorną infamią, na garło y na łapanie wskazuiemy, onychże podług prawa coaequationis iurium, ex nunc za powtornych infamissow uznawszy, do publikowania tey infamii ienerała sądowego przydaiemy, wywołać y publikować nakazuiemy, a iako dla uczynienia nad dobrami pozwanych osob wszelkiemi, za wzkazaną dekretem sądu głownego trybunalnego summę mocney y nieodwłoczney, nieoglądaiąc się na żadne ni od kogo bronienia y protekcie odprawy, tak na poścignienie y łapanie samych osob niewiernych żydow do urzędow wszelkich ziemskich lub grodzkich tych woiewodztw y powiatow, pod któremi się dobra pozwanych osob okażą y sami poścignieni y złapani bydź mogą, a ktorego z urzędu imć pan rotmistrz do tey exekucyi użyć zechce, odsyłamy. Jnquantum by zaś ktoż kolwiek z ichmcw panow obywatelow w. x. Lit. żydow pod sobą mieszkaiących, prawem przekonanych infamissow, ochraniał, w protekciey maiąc, executionem podatku pogłownego impedire miał, na takowego każdego także paenam infamiae zakładamy, a in posterum aby niewierni żydzi podług repartitiey miedzy się uczynioney, którą kahał Wilenski, imci panu rotmistrzowi pod paenami iako naysurowszemi ma podać, podatek pogłownego per constitutionem naznaczony, wszystkę summę cum salario imści panu rotmistrowi dekretem sądu głownego trybunalnego przeszłorocznym naznaczonym, na początku trybunału Wilenskiego oddawali, pod utwierdzeniem tychże infamii et sub paenis irremissibiliter extendendis waruiemy y nakazuiemy. A gdy dzień dziesiąty msca Maia do publikowania tey infamii przypadł, tedy ienerał sądów naszych Piotr Żynza, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, w izbie sondowey et in foro publico, niewiernych żydów Wilenskich, Brzeskich, Grodzienskich, Pinskich y Słudzkich kahałow y wszytkich starszych kahałow y synagog Wilenskich za wiecznych infamissow obwołał, ogłosił, publikował y tę publikacią, a loco publicationis rediens, iudicialiter zeznał. Ktura sprawa iest do xiąg głownych Trybunalnych wpisana.

Изъ книги Главнаго Литовскаго Трибунала за 1700 г., № 329, л. 381.

№ 148.—1700 г. Іюня 3.

Трибунальный декретъ, присуждающій всѣхъ евреевъ Виленскаго кагала къ инфаміи въ третій разъ, къ смертной казни и уплатѣ Софіи Скальской долга и пени.

Roku tysiącznego siedmsetnego, mca Junii trzeciego dnia.

Przed nami sędziami głownemi na trybunał w w-m x-ie Lit-m z woiewodztw ziem y powiatow na rok teraznieyszy tysiączny syedmsetny obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzieniu przypadła sprawa ieym pani Zofii Dzierzkowney Skalskiey, stolnikowey Czernihowskiey z niewiernymi żydami starszymi szkoły y synagogi Wilenskiey, to iest Markiem Bernatowiczem, Jzraełem Markiewiczem, Markiem Gerszonowiczem, Nachimem Moyżeszowiczem, Heliaszem Moyżeszowiczem, Moyżeszem, Abrahamem, Jachimem Markiewiczami y wszytkimi żydami teyże synagogi Wilenskiey, oto y w takowy sposob, iż gdy obżałowani niewierni żydzi starsi, będąc pilnie, a gwałtownie potrzebnemi summy pienię dzy na potrzebę szkoły y synagogi Wilenskiey na dwa listy obligacyine zapisy wzieli y pożyczyli u zeszłego ieszcze w Bogu imć pana Jakuba Skalskiego, stolnika Czernihowskiego y u samey małżonki ieym, na ieden zapis summy pułtora tysiąca złotych w roku tysiąc sześcset dziewiędziesiąt siodmym, mca Maia dwudziestego trzeciego dnia, monetą srebrną talarową, koźdy talar bity rachuiąc po złotych sześciu y tym zapisem obowiązali się pomienioną summę w roku tysiąc szescset

dziewiędziesiąt dziewiątym, mca Maia dwudziestego dnia przy księgach grodzkich Wilenskich pod troiakimi zarękami wyliczyć, na drugi zapis summy pietnaście tysięcy złotych polskich monetą takoż srebrną talarami u żałuiącey ieymć paniey stolnikowey Czernihowskiey y u zeszłego małżonka ieymsci w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt siodmym, mca Junii dziesiątego dnia y ten zapis obżałowani niewierni żydzi ustnym swym zeznaniem w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt osmym mca Augusta dziewiątego dnia stwierdzili y obowiązali się na terminie w obligu wyrażonym, pod troiakimi zarękami y prowizyą od tey summy, sąd głowny trybunalny summę osm tysięcy wskazał na dobrach obżałowanych, osobach y towarach wszelkich; drugi dekret tegoż roku mca Junii dwudziestego dnia o niewyliczenie in termino summy piętnastu tysięcy złotych polskich z troiakiemi zarękami, sąd głowny trybunalny na niewiernych żydach wszytkich y szkoły, towarach y na samych osobach, summy osmdziesiąt tysięcy złotych polskich wskazawszy, samych vigore tychże obowiązkow na infamią, na garło, na łapanie wzdać dopuścił, iako obszerniey wyrażaią w sobie pomienione dekreta sądu głownego trybunalnego; a dla uczynienia mocney exekucyey nad osobami, dobrami y towarami onych, do urzędow ziemskich, grodzkich, pod ktoremi dobra albo osoby pokażą, wydał. Zaczym do approbacyey y utwierdzenia tych dekretow obudwuch, ze wszelkim wskazaniem w nich wyrażonym, wespoł y infamii za tymiż dekretami wypadłych y oraz na wskazanie dalszych paen prawnych, o szkody, nakłady, recente spendowane y o inne w pozwie eo nomine wyniesionym dostateczniey wyrażone praetensie, zapozwała. Na terminie tedy ninieyszym, wysz na dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od ieym paniey Skalskiey umocowany patron pan Alexander Hordziejewski oczewiscie ku rozprawie prawney stawał, a obżałowani niewierni żydzi, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak ani żadney wiadomości nam sądowi y stronie swey przeciwney o niestaniu swym nieuczynili; zatym tenże patron podanych oczewisto w ręce niewiernym żydom synagogi Wilenskiey przez ienerała i. k. mci Piotra Kolędę pozwu zeznaniem relacyey iego na urzędzie grodzkim Upitskim w roku teraznieyszym, mca Marca dwudziestego szostego dnia uczynionym y extraktem z tychże xiąg pod datą wydanym słusznie prawnie dowiodszy y pilność troyga wołania na tym pozwie napisaną okazawszy y żałobę z niego o rzecz w tym pozwie wyrażoną przełożywszy, na dowod samey rzeczy czytał dwa dekreta sądu głownego trybunalnego—ieden w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątym, mca Maia dwudziestego trzeciego dnia; drugi tegoż roku mca Junii dwudziestego dnia, w Wilnie, wespoł z infamiami in contumaciam otrzymane, którym dekretem sąd głowny trybunalny, mianowicie pierwszym, to iest, mca Maia dwudziestego trzeciego dnia ferowanym, ośm tysięcy złotych polskich na niewiernych żydach, a drugim, to iest, dnia dwudziestego Junii tegosz roku, osmdziesiąt tysięcy złotych polskich na tychże niewiernych żydach y na wszelkich dobrach onych wskazał, a na odprawę do wszelkich urzędów odesłał, po których produkowaniu wzdania obżałowanych niewiernych żydow, ponieważ do prawa niestawaią, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad rzeczy wzdania, a zatym dekretow wyżey specifikowanych, wespoł z infamiami y ze wszytkimi eo nomine uroszczonym progressem prawnym, we wszytkich punktach y paragrafach utwierdzenia, summy tymiż dekretami przysądzoney osmdziesiąt osmiu tysięcy, osobliwie za szkody nakłady prawne teraz spendowane piąciuset złotych polskich, na tychże niewiernych żydach wszytkich kahału Wilenskiego y na szkole ich w miescie w Wilnie będącey, z wolnym oney pieczętowaniem, także na wszelkich dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdziekolwiek będących, domach, kromach, komorach,

kamienicach, spławach, towarach, arendach, handlach, wolnym onych na kożdym mieyscu aresztowaniem, zabieraniem, exequowaniem y na samych osobach, a samych niewiernych żydów Marka Bernatowicza, Jzraela Markowicza, Marka Gierszanowicza, Nachima Moyżeszowicza, Heliasza Moyżeszowicza, Moyżesza, Abrama, Jachima Markowiczow na garło, na łapanie y na potrzykrotną infamią wskazania y dla publikowania tey infamiey ienerała sądow naszych pilnuiącego, na odprawe zaś wskazaney summy y dla uczynienia mocney, a nieodwłoczney, nieoglądaiąc się na żadne ni od kogo obrony nad osobami tychże niewiernych żydow exekucyey do urzędów ziemskiego lub grodzkiego woiewodztwa Wilenskiego y do inszych wszytkich tych woiewodztw y powiatow, pod któremi dobra obżałowanych tych to żydów okażą się y osoby poścignione być mogą odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie ieym. pani Zophii Dzierzkowny Jakubowey Skalskiey, stolnikowey Czernihowskiey z niewiernymi żydami synagogi Wilenskiey, to iest Markiem Bernatowiczem, Jzraelem Markiewiczem, Markiem Gerszanowiczem, Nachimem Moyżeszowiczem, Heliaszem Moyżeszowiczem, Moyżeszem, Abrahamem, Jachimem Markiewiczami y wszytkimi żydami tegoż kahału Wilenskiego za pozwem o rzecz wyżey wyrażoną przed nas sąd wyniesionym, bacząc to, iż niewierni żydzi będąc do sądu naszego zapozwanemi, za niepoiednokrotnym z nakazu naszego przywoływaniem przed nami do prawa niestawali, przeto my sąd onych iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad rzeczy wzdaiemy, a według prawa y żałoby pozewney, domawianiem się patrona strony powodowey, dekreta sądu głownego trybunalnego—ieden w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątym, mca Maja dwudziestego trzeciego dnia, drugi w tymże roku mca Junii dwudziestego dnia, z infamiami temi dekretami wskazanemi, iako słusznie y prawnie ferowane we wszytkich punktach y paragraphach nienarusznie przy mocy zachowuiemy y utwierdzamy; summy temi dekretami przysądzoney osmiudziesiąt ośmiu tysięcy, a osobliwie za szkody, nakłady prawne, teraz spendowane, recenter errogowane, pięcset złotych, z wpisnym zaś y pamiętnym in summo osmdziesiąt osm tysięcy pięcset piętnascie złotych polskich na tychże niewiernych żydach kahału Wilenskiego y na szkole ich, w miescie Wilnie będącey, z wolnym oney pieczętowaniem, także na wszelkich dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdziekolwiek będących y na domach, kromach, kamienicach, arędach, towarach, zastawach, spławach z wolnym onych na każdym mieyscu aresztowaniem, zabieraniem y exequowaniem y na samych osobach, przerzeczonych zaś niewiernych żydow Marka Bernatowicza, Jzraela Markowicza, Marka Gierszanowicza, Nachima Moyżeszowicza, Heliasza Moyżeszowicza, Abrahama, Moyżesza, Jachima Markiewiczow y wszytkich niewiernych żydow całey synagogi Wilenskiey na garło, na łapanie y na potrzykrotną infamią wskazawszy, dla publikowania tey infamiey ienerała sądow naszych pilnuiącego przydaliśmy, a na odprawę tak dekretami sądu głownego trybunalnego, iako też y sądu naszego wskazaney summy, także dla uczynienia mocney y nieodwłoczney nad samemi osobami tych że niewiernych żydow, nieoglądaiąc się na żadne ni od kogo bronienie, excepcie, listy zaręczne, mota nobilitate vel adhibita manu militari exekuciey, do urzędow ziemskich grodzkich woiewodztwa Wilenskiego y innych wszytkich tych woiewodztw y powiatow, pod którenii dobra iakie kolwiek obżałowanych niewiernych żydow okażą się y osoby poscignione być mogą, a którego sobie strona z nich do tey odprawy użyć zechce, odsyłamy. A gdy dzień piąty roku teraznieyszego mca Junij przypadł, ienerał Piotr Zynza, od nas sądu dla publikowania tey infamiey przydany, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydow Marka Bernatowicza, Jzraela Markiewicza, Mar-

30

ka Gierszanowicza, Nachima Moyżeszowicza, Heliasza Moyżeszowicza, Moyżesza, Abrahama, Jachima Markowiczow—starszych y wszytkich in genere żydów kahału Wilenskiego za infamissow w izbie sądowey et in foro publico ogłosił y obwołał y te publicatią, a loco publicationis rediens, iudicialiter zeznał. Która sprawa iest do xiąg głownych trybunalu wielkiego xięstwa Litewskiego zapisana.

Изъ книги Главн. Литовск. Трибунала, за 1700 годъ, № 329, л. 1153.

№ 149.—1700 г. Іюня 5.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Новогрудской синагоги къ вторичной инфаміи и къ смертной казни за неуплату долга Осипу Бржозовскому.

Roku panskiego tysiącznego siedmsetnego, mca Junii piątego dnia.

Przed nami sędziami głownymi na trybunał w w-m x-ie Litt-m z woiewodztw, ziem y powiatow na rok teraznieyszy tysiączny siedmsetny obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzieniu przypadła sprawa imć pana Jozepha Brzozowskiego y ieymć pani Marianny Szahanskiey Jozephowey Brzozowskiey, małżonkow, z niewiernemi żydami miasta i. k. mci Nowogrodka Boruchem Szmołowiczem, Szymonem Towiszowiczem, Chanonem Judkowiczem, Leybą Chaymowiczem, Abramem Moyżeszowiczem, Abramem Szymonowiczem, Symonem Abramowiczem, Jakubem Nosowiczem, Jozefem Rubinowiczem y innemi starszymi caley synagogi, parafii y kahału miasta szkoły Nowogrodzkiey, za pozwem przez aktorow wyniesionym, mieniąc o to: iż pozwani żydzi, zostawszy pierwiey winni żałobliwym aktorom od niemałego czasu na dwa listy zapisy pewną summę, którym zapisom ani antecessorowie pozwanych żydow, ani sami pozwani teraz nieoddali y dość onym nieuczynili, o co żałobliwi aktorowie pozwanych żydow pozwali na rok przeszły tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiąty do Minska na trybunał w-o x-a Litt-o y tam dekret niestanny, z niemałym wskazem na pozwanych żydach Nowogrodzkich y na całey synagodze onych otrzymali; gdzie trybunał na pozwanych żydach tym dekretem summy sześć tysięcy cztyrysta dziewiędziesiąt złotych polskich wskazawszy, onych na infamią wzdał, do wszelkich urzędow na odprawę odesłał, iako dekret w sobie wyraża. Tedy pozwani żydzi kahału Nowogrodzkiego, nieprzypuszczaiąc za tym dekretem na siebie wypadłym do execucyi y paen dalszych, w roku tymże tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątym msca Juli dwudziestego czwartego dnia, zapisem swoim przez ichmć panów urzędnikow grodzkich Nowogrodzkich podpisanym y na urzędzie przed ekonomem zeznanym pogodzili żałobliwych za złt. tysiąc dziewięcset pięddziesiąt, monetą dobrą talarową, talar rachuiąc po złotych sześciu, z uzyczeniem frysztu na raty cztyry do oddania summy, a za nieoddaniem kożdey raty, stwierdzaiąc pomieniony Minski trybunalski dekret, ze wskazem y summą w nim wyrażoną y w peny prawne płacenia szkod, nakładow popadaiąc; iakoż gdy pierwsza rata oddania żałobliwym pieniędzy złotych pięciuset na swięty Szczepan święta rzymskiego w maiętności iaśnie wielmożnego imć xdza biskupa Wilenskiego nazwaney Dombrownie, w powiecie Lidzkim leżącey, w tymże roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątym przypadła, tam pozwani niewierni żydzi nie tylko podług zapisu swego summy żałobliwym oddać nie chcieli y nieoddali, ale lekce sobie prawo pospolite poważaiąc, zapis swoy naruszaiąc, na zaręki w nim założone y na dekret z infamią na się wypadły nic niedbaiąc, miasto oddania tey summy, na pomienionym terminie odpowiedź y pochwałkę na zdrowie żałobliwych, iesliby mieli oney upominać się, udziełali y tey summy nieoddali; zatym żałuiące aktorowie nie tylko pomienionych pozwanych żydow, ale y cały kahał y sy-

nagogę onych Nowogrodzką do sądu naszego na rok teraznieyszy tysiączny siedemsetny do Wilnia, iako do zapisu onych y do oddania według onego z zarękami summy, do utwierdzienia dekretu Minskiego, ze wszytkim wskazem y procederem prawnym w nim wyrażonym, do nagrodzenia szkod w tey sprawie, na złotych dwieście podiętych y spendowanych, do wskazania według tegoż dekretu, jako iuż infamisow paen powtorney infamii y dalszych paen prawnych przysądzienia y o inne pretensie w pozwie obszerniey y dostateczniey wyrażone zapozwali. Do korey sprawy na dniu dwudziestym dziewiątym msca Maii anni praesentiś, po wzięciu od niewiernych żydow na ugodę, a za niedoysciem oney na terminie ninieyszym, wyż na dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od aktorow patron ichmć, za mocą prawną sobie do tey sprawy daną, pan Alexander Hordzieiewski, mieczny Wilenski, oczewisto stawał, a pozwani niewierni żydzi synagogi Nowogrodzkiey, jako sami przed nami sądem do prawa niestawali, tak ani żadney wiadomosci o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey przeciwney nieuczynili, zatym tenże wyż pomieniony aktorow patron podanego oczewisto w ręce niewiernym pozwanym żydom, tu w miescie Wilnie na on czas będącym, przez ienerała i. k. mci Piotra Adamowicza pozwu, zeznaniem onego oczewisto przed wielmożnym imć panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła sądów naszych uczynionym słusznie prawnie dowiodszy y pilność troyga wołania na tym pozwie napisane okazawszy y żałobę z niego o rzecz wyż mianowaną, a szerzey w nim opisaną przełożywszy, na dowod samey rzeczy produkował y czytał przed nami sądem dekret sądu głownego trybunalnego w roku przeszłym tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątym, msca Februarii dwudziestego osmego dnia, w Minsku przez aktorów na niewiernych pozwanych Nowogrodzkich żydach otrzymany, ktorym dekretem sąd głowny trybunalny, za niestaniem pozwanych żydów przed sobą sądem, na upad w rzeczy wzdawszy, sumy wszytkiego sześć tysięcy cztyrysta dziewiędziesiąt złotych na żydach y na wszelkich onych dobrach aktorom wskazał, samych według zapisow na infamią wzdał. A dla uczynienia za summę exequty do należytych urzędow odesłał, iako dekret w sobie wyraża, za ktorym dekretem gdy aktorowie chcieli czynić exequtią, tedy niewierni żydzi Nowogrodzcy, niepozwalaiąc aktorom czynić exequtiy lecz uspakaiaiąc żałobliwych aktorow, dali od siebie list dobrowolny zapis na summę dziewięcset pięddziesiąt złt. z oddaniem oney na czterech ratach, w zapisie wyrażonych. Który to dobrowolny zapis od całey synagogi y kahału Nowogrodzkiego żydów żałuiącym aktorom, pod datą w nim wyrażoną produkuiąc, a wszytkie warunki, wadye y obowiązki w nim wyrażone podostatku wyczytawszy, a nieoddanie pierwszey raty summy na terminie y po terminie w nim opisanym dowiodszy y forum należyte przed nami sądem okazawszy, wzdania pozwanych niewiernych żydow, poniewaź do prawa niestawaią, w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym według prawa y żałoby pozewney tego zapisu dobrowolnego, iako słusznego y prawnego na wyż pomienioną summę aktorom danego, wespoł z dekretem sądu głownego trybunalnego w Minsku przez aktorow na pozwanych żydach otrzymanym, z infamią y ze wskazem w nim wyrażonym, utwierdzienia trzech rat w zapisie wyrażonych, niesłusznie napisanych, skasowania, summy tym dekretem sądu głownego trybunalnego wskazaney sześciu tysięcy czterechset dziewiędziesiąt złt., tudziesz pndzy gotowych według listu obżałowanych żydow dobrowolnego zapisu, pierwszey raty na terminie w tym zapisie założonym nieoddaney, tedy wszytkiey summy za wszytkie cztyry raty należącey y na ten zapis winney, z zarękami trzech tysięcy dziewięciuset złotych polskich, za udzielaną odpowiedź y pochwałkę winy pochwalkowey piąciudziesiąt kop gr. litewskich, za szkody na pra-

wo spendowane y łożone, według żałoby dwieście złotych, z kopami wpisnego y pamiętnego y za lucra należącemi na niewiernych pozwanych wszytkiey synagogi y kahału Nowogrodzkiego żydach y na wszelkich dobrach ich leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdziekolwiek będących, domach, handlach, towarach, kamienicach, zastawach y na szkole Nowogrodzkiey, z wolnym onych pieczętowaniem, samych pozwanych żydow, gdziekolwiek spodkawszy na kożdym mieyscu, na drodze y kożdym sądem y urzędem do więzienia braniem, domów, krom zapieczętowaniem, a samych pozwanych niewiernych żydów całey synagogi kahału, szkoły y parafiey Nowogrodzkiey, iako iuż infamisow, na garło y na łapanie ósądzonych y za udziełaną pochwałkę na powtorną infamią, na łapanie y na garło żałuiącym aktorom wskazania y ex nunc, podług prawa coaequationis iurium, za infamisow uznania y dla publikacy ienerała sądowego przydania, wywołać y publikowac nakazania. A dla uczynienia za summę wyż pomienioną na wszelkich dobrach, gdziekolwiek będących, domach, kromach, y szkole niewiernych żydow Nowogrodzkich skuteczney, a nieodwłoczney, nieoglądaiąc się na żadne ni odkogo bronienie, nieprzyimuiąc ceduł, mota nobilitate, odprawy y nad samemi osobami prawney za poścignieniem exequtii do urzędow ziemskich lub grodzkich wdztwa Nowogródzkiego y innych wszelkich, ktorego sobie strona użyć zechce, z założeniem na sprzeciwnych dalszych paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imć pana Jozepha Brzozowskiego y pani małżonki imsci z niewiernemi żydami Boruchem Szmoiłowiczem, Szymonem Fawiszewiczem, Chanonem Jodkowiczem, Leybą Chaymowiczem, Abramem Moyżeszowiczem, Abramem Szymanowiczem, Symonem Abramowiczem, Jakubem Nosowiczem, Jozephem Rubinowiczem y innemi starszymi całey synagogi, parafii y kahału miasta żydami szkoły Nowogrodzkiey, za pozwem przez aktorow o rzecz wyż mianowaną wyniesionym, bacząc to, iż obżałowani żydzi Nowogrodzcy, będąc tu przed nas sąd do Wilnia zapozwanymi, przed nami sądem za pokilkakrotnym ieneralskim przywoływaniem niestawali do prawa, przeto my sąd onych, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym według prawa, żałoby pozewney y domawiania strony powodowey patrona zapis, dobrowolny niewiernych żydów aktorom na summę tysiąc dziewięćset pięćdziesiąt złotych, pod datą w nim wyrażonym, we wszytkich punktach y paragrafach, wespoł z dekretem sądu głownego trybunalnego, w trybunale Minskim w roku przeszłym tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątym przez załuiących aktorow na obżałowanych niewiernych synagogi Nowogrodzkiey żydach otrzymanym, ze wskazem w nim wyrażonym, z infamią y ze wszytkim procederem prawnym nienaruszenie przy mocy zachowuiemy y utwierdzamy, raty oddania pieniędzy w zapisie trzy niesłusznie napisane kassuiemy, przytym summy tym dekretem wskazaney y przysądzoney sześć tysięcy cztyrysta dziewięćdziesiąt złotych, tudziesz osobliwie summy na list dobrowolny zapis nieoddaney pierwszey raty, na terminie w tym zapisie pomienionym, tedy wszytkiey summy w iedno zniosszy, z zarękami trzy tysiące dziewięćset złotych, za udziełaną odpowiedź y pochwałkę winy pochwałkowey pięćdziesiąt kop gr. litewskich, za szkody, nakłady na prawo spendowane y łożone, według żałoby dwieście złotych polskich, a z wpisnym y pamiętnym y za lucra zapłaconym, wszytkiego summą dziesięć tysięcy sedmset dwadzieście pięć złotych polskich na niewiernych żydach synagogi y szkoły Nowogrodzkiey y na wszelkich dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdzie y u kogokolwiek będących, domach, kromach, kamienicach, handlach, towarach, zastawach, na szkole Nowogrodzkiey, z wolnym oney pieczętowaniem, samych żydow za poścignieniem, gdziekol-

wiek, w drodze, w goscinie y pod każdym sądem y urzędem, do więzienia braniem, a samych pozwanych niewiernych żydów Borucha Szmoiłowicza, Szymona Fawiszewicza, Chanona Judkowicza, Leybę Chaymowicza, Abrama Moyżeszowicza, Abrama Szymonowicza, Symona Abramowicza, Jakuba Nosowicza, Jozepha Rubinowicza y innych starszych całey synagogi y kahału szkoły Nowogrodzkiey, iako iuż infamissow, na garło y na łapanie osądzonych y za udziełaną pochwałkę na powtorną infamią,na łapanie y na garło żałuiącemu imć panu Jozephowi Brzozowskiemu y pani małżonce imci wskazuiemy y ex nunc, podług prawa coaequationis iurium, za infamissow uznawszy, dla publikowania oney ienerała sądowego przydaiemy, wywołać y publikować nakazuiemy; a dla uczynienia za summę wyż pomienioną, tym dekretem sądu naszego wskazaną, na wszelkich dobrach niewiernych pozwanych żydow synagogi Nowogrodzkiey leżących, ruchomych, sumach pieniężnych, gdziekolwiek na zastawach, handlach, domach, kromach, kamienicach, skuteczney, mocney, a nieodwłoczney, nieoglądaiąc się na żadne ni odkogo bronienie y nieprzyimuiąc ceduł, mota nobilitate, odprawy y nad osobami onych prawney za poścignieniem exequtiy do urzędow ziemskich lub grodzkich woiewodztwa Nowogrodzkiego y innych wszelkich, pod ktoremi dobra pozwanych żydow okażą, a którego sobie strona użyć zechce, założywszy tak na urząd nieposłuszny, iako y na strone paeny prawne, odsyłamy. A gdy dzień czternasty miesiąca Junii anni praesentis dla publikowania mianowaney infamii od nas sądu złożony przypadł, tedy ienerał, ustawicznie sądów naszych pilnuiący Piotr Zynza, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, pomienionych niewiernych starszych żydow szkoły synagogi miasta Nowogrodzkiego y wsytkich żydow teyże szkoły, za infamissow na garło y na łapanie osądzonych, w izbie sądowey, et in foro publico obwołał y ogłosił y te publicatią swoią, a loco publicationis rediens, iudicialiter zeznał. Która sprawa do ksiąg głownych trybunału wielkiego xięstw Litewskiego iest wpisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибун. за 1700 годъ, № 329, л. 1394,

№ 150.—1700 г. Іюня 5.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Жомойтской синагоги къ инфаміи и уплатѣ Ивану Петровичу долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego miesiąca Junii piątego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w wielkim xięstwie Litewskim z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzieniu przypadła sprawa imsći pana Jana Piotrowicza —skarbnika xięstwa Żmuydzkiego y pani małżonki imści ieymci pani Halszki Bokunowny Janowey Piotrowiczowey—skarbnikowey xięstwa Żmudzkiego, z niewiernemi żydami starszemi synagogi szkoły xięstwa Zmudzkiego: Leybo Jlewiczem—szkoły Kieydanskiey, Jozephem Jakubowiczem —szkoły Rosienskiey, Jzraelem Jrszewiczem—szkoły Kielmenskiey, Jakubem Jowelowiczem—szkoły Płungianskiey, Moyżeszem Dawidowiczem—szkoły Nowomieskiey, Moyżeszem Janusowiczem—szkoły Jurborzkiey y wszystkiemi żydami w xięstwie Żmuydzkim mieszkaiącemi, za pozwem przez aktora wyniesionym, mieniąc o nieoddanie y niezapłacenie przez obżałowanych na dwa zapisy aktorom winney summy, na ieden tysiąca dwochset ośmiudziesiąt trzech talarow bitych, tynfow dwuch, a na drugi dwochset trzydziestu trzech talerow bitych y dwoch tynfow, tak na terminach, iako y po terminach iednemu w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt trzecim w dzień kwietney niedzeli, drugiemu w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt czwartym także w dzień kwietney niedzieli przy-

padaiących swiąt rzymskich, opisawszy się temi zapisami we dworze y maiętności żałuiących aktorow nazwaney Podubisie, w xięstwie Żmuydzkim, w powiecie Kroskim, oddać y wyliczyć, a potym przepomniawszy tych opisow swoich, iako na przypadłym pierwszym terminie, tak też y kilka pominowszy, do tego czasu nieoddaią y oddać niechcą, zapisom swoim sprzeciwiaią się, żałuiących do szkod y strat niemałych przywodząc, przeto według opisow w winę infamiey, w troiakie zaręki sowitości popadli, do ktorych wskazania, o szkody, nakłady y winy prawne y inne praetensie, w pozwie wyniesionym wyrażone, actores zapozwali. Na terminie tedy ninieyszym, wyżey na dacie specifikowanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od aktorow patron ichm pan Stephan Frąckiewicz, za mocą prawną sobie daną do tey sprawy oczewisto do rosprawy prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak ani żadney wiadomosci o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey przeciwney nieuczynili, zatym tenże strony powodowey patron, powtorzywszy propozycyą pozwu pryncypałów swoich, niżey inserowaną, podania niewiernym żydom wszytkim w mieście Kieydanach, w xięstwie Żmuydzkim leżącym oczewisto w ręce w samym rynku przez ienerała i. k. mci Stanisława Ragunca pozwu zeznaniem iego oczewistym u xiąg grodzkich xięstwa Żmuydzkiego uczynionym y extraktem z tych xiąg pod datą teraznieyszego roku tysiącznego siedmsetnego, miesiąca Maia piątego dnia wydanym, słusznie prawnie dowiodszy y pilność troyga wołania strony swey na tym pozwie napisaną okazawszy, na dowod samey rzeczy pokładał y czytał przed nami sądem dwa obligacyine zapisy: ieden w dacie roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt trzeciego, a drugi w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt wtorym od obżałowanych niewiernych żydow żałobliwym aktorom dane, z których to obligacyinych zapisow wszytkie obowiązki y warunki prawne doztatecznie przeczytawszy y nieuczynienia onym dość samemiż temi listami dobrowolnemi nieoswobodzonemi zapisami dowiodszy, oraz y to, że obżałowane osoby temiż listami, zapisami, za niedość onym uczynienie ad primam instantiam na infamią wzdać się opisali y pozwolili, pokazawszy y dowiodszy forum przed nami sądem, pozwanych niewiernych wszystkich żydów, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdania, a zatym zapisów obligacyinych, datami w nich wyrażonych, iako słusznych y prawnych we wszystkich punktach utwierdzenia, troiakich zarąk z samą kapitalną summę, tudzież za expensa prawne w tey sprawie erogowane, trzechset zł. na wszelkich dobrach pozwanych żydow leżących, ruchomych, summach pieniężnych, towarach, handlach, spławach, gdziekolwiek będących, z wolnym aresztowaniem onych, nakoniec vigore tychże zapisow na infamią wskazania y ienerała sądowego dla publikowania tey infamiy ex nunc przydania, a za summę wskazaną dla uczynienia nieodwłoczney odprawy na dobrach y osobach pozwanych żydow do urzędow ziemskiego, lub grodzkiego xięstwa Żmuydskiego y innych tych woiewodztw y powiatow, pod któremi się dobra y osoby niewiernych żydow wyżey przerzeczonych okażą, a którego strona zażyć zechce, odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imści pana Jana Piotrowicza—skarbnika xięstwa Żmudskiego y pani małżąki iegomości ieymosci paniey Anny Halszki Bokumowny, Janowey Piotrowiczowey, skarbnikowey xięstwa Zmudzkiego z niewiernemi żydami starszemi synagogi szkoły xięstwa Zmudskiego Leybą Jllewiczem—szkoły Kieydanskiey, Jozefem Jakubowiczem — szkoły Rosienskiey, Jzraelem Hirszewiczem—szkoły Kielmienskiey, Jakubem Jowelowiczem—szkoły Płungianskiey, Moyżeszem Dawidowiczem—szkoły Nowomieyskiey, Moyżeszem Janusowiczem — szkoły Jurborskiey y wszystkiemi żydami w xięstwie Żmudskim mieszkaiącemi, bacząc to, iż będąc nie-

wierni żydzi o rzecz w pozwie wyrażoną pozwanemi, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem przed nami do prawa niestawali, przeto my sąd onych, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym według prawa żałoby y domawiania się patrona strony powodowey dwa zapisy obligacyine od niewiernych żydów starszych kahału xięstwa Żmuydzkiego żałobliwym aktorom dane: ieden na tysiąc dwieście ośmidziesiąt trzy talery bite y dwa tynfy, w dacie roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt trzeciego, miesiąca Marca dziesiątego dnia, a drugi na dwieście trzydzieście trzy talery bite y dwa tynfy w dacie roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt wtorego, msca Februarii dwudziestego dziewiątego dnia, iako słuszne y prawne przy mocy zachowuiemy y utwierdzamy, a za niedość uczynienie onym w nieoddaniu na terminie summy, według tychże dobrowolnych opisow, z troiakiemi zarękami samey kapitalney summy trzydzieście sześć tysięcy y cztyrysta tynfow, za expensa prawne w tey sprawie errogowane, trzysta złotych, wszystkiego summą z wpisnym y pamiętnym, cum lucris nam danym, trzydzieście sześć tysięcy siedmset y dziesięć złotych talarami bitemi, rachuiąc kożdy talar po złotych sześciu na pozwanych niewiernych żydach y wszystkich dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych, handlach, towarach, z wolnym aresztowaniem wszędy onych, domach, kromach, zastawach, gdziekolwiek będących, a samych przerzeczonych niewiernych żydow, starszych synagogi xięstwa Żmuydzkiego Leybe Jllewicza — szkoły Kieydanskiey, Jozepha Jakubowicza—szkoły Rosienskiey, Jzraela Hirszewicza—szkoły Kielmenskiey, Jakuba Jowelowicza—szkoły Płungianskiey, Moyzesza Dawidowicza—szkoły Nowomieyskiey, Moyżesza Janusowicza—szkoły Jurborskiey y wszytkich żydow w xięstwie Żmuydzkim mieszkaiących, według dobrowolnych obligacyinych zapisow y obowiązkow, w nim założonych, na infamią żałóbliwym aktorom wskazuiemy y ex nunc, według prawa coaequationis iurium xięstwa Litewskiego z koroną Polską, za infamissow uznawszy, dla publikowania tey infamiey ienerała sądów naszych pilnuiącego przydaiemy, a na uczynienie mocney y nieodwłoczney odprawy na wszelkich dobrach pozwanych niewiernych żydow leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdziekolwiek będących, towarach, handlach, szkołach y samych tychże pozwanych osobach do urzędu ziemskiego lub grodzkiego xięstwa Żmuydzkiego y tych powiatow, pod któremi się dobra pozwanych niewiernych żydów okażą y osoby poscignione być mogą, a którego strona z urzędu do tey exekucyi użyć zechce, założywszy na sprzeciwionych temu dekretowi naszemu dalsze paeny prawne, odsyłamy. A gdy dzień dziewiąty miesiąca Junii dla publikowania tey infamiey przypadł, tedy ieneral Piotr Żynza sądów naszych pilnuiący, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydow, starszych synagogi xięstwa Żmuydzkiego: Leybe Jllewicza—szkoły Kieydanskiey, Jozepha Jakubowicza — szkoły Rosienskiey, Jzraela Hirszewicza—szkoły Kielmenskiey, Jakuba Jowelowicza—szkoły Płungianskiey, Moyżesza Dawidowicza—szkoły Nowomieyskiey, Moyżesza Hanusowicza—szkoły Jurborskiey y wszytkich żydow w xięstwie Żmuydzkim mieszkaiących za infamissow w izbie sądowey et inforo publico obwołał, ogłosił y te publikaciją, a loco publicationis rediens, iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głownych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, за 1700 г., № 329, л. 1398.

№ 151.—1700 г. Іюня 12.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Виленской синагоги и весь виленскій еврейскій кагалъ къ инфаміи, смертной казни и уплатѣ Екатеринѣ Щигельской долгу и пени.

Roku tysiącznego siedmsetnego, msca Junii dwanastego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na

trybunał w wielkim xięztwie Litewskim, z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiączny siedmsetny obranymi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa ieymsci panny Katarzyny Szczygelskiey z niewiernemi Peysachem Moyżeszowiczem, Jozefem y Jzraelem Markowiczami, Aronem Aszorowiczem, Dawidem Litmanowiczem—żydami starszymi synagogi Wilenskiey y całym kahałem Wilenskim, za zakazem przed sąd nasz od aktorki wyniesionym oto, iż obżałowani niewierni wyż mianowani żydzi starsi imieniem całego kahału Wilenskiego za iedno opisawszy się, w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt szostym, w dzień świętych trzech królow swięta rzymskiego, według nowego kalendarza, wzieli y pożyczyli, spolnie rękoma swemi odliczyli gotowey rękodayney summy pieniędzy talarami bitemi, rachuiąc każdy talar po złotych sześciu y groszy piętnastu, złotych pięćset u ieymości panny Katarzyny Szczygielskiey tu w miescie na tenczas w Wilnie w klasztorze u wielebnych ichmw panien Bernardynek mieszkaiącey, którą to summę złotych pięćset talarami bitemi wziętą y pożyczoną, z kwotą od tey summy przychodzącą y postąpioną złotych pięćdziesiąt spełna, a nie ratami, w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt siodmym, w dzień świętych Trzech Krolów takowegoż święta rzymskiego przypadaiącego, przy xięgach grodzkich Wilenskich ieymć pannie Szczygielskiey lub też komukolwiek ten oblig maiącemu oddać y wyliczyć nieoddali y oddać nie chcą, przez co w zaręki w tym liście obligacynym zapisie od obżałowanych niewiernych wysz mianowanych żydów ieymsci p. Szczygielskiey danym założone popadli, zatym tak o samą kapitalną, na ten oblig winną summę, do zapłacenia quoty przez trzy lata niedawaney, iako też y o zaręki do wskazania paenam infamiae według tegoż opisu, od obżałowanych żałuiącey aktorce danego do nagrodzenia szkod, nakładów prawnych y o inne praetensie, w żałobie mianowane, żałuiąca aktorka zapozwała. Na terminie tedy ninieyszym, wysz na dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od aktorki umocowany im. za mocą prawną sobie do tey sprawy daną y ustnie zleconą p. Jan Fiedorowicz oczewisto ku rozprawie prawney stawał, a obżałowani niewierni żydzi—starsi kahału Wilenskiego, iako się sami przed nami do prawa niestanowili, tak ani żadney wiadomości nam sądowi y stronie swey przeciwney o niestaniu swoim nieuczynili. Zatym wysz rzeczony aktorki patron podanego oczewisto w ręce obżałowanym niewiernym żydom—starszym kahału Wilenskiego, tu w Wilnie i. kr. msci mieście przez ienerała i. k. msci Piotra Zynzę zakazu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imscią panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła sądów naszych uczynionym, słusznie, prawnie dowiodszy y żałobą z onego o rzecz wysz wyrażoną przełożywszy, na dowod samey rzeczy pokładał y czytał przed nami sądem list dobrowolny obligacyiny zapis od obżałowanych żydow starszych y kahału Wilenskiego całego, na rękodayną sumę pieniędzy, to iest, pięćset złotych polskich w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt szostym, msca Januarii czwartego dnia, żałuiącey ieymści panicy Katharzynie Szczygielskiey, z terminem oddania tey summy dany, którego to listu, dobrowolnego, obligacynego zapisu wszytkie obowiązki y warunki prawne dostatecznie wyczytawszy y forum tey sprawie u sądu naszego dowiodszy, wzdania pozwanych obżałowanych niewiernych wyszmianowanych żydów starszych synagogi Wilenskiey y całego kahału Wilenskiego, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym samey nieoddaney na ten list dobrowolny obligacyny zapis winno ostałey iscizny, z zaręką w tym zapisie założoną, tysiąca złotych polskich, osobliwie za prowizią od tey summy przychodzącą y za expensa, noviter w tey sprawie z okazyyi obżałowanych żydów starszych synagogi Wilenskey poniesione, trzechset złotych polskich na pozwa-

nych obżałowanych żydach przerzeczonych, samych osobach y dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych, dobytkach, towarach, kromach y handlach onych, gdziekolwiek y u kogokolwiek będących z wolnym onych gdziekolwiek potrafiwszy y spotkawszy, według dobrowolnego onych opisu, łapaniem, aresztowaniem przyparęczeniem, a samych przerzeczonych obżałowanych osob, Peysacha Moyżeszowicza, Jozefa y Jzraela Markowiczow, Arona Aszorowicza y Dawida Litmanowicza—żydów starszych synagogi Wilenskiey y całego kahału Wilenskiego, według prawa y dobrowolnego opisu, od samych żałuiącey aktorce danego, na infamią, na garło y na łapanie żałuiącey aktorce wskazania, onychże ex nunc, według prawa coaequationis iurium, za infamissow uznania y dla publikowania tey infamyi ienerała sądowego przydania, wywołać y proklamować nakazania, a do uczynienia skuteczney, a nieodwłoczney na wszelkich dobrach, towarach, handlach y kromach, tąkże dobytkach onych, summach pieniężnych, gdzie y u kogokolwiek będących, wysz rzeczonych żydow starszych kahału Wilenskiego za wskazaną tym dekretem naszym summę executy, do urzędow ziemskiego, lub grodzkiego Wilenskich y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatow, pod któremi dobra obżałowanych osob być się okażą y sami poścignieni będą y ktorego strona użyć sobie zechce, z założeniem na sprzeciwnych temu dekretowi naszemu y urząd nieposłusznych paen prawnych odesłania, u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie ieymści panny Katharzuny Szczygielskiey z niewiernemi żydami Peysachem Moyżeszowiczem, Jozephem y Jzraelem Markowiczami, Aronem Aszorowiczem y Dawidem Litmanowiczem —starszymi synagogi Wilenskiey y całym kahałem Wilenskim, za zakazem, o rzecz w narratywie wyrażoną, tu przed nasz sąd wyniesionym, bacząc to, iż obżałowani przerzeczeni żydzi—starsi kahału Wilenskiego, będąc o to do sondu naszego zakazanymi, pozwanymi, przed nami do prawa niestawali y niktórey wiadomości nam sądowi y stronie swey przeciwney o niestaniu swoim nieuczynili, przeto my sąd przerzeczonych obżałowanych żydów—starszych synagogi Wilenskiey y cały kahał Wilenski, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym według prawa y listu dobrowolnego obligacynego zapisu samey nieoddaney na ten list zapis winno ostaley iścizny, z sowitoscią y zaręką w zapisie wyrażoną, tysiąc złotych polskich, osobliwie za prowizią od summy za lat trzy przychodzącą, postompioną y koszty noviter spendowane trzysta złotych polskich, a z wpisnym y pamiętnym nam sądowi danym et cum lucris, wszytkiego summą tysiąc trzysta y dziesięć złotych polskich na obżałowanych niewiernych Peysachu Moyżeszowiczu, Jozephu y Jzraelu Markowiczach, Aronie Aszorowiczu y Dawidzie Litmanowiczu—żydach starszych synagogi Wilenskiey y całym kahale Wilenskim, y wszelkich dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych towarach, handlach, kromach y dobytkach, z wolnym według ich opisu, gdzie potrafiwszy łapaniem, aresztowaniem y przyparęczeniem, a samych przerzeczonych obżałowanych niewiernych Peysacha Moyżeszowicza, Jozepha y Jzraela Markowiczow, Arona Aszorowicza y Dawida Litmanowicza—żydow starszych synagogi Wilenskiey y cały kahał Wilenski, według prawa y dobrowolnego zapisu żałuiącey ieymści paniey Katharzynie Szczygielskiey na infamią, na gardło, na łapanie wskazuiemy, onych że ex nunc, według prawa coaequationis iurium, za infamissow uznawamy, y dla publikowania tey infamiey ienerała sądowego przydaiemy, wywołać y publikować nakazuiemy, a do uczynienia skuteczney, a nieodwłoczney na wszelkich dobrach obżałowanych niewiernych żydow—starszych synagogi Wilenskiey y całego kahału Wilenskiego, za wskazaną tym dekretem naszym summę executy, do urzędow ziemskiego lub grodzkiego Wilenskich y innych wszel-

kich tych woiewodztw y powiatow, pod ktoremi się dobra leżące, ruchome, summy pieniężne, towary, handle y dobytki obżałowanych osob być okażą, y sami poścignieni być mogą, a którego sobie strona do tey sprawy zażyć zechce, założywszy na sprzeciwnych temu dekretowi naszemu y urząd nieposłuszny paeny prawne, odsyłamy. A gdy dzień czternasty miesiąca tegoż Junii roku teraznieyszego przypadł, tedy ienerał sądów naszych pilnuiący Piotr Zynza dosyć czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, z nakazu naszego w izbie sądowey et in foro publico, przybytności y obecności wielu stanow różney condycyi ludzi, pomienionych niewiernych Peysacha Moyżeszowicza, Jozepha y Jzraela Markowiczow, Arona Aszerowicza y Dawida Litmanowicza--żydów starszych synagogi Wilenskiey y cały kahał Wilenski, za infamissow obwołał, ogłosił, publikował y każdemu do wiadomości doniosł y podał y` tę swoią publicatią, a loco publikationis rediens, iudicialiter zeznał. Ktora sprawa do xiąg głownych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, за 1700 годъ, № 329, л. 1502.

№ 152.—1700 г. Іюня 18.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Кейданской синагоги, къ инфаміи, къ смертной казни и уплатѣ Ѳомѣ Петрусевичу долга и пени.

Roku panskiego tysiąc siedmsetnego, miesiąca Junii szesnastego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w wielk. x-wie Lit. z woiewodztw, ziem y powiatow na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu prypadła sprawa imści pana Thomasza Petrussewicza—skarbnika Starodubowskiego y ieymści paniey Konstancyey Somorokowny Thomaszowey Petrussewiczowey — skarbnikowey Starodubowskiey — małżonkow, z niewiernymi żydami Lewkiem y Jozephem Illewiczami, Łazarowiczem, Izakiem Aronowiczem, Abramowiczem, Neysakowiczem, Izraelem Jozephowiczem Judkiewiczem, Natanowiczem, Izakowiczem y innemi wszystkiemi starszymi synagog y kahału Kieydanskiego za pozwem przez aktorow wyniesionym, mieniąc o to, iż pozwani żydzi iawnie się sprzeciwiaiąc prawu pospolitemu, constituciom seymowym y dekretowi sądu głownego trybunalnego, w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątym, miesiąca Marca iedynastego dnia, ze wskazem na banicią wieczną w Minsku ferowanemu, gdy imść pan Samuel Berk—sędzia grodzki Upitski, ordinariâ viâ iuris, praemissa innotescentia, za summę pomienionym dekretem wskazaną, do dobr obżałowanych y szkoły alias bożnicy w miescie Kieydanach będącey, to iest za summę pięcdziesiąt dwa tysiące dwieście cztyrdzieście złotych polskich na odprawę ziechał, tedy ciż pozwani żydzi, nie pomniąc na paeny w dekrecie pomienionym założone, przez cedułę na piśmie podaną odprawy czynić bronili y nie postąpili, summy wskazaney nie oddali, przez co in paenam infamiae et colli popadli, zaczym do utwierdzenia zaszłych dekretow bannicyi y wszystkiego w tey sprawie uroszczonego procederu prawnego, do wskazania winy, infamiey y dalszych paen, do nagrodzenia szkod, nakładow prawnych swieżo w tey sprawie łożonych y o inne praetensie w pozwie eo nomine wyniesionym dostateczniey wyrażone. Na terminie tedy ninieyszym wyżey na dacie pisanym, to iest, na dniu szesnastym, msca Junij roku teraznieyszego, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od aktorow patron ichmościow, za mocą prawną sobie do tey sprawy daną, pan Jakub Czerniewski —horodniczy Upitski, ku oczewistey rozprawie stawał, a pozwani żydzi iako sami do prawa nie stawali, tak ani żadney wiadomości nam sądowi i stronie swey przeciwney o niestaniu swym nie uczynili. Za-

tym tenże aktóra patron podanego oczewisto w ręce niewiernym żydom, starszym Kieydanskiey synagogi, w mieście Kieydanach z bożnicy swoiey idącym przez ienerała Krzysztofa Kuszleykę pozwu, zeznaniem relacyey iego przy xięgach grodzkich Upitskich uczynionym y extraktem z nich wyiętym słusznie, prawnie dowiodszy y pilność troyga wółania na tym pozwie napisaną okazawszy, żałobę oraz z niego ratione superius praemissorum przełożywszy, na dowod samey rzeczy czytał y praesentował list, obligacyny zapis od pomienionych żydów na summę w nim wyrażoną aktorom dany, processa, przy tym względem nie dość uczynienia temu zapisowi y dekreta, a mianowicie poślednieyszy trybunalski, pod datą roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątego, miesiąca Marca iedynastego dnia, w Minsku, z aktoratu imści pana Thomasza Petrusewicza, skarbnika Starodubowskiego y samey ieymości ferowany; którym dekretem sąd głowny trybunalny pięćdziesiąt dwa tysiące dwieście czterdzieście złotych polskich na pomienionych niewiernych żydach, na całym kahale y na wszystkich dobrach, a same osoby na banicią wieczną imści panu Petrusewiczowi— skarbnikowi Starodubowskiemu, wskazawszy, na odprawę za summę wskazaną do urzędow ziemskiego y grodzkiego powiatu Upitskiego odesłał. A gdy urząd grodzki Upitski za tym dekretem y za listem do siebie ordinaria via iuris, praemissa innotescentia, na exekucią ziechał, tedy niewierni żydzi, starsi synagogi Kieydanskiey, odprawy czynić przez cedułę podaną bronili y nie dopuścili, przez co iawnie pomienionemu dekretowi trybunalskiemu sprzeciwili się, które to sprzeciwieństwo listem poiezdczym, urzędowym okazawszy, wzdania pozwanych żydów, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w samey rzeczy, a zatym dekretu pomienionego trybunalskiego z wskazami w nim wyrażonemi y całym procederem w tey sprawie uroszczonym utwierdzenia, summy tym że dekretem trybunalskim wskazaney pięciudziesiąt dwóch tysięcy dwuchset czterdziestu złotych polskich, za szkody, nakłady prawne, świeżo w tey sprawie łożone, pięciuset złotych polskich na niewiernych żydach Lewku y Jozefie Illewiczach, Łazarowiczu, Izakowiczu, Aronowiczu, Abramowiczu i innych wyżey wspomnionych, na całey ich synagodze y szkole Kieydanskiey, na ich dobrach wszelkich, domach, kromach, towarach, handlach, szynkach, summach pieniężnych gdziekolwiek będących, z wolnym aresztowaniem y zabieraniem onych, a samych osob na infamią, na gardło y na łapanie imści panu Thomaszowi Petrussewiczowi — skarbnikowi Starodubowskiemu y samey ieymości wskazania, a iako dla publikowania tey infamiey ienerała sądowego przydania, tak na odprawę za summę wskazaną do urzędow ziemskiego lub grodzkiego powiatu Upitskiego y innych woiewództw y powiatow wszelkich urzędow, pod któremi się dobra pokażą y osoby obżałowanych poścignione być mogą, założywszy na sprzeciwnych dalsze winy prawne, odsyłamy. A tak my sąd w tey sprawie imści pana Thomasza Petrussewicza—skarbnika Starodubowskiego y ieymości pani małżonki imści z niewiernymi żydami Lewkiem y Jozephem Illewiczami, Łazarowiczem, Izakiem Aronowiczem Abramowiczem, Mowszą Neyszokowiczem, Izraelem Jozephowiczem, Izakiem Judkiewiczem, Dawidem Judkiewiczem, Boronimem Szaszmanowiczem, Natanowiczem, Izakowiczem y innemi wszystkiemi żydami—starszymi synagogi Kieydanskiey, bacząc to, iż obżałowani żydzi, będąc o rzecz wyż pomienioną zapozwanemi, iako sami za pokilkakrotnym przywołaniem ieneralskim do prawa nie stawali, tak ani żadney wiadomości nam sądowi y stronie swey przeciwney o niestaniu swym nie uczynili, przeto my sąd onych, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w samey rzeczy wzdaiemy, a zatym dekreta y wszystek proceder prawa względem niedość uczynienia dobrowolnemu własnemu zapisowi od niewiernych żydów synagogi Kieydan-

skiey imści panu Thomaszowi Petrussewiczowi na rzecz w nim wyrażoną danemu uroszczony, a mianowicie poślednieyszy sądu głównego trybunalnego w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątym, miesiąca Marca iedynastego dnia ferowany, stwierdziwszy, summy onymże wskazaney pięćdziesiąt dwa tysiące dwieście cztyrdziescie złotych polskich, za szkody, nakłady prawne pięćset złotych polskich, z wpisnym y pamiętnym cum lucris nam sądowi danym, wszystkiego summą pięćdziesiąt dwa tysiące siedmset pięćdziesiąt złotych polskich na niewiernych żydach Lewku y Jozephie Illewiczach, Łazarowiczu, Izaku Aronowiczu, Abramowiczu, Neysokowiczu, Jzraelu Jozephowiczu, Izaku y Dawidzie Judkiewiczach, Boronimie Szaszmanowiczu, Natanowiczu, Izakowiczu y na innych wszystkich starszych żydach synagogi Kieydanskiey, na ich wszystkich dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdziekolwiek będących, z wolnym aresztowaniem y zabieraniem onych na domach, kromach, towarach, handlach, szynkach, a same pomienione osoby na infamią, na gardło y na łapanie imsci panu Thomaszowi Petrussewiczowi — skarbnikowi Starodubowskiemu y ieymsci pani małżonce wskazuiemy, onychże podług prawa coaequationis iurium W-o X-a Litt-o za infamissow exnunc uznawszy, a dla publikowania ienerała sądowego przydawszy, publikować y proklamować nakazuiemy, a na odprawę za summę wskazaną do urzędów ziemskiego lub grodzkiego powiatu Upitskiego y innych woiewodztw y powiatow wszelkich urzędow, pod którémi dobra obżałowanych pokażą y osoby poścignione być mogą, założywszy na sprzeciwnych dalsze winy prawne odsyłamy. A gdy dzień ośmnasty msca Juny roku teraznieyszego przypadł, ienerał Piotr Zynza dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi sądu naszego, niewiernych żydów Lewka y Josepha Illewiczów, Łazarowicza, Izaka Aronowicza, Abramowicza, Neyzekowicza, Izraela Jozefowicza, Izaka y Dawida Iudkiewiczów, Boronima Szyszmanowicza, Natonowicza Izakowicza y innych wszystkich starszych synagogi Kieydanskiey za infamissow w izbie sądowey et in foro publico, przy bytności wielu wszelkiey condycyey ludzi ogłosił y tę publikacią swoią a loco publicationis rediens, judicialiter zeznał. Ktora sprawa iest do xiąg głownych trybunalnych zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовск. Трибунала за 1700 г., № 329, л. 1604.

№ 158.—1700 г. Іюня 19.

Трибунальный декретъ, присуждающій нѣсколькихъ евреевъ къ сожженію за произведенную ими въ Комайскомъ костелѣ покражу церковныхъ сосудовъ и драгоцѣнныхъ украшеній съ иконъ и денегъ и къ уплатѣ двойной стоимости похищеннаго.

Roku tysiącznego siedmsetnego, mca Junii dziewientnastego dnia.

Przed nami sędziami głownemi na trybunał w w-m x-ie Lit-m z woiewodztw, ziem y powiatow na rok teraznieyszy tysiączny syedmsetny obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa w Bogu wielebnego imć xiędza Dawida Podebronowicza—plebana kościoła Komayskiego, z delacyey pana Krzysztofa Łukaszewicza—zakrystyana tego kościoła Komayskiego, z niewiernym żydem Jakubem Salamonowiczem, z miasta Pinczowa, samym pryncypałem, Nochimem z Lublina, Izraelem z Przeworska, Johelem z Murawy z Nikliszporku, dla złodzieystwa od miasta do miasta włoczącemi się swiętokradzcami, Moszkiem alias Moyżeszem przezywaiącym się Senatorem, w miasteczku Wizunach mieszkaiącym, z temi łotrami przewodnią maiącym, także z parącznikami onego, Kasrelem Moyżeszowiczem, Jakubem Izakowiczem, Abramem Salomonowiczem, y całym kahałem żydowskim Wiżunskim y Kowarskim, starszemi tego

kahału wszystkiemi, w Wilnie na ten czas zostaiącemi, w spolney radzie do kradzieży będącemi, tudzież z imć panem Janem z Goryszewa Goryszewskim—stolnikiem Brzeskim, podstarościm Wilkomierskim, dzierżawcą Wizunskim y samą ieymć, za zakazem obżałowanym osobom podanym, mieniąc o to: iż przerzeczeni obżałowani żydzi, wiedząc dobrze o sczodrobliwym na kościoł Komayski y obraz cudowney Nayświętszey Panny przez pobożnych dobrodzieiow w rożnym splendorze, złocie, srebrze, perłach, kleynotach nadaniu, na które obżałowani żydzi zawziowszy appetyta, po rożnych miastach, snać y w mieście i. k. mci Wilnie, immediate przed zaczęciem sądów głównych trybunalnych złodzieystwem się bawiwszy, nie mało szkody ludziom poczyniwszy, w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym ze dnia dwudziestego piątego na dzień dwudziesty szosty msca Apryla, w nocy, wymyślnemi iakowemiś złodzieyskiemi sposobami, przez mocne y warowne zamki do kościoła w Komaiach, w powiecie Wilkomierskim będącego, y tam rozłupawszy siekierami cymborium, śmieli y ważyli się pomienieni żydzi niewierni Jakub Sałomonowicz, Nochim z Lublina, Izrael z Przeorska, Johel z Morawy, sprośnemi łotrowskiemi rękoma swemi sacra sacrorum tangere, puszkę cum venerabili ze czterdziestą sześcią komunikantow wziąć y drugim do kahałow żydom na eluzyą maiestatu pańskiego oddać, czyli też gdzie zadzieli, przytym dwa kielichy prozne wziowszy, obraz nayswiętszey Panny y ołtarz Jana świętego odarszy, perła, pierscienie złote, srebra w tabliczkach y inne różne splendory na tymże obrazie będące, także lamp dwie srebrnych w kosciele wiszących, sacrilega manu pozabierali, a niekontentuiąc się tym, ale włomawszy się takowym że złodzieyskim sposobem do zakrystyey, monstrancyą wielką srebrną y pieniędzy żałuiącego imć xiędza plebana, co tam być mogło, y innych niemało kościelnych rzeczy, podług osobliwego regestru, co może żałuiący pamiętać y wiedzieć, letko rachuiąc na złotych dwanaście tysięcy wykradli, kosciol y chwałę boską z ozdoby dla zapamiętałey złości swey obnażyli, y te wszytkie srebro y splendor w kościele Komayskim pokradziony, zniosszy do obżałowanego żyda Moszki, w Wiżunach mieszkaiącego, iakowęś między sobą exdiwizią kradzieży y pieniędzy za to u Moszki wziętych, czynili; zatym gdy żałuiący imć xiądz pleban Komayski, postrzegszy takowe bezbożne okradzienie kościoła Komayskiego, dawszy o tym znać wielmożnemu imć panu staroscie Rumborskiemu, iako kolatorowi tego koscioła, a za dodaniem od imści ludzi po różnych mieyscach opyt czynił, że kościoł okradziony doniosł, ieśliby się rzeczy kościelne gdzie pokazali, y iakowych złoczyncow przedaiących, aby do żałuiącego dawali wiedzieć upraszał; po którym takowym opycie, w kilka dni dla nieustaiącey o tym swiętokradztwie quaerimoniey y quereli imć xiędza plebana Komayskiego, za rządzeniem Naywyższego Pana, który chwały swey świętey zawsze iest vindex y za okazaniem lica skradzionych wysz wyrażonych rzeczy, szmatow, koron złocistych, srebrnych y lamp, a za poścignieniem y nagonieniem incarcerowanego, teraz obżałowanego żyda Jakuba Salomonowicza, drugich żydów towarzystwa iego świętokradzcow, z żydówkami dwóma półmile od Kowerska w polu uchodzących, gdy niektorzy z ichmć panów obywatelów, mianowicie imć pan Stanisław Giedroyć y y imć pan Stanisław Moygis, w niebytnóści żałuiącego xiędza, uganiaiąc tych żydów y żydowek, iako iawnych y przyliczznych złodzieiów uchwytawszy, tylko obżałowanego Jakuba Salomonowicza y Iohyla z Murawy z dwoma żydowkami przez Kowarsk prowadzili, tedy żydzi w Kowarsku mieszkaiące, całym kahałem swoim, snać poczuwaiąc się do tego złodzieystwa, będąc uczęstnikami et complices, uczyniwszy tumult, w roku tymże wysz pisanym msca Apryla dwudziestego dziewiątego dnia tych złodzieiów żydów y żydowek, nic nie respektuiąc na srogość prawa pospolitego, na

takowych swawolnych ludzi opisanego, niesłusznie od prowadzących wysz mianowanych osob żyda z Murawy y żydówki obiedwie odbili, odgromili, u siebie przechowywali y przechowuią, których żydów imść pan Giedroyć y imć pan Moygis in instanti kahałowi Kowarskiemu przyparęczyli y aresztowali, mimo które przyparęczenie, niewiedzieć gdzie tego żyda y żydówki podzieli, a Jakub Salamonowicz zostawszy y sam ieden tylo osadzonym będąc, chcąc uść paen srogich, za takowy kryminał przez siebie zasłużonych, porwawszy lichtarz żelazny, samego siebie w gardło y w bok ranił y mało o śmierć nie przyprawił. Zatym żałuiący imć xiądz pleban Komayski, wziowszy wiadomośc z relacycy pryncypałów, osobliwie z obżałowanego Jakuba Salomonowicza, że nie mało splendoru y srebra w kościele Komayskim pokradzionego u obżałowanego żyda Moszka alias Moyżesza, nazywaiącego Senatora, w mieście Wiżunach mieszkaiącego, u kogo przerzeczeni żydzi przed okradzeniem kościoła y po okradzeniu czas nie mały mieszkali, znayduie y iest u onego, iako prawo każe, żałuiący imć xiądz pleban Komayski u obżałowanego imć pana Goryszewskiego —podstarościego sądowego Wilkomirskiego, dzierżawcy na ten czas Wiżunskiego, uczynienia sprawiedliwości z tego żyda Moszka, lub też z tym licem o wydanie onego, sam przez się y przez listowną instancyą, oraz interpozycyą imści pana Raieckiego—starosty Rumborskiego, iako collatora kościoła Komayskiego, upraszał, tedy obżałowany imć pan Goryszewski, spolnie z ieymć panią małżonką swoią, iako będąc dissidentami in religione, a zatym kościołowi Komayskiemu rzymskiemu nieprzyiaznemi, in instanti obwinionego żyda żałuiącemu nie wydali, ale faworyzantami iawnemi złoczyncow staiąc się, na parękę tym żydom obżałowanym Kasrelowi Moyżeszowiczowi, Jakubowi Izakowiczowi y Abramowi Salamonowiczowi, w Wiżunach mieszkaiącym, tego żyda Moszka, pryncypała spolnego y y swiętokradzce, naypierwszego uczęstnika, iawnego łotra, spolnym łotrom ze dworu na parękę wydawszy y w przyparęce onych przyiowszy, za częstokrotną przez żałuiącego imć xiądza plebana Komayskiego requizycią, nie tylko sprawiedliwości z onego nie uczynił, ale czas od czasu zwlekaiąc złoczyncom folgował; dla tego ieszcze gdy żałuiący, chcąc tak strasznego kryminału w sądzie głównym trybunalnym windykować, tego kryminalistę pod wartę trybunalskę oddawszy, o stawienie żyda przyparęczonego u imści pana Goryszowskiego przyiacielsko upominał się, tedy obżałowany, popełniaiąc pod sądami głownemi trybunalnemi iawny zbytek y exces, nie tylko stawić tego żyda Moszka nie deklarował, lecz srogą przegrożkę na zdrowie żałuiącego imści xiędza plebana tu w mieście Wilnie w tymże wysz pisanym roku msca Junii piątego dnia uczynił, o które to przez obżałowanego imci pana Goryszewskiego w nieuczynieniu sprawiedliwości z obwinionych żydów, a przez żyda Jakuba Salomonowicza, wespoł z drugiemi pryncypałami od niego powołanemi, spolney rady y namowy z żydami kahału Wiżunskiego y Kowarskiego, także z żydem Moszką alias Moyżeszem nazwanym Senatorem, o wykradzenie kościoła Komayskiego, o przechowanie żydów włocęgow, złodzieiow, łotrow, onym rady y pomocy dodawanie, chcąc prawem czynić, tak z obżałowanym Jakubem Salomonowiczem, w więzieniu będącym, iako y ze wszystkiemi obżałowanemi żydami do stawienia, ante omnia u sądu naszego głownego trybunalnego w Wilnie odprawuiącego się przez imć pana Goryszewskiego żyda Moszka, alias Moyżesza, nazwanego Senatora y paręczników iego, żydow Kasrela Moyżeszowicza, Jakuba Izakowicza y Abrama Salomonowicza, spolnych łotrow, przyparęczonych y w przyparęce przyiętych, a z kahałem Kowarskim y szkołą onych o niesłuszne pomienionego żyda, złodzieia z Murawy, żydówek dwoch odbicie, onym pofolgowanie y dostawienia także onych, iako szkole Kowarskiey przyparęczonych, dobrze imści zna-

iomych y gdzie teraz się obracaią, poniewasz maiąc ich sobie przyparęczonych dobrowolnie wypuścili wiadomych, a za niestawieniem za tak iawną przez obżałowanych żydów swawolą, także złodzieystwo, do wskazania paenas criminalissimas, do powrocenia abo nagrodzenia pokradzionych w kościele Komayskim złota, srebra y innych rzeczy, splendoru kościelnego y szkod nakładów prawnych, które żałuiący imć xiądz pleban spendował y spenduie teraz, zachowawszy sobie w dalszym procederze prawnym wolne tey żałoby melioratią, lub też do zaniesienia inszey protestacyey et in toto do kogo z prawa ukazano będzie salwum ius tym zakazem, na którym rzecz dostateczniey opisana, przed sąd głowny trybunalny zapozwał. Do którey sprawy, po zażywanych od niewiernego żyda Jakuba Salomonowicza, z pod warty na każdym terminie personaliter stanowionego, dylacyach y dobrodzieystwach prawnych, to iest, na dniu dziewiątym miesiąca Junii patronow y po przydaniu naszym onemu pana Jerzego Woytkiewicza, y pana Jerzego Woronowicza, y pana Pawła Rewienskiego, na dniu dwunastym po wzięciu na copią z zakazu, na dniu szesnastym na copie ze wszystkich spraw y podaniu onych na dniu ninieyszym, to iest, dziewiętnastym tegoż msca Juny, anni praesentis, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, przez aktorów pan Jan Suroż Frąckiewicz—krayczy Wilenski y pan Michał Bohdanowicz, a od niewiernego żyda Jakuba Salomonowicza pan Paweł Rewienski y pan Jerzy Woytkiewicz patronowie, za mocami prawnemi sobie do tey sprawy danemi y ustnie zleconeni, przy bytności tak imć xiędza plebana, tudzież zakrystyana kościoła Komayskiego, iako też y żyda Jakuba Salomonowicza, z pod warty postawionego, oczewisto stawali y prawnie rosprawowali się. Zatym strony powodowey patron pan Frąckiewicz podanych obżałowanym niewiernym żydom Jakubowi Salamonowiczu, tu pod wartą będącemu, Moyżeszowi—Senatorowi, Kaszrelowi Moyżeszowiczowi, Jakubowi Izakowiczowi y Abramowi Salamonowiczowi y całym kahałom żydowskim Wiżunskiemu y Kowarskiemu, za bramą Trocką tu w mieście i. kr. mci Wilnie Nochimowi z Lublina, Izraelowi z Przeorska, Iohilowi z Murawy z Nikloszporku, do brom na ulicach Subacz y Trockiey będących, poprzybiianych, a imć panu Goryszewskiemu za bramą Trocką ku zborowi ewangelickiemu idącemu oczewisto w ręce podanych piąciu stronic, przez ienerała Piotra Zynze zakazu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imć panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła sądów naszych uczynionym słusznie y iawnie dowiodszy, żałobę aktorów swoich iteruiąc wniosł: że obżałowani żydzi w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym ze dnia dwudziestego piątego na dzień dwudziesty szosty, mca Apryla w nocy, przez zamki do kościoła Komayskiego dobywszy się, cymborium siekierami rozłupawszy, puszkę ze czterdziestą komunikantow wzieli y czy drugim kahałom y żydom na eluzyą maiestatu panskiego oddali, czyli też gdzie zadzieli, kielichow dwa prożnych wzieli, obraz nayświętszey Panny y ołtarz świętego Jana z ozdob, srebra, kleynotow odarli, lamp dwie srebrnych wiszących zabrali, do zakrystyey włomawszy się, monstrancyą srebrną wielką y pieniędze aktora pozabierali, szkody na dwanaście tysięcy złotych uczynili, które srebro do żyda Wiżunskiego, nazywaiącego się Moszka zaniesli y czy tym srebrem, czyli też pieniędzmi za srebro u Moszki wziętemi podzielili się, a potym gdy iuż z Wiżun uchodzili, za poścignieniem y złapaniem pomienionego Jakuba Salomonowicza y Iochila z Morawy, towarzysza iego, z żydowkami dwóma, których gdy imć pan Gieydroyć y imć pan Moygis do Kowarska przyprowadzili, w roku tymże teraznieyszym y tegoż msca Apryla dnia dwudziestego dziewiątego, żydzi Kowarscy, uczyniwszy tumult, żyda z Morawy y żydowek dwie odbili, za wzięciem iednak iuż pewney wiadomości, że żyd Wiżunski nad prawo y wszel-

ką słuszność srebro kościelne od tych złodzieiów nabywać, złodzieiów czas nie mały przed tą kradzieżą y po kradzieży u siebie przechowywać ważył się, aby onego do sequestru urzędowego y do imści pana Goryszewskiego, iako podstarościego sądowego Wilkomierskiego, a dzierzawcy Wiżunskiego, wzięto, lub też żałuiącym, iako łotra, złodzieia wydano, abo też sprawiedliwość uczyniono, imć pana Goryszewskiego od żałuiącego proszono; kahał tedy Wiżunski imści pana podstarosciego zabiegszy, iawnego łotra na parenkę wzioł, a imść pan Goryszewski y sama ieymć, bendąc dissidentes in religione, łotra łotrom na parękę wydali, sprawiedliwości nie uczynili, sądy czas od czasu odkładali, a nad to, popełniaiąc pod sądami naszemi exces, przegrożki na zdrowie aktorow czynili, czego processem od aktorow na obżałowanych przed namisz sądem zaniesionym y per extractum w dacie roku teraznieyszego tysiąc siedmsetnego, msca Junii piątego dnia wyiętym, tudzież relacią ieneralską y regestrem poczynionych szkod w grodzie Wilenskim aktykowanych dowiodszy y że przy licu żyd Jakub Salamonowicz wzięty iest, ktore przed nami sądem pokazywano, doniosszy, tego żyda Jakuba Salamonowicza, aby doskonalsza w tym mogła być wiadomość, na tortury wskazania prosił, a pan Rewienski, żydowi Salomonowiczowi przydany patron, odezwawszy się wniosł, że pryncypał onego nic niewinien, niepodeyrzany, nikomu z złodzieystwa niewywodził się y w tey sprawie strona powodowa żadnym nie dowiodła dokumentem, aby on był co winien, lica przy nim nienaleziono, ale tam z drugiemi żydami zszedł się y zaiedno szedł drogą, potym gdy ich dogoniono, zaiedno do Kowarska przyprowadzono, tamci pouciekali, to snać byli y winni. On żaś iako nic niewinien, to też nie uciekał, zaczym alleguiąc prawa pospolite statutowe, artykuł sześćdziesiąt pierwszy z rozdziału iedynastego, dla lepszego obiaśnienia tey sprawy na inquizycyą odesłania żądał. Na takową pana Rewienskiego kontrowersyą pan Bohdanowicz prawnie replikuiąc doniosł, że niepowinna być wyprowadzona inkquizycya, bo każdemu, yle w powiecie Wilkomierskim iest rzecz wiadoma, że kościoł Komayski żydzi okradli, lice które u sądu naszego pokazywano przy tychże winowaycach, przy których y ten żyd był, naleziono, zaczym podług pierwszey instancyey żyda pod wartą będącego na corporalną inquizycyą wskazania, a ieżeli tego potrzeba, tedy y do przysięgi zakrystyanowi Komayskiemu na szkodach y wszystkich punktów w żałobie inserowanych zabieraiąc, uznania oney, a na żydzie Salamonowiczu, simul et paenas criminales decerni upraszał. E contra pan Woytkiewicz od Jakuba Salamonowicza stawaiąc, a dowodząc tego, że bliszszy by był do odwodu żyd Jakub Salamonowicz, iako niwczym niewinny, niepodeyrzany, bez żadnego lica wzięty, ale żeby niewinność onego lepiey y doskonaley obiasnić się mogła, gdzie iego wzięto, aby ci ludzie, ieśli ten żyd iest co winien, podług prawa przed ichmć panami inquisitorami zeznali, do zwysz wyrażonego przez pana Rewienskiego allegowanego referuiąc się prawa, tey sprawy na inquisitią ad locum loci odesłania prosił y domawiał się. W ktorey sprawie z oczewistey stron przy postanowionym z pod warty żydzie Salamonowiczu kontrowersyi, my sąd przysięgi żadney, do której się od imć xiędza plebana Komayskiego stawaiąc panu Krzysztofowi Łukaszewiczowi—zakrystyanowi Komayskiemu zabierano, na tenczas nie uznawaiąc, żyda Jakuba Salamonowicza, iako przy licu wziętego, dla dostateczney informacyey w tey sprawie na korporalną inquizycyą na tortury wskazuiemy, które turtury dnia dwudziestego pierwszego praesentis nad tymże żydem przez mistrza na mieyscu zwykłym odprawić się maią, a dnia dwudziestego trzeciego tegoż msca Junii strony finalną w samey rzeczy rosprawę przyiąć powinni będą. A po odprawioney nad przerzeczonym żydem Jakubem Salamonowiczem corporalney inquisicyey, gdy ta sprawa na

dniu dwudziestym szostym tegoż miesiąca Junij ku sądzeniu naszemu przypadła, tedy za przywołaniem ieneralskim stron do prawa, od imsci xiędza plebana Komayskiego wysz wyrażony patron imć pan Frąckiewicz stawaiąc, tego żyda Jakuba Salamonowicza z pod warty personaliter u sądu naszego postawienia affektował, za postawieniem ktorego ab utrinque zwysz wyrażeni patronowie stawali. Zatym pan Frąckiewicz patron actoreae partis przypadłego tey sprawie terminu dekretem sądu naszego oczewistym na dniu dziewiętnastym tegoż miesiąca Junii ferowanym słusznie, prawnie dowiodszy, inquisitią podług pomienionego sądu naszego dekretu nad żydem Jakubem Salamonowiczem czynioną, na pismie z podpisem ręki ieneralskiey oddaną czytał, która de verbo ad verbum tak się w sobie: Confessata żyda Jakuba Salamonowicza za dekretem sądu głównego trybunalnego, roku tysiąc siedmsetnego ferowanego, dnia dwudziestego pierwszego miesiąca Juny w Wilnie czyniona. Naprzod przed samą confessatą nieprzyznał się ten żyd Jakub Salamonowicz, aby miał z drugiemi żydami, to iest Jzraelem z Przeorska, Nochimem z Lublina, Jchilem z Nikliszporku, być w Komaiach y łupać kościoł, tylko z boku słyszał, że ci pomienieni żydzi Jzrael Nochim y Jchiel, odprawiwszy szabas, z Wiżun szli do Komay y z tamtąd powrociwszy ze srebrem nazad, przedali żydowi Moszkowi alias Moyżeszowi, nazwiskiem Senatorowi, za dziewiędziesiąt talarów bitych y te pieniądze od niego odebrali, tylko złotych czterdziescie pięć zostało przy Moszku w Wiżunach. Za pociągnieniem tedy pierwszym Jakub Salamonowicz zeznał, że Meier żyd, arendarz Oniksztanski, tych trzech żydów podmowił do tey kradzieży kościoła Komayskiego, daley gdy się pytano przyznał się, że y sam ten to Jakub żyd był w tey kompaniey z niemi, kościoł bez ognia w nocy witrychiem otworzyli, on stał na straży u drzwi na cmentarzu, a tamci trzey cymboryum siekierami wyłupali, puszkę z nakrywką y z komunikantami świętemi wzieli, w zakrystyey kielichow dwa y patyny dwie, monstrancyą, lampy dwie wzieli y całkiem te srebro w Wiżunach Żydowi Moszkowi Senatorowi przedali, komunikanty swięte z puszki, które mienił być iak piątaki, do tegoż Moszka z puszką oddali, który z puszki na sprosne ręce swe wysypał, a potym, w papier wsypawszy, do skrzyni dał żonie swoiey zchować y namuwili się z sobą, że mieli w ogniu spalić. Za drugim razem zeznał, że reszte srebra mnieyszego od Moszka żyda pozostałego przynieśli do żyda Meiera Oniksztanskiego, krewnego Moszkowego, ktorzy, że nie wprzod u niego byli, nieprzyioł y przy tamtych trzech żydach zostało srebra, co mieli wychodząc z Wiżun, z którym to srebrem odbito w Kowarsku. Za trzecim razem wyznał ten Jakub złodziey, że Ayzik, arendarz Woynoyski, syn Gierszona arendarza imści pana Sokołowskiego—stolnika Jnflanskiego, będąc na iarmarku w dzień swiętego Jerzego w Wiżunach, namówił z Moszkiem—Senatorem iego y tamtych trzech, dawszy informacyą, aby szli do wykradzenia tego srebra, że mieli z nim dzielić się, ale potym nic mu nie dali, przykazał tedy tym złodzieiom Ayzik, aby niepowiadali żenie onego, ieśliby się pytała dokąd idziecie; powiedzcie że do Rakiszek idziem; w teyże karczmie gdzie żona Ayzika pili wodkę y piwo; a tak nieopowiadaiąc się poszli do Komay, tamże w polu siedzieli czekaiąc wieczora. Jnney kradzieży gdy się pytali nie przyżnał się. Piotr Adamowicz—ienerał J. k. msci, przy confessacie były, własną ręką podpisałem. A po przeczytaniu tey inquizycyey, żałoby, relacyi y regiestru donosił, że co iest od imć xiędza plebana Komayskiego w uroszczoney y zaniesioney żałobie wyrażono, to wszystko na widok się pokazało z inquizycyey, że żydzi bez ognia w nocy kosciol Komayski zamek wytrychem otworzywszy wykradli, cymborium siekierami rozłupali, puszkę z nakrywką y z komunikantami wzieli, kielichow dwa, patyny dwie, monstrancyą, lampy dwie za-

brali y te srebro do Moszka żyda Wiżunskiego zaniesli, który z niemi maiąc przewodnią y srebro koscielne prawem pospolitym obwarowane nabywać, komunikanty ad sacrilegos manus wysypywać, y one na eluzyą prawdziwey Chrzescianskiey wiary chować ważył się. Już tedy evidentissime pokazało się, że ci żydzi, przyliczni świętokradce; wiedzieli żydzi Kowarscy, kogo odbiiać, wiedział kahał Wiżunski, kogo na parękę brać, a imść pan Goryszewski niechciał Moszka żyda, przewodce y przyliczonego złodzieia, wydać, ale drugim żydom na parękę dał, sprawiedliwości czas od czasu zwłocząc uczynić niechciał, przyparęczenie przyioł. Pokazało się też y to że y ten żyd Jakub Salamonowicz z niemi w kompaniey był, uczęstnikiem teyże kradzieży iest, spolna ich wszystkich na takowz zły y niesłychany uczynek była obrada; na dalszy tedy ieszcze dowod panu Krzysztofowi Łukaszewiczowi—zakrystyanowi Komayskiemu, na tym: iako w roku teraznieyszym tysiąc siedemsetnym ze dnia dwudziestego piątego na dzień dwudziesty szosty miesiąca Kwietnia, w nocy, obwinieni żydzi, w przyparęce u imści pana Goryszewskiego—stolnika Brzeskiego y innych osob będące, przez zamki do koscioła Komayskiego dobywszy się, cymborium siekierami rozłupiwszy, puszkę ze czterdziestą sześcią komunikantami, a kielichow dwa próznych wzieli y czyli do kahałow, czyli gdzie oddali, z obrazow ozdoby odarszy, śrebro, kleynoty, lamp dwie wiszących, z zakrystyey monstrancyą wielką y pieniądze zabrali, szkody na dwanaście tysięcy uczynili; za poścignieniem zaś złoczyncow y przyprowadzeniem do Kowarska, żydzi Kowarscy dnia dwudziestego dziewiątego Apryla, uczyniwszy tumult, żyda z Murawy y żydowki odbili; na tym: iako Moszko żyd Wiżunski srebro kościelne od tych złodzieiow za talerow dziewięćdziesiąt nabył, złoczyncow u siebie przechowywał, ktorych potym kahał Wiżunski na parenke wzioł, do iuramentu zabieraiąc, do onego uznania, a po wykonanym iuramencie tak żyda Jakuba Salamonowicza, personaliter u sądu naszego postanowionego, iako też Nochima, Jzraela y Jchila y Moszka przezywaiącego sie Senatora, tudzież żydow kahału Kowerskiego, że zniemiż znać przewodnią maiąc, Jchila żyda y żydowki dwie odbili, tudzież żydow kahału Wiżunskiego, że Moszka żyda na parękę wzieli, onego niestawili na paeny criminalne żywo ogniem spaleniem wskazania y tak na wykonanie przysięgi, iako też na uczynienie nad Jakubem Salamonowiczem executiey terminu złożenia; a że się też Nochim, Jzrael, Jchil, Moszko y paręcznicy onych Kaszrel Moyżeszowicz, Jakub Jzakowicz, Abram Salamonowicz y cały kahał Wiżunski y Kowarski—starsi tego kahału y imść pan Goryszewski y pani małżonka imści do prawa nestawali, tedy na upad w rzeczy wzdania y żydow na infamią y na łapanie, imści pana Goryszewskiego y panią małżąnkę imści, z przyczyn w żałobie wyrażonych na infamią tylko, przytym za szkody kościołowi Komayskiemu na dwanaście tysięcy złotych poczynione, sowito dwudziestu czterech tysięcy, osobliwie za szkody, nakłady prawne w tey sprawie errogowane, sześciuset złotych polskich z kopami wpisnego y pamiętnego et cum lucris nam przychodzącemi, na maiętnosciach y dobrach obżałowanych, domach, kromach, handlach, towarach, spławących, arendach y na innych wszelkich maiętnosciach onych, leżących, ruchomych, sumach pieniężnych, gdziekolwiek będących, żałuiącemu imści xiędzu plebanowi Komayskiemu wskazania, y tak pomienionych żydów na upad w rzeczy wzdanych, iako też imści pana Goryszewskiego y panią małżąke imści, według prawa coaequationis, ex nunc za infamisow uznania y dla publikowania tey infamiey ienerała sądowego przydania publikować y proklamować nakazania, a iako za summę wysz wyrażoną dla uczynienia na pomienionych obżałowanych osob dobrach, odprawy, tak na poścignienie y złapanie pomienionych zwysz wyrażonych żydów, dla

uczynienia nad onemi przez mistrza executiey do urzędów grodzkiego lub ziemskiego Upitskich y innych wszelkich sądow tych woiewodztw y powiatów, gdzie osoby y dobra onych okażą się, z założeniem paen prawnych y odesłania, a do Meiera żyda, arendarza Oniksztanskiego y do Ayzyka, arendarza Woynowskiego, do czynienia prawem salwy zachowania u nas sądu prosił y domawiał się. A od Jakuba Salamonowicza, patron onemu przydany pan Rewienski odezwawszy się, replikował, że pryncypał onego, to iest Jakub Salamonowicz nie niewinien, bo Jzrael, Nochim y Jehel tego Jakuba gwałtem z sobą wzieli y tamci tak kościoł łupali, iako też y splendor brali, a iego na straży postawili, on iuż im poniewoli nie kompaniey dopomagać, ale służyć musiał, iemu ani tego srebra, co pobrali, ani też pieniędzy, co za srebro wzieli, nie dali, ale to wszystko przy tamtych y przy Moszku Senatorze zostało, y on kiedy szedł do Kowarska na dobrowolney drodze, bez żadnego lica wzięto, blizszego tedy Jakuba Salamonowicza. Natym: iako żydzi Nochim z Lublina, Jzrael z Przeorska y Jehiel z Murawy, idąc do Komay, niewiedząc w iaki sposob, gwałtem niemal onego z sobą wzieli, aby stał na straży przymusili; na tym: iako on do tego srebra nietykał się y tak samego srebra, iako też pieniędzmi za one nie brał; na tym, iako żadnego lica przynim nienaleziono y niwczym w obżałowaniu imści xiędza plebana Komayskiego winnym nie iest, do przysięgi uznania, a po przysiędze od żałoby przez imści xiędza plebana Komayskiego do onego uroszczoney uwolnienia dopraszał się. Replikuiąc na to pan Bohdanowicz, patron imsci xiędza plebana Komayskiego doniosł: że Jakub Salamonowicz tym się nie może excusować, że go gwałtem drudzy żydzi wzieli, bo do takich rzeczy nikt nie może przymusić, a do tego pokazało się z inquizycyey za trzecim pociągnieniem zeznaney, że go Ayzik, arendarz Woynoyski, syn Gierszona arendarza imć pana Sokołowskiego—stolnika Jnflanskiego, z Moszkiem Senatorem, na święty Jerzy, na iarmarku spolnie ich wszystkich czterech, dawszy im informatią do takiego złego bezbożnego uczynku namówili, zaczym iuż wiedział, poco do Komay, a ile do kościoła szedł y czego miał się spodziewać, iuż tedy to było dobrowolne zezwolenie, do tego nikt niemogł przymuszać y innemi obszernie wniesionemy prawnemi replikowawszy ratiami, za przysięgą zakrystyana tego, żyda na garło żywo spaleniem y na inne srogie męki wskazania, a drugich na upad w rzeczy y na paeny kryminalne, a na dobrach wskazu podług pierwszego strony swey domawiania decerni żądał. Nakoniec pan Woytkiewicz, szeroce odpowiadaiąc, że ten żyd na torturach z bolu wielkiego y sam niewiedział co mowił, ale teraz tak zeznawa, iak w samey rzeczy było, zaczym przy wyszszym stawaiąc domawianiu y na punktach zwysz wyrażonych, do przysięgi zabieraiąc do oney uznania, a po przysiędze od żałoby uwolnienia, a do drugich żydów zwysz specifikowanych imści xiedzu plebanowi Komayskiemu salwy zachowania prosił y domawiał się. Atak my sąd w tey sprawie w Bogu wielebnego imści xiędza Dawida Podebrynowicza—plebana kościoła Komayskiego, z dylacyey Jana Krzysztofa Łukaszewicza—zakrystyana tegoż kościoła Komayskiego, z niewiernym żydem Jakubem Salamonowiczem, z miasta Pinczowa, samym pryncypałem, Nochimem z Lublina, Izraelem z Przeworska, Ichilem z Morawy z Nikliszporka, Moszkiem Moyżeszem, przezywaiącym się Senatorem, Kaszrelem Moyżeszowiczem, Jakubem Izakowiczem, Abramem Salamonowiczem y całym kahałem żydowskim Wiżunskim y Kowarskim starszemi tego kahału, także z imć panem Janem z Goryszewa Goryszewskim—stolnikiem Brzeskim—podstarościm Wilkomierskim, dzierżawcą Wiżunskim y samą ieymć, z oczewistey między imścią xiędzem plebanem Komayskim, a żydem Jakubem Salamonowiczem, z pod warty do sądu postanowionym kontrowersyey, poniewasz tak z produktu y do-

wodów imści xiedza plebana Komayskiego, iako też z odprawioney nad żydem Salamonowiczem corporalney inquizycyey iawnie y widomie u sądu naszego pokazało, że ten żyd Jakub Salamonowicz do okradzienia kościoła Komayskiego był uczęstnikiem y sam do szkod świętokradztwa y złodzieystwa z drugiemi żydami popełnionego znał się. Zaczym my sąd, do prawa pospolitego y swiętey sprawiedliwości przychiłaiąc się, a na dalszy dowod zakrystyanowi Komayskiemu p. Krzysztofowi Łukaszewiczowi, samemu iednemu, na tym iako sprawiedliwie w roku teraznieyszym tysiąc siedmsytnym ze dnia dwudziestego piątego na dzień dwudziesty szosty msca Kwietnia w nocy obwinieni żydzi w przyparęce u imści pana Goryszewskiego—stolnika Brzeskiego y innych ichmć będące, przez zamki do kosciola Komayskiego dobywszy się, cymboryum siekierami rozłupawszy, puszkę ze czterdziestą sześcią komunikantami, a kielichow próżnych dwa wzieli y czyli do kahałów czyli, też gdzie oddali, z obrazów ozdoby odarszy, srebro, kleynoty, lamp dwie wiszących, w zakrystycy monstrancyą wielką y pieniądze zabrali, szkody na złotych dwanaście tysięcy uczynili, za poścignieniem zaś złoczyńcow y przyprowadzeniem do Kowarska, żydzi Kowarscy dnia dwudziestego dziewiątego Apryla, uczyniwszy tumult, żyda z Morawy y żydówki odbili; na tym: iako Moszko żyd Wiżunski srebro kościelne od tych złodzieiow za talerow dziewiędziesiąt nabył, złoczyńcow przechowywał, których potym kahał Wiżunski na parękę wzioł, przysięgę uznawszy, termin na wykonanie oney dzień dwudziesty osmy tego msca Junij przed sobą sądem składamy, a po wykonanym iuramencie my sąd pomienionego żyda Jakuba Salamonowicza, iako iawnego przy licu wziętego złodzieia y świętokradce, na paeny kryminalne, to iest, na spalenie żywego ogniem wskazawszy, aby executia nad nim że przez mistrza na mieyscu zwykłym tegoż czasu skoro po przysiędze uczyniona była, nakazuiemy, a drugich obwinionych wszytkich, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy y według prawa, żałoby pozewney y domawiania się strony powodowey patrona, za szkody kościołowi Komayskiemu na dwanaście tysięcy złotych od żydów poczynione, sowito dwadzieścia cztery tysiące złotych, za szkody, nakłady prawne w tey sprawie spendowane, sześćset złotych polskich, a z wpisnym y pamiętnym nam danym et cum lucris zapłaconym, wszystkiego summą dwadzieścia cztery tysiące sześćset y dziesięć złotych polskich na pozwanych niewiernych żydach wszystkich y na maiętnościach y dobrach onych, domach, kromach, handlach, spławach, arędach y na innych wszelkich leżących ruchomych, summach pieniężnych gdziekolwiek będących, a samych obżałowanych niewiernych żydów Nochima z Lublina, Izraela z Przeorska, Ichila z Morawy z Nikliszporka, Moszka Alias Moyżesza przezywaiącego się Senatora, Kasrela Moyżeszowicza, Jakuba Izakowicza, Abrahama Salomonowicza y cały kahał żydowski Wiżunski y Kowarski, starszych tego kahału, za takowe świętokradztwo na infamią na gardło żywych paleniem, a że do prawa niestawaią, tedy na łapanie, tudzież imć pana Jana z Goryszewa Goryszewskiego—stolnika Brzeskiego—podstarościego Wilkomirskiego, dzierżawce Wiżunzkiego y panią małżąkę imci w spolney radzie y namowie będących, za nieuczynienie w tak iawney y widomey sprawie sprawiedliwości y niewydanie żyda Moszka świętokradce y przewodnią z żydami złodzieiami maiącego, na infamią żaluiącemu imści xiędzu Podobrynowiczowi plebanowi Komayskiemu, wskazuiemy, onychże podług prawa coaequationis ex nunc za infamisow uznawszy, dla publikowania y proclamowania tey infamiey ienerała sądowego przydaiemy, publikować y proklamować nakazuiemy; a iako za summę zwysz wyrażoną od nas sądu wskazaną dla uczynienia na pomienionych obżałowanych osob dobrach odprawy, tak na poścignienie y łapanie samych obżało-

wanych wszystkich zwysz wyrażonych żydów, dla uczynienia nad onemi na garłach przez mistrza executiey do urzędow grodzkiego, albo ziemskiego powiatu Upickiego i innych wszelkich sądowych tych woiewodztw y powiatow, pod ktoremi dobra obżałowanych okażą się y osoby poścignione y złapane być mogą, a którego sobie z ichmościów panów urzędników strona do tey sprawy użyć zechce, założywszy na sprzeciwnego temu dekretowi naszemu paeny prawne odsyłamy. A do żydów Meiera, arędarza Oniksztanskiego y Ayzika Woyneyskiego, których z konfessaty żyd Jakub Salomonowicz powołał y do drugich, do których prawo drogę pokaże, salve aktorowi temuż y na potym do konwinkowania onych zachowuiemy. A gdy dzień dwudziesty ośmy tegoż miesiąca Junii anni praesentis, tak dla wykonania przysięgi, iako też dla publikowania proclamowania pomienioney infamiey przypadł, tedy pan Krzysztof Łukaszewicz, zakrystyan kościoła Komayskiego, przy postanowionym z podwarty u sądu naszego żydzie Jakubie Salamonowiczu, z roty z kancellaryey naszey wyiętey, a przez ienerała czytaney, iurament sobie nakazany w te słowa wykonał: Ja Krzysztof Łukaszewicz przysięgam panu Bogu wszechmogącemu, w Troycy swiętey iedynemu, na tym: iako sprawiedliwie w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym ze dnia dwudziestego piątego na dzień dwudziesty szosty miesiąca Kwietnia, w nocy, niewierni żydzi Jakub Salamonowicz z miasta Pinczowa, Nachim z Lublina, Izrael z Przeworska, Ichel z Morawy z Nikliszporka, Moszko alias Moyżesz, przezywaiący się Senator, w przyparęce u imści pana Goryszewskiego—stolnika Brzeskiego y innych będące, w nocy przez zamki do kościoła Komayskiego dobywszy się, cymboryum siekierami rozłupawszy, puszkę z czterdziestą sześcią komunikantami, a kielichow dwa prożnych wzieli y czyli do kahałów, czyli też gdzie oddali, z obrazow ozdoby odarszy, srebro, kleynoty, lamp dwie wiszących, w zakrystyey monstrancyą wielką y pieniądze zabrali, szkody na złotych dwanaście tysięcy uczynili, za poścignieniem zaś złoczyncow y przyprowadzeniem do Kowarska, żydzi Kowarscy dnia dwudziestego dziewiątego Apryla, uczyniwszy tumult, żyda z Murawy y żydowki odbili; na tym: iako Moszko żyd Wiżunski srebro kościelne od tych złodzieiow za talerów dziewiędziesiąt nabył, złoczyńcow u siebie przechowywał, których potym kahał Wiżunski na parękę wzioł, naczym wszystkim iako sprawiedliwie przysięgam, tak mi panie Boże dopomoż, a iesli niesprawiedliwie, Boze mie ubij. A po wykonaniu przysięgi Piotr Zynza ienerał, sądów naszych pilnuiący, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, w izbie sądowey et in foro publico, niewiernych żydów Nochima z Lublina, Izraela z Przeorska, Ichila z Morawy z Nikliszporka, Moszka alias Moyżesza przezywaiącego się Senatora, Kasrela Moyżeszowicza, Jakuba Izakowicza, Abrama Salamonowicza y cały kahał Wiżunski y Kowarski, starszych tego kahału, za infamisow na garło y na łapanie osądzonych, a imści pana Jana Goryszewskiego—stolnika Brzeskiego—podstarościego Wilkomierskiego, dzierzawce Wiżunskiego y panią małżonkę imsci za infamissow publikował y proclamował y relacyą publikacyey swey, a loco publicationis rediens, iudicialiter zeznał. A zatym my sąd dekret sądu naszego, na dniu dwudziestym szostym msca Junij teraznieyszego roku ferowany, we wszystkich punktach y paragrafach nienaruszenie przy mocy zachowuiemy y utwierdzamy y ony do executiey porządkiem prawnym przywodzić pozwalamy. Która sprawa do xiąg głownych trybunału wielkiego xięstwa Litewskiego iest zapisana.

Изъ книги Глав. Литов. Трибунала, № 329, за 1700 г., л. 1792.

№ 154.—1700 г. Іюня 21.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Виленской синагоги къ инфаміи и уплатѣ Владиславу Головнѣ долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego, miesiąca Juny dwudziestego pierwszego dnia.

Przed nami sędziami głownemi na trybunał w w-m x-ie Litt-m z woiewodztw, ziem y powiatow na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzieniu przypadła sprawa imć pana Władysława Jozepha Ostrożeckiego Holowni, miecznika powiatu Pinskiego y ieymci pani Zofiey Zienowiczowny Holowniney, mieczney powiatu Pinskiego, małżąkow, z niewiernemi żydami Markiem Bernatowiczem, Jozefem Markowiczem, Jzraelem Moyżeszowiczem, Jonasem Salomonowiczem, Gabryelem Moyżeszowiczem, Moyżeszem Jzakowiczem, żydami starszymi z całą synagogą Wilenską za zakazem podanym, o to: iż niewierni żydzi z całą synagogą swoią Wilenską, będąc pilno, a gwałtownie potrzebnemi summy pieniendzy, wzieli y pożyczyli gotowey rękodayney, a nie kontraktowey summy, na list dobrowolny zapis swoy u żałuiących delatorów dwa tysiąca talarami bitemi, rachuiąc kożdy talar po złotych sześciu,a osobliwie pięćset złotych polskich curenti monetą, którą summę pieniendzy tymże zapisem swoim w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym w dzień świętey Troycy, to iest, dnia szostego mca Junii, na mieyscu pewnym przy xięgach grodzkich Wilenskich, pod troiakimi zarękami y pod winą infamiey, obowiązali się oddać y wypłacić, a tak na terminie, iako y po terminie pomienioney summy żałuiącym aktorom nieoddali y niewypłacili, przez co w troiakie zaręki płacenia y w winę infamiey popadli. Do którey wskazania y do uznania skuteczney na dobrach, domach, kamienicach, kromach, handlach y wszelkich towarach onych y na samych osobach, nieoglądaiąc się na żadne protectie, nieodwłoczney exekucyi z przysądzeniem kosztow, nakładow prawnych dwuchset złotych, o szkody y inne praetensie actores przypozwali. Na terminie tedy ninieyszym, wysz na dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od żałuiących ichmew pana Hołowni miecznika Pinskiego y pani małżąki imci patron ichmw, za mocą prawną sobie do tey sprawy daną, imć pan Jan Ancuta, skarbnik Brzeski, oczewiscie ku rosprawie prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi, starsi kahału Wilenskiego, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak ani żadney wiadomosci nam sądowi y stronie swey o niestaniu swym nieuczynili; zatym wysz rzeczony aktorow patron podanego pozwanym niewiernym wszytkim żydom oczewisto w ręce, tu w mieście ikmci Wilnie, na Żydowskiey ulicy z szkoły wychodzącym, przez ienerała i. k. mci woiewodztwa Wilenskiego Jerzego Warzewicza zakazu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imć panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła sądów naszych uczynionym, słusznie prawnie dowiodszy, żałobę z onego ratione superius praemissorum przełożywszy, na dowod samey rzeczy produkował y czytał przed nami sądem list dobrowolny obligacyiny zapis od obżałowanych niewiernych żydów Wilenskich żałuiącym aktorom na sumę pndzy, to iest, na dwa tysiące złotych talarami bitemi, rachuiąc kożdy talar po złotych sześciu y na złotych pięćset szelężną monetą w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt osmym, msca Maia dwudziestego trzeciego dnia dany, z którego wszytkie warunki y obowiązki prawne, szeroce w nim opisane, dostatecznie przeczytawszy y o niedość onemu uczynienia samym że tym dobrowolnym obligacyinym zapisem nieoswobodzonym y czynioną przy xięgach grodzkich Wilenskich na terminie tey summy oddania, pilnością dowiodszy, wzdania obżałowanych niewiernych żydów kahału Wilenskiego na upad w rzeczy, a zatym według prawa żałoby, za nieoddanie na list dobrowolny ob-

ligacyiny zapis pożyczoney winney summy z samą iścizną, wespoł z troiakiemi zarękami osmiu tysięcy złotych talarami bitemi y dwóch tysięcy złot. szelężną monetą, za nakłady prawne dwóchset złotych polskich na samych osobach obżałowanych niewiernych starszych żydach synagogi Wilenskiey, na wszelkich onych dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych, handlach, spławach, towarach, domach, kromach, z wolnym w possessią aktorom obięciem, onych zapieczętowaniem, aresztowaniem samych żydów, sequestrowaniem onych, a samych niewiernych Marka Bernatowicza, Jozefa Markowicza, Jzraela Moyżeszowicza, Moyżesza Jzakowicza, żydów starszych całą synagogę Wilenską, vigore dobrowolnego obligacyinego zapisu, obowiązków y ligamentow w nim wyrażonych żnłuiącym ichmć na infamią wskazania y oraz, stosuiąc się ad coaequationem jurium ienerała sądowego przydania wywołać y publikować nakazania; a iako dla obięcia kamienic, domów, kromów y innych dobr pozwanych niewiernych żydów, tak y za wskaz sumy na tych dobrach wszytkich, nieoglądaiąc się na żadne bronienia, protekcie, skuteczney exekucy do urzędów ziemskiego lub grodzkich Wilenskich y innych tych woiewodztw y powiatów, pod ktoremi się dobra obżałowanych pokazać mogą, a którego sobie strona z nich użyć zechce, z założeniem na sprzeciwionych dalszych paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imć pana Władysława Jozefa Ostrożeckiego Holowni—miecznika powiatu Pinskiego y ieymci pani Zophiey Zienowiczowny Hołowniney—mieczney Pinskiey, małżąkow, bacząc to: iż niewierni Marko Bernatowicz, Jozef Markowicz, Jzrael Moyżeszowicz, Jonas Salomonowicz, Gabryel Moyżeszowicz, Moyżesz Jzakowicz—żydzi starsi synagogi Wilenskiey, do sądu naszego będąc ratione superius praemissorum zapozwanemi, za potrzykrotnym z nakazu naszego ienerałskim przywoływaniem, iako się sami przed nami do prawa nieśtanowili, tak ani żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey powodowey nie uczynili; przeto my sąd onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym według listu dobrowolnego obligacyinego zapisu y domawiania się żałuiących aktorów patrona, za nieoddanie na list dobrowolny obligacyiny zapis pożyczoney summy, z sowitościami, zarękami ośm tysięcy złótych talarami, rachuiąc kożdy talar po złotych sześciu, osobliwie szelenżną dwa tysięca złotych, za nakłady prawne, recenter w tey sprawie errogowane, dwiescie złotych, a z wpisnym y pamiętnym et cum lucris nam sądowi danym, wszytkiego summa dziesięc tysięcy dwiescie y dziesięc złotych polskich na samych osobach obżałowanych niewiernych starszych żydach synagogi Wilenskiey y wszytkich ich, na wszytkich dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych, handlach, spławach, towarach, kamienicach, domach, kromach, z wolnym onym aktorom obięciem w possessią, zapieczętowaniem, aresztowaniem samych żydów braniem do sequestru. A vigore dobrowolnego obligacyinego zapisu y obowiązków, w nim wyrażonych, tychże niewiernych Marka Bernatowicza, Jozefa Markowicza, Jzraela Moyżeszowicza, Jonasa Salomonowicza, Gabryela Moyżeszowicza, Moyżesza Jzakowicza—żydów starszych całą synagogę y wszytkich żydów Wilenskich żałuiącym aktorom na infamią wskazuiemy, ienerała do publikowania infamii przydaiemy, a iako dla podania domów, kamienic, kromow y innych dobr aktorom w possessią, tak y za wskazaną od nas sądu sumę na wszelkich zwysz mianowanych pozwanych dobrach y osobach, nie oglądaiąc się na żadne bronienia, protectie, dla czynienia skuteczney y nieodwłoczney executiey do urżędow ziemskiego, lub grodzkiego Wilenskich y innych tych wdztw y powiatow, pod któremi się sami y dobra żydów być pokażą, a którego sobie strona użyć zechce, założywscy na sprzeciwnego dalsze paeny prawne, odsyłamy. A gdy dzień dwudzie-

sty trzeci tegoż msca Junii przypadł, tedy ienerał Zynza, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, w izbie sądowey et in foro publico niewiernych żydów starszych synagogi Wilenskiey: to iest Marka Bernatowicza, Jozefa Markowicza, Jzraela Moyżeszowicza, Jonasa Salomonowicza, Gabryela Moyżeszowicza, Moyżesza Jzakowicza y wszytkich żydów Wilenskich za infamisów obwółał y te publikacią swą judicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głównych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, за 1700 г., № 329, л. 1820.

№ 155.—1700 г. Іюня 30.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Бѣлорусскихъ синагогъ къ вторичной инфаміи, смертной казни и уплатѣ Елеонорѣ Гостиловской долгу и пени.

Roku tysiącznego siedmsetnego, msca Junii trzydziestego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w wielkim xięstwie Litewskim z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzieniu przypadła sprawa ieymści pani Eleonory Szumiecianki Theodorowey Hościłowskiey, z niewiernemi żydami starszemi synagog Białoruskich Abrahamem Morduchaiewiczem Powzerem-Szkłowskim, Markiem Maierowiczem—Mohilewskim, Hirszem Izraelewiczem—Białynickim, Szymchaiem Morduchaiewiczem — Mohilewskim, Izraelem Jakubowiczem—Szkłowskim, Abrahamem Szmoyłowiczem—Dombrowienskim, Szmoyłem Szmoyłowiczem—Horeckim, Abrahamem Izraelewiczem—Smolanskim, Chaimem Leybowiczem—Witebskim y wszytkimi żydami szkoł, bożnic żydowskich Białoruskich, za pozwem od aktorki wyniesionym oto: iż co za dekretem sądu głownego trybunalnego w Wilnie w roku przeszłym tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątym, msca Awgusta dwudziestego dziewiątego dnia na obżałowanych niewiernych żydach w niestaniu onych, iako prawu nieposłusznych y sprzeciwnych na upad w rzeczy, iako w sprawie zapisowey obligowey y na infamią wzdanych, publikowanych y proklamowanych wypadłym, oraz za listem przy tymże dekrecie remisyinym odprawczym do urzędow utriusque subseliy powiatowych wydanym, urząd grodzki Orszanski za wskazaną summę o rzecz w dekrecie wyrażoną, to iest, osm tysięcy ośmset y dziesienć złt. pols. do szkoł, bożnic żydowskich, na Białey Rusi będących y wszelkich dobr całey synagogi żydowskiey Białoruskiey, iuridice praevia innotescentia na skuteczną odprawę y exekucyą ziachał był, tedy obżałowani, na dalszą zniewagę y postpozycyą sądu głównego trybunalnego iawnie się sprzeciwiaiąc pomienionemu dekretowi tegoż sądu głownego, pod infamią zostaiąc, iako za wskazano summę ośm tysięcy ośmset y dziesięć złot. pol. na szkołach, bożnicach żydowskich Białoruskich y wszelkich dobrach całey synagogi Białoruskiey żydowskiey czynić odprawy urzędowi bronili y niepostąpili, tak ani summy pomienioney żałuiącey aktorce ieymści pani Hościłowskiey, na dwa listy obligi zapisy onych winney y dekretem mianowanym sądu głuwnego trybunalnego wskazaney, cum paenis et lucris, nie oddali y niewypłacili, przez co pro contraventione dekretowi sądu głownego trybunalnego w paeny wielkie prawne iako infames popadli; zaczym ieymć pani Hościłowska o zniewagę dekretu y sądu głownego trybunalnego o sprzeciwięstwo onemu w niepostąpieniu czynienia odprawy urzędowi za wskazaną summę, o nieoddanie teyże summy ośmu tysięcy ośmu set y dziesięciu złt. pol., zatym do approbaty infamiey na obżałowanych żydach starszych Białoruskich, wysz imionami y nazwiskami wyrażonych y całey synagodze obżałowanych wszytkich żydow Białoruskich wypadłey, oraz do wskazania skuteczney y nieodwłoczney odprawy

y execucyey na osobach samych y dobrach onych, także szkołach, bożnicach żydowskich y do extendowania dalszych paen prawnych żałuiąca aktorka pozwem ziemskim Połockim, w którym wszytka rzecz dostateczniey wzrażona iest, obżałowanych zapozwala. Na terminie tedy ninieyszym, zwysz na dacie pisanym, za przywołaniem ieneralskim stron do prawa, od aktorki patron ieymści, za mocą prawną sobie do tey sprawy daną, pan Jan Suroż Frąckiewicz oczewisto do rosprawy prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi, starśi synagogi Białoruskiey, iako sami przed nami do prawa nie stanowilisię, tak i żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey nie uczynili, zatym zwysz rzeczony aktorki patron podanych y położonych obżałowanym niewiernym żydom sześciu stronic pozwu: iedney Markowi Maierowiczowi w kamienicy onego w mieście i. k. mci Mohilowie, drugiey Morduchaiowi Abramowiczowi Powzerowi, w domu onego, w mieście Szkłowie, oczewisto w ręce, trzeciey na szkole Mohilowskiey, czwartey na szkole Szkłowskiey, bożnicach żydowskich, piątey Chaimowi Leybowiczowi w domu onego w miescie Witebsku, także oczewisto w ręce, a szostey na szkole Witebskiey przez ienerała Stephana Puhaczewskiego, zeznaniem onego oczewistym u xiąg grodu Połockiego uczynionym y extraktem z tych że xiąg w dacie roku teraznieyszego, msca Maia, piątego dnia wydanym, szłusznie prawnie dowiodszy y pilność troyga wołania strony swey na tym pozwie napisaną okazawszy y żałobę z niego o rzecz zwysz wyrażoną iterowawszy, dowodząc samey rzeczy produxit dekret sądu głownego trybunalnego de data roku przeszłego tysiąc sześćset dziewiędziesąt dziewiątego, msca Augusta dwudziestego dziewiątego dnia, z aktoratu żałuiącey na obżałowanych w Wilnie otrzymany, ktorym dekretem sąd głowny trybunalny, za niestaniem pozwanych niewiernych żydów przed sobą do prawa, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdawszy, summy osm tysięcy ośmset y dziesięć złt. pol. na samych y dobrach onych wszelkich wskazał, samych na infamią wzdał y przydawszy ienerała proklamować nakazał, a za summę zwysz wyrażoną dla uczynienia na wszelkich obżałowanych osob dobrach odprawy do urzędu grodzkiego lub ziemskiego Orszanskiego odesłał, iakó to szyrżey wszytka rzecz w tym dekrecie wyrażona iest. Vigore którego dekretu gdy imc pan Alexander Obuchowski —sędzia grodzki powiatu Orszanskiego, po podanym obwieszczeniu do dobr obżałowanych na odprawę ziezdżał, podawszy cedułę, tey odprawy bronili y niepostąpili, dekretowi sądu głównego trybunalnego sprzeciwili się, którego sprzeciwienstwa listem poiezdżym urzędowym, w dacie roku teraznieyszego msca Kwietnia dwudziestego pierwszego dnia wydanym dowiodszy, wzdania pozwanych niewiernych żydów, poniewasz do prawa niestawaią, iako prawa nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym zwysz produkowanego sądu głownego trybunalnego dekretu, z aktoratu żałuiącey aktorki na obżałowanych otrzymanego, ze wszytkim wyrażonym wskazem, nienaruszenie przy mocy zachowania y utwierdzenia, wskazaney onym summy osmiu tysięcy ośmuset y dziesięciu złt. pol:, przytym za szkody, nakłady prawne, noviter erogowane, sześciu set złotych, z kopami, wpisnego y pamiętnego et cum lucris nam sądowi przychodzącemi, na pozwanych niewiernych żydach starszych, zwysz wyrażonych y wszytkich żydach synagogi Białoruskiey y na kamienicach, domach, kromach, handlach, towarach, spławach, arendach, z wolnym onych, poścignowszy, zatrzymaniem, aresztowaniem, towarów ich y samych braniem y na innych wszelkich maiętnosciach y dobrach onych wszelkich leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdziekolwiek y u kogokolwiek będących, a samych obżałowanych niewiernych żydow za sprzeciwienstwo pomienionemu sądu głównego trybunalnego dekretowi, na powtorną infamią na gardło, a że się do

prawa nie stanowią, tedy na łapanie żałuiącey aktorce wskazania, onych że podług prawa coaequationis ex nunc za infamisów uznania y dla publikowania tey infamiy ienerała sądowego przydania, publikować y proklamować nakazania, a iako dla uczynienia mocney, a nieodwłoczney, nie oglądaiąc się na żadne bronienia, gleyta, rescrypta, listy żelazne y niiakowe ceduł, na pomienionych dobrach, by y z ruszeniem powiatu, odprawy, tak na poścignienie y złapanie samych obżałowanych, dla uczynienia nad osobamy onych przez mistrza exekucyi do urzędu grodzkiego Orszanskiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra obżałowanych okażą się y osoby onych poscignione y złapane być mogą, z założeniem na nieposłuszny urząd w nieexequowaniu, a na stronę w niedopuszczeniu executy, paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie ieymci pani Eleonory Szumacianki Teodorowey Hościłowskiey, bacząc to: iż niewierni żydzi starsi synagogi Białoruskiey, imionami y przezwiskami zwysz specifikowany, będąc o rzecz zwysz wyrażoną przed nas sąd zapozwanemi, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem przed nami do prawa niestawali, przeto my sąd onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym dekret sądu głównego trybunalnego w dacie roku przeszłego tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątego, msca Awgusta dwudziestego dziewiątego dnia, z aktoratu żałuiącey ieymci pani Hościłowskiey na pomienionych niewiernych żydach otrzymany, ze wszytkim wskazem w nim wyrażonym, nienaruszenie przy mocy zachowuiemy y utwierdzamy, wskazaney tym dekretem summy ośm tysięcy ośmset y dziesięć zlot. pol., przy tym za szkody, nakłady prawne, noviter spendowane, sześćset zł., a z wpisnym y pamiętnym nam danym et cum lucris zapłaconym, wszytkiego summą dziewięć tysięcy cztyrysta y dwadzieścia zł. pol. na pozwanych niewiernych żydach starszych y wszytkich żydach synagogi Białoruskiey, na szkołach onych y bożnicach Białoruskich y na dobrach onych wszelkich, kamienicach, domach, kromach, handlach, towarach, spławach, arendach, z wolnym onych aresztowaniem, szkoł pieczętowaniem, samych ich y towarów braniem y na innych wszelkich maiętnościach y dobrach onych wszelkich leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdziekolwiek y kogokolwiek będących, a samych przerzeczonych obżałowanych niewiernych żydów starszych synagogi Białoruskiey Abrahama Morduchaiewicza Pawzera—Szkłowskiego, Marka Maierowicza—Mohilewskiego, Hirsza Izraelewicza—Białynickiego, Szymelę Morduchaiewicza—Mohilewskiego, Izraela Jakubowicza—Szkłowskiego Abrama Szmoyłowicza—Dombrowskiego, Szmoyłę Szmoyłowicza—Horeckiego, Abrama Izraelewicza—Smolanskiego, Chayma Leybowicza—Witebskiego y wszytkich żydów szkoły y bożnic żydowskich Białoruskich, za sprzeciwienstwo pomienionemu sądu głownego trybunalnego, dekretowi, które się z listu poiezdżego urzędowego evidenter pokazało, na powtorną infamią na gardło, a że się do prawa nie stanowią na łapanie żałuiącey ieym pani Hosciłowskiey wskazuiemy, onych podług prawa coaequationis ex nunc za infamisow uznawszy, dla publikowania y proklamowania tey powtorney infamy ienerała sądowego przydaiemy, publikować y proklamować nakazuiemy; a iako za summę zwysz wyrażoną od nas sądu y pierszym sądu głownego trybunalnego dekretem wskazaną, dla uczynienia mocney a nieodwłoczney, nieoglądaiąc się na żadne bronienia, gleyta, rescripta, listy żelazne y niiakowe ceduły, by y z ruszeniem całego powiatu, odprawy, tak na poscignienie y zlapanie samych obżałowanych osob, dla uczynienia nad onymi na gardłach przez mistrza exekucyi, do urzędu grodzkiego Orszańskiego y innych wszelkich sądow tych woiewodztw y powiatów pod któremi dobra obżałowanych okażą się y samych

osoby poscignione y złapane być mogą, a którego z ichmcow panów urzędnikow strona użyć zechce, założywszy na nieposłuszny urząd w nie exeqvowaniu, a na stronę w niedopuszczeniu exekucyi paeny prawne odsyłamy, a gdy dzień trzeci msca Julij anni praesentis, dla publikowania y proklamowania tey infamiey przypadł, tedy Piotr Zynza ienerał, sądów naszych pilnuiący, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, w izbie sądowey et in foro publico, przy obecności wielu stanów rożney kondycyi ludzi, niewiernych żydów starszych synagogi Białoruskiey Abrahama Morduchaiewicza Powzera - Szkłowskiego, Marka Maierowicza—Mohilewskiego, Hirsza Jzralewicza—Białynickiego, Szymche Morduchaiewicza—Mohilewskiego, Jzraela Jakubowicza—Szkłowskiego, Abrahama Szmoyłowicza—Dombrowienskiego, Szmoyłe Szmoyłowicza - Horeckiego, Abrahama Jzraelewicza—Smolanskiego, Chaima Leybowicza—Witepskiego y wszytkich żydów szkoł y bożnic żydowskich Białoruskich za powtornych infamissow na gardło y na łapanie osądzonych publikował y proklamował y relacyą publikatiey swey, a loco publicationis rediens, iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głownych trybunału Wielkiego xięstwa Litewskiego iest zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовскаго Трибунала за 1700 г., № 329, л. 2240.

№ 156—1700 г. Іюля 9.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Кейданской синагоги къ инфаміи и уплатѣ Станиславу Гедройцю долгу и пени.

Roku tysiącznego siedmsetnego, m-sca Julii dziewiątego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w Wielkim Xięstwie Litewskim z woiewodztw, ziem y powiatow na rok teraznieyszy tysiączny siedmsetny obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imć pana Stanisława Giedroycia—miecznika Pinskiego y ieymci pani Doroty Woynianki Giedroyciowey—miecznikowey Pińskiey—małżonkow, z niewiernemi Szewtelem Izakowiczem, Jozefem Hetowiczem, Irszą Izraelem, Arym Abramowiczem, Lazarem Markowiczem, Michałem Abramowiczem, Meierem Mawtalacowiczem, Wulfem Lewkowiczem, Nozym Izraelewiczem, Berkiem Zasmanowiczem, Jozefem Wulfowiczem, Dawidem Irszewiczem, Nozym Izakowiczem,—żydami starszemi szkoły Kieydanskiey y ze wszystkiemi w tymże mieście Kieydanskim mieszkaiącemi żydami, za pozwem tu przed nas sąd wyniesionym o to: iż obżałowani niewierni żydzi, wziowszy y pożyczywszy rękodayney summy u żałuiących aktorów cztyry tysiące złt. rachuiąc na dobrą srebrną, a nie szeleżną monetą, na dobrowolny swoy opis podług prawa sprawiony, według kturego opisu swego gdy żałuiącym aktorom iak na terminie tak y po terminie za częstokrotnym upominaniem się nieoddawali y niezapłacili, żałuiąci aktorowie, zaczowszy o to prawem czynić, processa, zapozwy, dekreta trybunalskie y assesorskie y za nimi banicye doczesne y wieczne otrzymali. Będąc tedy obżałowani niewierni żydzi prawem przekonani, powtornem opisem swoim, przyznanym we dworze Kieydanskim opisali, się żałuiącym aktorom cztyrma ratami, to iest, po tysiącu złt. z pewną prowizyą pomienioną summę wypłacać, a za niewypłaceniem którcykolwiek raty y prowizyi od tey summy na terminie w tymże liście opisanym pod wszystkie pierwsze przewody, dekreta y wskazy podlegać mieli y czynić exekucyą nad dobrami swemi pozwolili; podług którego to opisu swego nietylko pierwszey raty w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt siódmym, w dzień Trzech Królow wydać przypadaiącey, nie wypłacili, ale też y na wielu terminach przypadłych exolucii, tak samey realney summy, iako też y prowizy nieuczynili, a zatym w zaręki podwakrotne popadli, do wskazania infamii y zarąk, do utwierdzenia wszystkiego progressu praw-

nego, in antecessum w tey sprawie uroszczonego, do zapłacenia samey pryncypalney summy y prowizyi, o szkody, nakłady y o insze w pozwie eo nomine wyniesionym dostateczniey wyrażone pretensye. Na terminie tedy ninieyszym, wyżey specifikowanym, za przywołaniem przez ienerała sądowego stron do prawa, od aktorow patron pan Bonifacy Milewski—obozny powiatu Oszmianskiego, za mocą prawną sobie do tey sprawy daną, ku oczewistey rozprawie stawał, a pozwani niewierni żydzi, iako sami przed nami do prawa nie stawali, tak ani żadney wiadomości nam sądowi y stronie swey przeciwney o niestaniu swoim nieuczynili. Zaczym tenże aktora patron podanych y położonych na szkole Kieydanskiey, na domach, kromach starszych y wszystkich żydów kieydanskich, każdemu zosobna przez ienerała I-K.Mci Iozepha Rowbickiego pozwu, zeznaniem relacyiego u xiąg grodu X. Zmudzkiego uczynionym y wypisem z tychże xiąg w roku teraznieyszym, mca Aprila dwudziestego szóstego dnia wydanym, słusznie, prawnie dowiodszy, także pilność troyga wołania na tym pozwie napisaną okazawszy y żałobę z niego o rzecz wyżey namienioną, a szerzey w tym pozwie opisaną przełożywszy, na dowod samey rzeczy prezentował y czytał dekreta sądu głównego trybunalnego w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt trzecim, msca Junii dwudziestego siodmego dnia, drugi sądu i. k. mci zadwornego assesorskiego, w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt piątym, msca Februari trzeciego dnia, przez żałujących aktorów na obżałowanych otrzymane, z wyniesionemi za tymi dekretami, doczesną y wieczną banicyami, także list assekuracyiny od niewiernych żydów starszych Kieydanskich dany imci panu Giedroyciowi y samey ieymci przyznany, we dworze Kieydanskim, w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt osmym, msca Ianuari ośmego dnia, którym to listem, assekuracyinym zapisem niewierni żydzi cztyry tysiące złt. assekurowali się, pod utwierdzeniem wszytkich dekretów in antecessum otrzymanych, ratami wypłacać y z prowizyą od tysiąca złt. po pięciudziesiąt złt. przychodzącą, a niedość uczynienia tym że zapisem nierekuperowanym y nieoswobodzonym dowiodszy, oraz dekreta wszystkie tymże zapisem in casum contraventionis stwierdzone produkowawszy, wzdania obżałowanych niewiernych żydów starszych Kieydanskich, ponieważ do prawa nie stawaią, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym dekretów wszytkich datami w nich wyrażonemi, w różnych subseliach z aktoratu żałuiących, iako słusznie y prawnie z tymiż niewiernemi żydami ferowanych utwierdzenia, summy tymiż dekretami przysądzony szesnastu tysięcy trzechset trzydziestu złt., oraz względem niewypłacenia samego kapitału czterech tysięcy złt. y prowizy od roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt szóstego od tysiąca po złotych pięćdziesiąt przychodzącey, osmiuset złt. pol., za szkody zaś y nakłady prawne, recenter w tey sprawie spendowane, pięciuset złotych, z wpisnym y pamiętnym nam sądowi danym, na tych niewiernych żydach Kieydanskich, na szkole onych w Kieydanach będącey, kromach, handlach, towarach, spławach, arendach y na inszych wszelkich dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdziekolwiek będących, z wolnym onych na każdym mieyscu w wielkim xięstwie Litewskim, koronie polskiey y miastach zagranicznych zaaresztowaniem, do uczynienia satisfakcey pod stratą urzędową, a samych przerzeczonych niewiernych starszych y wszytkich wyżey specifikowanych żydów Kieydanskich za niedość uczynienia zapisowi assekuracyinemu, iako iuż wiecznych banitów, na infamią wskazánia, y dla publikowania tey infamii ienerała sądów naszych pilnuiącego przydania, na odprawę wskazaney tak dekretami sądu głównego trybunalnego, iako też y sądu naszego summy do urzędów ziemskiego lub grodzkiego xstwa Zmuydzkiego y innych wszytkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra obżałowanych nie-

wiernych żydów okażą się, a którą strona sobie z nich do tey odprawy użyć zechce, z założeniem na sprzeciwnych temu dekretowi naszemu dalszych paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imci pana Stanisława Giedroycia—miecznika Pińskiego y ieymci pani Doroty Woynianki Giedroyciowey—miecznikowey Pinskiey, małżonkow, z niewiernemi żydami Szewtelem Izakowiczem, Iozephem Hetowiczem, Irszą Izraelem, Arym Abramowiczem, Łazarem Markowiczem, Michałem Abrahamowiczem, Meierem Mawtalacowiczem, Wulfem Lewkowiczem, Nozym Izraelewiczem, Berkiem Zasmanowiczem, Iózefem Wulfowiczem, Dawidem Irszewiczem, Nozym Izakowiczem—starszemi Kieydanskiemi y ze wszytkiemi żydami w mieście Kieydanskim mieszkaiącemi, za pozwem o rzecz wyżey wyrażoną tu przed nasz sąd wyniesionym, bacząc to: iż niewierni żydzi, będąc do sądu naszego zapozwanemi, za pokilkakrotnym ienerała z nakazu naszego przywoływaniem, przed nami do prawa nie stawali, przeto my sąd onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a wedle prawa, żałoby pozewney y domawiania się patrona actoreae partis dekreta w rożnych subseliach z aktoratu żałuiących z niewiernemi żydami Kieydanskiemi wespoł z banicyami y ze wszytką w nich wyrażoną rzeczą, iako słusznie y prawnie ferowane przy mocy zachowuiemy, oraz wszytek progres prawny in antecessum do tych niewiernych żydów przez żałuiących uroszczony stwierdzamy, summy pomienionemi dekretami wskazaney szesnascie tysięcy trzysta trzydziescie złt., oraz względem niewypłacenia samego kapitału czterech tysięcy złt. z prowizyą cztyry tysiące osmset złt., za szkody zaś y nakłady w tey sprawie swieżo errogowane, pięcset polskich, z wpisnym y pamiętnym nam sądowi danym, z pierwszym wskazem in summa dwadziescia ieden tysiąc sześćset cztyrdziescie złt. pol. na tychże niewiernych starszych Kieydanskich, na wszytkich żydach w mieście Kieydanskim mieszkaiących, na szkole onych w Kieydanach będącey, handlach, kromach, domach, spławach, z wolnym na każdym mieyscu towarów aresztowaniem, arendach, karczmach, owo zgoła na wszytkich in genere dobrach onych leżących, ruchomych, sumach pieniężnych gdziekolwiek będących, a samych przerzeczonych niewiernych żydów Szewtela Izakowicza, Iozefa Hetowicza, Irszego Izraela, Ary Abramowicza, Lazara Markowicza, Michała Abrahamowicza, Meiera Mawtalacowicza, Iozefa Wulfowicza, Dawida Irszewicza, Nosena Izakowicza y innych wszystkich żydów szkoły Kieydanskiey, iako iuż wiecznych banitów, na infamią wskazawszy, dla publikowania tey infami ienerała sądów naszych pilnuiącego przydaiemy, na odprawę tak dekretami sądu głównego trybunalnego, iako też y sądu naszego wskazaney summy do urzędów ziemskiego lub grodzkiego X-a Żmudzkiego, z ruszeniem tych wszytkich woiewodztw y powiatów, a mianowicie Xstwa Żmudzkiego y innych, pod któremi dobra onych okażą się, a którego strona z nich do tey odprawy użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych temu dekretowi naszemu dalsze peny prawne odsyłamy. A gdy dzień dwudziesty dziewiąty mca Julli roku teraznieyszego przypadł, ienerał Piotr Zynza, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydów Szewtela Izakowicza, Iozefa Hetowicza, Irszego Izraela, Ary Abramowicza, Łazara Markowicza, Michała Abramowicza, Meiera Naftala, Wulfa Lewkowicza, Nasona Izraelewicza, Berka Zasmanowicza, Iozefa Wulfowicza, Dawida Irszewicza, Nosana Izakowicza y innych wszytkich szkoły Kieydanskiey za infamissow w izbie sądowey et inforo publico ogłosił, obwołał y proklamował y te publikacyą, rediens a loco publicationis, iudicialiter zeznał. Która sprawa iest do xiąg głownych trybunalnych zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, за 1700 годъ, № 329, л. 2608.

№ 157.—1700 г. Іюля 9.

Трибунальный декретъ, присуждающій евреевъ Зельмана, Хаима, Іуду и Илью Абрамовичей къ сожженію и уплатѣ арендныхъ издержекъ, за обращеніе часовни въ имѣніи Кожангородкѣ въ еврейскую молельню.

Roku tysiącznego siedmsetnego, mca Julii dziewiątego dnia.

Przed nami sędziami głownemi na trybunał w w-m x-ie Lit-m z woiewodztw, ziem y powiatow na rok teraznieyszy zwysz na dacie pisany obranymi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa wielmożnego imć pana Krzysztopha Benedykta Niemirowicza Szczyta—chorążego Połockiego,—starosty Jaswonskiego y pani małżąki imci ieymci pani Anny Zawiszanki, primi voti Piotrowey Amor hrabiney Tarnowskiey, a teraz secundi Szczytowey—chorążyney Połockiey, starościney Jaswonskiey, małżąkow, z niewiernymi żydami Zelmanem—obywatelem na ten czas miasta Karolinskiego, Chaimem, Judą y Heliaszem Abrahamowiczami, w spolney radzie y namowie uczynku niżey wyrażonego z sobą będącymi, za pozwem od aktorów wyniesionym o to, iż co niewierni obżałowani żydzi zeszly Abraham Kielmanowicz, trzymaiąc za prawem arendownym maiętność Kożangrodek, w woiewodztwie Nowogrodzkim leżącą, a maiąc za onym postąpione sobie, iakoby z wyłączeniem kaplicy, gdzie się chwała Boska podług obrzędów kościelnych odprawowała, w zamku Kożangrodzkim mieszkanie, do tego będąc z niewiernymi żydami, iako w radzie, tak y w uczynku compryncypałami, a czyniąc na contempt samego pana Boga wszechmogącego, będących za iedno w tey kaplicy obrazów, powyrzucawszy one z pomienionego mieysca, bożnice żydowską przy różnych bluznierstwach założyli y gdzie nayswiętsza odprawowała się ofiara, żydowskie, iako u onych zwyczay niesie, na ołtarzu y na scianach przykazanie powyrzynali, prawo Boga wszechmogącego przez swoy żydowski zły y zapamiętały umysł zgwałcili, Panny Przenayswiętszey obraz, przed którym się chwała Boża odprawowała, czyniąc z onego posmiewisko, iako to oculatis testibus deducetur, z pomienioney kaplicy wyrzucili, owo zgoła z mieysca poświęconego, ktoremu iako naywiększa obserwantia należeć miała, contemnuiąc ofiary samego pana Boga wszechmogącego, sprosne y Bogu obrzydłe ofiary postanowiwszy, uczynili nad prawo arendowne, do którego żałuiąca aktorka nienależycie była przyłączona, a naypierwiey nad prawo samego pana Boga wszechmogącego y zwyczaie, nie obawiaiąc się srogiego za to karania, od roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt wtórego aż do roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt szostego, iako wyżey namieniono, w zapamiętałym umysle niewierni żydzi postępowali y inne, które się czasu prawa pokażą, exorbitantie czynili, o czym wziowszy wiadomość żałuiąca aktorka, czyniąc dość chrześcianskiey należytości, iako ieszcze na tenczas we wdowim stanie będąca, prawny o tak wielki występek, ieszcze w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt szostym z niewiernemi obżałowanemi żydami urościła proceder, którego chcąc poprzeć, zabiegaiąc, aby się takowe Bogu y światu straszliwe nie działy perjuria, zaiedno chcąc honor samego Pana Boga windikować y za to na obżałowanych niewiernych żydach paen kriminalnych dochodzić, tak do personalney comparyty ante omnia, iako też o występki y bezbożność stałe spolne teraz żałuiące actores niewiernych obżałowanych żydów zapozwali. Na terminie tedy ninieyszym, zwysz na dacie pisanym, za przywołaniem ieneralskim stron do prawa, od aktorów patron ichmcw, za mocą prawną sobie do tey sprawy daną, pan Michał Kopeć oczewisto do rozprawy prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi, iako się sami przed nami do prawa nie stanowili, tak y żadney wiadomości nam sądowi y stronie swey nie uczynili; zatym tenże strony powodowey patron podanego obżałowanym nie-

wiernym żydom w mieście Kożangrodku, w woiewodztwie Nowogrodzkim lezącym, oczewisto w ręce przez ienerała Jana Koreckiego pozwu, zeznaniem onego u xiąg grodu Nowogrodzkiego uczynionym y per extraktum z tychże xiąg w dacie roku teraznieyszego, msca Apryla dziewietnastego dnia wydanym, słusznie prawnie dowiodszy y pilność troyga wołania strony swey na tym pozwie napisaną okazawszy y żałobę zwysz wyrażoną iterowawszy, na dowod samey rzeczy produkował przed nami sądem protestacyą od aktorów na obżałowanych niewiernych żydow, o praetensye zwysz wyrażone, do xiąg urzędowych zaniesioną y extraktem z tych xiąg pod datą w nim inserowaną wydaną, tudziesz relacyą ieneralską na urzędzie zeznaną y wypisem wyiętą; po których produkowaniu wzdania pozwanych niewiernych żydów, poniewasz do prawa nie stawaią, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy, a wedle prawa y żałoby za niesłuszne w domu modlitwy, gdzie ofiara mszy świętych przy rozpamiętywaniu męki Crystusa Pana odprawowała się, obraz Panny Przenaswiętszey wyrzuciwszy, bożnicy żydowskiey założenie, domu chwały Bożey zgwałcenie, męki Chrystusa Pana prześladowanie, na gardło żywo spaleniem, a że do prawa nie stawali, tedy na infamią y na łapanie, przy tym za expensa prawne, z winami wpisnego y pamiętnęgo et cum lucris nam sądowi przychodzącemi, in summa piąciu set sześćdziesiąt pięć złot. na dobrach obżałowanych niewiernych żydów, wszelkich domach, kromach, handlach, towarach, spławach, arendach y na innych wszelkich leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdziekolwiek będących, żałuiącym aktorom wskazania, oraz pomienionych niewiernych żydów, podług prawa coaequationis iurium, ex nunc za infamisów uznania y dla publikowania tey infamii ienerała sądowego przydania, publikować y proklamować nakazania, a iako na poścignienie y złapanie pomienionych niewiernych żydów dla uczynienia nad onymi na gardłach przez mistrza exekucyi, tak y dla uczynienia za zwysz wyrażoną summę na pomienionych obżałowanych dobrach odprawy, do urzędow ziemskich lub grodzkich powiatu Pinskiego y woiewodztwa Nowogrodzkiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów; pod któremi dobra y osoby obżałowanych okażą się, a którego sobie z urzędu strona użyć zechce, z założeniem na sprzeciwnych paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie wielmożnego imć pana Krzysztofa Benedykta Niemirowicza Szczyta—chorążego Połockiego, starosty Jaswonskiego y ieymć pani małżąki imci ieymć pani Anny Zawiszanki, primi voti Piotrowey Amor hrabiney na Tarnowie Tarnowskiey, a teraz secundi Szczythowey—chorążyney Połockiey, starościney Jaswonskiey, bacząc to: iż niewierni żydzi Zelman—obywatel miasta Karolina, Chaim Juda y Heliasz Kożangrodeccy Abrahamowiczowie, będąc o rzecz zwysz wyrażoną przed nas sąd zapozwanemi, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem, przed nami do prawa nie stawali, przeto my sąd onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a wedle prawa, żałoby pozewney y domawiania się partis actoreae patrona, za niesłuszne w domu modlitwy, gdzie ofiara mszy świętych przy rozpamiętywaniu męki Chrystusa Pana odprawywała się, obraz Panny Przenayswiętszey wyrzuciwszy, bożnicy żydowskiey założenie, domu chwały Bożey zgwałcenie, męki Chrystusa Pana prześladowanie, zabiegaiąc temu, aby, inposterum takowe nie działy się przykłady, pomienionych żydów Abrahama Karolinskiego, Chaima, Judę y Heliasza Abramowiczów—Kożangrodeckich obywatelow, na gardło żywo spaleniem, a że do prawa nie stawali, tedy na infamią y na łapanie, przytym za expensa prawne z winami, wpisnym, pamiętnym et cum lucris nam sądowi przychodzącemi, in summa pięćset sześćdziesiąt pięć złotych na dobrach pozwanych niewiernych żydów zwysz wyrażonych, domach, kro-

mach, handlach, towarach, spławach, arędach y na innych wszelkich leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdziekolwiek będących, żałuiącym aktorom wskazuiemy, oraz pomienionych niewiernych żydów, do prawa coaequationis stosuiąc się, ex nunc za infamisów uznawszy, dla publikowania y proklamowania tey infamiey ienerała sądowego przydaiemy, publikować y proklamować nakazuiemy; a iako na poścignienie y złapanie zwysz wyrażonych niewiernych żydów, dla uczynienia nad onymi na gardłach przez mistrza exekucyi, tak y dla uczynienia za zwysz pomienioną od nas sądu wskazaną summę, na obżałowanych niewiernych żydów dobrach odprawy do urzędów ziemskich lub grodzkich powiatu Pińskiego y woiewodztwa Nowogrodzkiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra y osoby obżałowanych okazą się, a którego sobie strona użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych temu dekretowi naszemu paeny prawne, odsyłamy. A gdy dzień dwunasty tegoż msca Julii anni praesentis przypadł, tedy Piotr Zynza—ienerał sądów naszych pilnuiący, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, w izbie sądowey et in foro publico przy obecności wielu stanów różney kondycy ludzi, niewiernych żydów Zelmana Karolinskiego, Chaima, Judę y Heliasza Abrahamowiczów Kożangrodeckich obywatelów, za infamisów na gardło y na łapanie osądzonych publikował y ogłosił y ten publikacyą a loco publicationis rediens, iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głownych trybunału wielkiego xięstwa Litewskiego iest zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовск. Трибунала за 1700 г., № 329, л. 2688.

№ 158.—1700 г. Іюля 9.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Виленской синагоги, къ инфаміи и уплатѣ Станиславу Корвинъ-Круковскому долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego, msca Julii dziewiątego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w W. X. Lit. z woiewodztw, ziem y powiatow na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny obranymi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imć pana Stanisława Korwina-Krukowskiego, skarbnika Mscisławskiego, z niewiernymi żydami, starszymi kahału y synagogi Wilenskiey, Jozefem Markowiczem, Jzraelem Markowiczem, Nachimem Moyżeszowiczem, Abrahamem Samuelewiczem, Gabryelem Moyżeszowiczem, Moyżeszem Jzakowiczem z dokładem imc pana Michała Raphała Szumskiego, podstolego y podwoiewodzego Wilenskiego, za pozwem przez aktora wyniesionym do utwierdzenia dekretu sądu głownego trybunalnego w roku przeszłym tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątym, msca Augusta dwudziestego dziewiątego dnia, w Wilnie, przez aktora na całym kahale Wilenskim o nieoddanie summy piąciuset talery bitych na oblig żałuiącemu winnych, z wzdaniem na infamią otrzymanego, do wskazania na niewiernych żydach powtorney infamii, a imć pana Szumskiego, podwoiewodzego Wilenskiego, o to, iż gdy imć pan Krukowski, skarbnik Mscisławski, vigore pomienionego dekretu sądu głównego trybunalnego, za wydanym przy tym dekrecie dla uczynienia na dobrach wszelkich niewiernych żydów Wilenskich odprawy do urzędu grodzkiego Wilenskiego listem imć pana podwoiewodzego Wilenskiegó o wydanie obwieszczenia y uczynienia takowey odprawy upraszał, tedy imć pan podwoiewodzy, ochraniaiąc tych żydów y onych snadź w protectyi swoiey maiąc, a czyniąc na szko-

dę y ruinę żałobliwego aktora, takowey odprawy uczynić nie chciał y nieuczynił, zaczym do wskazania na imści podług prawa pospolitego y coaeqvationis iurium xięstwa Litewskiego paen prawnych, a do uczynienia na niewiernych żydach przez inny iakowy urząd mocney, a nieodwłoczney executij y do wskazania szkod nakładów prawnych żałobliwy aktor zapozwał. Na terminie tedy ninieyszym, wyżey na dacie wyrażonym, za przywołaniem ieneralskim stron do prawa, od aktora patron imści, za mocą prawnie sobie do tey sprawy daną, pan Stephan Fronckiewicz oczewiscie do rozprawy prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi, iako się sami przed nami do prawa niestanowili, tak ani żadney wiadomości nam sądowi y stronie swey powodowey o niestaniu swoim nie uczynili, zatym wyż rzeczony aktora patron podanego oczewisto w ręce dwoch stronie pozwu, iedną niewiernym żydom starszym kahału Wilenskiego, przy szkole żydowskiey stoiącym, a drugiey imć panu Szumskiemu, podwoiewodzemu Wilenskiemu, z kościoła oycöw Franciszkanów wychodzącemu, przez ienerała Piotra Adamowicza, przyznaniem iego oczewistym przed imć panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła sądów naszych uczynionym słusznie, prawnie dowiodszy y pilność troyga wołania na tym pozwie napisaną okazawszy, oraz y żałobę z niego ratione superius praemissorum przełożywszy, na dowod samey rzeczy pokładał y czytał przed nami sądem dekret sądu głównego trybunalnego, w roku przeszłym tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątym, msca Augusta dwudziestego dziewiątego dnia przez aktora na niewiernych żydów starszych kahału Wilenskiego o praetensie w nim wyrażone in contumatiam otrzymany, którym dekretem sąd główny trybunalny, za niestaniem pozwanych niewiernych żydów przed sobą do prawa, iako w roku zawitym na upad w rzeczy wzdawszy, winney żałuiącemu aktorowi na list obligacyny zapis summy z troiakimi zarękami y za insze praetensie w tym dekrecie wyrażone, wszytkiego summą dwa tysiące talerow bitych dwieście y dziesięc złotych polskich na niewiernych żydach y na wszelkich maiętnościach y dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdziekolwiek będących, a samych niewiernych obżałowanych żydów vigore zapisu y obowiązków w nim wyrażonych na infamią wskazał, y ex nunc podług prawa coaequationis za infamissów uznawszy, wywołać y publikować nakazał, a dla uczynienia mocney a nieodwłoczney za wskazaną sumę na dobrach niewiernych żydów executij do urzędów grodzkiego lub ziemskiego woiewodztwa Wilenskiego odesłał, iako to dostateczniey ten że dekret sądu głównego trybunalnego w sobie wyraża. Vigore którego dekretu gdy żałuiący imć pan Krukowski chcąc za wskazaną summę na dobrach pozwanych żydów uczynić executią, u imć pana Szumskiego—podwoiewodzego Wilenskiego, o uczynienie oney upraszał, tedy imć pan Szumski—podwoiewodzy Wilenski, czyniąc ad favorem niewiernych żydów y onych snadz w protectyi swoiey maiąc, executij uczynić nie chciał y nie uczynił, zaczym wzdania pozwanych niewiernych żydów, ponieważ, do prawa nie stawaią, w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym dekretu sądu głównego trybunalnego wyżey produkowanego we wszytkim nienarusznie przy mocy zachowania y utwierdzenia, przy tym wskazaney tym dekretem summy dwuch tysięcy talerow bitych, dwuchset y dziesięciu złt. pol., za expensa prawne, w tey sprawie de novo spendowane dwochset złotych, z kopami wpisnego y pamiętnego na pozwanych niewiernych żydach starszych synagogi Wilenskiey, na kamienicach y domach onych, w mieście Wilenskim będących y na inszych wszelkich maiętnościach y dobrach ich gdziekolwiek będących, leżących, ruchomych, summach pieniężnych, towarach, handlach, spławach, arendach, z wolnym onych na każdym mieyscu y każdego czasu aresztowaniem, a w niedostatku y na oso-

bach samych, a samych przerzeczonych obżałowanych żydów: Jozefa Markowicza, Izraela Markowicza, Nachima Moyżeszowicza, Abrahama Samuelewicza, Gabryela Moyżeszowicza, Moyżesza Izakowicza—starszych synagogi Wilenskiey, iako infamissów na powtorną infamią wskazania y exnunc podług prawa coaeqvationis za infamissow uznania wywołać y publikować nakazania, a dla uczynienia za wskazaną summę na wszelkich obżałowanych osob dobrach, a w niedostatku dobr y na samych osobach, z wolnym onych na każdym mieyscu łapaniem y do więzienia braniem, mocney, a nieodwłoczney, nieoglądaiąc się na żadne ni odkogo bronienie executij, nie do urzędów wdzta Wilenskiego lecz do urzędów ziemskiego lub grodzkiego woiewodztwa Trockiego, którego sobie strona użyć zechce odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A od imc pana Szumskiego—podwoiewodzego Wilenskiego patron imści pan Alexander Hordzieiewski odezwawszy się wniosł, iż imć pan podwoiewodzy Wilenski w tey sprawie niewinnym nie iest, zaczym uwolnienia imści od tey actyi affectował. A tak my sąd w tey sprawie imć pana Stanisława Korwina-Krukowskiego, bacząc to, iż pozwani niewierni żydzi Jozeph Markowicz, Izrael Markowicz, Nachim Moyżeszowicz, Abraham Samuelowicz, Gabryel Moyżeszowicz, Moyżesz Izakowicz, żydzi starsi kahału y synagogi Wilenskiey, będąć o rzecz wyżey wyrażoną zapozwanymi, przed nami do prawa nie stanowili się, przeto my sąd onych, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy, excepto imść pana Szumskiego--podwoiewodzego Wilenskiego, wzdaiemy, a zatym dekret sądu głównego trybunalnego w roku przeszłym tysiąc szesćset dziewięćdziesiąt dziewiątym, msca Augusta dwudziestego dziewtątego dnia w Wilnie przez aktora na pozwanych otrzymany, ze wszytkim wskazem w nim wyrażonym nienarusznie przy mocy zachowuiemy y utwierdzamy; przy tym wskazaney tym dekretem summy dwa tysiące talerów bitych dwieście y dziesięć złt. poł. za expensa prawne w tey sprawie de novo spendowane dwiescie złt., a z wpisnym y pamiętnym, także za lucra nam sądowi zapłaconym, wszytkiego summą dwa tysiące talerow bitych, czterysta y dwadzeście złotych polskich na pozwanych niewiernych żydach, starszych synagogi Wilenskiey, na kamienicach y domach onych w mieście Wilenskim będących y na inszych wszelkich maiętnościach y dobrach ich gdziekolwiek będących, leżących, ruchomych, summach pieniężnych, towarach, handlach, spławach, arendach, z wolnym onych na każdym mieyscu y każdego czasu aresztowaniem, a w niedostatku y na osobach samych, a samych przerzeczonych obżałowanych żydów mianowicie Jozefa Markowicza, Izraela Markowicza, Nachima Moyżeszowicza, Abrahama Samuelewicza, Gabryela Moyżeszowicza, Moyżesza Izakowicza—starszych synagogi Wilinskiey, iako infamissow na powtorną infamią, na garło y na łapanie żałuiącemu imć panu Krukowskiemu, skarbnikowi Mscisławskiemu wskazuiemy, onychże ex nunc podług prawa coaeqvationis X-a Litt-o z koroną polską za infamissów uznawszy, dla publikowania tey infamii ienerała sądowego przydaiemy, wywołać y publikować nakazuiemy; a dla uczynienia za wskazaną summę na wszelkich obżałowanych osob dobrach, a w niedostatku dobr y na samych osobach, z wolnym onych na każdym mieyscu łapaniem, do więzienia braniem y do uczynienia satisfactyi trzymaniem, mocney a nieodwłoczney, nieoglądaiąc się na żadne ni odkogo bronienie, odprawy nie do urzędów wdzwa Wilenskiego, lecz do urzędów ziemskiego lub grodzkiego woiewodztwa Trockiego, ktorego sobie strona użyć zechce y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi osoby y dobra obżałowanych pokażą się, odsyłamy imć pana Szumskiego, podwoiewodzego Wilenskiego, za zezwoleniem samey strony, od tey akcyi uwalniamy. A gdy dzień trzynasty miesiąca Julii przypadł, tedy ienerał Piotr Zynza dość

czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu w izbie sądowey et in foro publico niewiernych zydów Jozepha Markowicza, Izraela Markowicza, Nachima Moyżeszowicza, Abrahama Samuelowicza, Gabryela Moyżeszowicza, Moyżesza Izakowicza —starszych kahału y synagogi Wilenskiey za infamissów powtornych obwołał y ogłosił y te publicatią a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa iest do xiąg głownych trybunalnych zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибун. за 1700 годъ, № 329, л. 2604,

№—159 1700 г. Іюля 10.

Трибунальный декретъ, присуждающій Городецкихъ евреевъ къ смертной казни и уплатѣ Маріаннѣ Костянкѣ долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego, msca Julij dziesiątego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w wielkim xięstwie Litewskim z woiewodztw, ziem y powiatow na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imć pana Michała Ciechanowicza—starosty Drużyłowskiego y imć pana Jana Kazimierza Gintowta—woyskiego Czernihowskiego, iako opiekunow, a ieymć panny Maryanny Kościanki, iako samey aktorki, w krzywdzie ieymści własney z imć panem Andrzeiem Duninem Borkowskim—administratorem Horodeckim, o nieuczynienie sprawiedliwości y execucyi z żydow niżey pomienionych Horodeckich, całego kahału, podług listu odprawczego od sądu głownego trybunalnego do obżałowanego imci wydanego, tudziesz z niewiernemi żydami kahału miasta Horodeckiego, naprzod: Jankielem Zyszkiewiczem, Michielem Salomonowiczem, Irszem także Salomonowiczem, Irszem Morduchowiczem, Leybo Zarochowiczem, Jezefem Salomonowiczem, Misonem Haronowiczem, Morduchem Abramowiczem, Dawidem Izrychowiczem, Zorym Judowiczem, Zelą Szmoyłowiczem, Jozephem Jakubowiczem y wszytkiemi niewiernemi żydami kahału miasta Horodeckiego, za pozwem tu przed nas sąd wyniesionym, mieniąc o to: iż ieym panna Maryanna Kościanka, maiąc rzecz osądzoną dekretem sądu głównego trybunalnego w roku przeszłym tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątym, summę wskazaną cztery tysiące sto czterdzieście dwa złote, za który dług y wskaz niewierne żydzi wszyscy w tey żalobie pomienieni, co by mieli żałobliwą aktorkę ieymć pannę Maryannę Kościankę uspokoić, oddać y zapłacić, tedy miasto zapłacenia, oddania y nagrodzenia, dekret sądu głównego trybunalnego w Nowogrodku otrzymany znieważaiąc y nie chcąc być onemu posłusznemi, odpowiedź y pochwałkę na zdrowie żałuiącey ieymć panny Maryanny Koscianki przyprawić uczynili o śmierć y teraz czynić nie przestaią, nie respektuiąc na oney wygodę, że dla onych niewiernych żydów wszytkich wygody y potrzeby, dawszy summę niemało lat bez żadney prowizy czekała, tedy z imć panem administratorem Horodeckim o nieuczynienie z żydów sprawiedliwości y nieodprawienie także y niewydanie na nich według dekretu sądu głównego trybunalskiego execucyi, chcąc żałobliwi prawem czynić y paen prawnych na obżałowanym imć panu administratorze za taką folgę żydom uczynioną na ubliżenie sprawiedliwości świętey y na zniewagę dekretu sądu głównego trybunalnego w Nowogrodku ferowanego, do wskazania y przysądzenia za zniewagę y postpozycyą pomienionego dekretu przez obżałowanego administratora Horodeckiego zapozwali. Na terminie tedy ninieyszym, na dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od aktorów umocowany ichmćw, za mocą sobie do tey sprawy daną, pan Bonifacy Milewski oczewisto stawał, a pozwany imć pan Borkowski y niewierni żydzi Horodeccy przed nami do prawa nie stawali y żadney wiadomości o niestaniu swym nam sądowi

y stronie sobie przeciwney nie uczynili. Zatym tenże wyż rzeczony aktorow patron podanego y położonego obżałowanym osobom, to iest, iedną stronicę imć panu Borkowskiemu—administratorowi Horodeckiemu, w maiętności nazwaney Horodcu, w woiewodztwie Brzeskim leżącey, a drugą stronicę niewiernym żydom kahału miasta Horodeckiego, w tymże miasteczku Horodeckim będącym, przez ienerała Matheusza Zubrzyckiego pozwu, zeznaniem onego oczewistym za nieprzyięciem u xiąg grodu Brzeskiego przed wielmożnym imć panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła sądu naszego podług prawa uczynionym, słusznie prawnie dowiodszy y pilność troyga wołania strony swey na tym pozwie napisaną okazawszy y żałobę z onego o rzecz wysz pomienioną, a szerzey w nim opisaną przełożywszy, na dowod samey rzeczy pokładał przed nami sądem dekret sądu głownego trybunalskiego w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątym, msca Decembra piątego dnia, z aktoratu żałuiących z pozwanemi niewiernemi żydami w Nowogrodku in contumatiam otrzymany, którym dekretem sąd głowny trybunalny za niestaniem pozwanych żydow na upad w rzeczy wzdawszy, wszytkiego summą cztyry tysiące sto czterdzieście dwa złotych polskich na pozwanych żydach Horodeckich, całym kahale y gminie tegoż kahału y dobrach ich ruchomych, sumach pieniężnych gdzie y u kogokolwiek będących, handlach, towarach y skrzynce onych karbonowey, także żonach y dzieciach, ich samych zaś wszytkich starszych żydow Horodeckich z całym gminem tegoż kahału, za nieuczynienie dosyć dobrowolnemu listowi, obligacynemu zapisowi, podług obowiązku w tym liscie zapisie wyrażonego, na infamią wskazał, do publikowania tey infamii ienerała sądowego przydał y onych podług coaeqvationis iurium wywołać y publikować nakazał y na uczynienie mocney execucyi za summę wyż wyrażoną do administratora i. k. mci Kobrynskiego y Horodeckiego, także do urzędów ziemskiego, grodzkiego woiewodztwa Brzeskego y innych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra y summy okażą y same osoby ich poścignione będą, nie oglądaiąc sie na żadne bronienie onych, a którego sobie strona użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych y na urząd nieposłuszny dalsze peny prawne odesłał, iako to szerzey wszytka rzecz na tym dekrecie opisana y wyrażona iest. Po którego produkcie, że pozwany imć pan Borkowski—administrator Horodecki, wysz pomienionemu dekretowi sprzeciwny, a niewierni żydzi nieposłuszni, dowiodszy, w roku zawitym na upad w rzeczy tak imć pana Borkowskiego, iako y niewiernych żydów wzdania, dekretu sądu głównego trybunalnego datą w produkcie pomienionego ze wszytkim wskazem wespoł z infamią tym dekretem wskazaną y wszytkim procederem prawnym nienarusznie przy mocy zachowania y utwierdzenia, summy tym dekretem wskazaney cztyry tysiące sto czterdziescie dwa złt. pol., za zniewagę zaś wysz pomienionego dekretu przez pozwanego imć pana Borkowskiego sta kop lit., za udzielaną na zdrowie żałuiących odpowiedź y pochwałkę winy pochwałkowey pięddziesiąt kop. lit., przytym za szkody w tey sprawie noviter podięte trzechset złt. pol. na imć panu Borkowskim y na wszelkich maiętnościach y dobrach imci leżących, ruchomych, sumach pieniężnych gdziekolwiek będących, także y na wszystkich pozwanych niewiernych żydach Horodeckich, na szkole onych, także handlach, towarach, spławach, kromach, domach, na żonach, dzieciach, także na wszelkich dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdziekolwiek będących, z wolnym tych dobr na każdym mieyscu aresztowaniem, samych żydów, żon, dzieci, w domach, na drogach y gościncach, ze wszystkim braniem, do więzienia daniem y poki chcąc trzymaniem w więzieniu, a samego imć pana Borkowskiego za znieważenie y sprzeciwienie się wysz pomienionimu dekretowi na banicyą doczesną, a niewiernych żydów, iako infa-

missow na powtorną infamią, na gardło y na łapanie żałuiącym aktorom wskazania y ex nunc podług prawa coaeqvationis iurium imć pana Borkowskiego za banita doczesnego, a niewiernych żydów za powtornych infamissów uznania, proclamować y publicować nakazania, a iako na uczynienie tak nad dobrami pozwanego imć pana Borkowskiego odprawy, iako y nad wszelkiemi pozwanych niewiernych żydów dobrami, iako y samemi niewiernych żydów osobami, by y na garle przez mistrza ścięciem mocney, a nieodwłoczney exekucyi do urzędów ziemskiego lub grodzkiego woiewodztwa Brzeskiego y do innych wszelkich urzędów, gdzie się dobra y osoby pozwanych okażą, a którego sobie strona użyć zechce, z założeniem na sprzeciwnych dalszych pen prawnych odesłania dopraszał się. A tak my sąd w tey sprawie imć pana Michała Ciechanowicza—starosty Drużyłowskiego y imć pana Jana Kazimierza Gintowta—woyskiego Czernihowskiego, iako opiekunów, a ieymć panny Maryanny Kościanki iako samey aktorki, w krzywdzie ieym własney z imć panem Andrzeiem Duninem Borkowskim — administratorem Horodeckim, o nieuczynienie sprawiedliwości y exekucyi z żydow niżey pomienionych Horodeckich, całego kahału, podług listu odprawczego od sądu głownego trybunalnego do obżałowanego imści otrzymanego, tudziesz z niewiernemi żydami kahału miasta Horodeckiego, naprzod: Jankielem Zyszkiewiczem, Michielem Salomonowiczem, Irszem także Salomonowiczem, Irszem Morduchowiczem, Leybem Zarochowiczem, Jesofem Salomonowiczem, Mizanem Horonowiczem, Zorym Judowiczem, Morduchem Abramowiczem, Dawidem Izrychowiczem, Zelo Szmoyłowiczem, Jozefem Jakubowiczem y wszystkiemi niewiernemi żydami kahału miasta Horodeckiego, za pozwem o rzecz wysz pomienioną, tu przed nas sąd wyniesionym, bacząc być, iż pozwani imć pan Borkowski—administrator Horodecki y wysz pomienieni niewierni żydzi, za pokilkakrotnym ieneralskim przywoływaniem, przed nami do prawa niestawali, tak ani żadney wiadomości o nie staniu swoim nam sądowi y stronie swey przeciwney nieuczynili, przeto my sąd pozwanego imć pana Borkowskiego—administratora Horodeckiego wysz pomienionemu dekretowi sprzeciwnego, a niewiernych żydów nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy, tak imć pana Borkowskiego, iako y niewiernych żydów wzdaiemy, dekret sądu głównego trybunalnego w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątym msca Decembra piątego dnia z aktoratu żałuiących z pozwanemi niewiernemi żydami w Nowogrodku in contumacyam otrzymany, ze wszytkim wskazem, wespoł z infamią tym dekretem wskazaną y wszytkim procederem prawnym nienarusznie przy mocy zachowuiemy y utwierdzamy, summy tym dekretem wskazaney cztery tysiące sto cztyrdzieście dwa złt. pol., za zniewagę zaś wysz pomienionegó dekretu przez pozwanego imć pana Borkowskiego względem nieuczynienia według odesłania sądowego dekretu exekucyi sto kop groszy litt., za udzielaną na zdrowie żałuiących odpowiedź y pochwałkę winy pochwałkowey pięćdziesiąt kop, przy tym za szkody w tey sprawie podięte trzysta złt. pol., a z wpisnym y pamiętnym y cum lucrys, nam sądowi zapłacone, wszytkiego summą cztyry tysiące ośmset dwadzieście siedm złt. pol. na imć panu Borkowskim y na wszelkich maiętnościach y dobrach imć leżących, ruchomych, sumach pieniężnych gdziekolwiek będących, także y na wszelkich pozwanych niewiernych żydów Horodeckich, na szkole onych, także handlach, towarach, spławach, kromach, domach, na żonach, dzieciach, także na wszelkich dobrach, skrzynie onych, leżących, ruchomych, sumach pieniężnych gdziekolwiek będących, z wolnym tych dobr na każdym mieyscu aresztowaniem, samych żydow, żon, dzieci w domach, na drogach y gościncach ze wszytkim braniem, do więzienia oddaniem, a samego imć pana administratora Horodeckiego, za znieważenie y sprzeciwienie się wysz po-

mienionemu dekretowi na banicyą doczesną, a niewiernych żydów iako infamissów na pwtorną infamią, na gardło y na łapanie żałuiącym aktorom wskazuiemy y ex nunc podług prawa coaequationis iurium imć pana Borkowskiego za banita doczesnego, a niewiernych żydów za powtornych infamisów uznawamy, proclamować y publicować nakazuiemy; a iako na uczynienie tak nad dobrami pozwanego imć pana Borkowskiego odprawy, iako y nad wszelkiemi pozwanych niewiernych żydów dobrami mocną a nieodwłoczną execucyą, do urzędów ziemskiego lub grodzkiego woiewodztwa Brzeskiego y do innych wszelkich urzędów, gdzie się dobra y osoby pozwanych okażą, a którego sobie strona użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych dalsze paeny prawne, odsyłamy. A gdy dzień dwunasty msca Julii teraznieyszego roku dla obwołania y publikowania tey doczesney banicy y wieczney powtorney infamii przypadł, tedy ienerał, ustawicznie sądów naszych pilnuiący, Piotr Zynza, od nas sądu przydany, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu et in foro publico przy bytności y obecności wielu stanów rożney kondycyi ludzi, przerzeczonego imć pana Andrzeia Dunina Borkowskiego, administratora Horodeckiego, za banita doczesnego, a niewiernych żydów starszych y wszytkich kahału miasta Horodeckiego iako infamisów za powtornych infamisów obwołał, ogłosił y wszytkim do wiadomości doniosł y tę publicatią a loco publicationis rediens, iuditialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głównych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, № 329, за 1700 г., л. 2596.

№ 180.—1700 г. Іюля 10.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Виленской еврейской синагоги и всѣхъ евреевъ къ инфаміи и уплатѣ Георгію Землѣ долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego, msca Julij dziesiątego dnia.

Przed nami sędziami głownemi na trybunał w w-m x-ie Litt-m z woiewodztw, ziem y powiatow na rok teraznieyszy wysz na dacie pisany obranemi, gdy s porządku regestrowego przypadła ku sądzieniu sprawa wielmożnego imści pana Jerzego Zemły—podkomorzego Oszmianskiego, względem starszeństwa małżęskiego, a samey wielmożney ieymć pani Barbary Oborskiey Zemliney—podkomorzyney Oszmianskiey, iako aktorki z niewiernemi żydami, to iest Gabryelem Moyżeszowiczem, iako samym pryncypałem, także Jozefem y Izraelem Markowiczami, Nachimem Moyżeszowiczem, Abramem Samuelowiczem, Jachimem Markowiczem, Moyżeszem Izakowiczem y innemi starszemi, także wszytkiemi żydami synagogi Wilenskiey z samemi onemi, z żonami y dziećmi ich, z zakazem oczewisto im w ręce tu w miescie Wilnie podanym, o to: iż pryncypał y ci wszyscy żydzi pozwani, ieden za drugą osobę ręcząc imieniem swym y wszytkich żydów całego kahału, wziowszy y pożyczywszy rękodayney sumy cztyrysta talerów bitych u wielmożney ieymć pani Zemliney—podkomorzyney Oszmianskiey, tę summę wszytką spełna w roku ninieyszym tysiąc siedmsetnym tygodniem przed świętym Jerzym, to iest, dnia szesnastego Apryla, pod winami wieczney banicyi y infamii z troiakiemi zaręczkami, z wolnym siebie wszytkich lub iedną którą osobę, żon, dzieci sequestrowaniem, więzieniem, z grabieniem, aresztowaniem na kożdym mieyscu z dobrami wszytkiemi, zabieraniem, exequowaniem, do więzienia braniem, szkoły, kromow, towarów, domów pieczętowaniem, iako się ręcząc, ani wy-

mawiaiąc iedna drugą osobą opisali, niczym tego terminu nie pochibiaiąc, według obowiązków strictissime w obligu opisanych oddać y wypłacić; niżeli przepomniawszy swego obligu, gdy aktorka na terminie y po terminie tey summy upominała się, tak u Gabryela Moyżeszowicza, który primario z drugiemi ręczył się, iako y u wszytkich pozwanych requirowała, dość temu nieuczynili, nieuiścili się w paeny założone popadli, zatym do wskazania takowych paen y zarąk, o szkody, nakłady y winy prawne. Do którey sprawy za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od aktorów plenipotent pan Matheusz Broniec, za mocą prawnie sobie daną y zleconą stawał, a pozwani żydzi niestawali y żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey przeciwney nie uczynili. Zatym tenże wysz rzeczony patron partis actoreae podanego oczewisto w ręce tu w mieście Wilnie wszytkim żydom pozwanym przez ienerała sądów naszych Piotra Zynzę zakazu legitime przed wielmożnym imć panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła naszego przyznanego y terminu za nim przypadłego dowiodszy, iako też propositia żałoby wysz pisaney iterowawszy, na dowod samey rzeczy pokładał y czytał list obligacyny zapis pozwanych żydów starszych Wilenskich, którym się wszyscy iedna za drugą osobę ręcząc, według obowiązków w obligu opisanych pod paenami rigide na się założonemi y ze wszelką executią opisali, satisfactią uczynić, summę oddać; więc, iż na terminie y po terminie dotąd nieuiścili się y teraz za zapozwaniem przed sądem nie stawaią, tedy wzdania tych żydów w roku zawitym na upad w rzeczy, a według prawa y dobrowolnego listu obligacynego zapisu żydów pozwanych, za nieuczynienie onemu dosić w niewypłaceniu summy realney czterechset talerów bitych, przy samey iściznie troiakich zarąk, to iest tysiąca sześćiuset talerów bitych, a na tynfy rachuiąc dziewięciu tysięcy szesciuset złt. na pozwanych żydach y na wszelkich dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdziekolwiek będących, na domach, handlach, towarach, kromach, szynkach, z wolnym onych wszędzie kożdego czasu sequestrowaniem, zabieraniem, szkoły, kromow, domow wszytkich pieczętowaniem, aktorom przysądzenia, samych zaś żydów przerzeczonych, Gabryela Moyżeszowicza, iako samego pryncypała, także Jozefa y Izraela Markowiczow, Nachima Moyżeszowicza, Abrama Samuelewicza, Jachima Markowicza, Moyżesza Izakowicza y innych starszych wszytkich żydów synagogi Wilenskiey, samych onych, żon, dzieci, ich podług tychże obowiązków, w obligu opisanych y win założonych, na infamią, na gardło, na łapanie osądziwszy y onych łapać, więzić, exequować nakazawszy, ienerała sądowego do proclamowania tey condemnaty przydania, a iako na mocną y nieodwłoczną nad osobami, dobrami żydów starszych y wszytkich kahału Wilenskiego samych, żon, dzieci ich, tak y nad dobrami ónych przerzeczonemi wszelkiemi executią do urzędow ziemskiego grodzkiego woiewodztwa Wilenskiego y innych woiewodztw y powiatów wszytkich sądowych, których sabie strona użyć zechce, z wolnym przez samych substitutow, instigatorów, z wartą, assistentią wszelką przysposobioną, exequowaniem, nie oglądaiąc się na żadne ni odkogo bronienia, pod paenami na sprzeciwnych officialistów opisanemi odesłania, u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie, bacząc to: iż wysz pisani starsi żydzi y całego kahału Wilenskiego, będąc zakazem od wielmoż. imć pana Zemły—podkomorzego Oszmianskiego y samey ieymci iako aktorki zapozwanemi, za pokilkakrotnym ieneralskim przywoływaniem przed nami do prawa nie stawali, przeto my sąd onych iako prawa nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a według prawa y dobrowolnego listu obligacynego zapisu żydów pozwanych za nieuczynienie onemu dośić w niewypłaceniu summy realney czterechset talerow bitych przy samey is-

ciznie, troiakie zaręki tysiąc sześćset talerów bitych, na tynfy rachuiąc dziewięć tysięcy sześćset tynfow, osobliwie za szkody, nakłady trzysta złt. na pozwanych żydach y na wszelkich dobrach ich leżących, ruchomych, sumach pnżnych gdziekolwiek będących, na domach, szkołach, handlach, towarach, spławach, arędach, szynkach, z wolnym onych wszędzie tak tu w mieście, iako na ustroniu, na gościncach, na targach, iarmarkach kożdego czasu sequestrowaniem, aresztowaniem, grabieniem, zabieraniem, szkoły, kromów, domów wszytkich pieczętowaniem aktorom przysądzamy, samych zaś żydów przerzeczonych Gabryela Moyżeszowicza, iako samego pryncypała, także Jozepha y Izraela Markowiczów, Nachima Moyżeszowicza, Abrama Samuelowicza, Jachima Markowicza, Moyżesza Izakowicza y innych starszych wszytkich żydów synagogi Wilenskiey, samych onych, żon, dzieci ich podług tychże obowiązków w obligu opisanych y win założonych na infamią, na gardło, na łapanie osądziwszy y onych łapać, brać, więzić nakazawszy, ienerała sądowego do proclamowania tey condemnaty przydaiemy; a iako na mocną y nieodwłoczną nad osobami żydów starszych y wszytkich kahału Wilenskiego samych, żon, dzieci ich tak y nad dobrami onych przerzeczonemi wszelkiemi executią, do urzędu grodzkiego ziemskiego woiewodztwa Wilenskiego y innych woiewodztw y powiatów wszelkich sądowych, z wolnym przez samych substitutow instigatorów, z wartą, assistentią wszelką przysposobioną, iako strona zechce, exequowaniem, nieoglądaiąc się na żadne ni od kogo bronienie, pod paenami na sprzeciwnych officialistow opisanemi odsyłamy. Vigore którego dekretu naszego ienerał sądowy Piotr Zynza na dniu dwunastym tegoż miesiąca Juli pomienionych żydów Gabryela Moyżeszowicza, iako samego pryncypała, także Jozepha y Izraela Markowiczów, Nachima Moyżeszowicza, Abrama Samuelowicza, Jachima Markowicza, Moyżesza Izakowicza y innych starszych, także wszytkich żydów synagogi Wilenskiey samych onych, żon, dzieci ich y całego kahału żydów za infamissów przed izbą sądową et in foro publico proclamował, ogłosił y obwołał y te relatią swoię, rediens a loco publicationis, iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głownych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, за 1700 г., № 329, л. 2816.

№ 161.—1700 г. Іюля 17.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Биржанской синагоги къ инфаміи и уплатѣ братьямъ Ганамъ долга и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego, msca Julii siedmnastego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w wielkim xięstwie Litewskim z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imci pana Andrzeia—Inflanskiego, imć pana Jana Andrzeia—Upitskiego—podstolich Hanow, z niewiernymi żydami Izraelem y Irszą Moyżeszowiczami, nigdzie osiadłości swey w koronie Polskiey y wielkim xięstwie Litewskim niemaiącymi, także całą synagogą kahału Birżanskiego, względem do wszelkich rad y bożnicy swey przypuszczenia, za pozwem przez aktorów wyniesionym, do utwierdzenia dekretu sądów marszałkowskich W-o X-a Litt-o w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt siodmego po szczęsliwey denominacyi naiasnieyszego króla imci, na obżałowanych żydów w Warszawie ferowanego, do uczynienia podług onego skutecznej iustificacyi, do wskazania mocney a nieodwłoczney na dobrach obżałowanych żydów ruchomych, towarach, handlach, spławach, summach pieniężnych, gdzie y u kogokolwiek będących exekucyi, o szkody, nakłady y o inne pretensie w pozwie szerzey wyrażone zapozwali. Na terminie tedy ninieyszym

zwysz na dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od aktorów patron ichmw, za mocą prawną sobie do tey sprawy daną, pan Jerzy Woytkiewicz oczewisto stawał, a pozwani żydzi, iako sami do prawa nie stawali, tak y żadney wiadomości nam sądowi y stronie swey przeciwney o niestaniu swoim nie uczynili. Zatym wysz rzeczony aktorów patron podanych y położonych na szkole abo bożnicy żydów Biržanskich y u drzwi bożnicy żydów Pompianskich, w powiecie Upitskim leżących y na drugich mieyscach przez ienerała Jana Konopielkiewicza czterech stronic pozwu, zeznaniem onego oczewistym u xiąg grodu Wiłkomierskiego uczynionym, słusznie prawnie dowiodszy y extraktem z onych w roku tysiąc siedmsetnym, msca Aprila dwudziestego czwartego dnia wydanym y pilność troyga wołania strony swey na tym pozwie napisaną okazawszy y żałobę o pretensie szerzey w dekrecie sądów marszałkowskich W-o X-a Litt-o wyrażone przełożywszy, na dowod samey rzeczy produkował dekret tychże sądów marszałkowskich, pod datą roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt siodmego, w Warszawie z aktoratu żałuiących z obżałowanymi niewiernymi żydami o nieprzyznanie listu zapisu kwitacyinego teraznieyszym ichmć pp. aktorom iako opiekunom imć pana Karola z Nozetycz Karlinga—komendanta zamku Biržanskiego, kwituiąc z pretensyi skarbowey danego, tudziesz o nieoddanie pięciu talerów bitych, na oblig winnych w Warszawie ferowany. Ktorym dekretem sąd marszałkowski za niestaniem pozwanych żydów do prawa w roku zawitym na upad w rzeczy wzdawszy, onychże na wieczną banicią wskazawszy, dla uczynienia mocney, a nieodwłoczney exekucyi, do urzędów tak korony polskiey, iako y W-o X-a Litt-o tych woiewodztw y powiatow, pod którémi dobra pozwanych okazać y same osoby poścignione być mogły odesłał, iako to szerzey y dostateczniey wszytka rzecz w tym że dekrecie opisana y wyrażona iest; po którego produkowaniu wzdania pozwanych niewiernych żydów, iako prawa nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym pomienionego dekretu sądów marszałkowskich w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt siodmym, w Warszawie ferowanego, wespoł kwitacią z listem na przyznanie y z pilnością in toto utwierdzenia, za nieprzyznaniem zaś tey kwitacyi zaręki założoney dziesięć tysięcy złt., także na kartę winnych pięciu talerów bitych, z expensami noviter w tey sprawie errogowanemi, na obżałowanych niewiernych żydach y na wszelkich dobrach, domach, rzeczach ruchomych, summach, towarach, handlach, spławach, pieniężnych, gdzie y u kogokólwiek będących, a w niedostatku dobr y na samych osobach, a samych przerzeczonych żydów, iako wiecznych banitów, na infamią wskazania, onychże podług prawa coaequationis iurium ex nunc za infamissów uznania, a dla publikowania tey infamii ienerała sądowego przydania, a dla uczynienia skuteczney exekucyi za summę wskazaną na dobrach wszelkich, domach, towarach, handlach, spławach, rzeczach ruchomych, sumach pieniężnych gdzie y u kogokolwiek będących, z wolnym onych aresztowaniem y grabieniem, urzędów ziemskiego lub grodzkiego tych woiewodztw y powiatow, pod którémi się dobra pozwanych okazać y same osoby poścignione być mogą, odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie ichmw panów Krzysztofa Andrzeia—Inflanskiego, Jana Andrzeia—Upitskiego—podstolich Hanow, bacząc to, iż pozwani żydzi Izrael y Irsz Moyżeszowiczowie y wszyscy starsi synagogi kahału Biržanskiego, będąc o rzecz wyżey wyrażoną zapozwanemi, za pokilkakrotnym przywołaniem przed nami do prawa nie stawali, przeto my sąd onych iako prawa nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a wedle prawa y domawiania aktorów patrona, dekret sądów marszałkowskich w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt siodmym w Warszawie, z aktoratu żałuiących z obżałowanymi niewiernymi żydami fero-

wany, ze wszytką wyrażoną w nim rzeczą, z banicyą wieczną, także wespoł z kwitacią, z listem na przyznanie y z pilnością nienarusznie przy mocy in toto zachowuiemy y utwierdzamy, za nieprzyznanie zaś kwitacyi zaręki założoney dziesięć tysięcy złt., przytym za expensa noviter w tey sprawie spendowane złt. trzysta, także nieoddanych, na kartę winnych pięciu talerow bitych, z wpisnym pamiętnym, cum lucris na sądowi danym, wszytkiego summą złt. dziesięć tysięcy trzysta trzydzieście dwa y groszy piętnaście na obżałowanych osobach y na wszelkich dobrach onych, domach, towarach, handlach, spławach, rzeczach ruchomych, summach pieniężnych, gdzie y u kogokolwiek będących, a w niedostatku dobr y na samych osobach, z wolnym onych wszędy aresztowaniem, grabieniem, łapaniem, a samych przerzeczonych niewiernych żydów, iako wiecznych banitów na infamią wskazuiemy, onych że podług prawa coaequationis iurium w. x. Lit. ex nunc za infamissów uznawszy, dla publikowania tey infamyi ienerała sądowego przydaiemy, a za summę wysz wyrażoną, dekretem naszym przysądzoną, na odprawę skuteczną do urzędów ziemskiego lub grodzkiego wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra onych okazać się mogą, a którego z ichmw sobie użyć strona zechce, założywsyy na sprzeciwnych dekretowi naszemu dalsze paeny prawne odsyłamy. A gdy dzień dwudziesty pierwszy miesiąca Julii anni praesentis do publikowania tey infamy przypadł, tedy ienerał Piotr Zynza, sądów naszych pilnuiący, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu w izbie sądowey et in foro publico, przy obecnosci wielu różnych condycyi ludzi, pomienionych żydów Izraela y Irszę Moyżeszowiczów y całą synagogę kahału Birżanskiego za infamissów obwołał, ogłosił y publikował y tę publikatę swą a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa iest do xiąg głownych trybunalnych w. x. L. zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала за 1700 г., № 330, л. 196.

№ 162.—1700 г. Іюля 28.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Новгородской синагоги, къ смертной казни и уплатѣ долгу и пени Самуилу Ренчинскому.

Roku tysiącznego siedmsetnego, miesąca Julii dwudziestego osmego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w W. X. Lit. z woiewodztw, ziem y powiatow na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny obranymi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imć pana Samuela Renczynskiego z niewiernymi żydami Szymanem Morduchaiewiczem, Wulfem Bienaminowiczem, Wigderem Peysachowiczem, Ablem Moyżeszowiczem Mowszą Izraelewiczem, Anszelem Ickowiczem, Ickiem Michałowiczem, Ianchelem Naftalewiczem, Leybo Ickowiczem, starszymi żydami szkoły y całą synagogą Nowogrodzką, za pozwem przez aktora po pozwanych tu przed nas sąd wyniesionym, mieniąc o sprzeciwieństwo dekretowi sądu głownego trybunalnego w roku przeszłym tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątym, miesąca Maia trzynastego dnia z aktoratu żałuiącego imć pana Renczynskiego z obżałowanemi niewiernemi żydami, całą synagogą Nowogrodzką o rzecz w nim wyrażoną ferowanemu, w niepostąpieniu na dobrach swoich wszelkich urzędowi ziezdżaiącemu czynić exekucyi, za wskaz summy dziesięć tysięcy sto pięddziesiąt złotych pol. w tym dekrecie poslednieyszym wyrażony, zatym do utwierdzenia dekretów sądu głównego trybunalnego pierwszych y poślednieyszego, datami w nich wyrażonych, z poiazdami urzędowemi y wszytkim procederem prawnym w tey śprawie zaszłym, przez żałuiącego aktora na obżałowanych otrzymanych, do wskazania na obżałowanych za sprzeciwienstwo powtorney infamiey y szkod nakładów prawnych noviter na złotych sześćset spendowanych, pozwem, w którym wszytka rzecz dostatecznie opisana iest, aktor obżałowanych zapozwał. Na

terminie tedy ninieyszym, zwysz na dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od imć pana Renczynskiego patron iegomości za mocą listowną prawną, iemu do tey sprawy daną y zleconą, pan Bonifacy Milewski oczewisto stawał, a pozwane osoby wszyscy, iako się sami przed nami do prawa nie stanowili, tak ani żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey nie uczynili. Zatym wysz rzeczony aktora patron podanego y położonego po obżałowanych osob na szkole onych Nowogrodzkiey przez ienerała i. k. msci Jana Koreckiego pozwu, zeznaiem onego oczewistym u xiąg grodu Nowogrodzkiego uczynionym y extraktem z tych xiąg pod datą roku teraznieyszego tysiąc siedmsetnego mca Apryla dziewiętnastego dnia wydanym, słusznie prawnie dowiodszy y żałobę z niego o rzecz wysz wyrażoną, a szerzey w tym pozwie opisaną przełożywszy, na dalszy dowod pokładał y czytał przed nami sądem dekreta sądu głównego trybunalnego datami w nich wyrażone, przez aktora na obżałowanych otrzymane, któremi to dekretami, a mianowicie poślednieyszym obżałowane osoby na infamią wzdani y pewny wskaz w tym dekrecie wyrażonym uczyniony iest; po którym to takowym dekrecie, gdy żałuiący aktor, sprawuiąc się podług prawa dla uczynienia exekucyi za wskazaną temi dekretami summę na szkole, towarach y handlach obżałowanych osob, w mieście i. k. msci Nowogrodku będącey, urząd grodzki Kowienski sprowadził, tedy niewierni żydzi iawnie, widomie sprzeciwiaiąc się dekretom trybunalskim mocno exekucyi przez Abrama Szachnowicza—szkolnika swego, czynić bronili y nie postąpili. Na dowod czego list poieżdży imć pana Medekszy—pisarza grodzkiego Kowienskiego, pod datą w nim inserowaną wydany, pokładaiąc y iawnego prawu y pomienionym dekretom sądu głownego trybunalnego sprzeciwienstwa documentaliter dowiodszy, wzdania pozwanych osob, ponieważ do prawa nie stawaią, w roku zawitym na upad w rzeczy, dekretów sądu głównego trybunalnego pod datami w nich wyrażonych przez żałuiącego aktora na obżałowanych niewiernych żydach otrzymanych, wespoł z banicyą wieczną i infamią, tudzież poiazdami urzędowemi y wszystkiego w tey sprawie uroszczonego procederu prawnego nienaruszenie utwierdzenia y przy mocy zachowania, summy temi dekretami, a mianowicie poślednieyszym trybunalskim wskazaney dziesięciu tysięcy sta pięciudziesiąt złotych, tudziesz za szkody, nakłady prawne, noviter w tey sprawie poniesione, złotych sześciuset na niewiernych żydach srarszych synagogi Nowogrodzkiey, handlach, domach, kromach, towarach, szynkach, zastawach, arędach, spławach y na szkole onych murowaney w mieście Nowogrodku, na Żydowskiey ulicy stoiącey, placach y domach do niey należących, z wolnym tey szkoły pieczętowaniem y dobr onych wszelkich aresztowaniem y na inszych wszelkich dobrach onych, gdziekolwiek będących, a w niedostatku dobr y na samych osobach, z wolnym na każdym mieyscu za poścignieniem onych do więzienia braniem, a samych pozwanych niewiernych żydów, to iest, Szymona Morduchaiewica, Wulfa Beniaminowicza, Wigdera Peysachowicza, Abla Moyżeszowicza, Mowsze Izraelewicza, Anszela Ickowicza, Icka Michałowicza, Ienchela Nawtelewicza, Leybę Ickowicza—starszych szkoły Nowogrodzkiey, za iawne prawu pospolitemu y pomienionym dekretom sądu głównego trybunalnego sprzeciwienstwo, iako iuż infamissów na powtorną infamią, na gardło y na łapanie żałuiącemu imć panu Ręczynskiemu wskazania y ex nunc, podług prawa coaequationis iurium, za powtornych infamissów uznania y dla publikowania tey infamii ienerała sądowego przydania, wywołać y prokłamować nakazania, a iako dla uczynienia za wskazaną tymi dekretami y teraznieyszym sądu naszego summę na szkole y handlach wszelkich pomienionych żydów w mieście Nowogrodku y kędyż kolwiek będących, mocney a nie odwłoczney, nieoglądaiąc się na żadne niodko-

go bronienie, gleyta, rescrypta, protekcye pańskie, ani ceduły, odprawy tak za poścignieniem y złapaniem onych, dla uczynienia na gardłach onych przez mistrza execucyi dó iaśnie wielmożnego imć pana woiewody Nowogrodzkiego, ichmśćw panów pułkowników, rotmistrzów, tudzież urzędów ziemskich, grodzkich Nowogrodzkich, z ruszeniem całego woiewodztwa Nowogrodzkiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod którenmi dobra onych być okażą sie y osoby ich poścignione y złapane będą, a którego sobie z nich strona użyć zechce, z założeniem na sprzeciwnych paen prawnych, odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imć pana Samuela Ręczynskiego z niewiernymi żydami: Szymanem Morduchaiewiczem, Wulfem Beniaminowiczem, Wigderem Peysachowiczem, Ablem Moyżeszowiczem, Mowszą Izraelewiczem, Anszelem Ickowiczem, Ickiem Michałowiczem, Ianchelem Naftelewiczem, Leybą Ickiewiczem—starszymi żydami szkoły y całą synagogą Nowogrodzka, za pozwem o rzecz wyżey w naratywie wyrażoną wyniesionym, bacząc to, iż obżałowane osoby będąc prawnie zapozwanemi, przed nami do prawa nie stanowili się, przeto my sąd onych iako prawa nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a wedle prawa, żałoby pozewney y domawiania strony powodowey patrona dekreta sądu głownego trybunalnego pod datami w nich wyrażone przez żałuiącego aktora na obżałowanych niewiernych żydach synagogi Nowogrodzkiey otrzymane, wespoł z banicyą wieczną y infamią, tudziesz poiazdami urzędowemi y wszytkim w tey sprawie uroszczonym procederem prawnym nienarusznie utwierdzamy y przy mocy zachowuiemy, summę temi dekretami, a mianowicie poślednieyszym trybunalskim wskazaną dziesięć tysięcy sto pięidziesiąt złotych polskich, tudziesz za szkody, nakłady prawne, noviter w tey sprawie poniesione, złotych sześćset, a z wpisnym y pamiętnym et cum lucris nam sądowi danym, wsytkiego summą dziesięć tysięcy siedmset sześćdziesiąt złot. pol. na niewiernych żydach starszych synagogi Nowogrodzkiey, handlach, domach, kromach, towarach, szynkach, zastawach, arędach, spławach y na szkole onych murowaney w mieście Nowogrudku, na Żydowskiey ulicy będącey, placach y domach do niey należących, z wolnym tey szkoły zapieczętowaniem y dobr onych wszelkich na każdym mięyscu aresztowaniem y na innych wszelkich dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdzie y u kogokolwiek będących, a w niedostatku dobr y na samych osobach, z wolnym onych na każdym mieyscu poścignowszy do więzienia braniem, a samych pozwanych niewiernych żydów, to iest Symona Morduchaiewicza, Wulfa Beniaminowicza, Wigdera Peysachowicza, Abla Moyżeszowicza, Mowszę Izraelewicza, Anszela Ickowicza, Icka Michałowicza, Jenchela Naftelewicza, Leybę Ickowicza—starszych żydów szkoły Nowogrodzkiey, za iawne prawu pospolitemu y pomienionym dekretom trybunalskim sprzeciwienstwo, które się z listu poieżdżego urzędowego ewidenter pokazało, iako iuż infamissów na powtorną infamią, na gardło y na łapanie żałuiącemu imć panu Renczynskiemu wskazuiemy y ex nunc, podług prawa coaequationis iurium, za powtornych infamissów uznawszy y dla publikowania tey infamyi powtorney ienerała sądowego przydaiemy, wywołać y proklamować nakazuiemy, a iako dla uczynienia za wskazaną tymi dekretami y teraznieyszym sądu naszego summę na szkole, handlach, y towarach wszelkich pomienionych żydów w miescie Nowogrodku y kędyżkolwiek będących moccney a nieodwłoczney, nie oglądaiąc się na żadne ni od kogo bronienie, gleyta, rescripta, protekcie pańskie, ani ceduły, odprawy, tak na poścignienie y złapanie onych, dla uczynienia na gardłach onych przez mistrza exekucyi do iaśnię wielmożnego imć pana woiewody Nowogrodzkiego, ichmscw panów pułkowników, rotmistrzów, tudzież urzędów ziemskich, grodzkich No-

wogrodzkich, z ruszeniem całego wdztwa Nowogrodzkiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pód któremi dobra onych być okażą się y osoby ich poscignione y złapane będą, a którego sobie z nich strona użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych dalszych paen prawnych odsyłamy. A gdy dzień trzydziesty pierwszy miesiąca Julii przypadł, tedy ienerał, sądów naszych pilnuiący, Piotr Zynza, dość czyniąc prawu y dekretowi sądu naszego, niewiernych żydów Szymona Morduchaiewicza, Wulfa Beniaminowicza, Wigdera Peysachowicza, Abla Moyżeszowicza, Mowszę Izraelewicza, Anszela Ickiewicza, Icka Michałowicza, Jencheła Naftelewicza, Leybę Ickiewicza—starszych żydów szkoły y całey synagogi Nowogrodzkiey, przy bytności y obecności wielu stanów różney condycyi ludzi za powtornych infamisów, na gardło, na łapanie osądzonych w izbie sądowey et in foro publico obwołał, prokłamował y każdemu do wiadomości doniosł y tę publikacyą, a loco publicationis rediens, iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głownych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовск. Трибунала за 1700 г., № 330, л. 456.

№ 168.—1700 г. Августа 7.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Брестскаго, Городненскаго, Пинскаго, Виленскаго и Слуцкаго кагала къ инфаміи и уплатѣ Францу Мосевичу долгу и пени.

Roku tysiącznego siedmsetnego, msca Awgusta siodmego dnia.

Przed nami sędziami głownemi na trybunał w w-m x-ie Lit-m z woiewodztw, ziem y powiatow na rok teraznieyszy tysiączny siedmsetny obranymi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imci pana Franciszka Mosiewicza—chorążego Lidzkiego, z niewiernymi Jakubem Hirszonowiczem y Salomonem Chalimowiczem—Brzeskimi, Markiem Bernatowiczem, Berkiem Szmerłowiczem, Grodzienskiemi, Moyżeszem Dawidowiczem, Łachmanem Saiewiczem—Pinskiemi, Aronem Zelikiem Izakowiczem, Możeszem Abramowiczem Wilenskiemi, Moyżeszem Jożefowiczem, Moyżeszem Hirszonowiczem — Słudzkiemi starszymi y wszytkiemi do tych kahałów należącemi żydami, za pozwem wyniesionym do listu zapisu in solidum danego, o nieoddanie y niewypłacenie summy pięniędzy dziesięciu tysięcy złotych monetą talarową srebrną, rachuiąc talar bity po złotych sześciu, przytym o troiakie zaręki, szkody, nakłady y winy prawne y inne pretensie dostateezniey w pozwie wyniesionym wyrażone. Na terminie tedy ninieyszym, wyż na dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od aktora umocowany imć za mocą prawną do tey sprawy sobie daną, pan Stefan Frąckiewicz oczewisto stawał, a pozwani niewierni żydzi iako sami przed nami do prawa nie stawali, tak ani żadney wiadomośći o niestaniu swym nam sądowi y stronie swey przeciwney nie uczynili. Zatym wyż rzeczony aktora patron podanych oczewisto w ręce ze szkoły Wilenskiey idącym piąciu stronic iedney Brzeskim, drugiey Grodzienskim, trzeciey Pinskim, czwartey Wilenskim, piątey Słudzkim żydom starszym synagog wyżey mianowanych, przez ienerała i. k. mci Piotra Adamowicza pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imć p. pisarzem ziemskim Wilenskim y koła sądów naszych uczynionym słusznie, prawnie dowiodszy, także pilność troyga wołania na tym pozwie napisaną okazawszy y żałobę z niego o rzecz wyżey mienioną, a szyrzey w tym pozwie opisaną przełożywszy, na dowod samey rzeczy pokładał y czytał przed nami sądem list obligacyiny zapis od niewiernyeh pozwanych żydów żałuiącemu aktorowi na dziesięć tysięcy złotych polskich, pod datą w nim wyrażoną dany, z którego wszytkie obowiązki wyczytawszy y tymże samym nieoswobodzonym zapisem nieoddaney sum-

my dowiodszy, wzdania pozwanych niewiernych żydów, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym summy na list zapis winno ostałey wespół z troiakiemi zarękami cztyrdziestu tysięcy złotych polskich, za szkody, nakłady prawne w tey sprawie podięte dwóchset złotych na obżałowanych niewiernych żydach y na dobrach onych, szkołach, kramach, kamienicach, domach, handlach, towarach, spławach y na inszych wszelkich dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdziekolwiek będących, z wolnym onych aresztowaniem, a samych pozwanych niewiernych żydów według onychże listu, obligacyinego zapisu, na infamią żałuiącemu imć panu chorążemu Lidzkiemu wskazania y ex nunc za infamissów uznania, a na odprawę za summę wyż—mienioną do urzędów ziemskich lub grodzkich tych woiewodztw y powiatów pod któremi dobra obżałowanych niewiernych żydów okażą się, a którego sobie strona użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych dalsze peny prawny odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie wielmożnego imci pana Franciszka Mosiewicza—chorążego powiatu Lidzkiego z niewiernemi Jakubem Hirszonowiczem y Salomonem Chalimowiczem—Brzeskimi, Markiem Bernatowiczem, Berkiem Szmerłowiczem—Grodzienskiemi, Moyżeszem Dawidowiczem, Łachmanem Saiewiczem—Pinskiemi, Aronem Zielikiem Izakowiczem, Moyżeszem Abramowiczem—Wilenskiemi, Moyżeszem Jozefowiczem, Moyżeszem Hirszonowiczem—Słudzkiemi, starszymi kahałow wyżey pomienionych y wszytkiemi do tychże kahałów należącemi żydami, za pozwem o rzecz wyżey wyrażoną wyniesionym, bacząc to iż pozwani niewierni żydzi będąc pozwanemi przed nami do prawa nie stawali, ani żadney wiadomości o niestaniu swym nam sądowi y stronie swey przeciwney nie uczynili, przeto my sąd onych, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a wedle prawa, żałoby y domawiania patrona aktora summy na list obligacyiny zapis winno ostałey wespoł z troiakiemi zarękami cztyrdziescie tysięcy złotych polskich, za szkody, nakłady prawne w tey sprawie podięte dwieście złotych z dwoma kopami wpisnego, pamiętnego y cum lucris nam danym, wszytkiego summą cztyrdzieście tysięcy dwieście dziesięć złotych polskich na pozwanych niewiernych żydach y na dobrach onych, to iest kamienicach, domach, szkołach, kramach, handlach, towarach, spławach z wolnym onych aresztowaniem y na inszych wszelkich dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdziekolwiek będących, a w niedostatku dobr y na samych osobach onych, a samych zaś pozwanych żydów według dobrowolnego zapisu, wyżey pomienionego, na infamią żałuiącemu imci panu chorążemu Lidzkiemu wskazuiemy y ex nunc, według prawa za infamissów uznawszy, dla publikowania tey infamii ienerała sądów naszych pilnuiącego przydaiemy, a na odprawę za summę wyż mienioną od nas sądu wskazaną do urzędów ziemskich lub grodzkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra obżałowanych okażą się y same osoby poścignione być mogą, którego sobie strona z ichmć panów urzędników użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych temu dekretowi naszemu dalsze peny prawne odsyłamy. A gdy dzień dziewiąty tegoż msca Awgusta, roku teraznieyszego przypadł, tedy ienerał sądow naszych pilnuiący Piotr Zynza, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, przerzeczonych pozwanych niewiernych żydów, to iest Jakuba Hirszonowicza, Salomona Chalimowicza, Marka Bernatowicza, Berka Szmerłowicza, Moyżesza Dawidowicza, Łachmana Saiewicza, Arona Zelika Izakowicza, Moyżesza Abramowicza, Moyżesza Jozefowicza, Moyżesza Hirszonowicza — żydów starszych kahałów Brzeskiego, Grodzienskiego, Pinskiego, Wilenskiego y Słuckiego y wszytkich żydów do tych kahałów należących, za infamissow w izbie sądowey et in foro publico ogłosił, obwo-

łał y publikował y tę publikatią swą, a loco publicationis rediens, iudicialiter zeznał. Ktora sprawa do xiąg głównych trybunalnych w-o x-a Litewskiego iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, за 1700 годъ, № 330, л. 1026.

№ 184—1700 г. Августа 9.

Ремиссiйный декретъ главнаго литовскаго трибунала по жалобѣ Полоцкихъ iезуитовъ на Полоцкихъ евреевъ за истязанiе и умерщвленiе ими христiанской женщины.

Roku tysiącznego siedmsetnego, m-sca Augusta dziewiątego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w W-m Xi-ie Litt-m z woiewodztw, ziem y powiatow na rok teraznieyszy tysiączny siedmsetny obranymi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa w Bogu wielebnego imć xiędza Mikołaia Zewely—societatis Jesu rektora y wszytkich ichmcw xięży iezuitów kollegium Połockiego, z niewiernemi żydami kahału Połockiego Nachmanem Moyżeszowiczem, żoną y synem iego Mowszą Nachmanowiczem, iako samemi pryncypałami, tudziesz y pomocnikami ich żydami Połockiemi im wiadomemi y znaiomemi y wszytkiemi żydami starszemi szkoły y synagogi Połockiey, iako w spolney radzie z sobą będącemi, mianowicie Izakiem Jozefowiczem, Meierem Jakubowiczem, Aronem Beniaszewiczem, Jozefem Hercowiczem, Sapsaiem Lewkowiczem, Ickiem Abramowiczem, Hercem Zewelewiczem, Leybą Nachimowiczem—starszemi kahału Połockiego, za daniem sprawy, informacyi y wiadomości od utsciwego Alexieia Daniewskiego—mieszczanina iuryzdyki Jakimanskiey, w woiewodztwie Połockim do collegium Połockiego należącego y żony iego Anny, iako aktorow, do windykowania krwie córki ich od żydów zamordowaney, dowodząc y dochodząc onym podług prawa sprawiedliwości, za apellacią od dekretu urzędu grodzkiego Połockiego w roku teraznieyszym tysiąc siedymsetnym, msca Marca dwunastego dnia, z oczewistey kontrowersy między aktorami a pozwanemi żydami ferowanego, przez tychże żałuiących ichmościów xieżą iezuitow Połockich tu przed nasz sąd głowny trybunalny uroszczona, w tym, że urząd grodzki Połocki, za żałobą ichmcw xięży iezuitów Połockich mieniąc o to: iż obżałowani żydzi, będąc zawsze chrześcianstwu nieprzyiazni i krwi onych, według swey konfessyi, pragnącemi y bez niey obeyść sie niemogącemi, upatrzywszy porę sobie pomyślną, a maiąc od niemałego czasu na posługach swoich domowych niewiastę chrezsciankę na imie Maryne Daniewską Achwanowiczową —mieszczankę Jakimanską, iuryzdyki collegium Połockiego, corkę wysz pomienionego mieszczanina, nie z żadney sobie przez nią daney przyczyny, ale szczegulnie z nienawiści y z zawziętości przeciw chrześcianom y z pragnienia krwi chrześcianskiey te pomienioną Maryne Daniewską— białogłowę ciężarną y bliską rozwiązania będącą, w roku tysiąc sześcset dziewiędziesiąt siodmym, msca Marca dwudziestego trzeciego dnia, w nocy, nic nie respektuiąc na boiaźń Bożą y surowość pen prawa pospolitego, podczas interregnum iawny popełniaiąc exces, w mieście Połockim, w domu swym obżałowani żydzi zwabiwszy czyli zaprowadziwszy przez iakiś sposob do łazni żydowskiey, okrutnie zamordowali, zamęczyli, wiele ran różnych na ciele iako to na osobliwey relacyi wyrażono iest, po kłótych, porzniętych, mianowicie w skroniach nakształt obuchowego razu zadawszy, gardziel, twarz nożami porznowszy, w ręku y palcach, także w nogach niżey kolan, w goleniach żyły, sustawy, lancetami, szydłami pokłóli y porzneli, piersi przerznowszy krew wypuścili, żołądek przebiwszy, szyię chustką we trzy węzły zawiązali,

że ledwie po śmierci rozwiązać mogli, snać dusili y zamordowali, ciało w łazni utaili byli y obmyte trzymali, chcąc znać kędyś zachować, a potym za postrzeżeniem y znalezieniem przez ludzie chrześcianskich, żadnego w tym wywodu nie dali, ale zaraz sami żydzi pryncypales strwożywszy, chronić się, uciekać poczeli, których potym gdy urzędowi grodzkiemu Połockiemu w dyspozycią podano, obżałowani żydzi, starsi szkoły Połockiey, przez zapis swoy podług prawa sprawiony u wielmożnego imć pana Zaby—podwoiewodzego Połockiego, na parękę wzieli y wszędy do prawa stawić obiecali, iako o tym zapis ich opiewa, a potym chcąc tego uyść y łatwo uwolnić się, sine scitu protestantow y delatorów, zniosszy się z imć panem Adamem Skiporem—instigatorem kapturowym Połockim, skorumpowawszy sprawę z sobą, obżałowani żydzi pryncypales, w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt siódmym dnia cztyrnastego Septembra, na sądach kapturowych Połockich wpisali dekret iakiś zmowny, chcąc zatłumić krew chrzescianską, formowali, inquizycie wywodzili, a potym w dekret nie wpisali y ieszcze tłumiąc tę sprawę, niesłusznie bez delatorów, bez przypozwu, waryacyami różnemi niesłusznemi dekret napełnili y remissę tey sprawie do grodu Połockiego, nad wyrazne constitucie y confederacie seymowe, ktura sprawa sądowi kapturowemu sądzić należała, uczynili, ku wielkiey krzywdzie y ubliżeniu sprawiedliwości świętey, zatym kryminał y uczynek podczas interregnum stały, według prawa y constituciey seymowey, także według zapisu od obżałowanych żydów starszych szkoły żydowskiey Połockiey do stawienia pryncypałów według obowiązków, oraz zaręki y paeny kryminalne ichmć panowie urzędnicy, dekret swoy feruiąc, niesłusznie, mimo dowody prawne y inquizycią odprawioną, inaczey, nie tak, iako się pokazywało po obżałowanych żydach, przysięgę tymże niewiernym żydom nakazali, a po przysiędze wszytkich pozwanych żydów uwolnili; zatym do zniesienia y skassowania tego urzędu grodzkiego Połockiego dekretu, o szkody, nakłady y winy prawne. Do którey sprawy na dniu ninieyszym wyżey na dacie pisanym, za przywołaniem ieneralskim stron do prawa, od ichmcw xięży iezuitów umocowany ichmw, za mocą prawnie sobie do tey sprawy daną, pan Alexander Hordzieiewski—mieczny Wilenski oczewisto do rozprawy stawaiąc, terminu tey sprawie dekretem urzędu grodzkiego Połockiego, z apellacyi przypadłego, słusznie, prawnie dowiodszy, żałobę pryncypałów swoich z onego przeczytawszy, gdy do dalszey controwersyi swoiey idąc, pretensiey ichmcw xięży iezuitow Połockich do niewiernych żydów także Połockich maiącey y nieprawności pomienionemu dekretowi urzędu Połockiego dowodzić chciał, na on czas od obżałowanych żydów, nieprzypuszczaiąc tey sprawy do dalszego produktu prawnego, przydania onym patronów dopraszano się. W ktorey sprawie my sąd nie czyniąc na tenczas żadnego rozsądku, za potrzebowaniem od żydów Połockich przydania patronów, których to panów Jana Frąckiewicza y Michała Bohdanowicza onym przydawszy, tę sprawę dla przyięcia miedzy stronami, którym obrony prawne wcale zachowuiemy, skuteczney rozprawy bez dylacyi do dalszego terminu prawnego odkładamy. Po takowym zaś sądu naszego dekrecie, gdy ta sprawa dla wielu innych spraw w regestrach sądów naszych będących wołana nie była, y za nastąpieniem czasu per constitutionem seymu blizko przeszłego, roku tysiac sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątego, dla spraw remissyinych przyczynionego, przy limitowaniu się innych spraw na dniu dwudziestym osmym miesiąca Augusta takoż przywołana być nie mogła, my sąd, per generalem causarum limitationem, tę sprawę dla przyięcia miedzy stronami, którym obrony prawne wcale zachowuiemy, skuteczney rozprawy przed nasz że sąd do Minska, na początek w termin sądzenia spraw woiewodztwa Nowogrodzkiego, po trzecim wołaniu nazaiutrz, bez dylacyi y

krom przypozwu, tylko za tym dekretem naszym roku zawitym odłożylismy y odkładamy. Ktora sprawa do xiąg głownych trybunalnych w-o x-a Litt-o iest zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовскаго Трибунала за 1700 г., № 333, л. 1084.

№ 165.—1700 г. Августа 14.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Бѣлорусскихъ синагогъ къ инфаміи и уплатѣ Оршанскому доминиканскому монастырю долгу и пени.

Roku panskieg otysiącznego siedmsetnego, miesiąca Augusta cztyrnastego dnia.

Przed nami sędziami głownemi na trybunał w wielkim xięstwie Litewskim z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiączny siedmsetny obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu naszemu przypadła sprawa w Bogu wielebnego imć xiędza Kazimierza Wierzbowskiego—przeora konwentu na tenczas Orszanskiego, zakonu kaznodzieyskiego y wszytkich xięży dominikanów tegoż conwentu Orszanskiego, z niewiernemi żydami starszymi, iako to: Szaią Iliaszewiczem—szkoły Smolenskiey, Leybą Zelmanowiczem—szkoły Mohilewskiey, Leybą Zelmanowiczem - szkoły Bychowskiey, Abramem Markiewiczem—szkoły Szkłowskiey, Helaszem Ickiewiczem, Chaymem Szłomowiczem—Jakobem Łazarowiczem—starszemi żydami synagogi szkoł wszytkich Białoruskich, w pierwszym obligu y zapisie dobrowolnym wyrażonemi, tudziesz Abramem Markiewiczem y Jachimem Arynowiczem—starszymi kahału Orszanskiego, Łazarem, Ofryamowiczem—szkolnikiem Orszanskim, Mowszą Jakubowiczem--starszym szkoły Dobrowienskiey, w powtorney assekuracyi iuż świeżey w roku teraznieyszym daney y wyrażoney y wszytkim kahałom szkoł Białoruskich, za pozwem przez aktora wyniesionym, mieniąc do listu dobrowolnego obligacyinego od niewiernych wszytkich żydow szkoł Białoruskich żałuiącym aktorom danego zapisu, a to o nieoddanie y niezapłacenie na terminie y roku w tym obligu specifikowanym summy pieniędzy, przez niewiernych żydów u żałuiących aktorów wziętey y pożyczoney, mianowicie: trzech tysięcy złotych talarami bitemi, pod troiakiemi zarękami, pod ewikcyą dobr swoich y pod punktem wieczney banicyi y infamii, na terminie w tym obligu wyrażoney, oddać y spełna wyliczyć przez niewiernych wszytkich żydów Białoruskich obowiązaney, a za częstokrotnym upominaniem się przez żałuiących aktorów przez tych że do teraznieyszego roku nieoddaney y niewypłaconey, a ieszcze osobliwie też samę trzy tysiąca złotych summę obowiązawszy się powtornym listem, assekuracyinym zapisem żałuiącym aktorom przy xięgach grodzkich Orszanskich, czterma niedzielami przed świętym Jerzym, w roku teraznieyszym tysiącznym siedmsetnym, pod sowitoscią teyże samey summy oddać y wypłacić, a zatym y temu zapisowi niewierni żydzi dość nieczyniąc, iawnie ony naruszaiąc, w zaręki y sowitosci w tym zapisie opisane popadaiąc, tey sumy według zapisów obudwoch nie oddali y oddać oney na kościoł y legacyą Orszanską należącey niechcą, zapisów obligacyinego, assekuracyinego nieoswobodzili y iawnie ony naruszaiąc, w zaręki, płacenie sowitości y w winę infamią popadli y miasto oddania summy odpowiedź y pochwałkę udziałali; zatym do oddania tey wszytkiey, trzech tysięcy złotych, summy, do wskazania z troiakiemi zarękami sowitości na niewiernych wszytkich żydach, tudziesz do wskazania paenam infamii et colli, z mocną na dobrach onych wszelkich execucyą, samych do więzienia braniem, do nagrodzenia szkod, na prawo spendowanych, od tey do przyięcia skuteczney u sądu naszego, iako w sprawie zapisowey rozprawy, tudzież o winy, szkody, nakłady prawne y o inne praetensie, w pozwie eo nomine wyniesionym dostateczniey wyrażone, żałuiące aktoro-

wie obżałowanych niewiernych żydów wszytkich Białoruskich tu przed nas sąd do Wilna zapozwali. Na terminie tedy ninieyszym, wyż na dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od aktorów patron ichmw, za mocą prawną sobie do tey sprawy daną, pan Jakub Czerniewski oczewisto stawał, a niewierni pozwani żydzi całey synagogi y szkoł Biaruskich, iako sami przed nami sądem do prawa nie stawali, tak ani żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey przeciwney nie uczynili. Zatym tenże aktorów patron podanego wszytkim niewiernym żydom starszym Białoruskim podług prawa oczewisto w ręce, w mieście Orszy, ze szkoły wychodzącym, przez ienerała i. k. mci Piotra Adamowicza pozwu, przyznaniem onego oczewisto przed wielmożnym imć panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła sądów naszych uczynionym, słusznie prawnie dowiodszy y pilność troyga wołania na tym pozwie napisaną okazawszy y żałobę z niego o rzecz wysz mianowaną przełożywszy, na dowod samey rzeczy produkował y czytał przed nami sądem listów dobrowolnych dwa:— ieden obligacyny, a drugi assekuracyiny żałuiącym ichmcm xięży dominikanom Orszanskim od niewiernych żydów Białoruskich, pod datami w nich inserowanemi na summę trzy tysiące złotych dane; z których to zapisów wszystkie warunki y obowiązki po dostatku wyczytawszy, a nieoddanie tey summy na terminie y po terminie w nich opisanym dowiodszy y forum należyte przed nami sądem okazawszy, wzdania niewiernych żydów, wszytkich starszych synagogi Białoruskiey, ponieważ przed nami sądem do prawa nie stawaią, w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym według zapisów obligacyinego y assekuracyinego samey nieoddaney y na one winno ostałey iścizny z sowitościami y zarękami dwunastu tysięcy złotych polskich, za udziełaną odpowiedź y pochwałkę pięciudziesiąt kop groszy Litt., za szkody, nakłady prawne pięciuset złotych, z kopami wpisnego y pamiętnego y za lucra należącemi na niewiernych pozwanych wszytkich synagogi y szkoły Białoruskich żydach y na wszelkich onych dobrach, maiętnościach leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdziekolwiek będących, domach, kromach, kamienicach, na handlach, towarach, z wolnym onych na każdym mieyscu aresztowaniem, samych do więzienia braniem y więzieniem, a samych wszytkich wyżey pomienionych niewiernych całey synagogi y szkoły Białoruskiey żydów, tak za pochwałkę, iako też według zapisu obligacyinego y obowiązków w nim wyrażonych na infamią żałuiącym ichmć xięży dominikanom Orszanskim wskazania y ex nunc podług coaequacy za infamissów uznania, dla publikowania oney ienerała sądowego przydania, wywołać y publikować nakazania, a dla uczynienia za summę wyż pomienioną na dobrach wszelkich niewiernych żydów odprawy do należytych urzędów, z założeniem dalszych paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie w Bogu wielebnego imć xiędza Kazimierza Wierzbowskiego— przeora konwentu na tenczas Orszanskiego, zakonu kaznodzieyskiego y wszytkich xięży dominikanów tegoż konwentu Orszanskiego, z niewiernymi żydami starszymi Szaią Iliaszewiczem—szkoły Smolenskiey, Leybą Zelmanowiczem—szkoły Mohilewskiey, Leybą Zelmanowiczem—szkoły Bychowskiey, Abramem Markiewiczem—szkoły Szkłowskiey y Eliaszem Ickowiczem, Chaymem Szłomowiczem, Jakubem Łazarewiczem —starszym synagogi y szkoł wszytkich Białoruskich, tudziesz Aronem Markowiczem y Jachimem Aronowiczem— starszym kahału Orszanskiego, Łazarem Eframowiczem — szkolnikiem Orszanskim, Mowszą Jakubowiczem—starszym szkoły Dobrowienskiey y wszytkiemi żydami kahału szkoł Białoruskich, za pozwem przez aktorów o rzecz wyż mianowaną wyniesionym, bacząc to, iż niewierni wszyscy wyżey pomienieni żydzi będąc tu przed nas sąd zapozwanemi, za pokilkakrotnym z na-

kazu naszego ieneralskim przywoływaniem przed nami sądem do prawa nie stanowili, przeto my sąd onych, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym według listów dobrowolnych, obligacyinego y assekuracyinego zapisów, samey nieoddaney na te zapisy winno ostałey iściny z sowitościami y zarękami dwanaście tysięcy złotych polskich, za udziałaną odpowiedź y pochwałkę winy pochwałkowey pięćdziesiąt kop gr. Lit. osobliwie za szkody nakłady, nakłady na prawo spendowane pięćset złotych, a z wpisnym y pamiętnym y za lukra zapłaconym na obżałowanych niewiernych wszytkich żydach całey synagogi y szkoł Białoruskich y na wszelkich onych dobrach, maiętnościach y dobrach leżących, ruchomych, sumach pieniężnych gdziekolwiek będących, domach, kromach, kamienicach, towarach, handlach, szkołach, z wolnym onych pieczętowaniem samych gdziekolwiek za poścignieniem do więzienia braniem, a samych przerzeczonych pozwanych wsytkich wyżey imionami y nazwiskami wyrażonych całey synagogi y szkoł Białoruskich, tak za uczynioną pochwałkę, iako też według zapisu obligacyinego y obowiązków w nim wyrażonych na infamią żałuiącym ichmć xięży dominikanom Orszanskim wskazuiemy y ex nunc podług prawa coaequacyi iurium za infamissow uznaiemy, dla publikowania oney ienerała sądowego przydaiemy, wywołać y publikować nakazuiemy, a dla uczynienia za summę wyż pomienioną na wszelkich niewiernych pozwanych żydach, dobrach gdziekolwiek będących skuteczney, mocney a nieodwłoczney odprawy do urzędów ziemskich, grodzkich powiatu Orszanskiego y innych wszelkich przyległych wdztw, pod któręmi dobra niewiernych żydów okażą, a którego sobie stroną użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych temu dekretowi naszemu dalsze paeny prawne odsyłamy. A gdy dzień dziewiętnasty msca Augusta anni praesentis dla publikowania wyż mianowaney infamii od nas sądu złożony przypadł, tedy ienerał ustawicznie sądów naszych pilnuiący Piotr Zynza, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydów Szay Iliaszewicza—Smolenskiey, Leybę Zelmanowicza—Mohilewskiey, Leybę Zelmanowicza—Bychowskiey, Abrama Markiewicza—Szkłowskiey, Heliasza Ickiewicza, Chayma Szłomowicza, Jakuba Łazarewicza—starszych synagogi y szkoł wszystkich Białoruskich, Arona Markowicza, Jachima Aronowicza—starszych kahału, Łazarza Eframowicza — szkolnika Orszanskiego, Mowsze Jakubowicza—starszego szkoły Dąbrownienskiey y wszytek kahał szkoł żydów Białoruskich za infamissów w izbie sądowey et in foro publico obwołał y ogłosił y tę publicatyą swoią a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głównych trybunalnych w. x. L. iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, № 330, за 1700 г., л. 1270.

№—166 1701 г. Генваря 8.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Минской еврейской синагоги и всѣхъ Минскихъ евреевъ къ инфаміи и уплатѣ Минскому Петропавловскому монастырю долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego pierwszego, msca Januarij osmego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w wielkim xięstwie Litewskim z woiewodztw, ziem y powiatow na rok przeszły tysiączny siedmsetny obranemi, a powtorney sądów naszych, względem pospolitego ruszenia, limitacyi zaszłey tu do Minska zgromadzonemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu naszemu przypadła sprawa w Bogu wielebnego imści oyca Sebestiana Baranowskiego — starszego Minskiego, imieniem swoim y imieniem wszystkich wielebnych w Bogu ichmw oycow bazylianów Minskich, przy cerkwie święteј

tych apostołów Piotra y Pawła będących z niewiernymi żydami, starszymi kahału Minskiego: Gierszonem Jllaszewiczem, Izraelem Leybowiczem, Izraelem Tanchelewiczem, Wulfem Maiorowiczem, Józefem Markowiczem, Wigderen Maiorowiczem, Łazarem Zelikowiczem, Ickiem Szłomowiczem, Symonem Jakubowiczem, iako samymi pryncypałami y wszystkiemi żydami, w mieście i. k. msci Minsku na różnych iurisdikach duchownych y świeckich, zamkowey, xiążęciey, panskiey, mieyskiey, żydowskiey, domami mieszkaiącemi y osiadłości swe maiącemi, w iednostayney radzie y namowie z sobą będącemi, za pozwem przez aktora, ponawiaiąc wszytek proceder swoy z kahałem Minskim y wszytkiemi żydami Minskiemi uroszczony przed nasz sąd wyniesionym, mieniąc oto: iż antecessorowie obżałowanych, spolnie ze wszystkiemi żydami Minskiemi, od niemałego czasu na trzy obligi—na *ieden* w roku tysiąc sześćset ośmdziesiąt pierwszym antecessorowi aktora zeszłemu wielebnemu w Bogu imć oycu Piotrowi Paszkiewiczowi —starszemu na on czas Minskiemu, złotych pięćset; na *drugi* oblig w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiątym złotych tysiąc dwieście, a na *trzeci* w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt pierwszym złotych tysiąc, temuż zeszłemu wielebnemu w Bogu imsci oycu Paszkiewiczowi—starszemu na ów czas Minskiemu, wszystkiego summą dwa tysiące siedmset złotych zostali winni; w którey to summie, tak szkołę w Minsku będącą, iako y wszelkie dobra swoie leżące, ruchome, summy pieniężne, tudzież same osoby swoie pod ewikcyą poddawszy, onerowawszy, że od tey summy y kwote od tysiąca po złotych stu płacić quotannis aż do oddania realney summy mieli, listem zapisem swoim opisali się, vigore którego zapisu swego obżałowani żydzi nie tylko samey iścizny przed tym antecessorowi żałuiącego, ale y teraz żałuiącemu tak realney summy iako y kwoty od niey należącey przez tak wiele lat nie oddawali y za częstokrotnym upominaniem się teraz żałuiącego nie oddali, przez co na złotych pięćset szkody conwentowi Minskiemu uczynili, tedy teraz żałuiący wielebny imć ociec starszy Minski, nie maiąc żadney od obżałowanych żydów satisfacty, a chcąc tak samey kapitalney za obligami winney summy, iako y kwoty osobliwym zapisem postąpioney y opisaney requirować, obżałowanych żydów starszych y wszytkich, nemine excepto, żydów miasta Minska do sądu głównego trybunalnego na rok przeszły tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiąty tu do Minska, o niewypłacenie tak samey realney summy, iako y kwoty od niey należącey zapozwał, gdzie obżałowani żydzi, nie czyniąc swoim dosić opisom y na słuszną citacyą nie chcąc się usprawiedliwić, dilacyami przez cały narabiaiąc trybunał y sprowadziwszy tę sprawę z Minska do Wilna, według otrzymaney na affektacyą swoią remissy, do poparcia oney y do przyięcia w samey rzeczy skuteczney rozprawy, gdy od żałuiącego w Wilnie była wpisana za remissą sprawa, obżałowani żydzi, maiąc sobie założony dekretem sądu głównego trybunalnego remissynym w Minsku ferowanym do rosprawy termin, nie tylko aby się usprawiedliwić mieli, ale co większa, czyniąc na zniewagę dekretu sądu głównego trybunalnego, w Minsku w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątym, na dniu iedynastym msca Apryla ferowanego, oczewistego, po tak wielu zażywanych przez siebie na przeszłey kadencyi dylacyach, przed sądem głównym trybunalnym w Wilnie nie stawali. Zaczym sąd główny trybunalny w roku tymże tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątym, miesiąca Maia dwudziestego pierwszego dnia, za niestaniem po remissie y tak wielu dylacyach do prawa, obżałowanych żydów na upad w rzeczy wzdawszy, summy iedynaście tysięcy trzysta dziesięc złotych na obżałowanych żydach wszystkich Minskich tudzież na wszelkich dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych, handlach, towarach, domach, kromach y wszelkich ruchomościach, tudzież na sa-

mey synagodze Minskiey żałuiącemu przysądził, a samych obżałowanych żydów wszystkich, w mieście Minsku będących, na wieczną banicią wskazawszy, na odprawę wskazaney iedynaście tysięcy trzysta dziesięć złotych summy, na wszelkich dobrach obżałowanych do urzędów Minskich odesłał. Vigore którego dekretu, gdy urząd grodzki, Minski na executią pomienioney summy do synagogi Minskiey y do domów obżałowanych zieżdżał, tedy obżałowani żydzi, iawnie sprzeciwiaiąc się sądu głównego trybunalnego dekretowi w Wilnie ferowanemu, odprawy przez cedułę swoią na wszelkich dobrach swoich czynić bronili y nie dopuścili. O którego sądu głównego trybunalnego dekretu sprzeciwieństwo, gdy żałuiący wielebny starszy Minski prawem czynić z obżałowanemi chciał, tedy obżałówani żydzi, niechcąc do dalszego terminu prawnego tey sprawy przypuszczać, a uspakaiaiąc oną wyderkaf na summę alias prawo zastawne na kamienice Szowela Szmerłowicza, z placami y czynszownikami, na tych placach w Minsku mieszkaiącemi, żałuiącemu y całemu conventowi Minskiemu dali, obowiązawszy się tym swoim zapisem tygodniową płacić quotę, z tym obowiązkiem, ieżeliby ieden chybić mieli termin, tedy samą realną mieli oddać summę y pod wszelkie podpadać zaręki y obowiązki, na co żałuiący z całym conventem Minskim za interpositią y persuasią ichmcw panów urzędników woiewodztwa Minskiego przestał y tym się kontentował obowiązkiem. Niżli obżałowani żydzi, przepomniawszy tego swoiego zapisu y zarąk w nim założonych, niechcąc swoiemu dość uczynić opisowi, nie tylko na iednym tygodniu należytey nie oddali quoty, ale tak samey realney summy żałuiącemu nie oddali, iako też gdy żałuiący za nieoddaniem tey summy do possessyi kamienicy Szowela Szmerłowicza prawem zastawnym sobie zawiedzioney przychodzić chciał y iuż vigore prawa sobie służącego w posessyą wkroczył, obżałowani żydzi, popadaiąc w zaręki, expulsyą z tey kamienicy żałuiącemu uczynili y aby posłuszeństwa tameczni mieszkancy y czynszownicy żałuiącym nie pełnili, zakazali. W czym żałuiący z całym conventem, maiąc tak wielką szkodę w nie uczynieniu dosić zapisowi, w niewypłaceniu summy realney y kwoty, według opisu obżałowanych postąpioney, tudzież o szkody przez to poniesione, do zapłacenia summy dekretem sądu głównego trybunalnego wskazaney iedynastu tysięcy trzechset dziesięciu złotych, do utwierdzenia wszytkiego przedtym zaszłego procederu prawnego, to iest dekretów sądu głównego trybunalnego w banicy wieczney, do uczynienia reindukcyi do pomienioney kamienicy, do wskazania infamiey, tudzież y dalszych win prawnych, także y zarąk, za nieprzyznanie widerkafu y we wszystkim o niedosić uczynienie, do których na obżałowanych wskazania paen prawnych chcąc żałuiący prawem czynić y to wszytko, do czego drogę pokaże, iako ta wszytka rzeez szerzey w pozwie eo nomine wyniesionym wyrażona, przed sąd nasz zapozwał. Na terminie tedy ninieyszym, wysz na dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od aktora patron iegomości za mocą prawną, sobie do tey sprawy daną, pan Jan Suroż Frąckiewicz oczewisto stawał, a pozwani niewierni żydzi kahału Minskiego, iako się sami do prawa nie stanowili, tak ani żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey nie uczynili. Zatym wysz rzeczony aktorów patron podania y położenia na domach różnych y dobrach obżałowanych żydów, w mieście i. k. msci tu w Minsku na różnych iurisdikach będących, pozwow przez ienerała iego królewskiey mości Andrzeia Olechnowicza zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imć panem pisarzem ziemskim, Minskim, na iednym pozwie przeciwnym uczyniwszy, słusznie prawnie dowiodszy y troyga wołania pilność strony swey na tym pozwie napisaną okazawszy y żałobę strony swey o rzecz wyżey wyrażoną przełożywszy, na dowod samey rzeczy dekreta sądu głów-

nego trybunalnego—*ieden* po oczewistych na wielu terminach controwersyach, *drugi* post temerarium recessum, w tymże roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątym w Wilnie, na dniu dwudziestym pierwszym msca Maia ferowany, a na ostatek y zapis widerkafowy alias prawo zastawne na kamience Szawela Szmerłowicza od tychże żydów temuż żałuiącemu aktorowi, pod datą w samym że tym zapisie wyrażoną dany y inne dokumenta do tey sprawy należące produkował. Po którym produkowaniu dokumentów, dowiodszy żałoby aktorów swoich, wzdania pozwanych niewiernych żydów kahału Minskiego, ponieważ do prawa nie stawali, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym zapisów wszystkich trzech, na summę pożyczoną w nich wyrażoną danych, iakoteż dekretów sądu głownego trybunalnego w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątym ferowanych, z banitią wieczną, poiazdem dworzanskim, z wskazem w nich wyrażonym y wszytkim w tey sprawie do daty teraznieyszey zaszłym uroszczonym procederem prawnym, tudzież y poslednieyszego zapisu widerkaffowego albo zastawnego, na pomienioną kamienice Szawela Szmerłowicza, z possessyą y ze wszytką w nim wyrażoną rzeczą, stwierdzenia y przy mocy zachowania, kamienicy wysz pomienioney, z którey expulsyą uczynioną do possessy aktorowi przysądzenia summy dekretem trybunalskim iedynastu tysięcy trzechset dziewięciu złotych wskazania, za pomienione szkody względem widerkaffowey kwoty pięciu set złotych, za nieprzyznanie prawa widerkaffowego y niedosić uczynienie onemu zarąk w nim opisanych szesnastu tysięcy dwuchset złotych, za szkody, nakłady prawne noviter w tey sprawie poniesione trzechset złotych, winy expulsyney dwudziestu kop, a z wpisnym y pamiętnym, także za lucra zapłacone, wszytkiego summę dwudziestu ośmiu tysięcy trzechset siedmdziesiąciu złotych na obżałowanych starszych kahału Minskiego y wszytkich żydach synagogi Minskiey, na wszelkich onych dobrach pod różnemi iurisdikami w Minsku będących leżących, ruchomych, summach pieniężnych, domach, kamienicach, kromach, handlach, towarach, spławach, arendach y zastawach y na szkole ich żydowskiey w Minsku będącey, z wolnym oney zapieczętowaniem, samych osob, z wolnym onych na kożdym mieyscu y ze wszelkiemi towarami aresztowaniem, do więzienia ich braniem y tychże niewiernych pomienionych żydów, iako iuż wiecznych banitów na infamią żałuiącemu wielebnemu w Bogu imści oycu Baranowskiemu—starszemu Minskiemu y wszytkim ichmmć oycom bazylianom przy cerkwie swiętych apostołów Piotra y Pawła zostaiącym wskazania, od społki y obcowania z ludźmi podściwemi wyięcia y wyłączenia, y dla publikowania tey infamyi ienerała sądów naszych pilnuiącego przydania. A iako na podanie kamienicy, z którey aktorom expulsya stała do dzierżenia, używania y spokoyney aktorów possessyi, tak y na odprawę za wskazaną tym dekretem summę y mocną, a nieodwłoczną, nieoglądaiąc się na żadne ni od kogo bronienie executią y na poścignienie y złapanie obżałowanych żydów do urzędów grodzkiego lub ziemskiego woiewodztwa Minskiego y innych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra y osoby pozwanych być okażą, a którego sobie z nich zażyć zechce, z założeniem na sprzeciwnych y na urząd nieposłuszny paen prawnych odesłania, stronie swey żałuiącey u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie wielebnych w Bogu iegomści oyca Sebestiana Baranowskiego—starszego Minskiego, imieniem swoim y imieniem wszystkich wielebnych ichmśćw oyców bazylianów Minskich, przy cerkwi świętych apostołów Piotra y Pawła będących, z niewiernymi żydami kahału Minskiego: Gierszonem Illaszewiczem, Izraelem Leybowiczem, Izraelem Tanchelewiczem, Wulfem Maiorowiczem, Jozefem Markowiczem, Wigderem Maiorowiczem, Łazarem Zelikowiczem, Ickiem Szołomo-

wiczem, Symonem Jakubowiczem, iako samemi pryncypałami, tudziesz y z innemi wszystkiemi żydami w mieście i. k. m. Minsku na różnych iurisdikach duchownych y świeckich, zamkowych, xiążęciey, panskiey, mieiskiey, żydowskiey domami mieszkaiącemi y osiadłości swe maiącemi, w iednostayney z sobą radzie y namowie będącymi, za pozwem o rzecz wyżey wyrażoną wyniesionym, bacząc to, iż obżałowani niewierni żydzi, będąc przed sąd nasz zapozwanemi, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem przed nami do prawa nie stanowili, przeto my sąd onych iako prawa nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy; a zatym według prawa, żałoby pozewney y domawiania patrona strony powodowey wszytkie trzy zapisy na summę w nich wyrażoną, od obżałowanych żydów dane, iako też y dekreta sądu głównego trybunalnego, w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątym ferowane, z wskazem w nim wyrażonym, z banicyią wieczną, poiazdem dworzanskim y wszytkim w tey sprawie uroszczonym procederem prawnym, tudzież y poslednieyszy zapis widerkafowy alias zastawne prawo na kamienicę Szowela Szmerłowicza, z possessią aktorów y ze wszytką rzeczą w nim wyrażoną stwierdzamy, roboruiemy, zmacniamy y przy mocy nienarusznie zachowuiemy y według tegoż wyderkafowego zapisu kamienice wysz mianowaną Szowela Szmerłowicza, tu w mieście i. k. msci w Minsku będącą, w reindukcyą do realney possessyi y dzierzenia żałuiącym przysądzamy, summy trybunalskim dekretem wskazaney iedynaście tysięcy trzysta dziesięć złotych, osobliwie za pomienione szkody względem nieoddania wyderkaffowey kwoty pięćset złotych, za nieprzyznanie prawa widerkaffowego, za naruszenie y niedosyć uczynienie onemu zarąk założonych szesnaście tysięcy dwieście złotych, za szkody, nakłady prawne noviter w tey sprawie podięte trzysta złotych, winy expulsyiney dwadzieścia kop groszy Litewskich, a z wpisnym y pamiętnym, także za lucra nam zapłacone, wszytkiego summą dwadzieścia osm tysięcy trzysta siedmdziesiąt złotych na obżałowanych niewiernych starszych kahału Minskiego y wszystkich żydach synagogi Minskiey, nemine excepto, na wszelkich onych dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych, domach, kamienicach, kromach, zastawach, arendach, handlach, towarach, spławach, gdziekolwiek y u kogokolwiek będących, z wolnym onych na każdym mięyscu aresztowaniem, samych obżałowanych do więzienia braniem y onychże niewiernych żydów starszych kahału Minskiego: Gierszona Illaszewicza, Izraela Leybowicza, Izraela Tanchelewicza, Wolfa Maiorowicza, Łazara Zelikowicza, Icka Szołomowicza, Szymona Jakubowicza, y wszytkich żydów synagogi Minskiey, iako wiecznych banitów na infamią żałuiącym ichmć wskazuiemy, od społku y obcowania z ludzmi podściwemi wymuiemy y wyłączamy, y podług prawa coaeqcvationis ex nunc za infamissów uznawszy, dla publikowania tey infamii ienerała sądów naszych pilnuiącego przydaiemy, obwołać, publikować y proklamować nakazuiemy. A iako na podanie kamienicy Szowela Szmerłowicza, z którey aktorom expulsya stała, w reindukcyą do possessyi aktorów, tak y na odprawę za wskazaną tym dekretem naszym wysz mianowaną summę y na mocną y nieodwłoczną, nie oglądaiąc się na żadne ni odkogo bronienie executią, do urzędow grodzkiego ziemskiego Minskich y innych tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra y osoby obżałowanych okażą y sami obżałowani poścignione y złapane być mogą, a którego z nich sobie strona zażyć zechce, założywszy na sprzeciwnych y na urząd nieposłuszny paeny prawne, odsyłamy. A gdy dzień dwunasty tegoż msca Januarii Anni praesentis przypadł, tedy ienerał Piotr Zynza, będąc od nas sądów przydanym, dosić czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydów starszych kahału Minskiego: Gierszona Ilaszewicza, Izraela Leybowicza, Izraela Tanchelewicza,

Wolfa Meiorowicza, Jozefa Markowicza, Wigdera Meiorowicza, Łazara Zelikowicza, Icka Szołomowicza, Symona Jakubowicza y wszytkich żydów synagogi Minskiey za infamissów w izbie sądowey et in foro publico proclamował, obwołał y ogłosił y tę publikatią swoią, a loco publicationis rediens, iudicialiter zeznał. Która sprawa iest do xiąg głownych trybunalnych zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, за 1701 г., № 331, л. 779.

№ 187.—1701 г. Февраля 11.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ кагаловъ Брестскаго, Городненскаго, Пинскаго и Виленскаго къ смертной казни и уплатѣ братьямъ Булгакамъ долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego pierwszego, miesiąca Februari iedynastego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w W-m X-ie Litt-m z woiewodztw, ziem y powiatów na rok przeszly tysiąc siedmsetny obranemi, po powtórney sądów naszych limitacyi, względem pospolitego ruszenia staley, w Minsku zasiadaiącemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa ichmć panów Andrzeia, Michała y Franciszka Bułhaków z niewiernymi żydami Szmerło Irszowiczem, Gierszonem Łazarowiczem — starszymi kahału Brzeskiego, Zelmanem Berkowiczem, Berkiem Szmerlowiczem — starszymi kahału Grodzienskiego, Wulfem Jakubowiczem— starszym kahału Pinskiego, Moyżeszem Abramowiczem—starszym kahału Wilenskiego, za pozwem mieniąc do utwierdzenia dekretu sądu głównego trybunalnego w Wilnie w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym msca Maia piętnastego dnia, z aktóratu żałuiących aktorów z obżałowanymi żydami ferowanego, do oddania y zapłacenia summy tym dekretem podług zapisów z zarękami, szkodami, nakładami prawnemi czterdziestu czterech tysięcy pięciuset dziesięciu złt. pol. wskazaney, do wskazania obżałowanych żydów na powtorną infamią, na garła, na łapanie y szkod, nakładów, pozwem przed sąd nasz zapozwali. Na terminie tedy ninieyszym za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od aktorów żałuiących patron za mocą listowną prawną, onemu do tey sprawy daną, pan Samuel Koreywa oczewisto stawał, a pozwani żydzi nie stanowili y żadney nam sądowi y stronie swey o niestaniu swym nie dali wiadomości. Zatym aktorów patron podanego oczewisto w ręce tu w mieście i. k. mci Minsku wszystkim żydom wysz mianowanym przez ienerała Piotra Zynze pozwu, zeznaniem onego oczewisto przed imś panem pisarzem ziemskim Minskim uczynionym, słusznie prawnie dowiodszy y troyga wołania pilność strony swey na tym pozwie napisaną okazawszy, żałobą z niego o rzecz wysz mianowaną, a szerzey w tym pozwie wyrażoną przełożywszy, poniewasz pozwani żydzi przed nami sądem do prawa nie stawaią, onych, iako prawa nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdania, zapisu od żydów wysz pomienionych żałuiącym danego y dekretu sądu głównego trybunalnego w Wilnie, w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym, msca Maia piętnastego dnia z aktoratu żałuiących z obżałowanemi żydami ferowanego, we wszystkim nienarusznie utwierdzenia y przy mocy zachowania, summy tym dekretem wskazaney czterdziestu czterech tysięcy osmiuset dwudziestu złt. pol. na obżałowanych żydów kahałow Brzeskiego, Grodzięskiego, Pinskiego, Wilenskiego, na szkołach, kromach, towarach, handłach, spławach, na domach, placach, browarach, kotłach, szynkach, summach pieniężnych, gdziekolwiek y u kogokolwiek będących, z wolnym onych na każdym mieyscu aresztowaniem, a samych przerzeczonych obżałowanych żydów Grodzienskiego, Wilenskiego kahałów na infamią powtorną, na garła y na łapanie aktorom żałuiącym wskazania y podług prawa coaequationis za infamissów uznania

y dla publikowania tey infamyi ienerała sądowego przydania wywołania y publikować nakazania, a iako na mocną odprawę za wysz pomienioną summę, tak y dla uczynienia nad żydami wysz pomienionemi na garłach przez mistrza execucyi, do urzędów ziemskiego lub grodzkiego tych wdztw y powiatów, pod któremi się ieno osoby y dobra wszelkie wysz pomienione żydowskie okażą, a którego sobie z urzędu strona użyć zechce, odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie ichmw panów Andrzeia, Michała y Franciszka Bułhaków, bacząc to, iż Szmoyło Irszewicz, Gierszon Łazarewicz—starsi kahału Brzeskiego, Izak Berkowicz, Berko Szmerłowicz—starsi kahału Grodzienskiego, Wulf Jakubowicz—starszy kahału Pińskiego, Moyżesz Abramowicz—starszy kahału Wilenskiego, będąc o rzecz wyżey wyrażoną zapozwanemi, do prawa nie stawali, przeto my sąd onych, iako prawa nieposłusznych w roku zawitym na upad w samey rzeczy wzdaiemy, a zatym podług prawa, żałoby y domawiania się plenipotenta aktorów list dobrowolny zapis od żydów wyż pomienionych żałuiącym aktorom dany y dekret sądu głównego trybunalnego w Wilnie w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym, msca Maia piętnastego dnia przez żałuiących aktorów na obżałowanych żydach otrzymany, z infamią y publikacią oney we wszystkim nienaruszenie utwierdzamy y przy mocy zachowuiemy, summy dekretem tymwskazaney cztyrdziescie cztyry tysiące pięćset dziesięć złt., przy tym za szkody, nakłady prawne recenter w tey sprawie errogowane złt. trzysta, a z wpisnym, pamiętnym y za lukra nam zapłaconym wszystkiego summą cztyrdziesci cztyry tysięcy ośmset dwadzieścia złotych na obżałowanych żydach kahałów Brzeskiego, Grodzienskiego, Pinskiego y Wilenskiego, na szkołach, kromach, towarach, handlach, spławach, na domach, browarach, kotłach, szynkach, placach, sumach pieniężnych, gdziekolwiek y u kogokolwiek będących, z wolnym onych na każdym mieyscu aresztowaniem, a samych przerzeczonych obżałowanych żydów: Szmerłe Irszewicza, Gierszona Łazarowicza — starszych kahału Brzeskiego, Zelmana Berkowicza, Berka Szmerłowicza—starszych kahału Grodzienskiego, Wulfa Jakubowicza—starszego kahału Pinskiego, Moyżesza Abramowicza—starszego kahału Wilenskiego, na powtorną infamią, na garła y na łapanie żałuiącym aktorom wskazuiemy y do prawa coaequationis iurium stosuiąc się tych wszytkich żydów wysz pomienionych za infamissów uznawszy, od społku y obcowania z ludźmi podsciwemy wymuiemy y wyłączamy y dla publikowania tey infamii ienerała sądowego przydaiemy, wywołać y publikować nakazuiemy, a za summę wysz wyrażoną, od nas sądu wskazaną, dla uczynienia na wszytkich obżałowanych żydów dobrach, nie oglądaiąc się na żadne niodkogo bronienie, odprawy y mocney, a nieodwłoczney nad osobami onych przez mistrza exekucyi, do urzędów ziemskiego lub grodzkiego tych wdztw y powiatów, pod któremi się ieno osoby y dobra ich okażą, a którego sobie z ichmcw strona użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych temu dekretowi dalsze paeny prawne odsyłamy. A gdy dzień czternasty msca Februaij w roku teraznieyszym dla publikowania tey infamii przypadł, tedy ienerał Piotr Zynza sądow naszych pilnuiący, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, tych żydów wszystkich wysz pomienionych za infamissów w izbie sądowey et in foro publico obwołał, ogłosił, publikował, y te publikacyą, a loco publicationis rediens, iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głownych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовск. Трибунала за 1700—1701 г., № 331, л. 1715.

№ 168.—1701 г. Февраля 11.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Брестскаго кагала къ смертной казни, а всѣхъ евреевъ вел. княжества Литовскаго къ инфаміи и уплатѣ тѣмъ-же братьямъ Булгакамъ долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego pierwszego, miesiąca Februáry iedynastego dnia.

Przed nami sędziami głownemi na trybunał w w-m x-ie Lit-m z woiewodztw, ziem y powiatow na rok przeszły tysiąc siedmsetny obranymi, po powtorney sądów naszych limitacy, wzglendem pospołitego ruszenia stałey, w Minsku zasiadaiącymi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa ichmw panów Andrzeia, Michała y Franciszka Bułhaków z niewiernemi żydami starszymi kahału Brzeskiego —Notkiem Nachimowiczem, Jakubem Irszewiczem, Szmoyłem Szłomowiczem, Irszą Szłomowiczem, Szymonem Todiosewiczem, Leyzarem Jozefowiczem, Wulfem Józefowiczem, Zelmanem Wigdorowiczem y Zelmanem Zelkowiczem, kahałem Brzeskim y wszystkiemi kahałami do Brzescia należącemi w w. x. L. będącemi, za pozwem mieniąc do utwierdzienia dekretu sądu naszego w Wilnie, w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym, msca Maia piętnastego dnia, z aktoratu żałuiących z obżałowanemi żydami, z wzdaniem onych na infamią ferowanego, do oddania y zapłacenia summy pieniędzy tym dekretem podług zapisow z zarękami, szkodami, nakładami prawnemi trzydziestu osmiu tysięcy siedmiuset dziewiędziesiąt złt. pol. wskazaney, do wskazania obżałowanych żydów na powtorną infamią, na garła, na łapanie y dalszych paen prawnych, szkod, nakładów prawnych, pozwem przed sąd nasz zapozwali, iako to na tym pozwie szerzey rzecz iest wyrażóna. Na terminie tedy niniéyszym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od aktorów patron, za mocą listowną, prawną, sobie do tey sprawy daną pan Samuel Koreywa oczewisto stawał, a pozwani żydzi nie stawali y żadney nam sądowi y stronie swey o niestaniu swym nie dali wiadomości. Zatym aktorów patron podanego oczewisto w ręce tu w mieście i. k. mci Minsku żydom wysz pomienionym wszystkim przez ienerała i. k. mci Piotra Zynze pozwu, zeznaniem onego w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym pierwszym, msca Januarii dwunastego dnia przed imć panem pisarzem ziemskim Minskim oczewisto uczynionym, słusznie prawnie dowiodszy, troyga wołania, pilność strony swey na tym pozwie napisaną okazawszy, żałobę z niego o rzecz wysz mianowaną, a szyrzey w tym pozwie wyrażoną produkuiąc, poniewaź pozwani żydzi z kahałami synagogi żydowskiey do prawa nie stawaią, onych w roku zawitym na upad w samey rzeczy wzdania, zapisów od żydów wysz pomienionych, żałuiącym danych y dekretu sądu głównego trybunalnego w Wilnie, w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym, msca Maia piętnastego dnia z aktoratu żałuiących z obżałowanemi żydami ferowanego, we wszystkim nienaruszenie utwierdzenia y przy mocy zachowania, summy tym dekretem wskazaney trzydziestu ośmiu tysięcy siedmiuset dziewiędziesiąt złotych, za szkody, nakłady prawne, noviter w tey sprawie przez żałuiących errogowane, złotych trzechset na obżałowanych żydach starszych Brzeskich, na kahale Brzeskim y na wszystkich kahałach całey synagogi żydach w. x. Lit. w miastach, miasteczkach, na kramach, towarach, handlach, spławach, na szkołach, na domach, browarach, kotłach, szynkach, placach, summach pieniężnych gdziekolwiek y u kogokolwiek będących, z wolnym onych na każdym mieysca aresztowaniem, a samych przerzeczonych żydów wysz pomienionych y wszystkich z całymi kahałami synagogi żydowskiey wielkiego xięstwa Lit. na infamią, na garła y na łapanie aktorom żałuiącym wskazania y podług prawa coaequationis za infamissów uznania y dla publikowania tey infamii ienerała sądowego przydania, wywołać, publikować nakazania,

a iako na mocną odprawę za wysz pomienioną summę, tak i dla uczynienia nad żydami wysz pomienionemi na garłach przez mistrza execucyi do urzędów ziemskiego lub grodzkiego tych wdztw y powiatów, pod któremi się ieno osoby y dobra wszelkie wysz pomienione żydowskie okażą, a którego sobie z urzędu strona użyć zechce, odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie ichmw panów Andrzeia, Michała y Franciszka Bułhaków, bacząc to, iż Notko Nachimowicz, Jakub Irszewicz, Szmoyło Szmoyłowicz, Irsz Szłomowicz, Symon Todiosowicz, Leyzar Józefowicz, Wulf Józefowicz, Zelman Wigdorowicz y Zelman Zelkowicz—żydzi starsi kahału Brzeskiego y żaden kahał y żydzi z synagogi żydowskiey w-o x-a Lit. będąc o rzecz wyżey wyrażoną zapozwanymi, przed nami do prawa nie stawali, przeto my sąd onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w samey rzeczy wzdaiemy, a zatym według prawa, żałoby y domawiania się plenipotenta aktorów, zapisy od żydów obżałowanych żałuiącym aktorom dane y dekret sądu naszego w Wilnie w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym, msca Maia piętnastego dnia z aktoratu żałuiących z obżałowanemi żydami ferowany, wespoł z infamią y proclamatą oney we wszystkim nienarusznie utwierdzamy y przy mocy zachowuiemy, summy tym dekrete mwskazaney trzydziestu ośmiu tysięcy siedmiuset dziewięćdziesiąt złt., przytym za szkody, nakłady prawne noviter w tey sprawie przez żałuiących errogowane złot. trzysta, a z wpisnym, pamiętnym y za lucra nam zapłaconym wszystkiego summą trzydzieście dziewięć tysięcy sto złotych pol. na obżałowanych żydach, starszych Brzeskich, na kahale Brzeskim y na wszystkich kahałach całey synagogi żydach w. x. Lit., w miastach, miasteczkach, na kramach, towarach, handlach, spławach, na szkołach pieczętowaniem, na domach, browarach, kotłach, szynkach, placach, sumach pieniężnych gdziekolwiek y u kogokolwiek będących, z wolnym onych na każdym mieyscu aresztowaniem, a samych przerzeczonych żydów—Notka Nachimowicza, Jakuba Irszewicza, Szmuyłe Szłomowicza, Irsza Szłomowicza, Symona Todiosowicza, Leyzara Józefowicza, Wulfa Józefowicza, Zelmana Wigdorowicza y Zelmana Zielkiewicza y wszystkich żydów kahałów, synagogi ich w. x. Lit. na powtórną infamią, na garła y na łapanie żałuiącym aktorom wskazuiemy y do prawa coaequationis iurium stosuiąc się, tych wszystkich żydów wysz pomienionych za infamissów uznawszy, dla publikowania tey infamii ienerała sądowego przydaiemy, wywołać y publikować nakazuiemy; a za summę wyż wyrażoną, od nas sądu wskazaną, dla uczynienia na wszelkich obżałowanych żydów dobrach, nie oglądaiąc się na żadne ni odkogo bronienie, odprawy y mocney, a nieodwłoczney nad osobami onych przez mistrza exekucyi, do urzędów ziemskiego lub grodzkiego tych woiewodztw y powiatów, pod któremi się osoby y dobra ich okażą, a którego sobie z ichmw strona użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych temu dekretowi naszemu paeny prawne odsyłamy. A gdy dzień czternasty msca February w roku teraznieyszym dla publikowania tey infamy przypadł, tedy ienerał Piotr Zynza sądów naszych pilnuiący dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu tych żydów wszystkich wysz pomienionych z kahałami synagogi żydowskiey w. x. Lit. za infamissów w izbie sądowey et in foro publico obwołał, ogłosił, publikował y te publikacią, a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głównych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибун. за 1700—1701 годъ, № 331, л. 1717.

№ 169.—1701 г. Марта 5.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ еврейской синагоги Минскаго воеводства къ смертной казни и уплатѣ Евѣ Ратомской Винковой долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego pierwszego, msca Marca piątego dnia.

Przed nami sędziami głownymi na trybunał w w-m x-ie Litt-m z woiewodztw, ziem y powiatów na rok przeszły tysiąc siedmsetny obranymi, a po powtorney limitacyi sądów naszych względem pospolitego ruszenia zaszłey tu do Minska zgromadzonemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa ieymści pani Ewy Ratomskiey Michałowey Winkowey--podczaszyney Rzeczyckiey z niewiernemi żydami Szlomą Samuelowiczem—Wołożynskim, Berom Hercykowiczem—Puchowickim, Berom Kiwowiczem—Borysowskim, Leybo Samuelewiczem -Swisłockim, Ayzikiem Idelewiczem — Radoszkowskim, Illą Oszarowiczem—Ihumienskim, Leybo Aranowiczem—Smielowickim arendarzami y starszemi bywszemi, a teraz Wulfem Hercykowiczem, Leybą Szmoyłowiczem, Berem Kiwowiczem, Owzerem Towiowiczem, Jakubem Rubinowiczem, Illą Aszerowiczem, Szmoyłą Judowiczem, Jozefem Szłomowiczem też starszymi żydami całey synagogi woiewodstwa Minskiego, za pozwem przez aktorkę wyniesionym, mieniąc, a to do trzech listow, dobrowolnych obligacynych zapisów—iednego na tysiąc złotych polskich żałuiącey aktorce y zeszłemu z tego świata imc panu Michałowi Winkowi—podczaszemu Rzeczyckiemu, małżąkowi żałuiącey ieymci, drugiego na dwadzieścia ośm talerów bitych, a trzeciego na talerów bitych trzydzieście od obżałowanych niewiernych żydów starszych całey synagogi woiewodstwa Minskiego żałuiącey ieymści pani Winkowey — podczaszyney Rzeczyckiey danych, o nieuczynienie pomienionym wszytkim trzem zapisom dość, a to o nieoddanie y niezapłacenie na terminach y mieyscach w tych zapisach wyrażonych, iako też y po ominieniu onych aż do tego czasu wysz wyrażonych pieniędzy, na pomienione zapisy pożyczonych, za powielokrotnym tak przez zeszłego wysz rzeczonego małżąka żałuiącey, iako y przez samą żałuiącą aktorkę upominaniem się, zatym do wskazania sowitości, troiakich zarąk y prowizyi od tey sumy przychodzącey, szkod, nakładów prawnych y wszytkich pen w prawie pospolitym, w konstytuciach seymowych coaequatii iurium y w pomienionych zapisach opisanych, na wszytkich dobrach y osobach onych, a samych niewiernych żydów podług zapisów onych do wskazania na infamią, na garło y na łapanie, z sprzysądzeniem na wszytkich dobrach y osobach onych że, iako w zapisach iest wyrażono, nieodwłoczney executii aktorka przed nas sąd zapozwała. Na terminie tedy ninieyszym, wyż na dacie pisanym, za przywołaniem ieneralskim stron do prawa, od aktorki patron pan Władysław Rogowski, za mocą sobie do tey sprawy daną, oczewisto stawał, a pozwani niewierni żydzi, iako sami przed nami do prawa nie stawali, tak ani żadney wiadomości o niestaniu swym nam sądowi y stronie swey powodowey nieuczynili. Zatym wysz rzeczony strony powodowey patron podanego obżałowanym niewiernym żydom w miasteczku Radoszkowiczach, w Minskim woiewodstwie leżącym, na tenczas będącym oczewisto w ręce pozwu przez ienerała Samuela Gameckiego, zeznaniem onego przed wielmożnym imć panem pisarzem ziemskim Minskim y koła sądów naszych uczynionym słusznie prawnie dowiodszy, także pilność troyga wołania na tym pozwie napisaną okazawszy y żałobę z niego o rzecz wysz pisaną przełożywszy, na dowod samey rzeczy pokładał y czytał przed nami sądem dane listy, ieden od niewiernych Szłomy Samuelewicza—Wołożynskiego, Bera Hercykowicza—Puchowickiego, Bera Kiwowicza—Borysowskiego, Leyby Samuelowicza—Swisłockiego, Ay-

zyka Idelewicza — Radoszkowskiego, Illi Oszerowicza—Ihumienskiego, Leyby Aronowicza—Smiełowickiego arendarzów żydów, przeszłych starszych synagogi woiewodstwa Minskiego, na tysiąc złotych monety talarowey, rachuiąc talar bity po złt. sześciu, imć panu Michałowi Ratomskiemu Winkowi y samey ieymci teraz żałuiącey, pani Ewie Ratomskiey Winkowey, poslednieysze zaś, to iest, od niewiernych Wulfa Hercykowicza, Leyby Szmoyłowicza, Bera Kiwowicza, Owzera Towiowicza, Jakuba Rubinowicza, Illi Aszerowicza, Szmoyły Judowicza, Jozefa Szłomowicza—żydów starszych teyże woiewodstwa Minskiego synagogi, ieden także na dwadzieścia ośm talarów bitych tey że wysz mianowaney ieymć pani Ewie Ratomskiey Winkowey—podczaszyncy Rzeczyckiey, datami w tychże zapisach wyrażonemi, obligacyne zapisy, z których obowiązki, zaręki y sowitości opisane dostatecznie przeczytawszy y onym dość nieuczynienie tymiż samemi nieoswobodzonemi obligacyinemi zapisami dowiodszy, wzdania pozwanych niewiernych żydów, ponieważ do prawa niestawaią, w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym według prawa y wyżey produkowanych obligacynych zapisów samey iścizny realney summy z sowitościami, zarękami, monetą talarową pięciu tysięcy trzechset dziewięciudziesiąt dwoch złt., prowizyi od tey summy przychodzącey dziewięciuset sześciudziesiąt złt., za szkody, nakłady prawne w tey sprawie errogowane sześciuset złt., z kopami wpisnego, pamiętnego et cum lucris należącemi na pozwanych żydach, na kamienicach, domach, kromach, towarach, spławach, handlach, zastawach, arendach, sumach pienężnych gdzie y u kogokolwiek będących, a w niedostatku onych y na osobach, a samych obżałowanych niewiernych żydów, starszych synagogi wdztwa Minskiego, według dobrowolnych obligacyinych zapisów y obowiązków w nich wyrażonych na infamią, na garło y na łapanie żałuiącey aktorce wskazania, onychże podług prawa coaequationis ex nunc za infamissów uznania, do publikowania tey infamy ienerała sądowego przydania, wywołać y publikować nakazania, a za wskaz summy na skuteczną y nieodwłoczną odprawę do urzędów ziemskiego lub grodzkiego Minskich y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra y osoby obżałowanych niewiernych żydów okażą się, a którego z urzędu strona użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych dalsze peny prawne odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie ieymści pani Ewy Ratomskiey Michałowey Winkowey—podczaszyney Rzeczyckiey, bacząc to, iż niewierni arędarze Szłoma Samuelowicz—Wołożynski, Ber Hercykowicz—Puchowicki, Ber Kiwowicz—Borysowski, Leyba Samuelewicz--Swisłocki, Ayzyk Idelewicz—Radoszkowski, Illa Oszerowicz—Ihumienski, Leyba Aronowicz—Smiełowicki, Wulf Hercykowicz, Leyba Szmoyłowicz, Ber Kiwowicz, Owszer Towiowicz, Jakub Rubinowicz, Illa Aszerowicz, Szmoyła Judowicz, Iozef Szmoyłowicz przeszli y teraznieysi starsi żydzi całey synagogi woiewodstwa Minskiego, będąc o rzecz wysz wyrażoną pozwanemi, przed nami do prawa niestawali, przeto my sąd onych, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym według prawa, żałoby pozewney y domawiania się strony powodowey patrona samey iścizny realney summy z sowitościami, zarękami, monetą talarową pieć tysięcy trzysta dziewiędziesiąt dwa złotych, prowizyi od tey summy przychodzącey dziewięćset sześćdziesiąt złotych, szkody, nakłady prawne w tey sprawie errogowane sześćset złotych z kopami, wpisnego y pamiętnego et cum lucris nam sądowi danemi zapłaconymi, wszytkiego summą sześć tysięcy ośmset dwa złotych polskich na pozwanych żydach starszych synagogi woiewodstwa Minskiego, na kamienicach, domach, kromach, towarach, spławach, handlach, arendach, zastawach, summach pienężnych gdzie y u kogokolwiek będących, a w niedostatku onych na samych osobach, a samych obżałowanych

niewiernych żydów arendarzów Szlomę Samuelowicza—Wołożynskiego, Bera Hercykowicza—Puchowickiego, Bera Kiwowicza —Borysowskiego, Leybe Samuelewicza—Swisłockiego, Ayzyka Idelewicza—Radoszkowskiego, Illa Oszarowicza—Ihumienskiego, Leybe Aronowicza—Smiełowickiego, Wolfa Hercykowicza, Leybe Szmoyłowicza, Bera Kiwowicza, Owzera Towiowicza, Jozefa Szłomowicza—przeszłych y teraznieyszych starszych całey synagogi woiewodstwa Minskiego, według dobrowolnych obligacynych zapisów onych y według obowiązków w nich wyrażonych na infamią, na garło y na łapanie żałuiącey aktorce wskazuiemy, onych że podług prawa coaequationis ex nunc za infamissów uznawszy, do publikowania tey infamyi ienerała sądowego przydaiemy, wywołać y publikować nakazuiemy, a za summę wysz wyrażoną, od nas sądu wskazaną na skuteczną y nieodwłoczną odprawę y na poścignienie y złapanie samych żydów, dla uczynienia execucyi do urzędów ziemskiego lub grodzkiego Minskich y innych tych woiewodstw y powiatów, pod któremi osoby, dobra pozwanych żydów okażą się, a którego z urzędu strona użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych temu dekretowi naszemu dalsze peny prawne odsyłamy. A gdy dzień ośmy tegoż msca Marca roku teraznieyszego wysz pisanego przypadł, tedy ienerał Piotr Zynza, ustawicznie sądów naszych pilnuiący, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, wysz mianowanych niewiernych żydów Szłome Samuelowicza—Wołożynskiego, Bera Hercykowicza—Puchowskiego, Bera Kiwowicza—Borysowskiego, Leybe Samuelowicza —Swisłockiego, Ayzyka Idelewicza—Radoszkowskiego. Ille Oszarowicza—Ihumienskiego, Leybe Aronowicza Smielowskiego —aręndarzów, Wulfa Hercykowicza, Leybe Szmoyłowicza, Bera Kiwowicza, Owzera Towiowicza, Jakuba Rubinowicza, Ille Aszerowicza, Szmoyłe Judowicza, Józepha Szłomowicza przeszłych y teraznieyszych starszych całey synagogi woiewodstwa Minskiego za infamissów na garło y na łapanie osądzonych w izbie sądowey et in foro publico proklamował, publikował, obwołał y każdemu obwieściwszy relacią swoią publikacyonis a loco rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głownych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала за 1701 г., № 334, л. 609.

№ 170—1701 г. Марта 7.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Брестской синагоги и всѣхъ евреевъ Вел. Княжества Литовскаго къ вторичной инфаміи и преданію смертной казни, а также къ уплатѣ Андрею Рымшѣ недоимки по сбору на содержаніе войска и вознагражденіе за нанесенные ему и его человѣку побои.

Roku tysiąc siedmsetnego pierwszego, miesiąca Marca siodmego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w W-m Xi-ie Litt-m z woiewodztw, ziem y powiatow na rok przeszły tysiąc siedmsetny obranymi, a po powtórney sądów naszych limitacyi, względem pospolitego ruszenia zaszłey, do Minska zgromadzonymi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imć pana Jakuba Kazimierza Kijanowskiego—rotmistrza i. k. mści piechoty tryb. w-o x-a Lit. y imć pana Andrzeia Rymszy—deputata pogłównego żydowskiego, od wyż pomienionego imć pana Kijanowskiego do miasta i. k. msci Brzescia ordynowanego, z niewiernymi żydami starszymi kahału Brzeskiemi y całą synagogą Brzeską y ze wszytkiemi kahałami y żydami w-o x-a Lit., za pozwem legitime tu przed nas sąd wyniesionym o to: iż w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym, gdy żałuiący imć pan Kijanowski pomienionego imć pana Rymsze po należące pieniędze na chorągiew węgierską assistuiącą trybunał w-o x-a Lit. do żydów miasta i. k. mci Brześcia po-

słał, gdzie gdy pomieniony imć pan Rymsza przybył y należytości o pogłowne od żydów należące upominał się, tedy obżałowani żydzi dzień odednia zwlekaiąc obiecali wypłacić, a potym szkolnika swego przydali, upewniaiąc iak prętko z inszych miasteczek y karczem żałuiący imć pan Rymsza w woiewodztwie Brzeskim wybierze, tak zaraz y oni in instanti wypłacić obiecywali. Jakoż żałuiący, iezdżąc po różnych miasteczkach y karczmach, wybrał pięćset trzydzieście cztery złotych polskich, pieczęcią swoią zapieczętowawszy, worek temusz to szkolnikowi do schowania dał z tym dokładem, żeby iak nayprędzey pieniądze y obżałowani żydzi Brzescy oddali y razem tę sumę złączywszy, do Wilna cum solario sami odwiezli, a obżałowani żydzi Brzescy pieniądze między się rozdzielili, pieczęć oderwawszy y gdy żałuiący imć pan Rymsza codziennie obżałowanych żydów Brzeskich kuczył o pogłowne od onych należące, dzień odednia obiecywali wypłacić, a potym nie doczekawszy się te pięćset trzydzieście cztery złotych polskich do schowania szkolnikowi danych, miał słać, tedy tylko worek próżny u szkolnika nalazł y gdy o to u żydów starszych upominał się, także o pieniądze pogłównego y solarium swego, samego imć pana Rymszę confundowali, czeladnika przezwiskiem pana Skopowskiego, subordynowawszy y namowiwszy żołnierzów iaśnie wielmożnego imć pana Słuszki—kasztelana Wilenskiego y samego żałuiącego, dnia dwudziestego dziewiątego Septembra roku przeszłego tysiąc siedmsetnego, w domu Zelmana Wigdorowicza—żyda starszego Brzeskiego, upominaiącego się o należytość, będąc banitami, infamissami y na gardło osądzonemi, niemiłościwie zbili, zmordowali, kuntusz poszarpali, za gardło dłabili y mało o smierć nie przyprawili, dekretom się sprzeciwili, do szkod y strat niemałych przywiedli, bo musieli za swoie pieniądze strawować się, na pięddziesiąt talarów bitych y dalej szkoduie, a potym ledwie z wielką trudnością, już po zaniesioney o to wszytko protestacyi, pieniądze niespełna oddali, dwuchset ośmiudziesiąt złotych do summy niedostawało, kwitacyią fortelnym sposobem u żałuiącego odebrali, o którą to tak wielką oppressią swoią z obżałowanemi żydami Brzeskimi y do położenia ku skassowaniu quitacyi, fortelnym sposobem uproszoney y odebraney, o uczynioną odpowiedź y pochwałkę, także o niewnoszenie importancyi za rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny pierwszy, według constitucyi tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt dziewiątego roku y postanowienia Olkinickiego, pierwszey raty na swięty Kazimierz swięta rzymskiego, tudziesz y retent za rok przeszły tysiącsiedmsetny do żałuiącego imć pana rotmistrza trybunału w-o x-a Lit. pogłównego żydowskiego, którego dwadzieście pięć tysięcy co rok na chorągiew trybunału, na lenungi należy do żałuiącego imci obżałowani żydzi w-o x-a Lit. powinni y do rąk cum solario oddawać, o co tedy wszytko o szkody, koszty y winy prawne przed nas sąd zapozwali. Na terminie tedy ninieyszym, wysz na dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od aktora patron imci, za mocą sobie do tey sprawy słusznie, prawnie daną, pan Stephan Frąckiewicz oczewisto stawał, a pozwani niewierni żydzi niestawali y żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey nie uczynili. Zatym wysz rzeczony aktora patron podania oczewisto w ręce obżałowanym niewiernym żydom starszym kahału Brzeskiego y wszytkim żydom y kahałom w. x. Lit. w mieście i. k. msci Brzesciu, przez ienerała i. k. msci Samuela Jacewicza kilku stronic pozwu, zeznaniem onego oczewisto u xiąg grodu Brzeskiego uczynionym y extraktem z tychże xiąg pod datą w nim inserowaną aktorowi wydanym słusznie prawnie dowiodszy y troyga wołania pilność strony swey na tym pozwie napisaną okazawszy y żałobę z niego o rzecz wyżey w naratiwie wyrażoną, a szyrzey w tym pozwie opisaną przełożywszy, na dowod samey rzeczy produxit protestacyą ratione superius praemissorum

do xiąg urzędowych zaniesioną, od aktorów na obżałowanych y extraktem pod datą w niey inserowaną z tychże xiąg aktorowi wydaną y dekret sądu naszego Wilenskiey kadencyi dnia siodmego Maia z aktoratu żałuiącego z obżałowanymi niewiernymi żydami ferowany, po których produkowaniu wzdania pozwanych żydów, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym quitacy fortelnym sposobem wziętey skasowania y annihilowania wyż produkowanego tego dekretu ze wszytkim wskazem y rzeczą w nim wyrażoną, wespoł z infamią tym dekretem wskazaną utwierdzenia, wskazaney tym dekretem summy trzydziestu iednego tysięcy osmiuset trzydziestu pięciu złotych polskich, za zbicie żałuiącego imci pana Andrzeia Rymszy nawiązki imci złotych dwieście, także za zbicie czeladnika—nazywaiącego się Skopowskiego— szlachcica rodowitego, drugie złotych dwieście, zatrzymanych przez obżałowanych żydów do schowania danych dwuchset osmdziesiąt złotych, za szkody przez to poniesione, nakłady prawne złotych tysiąca, na pozwanych y na wszelkich dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych, kamienicach, domach, kromach, handlach, towarach, spławach, wicinach, zastawach, arędach, gdziekolwiek y u kogokolwiek będących, z wolnym szkoły ich pieczętowaniem, samych ich gdziekolwiek poscignąwszy do więzienia braniem, na targach, iarmarkach y gdziekolwiek spodkawszy zagrabieniem, a samych przerzeczonych obżałowanych niewiernych żydów iako infamissów też na infamią, na gardło, na łapanie wskazania, onychże podług prawa coaequationis ex nunc za infamissów uznania y do publikowania tey infamyi ienerała sądowego przydania wywołać y publikować nakazania, iako dla uczynienia na wszelkich dobrach wysz mianowanych nazwanych żydów za summę wskazaną skuteczney y nieodwłoczney, nie oglądaiąc się na żadne niodkogo bronienia, ani na protekcye y ochrony odprawy, tak y dla uczynienia nad samemi pozwanemi osobami na gardłach przez mistrza exekucycy do wszelkich urzędów ziemskich y grodzkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi się dobra obżałowanych okażą y sami poścignieni y złapani być mogą y którego sobie strona użyć zechce, z założeniem na sprzeciwnych temu dekretowi y na wszystkich tych ichmcw, którzy by żydów tych, od których podatek będzie należał, ochraniali, dalszych paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imci pana Jakuba Kazimierza Kijanowskiego— rotmistrza i. k. mci piechoty trybunału w. x. Lit., imci pana Andrzeia Rymszy—deputata po pogłowne żydowskie od wysz pomienionego imci pana Kijanowskiego do miasta i. k. mci Brześcia ordynowanego, z niewiernymi żydami, starszymi kahału Brzeskiego y całą synagogą Brzeską y ze wszystkiemi kahałami y żydami w. x. Lit., bacząc to, iż obżałowani niewierni żydzi, będąc pozwanymi przed nami do prawa nie stanowili, przeto my sąd onych, iako prawu nieposłusznech, w roku zawitym na upad w rzecze wzdaiemy, a zatym według żałoby y domawiania aktora patrona kwitacyią, fortelnym sposobem wymożoną, kassuiemy y annihiluiemy, dekret wysz produkowany ze wszystkim wskazem y rzeczą w nim wyrażoną, wespoł z infamią tym dekretem wskazaną utwierdzamy, wskazane tym dekretem summy trzydzieście y ieden tysiąc ośmiset trzydzieści pięć złotych polskich, za zbicie żałuiącego imci pana Rymszy nawiązki onemu złotych dwieście, także za zbicie czeladnika— szlachcica rodowitego, drugie złotych dwieście, zatrzymanych pienięd
zy przez obżałowanych żydów do schowania danych dwieście osmdziesiąt złotych, za szkody przez to poniesione złotych tysiąc, a z wpisnym, pamiętnym y za lucra nam sądowi danym, wszystkiego summą trzydziescie trzy tysiące pięćset dziesięć złotych polskich na pozwanych wszystkich żydach y na wszelkich dobrach onych lężących, ruchomych, summach pieniężnych, kamienicach, domach,

kromach, handlach, towarach, spławach, wicinach, arendach, zastawach, gdziekolwiek y u kogokolwiek będących, z wolnym szkoły ich zapieczętowaniem, samych ich gdziekolwiek poścignowszy do więzienia braniem, na targach, iarmarkach y gdziekolwiek spotkawszy zagrabieniem, a samych przerzeczonych obżałowanych niewiernych żydów wszytkich iako infamissów na powtórną infamią, na garło, na łapanie wskazuiemy, onych że podług prawa coaequationis iurium ex nunc za infamisów uznawamy y do publikowania tey infamy ienerała sądowego przydaiemy, wywołać y publikować nakazuiemy. A iako dla uczynienia na wszelkich dobrach wysz pomienionych żydów za summę dekretem sądu naszego wskazaną skuteczney y nieodwłoczney, nieoglądaiąc się na żadne ni odkogo bronienie, ani na protekcye y ochrony, odprawy, tak i dla uczynienia nad samemi pozwanemi osobami na gardłach przez mistrza exekucyi do wszelkich urzędów ziemskich y grodzkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi się dobra obżałowanych okażą y sami poścignieni y złapani być mogą y którego sobie strona użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych temu dekretowi y na wszytkich tych ichmscw, którzy by żydow tych, od których podatek będzie należał, ochraniali, dalsze peny prawne, odsyłamy. A gdy dzień ośmnasty tegoż miesiąca Marca Anni praesentis przypadł, tedy ienerał sądowy Piotr Zynza, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, w izbie sądowey et in foro publico, niewiernych żydów starszych kahału Brzeskiego, całą synagogę Brzeską y wszytkich kahałów y żydów w-o x-a Litt-o za powtornych infamissów obwołał, ogłosił y publikował, y tę publikacyą a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głownych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, за 1701 годъ, № 334 л. 713.

№ 171.—1702 г. Мая 6.

Трибунальный декретъ, присуждающій евреевъ разныхъ городовъ Минскаго воеводства къ инфаміи и уплатѣ штрафа за невзносъ ими почтовыхъ повинностей во время шведской войны.

Roku tysiąc siedmsetnego wtorego, msca Maia szostego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w W-m X-ie Litt-m z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiączny siedmsetny wtóry obranemi, a względem inkursy nieprzyiacielskiey Szwedzkiey, przez którą miasto i. k. mci Wilenskie, gdzie się trybunały w. x. L. według praw y zwyczaiów zaczynać by się miały, odebrane zostało, do Minska tedy, gdzie, tegoż trybunału kadencya sądzona być ma, zgromadzonymi y iuridice zasiadaiącymi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa ad instantiam instigatoris trybunału w. x. Litewskiego z delacy szlachetnego pana Demiana Szyszki—poczmaystra Minskiego z mieszczanami, kupcami, żydami Minskiemi, Mohilewskiemi, Krasnosielskiemi, Borysowskiemi Radoszkowskiemi, Berezynskiemi, Cyrynskiemi, Bobruyskiemi, Haienskiemi, Nowogrodzkiemi, za pozwem od aktora przed nasz sąd wyniesionym o to, iż obżałowane osoby nie sprawuiąc się według constytucy roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt trzeciego na seymie walnym Warszawskim postanowioney in vim podwod należącey summy według ordynacy na poczte w. x. L. iako to: z Mohilewa złotych osmiuset, z Borysowa siedmiudziesiąt pięciu, z Radoszkiewicz pięciudziesiąt, z Hayny piętnastu, z Berezyny trzydziestu, Cyryna dwudziestu, z Krasnego-sioła cztyrdziestu, z Bobruyska cztyrdziestu, od niewiernych żydów Minskich złotych stu, z Nowogrodka trzechset sześciudziesiąt pięciu, za wydanym uniwersałem od iasnie wielmożnego imść pana Kasztelana Trockiego vigore postano-

wienia Olkinickiego, generalną administracyą poczty maiącego, contraveniendo onemu nieoddali y żadney satisfakcy za lat dwie, to iest od roku tysiąc siedmsetnego pierwszego aż do roku teraznieyszego tysiąc siedmsetnego wtórego nie uczynili y za kilkakrotnym upominaniem się od poczmaystra niewypłacili y nie oddali, przez co według ordynacy y constytucy in paenam triplicis pensionis popadli, zaczym tak do przysądzenia y nakazania realney summy za lat dwie nieoddaney trzech tysięcy siedmiudziesiąt złotych, a cum triplici pensione dwunastu tysięcy dwóchset osmiudziesiąt złotych, do uczynienia przez dworzanina skarbowego mocney y nieodwłoczney exekuciey, do nagrodzenia spendowanych na kozaków pieniędzy tysiąca złotych, do wskazania za contravencyą prawu y constytucyom seymowym, iako w sprawie skarbowey, penam infamiae przed nas sąd zapozwał. Na terminie tedy ninieyszym wysz na dacie pisanym za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od szlachetnego pana Demiana Szyszki—poczmaystra Minskiego patron imc. pan Jan Ancuta stawał, a obżałowane osoby iako sami przed nami do prawa nie stawali, tak ani żadney wiadomości nam sądowi y stronie swey powodowey o niestaniu swym nie uczynili. Zaczym wysz rzeczony aktora patron podanego oczewisto w ręce mieszczanom pomienionych miast, miasteczek y żydom na iarmarku w Kopylu mieście, w woiewodztwie Nowogrodzkim leżącym, natenczas będącym pozwanym przez ienerała i. k. mci Andrzeia Olechnowicza pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imć panem pisarzem trybunału w. x. L. y koła sądów naszych uczynionym słusznie prawnie dowiodszy, y tróyga wołania pilność strony swey na tym pozwie napisaną okazawszy, y żałobę o rzecz z niego superius praemissorum przełożywszy, pro ulteriori documento czytał przed nami sądem ordynacyą poczty w-o. x-o. Lit., która płacenia quantitatem summy wyraża. Po którey produkowaniu wzdania pozwanych wszytkich superius specifikowanych miast, miasteczek y starostw, mieszczan, kupców y żydów, ponieważ do prawa nie stawaią, iako nie posłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym według prawa y propozycy pozewney summy na pocztę należącey za lat dwie nieoddaney, według constytucy, cum triplici pensione dwunastu tysięcy dwuchset osmiudziesiąt złotych, za koszty, z okaziey obżałowanych na kozakow de proprio łożone tysiąca złotych polskich; przytym za szkody, nakłady prawne recenter w tey sprawie errogowane stu złotych, na obżałowanych mieszczanach, kupcach, żydach wysz wyrażonych miast, miasteczek, na domach, kromach, handłach, spławach, towarach, z wolnym onych na każdym mieyscu aresztowaniem, a samych pozwanych mieszczan kupców, żydów Minskich, Mohilewskich, Borysowskich, Krasnosielskich, Radoszkowskich, Berezynskich, Cyrynskich, Haienskich, Bobruyskich, Nowogrodzkich za contravencyą importanciey skarbowey iako in causa fisci in paenam infamiae szlachetnemu panu Demianowi Szysce—poczmaystrowi Minskiemu wskazania et ad publicandum oney ienerała sądowego przydania wywołać y publikować nakazania, a na uczynienie mocney y nieodwłoczney na wszelkich obżałowanych wysz wyrażonych dobrach leżących y ruchomych, handlach gdziekolwiek będących exekucy, dworzanina skarbowego osobliwym listem naznaczenia, z założeniem in contravenientes dalszych pen prawnych u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie ad instantiam instigatoris trybunału w. x. Litewskiego z delacy szlachetnego pana Demiana Szyszki — poczmaystra Minskiego, bacząc to, iż mieszczanie kupcy żydzi Minscy, Mohilewscy, Krasnosielscy, Borysowscy, Radoszkowscy, Berezynscy, Cyrynscy, Bobruyscy, Haienscy, Nowogrodzscy, będąc ratione superius praemissorum zapozwanemi, za kilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem przed nami do prawa nie stawali, przeto my sąd onych iako prawu nieposłusznych w roku zawi-

tym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym według prawa, żałoby y domawiania się żałuiącego aktora patrona, nieoddaney wysz pomienoney, na pocztę w. x. Lit. za lat dwie należącey summy, cum triplici pensione dwanascie tysiący dwieście ośmdziesiąt złotych, za koszty z okazy obżałowanych na kozakow de proprio przez żałuiącego pana poczmaystra Minskiego łożone tysiąc złotych, przy tym za szkody, nakłady prawne, recenter w tey sprawie errogowane, sto złotych, a z wpisnym y pamiętnym nam danym wszytkiego summą trzynascie tysięcy trzysta dziewiędziesiąt złotych na obżałowanych mieszczanach, kupcach, żydach wyż wyrażonych miast miasteczek, na domach, kromach, handlach, spławach, towarach, z wolnym onych na kożdym mieyscu aresztowaniem, a samych przerzeczonych obżałowanych mieszczan kupców żydów Minskich, Mohilewskich, Krasnosielskich, Borysowskich, Radoszkowskich, Berezynskich, Cyrynskich, Bobruyskich, Haienskich, Nowogrodzkich za contravencyą prawu constytucyom seymowym, iako in causa fisci, in paenam infamiae szlachetnemu panu poczmaystrowi Minskiemu wskazuiemy et ad publicandum oney ienerała sądowego przydaiemy, wywołać y publikować nakazuiemy, a za summę wyż wyrażoną, od nas sądu wskazaną, dla uczynienia mocney y nieodwłoczney na wszelkich wysz pomienionych osob domach exekucy dworzanina iego królewskiey mości skarbowego osobliwym listem naszym, z założeniem in contravenientes dalszych pen prawnych, naznaczamy. A gdy dzień dziewiąty tegoż mca Maj anni praesentis dla publikowania y proklamowania tey infamy przypadł, tedy ienerał Piotr Samuel Jamecki, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi sądu naszego, w izbie sądowey et in foro publico mieszczan kupców żydów Minskich Mohilewskich, Krasnosielskich, Borysowskich, Radoszkowskich, Berezynskich, Cyrynskich, Bobruyskich, Haienskich, Nowogrodzkich za infamissów obwoławszy proklamował y tę publikacyą swoią, a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głownych trybunału w-o x-a Litewskiego iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, за 1702—1703 г., № 337, л. 49.

№ 172.—1702 г. Декабря 16.

Трибунальный декретъ, присуждающій евреевъ Старобинскаго кагала къ инфаміи и уплатѣ Ивану Волку долгу и пени.

Roku tysiącznego siedmsetnego wtórego, miesiąca Decembra szesnastego dnia.

Przed nami sędziami głownemi na trybunał w wielkim xięstwie Litewskim z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny wtóry obranemi, gdy z porządku regestrowego po expirowanych limitacyach ku sądzeniu przypadła sprawa imsci pana Jana Wołka—miecznego Trockiego y pani małżonki imsci z niewiernemi żydami: Ickiem Jozephowiczem, Leybo Józefowiczem, Jozefem Todoroszewiczem, Giecem Zelikowiczem, Hanszelem, Ester Abramową, Rachelo Ickową Jozephowiczową y Azay Jozefową Todoroszewiczową—żydami arendarzami y całym kahałem Starobinskim miasta iasnie oswieconey xiężniczki ieymć Neyburskiey, za pozwem do trzech listów dobrowolnych zapisów obżałowanych żydów—iednego obligacyinego na summę tysiąc sto dwadzieście złotych, a dwoch przy tymże obligu assecuratiynych żałuiącym danych, którerni zapisami wszystkiemi obżałowani wysz pomienieni żydzi, iedna osoba za wszytkie, a wszytkie za iedną ręcząc się y obowiązuiąc, pomienioną summę ieszcze w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt piątym, w dzień s. Macieia apostoła, swięta rzymskiego, podług nowego kalendarza oddać y wyliczyć, dotychczas za czestokrotnym upominaniem się nie oddali y nie wyliczyli, w troiakie zaręki y winę infamiey popadli, a ob-

żałowany cały kahał Starobinski, przyiowszy w paręce Hanszela żyda, syna Efroima successora, czyniąc na iawną szkodę żałuiących, z paręki niewiedzieć gdzie żyda Hanszela wypuscili, szkody żałuiącym na kilkaset złotych uczynili y tymże samym penom co y tamci popadli, do wskazania tedy wszytkich podług opisu na infamią y mocną executią na wszelkich dobrach, handlach y towarach, gdziekolwiek poscignowszy iarmarkach y targach, spławach, płytach, do nagrodzenia szkod na złotych kilkaset podiętych, do zapłacenia kwoty od tey summy przychodzącey, zapozwali. Do którey sprawy za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od imć pana Wołka —miecznego Trockiego y pani małżonki imsci umocowany ichmościów, za mocą prawną sobie do tey sprawy dano, pan Bonifacy Milewski oczewisto stawał, a pozwani niewierni wysz pomienieni żydzi, iako sami do prawa nie stawali, tak żadney wiadomosci nam sądowi y stronie swey przeciwney nie uczynili, zatym wysz rzeczony aktórów patron podanego obżałowanym wszytkim żydom Starobinskim w mieście Starobinie oczewisto w ręce przez generała Piotra Zynzę pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imć panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła sądów naszych uczynionym, słusznie podług prawa dowiodszy y troyga wołania pilność na tym pozwie napisaną okazawszy, na dowod żałoby aktorów swoich pokładał y czytał przed nami sądem trzy zapisy od obżałowanych żydów żałuiącym dane—ieden obligacyiny na summę tysiąc sto dwadziescie złotych, a dwa assekuratijne, także pokładał relacyą ienieralską przyięcia od całego kahału Starobinskiego żyda Hanszela, z których wysz wyrażonych zapisów wszytkie warunki wyczytawszy, wzdania pomienionych pozwanych żydów, ponieważ do prawa nie stawaią, iako w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym tych obudwuch listów zapisów assekuratijnych y trzeciego obligacyinego iako słusznych y prawnych we wszytkich punktach utwierdzenia y przy mocy do dość onym uczynienia zachowania, zarąk troiakich w tym zapisie wyrażonych z samą summą cztery tysiące czterysta ośmdziesiąt złotych, za szkody podięte trzechset złotych, a za wpisne y lucra do skarbu należące, wszytkiego summy czterech tysięcy siedmiuset dziewięciudziesiąt złotych polskich na obżałowanych żydach, arendarzach y całym kahale Starobinskim y na wszelkich dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdziekolwiek będących, kromach, przykomorkach, handlach, towarach, spławach, płytach, z wolnym onych na kożdym mieyscu aresztowaniem y do siebie odbieraniem, a samych pozwanych wszytkich wysz wyrażonych żydów na infamią podług opisu onych żałuiącym aktorom wskazania, onychże podług prawa coaequationis za infamissów uznania, generała dla publikowania tey infamiey przydania, wywołać y proclamować nakazania, a na odprawę za summę do wszelkich urzędów ziemskich, grodzkich, gdzie się dobra onych pokażą y aresztowane będą y inszych wszelkich sądów dla uczynienia executiey odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imsci pana Jana Wołka—miecznego Trockiego y pani małżąki imści z niewiernemi żydami Ickiem Jozefowiczem, Leybo Jozefowiczem, Jozefem Todoroszowiczem, Giecem Zelikowiczem, Hanszelem, Ester Abramową, Rachelą Ickową Jozefowiczową y Azay Jozefową Todoroszewiczową — żydami—arędarzami Starobinskiemi y całym kahałem Starobinskim, za pozwem o rzecz wyżey wyrażoną wyniesionym, bacząc to, iż obżałowani żydzi będąc zapozwanemi y pokilkakroć przez ienerała z nakazu naszego przywoływanemi przed nami do prawa nie stawali, przeto onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy zdaiemy, a zatym podług prawa y listu dobrowolnego obligacyinego zapisu pomienionych żydów samey iściny z troiakiemi zarękami cztery tysiące czterysta osmdziesiąt złotych, za szkody podięte podług domawiania sie ple-

nipotenta aktorów trzysta złotych, a z wpisnym, pamiętnym y cum lucris nam sądowi danym, wszytkiego summą cztery tysiące siedmset dziewięćdziesiąt złotych polskich na obżałowanych żydach y na wszelkich dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdziekolwiek będących, także na handlach, towarach, kromach, przykomorkach, arędach, spławach, płytach, z wolnym onych na kożdym mieyscu aresztowaniem y do siebie odbiraniem, a samych pozwanych żydów Icka y Leyba Jozefowiczów, Jozefa Todoroszewicza, Gieca Zelikowicza Hanszela, Ester Abramowę, Rachel Jckowe Jozefowiczowe y Azay Jozefowe Todoroszewiczowe—żydów arędarzów Starobinskich y cały kahał Starobinski, podług dobrowolnego opisu onych na infamią żałuiącemu imć p. Wołkowi y samey imci wskazuiemy, onychże podług prawa coaequationis ex nunc za infamissów uznawszy, dla publikowania tey infamiey generała sądów naszych, pilnuiącego przydaiemy, wywołać y proklamować nakazuiemy; a na odprawę za summe wysz wyrażoną od nas sądu wskazaną dla uczynienia exekucyi gdzie się sami y dobra onych pokażą ziemskich grodzkich urzędów y inszych wszelkich sądów, którego sobie strona użyć zechce, założywszy in contrauenientem dalsze peny prawne odsyłamy. A gdy dzień osmnasty mca Decembra roku teraznieyszego przypadł, tedy ienerał Piotra Zynza, ustawicznie sądów naszych pilnuiący, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi sądu naszego, niewiernych żydów Icka y Leybe Jozefowiczów, Jozefa Todoroszewicza, Gieca Zelikowicza, Hanszela, Ester Abramowe, Rachel Ickową Jozefowiczową y Azay Jozefowe Todoroszewiczowe—żydów arędarzów Starobinskich y cały kahał Starobinski w izbie sądowey et in foro publico przy bytności ludzi obwołał y publikował y te swoią publikacią a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Ktora sprawa do xiąg głownych trybunału w-o x-a Litt-o iest zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовскаго Трибунала за 1702 г., № 336, л. 361.

№ 178.—1702 г. Декабря 22.

Трибунальный декретъ, присуждающій евреевъ Кейданской синагоги къ смертной казни и уплатѣ Константину Ясколду должной ему суммы.

Roku tysiąc siedemset wtorego, msca Decembra dwudziestego wtorego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w w. xięstwie Litewskim z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedemsetny wtory obranymi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imsci pana Konstantego Gabszewicza Jaskołda — łowczego xtwa Zmoydzkiego, z niewiernymi żydami synagogi Kieydanskiey: Jakubem Salomonowiczem—rabinem w spólney radzie będącym, a Lewkiem Illowiczem, Jozefem Izraelewiczem, Jozefem Illowiczem, Abramem Jochimowiczem, Łazarem Markowiczem, Symonem Maiorowiczem, Irszem Łazarowiczem, Ariowem Abramowiczem, Izakiem Aronowiczem, Maiorem Hestolowiczem, Izraelem Iozefowiczem, Beralem Jemanowiczem, takż Jozefem Illewiczem, Irszem Izraelowiczem, Arią Abramowiczem, Leyzarem Markowiczem, Meierem Naftalewiczem, Jozefem Izraelowiczem, Nisonem Izraelewiczem, Jozefem Wulfowiczem, Michałem Abramowiczem, iako samymi pryncypałami y całym kahałem żydów Kieydanskich, za pozwem przez aktora wyniesionym, do utwerdzenia dwóch dekretów sądu głównego trybunalnego—iednego kadencyi Wilenskey, drugego Minskiey in contumatiam z banitiami doczesną i wieczną, datami w nich wyrażonemi na pozwanych otrzymanych, do oddania summy za dobrowolnemi zapisami y tymi dekretami wskazaney czterdziestu szesciu tysięcy pięciuset y dwudziestu złotych polskich żałuiącemu aktorowi przysądzoney, tudziesz do położenia, ku skassowaniu listu, kontraktu od aktora y iemyć pani małżonki imci na rzecz w nim wyrażona, w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesąt dziewiątego, mca Marca dwudziestego piąteg o dnia

niewiernym żydom danego, poniewasz pozwani żydzi synagogi Kieydanskey dość onemu nie uczynili, zatym o szkody, nakłady, paeny prawne. Do którey sprawy za przywołaniem pzez ienerała stron do prawa, od aktora patron pan Ierzy Woronowicz oczewisto do rozprawy prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi synagogi Kieydanskiey, iako sami pred nami do prawa nie stawali, tak ani żadney wiadomosci nam sądowi y stronie swey o niestaniu swoim nie uczynili; zatym tenże aktora patron podanego oczewisto w rence na ten czas w szkole będącym w Kieydanach wszystkim niewiernym żydom kahału Kieydanskiego przez ienerała i. k. mci Piotra Zynzę pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed- wielmożnym imc panem pisarzem ziemskim Wilenskim y trybunału W-o X-a Li-tt-o uczynionym, słusznie prawnie dowiodszy, także pilność troyga wołania na tym pozwie napisaną okazawszy, na dalszy dowod żałoby aktora swoiego, produkował przed nami dekreta dwa sądu głównego trybunalnego: ieden pod datą roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt osmego, msca Iuni dwudziestego pierwszego dnia w Wilnie, drugi tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątego, msca February osmnastego dnia, w Minsku przez żałuiącego na pozwanych niewiernych żydach otrzymane, któremi dekretami sąd główny trybunalny—iednym na doczesną, a powtornym na wieczną po poiezdzie wzdawszy banitie, summę tymiż dekretami, a mianowicie poslednieyszym czterdzieście sześć tysięcy pięćset dwadziescia złotych polskich na wszelkich, pozwanych dobrach y na osobach wskazał, iako to szerzey w tychże dekretach sądu głównego trybunalnego iest wyrażono, po ktorych produkowaniu wzdania pozwanych niewiernych żydow Kieydanskich, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym dekretów sądu głównego trybunalnego datami wysz produkowanych nienarusznie we wszystkich punktach, paragrafach, y clausulach stwierdzenia y przy mocy zachowania, summy onemiz przysądzoney czterdziestu szesciu tysięcy pięciuset dwudziestu złotych polskich, za szkody, nakłady prawne, recenter w tey sprawie errogowane, złotych dwuchset, a z wpisnym y pamiętnym y za lukra nam sądowi należące, na wszelkich obżałowanych pozwanych niewiernych żydów Kieydanskich dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych, domach, kromach, towarach, handlach, spławach y samych osobach, z wolnym onych łapaniem, braniem na targach, iarmarkach, drogach, a samych niewiernych żydów Kieydanskich, iako banitów doczesnych wiecznych na infamią żałuiącemu imsci panu Gabszewiczowi Jaskołdowi wskazania y do publikowania tey infamyi ienerala sądowego przydania, proklamować y publikować nakazania; a dla uczynienia na wszelkich obżałowanych dobrach odprawy y executy do urędów ziemskiego lub grodzkiego xtwa Żmuydzkiego y innych wszelkich tych wdztw y powiatów, pod któremi dobra iakie kolwiek y osoby niewiernych żydów okażą się, a którego sobie z urzędów strona użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych paeny dalsze prawne odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imć pana Konstantego Gabszewicza Jaskołda—łowczego xięstwa Żmuydzkiego, bacząc to, iż niewierni żydzi Jakub Salomonowicz—rabin, w spolney namowie będący, Lewek Illowicz, Jozef Izraelowicz, Jozef Illowicz, Abram Jachimowicz, Lazar Markowicz, Symon Maiorowicz, Irsz Lazarowicz, Ariow Abramowicz, Izak Aronowicz, Meior Neftołowicz, Izrael Jozefowicz, Beraly Jemanowicz, także Józeph Illewicz, Irsz Izraelewicz, Aria Abramowicz, Leyzar Markowicz, Meier Naftalewicz, Jozef Izraelowicz, Nisonow Izraelewicz, Jozef Wulfowicz, Michał Abramowicz, iako sami pryncypali i cały kahał Kieydanski, będąc o rzecz wyżey wyrażoną zapozwanemi, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem przed nami do prawa nie stawali, przeto onych, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym

na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym kontrakt od aktorów niewiernym żydom Kieydanskim dany, ponieważ onemu od pozwanych dość się nie stało, in toto kassuiemy y annihiluiemy, a według prawa, żałoby pozewney y domawiania się strony powodowey dekreta sądu głównego trybunalnego—ieden pod datą roku tysiąc siedemset dziewięćdziesąt ósmego, msca Juni dwudziestego pierwszego dnia w Wilnie, powtórny roku tysiąc sześćset dziewięćdziesąt dziewiątego, msca February osmnastego dnia w Minsku przez żałuiącego na niewiernych żydach otrzymane, nienarusznie przy mocy zachowuiemy y utwierdzamy, summę tymiż dekretami przysądzoną czterdieście sześć tysięcy pięćset dwadiescia złotych polskich, za szkody, nakłady prawne recenter w tey sprawie errogowane złotych dwieście, a z wpisnym y pamiętnym y za lukra nam sądowi dane i zapłacone, wszystkiego summą czterdzieście sześć tysięcy siedmset trzydziescie zł. pol. na wszelkich pozwanych niewiernych żydów Keydanskich, dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych, domach, kromach, handlach, towarach, spławach, gdziekolwiek będących, z wolnym y samych osób łapaniem, braniem, na targach, iarmarkach, drogach, a samych niewiernych żydów Kieydanskich iako banitów doczesnych wiecznych na infamią, na gardło, na łapanie żałuiącemu imć panu Gabszewiczowi—łowczemu xięstwa żmuydzkiego wskazuiemy, y do publikowania tey infamy ienerała sądowego przydaiemy, proklamować nakazuiemy, oraz dla uczynienia na wszelkich obżałowanych dobrach y osobach za summę wysz specifikowaną odprawy do urzędów ziemskiego lub grodzkiego xięstwa Żmuydzkiego y innych wszelkich tych wóiewództw y powiatów, pod któremi dobra iakie kolwiek y osoby żydów Kieydanskich poscignione bydź mogą, a którego sobie strona do tey exekuty użyć zechce, założywsy na sprzeciwnych paeny dalsze prawne odsyłamy. A gdy dzień dwudziesty dziewiąty msca Decembra anni praesentis przypadł, tedy ienerał sądów naszych pilnuiący Piotr Zynza, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydów Jakuba Salomonowicza—rabina, in condicto zostaiącego, Lewka Illowicza, Jozefa Jzraelowicza, Jozefa Illewicza, Abrama Jachimowicza, Łazara Markowicza, Symona Maiorowicza, Irsza Łazarowicza, Ariona Abramowicza Izaka Aronowncza, Meiera Neftołowicza, Izraela Jozefowicza Berala Jemanowicza, Józefa Illewicza, Irsza Izraelewicza, Arią Abramowicza, Leyzara Markowicza, Meiera Naftelewicza, Jozefa Izraelewicza, Nisona Izraelewicza, Jozefa Wulfowicza, Michała Abramowicza, iako samych pryncypałów, za infamisów w izbie sądowey et in foro publico proclamował, publikował y relatią publicatiey swey a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg trybunału w. x. L. iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, № 336, за 1702 г., л. 457.

№ 174.—1703 г. Марта 3.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Минскаго кагала къ смертной казни и уплатѣ долгу Николаю Довойнѣ.

Roku tysiąc siedmsetnego trzeciego, miesiąca Marca trzeciego dnia.

Przed nami sędziami głownemi na trybunał w w-m x-ie Lit-m z woiewodztw, ziem y powiatow na rok przeszły tysiąc siedmsetny wtóry obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imci pana Mikołaia Dowoyny—stolnika Trockiego y pani małżąki imsci ieymsci pani Eleonory Kostrowickiey Dewoyniney — Stolnikowey Trockiey, z niewiernymi żydami Szlomą Szmoyłowiczem—Wołożynskim, Owzerem Towidowiczem — Stołpeckim, Leybą Szmoyłowiczem — Swisłockim, Dawidem Szłomowiczem — Koydanowskim, Efroimem Rubinowiczem—Troscienskim, Jozefem Morduchowiczem —

Puchowickim, Eliaszem Oszerowiczem — Bohuszewickim, Jakubem Jakubowiczem— szkolnikiem i wszystkiemi żydami starszymi synagogi woiewodztwa Minskiego za zakazem od aktorów wyniesionym do listu dobrowolnego obligacyinego zapisu delatorom na dwiescie talarów bitych, o niedość zapisowi na terminie, to iest w roku preszłym tysiącznym siedemsetnym wtórym, w dzień Nayswiętszey Panny Gromnicżney swięta rzymskiego, według nowego kalendarza y po terminie aż dotąd, za tym delatores, conformuiąc się do listu zapisu, vigore którego wyrażonych obowiązków do przysądzenia samych osob brania, łapania y dobr wszelkich leżących ruchomych summach pieniężnych ubicunque będących, spławow lądowych, towarów, domów po miastach będących, kotłow y wszelkiego sprzentu zabierania y executią czynić pozwolenia, a na samych niewiernych wszystkich żydów winy infamiey wskazania, także uznania zarąk, expens prawnych, szkod, nakładów win y pen prawnych żałuiące aktorowie obżałowanych niewiernych żydów przd nasz sąd zapozwali. Na terminie tedy ninieyszym zwysz na dacie pisanym za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od żałuiących aktorów patron ichmcw, za mocą szłuszną prawną, sobie do tey sprawy daną, pan Ian Ancuta—skarbnik Brzeski oszewisto do rozprawy prawney stawał; a obżałowani niewierni żydzi iako się sami przed nami do prawa nie stawali, tak y żadney wiadomosci o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey nie uczynili. Zatym wysz rzeczony żałuiących aktorów patron podanego obżałowanym niewiernym żydom tu w mieście i. k. msci Minsku będącym przez ienerała Piotrą Zynze oczewisto w ręce zakazu, pryznaniem onego oczewistym przed imc panem pisarzem trybunalnym koła sądow naszych uczynionym słusznie prawnie dowiodszy, y troie wołanie pilności strony swey na tym zakazie napisaną okazawszy, y żałobę z niego ratione superius premissorum iterowawszy, na dowod samey rzeczy pokładał y czytał przed nami sądem list dobrowolny obligacyiny zapis od obżałowanych niewiernych żydów kahału Minskiego żałuiącemu imc panu Mikołaiowi Dowoynie—stolnikowi Trockiemu y pani małżonce imci na pewną rękodayną pożyczoną summę pieniędzy na dwieście talerów bitych dany, z którego to listu wszystkie obowiązki y warunki prawne wyczytawszy y niedość onemu uczynienia dowiodszy, wzdania obżałowanych wszystkich niewiernych żydów kahału Minskiego, ponieważ do prawa nie stawaią, w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym wysz mianowanego listu dobrowolnego obligacyinego zapisu, iako słusznego y prawnego we wszystkich punktach y paragrafach nienaruszenie przy mocy zachowania y utwierdzenia, za nieuczynienie onemu dosyć, a to za nieoddanie i niezapłacenie na terminie y mieyscu w tym zapisie wyrażonym wysz wyrażoney summy pieniędzy troiakich zarąk przy samey nieoddaney isciznie osmiuset talerów bitych; przytym za szkody, nakłady prawne recenter w tey sprawie errogowane sta złotych polskich na obżałowanych niewiernych żydach kahału Minskiego y na wszystkich maiętnosciach y dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych, domach, kromach, handlach, towarach, spławach, gdziekolwiek i u kogokolwiek będących, a samych przerzeczonych obżałowanych niewiernych żydów vigore wysz pomienionego dobrowolnego obligacyinego zapisu y obowiązków w nim wyrażonych na infamią, na gardło y na łapanie żałuiącym aktorom wskazania y dla publikowania tey infamy ienerała sądowego przydania, wywołać y proclamować nakazania, a za wskaz summy tak na wszelkich wysz mianowanych dobrach odprawy, iako y nad osobami onych exekucyi do urzędów ziemskiego lub grodzkiego woiewodztwa Minskiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod którėmi się dobra y osoby onych poscignione y złapane być mogą, a którego sóbie strona, tak do odprawy na dobrach, iako y exekucyi na

osobach użyć zechce, z założeniem na sprzeciwnych temu dekretowi naszemu y urząd nieposłuszny w nieuczynieniu nad obżałowanemi niewiernemi żydami exekucyi dalszych pen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiałsię. A tak my sąd w tey sprawie imsci pana Mikołaia Dowoyny— stolnika Trockiego y ieymsci pani Eleonory Kostrowickiey Dowoyniney — stolnikowey Trockiey, małżąków, bacząc to, iż obżałowani niewierni żydzi Szłoma Szmoyłowicz — Wołożynski, Owzer Towidowicz—Stołpecki, Leyba Szmoyłowicz—Swisłocki, Dawid Szłomowicz — Koydanowski, Efroim Rubinowicz—Troscienski, Jozeph Morduchowicz—Puchowicki, Eliasz Oszerowicz—Bohuszewski, Jakub Jakubowicz—szkolnik i wszyscy żydzi starsi synagogi woiewodztwa Minskiego, będąc o rzecz wyżey wyrażoną zakazanemi, przed nami do prawa nie stawali, przeto my sąd onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym według prawa, żałoby y domawiania się żałuiących aktorów patrona wysz mianowany list dobrowolny obligacyiny zapis od obżałowanych żydów żałuiącym aktorom na dwiescie talarów bitych dany, iako słuszny y prawny we wszystkich punktach i paragrafach nie naruszenie przy mocy zachowuiemy y utwierdzamy; za nieuczynienie onemu dosyć, a to za nieoddanie y niezapłacenie na terminie y mieyscu w tym zapisie wyrażonym wysz pomienioney summy pieniendzy, troiakich zarąk przy samey nieodancy isciznie ośmset talerów bitych; przy tym za szkody, nakłady prawne recenter w tey sprawie errogowane sto złotych polskich, na obżałowanych niewiernych żydach kahału Minskiego y na wszystkich maiętnościach y dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych, domach, kromach, handlach, towarach, spławach, gdziekolwiek y u kogokolwiek będącyh, z wolnym onych na każdym mieyscu aresztowaniem, zabieraniem, a samych przerzeczonych obżałowanych niewiernych żydów vigore wysz pomienionego dobrowolnego, obligacyinego zapisu y obowiązków w nim wyrażonych na infamią, na łapanie y na gardło żałuiącym aktorom wskazuiemy y dla publikowania tey infamy ienerała sądowego przydaiemy, wywołać y proclamować nakazuiemy; a za summę wyż wyrażoną, od nas sądu wskazaną, tak na wszelkich wysz mianowanych dobrach odprawy iako y nad osobami obżałowanych żydów exekucyi, do urzędów ziemskiego lub grodzkiego woiewodztwa Minskiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi się dobra okażą y osoby onych poscignione y złapane bydź mogą, a którego sobie strona tak do odprawy na dobrach, iako y exekucyi na osobach użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych temu dekretowi naszemu y urząd nieposłuszny w nieuczynieniu nad obżałowanemi niewiernemi żydami exekucyi, dalsze peny prawne odsyłamy. A gdy dzień piąty tegoż mca Marca anni praesentis przypadł, tedy ienerał sądowy Piotr Zynza dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, obżałowanych niewiernych żydów Szłomę Szmoyłowicza—Wołożynskiego, Owszera Towidowicza — Stołpeckiego, Leybę Szmoyłowicza—Swisłockiego, Dawida Szłomowicza—Koydanowskiego, Efroima Rubinowicza—Trościenskiego, Jozefa Morduchowicza—Puchowskiego Eliasza Oszerowicza—Bohuszewickiego, Jakuba Jakubowicza—szkolnika y wszystkich starszych synagogi woiewodzstwa Minskiego, za infamisów, na garło y na łapanie osądzonych, w izbie sądowey et in foro publico proclamował, publikował y relacyo publikacyi swey, a loco publicationis rediens, iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głównych trybunalnych wo. xa. Litto iest zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовск. Трибунала № 337 за 1702—1703 г., л. 510.

№ 175.—1703 г. Сентября 7.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Виленскаго еврейскаго кагала къ смертной казни и уплатѣ долгу Софіи Скальской.

Roku tysiąc siedmsetnego trzeciego, msca Septembra siodmego dnia.

Przed nami sędziami głownymi na trybunał w w-m x-ie Litt-m z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny trzeci obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa ieymc pani Zofij Dzierzkowny Skalskey—stolnikowey Cernihowskiey, z newiernemi żydami: Wulfem Jarochimowiczem, Nachimem Moyżeszowiczem, Moyżeszem Pinczukiem, Moyżeszem Izakowiczem, Uriaszem Dawidowiczem, Pinkasem Abramowiczem, Dawidem Moyżeszowiczem, Samuelem Lewkowiczem, Łazarzem Aronowiczem, Hirszem Aronowiczem, Abramem Jakubowiczem, Hirszem Abramowiczem, Izakiem Noachimowiczem—starszemi kahału Wilenskiego, za pozwem przez aktorkę wyniesionym, mieniąc o to, iz obżałowani niewierni żydzi kahału Wilenskiego, będąc dawno winnemi niemałą summę pieniędzy, iescze zeszłemu imć panu Jakubowi Skalskiemu—stolnikowi Czernihowskiemu y terazneyszey aktorce na dwa zapisy w sądzie głównym trybunalnym przyznane, na ieden piętnaście tysięcy, a na drugi tysiąc pięćset złotych talarami bitemi, rachuiąc każdy po złotych sześciu, po otrzymanych o nieoddanie tey summy ieymć pani Skalskiey należącey welu dekretach w sądzie głównym trybunalnym, po sprowadzonych exekuciach, uspakaiaiąc ieymć panią stolnikową Czernihowską, pożyczywszy in super iescze złotych pięćset dwuma listami, dobrowolnemi zapisami iednym obligacynym na rękodayną summę to iest na pięćset złotych talarami bitemi, rachuiąc każdy taler po złotych szesciu danym, te pięćset złotych polskich w roku teraznieyszym tysiąc siedemsetnym trzecim w dzień s. Jana Krzciciela swięta rzymskiego, według nowego kalendarza, przy xięgach grodzkich albo surrogatorskich Wilenskich, niczym terminu niepochybiaiąc, a drugim także listem, dobrowolnym zapisem, a osobliwie od summy szesnastu tysięcy pięciuset złotych polskich talarami bitemi na zapisy wziętey y pożyczoney, do rąk obżałowanych odliczoney summy pieniędzy, obowiązawszy się prowizią alias kwotą przez dwie lecie płacić od sta po ośmiu złotych talarami bitemi, rachuiąc każdy talar po złotych sześciu, ratami—pierwszą ratą za rok tysiąc siedemsetny pierwszy w tymże roku, w dzień Bożego narodzenia, swięta rzymskiego, według nowego kalendzarza, sześćset sześćdziesiąt tynfów, a drugą połowę kwoty takoż sześćset sześćdziesiąt tynfów w roku tysiąc siedemsetnym wtórym, w dzień s. Jana Krzciciela swięta rzymskiego, za rok drugi takowąż kwotę płacić w roku tymże tysiąc siedmsetnym wtórym, w dzień Bożego narodzenia s. rzymskiego tynfów sześćset sześćdiesiąt, drugą połowę kwoty za tenże rok tysiąc siedemsetny wtóry, w roku tysiąc siedemsetnym trzecim, w dzień s. Jana swięta rzymskiego, także tynfów sześćset sześćdziesiąt, oraz y pryncipalną summę szesnaście tysięcy pięćset złotych polskich podług pierwszych zapisów ieymć pani Skalskiey—stolnikowey Czernichowskiey wypłacić przy xięgach grodzkich i surrogatorskich wdztwa Wilenskiego obowiązali się y opisali, a in casum pochibienia którey kolwiek raty w oddaniu prowiziey, albo w niewyliczeniu realney summy szesnastu tysięcy pięciuset złotych, dekreta wszystkie na się otrzymane approbowali y exekucią mocną na osobach y dobrach swoich czynić pozwolili, iako rzecz wszystka w tychże zapisach dostateczniey iest opisana. Mimo które to zapisy, niedbaiąc na obowiązki w nich scisle opisane, nieprzyznawszy assekuracynego swoiego zapisu podług osobliwego listu na przyznanie summy iako za pierwszemi tak i poslednieyszemi zapisami obligacynemi niewypłacili, prowiziey punktualnie na naznaczonych terminach nieoddawali, de-

kretom sądu głównego trybunalnego sprzeciwili się, one znieważyli, Pinkasowi niewiernemu żydowi w pomienioney kamienicy Kiernówickiey przez urząd mieszkaiącemu, komu inszemu wypłacić kwoty, aby tym krzywda żałuiącey większa działa się rozkazałi, a zatym za nieoddanie pryncypalney summy, za zapisami winney w zaręki troiakie, winy infamyi z approbatą pierwszych dekretów y mocną na osobach y dobrach exekucyą popadli, do wskazania zatym tego wszystkiego, do utwierdzenia dekretów sądu głownego trybunalnego z listami odprawczemi, poiezdżemi y całym przewodem prawa, do wskazania zarąk za nieoddanie sum pryncypalnych y za nieprzyznanie zapisu assekuracynego, o szkody, nakłady y dalsze peny prawne. Do którey sprawy za przywołaniem przez ieneraia stron do prawa, od aktorki patron ieymci, za mocą prawą sobie do tey sprawy daną, imć pan Mateusz Broniec — podczaszy Wilenski ku oczewistey rozprawie prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi iako sami przed nami do prawa niestawali, tak ani żadney wiadomosci o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey powodowey nieuczynili; zatym wysz rzeczony aktorki patron podanego obżałowanym niewiernym żydom przez ienerała Mateusza Zubrzyckiego oczewisto w rence w Wilnie pozwu, przyznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imć panem pisarzem ziemskim Wilenskim i koła sądów naszych uczynionym, słusznie prawnie dowiodszy y pilność troyga wołania na tym pozwie napisaną okazawszy, na dowod samey rzeczy produkował y czytał przed nami sądem listy zapisy niewiernych żydów kahału Wilenskiego, tak dawnieysze w sądzie głównym trybunalnym przyznane, ieden na złotych tysiąc pięćset, drugi na piętnascie tysięcy, iescze zeszłemu imć panu Skalskiemu—stolnikowi Czernihowskiemu y samey ieym, a posledniey także listy, dobrowolne zapisy od tychże obżałowanych niewiernych żydów kahału Wilenskiego żałuiącey delatorce, ieden na złotych pięćset, a drugi na tęż summę, ogułem szesnaście tysięcy pięćset złotych talarami bitemi, rachuiąc każdy talar po złotych sześciu, pod datami w nich wyrażonemi dane, któremi to zapisami, mianowicie zapisem obligacynym y assekuracynym, na szesnaście tysięcy pięćset złotych danym, opisali się niewierni żydzi pomenione summy żałuiącey iemci oddać y spełna wyliczyć w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym trzecim, w dzień swiętego Jana Krzciciela swięta rzymskiego, przy xięgach grodzkich Wilenskich, niczym tego terminu y dnia niepochybiaiąc, oraz y kwotę od summy szesnastu tysięcy pięciuset złotych przez dwie lecie płacić dwuma ratami, niemniey y przyznać ten zapis assekuracyiny obowiązali się, a w niedośc temu uczynieniu wszelkie dobra swoie leżące, ruchome, summy pieniężne, handle, towary, domy, kromy, szkoły, y mogiły onerowali y obciążyli, a nietylko zaręki za nieoddanie summy wszystkiego ieneraliter siedemnastu tysięcy talerowey monety, y za niepryznanie zapisu założyli, ale też dekreta dawneysze y za niemi exekucie, listy podawcze approbowali, fortiter one exequować, iterum żydów do więzienia brać y wszelkim innym sposobem należytości swoiey windikować pozwolili, z których to zapisów dalsze scisleysze vadia przeczytawszy y przełożywszy a dość nieuczynienia temiż samemi nie oswobodzonemi zapisami y czynionemi na terminach pilnościami z xiąg surrogatorskich Wilenskich authentice pod datami w nich wyrażonemi wyiętemi, dowiodszy, niemniey też dekreta dawnieysze sądu głównego trybunalnego, mianowicie pośledniey roku tysiąc siedmsetnego pierwszego, msca Juni siedmnastego dnia, z wskazaniem niewiernych żydów Wilenskich na infamią, na garło y na łapanie z prysądzeniem summy dziewięciudziesiąt idnego tysiąca pięciuset dwudziestu pięciu złotych polskich, cum forti executione ferowany, prezentowawszy, obżałowanych niewiernych żydów, ponieważ niestawaią, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzda-

nia; a zatym dekretów dawnieyszych wszytkich wespół z zapisami utwerdzenia, summy prez obżałowanych winney ostałey wespół z troiakiemi zarękami, nakładami, prawnemi z pierwszym wskazem w dekretach wyrażonym sta trzydziestu tysięcy złotych polskich na obżałowanych niewiernych żydach Wilenskich, szkole i mogiłach onych Wilenskich, handlach, towarach, kamienicach, kromach, summach pieniężnych, z wolnym szkoły y mogił pieczętowaniem, domow, kamienic, kromów, zaiezdżaniem towarów wszelkich na gościncach, targach, iarmarkach, komorach y przykomorkach, w miastach, miasteczkach, aresztowaniem, samych osob żydowskich, żony, dzieci do więzienia braniem y aż do dość uczynienia trzymaniem, a samych niewiernych żydów według obowiązków w zapisach wyrażonych y według pierwsych dekretów sądu głównego trybunalnego za sprzeciwienstwa onym na infamią, na garło i na łapanie wskazania y dla publikowania tey infamiyi ienerała przydania, żyd Pinkas aby prowizią żaluiącey aktorce oddawał, warowania, dla uczynienia skuteczney, mocney y nieodwłóczney za summę wysz wymienioną na szkole, mogiłach y wszelkich dobrach y osobach, nieoglądaiąc się na żadne ni odkogo bronienia, ceduły, gleyta, rescripta, listy żelazne y inne quocunque titulo obrony, podług zapisów y dekretów exekuciey do urzedów ziemskich, grodzkich albo surrogatorskich woiewodzwa Wilenskiego y innych wszelkich tych wdztw y powiatów pod któremi maiętności y dobra obżałowanych okażą się y same osoby, poscignione y złapane być mogą, a którego sobie strona do tey execucyi użyc zechce, z nałożeniem na urząd w nieczynieniu exekucyi mocney, pen w prawie coaequationis opisanych, odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie ieymc pani Zofii Dzierzkowny Skalskiey—stolnikowey Czernichowskiey bacząc to, iż obżałowani niewierni żydzi: Wulf Iarochimowicz, Nachim Moyżeszowicz, Moyżesz Pinczuk, Moyżesz Izakowicz, Uriasz Dawidowicz, Pinkas Abramowicz, Dawid Moyzeszowicz, Samuel Lewkowicz, Łazarz Aronowicz, Hirsz Aronowicz, Abraham Jakubowicz, Hirsz Abrahamowicz, Jzak Noachowicz—starsi kahału Wilenskiego, będąc o rzecz wyszmianowaną przed nasz sąd zapozwanemi, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak ani żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nieuczynili; przeto onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad rzeczy wzdaiemy, a zatym zapisy wszystkie od niewiernych żydów kahału Wilenskiego ieymć pani Skalskiey—stolnikowey Czernihowskiey, dane, z listem na pzyznanie, wespoł z dekretami sądu głównego trybunalnego dawniey otrzymanemi, z infamiami, condemnatami, listami odprawczemi, poiezdżemi, podawczemi y całym generaliter przewodem prawa y dokumentami in rem aktorki służącemi, in toto utwierdzamy y approbuiemy. Za naruszenie zapisów w niewypłaceniu winney aktorce summy siedmnascie tysięcy złotych talerowey monety y w niepryznaniu onych zaręki, z szkodami, expensami prawnemi, z pierszym wskazem w dekretach sądu głównego trybunalnego, mianowicie w poslednieyszym, roku tysiąc siedemsetnym pierwszym, msca Iunyi siedmnastego dnia ferowanym wyrażoney, z wpisnym y pamiętnym nam sądowi danym, wszystkiego in universum sto trzydziescie tysięcy złotych polskich na niewiernych żydach kahału Wilenskiego, na szkole i mogiłach ich na kamienicach, domach, kromach, handlach, towarach, arendach, spławach, generaliter na wszelkich dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdzie y u kogokolwiek będących, a samych niewiernych żydów Wilenskich, za naruszenie zapisów y niedość onym uczynienie także za sprzeciwienstwo dekretom sądu głównego trybunalnego, na infamią, na garło y na łapanie wskazuiemy do publikacyi ienerała sądowego przydaiemy: połowę kamienicy żydowskiey, Kiernowickey nazwaney y mo-

giły żydowskie in vim summy aktorce należącey w possesią y dispozycią teyże żałuiącey przysądzamy y aby żyd Pinkas czynsz należyty teyże aktorce wypłacał nakazuiemy; dla uczynienia zaś skuteczney, mocney, y nieodwłóczney, nieoglądaiąc się na żadne ni odkogo bronienia, ceduły, gleyta y inne quocunque titulo obrony, na osobach y dobrach, na szkole, kamienicach, mogiłach żydowskich exekuciey, na podanie onych w dzierzenie ieymć pani Skalskiey — stolnikowey Czernihowskiey, do dość in toto uczynenia, do urzędów ziemskiego albo grodiskiego lub surrogatorskiego Wilenskich y innych wszelkich tych woiewództw y pawiatów pod któremi niewierni żydzi Wilenscy pokażąsię y dobra ich naydować się będą, założywszy na nieposłuszny temu dekretowi naszemu uząd paeny w prawie coaequationis opisane odsyłamy. Nakoniec stosuiąc się do zapisu niewiernych żydów Wilenskich y dawneyszych dekretów in vim teyże aktorki należytości, szkoły, kromy, mogiły, obeymować, pieczętować, żydów samych osoby do więzienia zamkowego albo prywatnego brać y do oddania summy trzymać, towary y dobra aresztować y dalszym sposobem w zapisach samychże żydów opisanym należytości swoey windikować y do exekuciey ten y dawnieysze dekreta porządkiem prawnym przywodzić ieymć pani Skalskiey—stolnikowey Czernihowskiey, pozwalamy. A gdy dzień dziesiąty msca Septemra anni praesentis przypadł, tedy ieneral Piotr Zynza, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydów: Wulfa Jarochimowicza, Nachima Moyżeszowicza, Moyzesza Pinczuka, Moyżesza Izakowicza, Uriasza Dawidowicza, Pinkasa Abramowicza, Dawida Moyżeszowicza, Samuela Lewkowicza, Łazara Aronowicza, Hirsza Aronowicza, Abrama Jakubowicza, Hirsza Abramowicza, Jzaka Noachowicza—starszych kahału Wilenskiego w izbie sądowey et in foro publico ogłosił, obwołał y relacią publikaciey swey, a loco publicationis rediens, judicialiter zeznał. Króra sprawa iest do xiąg głównych tryb. zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовск. Трибунала № 338, за 1703 годъ л. 1153.

№ 178.—1703 г. Ноября 7.

Трибунальный декретъ, присуждающій всѣхъ евреевъ, княжества Жмудскаго къ инфаміи, смертной казни и уплатѣ Константину Вольскому долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego trzeciego, msca Nowembra siodmego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w. x. L. z woiewodztw, ziem y powiatów, na rok teraznieyszy wysz na dacie pisany obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imć pana Jana Konstantego Wolskiego—woyskiego Wilenskiego z niewiernymi Giecem Jakubem Salomonowiczem,—rabinem Kieydanskim, Lewkiem Helowiczem, Józefem Jakubowiczem, Chacelem Meierowiczem, Izraelem Irszowiczem, Moyżeszem Dawidowiczem, Moyżeszem Jenaszowiczem, Moyżeszem Meierowiczem, y wszytkiemi żydami starszemi synagogi Kieydanskiey, Rosienskiey, Kiełmienskiey, Nowomieskiey, Płungianskiey y całego xięstwa Żmuydzkiego żydami, za pozwem mieniąc o to: iż gdy im pan Jan Kozakowski—sędzia grodzki powiatu Kowienskiego, exmunere officii sui w roku teraznieyszym tysiąc siedemsetnym trzecim msca Juli piątego dnia, za dekretem sądu głównego trybunalnego w Nowogrodku, w roku tysiąc siedmsetnym wtorym, msca Januaryi dwudziestego trzeciego dnia ferowanym, z aktoratu żałuiącego na obżałowanych niewiernych żydach otrzymanym, za wskaz summy w pomienionym dekrecie wyrażoney szeleżney monety ośm tysięcy szećset dziesięć złotych, a talarami ośm tysięcy talarów, iako to szyrzey w tym dekrecie iest wyrażono, na niewiernych obżałowanych żydach, szkołach, y wszelkich dobrach obżałowanych leżących,

ruchomych, summach, pienienżnych gdzie y u kogokolwiek będących, kamienicach, kromach, domach, handlach, towarach, spławach wodnych y lądem prowadzących wskazaną, po podanym obwiesczeniu ordinaria iuris via, praemissa innotescentia, w niedziel cztery na odprawę do kahału Kieydanskiego z ieneralami y stroną szlachtą ziechał, obżałowani żydzi iawnie contraveniendo pomienionemu dekretowi, przywodząc żałuiącego do dalszych szkod, nakładów odprawy czynić bronili y nie postąpili, zaczym w dalsze paeny prawne, powtórną infamią popadli, do wskazania tedy fortem executionem mota nobilitate, do nagrodzenia wszytkich szkod, nakładów prawnych, przedtym, y teraz łożonych, aktor obżałowanych zapozwał. Na terminie tedy y dniu ninieyszym, wysz na dacie pisanym, to iest siodmym Nowembra, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od aktora umocowany imc, za mocą prawnie sobie do tey sprawy daną, imc pan Alexander Hordzieiewski oczewisto stawał, a pozwani niewierni żydzi nie stawali y żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey przeciwney nie uczynili; zatym wysz rzeczony aktora patron podanego oczewisto w ręce przez ienerała Piotra Żynzę wszytkim niewiernym żydom na tenczas w Kieydanach będącym, z szkoły wychodzącym pozwu, zeznaniem onego u xiąg surrogatorskich Wilenskich uczynionym, słusznie, prawnie dowiodszy, troie wołanie pilności strony swey na tym pozwie napisane okazawszy, żałobę, oraz o rzecz naratiwie wyrażoną przełożywszy, a dowodząc sprzeciwienstwa powtórnego od niewiernych żydów w niedopuszczeniu odprawy za summę w dekretach wyrażoną udziałać produkował y czytał dekret sądu głównego trybunalnego w Nowogrodku, w roku tysiąc siedemsetnym wtórym, msca Januaryi dwudziestego trzeciego dnia przez żałuiącego na obżałowanych niewiernych żydach wysz mienionych, z wskazem summy dziewiętnastu tysięcy dwuchset dziewięciudziesiąt pięciu złotych, na szkołach, domach, handlach, wodą i lądem prowadzących, wzdaniem na powtórną infamią otrzymany, iako to dostateczniey wszytka rzecz w pierwszym y w tym dekrecie wyrażona iest, przytym list poieżdzy od imć pana Jana Kosakowskiego—sędziego grodzkiego powiatu Kowienskiego, w roku tysiąc siedmsetnym trzecim, msca Julii piątego dnia aktorowi wydany, którym sprzeciwięstwa powtórnego przez żydow w niedopużczeniu czynić exekuty dowiodszy, wzdania pozwanych niewiernych żydów iako prawu y dekretom sądów głównych trybunalnych nieposłusznych w roku zawitym na upad w samey rzeczy, a zatym dekretów wszytkich, w tey sprawie przez delatora otrzymanych, ze wszystką rzeczą w nich wyrażoną wskazem, infamiami, z listami poiezdżymi y wszytkim procederem prawnym w tey sprawie zaszłym utwierdzenia y przy mocy zachowania; przytym za iawne widome powtorne sprzeciwienie się, w niepostąpienie odprawy czynić imć panu sędziemu za wskaz summy dziewiętnastu tysięcy dwuchset dziewięciudziesiąt pięciu złt. pol. mienionym dekretem wskazany, tudziesz za przywiedzenie do szkod, nakładów, po dwakroć sprowadzaiąc urzędy na odprawę przy wysz mienioney summie trzech tysięcy złt. pol. na pozwanych niewiernych żydach starszych y prywatnych kahału y synagogi Kieydanskiey, Rosienskey, Kielmienskiey, y Nowomieskiey, Płungianskiey y całego xięztwa Żmuydzkiego, szkołach żydowskich, kamienicach, domach, kromach, towarach, wodą i lądem prowadzących, z wolnym onych aresztowaniem y grabieniem, przeymowaniem w miastach, miasteczkach, targach, iarmarkach, przy komorach głównych lub przykomorkach, a samych niewiernych żydów Gieca Jakuba Salomonowicza rabina Kieydańskiego, Lewka Hełowicza, Józefa Jakubowicza, Chaccla Meierowicza, Izraela Jrszewicza, Moyżesza Dawidowicza, Moyżesza Ienaszowicza, Moyżesza Meierowicza, y wszytkich starszych y prywatnych żydów przy wysz mienionych szkołach, kahałach y całym xięstwie Żmuydzkim mie-

szkaiących, iako podwakrotnych infamisów na trzecią infamią, na garło y na łapanie onych żałuiącemu aktorowi wskazania y dla publikowania tey trzeciey infamiy ienerała sądów naszych pilnuiącego przydania, wywołać y proclamować nakazania, a za summę tak powtórnym dekretem dziewiętnaście tysięcy dwieście dziewiędziesiąt pięć złotych wskazaną, iako y teraz noviter za errogowane koszty trzech tysięcy złotych dla odprawy per fortem executionem, mota nobilitate, na dobrach obżałowanych niewiernych żydów, leżącyh, ruchomych, summach, pieniężnych, gdzie y ukogokolwiek będących, szkołach, kamienicah, domach, domkach, kromach, towarach lądem i wodą prowadzących, arendach, z wolnym onych zabieraniem, aresztowaniem, taksowaniem, poki we wszytkim wybraniu summy dość się stanie, a samych osób do prywatnego więzienia braniem, nie oglądaiąc się na żadne nie odkogo osobliwie od ichmć panów dzierżawców bronienie, ceduły, gleyta, reskrypta, listy żelazne, upominalne, serwitoraty do ichmć panów chorążych, pułkowników, rotmistrzów, poruczników powiatowych y urzędów ziemskich, grodzkich, lub surrogatorskich woiewodztwa Wilenskiego, powiatów Wiłkomirskiego, Kowienskiego, Upickiego xięstwa Żmuydzkiego y innych tych wdztw y powiatów, pod któremi dobra y osoby być się okażą, a którego strona do tey forti manu executii z wruszeniem całego woiewodztwa lub którego powiatu użyć zechce, założeniem paen na nieposłuszne y dość niechcące functii swey urzędy odesłania prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imć pana Jana Konstantego z Rusinowa Wolskiego — woyskiego wdztwa Wilenskiego, bacząc to, iż niewierni żydzi Giec Jakub Salomonowicz—rabin Kieydanski, Lewek Helowicz, Jósef Jakubowicz, Chacel Meierowicz, Izrael Irszewicz, Moyżesz Dawidowicz, Moyżesz Jenasowicz, Moyżesz Meierowicz, y wszyscy starsi y prywatni żydzi kahałów y szkoł Kieydańskiey, Rosienskiey, Kiełmienskiey, Nowomieskey, Płungianskiey y w całym xięstwie Żmuydzkim przy tych kahałach y prywatnie po arędach, miasteczkach i wsiach mieszkaiące, będąc o rzecz wysz w naratiwie wyrażono zapozwanemi, za pokilkakrotnym ieneralskim przywoływaniem przed nami do prawa y odkazu samey rzeczy nie stawali y żadney wiadomości nam sądowi y stronie swey przeciwney nie uczynili, przeto my sąd onych iako prawa nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a za tym dekreta sądu głównego trybunalnego w tey sprawie zaszłe, a mianowicie poslednieyszy w Nowogrodku powtórną infamią w roku tysiąc siedmsetnym wtórym msca Januaryi dwudziestego trzeciego dnia przez żałuiącego na obżałowanych otrzymany, ze wszytkim wskazem, listem poiezdżym y zaszłym w tey sprawie wszytkim procederem utwierdzamy y przy mocy zachowuiemy, podług których dekretów, osobliwie poslednieyszym, summy onemi, osobliwie poslednoyszym, wskazaney dziewiętnaście tysięcy dwiescie dziewiędziesiąt pięć zł. pol. za przywiedzenie noviter do szkod, nakładów prawnych trzy tysiące zł. pol., wszytkiego summo z wpisnym, pamiętnym, et cum lucris nam sądowi zapłaconych, dwadzieścia dwa tysiące trzysta pięć zł. na pozwanych niewiernych żydach wysz mienionych starszych y prywatnych, na kahałach y szkołach Kieydanskiey, Rosienskiey, Kiełmienskiey, Nowomięskiey, Płungianskiey y całego xięstwa Żmuydzkiego szkołach żydowskich, na których o to pierwiey y teraz pozwy pokładano, wskazy są uczynione y poiazdy odprawowane były, y na inszych wszelkich maiętnościach y dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdziekolwiek będących, na kamienicach, domach, kromach, towarach wodą y lądem prowadzących, z wolnym onych aresztowaniem, grabieniem, by y nieurzędownie w miastach, miasteczkach, targach, iarmarkach, komorach, przykomorkach, gdzie ieno kolwiek y na którym mieyscu poscignowszy, złapawszy wszytkich, lub którąkolwiek osobę żydów starszych albo

prywatnych, pomienionych xstwa Żmuydzkiego kahałów, z iakim kolwiek towarem, a samych niewiernych żydów—Gieca Jakuba Salomonowicza—rabina Kieydanskiego, Lewka Hełowicza, Józefa Jakubowicza, Chacela Meierowicza, Izraela Irszewicza, Moyżesza Dawidowicza, Moyżesza Jenasowicza, Moyżesza Meierowicza y wszytkich starszych y prywatnych żydów przy wysz mienionych szkołach, kahałach w całym xięstwie Żmuydzkim mieszkaiących, iako podwakrotnych infamisów za sprzeciwienstwo dekretom trybunalnym, które się evidenter z listu poieżdżego pokazało, na trzecią infamią na garło y łapanie onych żałuiącemu aktorowi wskazuiemy. Dla publikowania tey trzeciey infamii ienerała sądów naszych pilnuiącego przydaiemy, wywołać y proclamować nakazuiemy, a za summę wysz mienioną pierwszemi y teraznieyszym sądu naszego dekretem wskazaną dla odprawy mocney, mota nobilitate, na wysz mienionych kahałach, szkołach zapieczętowaniem onych, kamienicach, domach, kromach, towarach wodą y lądem prowadzącyh, arędach, summach pieniężnych gdziekolwiek będących, a w niedostatku dobr na samych osobach, nie oglądaiąc się na żadne niodkogo imieniem ichmc panów dzierzawców, nie przymuiąc ceduł, ani acceptuiąc gleytów, reskryptów, listów żelaznych, upominalnych, serwitoratów, bronienia pierwszemi długami, ani posledniejszemi, lecz dla udziałania mocney a nieodwłoczney executii y podania dóbr takich, które by tę summę wynosić mogły do ichmć pp. chorążych, rotmistrów, poruczników, officialistów powiatowych y urzędów ziemskich, grodzkich lub surrogatorskich wdztwa Wilenskiego, ptu Wiłkomirskiego, Kowienskiego, Upickiego xtwa Żmuydzkiego y innych tych woiewodztw y powiatów pod któremi dobra y osoby być się okażą, a którego strona do tey forti manu nakazaney executii, z wruszeniem całego wdztwa lub którego ptu użyć zechce, założywszy paeny prawne na nieposłuszne y dość czynić niechcące urzędy odsyłamy; a gdy termin prawny dla publikowania tey infamy przypadł, tedy ienerał Piotr Zynza, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydów Gieca Jakuba Salomonowicza—rabina Kieydanskiego, Lewka Helowicza, Józefa Jakubowicza, Chacela Meierowicza, Izraela Irszewicza, Moyżesza Dawidowicza, Moyżesza Jenasowicza, Moyżesza Meierowicza, y wszystkich starszych y prywatnych żydów przy wysz mienionych szkołach, kahałach, w całym xięstwie Żmuydzkim mieszkaiących, iako trzykrotnych infamisów na łapanie, na gardło osądzonych w izbie sądowey et in foro publico ogłosił, obwołał y każdemu do wiadomośći, podał, aby tych żydów iako infamisów u siebie nie przechowywali, pod paenami w prawie pospolitym opisanemi, do wiadomośći podawszy, tę swą pucblicatę, a loco publicationis rediens, iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głównych trybunalnych zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, № 339, за 1703 г., л. 197.

№ 177.—1704 г. Октября 24.

Трибунальный декретъ, присуждающій Столпецкихъ евреевъ Іоакима и Овзера къ инфаміи и уплатѣ Ивану Хобецкому пятнадцати тысячъ пятисотъ сорока девяти золот. польск. за соль и фрахтъ витины, отправленой въ Королевецъ.

Roku tysiąc siedmsetnego czwartego, mca Oktobra dwudziestego czwartego dnia.

Przed nami sędziami głownemi na trybunał w w-m x-ie Lit-m z woiewodztw, ziem y powiatow na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny czwarty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imć pana Jana z Chobędzy Chobędzkiego—czesznika Sędomirskiego y samey ieymć pani Krystyny Wolskiey Chobędzkiey, czesznikowey Sędomirskiey z niewiernemi Joakimem Moyżeszowiczem y Owzerem Jo-

wiewiczem, żydami arędarzami Stołpeckiemi za pozwem od aktorow wymienionym o to: co wprzody niewierny Jokim Moyżeszowicz, wziowszy wicine pod frakt, to iest pienki buntow dwadzieścia siedm pana Butkiewicza, siemienia Owzera Jowiewicza y innych, frakt zupełny, w roku przeszłym tysiącznym siedmsetnym trzecim przypłynowszy do Królewca, w iedną stronę, dwa tysiące tynfow w Krolewcu żałuiącym aktorom sub vadio takowey że summy wyliczyć, cła polskie zastąpić, pieniądze na cła w Królewcu wydane żałuiącym aktorom wrócić, nie tylko że takowemu swoiemu niwczym dość nie uczynił zapisowi, ex quo tey summy nie oddał, osobliwie na tysiąc złotych do szkod aktorow przywiodł. Do tego ieszcze pożyczywszy u żałuiących soli beczek trzynaście, za którą należy talerow pięcdziesiąt y dwa, oney nie oddał, y w tym nie uspokoiwszy, lecz co większa obżałowani żydzi Stołpeccy poszedszy z sobą in condicto, szczycząc się panską protekcyą, gdy załuiącego w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym czwartym, mca Marca siedmnastego dnia, spichlerze w maiętnosci Stołpcach poodbiiano, o co osobliwy iest uroszczony proceder, tedy obżałowani żydzi pod ten czas soli łasztow dwadziescie, nic do niey należąc, gwałtownym sposobem zabrali, violencyą, rabunek y depaktacyą żałuiącym przez to uczynili, do szkod, beczkę soli po cztery tałary rachuiąc, na tysiąc dwieśćie osmdziesąt talery bitych przywiedli, y nietylko w tym żałuiącyh nie aqvietuią, lecz do rożnych udaiąc się protekcyi, odpowiedzi y pochwałki na żałuiących czynią, o co wszytką chcąc aktorowie prawem czynić, przed nasz sąd intentowali akcyą. Na terminie, tedy ninieyszym wyżey na dacie wyrażonym, za przywołaniem ieneralskim stron do prawa od aktorow patron ichmć, za mocą prawną sobie do tey sprawy daną, imć pan Michał Kopec, obozny Pinski oczewisto do rozprawy prawney stawał. A pozwani niewierni żydzi, jako sami przed nami do prawa nie stawali, tak ani żadney wiadomośći o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey nieuczynili. Zatym tenże aktorow patron podanego niewiernym wyżey namienionym żydom Stołpeckim oczewisto w ręce, tu w mieście i. kr. Minsku, przez ienerała Stanisława Nowickiego pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imć panem pisarzem ziemskim Minskim i koła sądow naszych uczynionym, słusznie prawnie dowiodszy, także pilność troyga wołania strony swey na tym pozwie napisaną okazawszy y żałobę wyżey wyrażoną przełożywszy, dowodząc samey rzeczy, produkował przed nami sądem list assekuracyiny zapis od Jokima Moyżeszowicza, na dwa tysiące tynfów, na zastąpienie od wiciny pod frakt wziętey ceł polskich, nawrocenie pieniędzy na cło w Krolewcu wydanych, roku tysiąc siedemsetnego trzeciego miesiąca Maia pierwszego dnia żałuiącemu aktorowi dany, przytym protestacyą ratione superius praemissorum do xiąg urzędowych doniesioną y per extractum wydaną przeczytawszy, wzdania pozwanych niewiernych żydow, poniewasz do prawa nie stawaią, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym listu assekuracyinego zapisu od Jokima Moyżeszowicza aktorom danego, wyżey produkowanego, we wszytkich punktach i paragrafach nienaruszenie przy mocy zachowania y utwierdzenia, winney na ony summy dwuch tysięcy tynfow wydanych na cła pieniędzy, z szkodami, expensami prawnemi tysiąca tynfow, za nieuczynienie assekuracyinemu zapisowi na terminie y mieyscu w nim wyrażonym dosyć, zarąk w tymże zapisie założonych dwuch tysięcy tynfow, za trzynascie beczek soli pożyczoney pięciudziesiąt y dwuch talerow bitych, za łasztow dwadzieścia soli gwałtownym sposobem wziętey—tysiąca dwuch set ośmiudziesiąt talery bitych, gwałtu pospolitego z winą pochwałkową siedmiudziesiąt kop. litt., z wpisnym y pamiętnym nam sądowi należącemi na pozwanych niewiernych żydach wysz pomienionych y na wszelkich dobrach onych, domach, kromach, handlach, towarach, spławach, arendach, zastawach

y innych wszelkich leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdzie kolwiek będących, z wolnym onych na każdym mieyscu zatrzymaniem, aresztowaniem, samych zaś niewiernych żydow za violencyą, rabunek y depaktacyą na infamią żałuiącym aktorom wskazania y dla publikowania tey infamiey ienerała sądowego przydania, publikować nakazania, a za summę wyżey wyrażoną dla uczynienia na pomienionych niewiernych żydow dobrach odprawy do urzędow ziemskiego lub grodzkiego woiewodztwa Minskiego y innych wszelkich urzędow tych woiewodztw y powiatow, pod któremi dobra pozwanych okażą się, z założeniem na sprzeciwnych dalszych paen prawnych,—odesłania u nas, sądu, prosił y domawiał się. A tak my, sąd, w tey sprawie imć pana Jana z Chobędzy Chobędzkiego—czesznika Sędomirskiego y samey icymci, bacząc to, iż niewierni Jokim Moyżeszowicz y Owzer Jowiewicz, żydzi y arendarze Stołpeccy, będąc o rzecz wyżey wyrażoną do sądu naszego zapozwani, za po kilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem przed nami do prawa nie stawali, przeto onych, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy; a zatym list dobrowolny assekuracyiny zapis od Jokima Moyżeszowicza de data roku tysiąc siedmsetnego trzeciego, msca Maia pierwszego dnia na dwa tysiące tynfow, na zastąpienie ceł polskich, na wrócenie pieniędzy na cła w Krolewcu od wiciny pod frakt wziętey wydanych, imć panu Chobędzkiemu dany we wszystkich punktach y paragrafach nienaruszenie przy mocy zachowuiemy y utwierdzamy, winney na ten zapis summy—dwa tysiące tynfow wydanych na cła pieniędzy, z szkodami y expensami prawnemi, tysiąc tynfow, za nieuczynienie assekuracyinemu zapisowi dosyć dwa tysiące tynfów, za trzynascie beczek soli pożyczoney pięćdziesiąt y dwa talery bitych, za łasztow dwadziescia soli, gwałtownym sposobem wziętey, tysiąc dwiescie osmdziesiąt talery bitych, gwałtu pospolitego, z winą pochwałkową, siedmdziesiąt kop lit. a z wpisnym i pamiętnym, cum lucris nam sądowi danym in summa piętnascie tysięcy pięćset czterdziesci dziewięć złt y groszy dziesięć polskich na pozwanych niewiernych żydach, arędarzach Stołpeckich y na dobrach onych, to iest: domach, kramach, handlach, spławach, arędach, zastawach y innych wszelkich leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdziekolwiek będących, z wolnym onych na każdym mieyscu zatrzymaniem, aresztowaniem, a samych niewiernych Jokima Moyżeszowicza y Owzera Jowiewicza, żydow, arędarzow Stołpeckich za wiolencyą, rabunek y depaktacyą na infamią żałuiącym aktorom wskazuiemy, y dla publikowania tey infamiey ienerała sądowego przydaiemy, publikować y proklamować nakazuiemy. A za summę wyżey wyrażoną, od nas sądu, wskazaną, dla uczynienia na pomienionych obżałowanych osob dobrach skuteczney a nieodwłoczney odprawy, do urzędow ziemskiego lub grodzkiego woiewodstwa Minskiego y innych wszelkich urzędow tych wodztw y powiatow, pod którémi dobra tych żydow okażą się, a którego sobie z urzędu strona użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych temu dekretowi naszemu dalsze poeny prawne odsyłamy. A gdy dzień dwudziesty siódmy tegoż miesiąca Oktobra anni praesentis przypadł, tedy Piotr Zynza—ienerał sądow naszych pilnuiący, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych Jokima Moyżeszowicza y Owzera Jowiewicza żydow, arędarzow Stołpeckich w izbie sądowey et in foro publico za infamissow publikował y relacyą publikacyey swey, a loco publicationis rediens, iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg trybunału głownego W. X. Litt iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, за годъ 1704 № 341 л. 524—527.

№ 178.—1705 г. Іюля 17.

Трибунальный декретъ, присуждающій всѣхъ евреевъ Виленской синагоги къ вѣчному изгнанію и инфаміи и къ уплатѣ ксендзу Михаилу Пузынѣ долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego piątego, msca Iulij siedmnastego dnia.

Przed nami sędziami głównymi na trybunał w w. x. Litewskim z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny piąty obranymi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa wielmożnego w Bogu przewielebnego imc xiędza Michała, kniazia z Kozielska Puzyny, kanonika Smolenskiego, dziekana Kupiskiego, Ucianskiego y Uszpolskiego plebana, z niewiernymi żydami Izraelem Markowiczem, Markiem Gierszanowiczem, Nachimem Moyżeszowiczem, Heliaszem Moyżeszowiczem, Moyżeszem Abramowiczem, Gabryelem Moyżeszowiczem, Moyżeszem Salamonowiczem, Natanem Samuelewiczem, Pinkasem Abramowiczem starszymi kahału Wilenskiego y całym pospolstwem onych, za zakazem oczewisto w ręce podanym o to, iż niewierni żydzi całego kahału synagogi Wilenskiey, będąc pilno potrzebnymi na własne swoie potrzeby gwałtowne wzieli y pożyczyli u załuiącego summy in specie talarów tysiąc dwieście dziewięćdziesiąt dwa y złotych dwa szelągami, a tę summę listem swoim obligacyinym zapisem na mieyscu y terminie w nim wyrażonym oddać y wyliczyć deklarowawszy y opisawszy się, na potym temu za częstokrotną requizycyą y dotąd satisfakcyi nie uczynili y czynić nie chcą, przez co w zaręki peny popadli, zatym do przysądzenia samey iściny z troiakimi zarękami na osobach obżałowanych, na kahale całym y na pospolstwie, pod posłuszenstwo y władzę podpadaiącym, na wszelkich dobrach każdego z osobna y ogólnie, na towarach, handlach, pieniądzach gotowych, gdziekolwiek y u kogokolwiek będących, do wskazania samych wszytkich na banicyą wieczną y infamią; tudziesz o szkody, nakłady, winy y peny prawne. Na terminie tedy ninieyszym wysz na dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od aktora patron imci, za mocą prawną sobie do tey sprawy daną, imć pan Stefan Frąckiewicz—krayczy Upitski oczewisto ku rozprawie prawney stawał, a obżałowani, niewierni żydzi kahału Wilenskiego, iako sami przed nami sądem do prawa nie stawali, tak ani żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey przeciwney nie uczynili. Zatym tenże aktora patron podanego żydom Wilenskim przez ienerała Piotra Zynzę oczewisto w ręce tu w mieście Wilnie zakazu, zeznaniem onego oczewistym przed wielm. imć panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła sądów naszych uczynionym słusznie prawnie dowiodszy, na dalszy dowod samey rzeczy produkował y czytał przed nami sądem list, dobrowolny obligacyiny zapis na talarów bitych tysiąc dwiescie dziewiędziesiąt dwa y na złotych dwa szelągami, pod datą w nim inserowaną od obżałowanych niewiernych żydów kahału Wilenskiego wielm. imć xiędzu Puzynie—kanonikowi Wilenskiemu dany, strictissime opisany, któremu dość nieuczynienia na terminie y po ominionym terminie tymże nieoswobodzonym obligacyinym dowiodszy zapisem, wzdania obżałowanych wszytkich niewiernych żydów kahału Wilenskiego— poniewasz do prawa nie stawaią, w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym summy na list dobrowolny obligacyiny zapis winno ostałey, z troiakimi zarękami, talarów bitych pięciu tysięcy sta sześćdziesiąt ośmiu, a szelężną monetą ośmiu złotych polskich, za koszty y expensa prawne, w tey sprawie spendowane, dwuchset złt. pol. na obżałł. żydach kahału Wilenskiego, na samych osobach, na kamienicach y domach onych w mieście Wilnie będących, na kromach, handlach, towarach spławach, z wolnym onych na każdym mieyscu ogułem albo porożnie aresztowaniem, grabie-

niem y zabieraniem y na innych wszelkich maiętnościach y dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdzie y u kogokolwiek będących, a samych wszytkich obżałowanych żydów kahału Wilen. starszych y pospolstwa onych według dobrowolnych w zapisie wyrażonych obowiązków na banicyą wieczną y infamią wskazania y do publikowania tey banicyi wieczney i infamij ienerała sądowego przydania, a dla uczynienia za wskazaną summę na dobrach, osobach y maiętnościach onych odprawy do urzędów ziemskiego lub grodzkiego, Wilkomierskiego y Upitskiego powiatów y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów pod któremi dobra obżałowanych być okażą się, z założeniem na sprzeciwnych dalszych pen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie wielm. w Bogu przewielebnego imć xiędza Michała kniazia z Kozielska Puzyny, kanonika Wilen. dziekana Kupiskiego, Uciańskiego y Uszpolskiego plebana, bacząc to iż obżałowani niewierni żydzi starsi y całe pospolstwo kahału Wilenskiego, będąc o rzecz wysz wyrażoną przed nasz sąd zapozwanymi, za pokilkakrotnym z nakazu naszego eineralskim przywoływaniem sami iako przed nami sądem do prawa nie stawali, tak ani żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey przeciwney nie uczynili; przeto żydów kahału Wilenskiego, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym według prawa, żałoby y domawiania się strony powodowey patrona summę kapitalną na list dobrowolny obligacyiny zapis winno ostałą, z troiakimi zarękami talarową monetą pięć tysięcy sto sześćdziesiąt ośm talarów bitych, a szelągami ośm złotych polskich, za koszty y expensa prawne w tey sprawie spendowane dwieście złotych, a z wpisnym, pamiętnym cum lucris nam sądowi danym, wszytkiego summą talarową monetą pięć tysięcy sto sześćdziesiąt ośm talarów bitych, a szelężną monetą dwieście ośmnaście złotych polskich na obżałowanych niewiernych żydach kahału Wilenskiego, na samych osobach, na kamienicach y domach onych w mieście i. k. msci Wilnie będących, na kramach, handlach, towarach, spławach, z wolnym onych po drogach, po miastach portowych, tak w koronie polskiey, w w. x. Lit, iako y zagranicznych, to iest w Królewcu, Tylży, Kleypedzie, Rydze y na kożdym mieyscu y tu w Wilnie zabieraniem, aresztowaniem y grabieniem, także na innych dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdziekolwiek będących, a samych obżałowanych niewiernych żydów, mianowicie Izraela Markowicza, Marka Gierszanowicza, Nachima Moyżeszowicza, Heliasza Moyżeszowicza, Moyżesza Abramowicza, Gabryela Moyżeszowicza, Moyżesza Salomonowicza, Narona Samuelewicza, Pinkasa Abramowicza—starszych y całe pospolstwo żydów kahału Wilenskiego, według dobrowolnych w zapisie wyrażonych obowiązków na banicyą wieczną y infamią wskazuiemy y do publikowania tey banicyi wieczney y infamyi ienerała sądowego przydaiemy, oraz dla uczynienia za wskaz wysz wyrażoney summy na dobrach, osobach y maiętnościach obżałowanych żydów kahału Wilenskiego odprawy do urzędów ziemskiego albo grodzkiego Wilkomirskiego y Upitskiego powiatów y innych wszelkich urzędów tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra obżałowanych okażą się, a którego sobie strona z urzędu do tey odprawy użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych dalsze peny prawne odsyłamy y temuż wielm. imc xiędzu Puzynie—kanonikowi Smolenskiemu summy swoiey windykować bądź per executionem należytego urzędu, bądź przez aresztowanie, grabienie y zatrzymanie osob y towarów żydowskich tu w miescie Wilnie na targach, gościncach y gdziekolwiek w mnóstwie lub w osobności będących, na ostatek samych żydów, vigore obowiązków zapisowych wszędy na kożdym mieyscu łapać y do więzienia prywatnego aż do uczynienia satisfakcyi zabierać pozwalamy.

A gdy dzień dwudziesty msca Julij anni praesentis przypadł, ienerał sądów naszych Piótr Zynza, dosć czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydów Izraela Markowicza, Marka Gierszanowicza, Nachima Moyżeszowicza, Heliasza Moyżeszowicza, Moyżesza Abramowicza, Gabryela Moyżeszowicza, Moyżesza Salomonowicza, Narona Samuelewicza, Pinkasa Abramowicza—starszych y całe pospolstwo żydów kahału Wilenskiego za banitów wiecznych y infamissów w izbie sądowey et in foro publico obwołał, publikował y relacyą publikacyi swey, a loco publicationis rediens, iudicialiter zeznał, która sprawa do xiąg głównych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, за 1705 годъ, № 343 л. 428.

№ 179.—1705 г. Ноября 27.

Комиссарское рѣшеніе по жалобѣ русскаго купца Ильи Туфанова изъ Торопца на Виленскихъ евреевъ, разграбившихъ его товары на Юрборской таможнѣ.

Judicium opportunum et criminale feria sexta ante Dominicam primam advento die vigesima septima mensis Novembris per nobilem dominum Nicolaum Stroczynski, prae-consulem vice-advocatum ac nobiles dominos scabinos Vilnenses bannitum est anno domini millesimo septingentesimo quinto.

Coram nobili iudicio scabinale Vilnensi personaliter comparens generosus dominus Joannes Markiewicz, incola Palatinatus Vilnensis, nomine suo et pro suo interesse, ac aliorum ad id negotium interessantium, hoc tempore turbulento ac periculoso, ne originale decretum Commissoriale fisci m. d. Lit. in anno moderno millesimo septingentesimo quinto, die vigesima octava marti Vilnae vigore constitutionis Lublinensis regni, anni proxime praeteriti et limitationis subsecutae, inter dominum Iliam Tuffonem, natione Moschum, negociatorem Turopcensem, serenissimi principis magni Czara ab una actorem et infideles Aaronem patrem et Michaelem Scribam camerae in oppide Jurborg dicto existentis Gordonios iudaeos Vilnenses ab altera partibus citatos, de re intra contenta latum, aliquo fato depereat, et sit transmissibile per veredarios ad ingrossandum actis praesentibus ac per depromptum extradi petiit, cuius decreti sequitur tenor estque talis: Roku tysiąc siedmsetnego piątego miesiąca Marca dwudziestego ósmego dnia. Przed nami kommissarzami, tak z senatu per constitutionem seymu blisko przeszłego Lubelskiego naznaczonemi, iako ex equestri ordine z woiewodztw, ziem y powiatów na seymikach relacyinych vigore eiusdem legis obranemi, a na sądzenie trybunału skarbowego wielkiego xięstwa Litewskiego za wydaniem od iaśnie oświeconego xięcia iego mości pana kanclerza wielkiego wielkiego xięstwa Litewskiego, marszałka króla naszego, uniwersałami, do Wilna post expirationem limitationis na dzień iedynasty praesentis zgromadzonemi, gdy z pozwu y porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa miedzy panem Illą Tuffanem-Moskalem, kupcem z Toropca, naiaśnieyszego cara iego mości z iedney aktorem, a niewiernemi Aaronem Oycem y Michałem Pisarzem komory Jurborskiey Gordonami żydami Wileńskiemi, w spólney radzie y namowie z sobą będącemi y innemi żydami, onych pomocnikami, dobrze onym wiadomemi y znaiomemi z drugiey strony, pozwanemi oto: iż gdy aktor w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym trzecim w dzień Świętego Michała święta rzymskiego, miesiąca Septembra dwudziestego dziewiątego dnia, maiąc kurty skarbowe z różnemi towarami, futrami, kitaiami z Wilna do Tylży na kiermasz, żadney złey (iako nikomu nie będąc niwczym winnym) okazyey, niespodziewaiąc się, bespiecznie iechał, przez straż komory Jurborskiey, gdzie na tey Jurborskiey straży pozwany, nic nierespektuiąc na prawo pospo-

lite, surowie na takowych występnych żydów opisane, wozy aktora z towarami różnemi y kwitami skarbowemi gwałtownie odebrawszy, pod Jurbork z pomocnikami swemi w pole wywiozł y tam, o czwierć mile od Jurborka, powrozy na wozach nożami porozrzynał, gwałtownym sposobem towary różne, futra y kitaie powyrzucał na ziemie, z których co chcieli, to rabuiąc zapamiętałym raptowym sposobem brali, rabowali y do lasu schowali, z których wozów trzydzieście buntów kitaiu, wartego trzech tysięcy piąciu set tynfów, czterdzieście sztuk sowitego kitaiu, wartego stu trzydziestu piąciu talarów bitych y innych towarów, których przypomnieć natenczas, iak wiele było, nie można, iednak czasu prawa regestrem będzie probowano. Te tedy towary zrabowane, gwałtownie zabrane z tego pola przez rzekę Niemen do Jurborka zaprowadzili y prowadząc wzieli potaiemnie sześć buntów kitaiu, wartego sześciu set tynfów, dwadzieścia sztuk sowitego kitaiu, wartego czterechset tynfów, a potym nazaiutrz, postrzegszy się, że zle uczynili, kupca niewinnie za kwitami skarbowemi iadącego rozbili, kwity zabrali, towary zrabowali, chcąc z takowego niesłusznego postępku swego wykręcić, uczyniwszy takowy fortelny, certament, za którym iż ieżeliby aktor niedał pozwanemu Michałowi Gordonowi, in vim tego zrabowania, kwitancyi, tedy nietylko reszty towarów zrabowanych aktorowi nie wrócić, lecz y samego aktora zabiwszy w błoto wdeptać, poprzysięgaiąc przegrażał się. Aktor tedy widząc takową nieznośną żydowską impetitią, rad nie rad, lubo niewszystkie towary, z tak wielką szkodą, musiał ze złego odbieraiąc przyiąć, nieznalaszszy w wozach towarów, futer y różnych materyi, według regestru na pięć tysięcy złotych polskich. Po których powróceniu nie wszytkich towarów na dwa tygodnie do Tylży, gdzie pozwany żyd Gordon przyiechał, tam tedy wzięty przez partią strony przeciwney do więzienia, z którego okupuiąc się, tak niesłusznie, bezbożnie udał żałuiącego pana Illę Tuffana-moskala, kupca z Toropca, actora, iakoby aktor miał bez kwitów skarbowych, potaiemnie przez komorę Jurborską iechać, za którym takowym udaniem pieniędzy gotowych siedm tysięcy tynfów, ze wszytkiemi towarami, wozami, z końmi sześciorgiem żałuiącemu aktorowi zabrano, y żadney naymnieyszey rzeczy niewrócono. Nie dosyc ieszcze na tym maiąc y samego mało nierostrzelano, y różnych do tey zapamiętałości sposobow wynaydywano, a potym żałuiący postrzegszy u iednego Gbura w Tylży kuntusz trzyżęglowy niebieski z guzami złocistemi, dwie parze lisów grzbietowych, dwie sztuczki kitaiu sowitego moskiewskiego, cztyry żupany kitaiu granatowego, y z tym wszystkim licem tego Gbura mianowanego zaraz wziowszy do zamku Tylżańskiego zaprowadziwszy do więzienia, wtym że zamku Tylżańskim będącego oddał, zkąd żałuiącemu panu Illi Tuffanowi-moskalowi, kupcowi, żadney rzeczy naymnieyszey nie wydano, y tego złoczyńcy z iawnym y dokumentalnym przez samego żałuiącego wziętego licem niesądzono y żadney pewności żałuiącemu aktorowi nie uczyniono. W czym wszystkim, iako się wyżey namieniło, żałuiący przez pozwanego żyda zrabowanie y udanie na dwadzieścia ośm tysięcy y trzysta złotych polskich ponosząc szkody, a chcąc o to u każdego sądu y urzędu prawem czynić y dochodzić, paen kryminalnych requirować, do skassowania tedy pomienioney wymożoney kwietacyi, do wskazania za depaktacią paen, y do nagrodzenia szkod, nakładów prawnych tym pozwem eo nomine wyniesionym przed sąd nasz zapozwał. Na terminie tedy ninieyszym, to iest, na dniu ośmnastym Marca post aditionem parti citatae patronów y za odkładem naszym tey sprawy do dnia trzydziestego praesentis, za przywołaniem stron do prawa przez szlachetnego Piotra Zynzę—ienerała iego królewskiey mości y koła sądów naszych od aktora paen Stanisław Paszkiewicz, a od pozwanych panowie Konstanty Jllewicz y Hrehory Michał

Mironowicz, patronowie, za mocą prawną sobie do tey sprawy daną, oczewisto in praesentia pryncypałów swoich stawaiąc, prawnie się z sobą rozsprawowali. Zatym partis actoreae patron, reassumendo propositionem suam, wniosł, to: że pozwany Michał Gordon z Coadiutorami swemi temerario ausu, gdy pars actorea w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym trzecim dnia dwudziestego dziewiątego Septembra, cum omni praeparamento, w drogę iako kupiec z różnemi towarami, futrami, kitaiami, z dosyć uczynieniem na cłach komorach kwitami, z Wilna do Tylży na kiermasz iechał, bywszy na komorze Jurborskiey pisarzem nad prawo, gdy sama constitucia seymu blisko przeszłego Lubelskiego żydom wszystkim in genere interdixit, maiąc onych capita invindicabilia, któryby się na komorach strażnikiem lub pisarzem być ważył, wprzód gdy tylo aktor komorę, iako zwyczay kupiecki edocet, Jurborską uspokoił y tylo ledwie za czwierć milę od Jurborka odiechał, na dobrowolney drodze, rozboyniczym napadszy sposobem, powrozy na wozach nożami porozrzynał, towary wszystkie z wozy powyrzucał y tam trzydzieście buntów kitaiu, valoris trzy tysiące pięć set tynfów, czterdzieście sztuk sowitego kitaiu, valoris sto trzydzieście pięć talarów bitych y innych różnych towarów, których prae nimio condolio, y przypomnieć niemogł, pozabierawszy, instantanea rzeką Niemnem do Jurborka zaprowadził, a tam iadąc illicito fraudulento modo z tych towarów zabranych sześć buntów kitaiu valoris sześć set tymfów, y dwadzieścia sztuk sowitego kitaiu, valoris cztyrysta tymfów, wzieli y postrzegszy się, że in vanum nieposzedł by takowy uczynek, nazaiutrz zaraz adinveniendo perversos modos, inquantum nie dasz nam kwietacyi z tego rabowania y reszty towaru nie wróciemy y ciebie zabiiemy. Nolens volens żałuiący, ile w cudze wiachawszy państwo, lubo w oczach na pięć tysięcy niedoliczywszy się towarów, quietował et post praestitam quietationem do Tylży odiechał, y za udaniem pozwanego w niedziel dwie, iakoby żałuiący bez kwitów komorę Jurborską przeiechał, a parte adwersa, że siedmią tysięcy złotych polskich gotowych pieniędzy z różnemi towarami, z wozami, ze siedmiorgiem koni żałuiącego zabrano, z zabranych rzeczy żałuiącemu nic niewrócono, ieszcze y samego mało nierozstrzelano. Zatym aktora patronowie żałobę przeczytawszy y dobrze oną przed nami sądem, iako słuszną roztrząsnowszy, aktorowi na tym wszystkim zabraniu zrabowaniu samosiódm do przysięgi zabierali, a po przysiędze zabranych towarów wrócenia, szkod y unkosztów prawnych nagzodzenia pozwanych podług prawa statutowego pokarania domawiali się. E converso stanowszy od pozwanych panowie Konstanty Illewicz y Hrehory Michał Mironowicz—patronowie hoc deduxerunt, że Aaron Gordon ociec niesłusznie y niewinnie iest w tey żałobie includowany, bo podtenczas iako żadnego niemaiący interesu w Jurborku niebył, tylo iako bawiący się medyciną y w podeszłym wieku swoim będąc, w Wilnie w domu swoim mieszkał; a co zaś strony syna y z drugiemi wyżey specifikowanemi, ten iako natenczas na cle tamecznym będąc substitutem, więcey nic nadto niebrał, tylo sztuczkę szczegulnie iedną kitaiu y blam futra popieliczego y to za dobrowolnym z diskrecyi samey daniem, na tym że więcey nic niebrali ni przed kim nieudawali y nie z namowy onych pana Illę Tuffana czy w Tylży czyli za Tylożą, rozbito, o onych pieniędzach, wozach, koniach, które sobie mieni z naprawy żydów zabrane, nie wiedzieli y niewiedzą, tylo szczegulną w niewinności pomówną sprzyobleczeni sukienkę y we wszystkim obwinieniu nie są winnemi, do przysięgi zabierali, a po przysiędze wolnych od obwinienia wszystkich et liberes pronuntiari ab hac actione et ulteriori impetitione u nas sądu prosili. Nato replikuiąc actoreae partis patronus tego dowodził, że eo ipso iuż są winnemi, poniewasz się patroni partis citatae dobrowolnie znaią do wziętey sztuczki kitaiu y bla-

ma futra, ergo aktorowi memu samosiódm na tych wszystkich szkodach, zabranych towarach mere z instictu Michała Gordona y iego pomocników zabieram do przysięgi. Powtóre partis citatae patronus, post obiectas pro et contra rationes przysięgi niedopuszczenia stronom obudwóm, lecz wprzód na inquisitią odesłania, dla lepszego obiaśnienia sprawy potrzebował. Lecz e converso patroni partis citatae, dowodząc inquisitii ex sola iustitia, bronić by niepotrzeba propter meliorem informationem sądu, ale poniewasz ten rabunek stał się incognito, tylo cum complicibus pozwanego, ktoż tam inquisitorów obiaśni lepszą wiadomością, a żyd na żyda świadczyć nie będzie; tedy poniewasz tylo dla zwłoki świętey sprawiedliwości to się tu funduie przez patronów partis citatae, inquisitia oney niedopuszczenia tylo naszemu aktorowi, iako widomie iawnie przez pozwanych zrabowanemu przysięgi nakazania u nas sądu prosili y domawiali się.—A tak my sąd trybunału skarbowego wielkiego xięstwa Litewskiego w tey sprawie pana Illi Tuffana moskala kupca z Toropca a niewiernymi Aaronem y synem onego Michałem Gordonami-żydami, miasta Wileńskiego y innemi żydami, pomocnikami onych, ex seriis ambarum partium controversiis przed nami sądem produkowanych, dobrze wyrozumiawszy: poniewasz się żydzi przez patronów swoich znali do niektórych rzeczy moskiewskich, przeto my sąd bliszszego pana Illę Tuffana-moskala kupca, na szkodach onego podług żałoby samosiódmego z ludzmi iednak takowemi, ktòrych sobie strona pozwana obierze, uznawamy na tym: iako tę wszystką w żałobie swey mianowaną szkodę y przed nami sądem przez patronów swoich proponowaną w zabraniu, w zrabowaniu siebie więcey ni przez kogo inszego, tylo przez niewiernego Michała Gordona y pomocników onego y przez własną onego naprawę na dwadzieścia ośm tysięcy trzysta złotych polskich poniosł, która względem limituiących się sądów trybunału skarbowego wielkiego xięstwa Litewskiego, aby na sądach surrogatorskich Wileńskich na naypierwszych wykonał naznaczamy. A po wykonaney przysiędze szkody w żałobie mianowane panu Illi Tuffanowi-moskalowi, kupcowi z Turopca, żydzi pozwani wszystkie instantanee zapłacić maią, nakazuiemy mocą ninieyszego dekretu naszego. Pisan w Wilnie, ut supra: apud quod decretum commissoriale fisci m. d. Lit. circa sigillum illustrissimi ac excelentissimi ducis Radivilii—Cancellarrii m. d. Lit. subscriptiones tales: Michał Kazimiesz Uszak Kulikowski—Woyski Piński, Pisasz trybunału skarbowego wielkiego xięstwa Litewskiego. Correxit Woydziewicz P. D. Z. Sprawa między Illą Tuffanem-moskalem kupcem z Turobca, a niewiernemi Aaronem y Michałem syna onego Gordonami żydami Wileńskiemi y innemi żydami. Legit Giertowicz R. G. P. V. R. C. D. W. X. L.—Quod quidem decretum, modo praemisso oblatum, actis praesentibus, quoniam acta nemini denegantur est ingrossatum et per depromtum ex usdem praedicto generoso domino Markiewicz cum orginali extraditum. Quod est connotatum.

Изъ книги Главн. Лит. Трибун. № 5355, 1702—1710 г. л. 245.

№ 180—1708 г. Сентября 26.

Трибунальный декретъ присуждающій старшинъ Виленской синагоги къ смертной казни, за недопущенье Регинѣ Мирской взыскать съ нихъ слѣдовавшаго ей долгу.

Roku tysiąc siedmsetnego ósmego msca Septembra dwudziestego szóstego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w w. x. Lit. z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny ósmy obranemi, a po expirowaney limitacyi do Wilna zgromadzonemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa wielmożnego imć pana Mi-

chała Jana Mirskiego—skarbnika Brasławskiego, sędziego głównego trybunalnego, tylko względem starszenstwa małżeńskiego ieym. pani Reginy Czyżowny Michałowey Mirskiey—skarbnikowey Brasławskiey, iako samey aktórki z niewiernemi żydami starszemi synagogi Wilenskiey: Peysachiem Moyżeszowiczem, Izaakiem Heliaszewiczem, Nochimem Moyżeszowiczem, Józefem Markowiczem, Samuelem Lewkowiczem, Moyżeszem Izaakowiczem, Zelikiem Iózefowiczem, Samuelem Samuelewiczem, Izaakiem Markowiczem, Markiem Gierszonowiczem, Abrahamem Samuelewiczem, Dawidem Litmanowiczem, Gabryelem Moyżeszowiczem y wszytkiemi żydami, całym gminem teyże synagogi Wilenskiey, za pozwem od aktorów wyniesionym, o sprzeciwienstwo dekretowi naszemu w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym ósmym, msca Maia piątego dnia, z aktoratu wielmożnego imć pana Mirskiego—skarbnika Brasławskiego y samey ieymci, iako aktorki z obżałowanemi żydami starszemi synagogi Wilenskiey y całym gminem teyże synagogi tu w Wilnie ferowanemu w tym, gdy imć pan Michał Rafał Szumski—podstoli y podwoiewodzy Wilenski, będąc od delatorów użytym za summę trzydzieście cztyry tysiące y sto złotych polskich na wszelkich dobrach y maiętnościach obżałowanych, to iest na szkole, mogiłach, na kamienicach, domach, kromach, handlach, towarach, spławach, arędach, zastawach tymże dekretem wskazaną, po wydanym od siebie podług prawa y podanym także przyznanym przez ienerała Mateusza Zubrzyckiego obwieszczeniu w niedziel cztyry, to iest dnia dwudziestego wtórego Junij do szkoły alias bożnicy onych, tu w Wilnie będącey, na odprawę ziachał y podług tegoż dekretu naszego na pomienionych dobrach odprawę y exekucyą prawną uczynić chciał, tedy obżałowani żydzi prawem przekonani, będąc w banicyach doczesney, wieczney, także w infamyi zostaiąc, a prawu pospolitemu y dekretowi naszemu sprzeciwiaiąc się, pierwiey słównie, a potym cedułę na pismie podawszy, exekucyi y odprawy czynić mocno bronili y nie postąpili, którą cedułę imć pan podwoiewodzy Wilenski przyiowszy, tę sprawę ad forum competens odesłał, zaczym do utwierdzenia pomienionego dekretu naszego ze wszystką rzeczą y wskazem w nim wyrażonym, wespoł z doczesną y wieczną banicyami, także infamią, z poiazdem urzędowym y całym procederem prawnym od delatorów do pozwanych uroszczonym, do zapłacenia summy tym dekretem wskazaney, do nakazania mocney a nieodwłoczney, mota nobilitate, nie oglądaiąc się na żadne bronienia, odprawy, do wskazania samych na takoweż kondemnaty insuper za contravencyą prawu pospolitemu y dekretowi naszczszemu na garło y na łapanie, tudzież o szkody noviter poniesione y o winy prawne delatores zapozwali. Na terminie tedy ninieyszym, wyżey na dacie wyrażonym, za przywołaniem ieneralskim stron do prawa od aktorów patron ichmw za mocą prawną sobie do tey sprawy daną imć pan Michał Kopec—oboźny Pinski oczewisto stawał, a pozwani niewierni żydzi starsi y cały gmin Synagogi Wilenskiey, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomości o niestawaniu swoim nam sądowi y stronie swey nieuczynili; zatym tenże aktorów patron podanego niewiernym żydom starszym, przy szkole onych Wilenskiey będącym, przy zgromadzeniu tak starszych, iako y całego gminu, oczewisto w ręce przez ienerała Matheusza Józefa Zubrzyckiego pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imć panem pisarzem koła sądów naszych uczynionym słusznie prawnie dowiodszy, także pilność troyga wołania strony swey na tym pozwie napisaną okazawszy y żałobę wyżey wyrażoną przełożywszy, dowodząc samey rzeczy produkował dekret sądu naszego w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym ósmym, msca Maia piątego dnia z aktoratu delatorów z pozwanemi niewiernemi żydami synagogi Wilenskiey, z wzdaniem onych za niestaniem do prawa w roku zawitym

na upad w rzeczy, z wskazem sumy trzydziestu czterech tysięcy y sta złotych polskich na wszelkich obżałowanych żydów dobrach, obszerniey w tym dekrecie wyrażonych, z wzdaniem samych żydów na banicye doczesną, wieczną, także na infamią, z odesłaniem do urzędów ziemskiego lub grodzkiego woiewodztwa Wilenskiego y innych na exekucyą, z założeniem in contravenientes, także contra non exequentes oficiales paen prawnych, tu w Wilnie ferowany, za którym gdy imć pan Michał Rafał Szumski—podstoli y podwoiewodzy Wilenski, będąc od aktorów użytym po wydanym y podanym od siebie obwieszczeniu w roku tymże msca Iunij dwudziestego wtórego dnia do żydowskiey szkoły alias bożnicy, w Wilnie będącey, na odprawę ziachał, tedy obżałowani żydzi Wilenscy podawszy na pismie przez szkolnika cedułę, odprawy czynić bronili y niepostąpili, prawu pospolitemu y dekretowi naszemu sprzeciwili się, którego sprzeciwieństwa listem poiezdżym, urzędowym, pod datą w nim inserowaną wydanym dowiodszy, pozwanych niewiernych żydów synagogi Wilenskiey, ponieważ do prawa niestawaią, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdania, a zatym dekretu naszego w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym ósmym, msca Maia piątego dnia, z aktoratu wielmożnego imć pana Iana Mirskiego—skarbnika Brasławskiego y samey ieymci iako aktorki, na niewiernych żydach starszych synagogi Wilenskiey y całym gminie onych, tu w Wilnie otrzymanego, ze wszystkim wskazem w nim wyrażonym, wespoł z doczesną y wieczną banicyami, także z infamią tym dekretem wskazanemi, z poiazdem urzędowym y całym procederem prawnym od aktorów do żydów Wilenskich uroszczonym, w tey sprawie zaszłym, nienarusznie przy mocy zachowania y utwierdzenia, summy w tym dekrecie wyrażoney trzydziestu czterech tysięcy y sta złotych polskich, przytym za szkody y expensa prawne, noviter poniesione, dwuch tysięcy złotych na pozwanych niewiernych żydach synagogi Wilenskiey, na bożnicy onych w Wilnie będącey, na mogiłach onychże, na wszelkich dobrach y maiętnościach onych, kamienicach, domach, kromach, handlach, towarach, spławach, arędach, zastawach, na innych wszelkich leżących, ruchomych, sumach pieniężnych gdziekolwiek będących, z wolnym bożnice y kromów pieczętowaniem, samych osob na kożdym mieyscu poścignowszy, zatrzymaniem, aresztowaniem y in aresto ad satisfactionem, trzymaniem, a samych wszytkich niewiernych żydów starszych synagogi Wilenskiey, iako doczesnych y wiecznych banitów, także infamissów za sprzeciwienstwo dekretowi naszemu, które evidenter z listu poiezdżego urzędowego pokazuie się, item na doczesną y wieczną banicye, także na infamią, przytym na gardło y na łapanie delatorom wskazania y dla publikowania tych kondemnat ienerała sądowego przydania, a iako za sumę wyżey wyrażoną dla uczynienia na pomienionych obżałowanych żydów, maiętnościach y dobrach mocney a nieodwłoczney, nieoglądaiąc się na żadne bronienie, ceduły, gleyta, rescripta, mota nobilitate, odprawy y na osobach onych prawney exekucyi do iasnie wielmożnych imc. pana woiewody, do urzędów ziemskiego lub grodzkiego woiewodztwa Wilenskiego y innych wszelkich urzędów y sądów tych woiewodztw y powiatów, gdzie dobra onych okażą się y osoby poścignione być mogą, a których sobie z urzędu strona użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych y na urząd w nieexequowaniu paeny prawne odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imć pana Michała Jana Mirskiego — skarbnika Brasławskiego, tylko względem starszenstwa małżenskiego, a ieymci pani Reginy Czyżowny Mirskiey—skarbnikowey Brasławskiey, iako samey aktorki, bacząc to, iż niewierni żydzi starsi synagogi Wilenskiey Peysach Moyżeszowicz, Izaak Heliaszewicz, Nochim Moyżeszowicz, Iózef Markowicz, Samuel Lewkowicz, Moyżesz Izaakowicz, Zelik Iózefo-

wicz, Samuel Samuelewicz, Izaak Markowicz, Marko Gierszonowicz, Abraham Samuelewicz, Dawid Litmanowicz, Gabryel Moyżeszowicz, wszyscy żydzi y cały gmin teyże synagogi Wilenskiey, będąc o rzecz wysz wyrażoną do sądu naszego zapozwanemi, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem przed nami do prawa niestawali, przeto onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym dekret sądu naszego w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym ósmym msca Maia piątego dnia z aktoratu wielmożnego imć pana Michała Iana Mirskiego, skarbnika Brasławskiego y samey ieymci, iako aktorki, na niewiernych żydach starszych synagogi Wilenskiey y całym gminie onych tu w Wilnie otrzymany, ze wszystkim wskazem w nim wyrażonym, wespoł z doczesną y wieczną banicyami, także z infamią tym dekretem wskazanemi, z poiazdem urzędowym y całym procederem prawnym od aktorów do żydów Wilenskich uroszczonym w teyże sprawie zaszłym, nienaruszenie przy mocy zachowuiemy y utwierdzamy, summy w tym dekrecie wyrażoney trzydzieście cztyry tysiące y sto złotych polskich, przy tym za szkody y expensa prawne noviter poniesione dwa tysiące złotych, insumma trzydzieście sześć tysięcy y sto zlotych polskich na pozwanych niewiernych żydach synagogi Wilenskiey, na bożnicy onych w Wilnie będącey, na mogiłach onych że, na wszelkich dobrach y maiętnościach onych, kamienicach, domach, kromach, handlach, towarach, spławach, arędach, zastawach, na innych wszelkich dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdziekolwiek będących, z wolnym bożnic y kromów pieczętowaniem, samych osób na kożdym mieyscu poscignowszy zatrzymaniem, aresztowaniem y in aresto ad satisfactionem trzymaniem, a samych wszytkich niewiernych żydów, starszych synagogi Wilenskiey, iako doczesnych y wiecznych banitów, także infamissów za sprzeciwienstwo dekretowi naszemu, które evidenter z listu poiezdżego urzędowego pokazuie się item na doczesną y wieczną banicye, także na infamią, przytym na garło y na łapanie delatorom wskazuiemy y dla publikowania tych condemnat ienerała sądowego przydaiemy, a iako za summę wyżey wyrażoną dla uczynienia na mienionych obżałowanych żydów maiętnościach y dobrach mocney a nieodwłoczney, nieoglądaiąc się na żadne bronienia, ceduły, gleyta, rescripta, mota nobilitate, odprawy y na osobach onych prawney exekucy do iasnie wielm. imć pana woiewody, do urzędów ziemskiego lub grodzkiego woiewodztwa Wilenskiego y innych wszelkich urzędów y sądów tych woiewodztw y powiatów, gdzie dobra onych okażą się y osoby poścignione być mogą, a których sobie z urzędów strona użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych y na urząd w exequowaniu temu dekretowi nieposłuszny dalsze paeny prawne odsyłamy. A gdy dzień ósmy msca Oktobra anni praesentis przypadł, tedy Matheusz Zubrzycki—ienesał sądów naszych pilnuiący, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu niewiernych żydów: Peysacha Moyżeszowicza, Izaaka Heliaszewicza, Nochima Moyżeszowicza, Iózefa Markowicza, Samuela Lewkowicza, Moyżesza Izaakowicza, Zelika Iózefowicza, Samuela Samuelewicza, Izaaka Markowicza, Marka Gierszonowicza, Abrahama Samuelewicza, Dawida Litmanowicza, Gabryela Moyżeszowicza, także wszytkich żydów, cały gmin synagogi Wilenskiey za infamissów obwołał, proklamował y relacyą publikacy swey a loco publicationis rediens judicialiter zeznał, która sprawa do xiąg głównych tryb. w. x. Lit. iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала № 344, за 1708 г., л. 1024.

№ 181.—1708 г. Октября 25.

Трибунальный декретъ, присуждающій евреевъ Вел. княжества Литовскаго къ изгнанію и инфаміи, а также уплатѣ тридцати пяти тысячъ двухъ сотъ тринадцати золот. польск., слѣдовавшихъ съ нихъ на содержаніе пѣхоты Главнаго литовскаго трибунала.

Roku tysiąc siedmsetnego ósmego, mca Oktobra, dwudziestego piątego dnia.

Przed nami sędziami głównymi na trybunał w. x. Lit. z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy wysz pisany obranemi, a po limitacyi expirowaney do Wilna zgromadzonemi, gdy z porządku reiestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa, imć pana Adama Pileckiego Urbanowicza—rotmistrza piechoty trybunału w. x. Lit. z niewiernemi żydami, starszemi wszystkiemi kahałów w woiewodztwach y powiatach w. x. Lit. będących — mianowicie Brzeskiego, Pinskiego, Żmuydzkiego, Wilenskiego, Mscibowskiego y Nowogrodzkiego y wszystkiemi żydami do tych kahałów należącemi, za zakazem przed nasz sąd wyniesionym, mieniąc oto: iż obżałowani niewierni żydzi czynią in convulsionem prawa pospolitego y constitucyi seymowych, o pogłównym żydowskich delatach y retentach onych srodze opisanych, nic niedbaiąc na pozwy w nich wyrażone, maiąc wyrazny termin y summę constitucyami naznaczoną y wyrażoną na piechotę trybunału w. x. Lit. do wypłacenia należącą, oney za częstokrotnym posyłaniem antecessorowi żałuiącego delatora ani samemu za wlewkiem należącemu aktorowi niechcieli y dotąd niechcą wypłacić, y ieszcze posłanych, popełniaiąc pod sądami głównemi trybunalnemi iawny zbytek, exces, kryminał z confundowali, bili, mordowali, w prywatnym więzieniu, w szkole trzymali, nożami pokłóli, o co osobliwy proceder będzie uroszczony tymże osobom, po summy dla odebrania onych ziezdżaiącym, z własnym ich dobr ruchomych violenter zabieraiąc, expulsią uczynili y dalszemi odpowiedziami y pochwałkami infestowali, y tak różne kryminały, violencye w roku teraznieyszym tysiącznym siedmsetnym ósmym różnych mscy y dni poczynili y w paeny prawne popadli; zaczym wszystkich niewiernych obżałowanych żydów starszych kahałów pomienionych do personalney comparycyey y oraz do wypłacenia summy z kahałów pomienionych należących, a na retentach zostaiących, to iest: z kahału Brzeskiego dziesięć tysięcy cztyrysta złotych, z kahału Pinskiego siedm tysięcy złotych, z kahałów xięstwa Żmuydzkiego sześć tysięcy złotych, z kahału Wilenskiego, siedmset ośmdziesiąt złotych, z kahału Mscibowskiego, cztyry tysiące złotych polskich, z kahału Nowogrodzkiego pięć tysięcy ośmset dwadzieście trzy złotych y do skuteczney w samey rzeczy iako w sprawie in causa fisci rozprawy y za popełnione excessa, kriminały, wiolentie, tudziesz czyniąc na postpositią zwierzchności maiestatu iego kr. msci, constitucyi seymowych y prawa pospolitego o niesłuszne ważenie się czopowe, szelężne, arędowanie ceł, myt trzymanie, a summ na retentach zaległych y dotąd wypłacić niechcieli, tedy vigore wysz pomienionych constitucyi seymowych, do wskazania banicyi doczesney wieczney y infamyi y samych osob do łapania y dobr onych confiskowania, z wolnym onych samych, handlów y towarów gdziekolwiek za poścignieniem, aresztowaniem y łapaniem, szkoł w miastach będących, aż poko satisfactią uczynią, z wolnym pieczętowaniem onych po dworach y miastach, ieśli by kto onym protekcyi dodawał y exekucy na dobrach onych y na samych osobach czynić per potentiam niedopuszczał, do obwarowania y założenia paen dekretem, o dalsze szkody y winy prawne tym zakazem przed nasz sąd intentował actią. Na terminie tedy ninieyszym wysz na dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od żałuiącego aktora patron imsci, za mocą prawną, sobie do tey sprawy daną y zleconą imć pan Ian Ancuta—skarb-

nik Brzeski, oczewisto do rosprawy prawney stawał, a pozwani niewierni wysz pomienieni żydzi, iako sami przed nami do prawa nie stawali, tak y żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey przeciwney nieuczynili, zatym tenże wysz wyrażony aktora patron, podanego obżałowanym niewiernym żydom oczewisto w ręce tu w mieście w Wilnie przez ienerała i. k. msci pana Sczypinskiego zakazu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imć panem pisarzem trybunalskim w. x. Lit. koła sądów naszych uczynionym słusznie, prawnie dowiodszy, oraz żałobę z onego o rzecz wysz wyrażoną przełożywszy, na dowod samey rzeczy produkuiąc, czytał przed nami sondem retenta żydów, z których nieuczynienia constitucyom seymowym w wypłaceniu pogłównego dość dowodził, po których dokumentów produkowaniu wzdania obżałowanych niewiernych żydów, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym według prawa y żałoby zakazowey, reiestrów retentowych, delatowych, summy na delatach wysz pomienionych kahałach, na retentach zaległey, a żałuiącemu aktorowi na chorongiew płacić należącey, wszystkiego summą trzydziestu czterech tysięcy y trzech złotych polskich, samey iscizny za różne gwałty, violencye, odpowiedzi, pochwałki, expulsię sowito dwuchset złotych polskich, za prywatne więzienie ludzi aktora posła podług prawa statutowego nawiązki, za szkody tak różne poczynione, iako też nakłady prawne recenter, w tey sprawie errogowane, tysiąca złotych polskich na pozwanych wszystkich niewiernych żydach, synagogach onych, dobrach leżących, ruchomych, sumach, kromach, handlach, towarach gdzie y u kogokolwiek będących, iako też y na samych osobach za poścignieniem onych, z wolnym aresztowaniem, łapaniem, do więzienia braniem, szkoł w miastach będących, aż poko satisfactia uczyniona będzie, pieczętowaniem po dworach y miastach, ieśli by kto pomienionym zydom protekcyi dodawał y execucy na dobrach onych y samych osobach w w. x. Lit. będących w protekcyą onych wziowszy, czynić per potentiam niedopuszczał, ochraniał, tedy dekretem warowania y na takowych paenam infamiae założenia, a samych pozwanych y wszystkich niewiernych żydów, do wyż wyrażonych należących kahałów, samych starszych przy szkołach w miastach, miasteczkach iego królewskiey mości senatorskich, dignitarskich, szlacheckich, w woiewodztwach y powiatach w. x. Lit. będących, po dworach y karczmach mieszkaiących za odpowiedzi, pochwałki, expulsye z dobr ruchomych poczynione y za administratowaniem czopowego szelężnego podług constitucy seymowych o żydach opisanych, o contravencyą onym iako in causa fisci, na banicyą doczesną wieczną y na infamią żałuiącemu aktorowi wskazania, wywołać y proklamować nakazania y dla publikowania tych banicyi y infami ienerała sądowego przydania, a iako za summę pryncypalną, tak y za szkody dla uczynienia na szkołach y dobrach pozwanych żydów starszych y gminowych, leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdzie y u kogokolwiek będących, handlach, towarach, a w niedostatku onych y na samych osobach y kahałach onych execucyi do urzendów ziemskich, grodzkich, zamkowych, woiewodstw y powiatów, pod któremi dobra, szkoły onych y same osoby okażą się, a którego kolwiek sobie strona powodowa do tey exekucyi z urzędu y osob użyć zechce, z założeniem na sprzeciwnych dalszych paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imsci pana Adama Pileckiego Urbanowicza—rotmistrza piechoty trybunału w. x. Lit., bacząc to: iż niewierni obżałowani żydzi w kahałach, w woiewodztwach y powiatach w. x. Lit. będące, mianowicie Brzeski, Pinski, Żmuydzki, Wilenski, Mscibowski y Nowogrodzki y wszystkie żydzi do tych kahałów należące, będąc o rzecz wysz wyrażoną przed nasz sąd zapozwanemi, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem, przed nami do pra-

wa niestawali, przeto niewiernych obżałowanych żydów starszych y wszystkich żydów do tych kahałów należących, y rożno prywatnie po miasteczkach, arendach, wsiach mieszkaiących, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdawszy, a zatym według prawa żałoby zakazowey, reiestrów retentowych, delatowych y domawiania się patrona aktora summy, na delatach wysz pomienionych kahałach, na retentach zaległey, a żałuiącemu aktorowi na chorągiew wypłacić należącey, wszystkiego summo trzydzieście cztyry tysiące y trzy złotych polskich, samey iscizny, za różne gwałty, violencye, odpowiedzi, pochwałki, expulsie dwiescie złotych polskich, za prywatne więzienie ludzi aktora posłanych podług prawa statutowego nawiązki y szkody tak różne poczynione, iako też nakłady prawne, recenter w tey sprawie erogowane, tysiąc złotych polskich, a z wpisnym y pamiętnym, cum lucris nam sądowi danym wszystkiego in summa trzydzieście pięć tysięcy dwieście y trzynaście złotych polskich na pozwanych wszystkich niewiernych żydach, synagogach onych, dobrach leżących, ruchomych, summach, kromach, kamienicach, domach, arendach, handlach, towarach, summach pieniężnych, gdzie y u kogokolwiek będących, iako też y na samych osobach, za poścignieniem onych, aresztować, łapać, do więzienia brać, szkoł w miastach, miasteczkach będących, aż poko satisfactia uczyniona będzie, pieczentować pozwalamy, po dworach, miastach, miasteczkach, iesliby kto pomienionym żydom protekcyi dodawał y execucyi, na dobrach onych y samych osobach w w. x. Lit. będących w protekcyą onych wziowszy czynić per potentiam niedopuszczał, ochraniał, tedy tym dekretem naszym waruiąc na takowych prawu przeciwnych paenam infamiae zakładamy, a samych pozwanych wszystkich niewiernych żydow od wysz wyrażonych należących kahałów, samych starszych przy szkołach we wsiach, miastach, miasteczkach i. kr. msci senatorskich, dignitarskich, szlacheckich, w woiewodztwach y powiatach w. x. Lit. będących, po dworach y po karczmach prywatnie mieszkaiących, za odpowiedz, pochwałki, expulsie, z dobr ruchomych poczynione y za administratowanie czopowego y szelężnego podług constitucyi seymowych, o żydach opisanych, o contravenientią onym, iako in causa fisci na banicie doczesną wieczną, na infamią y łapanie żałuiącemu aktorowi wskazuiemy, wywołać y proklamować nakazuiemy, y dla publikowania tych banicyi y infamij ienerała sądowego przydaiemy, a za wskaz summy dla uczynienia na szkołach, dobrach pozwanych żydow leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdzie y u kogokolwiek będących, handlach, towarach y na samych osobach y kahałach onych execucyi, do urzędów zamkowych grodzkich lub ziemskich woiewodztw i powiatów, pod któremi dobra, szkoły onych y same osoby okażą się, a któregokolwiek sobie strona powodowa do tey execucy z urzędu y osob użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych dalszych paen prawnych odsyłamy. A gdy dzień dwudziesty siodmy tegoż mca Oktobra anni praesentis dla publikowania tych banicyi y infamyi przypadł, tedy ienerał sądów naszych pilnuiący Thomasz Iowć dość czyniąc prawu pospolitemu, dekretowi naszemu niewiernych obżałowanych żydów starszych wszystkich kahałów w woiewodstwach y powiatach w. x. Litewskiego będących, mianowicie Brzeskiego, Pinskiego, Żmuydzkiego, Wilenskiego, Mscibowskiego y Nowogrodzkiego y wszystkich żydów do tych kahałów należących za infamissów, banitów doczesnych, wiecznych w izbie sądowey et in foro publico obwołał, proclamował y relacyą publikacyi swey a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa iest do xiąg głównych trybunalnych zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовск. Трибунала № 344, за 1708 годъ, л. 1991.

№ 182.—1709 г. Апрѣля 20.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Виленской еврейской синагоги къ изгнанію и инфаміи и уплатѣ Михаилу Мицкевичу долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego dziewiątego, msca Apryla dwudziestego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w w-m x-ie Litt-m z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny dziewiąty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imsci pana Michała Mickiewicza—porucznika chorągwie węgierskiey trybunału w. x. Lit. z niewiernemi żydami Markiem Bernatowiczem, Izraelem Markowiczem, Iózefem Markowiczem, Nachimem Moyżeszowiczem, Abramem Samuelewiczem, Ionasem Salomonowiczem, bywszemi starszemi całey synagogi Wilenskiey y teraznieyszemi wszystkiemi żydami starszemi y pospolstwem do tey synagogi przynależącemi kahału Wilenskiego, za zakazem podanym, mieniąc o to iż niewierni żydzi imieniem swoim y całey synagogi Wilenskiey wziowszy y pożyczywszy na list swoy dobrowolny obligaciyny zapis u w Bogu wielebney ieymć panny Apollinary Kasztelowny—zakonnicy zakonu Franciszka świętego, na Zarzeczu będącego, ieszcze w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt ośmym gotowey summy tysiąc sto iedynaście złotych monety srebrney talarowey, którey summy do tych czas za wielokrotnym upominaniem się tak samey ieymci pannie Kasztelownie, iako y teraz imsci panu Mickiewiczowi za wlewkiem prawa aktorowi nieoddali y quoty od dwóch lat niezapłacili, przez co w troiakie zaręki y winę doczesney wieczney banicyi y infamyi popadli, zaczym do dość uczynienia pomienionemu zapisowi, do oddania samey realney summy z troiakiemi zarękami czterech tysięcy czterechset czterdziestu czterech złotych, do wskazania y przysądzenia oney na wszystkich dobrach y osobach pozwanych żydów, kamienicach, handlach, kromach, towarach, z wolnym wszędy aresztem onych, do łapania y więzienia samych, tudziesz o dalsze paeny, szkody y nakłady prawne. Do którey sprawy na dniu ninieyszym wysz na dacie pisanym za przywołaniem ieneralskim stron do prawa od aktora patron za mocą prawną, sobie do tey sprawy daną imć p. Marcijan Kuncewicz—horodniczy oszmianski, oczewisto na rozprawie prawney stawał, a niewierni żydzi iako sami przed nami sądem za pokilkakrotnym ieneralskim przywoływaniem do prawa niestawali, tak y żadney wiadomości nam sądowi y stronie swey powodowey nieuczynili, zaczym tenże przerzeczony aktora patron niewiernym żydom całey synagogi Wilenskiey podanego oczewisto w ręce przez ienerała i. k. mci Thomasza Iowcia tu w mieście i. k. mci Wilnie z szkoły idącym zakazu, przyznaniem onego oczewistym przed wielm. imć panem pisarzem koła sądów naszych słusznie, prawnie dowiodszy y żałobę z onego przełożywszy, na dowod samey rzeczy produkował list, dobrowolny obligacyiny zapis od niewiernych żydów całey synagogi Wilenskiey ieymć pannie Apollinarze Kasztelownie, zakonnicy zakonu Franciszka S-o, na Zarzeczu w Wilnie będącego dany, a za wlewkiem żałuiącemu aktorowi służący, datą w nim inserowaną, z którego wszystkie vadyi y obowiązki przeczytawszy y onymże nieoswobodzenia y dość nieuczynienia aktorstwa teraz żałuiącego zapisem wlewkowym dowiodszy, wzdania pozwanych żydów, ponieważ do prawa niestawaią, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym wysz pomienionego obligacyinego zapisu wespół z wlewkiem iako słusznego y prawnego ze wszystko rzeczą w nim wyrażoną utwierdzenia y przy mocy zachowania, vigore którego summy w nim wyrażoney z troiakiemi zarękami czterech tysięcy czterechset czterdziestu czterech złotych quoty za lat dwie niewypłaconey, niesłusznie

zatrzymaney dwóchset dziesięciu złotych polskich, przytym za szkody nakłady prawne w tey sprawie errogowane sta sześciudziesiąt zł. pol. na niewiernych żydach wszystkich całey synagogi Wilenskiey, na wszelkich ich dobrach, kamienicach, towarach, handlach, kromach, z wolnym domów, krom zaiechaniem, towarów na gościncach, targach, iarmarkach, komorach y przykomorkach grabieniem, aresztowaniem y oszacowawszy sprzedaniem, a na samych osobach, z wolnym onych wszędy braniem, więzieniem y łapaniem, a samych wszystkich pomienionych żydów synagogi Wilenskiey vigore listu obligaciynego zapisu na doczesną wieczną banicye y na infamią żałuiącemu aktorowi wskazania, wywołać y publikować nakazania y ex nunc podług prawa coaequationis za banitów doczesnych wiecznych y infamyi ienerała przydania, a za summę wysz mienioną dla uczynienia mocney a nieodwłoczney executyi do urzędów ziemskich lub grodzkich woiewodstwa Wilenskiego y innych wszelkich tych woiewodzw y powiatów, pod którėmi dobra y osoby obżałowanych żydów być okażą, a którego sobie strona do tey sprawy y execucyi użyć zechce, z założeniem in contravenientes temu dekretowi dalszych paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imsci pana Michała Mickiewicza—porucznika chorągwie Węgierskiey trybun. w. x. Lit. z niewiernemi żydami Markiem Bernatowiczem, Izraelem Markowiczem, Iózefem Markowiczem, Nachimem Moyżeszowiczem bywszemi starszemi całey synagogi Wilenskiey y teraznieyszemi wszystkiemi starszemi żydami y pospolstwem do tey synagogi należącemi kahału Wilenskiego, bacząc to, iż pozwani niewierni żydzi za pokilkakrotnym przywoływaniem ieneralskim przed nami sądem do prawa niestawali, przeto onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym wysz pomieniony obligaciyny zapis wespoł z wlewkiem, iako słuszny y prawny ze wszystko rzeczą w nim wyrażoną, utwierdzamy y przy mocy zachowuiemy; vigore którego summy w nim wyrażoney z troiakiemi zarękami cztyry tysiące cztyrysta cztyrdzieście cztyry złote quoty za lat dwie niewypłaconey, niesłusznie zatrzymaney dwieście dziesięć zł. pol.; przy tym za szkody nakłady prawne w tey sprawie errogowane sto sześćdziesiąt zł. pol., a z wpisnym, pamiętnym et cum lucris nam sądowi danemi, wszystkiego summy cztyry tysiące ośmset dwadzieścia cztyry złote na niewiernych żydach wszystkich całey synagogi Wilenskiey, na wszelkich ich dobrach, kamienicach, towarach, handlach, kromach, z wolnym domów, kromów zaiachaniem, towarów na goscincach, targach, iarmarkach, komorach, przykomorkach, grabieniem, aresztowaniem y oszacowawszy sprzedaniem y na samych osobach z wolnym onych wszędy braniem, więzieniem y łapaniem, a samych wszystkich pomienionych żydów synagogi Wilenskiey vigore listu obligacyinego zapisu na doczesną wieczną banicyą y na infamią żałuiącemu aktorowi wskazuiemy, wywołac y publikować nakazuiemy y ex nunc podług prawa coaequationis za banitów doczesnych wiecznych y infamissów uznawamy y dla publikowania tych banicyy, infamy, ienerała sądowego przydaiemy, a za summę wysz mienioną dla uczynienia mocney y nieodwłoczney na dobrach y osobach niewiernych żydów exekucyi do urzędów ziemskich lub grodzkich woiewodstwa Wilenskiego y innych wszelkich tych woiewodstw y powiatów, pod którėmi dobra y osoby obżałowanych żydów być okażą się, a którego sobie strona do tey sprawy y exekucyi użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych temu dekretowi dalsze paeny prawne odsyłamy. A gdy dzień dwudziesty wtóry msca Apryla anni praesentis przypadł, tedy ienerał sądów naszych pilnuiący Thomasz Iowć, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, Marka Bernatowicza, Izraela Markowicza, Iózefa Markowicza, Nochima Moyżeszowicza, Abrama

Samuelewicza, Ionasza Samuelewicza—bywszych starszych całey synagogi Wilenskiey y teraznieyszych wszytkich starszych żydów y pospolstwa do tey synagogi należące kahału Wilenskiego za banitów doczesnych, wiecznych y infamissów w izbie sądowey et in foro publico obwołał, ogłosił y te publikacyą swą, a loco publicationis rediens, iuditialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głown. trybunaln. w. xię. Litewskiego iest zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовск. Трибунала № 345, за 1709 г., л. 73.

№ 183.—1709 г. Мая 15.

Трибинальный декретъ, присуждающій старшинъ Лидской еврейской синагоги къ инфаміи и смертной казни, а также къ уплатѣ Ѳомѣ Іовцю долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego dziewiątego, mca Maia piętnastego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w wielkim xięztwie Litewskim, z woiewodztw, ziem y powiatów, na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny dziewiąty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa p. Thomasza Iowcia, z niewiernemi żydami Izakiem, Ickiem y Mowszą Iakubowiczami, Iakubem Ionasowiczem, Azikiem Ickiem Kuszelewiczem, Rubinem Niesenowiczem, Chaimem Iowzielewiczem—starszemi kahału Lidzkiego sinagogi szkoły żydowskiey, za pozwem przed sąd nasz wyniesionym, mieniąc o sprzeciwienstwo dekretowi grodzkiemu Lidzkiemu w roku tysiącznym siedmsetnym pierwszym, msca Aprila szóstego dnia, przez zeszłych z tego swiata imści pana Kazimirza Łazarowicza y małżonkę onego ieymć panią Leonorę Sołomiankę, primi voti Krzysztophową Iowciową, a powtornego Łazarowiczową—oyczyma y rodzicielki żałuiącego delatora, na roczkach aprilowych w Lidzie z wskazem summy dwóch tysiący y sta złotych polskich z aktoratu zwysz mienionych osob, z wzdaniem na infamią na żydach otrzymanego, a żałuiącemu delatorowi successive iako pszyrodzonemu aktorowi ze wszytkiemi dokumentami do tey sprawy należacemi spadłego, za którym to wysz pomienionym dekretem, gdy wielm. imć pan Franciszek Mosiewicz—chorąży y podstarości sądowy powiatu Lidzkiego, do dobr y domów żydów w mieście i. k. mci Lidzie będących, z władzy urzędu swego, porządkiem prawnym po podanym przez ienerała w niedziel cztyry obwieszczeniu za summę dwa tysiące y sto złotych tym dekretem wskazaną na odprawe ziezdżał, tedy niewierni żydzi iawnie prawu pospolitemu y dekretowi grodzkiemu Lidzkiemu sprzeciwiaiąc się, odprawy czynić bronili y niepostąpili, przez co w paeny prawne y w winę powtórney infamy popadli; zaczym żałuiący delator, iako aktor y sukcessor pomienioney summy y wszelkich dokumentów, tak o sprzeciwienstwo dekretowi grodzkiemu Lidzkiemu, iako do utwierdzenia wszelkich dokumentów o szkody y nakłady y paeny prawne na wszelkich dobrach wysz pomienionych żydów y na samych osobach z mocną executią, forti manu, mota nobilitate, chcąc requirować tym pozwem przed sąd nasz zapozwał. Na terminie tedy ninieyszym za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od aktora patron za mocą ustną prawną u sądu sobie zleconą, przy bytności samegoż aktora, pan Marcyan Kuncewicz stawał, a pozwani żydzi nie stawali y żadney nam sądowi y stronie powodowey o niestaniu swoim nie dali wiadomości, zatym tenże patron podanego oczewisto w ręce żydom wysz pomienionym w miescie i. k. m. Lidzie przez ienerała i. k. m. Michała Iarzembowskiego pozwu, zeznaniem onego oczewisto przed wielm. im. p. pisarzem trybunału w. x. Lit. kolegą naszym w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym dziewiątym, msca Aprila trzydziestego dnia uczynionym, słusznie prawnie dowiodszy, troyga wołania pilność strony swey na tym pozwie

napisaną okazawszy, żałobę z niego oraz wysz mianowaną, a szerzey w tym pozwie wyrażoną przełożywszy, pokładał dekret grodzki Lidzki datą wysz mianowaną przez zeszłego imć. p. Łazarowicza y p. małżonke imści na żydach kahału Lidzkiego otrzymany, a za nim list poiezdzy od wielm. imć. p. Mosiewicza—chorążego Lidzkiego wydany, z którego prawu y dekretowi grodzkiemu Lidzkiemu sprzeciwienstwa dowiodszy, ponieważ pozwani niewierni żydzi przed nami do prawa niestawaią, onych w roku zawitym na upad w samey rzeczy wzdawszy, dekretu grodzkiego Lidzkiego datą wysz mianowaną ferowanego z listem poiezdzym y wszytkiego procederu prawnego w tey sprawie uroszczonego, iako słusznie y prawnie sporządzonego, we wszytkich punktach y paragrafach nienarusznie utwierdzenie y przy mocy zachowania sumy tym dekretem wskazaney dwoch tysiący y sta zł. pol., za szkody w tey sprawie noviter łożone złt. trzechset, a z wpisnym y pzmiętnym y za lucra dane wszytkiego summą dwóch tysiący czterechset dziesiąciu złt. pol. na obżałowanych wysz pomienionych żydach, na domach, kromach, kotłach w browarach, towarach, handlach, z wolnym onych na wszelkich mieyscach aresztowaniem, także na szkole ich żydowskiey Lidzkiey, wolnym oney pieczęntowaniem y na wszelkich onych dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdziekolwiek y u kogo kolwiek będących, a samych przerzeczonych wysz pomienionych żydów Lidzkich wszytkich na powtorną infamią, na gardło y na łapanie imć p. Thomaszowi Iowciowi wskazania, onych że ex nunc podług prawa coaequationis iurium za infamissów uznania y dla publikowania tey infamyi ienerała sądowego przydania proklamować, publikować nakazania y na odprawę tey summy wysz pomienioney na wszelkich wysz pomienionych żydów dobrach do urzędów ziemskiego lub grodzkiego Lidzkich y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi się ieno osoby y dobra ich okażą, a którego sobie strona powodowa do tey exekucyi użyć zechce, założeniem na sprzeciwnych dalszych paen prawnych odesłania u nas ządu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imsći pana Thomasza Iowcia bacząc to, iż niewierni żydzi: Izaak, Icka y Mowsza Iakubowiczowi, Iakub Ionasowicz, Azik Ickowicz Kuszelewicz, Rubin Niesonowicz, Chaim Iowsielewicz—starsi całego kahału Lidzkiego synagogi szkoły żydowskiey, będąc przed sąd nasz zapozwanemi, przed nami do prawa niestawali, przeto onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, dekret grodzki Lidzki w roku tysiąc siedmsetnym pierwszym msca Aprila szostego dnia, przez zeszłego z tego swiata imć p. Kazimierza Łazarowicza y ieymc p. Leonorę Sołomiankę pierwszego małżenstwa Krzysztofową Iowciową, a powtornego Łazarewiczową, oyczyma y matkę żałuiącego z wysz pomienionemi żydami Lidzkiemi na roczkach Aprylowych w Lidzie ferowany, z listem poiezdzym, urzęndowym y wszytek proceder prawny w tey sprawie uroszczony, iako słusznie sporządzony we wszytkich punktach y paragrafach nienarusznie przy mocy zachowuiemy y utwierdzamy, summy tym dekretem wskazaney dwa tysiące y sto złotych za szkody w tey sprawie noviter przez aktora łożone, złotych trzysta, a z wpisnym, pamiętnym y za lucra nam dane, wszytkiego summą dwa tysiące cztyrysta dziesięć złotych polskich na obżałowanych wysz pomienionych żydach kahału, synagogi szkoły żydowskiey Lidzkich na domach, kromach, kotłach w browarach, towarach, handlach, z wolnym onych samych na wszelkich mieyscach do więzienia braniem, onych więzieniem, a towarów aresztowaniem, także na szkole żydowskiey z wolnym oney pieczętowaniem y na wszelkich dobrach onych, leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdzie kolwiek y u kogokolwiek będących, a samych przerzeczonych żydow Izaaka, Icka y Mowsza Iakubowiczów, Iakuba Ionasowicza, Azi-

ka, Icka Kuszelewicza, Rubina Niesonowicza, Chaima Iowsielewicza—starszych kahału, synagogi, szkoły żydowskiey Lidzkiey, iako infamissów na powtorną infamią, na gardło y na łapanie aktorowi żałuiącemi wzkazuiemy, onych ex nunc podług prawa coaequationis iurium za infamissów uznawszy, dla publikowania tey infamy ienerała przydaiemy, proklamować, publikować nakazuiemy y na odprawę tey summy wysz pomienioney na wszelkich wysz pomienionych żydów dobrach, do urzędów ziemskiego lub grodzkiego Lidzkich y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi się ieno osoby y dobra ich okażą, a ktorego sobie strona do tey exekucyi użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych y na urząd nieposłusznych dalsze paeny prawne odsyłamy. A gdy dzień siedmnasty tegoż msca Maia, anni praesentis dla publikowania tey infamy przypadł, tedy ienerał Michał Iarzembowski, czyniąc dość prawu pospolitemu y dekretowi naszemu Izaaka, Icka y Mowszę Iakubowiczów, Iakuba Ionasowicza, Azika, Icka Kuszelewicza, Rubina Niesienowicza, Chaima Iowsielewicza żydów starszych kahału Lidzkiego za infamissów w izbie sądowey et in foro publico obwołał, ogłosił, publikował y tę publicatią, a loco publicationis rediens, iudicialiter zeznał, która sprawa do xiąg głównych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, № 345, за 1709 г., л. 512.

№ 184.—1709 г. Іюня 21.

Трибунальный декретъ, присуждающій Караимовъ Посвольскихъ, Троцкихъ и Новомѣйскихъ къ тюремному заключенію и уплатѣ Викторину Пацевичу восьмисотъ золот. пол. назначенныхъ на содержаніе войскъ.

Roku tysiąc siedmsetnego dziewiątego, msca Iunij dwudziestego pierszego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w w. x. Litewskim z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny dziewiąty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imć pana Jana Wiktoryna Pacewicza—krayczego Upitskiego, z niewiernymi Abrahamem Moszkiewiczem—woytem, Abrahamem Malinowskim, Izakiem Judkiewiczem—Poswolskiemi, takoż Nowomieskiemi y Trockiemi starszemi y wszystkiemi żydami karaimami w tych miastach y w inszych miasteczkach mieszkaiącemi, za pozwem przez aktora przed nasz sąd wyniesionym, mieniąc o to, iż co za wydaną assygnacyą oświeconego xcia imć pana hetmana w-o w-o x-a Litt-o datą roku tysiąc siedmsetnego piątego, msca Apryla dnia trzeciego do obżałowanych osob na chorągiew wielm. imć p. Starosty Żmudzkiego, hetmana polnego w. x. Litt-o petyhorską, będąc żałuiący imć pan Pacewicz naznaczonym od chorągwi po summę trzy tysiące tymfów deputatem, gdy do pomienionych miast ziechał y tey summy upominał się, obżałowani żydzi starsi, sami między sobą naradziwszy się, exdivisią z kąd miał co wybrać imć panu Pacewiczowi podali, za którą poiezdżaiąc pomienioną summę odbierał, a w tym obżałowani żydzi, mimo podaną od siebie exdivizią, czyniąc podstępek pod żałuiącym, kassacią tey assygnacy u xcia imć pana hetmana sprawiwszy, płacenia tey summy unikali, wypłacić niechcieli, do szkod niemałych żałuiącego przywiedli, przeciwko którey kassacyi za powtórną confirmacią samey assygnacyi (y skassowaniem obżałowanych żydów kassacyi), datą roku tysiąc siedmsetnego piątego, msca Maia piątego dnia imc pan Pacewicz iako deputat, dość czyniąc funkcy swoiey, summy u obżałowanych osob upominał się, obżałowani żydzi karaimi widząc takową powtórną wolą xcia imsci, sprzeciwiaiąc się oney ledwo po części tey summy z miast pomienionych wypłacili y wypłacać reszty niechcąc, na postpozicią assygnacyi y confirmacyi niedawszy żałuiącemu żadnego pozwu, podstępnie, pomównie, zaocznie w sądach głów. try-

bun. w roku tysiąc siedmsetnym piątym, mca Maia trzydziestego dnia, w Wilnie na żałłcym imsci panu Pacewiczu, na tenczas na usłudze Rzptey zostaiącym, na iedney tylko żałuiącey osobie, a nie na chorągwi, (na którą ta summa należała) dekret z niemałym wskazem na dobrach żałuiącego z wyniesieniem banicyi otrzymali, oczym maiąc pewną imć pan Pacewicz od różnych przyiacioł wiadomość y przestrogę, chcąc ten dekret z baniciami z osoby y dobr swoich znieść y skassować, swoiey żałoby wyżey wyrażoney na obżałowanych niewiernych żydach dowodzić, reszty zalegaiącey summy na obżałowanych osobach y dobrach wszelkich, także za niewinne do prawa pociąganie, za pomowkę według prawa coaequationis siedzenia in fundo wieży y płacenia winy tamże opisaney dowodzić, szkod, nakładów prawnych dochodzić, do skassowania dekretu niestannie otrzymanego aktor obżałowanych żydów przed nas sąd zapozwał. Na terminie tedy ninieyszym wysz na dacie pisanym za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od aktora patron imći za mocą prawną sobie do tey sprawy daną imć pan Iakub Czerniewski—horodniczy Upitski, ku oczewistey rozprawie prawney stawał, obżałowani niewierni żydzi, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomści o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nieuczynili; zaczym wyż rzeczony aktora patron podanego oczewisto w ręce niewiernemu Abrahamowi Moszkiewiczowi—woytowi w domu onego w miescie Poswolu, w powiecie Upitskim leżącym y innym żydom przez ienerała Piotra Kolendę, zeznaniem onego oczewistym u urzędu grodzkiego Upitskiego uczynionym, słusznie, prawnie dowiodszy y pilność troyga wołania strony swey na tym pozwie napisaną okazawszy, żałobę oraz z niego o rzecz wysz mienioną przełożywszy, na dowod samey rzeczy assygnacią od iaśnie oświeconego xięcia imci pana hetmana w. x. Lit., tudziesz confirmacią oney, alias cassacią kassaciey żydom pozwanym ad male narrata wydaney y przez nich otrzymaney, tudziesz exdivisie samychże pozwanych osob żałuiącemu dane, podług których miał assygnowaną summę żałł. wybierać, a zatym protestacią, tak o niedoplacenie reszty summy assignowaney, iako też o pomowną niesłuszną żałobę y o dekret in contumaciam w trybunale w. x. Lit. bez podania pozwu otrzymany do xiąg urzędowych officiose zaniesioną produkowawszy, wzdania pozwanych osob iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w samey rzeczy, a zatym wyż produkowanych dokumentow, iako słusznych y prawnych, żałuiącemu służących, stwierdzenia y przy nienaruszney mocy zachowania, in contrarium zaś kassaciey przez obżałowanych u xcia imć p. hetmana w. x. Lit. otrzymaney, także y dekretu niestannego w roku tysiąc siedmsetnym piątym, msca Maia trzydziestego dnia in contrarium w trybunale Wilenskim, bez podania pozwu pomownie niesłusznie otrzymanego, ze wskazami, baniciami lub infamiami y wszystką rzeczą w nich wyrażoną skassowania y annihilowania, vigore assignaciey xcia imć pana hetmana reszty niedobraney summy u obżałowanych zaległey ośmiu set złotych polskich, za pomowną pozwanych uroszczoną żałobę y niedowiedzenie oney podług żałoby aktora pozewney, referuiącey się do prawa coaequationis iurium w. x. Lit. z koroną polską tysiąca kop groszy litewskich y oraz siedzenia puł roku in fundo wieży, oraz za expensa prawne z okazy obżałowanych poniesione ośmiuset złotych polskich na pozwanych żydach karaimach Abramie Moszkiewiczu, Abramie Malinowskim, Izaku Iudkiewiczu y na innych wszytkich żydach karaimach Poswolskich, Nowomieskich, Trockich y po innych miasteczkach mieszkaiących imć panu Pacewiczowi—krayczemu Upitskiemu wskazania y aby tę summę obżałowani żydzi, za podanym sobie obwieszczeniem we cztyry niedziele po tym dekrecie naszym pod troiakiemi zarękami y dalszemi paenami prawnemi

tu przed nami sądem imć p. Pacewiczowi —oddali y wypłacili, y tegoż czasu wieżę w Poniewieżu in fundo zasiadszy, zupełna puł roka sub paena infamiae podług tegoż prawa coaequationis wysiedzieli, a imć p. Pacewicz—krayczy Upitski, zadość sobie we wszystkim podług tego dekretu uczynieniem aby prawnie obżałowanych żydów kwitował nakazania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imć pana Iana Pacewicza—krayczego Upitskiego z niewiernemi żydami—Abrahamem Moszkiewiczem—woytem, Abrahamem Malinowskim, Izakiem Iudkiewiczem—Poswolskiemi, takoż Nowomieskiemi y Trockiemi starszemi y wszytkiemi żydami karaimami w tych miastach y w inszych miasteczkach mieszkaiącymi, bacząc to, iż obżałowani żydzi—karaimowie będąc o rzecz wyż mienioną przed nas sąd zapozwanemi za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomości o niestaniu swym nam sądowi y stronie powodowey nieuczynili, przeto my sąd obżałowanych żydów iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w samey rzeczy wzdaiemy, a zatym wyż produkowane dokumenta iako słuszne y prawne żałuiącemu służące stwierdzamy y przy nienaruszney mocy zachowuiemy. In contrarium zaś kassacią przez obżałł. u xcia imci pana hetmana w. x. L. otrzymaną, także y dekret niestanny w roku tysiąc siedmsetnym piątym msca Maia trzydziestego dnia in contumaciam w trybunale Wilenskim bez podania pozwu pomownie niesłusznie otrzymany, z wskazami, banicyami lub infamiami y wszystką rzeczą w nich wyrażoną kassuiemy y annihiluiemy, vigore assignaciey xcia imć pana hetmana reszty niedobraney summy u obżałowanych zaległey ośmset złotych polskich, za pomowną pozwanych uroszczoną żałobę y niedowiedzenie oney podług żałoby aktora pozewney referuiąc się do prawa coaequationis iurium wielkiego xięstwa Litewskiego z koroną Polską tysiąc kop groszy Litewskich y oraz siedzenia pułroka in fundo wieźy, za expensa prawne z okazy obżałowanych spendowane ośmset złotych polskich in suma cztyry tysiące sto dziesięś zł. pol. na pozwanych żydach karaimach Abramie Moszkiewiczu, Abramie Malinowskim, Izaku Iudkiewiczu y na innych żydach—karaimach Poswolskich, Nowomieskich, Trockich y po innych miasteczkach mieszkaiących imć p. Pacewiczowi—krayczemu Upitskiemu wskazuiemy y aby tę summę obżałowani żydzi za podanym sobie obwieszczeniem we cztyry niedziele po tym dekrecie naszym, pod troiakiemi zarękami y dalszemi paenami prawnemi tu przed nami sądem imć p. Pacewiczowi oddali y wypłacili y tegoż czasu wieżę w Poniewieżu in fundo zasiadszy zupełne pułroka sub paenis infamiae podług tegoż prawa coaequationis wysiedzieli. A imć pan Pacewicz—krayczy Upitski zadość sobie we wszystkim podług tego dekretu uczynieniem, aby prawnie obżałowanych żydów kwitował, nakazuiemy. Która sprawa do xiąg gł. tryb. w. x. Lit. iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибун. № 345, за 1709 годъ, л. 1407.

№ 185.—1709 г. Іюля 4.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Виленской синагоги къ вторичной инфаміи и смертной казни, а также уплатѣ Михаилу Косчичу и Лаврентію Моксевичу долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego dziewiątego, msca Iulji czwartego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w w. x. Lit. z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny dziewiąty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa wielmożnego imć pana Michała Koszczycza, pisarza ziemskiego Wilenskiego y

imć pana Wawrzynca Wincentego Moksiewicza koniuszego Wilenskiego, z niewiernym Wulfem Iarochimowiczem, Moyżeszem Samuelewiczem, Izakiem Nauchowiczem, Izakiem Samuelewiczem, Uriaszem Dawidowiczem, Pinkasem Abramowiczem, Markiem Bernatowiczem, Salomonem Pinkasewiczem, Markiem y Kiwą Gierszonowiczami, Nachimem Moyżeszowiczem, Moyżeszem Izakowiczem, Iudką Moyżeszowiczem, Aronem Gordonem—doktorem y z synami iego—Michałem, Zelmanem y Pinkasem Gordonowiczami y z wszytkiemi żydami starszemi kahału Wilenskiego, iako banisami y infamissami y violatorami, za pozwem przed nas sąd wyniesionym, mieniąc o to, iż co żydzi starśi y cały kahał wileński zostaiąc w banicyach y infamiach, dekretami trybunalskiemi, pod datami w nich inserowanemi, będąc osądzonemi, poszedszy wszyscy z sobą na zmowę, czyniąc na convulsią prawa pospolitego, konstitucyi seymowych, o expulsiach, o dekretach oczewistych y contumacyinych y podaniu urzędowym opisanych, to wszytko znieważaiąc y postponuiąc, w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym pierwszym, mca Iunii czwartego dnia, kamienicę, nazywaiącą Topnice Stulbinską, na ulicy Niemieckiey tu w miescie Wilnie leżącę, za summę imć pana koniuszego Wilenskiego y wielmożnego imć pana pisarza ziemskiego Wilenskiego decretami trybunalskiemi na całym kahale obżałowanych żydów wskazaną, urzędownie przez imć pana Szumskiego—podstolego y podwoiewodzego woiewodztwa Wilenskiego bez żadnego bronienia y contradykcyi wielmożnemu imci panu Koszczyczowi — pisarzowi ziemskiemu Wilenskiemu y imści panu Moksiewiczowi—koniuszemu Wilenskiemu podaną intromittowaną y przez czas niemały w posessyi żałuiących będącą, niesłusznie, gwałtownie bezprawnie, znieważaiąc dekreta oczewiste, to iest część pewną oney odebrali, expulsią z oney uczynili y iuż w dzierzeniu obżałowanych Gordonowiczów zostaie, a z tey części należy aktorom co rok złotych dwieście dziewiędziesiąt, a od roku tysiąc siedmsetnego pierwszego naymnieyszey rzeczy, także osobliwie z kromu y mieszkania inszego dotąd czynszu niewypłacili y płacić niechcą, dekreta trybunalskie, list podawczy znieważyli, kamienicę odebrali, zruinowali, expulsią z oney uczynili. Zaczym dekretów trybunalskich wszytkich, pod datami w nich wyrażonemi z całym kahałem Wilenskim ferowanych, y listami obwieszczym, podawczym, intromissią, posessyą y innemi wszytkiemi dokumentami, ze wszytką w nich inserowaną rzeczą do utwierdzenia kamienicy, a naybardziey części oney, która w dzierzeniu obżałowanych Gordonowiczów zostaie y z którey expulsia udziałana, vigore constitucyi seymowych y ordynacyi tryb. w. x. L. ante omnia do reindukowania y przysądzenia, lub summy dekretami prszysądzoney y w listach podawczych wyrażoney, także w dekretach inserowaney, do zapłacenia szkod, noviter spendowanych y za zruinowanie, albo raczey od roku tysiąc siedmsetnego pierwszego zaległego y nieoddawanego czynszu z części tey, którą obżałowani Gordonowiczowie trzymaią, także z mieszkań y kromów, z których dotąd żałuiące żadnego pożytku niemaią przez wszytkie lata dzierżenia swego cztyrech tysięcy dziewięciudziesiąt złot. do wrócenia y zapłacenia, a za udziałaną expulsią banicyi wieczney y iako infamissów y z infamissami społkuiących, takoż infamii et paenam colli, z wolnym onych na każdym mieyscu poścignieniem, złapaniem y exekucyi na osobach y dobrach onych, przez kturyżkolwiek urząd uczynieniem do wskazania y innych paen, oraz o szkody y paeny prawne chcąc prawem czynić y paen prawnych requirować, zostawiwszy ieszcze o dalsze praetensye dla zapozwania obżałowanych y tey żałoby meliorowania salvum ius, teraz tylko o to obżałowanych żydów przed nas sąd zapozwali. Do którey sprawy na dniu dwudziestym siodmym Maji po przydaniu pozwanym żydom Gordonowi y Gordonowiczowi na zarzucone a

parte actorea dwie infamie trybunalskie do pokazania locumstandi za patrona pana Iana Fiedorowicza, item po braniu tey sprawy dnia siodmego Iunij na ugodę, na terminie dzisieyszym wysz na dacie pisanym, za przywołaniem ienerala stron do prawa od aktorów patron ichmw, za mocą prawną sobie do tey sprawy daną, imć p. Stefan Frąckiewicz—krayczy Upitski, ku oczewistey rozprawie prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie przeciwney nieuczynili; zatym wysz rzeczony aktorów patron podanego obżałowanym żydom oczewisto w ręce wychodzącym z szkoły żydowskiey przez ienerala Thomasza Iowcia pozwu, zeznaniem oczewistym przed wielm. imć panem pisarzem sądów naszych uczynionym, słusznie, prawnie dowiodszy, pilność troyga wołania na tym pozwie napisaną okazawszy y żałobę z niego o rzecz wyż mienioną przełożywszy, na dowod samey rzeczy produkował y czytał przy zapisach obligacyinych, in rem aktorów przerzeczonych służących, wiele w tey sprawie zaszłych oczewistych niestannych trybunalskich dekretów, mianowicie: pierwszy dekret trybunału Wilenskiego z aktoratu imć pana Moksiewicza—koniuszego Wilenskiego, z żydami synagogi Wilenskiey, pod datą roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt ósmego, msca Iulij dwudziestego czwartego dnia w Wilnie ferowany, gdzie po wyszłych wielu dillacyach dla concluzyi tych ządow remissa staneła do Mińska, w Minskim zaś trybunale, gdy za pomienionym oczewistym remissyinym Wilenskiem dekretem ta sprawa wytoczyła się, wyszłych tam wszytkich dillacyach, trybunał w. x. Litew. z oczewistey controwersy y w samey rzeczy dekret swoy feruiąc, uchyliwszy listy żelazne, przywileie od królów ichmćw ad male narrata y commissie przez żydów otrzymane, uwolniwszy ex clementia iudiciy żydów od zarąk w zapisach założonych, a zatym też nieodsyłaiąc na commissią y calculacyą respcktem desolacyey, aby ciż pozwani żydzi samę kapitalną summę, to iest osm tysięcy sto złotych pol. za niedziel cztyry od daty takowego dekretu imć panu Moksiewiczowi —koniuszemu Wilenskiemu, tamże przed sądem wypłacili nakazał. In casu nieoddania y niedosyć uczynienia temu to oczewistemu dekretowi, wszytkie zaręki y paeny w zapisach wyrażone wskazawszy y ipśo facto uznawszy, tam że zatym, gdy termin exolucyey oczewistym dekretem pod paenami nakazaney przypadł, obżałowani żydzi synagogi kahału Wilen. niestawali, satisfactyi nie uczynili, oczewistemu dekretowi sprzeciwili się, y tak wzdani są in paenas legum, z przysądzeniem imć panu Moksiewiczowi trzydziestu siedmiu tysięcy, z mocną exekucyią y infamią, iako to obszerniey dekret trybunalu Minskiego w roku tysiąc sześćset dziewięcdziesiąt ósmym, msca Septembra dwudziestego czwartego dnia ferowany w sobie wyraża. Po takowym trybunalskim dekrecie imć pan Szumski—podwoiewodzi Wilenski, za użyciem od imć pana Moksiewicza według dekretu trybunalskiego pomienionego za summę trzydziescie siedm tysięcy w roku tysiąc sześćset dziewięcdziesiąt dziewiątym, msca Maia trzynastego dnia kamienicę Sztulbinską alias Topnice, w posessyi pozwanych żydow będącą, imć panu Moksiewiczowi do possessyey ze wszytkiemi przynależnościami podał, któremu y sami żydzi podaniu nie contradikowali, one libere przyieli y ustąpili kamienicy, upraszaiąc ieno, exquo summie przysądzoney nie correspondowała ta kamienica, aby na innych ich dobrach nie była czyniona exekucya. Obioł tedy imć pan Moksiewicz tę kamienicę in pacificam posessionem, gdzie stante imći posessione przyłączył wielmożny imćpan Koszczycz—pisarz ziemski Wileński swoią summę za obligiem winną y swoie przewody na teyże kamienicy, y tak ichmmść w spolney zostawali possessyey, za których ichmć posessyey, gdy w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątym ichmsć xięża iezuici Wilenscy Swięto-Ian-

scy prawo z temiż żydami o summę sobie winną wiedli y gdy na wszytkich obżałowanych dobrach wskazy otrzymać chcieli, tedy dekretem z oczewistey kontrowersyi w trybunale w. x. Lit. ferowanym, kamienica ta w posessyey ichmm będąca od wszytkich wskazów uwolniona y ochroniona została, podobnym sposobem w tymże roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt dziewiątym, dnia dwudziestego ośmego Augusta, z aktoratu imść pana pisarza ziemskiego Wilenskiego y imści pana Moksiewicza—koniuszego Wilenskiego, z temiż synagogi Wilen. żydami, gdy się w trybunale Wileńskim agitowała sprawa, staneła approbata pierwszych dekretów y posessycy kamienicy przerzeczoney y taż kamienica od wszelkich wskazów uwolniona iest; antecedenter zaś w tymże roku tysiąc sześcset dziewięćdziesiąt dziewiątym, msca Maia dwudziestego piątego dnia wielm. imć pan pisarz Wilenski ziemski otrzymał na tychże żydach synagogi Wilenskiey seorsive z aktoratu swoiego dekret w trybunale Wileńskim, z wskazem summy sześciu tysięcy dwóchset złotych polskich, za tymże dekretem spolnie z imć panem Moksiewiczem—koniuszym Wilenskim, wszedł w posessyą przez podanie urzędowe pomienioney kamienicy Stulbinskiey, alias Topnica, po takowych dekretach y urzędowych podaniach, gdy pomienieni actores in pacifica possessione zostawali aż do roku tysiąc siedmsetnego pierwszego, tandem pozwani niewierni żydzi sensim podstępnie y nierazem żałuiącego wybiiaiąc z posessyey tey kamienicy, naprzod Gordonowiczowie oponowawszy część pewną tey kamienicy, ani z oney ustąpić, ani żadnego czynszu dawać niechcieli y przy swoim uporze utrzymowali się, per consequens y drudzy tam mieszkaiący żydzi, ani od mieszkania, ani od kromów trzymaiących pensyey roczney płacić poprzestali y żadnym sposobem z requisicyą delatorów płacić ani ustąpić niechcieli y niechcą, przez co iawną expulsią, znieważaiąc oczewiste y niestanne trybunalskie dekreta uczynili y czynią. O co oraz o niepłacenie czynszów od roku tysiąc siedmsetnego pierwszego protestacye in tempore do xiąg urzędowych zaniesione przy wysz specifikowanych dokumentach, zapisach obligacyinych, dekretach oczewistych y niestannych trybunalskich, z listami poiezdżemi y podawczemi urzędowemi produkowawszy, wzdania pozwanych żydów synagogi y kahału Wilenskiego, ponieważ po dylaciach zażywanych do prawa niestawaią, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w samey rzeczy, a zatym wysz pomienionych zapisów, dekretów oszewistych y niestannych trybunalskich, tak z aktoratu wielmożnego imć pana pisarza ziemskiego Wilenskiego, iako też z aktoratu imć pana Moksiewicza—koniuszego Wilenskiego otrzymanych z banicyami y infamiami, wskazami, z listami doiezdżemi y podawczemi urzędowemi, wespoł z posessyią ichmm. tey kamienicy stwierdzenia y przy nienaruszney mocy zachowania, od wszelkich wskazów ochronienia y wiecznie uwolnienia, incontrarium zaś listów żelaznych, protekcyinych, y innych obron przez wymyslne sposoby pozwanych żydów, in praeiudicium dekretów trybunalskich wynaydzionych, skassowania y annihilowania y tey samey kamienicy całey z domami, kromami y wszytkiemi przynależnościami do realney delatorów posessyey per reinductionem przysądzenia, przytym summy za zapisami winney y pierwszemi dekretami przysądzoney, mianowicie wielmożnemu imści panu pisarzowi ziemskiemu Wilenskiemu przysądzoney summy sześciu tysięcy dwuchset złotych, za niefruktifikowanie z części kamienicy imści należącey dwóch tysięcy zlt. pol. za exspensa prawne sta złotych, winy gwałtowney y expulsyiney cztyrdziestu kop groszy litt. in summa ośmiu tysięcy czterechset złt. pol. wielmożnemu imć panu pisarzowi ziemskiemu Wilen., a imśći panu Moksiewiczowi — koniuszemu Wilenskiemu, także za zapisami z pierwszemi dekretami przysądzoney summy trzydziestu siedmiu tysięcy złt. pol., za niefruktifikowanie z tey kamienicy od czasu

expulsiey trzech tysięcy piąciuset złt., winy expulsyiney y gwałtowney czterdziestu kop. gr. litt., za expensa prawne trzechset złt. pol. in summa czterdziestu tysięcy dziewiąciuset złt. pol. na pozwanych niewiernych żydach starszych y na całym kahale Wilenskim, na kamienicy Stulbinskiey alias Topnicy, w Wilnie będącey, na którey pierwszemi dekretami pomienione summy są przysądzone y taż kamienica przez podanie urzędowe w posessyią żałuiąc. ichmć oddana y intromittowana, a że taż kamienica summom ichmm pp. delatorom przysądzonym wysz specifikowanym nie corresponduie, tedy y na innych tychże żydów kamienicach, domach, kromach, towarach, handlach, z wolnym onych na kożdym mieyscu aresztowaniem, w niedostatku dobr y na samych osobach, z wolnym takoż onych łapaniem y sequestrowaniem, a za expulsyą, a w tym za iawne sprzeciwieńswo y zniewagę wielu in antecessum zaszłych oczewistych y niestannych dekretów y podaniu urzędowemu podług żałoby aktorów, iako dawnych zastarzałych infamissów y z infamissami społkuiących, na infamią, na garło y na łapanie przerzeczonych żydów niewiernych wszytkich synagogi y kahału Wilenskiego, wielmożnemu imści panu pisarzowi ziemskiemu Wilen. y imć panu Moksiewiczowi—koniuszemu Wilenskiemu wskazania, ad publicandum ienerała przydania, a tak dla podania per reinductionem w realną żałuiących aktorów posessyą, kamienicy Stulbińska alias Topnica nazwaney, z którey expulsya uczyniona, iako też dla uczynienia mocney, nieoglądaiąc się na żadne bronienia, ceduły, gleyta, rescrypta, pozwy ad cassandum wyniesione, listy żelazne y na żadne inne obrony y protekcye y obrony iakież kolwiek, iako po tak wielu oczewistych y niestannych zaszłych dekretach, po podaniu urzędowym, a zatym po stałym sprzeciwienstwie y udziałaney zniewadze tych wszytkich dekretów y podania urzędowego exekucyey, tudziesz dla poścignienia y łapania samych osob, iako na garło osądzonych, dla uczynienia nad onemi przez mistrza exekucyey do iasnie wielm. wielm. ichmć. pp. woiewodów, stąrostów, chorązych, tudziesz do nrzędów ziemskich lub grodzkich y rotmistrzów wiodztwa Wilen. Trockiego, powiatu Oszmianskiego, Lidzkiego, Wiłkomierskiego y innych wszelkich woiewodstw y powiatów, urzędów, których sobie strona użyc zechce, mota nobilitate, z założeniem contra non exequentes officiales paen privationis officii u nas sądu affektował y dopraszał się. A tak my sąd w tey sprawie wielmożnego imści pana Michała Koszczyca—pisarza ziemskiego Wilenskiego y imć pana Wawrzynca Wincentego Moksiewicza—koniuszego Wileńskiego, bacząc to, iż niewierni żydzi Wulf Jarochimowicz, Moyżesz Samuelewicz Izak Nauchowicz, Izak Samuelewicz, Uriasz Dawidowicz, Pinkas Abramowicz, Marek Bernatowicz, Salomon Pinkasowicz, Marek y Kiwa Gierszonowiczowie, Nachim Moyżeszowicz, Moyżesz Izakowicz, Iudka Moyżeszowicz, Aron Gordon Doktor y synowie iego Michał, Zelman y Pinkas Gordonowiczowie y wszyscy żydzi starsi kahału Wileńskiego, będąc o rzecz wysz wyrażoną przed nas sąd zapozwanemi, po dylacyach zażywanych, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem niestawali y żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nieuczynili, przeto onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym wysz pomienione zapisy, dekreta oczewiste y niestanne trybunalskie, tak z aktoratu wielmożnego imć pana pisarza ziemskiego Wilenskiego, iako też z aktoratu imści pana Moksiewicza— koniuszego Wilenskiego otrzymane, z banicyami y infamią, z wskazami, listami poiezdżemi y podawczemi urzędowemi, wespoł z posessyą ichm tey kamienicy in toto utwierdzamy y przy nienaruszney mocy zachowuiemy od wszelkich wskazów ochraniamy y wiecznie uwolniamy. In contrarium zaś listy żelazne, protekcyine y inne obrony, przez wymyślne sposoby pozwanych żydów in praeiudicium

dekretów trybunalskich wynaydzione kassuiemy y annihiluiemy y tę samę kamienicę całą z domami, kromami y wszytkiemi przynależnościami do realney delatorów posessyi per reinductionem przysądzamy, przytym summy winney, za zapisami y pierwszemi dekretami przysądzoney, mianowicie wielm. imć panu pisarzowi ziemskiemu Wilen. przysądzoney summy sześć tysięcy dwieście złt., za niefruktifikowanie z części kamienicy imći należącey dwóch tysięcy złt, poll., za expensa prawne sto złotych, winy gwałtowney y expulsyiney czterdzieście kop gr. litt., in summa ośm tysięcy cztyrysta złt. pol., wielm. imć panu pisarzowi ziemskiemu Wilenskiemu, a imć panu Moksiewiczowi—koniuszemu Wilen. takoż zapisami y pierwszemi dekretami przysądzoney summy trzydzieście siedm tysięcy złt. pol., za niefruktifikowanie z tey kamienicy od czasu expulsyi trzy tysiące pięćset złotych, winy expulsyney y gwałtowney cztyrdzieście kop gr. litt., za expensa prawne trzysta złt. pol., in summa czterdzieście tysięcy dziewięćset złt. pol., na pozwanych niewiernych żydach starszych y na całym kahale Wilenskim, na kamienicy Stulbinskiey alias Topnicy w Wilnie będącey, na którey pierwszemi dekretami pomienione summy są przysądzone y ta kamienica przez podanie urzędowe w posessyą żałuiących ichmć oddana y intromittowana, ale ta kamienica summom ichmć panom delatorom przysądzonym, wyż specifikowanym nie corresponduie, tedy y na innych tychże żydów kamienicach, domach, kromach, towarach, handlach, z wolnym onych na kożdym mieyscu aresztowaniem, w niedostatku dobr y na samych osobach, z wolnym takoż onych łapaniem y sequestrowaniem, a za expulsyą y w tym iawne sprzeciwieństwo y zniewagę wielu in antecessum zaszłych oczewistych y niestannych dekretów y podaniu urzędowemu podług żałoby aktorów, iako dawnych zastarzałych infamissów y infamissami społkuiących na infamią, na garło y na łapanie przerzeczonych wszytkich niewiernych żydów synagogi y kahału Wilenskiego, wielm. imć panu pisarzowi ziem. Wilen. y imć panu Moksiewiczowi—koniuszemu Wilen. wskazuiemy, ad publicandum ienerała przydaiemy. A tak dla podania per reinductionem w realną żałuiących aktorów posessyą kamienicę Stublinską alias Topnicą nazwaną, z którey expulsya uczyniona; iako też dla uczynienia mocney, nieoglądaiąc się na żadne bronienia, ceduły, gleyta, reskrypta, pozwy, ad cassandum wyniesione listy żelazne y na żadne inne obrony protekcyey y ochrony iakież kolwiek, iako po tak wielu oczewistych y niestannych zaszłych dekretach, po podaniu urzędowym, a zatym po stałym sprzeciwieństwie y udziałaney zniewadze tych wszytkich dekretów y podania urzędowego w ostatnim stopniu prawa exekucyi, tudziesz dla poścignienia y łapania samych osob, iako na garło osądzonych, dla uczynienia nad onemi przeż mistrza exekucyey do iasnie wielm., wielm. ichmć pp. woiewodów, starostów, chorążych, tudzież do urzędów ziemskich lub grodzkich y rotmistrzów wwdztwa Wilen. Trockiego, powiatu Oszmianskiego, Lidzkiego, Wiłkomir. y innych wszelkich woiewodztw y powiatów, urzędów których sobie strona użyć zechce, mota nobilitate, założywszy contra non exequentes officiales paenas privationis officij odsyłamy. A gdy dzień szósty msca Iulij anni praesentis przypadł, tedy ienerał Tomasz Iowć, dość czyniąc prawu y dekretowi naszemu, niewiernego Wulfa Iarochimowicza, Moyżesza Samuelewicza, Izaka Nauchowicza, Izaka Samuelewicza, Uryasza Dawidowicza, Pinkasa Abramowicza, Marka Bernatowicza, Salomona Pinkasowicza, Marka y Kiwa Gierszonowiczów, Nachima Moyżeszowicza, Arona Gordona Doktora y synów iego Michała, Zelmana, y Pinkasa Gordonowiczow y wszytkich żydów starszych kahału Wilen. za infamissów w izbie sądowey et in foro publico obwołał, ogłosił y relacyą publikacyi swey a loco publicationis rediens iudicialiter zez-

nał. Która sprawa iest do xiąg głownych trybunalnych w. x. Lit. zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, № 346, за 1709 г., л. 117.

№ 186.—1709 г. Іюля 17.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Виленской синагоги къ инфаміи, смертной казни и уплатѣ Владиславу Прошенскому долгу и судебныхъ издержекъ.

Roku tysiąc siedmsetnego dziewiątego mca Iulij siedmnastego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał ww. x. Lit. z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny dziewiąty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa ad instantiam imści pana instygatora sądów naszych, z delacyi imści pana Władysława Proszenskiego—koniuszego Minskiego y ieymści pani Maryanny Masłowskiey Władyslawowey Proszenskiey—koniuszyney Minskiey—małżonków, z niewiernemi żydami starszemi synagogi kahału Wileńskiego Izakiem Eliaszewiczem y Alexandrem Markowiczem, doczesnemi wiecznemi banitami y powtornemi infamissami y całym gminem żydami kupcami Wileńskiemi, w spolney radzie y namowie z sobą będącemi, in complicitate zostaiącemi, za zakazem mieniąc o to, iż gdy wielmożny imść pan Andrzey Michał Iuraha—sędzia grodzki powiatu Oszmianskiego, za dekretem trybunalskim, w sprawie y z aktoratu żałuiących aktorów, na obżałowanych niewiernych żydów, pod datą w nim wyrażoną otrzymanym, po podanym od siebie we cztyrech niedzielach przez ienerała obwieszczeniu na exekucią w roku teraznieyszym wyż mienionym, msca Maia dwudziestego dziewiątego dnia do szkoły y całego kahału Wileńskiego, z stroną szlachtą wyż mienioną y z ienerałami porządkiem prawnym ziechał, tedy obżałowani żydzi, iako sami niestawałi, summy tym dekretem żałuiącym aktorom przysądzoney ośmiu tysięcy piąciuset ośmiudziesiąt złotych polskich nieoddawali, nieodzywali się y niebronili. Tedy wielm. im. pan sędzia do oddania summy wyż mienioney y nagrodzenia expensów prawnych, do uspokoienia we wszytkich praetensyach szkołę, kamienicy, domy, kromy, szpichlerze żałuiącym delatorom za wskaz summy wyż wyrażoney w reinductią podał y one pieczęcią swą popieczętować rozkazał, iakoż zarazem popieczętowano. A potym zaraz obżałowani żydzi, starsi synagogi Wilenskiey, nierespektuiąc na prawo pospolite, constitucye seymowe y coaequationes iurium, surowie na takowych kolatorów opisane, znioszszy się z całym gminem, iawnie sprzeciwiaiąc się temu wyż mienionemu dekretowi, czyniąc na postpozicyą onego, pieczęci gwałtownie, gromadnie z gminowemi wielą żydami zgromadzonemi, sobie dobrze imiony y nazwiski wiadomemi, pooddzierali, szkołę odpieczętowali y w swą possessyą, mimo podanie przez imć pana sędziego żałuiącym delatorom w reinductią, per vim odebrali, gwałt, expulsią, bezprawie, violentią, excess y iawny zbytek pod sądzącemi się sądami naszemi głownego trybunału popełnili, o to chcąc żałuiące z niewiernemi żydami starszemi kahału synagogi Wilen. y całym gminem onych, kupcami żydowskiemi wilenskiemi prawem czynić y dochodzić, do approbaty wszytkich dekretów trzech y poślednieyszego wysz mienionego sądu naszego głownego trybunalnego dekretu, z łistami poiezdzemi urzędowemi y ze wszytkim w tey sprawie uroszczonym prawnym procederem y vigore onego do wskazania summy tym dekretem żałuiącym delatorom wskazaney y przysądzoney, ośm tysięcy pięcset ośmdziesiąt złotych polskich, do wskazania win excessowych, szkod, nakładów y dalszych paen prawnych, a samych obżałowanych powtóre na łapanie, na gardło y poty w więzieniu trzymanie, poko żałuiącym delatorom we wszytkim za praeten-

sye wszytkie finalna stanie się satisfactia. Tudzieszza sprzeciwieństwo y postpositię wysz mienionemu dekretowi do wskazania, za oddarcie pieczęci, iako iuż doczesnych, wiecznych banitów y powtórnych infamissów, za expulsią z szkoły uczynioną na powtorną doczesną, wieczną banicie y na trzecią infamią, gminu zaś całego, iako z wami starszemi in condicto idącego y in complicitate zostaiącego, za spolnie popełniony excess do wskazania na łapanie, na gardło y na infamią, do przysądzenia szkoły ze wszelkiemi dobrami obżałowanych leżącemi, ruchomemi, summami pieniężnemi, gdzie y u kogokolwiek będącemi, kamienicami, domami, kromami, szpichlerzami, towarami londem y spławem wodnym prowadzącemi, w reinductią powtórną, z wolnym onych aresztowaniem, pieczętowaniem, tamowaniem, na każdym mieysсu braniem, a samych do prywatnego więzienia, do uczynienia satisfactyi, osadzeniem, trzymaniem, do nakazania mocney y nieodwłoczney, mota nobilitate, exekucyi powtorney, nieoglądaiąc się na gleyta, listy żelazne, protekcye, z uchyleniem onych na stronę, iako to excusuiąc się faktorstwem y innych wszelkich obiectyi, quocunque titulo nazwanych, wynaydzionym sposobem, na prolongacią ś. sprawiedliwości y na wielką szkodę delatorów wynaydzionych y na żadne ni od kogo bronienie exekucyi udziałaniem, iako to czasu prawa szerzey ustnie przez controversią patrona proponowano y dowiedziono będzie, żałuiące delatores przed nasz sąd intentowali actią. Na terminie tedy ninieyszym, wysz na dacie pisanym, za przywołaniem ieneralskim stron do prawa, od żałuiących aktorów patron ichmw, za mocą sobie do tey sprawy daną imć pan Stefan Frąckiewicz—krayczy Upitski, ku oczewistey rosprawie stawał, a pozwane osoby, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomości o niestaniu swym nam sądowi y stronie swey przeciwney nieuczynili; zaczym wysz rzeczony aktorów patron podanego obżałowanym osobom tu w miescie i. k. mści Wileńskim przy szkołe oczewisto w ręce przez ienerała Michala Iarzembowskiego zakazu, przyznaniem onego oczewistym przed wielm. imć. p. pisarzem koła sądow naszych uczynionym słusznie prawnie dowiodszy y żałobę z onego o rzecz wysz wyrażoną przełożywszy, w dalszym postępku prawnym produkował przed nami sądem cztyry dekreta sądu głównego trybunalnego, ieden w roku tysiąc siedmsetnym wtórym, msca Decembra wtórego dnia w Wilnie z iednym imć xiędzem Szostowickim, z wzdaniem na banicyą doczesną, drugi w roku tysiąc siedmsetnym czwartym, msca Octobra piętnastego dnia w Minsku, trzeci w roku tysiąc siedmsetnym piątym, msca Iułij pierwszego dnia ze wszytkiemi obżałowanemi, z wzdaniem na infamią w Wilnie, a czwarty w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym ośmym, msca Oktobra dziesiątego dnia także w Wilnie, z wzdaniem na powtorną infamią, przez żałuiących aktorów na obżałowanych otrzymane, którymi to dekretami, a mianowicie posledniey-szym trybynalnym wielkiego xięstwa Litewskiego, za niestaniem obżałowanych przed sobą do prawa w roku zawitym na upad w rzeczy wzdawszy, summy ośm tysięcy pięcset ośmdziesiąt złt. pol. wskazał y na odprawę za pomienioną summę do iasnie wielmożnych ichmw panów woiewodów, starostów, chorążych, pułkowników, rotmistrzów, urzędów ziemskich grodzkich woiewodztwa Wilenskiego y innych, którego sobie strona do tey sprawy użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych paeny prawne odesłał, iako to wszytka rzecz w tym dekrecie wyrażona iest. Vigore ktorego dekretu, gdy za uzyciem od aktorów wielm. imć. pan Andrzey Michał Iuraha—sędzia grodzki powiatu Oszmianskiego, po podanym od siebie wczesnie od niedziel cztyry obwieszczeniu, w roku tysiąc siedmsetnym dziewiątym, msca Maia dwudziestego dziewiątego dnia, do kahału y szkoły obżałowanych żydów Wilenskich porządkiem prawnym z ienerałami y stroną szlachtą ziechał, tedy obżałowani żydzi, iako sami

niestawali, summy tym dekretem załuiącym aktorom przysądzoney ośmiu tysięcy piąciuset ośmiudziesiąt złt. pol. nieoddawali, nieodzywali się y niebronili exekucyi, wielmożny imć pan sędzia, do oddania summy wyż mienioney y nagrodzenia expensów prawnych, do uspokoienia we wszytkich praetensiach, szkołę, kamienicę, domy, kromy, szpichłerze załuiącym delatorom za wskaz summy wysz wyrażoney w possessyią podał y one pieczęcią swą popieczętować rozkazał, iakoż zarazem popieczętowano. Na dowod czego list poiezdzy podawczy uwiązczy, urzędowy, pod datą tegoż roku autentice wydany, produkował, przy tym produkował y czytał przed nami sądem protestacyą z relacyą ieneralską do xiąg urzędowych pod datą w nich wyrażoną na obżałowanych żydów starszych kahału Wilenskiego y cały gmin żydów kupców Wilenskich o to, iż oni po podaniu przez imści pana Iurahę—sędziego grodzkiego Oszmianskiego, wysz mienioney szkoły z kamienicami, domami, kromami, szpichlerzami załuiącym, zapieczętowawszy swoią pieczęcią, w posessią, znioszszy się potym zaraz z całym gminem, iawnie sprzeciwiaiąc się temu to wysz mienionemu sądu głównego trybunalnego dekretowi, czyniąc na postpositią onego, pieczęci gwałtownie gromadnie z gminem wielą żydami zgromadzonemi, sobie dobrze imiony y nazwiski wiadomemi, pooddzierali, szkołę odpieczętowali y w swą posessyią mimo podanie przez imć pana sędziego załuiącym delatorom per vim odebrali, gwałt, expulsią, bezprawie, violentią, excess y iawny zbytek pod sądzącemi się sądami naszemi głównego trybunału (popełnili), zaniesione y extraktami z tych xiąg wyięte, po których produkowaniu wzdania pozwanych osob, poniewasz do prawa niestawaią, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym według prawa, załoby pozewney, wysz produkowanych dekretów sądu głównego trybunalnego przez aktorów na obżałowanych osob w Wilnie y w Minsku otrzymanych, z baniciami doczesnemi, wiecznemi y infamiami, z wskazami w nich wyrażonemi, z trzema poiazdami urzędowemi, exekucyami y całym procederem, do daty tego dekretu naszego zaszłym y uroszczonym, iako słusznych y prawnych we wszytkich punktach y paragrafach nienarusznie utwierdzenia y przy mocy zachowania y onych według zaczętego postępku prawnego do exekucyi przywodzić pozwolenia, summy tym dekretem sądu głównego trybunalnego poslednieyszym przysądzoney ośmiu tysięcy piąciu set ośmiudziesiąt złt. pol., gwałtu pospolitego, z winą expulsyiną, po dwudziestu kop cztyrdziestu kop groszy, za expensa prawne recenter w tey sprawie spendowane trzechset złotych polskich, na pozwanych obżałowanych niewiernych starszych żydach kahału Wilenskiego, na szkole onych y na całym gminie żydach Wileńskich, kupcach, domach, kromach, handlach, towarach, londem y spławem wodnym prowadzących, kamienicach, mogiłach, z wolnym aresztowaniem samych y towarów onych po targach, iarmarkach, przy karczmach y na kożdym mieyscu zabieraniem, samych do więzienia braniem y póty w więzieniu trzymaniem, aż póki delatorom satisfactia stanie się, a samych żydów starszych kahału Wilenskiego na trzecią infamią, iako podwakrotnych infamissów y całego gminu żydów kupców Wilenskich, in complicitate z żydami starszemi zostaiących, za popełniony excess w oddarciu pieczęci od szkoły y kromów, domów, kamienic, na postpositią sądów naszych y imć pana sędziego grodzkiego Oszmianskiego, collegi naszego, na infamią, na łapanie y na gardło załuiącym aktorom wskazania y exnunc podług prawa coaequationis za infamissów uznania y dla publikowania tych infamij ienerała sądowego przydania, a iako na poścignienie y złapanie pomienionych żydów starszych kahału Wilenskiego y całego gminu żydów kupców Wilenskich, dla uczynienia na wszelkich dobrach onych mocney a nieodwłoczney, nieoglądaiąc się na żadne ni odkogo bronienie, gleyta, rescrypta, ceduły

litispendentią, listy żelazne y ni na żadne quocunque titulo nazwane obrony, protekcye y dobrodzieystwa prawne, mota nobilitate, do iasnie wielm. ichmw panów woiewodów Wilenskiego, ichmw pp. starostów, chorążych, rotmistrzów, tudziesz do urzędu ziemskiego grodzkiego woiewodztwa Wilenskiego y innych wszelkich tych wdztw y powiatów także do ichmw pp. ekonomów, dzierzawców, zawiadowców maiętności miast, miasteczek, gubernatorów, gdzie się dobra pozwanych okażą, a osoby onych złapane będą y którego sobie z urzędu do tey sprawy strona użyć zechce, z założeniem na urzędy nieposłuszne w nieuczynieniu exekucyey paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie ad instantiam imc pana instygatora sądów naszych z delacy imć pana Władysława Proszenskiego—koniuszego Minskiego y ieymć paniey Maryanny Masłowskiey Władysławowey Proszeńskiey—koniuszyney Minskiey—małżonków, z niewiernymi żydami starszemi synagogi kahału Wilenskiego: Izakiem Eliaszewiczem y Alexandrem Markowiczem — starszemi kahału synagogi Wilenskiey, doczesnemi wiecznemi banitami y powtórnemi infamissami y całym gminem żydami kupcami Wiłenskimi w spolney radzie y namowie z sobą będącemi, in complicitate zostaiącemi, za zakazem o rzecz wyżey w proposicy wyrażoną wyniesionym bacząc to, iż obżałowane osoby, będąc przed nasz sąd zapozwanemi za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem do prawa niestawali, przeto onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym podług prawa żaloby, domawiania się y affektacyi strony powodowey patrona, dekreta sądu głównego trybunalnego przez aktorów na obżałowanych osob w Wilnie y Minsku otrzymane, z baniciami doczesnemi, wiecznemi y infamiami, z wskazami w nich wyrażonemi, z trzema poiazdami urzędowemi, exekucyami y całym procederem od daty tego dekretu naszego zaszłym y uroszczonym, iako słuszne y prawne we wszytkich punktach y paragrafach nienarusznie utwierdzamy y przy mocy zachowuiemy y one według zaczętego postępku prawnego do exekucyi przywodzić pozwalamy, summy tym dekretem sądu głównego trybunalnego poslednieyszym przysądzoną ośm tysięcy pięćset ośmdziesiąt złotych polskich, gwałtu pospolitego z winą expulsyną po kop dwudziestu, kop czterdzieście groszy litewskich, za expensa prawne, recenter w tey sprawie spendowane, trzysta złotych, z wpisnym pamiętnym et cum lucris nam sądowi zapłaconym, wszytkiego summą ośm tysięcy dziewięćset dziewiędziesiąt złotych polskich, na pozwanych niewiernych żydach starszych kahału Wilenskiego, na szkole onych y na całym gminie żydach kupcach Wilenskich, domach, kromach, handlach, towarach, londem y spławem wodnym prowadzących, kamienicach, mogiłach, z wolnym aresztowaniem samych y towarów onych po targach, iarmarkach, przy karczmach y na kożdym mieyscu zabieraniem, samych do więzienia braniem y poty w więzieniu trzymaniem aż poki delatorom stanie się satisfactia, a samych żydów starszych kahału Wilenskiego iako powtórnych infamissów na trzecią infamią y całego gminu żydów kupców Wilenskich, in complicitate z żydami starszemi zostaiących, za popełniony excess w oddarciu pieczęci od szkoły, kromów, domów, kamienic, na postposicyą sądów naszych y za iawne dekretowi trybunalskiemu sprzeciwieństwo, które się evidenter z listów poiezdzych pokazało, na infamią, na łapanie y na gardło żałuiącym aktorom wskazuiemy y ex nunc podług prawa coaequationis za infamissów uznawamy y dla publikowania tych infamij ienerała sądowego przydaiemy, a iako na poścignienie y złapanie pomienionych żydów starszych kahału Wilenskiego y całego gminu żydów kupców Wilenskich dla uczynienia na wszelkich dobrach onych mocney a nieodwłoczney, nieoglądaiąc sie na żadne ni od kogo bronienie gleyta, rescrypta, ceduły, litis-

pendentią, listy żelażne y ni na żadną quocunque titulo nazwane obrony, protekcie y dobrodzieystwa prawne, mota nobilitate, do iasnie wielmożnych ichmć pp. woiewodów, wielmożnych ichmmć pp. starostów, chorążych, rotmistrzów, tudziesz do urzędu ziemskiego grodzkiego woiewodztwa Wilenskiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, także do ichmw panów ekonomów, dzierzawców, zawiadowców maiętności, miast, miasteczek, gubernatorów, gdzie dobra pozwanych okażą, a osoby onych złapane będą y którego sobie z urzędów do tey sprawy użyć zechce założywszy contra non exequentes officiales, iako po tak wielu dekretach, onym sprzeciwięstwach y po ostatecznym przekonaniu prawem per privationem officii odsyłamy, a gdy dzień dwudziesty czwarty tegoż msca Julij anni praesentis przypadł, tedy ieneral sądów naszych pilnuiący Thomasz Jowć, dosć czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydów starszych kahału Wilenskiego Izaka Eliaszewicza, Alexandra Markowicza y wszytkich żydów srarszych kahału Wilenskiego, tudzież cały gmin żydów kupców Wilenskich za infamissów w izbie sądowey et in foro publico obwołał y relacyą publikacyi swey a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa iest do xiąg trybunału głównego wielkiego xięstwa Litewskiego zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала № 346, за 1709 г., л. 417.

№ 187.—1709 г. Августа 9.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Виленской синагоги къ инфаміи, смертной казни и уплатѣ Гаспару Цѣхановичу долгу и судебныхъ издержекъ.

Roku tysiąc siedmsetnego dziewiątego, msca Augusta dziewiątego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w w-m x-ie Litt-m z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny dziewiąty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa i. p. Gaspara Ciechanowicza — czesznika Smolenskiego, z niewiernymi żydami starszemi kahału Wilenskiego nominatim Nachimem Moyżeszowiczem, Moyżeszem Pinkowiczem, Zełkinem Boruchowiczem, Łazarzem Lewkowiczem, Boruchem Abramowiczem Fawiszem Iozefowiczem, Iochelem Izraelewiczem, Salomonem Dawidowiczem, Hirszą Berkowiczem, Michałem Gordonowiczem, a iegomość panem Michałem, Rafałem Szumskim—podstolim y podwoiewodzym Wilenskim y panem Iakubem Zelenackim—namiestnikiem grodu Wilenskiego, za pozwem mieniąc o to, iż pomienieni żydzi starsi synagogi Wilenskiey, pożyczywszy talarów bitych siedmset ieszcze w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt piątym u zeszłego w Bogu godney pamięci imć pana Iózefa-Michała Kuleszy—sędziego ziemskiego Smolenskiego, żałuiącemu y spolney sukcessiey po wysz rzeczonym imć panu Kuleszu—sędzim ziemskim Smolenskim, dochodzącym consukcessorom, po zaszłey ugodzie z imć panem Ianem Stanisławem Kuleszą — starostą Oszkinskim, imć panu Ludwikowi Zaleskiemu y rodzonym siostrom imści ichmść pannom Iohannie y Krystynie Zaleskim, imć panu Gabryelowi—woyskiemu Smolenskiemu y rodzonym braci y siostrom imć Otto Menkom, a imści panu Ciechanowiczowi także z bracią y siostrami—imć panem Ianem Konstantym Ciechanowiczem—łowczym Smolenskim, imć panną Zofią Ciechanowiczowną — łowczanką Smolenską, także ichmć pany Alexandrem, Władysławem y Kasprem Ciechanowiczami y siostrami onych Ciechanowiczownami po zeszłym z tego swiata imć panu Michale Ciechanowiczu—rodzicu onych z ugodliwego polubownego dekretu kompromissynego dostałey, służącey y należącey summy wysz mienioney, od obżałowanych żydów na ten pomieniony oblig wziętey y porzyczoney; tedy żałuiący

imć pan Ciechanowicz—czesznik Smolenski, iako spolny aktor y successor maiąc sobie część teyże summy należącą, wprzód imć panu Ludwikowi Zaleskiemu od spolnych wszytkich consuccessorów od obżałowanych za tym obligiem do pozyskania y odebrania tey summy daną moc, którą potym imć pan Zaleski imć panu Ciechanowiczowi, z otrzymanym dekretem u sądu surrogatórskiego Wilenskiego y wszelki proceder do tey sprawy należący, dla większości swoich własnych interessów, oddalaiąc się z tych kraiów wlał y zrzekł się na osobę imć pana Ciechanowicza, który żałuiący imć, czyniąc dla dobra wszytkich spolnych consuccessorów, za dekretem surrogatorskim Wilenskim, w roku tysiąc siedmsetnym piątym otrzymanym, żądał y dopraszał się executiey na pomienionych żydach y wszelkich dobrach onych w roku tysiąc siedmsetnym ósmym. Tedy, gdy z aktoratu żałuiącego imść przypadła sprawa przed sądem zamkowym Wilenskim, to iest przed obżałowanym imć panem Szumskim—podwoiewodzym Wilenskim, tandem imć pan podwoiewodzy Wilenski, że tak pieczętarzem do tego listu obligacynego zapisu iest, iako też y dekret surrogatorski na tych obżałowanych żydów ferował, żadney na tenczas nieczyniąc decisiey y za tym dekretem surrogatorskim swoim na żydach y dobrach onych executiey, wzioł na deliberacią, niewiedzieć z iakowego prawa y potym bez wiadomości aktora obżałowany imć pan podwoiewodzy Wilenski, nad prawo pospolite y mimo dekretu sądu swego surrogatorskiego, żałobę odmienić obżałowanemu imć panu Zielenackiemu kazawszy, niewspominaiąc condemnat na obżałowanych żydów, przez siebie ferowanych, któremi żałuiący imć locumstandi żydom obżałowanym bronił infamissom nad prawo, obżałowany imć pan Zielenacki—namiestnik grodu Wilenskiego, za roskazem y nieprawną decizią imć pana podwoiewodzego, dekret ad favorem obżałowanym żydom pisząc, niby obwarował locumstandi, bo controwresią popisał dziwną, w samey rzeczy niebyłą, przeciwną prawu y słuszności, czy sam to z swego upodobania, czyli też z iakowych innych przyczyn takowy nieprawny napisawszy dekret, na szkodę żałuiącego aktora i obżałowanego imći pana podwoiewodzego Wilenskiego podpisał, a żydom dla obrony dał, na który obżałowani żydzi fundament założywszy, aktorowi satisfakcyi nieczynili y nieczynią, protekcyą obżałowanego imć pana podwoiewodzego Wilenskiego zasłaniaiąc się; zaczym, tak do utwierdzenia listu dobrowolnego obligacynego zapisu, iako też y dekretu surrogatorskiego Wilenskiego, z datą i rzeczą w nim wyrażoną za onym ferowanego, a do skassowania dekretu zamkowego, nieprawnego, podstępnego, zwaryowanego, tudziesz do wskazania paen na żydach podług zapisu y dekretu surrogatorskiego, a na obżałowanym imć panu podwoiewodzym Wilenskim, mimo prawo y wszelką słuszność za nieprawną decisią, także na obżałowanym imć panu Zielenackim o podstępmpnie napisany dekret nieprawny chcąc prawem czynić, z wolną melioracyą tey żaloby y o szkody zapozwał. Do którey sprawy, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od aktora patron imć za mocą prawnie sobie do tey sprawy daną i. p. Michał Frąckiewicz—podczaszy Smolenski, oczewisto stawał, a pozwani żydzi, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak ani żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey przeciwney nieuczynili; od imć pana podwoiewodzego Wilenskiego zaś y imć pana Zielenackiego odezwawszy się patron imć pan Matheusz Broniec—podczaszy Wilenski, na ugodę pozwolenia prosił, w czym patron partis actoreae nie contradicuiąc, podanego wszytkim obżałowanym ichmćom oczewisto w ręce przez ienerała i. k. mści Michała Iarzembowskiego, w mieście i. k. mći Wilnie będącym pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed imć panem pisarzem koło sądów naszych uczynionym słusznie prawnie dowiodszy y troyga wołania pilność strony swey na tym pozwie

napisaną okazawszy y żałobę aktora swego o rzecz wyż wyrażoną przełożywszy, na dowod samey rzeczy produkował y czytał przed nami sądem list dobrowolny obligacyiny zapis na siedmset talarów bitych od żydów starszych kahału Wilenskiego zeszłemu z tego swiata imć panu Iózefowi Kuleszy — sędziemu ziemskiemu Smolenskiemu, pod datą roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt piątego, mca Aprila dwudziestego trzeciego dnia dany, a teraznieyszemu aktorowi z przyczyn w propositiey wyrażonych należący. Tudziesz dekret w surrogatoriey Wilenskiey w roku tysiąc siedmsetnym piątym, mca Nowembra dnia dwunastego, przez imć pana Ludwika Zaleskiego, ichmć pp. Gabryela Otto Menka y Iana Konstantego Ciechanowicza—łowczego Smolenskiego, na żydach starszych kahału Wilenskiego in contumaciam, z wzdaniem na banicią doczesną wieczną y infamią otrzymany. A zatym y protestacyą na wszytkich obżałowanych wysz wyrażonych o dekret nieprawny zamkowy do xiąg głównego trybunału od tegoż imć pana Ciechanowicza zaniesioną y extraktem pod datą roku tysiąc siedmsetnego dziewiątego, mca Maia wtórego dnia z tych xiąg wydaną, które produkuiąc dokumenta wzdania pozwanych żydów, poniewasz do prawa niestawaią, iako w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym dekretu zamkowego nieprawnie przez imć pana woiewodzego Wilenskiego z obżałowanymi żydami ferowanego, a przez imć pana Zielenackiego napisanego pod datą roku tysiąc siedmsetnego ósmego, mca Iulij dwudziestego dnia ze wszytką rzeczą w nim wyrażoną skassowania y annihilowania, zapisu zaś obligacynego od tych to żydów starszych kahału Wilenskiego danego y za onym dekretu w surrogatoriey Wilenskiey na tych to żydach in contumaciam przez wyż wyrażonych icmćw otrzymanego, ze wszytkim procederem prawnym, approbaty, summy tym dekretem wskazaney dwóch tysięcy ośmiuset talarów bitych trzech tysięcy ośmiuset tynfów, za niepłaconą dotąd kwotę od roku tysiąc siedmsetnego piątego od dnia dwunastego mca Nowembra z szkodami, nakładami prawnemi, recenter poniesionemi, trzech tysięcy tynfów na pozwanych wszytkich żydach starszych kahału Wilenskiego y na wszelkich dobrach onych leżących, ruchomych, sumach pieniężnych gdziekolwiek będących, domach, kromach, kamienicach, szynkach, handlach, towarach y na samych osobach, żonach, dzieciach y wszytkich successorach, tak starszych żydów, iako też całego gminu żydów kahału Wilenskiego, tudziesz y mogiłach, gdzie zmarłych żydów kahału Wilenskiego ciała swoy maią depozyt, takoż na szkole tych żydów, z wolney onym kromów y domów pieczętowaniem, a samych przerzeczonych pozwanych wyż wyrażonych żydów starszych kahału Wilenskiego, tak podług zapisu obligacynego, iako też y dekretu surrogatorskiego na infamią załuiącemu imci na łapanie, do więzienia branie, wskazania, onychże podług prawa coequationis ex nunc za infamissów uznania, ienerała dla publikowania tey condemnaty przydania publikować y proclamować nakazania. A na odprawę za summę wyż wyrażoną y na łapanie tych żydów do urzędów ziemskich y grodzkich woiewodztwa Trockiego, Oszmianskiego y Lidzkiego, powiatów, oraz y innych wszelkich, których sobie strona do tey executiey użyć zechce, cum paenis in contravenientes odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie i. p. Gaspara Ciechanowicza—czesznika Smolenskiego, z wielmożnym i. p. Michałem Szumskim—podstolim y podwoiewodzym Wilenskim y imć panem Jakubem Zielenackim, nieczyniąc żadnego na tenczas rozsądku, za wzięciem na ugodę tę sprawę in casum niedoyscia ugody do dalszego terminu prawnego dla przyięcia między stronami, którym obrony prawne wcale zachowuiemy, skuteczney rosprawy rokem zawitym odkładamy. A z żydami starszemi kahału Wilenskiego, iako to Nachimem Moyżeszowiczem, Moyżeszem Pinkowiczem,

Zelkinem Boruchowiczem, Łazarzem Lewkowiczem, Boruchem Abramowiczem, Fawiszem Józefowiczem, Jochelem Izraelewiczem, Salomonem Dawidowiczem, Hirszą Berkowiczem y Michałem Gordonowiczem, za pozwem o rzecz wyrażoną wyniesionym, bacząc to, iż obżałowane osoby będąc przed nas sąd zapozwanemi, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem przed nami do prawa niestawaią; przeto my sąd onych, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy; a zatym dekret zamkowy, iako nieprawny przez i. p. podwoiewodzego Wilenskiego z obżałowanymi żydami kahału wilenskiego ferowany, a przez imć pana Zielenackiego napisany, pod datą roku tysiąc siedmsetnego ośmego, dnia dwudziestego mca Iulii w Wilnie, ze wszyską rzeczą w nim wyrażoną, kassuiemy y annihiluiemy. Zapis zaś obligacyiny od obżałowanych żydów starszych kahału Wilenskiego dany, żałuiącemu aktorowi prawnie należący y za onym dekret w surrogatoriey Wilenskiey na tychto żydach obżałowanych in contumaciam przez wyż wyrażonych ichmw otrzymany, ze wszytkim procederem prawnym utwierdzamy y przy mocy zachowuiemy, summy tym dekretem wskazaney dwa tysiące ośmset talarów bitych trzy tysiące ośmset tynfów, za niepłaconą dotąd kwotę od roku tysiąc stedmsetnego piątego, od dnia dwunastego mca Nowembra z szkodami, nakładami prawnemi recenter poniesionemi trzysta tynfów, a z wpisnym y pamiętnym, cum lucris nam sądowi danym, wszytkiego summą dwa tysiące ośmset talarów bitych szesć tysięcy ośmset tynfów y złt. pol. dziesięć szelągami, na wszytkich pozwanych żydach starszych kahału Wilenskiego, domach, kromach, kamienicach, szynkach, handlach, towarach, z wolnym onych ubiqui lokorum na żadne praszporty nieuważaiąc aresztowaniem y na samych osobach, żonach, dzieciach y wsytkich successorach, tak starszych żydach, iako też całego gminu żydów kahału Wilenskiego, tudziesz y na mogiłach, gdzie zmarłych żydów kahału Wilenskiego ciała swoy maią depozyt, takoż na szkole tych żydów z wolnym oney kromów y domów pieczętowaniem y na wszelkich dobrach onych leżących, ruchomych, sumach pieniężnych gdziekolwiek będących, a samych przerzeczonych pozwanych wyż wyrażonych żydów starszych kahału Wilenskiego tak podług zapisu obligacyinego, iako też y dekretu surrogatorskiego na infamią żałuiącemu imci, na łapanie y do więzienia branie wskazuiemy, onych że podług prawa coaequationis ex nunc za infamissów uznawszy, ienerała dla publikowania tey condemnaty przydaiemy, publikować y proklamować nakazuiemy, a na odprawę za sumę wyż wyrażoną—dekretem sądu naszego wskazaną y na łapanie tych żydów do urżędów ziemskich y grodzkich wdztwa Trockiego, Oszmianskiego y Lidzkiego powiatów, oraz y innych wszelkich, którego sobie strona do tey executiey użyć zechce, założywszy in contravenientes temu dekretowi naszemu dalsze paeny prawne odsyłamy; a gdy dzień czternasty mca Augusta roku teraznieyszego przypadł, tedy ienerał Thomasz Iowć od nas sądu przydany, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi sądu naszego, żydów wszytkich starszych kahału Wilenskiego, iako to Nachima Moyżeszowicza, Moyżesza Pinkowicza, Zelkina Boruchowicza, Łazarza Lewkowicza, Borucha Abramowicza, Fawisza Józefowicza, Iochela Izraelewicza, Salomona Dawidowicza, Hirszę Berkowicza y Michała Gordonowicza za infamissów w izbie sądowey et in foro publico obwołał y publikował y tę publikacyą a loco publikationis rediens iudicialiter zeznał. A z wielm. imć p-m Szumskim—podstolim y podwoiewodzym Wilenskim, także z imć panem Jakubem Zielenackim, gdy ta sprawa dła wielu innych spraw aż do zawierania się regestrów przypadkówych y przy zawarciu się onych przywołana bydź nie mogła, tedy my sąd onę przed nasz że sąd na cadentią nowogrodzką na początek tych sądów w termin sądzenia spraw wo-

iewodztwa Nowogrodzkiego, po trzecim wołaniu, na zaiutrz dla przyięcia między stronami, którym obrony prawne wcale zachowuiemy, skuteczney rosprawy rokiem zawitym bez dilacy y krom przypozwu, ieno za tym dekretem naszym odsyłamy. Która sprawa do xiąg głównych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовск. Трибунала № 346, за 1709 годъ, л. 1048.

№ 188.—1710 г. Марта 1.

Универсалъ В. Гетмана Литовскаго Людвика Поцѣя, о томъ, чтобы не воспрещали евреямъ хоронить покойниковъ своихъ на пріобрѣтенномъ ими плацѣ за Виліей.

W roku tysiąc siedmsetnym dziesiątym, mca Marca dwudziestego szóstego dnia.

Na urzędzie i. kr. mści Grodzkim Wileńskim, przedemną Michałem Raphałem Szumskim — podstolim y podwoiewodzym woiewodstwa Wileńskiego, stanowszy personaliter niewierny żyd Aron Zelmanowicz— instrumeut od iaśnie Wielmożnego imć pana Pocieia, hetmana wielkiego W. X. Lit., rzeczą w nim niżey wyrażoną, kahałowi Wilenskiemu żydom na kopiszcze służący, opowiadał, pokładał y do akt xiąg grodzkich Wilenskich podal, którego takowy sequitur tenor: Ludwik Konstanty, na Włodawie y Rożance Pociey—hetman wielki w. x. Lit. Ratynski, Borcianski, Wołpiński, Punski, Kupiski etc. starosta, iasnie wielmożnym, wielmożnym ichmć panom senatorom, urzędnikom ziemskim, grodzkim, starostom, podstarościm, ich dozorcóm y wszelkiey iuryzdykcyi w mieście Wileńskim będącym, także substitutom onych y wszelkiey kondycyi ludziom, wmm. panom y braci. Po zaleceniu chęci moich w laskę wmm. panów donoszę do wiadomości, iż prezentowane mi były od naiaśnieyszych królow Ichmć antecessorów in genere, żydom Wielkiego Xięstwa Litewskiego nadane y konstitucyami seymowemi confirmowane na wolności kopiszcz, na grzebienie umarłych ciał żydowskich, do którego przywileiu stosuiąc się, biorę pod protekcią y obronę moią placy albo grunty na te kopiszcze przez żydów Wileńskich nabyte, za rzeką Wilią, w Wilnie będące, których upraszam Wmm. panów y braci, aby onym nie bronić, respektuiąc na to, że in casu nie grzebienia ciał, których iuż iest tak wiele po domach, a to przez niepozwolenie gruntów na kopiszcze, czego Boże nie day, powietrza effektus ne subsequatur, czemu zabiegaiąc do tych placów interresować by się nietrzeba. Ieżeli by zaś kto miał co pretendować do tych gruntów, albo placów, tedy nie gdzie indziey, ale aby u mnie samego, iako teraz protektora onych, sprawiedliwości dochodził, a ia submituię, według słuszności kożdemu sprawiedliwość udziałać; stanowi zaś rycerskiemu obu zaciągów y wszelkiey kondycyi serio przykazuię y mieć chcę, pod surowym woyskowym sądem, aby żadnych ekzakcyi, podatków, pod żadnym tytułem, z przerzeczonych placów y budynków, na nich będących, niewymagali, ani stanowisk odprawować ważyli się y we wszytkim według praw y przywileiów, im nadanych, zachowali się, co iterate surowie zalecamy intimuię, contrauenientes tey woli moiey surowie sądzić irremisibiliter deklaruiąc. Na co dla lepszey wiary przy pieczęci ręką się mą podpisuię. Dan Warszawie roku tysiąc siedmsetnego dziesiątego, msca Marca pierszego dnia. Instrumentu przy pisczęci podpis ręki temi słowy: Ludwik Pociey—Hetman Wielki W. X. Lit. Który to Instrument, za podaniem onego przez osobę wyż mienioną do akt, iest do xiąg grodzkich Wileńskich przyięty y wpisany.

Изъ актовой книги Виленскаго гродскаго суда, кн. 4722 за 1708—1710 г. лист. 1265.

№ 189.—1710 г. Мая 19.

Трибунальный декретъ, присуждающій евреевъ Виленскаго кагала къ инфаміи и уплатѣ Степану Володковичу долгу и процентовъ.

Roku tysiąc siedmsetnego dziesiątego, msca Maija dziewiętnastego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w. x. Lit. woiewodstw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny dziesiąty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa wielmożnego imć pana Stefana Wołodkiewicza—podsędka woiewodstwa Minskiego, z niewiernemi żydami Wulfem Janchowiczem, Moyżeszem Samuelowiczem, Uryaszem Dawidowiczem, Pinkasem Abramowiczem, Markiem Bernatowiczem, Salomonem Penchasowiczem, Markiem y Kuszem Gierszonowiczami, Nachimem Moyżeszowiczem, Moyżeszem Izaakowiczem Iudką Moyżeszowiczem, Moyżeszem Eliassewiczem, Aronem Jozefowiczem Klotkiem, Beniaminem Berlinem, Izaakiem y Jakubem Szmuelowiczami, Pinkasem Gruberenkiem, Załkinem Boruchowiczem, Aronem Aszerowiczem, Markiem Izraelowiczem, Hirszem Czarnem, Aronem Doktorem y bratem iego Lewkiem Gordonami y wszytkimi starszemi kahału Wilenskiego, za pozwem przed sąd nasz wyniesionym, a to do zapisu własnego przez obżałowanych wszytkich danego, kturym to zapisem swym pod zarękami w nim wyrażonemi opisali się w Bogu zeszłemu wielmożnemu imć panu Stefanowi Janowi Slizniowi—referendarzowi w. x. Lit. coroczno dawać z kamienic czterech na Jatkowey ulicy leżących prowizyą y u realną possesyą te kamienicy postąpili y intromittowali, przez jenerała urzędownie, a potym naruszaiąć swoi zapis y popadaiąc w zaręki, expulsią z tych kamienic udziałali y do kahału swego znowu raz podawszy w possesyą przyłączyli, prowizyi przez lat kilka niedawali y gdy żałuiący wielm. imć pan podsądek Minski, iako aktor y possessor realny tey summy, do obżałowanych rożnemi laty y w roku teraznieyszym dla odebrania prowizyi sług swych zesłał, oddać, udawszy się w protekcyą Moskiewską, niechcieli; zaczym tedy żałuiący wielmoż. imć pan podsądek, chcąc z obżałowanemi wszytkiemi o zaręki w zapisie wyrażone, o prowizyą przez łat kilka przychodzącą do kalkulacy z oney, oraz reindukcy kamienic podług prawa y szkod nakładem win y paen prawnych na obżałowanych, na towarach y kamienicach dochodzić y requirować, zapozwał. Na terminie tedy ninieyszym, na dacie wyrażonym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od aktora patron imć pan Matheusz Broniec, podczaszy Wilenski, za mocą prawną sobie do tey sprawy daną, oczewisto stawał, a pozwani żydzi kahału Wilenskiego nie stawali y żadney wiadomosci o niestaniu swym sądowi y stronie swey nieuczynili, zatym ten że aktora patron podanego wszytkim żydom starszym kahału Wilenskiego, z szkoły zydowskiey wychodzącym, przez ienerała Thomasza Iowcia oczewisto w ręcę pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielm. imć panem pisarzem koła sądow naszych uczynionym, słusznie y prawnie dowiodszy y pilnosć troyga wołania na tym pozwie napisaną okazawszy, produkował zapis od obżałowanych żydow starszych kahału Wilenskiego zeszłemu wielmożnemu imć panu Stefanowi Janowi Slizniowi—referendarżowi w. x. Lit. w roku tysiąc szescsetnym dziewiędziesiątym szostym na summę dwadzieście tysięcy, zawodząc y zastawiaiąc kamienic żydowskich cztyry w Wilnie będących, w zapisie eo nomine danym wyrażonych, dany, a teraz wiemożnemu imści panu Wołodkowiczowi—podsądkowi Minskiemu, służący y należący, z którego wszytkie vadia wyczytawszy, a nieoddania kapitału y niepłacenia prowizij od roku tysiąc siedmset szostego oraz expulsyey z kamienic, protestacyą od akta zaniesioną dowiodszy, według którego zapisu wzdaiąc niewiernych żydów iako prawu nieposłusznych na upad w samey rzeczy

kamienic czterech, na Jatkowey ulicy leżących, ktore do possessij postąpili, a czyniąc z onych expulsyą delatora per reinductionem przyłączenia, summy realney z troiakiemi zarękami z prowizyą od roku tysiąc siedmsetnego szostego, z szkodami y expensami prawnemi przyłączenia, z wpisnym y pamiętnym, cum lucris, na pozwanych y na dobrach ich wszelakich, handlach, towarach y kamienicach, na samych osobach; a samych podług opisu na banicyą doczesną wieczną y infamią wskazania, ienerała sądowego do publikowania onych przydania, a iako na podanie tych kamienic czterech, na ulicy Jatkowey leżących, w reindukcyą żałuiącemu imsci, tak y na uczynienie skuteczney y nie odwłoczney za summę dekretem naszym wskazaną, na dobrach ich wszelakich y nad osobami onych exekucyi do urzędow ziemskiego lub grodzkiego woiewodstwa Wileńskiego y innych wszelkich, za dołożeniem na przeciwnych temu dekretowi dalszych paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie wielmożnego imsci pana Stefana Wołodkowicza podsądka Minskiego, bacząc to, iż niewierni żydzi Wulf Jankowicz, Moyżesz Samuelowicz, Uryasz Dawidowicz, Pinchas Abramowicz, Marko Bernatowicz, Salomon Pinchasewicz, Marko y Kasza Gierszonowiczowie, Nachim Moyżeszowicz, Moyżesz Izaakowicz, Iudka Moyżeszowicz, Jozef Heliaszewicz, Aron Jozefowicz, Kłotka Beniamin Berlin, Izaak y Jakub Samuelowiczowie, Pinchas Gruberenk, Załkinow Boruchowicz, Aron Asserowicz, Marko Izraelowicz, Hirsz Czarny, Aron doktor y brat iego Lewko Gordonowie y wszyscy starsi kahału Wilenskiego, będąc o rzecz wyżey wyrażoną przed sąd nasz zapozwanemi, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem do prawa nie stawali y żadney wiadomości o niestaniu swym nieuczynili; przeto onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a według prawa, żałoby y domawiania się patrona aktora, kamienicy cztyry żydowskie w Wilnie summę dwudziestu tysięcy onerowane y antecessorowi wielmożnego delatora w possesyą podane, per reinductionem w realną tegoż aktora possesyą przysądzamy, nie oddaney na zapis winney kapitalney summy z troiakiemi zarękami osmdziesiąt tysięcy złotych polskich, za prowizyą od roku tysiąc siedmsetnego szostego, na rok po złotych tysiąc cztyrysta siedmdziesiąt siedym y groszy piętnascie, aż do teraznieyszego czasu przychodzącą, pięciu tysięcy dziewięcset y dziewięciu złotych polskich, za szkody, nakłady prawne sta złotych polskich, z wpisnym y pamietnym cum lucris in summa ośmdziesiąt sześć tysięcy dwudziestu złotych polskich na pozwanych żydach y na towarach, kamienicach y na samych osobach z wolnym onych na każdym mieyscu aresztowaniem, dobr y towarow zatrzymywaniem, samych osob łapaniem, y aż do satisfakcyi sequestrowaniem, kamienic, domow zaiezdżywaniem, a samych podług onych z opisu na banicyą wieczną y infamią wskazuiemy, ienerała sądowego do publikowania onych przydaiemy, a iako na podanie w reindukcyą wielmożnemu aktorowi kamienic czterech na ulicy Jatkowey będących, tak y na uczynienie za summę dekretem naszym wskazaną, na dobrach y osobach obżałowanych skuteczney y nieodwłoczney exekucyi do urzędow ziemskich lub grodzkich, woiewodztwa Wilenskiego y innych wszelkich, ktorych sobie strona do tey exekucy użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych dalsze paeny prawne, odsyłamy. A gdy dzień dwudziesty pierwszy tegoż miesąca anni praesentis przypadł, tedy ienerał sądowy Thomasz Iowć, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydow Wulfa Jankowicza, Moyżesza Samuelowicza, Uryasza Dawidowicza, Pinchasa Abramowicza, Marka Bernatowicza, Salomona Pinchasowicza, Marka y Kuszę Gierszonowiczow, Nachima Moyżeszowicza, Moyżesza Izakowicza, Iudkę Moyżeszowicza, Moyżesza Heliaszewicza, Arona Jozefowi-

cza, Klotki Beniamina Berlina, Izaaka y Jakuba Samuełowiczow, Pinchasa Gruberękę, Zalkina Boruchowicza, Arona Aszerowicza, Marka Izraelewicza, Hirsza Czarnego, Arona doktora y brata iego Lewka Gordonow y wszytkich starszych żydów kahału Wilenskiego w izbie sądowey et in loco publico za banitow wiecznych y infamisow obwołał, ogłosił y relacyą publikacy swey, a loco publikationis rediens, iudicialiter zeznał, ktora sprawa do xiąg głównych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибун. № 347, за 1710 годъ, л. 286.

№ 190.—1711 г. Іюля 8.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ еврейской Виленской синагоги къ инфаміи, смертной казни и уплатѣ Михаилу Савицкому долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego iedynastego, msca Iulij ośmego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w w. x. Litewskim z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny iedynasty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imć pana Michała Sawickiego—czesnika Wołkowyskiego, rotmistrza i. k. m. chorągwie trybunalskiey z niewiernemi żydami—Markiem Bernatowiczem, Markiem Gierszonowiczem, Nochimem Iakubowiczem, Nachimem Moyżeszowiczem, Gabryelem Moyżeszowiczem, Ulfem Tonochowiczem—starszymi przeszłemi, tudziesz starszemi miesięcznemi — Ulfem Szymonowiczem, Moyżeszem Michałowiczem, Dawidem Moyzeszowiczem, Ickiem Nochimowiczem, Hirszem Ianuszewiczem, Gierszonem Kiwowiczem y wszytkiemi żydami y pospolstwem całego kahału miasta i. k. mći Wilnia, za pozwem od aktora wyniesionym, o sprzeciminstwo dekretom dwom sądu głównego trybunalnego, iednemu po roku tysiąc siedmsetnym pierwszym, msca Iulij cztyrnastego dnia, a drugiemu tysiąc siedmsetnego dziewiątego, msca Iunij szostego dnia, z aktoratu w Bogu wielebney ieymć panny Franciszki Szemetowny, na on czas przełożoney konwentu Wilenskiego y ieymć panny Ludowiki Komaiewskiey, iako aktorki zakonu swiętego Franciszka, przy kosciele swiętego Michała zostaiących, z obżałowanemi niewiernemi żydami starszemi y całym kahałem Wilenskim ferowanym, za któremi dekretami gdy wielm. imć pan Michał Rafał Szumski—podstoli y podwoiewodzy Wiłenski, po wydanym od siebie y podanym terminem prawnym w niedziel cztyry obwieszczeniu za summę dekretem poślednieyszym trybunalskim, to iest za dziewięć tysięcy sześćset ośmdziesiąt złtch, do domów, kamienic, kramów y wszelkich dobr obżałowanych niewiernych żydów z ieneralami y stroną szlachtą w roku tysiąc siedmsetnym dziesiątym, msca Decembra dnia ośmnastego na exekucią ziezdżał, obżałowani niewierni żydzi mocno, gwałtownie, tumułtem, szczycąc się iakowąś protekcią tey odprawy y exekucyi bronili y niepostąpili, prawu pospolitemu y dekretom sądu głównego trybunalnego sprzeciwili się, teraz zatym żałuiący delator od wielebnych ichmw panien zakonnych, przy kościele s-o Michała zostaiących, za wlewkiem prawa tey summy z przewodem prawnym, za zapisem obligacyinym wyderkafowym należącey zostawszy aktorem, chcąc o to z obżałowanemi starszemi żydami y całym kahałem Wilenskim prawem czynić, do utwierdzenia namienionych dekretów trybunalskich z banicyą wieczną y infamią, wskazami w nich wyrażonemi, listem urzędowym poiezdżym y całym procederem prawnym w tey sprawie zaszłym, do przysądzenia summy w dekrecie poslednieyszym wyrażoney, do wskazania obżałowanych niewiernych żydów iako banitów wiecznych y infamisów na powtórną infamią, na łapanie y na gardło z mocną na dobrach onych, domach, kamienicach, kro-

mach, handlach, towarach, zastawach, arendach y na samych osobach, nie oglądaiąc się na żadne bronienia, mota nobilitate, exekucya z wolnym tychże obżałowanych żydów na każdym mieyscu aresztowaniem, in aresto exequowaniem, tudziesz o szkody, nakłady prawne, noviter w tey sprawie na tysiąc złt. poniesione, przed nasz sąd zapozwał. Na terminie tedy ninieyszym wyżey na dacie wyrażonym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od aktora patron imci za mocą prawną sobie do tey sprawy daną imć pan Ian Ancuta—skarbnik Brzeski, oczewisto do rosprawy prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi, wyż wyrażone osoby y cały kahał Wilenski, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey nieuczynili. Za tym tenże aktora patron podanego obżałowanym niewiernym żydom kahału Wilenskiego oczewisto w ręce tu w mieście i. k. mći Wilnie, z bożnicy wychodzącym, przez ienerała Ierzego Namowicza pozwu, zeznaniem onego oczewisto przed wielm. imć panem pisarzem koła sądów naszych uczynionym słusznie, prawnie dowiodszy, pilność troyga wołania strony swey na tym pozwie napisaną okazawszy y żałobę wyżey wyrażoną przełożywszy, na dowod samey rzeczy produkował y czytał przed nami sądem dekret sądu głównego trybunalnego poslednieyszy w roku tysiąc siedmsetnym dziesiątym, msca Iunij szóstego dnia z aktoratu w Bogu wielebney ieym panny Franciszki Szemetowny na on czas przełożoney konwentu Wilenskiego y ieymć panny Ludowiki Komaiewskiey, iako samey aktorki z niewiernemi obżałowanymi żydami starszemi y całym kahałem Wilenskim z utwierdzeniem dekretu sądu głównego trybunalnego w roku tysiąc siedmsetnym pierwszym, msca Iulij cztyrnastego dnia, z aktoratu wielebnych ichm panien zakonnych klasztoru Wilenskiego ż temiż niewiernemi żydami kahału Wilenskiego z banicyią wieczną w Wilnie otrzymanego, z wskazem summy dziewięciu tysięcy sześciuset ośmiudziesiąt złotych polskich z wzdaniem na infamią y na łapanie, z odesłaniem do należytych urzędów na exekucyą w Wilnie otrzymany; za którym dekretem gdy wielm. imć pan Rafał Michał Szumski—podstoli y podwoiewodzy Wilenskl w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym dziesiątym, msca Decembra ośmnastego dnia, ordinaria juris via, praemissa innotescentia, do kamienic, domów, kromów y innych dobr obżałowanych żydow w Wilnie będących, za wskaz summy z ienerałami y stroną szlachty na exekucyą ziezdżał, obżałowany niewierni żydzi, cały kahał Wilenski, mocno, gwałtownie, tumultem, szczycąc się iakowąś protekcyią, słownie tey exekucyi bronili y niepostompili, prawu pospolitemu y dekretom dwóm sądu głównego trybunalnego sprzeciwili się, którego sprzeciwieństwa listem poiezdzym urzędowym pod datą w nim inserowaną wydanym dowiodszy, pozwanych niewiernych żydów, poniewasz do prawa niestawaią, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdania, a zatym dekretów sądu głównego trybunalnego, wyż produkowanych, ze wszytką w nich wyrażoną rzeczą z banicyią wieczną i infamią wskazami w nich wyrażonemi, listem pooiezdzym urzędowym y całym procederem prawnym w tey sprawie zaszłym nienaruszni przy mocy zachowania y utwierdzenia, summy temi dekretami, a mianowicie poslednieyszym wskazaney dziewięciu tysięcy sześciuset osmiudziesiąt zlt. pol., za szkody, nakłady prawne w tey sprawie z okazyi obżałowanych niewiernych żydów kahału Wilen. noviter poniesione tysiąc złt. na pozwanych niewiernych żydów starszych y całym kahale Wilenskim, na bożnicy onych, na kamienicach, kromach, handlach, towarach, spławach, arędach, zastawach, dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdziekolwiek będących z wolnym onych na każdym mieyscu samych osob zatrzymaniem, towarów aresztowaniem, a samych obżałowanych niewiernych żydów starszych y cały kahał Wilenski, za sprzeciwieństwo prawu pospolitemu

y dekretowi sądu głównego trybunalnego, które sie evidenter z listu poiezdzego urzędowego pokazało, iako banitów wiecznych y infamissów na powtórną infamią, na łapanie y na gardło załuiącemu aktorowi wskazania y dla publikowania tey infamiey ienerała sądowego przydania, a za summę wyżey wyrażoną dla uczynienia na pomienionych obżałowanych żydów, szkole, kamienicach, domach, towarach, summach pieniężnych y innych wszelkich dobrach y osobach onych skuteczney, mocney y nieodwłoczney, nieoglądaiąc się na żadne ni od kogo bronienia, ceduły, gleyta, rescripta, zapisy, kontrakty, litispendentię mota nobilitate, exekucy do iasnie wielm. ichmw panów woiewodów, starostów, wielm. ichmw panów chorążych, do urzędów ziemskich lub grodzkich woeiewodstwa Wilenskiego p-tu Oszmianskiego y innych wszelkich tych woiewodstw y powiatów, pod któremi maiętnosci dobra y osoby obżałowanych niewiernych żydów okażą się, a których sobie strona do tey exekucy użyć zechce, założywszy na urzędy nieposłuszne w nieexeqwowaniu poenam privationis offici odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imć pana Michała Sawickiego—czesnika Wołkowyskiego — rotmistrza i. k. mci chorągwie trybunalskiey z niewiernemi żydami Markiem Bernatowiczem, Nochimem Iakubowiczem, Nachimem Moyżeszowiczem, Gabryelem Moyżeszowiczem, Ulfem Tonochowiczem — starszemi przeszłemi, tudziesz starszemi miesięcznemi—Ulfem Szymonowiczem, Moyżeszem, Michałem, Dawidem, Moyżeszowiczem, Ickiem Nochimowiczem, Hirszem Ianuszewiczem, Girszonem Kiwowiczem y wszystkiemi żydami y pospolstwem całego kahału miasta i. k. mci Wilenskiego, bacząc to, iż obżałowani niewierni żydzi—będąc o rzecz wyżey wyrażoną do sądu naszego zapozwanemi, za niepokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem przed nami do prawa niestawali, przeto onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym dekreta dwa sądu głównego trybunalnego wyż produkowane, z aktoratu wielebnych ichmć panien zakonnych konwentu Wilenskiego przy kościele swiętego Michała zostaiących, z obżałowanemi niewiernemi żydami kahałem Wilenskim otrzymane, z banicią wieczną y infamią, wskazem w nim wyrażonym, listem poiezdżym urzędowym y całym procederem prawnym w tey sprawie zaszłym nienaruszenie przy mocy zachowuiemy y utwierdzamy, summy tymi dekretami, a mianowicie poslednieyszym wskazaney dziewięć tysięcy sześćset ośmdziesiąt złt. pol., za szkody, nakłady prawne w tey sprawie z okazyi obżałowanych niewiernych żydów noviter poniesione tysiąc złt., in summa dziesięć tysięcy sześćset ośmdziesiąt złt. pol. na pozwanych niewiernych żydach starszych y całym kahale Wilenskim, na bożnicy onych, na kamienicach, kromach, handlach, towarach, spławach, arędach, zastawach, dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdzie y u kogokolwiek będących, z wolnym onych na każdym mieyscu samych zatrzymaniem, sequestrowaniem, towarów aresztowaniem, szkoły, kromów pieczętowaniem, a samych niewiernych obżałowanych starszych żydów, y cały kahał Wilenski, za sprzeciwieństwo prawu pospolitemu y dekretowi sądu głównego trybunalnego, które się evidenter z listu poiezdżego urzędowego pokazało, iako banitów wiecznych y infamissów na powtorną infamią, na łapanie y na gardło załuiącemu wskazuiemy y dla publikowania tey infamiey ienerała sądowego przydaiemy, a za summę wyżey wyrażoną dla uczynienia skuteczney mocney na pomienionych obżałowanych żydów, na szkole, kamienicach, domach, towarach, summach pieniężnych y innych wszelkich dobrach y osobach onych, nieoglądaiąc się na żadne ni od kogo bronienia, ceduły, gleyta, reskrypta, zapisy, kontrakty, litispendentye, mota nobilitate, exekucyi do iasnie wielm. ichmć panów woiewodów, starostów, wielm. ichmć pp. chorążych, do urzędów ziemskich lub

grodzkich woiewodstwa Wilenskiego p-tu Oszmianskiego y innych wszelkich tych woiewodstw y powiatów, pod któremi maiętności y dobra pozwanych okażą się y osoby poścignione y złapane być mogą, a których sobie strona do tey exekucyey z urzędów użyć zechce, założywszy na urżędy in executione nieposłuszne paenam privationis officyi, odsyłamy. A gdy dzień dwudziesty dziewiąty tegoż msca Iulij anni praesentis przypadł, tedy Ierzy Namowicz ienerał sądów naszych pilnuiący, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydów—Marka Bernatowicza, Marka Gierszonowicza, Nonichema Iakubowicza, Nachima Moyżeszowicza, Gabryela Moyżeszowicza, Ulfa Tonochowicza, Ulfa Szymonowicza, Moyżesza Michałowicza, Dawida Moyżeszowicza, Icka Nachimowicza, Hirsza Ianuszewicza, Gierszona Kiwowicza y wszystkich żydów pospolstwa y cały kahał Wilenski za infamisów w izbie sądowey et in foro publico obwołał, proklamował y relacyą publikacyi swey, a loco publikationis rediens, iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głównych trybunału w. x. Lit. iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, № 349, за 1711 г., л. 260.

№ 191.—1711 г. Іюля 8.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Биржанской синагоги къ инфаміи, смертной казни и уплатѣ Биржанской евангелической церкви долгу съ процентами,

Roku tysiąc siedmsetnego iedynastego, msca Julij óśmego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunal w w. x. Lit. z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny iedynasty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa ichm. pp. Henryka Jerzego Keslera—kapitana i. k. msci, Alexandra Bistroma—strażnika nowogrodzkiego, porucznika i. k. msci y innych seniorów y conseniorów kościoła Saskiego Birżańskiego, z niewiernymi wszytkiemi żydami starszemi rabińskiemi, z szkołą, synagogą y całego kahału miasta Birżańskiego, za pozwem przed nas sąd wyniesionym, mieniąc o to, iż obżałowanych niewiernych żydów szkoły y całego kahału Birżańskiego w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym dziesiątym do Wilna na sąd główny trybunalny o nieoddanie y niewyliczenie summy z kwotą kapitału za czterma obligami rękodaynemi kościelnych pieniędzy pożyczoney, wyż pomienieni żałuiący seniorowie y dozorcowie byli zapozwali, gdzie gdy obżałowani żydzi nie staneli, sąd główny trybunalny podług opisów obżałowanych niewiernych żydów dekreta wszytkie ekonomiczne xięstwa Birżanskiego stwierdziwszy, na infamią delatorom wzdał, za któremi dekretami podawszy obwieszczenie urzędownie do obżałowanych niewiernych żydów na exekucyą wielm. imć. p. sędzia ziemski Upitski do Birż ziechał, obżałowani żydzi iawnie się tym dekretom trybunalnym sprzeciwili, exekucy czynić niedopuścili, zkąd urząd z stroną szlachtą, z podaną tylko cedułą odiechał, przez co w paeny prawne popadli, o które iawne sprzeciwięstwo żałuiący seniorowie y dozorcy kościoła pomienionego Birżańskiego o nieoddanie summy tysiąca dziewięćset sześćdziesiąt y trzech talarów bitych y czterech tynfów w dekretach dwóch trybunalnych na obżałowanych niewiernych żydach, ogułem rachuiąc, wskazanych, tudziesz do zapisu paręcznego od żyda Kalmana Markiewicza—arędarza Popielskiego na talarów siedmdziesiąt od szkoły Birżańskiey danego, żałuiące seniores obżałowanych niewiernych żydów synagogi Birżańskiey przed nas sąd zapozwali. Na terminie tedy niniieyszym, wyż na dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od aktorów patron ichmć za mocą prawną sobie do tey sprawy daną imć pan Michał Frąckiewicz — podczaszy Smolenski, ku oczewistey~ rozprawie prawney stawał, a

pozwani obżałowani niewierni żydzi kahału Birżanskiego iako sami przed nami do prawa niestawali, tak y wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nieuczynili, zatym partis actoreae plenipotent podanego obżałowanym niewiernym żydom oczewisto w ręce, w miescie w Birżach, przez ienerała Daniela Hameltona pozwu, zeznaniem onego oczewistym na urzędzie grodzkim Upitskim uczynionym y wypisem relacyi onego z tychże xiąg autentyce wydanym, słusznie prawnie dowiodszy pilność troyga wołania strony swey na tym pozwie napisaną okazawszy y żałobą z niego o rzecz wyż wyrażoną przełożywszy, na dowod samey rzeczy produkował y czytał przed nami sądem dekreta dwa sądu głównego trybunalnego, w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym dziesiątym msca Julij piątego dnia, przez żałuiących seniorów na obżałowanych niewiernych żydach z infamią, z wskazem summy w nich wyrażoney otrzymane, za któremi gdy wielmożny imć. p. Marcinkiewicz—sędzia ziemski Upitski do niewiernych żydów do Birż, dla uczynienia exekucyi za sumę namienionemi dekretami wzkazaną, porządkiem prawnym ziezdzał, tedy obżałowani niewierni żydzi Birżanscy tey exekucyey mocno bronili y niepostąpili, na dowod którego sprzeciwięnstwa list poiezdzy datą w nim wyrażoną, autentyce wydany, produkowawszy y iawnego prawu pospolitemu y dekretowi trybunalnemu sprzeciwieństwa dowiodszy, wzdania pozwanych niewiernych żydów synagogi Birżanskiey iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w samey rzeczy, a zatym wyż produkowanych dekretów wespoł z infamiami, wskazem, w nich wyrażonym, listem poiezdzym urzędowym, wszytkim procederem prawa, z zapisami y innemi dokumentami żałuiącym seniorom służącemi iako słusznych y prawnych utwierdzenia y przy mocy zachowania, summy temi dekretami wskazaney tysiąca dziewiąciuset sześciudziesiąt y trzech talarów bitych y czterech tynfów, vigore zaś paręcznego zapisu za żyda Kalmana Markiewicza—arendarza Popielskiego na talarów siedmdziesiąt od szkoły Birżanskiey żałuiącym seniorom danego, samego kapitału z troiakiemi dwóchset ośmiudziesiąt talarów bitych, za szkody, nakłady prawne z okazyi obżałowanych niewiernych żydów recenter y na sprowadzenie poiazdu spendowane tysiąca złt. pol. na pozwanych niewiernych żydach synagogi y całego kahału miasta Birżanskiego, na dobrach onych wszelkich leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdziekolwiek będących, towarach, handlach, szynkach karczemnych, domach, kromach y wszelkich dobytkach, z wolnym wszędzie na kożdym mieyscu aresztowaniem, a w niedostatku dobr y samych osob łapaniem y aż do satisfakcyi sequestrowaniem, a samych obżałowanych niewiernych żydów wszytkich synagogi Birżanskiey iako infamissów za sprzeciwienstwo dekretom trybunalskim, na infamią, na garło y na łapanie żałuiącym ichm. pp. seniorom wskazania, ad publikandum ienerała sądowego przydania, a dla uczynienia skuteczney, mocney y nieodwłoczney za summę wskazaną exekucyi, nieoglądaiąc się na żadne bronienia, gleyta, reskrypta, cedułу, pozwy ad cassandum wyniesione, listy żelazne y inne iakimkolwiek sposobem nazwane do iaśnie wielmożnych ichmć panów woiewodów, chorążych, rotmistrzów, urzędników ziemskich, grodzkich, rycerstwa, szlachty, obywatelów powiatów Upitskiego, Kowienskiego x-twa Żmdgo y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra obżałowanych niewiernych żydów synagogi Birżanskiey pokażą się y same osoby poścignione y złapane być mogą, a którego sobie strona do tey exekucy użyć zechce, z założeniem contra non exequentes officiales paenam priwationis officii odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie ichmć pp. Henryka Ierzego Kieslera—kapitana i. k. msci, Alexandra Bistroma—strażnika Nowogrodzkiego—porucznika i. k. mci y innych seniorów y conseniorzów kościoła Saskiego Birżanskiego bacząc to, iż nie-

wierni żydzi wszyscy starsi, rabinowie, cały kahał y synagoga Birżanska, będąc o rzecz wyż wyrażoną przed nas sąd zapozwanemi, za pokilkakrotnym ieneralskim przywoływaniem, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nieuczynili. Przeto obżałowanych niewiernych żydów synagogi Birżanskiey, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w samey rzeczy wzdaiemy, a zatym podług prawa, żałoby pozewney y domawiania się patrona strony powodowey dekreta dwa sądu głównego trybunalnego w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym dziewiątym, mca July piątego dnia przez żałuiących na obżałowanych niewiernych żydach otrzymane, wespoł z infamiami, z wskazem w nim wyrażonym, listem poiezdzym, urzędowym, z procederem prawa, z zapisami obligacynemi y wszytkiemi dokumentami załuiącym seniorom kościoła Saskiego Birżanskiego służącemi, iako słusznie y prawnie utwierdzamy y przy mocy zachowuiemy, summy temi dwóma wyż namienionemi dekretami wskazaney tysiąc dziewięćset sześćdziesiąt trzy talarów bitych y tynfów cztyry, vigore zaś pareęcznego zapisu za żyda Kalmana Markiewicza—arędarza Popielskiego na talarów siedmdziesiąt od szkoły Birżanskiey żałuiącym danego samego kapitału z troiakiemi zarękami dwiescie ośmdziesiąt talarów bitych, za szkody, nakłady prawne recenter y na sprowadzenie poiazdu spendowane tysiąc złt. pol., a z wpisnym, pamiętnym, cum lucris nam sądowi persolutis in summa talarowey monety dwa tysiące dwieście czterdziescie trzy talerów bitych y tynfów cztyry, osobno zaś currentis monetae tysiąc złt. pol. na pozwanych niewiernych żydach kahału Birżanskiego, na wszelkich maiętnościach, dobrach onych, domach, kromach, handlach, towarach, zastawach, leżących summach pieniężnych gdzie y u kogokolwiek na obligach y zapisach będących, z wolnym onych na kożdym mieyscu zatrzymaniem y aresztowaniem, szkoły pieczętowaniem, a samych obżałowanych niewiernych żydów synagogi Birżanskiey iako infamissów za sprzeciwienstwo dekretowi trybunalnemu, także na infamią, na garło y na łapanie żałuiącym delatorom wskazuiemy, ad publicandum ienerała sądowego przydaiemy, a dla uczynienia skuteczney, mocney y nieodwłoczney za sumę wskazaną na dobrach onych wszelkich y na samych osobach exekucyi, nieoglądaiąc się na żadne bronienia, ceduły, gleyta, reskrypta, pozwy ad cassandum wyniesione, listy żelazne y inne iakimkolwiek sposobem nazwane obrony do iaśnie wielmożnych ichmw pp. woiewodów, starostów, chorążych, rotmistrzów, urzedników ziemskich, grodzkich, rycerstwa, szlachty, obywatelów powiatów Upitskiego Kowienskiego xięstwa Żmudzkiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi wszelkie maiętności, dobra y same osoby obżałowanych niewiernych żydów Birżanskich być okażą sie, a którego sobie strona z urzędów do tey exekucyi użyć zechce, założywszy contra non exequentes officiales paenam privationis officij, odsyłamy. A gdy dzień dziesiąty July anni praesentis przypadł, tedy ienerał Ierzy Namowicz, dość czyniąnc prawu y dekretowi naszemu, niewiernych żydów starszych, rabinów, cały kahał y synagogę Birżanskę za infamissów w izbie sądowey et in foro publico obwołał, ogłosił y relacyą publikacyi swey, rediens a loco publicationis, iudicialiter zeznał. Która sprawa iest do xiąg głównych trybunalnych zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовск. Трибунала № 349, за 1711 г., л. 248.

№ 192.—1711 г. Іюля 24.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Минскаго еврейскаго кагала къ инфаміи за принужденіе жившихъ на землѣ Мацкевича евреевъ возить Минскимъ іезуитамъ на постройку костела камень и кирпичъ.

Roku tysiąc siedmsetnego iedynastego, mca Iulij dwudziestego czwartego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w w. x. Lit. z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny iedynasty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imć pana Jarosza Mackiewicza—strażnika woiewodztwa Minskiego, tylko w dowodzeniu krzywdy żydom—mieszczanom na iuryzdyce mieszkaiącym y całey iuryzdycie imści w miescie i. k. mci Minsku będącey, z niewiernemi Judką Moyżeszowiczem, Mowszą Kisielewiczem, Jankielem Borkowiczem, Janchielem Janckielewiczem, Eliaszem Kisielewiczem y Giecem Moyżeszowiczem—żydami y obywatelami miasta i. kr. msci Minska, za pozwem przed nasz sąd wyniesionym, mieniąc o to, iż obżałowani niewierni żydzi, wziowszy y pozyczywszy na swoie potrzeby iakoweś u wielebnych ichmw xięży iezuitów konwentu Minskiego sumę y onym prowizią płacić y od siebie do zwożenia cegieł, kamieni na murowanie kościoła podwody dawać postąpiwszy y opisawszy się, czyniąc na convulsią prawa pospolitego y constytucyi seymowych o dobrach, iuryzdykach ziemskich y libertowanych opisanych, mimo libertacią od lat pułtoruset iuryzdyki w posessyi żałuiącego w mieście Minsku będącey uczynioną, postponuiąc libertacie, niesłusznie y nienależycie za dług od siebie u w Bogu wielebnych ichmw xięży iezuitów Minskich zaciągniony y onym winny, iuryzdykę żałuiącego wieczystą, ziemskiemu prawu podległą, do siebie pociągaiąc, z oney od żydów tamecznych na iuryzdyce mieszkaiących niesłusznie y nienależycie, ustawicznie w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym iedynastym różnych mscy y dni gwałtownie podwody biorąc, w Bogu wielebnym ichmć xięży iezuitom Minskim daią, sami czeladź z iuryzdyki żałuiącego, z końmi do wożenia cegieł, kamieni przymuszaiąc, która przez dzień cegły, kamieni y co im każą wożą, na noc do domów swoich zabieraiąc, w prywatnym więzieniu przez noc trzymaiąc, na zaiutrz do wożenia cegieł do w Bogu wielebnych ichmw xięży iezuitów, nie sobie y do miasta nienależącą, zaprowadzaią y onych przymuszaią, pismem swoim iuryzdykę żałuiącego niesłusznie podwodami onerowali y w zabieraniu podwod iuryzdyczan żałuiącego do szkody na złotych dwieście y daley przywiedli y ieszcze dalsze odpowiedzi zruinowaniem iuryzdyki, z niey mieszkaiących żydów y mieszczan różnemi wymyslnemi swoiemi sposobami wypędzeniem grożąc, czynią. Zaczym przy prawie pospolitym, constytuciach seymowych y libertaciach aktora y iuryzdyke onego conserwowania od takowey impetycyi obżałowanych żydów teyże iuryzdyki żałuiącego, mieskiemu niepodległey, prawu y do kahału obżałowanych Minskiego nienależącey, iako wieczystey żałuiącego y do prawa ziemskiego należącey, vigore constytucyi y libertacy do uwolnienia, za naruszenie przywileiów paen, a za udziałaną odpowiedź banicyi doczesney, za prywatne zaś więzienie z iuryzdyki żałuiącego od żydów czeladzi infamij y innych paen do wskazania, za poczynione w zabieraniu niesłusznie podwod złotych dwieście z sowitością, do zapłacenia, zostawiwszy o dalsze praetensie, dla zapozwania y tey żałoby do meliorowania salvum jus, teraz tylko oto, iako się wyż pomieniło, żałuiący aktor niewiernych żydów Minskich pozwem, w którym wszystka rzecz dostateczniey iest opisana y wyrażona przed nas sąd zapozwał. Na terminie tedy ninieyszym, wysz na dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od imć pana Mackiewicza—strażnika woiewodztwa Minskie-

go, patron imsci za mocą prawną sobie do tey sprawy daną, imć pan Michał Frąckiewicz—podczaszy Smolenski, oczewisto do rozprawy prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi Minscy, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomości o niestaniu swoim, nam sądowi y stronie swey przeciwney nieuczynili, zatym tenże wyż wyrażony aktora patron podanego pozwanym niewiernym żydom Minskim oczewisto w ręce tu w mieście i. kr. msci Wilnie wychodzącym z szkoły żydowskiey przez ienerała Ierzego Namowicza pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imć panem pisarzem trybunalskim Wilenskim, kollego naszym, uczynionym, słusznie prawnie dowiodszy y pilność troyga wołania na tym pozwie napisaną okazawszy, oraz żałobę z niego o rzecz wyż wyrażoną przełożywszy, na dowod samey rzeczy produkuiąc czytał przed nami sądem przywilcie y libertacie od naiasnieyszych królów ichmć polskich od lat pułtoruset y daley w mieście Minsku będącey aktorowi wiecznością należącą y pod ziemskie prawo, a nie pod mieskę podległą nadane, oraz o niesłuszne pomienioney iuryzdyki ziemskiey do miasta przez niewiernych żydòw pociąganie y na oney żydów y mieszczan turbowanie, protestacią od żałuiącego aktora na niewiernych żydów Minskich do xiąg grodzkich woiewodztwa Minskiego zaniesioną y extraktem z tychże xiąg pod datą roku teraznieyszego - tysiąc siedmsetnego iedynastego, msca y dnia w niey inserowanego wydaną, po których produkowaniu pozwanych niewiernych żydów, iako prawu nie posłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdania, a zatym według prawa y propozycyi pozewney, przywileiów libertacy od nayiasnieyszych królów ichmć na iuryzdykę teraz w posessyi wieczystey u żałuiącego imć pana Mackiewicza—strażnika Minskiego, zostaiącą, w miescie Minsku będącą służących, ze wszystką w nich wyrażoną rzeczą utwierdzenia; vigore których przywileiów libertacyi y innych dokumętów iuryzdyki w miescie Minsku będącey, iako wieczystey, ziemskiemu prawu podległey, od wszelkich ciężarów mieskich y impetycyi niewiernych żydów obżałowanych y całego kahału Minskiego nienależącey y z dawnych czasów libertowaney y teraz uwolnienia, y aby obżałowani niewierni żydzi y cały kahał do oney nie interessował się, żadnego bezprawia y violencyi pomienioney iuryzdyce nie czynił, nakazania. A zatym za gwałtowne y niesłuszne z iuryzdyki żałuiącego podwod brania, a ichm xięży iezuitom conventu Minskiego dawanie y przez to do szkod na złotych dwieście iuryzdyce uczynienie, sowito z winą gwałtowną czterechset piąciudziesiąt złotych, za udziałaną iuryzdyki dalszemi wymyslnemy sposobamy agrawowaniem y runowaniem odpowiedź y pochwałkę winy pochwałkowey sta dwudziestu piąciu złtch, za szkody, nakłady prawne, z okazyi obżałowanych recenter na prawo spendowane dwuchset złotych, z wpisnym y pamiętnym, cum lucris należącym, na pozwanych niewieruych żydach, domach, towarach, kromach, handlach, z wolnym onych aresztowaniem, a krom pieczętowaniem y innych dobrach leżących, ruchomych, sumach pienieznych, gdzie y u kogokolwiek będących, a samych niewiernych żydów Minskich za udziałaną na iuryzdykę aktora odpowiedź y pochwałkę, na doczesną banicią, a za prywatne więzienie czeladzi u żydów, na iuryzdyce aktora mieszkaiących, do podwod biorąc u siebie trzymanie, na infamią aktorów wskazania, wywołać y proklamować nakażania y dla proklamowania tych condemnat ienerała sądowego przydania, a za wskaz wyż wyrażoney summy dla uczynienia na dobrach, domach, towarach, handlach, kromach, summach pieniężnych y innych dobrach pozwanych niewiernych żydów exekucyi do urzędów ziemskich lub grodzkich woiewodztwa Minskiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra y same osoby pozwanych niewiernych żydów okażą się, a którego sobie imć pan strażnik woiewodztwa Min-

skiego do tey exekucyi z urzędu użyć zechce, z założeniem na sprzeciwnych dalszych paen prawnych, odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imści pana Iarosza Mackiewicza—strażnika woiewodztwa Minskiego, bacząc to, iż niewierni, Judka Moyzeszowicz, Mowsza Josielewicz, Jankiel Borkowicz, Janchielow Janckielewicz, Eliasz Kisielewicz y Giec Moyżeszowicz, żydzi y obywatele miasta i. kr. msci Minska będąc o rzecz wyż wyrażoną przed nasz sąd zapozwanemi, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem przed nami do prawa niestawali, przeto onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdawszy, według prawa propozycyi pozewney y domawiania się aktora patrona wysz pomienione y u sądu naszego produkowane przywileia, libertacie od naiasnieyszych królów ichmć datami w nich wyrażonemi na iuryzdykę teraz w posessyi wieczystey u żaluiącego imć pana Mackiewicza — strażnika Minskiego ostaiącą, w mieście Minsku będącą, służące, ze wszytką w nich wyrażoną rzeczą utwierdzamy; vigore których przywileiów, libertacyi y innych dokumentów iuryzdyke w miescie Minsku będącą, ze wszystkiemu mieszkańcami, nemine excepto, iako wieczystą ziemskiemu prawu podległą, od wszelkich ciężarów mieskich, kontrybucyi, podwod y impetycyi niewiernych żydów obżałowanych y całego kahału Minskiego, iako mieskiemu prawu niepodległą, do kahału Minskiego nienależącą y z dawnych czasów libertowaną y teraz in perpetuum uwalniamy y aby obżałowani niewierni żydzi y cały kahał do oney nieinteressował się, żadnego bezprawia y violencyi pomienioney iuryzdyce żałuiącego nieczynił sub paenis nakazuiemy. A zatym za gwałtowne y niesłuszne z iuryzdyki żałuiącego podwod brania, a ichmc xięży iezuitom conwentu Minskiego dawanie y przez to szkod na złotych dwieście iuryzdyce żałuiącego uczynienie, sowito wespół z winą gwałtowną cztyrysta piędziesiąt złotych, za udziałaną iuryzdyki dalszemi wymyślnemi sposobami agrawowaniem y ruinowaniem, odpowiedź y pochwałkę, winy pochwałkowey sto dwadzieście pięć złotych, za szkody, nakłady prawne z okazyi obżałowanych na prawo spendowane dwieście złotych, z wpisnyw y pamiętnym cum lucris nam sądowi danym y zapłaconym wszystkiego summą siedemset ośmdziesiąt pięć złotych polskich na pozwanych niewiernych żydach, domach, towarach, kromach, handlach, z wolnym onych aresztowaniem, a krom pieczętowaniem y innych dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdzie y u kogokolwiek będących, a samych niewiernych żydów Minskich za udziałana riunowaniem, dalszemi wymyślnemi sposobami iuryzdyki aktora y braniem podwod odpowiedź y pochwałke na doczesną banicią, a za przywatne więzienie czeladzi y żydów na iuryzdyce aktora mieszkaiących, do podwod biorąc u siebie trzymanie, na infamią aktorowi wskazuiemy, wywołać y proklamować nakazuiemy y dla publikowania tych condemnat ieneraƚa sądów naszych pilnuiącego przydaiemy, a za wskazaną wyż wyrażoną summę dla uczynienia na domach, towarach, handlach, kromach, summach pieniężnych y innych dobrach pozwanych niewiernych żydów, exekucy do urzędow ziemskich lub grodzkich woiewodztwa Minskiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra y same osoby pozwanych niewiernych żydów okażą się, a którego sobie imć pan Mackiewicz strażnik woiewodztwa Minskiego do tey exekucyi z urzędu użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych temu dekretowi naszemu dalsze paeny prawne odsyłamy. A gdy dzień dwudziesty dziewiąty tegoż msca Iulij anni praesentis dla publikowania tych condemnat przypadł, tedy ienerał sądów naszych pilnuiący Ierzy Namowicz, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych Iudke Moyżeszowicza, Mowsze Kisielewicza, Iankiela Borkowicza, Ianchiela Ianckielewicza, Eli-

asza Kisielewicza y Gieca Moyżeszowicza żydów y obywatelów miasta i. kr. mści Minska za banitów doczesnych y infamissów w izbie sądowey et in foro publico obwołał, proklamował y relacyią publikacyi swey a loco publikacionis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głownych trybunału w. x. Lit. iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, № 349, за 1711 г., л. 796.

№ 193.—1711 г. Августа 8.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ шести кагаловъ нынѣшней Гродненской губерніи къ инфаміи и уплатѣ Жировицкому монастырю значительныхъ суммъ долгу, процентовъ и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego iedynastego, msca Augusta ósmego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w w-m x-ie Litt-m z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny iedynasty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa w Bogu przewielebnego imci xiędza Antoniego Zawadzkiego—consultora zakonu swiętego Bazylego Wielkiego—starszego klasztoru Żyrowickiego y wszytkich oyców Bazylianów tegoż klasztoru Żyrowickiego, z niewiernemi żydami kahału Prużanskiego, kahału Rożanskiego, kahału Lachowickiego, kahału Bytenskiego, kahału Słonimskiego, kahału Mścibowskiego starszymi y wszytkiemi de nomine et cognomine w zapisach wyrażonemi y niewyrażonemi żydami, za pozwem od aktorów wyniesionym, mieniąc do listów dobrowolnych, podług prawa sprawionych wyderkafowych y obligacyinych zapisów: od kahału Prużanskiego na złotych tysiąc pięćset pięćdziesiąt, zaczynaiąc termin w roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt wtórym, w dzień swiętego Siemiona s-ta greckiego podług starego kalendarza; od żydów Rożanskich—iednego na złotych tysiąc pięcset spełna talarami bitemi, rachuiąc każdy talar bity po złotych sześciu, z oddaniem oney w roku tysiąc sześćseth dziewiędziesiąt szóstym w dzień swiętego Józepha—swięta Rzymskiego, podług nowego kalęndarza, drugiego zapisu na złotych trzysta talarami bitemi, rachuiąc każdy talar bity po złotych sześciu, z oddaniem tey summy w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt szóstym w dzień swiętego Józepha dnia dziewiętnastego msca Marca; trzeciego zapisu na talarów bitych sto z oddaniem onych na terminie od kahału Lachowickiego; na złotych dwa tysiące, z oddaniem tey summy w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt piątym, w dzień swiętego Michała archanioła, także talarami bitemi. Od żydów kahału Bytenskiego na złotych sześćset, od którey summy opisali sie, że mieli co rok, zaczowszy od roku tysiac sześćset dziewięćdziesiąt ósmego dawać za kwotę sześć kamieni łoiu dobrego, przepuszczanego, założywszy termin oddania w dzień zapust wielkich trzy kamienia łoiu podług ruskiego kalęndarza, a drugie trzy kamienie łoiu w dzień Pokrowy ruskiey, Panny przenayswiętszey swięta ruskiego, dnia pierwszego Oktobra wiecznemy czasy dawać opisali się. Od żydów kahału Słonimskiego na zapis wieczysty wyderkafowy, dany na złotych tysiąc talarami bitemi, rachuiąc talar bity po złotych sześciu, od którey summy opisali się co rok dawać czynsz albo wyderkaf, po złotych ośmdziesiąt, takową monetą dobrą talarami bitemi, talar bity po złotych sześciu rachuiąc, a to zaczynaiąc termin od roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt pierwszego, od dnia niedzieli przewodney swięta rzymskiego podług nowego kalęndarza opisami, oni sami y po nim następuiące potomkowie albo sukcessorowie ich powinni wypłacać; od tegoż kahału Słonimskiego na list obligacyiny zapis na złotych tysiąc talarami bitemi, rachuiąc talar bity po złotych sześciu y groszy piętnastu, którą summę opisali się oddać w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt piątym mie-

siąca Nowembra iedynastego dnia, w dzień s-o Marcina swięta rzymskiego, albo za nieoddaniem tey summy opisali się tym zapisem dawać kwoty od tey summy klasztorowi Żyrowickiemu po złotych ośmdziesiąt co rok, także dobrą monetą, rachuiąc talar bity po złotych sześciu y groszy piętnastu. Także żydzi kahału Mscibowskiego na ieden zapis opisali się złotych tysiąc sto, a na drugi sto dziesięć złotych, na trzeci tysiac złotych, z oddaniem tych summ na terminach w tych zapisach wyrażonych, któremi temi zapisami wysz pomienionemi kahał y wysz rzeczone wszytkie żydzi starsi, młodsi y wszyscy synagogi żydowskiey tych kahałow, pod zarękami w tych zapisach założonemi opisali się wypłacić podług zapisów swoich summy y kwoty od tych summ. A że tym zapisem swoim pomienione kahały dość nieuczynili, sum należytych kwoty niewypłacili, a przez to w zaręki, sowitości, szkody, nakłady prawne popadli, tedy do wypłacenia tych summ y kwot od nich należących, z zarękami, sowitosciami, szkodami, nakładami prawnemi y do wskazania żydów kahałów wysz pomienionych podług zapisów na doczesną, wieczną, banicye y infamią, y wskazania paen prawnych tym pozwem aktorowie zapozwali. W którey sprawie za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od aktorów patron, za mocą prawną, sobie do tey sprawy daną, imsc pan Jakub Czerniewski —horodniczy Upitski, oczewisto stawał, a pozwani żydzi niestawali y żadney nam sądowi y stronie powodowey o niestaniu swym niedali wiadomości. Zatym aktorów patron podanego oczewisto w ręce żydom kahałów pomienionych tu w mieście iego królewskiey mści na tenczas będącym przez ienerała Ierzego Namowicza wielu stroni pozwu, zeznaniem onego oczewisto przed wielmożnym imścią panem pisarzem trybunału w. x. Lit. uczynionym słusznie prawnie dowiodszy, troyga wołania, pilność na tym pozwie napisano okazawszy, żałobę z niego o rzecz wysz mianowaną, a szerzey w tym pozwie wyrazoną przełożywszy, na dowod samey rzeczy pokładał zapisy oryginalne z zarękami y z kwotą w nich wyrażonemi y wpisanemi dane, prawnie sprawione, z których obowiązki y warunki doskonale przeczytawszy, niewypłacenie summ y kwot dowiodszy, ponieważ pomienione kahały y żydzi starsi y młodsi niestawaią, onych w roku zawitym na upad w samey rzeczy wzdania, zapisów wszytkich wyderkafowych y obligacyinych od pomienionych żydow y kahałów klasztorowi Żyrowickiemu danych, y służących, we wszytkich punktach y paragrafach utwierdzenia y przy mocy zachowania, według których na kahale Prużanskim według zapisu wyderkafowego od tysiąca pięciuset pięciudziesiąt złotych od roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt wtórego, aż do tego czasu niepłaconey kwoty złotych cztyry tysiące czterechset dziewięciudziesiąt pięciu, zarąk w tym zapisie założonych troiakich czterech tysięcy sześciuset pięciudziesiąt złotych, za szkody nakłady prawne złotych trzechset; na kahale Rożanskim na ieden zapis winney summy złotych tysiąca pięciuset spełna talarami bitemi rachuiąc każdy talar bity po złotych sześciu, zarąk w tym zapisie założonych, troiakich czterech tysięcy pięciuset złotych, kwoty od tey summy należącey od roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt szóstego aż do tego czasu tysiąca ośmiuset złotych polskich; na drugi zapis od tychże żydów Rożanskich złotych trzechset talarami bitemi, takoż talar bity rachuiąc po złotych sześciu w tym zapisie założonych troiakich zarąk złotych dziewięciu set talarami bitemi, kwoty od tey summy aktorom należącey od roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt szóstego aż do tego czasu złotych cztyrechset trzydziestu dwóch, także talarami bitemi rachuiąc kożdy tałar bity po złotych sześciu. Na trzeci zapis od tychże żydów Rożanskich bitych talerów sta zarąk w tym zapisie założonych troiakich talarów bitych trzechset, kwoty od tey summy aktorom od roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt szóstego niepłaconey złotych siedmiu set dwudziestu, za szkody, nakłady prawne

w tey sprawie łożone y upominaiąc się tey summy wydane złotych sześciuset. Na kahale Lachowickim na zapis winney summy dwóch tysięcy złotych talarami bitemi, troiakich zarąk sześciu tysięcy złotych polskich, kwoty od tey summy aktorom należącey trzech tysięcy dwóchset złotych, za szkody, nakłady prawne w tey sprawie łożone trzechset złotych. Na kahale Bytenskim na zapis wyderkafowy na złotych sześćset dany od roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt ósmego kwoty łoiem niewydaney do tąd, łoiu kamieni siedmiudziesiąt ośmiu, zarąk w tym zapisie założonych złotych tysiąca ośmiuset, za szkody, nakłady prawne złotych trzechset. Na kahale Słonimskim, na zapis wyderkafowy od tysiąc złotych niepłaconey, od roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt pierwszego kwoty albo wyderkafu do tego czasu złotych tysiąca sześćiuset, troiakich zarąk w zapisie założonych trzech tysiący złotych. Na drugi zapis od tych że żydów Słonimskich aktorom winney summy tysiąca złotych, rachuiąc talar bity po złotych sześciu y groszy piętnastu, zarąk w tym zapisie założonych złotych trzech tysięcy talarami bitemi, talar bity rachuiąc po złotych sześciu y po groszy piętnastu, kwoty od tey summy należącey od roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt piątego niepłaconey, złotych tysiąca dwuchset ośmdziesiąt, za szkody, nakłady prawne w tey sprawie łożone złotych sześciuset. Na kahale Mscibowskim na ieden zapis złotych tysiąca sta, zarąk troiakich w tym zapisie wyłożonych trzech tysięcy trzech set złotych, kwoty od tey summy klasztorowi Żyrowickiemu niepłaconey od roku tysiąc siedmsetnego aż do tego czasu tysiąca dwóchset dziesięciu złotych polskich; na drugi zapis na złotych sto dziesięć od roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt siódmego aż dotąd niepłaconey kwoty, złotych sta piąciudziesiąt cztyrech co rok należącey. Na trzeci zapis za wliwkiem ichmśćw panów Stanisława--horodniczego Wołkowyskiego y Marciana Dominika Tułowskich klasztorowi Żyrowickiemu wlany złotych tysiąca, zarąk w tym zapisie założonych trzech tysięcy złotych, kwoty od tey summy należącey złotych tysiąca trzechset, za szkody, nakłady prawne, w tey sprawie łożone, na tymże kahale Mscibowskim złotych sześciuset; na wysz pomienionych kahałach wszytkich żydów starszych y młodszych, na domach, placach, kotłach, browarach, kramach, towarach, szkołach, z wolnym szkoł pieczętowaniem, domów, placów, kotłów, kromów, towarów zabieraniem, na targach, iarmarkach y na drogach gdziekolwiek potrafiwszy żydów braniem; także wozów y towarów zabieraniem y na wszelkich dobrach ich leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdziekolwiek y u kogokolwiek będących, a samych kahałów żydów podług zapisów ich na infamią aktorom wskazania, za infamissów uznania y dla publikowania tey infamiey ienerała sądowego przydania, wywołać, publikować y proklamować nakazania y na odprawę tych summ wysz pomienionych, do urzędów ziemskich lub grodzkich Nowogrodzkich, Słonimskich, Wołkowyskich, Brzeskich, Pinskich y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod którcmi ieno osoby y dobra obżałowanych kahałów y żydów okażą, a którego sobie strona z urzędu użyć zechce, z założeniem na sprzeciwnych y na urząd nieposłusznych dalszych paen prawnych u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie w Bogu przewielebnego imści xdza Antoniego Zawadzkiego—consultora zakonu s-o Bazylego W-o, starszego klasztoru Żyrowickiego y wszytkich ichmw oycow Bazylianów tegoż klasztoru Zyrowieckiego bacząc to, iż niewierni żydzi — kahał Prużanski, kahał Rożański, kahał Lachowicki, kahał Byteński, kahał Słonimski, kahał Mscibowski—starsi y insi wszyscy nomine et cognomine w zapisach wyrażeni y niewyrażeni, będąc pozwem przed sąd nasz zapozwanemi, za potrzykrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem przed nami do prawa niestawali; przeto onych iako prawu nieposłusznych w roku

zawitym na upad w samey rzeczy wzdaiemy, zapisy wszytkie wyderkafowe y obligacyine od pomienionych żydów y kahałów klasztorowi Żyrowickiemu dane y służące, z zarękami, z kwotą należącą we wszytkich punktach y paragrafach nienaruszenie przy mocy zachowuiemy y utwierdzamy. Na kahale Prużanskim podług zapisu wyderkaffowego od tysiąca piąciu set piąciudziesiąt złotych od roku tysiąc sześć set siedmdziesiąt wtórego, aż do tego czasu niepłaconey kwoty złotych cztyry tysiące cztyrysta dziewiędziesiąt pięć, zarąk w tymże zapisie założonych troiakich cztyry tysiące sześćset pięćdziesiąt złotych, za szkody, nakłady prawne złotych trzysta, ogułem złotych dziewięć tysięcy cztyrysta cztyrdzieście pięć. Na kahale Prużanskim, na kahale Rożanskim—na ieden zapis winney summy złotych tysiąc pięćset talarami bitemi, rachuiąc każdy talar bity po złotych sześć, zarąk w tym zapisie założonych troiakich cztyry tysiące pięćset złotych, kwoty od tey summy należącey od roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt szóstego aż do tego czasu tysiąc ośmset złotych polskich, na drugi zapis od tychże żydów Rożanskich złotych trzysta talarami bitemi, takoż talar bity rachuiąc po złotych sześciu, zarąk w tym zapisie założonych troiakich złotych dziewięćset talarami bitemi, kwoty od tey summy aktorom należącey od roku tysiąc sześćset dziewiedziesiąt szóstego aż do tego czasu złotych cztyrysta trzydzieście dwa, także talarami bitemi, rachuiąc każdy talar bity po złotych sześciu; na trzeci zapis, od tychże żydów Rożanskich bitych talarów sto, zarąk w tymże zapisie założonych troiakich talarów bitych trzysta, kwoty od tey summy aktorom od roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt szóstego niepłaconey złotych siedmset dwadzieścia, za szkody, nakłady w tey sprawie łożone złotych sześćset, ogułem kładąc na kahale Rożańskim złotych trzynaście tysięcy sto pięćdziesiąt dwa talarami bitemi. Na kahale Lachowickim, na zapis winney summy dwa tysiąca złotych talarami bitemi, troiakich zarąk sześć tysięcy złotych polskich, quoty od tey summy należącey aktorom trzy tysiące dwiescie złotych, za szkody, nakłady prawne w tey sprawie łożone trzysta złotych, ogułem na kahale Lachowickim iedynaście tysięcy pięćset złotych polskich. Na kahale Bytenskim na zapis wyderkafowy na złotych sześćset dany od roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt ósmego, kwoty łoiem niewydaney dotąd, łoiu kamieni siedmdziesiąt ośm, zarąk w tym zapisie założonych złotych tysiąc ośmset, za szkody, nakłady prawne na tym kahale złotych trzysta. Na kahale Słonimskim na zapis wyderkafowy tysiąc złotych niepłaconey od roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt pierwszego, kwoty albo wyderkafu do tego czasu złotych tysiąc sześćset, troiakich zarąk w zapisie założonych trzy tysiące złotych; na drugi zapis od tychże żydów Słonimskich aktorowi winney summy tysiąc złotych; rachuiąc każdy talar bity po złotych sześciu y po groszy piętnastu, zarąk w tym zapisie założonych złotych trzy tysiące talarami bitemi, talar bity rachuiąc po złotych sześciu y po groszy piętnastu, quoty od tey summy należytey od roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt piątego niepłaconey złotych tysiąc dwieście ośmdziesiąt, za szkody, nakłady prawne w tey sprawie noviter łożone złotych sześćset. Na kahale Mscibowskim na ieden zapis złotych tysiąc sto, zarąk troiakich w tym zapisie założonych trzy tysiące trzysta złotych, kwoty od tey summy klasztorowi Żyrowickiemu niepłaconey od roku tysiąc siedmsetnego aż do tego czasu tysiąc dwieście dziesięć złotych polskich; na drugi zapis od złotych sta dziesięciu od roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt siódmego aż dotąd niewypłaconey co rok należącey quoty złotych sto pięćdziesiąt cztyry; na trzeci zapis za wliwkiem ishmśćw panów Stanisława—horodniczego Wołkowyskiego y Marciana Dominika Tułowskich klasztorowi Zyrowickiemu wlany złotych tysiąc; zarąk w tym zapisie założonych trzy tysiące złotych; quoty od tey summy należącey złotych tysiąc trzysta, za szkody, nakłady prawne

w tey sprawie łożone na tymże kahale Mscibowskim złotych sześćset, na kahale pomienionym Mscibowskim, ogułem złotych dziesięć tysięcy siedmset siedmdziesiąt cztyry; na wysz pomienionych kahałach wszytkich żydach starszych y młodszych osobach, na szkołach tych kahałów, z wolnym tych szkoł pieczętowaniem, na domach, placach, browarach, kotłach, kramach, handlach, towarach, z wolnym na drogach, iarmarkach, targach aresztowaniem, towarów zabieraniem y żydów samych potrafiwszy braniem y na wszelkich dobrach ich leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdziekolwiek y u kogokolwiek będących, a samych żydów y kagały wysz pomienione, podług zapisów ich na infamią aktorom wskazuiemy y do prawa coaeqvationis iurium stosuiąc się, te kahały y żydów za infamissów uznawszy, dla publikowania infamiy ieneralа sądowego przydaiemy, wywołać, publikować y proklamować nakazuiemy y na odprawę tych wysz pomienionych summ do urzędów ziemskich lub grodzkich Nowogrodzkich, Słonimskich, Wołkowyskich, Brzeskich, Pinskich y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi się osoby y dobra obżałowanych kahałów żydów okażą, a którego sobie strona z urzędu użyć zachce, założywszy na sprzeciwnych y na urząd nieposłuszny dalsze paeny prawne odsyłamy. A gdy dzień dwunasty msca Augusta, anni praesentis dla publikowania tey infamiey przypadł, tedy ienerał sądów naszych pilnuiący Ierzy Namowicz, czyniąc dość prawu pospolitemu y dekretowi naszemu niewiernych żydów kahału Prużanskiego, kahału Rożanskiego, kahału Lachowickiego, kahału Bytenskiego, kahału Słonimskiego, kahału Mscibowskiego starszych y młodszych in genere wszytkich w izbie sądowey y et in foro publico za infamissów obwołał, ogłosił, proklamował y tę publikacią, a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głównych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала № 349, за 1711 г., л. 1764.

№ 194.—1712 г. Апрѣля 18.

Трибунальный декретъ, присуждающій евреевъ Бѣлорусскихъ кагаловъ къ инфаміи и смертной казни за неуплату 25000 поголовнаго сбора на содержаніе войска.

Roku tysiąc siedmsetnego dwunastego, msca Apryla osmnastego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w w. x. Litewskim z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny dwunasty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imć pana Michała Sawickiego— czesznika Wołkowyskiego, rotmistrza i. k. m. chorągwi Węgierskiey trybunału w. k. Lit. z niewiernemi żydami starszemi kahałami y przykahałkami białoruskiemi, kahałem Minskim y przykahałkami onego kahałami Nowogrodzkim, Orłowskim, Lubeckim, Turzeckim, Iwskim, Korelickim, Wsielubskim, Stołowickim, Myszskim, Połonskim, Połonieckim, Rohotskim, Derewenskim, Dworzeckim, Molczadskim, Horodyskim, Zdzieńcielskim, Bielickim, Nieswiskim, Mirskim, Słonimskim, Kroszynskim y całem gminem y pospolstwem do wysz namienionych kahałów należącemi, za pozwem od aktora wyniesionym o to, iż obżałowani niewierni żydzi starsi y cały gmin namienionych kahałów in complicitate zostaiąc z żydami kahałow Białoruskich z infamissami, dekretami sądu głównego trybunalnego osądzonemi, idąc z sobą in condicto, sprzeciwiaiąc się postanowieniu rzeczy pospolitey, gdy żałuiący aktor według dispartimentu samych że obżałowanych żydów wydanego y przez iasnie wielmożnego imć pana Hetmana w. x. lit. potwierdzonego dla odebrania summy dwudziestu pięciu tysięcy złotych za rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny dwunasty za pogłowne żydowskie, na chorągiew trybunalską należącey, ludzi swoich do wysz namienionych kahałów zesłał, tedy obżałowani żydzi udaiąc się do rożnych protekcyi, nietylko żeby mieli summy z wysz wyrażonych kahałów

za pogłowne wypłacić, lecz ieszcze zesłanych ludzi przy zebraney kopie swywolnych ludzi zkonfundowawszy precz powypędzali, przez co w paeny prawne y wine infamij popadli, zaczym do utwierdzenia dekretów sądu głownego trybunalnego z aktoratu żałuiącego aktora na obżałowanych żydach kahałów Białoruskich w roku pszeszłym tysiąc siedmsetnym iedynastym z infamiami y wskazami w nich wyrażonemi otrzymanych, do oddania summy dwudziestu pienciu tysięcy złotych ze wszytkich wysz wyrażonych kahałów za pogłowne żydowskie na chorągiew trybunalską należące do wskazania obżałowanych żydów kahałów Białoruskich iako niepoiednokrotnych infamissów item na infamią y drugich wszytkich wysz namienionych kahałów in complicitate zostaiących także na infamią, z mocną na wszelkich dobrach, szkołach, kromach, handlach, towarach, summach pienieżnych exekucyą do nagrodzenia szkod, nakładow prawnych żałuiący aktor obżałowanych żydów przed nasz sąd zapozwał. Na terminie tedy niniejszym, wyżey na dacie wyrażonym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od aktora patron imci za mocą prawną sobie do tey sprawy daną imć pan Stephan Frąckiewicz—krayczy Upitski oczewisto do rosprawy prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi iako sami przed nami do prawa niestawali tak y żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey nie uczynili; za tym tenże aktora patron podanego obżałowanym niewiernym żydom starszym wszytkim kahałów wyżey namienionych oczewisto w ręce tu w miescie ich k. mci. Wilnie z bożnicy wychodzącym przez ienerała Ierżego Namowicza pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imcią panem pisarzem koła sądow naszych uczynionym, słusznie, prawnie dowiodszy y pilność troyga wołania na tym pozwie napisaną okazawszy y żałobę wyżey wyrażoną przełożywszy, na dowod samey rzeczy produkował y czytał przed nami sądem dekreta sądu głównego trybunalnego, a mianowicie poslednieyszy w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym dwunastym miesiąca February dwudziestego dnia z aktoratu żałuiącego aktora na obżałowanych żydach kahału Białoruskiego, z wskazem summy w nim wyrażoney y z infamią na kadency Nowogrodzkiey otrzymany, oraz produkował protestacyą o nie oddanie summy dwudziestu pięciu tysięcy za pogłowne żydowskie za rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny dwunasty z kahałów wysz specificowanych na chorągiew trybunalską należącey, o zkonfundowanie y wypendzenie ludzi żałuiącego dla odebrania summy zesłanych na tych że żydów wszytkich kahałów do xiąg urzędowych zaniesioną y per extractum wydaną, po ktorym produkowaniu pozwanych kahałów y wszytkich żydów poniewasz do prawa nie stawaią iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdania, a zatym dekretow sądu głownego trybunalnego a mianowicie poslednieyszego, wyżey produkowanego, w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym dwunastym, miesiąca February dwudziestego dnia, z aktoratu żałuiącego aktora na obżałowanych żydach kahału Białoruskiego z infamią, wskazem w nim wyrażonym otrzymanego, utwierdzenia y przy mocy zachowania, summy za pogłowne żydowskie za rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny dwunasty na chorągiew trybunalską należącey nie wypłaconey dwudziestu piąciu tysięcy złotych za szkody y nakłady prawne w tey sprawie poniesione piąciuset złotych na pozwanych kahałach Białoruskich, Minskim Nowogrodzkim, Orłowskim, Lubeckim, Turzeckim, Iwskim, Korelickim, Wsielubskim, Stołowickim, Myszskim, Połonskim, Połoneckim, Rohotskim, Derewenskim, Dworzeckim, Mołczadskim, Horodyskim, Zdziencielskim, Bielickim, Nieswizskim, Mirskim, Słonimskim, Kroszynskim—starszych żydach, całym gminie y pospolstwie namienionych kahałów, na szkołach, domach, kromach, handlach, towarach, spławach, arędach, zastawach y innych wszelkich dobrach leżących, ruchomych sum-

mach pieniężnych, gdzie y u kogokolwiek będących, z wolnych onych na każdym mieyscu zatrzymaniem, aresztowaniem, szkoł pieczętowaniem, a samych wszytkich żydów kahału Białoruskiego iako infamissów nie poiednokrotnych item na infamią, na łapanie y na gardło y innych wyż specifikowanych kahałów in complicitate z infamissami zostaiących iako w praetensij skarbowey takoż na infamią żałuiącemu aktorowi wskazania y dla publikowania tey infamij ienerała sądowego przydania, a za summę wyżey wyrażoną dla uczynienia skuteczney, mocney y nieodwłoczney na wszelkich dobrach wysz wyrażonych kahałów exekucij do urżędów ziemskich lub Grodzkich wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod ktoremi maiętności, dobra y osoby obżałowanych żydów okażą się, a ktorych sobie strona z urżędow do tey exekucij użyć zechce, z założeniem na sprzeciwnych dalszych paen prawnych, odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imci pana Michała Sawickiego—czesznika Wołkowyskiego rotmistrza i. k. mci. chorągwi Węgierskiey trybunału w. x. lit. bacząc to, yż obżałowani kahał y przykahałki Białoruskie, kahał z przykahałkami Minski, kahały Nowogrodzki, Orłowski, Lubecki, Turzecki, Iwski, Korelicki, Wsielubski, Stołowicki, Myszski, Połonski, Połonecki, Rohotski, Derewenski, Dworzecki, Mołczadski, Horodyski, Zdziencielski, Bielicki, Nieswizki, Mirski, Słonimski, Kroszynski, niewierni starsi wszyscy cały gmin y pospólstwo wysz wyrażonych kahałów, bedąc o rzecz wyżey wyrażoną do sądu naszego zapozwanemi, za pokilkakrotnym z nakazy naszego ieneralskim przywoływaniem, przed nami do prawa niestawali, przeto onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym dekreta sądu głownego trybunalnego, a mianowicie poslednieyszy, produkowany w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym dwunastym, msca February dwudziestego dnia z aktoratu żałuiącego aktora na obżałowanych żydach kahału Białoruskiego, z infamią, wskazem w nim wyrażonym otrzymany utwierdzamy y przy nienaruszney mocy zachowuiemy, summy za pogłowne żydowskie za rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny dwunasty na chorągiew trybunalską należącey y niewypłaconey dwadzieście pięć tysięcy złotych, za szkody, nakłady prawne w tey sprawie poniesione pięncset złotych, in summa dwadziescie pięć tysięcy y pięcset złotych na pozwanych niewiernych żydach kahałów wyżey namienionych na szkołach, domach, kromach, handlach, towarach, spławach, arędach, zastawach, dobrach wszelkich leżących, ruchomych summach pieniężnych, gdzie y u kogokolwiek będących, z wolnym onych na każdym mieyscu zatrzymaniem, aresztowaniem, szkoł pisczętowaniem, a samych obżałowanych kahałów Białoruskiego iako nie poiednokrotnych infamissów dekretami trybunalskiemi osądzonych na infamią, na łapanie y na gardło, a kahałów Minskiego, Nowogrodzkiego, Orłowskiego, Lubeckiego, Turszeckiego, Iwskiego, Korelickiego, Wsielubskiego, Stołowickiego, Myszskiego, Połonskiego, Połonieckiego, Rohotskiego, Derewenskiego, Dworzeckiego, Mołczadskiego, Horodyckiego, Zdziencielskiego, Bielickiego, Nieswiżkiego, Mirskiego, Słonimskiego, Kroszynskiego, starszysh żydów y cały gmin kahałów wyżey namienionych, in complicitate z infamissami zostaiących, iako w pretensy skarbowey, takoż na infamią żałuiącęmu aktorowi wskazuiemy y dla publikowania tey infamij ienerała sądowego przydaiemy, a za summę wyżey wyrażoną dla uczynienia skuteczney, mocney y nieodwłoczney na wszelkich dobrach wysz wyrażonych żydów exekucyi do urzędów ziemskich lub grodzkich wszelkich woiewodztw y powiatów, pod ktoremi maiętnosci, dobra y osoby obżałowanych żydów kahałow wyż wyrażonych okażą się, a ktorych sobie strona z urżędow do tey exekucyi użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych temu dekretowi naszemu dalsze paeny prawne, odsyłamy; a gdy dzień dwu-

dziesty tegoż miesiąca Aprila anni praesentis przypadł, tedy Ierży. Namowicz ienerał sądow naszych pilnuiący dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu kahał Białoruski z przykahalkami, kahał Minski z przykahałkami, kahały Nowogrodzki, Orłowski, Lubecki, Turczecki, Iwski, Korelicki, Wsielubski, Stołowicki, Myszski, Połonski, Połonecki, Rohotski, Derewenski, Dworżecki, Mołczadski, Horodyski, Zdziencielski, Bielicki, Nieswizki, Mirski, Słonimski, Kroszynski starszych wszytkich niewiernych żydów, cały gmin y pospolstwo kahałow specifikowanych za infamissow w izbie sądowey et in foro publico obwołał, proklamował y relacyą publikacij swey, a loco publikationis rediens, iudicialiter zeznał, ktora sprawa do xiąg trybunalu głównego wielkiego xięstwa litewskiego iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибун. № 350, за 1712 годъ, л. 144.

№ 195.—1712 г. Августа 1.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ пяти еврейскихъ кагаловъ къ уплатѣ трехъ тысячъ трехъсотъ десяти золот. пол. и къ инфаміи за самовольное возвышеніе по головнаго сбора съ евреевъ Здзѣнцельскаго кагала.

Roku tysiąc siedmsetnego dwunastego, msca Augusta pierszego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w w. x. Lit. z woiewodstw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny dwunasty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa iasnie oświeconego xięcia imci Mikołaia Faustyna Radziwiła—miecznika w. x. L. w dowodzeniu krzywdy żydom aręndarzom, kupcom y całemu gminowi kahału Zdzięcielskiego z niewiernemi żydami starszemi kahałów — Wilenskiego, Grodzienskiego, Brzeskiego, Pinskiego, Słuckiego, za pozwem od iasnie oświeconego aktora wyniesionym, mieniąc o to, iż niewierni żydzi pomienieni starsi kahałów wyż wyrażonych usadziwszy się na zruinowanie ubogich żydów kahału Zdzięcielskiego, niesłusznie y nienależycie, nad dawną taryffę pogłównego żydowskiego, aukcyą nakładać śmieli y ważyli się y przez to pomieniony kahał Zdzięcielski do ostatniey zguby y ruiny przywieść usiłuią y per consequens skarbowi rzeczy pospolitey w. x. L. przez wymyslny onych sposob in futurum wielka szkoda dziać by się musiała, bo przez tak niesłuszną akcyą od tych kahałów nad taryffę w. x. L. pogłownego żydowskiego na kahał Zdzięcielski nałożoną, pomieniony kahał lubo iuż dość znacznie zruinowany y z nawiedzenia Bożego plagą contagionis dotkniony do reszty hinąc y ruinować by się musiał, która to takowa pomienionych żydów starszych kahałów wyżey wyrażonych na zgubę kahału Zdzięcielskiego zawziętość evidenter pokazuie się, bo pomienieni żydzi kahału Zdzięcielskiego niewięcey pogłownego żydowskiego za assygnacyami iasnie wielmożnych ichmć panów w. x. L. do skarbu na żołnierzów Rzptey płacili, iako złt. sześć set dwadziescie pięć y więcey nic nadto płacić nie powinni, obżałowani żydzi chcąc całe do ruiny, iako się wyżey wyraziło, wspomniony kahał przywieść, aukcią niesłuszną nad taryffę nakładaiąc, mimo wydany excerpt z taryffy w. x. L. przez ichmw panów komissarzów trybunału skarbowego w. x. L. w exekucyą żołnierzom Rzptey prywatnym dyspartymentem podaią y przez to kahał Zdzięcielski do szkod niemałych przywodzą, iakoż iuż więcey a niżeli na trzy tysiące y daley niewierni żydzi kahału Zdzięcielskiego z okazyi onych szkody ponieśli, zaczym zabiegaiąc temu iaśnie oświecony delator, aby przez takowe onych wymyslne sposoby kahał Zdzięcielski do ostatniey nie przychodził ruiny y przez to in futurum skarbowi w. x. L. niedziała się krzywda, do skassowania y annihilowania takowych prywatnych onych dispartymentow, do na-

kazania płacić nie więcey iako po złotych sześćset dwadziescie pięć według taryffy w. x. L. y wydanego przez naznaczonych komissarżów z trybunału skarbowego w. x. L. excerptu pogłównego, a za takowe wymyślne y szkodliwe skarbowi Rzptey sposoby, iako w sprawie skarbowey, do wskazania paenam infamiae, do nagrodzenia szkod z okazyi onych poniesionych, przytym o dalsze peny prawne y szkody chcąc prawem czynić przed nas sąd pozwanym intentował akcyą. Do którey sprawy za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od iaśnie oswieconego aktora patron imć za mocą prawną, sobie do tey sprawy daną imć pan Michał Kopeć—podczaszy Oszmianski oczewisto ku rozprawie prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi niestawali y żadney wiadomosci o niestaniu swym nam sądowi y stronie powodowey nie uczynili; zatym wyż rzeczony aktora patron podanego oczewisto w ręce tu w miescie i. k. mci Wilnie przez ienerała Mikołaia Poczopowicza żydom obżałowanym pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielm. imc panem pisarzem koła sądów naszych uczynionym, słusznie prawnie dowiodszy, pilność troyga wołania na tym pozwie napisaną okazawszy y żałobę z onego o rzecz wyż wyrażoną przełożywszy, w dalszym postępku prawnym produkował protestacyą na obżałowanych niewiernych żydów starszych kahałów Wilenskiego, Grodzienskiego, Brzeskiego, Pińskiego y Słuckiego, o niesłuszne nałożenie nad taryffe w. x. L. pogłównego żydowskiego na żydów kahału Zdzięcielskiego, o szkody y paeny do xiąg urzędowych zaniesioną y extraktem z tych że xiąg pod datą w niey inserowaną wydaną, oraz produkował excerpt z taryffy w. x. L. pomienionym żydom kahału Zdzięcielskiego autentice wydany, po których produkowaniu wzdania pozwanych niewiernych żydów iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy. A zatym taryffy przez obżałowanych niewiernych żydów wyż pomienionych kahałów niesłusznie y nienależycie na żydów kahału Zdzięcielskiego z nałożeniem pogłównego żydowskiego uformowaney, iako niesłuszney, fałszywey, na szkodę kahału Zdzięcielskiego sporządzoney, skassowania y annihilowania, a przy taryffie w. k. L. zachowania, excerptu z taryffy w. k. L. pogłównego żydowskiego kahałowi Zdzięcielskiemu służącego przez kommisarzów trybunału skarbowego w. k. L. pod datą w nim wyrażoną, wydanego utwierdżenia y aby żydzi kahału Zdzięcielskiego niewięcey pogłównego żydowskiego nad dawną taryfe y wydany z niey przez kommissarzów z trybunału skarbowego naznaczonych excerpt do skarbu Rzptey iako złtch sześćset dwadzieście pięc płacili warowania y nakazania, przy tym za poniesione przez żydów kahału Zdzięcielskiego z okazyi nakładania żydów starszych kahałów wyżey wyrażonych podług onych dyspartymentu nad taryffe w. k. L. pogłównego żydowskiego szkody trzech tysięcy złt. pol., za szkody, nakłady prawne w tey sprawie spędowane trzechset złt. pol. na pozwanych niewiernych żydach starszych kahałów Wilenskiego, Grodzienskiego, Brzeskiego, Pinskiego y Słuckiego, na dobrach onych wszelkich leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdzie y u kogokolwiek będących, na towarach, handlach, spławach, na kamienicach, domach, kromach, z wolnym pomienionych żydów na kożdym mieyscu aresztowaniem y do więzienia samych braniem y sequestrowaniem, a samych pomienionych żydów starszych kahałów wyż wyrażonych, iako w sprawie skarbowey y akcyi do skarbu Rzptey ściągaiącey się, na infamią iaśnie oświeconemu aktorowi wskazania y do publikacyi tey infamii ienerała przydania, a dła uczynienia za summę wyżey wyrażoną na dobrach wszelkich pozwanych żydow exekucyi, do urżędów ziemskich lub grodzkich tych woiewodztw y powiatów pod którem i dobra pozwanych żydów y osoby onych naydować się będą y których sobie strona ad executionem tego dekretu użyć zechce, z założeniem na sprzeciwnych temu dekretowi

naszemu dalszych paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie iasnie oswieconego xcia im. Mikołaia Radziwiła—miecznika w. x. Lit. w dowodzeniu krzywdy żydom, arędarzom, kupcom y całemu gminowi kahału Zdzięcielskiego, bacząc to, iż pozwani niewierni żydzi starsi Wilenskiego, Grodzienskiego, Brzeskiego, Pinskiego y Słuckiego kahałów będąc o rzecz wyżey wyrażoną przed nasz sąd pozwanemi, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem do prawa niestawałi y żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey przeciwney nieuczynili, przeto onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym taryffę przez obżałowanych niewiernych żydów wyż pomienionych kahałów niesłusznie y nienależycie na żydów kahału Zdzięcielskiego, z nałożeniem pogłównego żydowskiego uformowaną, iako niesłuszną, niespawiedliwą, taryffie w. k. L. przeciwną, na szkodę kahału Zdzięcielskiego sporżądzoną, kassuiemy y annihiluiemy, a przy taryffie w. k. L. zachowuiąc kahał Zdzięcielski, excerpt z taryffy w. k. L. pogłównego żydowskiego kahałowi Zdzięcielskiemu służących przez kommissarzów trybunału skarbowego pod datą w nim wyrażoną wydany in toto utwierdzamy y aby żydzi kahału Zdzięcielskiego niewięcey pogłównego żydowskiego nad dawną taryffę y wydany z niey przez kommissarzów z trybunału skarbowego naznaczonych excerpt do skarbu Rzptey iako złtch sześćset dwadzieście pięć płacili, zakładaiąc na kożdego sprzeciwnego paenam infamiae y dalsze winy tym dekretem waruiemy y nakazuiemy, przy tym za poniesione przez żydów kahału Zdzięcielskiego z okazy nakładania żydów starszych kahałów wyżey wyrażonych podług onych dyspartymentu nad taryffę w. k. L. pogłównego żydowskiego szkody trzy tysiące złt., za szkody, nakłady prawne w tey sprawie spendowane trzysta złt pol., a z wpisnym, pamiętnym, cum lucris sądowi naszemu persolutis, wszystkiego summą trzy tysiące trzysta dziesięć złt. pol. na pozwanych niewiernych żydach starszych kahałów Wilenskiego, Grodzienskiego, Brzeskiego, Pinskiego, Słuckiego na dobrach onych wszelkich leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdzie y u kogokolwiek będących, na towarach, handlach, spławach, na kamienicach, domach, kromach, z wolnym pomienionych żydów na kożdym mieyscu aresztowaniem, samych do więzienia braniem y sequestrowaniem, a samych pomienionych żydów starszych kahałów wyżey wyrażonych, iako w sprawie skarbowey y akcyi do skarbu Rzptey ściągaiącey się, za defraudacyą na infamią iasnie oświeconemu aktorowi wskazuiemy y do publikacyi tey infamiey ienerała sądowego przydaiemy, a dla nczynienia za summę wyżey wyrażoną na dobrach wszelkich pozwanych żydów exekucyi do urzędów ziemskich lub grodzkich tych woiewodztw y powiatow, pod ktoremi dobra pozwanych żydów y osoby onych znaydować się będą y których sobie strona ad executionem tego dekretu użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych temu decretowi naszemu urząd paeny prawne, odsyłamy. A gdy dzień trzeci mca Augusta anni currentis przypadł, tedy ienerał sądów naszych pilnuiący Ierzy Namowicz, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydów starszych Wilenskiego, Grodzienskiego, Brzeskiego, Pinskiego, Słuckiego kahałów, za infamissów w izbie sądowey et in foro publico obwołał, ogłosił y relacyą publikacyi swey a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głównych trybunalnych w. k. Lit. iest zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовск. Трибунала № 351, за 1712 годъ, л. 19.

———

№ 198.—1712 г. Сентября 15.

Трибунальный декретъ присуждающій Витебскаго бургомистра и все городское христіанское общество къ инфаміи, возврату еврейскому кагалу плаца, на которомъ построена была церковь и уплатѣ тринадцати тысячъ пятисотъ десяти зол. польск.

Roku tysiąc siedmsetnego dwunastego, mca Septembra dnia piętnastego.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w wielkim xięstwie Lit-m, z woiewodztw, ziem y powiatów, na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny dwunasty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa niewiernych żydów starszych y całego kahału synagogi Witebskiey z szlachetnym Markiem Kirłaiem—burmistrzem, Konstantym Zachwatowiczem, Arciomem Pawłowiczem—burmistrzowiczami, iako pryncypałami y całym pospolstwem gminem miasta i. kr. mći Witebska, za pozwem do aktorów przed nasz sąd wyniesionym, mieniąc o to, iż żałuiący kahał Witebski, żydzi, synagoga tameczna, maiąc pewny plac w miescie i. k. mći Witebsku, będący na aedificatią szkoły żydowskiey przywileiami, konsensami i. k. mći y ante unionem od kiążąt ichmć nadany y iuż in simili causa ad citacionem w Bogu wielebnych ichmw xx. Bernardynów conwentu Witebskiego, do tegoż placu interessuiących się, za uczynioną z onego expulsyą y decyzyi iasnie wielmożnego imć xdza Konstantego Kazimierza Brzostowskiego — biskupa Wilenskiego, y iasnie wielmożnego imć pana Pocieia—woiewdy Witebskiego, in possessionem za dokumentami kahałowi Witebskiemu przysądzony, vigore czego zostaiąc in pacifica possessione żałuiące tego placu, na onym szkołę swą, sine ulla citatae partis obiectione, pobudowali y przez czas niemały spokoyną tego placu possessyą swą mieli y gdy w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym dwunastym, żałuiących szkoła żydowska, na pomienionym placu nie małym kosztem aedifikowana, casualiter zruinowana y spalona została, tandem obżałowany magistrat Witebski mimo possessyą stałą, pomiarkowanie y commissyą z w Bogu wielebnymi xx. Bernadynami Witebskiemi y mimo przysądzenie pomienionego placu w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym dwunastym miesiąca Awgusta wtórego dnia, uwiodszy się niesłusznym appetytem do cudzey fortuny, violando prawo pospolite, constitucye seymowe coaequationis iurium rigorose de violatoribus et invasoribus dobr ziemskich opisane, podniosszy się w rebellią, a wzburzywszy pospolstwo miasta Witebskiego, tumultuarie, forti armata manu, z rożnym orężem do boiu należącym, pomieniony plac szkolny gwałtownie zaiechali, nulliter vi et illegitime w swoią possessyą mieyską Maydeburską zabrali, żałuiącym expulsyą, gwałt, violencyą uczynili, a potym ten plac gwałtownie zabrawszy, na onym cerkiew swoią wybudowali, zakonnika popa swoiego ufundowali y postanowili, a gdy żałuiące żydzi, synagoga Witebska, maiąc tak wielką krzywdę, wiolencyą y expulsyią, niepoiednokrotnie sami przez się y przez różnych godnych osob dignitarzów o powrócenie placu swoiego szkolnego upraszali, obżałowany magistrat y pospolstwo Witebskie, zostaiąc iako y pierwiey in eodem ausu rebellionis et licentiae, a w tym przepomniawszy swieckiego y duchownego prawa, śmieli y ważyli się ten plac gwałtownie zabrawszy y popowi swoiemu in possessionem podawszy, requiruiących takowey krzywdy swoiey żydów starszych y bakałarzów kahału pomienionego, mianowicie: Symona Markowicza, Berka Abrahamowicza, Abrahama Afromowicza, Leybę Berowicza kiiami pokładaiąc tyranską zbić, zmordować, pokaleczyć, iakoż nad żałuiącemi widząc tak wielkie morderstwo y boie od magistratu y pospolstwa tamecznego stałe, w Bogu wielebni ichmć xx. iezuici collegium Witebskiego, używszy litości nad niewinnoscią załuiących, a od śmierci odprosiwszy, pro securitate

zdrowia y życia onych do klasztoru swoiego wzięli y przez tydzień u siebie chowali y za takowym naysciem na domy żałuiących własne, dzieci małe żałuiacych przestraszywszy kilkora o śmierć przyprawili, domy, kramy onych starsi przełożeni magistratowi rabować, zabierać pospolstwu pozwolili y rozkazali, szkody w takowych rabunkach, violentiach na tysięcy sześć złt. y daley uczynili; zaczym ante omnia do przysądzenia pomienionego placu, za consensami, przywilciami żałuiącym należącego, na którym teraz cerkiew aedifikowana iest, do zniesienia oney, o szkody przy expulsyi w rabunkach poczynione, o pochwałki y expensa prawne do obwarowania securitatem zdrowia y fortun od dalszey impetycyi obżałowanych, zachowawszy sobie salvum ius, meliorowania swey żałoby y wyniesienia innych nowych y łączenia onych do tey żałuiące obżałowanym przed nasz sąd intentowali akcią Na terminie tedy ninieyszym, zwysz na dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od niewiernych żydów synagogi Witebskiey patron onych imć pan Stefan Frąckiewicz—krayczy Upitski, oczewisto ku rozprawie prawney stawał, a pozwane osoby y całe pospolstwo miasta Ikmci Witebska, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak ani żadney wiadomosci o niestaniu swym nam sądowi y stronie swey przeciwney nieuczynili. Zatym tenże partis actoreae patron podanego obzałowanym w miescie Ikmci w Wilnie na tenczas będącym, przez ienerała Ikmci pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imć panem pisarzem trybunalskim, kollegą naszym, uczynionym, słusznie prawnie dowiodszy, pilność troyga wołania na tym pozwie napisaną okazawszy, żałobę z onego ratione superius praemissorum przełożywszy w dalszym postępku prawnym produkował y czytał przed nami sądem konsensa, przywileia Ikmci y inne iuris et posessionis dokumenta żydom synagogi Witebskiey na plac szkolny, w mieście Witebskim będący, służące, oraz produxit protestacią na magistrat y pospolstwo miasta Witebskiego, o uczynienie gwałtowney expulsyi z placu, na szkołę żydowską nadanego y uprzywileiowanego, o niesłuszne założenie y ufundowanie na onym cerkwi, o nayście gwałtowne na kramy y domy żałuiących, o zabranie y zrabowanie w nich różney ruchomości, o przyprawienie o śmierć przy takowym tumulcie kilkorga dzieci, oraz zbicie, zmordowanie samych żałuiących y o inne praetensye do xiąg urzędowych zaniesioną y per extractum z onych pod datą w niey inserowaną ofiiciose wydaną; po których produkowaniu wzdania pozwanych, poniewasz do prawa niestawaią, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym wszystkich wysz produkowanych, do posessyi pomienionego placu szkolnego aktorom służących dokumentów, iako słusznych y prawnych in toto utwierdzenia y przy mocy zachowania, vigore których wysz pisanego tegoż placu na aediffikacyą szkoły żydowskiey żałuiącym nadanego, z którego gwałtowna expulsya y violencya uczyniona iest, ante omnia w reindukcyą y realną posessyą aktorom przysądzenia, za poczynione przy gwałtownych rabunkach domów y kramów żałuiących, w zabraniu w nich przez magistrat, pospolstwo Witebskie, różney ruchomości, towarów, szkody sowito dwunastu tysięcy złtch pol. za zbicie samych starszych y bakałarzów kahału Witebskiego, mianowicie Symona Markowicza, Berka Abrahamowicza, Abrahama Afromowicza, Leyby Berowicza, nawiązek onym sowitych podług prawa, tudziesz gwałtu pospolitego z winami expulsyiną y pochwałkową, oraz za szkody, nakłady prawne z okazyi obżałowanych errogowane tysiąca piąciuset złt. pol. na pozwanych wszystkich osobach y pospolstwie miasta Witebskiego na maiętnościach y dobrach onych wszelkich leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdziekolwiek będących, domach, kromach, handlach, towarach, dobytkach, a samych wszystkich pozwanych, za pochwałki, expulsyią, gwalty,

boie, rabunki, na banicye doczesną, wieczną, y na infamią delatorom wskazania, ad publicandum tych condemnat ienerała sądowego przydania, proklamować y publikować nakazania, a dla podania w reindukcią placu szkolnego, z którego expulsya gwałtowna udzialana iest żydom synagogi Witebskiey, iako też niemniey dla uczynienia na dobrach pozwanych skuteczney, mocney a nieodwłoczney exekucyi do urzędów ziemskich lub grodzkich woiewodztwa Witebskiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra wszelkie obżałowanych bydź okażą się, a którego sobie z urzędu strona pro exekutione użyć zechce, z założeniem na sprżeciwnych dalszych paen prawnych odesłania, a względem udziałanych odpowiedzi y pochwałek od dalszych impetycy obżałowanych securitatem zdrowia y fortun żałuiącym obwarowania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie niewiernych żydów starszych y całey synagogi kahału Witebskiego, z szlachetnymi panami Markiem Kierłaiem—burmistrzem, Konstantym Zachwatowiczem, Arciomem Pawłowiczem—burmistrzowiczami, iako pryncypałami y całym pospolstwem, gminem miasta i. k. mći Witebska, bacząc to iż obżałowane osoby będąc w propozycyi wyrażoną przed nasz sąd zapozwanymi, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywolywaniem, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak ani żadney wiadomości o niestaniu swym nam sądowi y stronie przeciwney nieuczynili, przeto pozwanych, poniewasz do prawa niestawaią, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym według prawa żałoby pozewney y domawiania się partis actoreae patrona wszytkie wysz produkowane do posessy szkolnego placu aktorom służące dokumęta, iako słuszne y prawne in toto utwierdzamy y przy mocy zachowuiemy. Vigore których dokumentów wysz pisany tenże plac na aedificatią szkoły żydowskiey żałuiącym nadany, z którego gwałtowna expulsia y violencya uczyniona iest ante omnia w reindukcią y realną posessyią aktorom przysądzamy, za poczynioną przy gwałtownych rabunkach domów y kramów żałuiącym w zabraniu w nich przez magistrat pospolstwo Witebskie różney ruchomości towarów, szkody sowito dwunastu tysięcy złt. pol., za zbicie samych starszych y bakałarzów kahału Witebskiego, mianowicie: Symona Markowicza, Berka Abrahamowicza, Abrahama Afromowicza, Leyby Berowicza nawiązek onym sowitych, podług prawa należących, gwałtu pospolitego, z winami expulsyiną y pochwałkową, oraz za szkody, nakłady prawne z okazy obżałowanych errogowane tysiąc pięćset złt. pol., a z wpisnym, pamiętnym cum lucris nam sądowi persolutis, in universum wszystkiego summą trzynaście tysięcy pięćset dziesięć złt. pol. na pozwanych osobach y na całym pospolstwie miasta i. k. mći Witebskiego, na maiętnościach y dobrach onych wszelkich leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdzie y u kogokolwiek będących, domach, kromach, handlach, towarach, a samych wszystkich pozwanych osob za pochwałki, expulsye, gwałty, boie, violencye, rabunki, na banicye doczesną, wieczną y na infamią delatorom wskazuiemy, ad publicandum tych condemnat ienerała sądowego przydaiemy, proklamować y publikować nakazuiemy, a dla podania w reindukcią y realną aktorom posessyą placu szkolnego, z którego expulsia gwałtowna udziałana iest, żydom synagogi Witebskiey, tak dla uczynienia na dobrach pozwanych skuteczney, mocney, a nieodwłoczney exekucyi, do urzędów ziemskich lub grodzkich woiewodztwa Witebskiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra wszelkie obżałowanych bydź okażą się, a którego sobie z urzędu strona pro reinductione et executione użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych dalsze paeny prawne odsyłamy, a względem udziałanych odpowiedzi y pochwałek od dalszych impetycy obżałowanych securitatem zdrowia y fortun żałuiącym waruiemy, vigore którego dekretu na dniu

siedmnastym mca Septembra anni praesentis ienerał Ierzy Namowicz, dość czyniąc prawu pospolitemu, szlachetnych panów Marka Kirłaia—burmistrza, Konstantego Zachwatowicza, Arcioma Pawłowicza—burmistrzowiczów y całe pospolstwo gmin miasta i. k. mći Witebska, za banitów doczesnych, wiecznych infamissów w izbie sądowey et in foro publico proklamował, publikował y relacyą publikacy swey, a loco publicationis rediens, iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głównych trybun. w. x. Lit. iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, № 351, за 1712 г., л. 2664.

№ 197.—1712 г. Сентября 18.

Трибунальный декретъ, присуждающій всѣхъ Брестскихъ евреевъ къ четвертованію и уплатѣ Полѣсскому протопопу Нестору Волковичу двухъ тысячъ девятисотъ тридцати пяти золот. польск. за убіеніе священника Брестской Михайловской Каѳедральной церкви Власія Филиповича, нанесенія тяжкихъ побоевъ самому протопопу, занятіе церковной земли подъ еврейское кладбище и невзносъ слѣдовавшихъ въ церковь денегъ и съѣстныхъ припасовъ для духовенства.

Roku tysiąc siedmsetnego dwunastego, msca Septembra szesnastego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w w. x. Lit. z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny dwunasty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa w Bogu wielebnego oyca Nestora Wołkowicza—protopopy Poleskiego—prezbitera świętego Michała Brzeskiego z niewiernemi żydami starszemi kahału Brzeskiego Howszykiem Meiorowiczem, Srolim Chaimdynesem y innemi żydami wszytkiemi całey synagogi Brzeskiey z gminem żydowskim, za pozwem od aktora wyniesionym mieniąc o to: iż w roku tysiąc siedmsetnym dziesiątym, msca Augusta czternastego dnia, obżałowani lekce sobie poważaiąc prawo pospolite, w zufałości swey zostaiąc y chcąc koniecznie świątnicę boską—cerkiew sw. Michała, z dawnych czasów od lat dwudziestu założoną, z nadanemi do niey placami na cmętarz, ogrody y iuryzdykę ubogą temu mieyscu Swiętemu nadaną zgubić, zruinować, zniosszy się z gminem pospolstwa swego żydowskiego obżałowani starsi żydzi różnych lat, mscy y dni różne zwykli wyrządzać affronty, gdy mieysce raz Bogu poświęcone na kopiska swoie, alias mogiły żydowskie poczęści corok przyimowali, na których gruntach cerkiewnych antecessorowie obżałowanych żydów od lat kilkadziesiąt, zaiowszy podczas znacznego powietrza grassuiącego, przod ufundowali sobie nigdy nienależące gwałtownym sposobem kopiska, alias mogiły y na onych swoich trupów żydowskich grzebli, a potym po uskromieniu tego powietrza, pierwszego za świętey pamięci iasnie wielmożnego w Bogu przewielebnego imści xiedza Hipatego Pocieia — Włodzimirskiego y Brzeskiego episkopa, z przyiętych y gwałtownie zabranych gruntow cerkiewnych na kopiska mogił co rok na tę cerkiew czynszu gotowym groszem po złt. dwudziestu y tam na lampę, także kapłanowi tego mieysca na dni swięte, iako to w dzień sw. Michała archanioła, w dzień Bożego Narodzenia, Zmartwychwstania Pańskiego, Zesłania Ducha swiętego, swiąt ruskich, porcyą po puł funta każdego korzenia y mięsa po cztyry szroty tamecznemu kapłanowi, zawsze co rok z należytym czynszem od antecessorów obżałowanych żydów dochodziło. A gdy iuż aktor teraznieyszy, zostawszy tego mieysca posessorem po przeszłych antecessorach swoich o tenże czynsz y namowioną porcią u obżałowanych żydów upominał się, tedy nietylko oney dawać niechcieli, y niepostąpili, ale w swey zawziętości nieustaiąc, więcey gruntów cerkiewnych na swoie kopiska mogił przywłaszczaiąc y zabieraiąc, srogie odpowiedzi y pochwałki na zdrowie żałuiącego czynili y czynią;

iakoż w roku przeszłym, wyż pisanym, przywodząc do skutku swoie odpowiedzi, gdy żałuiący delator, niespodziewaiąc się ni od kogo żadney zasadzki y zdrady y niebędąc ni komu winnym, odyskawszy woły swoie od mieszczanina Brzeskiego na imię Hrehorego Iakuszelewicza prowadzil z drugim kapłanem, w Bogu wielebnym Błażeiem Filipowiczem te woły do residencyi swey, przy cerkwie katedralney w Brześciu będącey, tamże obżałowani żydzi, na postpozycią mieysca świętego, na cmentarzu cerkwie swiętego Michała wprzody wielebnego oyca Filipowicza wypadszy z zasadzki z wielkim gminem pospolstwa swoiego żydowskiego z kiymi, kołami, z bardyszami pomienionego oyca zbili, zekrwawili y za nieżywego na tym mieyscu porzucili, od którego zbicia onych w dwie niedzielli ten wyż pomieniony kapłan panu Bogu ducha oddać musiał; a gdy żałuiący widząc takie morderstwa nad wysz pomienionym kapłanem, poczoł perswadować onym, za co niewinnego człowieka zabiiaią, tedy obżałowany Srol, za te słowa zaraz żałuiącego samego kiiem w łeb razy kilka uderzywszy, usiłuiąc także y żałuiącego o smierć przyprawić, stanowszy na wale mieyskim z pomienionym Howszykiem: biycie, zabiycie tego popa, my go na funty zapłacim. Gdzie usłyszawszy taki tumult y hałas drudzy żydzi, imionami y przezwiskami imże samym lepiey wiadomi, przypadszy żałuiącego tyransko a niemiłosiernie muszkietami stursali, zbili, zmordowali y niemało ran w głowie szkodliwych pozadawali, iako w relacyi ieneralskiey wszytko dostatecznie iest opisano y mało o smierć żałuiącego nieprzyprawili, pieniędzy talarów bitych pięć y tynfów piętnaście tegoż czasu u żałuiącego zabrali, a potym ieszcze tym niekontentuiąc się, a swóy zły umysł do skutku przywodząc, samą żałuiącą przeiowszy na dobrowolney drodze w rynku łżyli, sromocili, porywaiąc się oną bić y gdyby chrzescianki przypadszy niesalwowały, pewnie by toż samo potkać mogło, co y samego żałuiącego; a tego gruntu zabraniem y do swoiey szkoły przyłączeniem, dalszą odpowiedź uczynili. Takoż zaraz po takowym excessie y hałasie półtora placa gruntu owsem zasianego, gwałtem zaiąwszy, trupami swemi zapowietrzonemi założyli y expulsią z tego placu udziaławszy, z spokoynego dzierżenia wybili y innych niemało krzywd, szkod żałuiącemu poczynili, iako czasu prawa documentis probabitur. Maiąc tedy żałuiący tak wielką szkodę, krzywdę, a ponosząc y cierpiąc cięszki y niewypowiedziany kryminał, swywolney kupy swawoleństwo, chcąc o to wszytko prawem czynić, kryminału, zabicia tyransko kapłana, także zbicia y zekrwawienia samego żałuiącego dochodzić, o zabranie y expulsią z placów do reindukciey onych, ante omnia y powinności za tak wiele lat należącey y zaległey, o zabranie pieniędzy do komparycyi samych obżałowanych, iako w kryminalney sprawie, chcąc tego wszytkiego, co się wyżey pomieniło, dochodzić y dowodzić, pozwem przed sąd nasz aktor obżałowanych żydów zapozwał. Do którey sprawy, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od aktora patron, za mocą prawną sobie do tey sprawy daną, imć pan Michał Frąckiewicz—podczaszy Smoleński, oczewisto stawał, a niewierni żydzi Brzescy niestawali y żadney nam sądowi y stronie powodowey o niestaniu swoim nie dali wiadomości; zatym aktora patron podanego oczewisto w ręce obżałowanym starszym żydom Brzeskim po wszytkich żydów y gmin wyniesionego tu w Wilnie przez ienerała Ierzego Namowicza pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imścią panem pisarzem trybunalskim uczynionym, słusznie, prawnie dowiodszy, troyga wołania pilność na tym pozwie napisaną okazawszy, żałobę z niego o rzecz wyżey mianowaną, a szerzey w tym pozwie wyrażoną przełożywszy, pokładał protestacią ratione superius praemissorum do xiąg urzędowych, z relacyią ieneralską pod datą w nich wyrażoną zaniesione y extraktem wydane y inne dokumenta, po których produkowaniu, ponieważ obżałowani żydzi

starsi y młodsi Brzescy z całym gminem synagogi kahału Brzeskiego przed nami do prawa niestawaią, przeto onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w samey rzeczy wzdania, placów, gruntów, z ktorych żałuiącemu expulsia udziałana iest aktorowi ante omnia w reindukcią y realną posessią wiecznie przysądzenia, za niewypłacenie czynszów po złotych dwunastu gotowego grosza, za nieoddanie łoiu na lampy na dni swięte, korzenia y mięsiwa, za szkody przez to ponoszące tysiąca złotych, za zabicie kapłana gwałtownym sposobem Błażeia Filipowicza na cmętarzu cerkwie katedralney Brzeskiey świętego Michała archanioła, głowszczyzny onemu tysiąca złotych, gwałtu pospolitego kop dwudziestu, za zbicie y skrwawienie samego żałuiącego nawiązki kop czterdziestu y gwałtu powtórnego kop dwudziestu, za odpowiedź y pochwałkę kop pięciudziesiąt, za szkody, nakłady prawne, w tey sprawie łożone, złotych sześciuset, na obżałowanych żydach synagogi Brzeskiey — starszych, młodszych y na całym gminie żydach Brzeskich nomine et cognomine starszym wiadomych y znaiomych, na domach, placach, browarach, kotłach, kramach, handlach, towarach, na szkole Brzeskiey, a w szkole na mieyscach ich, z wolnym szkoły pieczętowaniem, a towarów na każdym mieyscu na iarmarkach, targach y w drodze aresztowaniem, a samych do więzienia braniem, także na wszelkich dobrach ich leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdziekolwiek y u kogokolwiek będących, a samych obżałowanych starszych, młódszych y cały gmin synagogi Brzeskiey za odpowiedź y pochwałkę na banicią doszesną, za popełniony zaś kryminał, za zabicie kapłana na infamią, na garło czwiertowaniem przez mistrza y na łapanie aktorowi wskazania, onychże ex nunc za banitów doczesnych y infamissów uznania y dla publikowania tych kondemnat ienerała sądowego przydania, wywołać, publikować nakazania, a iako na odprawę y exekucią summy pomienioney, tak oraz dla złapania y na garłach przez mistrza uczynienia czwiertowaniem żydów exekuciey, tudziesz na podanie gruntu y placów w reindukcią aktorowi, do urzędów ziemskich lub grodzkich Brzeskich y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod którémi się ieno osoby y dobra obżałowanych bydź okażą się, a którego sobie strona żałuiąca z urzędu do tey exekuciey użyć zechce, z założeniem na sprzeciwny urżąd paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie w Bogu wielebnego oyca Nestora Wołkowicza —protopopy Poleskiego, prezbitera cerkwie Brzeskiey swiętego Michała archanioła, bacząc to, iż niewierni żydzi starsi kahału Brzeskiego Howszykow Meiorowicz, Srol Chaimdynesowicz y inni żydzi starsi y młodsi z całym gminem kahału Brzeskiego, będąc przed nasz sąd zapozwanemi, za potrzykrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem przed nami do prawa niestanęli, przeto onych wszytkich, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a podług prawa y domawiania się patrona aktora place, grunta, z których żałuiącemu dobr cerkiewnych expulsia udziałana iest, aktorowi ante omnia w reindukcią y realną posessią do teyże cerkwie swiętego Michała wiecznie przysądzamy, za niewypłacenie czynszów po złotych dwudziestu gotowego grosza, łoiu na lampy na dni swięte, korzenia, za szkody przez to od aktora ponoszące tysiąc złt. pol., za nayscie mocno gwałtownym sposobem na cmętarz cerkwie katedralney Brzeskiey s-o Michała archanioła, za zabicie tam kapłana wielebnego oyca Błażeia Filipowicza głowszczyzny onemu złt. tysiąc, gwałtu pospolitego dwadzieścia kop groszy litewskich, za zbicie y skrwawienie samego żałuiącego w Bogu wielebnego oyca Nestora Wołkowicza—protopopy Poleskiego, prezbitera cerkwie swiętego Michała archanioła, nawiązki onemu czterdzieści kop groszy littch, gwałtu powtórnego kop dwadziescie, za odpowiedź y pochwałkę winy pochwałkowey kop pięc-

dziesiąt, za szkody, nakłady prawne w tey sprawie łożone złotych sześćset, a z wpisnym, pamiętnym y za lukra nam danym wszytkiego summą dwa tysiące dziewięć set trzydzieści pięć złotych polskich na obżałowanych żydach synagogi kahału Brzeskiego starszych, młodszych y na całym gminie żydach Brzeskich nomine et cognomine starszym wiadomych, na domach, placach, browarach, kotłach, kramach, towarach, handlach, na szkole Brzeskiey, a w szkole na mieyscach ich, z wolnym szkoły pieczętowaniem, a towarów na każdym mieyscu, iako to na iarmarkach, targach, w drodze aresztowaniem, a samych do więzienia braniem, owo zgoła na wszelkich dobrach ich leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdzie y u kogokolwiek będących, a samych obżałowanych starszych, młodszych y cały gmin synagogi kahału Brzeskiego za tąż odpowiedź y pochwałkę, y za popełniony kryminał, za zabicie kapłana na banicią doczesną, na paeny kryminalne, na infamią, na garło czwiertowaniem przez miztrza y na łapanie aktorowi żałuiącemu wskazuiemy, onychże ex nunc za banitów doczesnych y infamissów wznawszy dla publikowania tych kondemnat ienerała sądowego przydaiemy, wywołać, publikować y proklamować nakazuiemy. A iako na odprawę y exekucią za wyż pomieniony wskaz na dobrach obżałowanych żydów wszelkich, tak dla złapania y uczynienia przez mistrza na garłach czwiertowaniem exekuciey, oraz dla podania w reindukcią gruntów cerkiewnych do urzędów ziemskich lub grodzkich Brzeskich y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi się ieno osoby y dobra obżałowanych bydź okażą, a którego sobie strona żałuiąca do tey exekucyi użyć zechce, założywszy na nieposłuszny temu dekretowi naszemu urząd paeny prawne odsyłamy. A gdy dzień dwudziesty wtóry Septembra anni praesentis dla publikowania tych kondemnat przypadł, tedy ienerał sądów naszych pilnuiący Ierzy Namowicz, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydów starszych synagogi kahału Brzeskiego Howszyka Meiorowicza, Srola Chaimdynesa y innych żydów całey synagogi kahału Brzeskiego, z całym gminem ich za banitów doczesnych y infamissów w izbie sądowey et in foro publico wywołał, ogłosił, publikowal, y tę publikacią a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głównych trybunalnych w. k. Lit. iest zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовск. Трибунала № 351, за 1712 годъ, л. 2718.

№ 198.—1712 г. Ноября 17.

Трибунальный декретъ, присуждающій евреевъ и нѣкоторыхъ христіанъ города Глуска къ изгнанію, инфаміи и уплатѣ Александру Войсбуну долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego dwunastego, msca Nowembra siedmnastego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w w. x. Litewskim z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny dwunasty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imć pana Alexandra Woyzbuna —podczaszego Mscisławskiego y ieymć paniey Ewy Nieczaiowny Woyzbunowey— podczaszyney Mscisławskiey — małżonków, z niewiernemi Efroimem Dawidowiczem, Mowszą Iakubowiczem, Hirszem Szymkowiczem, Mowszą Szymonowiczem, Biniominem Leyzerowiczem, Leyzerem Hirszowiczem, Mowszą Iowelowiczem, Dawidem Leyzerowiczem — arendarzem Porzeckim, Chaimem Leybowiczem Kroczakiem, Markiem Ulfowiczem, Owszeiem Abramowiczem, Mowszą Iakubowiczem Kugielem, Litmanem Morduchowiczem, Abramem Chłamowiczem, Fabiszem Abramowiczem, Boruchem Izakowiczem, Mowszą Wodopianem, Zuszmanem Wigdorowiczem, Litmanem Mowszowiczem, Dawidową y z synem

oney Mowszą Dawidowiczem, Iudą Dawidowiczem Mowszą Iowelowiczem, Dawidem Chaimowiczem, Meierem Hirszewiczem, Abramem Nochimowiczem, Nowachiem Ulfowiczem, Mowszą Mendelowiczem, Nosanem Peysachowiczem, Mowszą Iudowiczem, Mowszą Faytelewiczem, Szlomo y Abramem Hirszowiczami, Hickiem Uliaszewiczem, całym gminem y kahałem, Leonem y Cimochiem Żabkami, Kornieiem Chmielewskim — mieszczanami z żydami starszemi przeszłemi, teraznieyszemi obywatelami y kupcami miasta iasnie oswieconego xiążęcia imć pana Mikołaia Radziwiły—miecznika w. x. Lit. nazwanego Hłuska, w woiewodztwie Nowogrodzkim leżącego, za pozwem przed nasz sąd wyniesionym mieniąc o to, iż co obżałowani, tak niewierni żydzi y cały kahał Hłuski, iako też y wyż wyrażeni mieszczanie, będąc pilno potrzebnemi summy pieniędzy, tedy u żałuiących delatorów na listy swoie dobrowolne, obligacyne zapisy, cerrografy, assekuracye pod datami w nich wyrażonemi różnych lat, mscy y dni wziowszy y pożyczywszy talarów bitych inspecie tysiąc cztyrysta dziewiędziesiąt pięć y pół, a currenti monetą pięć tysięcy cztyrysta sześćdziesiąt dziewięć złotych polskich, ręcząc y obowiązuiąc się iedna za drugą osobę, którą to wyż wyrażoną summę, opisawszy się na terminach w obligach, cerografach y assekuracyach wyrażonych pod troiakiemi zarękami y sub paena banicyi doczesney, wieczney y infamiy, pod wolnym na kożdym mieyscu towarów y samych osob aresztowaniem, do więzienia braniem y exekucyi na wszelkich domach, kromach, handlach, towarach, londem wozami iadących y wodą płynących, przez urząd wszelki, mota nobilitate, uczynieniem y z wolnym wszystkich towarów za poścignieniem, grabieniem, oddać y wyliczyć takowąż monetą opisali się, a zatym uczyniwszy iednostayną obżałowani niewierni żydzi mieszczanie Hłuscy radę y namowę w zruinowaniu żałuiących delatorów na fortunie, dufaiąc w protekcyą, a naruszaiąc listy swoie dobrowolne obligacyne zapisy, cerografy y assekuracye, w zaręki y lucra w nich wyrażone popadaiąc, iako na terminach, tak y po ominieniu onych samey realney pozyczaney summy, iako też prowizyi od niey za lat trzy przychodzącey, nieoddali y oddać niechcą. Zaczym żałuiące delatorowie do utwierdzenia wysz pomienionych obligów, cerografów y assekuracyi, od obżałowanych żałuiącym delatorom danych, do oddania, tak samey realney pożyczoney summy, iako też prowizyi od niey, z zaręk ami w obligach y cerografach wyrażoney, przychodzącey y oraz ante omnia do personalney comparycyi, zarąk y paen w obligach wyrażonych, vigore dobrowolnego opisania się, do wskazania, do nagrodzenia szkod y expens na prawo z okazyi niewiernych żydów y mieszczan Hłuskich na złotych pięćset poniesionych, zostawiwszy o dalsze praetensye dla zapozwania protektorów y samych obżałowanych niewiernych żydów y tey żałoby do meliorowania salvum jus żałuiące delatorowie ich samych według zapisów, cerografów y assekuracyi onych opisania się przed nasz sąd zapozwali. Do którey sprawy na dniu czternastym, msca Nowembra po wzięciu od pozwanych niewiernych żydów y mieszczan Hłuskich na godzinę, na terminie y dniu dzisieyszym, wyż na dacie pisanym, to iest, siedmnastym tegoż msca Nowembra, po wzięciu iterum od pozwanych na powtórną godzinę y po wyściu oney za przywolaniem przez ienerała stron do prawa, od żałuiących aktorów patron ichmśćw, za mocą, prawną, sobie do tey sprawy daną, imć pan Ian Ancuta—skarbnik Brzeski, oczewisto do rozprawy prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi cały kahał, oraz mieszczanie Hłuscy iako sami przed nami do prawa niestawali, tak ani żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey powodowey nieuczynili. Zatym tenże wysz wyrażony aktorów patron podanego pozwanym niewiernym żydom y całemu kahałowi z szkoly żydowskiey, a mieszczanom Hłuskim z

cerkwi swiętego Piotra oczewisto w ręce, tu w mieście i. k. mści Minsku, wychodzącym przez ienerała Ierzego Namowicza pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imć panem pisarzem ziemskim Minskim y sądów naszych uczynionym słusznie, prawnie dowiodszy y pilność troyga wołania strony swey na tym pozwie napisaney okazawszy, oraz żałobe z niego o rzecz wysz wyrażono przełożywszy, na dowod samey rzeczy produkuiąc, czytał przed nami sądem list dobrowolny obligacyny zapis od pozwanych niewiernych Afroima Dawidowicza, Mowszy Iakubowicza, Hirszy Szymchowicza, Mowszy Szymonowicza, Beniomina Leyzorowicza, Leyzera Hirszewicza, Mowszy Iowelowicza—kupców żydów starszych kahału Hłuskiego, imieniem onych y imieniem wszystkich a wszystkich kupcow żydów Hluskich, w tym zapisie, a potem w cerographach, assekuracyach imionami na podpisach wyrażonych y niewyrażonych, iedna za wszystkich, a wszystkie za iedno osobę ręcząc y obowiązuiąc się, na talarów bitych sto sześćdziesiąt sześć, pod datą roku tysiąc siedmsetnego wtórego msca Septembra dwudziestego siódmego dnia żałuiącym aktorom dany, którym obżałowani niewierni żydzi, opisawszy się tę wysz wyrażone summe w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym trzecim, w dzień świętego Michała archanioła, święta rzymskiego, według nowego kalendarza, na mieyscu pewnym, w maiętności y dworze nazwanym Osowie, w woiewodztwie Minskim leżącym, pod troiakiemi zarękami, sub paena banicyi doczesney, wieczney y infamiy, zakładaiąc na wszystkich żydów y cały kahał, którzy u żałuiących delatorów na obligi y assekuracye y cerografy winni y ieszcze w przyszły czas winni będą też same zaręki y paeny, przyimuiąc forum dobrowolnie w trybunale w. x. Lit. tak za obligami, iako y cerografami od żydów Hłuskich danemi, iako też pod wolnym aresztowaniem do więzienia samych osob, żon, dzieci braniem towarów, handlów wodą płynących y lądem iadących, przez urząd wszelki, mota nobilitate y dalszemi paenami prawnemi oddać, tudziesz obligi, assekuracye, cerografy od całego kahału y mieszczan Hłuskich datami y summami w nich wyrażonemi żałuiącym aktorom dane, po których produkowaniu wzdania pozwanych niewiernych żydów kahału y mieszczan kupców Hłuskich, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym według prawa, propozycy pozewney, listów dobrowolnych, obligacynych zapisów, assekuracyi, cerografów y innych dokumentów, od obżałowanych niewiernych żydów kagału mieszczan miasta Hłuska żałuiącym delatorom danych, iako słusznych y prawnych, ze wszystką w nich inserowaną rzeczą utwierdzenia y nienaruszenia, przy zupełney mocy y walorze zachowania, summy na trzy obligacyine żydowskie zapisy, z troiakiemi zarękami dziewiąciuset ośmiudziesiąt czterech talarów bitych na assekuracią osobliwą Owszeia żyda z sowitą według obowiązków zaręką, sto talerów bitych, item na cerografy, assekuracye, takoż talarową monetą sztuk tysiąca dwuchset czterdziestu dziewięciu y pół talera bitego winney, a currenti moneta wespół z troiakiemi na ieden tylko oblig Leona y Cimocha Żabków — mieszczan Hłuskich, in specie na summę sto piętnaście złotych dany, inney zaś summy tak przez żydów, iako y mieszczan zaciągnioney y na cerography różnymi datami winney, in simplo bez zarąk in unum wszystko zniosszy, piąciu tysięcy dziewięciuset dwudziestu dziewiąciu złotych polskich, prowizyi od summy talarowey za lat trzy pięciuset dwudziestu dwóch talerów, tynfów dwóch y szostaków dwóch, a od summy currentis monetae tysiąca sześćiuset trzydziestu iednego złotego, za szkody, nakłady prawne w tey sprawie spendowane piąciuset złotych polskich, z wpisnym y pamiętnym, cum lucris należącym, na pozwanych samych osobach, summach gotowych gdzie y u kogokolwick będących, kromach, handlach, towarach londem idących y wodą płynących, z wolnym onych na każdym mieyscu, tak w

w. x. Lit., iako też za granicą aresztowaniem, braniem, taxowaniem, aż do dość we wszystkim satisfactyi uczynienia, trzymaniem, a samych pozwanych niewiernych żydów vigore onych że obligacynych, assekuracynych zapisów, imieniem ich samych y całego kahału Hłuskiego, tudziesz osobliwie od mieszczan Hłuskich dannych y obowiązków w nich dobrowolnie na się założonych, na doczesną, wieczną banicyę y infamią żałuiącym aktorom wskazania, wywołać y proklamować nakazania y dla publikowania tych condemnat ienerała sądowego przydania, a za wskazaną, wyż wyrażoną summę dla uczynienia na wszelkich dobrach onych leżących, ruchomych, domach, kromach, handlach, towarach londem wozami idących y wodą płynących, summach gotowych gdzie y u kogokolwiek będących, z wolnym onych, tak w w. x. Lit., iako też za granicą aresztowaniem, braniem, turbowaniem y aż do dość we wszystkim satisfactyi uczynienia, trzymaniem, samych osob imaniem, nieoglądaiąc się na żadne ni od kogo gleyta, ceduły, reskrypta wyniesione do skassowania dekretów, pozwy, litispendencye y inne by nayprawnieysze bronienia, exekucyi do urżędów ziemskich lub grodzkich Minskiego, Nowogrodzkiego woiewodztw y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra pozwanych być się okażą, a którego sobie strona powodowa do tey exekucyi z urzędu użyć zechce, z założeniem na sprzeciwnych dalszych paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imć pana Alexandra Woyzbuna—podczaszego Mscisławskiego y ieymć paniey Ewy Nieczaiowny Alexandrowey Woyzbunowey—podczaszyney Mscisławskiey małżąków, bacząc to, iż pozwani niewierni Efroim Dawidowicz, Mowsza Iakubowicz, Hirsz Szymchowicz, Mowsza Szymonowicz, Biniemin Leyzerowicz, Leyzer Hirszowicz, Mowsza Iowelowicz, Dawid Leyzerowicz—arędarz Porzecki, Chaim Leybowicz Kroczak, Marek Ulfowicz, Owszey Abramowicz, Mowsza Iakubowicz Kugiel, Litman Morduchowicz, Abram Chłamowicz, Fabisz Abramowicz, Boruch Izakowicz, Mowsza Wodopian, Zuszman Wigdorowicz, Litman Mowszowicz, Dawidowa y syn oney Mowsza Dawidowicz, Iuda Dawidowicz, Mowsza Iowelowicz, Dawid Chaimowicz, Meier Hirszowicz, Abram Nochimowicz, Nowach Ulfowicz, Mowsza Mendelowicz, Nosan Peysachowicz, Mowsza Iudowicz, Mowsza Faytelowicz, Szłoma y Abram Hirszewiczowie Hicyk Uryaszowicz, cały gmin y kahał, Leon y Cimoch Zabkowie y Korniey Chmielewski mieszczanin y żydzi starsi przeszli, teraznieysi obywatele y kupcy miasta iasnie oświeconego xiążęcia imć pana Michała Radziwiła—miecznika w. x. Lit. nazwanego Hłuska, w woiewodztwie Nowogrodzkim leżącego, będąc o rzecz wyż wyrażoną przed nasz sąd zapozwanemi, brawszy po dwakroć na godzinę, na dzisieyszym terminie, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem, iako sami przed nami dop rawa niestawali, tak ani żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey powodowey nieuczynili, przeto onych, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rseczy wzdaiemy. A zatym według prawa, propozycyey pozewne y ydomawiania się aktorów patrona listy dobrowolne, obligacyne zapisy, assekuracye, cerografy y inne dokumenta od obżałowanych niewiernych żydów kahału y mieszczan miasta Hłuska żałuiącym delatorom dane, iako słuszne y prawne wszystkie datami w nich wyrażonemi, ze wszystką w nich inserowaną rzeczą, utwierdzamy y nienarusznie przy zupełney mocy y walorze zachowuiemy; summy na trzy obligacyne zapisy żydowskie z troiakiemi zarękami dziewięćset osmdziesiąt cztyry talery bite na assekuracyą Owszeia żyda, z sowitą według dobrowolnego obowiązku iego zaręką, sto talerów bitych, osobliwie na cerografy talarowey monety bez zarąk, samego kapitału tysiąc dziewięćset czterdzieście dziewięć talerów bitych y pół talerka currentis zaś moneta takoż od wszytkich żydów y mieszczan wespół z troiakiemi, za

iednym tylko obligiem Leona y Cimocha Żabków—mieszczan Hłuskich na złotych sto piętnaście danym zarękami, winney summy, także in simplo bez zarąk na cerografy winney y należącey in unum zniosszy, pięć tysięcy dziewięćset dwadziescie dziewięć złotych polskich, prowizyi od summy talarowey za lat trzy pięćset dwadzieścia dwa talery bite, tynfy dwa y szostaki dwa, a od summy curentis monetae tysiąc sześćset trzydziescie ieden złotych polskich, za szkody, nakłady prawne w tey sprawie spendowane pięćset złotych polskich z wpisnym y pamiętnym et cum lucris nam sądowi danym y zapłaconym, wszystkiego summą talarową monetą talarów bitych sztuk trzy tysiące pięćset piędziesiąt pięć, tynfów pięć, szostaków bitych dwa, a curenti monetą ośm tysięcy siedmdziesiąt złotych polskich, na pozwanych wszytkich żydach y mieszczanach, samych osobach, na ichże summach gotowych. gdzie y u kogokolwiek będących, kromach, handlach, towarach lądem iadących y wodą płynących, z wolnym onych na kożdym mieyscu, tak w. x. Lit., iako też za granicą aresztowaniem, braniem, taxowaniem y aż do dość we wszystkim aktorom uczynienia trzymaniem, a samych pozwanych niewiernych żydów y całego kahału, tudziesz mieszczan miatsta Hłuska vigore obligacynych y assekuracynych zapisów, za siebie in communi et in singularitate ręczących się, na doczesną wieczną banicyę y infamią żałuiącym aktorom wskazuiemy, wywołać y proklamować nakazuiemy y dla publikowania tych condemnat ienerała sądowego przydaiemy, a za wskazaną wysz wyrażoną summę, dla uczynienia na wszelkich dobrach pozwanych leżących, ruchomych, domach, kromach, handlach, towarach, lądem wozami idących y wodą płynących, summach gotowych gdzie y u kogokolwiek będących z wolnym onych, tak w. x. Lit. iako też za granicą aresztowaniem, braniem y aż do dość we wszystkim uczynienia trzymaniem, samych osob imaniem, nieoglądaiąc się na żadne ni od kogo gleyta, ceduły, reskrypta, wyniesione do skassowania dekretów pozwy, litispendentie y inne by nayprawnieysze bronienia exekucyi, do urzędów ziemskich lub grodzkich Minskiego, Nowogrodzkiego woiewodztw y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra pozwanych być się okażą, a ktorego sobie strona powodowa do tey exekucyi z urzędu użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych dalsze paeny prawne, odsyłamy. A gdy dzień dziewiętnasty tegoż msca Nowembra anni praesentis dla publikowania tych condemnat przypadł, tedy ienerał sądów naszych pilnuiący Ierzy Namowicz, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych Efroima Dawidowicza, Mowszę Iakubowicza, Hirsza Szymchowicza, Mowszę Szymonowicza, Biniamina Leyzarowicza, Leyzera Hirszewicza, Mowszę Iewelowicza, Dawida Leyzarowicza, —arędarza Porzeckiego, Chaima Leybowicza Kroszaka, Marka Ulfowicza, Owszeia Abramowicza, Mowszę Iakubowicza Kugiela, Litmana Morduchowicza, Abrama Chłamowicza, Fabisza Abramowicza, Borucha Izakowicza, Mowszę Wodopiana, Zuszmana Wigdorowicza, Litmana Mowszowicza, Dawidową y syna oney Mowszę Dawidowicza, Iudę Dawidowicza, Mowszę Iowelowicza, Dawida Chaimowicza, Meiera Hirszewicza, Abrama Nochimowicza, Nowacha Ulfowicza, Mowszę Mendelowicza, Nosana Peysachowiczą, Mowszę Iudowicza, Mowszę Feytelewicza, Szlomę y Abrama Hirszowiczów, Hicka Uriaszewicza, cały gmin y kahał, Leona y Cimocha Żabków y Kornieia Chmielewskiego, mieszczan y żydów starszych przeszłych, teraznieyszych obywatelów y kupców miasta Hłuska za doczesnych wiecznych banitów y infamissów w izbie sądowey et in foro publico obwołał, proklamował y relacyą publikacyi swey a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głównych trybunału w. x. Lit. iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала № 352, за 1712 г., л. 929.

———

№ 199.—1712 г. Октября 31.

Трибунальный декретъ, присуждающій всѣхъ членовъ Могилевскаго магистрата къ инфаміи и уплатѣ еврею Мовшѣ Горелику трехъ сотъ семи тысячъ ста девяноста пяти зол. польскихъ.

Roku tysiąc siedmsetnego dwunastego, msca Oktobra trzydziestego pierwszego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w w-m x-ie Litt-m z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny dwunasty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa iasnie wielmożnego imć pana Michała Kazimierza Kotła — podskarbiego wielkiego y pisarza ziemskiego w. x. Lit., Markowskiego, Radunskiego y Płungianskiego starosty, względem zwierzchności pańskiey, w dowodzeniu krzywdy faktorowi swemu żydowi Mowszy Leybowiczowi Horelikowi, tey sprawy aktorowi, w wielkiey krzywdzie, szkodzie, kryminale y excesie, iemu y całemu domowi iego stałym, w pierwszych processach, pozwach, żałobach y dekretach wyrażonym, z szlachetnemi pany Theodorem Kazanowiczem—woytem Mohilewskim, Ianem Mieleszkiewiczem y Ianem Korobanką—burmistrzami, raycami, ławnikami miasta Mohilewa y całym magistratem Mohilewskim, in uno consilio, et condictamine z sobą będącemi, tudziesz Radzionem, Stefanem y Ianem Chomiczami, iako samemi kryminalistami, obywatelami Mohilewskiemi, za remissyą dekretem sądu naszego głównego trybunalnego w Wilnie, w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym dwunastym, m-sca Augusta dnia trzeciego ferowanym, względem wzięcia od obżałowanych mieszczan Mohilewskich do pokazania na trzy condemnaty trybunalskie locum standi na patronów y po przydaniu onym ichmw panów Michała Kopcia —podczaszego Oszmianskiego, Stephana Frąckiewicza, krayczego Upitskiego, za patronów, za nastąpieniem per constitutionem sprawom remissyinym przyczynionego per generalem causarum limitationem tu przed nas sąd stałą, dla przyięcia między stronami skuteczney rozprawy, za żałobą żałuiących aktorów, mieniąc o to, iż gdy za użyciem od aktora w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym iedynastym, m-sca Septembra trzydziestego dnia, za dekretem sądów głównych trybunału w. x. Lit., w Wilnie, w roku tymże przeszłym wysz pisanym, msca Iuli dziesiątego dnia z banicyą doczesną y infamią, z aktoratu delatora z obżałowanemi osobami po dylacyiach przez obżałowanych osob zażywanych ferowanym, imć pan Ian Kazimierz Suroż Frąckiewicz—kraycczy Wilenski, sędzia grodzki powiatu Orszanskiego, ordinaria juris via, praemissa innotescentia do miasta i. k. mci nazwanego Mohilewa y innych obżałowanych osob dobr, z których byli przypozwanemi, w powiecie Orszanskim leżących, na odprawę y exekucyią za summę trzykroć sto sześć tysięcy sześćset ośmdziesiąt pięc złotych polskich tymże wysz pomienionym dekretem na wszelkich obżałowanych osob dobrach, domach, kramach, handlach, towarach wskazaną ziezdzał, tedy obżałowane osoby z całym zniosszy się gminem y magistratem, czyniąc na protrakcyią sprawy y przywodząc do nieznośnych kosztów, iawnie contraveniendo prawu pospolitemu y dekretowi sądu głównego trybunalnego wysz specifikowanemu, execucyi na dobrach wszystkich, podawszy cedułę, czynić bronili y niepostąpili. O co chcąc żałuiący aktor prawem czynić, dekret wysz pomieniony sądów głównych trybunalnych z poiazdem y innym wszystkim procederem do daty niniejszey w tey sprawie uroszczonym, intoto approbować, e converso przeciwne żałoby, pozwy y dekreta condemnaty, ieśliby się tak w trybunale w x. Lit., y w iakowych kolwiek subseliach otrzymane być pokazały, którychkolwiek dat, kassować, annihilować, invalidować y od impetycyi uwolnić się; securitatem zdrowia y fortun

warować, tudziesz do wskazania mocney a nieodwłoczney, nieoglądaiąc się na żadne dalsze ceduły, gleyta, litispendencyi, wyniesione ad cassandum pozwy, mota nobilitate, na wszystkich dobrach obżałowanych osob, przez urzędy forti manu executyi do extendowania na obżałowanych osobach, iako banitach doczesnych y infamissach, za sprzeciwienstwo powtórney infamy, do nagrodzenia szkod y expens prawnych y na poiazd w tey sprawie z okazyi obżałowanych osob na pięćset złotych spendowanych, do wskazania y przysądzenia tego wszystkiego, cokolwiek z prawa pospolitego et de vigore onego należeć będzie obżałowanym osobom intentował akcyią. Do którey sprawy za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od aktora patron imści za mocą prawną, sobie do tey sprawy daną, imć pan Stefan Frąckiewicz—krayczy Upitski, oczewisto do rozprawy prawney stawaiąc, terminu tey sprawie przypadłego dekretem remissyinym sądu głównego trybunalnego kadencyi Wilenskiey dowodząc y nim do dalszego experimentu prawnego przystępować miał, praesentował dwie kondemnaty, to iest, banicyą doczesną y infamią, dekretem sądu głównego trybunalnego w Wilnie w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym iedynastym, msca Iuli dziesiątego dnia z aktoratu żałuiącego iasnie wielmożnego aktora na obżałowanych osob otrzymanym wskazane, za któremi locum standi obżałowanym mieszczanom miasta Mohilewa mieć nieuznania dopraszał się. A od obżałowanych mieszczan Mohilewskich patron onych za mocą prawną, sobie do tey sprawy daną, imć pan Michał Kopec—podczaszy Oszmianski, od nas sądu do tey sprawy mieszczanom Mohilewskim na kadencyi Wilenskiey dla pokazania locumstandi przydany y za mocą prawną, sobie do tey sprawy daną, stawaiąc, solucią za pomienione kondemnaty trybunalskie dać deklaruiąc, locumstandi praevia solutione mieć uznania y obwarowania, a zatym kopii z dekretu remissyinego pryncypałom swoim dać nakazania dopraszał się. W którey sprawie z oczewistey controwersyi stron mówienia, ponieważ od iasnie wielmożnego imć pana Kotła, podskarbiego wielkiego w-o x-a Litt-o, z dwóma condemnatami, to iest, banicyią doczesną y infamią dekretem sądu głównego trybunalnego w dowodzeniu krzywdy faktorowi swoiemu Mowszy Leybowiczowi Herelikowi otrzymanym wskazanemi stawaiąc, wysz wyrażonym mieszczanom miasta Mohilewa locumstandi mieć bronioną, a od przerzeczonych mieszczan Mohilewskich za pomienione kondemnaty trybunalskie solucyią dać deklarowaną; zaczym my sąd locumstandi na pomienione dwie kondemnaty, to iest, banicyią doczesną y infamią praeviae solucione obwarowawszy, u sądu naszego y u wszelkiego sądu y prawa aż do skonczenia tey y innych wszelkich spraw mieć uznawamy. Oraz y kopią z dekretu naszego remissyinego ad afectationem pozwanych osob dać nakazawszy, tę sprawę, dla przyięcia między stronami skuteczney rozprawy, do dalszego terminu prawnego odkładamy. Po takowym sądu naszego dekrecie y po wzięciu od tychże mieszczan Mohilewskich dnia dwudziestego dziewiątego Nowembra na godzinę, gdy ta sprawa na dniu pierwszym, msca Decembra przypadła, tedy za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od iasnie wielmożnego imć pana Kotła—podskarbiego w. x. Lit. y żyda faktora imci, zwysz namieniony patron oczewisto stawał, który przypadłego tey sprawie terminu dekretami naszemi odkładowemi dowiodszy, y że solucyą nie iest oddana doniosszy, paen za zniewagę dekretu naszego oczewistego praetendował. Lecz że pozwani mieszczanie Mohilewscy, iako sami do prawa nie staneli, tak y żadney dalszey wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey nieuczynili, exinde patron partis aktoreae żałobę wyżey wyrażoną powtorzywszy, na dowod samey rzeczy produkował y czytał przed nami sądem dekret sądu głównego trybunalnego de data roku ty-

siąc siedmsetnego iedynastego, msca Iuli dziesiątego dnia, po dyllacyiach z aktoratu iasnie wielmożnego delatora, w dowodzeniu krzywdy faktorowi swemu wysz wyrażonemu na pomienionych mieszczanach Mohilewskich, z banicyą doczesną y infamią, także z wskazem summy trzechkroć sta sześciu tysięcy sześciuset ośmiudziesiąt pięciu złotych, na wszelkich obżałowanych osob dobrach z odesłaniem do należytych urzędów na exekucyą otrzymany. Za którym gdy imć pan Ian Suroż Frąckiewicz—krayczy Wilenski, sędzia grodzki Orszanski, ordinaria iuris via, praemissa innotescentia, do miasta Mohilewa y dobr obżałowanych osob ziezdżał, tedy namienieni mieszczanie Mohilewscy, podawszy cedułę, tey odprawy bronili y nie postąpili, prawu pospolitemu y dekretowi sądu głównego trybunalnego sprzeciwili się, którego sprzeciwieństwa listem poiezdżym urzędowym dowiodszy, wzdania obżałowanych mieszczan Mohilewskich, ponieważ do prawa niestawaią, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym żałob, pozwów, dekretów, kondemnat, iesliby w iakowym kolwiek subselium y iakichkolwiek dat od obżałowanych na pomienionym faktorze delatora otrzymane y uroszczone być pokazały się, ze wszystką rzeczą w nich specifikowaną skassowania, annihilowania y od takowey impetycyi wiecznie uwolnienia. Dekretu zaś sądu głównego trybunalnego z aktoratu iasnie wielmożnego delatora w dowodzeniu krzywdy faktorowi swemu na obżałowanych mieszczanach Mohilewskich w Wilnie, w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym iedynastym, msca Iuli dziesiątego dnia otrzymanego, ze wszystkim wskazem w nim wyrażonym, wespół z banicyą doczesną y infamią, z poiazdem urzędowym y całym procederem prawa od delatora w tey sprawie uroszczonym, iako słusznym, prawnym we wszytkim nienaruszenie przy mocy zachowania y intoto utwierdzenia, summy w tymże dekrecie wyrażoney trzechkroć sta sześciu tysięcy sześciuset ośmiudziesiąt pięciu złotych polskich, przytym za szkody, nakłady prawne w tey sprawie z okazy obżałowanych osob recenter poniesione y na poiazd łożone, pięciuset złotych polskich, z wpisnym y pamiętnym, cum lucris sądowi należącym, na obżałowanych—Woycie, burmistrzach y wszystkich mieszczanach miasta Mohilewa y na wszelkich maiętnościach, dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych, kamienicach, domach, kromach, sklepach, kotłach, spławach, arędach, zastawach, handlach, towarach lądem y wodą prowadzących, tak w Królewcu, iako y na każdym mieyscu będących, z wolnym onych aż do satisfakcyi aresztowaniem, exequowaniem, a samych wysz pomienionych wszystkich mieszczan Mohilewskich iako banitów doczesnych, iterum na banicyą doczesną; a za contravencyą dekretowi sądu głównego trybunalnego y prawu pospolitemu, które się evidenter z listu urzędowego pokazało, iako banitów doczesnych iterum na banicyą wieczną y na powtórną infamią żałuiącemu iasnie wielmożnemu imć panu podskarbiemu wielkiemu w. x. Litt-o y żydowi faktorowi imci wskazania, ienerała sądowego przydania proklamować nakazania; a iako dla uczynienia mocney y nieodwłoczney, nie oglądaiąc się na żadne dalsze ni od kogo bronienie, ceduły, gleyta, reskrypta wyniesione ad cassandum, zapozwy, mota nobilitate, odprawy do urzędów ziemskich lub grodzkich ichmć panom pułkownikom, rotmistrzom, szlachty y obywatelom Orszanskiego, Mozyrskiego, Rzeczyckiego powiatów, woiewodztwa Minskiego y innych wszelkich tych woiewodztw, ziem y powiatów, pod któremi dobra y osoby obżałowanych być okażą się, a którego sobie z urzędu strona do tey exekucyi użyć zechce, z założeniem na sprzeciwnych y urząd nieposłuszny dalszych paen prawnych odesłania. Oraz securitatem zdrowia y fortun żydowi faktorowi Mowszy Horelikowi, przeciwko impetycyom mieszczan Mohilewskich, obwarowania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie ias-

nie wielmożnego imć pana Michała Kazimierza Kotła—podskarbiego, w-o pisarza ziemskiego, w. x. Lit., Markowskiego, Radunskiego y Płungianskiego starosty, względem zwierzchności pańskiey, w dowodzeniu krzywdy faktorowi imci, a żyda Mowszy Leybowicza Horelika, iako samego aktora w wielkiey krzywdzie, szkodzie, kryminale y excessie iemu y całemu iego domowi stałym, w pierwszych żałobach, dekretach wyrażonym, bacząc to, iż szlachetni panowie Theodor Kazanowicz—woyt Mohilewski, Ian Mieleszkiewicz y Ian Korobanko, burmistrze, także raycy, ławnicy miasta Mohilewa y cały magistrat Mohilewski, in uno consilio et condictamine z sobą będące, tudziesz Radzion, Stephan y Ian Chomiczowie, iako sami kryminalistowie y obywatele Mohilewscy, będąc o rzecz wysz wyrażoną na kadencyą sądów naszych Wilenską zapozwanemi, tam do pokazania locumstandi na kondemnaty a parte actorea zadane na patrona wziowszy, przydanie onego, a zatym za nastąpieniem tamtey kadencyi sądów naszych konkluzyi przed nasz że sąd tu do Minska remisse otrzymawszy, a za uczynionym na teraznieyszey kadencyi od aktorów wpisem, za te kondemnaty solucyią uczynić deklarowawszy, iednak że oney nieoddawszy, owszem ieszcze na poslednieyszym terminie na godzinę wziowszy, na dniu zaś y terminie dzisieyszym za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem do prawa niestawali y żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey powodowey nieuczynili, przeto onych iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy; a zatym podług prawa, żałoby y domawiania się partis aktoreae patrona żałoby, pozwy, dekreta, kondemnaty, iesliby w iakowymkolwiek subselium od obżałowanych mieszczan Mohilewskich na delatorach otrzymane y uroszczone, ze wszystką rzeczą w nim inserowaną, kassuiemy, annihiluiemy y wiecznie od obżałowanych impetycyi delatora uwalniamy. Dekret zaś sądu głównego trybunalnego, wysz w propozycyi pozewney wyrażony, w Wilnie w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym iedynastym, msca Iuli dziewiątego dnia z aktoratu iasnie wielmożnego imć pana podskarbiego w. w. x. Lit. w dowodzeniu krzywdy faktorowi swemu na obżałowanych mieszczanach Mohilewskich, otrzymany, ze wszystkim wskazem w nim wyrażonym, wespoł z banicyą doczesną y infamią, tymże dekretem wskazanemi, z poiazdem urzędowym y całym procederem prawnym, w tey sprawie uroszczonym, iako słusznym y prawnym we wszystkim nienaruszenie przy mocy zachowuiemy y in toto utwierdzamy, summy w tymże dekrecie wyrażoney trzykroc sto sześć tysięcy sześćset ośmdziesiąt pięć złotych polskich, przytym za szkody, nakłady, prawne recenter w tey sprawie z okazyi obżałowanych mieszczan spendowane y na poiazd łożone, także za lucra nam sądowi zapłacone, wszystkiego summę trzykroć sto siedem tysięcy sto dziewięćdziesiąt pięć złotych polskich na obżałowanych wyżey wyrażonych mieszczanach Mohilewskich y na wszelkich maiętnościach y dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych, domach, kromach, handlach, towarach lądem y wodą prowadzących, gdzie y u kogokolwiek będących, z wolnym onych tak w Królewcu, iako y na kożdym mieyscu aż do satisfakcyi aresztowaniem, exequowaniem, a samych szlachetnych panów Theodora Kazanowicza—woyta Mohilewskiego, Iana Mieleszkiewicza y Iana Korobanka—burmistrzów, rayców, ławników Mohilewskich y cały magistrat Mohilewski, tudziesz Radziona Iana y Stephana Chomiczów, iako banitów doczesnych, iterum na banicyą doczesną, a za iawne dekrerowi sądu głównego trybunalnego sprzeciwienstwo, które się z listu urzędowego, poiezdżego, evidenter u sądu naszego pokazało, item na banicyią wieczną y na powtorną infamią iasnie wielmożnemu delatorowi, tudziesz żydowi faktorowi imci wskazuiemy, dla publikowania tych kondemnat ienerała sądowego przydaiemy, proklamować nakazuiemy.

A dla uczynienia za summę pomienioną, od nas sądu wskazaną, na wszelkich przerzeczonych obżałowanych mieszczan osob dobrach mocney y nieodwłoczney, nieoglądaiąc się na żadne ni od kogo dalsze bronienia, ceduły, gleyta, reskrypta, litispendenciie ad cassandum wyniesione pozwy, mota nobilitate, cum forti manu exekucyi y odprawy, do urzędów ziemskich lub grodzkich ichmw panów pulkowników, rotmistrzów, chorążych, szlachty y obywatelów Orszanskiego, Mozyrskiego, Rzeczyckiego powiatów woiewodztwa Minskiego, Mscisławskiego Witebskiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra y same osoby być się okażą, a którego sobie strona do tey execucyi użyć zechce, założywszy na urząd nieposłuszny y stronę sprzeciwną dalsze paeny prawne, odsyłamy. Nakoniec żydowi Mowszy Leybowiczowi Horelikowi —faktorowi delatora securitatem zdrowia y fortun onego przeciwko wszystkim obżałowanych mieszczan Mohilewskich impetycyom tym dekretem naszym waruiemy. A gdy dzień piąty msca Decembra przypadł, tedy ienerał sądów naszych pilnuiący Ierzy Namowicz, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, szlachetnych panów Theodora Kazanowicza—woyta Mohilewskiego, Iana Mieleszkiewicza y Iana Korobanka—burmistrzów, także rayców, ławników y cały magistrat Mohilewski, tudziesz Radziona, Stephana y Iana Chomiczów za banitów doczesnych, wiecznych y infamissów w izbie sądowey et in foro publico proklamował y relacyą publikacyi swey a loco publikationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa iest do xiąg głównych trybunalnych zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибун. № 352, за 1712 годъ, л. 193.

№ 200.—1718 г. Генваря 9.

Трибунальный декретъ, присуждающій всѣхъ евреевъ синагогъ Минскаго воеводства къ инфаміи, смертной казни и уплатѣ Мартіану Огинскому долгу и судебныхъ издержекъ.

Roku tysiąc siedmsetnego trzynastego, msca January dziewiątego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w w. x. Litt. z woiewodztw, ziem y powiatów na rok przeszły tysiąc siedmsetny dwunasty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa iasnie wielmożnego imć pana Marcyana z Kozielska Oginskiego—kasztelana Witebskiego, marszałka trybunału w. x. L., z niewiernemy Mowszo Ulfowiczem, Rawem, Salimonem, Szmoyłowiczem Wołożynskim, Ulfem Abramowiczem Dołhinowskim, Leybo Josipowiczem Dziedziłowickim, Meierem Nosewiczem Radoszkowskim, Heliaszem Ulfowiczem Kostyckim, Ickiem Jakubowiczem Korowaienskim, Hewelem Ickowiczem Kuchcickim y Józephem Boruchowiczem Iwienieckim—starszemi żydami y całą synagogą wdztwa Minskiego, za pozwem przed nasz sąd wyniesionym o to, iż co obżałowany niewierny żyd Raw, synagogi wdztwa Minskiego, wziowszy w protekcią swoią drugich wysz wyrażonych starszych żydów y calą synagogę wdztwa Minskiego y maiąc nad onemi władze y dyspozycią, nie mniey też zostaiąc z onemi w spolney radzie y namowie, za częstokrotną requizycią tak imc panu Stefanowi Soszynskiemu—podczaszemu Trembowelskiemu, czterechset czyrdziestu, a w Bogu wielebnemu oycowi Michałowi Żubowiczowi — prezbiterowi Zasławskiemy, protopopie wdztwa Minskiego kapitułu ośmiu set osmiudziesiąt, wszystkiego in summą tysiąca trzechset dwudziestu tynfów na dwa obligacyine zapisy na swoią y ich własną y spolnę potrzebę zaciągnioney y pożyczoney y oraz pod troiakiemi zarękami, a za niedość uczynieniem y samych

osob, żon, dzieci, w zapisach obligacyinych żydów wyrażonych y drugich żydów całey synagogi woiewodztwa Minskiego niewyrażonych, którzybykolwiek do synagogi należeli, samych, żon y dzieci ich łapaniem, do więzienia braniem y na onych osobach y dobrach, mota nobilitate, za naypierwszym dekretem y bez dekretu exekucyi uczynieniem y innemi punktami y obowiązkami, w pomienionych zapisach inserowanemi przez wyż pomienionych obżałowanych starszych żydów y całą synagogę wdztwa Minskiego oddać y wypłacić obowiązanych, samym pierwiey aktorom, a teraz żałuiącemu za wlewkowemi prawami aktorowi danemi należącey oddać y wypłacić zabronił y niekazał, y z onych sprawiedliwości nieuczynił, przez co z onemi w paeny popadł. A obżałowani niewierni żydzi starsi y cała synagoga woiewodztwa Minskiego, na wysz pomienione y pod datami w nich inserowanemi dane obligacyine zapisy, tysiąc trzysta dwadzieście tynfów na swoie y obżałowanego Rawa własne y spolne potrzeby u wysz pomienionych imć pana Soszynskiego y wielebnego oyca prezbitera Zasławskiego, swoim y Rawa swego imieniem, wziowszy y pożyczywszy, z oney dotąd participuiąc, na terminie naświętszey Panny gromniczney, w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym dwunastym, iako y po terminie tak wyż pomienionym ichmcm, iako y samemu żałuiącemu nieoddali y niewypłacili, w zaręki troiakie y inne paeny popadli. Co większa, czyniąc na convulsią prawa pospolitego y constytucyi seymowych, popełniaiąc pod sądami głównemi trybunalnemi w Minsku odprawuiącemi iawny zbytek, kryminał y exces, sługę żałuiącego iasnie wielmożnego imsci pana kasztelana Witebskiego, od żałuiącego aktora upominaiąc się o oddanie wysz pomienioney summy, za wlewkami aktorowi należącey, do miasteczka Stołpcow, w woiewodztwie Minskim leżącego, do obżałowanych żydów, do pomienionego miasteczka zebranych, przybyłego, na imię imsci pana Stanisława Iarzembowskiego szlachcica rodowitego, w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym dwunastym, msca Decembra dziewiątego dnia, słowami nieprzystoynemi wszyscy obżałowani, Raw y żydzi starsi synagogi woiewodztwa Minskiego konfundowali y onego tamże w Stołpcach, w domie, niepodaleko od szkoły żydowskiey będącym, gdzie się obżałowani zebrali wszyscy, u siebie w prywatnym więzieniu trzymali, kryminał y exces pod sądami głównemi trybunalnemi popełnili; na ostatek różnych protekcyi zażywaiąc y sposobów wynayduiąc, podług zapisów swoich, na dobrach y osobach summy winney requirować bronili y bronią, co wszystko czasu prawa szerzey przez controversią patronów dowiedziono y obiasniono będzie. Zaczym wysz pomienionych, obligacyinych y wlewkowych zapisów aktorowi służących do utwierdzenia, summy na one winney z troiakiemi zarękami y provizio do zapłacenia, a za niestaniem na obżałowanym Rawie, za prywatne więzienie sługi, infamiy, a na drugich obżałowanych żydach vigore zapisów obligacynych, doczesney wieczney banicyi y infamiy, z wolnym, mota nobilitate, na dobrach y samych obżałowanych osobach exekucyi uczynieniem, samych obżałowanych osob, żon, dzieci ich y drugich żydów całey synagogi woiewodztwa Minskiego do więzienia prywatnego braniem y w nim do uczynienia satysfakcyi trzymaniem, towarów na kożdym mieyscu y samych w zapisach wyrażonych y niewyrażonych do pomienioney synagogi należących osob żydów, żon y dzieci ich na kożdym mieyscu, nieoglądaiąc się na żadne ni od kogo bronienie, zabieraniem, aresztowaniem y towarów taxowaniem, do wskazania. Oraz dowodząc krzywdy y opressyi słudze swemu stałey, zostawiwszy o dalsze praetensye dla zapozwania obżałowanych żydów y tey żałoby do meliorowania salvum ius, teraz tylko o to, co się wyż wyraziło, żałuiący iasnie wielmożny imc pan marszałek trybunału w. x. L. obżałowanym żydom przed nasz sąd intentował akcią. Na terminie tedy ninieyszym wysz na dacie

pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od żałuiącego aktora patron imci za mocą prawną sobie do tey sprawy dano imć pan Stefan Frąckiewicz—krayczy Upitski, oczewisto do rozprawy prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie swey przeciwney nieuczynili, zatym tenże wyż wyrażony aktora patron podanego pozwanym niewiernym żydom oczewisto w ręce tu w mieście i. k. mci Minsku przez ienerała Andrzeia Karabanowicza pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imć panem pisarzem ziemskim Minskim y koła sądów naszych uczynionym, słusznie prawnie dowiodszy y pilność troyga wołania na tym pozwie napisaną okazawszy, oraz żałobę z niego o rzecz wyż wyrażoną przełożywszy, na dowod samey rzeczy produkuiąc czytał przed nami sądem cztyry zapisy —dwa obligacyine od niewiernych żydow starszych y całey synagogi woiewodztwa Minskiego imć panu Soszynskiemu y wielebnemu oycowi Zubowiczowi—prezbiterowi Zasławskiemu, na summę tysiąc trzysta dwadziescie tynfów, a od ichmcw na te summę żałuiącemu iasnie wielmożnemu imsci panu marszałkowi trybunału w. x. L. wlewkowe dwa pod datami w nich inserowanemi dane zapisy y oraz protestacią na niewiernych żydów, o skonfundowanie y w prywatnym więzieniu trzymanie sługi żałuiącego aktora imsci pana Stanisława Iarzembowskiego, y przez to o popełniony pod sądami głównemi trybunalnemi exces do xiąg głownych trybunału w. x. Litt-o zaniesioną y extraktem z tychże xiąg pod dato w niey inserowano wydaną, po ktorych produkowaniu pozwanych niewiernych żydów wszystkich, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdania. A zatym według prawa y propozycyi pozewney wysz pomienionych y u sądu naszego produkowanych obligacyinych y wlewkowych zapisów aktorowi służących, ze wszytką w nich inserowaną rzeczą utwierdzenia y nienarusznie przy zupełney mocy y walorze zachowania, summy na pomienione obligacyine zapisy winney, a żałuiącemu aktorowi za wlewkami należącey z troiakiemi zarękami y prowizią, dotąd od kapitału przychodzącą, pięciu tysięcy czterechset dwunastu tynfów. Przytym za skonfundowanie y w prywatnym więzieniu trzymanie sługi aktora imśći pana Stanisława Iarzembowskiego, y przez to za popełniony pod sądami głównemi trybunalnemi exces, nawiązki podług prawa z paenami excessowemi czworakiemi trzechset dwudziestu złotych, osobliwie za szkody, nakłady prawne, recenter na prawo spendowane, czterechset złotych, z wpisnym y pamiętnym, cum lucris należącym, na pozwanych niewiernych żydach y na wszelkich maiętnościach, dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdzie y u kogokolwiek będących, z wolnym onych aresztowaniem, samych, żon, dzieci obżałowanych wyż wyrażonych y niewyrażonych, do synagogi w-a Minskiego należących żydów łapaniem, w prywatnym więzieniu, do uczynienia satisfakcyi, trzymaniem, tudziesz na towarach, handlach, z wolnym onych zabieraniem, taxowaniem y krom pieczętowaniem, oraz tychże niewiernych żydów, iako to Rawa, za prywatne więzienie sługi aktora imć pana Stanisława Iarzembowskiego y popełniony pod sądami głównemi trybunalnemi exces na infamią, a drugich pozwanych niewiernych żydów starszych y calcy synagogi wdztwa Mińskiego, vigore zapisów obligacyinych y obowiązków w nich inserowanych na doczesną wieczną banicię y infamią y wszystkich żydów, żon, dzieci całey synagogi wdztwa Minskiego na gardło y na łapanie żałuiącemu iasnie wielmożnemu imći panu marszałkowi trybunału w. x. Lit. wskazania, wywołać y proklamować nakazania y dla publikowania tych condemnat ienerała sądowego przydania, a za wskaz summy dla uczynienia na dobrach y samych niewiernych żydach vigore zapisów obligacyinych, mota nobilitate, nieoglądaiąc się na żadne gleyta, res-

crypta, ceduły wyniesione, ad cassandum dekretów, pozwy, litispendencie y inne by nayprawnieysze bronienia, exekucye do iasnie wielmożnego, imć pana woiewody wielmożnych ichmć panów starosty, chorążych, pułkowników, rotmistrzów, urzędników ziemskich lub grodzkich, rycerstwa, szlachty, obywatelów, woiewodztwa Minskiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra pozwanych niewiernych żydów okażą się y same osoby poścignione y złapane być mogą, a którego sobie iasnie wielmożny imć pan marszałek trybunału w. x. Lit. do tey exekucyi z urżędu użyć zechce, z założeniem na sprzeciwny urząd temu dekretowi naszemu paeny privationis officii odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie iasnie wielmożnego imći pana Marcyana z Kozielska Oginskiego—kasztelana Witepskiego, marszałka trybunału w. x. Lit. bacząc to: iż niewierny Mowsza Ulfowicz, Raw, także Salimon Szmoyłowicz Wołożynski, Ulf Abramowicz Dołhinowski, Leyba Iosipowicz Dziedziłowicki, Meier Nosowicz Radoszkowski, Heliasz Ulfowicz Kostycki, Icko Iakubowicz Korowaiewski, Hewel Ickowicz Kuchcicki, Iózef Boruchowicz Iwienicki, starsi żydzi y cała synagoga woiewodztwa Minskiego, będąc o rzecz wyż wyrażono przed nasz sąd zapozwanemi, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem przed nami do prawa niestawali, przeto onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdawszy, wysz pomienione y u sądu naszego produkowane obligacyine y wlewkowe zapisy aktorowi służące, ze wszytką w nich inserowaną rzeczą utwierdzamy y nienaruszniе przy zupełney mocy y walorze zachowuiemy. Summy na pomienione zapisy winney, a żałuiącemu aktorowi za wlewkami należącey, z troiakiemi zarękami y prowizią dotąd przychodzącą od samego kapitału pięć tysięcy cztyrysta dwadzieście tynfów, przytym za skonfundowanie y w prywatnym więzieniu trzymanie sługi żałuiącego na imię imści pana Stanisława Iarzembowskiego—szlachcica rodowitego y przez to za popełniony pod sądami naszemi exces, nawiązki podług prawa z paenami excessowemi czworakiemi trzysta dwadzieście złotych, osobliwie za szkody, nakłady prawne, recenter na prawo spendowane, cztyrysta złotych, z wpisnym y pamiętnym, cum lucris nam sądowi danym y zapłaconym, wszystkiego summą monetą tynfową pięć tysięcy cztyrysta dwadzieście tynfów, a currenti monetą siedmset trzydzieście złotych, na pozwanych niewiernych żydach y na wszelkich maiętnościach, dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdzie y u kogokolwiek będących, z wolnym onych aresztowaniem, samych, żon, dzieci obżałowanych wysz wyrażonych y niewyrażonych do synagogi wdztwa Minskiego należących żydów łapaniem, w prywatnym więzieniu do uczynienia satisfakcyi trzymaniem, tudziesz na towarach, handlach, z wolnym onych zabieraniem, taxowaniem y krom pieczętowaniem, oraz tychże niewiernych żydów, iako to: Rawa za prywatne więzienie sługi aktora imści pana Stanisława Iarzembowskiego y popełniony pod sądami naszemi głównemi trybunalnemi exces na infamią, a drugich pozwanych niewiernych żydów starszych y całą synagogę woiewodztwa Minskiego, vigore zapisów obligacyinych y obowiązków w nich inserowanych, na doczesną, wieczną banicye y infamią y wszystkich żydów, żon, dzieci y całey synagogi woiewodztwa Minskiego na gardło y na łapanie żałuiącemu iaśnie wielmożnemu imci panu marszałkowi trybunału wielkiego xięstwa Litewskiego wskazuiemy, wywołać y proklamować nakazuiemy y dla publikowania tych condemnat ienerala sądowego przydaiemy, a za wskazaną wyż wyrażono summę dla uczynienia na dobrach y samych niewiernych żydach, vigore zapisòw obligacyinych, mota nobilitate, nieoglądaiąc się na żadne gleyta, reskrypta, ceduły, wyniesione, ad cassandum dekretów pozwy y inne by nayprawnieysze bronienia exeku-

cyi do iasnie wielmożnego imści pana woiewody, wielmożnych ichm panów starosty, chorążych, pułkownikow, rotmistrzów, urzędników ziemskich lub grodzkich, rycerstwa, szlachty, obywatelów woiewodztwa Minskiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod ktoremi dobra pozwanych niewiernych żydów okażą się y same osoby poścignione y złapane być mogą, a którego sobie iasnie wielmożny imć pan marszałek trybunału w. x. Lit. do tey exekucyi z urzędu użyć zechce, założywszy na sprzeciwny temu dekretowi naszemu urząd paeny privationis officyi odsyłamy. A gdy dzień czternasty tegoż msca Ianuary anni praesentis dla publikowania tych condemnat przypadł, tedy ienerał, sądów naszych pilnuiący, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu niewiernych Mowszę Ulfowicza Rawe, Salimona Szmoyłowicza, Ulfa Abramowicza, Leybę Iosipowicza, Meiera Nosowicza, Heliasza Ułfowicza, Icka Iakubowicza, Hewela Ickowicza, Iózefa Boruchowicza—starszych żydów y całą synagogę woiewodztwa Minskiego za doczesnych wiecznych banitów y infamissów w izbie sądowey et in foro publico obwołał, publikowal y rellacyią publikacyi swey a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głównych trybunalnych w. k. Lit. iest zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовск. Трибунала № 356, за 1713 годъ, л. 276.

№ 201.—1713 г. Марта 15.

Подтвердительная привилегія, данная Королемъ Августомъ вторымъ Виленскимъ евреямъ на разные права и льготы.

Roku tysiąc siedmsetnego pietnastego, msca Iunii trzeciego dnia. Na urzędzie Ikmści Grodzkim Wilenskim, przedemną Michałem Rafałem Szumskim—podstolim y podwoiewodzym Wileńskim, stanąwszy personaliter pan Aron Gordon—doktor medycyny, opowiadał y do akt podał przywiley konfirmacyiny nayiasnieyszego króla imci Augusta Wtórego niewiernym żydom całego kahału miasta Ikmści Wilna dany y służący, który podaiąc prosił, ażeby ze wszytką w nim inserowaną rzeczą był do xiąg grodskich Wileńskich przyięty y wpisany, iakoż ony przyiąwszy, a wpisuiąc w xięgi verbum de verbo tak się w sobie ma: August Wtóry z Bożey łaski król polski, etc. wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski, Smolenski, Kiiowski, Siewierski, Czernihowski etc. dziedziczny xże Saski y Elektor. Oznaymuiemy tym listem przywileiem naszym wszem w obec y każdemu, komu by to wiedzieć należało: iż przez niektórych panów rad naszych, przy boku naszym będących, praesentowano nam przywilej confirmationis żydom Wileńskim służący, na pargaminie pisany, ręką naszą podpisany, w roku przeszłym tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt ósmym, msca Februarii dwudziestego piątego dnia dany, pieczęcią stwierdzony, cały, rzetelny, nienaruszony y żadney suspicyi niepodległy, zawieraiący w sobie przywileie, prawa, rescripta, listy zaręczne, im że służące, iako to: *Primo*. Na zmurowanie Bożnicy na ulicy Żydowskiey w Wilnie, którey by wierzch nieprzewyszał kamienic, y która by do kościołów chrzescianskich y cerkwi żadnego podobieństwa nie miała, sub data roku tysiąc sześćset trzydziestego, msca Lutego dwudziestego piątego dnia. *Secundo*. Na obwarowanie y ubespieczenie tych że żydów Wileńskich, a żeby na nich tak podczas sądzących się trybunałów, iako też podczas residencyi królewskich od wielmożnych marszałków y sędziów exakcye niesluszne układane niebyły, y ażeby od rzezników Wileńskich, którży mięsiwo w iatkach przed Bożnicą przedaią, także od towarów ingenere wszytkich, którémi ciż żydzi Wileńscy handluią, żadne podatki bydłem, mięsem, pieniędzmi y niiaką rzeczą wymagane y brane nie były, sub data

roku tysiąc sześćset trzydziestego trzeciego, miesiąca Sierpnia ośmego dnia. *Tertio.* Iż by z kamienic y domów w Wilnie, przez dekret między nimi a mieszczanami w roku tysiąc sześćset sześćdziesiąt trzecim, msca Lipca dwudziestego szostego dnia ferowany, do skupienia naznaczonych żadnych powinności niepełnili, tylko tym że dekretem naznaczoną summę co rok oddawali, sub data roku tysiąc sześćset trzydziestego czwartego, msca Lipca trzeciego dnia. *Qvarto.* Ażeby umarłych do kopiszca żydowskiego przez most murowany wolno bez żadnego wymagania pieniędzy, przepuszczano, poniewasz się żydzi na poprawę mostu zawsze przykładaią, sub data roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt wtórego, msca Maia dwudziestego szóstego dnia. *Qvinto.* Ażeby tylko żydzi na poprawę y budynek tego mostu zwyczayną od dawnych lat quotę wnosili, więcey zaś nadto, aby u nich żadnym nie wymagano sposobem *) ...ników krawców, kusznierzów y wszytkich żydów, iakim kolwiek rzemiosłem bawiących się, od cechów mieyskich y ich ciężarów za nas y sukcessorów naszych uwalniamy y excypuiemy perpetuo ac in aevum, in virtute tedy takowego przywileiu naszego żydzi Wileńscy kamienice rogowe y inne na wszelkich iurizdikach domy, kromy, place, grunta intervallo lat dwudziestu kupować, nowe erigować, trunki, napoie wszelkie, mianowicie gorzałkę, szyńkować, w kramach wszelkie kommercia aperte odprawować, długi wszelkie razem, lub ratami, bez prowizyi znosić, rzemieslnicy bez dependencyi cechowey zarabiać wolni y mocni będą, a tak magistrat kamienic y domów na stancye podawać y nikt inszy, iako też cechy rzemieslników nigdy do swego Bractwa pociągać nie maią, dla łaski naszey królewskiey. Który przywiley ręką naszą podpisawszy pieczęcią W. X. L. stwierdzić roskazuiemy. Dan w Warszawie miesiąca Marca roku panskiego tysiąc siedmsetnego trzynastego, panowania naszego szesnastego. U tego przywileiu przy pieczęci małey W. X. L. podpis ręki nayiasnieyszego króla imci temi słowy: Augustus Rex. A przypisek w te słowa: Konfirmacya przywileiów, reskriptów, praw, dekretów, listów, etc: in rem niewiernych żydów Wileń. służących, a w tyle przywileiu konnotacya kancellaryi tymi słowy: Pro Cancellariatu M. D. L-o Vielisiensis, Usviatensis ettc.: capitaneus. Est in actis. Który to przywiley za podaniem onego przez wyż wyrażoną osobę do akt, ze wszytką w nim wyrażoną rzeczą iest do xiąg Grodskich Wilenskich przyięty y wpisany.

*) Въ этомъ мѣстѣ вѣроятно вырванъ листъ.

Изъ актовой книги Виленскаго гродскаго суда, кн. № 4584, за 1715 г. лист. 1271.

№ 202.—1714 г. Мая 12.

Трибунальный декретъ, присуждающій еврея Мовшу Горелика къ инфаміи и уплатѣ въ тройномъ количествѣ задержанной имъ таможенной пошлины по городу Могилеву.

Roku tysiąc siedmsetnego czternastego, mca Maia dwunastego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w wielkim xięstwie Lit-m, z woiewodztw, ziem y powiatów, na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny czternasty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imć pana Michała Suzina — koniuszego woiewodstwa Brzeskiego, z niewiernym Mowszą Horelikiem, żydem y obywatelem Mohiłewskim, za zakazem przed nasz sąd wyniesionym mieniąc o to: iż w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym dziewiątym, maiąc żałuiący delator superintendencyą ceł Rzptey w. x. Lit. od iasnie wielmożnego imć pana Pocieia, na ten czas podskarbiego, a teraz kasztelana Wilenskiego, hetmana w. x. Litewskiego, za uniwersałem cło stare y nowe w tym że roku tysiąc siedmsetnym

dziewiątym, dnia piętnastego Februarij od siebie puscił kontraktem Markowi Meiorowiczowi, żydowi y także obywatelowi Mohilewskiemu, za talarów pięćset, in vim honorarium iasnie wielmożnemu imć panu podskarbiemu w. x. Lit. należącego y tę talarów pięćset sam z swoiey szkatuły do skarbu iasnie wielm. im pana podskarbiego wyliczył, a zatym gdy iasnie wielm. im pan podskarbi w. x. Lit-go y żałuiący im pan Suzin—koniuszy Brzeski, z pewnych przyczyn w kraie polskie oddalili się, tedy obżałowany niewierny żyd Mowsza Horelik, udawszy się w protekcyą zeszłemu od iasnie wielmożnego imć pana Oginskiego, ieneralnego xięstwa Żmoydzkiego starosty, słudze imć pana Drzewieckiego, iako nic nie należącego do ceł, czyniąc podstępmpek pod żałuiącym y żydem Markiem Meiorowiczem, w tym że wyż pomienionym roku tysiąc siedmsetnym dziesiątym, msca Marca ośmnastego dnia, cło stare importancyą skarbową, kwitowe honorarium przez rok wybierał y te honorarium z kwitowym na swóy pożytek obrócił; a przez to żałuiący swoich danych pięciu set talerów bitych od żyda Marka odebrać nie mogł y na własney summie swey szkody ponosi, także za cło nowe komory Mohilewskiey tenże obżałowany żyd Horelik, według regestrów przez siebie podanych za cały kwartał, zaczynaiący się a die prima Decembris w roku tysiąc siedmsetnym dziewiątym, a konczącym się pierwszego Marca w roku tysiąc siedmsetnym dziesiątym, po obięciu z dyspozycyey xięcia Czartoryskiego na imię iasnie wielmożnego imć pana hetmana w. x. Lit. do podskarbstwa im pana Kotła—podskarbiego, tysiąc sto osmdziesiąt cztyry funtów winnym zostawszy, czas od czasu prolonguię deklaracyami wypłacenia tey summy wszystkiey uwodzi, a przez to żałuiącego na własney skarbowey importancyi w skarbie zapłaconey y kwitowaney do niemałych szkod przywodzi; za czym żałuiący im pan Suzin, koniuszy Brzeski, o tęto summy wysz mienione chcąc z obżałowanym niewiernym żydem Horelikiem prawem czynić, pomienioną summę na obżałowanym niewiernym żydzie Horeliku, domach, kromach, handlach, towarach y wszelkich dobrach onego z wolnym onych w w. x. Lit. y za granicą grabieniem, aresztowaniem y oszacowawszy sprzedaniem, samego w więzieniu trzymaniem przysądzono mieć, paen prawnych, winy infamij y iakowe z prawa pospolitego konstytucyi seymowych do osoby obżałowanego niewiernego żyda sciągać się będą, dowodzić, zostawiwszy sobie do melioracyi tey zaniesienia y łączenia do teraznieyszey dalszych żałob salvę, żałuiący delator obżałowanemu niewiernemu żydowi przed nasz sąd intentował akcyią. Do którey sprawy na terminie y dniu dzisieyszym, wysz na dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od aktora patron imc, za mocą prawną, sobie do tey sprawy daną, im. pan Kazimierż Liborczay Skałhwinski ku oczewistey rosprawie prawney stawał, a obżałowany niewierny żyd Horelik Mowsza, iak sam przed nami do prawa nie stawał, tak y żadney wiadomosci o nie staniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nieuczynił; zatym wysz rzeczony aktora patron podanego obżałowanemu niewiernemu żydowi tu w miescie Wilnie przez ienerała i. k. msc. Mikołaia Poczopowicza oczewisto w ręce zakazu, przyznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imć panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła sądow naszych uczynionym, słusznie prawnie dowiodszy, na dowod samey rzeczy produkował y czytał przed nami sądem protestacyą o wysz wyrażonę praetensie, do xiąg urzędowych zaniesioną y extraktem z tych że xiąg pod datą w niey inserowaną wydaną, po ktorey produkowaniu obżałowanego niewiernego żyda, iako prawu nieposłusznego, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdania, a zatym według żałoby pryncypała swego, summy z komory Mohilewskiey, z importancij kwitowego y honorarium komory Mohilewskiey za rok tysiąc siedmsetny dziewiąty nie słusz-

nie wybranego, a przez żałuiącego do skarbu wypłaconego, iako in cavsa fisci, cum triplici pensione, tysiąca pięciuset talarow bitych, similiter za cło nowe z tey że komory Mohilewskiey za cały kwartał winną ostałey summy, cum triplici pensione, trzech tysięcy piąciuset piąciudziesiąt dwoch tynfow, za szkody, nakłady prawne w tey sprawie z okazyi obżałowanego niewiernego żyda spędowane, czterechset złotych polskich, na obżałowanym niewiernym żydzie Mowszy Horeliku, na domach, kromach, handlach, towarach, summach pieniężnych, gdzie y u kogokolwiek będących, z wolnym tak w xięstwie Litewskim iako też y zagranicą na goscincach, targach, iarmarkach, komorach y przy komorach, londem y wodą prowadzących grabieniem, aresztowaniem, zabieraniem y oszacowawszy sprzedaniem, samey osoby do więzienia braniem y do satysfakcyi w więzieniu trzymaniem, domow, kromow zaiachaniem, a samego niewiernego Mowsze Horelika, za zatrzymanie summy skarbowey na infamią delatorowi wskazania y dla publikowania tey infamiey ienerała sądow naszych pilnuiącego przydania, a za summę wysz mienioną dla uczynienia mocney skuteczney y nieodwłoczney odprawy, do urzędow ziemskiego lub grodzkiego powiatu Orszanskiego, woiewodstwa Połockiego y innych wszelkich tych woiewodstw y powiatow, pod ktoremi maiętnosci y dobra obżałowanego niewiernego żyda być okażą się, a ktorego sobie strona do tey sprawy użyć zechce, z założeniem na urzędy nieposłuszne y na stronę sprzeciwną dalszych paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie im pana Michała Suzina, koniuszego Brzeskiego, bacząc to: iż obżałowany niewierny Mowsza Horelik, będąc o rzecz wysz wyrażoną przed nas sąd zapozwanym, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem, iako sam przed nami do prawa niestawał, tak y żadney wiadomosci o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nieuczynił, przez to onego, iako prawu nieposłusznego, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym według prawa, żałoby y domawiania się patrona aktora, summy niesłusznie z komory Mohilewskiey, cła starego y nowego wybraney, a skarbowi w. x. Litewskiego y żałuiącemu należącey, violenter zatrzymaney, cum triplici pensione, talerow tysiąc pięcset, a tynfowey trzy tysiące pięcset pięldziesiąt dwa, za szkody, nakłady prawne w tey sprawie z okazyi obżałowanego niewiernego żyda spędowane, z wpisnym y pamiętnym, cum lucris nam sądowi zapłaconym, wszytkiego cztyrysta dziesięc złotych polskich na obżałowanym niewiernym żydzie Mowszy Oreliku, na wszelkich dobrach onego, domach, kromach w miescie Mohilewie, handlach, towarach, summach pieniężnych, gdzie y u kogokolwiek będących, z wolnym domow, krom zaiachaniem, towarow, sum na goscincach, targach, iarmarkach, komorach y przykomorach y gdziekolwiek poscignowszy zabieraniem, grabieniem, aresztowaniem y oszacowawszy przedaniem, samey osoby do więzienia braniem y do uczynienia satysfakciey w więzieniu trzymaniem, a samego niewiernego Mowsze Orelika, za zatrzymanie summy skarbowey, na infamią delatorowi wskazuiemy y dla publikowania tey infamyi ienerała sądow naszych pilnuiącego przydaiemy, a za summę wysz mienioną dla uczynienia mocney, skuteczney y nieodwłoczney odprawy do urzędow ziemskiego, grodzkiego, powiatu Oszmianskiego, woiewodstwa Połockiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatow, pod ktoremi dobra y osoba obżałowanego być okażą się, a ktorego sobie strona do tey sprawy użyć zechce, założywszy na urzędy nieposłuszne y na strone sprzeciwną dalsze paeny prawne odsyłamy. A gdy dzień szesnasty tegoż miesiąca Maia anni praesentis przypadł, tedy ienerał Stanisław Pilecki, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernego Mowszę Horelika, żyda Mohilewskiego, w izbie sądowey et in foro publico za in-

famissa obwołał, ogłosił y relacyą publikacyi swey a loco publikationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głównych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, № 357, за 1714 г., л. 1107.

№ 208.—1714 г. Мая 26.

Трибунальный декретъ, присуждающій евреевъ всѣхъ кагаловъ Великаго княжества Литовскаго къ инфаміи, изгнанію и уплатѣ Францу Вѣнцковичу долгу, пени и процентовъ.

Roku tysiąc siedmsetnego cztyrnastego, msca Maia dwudziestego szostego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunal w w. x. Lit. z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny cztyrnasty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa wielmożnego imć pana Frąciszka Mirosława Więckowicza — podczaszego woiewodztwa Trockiego, z niewiernemi żydami wszytkich kahałów, starszemi synagog w. x. Lit., mianowicie Brzeskim Iakubem Hirszowiczem, Salamonem Chaimowiczem, Grodzienskim Markiem Bernatowiczem, Iakubem Szmarowiczem, Wilenskim Aronem Szakowiczem, Moyżeszem Abramowiczem, Słuckim Moyżeszem Iozefowiczem y Moyżeszem Hirszowiczem y wszytkiemi żydami całym synagog w. x. Lit., pospolstwem, gminem, tak możnieyszymi, iako y uboszymi y teraz starszymi po nich następuiącymi, za zakazem, mieniąc do dwóch listów dobrowolnych obligacinych zapisow, na ktore obżałowani niewierni żydzi zostali winni summy rękodayney pożyczoney dwadziescia tysięcy złotych monety srebrney talarowey, każdy rachuiąc po złotych sześciu, przed tym także na obligi winney zeszłey iasnie wielmożney imć pani Theodorze Tryzniance Pacowey—woiewodziney Trockiey, babce żałuiącego aktora, post fata ktorey żałuiącemu imci y imć panu Władysławowi Tryznie—stolnikowi Wołkowyskiemu, prawem naturalnym succesive spadłey y należącey, o ktorą summę gdy się imć pan Tryzna tak imieniem swoim, iako też imieniem żałuiącego imci, za zleceniem sobie od żałuiącego imc danym upominał, tedy obżałowani niewierni żydzi, starsi kahałow w. x. Lit., odmieniaiąc obligi zeszłey im pani Pacowey, pomienionemu im. panu Władysławowi Tryznie dwa listy strictissime inscriptionis obligacyine zapisy na wysz wyrażoną summę dwadziescia tysięcy złotych monety srebney talarowey, rachuiąc talar po złotych szesciu, dali y onym w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym trzecim w dzień niedzieli srszodopostney według nowego kalendarza, to iest, dnia siodmego Marca, na mieyscu pewnym przy xięgach grodzkich woiewodztwa Brzeskiego, pod troiakiemi zarękami, z wolnym wszędy towarow, handlow, aresztowaniem, samych żydow łapaniem, do priwatnego więzienia braniem y na każdym mieyscu exeqowaniem, oddać y wyliczyć opisali się y obowiązali sie. Na ktorym terminie, gdy im. pan Tryzna stolnik Wołkowyski, imieniem swoim y imieniem żałuiącego aktora pilnosć czynił—o oddanie summy winney upraszał, a obżałowani żydzi termin do terminu odkładaiąc, tak im. panu Tryznie, stolnikowi Wołkowyskiemu, iako też y żałuiącemu imci nieoddali, w zaręki y paeny w zapisach obligacinych wyrażone popadli; zaczym żałuiący imc, iuż sam ieden aktorem za wlewkien sobie danym należytym, tey summy zostawszy, tak do oddania summy, samego kapitału, iako y prowizyi od lat iedynastu należący dwudziestu dwuch tysięcy złotych y do wskazania troiakich zarąk szesciudziesiąt tysięcy złotych y paen banitij doczesney wieczney y infamy, z mocną y nieodwłoczną exekutią, według dobrowolnych obowiązkow, na wszełkich maiętnosciach y dobrach leżących ruchomych, summach pieniężnych, depozytach, towarach handlach y brzegach, spławach w Krolewcu, kiermaszach, goscin-

cach, karczmach, miasteczkach, dworach, domach, komorach, kramach, kahałach, mogiłach, z wolnym na każdym mieyscu aresztowaniem y samych do więzienia braniem, łapaniem, aż do oddania y dość uczynienia obligatinym zapisom, chcąc oto wszystko żałuiący aktor z obżałowanymi żydami prawem czynić y tego wszytkiego reqvirowac, przed nasz sąd intentował actią. Na terminie tedy ninieyszym, wyż na dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od aktora patron im. za mocą prawną sobie do tey sprawy daną, im. pan Marcin Kuncewicz—horodniczy Oszmianski, oczewisto stawał, a pozwani żydzi, iako sami do prawa nie stawali, tak y żadney wiadomosci nam sądowi y stronie powodowey o nie staniu swoim. nieuczynili; za tym tenże wysz rzeczony aktora patron, podanego oczewisto wręce przy szkole w miescie i. k. msci w Wilnie będącey, wszytkim żydom starszym kahalow w x. Lit. przez ienerała Stanisława Jana Pilieckiego zakazu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imc. panem pisarżem ziemskim woiewdztwa Wilienskiego koła y koła sądow naszych uczynionym, słusznie prawnie dowiodszy żałoby z onego o rzecz wysz wyrażoną przelożywszy, na dowod samey rzeczy produkował y czytał przed nami sądem dwa listy dobrowolne obligatine zapisy, od żydow starszych Brzeskiego Jakuba Hirszewicza, Sałomona Chaimowicza, Grodzienskiego—Marka Bernatowicza, Jakuba Szmarowicza; Pinskiego Moyżesza Dawidowicza, Lachmana Saiowicza, Wilenskiego Arona Jzakowicza, Moyżesza Abromowicza, Słuckiego Moyżesza Jozeffowicza y Moyzesza Jrszowicza, imieniem ich, a imieniem wszytkich żydow, gminu, pospolstwa w x. Lit, na summę dwadziescia tysięcy złotych talarowę monetę rachuiąc po złotych szesciu dane y teraz żałuiącemu wielmożnemu imć. panu Więckowiczowi, za wlewkiem służące, przytym wlewek od im pana Tryzny na tęż summę żałuiącemu słuzący, z ktorych to obligow wszelkie warunki, obowiązki y paeny dobrowolnie założone przeczytawszy, wzdania pozwanych niewiernych żydow wszytkich wysz mienionych, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym wysz produkowanych zapisow, obligow, wlewku y dokumentow intoto utwierdzenia y przy mocy zachowania, summy winney kapitalney dwadziescia tysięcy złotych polskich talarowey monety, rachuiąc talar po złotych szesciu, troiakich zarąk szesciudziesiąt tysięcy złotych polskich, za szkody, nakłady prawne w tey sprawie spędowane, wespoł z prowizią od tey summy za lat iedynascie należące, currenti monetą dwadziestu dwoch tysięcy sta złotych polskich, na pozwanych żydach y na wszelkich maiętnosciach y dobrach onych leżących, ruchomych, sumach pieniężnych, depozytach, towarach, handlach y na brzegach spławach, domach, komorach, szkolach, kahałach, mogiłach, z wolnym onych w Krolewcu y innych miastach na kiermaszach y iarmarkach, wszędy na każdym mieyscu aresztowaniem, samych obżałowanych według obowiązkow w zapisach obligatinych wyrażonych, na banitią doczesną, wieczną y infamią, z wolnym onych na każdym mieyscu łapaniem żałuiącemu im. wskazania, ad publicandum tych kondemnat ienerała sądowego przydania wywołać y publikować nakazania; a iako dla uczynienia za wskaz summy na dobrach obżałowanych niewiernych żydow prawney y nieodwłoczney exekutii, tak y dla łapania samych osob do urzędow ziemskich lub grodzkich woiewodztwa Wilenskiego, Trockiego, Nowogrodzkiego, Brzeskiego, powiatów Lidzkiego, Grodzienskiego, Pinskiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatow, pod ktoremi dobra iakiekolwiek obżałowanych żydow okażą się y same osoby poscignione y złapane być mogą, y ktorego sobie strona powodowa z urzędow do tey exekutyi użyć zechce, z założeniem na sprzeciwnych dalszych paen prawnych odesłania, u nas sądu prosił y domawiał się. Jnterea im. pan Kazimierz Liborczay, od im pana Stefana Frąckiewicza—

krayczego Upitskiego, do tey ratione żydow Pompianskich interventią czyniąc, z należnoscią oney przyięcia upraszał. A tak my sąd w tey sprawie wielmożnego im pana Franciszka Mirosława Więckowicza— podczaszego woiewodztwa Trockiego, bacząc to: iż niewierni żydzi, wszyscy starsi kahałow, synagog w. x. Lit. mianowicie: Brzeskiego Jakub Irszewicz, Salomon Chaymowicz, Grodzienskiego Marek Bernatowicz, Jakub Szmarowicz, Pinskiego Moyżesz Dawidowich, Łachman Saiowicz, Wilenskiego Aron Izakowicz, Moyżesz Abramowicz, Słuckiego Moyżesz Jozefowicz y Moyżesz Hirszowicz y wszysci żydzi, gminu pospulstwa, możnieysi y ubozsi, teraz y na potym starsi, będąc przed nas sąd adcitowanymi, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem, iako sami przed nami do prawa nie stawali, tak y żadney wiadomosci o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nieuczynili, przeto onych, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym według prawa żałoby y domawiania się imci aktora patrona wysz produkowane listy dobrowolne, obligatine zapisy, na summę dwadziescia tysięcy złotych od niewiernych żydow kahałow w. x. Lit. imc panu Władysławowi Tryznie—stolnikowi Wołkowyskiemu dane, a teraz za wlewkiem prawa wielmożnemu im. panu Więckowiczowi — podczaszemu Trockiemu, iako iuż iednemu aktorowi służące, wespoł z wlewkiem y innemi dokumentami in toto utwierdzamy y przy mocy zachowuiemy, summy kapitalney na pomienione obligi winney dwadziescia tysięcy złotych talarami bitemi, rachuiąc talar po złotych szesciu, troiakich zarąk szesciudziesiąt tysięcy złotych polskich, osobliwie za szkody, nakłady prawne w tey sprawie spendowane, wespoł z provisią za lat iedynascie należącą, dwadziescie dwa tysiące złotych polskich, a z wpisnym y pamiętnym, cum lucris nam sądowi zapłaconym, in summa dwadziescia złotych polskich monetą talarową, rachuiąc talar po złotych szesciu, in summa currenti monetą osmdziesiąt dwa tysiące dziesięc złotych polskich, na pozwanych żydach y na wszelkich maiętnosciach y dobrach onych, leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdzie y u kogo kolwiek będących, na depozytach, talarach, handlach, spławach, domach, kromach, szkołach, arędach, kahałach, mogiłach z wolnym onych na brzegach w Krolewcu y innych miastach, miasteczkach y na każdym mieyscu na kiermaszach, targach, iarmarkach aresztowaniem, a samych wysz mienionych żydów, według obowiązkow w zapisach założonych, na banitią doczesną, wieczną y infamią, z wolnym onych wszędy łapaniem, żałuiącemu imci wskazuiemy, ad publicandum tych condemnat ienerała sądowego przydaiemy, proklamować nakazuiemy, a iako dla uczynienia za summę wysz mianowaną dekretem od nas sądu wskazaną prawney, a nieodwłoczney exekutyi, tak y dla złapania samych osob do urzędow ziemskich, lub grodzkich woiewodstwa Wilenskiego, Trockiego, Nowogrodzkiego, Brzeskiego, powiatow Lidzkiego, Grodzienskiego, Pinskiego y innych wszelkich tych woiewodstw y powiatow, pod ktoremi maiętnosci y dobra pozwanych niewiernych żydow iakiekolwiek y same osoby okażą się y ktorego sobie strona powodowa do tey exekutyi użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych dalsze paeny prawne odsyłamy. Na koniec interwentią nomine im. pana Stefana Frąckiewicza, krayczego Upickiego ratione żydow Pompianskich czynioną, z należnoscią oney przyimuiemy. A gdy dzień dwudziesty osmy tegoż miesiąca Maia anni praesentis przypadł, tedy ienerał sądow naszych pilnuiący Stanisław Jan Pilecki, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydow wszytkich kahałow, starszych synagog w. x. Lit., mianowicie Brzeskiego Jakuba Hirszowicza, Salomona Chaimowicza, Grodzienskiego Marka Bernatowicza, Jakuba Szmarowicza, Pinskiego Moyżesza Dawidowicza, Łachmana Saiowicza, Wilenskiego Arona Iza-

kowicza, Moyżesza Abramowicza, Słuckiego Moyżesza Jozefowicza y Moyżesza Hirszowicza y wszytkich żydow całych synagog w. x. Lit. pospolstwa, gminowych, tak możnieyszych, iako y uboższych y teraz starszych y po nich następuiących, w izbie sądowey et inforo publico za banitow doczesnych wiecznych y infamissow obwołał publikował y relatią publikaty a loco publicationis rediens iuditialiter zeznał, ktora sprawa iest do xiąg głownych trybunału wielkiego xięstwa Litewskiego zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибун. № 357, за 1714 годъ, л. 1661.

№ 204.—1714 г. Іюня 6.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Сморгонской синагоги къ инфаміи, смертной казни и уплатѣ долга Станиславу Бѣлозору.

Roku tysiąc siedmsetnego cztyrnastego, msca Juny szóstego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w w. x. Litt. z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny cztyrnasty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imć pana Stanisława Białozora—podkomorzyca Wiłkomirskiego, z niewiernymi żydami Judą Jozephowiczem Buttenskim, Eiachimem Olszanskim, Dawidem Moyżeszowiczem Oszmianskim, Jakubem Krewskim, Morduchem Zacharewiczem Smurgonskim, Irszą Rubinowiczem, Szaią Swirskim—arędarzami y wszytkiemi żydami starszymi synagogi Smurgonskiey, za pozwem przed nasz sąd wyniesionym, mieniąc o to, iż gdy wielm. imć pan Krzysztof Białozor—sędzia grodzki Brasławski, podczaszy xięstwa Inflanskiego, za dekretem sądów głównych trybunalnych w roku tysiąc siedmsetnym trzynastym, msca Augusta szesnastego dnia, z infamią na niewiernych obżałowanych żydach synagogi Smorgonskiey, z wskazem summy dwóch tysięcy dziewięciuset siedmiudziesiąt złotych polskich, z wolnym na wszelkich dobbrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych, handlach, towarach, spławach, domach, kromach w mieście Smurgoniach y gdzie ienokolwiek będących exekucyi czynieniem y samych osob na garło y na łapanie przez żałuiącego delatora otrzymanym, ordinaria iuris via praemissa innotescentia, z ienerałami y stroną szlachty w roku tysiąc siedmsetnym trzynastym, msca Septembra ośmnastego dnia do miasta Smurgoń, dla uczynienia exekucyi ziachał, tedy wysz pomienieni obżałowani niewierni żydzi, wszyscy w iedno micysce zgromadziwszy się, sprzeciwiaiąc się prawu pospolitemu y dekretowi sądu głównego trybunalnego, exekucyi czynić słownie bronili y niepostompili, przez co w winę infamyi y dalsze paeny prawne popadli. Zaczym żałuiący do przyięcia o to wszytko rozprawy prawney do przysłuchania y utwierdzenia wszytkich in antecessum et noviter z listami obwieszczemi y poiezdżemi, z banicyami doczesnemi, wiecznemi y infamiami, wskazami w nich wyrażonemi dekretów, szkod y expens prawnych, noviter w tey sprawie na poiazd y prawo errigowanych, pięćset złotych polskich do zapłacenia, a za niestaniem na obżałowanych wszytkich niewiernych żydach synagogi Smurgonskiey infamii, z wolnym aresztowaniem summy pieniężnych, statków, handlów, towarów, spławow w xięstwie Litewskim y Pruskim, lądem y wodą idących, tudziesz domów, kromów, szkoły pieczętowaniem y samych osob dla konvictii na gardle łapaniem, do wskazania zachowawszy sobie tey żałoby salvę do meliorowania y do tego wszytkiego, co się czasu produktu tey sprawy dowiedziono będzie, salvum et integrum ius, żałuiący delator obżałowanym niewiernym żydom przed nasz sąd intentował akcyą. Do którey sprawy na dniu ninieyszym wysz na

dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od żałuiącego aktora patron imć za mocą prawną, sobie do tey sprawy daną imć pan Jan Turczynowicz Suszycki oczewisto do rozprawy prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi synagogi Smorgonskiey iako sami przed nami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nieuczynili; zatym tenże wysz wyrażony aktora patron podanego pozwanym niewiernym wysz rzeczonym synagogi Smorgonskiey żydom oczewisto w ręce tu w mieście i. kr. mci w Wilnie przed ienerała Stanisława Pileckiego pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielm. imć panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła sądów naszych uczynionym słusznie, prawnie dowiodszy y pilność troyga wołania strony swey na tym pozwie napisaną okazawszy, oraz żałobę z niego o rzecz wysz wyrażoną przełożywszy, na dowod samey rzeczy produkował y czytał przed nami sądem dwa dekreta sądów głównych trybunalnych, ieden w roku tysiąc siedmsetnym dwunastym, msca Iulij dwudziestego dnia, drugi w roku tysiąc siedmsetnym trzynastym, msca Augusta szesnastego dnia, z infamiami, zasądzeniem obżałowanych na gardło y na łapanie, z wskazem summy za praetensye w nich inserowane, mianowicie poslednieyszym dwóch tysięcy dziewiąciuset sedmdziesiąt złotych polskich otrzymane y za onemi listy obwieszcze y poiezdże pierwo od wielmożnego imć pana Macieia Kazimierza Ielenskiego—pisarza grodzkiego Wilkomierskiego, de recenti zaś od wielmożnego imć pana Krzysztopha Butlera—sędziego grodzkiego Brasławskiego, podczaszego xięstwa Inflanskiego, aktorowi pod datami w nich wyrażonemi wydane; po których produkowaniu pozwanych niewiernych żydów synagogi Smurgonskiey, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad rozdania, a zatym według prawa propozycyi pozewney wysz wyrażonych y u sądu naszego produkowanych dekretów sądów głównych trybunalnych w Wilnie w roku tysiąc siedmsetnym dwunastym, msca Iulij dwudziestego dnia y tysiąc siedmsetnym trzynastym msca Augusta szesnastego dnia z aktoratu żałuiącego delatora na pozwanych niewiernych żydach synagogi Smurgonskiey z infamiami, wskazem summy, mianowicie: poslednieyszym dwóch tysięcy dziewięciuset siedmiudziesiąt złotych polskich wyrażonym otrzymanych y za onemi listów obwieszczych y poiezdżych, tak od imć pana Macieia Kazimierza Ielenskiego—pisarza grodzkiego powiatu Wilkomierskiego iako y od imć pana Krzysztofa Butlera—sędziego grodzkiego powiatu Brasławskiego podczaszego xięstwa Inflanskiego wydanych, ze wszytką w nich wyrażoną rzeczą utwierdzenia y nienaruszenie przy zupełney mocy y walorze zachowania, summy tymi dekretami, mianowicie poslednieyszym wskazaney y przysądzoney dwóch tysięcy dziewiąciuset siedmiudziesiąt złotych polskich, za szkody, nakłady prawne w tey sprawie recenter na poiazd y prawo spendowane piąciuset złotych polskich, na pozwanych niewiernych żydach synagogi Smurgonskiey, dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych, handlach, towarach, statkach, spławach, lądem y wodą idących, tudziesz domach, kromach w mieście Smurgoniach y gdzienokolwiek będących, na których pierwiey o to wskazy padły y poiazdy odprawowane były, a samych pozwanych niewiernych żydów Judę Jozephowicza Butenskiego, Eiachima Olszanskiego, Dawida Moyżeszowicza Oszmianskiego, Jakuba Krewskiego, Morducha Zacharewicza Smurgonskiego, Józefa Rubinowicza Szaię Swirskiego arędarza y wszytkich żydów starszych synagogi Smurgonskiey za sprzeciwieństwo prawu pospolitemu y dekretowi wysz przerzeczonemu sądów głównych trybunalnych, które się evidenter z listów obwieszczych y poiezdżych być pokazało, iterum na infamią, na łapanie y na gardło żałuiącemu aktorowi wskazania, wywołać y proklamować nakazania y dla publikowania tey infamij ienerała sądowego przyda-

nia, a za wskazaną wysz wyrażoną summę dla uczynienia na wszelkich pozwanych niewiernych żydach y dobrach onych leżących, ruchomych, summach pienieżnych, handlach, towarach, statkach, lądem y wodą idących w wielkim xięstwie Litewskim y zagranicą Pruskim będących, tudziesz domach, kromach w mieście Smurgoniach ostaiących, na kturych pierwiey o to wskazy padli y poiazdy odprawowane były skuteczney, mocney a nieodwłoczney forti manu, vigore immediate produkowanego dekretu, mota nobilitate, nieoglądaiąc się na żadne gleyta, reskrypta ad cassandum dekretów wyniesione pozwy y inne by naysprawniey sze bronienia, z wolnym onych aresztowaniem y pieczętowaniem towarów exekucyi do iasnie wielmożnych, wielmożnych ichmc. panów woiewodów, starostów, chorążych, rotmistrzów do urzędów ziemskich lub grodzkich Wilenskiego, Trockiego, Minskiego, woiewodztw, Oszmianskiego, Lidzkiego, Wiłkomierskiego powiatów y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra y same osoby pozwanych niewiernych żydów poścignione y złapane być mogą, a którego sobie imć pan Białozor—podkomorzyc Wiłkomirski, do tey exekucyi z urzędów użyć zechce, z założeniem contra non exequentes officiales paenas privationis officiorum u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imć pana Stanisława Białozora—podkomorzyca Wiłkomierskiego, bacząc to, iż niewierni żydzi Juda Józefowicz Buttenski, Eiachim Olszanski, Dawid Moyżeszowicz Oszmianski, Jakub Krewski, Morduch Zacharewicz Smurgonski, Irsza Rubinowicz, Szaia Swirski—arędarze y wszyscy żydzi starsi synagogi Smurgonskiey, będąc przed nasz sąd zapozwanemi, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nieuczynili; przeto pozwanych wszytkich niewiernych żydów synagogi Smurgonskiey, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym według prawa, żałoby y domawiania się partis actoreae patrona produkowane y czytane przed nami sądem dwa dekreta sądów głównych trybunalnych—ieden w roku tysiąc siedmsetnym dwunastym, msca Julliy dwudziestego dnia, drugi w roku tysiąc siedmsetnym trzynastym, msca Augusta szesnastego dnia z infamiami, zasądzeniem obżałowanych na gardło y na łapanie, z wskazem summy za praetensye w nich inserowane, mianowicie posledniey szym dwuch tysięcy siedmiudziesiąt złotych polskich otrzymane y za onemi listy obwieszcze y poiezdże, pierwo od wielmożnego imć pana Macieja Kazimierza Jelenskiego, de recenti zaś od w. im. p. Krzysztofa Butlera—sędziego grodzkiego powiatu Brasławskiego, podczaszego xięstwa Inflanskiego, aktorowi pod datami w nich wyrażonemi wydane, ze wszytką w nich inserowaną rzeczą utwierdzamy y nienaruszne przy zupełney mocy y walorze zachowuiemy, summy tymi dekretami mianowicie posledniey szym wskazaney y przysądzoney dwa tysiące dziewięćset siedmdziesiąt złotych polskich, za szkody, nakłady prawne w tey sprawie recenter na poiazd y prawo spendowane pięćset złotych polskich, z wpisnym y pamiętnym, cum lucris nam sądowi persolutis, in summa trzy tysiące pięćset siedmdziesiąt złotych polskich na pozwanych wszytkich niewiernych żydach synagogi Smurgonskiey, dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych, handlach, towarach, statkach, spławach lądem y wodą idących, tudziesz domach, kromach w miescie Smurgoniach y gdzieienokolwiek będących, na ktorych pierwiey o to wskazy padli y poiazdy odprawowane były, a samych pozwanych niewiernych żydów Judę Józefowicza Buttenskiego, Eliachima Olszanskiego, Dawida Moyżeszowicza Oszmianskiego, Jakuba Krewskiego, Morducha Zacharewicza Smurgonskiego, Józefa Rubinowicza, Szaię Swirskiego—arędarzów y wszytkich żydów starszych synagogi Smurgonskiey, za sprzeci-

wiéństwo prawu pospolitemu y dekretowi wysz przerzeczonemu sądów głównych trybunalnych, które się evidenter z listów obwieszczych y poiezdżych być pokazało, na trzecią infamią, na łapanie na gardło żałuiącemu aktorowi wskazuiemy, a za wskazaną wysz wyrażoną summę, dla uczynienia na wszelkich pozwanych żydach y dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych, handlach, towarach, statkach lądem y wodą idących w wielkim xięstwie Litewskim y za granicą Pruskim będących, tudziesz domach, kromach w mieście Smurgoniach ostaiących, na których pierwiey o to wskazy padły y poiazdy odprawowane były, skuteczney, mocney a nieodwłoczney, forti manu, podług zaszłych ante dekretów, mota nobilitate, nieoglądaiąc się na żadne ni odkogo bronienia, ceduły, gleyta, reskrypta ad cassandum dekretów wyniesione pozwy y inne by nayprawnieysze bronienia, z wolnym onych aresztowaniem y pieczętowaniem towarów exekucyi do urzędów ziemskich lub grodzkich Wileńskiego, Trockiego, Minskiego, woiewodztw, Oszmianskiego, Lidzkiego, Słonimskiego powiatów, y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod ktoremi dobra pozwanych niewiernych żydów synagogi Smorgonskiey być się y same osoby poścignione y złapane być mogą, a którego sobie imć pan Białozor — podkomorzyc Wiłkomierski, do tey exekucyi z urzędów użyć zechce, założywszy na urzędy nieposłuszne paenas privationis officiorum odsyłamy. A gdy dzień czwarty mca Jullij anni currentis dla publikowania tey infamy przypadł, tedy ienerał sądów naszych pilnuiący Stanisław Pilecki, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, pozwanych niewiernych żydów Judę Józefowicza Butenskiego, Eliachima Olszanskiego, Jakuba Krewskiego, Morducha Zacharewicza Smurgonskiego, Irsza Rubinowicza, Szaię Swirskiego—arędarzów y wszytkich żydów starszych synagogi Smorgonskiey za infamissów w izbie sądowey et in foro publico obwołał, procłamował y relacyą publicaty swey a loco publikationis rediens iudicialiter zeznal. Która sprawa iest do xiąg głównych trybunalnych zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала № 360, за 1714 г., л. 196.

№ 205.—1714 г. Iюля 27.

Трибунальный декретъ, присуждающiй всѣхъ евреевъ города Вильны къ смертной казни и уплатѣ Францу Бѣлозору долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego cztyrnastego, msca Iuly dwudziestego siodmego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w w-m x-ie Litt-m z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny cztyrnasty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imć p. Franciszka Białłozora— podkomorzyca Wiłkomirskiego z niewiernemi żydami starszemi y całą synagogą Wilenską, mianowicie: Dawidem Moyżeszowiczem, Izakiem Nerachowiczem, Hirszą Aaronowiczem, Markiem Izraelewiczem, Izakiem Leybowiczem, Moyżeszem Uriaszewiczem, Leyzerem Berkonowiczem, Menką Leyzerowiczem, Hirszą Leybowiczem, Chaimem Chotowiczem, Leyzerem Biemianowiczem, Szaią Iudowiczem Leybowiczem y całym gminem y pospolstwem obieią płcią żydami kahału Wilenskiego, w spólney radzie y namowie z sobą zostaiącemi, iako niepoiednokrotnemi infamissami, za pozwem od aktora wyniesionym, mieniąc o to: iż niewierni żydzi, przepomniawszy swoich dobrowolnych obowiązkow, postponuiąć oraz wszytkiemi in antecesum zaszłemi y otrzymanemi w trybunale w. x. Lit. na onych dekretami, niechcąc dość uczynić nie tylko summy kapitalney za wlewkiem prawa żałuiącemu delatorowi należący piętnastu tysiący złotych, licząc talar po złotych szescia, za niepoiednokrotną żałuiącego delatora reqvizitią wypłacić niechcą, szkody, nakłady y niedo-

płacone przez wszytkie lata przychodzące od onych provisiae nagrodzić, owszem iawnie prawo pospolite, constitutie seymowe postponuiąc, zapisy swoie rigorissime opisane naruszaiąc, dekreta trybunalskie zneważaiąc, kamienice Kernowicką, nazwaną Pinkasowskiego, mieszkanie nienależytym osobom zawodząc y zmownie mimo podania urzędowe z possesyi żałuiącego delatora gwałtownie wybić y wyzuć usiłuią y evinkowac od turbuiących niechcą, szkod y expensow prawnych na tę sprawę erógowanych niewracaią y wrocic niechcą, a bardziey postponuiąc prawu y opisy swoie na terminie swiętego Iana w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym cztyrnastym, msca Iunii dwudziestego czwartego dnia przypadaiącym, za podanym od żałuiącego imsci prawnym niedziel dwunastą do położenia y wypłacenia kapitalney summy wszytkich wskazów obwieszczeniem uczynioną in tempore pilnoscią, a ni samey summy, a ni wzbożow nawet a ni prowizy należącey niewypłacili, przez co w zaręki troiakie podług zapisu swego dobrowolnego popadli, dekreta, wszytek proceder prawa uroszczony znieważyli y naruszyli, owszem hardzie rozumieiąc y w iakoweś dufaiąc protectie, srogą tak na żałuiącego imsci, iako też sług y przyiacioł odpowiedz y pochwałkę udziełali; zaczym iako za naruszenie zapisu, tak o zniewagę dekretów trybunalskich, do utwierdzenia naprzod pomienionych zapisow, po tym wszytkich dekretów trybunalskich, z kondemnatami y wskazami w nich wyrażonemi, do wykazania vigore dobrowolnego zapisu troiakich zaręk y dalszych paen z prawa zciągaiących się, a iako niepoiednokrotnych infamissów y prawem nieraz przekonanych, na gardło, na łapanie do dalszey convikty według zapisów obżałowanych żydów starszych, imieniem antecessorów, sukcessorów żądanych z wolnym aresztowaniem, summ y samych osob, extra limites patriae łapaniem, do prywatnego więzienia braniem y aż do należytey satisfaktiey trzymaniem, żałuiący delator instituit aktią. Do ktorey sprawy na dniu ninieyszym wysz pisanym, za przywołaniem ieneralskim stron do prawa, od aktora patron imsci za mocą prawną sobie do tey sprawy daną, imć pan Ian Fiedorowicz oczewisto ku rosprawie prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi iako się sami do prawa niestanowili, tak a ni żadney wiadomosci o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nie czynili, za czym aktora patron podanego oczewisto w ręce wysz mianowanym niewiernym oboiey płci żydów starszym, całemu gminowi y pospolstwu synagogi Wileńskiey, tu w miescie i. k. mści z szkoły wychodzącym, przez ienerała i. k. mści Stanisława Iana Pileckiego pozwu zeznaniem onego oczewistym, przed wielmożnym imć panem pisarżem ziemskim Wilenskim y koła sądów naszych uczynionych łegitime dowiodszy y pilność troygą wołania na tym pozwie napisaną okazawszy, na dowod samey rzeczy produkował y czytał protestacią o zmowne mimo podania urzędowe kamienicy Kiernowicka nazwaney Pinkosowskiego mieszkania z possesyi żałuiącego delatora nienależytym osobom zawiedzenie, a nie evinkowanie y nie zastępowanie oney od turbaiących, o niewrucenie i nieoddanie expensów prawnych na tę sprawę spędowanych y nie oddanie za wlewkiem prawu żałuiącemu delatorowi winney y należącey summy pieniężney pietnascie tysięcy złotych polskich, z provizią od tey summy za wszitkie lata przychodzącą, o pochwałkę y inne praetensie do xiąg urzędowych in tempore na pomienionych żydów zaniesioną y extraktem z tych że xiag pod datą w niey inferowaną officiose wydaną, item produkował y czytał list dobrowolny obligacyiny zapis od tych że pomienionych żydów ua summę wysz mianowaną dany y za wlewkiem prawnym żałuiącemu delatorowi na też summę z prowizią od niey za wszytkie lata przychodzącą cedowanym y należącym, z którego wszytkie vadia szerocey dostatecznie o niewiernych żydach opisane przełożywszy, nieoddaney y nieoswo-

bodzoney z prowizią winney summy dowiodszy, wzdania pozwanych niewiernych wszytkich żydów iako prawu pospolitemu nieposłusznych, upornych, w roku zawitym na upad w samey rzeczy, a zatym pod tey żałoby aktora urzędowney possesij żałuiącego wysz mienioney kamenicy dekretów trybunalskich praw y wszytkich dokumentow in rem żałuiącego delatora służących, także wysz mianowanego obligaciynego od obżałowanego na summę pietnaśtu tysięcy złotych danego, a za wlewkiem prawa żał-u imści y provisią od tey summy przychodzącą cedowanego y należącego zapisu, we wszytkich punktach y paragrafach y ze wszytką w nim wyrażoną rzeczą in toto utwierdzenia y przy zupełney nienaruszney in suo esse, robore, mocy zachowania, tey że kamienicy od wszytkich innych wskazów, dekretów y żydowskich kontraktów y od wszelakich impetityi ochronienia summy poslednieyszym dekretem przysądzoney sto trzydziescie sześć tysięcy złotych talar licząc po złotych szesciu, za szkody, nakłady prawne noviter w tey sprawie spendowane złotych polskich pięciuset na pozwanych niewiernych żydach oboiey płci, ludzi kahału Wilenskiego na wszelkich dobrach niewiernych żydów Wilęskich, towarach, handlach, arędach, zastawach y summach pieniężnych, gdzie y u kogokolwiek będących, a samych niewiernych obżałowanych żydow iako iuż niepoiednokrotnych infamissow na gardło osądzonych y prawem nieraz przekonanych iterum iterumqve na infamią, na garło, na łapanie y convikty, dobr onych podług dobrowolnych ich obowiązków, z wolnym a latere tamowaniem y przy każdey sprawie aresztowaniem, summ y samych obżał-ch niewiernych żydów, etiam extra limites regni łapaniem, do prywatnego więzienia braniem, do publikowania y proklamowania ienerała sądowego przydania wywołać y publikować nakazania, a dla uczynienia za wskaz summy skuteczney, mocney y nieodwłoczney na wszelkich dobrach, arędach, zastawach, szynkach, summach pieniężnych gdzie y u kogokolwiek będących, prawney exekutij, do urzędów ziemskich lub grodzkich wwdzwa Wilęskiego powiatów Wilkomierskiego, Kowięskiego y Upitskiego y do innych wszelkich urzędów, ktorych by sobie aktor do tey exekutyi użyć chciał, założywszy na przeciwnych temu dekretowi paen prawnych odesłania y ordynario iuris processu przez każdy urząd aktorowi przychodzić wolnosci zachowania u nas sądu prosił. A tak my sąd w tey sprawie imsci pana Franciszka Białozora— podkomorżyca Wiłkomierskiego, bacząc to iż obżałowani niewierni zydzi starśi y cała synagoga kahału Wilenskiego będąc o rzecz wysz w naratywie pomienioną przed nasz sąd zapozwanemi, za pokilkakrotnym ieneralskim przywoływaniem, iako sami przed nami do prawa niestawali tak, a ni żadney wiadomosci o niestaniu swoim nieuczynili, przeto onych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w samey rzeczy wzdawszy, kamienicę Kiernowicką Pinkasowskiego mieszkania w Wilnie będącą, w possesyi żałuiącego delatora zostaiącą, od wszelkich dekretow, wskazow y impetity ochroniwszy y przy spokoyney possesyi imsci pana Białozora—podkomorzyca Wiłkomierskiego zachowuiemy y oraz dekretu in antecessum na obżałowanego w trybunałach głównych w. x. Lit. otrzymane ze wszytkiemi wskazami, condemnatami za onemi wypadłemi y całym procederem prawnym w tey sprawie zaszłym y list dobrowolny obligatiny zapis na summę pietnascia tysięcy złotych polskich, talar licząc po złotych szesciu, od obżałowanych niewiernych żydow starszych kahału Wilęskiego dany, a za wlewkiem prawa żał-o delatorowi z prowisią od tey summy za wszytkie lata przychodzące, cedowany służący y należący we wszytkich punktach y paragrafach, ze wszytką w nim wyrażoną rzeczą in toto utwierdzamy y przy zupełney nienaruszney mocy zachowuiemy, summy poslednieyszym dekretem trybunalskim przysądzoney sto trzydzieście sześć tysięcy złotych polskich

za nakłady prawne noviter w tey sprawie spendowane pięcset złotych polskich, a z wpisnym pamiętnym et cum lucris sądowi persolutis, wszytkiego summą sto trzydziescie sześć tysięcy pięcset złotych polskich na pozwanych niewiernych żydach starszych kahału Wilenskiego, na wszelkich onych dobrach y maiętnosciach, domach, kromach, towarach, handlach, zastawach, arędach, szynkach y summach pieniężnych gdzie y u kogokolwiek będących, a samych obżałowanych niewiernych żydow iako iuż niepoiednokrotnych infamissow y prawem przekonanych iterum na infamią na garło, na łapanie, z wolnym a latere tamowaniem y przy każdey sprawie activitatem, aresztowaniem summ y samych obżałowanych niewiernych żydow etiam extra limites regni łapaniem, do więzienia braniem, aktorowi tey sprawy wskazuiemy, do publikowania ienerała sądowego przydaiemy, wywołać y publikować nakazuiemy. A dla uczynienia za wskaz summy wysz mianowaney skuteczney mocney y nieodwłoczney na wszelkich dobrach pozwanych niewiernych żydow starszych Wilęskich, całego gminu y pospolstwa towarach, handlach, zastawach, arędach, summach pieniężnych, gdzie y u kogokolwiek będących, prawney exekutyi, do urzędow ziemskich grodzkich wdztw Wilęskiego powiatow Wiłkomierskiego, Kowięskiego, Upitskiego y do innych wszelkich urzędow, a ktorego sobie aktor ad executionem użyć zechce, założywszy contra non exeqventes officiales paeny prawne, odsyłamy y ordynario iuris processu przez każdy urząd aktorowi ad executionem przychodzić wolnosc zachowuiemy. A gdy dzień y termin prawny proklamowania przypadł, tedy ienerał i. k. msci Stanisław Pilecki, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydow Dawida Moyżeszowicza, Izaka Nawachowicza, Hirszę Aaranowicza, Marka Izralowicza, Izaaka Leybowicza, Moyżesza Uryaszowicza, Leyzera Benkanowicza, Menka Leyzerowicza, Hirszę Leybowicza, Chaima Ichalowicza, Leyzera Biemianowicza, Szaię Iudowicza Leybowicza, cały gmin y pospolstwo synagogi Wilenskiey, starszych tego kahału, oboią płeć, za infamissow w izbie sądowey et in foro publico obwołał, ogłosił y relacyą publikaty swey a loco publikationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głównych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, № 361, за 1714 г., л. 1369.

№ 206.—1714 г. Августа 6.

Трибунальный декретъ, присуждающій евреевъ кагала Гродненскаго къ инфаміи и уплатѣ трехсотъ семидесяти шести тысячъ и стадесяти золот. пол.

Roku tysiąc siedmsetnego czternastego, miesiąca Augusta szostego dnia.

Przed nami sędziami głownymi, na trybunał w. x. Lit. z woiewodstw, ziem y powiatow na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny czternasty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa żydow, starszych y całego gminu kahału Grodzienskiego, z niewiernemi Zelmanem Izakowiczem, z miasta Zabłudowa, Abramem Jozefowiczem, z Żołudka, Jakubem Biniomowiczem z Swisłocza, należacey do Jndury, Beielem Moyżeszowiczem z Leypun, Dawidem Moyżeszowiczem z Piesków, Hirszem Leybowiczem z Lebiodki, żydami starszemi, obebranemi od wszytkich kahałow małych y partykularnych, mieszkaiącemi po karczmach y arędach żydami, należącemi do sądu y prawa żydowskiego, do kahału Grodzienskiego, iako z dawna iest od antecessorow ich postanowiono, to iest: poczowszy od granicy Pruskiey, Wizanskiemi, Wiłkowisskiemi, Sakinskiemi, Wisztynieckiemi, z drugiey strony poczowszy od xięstwa Żmujdzkiego, Kowienskiemi, Balbierzyskiemi, z przynalezącemi wsia-

mi, miasteczkami, gdzie żydzi mieszkaią, z trzeciey strony zaczowszy od Wilna, Eyszyskiemi, Radunskiemi, z przynależnosciami Lidskiemi, Ostrzynskiemi, z czwartey strony: od granicy koronney Choroszczewskiemi, Zabłudowskiemi, Wasilkowskiemi y Korycinskiemi, w powiecie Wołkowyskim, Wołpienskiemi, Zelwienskiemi y innemi żydami, w rożnych wsiach y miasteczkach mieszkaiącemi, do kahału Grodzienskiego należącemi, za pozwem przed nasz sąd wyniesionym, mieniąc do własnego zapisu od niewiernych obżałowanych żydow kahału Grodzienskiego, w roku tysiąc siedmsetnym wtorym miesiąca Januarij dwunastego dnia, na summę trzy kroc sto tysięcy siedmdziesiąt pięć tysięcy pięcset złotych polskich danego, do zapłacenia tey summy y do przysądzenia oney na wszelkich dobrach leżących, ruchomych, summach pieniężnych, domach, kromach, handlach, towarach y samych osobach, z wolnym, domow, kromow zaiechaniem, towarow, w domach, kromach, na goscincach, targach, iarmarkach, komorach y przykomorkach y gdzie kolwiek poscignowszy sprzedaniem, samych osob w więzieniu trzymaniem, nie acceptuiąc żadnego bronienia, nieoglądaiąc się na żadne protekcye osob duchownych y swieckich, exequowaniem y do finalney satisfakcyey w wybraniu summy wszytkiey według obowiązku, ebreyskim y polskim pismem pisanego, dość uczynienia, do utwierdzenia pomienionego zapisu, do wskazania paen, winy infamiey, oraz o to wszytko, iako czasu prawa szerzey z tegoz samego zapisu y przez controwersyą patrona dowiedziono będzie, zapozwali. Do ktorey sprawy, na terminie y dniu dzisieyszym, wyż na dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa, od niewiernych żydow Grodzienskich patron, za mocą prawną sobie do tey sprawy daną imc. pan Stefan Frąckiewich—krayczy Upitski, ku oczewistey rosprawie prawney stawał, a obżałowani niewierni żydzi, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomosci o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nieuczynili, za czym wyż rzeczony aktorow patron podanego obżałowanym żydom tu w miescie Wilnie przez ienerała i. k. m. Stanisława Pileckiego oczewisto w ręce pozwu, przyznaniem onego oczewistym przed wielmożnem imc. panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła sądow naszych uczynionym słusznie prawnie dowiodszy y pilnosć troyga wołania strony swey na tym pozwie napisane okazawszy, na dowod samey rzeczy produkował y czytał przed nami sądem list dobrowolny zapis, z iedney strony pismem hebreyskim, a z drugiey polskim pisany, w roku tysiąc siedmsetnym dwunastym, obżałowanych niewiernych żydow kahałowi Grodzienskiemu dany, z ktorego to dobrowolnego zapisu wszelkie obowiązki przeczytawszy, a dosc nieuczynienia w wypłaceniu summy tymże samym nieoswobodzonym zapisem dowiodszy, obżałowanych niewiernych żydow, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdania, a zatym według żałoby aktorow, wyż produkowanego zapisu, iako słusznego y prawnego utwierdzenia y przy mocy zachowania, według ktorego zapisu summy w tymże zapisie wyrażoney do wypłacenia należącey, trzech kroć sta tysięcy, siedmiudziesiąt pięciu tysięcy pięciuset złotych polskich, za szkody nakłady prawne, w tey sprawie z okazyi obżałowanych żydow spendowane, szesciuset złotych polskich na obżałowanych niewiernych wyż mienionych żydach, do kahału Grodzienskiego należących y wszelkich dobrach onych, domach, kromach, handlach, towarach, summach pieniężnych, gdzie y ukogo kolwiek będących, a w niedostatku dobr y na samych osobach, z wolnym domow, kromow zaiachaniem, towarow na goscincach, targach, iarmarkach, komorach, przykomorkach y gdzie kolwiek poscignowszy zabieraniem, aresztowaniem, grabieniem y oszacowawszy sprzedaniem, samych osob do więzienia braniem y do satisfakcyi według należytosci summy w więzieniu trzymaniem, a samych obżałowanych żydów w propozycyi

wyrażonych kahałow y przykahałkow, za niedość uczynienie zapisowi na infamią delatorom wskazania y dla publikowania tey infamiey ienerała sądow naszych pilnuiącego przydania, a za summę wyż wyrażoną, dla uczynienia skuteczney, a nieodwłoczney, nieoglądaiąc się na żadne protekcye y bronienia odprawy, do urzędow ziemskich lub grodzkich woiewodstw Brzeskiego, Nowogrodzkiego, powiatow xięstwa Zmuydzkiego, Wilkomierskiego, Oszmianskiego, Lidzkiego, Wołkowyskiego, Grodzienskiego y innych wszelkich tych woiewodstw y powiatow, pod ktoremi dobra, summy, towary y osoby obżałowanych żydow być okażą się, a ktorego sobie strona do tey sprawy użyc zechce, z założeniem na sprzeciwnych y nieposłusznych dalszych paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd, w tey sprawie niewiernych żydow starszych y całego gminu kahału Grodzienskiego, bacząc to: iż obżałowani niewierni Zelman Izakowicz z Zabłudowia, Abram Jozefowicz z Zołudka, Jakub Biniomowicz z Swisłocza, Beiel Moyżeszowicz z Leypun, Dawid Moyżeszowicz z Pieskow, Hirsz Leybowicz z Liebiodki, żydzi starsi obebrani wszytkich kahałow małych y partikularnych y wszyscy żydzi w. x. Lit., w kahałach y przykahałkach, do kahału Grodzienskiego należących mieszkaiące, będąc o rzecz wyż mienioną przed nasz sąd zapozwanymi, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomosci o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nie uczynili; przeto onych iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym według prawa, żałoby y domawiania się patrona aktorów, zapis assekuracyiny, hebreiskim y polskim pismem pisany, od obżałowanych, żydow kahału Grodzienskiego w roku tysiąc siedmsetnym wtorym miesiąca January dwunastego dnia dany, iako słuszny utwierdzamy y przy mocy zachowuiemy, summy według tego zapisu y rachunku winną ostałey trzykroc sto tysięcy siedmdziesiąt pięc tysięcy pięcset złotych polskich, za szkody, nakłady prawne w tey sprawie z okazyi obżałowanych spendowane, szescset złotych polskich, a z wpisnym pamiętnym cum lucris nam sądowi zapłaconym, wszytkiego summą, trzykroć sto tysięcy siedmdziesiąt szesć tysięcy sto dziesięć złotych polskich, na obżałowanych niewiernych żydach kahałow y przykahałkow, do kahału Grodzienskiego należących, poczowszy od granicy Pruskiey w Wizanach, Wilkowiszkach, Sakach, Wisztyncu, i ich przynależnosciach, od xięstwa Zmuydzkiego, Kownie, Balberzyszkach, przynależnosciach, wsiach, miasteczkach, z trzeciey strony od Wilna, Eyszyszkach, Raduniu, przynależnosciach miasteczkach y wsiach, w powiecie Lidzkim, w Lidzie, Ostrynie, od granicy koronney Choroszczy, Zabłudowiu, Wasilkowie, Korycinie, w powiecie Wołkowyskim, Wołpie, Zelwie, Pieskach, przynależnosciach onych, miasteczkach, karczmach, wsiach mieszkaiących, na domach, kromach, handlach, towarach, summach pieniężnych y samych osobach, z wolnym domow, kromow, zaiachaniem, towarow na goscincach, targach, iarmarkach, komorach y przykomorkach zabieraniem, grabieniem y oszacowawszy przedaniem, samych osob do więzienia braniem do finalney satisfakcyi w więzieniu trzymaniem, a samych obżałowanych niewiernych wyż mienionych żydow, za niedość uczynienie zapisowi w oddaniu summy, na infamią, żydom kahału Grodzienskiego wskazuiemy, y dla publikowania tey infamiey ienerała sądow naszych pilnuiącego przydaiemy, a za summę wyż mienioną od nas sądu wskazaną, dla uczynienia skuteczney y nieodwłoczney odprawy, do urzędow ziemskich, grodzkich, woiewodztw Brzeskiego, Nowogrodzkiego, xięstwa Zmuidzkiego, powiatow Oszmianskiego, Lidskiego, Wołkowyskiego, Grodzieńskiego y innych wszelkich tych woiewodstw y powiatow, pod ktoremi dobra y osoby obżałowanych być okażą się, a ktorego so-

bie strona do tey sprawy użyć zechce, założywszy na urzędy nieposłuszne w nieczynieniu exekucyi y na strone sprzeciwną dalsze paeny prawne, odsyłamy. A gdy dzień osmy tegoż miesiąca Augusta anni praesentis przypadł, tedy ieneral Stanisław Pilecki, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych Zelmana Izakowicza, Abrama Jozefowicza, Jakuba Binienowicza, Beiela Moyżeszowicza, Dawida Moyżeszowicza, Hirsza Leybowicza, starszych obebranych y wszytkich żydow w małych partikularnych kahałach y przykahałkach mieszkaiących, do kahału Grodzienskiego należących, w izbie sądowey et in foro publico za infamissow obwołał, ogłosil y relacią publikacyi swey a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głównych trybunalnych wielkiego xięstwa Litewskiego iest zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовск. Трибунала № 359, за 1714 годъ, л. 370.

№ 207.—1717 г. Апрѣля 21.

Трибунальный декретъ, присуждающій евреевъ Бѣлорусскаго, Кейданскаго, Виленскаго, Друйскаго и Биржанскаго кагаловъ къ инфаміи и ко взысканію поголовной подати, назначенной на содержаніе трибунальской хоругви.

Roku tysiąc siedmset siedmnastego, msca Apryla dwudziestego pierwszego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunal w w. x. Lit. z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy wysz pisany obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imć pana Antoniego Sawickiego—rotmistrza chorągwi Węgierskiey, trybunału w. x. Lit. z niewiernemi żydami, starszemi kahałów Białorusskich, Kiejdanskiego, Wizunskiego, Druyskiego, Birżanskiego y całym pospolstwem pomienionych kahałów, za pozwem przez aktora po obżałowanych wyniesionym, mieniąc o to: iż niewierni żydzi, lekce sobie ważąc prawo potspolite y constytucią seymową, teraz denovo w Warszawie postanowioną, pogłownego żydowskiego za rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny siedmnasty przez tęż constytucyą Warszawską, na dniu piętnastym Marca na chorągiew trybunalską, wypłacać nakazanego, iako to: z kahału Białoruskiego dziewięciu tysięcy osmiuset złotych, z kahału Kieydanskiego trzech tysięcy osmiuset złotych, z kahału Wizunskiego tysiąca szesciuset, z kahału Druyskiego siedmiuset pięciudziesiąt, z Birżanskiego kahału tysiąca pięciuset złotych; osobliwego zaś pogłownego na i. w. imć pana hetmana w w. x. Lit. należącego, na tęż chorągiew trybunalską transfundowanego, z kahałow tychze Białoruskiego dwuch tysięcy, z Kieydanskiego osmiuset pięcdziesiąt złotych, z Wizunskiego trzechset pięciudziesiąt złotych, z Druyskiego sta pięciudziesiąt, z Birżanskiego trzechset pięciudziesiąt złotych; przytym zaległych długów y retent na tych że kahałach, za rotmistrzowstwa imci pana Michała Sawickiego—horodniczego Wilenskiego, na tez chorągiew trybunalską ustąpionych, to iest: z kahału Białoruskiego dziewięciuset szesciudziesiąt złotych, z Kieydanskiego sta szesciudziesiąt złotych, z Wizunskiego sta dwudziestu złotych, do tych czas na pomieniono chorągiew trybunalską nie wypłacili y wypłacać niechcą, przez co w peny prawne popadli. Zaczym do wypłacenia tych pomienionych sum, za pogłowne żydowskie na chorągiew trybunalską należących, z sowitosciami, do wskazania iako in causa fisci infamiey, z mocną na wszelkich dobrach onych—szkołach, dobrach, kromach, handlach, towarach, zastawach exekucią y z wolnym na każdym mieyscu samych żydow y towarow wszelkich aresztowaniem, szkoły y kramow pieczętowaniem; przy tym do nagrodzenia

szkod, nakladow prawnych w tey sprawie poniesionych, tym pozwem przed nasz sąd zapozwał. Na terminie tedy y dniu ninieyszym, wysz na dacie pisanym, za przywołaniem przez ienerała stron do prawa od aktora patron za mocą prawną, sobie do tey sprawy daną, imć pan Chodzko—obozny Oszmianski, oczewisto stawał, a pozwani żydzi, iako sami przed nami do prawa nie stawali, tak żadney nam sądowi y stronie swey powodowey niedali wiadomosci; zatym tenże wyż rzeczony aktora patron podanego obżałowanym oczewisto w ręce w miescie I. k. m. Wilnie, z bożnice wychodzącym, przez ienerała Mikołaia Klikowicza pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imc panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła sądow naszych uczynionym, słusznie, prawnie dowiodszy, pilność troyga wołania, na tym pozwie napisaną, okazawszy y żałobę z niego wyżey detenore wyrażoną przełożywszy, na dowod samey rzeczy produkował y czytał przed nami, sądem, protestacyą ratione superius praemissorum, od aktora na pozwanych niewiernych żydow do xiąg urzędowych zaniesioną, y per extractum z tychże xiąg pod datą w niey inserowaną wydany; po ktorey produkowaniu pozwanych niewiernych żydow, poniewasz do prawa niestawaią, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdania, a zatym summy za pogłowne na chorągiew trybunalską, w. x. Lit. przez konstytucią Warszawską, swieżo postanowioną, a in termino praefixo, to iest, na dniu piętnastym Marca anni praesentis przez kahały, iako to: Białoruski dziewięciu tysięcy osmiuset złotych, Kieydanski trzech tysięcy osmiuset, Wizunski tysiąca szesciuset, Druyski siedmiuset pięciudziesiąt złotych, Birzanski tysiąca pięciuset, także osobliwego pogłownego na iasnie wielmożnego imc pana hetmana w w. x. Lit., na też chorągiew trybunalską transfundowanego, z tychże kahałow Białoruskiego dwoch tysięcy, Kieydanskiego osmiuset pięciudziesiąt złotych, Wizunskiego trzechset pięciudziesiąt złotych, Druyskiego sta pięciudziesiąt, z Birżanskiego trzechset pięciudziesiąt złotych należącego; przy tym zaległych długow y retent na tychże kahałach za rotmistrzowstwa imc pana Michała Sawickiego—horodniczego Wilenskiego, na tęz chorągiew trybunalską ustąpionych, to iest: z kahału Białoruskizgo dziewięciuset szesciudziesiąt złotych, Kieydanskiego sta szesciudziesiąt złot, z Wizunskiego sta dwudziestu złotych, do tych czas na pomienioną chorągiew trybunalską niewypłaconey, z sowitoscią, tudziesz za szkody, nakłady prawne, w tey sprawie poniesione, tysiąca złotych, na pozwanych niewiernych żydach kahałow wyżey wyrażonych y na wszelkich maiętnosciach y dobrach onych: domach, kromach, handlach, towarach, spławach, arędach, zastawach, leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdziekolwiek będących, z wolnym szkoł y kromow pieczętowaniem, samych osob y towarow na każdym mieyscu aresztowaniem, a samych niewiernych żydow starszych kahałow wyżey namienionych y całe pospolstwo, za niewypłacenie na terminie pogłownego, iako in causa fisci na infamią żałuiącemu aktorowi wskazania; y dla publikowania tey infamij ienerała sądowego przydania, proklamowac nakazania. A za summę wysz wyrażoną dla uczynienia skuteczney y nieodwłoczney na wszelkich pozwanych żydow dobrach exekucyey, do urzędow ziemskich, lub grodzkich woiewodztwa Trockiego, Bracławskiego, Kowienskiego, Orszanskiego powiatow y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatow, pod ktoremi dobra y osoby pozwanych żydów okażą się, a ktorego sobie strona powodowa z urzędow do tey exekucyey uzyć zechce, z założeniem na sprzeciwnych dalszych paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my, sąd, w tey sprawie imć pana Antoniego Sawickiego — rotmistrza trybunału w. x. Lit., bacząc to, iż niewierni żydzi, starsi kahałow Białoruskiego, Kieydanskiego, Wizunskiego, Druyskiego y Birzanskiego, za pokilkakrotnym z nakazu

naszego ieneralskim przywoływaniem, przed nami do prawa nie stawali y żadney o niestaniu swym wiadomosci nam, sądowi nieuczynili; przeto onych, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy; a podług prawa żałoby y domawiania się aktora patrona summę na chorągiew trybunalską w. x. Lit. przez konstytucią Warszawską swieżo postanowioną, na kahale Białorusckim dziewięć tysięcy osmset złotych, Kieydanskim trzy tysiące osmset, Wizunskim tysiąc szescset, Druyskim siedmset pięćdziesiąt złotych, Birżanskim tysiąc pięcset, także osobliwe pogłowne na i. w. imc pana hetmana w. x. Lit. na też chorągiew trybunałską transfundowaną, na tychże kahałach Białoruskim dwa tysiące złotych, Kieydanskim osmset pięćdziesiąt złotych, Wizunskim trzysta pięćdziesiąt złotych, Druyskim sto pięćdziesiąt złotych, Birżanskim trzysta pięćdziesiąt złotych należące; przytym zaległe długi y retenta na tych że kahałach za rotmistrzowstwa imc pana Michała Sawickiego—horodniczego Wilenskiego na tęż chorągiew trybunalską ustąpione, to iest, na kahale Białoruskim dziewięcset szestdziesiąt złotych, Kieydanskim sto szescdziesiąt złotych, Wizunskim sto dwadziescia złotych, z sowitoscią, także za szkody, nakłady prawne przez niewypłacenie in termino, złotych tysiąc, w tey sprawie poniesione, na pozwanych niewiernych żydach kahałow wyżey wyrażonych y na wszelkich maiętnosciach y dobrach onych: domach, kromach, handlach, towarach, spławach, arędach, zastawach, leżących ruchomych summach pieniężnych, gdziekolwiek będących, z wolnym szkoł y kramow pieczętowaniem, samych osob y towarow na każdym mieyscu aresztowaniem, a samych niewiernych żydow całe pospolstwo, za niewypłacenie pogłownego, iako in causa fisci na infamią żałuiącemu aktorowi wskazuiemy, y dla publikowania tey infamij ienerała sądowego przydaiemy, proklamować, publikować nakazuiemy. A za summę wyż wyrażoną dla uczynienia skutecżney a nieodwłoczney na wszelkich pozwanych żydow dobrach exekucyi do urzędow ziemskich lub grodzkich woiewodztwa Trockiego, Bracławskiego, Kowienskiego, Orszanskiego powiatow y innych wszelkich, pod ktoremi dobra y osoby pozwanych żydow okażą się, a ktorych sobie strona powodowa do tey exekucyi z urzędow użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych dalsze peny prawne odsyłamy. A gdy dzień dwudziesty czwarty msca Apryla przypadł, tedy ienerał Stanisław Ian Pilecki—niewiernych żydow starszych y całe pospolstwo kahałow Białoruskich, Kieydanskiego, Wizunskiego, Druyskiego, Birżanskiego za infamisow w izbie sądowey et in foro publico proklamował y relacyą publikacyi swey a loco publikationis rediens judicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głownych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовск. Трибунала № 369, за 1717 г., л. 571—572.

№ 208.—1718 г. Іюня 11.

Трибунальный декретъ, присуждающій общество Виленской еврейской синагоги къ инфаміи и уплатѣ Антону Колецкому долгу, процентовъ и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego ośmnastego, miesiąca Junij iedynastego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w wielkim xięstwie Lit-m, z woiewodztw, ziem y powiatów, na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny ośmnasty obranymi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imć pana Antoniego Koleckiego—starosty Bohrymowskiego, z niewiernymi żydami Izakiem Nawachowiczem, Moyzeszem Uriaszewiczem, Moyżeszem Jachiłowiczem, Abrahamem Hirszewiczem—starszymi na tenczas żydami y z całą synagogą, gminem kahału Wilenskiego, za pozwem od aktorow wyniesionym, mieniąc o to, iż co antecessorowie ob-

żałowanych niewiernych żydów wzięli y pożyczyli u zeszłego w Bogu, im. pana Samuela Wencławskiego—woyskiego Upitskiego, rodzica iey mości paniey Koleckiey, małżonki żałuiącego aktora, na list swóy obligacynny zapis gotowey renkodayney a nie kontraktowey summy, to iest, cztery tysięcy złotych polskich, monety talarowey, rachuiąc talar po złotych szesciu y groszy pientnaśćie y temu zapisowi za dość nie uczynili, o co dekret w trybunale w-m x-ie Litt-m iest otrzymany y dotąd małżące żałuiącego aktora, obżałowani niewierni żydzi sukcessorowie oddać nie chcą y nie oddaią; takosz drugiemu nie dość czyniąc zapisowi obligacynemu, od całego tegoż kahału Wilenskiego danemu, zeszłey ieymośći pani Jochannie Oziembłowskiey—marszałkowey Mozyrskiey, matce żałuiącego aktora, summy winney trzech tysięcy złotych polskich, legowaney przez zeszłą rodzicielkę, na kościół Niestanowiczowski, w woiewodstwie Minskim leżący, nie płacili y nie oddali y trzeciemu takosz od niewiernych żydów kahału Wileńskiego, antecesorów obżałowanych na złotych siedmset wielebnym ichmośćiom xięży Franciszkanom Niestanowiczowskim, a teraz w kollacyi żałuiącemu aktorowi przynależący danemu, co szerszy wszystka rzecz w tych zapisach wyrażono iest. Zaczym do uczynienia pomienionym zapisom obligacinym obżałowanych niewiernych żydów do oddania y zapłacenia wyż wyrażonych sum, z prowizią od niey należącą, do wskazania troiakich za sąd y szkody nakładów prawnych, do utwierdzenia zaszłych dekretów trybunału datami u nich wyrażonemi, y całego proceduru prawnego w tey sprawie zaszłego, do wskazania na wszelkich obżałowanych niewiernych żydów, dobrach, handlach, towarach, kamienicach, kromach, domach, z wolnym aresztowaniem, zabieraniem na każdym mieyscu, na gośćińcach, przykomorkach, cłach; samych łapaniem, do wienzienia braniem y potym w wieńzieniu trzymaniem, aż póki we wszytkim satisfaccia tym zapisom stanie się, żałuiący delator obżałowanym niewiernym żydom intentował akcio. Do której sprawy na terminie y dniu ninieyszym, wyż na dacie specifikowanym, za przywołaniem z nakazu naszego, przez ienerała stron do prawa, od żałuiącego aktora patron iegomości za moco prawno sobie do tey sprawy daną, imć pan Jan Józef Hryniewiecki Fiederowicz, oczewisto ku rosprawie prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi iako sami za pokilkakrotnym, z nakazu naszego, ieneralskim przywoływaniem, przed nami do prawa nie stawali, tak ani żadney wiadomości o niestaniu swoim, nam sądowi y stronie powodowey nie uczynili; zatym tenże wyż rzeczony aktora patron, podanego obżałowanym żydom oczewisto w rence ze szkoły tu w Wilnie wychodzącym, przez ienerała ichmośći Matheusza Alexandra Albinowicza pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym ichmością panem pisarzem ziemskim Wileńskim, y koła sądow naszych uczynionym szłusznie prawnie dowiodszy y pilność troyga wołania na tym pozwie napisano okazawszy, żałobę onego o rzecz wyż wyrażono przełożywszy, na dowód samey rzeczy produkował y czytał przed nami sądem, listy dobrowolne, obligaciynne zapisy dwa: ieden od niewiernych żydów antecesorów obżałowanych w Bogu zeszłemu iegomośći panu Samuelowi Węcławskiemu, woyskiemu Upitskiemu, rodzicowi małżąki żałuiącego aktora, na cztyry tysiące złotych polskich, monety talarowey, talar rachuiąc po złotych sześciu y groszy piętnaśćie; drugi także od niewiernych żydów antecesorów obżałowanych, zeszłey ieymości pani Johannie Oziembłowskiey, marszałkowey Mozyrskiey, matce żałuiącego aktora, to iest, na sumę winno trzy tysiące złotych polskich, legowaney przez zeszło rodzicielkę, na kosciół Niestanowiczowski w woiewodstwie Minskim leżący, w roku ieszcze tysiąc sześćset dziewiendziesiąt siódmym y trzeci od tych że niewiernych żydów, starszych synagogi Wilenskiey, w roku tysiąc siedmsetnym, na złotych siedmset polskich, wielebnym xię-

żom Franciszkanom Niestanowiczowskim, a teraz vigore kollacyi żałuiącemu aktorowi do pozyskania przynależacey, datami w nich wyrażonemi dane, ktorych wadia y obowiązki strictissime przeczytawszy, a niedośćuczynienie onym dowiądszy, także dekreta eo nomine zaszłe produkowawszy, wzdania pozwanych niewiernych żydów, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy. A zatym wyż produkowanych listów dobrowolnych, obligaciynych zapisów, datami w nich specifikowanemi od antecessorów obżałowanych żydów danych, do dochodzenia, żałuiącemu delatorowi należących, we wszystkich punktach y paragrafach, z zaszłym procederem prawnym utwierdzenia y przy nienaruszney mocy y walorze inviolabiliter zachowania, summy na wyż wyrażonych obligacinnych zapisach winney id que: na iednym cztyry tysiące złotych polskich; na drugim, trzech tysięcy złotych polskich; na trzecim siedmset złotych od wyż wyrażonych żydów z troiakiemi zarękami y prowizią annuatim należącey, z szkodami, nakładami prawnemi, recenter w tey sprawie łożonemi, in universum zniosszy cztyrdziestu siedmiu tysięcy sta trzydziestu złotych polskich na obżałowanych niewiernych żydach y na wszelkich maientnościach y dobrach, handlach, towarach, kamienicach, kromach, domach, leżących ruchomych summach pieniężnych, gdzie y u kogokolwiek będących, z wolnym onych aresztowaniem, samych osòb łapaniem, dóbr wszelkich zabieraniem na każdym mieyscu, na gośćincach przy komorach, człach, a samych obżałowanych niewiernych żydów, za nieuczynienie zapisom dość, iako w stopniu antecesorów onych będących, na infamią żałuiącemu dellatorowi wskazania, ad publicandum tey condemnaty ienerała sądowego przydania, wywołać y publikować nakazania, a za wskaz summy wyż mienioney dla uczynienia na dobrach obżałowanyh niewiernych żydów skuteczney prawney exekucij, iakoż dla zaaresztowania sum, towarów y złapania samych osób, nie oglądaiąc się na żadne ni od kogo bronienia, ceduły, gleyta, reskripta, pozwy, ad cassandum dekretów wyniesione litis pendentie y inne quoqunqve titulo obrony, do iasnie wiel. wiel. ichm panów woiewodów, starostów, chorążych, pułkowników rotmistrzów do urzędników ziemskich lub grodzkich, Wilenskiego. Trockiego, Mscisławskiego, Witebskiego, Połockiego woiewodztw; Oszmianskiego, Orszańskiego, Reczyckiego powiatów y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod którem, dobra, handle, towary obżał-ch niewiernych żydów, znaydować się będą y same osoby poścignione y złapane bydź mogły, oraz którego sobie pars actorea ad executionem użyć zechce z założeniem contra non exequentes oficiales paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie iegomośći pana Antoniego Koleckiego—starosty Bahrymowskiego, z niewiernymi żydami Izakiem Nawachowiczem, Moyżeszem Uriaszewiczem, Moyżeszem Iahiłowiczem, Abrahamem Hirszewiczem—starszymi żydami y z całą synagogo, gminem kahału Wilenskiego, bacząc to, iż obżał-ni żydzi, będąc przed nasz sąd, o rzecz wyż wyrażono zapozwani, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem, iako sami do prawa przed nami nie stawali, tak y żadney wiadomośći o niestaniu swoim, nam sądowi y stronie powodowey nie uczynili, przeto obżał. niewiernych żydów, iako prawu nie posłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym według prawa żałoby y domawiania się partis aktoreae patrona, trzy listy dobrowolne obligacinne zapisy, od antecesorów obżał-ch niewiernych żydów starszych kahału Wilenskiego: idque ieden na sumę cztery tysiące złotych, w Bogu zeszłemu imć panu Samuelowi Wencławskiemu—woyskiemu Upitskiemu, rodzicowi małżąki żałuiącego delatora; drugi, na sume trzy tysiące złotych, zeszłey ieymości pani Iohannie Oziembłowskiey—marszałkowey Mozyrskiey, w roku tysiąc sześćset dziewiędziesiąt siódmym, matce żałuiącego aktora;

a trzeci, na siedmset złotych, w roku tysiąc siedmsetnym, datowane, w Bogu wielebnym ichmościom xięży Franciszkanom Niestanowiczowskim dany, a teraz kollacij, żałuiącym delatorom przynależący, także dekret na tych że żydów Wilenskich in antecessum z aktoratu zeszłego imc pana Węcławskiego y całym procederem prawa zeszłey y uroszczoney, iako słuszne y prawne we wszystkich punktach y paragraphach utwierdzamy y przy nienaruszney mocy y walorze inviolabiter zachowuiemy, sumę na wyż wyrażonych trzech zapisach obligacinnych winną y nieoddaną in universum zniosszy z zarękami y prowizią, od nich annuatim należącą, z szkodami, nakładami prawnemi w tey sprawie errogowanemi, z wpisnym y pamiętnym, una cum lukris nam persolutis, cztyrdzieście siedm tysięcy sto cztyrdzieście złotych polskich, na obżałowanych niewiernych żydach starszych całey synagogi kahału Wilenskiego y na wszelkich dobrach onych, leżących, ruchomych summach pieniężnych, handłach, towarach, kamienicach, domach, kromach, z wolnym onych aresztowaniem; samych osób łapaniem, dobr wszelkich zabieraniem, na każdym mieyscu, na gościńcach portowych y londowych, na cłach, komorach y przykomorkach; a samych obżałowanych niewiernych żydów, za niedośćuczynienie zapisom, iako będących w stopniu antecesorów, podług rekwizycij aktora, przez patrona wznoszoney, iudicialiter in lucris zapisaney na infamią żałuiącym delatorom wskazuiemy, ad publicandum tey infamij ienerała sądowego przydaiemy, wywołać y publikować nakazuiemy; a za wskaz summy wyż wyrażoney dla uczynienia na dobrach obżałowanych żydów skuteczney prawney exekucij, iako też dla zaaresztowania sum, towarów, y złapania samych osób, nieoglądaiąc się na żadne ni od kogo bronienia, ceduły, gleyta, rescripta, pozwy, ad cassandum wyniesione, litis pendentie y inne quoqunqve titulo obrony do iasnie wielm. wielm, ichmćśiów panów woiewodów, starostów, choronżych, pułkowników, rotmistrzów, do urzędów ziemskich lub grodzkich Wilenskiego, Trockiego, Mścisławskiego, Witebskiego, Połockiego woiewodztw, Oszmianskiego, Orszanskiego, Rzeczyckiego powiatów y innych wszelkich tych woiewództw y powiatów, pod którémi maiętnośći y dobra y osoby obżałowanych bydźsię okażą y którego sobie pars aktorea ad exzekutionem użyć zechce, założywszy kontra non exequentes oficiales paenas legum odsyłamy. A gdy termin proklamatii anni curentis przypadł, tedy ienerał sądów naszych assistuiący Stanisław Ian Pilecki, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydów Izaka Nawchowicza, Moyżesza Uriaszewicza, Moyżesza Iachiłowicza, Abrahama Hirszewicza—starszych na ten czas żydów y cały gmin kahału Wilenskiego, za infamissów w izbie sądowey et in foro publico obwołał, publikował y relacią publikacij swey a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głównych trybunału w. x. Lit. iest zapisaną.

Изъ актовой книги Виленскаго гродскаго суда, кн. № 375, за 1718 г. лист. 603.

№ 209.—1719 г. Мая 6.

Трибунальный декретъ, присуждающій Брестскихъ евреевъ Вульфа Евловича и сына его Израиля къ инфаміи, смертной казни и уплатѣ шести тысячъ двухъ сотъ золот. польск. за ограбленіе гроба умершей Поцѣевой, погребенной въ монастырѣ Брестскихъ бернардиновъ.

Roku tysiąc siedmsetnego dziewiętnastego, msca Maia szóstego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w w. x. Litt. z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy superius specifikowany obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa w Bogu wielebnego imc. xiędza Ioachima

Rodeckiego—gwardyana y całego konwentu wielebnych oycow Bernardynow Brzeskich zakonu s. Franciszka ordinis minoris, z niewiernemi Wulfem lewłowiczem y synem onego Izraelem Wulfowiczem y innemi żydami arendarzami, obywatelami miasta i. k. m. Brzescia, nominatim obżał. wiadomemi y znaiomemi, za pozwem przez nas sąd wyniesionym mieniąc o to: iż obżał. niewierni żydzi, zdraycy y przeciwnicy wierze, narodowi y kosciołowi katolickiemu Rzymskiemu, wyłamuiąc się z wierzchnosci praw Boskich, duchownych y swieckich, lecz tym bardziey oną contemnendo, wiedząc dobrze, że i. w. im pani Pociejowa—podskarbina na ten czas w. x. Lit., z tego swiata zeszła, w klasztorze żałuiących ichm xięży Bernardynow Brzeskich, z wielką apparencyą, znacznym kosztem senatorskim pochowana była, w roku tysiąc siedmsetnym siedmnastym, msca Maja ze dnia pierwszego na dzień wtory, w nocy, pod kosciół żał. delatorow Bernardynski do sklepow podkopawszy się, a znalazszy truną pomienioney ieymosci wnontrz y do koła materyą złotogłową z galonami y cwiekami srebnemi, pozłocistemi bogato obitą y wielkim sumptem ozdobioną, przytym nie mało rożnego śrebra koscielnego, na osobliwym regestrze specificowanego, złodzieyskim sposobem truną obdarszy y ciało z oney wyrzuciwszy, to wszytko pozabierali, też truną połupali, popsowali, cwieczki srebne powyimowawszy pozlewali, a z materyi z galonami, co truna była obita, sznurowki, spodnicy porobili, iako się evidenter w roku tysiąc siedmsetnym osmnastym licem pokazało, że corki obżałowanych złoczyncow z tey materyi złotogłowowey w sznurowkach z galonami, znacznie znakami od cwiekow chodzili, a potym za postrzeżeniem oną pochowali y utaili, do tego złotnik, co te cwieki zlewal, pozwawszy publice zeznał, że byli własne od tey truny; o co lubo w szkole synagogi onych było wielkie wołanie y mus od starszych do wrocenia tey kradzieży, iednak obżałowani rozkazu onych, a ni kary i. w. imc pana Hetmana w w. x. Lit., bynamniey się nieobawiając, nieoddali y powrocić nie deklaruią, ieszcze zufalę przegrażaią się, w czym wszytkim szkody plus minus kładąc na trzy tysiące uczynili, za czym do wrocenia tego, sowitosci podług regestru przy statuicyi comparycyi wszytkich pozwanych żydow, do pokarania paenami excessowemi na garle przez mistrza ścięciem, do restitucyi szkod y expens na prawo erogowanych, do uznania tego wszytkiego, co czasu prawa przez controwersyą fusius deducetur, prawem czyniąc zapozwali. Na terminie ninieyszym, superius wyrażonym, za przywołaniem z nakazu naszego ieneralskim stron do prawa, od aktorow patron imc pan Ian Turczynowicz personaliter stawał, a pozwani żydzi niestawali y żadney wiadomosci o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nieczynili; za tym ten że aktorow patron podanego obżał. żydom oczewisto w ręce ze szkoły Brzeskiey wychodzącym przez ienerała i. k. m. pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmož imc panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła sądow naszych, z pilnoscią troyga wołania uczynionym, legitime dowiodszy, produkuiąc czytał protestacyą o odłupanie sklepu pod kosciołem Bernadynskim, w Brzesciu będącego, o wyrzucenie ciał umarłych, o zdarcie y szczepanie truny, w grobie będącey, o pokradzenie srebra y materyi złotogłowowey y uczynienie szkody na trzy tysiące złotych, do należytego urzendu doniesioną y per extractum wydaną, przytym regestr pokradzionego srebra koscielnego y koło truny będącego; po ktorym produkowaniu wzdania pozwanych niewiernych żydow na upad w samey rzeczy, a zatym podług prawa za pokradzioną srebro koscielne y innę koło truny będącę ozdoby, materye złotogłowową, oney zdarcie y popsowanie, szkody na złotych trzy tysiące wynoszącey, sowito szesciu tysięcy złot. polśk., za szkody, nakłady prawne dwuchset złotych polskich na pozwanych żydach Brzeskich, złoczyncach, na wszelkich dobrach, maiętnosci onych, leżących,

ruchomych, sumach pienienżnych, kromach, zastawach, arendach, depozytach, gdziekolwiek będących, z wolnym onych ubique locorum aresztowaniem, a samych obżał. niewiernych żydow za popełnione złodzieystwo, na infamią, na łapanie y na garło żałuiącemu wskazania ad publicandum generała sądowego przydania, proklamować nakazania, a za wskaz summy dla uczynienia prawney y nieodwłoczney super omnibus jure victorum bonis exekucyi y dla poscignienia samych criminalistow do urzędow ziemskich, lub grodzkich, woiewodstwa Brzeskiego y innych wszelkich tych woiewodstw y powiatow, pod ktoremi dobra i osoby pozwanych złoczyncow byc się okażą, a ktorego sobie actores z urzędu ad eum executionem użyc zechcą; z założeniem in contravenientes dalszych pen prawnych odesłania instabat. A tak my sąd w sprawie w Bogu wielebnego imc. xiędza Ioachima Rodeckiego — gwardiana y całego konwentu wielebnych oycow Bernardynow zakonu swiętego Franciszka ordinis minoris konwentu Brzeskiego, z niewiernemi Wulfem Iewłowiczem y synem onego Izraelem Wulfowiczem y innemi żydami Brzeskiemi, nominatem obżałowanym wiadomemi y znaiomemi, bacząć to, iż obżalowani, będąc o rzecz wyż wyrażoną przed nas sąd adcitowani, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem iako sami przed nami do rosprawy niestawali, tak y żadney wiadomosci o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nieczynili; przeto onych iako prawu nieposlusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym podług żałoby y rekwizycyi aktorow patrona, za pokradzenie srebra koscielnego y inne koło truny będące ozdoby, materie złotogłowowe, zdarcie y popsowanią truny, uczynienie szkod na złotych trzy tysiące, sowito szesc tysięcy złotych polskich, za szkody y nakłady prawne dwiescie złotych polskich, a z wpisnym, pamiętnym, cum lucris nam sądowi zapłaconym, wszytkiego summa szesć tysięcy dwiescie dziesięć złotych polskich na pozwanych niewiernych żydach Brzeskich, na wszelkich maiętnosciach y dobrach onych leżących, ruchomych, sumach pieniężnych, zastawnych, arendach, domach, placach, kromach, handlach, towarach, depozytach, gdziekolwiek będących, z wolnym onych wszędy aresztowaniem, a samych obżał. żydow złoczyncow, za popełnione złodzieystwo y kryminałna infamią, na łapanie y na garło żałuiącym aktorom wskazuiemy, ad publicandum infamiy ienerała sądowego przydaiemy, wywołać proklamować nakazuiemy, za wskaz summy dla uczynienia prawney y nieodwłoczney super omnibus obżałowanych bonis exekucyi y dla poscignienia samych kriminalistow do urzędow ziemskich lub grodzkich woiewodstwa Brzeskiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatow, pod ktoremi maiętnosci y dobra pozwanych y samę osoby być się okażą, a ktorego sobie strona powodowa z urzędow ad eum executionem użyć zechce, założywszy in contravenientes dalsze paeny prawne odsyłamy. A gdy dzień pietnasty miesiąca Maja anni praesentis przypadł, tedy ienerał sądow naszych pilnuiący Stanisław Pilecki, dosć czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych Wulfa Iewłowicza y syna onego Izraela Wulfowicza za infamissow w izbie sądowey et in foro publico obwołał proklamował y relacyą publikacyi swey a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał, ktora sprawa do xiąg głownych trybunalnych iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибун. № 378, за 1719 годъ, л. 417.

№ 210.—1720 г. Января 30.

Трибунальный декретъ, присуждающій евреевъ Оршанскаго кагала къ инфаміи, возврату насильно захваченныхъ плацовъ, лавокъ и амбаровъ въ городѣ Оршѣ и уплатѣ городу арендной платы и судебныхъ издержекъ.

Roku tysiąc siedmsetnego dwudziestego, msca Januarij trzydziestego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunał w w-m x-ie Litt-m z woiewodztw,

ziem y powiatów na rok immediate przeszły tysiąc siedmsetny dziewiętnasty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imć pana Stanisława Piszczały — podstolego y woyta Orszanskiego, tak w krzywdzie imc. iako y w krzywdzie mieszczan miasta Orszy, z niewiernemy Litmanem, Zelmanem Nochimem Hirszowiczem, Chaimem Leyzerowiczem, Nochimem Oranowiczem—starszemi y wszytkiemi żydami całego kahału Orszanskiego y pomocnikami onych w spolney radzie y namowie z sobą będącemi, za zakazem przed nasz sąd wyniesionym, mieniąc o to, iż co mieszczanie Orszanscy maiąc od wielu naiaśnieyszych królów ichmć przywileie mieskie sobie dane na to, ażeby żydzi orszanscy nad sześć placów y kromkę iedną w mieście Orszy nieuzurpowali, niewierni żydzi Orszanscy mimo takowe przywileie, czyniąc ku niemałey zgubie y ruinie mieszczanom y całemu miastu Orszy, które opanowawszy się placów kilkudziesiąt, także y krom, szpichlerzów niemało violenter pozabierawszy, z onych fruktifikuiąc, z handlów, pożytków żadnych podatków y hyberny, które by od onych należeć mieli od lat kilkadziesiąt aż do daty teraznieyszey niewypłacili, tylko na mieszczan wszytkie ciężary wrzucali, ktorzy, lubo żadnych handlów y pożytków niemaiąc, wypłacać musieli, przez co na trzydzieście tysięcy złotych szkody ponosić muszą; a niedość na tym, ciż sami niewierni Zelman y Litman—żydzi Orszanscy, z kabaku y młynu Orszanskiego, nie podług dawnych zwyczaiów y kontraktów, lecz za podstępnym kontraktem od imć pana Larskiego—sędziego ziemskiego Orszanskiego, niepokazuiąc dawnieyszych kontraktów y iako zwyczaiem niewiadomego wziętym, przez lat sześć co rok po tynfów cztyry tysiące arędy niedopłacali, przez co na tynfów dwadzieście cztyry tysiące szkody uczynili, o czym dostateczniey w kwitacyinym y assekuracyinym od imć pana Larskiego —sędziego ziemskiego Orszanskiego danym zapisie, względem do onychże załuiącemu delatorowi vigore przywileiu naiasnieyszego krola imci danego, do upomnienia się pensyi woytowskiey zachowaney salvy dostateczniey wyrażone iest, przez co żałuiącemu delatorowi, iako woytowi Orszanskiemu, w pensyi onego co rocznie na osobę woytowską po tysiącu tynfów należącey, na sześć tysięcy tynfów szkody uczyniwszy, to wszytko na swóy pożytek obrócili, a potym unikaiąc takowych akcyi y podstępków swych, godząc na dalszą zgubę mieszczan y całego miasta Orszy, a chcąc całe miasto przez swóy umysł y innych potencyą opanować, nie podaiąc żadnych pozwów, ani zakazów, dekretów dwa—ieden na comissyi Grodzienskiey, w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym dziewiętnastym, msca Oktobra, czwartego dnia extra forum, drugi w trybunale w. x. L. w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym dwudziestym msca Januaryi trzeciego dnia na mieszczan Orszanskich, z niemałemi wskazami summy in contumaciam pootrzymywawszy, niesłusznie onych vexuiąc, osoby y dobra chcąc exekuciami agrawować, do szkod niemałych przywodzą y przywodzić usiłuią, a niedość na tym, w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym dwudziestym, msca Januarii dwudziestego dnia, ciż obżałowani niewierni żydzi, nie respektuiąc na sądy główne trybunału w. x. Lit., popełniaiąc iawny zbytek y exces, roku, msca y dnia wyżey namienionego, przeiowszy na dobrowolney drodze mieszczanina Orszanskiego na imię Jana Barana z Borysowa, gościncem tak do Minska do trybunału głównego w. x. Lit., iako y do żałuiącego delatora, iako woyta Orszanskiego, z sprawami, dokumentami y przywileiami, także z gotowemi pieniędzmi złotych trzemaset od sławetnego Piotra Paszenskiego—burmistrza Orszanskiego ordynowanego, nic sobie niewinnego, zbili, zmordowali, okrwawili, sprawy zaś wszytkie przy onym będące iedne poszarpali, drugie u siebie y do tych czas z pieniędzmi trzymaiąc, oddać y wrocić niechcą, dalsze odpowiedzi y pochwałki tak na żałuiącego de-

latora, iako y mieszczan Orszanskich uczynili y czynić nie przestaią. Zatym do approbaty praw, przywileiow tak żałuiącemu na woytowstwo Orszanskie, iako y miastu Orszanskiemu służących, oraz y dekretow na cadencyi Nowogrodzkiey, w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym ośmnastym z aktoratu załuiącego delatora na obżałowanych niewiernych Zelmana y Litmana—żydow Orszanskich, otrzymanych, wespoł z wlewkowym od imć pana Larskiego—sędziego ziemskiego Orszanskiego, takoż obligacyinemi y assekuracyinemi zapisami y całego procederu prawnego z aktoratu żałuiącego delatora uroszczonego, e contra do skassowania wszelkich praw, zapisow, przytym y dekretow na comissyi Grodzienskiey y w trybunale głównym w. x. Lit. na mieszczan Orszanskich in contumaciam otrzymanych, z listami obwieszczymi, poiezdżymi y całego procederu, do mieszczan Orszanskich niesłusznie uroszczonego, do uwolnienia się od niesłusznych płacenia podatków, dla wrócenia za obżałowanych niewiernych żydów wypłaconych hybern, kontrybucyi y podatkow, złotych trzydzieśćie tysięcy, do oddania y zapłacenia dwudziestu czterech tysięcy tynfow względem niedopłaconey przez lat sześć z kabaku y młynu Orszanskiego, do przysądzenia ante omnia w reindukcyą placow, krom y szpichlerzów, z których przez niewiernych żydów uczyniona iest expulsia, do wskazania paen talionis z prawa zsciągaiących się, do wrocenia spraw y przywileiow, oraz y pieniędzy rozboyniczym sposobem u Jana Barana odebranych, z nawiązką, do nagrodzenia szkod, nakładow prawnych z okazyi obżałowanych osob spędowanych y o to wszytko, iako czasu prawa szerzey przez controwersią dowiedziono będzie, zachowawszy salvum ius do melioracyi tey żałoby y wyniesienie inney, iesli by tego potrzeba była, aktores obżałowanych przed nasz sąd intentowali akcyą. Na terminie tedy ninieyszym, wyż na dacie specifikowanym, za przywołaniem z nakazu naszego przez ienerała stron do prawa od aktora patron im. za mocą prawną, sobie do tey sprawy daną imć pan Thomasz Gonsowski —mieczny Smolenski, oczewisto ku rozprawie prawney stawał, a obżałowani niewierni żydzi miasta Orszanskiego, iako sami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomości o niestaniu swym nam sądowi y stronie powodowey nieuczynili; zatym tenże wyżey rzeczony patron podanego oczewisto w ręce tu w miescie i. k. m. Minsku wychodzącym z szkoły żydowskiey w Minsku będącym pozwanym żydom Orszanskim, przez ienerała Andrzeia Jana Karabanowicza zakazu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym imć panem pisarzem ziemskim Minskim y koła sądów naszych uczynionym, słusznie prawnie dowiodszy, oraz żałobę pryncypała swoiego reasumowawszy, in ulteriori iuris progresu, na dowod samey rzeczy produkował y czytał przed nami przywileia od naiasnieyszych królów ichmcw, tak żałuiącemu na woytowstwo Orszanskie, iako i miastu Orszy służące, tudziesz listy assekuracyiny, kwitacyiny, oraz y wlewkowe zapisy od imć pana Larskiego—sędziego ziemskiego Orszanskiego, żałuiącemu, pod datami w nich inserowanemi dane, a żałuiącemu służące, demum dekreta trybunalne na cadency Nowogrodzkiey, w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym ośmnastym msca y dnia w nich wyrażonych, z aktoratu żałuiącego na obżałowanych niewiernych Zelmana y Litmana—żydów Orszanskich otrzymane. Na koniec protestacyą do xiąg urzędowych in tempore ratione superius praemissorum zaniesioną y per extraktum z tychże xiąg iurydyce wydaną, wespoł z relacyą ieneralską zbicia Jana Barana—mieszczanina Orszanskiego, przez obżałowanych na drodze dobrowolney do trybunału głównego w. x. Lit. iadącego, oficiose sprawioną, po których produkowaniu wzdania obżałowanych niewiernych żydów Orszanskich, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy. A zatym według prawa y żałoby aktora pozewney wszelkich praw, zapisów y dokumentow obżałowanych słu-

żąncych, niemniey dekretów dwóch: iednego na komissyi Grodzienskiey, w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym dziewiętnastym msca Oktobra czwartego dnia, a drugiego w trybunale w. x. Lt-o w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym dwudziestym, msca January trzeciego dnia, przez obżałowanych żydów na mieszczan Orszanskich, z niemałemi wskazami nulliter et illegitime in contumaciam otrzymanych, z listami obwieszczym, poiezdżym y całym procederem niesłusznie uroszczonym nullitate skassowania y annihilowania, e contra wyż produkowanych praw, przywileiów od naiasnieyszych krolów ichm nadanych, tak żaluiącemu imć, iako y miastu Orszy służących, niemniey listów dobrowolnych assekuracyinego, kwitacyinego, oraz y wlewkowego żałuiącemu od imć pana Larskiego —sędziego ziemskiego Orszanskiego, pod datami w nich inserowanemi danych zapisów; tudziesz dekretów trybunalskich na cadencyi Nowogrodzkiey w roku tysiąc siedmsetnym ośmnastym ad instanciam żałuiącego delatora na obżałowanych niewiernych Zelmana y Litmana, żydów Orszanskich otrzymanych y całego procederu prawa do daty ninieyszey zaszłego utwierdzenia y przy mocy nienaruszney zachowania, vigore których placów, kromów y spiechlerzów, z których przez niewiernych obżałowanych żydów stała się expulsia, ante omnia w reindukcią przysądzenia, spraw y przywileiów y wszelkich dokumętów u sławetnego Jana Barana od miasta Orszy, do trybunału z sprawami posłanego, na drodze dobrowolney zabranych wrócić nakazania, za wypłacone hyberny, contrybucye y różne ingenere podatki za niewiernych obżałowanych żydów przez miasto Orszą złotych trzydziestu tysięcy, za niedopłacenie przez tychże niewiernych żydów Orszanskich przez lat sześć z kabaku y młynu vigore dawnych kontraktow co rocznie po cztyry tysiące tynfów dwudziestu czterech tysięcy tynfów, za niewypłacenie żałuiącemu vigore przywileiów corocznie po tynfów tysiąc pensyi od tych żydów żałuiącemu należącey sześciu tysięcy tynfów, za zbicie y tyranskie na drodze dobrowolney Jana Barana, do trybunału iadącego, zmordowanie, tudziesz za uczynioną z placów, kromów y spichlerzów mieszczanom Orszanskim expulsyą, in vim win gwałtu pospolitego, expulsynych y nawiązki dwóchset złotych polskich, za zabranie rozbóyniczym sposobem przy tymże Janie Baranie gotowych pndzy przy nim będących na expensę prawne od miasta Orszy posłanych, trzechset złotych, sowito sześciuset zlotych polskich, za uczynioną odpowiedź y pochwałkę na żałuiącego pięciudziesiąt kop groszy Litewskich, za szkody, nakłady prawne w tey sprawie z okazyi obżałowanych errogowane sta złotych polskich, na obżałowanych niewiernych żydach Orszanskich, na maiętnościach y dobrach wszelkich, leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdziekolwiek będących, domach, kromach, towarach, handlach y samych osobach, a samych obżałowanych za popełnione gwałty, violencie, za zbicie na dobrowolney drodze Iana Barana y za uczynione z placów, kromów y szpichlerzów expulsie, ac pro merito actionis superius specificato na infamią żałuiacemu imć wskazania, oraz samych osob obżałowanych, towarów y summ pieniężnych onych aresztować, ubique locorum pozwolenia, ad publicandum tey infamy ienerała sądowego przydania, publikować, proklamować nakazania; a tak dla odebrania spraw, violenter na drodze dobrowolney u Iana Barana do trybunału iadącego zabranych, iako też dla uczynienia za wskaz summy skuteczney, prawney na dobrach obżałowanych niewiernych żydów, execucyi do urzędów ziemskich lub grodzkich—Minskiego, Witebskiego, Mscisławskiego, woiewodztw — Oszmianskiego, Orszanskiego, Mozyrskiego, Rzeczyckiego, Upitskiego powiatów, y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów pod któremi dobra y osoby obżałowanych niewiernych żydów bydź okażą się, a którego sobie aktor ad executionem użyć zechce, z założeniem na sprzeciwnych

dalszych paen prawnych, odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imć pana Stanisława Pisz-czały—podstolego y woyta Orszanskiego, takoż y mieszczan Orszanskich, bacząc to, iż obżałowani niewierni Litman y Zelman, Nochim Hirszowicz, Chaim Leyzorowicz, Nochim Oranowicz—starsze y wszyscy żydzi kahału Orszanskiego y pomocnicy onych, w spolney radzie z sobą będące, będąc o rzecz wyż w propozycyi wyrażoną przed nasz sąd adcitowanemi, za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nieuczynili, przeto obżałowanych niewiernych żydów Orszanskich, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym podług prawa, żałoby y domawiania się aktorów patrona, wszelkie prawa, zapisy y dokumenta obżałowanych niewiernych żydów Orszanskich, tudziesz y dekreta dwa: ieden na comissy Grodzienskiey w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym dziewiętnastym, msca Oktobra czwartego dnia, a drugi w trybunale w. x. Lit. w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym dwudziestym, msca Ianuarii trzeciego dnia przez obżałowanych żydów na mieszszan Orszanskich z niemałemi wskazami nulliter et illegitime in contumaciam otrzymane, z listami—obwieszczym, poiezdżym y całym procederem niesłusznie uroszczonym nullitate kassuiemy y annihiłuiemy; e contra zaś wyż produkowane prawa, przywileia od naiasnieyszych królów ichm nadane tak żałuiącemu imć na woytowstwo Orszanskie, iako y miastu Orszy służące, niemniey listy dobrowolne assekuracyiny, kwitacyiny, oraz y wlewkokowy zapisy żałuiącemu od imć pana Larskiego—sędziego ziemskiego Orszanskiego, pod datami w nich inserowanemi dane; tudziesz dekreta trybunalskie na kadencyi Nowogrodzkiey w roku tysiąc siedmsetnym ośmnastym ad instanciam żałuiącego delatora na obżałowanych niewiernych Zelmana y Litmana, żydów Orszanskich, otrzymane y cały proceder prawa do daty ninieyszey zaszły, utwierdzamy y przy mocy nienaruszney zachowuiemy, vigore których placy, kromy y szpichlerze, z których przez niewiernych obżałowanych żydów stała się expulsia, ante omnia w reindukcyą przysądzamy, sprawy y przywileia y wszelkie dokumenta u sławetnego Iana Barana, od miasta Orszy do trybunału z prawami posłanego, na drodze dobrowolney zabrane, wrócić nakazuiemy, za wypłacone hyberny, kontrybucye y różne ingenere podatki za niewiernych obżałowanych żydów przez miasto Orszę złotych trzydzieście tysięcy, za niedopłacenie przez tychże niewiernych żydów Orszanskich przez lat sześć z kabaku y młynu, vigore dawnych contraktow co rocznie po cztyry tysiące tynfów dwadzieścia cztyry tysięce tynfów, za niewypłacenie żałuiącemu vigore przywileiow co rocznie po tynfów tysiąc, pensyi od tych żydów żałuiącemu należącey, sześć tysięcy tynfów, za zbicie y tyranskie na drodze dobrowolney Iana Barana, do trybunału iadącego zmordowanie; tudziesz za uczynioną z placów, kromów y szpichlerzów mieszczanom Orszanskim expulsyą, in vim win, gwałtu pospolitego expulsynych y nawiązki dwieście złotych polskich-za zabrane rozboyniczym sposobem przy tymże Ianie Baranie gotowych pieniędzy przy nim będących, na expensę praw od miasta Orszy posłane, trzysta złotych, sowito sześćset złotych polskich, za uczynioną odpowiedź y pochwałkę na żałuiącego pięćdziesiąt kop groszy litewskich, za szkody, nakłady prawne w tey sprawie z okazyi obżałowanych errogowane sto złotych polskich, a z wpisnym, pamiętnym et cum lucris nam sądowi persolutis wszytkiego summy in universum zniozszy monety tynfowey trzydzieście tysięcy, a curentis monetą trzydzięście ieden tysiąc trzydzieśćie pięć złotych na obżałowanych niewiernych żydach Orszanskich, na maiętnośćiach y dobrach wszelkich leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdziekolwiek będących, do-

mach, kromach, towarach, handlach, spławach y samych osobach, z wolnym onych ubique locorum aresztowaniem, a samych obżałowanych żydów Orszanskich za popełnione gwałty, violencye, za zbicie na dobrowolney drodze Iana Barana y za uczynione z placów, kromów y szpichlerzów expulsie, ac pro merito actionis superius specificato na infamią żałuiącemu imć panu Pieszczale—podstolemu y woytowi Orszanskiemu, wskazuiemy, ad publicandum tey infamy ienerała sądowego przydaiemy, publikować, proklamować nakazuiemy. A tak dla odebrania spraw violenter na drodze dobrowolney u Iana Barana do trybunału iadącego zabrane, iako też dla uczynienia za wskaz summy skuteczney prawney na dobrach obżałowanych niewiernych żydów exekucyi, do urzędów ziemskich lub grodzkich Mińskiego, Witebskiego, Mścisławskiego wdztw, Oszmianskiego, Orszanskiego, Mozyrskiego, Rzeczyckiego, Upitskiego powiatów, y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod którémi dobra y osoby obżałowanych niewiernych żydów bydź okażą się, a którego sobie aktor ad executionem użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych temu dekretowi naszemu dalsze paeny prawne odsyłamy. A gdy termin prawny dla proklamowania wyż wyrażoney infamy przypadł, tedy ienerał sądów naszych pilnuiący Stanisław Ian Pilecki, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych Litmana Zelmana, Nochima Hirszowicza, Chaima Leysorowicza, Nochima Oranowicza—starszych y wszytkich żydów kahału Orszanskiego y pomocników onych za infamissów w izbie sądowey et in foro publico obwołał, proklamował y relacyą publikacy swey a loco publikationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głównych trybunalu wielkiego xięstwa Litewskiego iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, № 385, за 1720 г., л. 1939.

№ 211.—1720 г. Августа 14.

Трибунальный декретъ, присуждающій еврейскую синагогу вел. кн. Литовскаго къ инфаміи и уплатѣ Францу Венцковичу долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego dwudziestego, miesiąca Augusta czternastego dnia.

Przed nami sędziami głównemi, na trybunał w wielkim xięstwie Litewskim, z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny dwudziesty obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa wielmożnego imć. pana Franciszka Mirosława Więckowicza—podsędka Trockiego, z niewiernymi żydami Zelmanem Jowelowiczem, Zelmanem Iozefowiczem, Izaakiem Hirszowiczem—kahału Brzeskiego, Zelmanem Borkowiczem, Faybiszem Aronowiczem, Abrahamem Szołomowiczem—kahału Grodzienskiego, Faybiszem Ierachimowiczem, Ayzykiem Aszszarowiczem, Szmoyłą Leybowiczem—kahału Pinskiego, Monelem Gierszonowiczem, Łazarem Leybowiczem, Hirszą Leybowiczem—kahału Wilenskiego, Judaszem Mowszowiczem Alexandrowiczem Jakubowiczem, Szawełem Hirszowiczem—kahału Słuckiego y całą synagogą żydowską wielkiego xięstwa Litewskiego, za pozwem przez aktora po obżałowanych przed nasz sąd wyniesionym mieniąc o to: iż wyż wyrażeni żydzi, naprzod dawszy zapis przyznany w trybunale w. x. Lit. w Wilnie, w roku tysiąc siedmsetnym czternastym, Augusta czternastego dnia, żałuiącemu na summę dwadzieście dziewięć tysięcy tynfów, należącą summę niewypłacili intoto, oco zaszli dekreta trzy trybunalskie z convictią, łapaniem samych osob, do więzienia braniem, z condemnatami y lucrami w nich wyrażonemi, potym gdy vigore onych do wypłacenia summy żydów za obligiem winney żałuiący obligował, natenczas obżałowani w nawalnym zgromadzeniu swoim w Indurze, w roku tysiąc siedm-

setnym dwudziestym, Januarij trzeciego dnia, y na resztę zostaiącey summy niedopłaconey osobliwy obligacyiny swoy zapis y taryfę na sześć tysięcy tynfów dali y onę w roku teraznieyszym, tysiąc siedmsetnym dwudziestym w Marcu przy pogłownym żydowskim obowiązali się, bez żadnych trudnośći delatorowi wypłacić, sub tryplici vadio penaque trium lucrorum, oraz pod approbatą, ob respectum wolnego łapania samych osob pomienionych, trzech trybunalskich dekretów, adinterim in termino praefixo za częstokrotną requizycyą wysz wyrażoney summy niewypłacili, w zaręki troiakie et insuper trium lucrorum popadli, przez co żałuiący na iednę posyłki y po różnych mieyscach koszt ważąc, szkody ma na złotych sześćset, zaczym żałuiący do approbaty pomienionego obligu, oraz vigore onego względem wolnego łapania samych osob przerzeczonych, trzech trybunalskich dekretów, in simul z taryfą y wszytkiemi ieneraliter dokumentami, do przysądzenia summy sześciu tysięcy tynfów z troiakiemi zarękami, o peny banicyi doczesney, wieczney y infamyi, ad refusionem omnium damnorum litisque expensarum y o to wszytko, co czasu prawa deducetur, żałuiący obżałowanym przed nasz sąd instituit actionem. Do którey sprawy na terminie y dniu ninieyszym wysz na dacie specifikowanym za przywołaniem z nakazu naszego przez ienerała stron do prawa od żałuiącego aktora patron imći za mocą prawną sobie do tey sprawy daną, imć pan Andrzey Chodzko—obozny Oszmianski personaliter ku rozprawie prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nie uczynili, a zatym tenże superius namieniony partis actoreae patron terminu tey sprawie zapozwem oczewisto w ręce tu w mieście i. k. m. Wilnie obżałowanym niewiernym żydom przez ienerała i. k. m. Mikołaia Klikowicza podanym y przed wielmożnym imć panem pisarzem ziemskim Wilenskim y koła sądów naszych iuridice z pilnością troyga wołania przyznanym przypadłego legitime dowiodszy, w dalszym procederze prawa na dowod samey pryncypalney rzeczy produkował y czytał przed nami sądem list dobrowolny obligacyiny strictissimae inscriptionis zapis od całey synagogi w. x. Lit. żydowskiey na summę sześciu tysięcy tynfów z terminem oddania oney lub triplici vadio, paenaque trium lucrorum, oraz y pod approbatą tylko względem łapania samych pozwanych żydów, zaszłych anterius trzech trybunalskich dekretów różnych lat, miesięcy y dni, na różnych cadencyach, z niemałemi wskazami sum, z condemnatami, lucrami w nich wyrażonemi, z wolnym samych osob łapaniem z aktoratu wielmożnego imć pana Mirosława Więckowicza—podsądka Trockiego, na całą synagogę w. x. Lit. in contumacyam otrzymanych, żałuiącemu wielmożnemu imć panu Mirosławowi Więckowiczowi—podsędkowi woiewodztwa Trockiego, w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym dwudziestym miesiąca Januarij trzeciego dnia dany, a przy tym taryfę y inne dokumenta ad hunc actum in rem et partem dellatora służące y należące. Po którym takowym produkcie pozwanych niewiernych żydów ex quo do prawa niestawaiących y na citacyą dellatora iustifikować się niechcą, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdania, zatym iuxta contenta żałoby pozewney, ante omnia tak superius produkowanego obligacyinego zapisu od pozwanych delatorowi danego, iako też vigore onego in puncto wolnego samych osob lapaniem, pomienionych anterius zaszłych trzech trybunalskich dekretów różnych lat, miesięcy y dni, na różnych cadencyach z aktoratu dellatora na pozwaną synagogę in contumatiam otrzymanych, insimul z troygą y ze wszytkiemi ieneraliter dokumęntami ad hunc actum pro parte dellatora służącemi, iako słusznych y prawnych utwierdzenia y przy nienaruszney mocy y walorze inviolabiliter

zachowania, summy na pomieniony list dobrowolny obligacyiny zapis winney, a dotąd ieszcze nie oddaney z troiakiemi zarękami dwudziestu czterech tysięcy tynfów, za szkody w tey sprawie z okazyi pozwanych złotych sześćset poniesione, z expensami na prawne litigia, hac in causa errogowanemi, ośmiuset złotych polskich na pozwanych niewiernych żydach y na całey synagodze żydowskiey w. x. Lit., na wszelkich maiętnosciach y dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych gdzie y u kogokolwiek będących, handlach, towarach, wodą y londem z kądkolwiek y dokąd kolwiek idących, z wolnym onych na kożdym mieyscu by y zagranicą, aresztowaniem, domów, kromów, kamienic y szkoł żydowskich pieczętowaniem, a w niedostatku dobr na samych osobach, z wolnym onych zaścignienieniem na kożdym mieyscu łapaniem, a samych pozwanych niewiernych żydów y całą synagogę w. x. L-o za uczynienie pomienionemu własnemu obligacyinemu zapisowi swemu in exolutione summy nań winney, na założonym terminie nec in toto, nec in parte satisfakcyi, vigore dobrowolnych obowiązków na banicią doczesną, wieczną y infamią żałuiącemu delatorowi wskazania, ad publicandum tych condemnat ienerała sądowego przydania, proklamować y publikować nakazania; a dla uczynienia za wskaz wysz wyrażoney summy skuteczney prawney super bonis iure victorum y w niedostatku dobr, y na osobach exekucyey do urzedów ziemskich lub grodzkich Wilenskiego, Trockiego, Nowogrodzkiego, woiewodztw—Oszmianskiego, Mozyrskiego powiatów y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi maiętności y dobra, handle, towary, summy pieniężne y depozyta, a w niedostatku tego same osoby obżałowanych żydów znaydować się będą, a którego sobie pars actorea w tey sprawie ad executionem z urzędów użyć zechce, z założeniem in contravenientes dekretowi dalszych paen prawnych, odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imć pana Franciszka Mirosława Więckowicza—podsądka Trockiego, z niewiernymi żydami Zelmanem Jowielewiczem, Zelmanem Józefowiczem, Izaakiem Hirszewiczem—kahału Brzeskiego, Zelmanem Berkowiczem, Faybiszem Aranowiczem, Abrahamem Szołomowiczem—kahału Grodzienskiego, Faybiszem Serachimowiczem, Ayzikiem Aszorowiczem, Szmoyłą Leybowiczem--kahału Pinskiego, Menelem Gierszonowiczem, Łazarem Leybowiczem, Hirszą Leybowiczem--kahału Wilenskiego, Iudaszem Mouszowiczem Alexandrowiczem Jakubowiczem, Szawlą Hirszowiczem kahału Słuckiego y całą synagogę żydowską w. x. Litt-o, bacząc to, iż obżałowani niewierni żydzi będąc przed nasz sąd o rzecz wyż w propozycyi wyrażoną adcitowanemi, za potrzykrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywołaniem, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nieuczynili, przeto pozwanych, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym iuxta contenta żałoby pozewney y requizycyi partis actoreae patrona ante omnia tak superius produkowany obligacyiny zapis od całey synagogi w. x. Łit. żydowskiey na summę sześć tysięcy tynfów żałuiącemu wielmożnemu imć panu Mirosławowi Więckowiczowi-podsędkowi woiewodztwa Trockiego, w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym dwudziestym, miesiąca Januarij trzeciego dnia dany, iako też y vigore onego inpuncta wolnego samych osob łapania trzy trybunalskie decreta różnych lat miesięcy y dni na różnych kadęncyach z aktoratu delatora na pozwaną synagogę in contumaciam otrzymane, insimul z taryfą y ze wszytkiemi ieneraliter dokumentami, ad hunc actum pro parte delatora służącemi, iako słuszną y prawną utwierdzami y przy nienaruszney mocy y walorze inviolabiliter zachowuiemy, summy na pomieniony list, dobrowolny obligacyiny zapis winney, a dotąd ieszcze nieoddaney z troiakiemi zaręk-

kami, dwadziescie cztyry tysięcy tynfów, za szkody w tey sprawie, z okazyi pozwanych na złotych sześćset poniesione, z expensami na prawne litigia errogowanemi, per universum dwadzieście cztyry tysiące tynfów, a currentis monetae ośmset złotych polskich na pozwanych niewiernych żydach y na całey synagodze żydowskiey w. x. Lit-o, na wszelkich maiętnościach y dobrach onych leżących, ruchomych, summach pieniężnych, gdzie y u kogokolwiek będących, handlach, towarach, wodą y lądem zkądkolwiek idących, z wolnym onych na kożdym mieyscu, by y zagranicą, aresztowaniem, domów, kromów, kamienic y szkoł żydowskich pieczętowaniem, a w niedostatku dobr na samych osobach, z wolnym onych za poścignieniem, na kożdym mieyscu łapaniem y tychże pozwanych niewiernych żydów y całą synagogę w. x. Lit. żydowską, za nieuczynienie pomienionemu własnemu obligacyinemu zapisowi swemu in exolutione summy nań winney, na założonym terminie, nec in toto, nec in parte satisfakcyi, vigore dobrowolnych obowiązków na banicyą doczesną, wieczną y infamią żałuiącemu delatorowi wskazuiemy, ad publicandum tych condemnat ienerała sądowego przydaiemy, proklamować y publikować nakazuiemy, a dla uczynienia za wskaz wyż wyrażoney summy, skuteczney, prawney, super bonis iure victorum, a w niedostatku dobr y na osobach exekucyi, do urzędów ziemskich lub grodzkich Wilenskiego, Trockiego, Nowogrodzkiego, Brzeskiego, Połockiego woiewodztw, Oszmianskiego, Lidzkiego, Orszanskiego, Grodzienskiego powiatów y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi maiętności y dobra, handle, towary, summy pieniężne, depozyta y osoby obżałowanych żydów znaydować się będą, a którego sobie pars actoreae w tey sprawie ad eam executionem z urzędów użyć zechce, założywszy in contravenientes temu dekretowi dalsze peny prawne, odsyłamy, vigore którego dekretu naszego in termino iuris ienerał sądów naszych pilnuiący Stanisław Jan Pilecki, dość czyniąc prawu pospolitemu, niewiernych żydów Zelmana Iowielewicza, Zelmana Józefowicza, Izaaka Hirszowicza—kahału Brzeskiego, Zelmana Borkowicza, Faybisza Aronowicza, Abrahama Szołomowicza—kahału Grodzienskiego, Faybisza Ierachimowicza, Ayzika Aszorowicza, Szmoyłe Leybowicza—kahału Pinskiego, Manela Gierszonowicza, Łazara Leybowicza, Hirsze Leybowicza—kahału Wilenskiego, Judasza Moyżeszewicza Alexandrowicza Jakubowicza, Szawela Hirszowicza—kahału Słuckiego y całą synagogę żydowską w. x. Lit. za banitów doczesnych, wiecznych y infamissów w izbie sądowey et in foro publico obwołał, proklamował y relacią, publikacyi swey a loco publikationis rediens iudicialiter zeznal. Która sprawa do xiąg głównych trybunalnych W. x. L-o iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала № 387, за 1720 г., л. 662.

№ 212.—1721 г. Августа 6.

Трибунальный декретъ, присуждающій евреевъ Визунскаго кагала къ инфаміи и уплатѣ Александру Петрусевичу долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego dwudziestego pierwszego, msca Augusta szostego dnia.

Przed nami sędziami głównemi na trybunal w w. x. Lit. z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy wysz na dacie pisany obranymi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa im. p-a Alexandra Petrusewicza—skarbnika Trockiego, tylko względem starszeństwa małzęskiego, a samey ieymć paniey Anny Pakoslawskiey Petrusewiczowey—skarbnikowey Trockiey, iako samey aktorki, małżąkow, z niewiernemi żydami Izaakiem Szaulewiczem—rabinem, Berkiem Boruchowiczem, Załkinem Salomonowiczem, Chaimem Iezefowiczem, Lipkę Lazarowiczem

Szlomą Lipkowiczem, Kadyszem Salomonowiczem, Mouszą Judelewiczem, Mouszą Ziakielewiczem, Iozefem Jakubowiczem, Abrahamem — rabinem, Mouszą Hirszkowiczem, Izraelem Abramowiczem, Motylem y Jakubem kupcami, Jankielem Iudelewiczem, Berkiem Lipkowiczem, żydami synagogi Wizunskiey, całym kahałem y przykahałkami, do tey synagogi należącemi, w spolney radzie będącemi, za pozwem od aktorow przed nasz sąd wyniesionym, mieniąc o to, iż co nięwierny żyd Abraham Illewicz — szkoły Kieydanskiey sekty rabinow y Hitta Jakubowiczuwna Abrahamowa Ilewiczowa, małżąkowie, będąc winni antecessorom żałobliwych aktorow summy tysiąc tynfow, rachuiąc każdy talar po złotych szesciu, niemaiąc zkąd wypłacić, a maiąc takiż dług na kahale Onikszczanskim Wizunskim, Kiełmianskim y Birzanskim, dziewięcset dziewiędziesiąt złotych, który dług przewodząc osobliwym swym zapisem assekuracynym zeszłym imć. p. p-m Petrusewiczom małżąkom w roku tysiąc szescset dziewiędziesiąt siodmym, February, piętnastego dnia danym, a teraznieyszym aktorom jure naturalis successoris spadłym y należącym, ktorym to zapisem niewiernych żydow kahałow wysz wyrażonych, credetorow swoich, iako za pewnemi obligami dziewięcset dziewiędziesiąt złotych winnych, dla uspokoienia y dość uczynienia według zapisow swoich, do maiętnosci ichmć nazwaney Kurkle, w powiecie Wiłkomirskim leżącey, w roku wysz pisanym, Junij piętnastego dnia stawić pod paenami obowiązali się, a potym dość zapisom swoim, tak obligacynemu sumy niewypłaciwszy iako assekuracyinemu na terminie y po terminie nieuczyniwszy z tego swiata zeszli, iakoż y pomienieni obżałowani żydzi kahału Wizunskiego winney za zapisami od siebie zeszłym Ilewiczom małżąkom, żydom Kieydanskim, sumy wysz wyrażoney antecessorow załuiących vigore przewodzenia należącey, iako y samym delatorom do tych czas nie oddali y nie oddaią, przez co w paeny popadli, zaczym ante omnia do utwierdzenia—tak obligacynych, iako y assekuracynego zapisow, in rem et partem aktorow służących, do zapłacenia sumy z szkodami, nakładami prawnemi, z prowizią od niey przychodzącą, do wskazania paen y do uznania tego wszytkiego, cokolwiek z decyzy sądowey de iure compecierit y z dedukcyi należeć będzie, żałł-cy actores obżałowanym niewiernym żydom przed nasz sąd intentowali akcyą. Do ktorey sprawy na terminie ninieyszym, wyż na dacie pisanym, za przywołaniem z nakazu naszego przez ienerała stron do prawa od aktorow patron ichmć za mocą prawną, sobie do tey sprawy daną im. pan Franciszek Gorski—mieczny woiewodztwa Wilenskiego, oczewisto ku rozprawie prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi synagogi Wizunskiey iako sami przed nami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomosci o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nieuczynili, zatym tenże aktorow patron podanego obżałowanym niewiernym żydom kahału Wizunskiego y innym przykahałkom, do niego należącym oczewisto w rece w miasteczku Wizunach w powiecie Wiłkomirskim leżącym, z szkoły wychodzącym, przez ienerała i. k. mci Klikowicza pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym im. panem pisarzem trybunalnym collegą naszym uczynionym, z pilnoscią troyga wołania, na tym pozwie napisaną, słusznie, prawnie dowiodszy y żałobę w propozycy wyrażoną przełożywszy, na dowod samey rzeczy produkował y czytał przed nami sądem list dobrowolny assekuracyny zapis od niewiernego Abrahama Ilewicza—żyda szkoły Kieydanskiey, sekty rabinow y Hitty Jakubowiczowny Abramowey Ilewiczowey, małżonki onego, imć panu Mikołaiowi Petrusewiczowi—podczaszemu Wiłkomirskiemu y p. małżące imci, a matce żałuiącey delatorki w roku tysiąc szescset dziewiędźiesiąt siodmym, msca February piętnastego dnia na przyprowadzenie żydow starszych szkoł Onikszczanskiey, Wizunskiey, Kilmianskiey y Birzanskiey do maiętnosci

imć p. p-w Petrusewiczow—podczaszych Wiłkomirskich małżąkow dla uczynienia przez onychże exekucyi od żydow Ilewiczow małżąkow ichmć panom Petrusewiczom malżąkom winney, a na te wysz pomienione kahały przewiedzioney sumy dziewięcset dziewiędziesiąt złotych talarowey monety dany, żałuiącey delatorce iure successionis post fata matki swey ieym. p. Petrusewiczowey—podczaszyney Wiłkomirskiey służący, przytym protestacią o praetensie, w żałobie wyrażone na pozwanych niewiernych żydow synagogi Wizunskiey ad acta należytego urzędu in tempore zaniesioną y per extraktum z tychże xiąg pod datą w niey inferowaną żałuiącey delatorce wydaną, po kturych produkowaniu wzdania pozwanych niewiernych żydow kahału Wizunskiego y przykahałkow do niego należących, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy, a zatym według prawa y żałoby pozewney wyż produkowanego assekuracynego zapisu in rem et partem aktorow służącego y prawnego in toto approbowania przy nienaruszney y zupełney mocy y walorze zachowania, intuitu ktorey assekuracy sumy od niewiernego Abrahama Ilewicza żyda szkoły Kieydanskiey y małżąki onego ichm. panom Petrusewiczom małżąkom winney, a na szkole Wizunskiey y inne ad żydow szkoły Kieydanskiey przewiedzioney ad praesens żałuiącey aktorce post fata matki ieymć ieymć p. Petrusewiczowey—podczaszyney Wiłkomiorskiey służącey y do wypłacenia należącey wespoł z prowizią od niey co rocznie przychodzącą, a termino non satisfactionis, oraz z szkodami, nakładami prawnemi na prawo z okazy obżałowanych niewiernych żydow errogowanymi generalnie czterech tysięcy sta trzynastu złt. pols. na pozwanych niewiernych żydach kahału Wizunskiego, na wszelkich maiętnosciach y dobrach onych leżących, ruchomych, sumach pieniężnych, handlach, towarach, spławach tak w w-m x-e Litt-m, iako też zagranicą gdzie y u kogokolwiek będących, a samych pozwanych niewiernych żydow vigore dobrowolnych obowiązkow, w zapisiech wyrażonych, na infamią, na łapanie y garło żałuiącemu wskazania, do publikowania tey infamij ienerała sądowego przydania, wywołać y proklamować nakazania, a iako dla pościągnięcia y złapania samych niewiernych żydow kahału Wizunskiego y przykahałkow do niego należących, tak oraz dla przyaresztowania sum, towarow intra vel extra regnum będących, przez samych aktorow, iako też dla uczynienia mocney y nieodwłoczney exekucy do urzędow ziemskich, lub grodzkich Wilenskiego, Trockiego, woiewodztw Oszmianskiego, Lidzkiego, Wiłkomierskiego, Brasławskiego, Kowienskiego, Upitskiego, p-tw x-a Zmudzkiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatow, pod ktoremi dobra y maiętności, sumy pienieżne, towary, spławy, tak w w-m x-e Litt-m, iako y zagranicą będące, lub też same osoby być okażą się y którego sobie strona powodowa dla złapania, aresztowania niewiernych żydow użyć zechce, z założeniem na stronę sprzeciwną paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie imć. pana Alexandra Petrusewicza—skarbnika Trockiego, tylko względem starszęstwa małżęskiego a samey ieym. p. Anny Pakosławskiey Petrusewiczowey—skarbnikowey Trockiey, iako samey aktorki, małżąkow, z niewiernymi żydami Izakiem Szawlewiczem—rabinem, Berkiem Boruchowiczem, Załkinem Salamonowiczem, Chaimem Iozefowiczem, Lipko Łazarowiczem, Szlomą Lipkowiczem, Kadyszem Salomonowiczem, Mouszą Judelewiczem, Mowszą Ziakielewiczem, Iozefem Jakubowiczem, Abrahamem—rabinem, Mouszą Irszkowiczem, Izraelem Abramowiczem, Motylem y Jakubem kupcami, Jankielem Iudelewiczem, Berkiem Lipkowiczem, żydami synagogi Wizunskiey, całym kahałem y przykahałkami do tey synagogi należącymy, bacząc to, iz niewierni żydzi będąc o rzecz wysz wyrażoną przed nasz sąd zapozwanymi, za pokilkakrotnym z nakażu naszego ieneralskim przywoływaniem,

iako sami przed nami sądem do prawa niestawali, tak y żadney wiadomosci o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nieuczynili, przeto niewiernych żydow całego kahału synagogi Wizunskiey y przykahałków, do niego należących, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym podług prawa, żałoby y domawiania się aktorow patrona wyż produkowany list dobrowolny assekuracyny zapis od niewiernego żyda Abrahama Ilewicza y małząki iego zeszłym w Bogu ichmcm panom Petrusewiczom—podczaszym Wiłkomirskim dany, a post decesum onych teraznieyszey żałuiącey aktorce służący y należący we wszytkich punktach, paragrafach utwierdzamy y przy nienaruszney mocy y walorze zachowuiemy, vigore ktorego, tak assekuracynego zapisu, iako y innych dokumętow in rem et partem aktorom służących, sumy realney na one winney z prowizią od niey za lat dwadzieścia trzy niepłaconą, wespoł z szkodami, nakładami prawnemi z okazy onych liqvidowanemi, z wpisnym, pamiętnym y za lukra nam sądowi zapłaconym cztyry tysiące sto dwadzieście złt. trzy pols. na pozwanych niewiernych żydach kahału Wizunskiego y przykahałkach do niego należących, na wszelkich maiętnosciach y dobrach onych leżących, ruchomych, sumach pieniężnych, towarach, spławach tak w w-m x-e Litt-m, iako y za granicą gdzie y u kogo kolwiek będących, a samych pozwanych niewiernych żydow za niedoscuczynienie w wypłaceniu wysz namienioney sumy według requisicyi patrona aktorow iudicialiter in lucris zapisaney, na infamią, na łapanie y garło żałuiącym aktorom wskazuiemy do proklamowania y wywołania tey condemnaty ienerała sądowego przydaiemy, proklamować nakazuiemy; a iako dla poscignienia y złapania samych niewiernych żydow kahału y synagogi Wizunskiey y przykahałkow do niego należących, takoż dla przyaresztowania sum, towarow intra vel extra regnum będących, przez samych aktorow, oraz y dla uczynienia mocney, prawney y nieodwłoczney za wskaz summy na dobrach onych exekucyi do urzędow ziemskich, lub grodzkich, Wilenskiego, Trockiego woiewodztw, Oszmianskiego, Lidzkiego, Wiłkomirskiego, Brasławskiego, Kowienskiego powiatow xięstwa Żmudzkiego y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatow, pod ktoremi się dobra y maiętnosci, sumy pieniężne, handle, towary, spławy tak w w-m x-e Litt-m, iako y zagranicą, lub też same osoby być okażą y ktorego sobie aktorowie, tak do tey exekucyi, iako y dla złapania, aresztowania y zabierania niewiernych żydow użyć zechcą, założywszy na sprzeciwnych temu dekretowi dalsze paeny prawne odsyłamy. A gdy dzień osmy tegoż miesiąca Augusta, anni praesentis przypadł, tedy ienerał, sądow naszych pilnuiący Ierzy Namowicz, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydow Izaaka Szaulewicza—rabina, Berka Boruchowicza, Zalkina Salomonowicza, Chaima Iozefowicza, Lipkę Łazarowicza, Szlome Lipkowicza, Kadysza Salomonowicza, Mousze Iudelewicza, Mousze Ziankielewicza, Iozefa Jakubowicza, Abrahama—rabina, Mousze Irszkowicza, Izraela Abramowicza, Motyla y Jakuba kupcow, Iankiela Iudelewicza, Berka Lipkowicza y wszytkich żydow synagogi Wizunskiey, y przykahałkow do niego należących za infamissow w izbie sądowey et in foro publico proclamował, ogłosił, wywołał y relacią publikacy swey a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głównych trybunalnych Wielkiego xięstwa Litewskiego iest zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовск. Трибунала № 389, за 1721 годъ, л. 237.

№ 218.—1721 г. Сентября 13.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Виленской еврейской синагоги къ инфаміи, смертной казни и уплатѣ Михаилу Заблоцкому долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego dwudziestego pierwszego, msca Septembra trzynastego dnia.

Przed nami sędziami głównymi na trybunał w-o x-a Lit—o, z woiewodztw, ziem y powiatów, na rok teraznieyszy wysz pisany obranemi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa i-e w-o imć pana Krzystofa Michała Kamienskiego, sędziego ziemskiego Oszmianskiego, marszalka trybun. w-o x-a Litt-o, koła compositi iudicii y imć pana Michała Zabłockiego—strukczaszego Oszmianskiego z niewiernemi żydami kahału Wilenskiego, mianowicie: Możeszem Uryaszewiczem, Hirszem Lewkowiczem, Moyżeszem Michałowiczem, Ioachimem Iachelewiczem, Markiem Gierszonowiczem, Michałem Gordonowiczem, Izakiem Iozefowiczem, Ianchalem Chaimowiczem, Moyżeszem Zelkindowiczem, Hirszem Eliaszewiczem—starszymi przeszłych lat, Izakiem Chaimowiczem, Kiwą Gierszonowiczem, Wulfem Symonowiczem, Hirszem Aronowiczem, Aronem Zelmanowiczem, Litmanem Moyżeszowiczem—starszymi teraznieyszego roku, tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego y innymi starszymi rocznymi y miesięcznymy synagogi Wilenskiey, za zakazem od aktora pozwanych przed nasz sąd głuwny trybunalny wyniesionym o to, iż gdy i. wielmożny imć. pan Krzysztof Michał Kaminski, sędzia ziemski Oszmianski, za użyciem od aktora za dekretem sądu głównego trybunalnego kadencyi Wilenskiey, w roku tysiąc siedmset osmnastym, mca Septembra trzeciego dnia, z aktoratu dellati z niewiernemi obżałowanemi żydami in contumaciam w Wilnie ferowanym y za sumę trzydziesci tysięcy tynfow y dwiescie złotych polskich currentis monetae na niewiernych żydow Wilenskich y na wszystkich dobrach onych, leżących, ruchomych, sumach pieniężnych gdziekolwiek będących, domach, kamienicach, kromach, piwnicach, browarach, handlach, spławach, towarach z wolnym samych osob żydowskich, żon y dzieci onych do więzienia braniem y aż do satisfakcyi w więzieniu trzymaniem, szkoły pieczętowaniem, tymże dekretem wskazaną, po wydanym od siebie podlug prawa obwieszczeniu y po podaney z onego przez ienerała kopii, porządkiem prawnym z ienerałami y z stroną szlachty w niedziel cztyry, to iest, dnia osmnastego mca Augusta roku teraznieyszego tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego, naprzód do szkoły żydowskiey, a potym do kamienic, domów, kromow ziezdzał, tedy obżałowani żydzi, iawnie sprzeciwiaiąc się prawu y dekretowi sądu głównego trybunalnego, a dufaiąc w czyiąści protekcią, przybrawszy swywolnych ludzi, pospólstwa i zołnierzow regimentowych, w czerwoney barwie, ze strzelbą ognistą, maiąc sobie od kogoś dodaną, czyli proprio ausu przysposobioną, fortiter, tumultuaria manu exekucyi czynić na domach, kromach bronili, szkoły pieczętować niedopuscili, przez co w iawną renitencyą przeciwko prawu, zwierzchności y powadze nayiasnieyszego trybunału głównego w-o x-a Litt-o, nie respektuiąc na osobę wielmożnego imć. pana sędziego ziem- Oszmianskiego, w charakterze deputackim będącego, wykonali, a na samego aktora odpowiedz y pochwałkę udziałali, widomy excess pod sądzącym się trybunałem popełnili, a w paeny prawne popadli, zaczym, chcąc żałuiący delator o takowe sprzeciwięstwo y excess pod sądami czynić prawem, dekret sądu głównego trybunalnego wyżey wyrażony wespoł z kondemnatami y ze wskazem w nim wyrażonym, z listami obwieszczym y poiezdżym urządowemi y z całym procederem praww tey sprawie uroszczonym utwierdzony mieć, a zatym sumę dekretem wskazaną przez skuteczną, mocną y nieodwłocną exe-

kucyą urzędową na ieneralney szkole żydowskiey Wilenskiey y na prywatnych szkołach y przyszkołkach do synagogi Wilenskiey należących, oraz nawszelkich dobrach onych leżących, ruchomych summach pieniężnych, gdziekolwiek będących, na handlach, spławach, towarach, arędach, piwnicach, kromach, iadkach, domach, kamienicach, na szlachtarni, a w niedostatku onych y na samych osobach z wolnym, tak szkoły ieneralney w mieście i. k. mści w Wilnie y iako y prywatnych szkół y przyszkołkow, także y ieneralney krόbki, kromow, iatek, piwnic, kamienic, domow w Wilnie y na innych do synagogi Wilenskiey należących mieyscach pieczętowaniem, tudziesz z wolnym, tak samych osob niewiernycb żydow synagogi Wilenskiey, intra vel extra regnum przez urzędy y samą stroną gdzieby się kolwiek poscignieni byli, łapaniem y sequestrowaniem, towarów wszelkich y gotowych pieniędzy po drogach, goscincach, wsiach, karczmach, miastach, miasteczkach, targach, iarmarkach y ubique locorum przez samego aktora, adhibitis etiam copiis militaribus, zabieraniem y otaxowawszy pro libitu suo u siebie zatrzymaniem, lub sprzedawaniem et in proprium usum obrόceniem, a za sprzeciwięństwo y popełniony excess pod trybun. paenam infamiae et coli na niewiernych żydow dowodzić, szkod z okazyi onych na prawo, sprowadzenie urzędowey exekucyi y na inne koszta, mianowicie strawuiąc się na bruku, spendowanych dochodzić y requirować żałuiący aktor obżałowanym niewiernym żydom Wilenskim przed nasz sąd instituit actionem. Do ktόrey sprawy na terminie y dniu ninieyszym, wysz na dacie pisanym, za przywołaniem z nakazu naszego przez ienerała stron do prawa, od aktora patron za mocą prawną, sobie do tey sprawy daną imć. pan Andrzey Chocko—obozny Oszmianski, personaliter ku rozprawie prawney stawał, a pozwani niewierni żydzi kahału Wilenskiego za potrzykrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomosci o niestaniu swoim sądowi naszemu y stronie powodowey nieuczynili, zatym wyż rzeczony aktora patron, podanego obżałowanym niewiernym żydom oczewisto w ręce tu w miescie i. k. msci Wilnie przez ienerała Ierzego Namowicza zakazu, zeznaniem onego oczewistym przed wielmożnym im. panem pisarzem trybunalnym, kollegą naszym uczynionym, legitime dowiodszy, żałobę z onego ratione superius praemissorum przełożywszy, w dalszym progressie prawnym za dowod samey pryncypalney rzeczy produkował y czytał przed nami sądem dekret sądu głόwnego trybunalnego ex instancia żałuiącego dalatora z obżałowanymi niewiernymi żydami Wilenskiemi w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym osmnastym, msca Septembra trzeciego dnia ze wskazem sumy trzydziestu tysięcy tynfow y dwuchset złotych polskich currentis monetae z wydaniem samych obżałowanych niewiernych żydów na infamią, na łapanie, na gardło y dalszemi paenami, w tym dekrecie wyrażonemi, w Wilnie ferowany, za onym listy obwieszczy y poiezdży urzędowe sprowadzoney exekucyi do szkoły żydowskiey Wilenskiey y do domow y kromow niewiernych żydów od wielmożnego im. pana Krzysztofa Kaminskiego—sędziego ziemskiego Oszmianskiego y trybunała w-o x-a Litt-o pod datą roku tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego, mca Augusta ośmnastego dnia wydane, z ktόrych iawney renitencyi prawu, zwierszchnosci y powadze nayiasnieyszego trybunału w-o x-a Litt-o dekretem trybunalnym, oraz pospozycy w. im. pana sedziego ziemskiego Oszmianskiego, w charakterze deputackim będącego, sufficienter do wiedzy wzdania niewiernych żydow kahału Wilenskiego, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w samey rzeczy, a zatym juxta contenta żałoby aktora pozwanych wyż produkowanego dekreta sądu głόwnego trybunalnego ex instancia żałuiącego delatora z obżałowanymi niewiernymi żydami ferowanego, iako

słusznego y prawnego wskazem summy, kondemnatami, publikatą onych, listami poiezdżym y obwieszczym urzędowemi y wszytkiemi do tey sprawy, in rem żałuiącego delatora służącemi, dokumentami wespoł y z całym generaliter w tey sprawie do daty ninieyszey zaszłym y uroszczonym procederem prawa in toto utwierdzenia y przy nienaruszney mocy inviolabiliter zachowania, summy, tym dekretem przysądzone, tynfowey monety trzydziestu tysięcy tynfow, a currentis monetae dwieście złotych polskich, za kontemptą powagi i. wielmożnego delatora, in charactere sęstwa głównego trybunału zostaiącego, win excessowych według konstitucyi trybunalney roku tysiąc szescset iedynastego o bezpiecznosci sądu głównego trybunalnego opisaney, osmset złotych polskich, przytym za szkody y nakłady prawne recenter w tey sprawie na sprowadzenie urzędowey exekucyi y na prawo erogowane pięcset złotych polskich na obżałowanych niewiernych żydach kahału Wilenskiego, na ieneralney szkole Wilenskiey y na prywatnych szkołach y przyszkołkach, do synagogi Wilenskiey przynależących, onych maiętnosciach y dobrach, leżących, ruchomych, summach pieniężnych, handlach, spławach, towarach, domach, kromach, kamienicach, browarach, skłepach, piwnicach, iatkach, na szlachtarni także y na ieneralney krobie żydowskiey kahału Wilenskiego, na których wskaz padł, exekucya urzędowa sprowadzana była, z wolnym ieneralney szkoły Wilenskiey y prywatnych szkoł y przyszkołkow, domow, kromow, kamienic, sklepow, piwnic, szlachtarni, iatek y krobki kahału Wilenskiego pieczętowaniem, summ towarow tam intra, quam extra regnum, aresztowaniem, zabieraniem y otaxowawszy pro libito suo u siebie zatrzymaniem, lub sprzedaniem et in proprium usum obróceniem, a w niedostatku dobr y samych obżałowanych niewiernych żydow, starszych kahału Wilenskiego, tak przez urzędy, iako y samą załuiącą stroną, łapaniem y sequestrowaniem; że zaś do prawa niestawaią, tychże niewiernych żydow kahału Wilenskiego, iako iuż niepoiednokrotnych banitow y infamissow, ad praesens za iawną prawu pospolitemu, dekretowi trybunalskiemu renitencyą, iterum na infamią, na łapanie, na garło żałuiącemu aktorowi wskazania, ad publicandum tey infamii ieneralа sądowego przydania, wywołać y publikować nakazania, y tych że niewiernych żydow Wilenskich, tak przez urzędy, iako y samą żałuiącą stroną łapać y sequaestrować pozwolenia, a iako dla poscignienia y złapania samych niewiernych żydów starszych kahału Wilenskiego, dla zaaresztowania towarow, intra vel extra regnum będących, dla zapieczętowania szkoły Wilenskiey, domow, kromow, kamienic, sklepow, iatek, piwnic, szlachtarni y ieneralney krobki żydowskiey y tak dla uczynienia za wskaz wyż wyrażoney summy na wszelkich obżałowanych żydow Wilenskich, superius mianowanych dobrach, a specialiter na szkole żydowskiey Wilenskiey, do którey exekucya urzędowa sprowadzona była, skuteczney, mocney, a nieodwłoczney na żadne prorsus ni odkogo nieoglądaiąc się bronienia odprawy y exekucyey do urżędow ziemskich grodzkich Wilenskiego, Trockiego, Nowogrodzkiego, Minskiego woiewodztw Oszmianskiego, Lidzkiego, Wiłkomirskiego, Słonimskiego, Wolkowyskiego powiatow y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatow, pod którenni maiętnosci y dobra obżałowanych niewiernych żydow być się okażą y same osoby złapane y poscignione być mogą, a którego sobie strona powodowa ad eam executionem użyć zechce, z założeniem contra non exequentes officiales paen privationis officiorum, odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie i. wielm. imć. pana Krzysztofa Michała Kaminskiego—sędziego ziemskiego Oszmianskiego, marszałka trybunału W-o X-a Litt-o, koła compositi iudicij y im. pana Michała Zabłockiego—strukczaszego Oszmianskiego, z niewiernymi Moyzeszem Uryaszewiczem, Hirszem Lewkowiczem, Moy-

żeszem Michałowiczem, Jachimem Jochelewiczem, Markiem Gierszonowiczem, Michałem Gordonowiczem, Jzakiem Jozefowiczem, Janchelem Chaimowiczem, Moyżeszem Zelkindowiczem, Hirszem Eliaszewiczem, starszemi przeszłych lat, Jzakiem Chaimowiczem, Kiwą Gierszonowiczem, Wulfem Symonowiczem, Hirszem Aronowiczem, Aronem Zelmanowiczem, Litmanem Moyżeszowiczem,—starszymi teraznieyszego roku tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego y innemi starszemi rocznemi y miesięcznemi, bacząc to, iż obżałowani niewierni żydzi, będąc ratione superius praemissorum przed nasz sąd adcitowanemi, za potrzykrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem, iako sami przed nami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomosci o niestaniu swoim sądowi naszemu y stronie powodowey nieuczynili, przeto obżałowanych niewiernych żydów, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym juxta contenta żałoby y domawiania się partis actoreae patrona, wysż produkowany dekret sądu głownego trybunału ex instantia żałuiącego delatora z obżałowanymi niewiernymi żydami kahalu Wilenskiego, w roku tysiąc siedmsetnym osmnastym, msca Septembra trzeciego dnia w Wilnie ferowany, iako słuszny y prawny z wskazem summy z kondemnatami, publikatę onych, listami obwieszczym y poiezdżym urzędowemi y wszytkiemi in rem żałuiącego delatora, dotey sprawy ściągaiącemi się dokumentami wespoł z całym procederem prawnym, w tey sprawie do daty ninieyszey zaszłym y uroszczonym in toto utwierdzamy y przy nienaruszney mocy inviolabiter zachowuiemy, summy tym dekretem przysądzoney tynfowey monety trzydzieści tysięcy tynfow, a currentis monetae dwieście złotych polskich, za kontempt powagi i. w. delatora in charactere sęstwa trybunału głł-o W-o X-a Litt-o zostaiącego, win excessowych według konstitucyi trybunalskiey roku tysiąc sześćset iedynastego o bezpiecznosci sądu głł-o trybunału opisaney osmset złotych polskich, przytym za szkody y nakłady prawne recenter w tey sprawie na sprowadzienie urzędowey exekucyi y na prawo errogowane pięcset złotych polskich, a z wpisnym y pamiętnym una cum lucris nam sądowi persolutis, in universum trzydziesci tysięcy tynfów, a currentis monetae złotych polskich tysiąc pięćset dziesięć na pozwanych żydach kahału Wilenskiego, na ieneralney szkole Wilenskiey, na prywatnych szkołach y przyszkołkach, do synagogi Wilenskiey należących y na wszelkich onych maiętnosciach y dobrach, leżących, ruchomych, summach pieniężnych, handlach, spławach, towarach, domach, kromach, kamienicach, browarach, sklepach, piwnicach, iatkach, na szlachtarni, także y na ieneralney krobce żydowskiey kahału Wileńskiego, na których wskaz padł y exekucya urzędowa sprowadzona była z wolnym ieneralney szkoły Wilenskiey, prywatnych szkoł y przyszkołkow, domow, kromow, kamienic, browarow, sklepow, piwnic, szlachtarni, iatek y krobki kahału Wilenskiego pieczętowaniem, sum, towarow, tam intra, quam extra regnum, aresztowaniem, zabieraniem y otaxowawszy pro libitu suo u siebie zatrzymaniem, lub sprzedaniem et in proprium usum obróceniem, a w niedostatku dobr y samych obżałowanych niewiernych żydow, starszych kahału Wilenskiego tak przez urzędy, iako y samą żałuiącą stronę łapaniem y sequestrowaniem; że zaś do prawa niestawaią, tychże niewernych żydow kahału Wilenskiego, iako iuż niepoiednokrotnych banitow y infamissow ad praesens za iawną prawu pospolitemu y dekretowi trybunalskiemu renitencyą, iterum na infamią, na łapanie, na garło żałuiącemu aktorowi wskazuiemy, ad publicandum tey infamij ienerała sądowego przydaiemy, wywołać y publikować nakazuiemy y tych że niewiernych żydow Wilenskich, tak przez urzędy, iako y samą żałuiącą stronę łapać, ad privatos carceros brać y sequestrować pozwalamy, a iako dla poścignienia y złapania samych niewiernych żydow, starszych kahału Wilenskiego,

dla zaaresztowania sum, towarow, intra vel extra będących, dla zapieczętowania szkoły Wilenskiey, domow, kromow, kamienic, browarow, sklepow, piwnic, iatek, szlachtarni y ieneralney krobki żydowskiey, tak dla uczynienia za wskaz wyż wyrażoney summy na wszelkich obżałowanych żydow Wilenskich superius mianowanych dobrach, a specialiter na szkole Wilenskiey żydowskiey, do którey exekucya urzędowa sprowadzana była, skuteczney, mocney, a nieodwłoczney, na żadne prorsus ni odkogo bronienia nieoglądaiąc się, odprawy y exekucyi do urżędow ziemskich lub grodzkich rycerstwa, szlachty, obywatelow Wilenskiego, Trockiego, Nowogrodzkiego, Minskiego woiewodztw, Oszmianskiego, Lidzkiego, Wilenskiego, Grodzienskiego, Słonimskiego powiatow y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatow, pod ktoremi maiętnosci y dobra y same osoby niewiernych żydow być się okażą, a ktorego sobie pars actorea ad eam executionem użyć zechce, założywszy contra non exequentes officiosos paenas privationis officiorum odsyłamy. A gdy termin prawny ad publicandum tey infamii przypadł, tedy ienerał sądow naszych pilnuiący, Jerzy Namowicz, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydow—Moyżesza Uryaszowicza, Hirsza Lewkowicza, Moyżesza Michałowicza, Jachima Jachelewicza, Marka Gierszonowicza, Michała Gordonowicza, Jzaka Jozefowicza, Janchala Chaimowicza, Moyżesza Zelkindowicza, Hirszę Eliaszewicza,—starszych przeszłych lat, Jzaka Chaimowicza, Kiwę Gierszonowicza, Wulfa Symonowicza, Hirszę Aronowicza, Arona Zelmanowicza, Litmana Moyżeszowicza,—starszych teraznieyszego roku tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego y innych starszych rocznych y miesięcznych kahału Wilenskiego za infamissow w izbie sądowey et in foro publico obwołał, publikował y relacyą publikacyi swey, a loco publicationis rediens, iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głownych trybunalnych W-o X-a Litt-o iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибун. № 389, за 1721 г., л. 2670.

№ 214.—1722 г. Мая 20.

Трибунальный декретъ, присуждающій всѣхъ евреевъ Слуцкаго кагала къ инфаміи и уплатѣ Маркіяну Полоневичу долгу и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego dwudziestego wtorego, miesiąca Maia, dwudziestego dnia.

Przed nami sędziami na trybunał główny w W-m X-e Lit., z woiewodztw, ziem y powiatów, na rok teraznieyszy tysiąc siedmsetny dwudziesty wtory obranymi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu naszemu przypadła sprawa imć. pana Marciana Połoniewicza z niewiernemi żydami Litmanem Hirszewiczem, Jakubem Mędelewiczem, Alexandrem Szenderewiczem, Leybą Hirszewiczem, Szachną Nisanowiczem, Janchelem Leybowiczem, Chaimem Mendelewiczem, Aronem Boruchowiczem, Hirszem Aronowiczem, Nosonem Elchonowiczem y Wulfem Nosonowiczem, starszymi y całym gminem pospolstwem kahału Słuckiego, za pozwem od aktora przed sąd nasz wyniesionym, mieniąc oto, iż gdy za dekretem trybunalskim, kadenciey Nowogrodzkiey, w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym dwudziestym, miesiąca Oktobra, czwartego dnia, z aktoratu żałuiącego delatora z infamią y wskazem sumy dziewięciu tysięcy pięciuset szesciudziesiąt złotych polskich in contumatiam, na obżałowanych żydach otrzymanych imć pan Stanisław Mogilnicki,—sędzia grodzki woiewodztwa Nowogrodzkiego, requisitus będąc a parte actorea ordinaria juris via, praemissa innotescentia za wskaz wyżey mianowaney summy, w roku tysiąc siedmsetnym dwudziestym pierwszym, msca Nowebra, szostego dnia, pro executione juridica do miasta nazwanego Słucka, w woiewodztwie Nowogrodzkim leżącego, także do domow, kromow onych ziechał, tam obżałowani niewierni żydzi, contraveniendo prawu pospolitemu y dekretowi wyż wyrażonemu, zebrawszy niemałą (gromadę) ludzi żołnier-

skich garnizonu Słuckiego, z orężem do boiu należącym, wczesnie przysposobionych do tego, przy zatarasowanych wrotach, słownie tak domów, iako y kromow bronili y exekucy czynić nie dopuscili, a przez to w wine powtorney infamiey y dalsze paeny prawne na obżałowanych żydów sciągaiące się popadli, do wskazania których paen, do utwierdzenia dekretu in toto, do przysądzenia teyże praetensiey na domach, kromach, handlach, towarach y samych osobach, no ostatek o szkody y expensa prawne, mianowicie na sprowadzenie exekucyiey urzędowey z okaziey obżałowanych niewiernych żydów, na złotych dwieście spendowanych, na ostatek y oto wszystko, co kolwiek juris et praetensionis być może, a czasu produktu sprawy przez controwersyą obiasnioną y dowiedziono będzie, żałuiący aktor obżałowanym niewiernym żydom przed nas sąd instituit actionem. Do którey sprawy na terminie ninieyszym, wyż na dacie pisanym, za przywołaniem z nakazu naszego przez ienerała stron do prawa, od żałuiącego aktora patron imści za mocą prawną, sobie do tey sprawy daną, oczewisto ku rozprawie prawney stawał, a obżałowani niewierni żydzi, za potrzykrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem, iako sami do prawa niestawali, tak y żadney wiadomosci o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nie uczynili, zatym tenże wyż wyrażony aktora patron, podanego obżałowanym niewiernym żydom oczewisto w ręce, tu w miescie i. k. mci w Wilnie przez ienerała Matheusza Alexandra Albinowicza pozwu, zeznaniem onego oczewistym przed wielm. im. panem pisarzem trybunalnym kollego naszym uczynionym, legitime dowiodszy y pilnosć troyga wołania, natym pozwie napisaną okazawszy, na dowod samey rzeczy produkował y czytał przed nami sądem dekret sądu trybunału w-o x-a Litt-o, kadenciey Nowogrodzkiey, w roku przeszłym tysiąc siedmsetnym dwudziestym, msca Oktobra, czwartego dnia, z aktoratu żałuiącego delatora, z infamią y wskazem summy dziewięciu tysięcy pięciuset sześciudziesiąt złotych na obżałowanych niewiernych żydach in contumatiam otrzymany, a za onym exhibuit list poiezdży urzędowy czynioney exekuciey na szkole w mieście Słucku będącey, także na dobrach, kromach onych, w miescie Słucku będących, w woiewodztwie Nowogrodzkim leżącym od imć pana Stanisława Mogilnickiego,—sędziego grodzkiego, woiewodztwa Nowogrodzkiego, autentice aktorowi pod datą w nim inserowaną wydany, z którego iawney contrawenciey przez obżałowanych żydow prawu y namienionemu dekretowi sądu trybun. gił-o w-o x-a Lit. stałey dowiodszy pozwanych niewiernych żydow, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdania, a zatym wyż produkowanego dekretu sądu trybunału gił-o w-o x-a Lit. ze wszystką w nim wyrażoną rzeczą, wespoł z listami urzędowemi—obwieszczym, poiezdżym y całym procederem prawa eo nomine do daty ninieyszey w tey sprawie zaszłym in toto utwierdzenia, approbowania y przy mocy inviolabiter zachowania, summy namienionym dekretem wskazaney dziewięciu tysięcy pięciuset sześciudziesiąt złotych, za szkody y expensa prawne, w tey sprawie spendowane y nowiter na poiazd errogowane, dwuchset złotych polskich na pozwanych niewiernych żydach, na domach, kromach, także na szkole w mieście Słucku będącey, w woiewodztwie Nowogródzkim leżącey, do których exekucya urzędowa sprowadzana była, oraz y na innych wszelkich dobrach onych że leżących, ruchomych, summach pieniężnych, handlach, towarach, z wolnym sum, towarow, intra et extra regnum, aresztowaniem y samych osob łapaniem, insuper tych że niewiernych żydow za sprzeciwieństwo prawu pospolitemu y dekretowi wyż pomienionemu, ktore się evidenter z listu urzędowego, poiezdżego pokazuie, iako iuż infamissow iterum na infamią żałuiącemu aktorowi wskazania, ad publicandum tey infamiey ienerała sądowego przydania, proklamować y publikować nakazania; a iako dla poscig-

nienia y złapania samych osob obżałowanych, zaaresztowania sum y towarow onych że, tak oraz dla uczynienia za wskaz summy wyż wyrażoney skuteczney, prawney y nieodwłoczney exekuciey do urzędow ziemskich lub grodzkich Nowogrodzkiego, Minskiego woiewodztw, Oszmianskiego, Mozyrskiego, Rzeczyckiego powiatow y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatów, pod któremi dobra, osoby obżałowanych być się okażą, a ktorego sobie aktor z urzędòw ad executionem użyć zechce, z założenem in contravenientes dalszych paen prawnych odesłania, u nas sądu prosił y domawiałsię. A tak my sąd w tey sprawie im. pana Marcyana Połoniewicza z niewiernymi żydami Litmanem Hirszewiczem, Jakubem Mendelewiczem, Alexandrem Szenderewiczem, Leybą Hirszowiczem, Szachną Nisanowiczem, Ianchelem Leybowiczem, Chaimem Mendelewiczem, Aronem Boruchowiczem, Hirszem Aronowiczem, Nozonem Elchonowiczom y Wulfem Nozonowiczem,— starszymi y całym gminem pospolstwem kahału Słuckiego, bacząc to, iż obżałowani niewierni żydzi, będąc o rzecz wyż w propozycyi wyrażoną, przed nasz sąd adcitowanemi, za potrzykrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem, iak sami przed nami do prawa nie stawali, tak y żadney wiadomosci o niestaniu swym nam sądowi y stronie powodowey nie uczynili, przeto onych, iako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym podług żałoby pozewney y domawiania się partis actoreae patrona wyż produkowany dekret sądu głównego tdybunału w-o x-a Lit. kadenciey Nowogrodzkiey w roku tysiąc siedmsetnym dwudziestym, msca Oktobra, czwartego dnia z aktoratu żałuiącego delatora z infamią, wskazem summy w nim wyrażoney na niewiernych żydach otrzymany, wespoł z listami urzędowemi obwieszczym, poiezdżym y całym procederem prawa eo nomine do daty ninieyszey w tey sprawie zaszłym in toto utwierdzamy, approbuiemy y przy mocy inviolabiter zachowuiemy, summy namienionym dekretem wskazaney dziewięć tysięcy pięcset szesdziesiąt złotych polskich za szkody y expensa prawne, w tey sprawie errogowane y na sprowadzenie exekuciey urzędowey spendowane, dwieście złotych polskich, a z wpisnym y pamiętnym una cum lucris sądowi naszemu persolutis, in summa dziewięć tysięcy siedmset siedmdziesiąt złotych polskich na pozwanych niewiernych żydach, na szkole y domach onych, w mieście Słucku będących, do których exekucya urzędowa sprowadzana była, także na wszelkich maiętnosciach y dobrach onych że leżących, ruchomych, summach pieniężnych, handlach, towarach, z wolnym sum, towarow intra et extra regnum aresztowaniem y samych osob łapaniem, insuper tych obżałowanych, niewiernych żydów iako iuż infamissow, za sprzeciwięstwo prawu pospolitemu y dekretowi wyż namienionemu trybunału głównego w-o x-a Lit., które się evidenter z listu urzędowego poiezdżego pokazało, iterum na infamią żałuiącemu aktorowi wskazuiemy, ad publicandum tey infamiey ienerała sądowego przydaiemy, proklamować y publikować nakazuiemy; a iako dla poscignienia y złapania samych obżałowanych osob, tak oraz za sumę wyrażoną dekretem sądu naszego wskazaną dla uczynienia skuteczney, mocney y nieodwloczney na dobrach onych że exekuciey, do urzędow zemskich lub grodzkich Nowogrodzkiego, Minskiego woiewodztw, Oszmianskiego, Możyrskiego, Rzeczyckiego powiatow y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatow, pod któremi dobra y maiętności, summy, towary pozwanych, niewiernych żydow być okażą się y same osoby poscignione y złapane być mogą, a którego sobie aktor z urżędów do tey exekuciey użyć zechce, załozywszy na nieposłuszne in exequendo urzędy y na strone sprzeciwną dalsze paeny prawne odsyłamy. A gdy dzień dwudziesty osmy tegoż miesiąca Maia, anni praesentis przypadł, tedy ienerał sądow naszych pilnuiący, Mikołay Klikowicz, dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewier-

nych żydow Litmana Hirszewicza y Jakuba Mendelewicza, Alexandra Szenderewicza, Leybę Hirszewicza, Szachnę Nisanowicza, Janchela Leybowicza, Chaima Mendelewicza, Arona Boruchowicza, Hirsza Aronowicza, Nosona Elchonowicza y Wulfa Nosonowicza,— starszych y cały gmin pospolstwa kahału miasta Słuckiego za infamissow w izbie sądowey et in foro publico obwołał, proclamował y relacią publikacyi swey a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg trybunału głównego Wielkiego xięstwa Litewskiego iest zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовск. Трибунала № 394, за 1722 годъ, л. 1153.

№ 215.—1722 г. Іюня 11.

Трибунальный декретъ, присуждающій старшинъ Виленской синагоги къ инфаміи и уплатѣ Михаилу Пилсудскому долгу съ процентами и пени.

Roku tysiąc siedmsetnego dwudziestego wtorego, miesiąca Iunij iedynastego dnia.

Przed nami sędziami głównemi, na trybunał w. x. Lit., z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy wyż na dacie pisany obranymi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa imć. pana Michała Piłsudskiego, z niewiernymi żydami, Izaakiem Nachimowiczem, Dawidem Moyżeszowiczem, Irszą Aronowiczem, Markiem Israelewiczem, Izaakiem Lewkowiczem, Szaią Lewkowiczem, Łazarzem Berkowiczem Beniaminowiczem, Chaimem Iahelewiczem, Męnkiem Łazerowiczem, Markiem Irszewiczem y innemi wszytkiemi żydami starszymi y całą synagogą kahału Wilenskiego, za pozwem do aktora przed nasz sąd wyniesionym, mieniąc do listu dobrowolnego obligacynego zapisu od niewiernych żydow y całego kahału Wilenskiego zeszłemu z tego swiata wielmożnemu imć panu Ferdynandowi Piłsudskiemu—staroscie Wieszwianskiemu, na summę rękodayną, to iest, na tynfow siedm tysięcy szeset szescdziesiąt sześć, roku tysiąc siedmsetnym piętnastym miesiąca Ianuary dwudziestego dziewiątego dnia danego, ktorym to listem dobrowolnym obligacynym zapisem obowiązawszy się in termino w roku tysiąc siedmsetnym dziewiętnastym miesiąca Decembra dwudziestego dnia przy xięgach grodzkich woiewodztwa Wilenskiego, ni czym tego dnia y terminu niepochibiaiąc, pod troiakiemi zarękami y pod punktem banicyi doczesney wieczney y infamyi, oddać spełna razem, a nie ratami wyliczyć, lecz nie wierni żydzi za niepoiednokrotną żałuiącego delatora iako sukcessora po zeszłym im. panu Ferdynandzie Piłsudzkim staroscie Wieszwianskim requizycią, tak na terminie iako y po terminie pomienioney summy nie oddali, a ni prowizyi nie płacili y oddać niechcą, przez co w troiakie zaręki y paeny banitionum ac infamiae popadli, za czym ante omnia do zapłacenia summy capitalney z troiakiemi zarękami libere w obligacynym zapisie założonemi y prowizyą od roku tysiąc siedmsetnego piętnastego do daty ninieyszey nie płaconą od summy capitalney przychodzącą, do wskazania paen banitionum ac infamiae, do nagrodzenia szkod y expens prawnych y oto wszytko, co czasu controwersy fusius deducetur, żałuiący aktor obżałowanym przed nasz sąd intentował akcyą. Do którey sprawy na terminie ninieyszym, wyż na dacie pisanym, za przywołaniem z nakazu naszego przez ienerała stron do prawa od aktora patron imsci za mocą prawną sobie do tey sprawy daną im. pan Michał Maniuszko personaliter ku rosprawie prawney stawał, a pozwani iako sami za pokilkakrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem do prawa nie stawali, tak y żadney wiadomości o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nieuczynili, za tym tenże wyż rzeczony aktora patron podanego obżałowanym oczewisto w ręce tu w miescie i. k. m. Wilnie przez ienerała Mikołaia Klikowicza pozwu, ze znaniem onego ocze-

wistym przed wielmożnym imć panem pisarzem trybun. kollegą naszym uczynionym słusznie prawnie dowiodszy y pilność troyga wołania na tym pozwie napisaną okazawszy, w dalszym progressie prawnym na dowod pretensyi pryncypała swego produkował y czytał przed nami sądem list dobrowolny, obligacyny zapis od żydow starszych kahału Wilenskiego zeszłemu z tego swiata imć panu Ferdynandowi Piłsudskiemu—staroscie Wieszwianskiemu, w roku tysiąc siedmsetnym piętnastym miesiąca January dwudziestego dziewiątego dnia dany, ad presens żałuiącemu aktorowi iure succesivo służący y należący, z ktorego wszytkie wadya y obowiązki obszerniey wyrażone przeczytawszy, a nieoddania y nie zapłacenia pomienioney summy tym że samym nie oswobodzonym zapisem dokumentaliter dowiodszy, wzdania pozwanych niewiernych żydow, iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy; a zatym podług prawa y żałoby pozewney wyż produkowanego listu dobrowolnego obligacynego zapisu we wszytkich punktach, paragrafach y ze wszytką w nim wyrażoną rzeczą utwierdzenia y approbowania, vigore którego zapisu summy kapitalney siedmiu tysięcy sześciuset szesciudziesiąt szesciu tynfow, troiakich zarąk dwudziestu dwuch tysięcy dziewięciuset dziewięciudziesiąt ośmiu tynfow, prowizyi od roku tysiąc siedmsetnego piętnastego do daty ninieyszey rachuiąc decem procento przychodzącey, wespoł y szkodami, nakładami prawnemi w tey sprawie spendowanemi szesciu tysięcy tynfow, na pozwanych niewiernych żydach starszych kahału Wilenskiego y na wszelkich ich dobrach, domach, kromach, towarach, handlach, summach pieniężnych gdzie kolwiek będących, a w niedostatku onych na samych obżałowanych osobach z wolnym onych ubique locorum łapaniem, kromow pieczętowaniem, summ y towarow aresztowaniem, a samych pozwanych podług dobrowolnego ich opisu y obowiązkow w obligu wyrażonych na infamią żałuiącemu delatorowi wskazania, ad publikandum tey condemnaty ienerała sądowego przydania wywołać y publikować nakazania, a dla uczynienia na wskaz summy skuteczney y nie odwłoczney nad dobrami y osobami obżałowanych za poscignieniem onych do urzędow ziemskich lub grodzkich Wilenskich, Trockich, Oszmianskich, Lidzkich y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatow, pod ktoremi dobra y same pozwanych osoby znaydować się będą, a ktorego sobie z urzędow pars actorea ad exekucyonem użyć zechce, założeniem na sprzeciwnych dalszych paen prawnych odesłania u nas sądu prosił y domawiał się. A tak my sąd w tey sprawie im. pana Michała Piłsudzkiego z niewiernymi żydami: Izaakiem Nachimowiczem, Dawidem Moyżeszowiczem, Irszą Aronowiczem, Markiem Izraelewiczem, Izaakiem Lewkowiczem, Szaią Lewkowiczem, Łazarzem Berkowiczem Beniamenowiczem, Chaimem Iachelewiczem, Mękiem Łazarowiczem, Markiem Irszewiczem y innemi wszytkiemi żydami starszymi y całą synagogą kahału Wilenskiego, bacząc to, że obżałowani będąc o rzecz wyżey de tenore wyrażoną przed nasz sąd adcytowanymi, iako sami za trzykrotnym z nakazu naszego ieneralskim przywoływaniem do prawa niestawali, tak y żadney wiadomosci o niestaniu swoim nam sądowi y stronie powodowey nieuczynili, przez to pozwanych iako prawu nieposłusznych w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym podług prawa żałoby y domawiania się partis actoreae patrona, wyż produkowany list dobrowolny obligacyny zapis od pozwanych niewiernych żydów starszych kahału Wilenskiego zeszłemu w Bogu im p. Ferdynandowi Piłsudskiemu w roku tysiąc siedmsetnym piętnastym miesiąca Januarij dwudziestego dziewiątego dnia dany, ad praesens żałuiącemu aktorowi iure successiwo służący y należący we wszytkich punktach, paragrafach y zewszytką w nim wyrażoną rzeczą utwierdzamy y approbuiemy, vigore którego zapisu summy capitalney siedm tysięcy sześćset szesdziesiąt sześć tynfow,

troiakich zarąk, dwadziescie dwa tysięce dziewięcset dziewiędziesiąt osm tynfow, prowizyi od roku tysiąc siedmsetnego piętnastego do daty ninieyszey za lat siedm niepłaconey, od summy capitalney przychodzącey, wespoł z szkodami, nakładami prawnemi, w tey sprawie spendowanymi, sześć tysięcy tynfow, a z zapisnym y pamiętnym una cum lucris nam sądowi persolutis, wszytkiego summą trzydziecie sześć tysięcy szeset szesdziesiąt cztyry tynfow y złotych polskich dziesięć, na pozwanych nie wiernych żydach, starszych kahału Wilenskiego y na wszytkich ich dobrach, domach, kromach, towarach, handlach, summach pieniężnych gdzie y u kogo będących, a w niedostatku onych y na samych obżałowanych osobach żadnym onych ubique locorum łapaniem, kromow pieczętowaniem, summ y towarow aresztowaniem, a samych pozwanych podług dobrowolnego ich opisu obowiązkow w zapisie obligacynym wyrażonych, na infamią żałuiącemu delatorowi wskazuiemy, ad publicandum tey condemnaty ienerała sądowego przydaemy, wywołać y publikować nakazuiemy; oraz dla uczynienia na wskaz summy skuteczney y nie odwłoczney nad dobrami y samemi obżałowanych osobami za poscignieniem onych exekuciy do urzędow ziemskich lub grodzkich Wilenskich, Trockich, Oszmianskich, Lidzkich y innych wszelkich tych woiewodztw y powiatow, pod ktoremi dobra pozwanych y same osoby znaydować się będą y którego sobie pars actorea ad eam executionem za urządow użyć zechce, założywszy na sprzeciwnych temu dekretowi naszemu dobre paeny prawne odsyłamy, a gdy dzień trzynasty tegoż msca Juny anni currentis przypadł, tedy ienerał sądow naszych pilnuiący Mikołay Klibowicz dość czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernych żydów Izaaka Nachimowicza, Dawida Moyżeszowicza, Irszą Aronowicza, Marka Izraelewicza, Izaaka Lewkowicza, Szaja Lewkowicza, Łazarza Berkowicza, Bemianowicza, Chaima Iachielewicza Męka Łazerowicza, Marka Irszewicza y innych wszytkich żydow starszych y całą synagogą kahału Wilenskiego za infamissów w izbie sądowey et in foro publico wywołał, publikował y relacyą publikacy swey a loco publicationis rediens iudicialiter zeznał. Która sprawa do xiąg głównych trybunalu wielkiego xięstwa Litewskiego iest zapisana.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, № 392, за 1722 г. л. 1400.

№ 218.—1724 г. Іюля 18.

Универсалъ воеводства Новогородскаго о томъ, чтобы христіане не поступали на постоянную службу къ евреямъ и татарамъ.

Roku tysiąc siedmsetnego dwudziestego czwartego, miesiąca Augusta cztyrnastego dnia.

Przed nami sędziami na trybunał główny wielkiego xięstwa Litewskiego, z woiewodztw, ziem y powiatów na rok teraznieyszy wysz na dacie pisany obranymi, comparens personaliter u sądu patron imść pan Jan Bilinski, instrument woiewodztwa Nowogrodzkiego na żydów, in rem wielmożnego imsci xiędza Zaleskiego, kanonika Smoleńskiego, plebana Kleckiego, pokładał, opowiadał y ku aktykowaniu do xiąg głównych trybunału wielkiego xięstwa Litewskiego podał, prosząc ażeby ten instrument, alias uniwersał ze wszytką rzeczą w nim wyrażoną był do xiąg głównych trybunału wielkiego xięstwa Litewskiego spraw wieczystych przyięty y wpisany; jakoż my sąd przyiowszy wpisać w xięgi verbum de verbo rozkazali, cujus tenor sequitur estque talis: Krzysztof Michał Kondratowicz—mieczny y podwoiewodzy, Stanisław Adam Mogilnicki—sędzia, Alexander Piotr Sawicz Korsak—podstoli y pisarz, urzędnicy grodzcy woiewodztwa Nowogrodzkiego, jasnie oswieconym, iaśnie wielmożnym ichmościom panom senatorom, dygnitarzom, stanom duchownym, urzędnikom ziemskim,

rycerstwu, szlachcie, obywatelom województwa Nowogrodzkiego, ekonomom, administratorom dobr et quocunque titulo dzierżącym, naszym wielce miłościwym panom y braci. Po zaleceniu usług ' naszych podaiemy do wiadomości y nieodwłoczney exekucyi, iż zabiegaiąc dalszym inkonweniencyom, zle y w brew prawa pospolitego dotąd praktykowanym, względem służenia roczney czeladzi oboiey płci, to iest, chrześcian niewiernym żydom y tatarom, przez co ex occasione służby dla wielu actu ipso dzieiących sie nierządów y kryminałów, tudzież dla zgwałcenia dni niedzielnych y innych świąt iest y bywa pan Bóg ciężko obrażony, przytym nieznosna dzieie się krzywda, iż szlachta bracia nasze, iako y poddani nasi dla naięcia sobie roczney czeladzi z wielką trudnością dostać niemogą, a to dla podwyższonego od żydów iurgieltu, więc aby sprawiedliwość boska od nas karanie swe oddalić raczyła, teraznieyszym publicznym edyktem naszym, ile do urzędu naszego, praecise reguluiącym się, in virtute praw oyczystych y dawno zaszłych constytucyi korony Polskiey y wielkiego xięstwa Litewskiego, ad zelum pro fide orthodoxa affekta y serca, iako prawowiernych katholików pobudzamy y zachęcamy, frustra enim leges conduntur, si non observantur, że tedy takowa, animadversya lege positiva iest urzędom grodzkim, wszytkich woiewodztw y powiatów zalecona; zaczym serio to nam incumbit, żebyśmy sancita wolnych seymów, exacte et strictissime zachowuiąc, należyty hoc in passu w woiewodztwie naszym uczynili porządek. Więc trzymaiąc się wielu konstytucyi z iasnym wyrażeniem, a mianowicie anni tysiąc pięcset sześćdziesiąt piątego, folio dwudziestego ośmego, et folio dziewięćdziesiąt ośmego, na seymie Piotrzkowskim ferowaney, w którey to sonat: «chrześcianie utriusque sexus żydam służyć, pod zapłaceniem winy przez każdego żyda sta grzywien, nie maią, a chrześcianin więzieniem sześciu niedziel w turmie ma być karany». A iż by się to działo we wszytkich, tak królewskich, iako też duchownych, panskich, szlacheckich miastach y miasteczkach, oprocz iednak browarników, słodowników męskiey płci, żeby sobie dniami, iako y furmanów w drogę na czas naymowali, y to ad finalem decisionem, na przyszłym, da pan Bóg, seymie stanów rzeczy pospolitey znowu konstytucyą, anni tysiąc sześćset siedmdziesiąt ośmego, folio trigesimo quarto, titulo roborowano, et reassumpcya tego prawa, in eundem sensum staneła, pod winą dwóch set grzywien super infractores tego prawa, których medietas ma należeć parti, a druga judicio; item anni tysiąc sześćset dziewięćdziesiątego, folio duodecimo, na seymie Grodzieńskim, o żydach wielkiego xięstwa Litewskiego konstytucyą reassumowano, et lege perpetua warowano, aby chrześcianie żydom, tatarom nullo praetextu, pod winą wyż wyrażoną, niesłużyli; ceł, myt, dobr arendam etc. nietrzymali; y urzędom grodzkim, przed którymi forum uznano do exekucyi przywodzić, sub paena privationis officii przykazano, czego starostowie, burmistrzowie y miasta doglądać y exequować maią, aby roczna czeladź żydom nie służyła, daley nię alleguiąc hac in parte innych konstytucyi ale tym bardziey onym że insistendo, et quam sacro sancte observando, desiderio desideramus. Kto w sercu swoim Jezusa ukrzyżowanego Pana nad pany nad wszytko przekłada, kto dobro pospolite y uczciwość kocha, komu honor imienia chrześciańskiego iest miły, aby od publikacyi po wszytkich parafiach y cerkwiach tych uniwersałów naszych, ex nunc prosemper czeladź roczna oboiey płci, żydom w miastach, miasteczkach, po wsiach y karczmach prywatnych nie służyła, także w domach żydowskich na okupiszczu ich, gdzie się grzebią chrześcianie kontem, bez żadney służby nie mieszkali, przystoynieysza bowiem rzecz gdy żyd żydowi, a nie chrześcianin onemu służyć będzie. Praecipue w mieście Słucku za wałami y przedmieściu żydom mieszkaiącym, sub paenis in volumine legum expressis iniungimus, aby nie

byli temu przeciwni y urzędom naszym grodzkim w tym przeszkadzać nieważyli się; protekcye quarumcunque personarum, takowym niech nie służą, dum humana querunt et divina, et humana perdunt, niedawaiąc, strzeż Boże, durae cervici tym osobam niewiernym żadney dla doczesnego respektu protekcyey, każdy taki nocet sibi pietati, qui favet impietati, ale maią ante omnia, w żywey pamięci y przed oczy samego Boga w troycy świętey jedynego y pomnożenie iego wiary świętey. A tak wolno renitentes u sądu każdego, takowych cum extensione paenarum w konstytucyach wyrażonych karać, a od naszego urzędu sine ulla revocatione doniesionych. Na co dla lepszey wiary y pewnosci podczas roczkow Iuliowych sądzących się, ręce nasze przy pieczęci urzędowey podpisali się y dla publikacyi tych uniwersałów przez ienerała woiewodztwa naszego, po wszytkich parafiach y cerkwiach nakazaliśmy. Pisan w Nowogrodku, roku tysiąc śiedmsetnego dwudziestego czwartego, dnia trzynastego miesiąca Julii. U tego uniwersału przy dwóch pieczęciach grodzkich woiewodztwa Nowogrodzkiego podpisy rąk ich mościów panów grodowych tymi słowy: Krzysztof Michał Kondratowicz,—miecznik y podwoiewodzy woiewodztwa Nowogrodzkiego mp. Stanisław Adam Mogilnicki,—sędzia grodzki woiewodztwa Nowogrodzkiego, Alexander Piotr Sawicz Korsak,—podstoli y pisarz grodzki woiewodztwa Nowogrodzkiego mp. A suscepta iego mości pana regenta tymi słowy: roku tysiąc siedmsetnego dwudziestego czwartego, miesiąca Julyi piętnastego dnia, na urzędzie grodzkim Nowogrodzkim, stanowszy personaliter iego mość pan Michał Pawlikowski, ten uniwersał od wielmożnych ich mościów panów urzędników grodzkich, woiewodztwa Nowogrodzkiego wydany, ad acta grodu Nowogrodzkiego podał. In absentia iegomości pana podstarościego, suscepit Jan Antoni Broniec — regent grodzki woiewodztwa Nowogrodzkiego; concordat cum originali Broniec. Który to uniwersał za pokładaniem do akt przez osobę w wierzchu mianowaną iest do xiąg głównych trybunału wielkiego xięstwa Litewskiego spraw wieczystych przyięty y wpisany.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала № 387, за 1720 г. л. 662.

№ 217.—1727 г. Августа 28.

Заемная запись Гродненскаго кагала Гродненскому Доминиканскому монастырю на сумму 1283 злотыхъ и 10 грошей.

Roku tysiąc siedmsetnego dwudziestego siodmego, miesiąca Augusta dwudziestego szostego dnia.

Na urzędzie maydeburyey miasta i. kr. mci Grodna, przed nami Janem Rozumowiczem, Jozefem Sadanem burmistrzami, Janem Meystrem, Michałem Kolędą, Tomaszem Markiewiczem raycami, Mikołaiem Michałem Szarkowskim pisarzem, urzędnikami sądowemi mieyskiemi Grodzienskiemi, stanowszy oczewisto Zelman Berkowicz, Abraam Salomonowicz, Fawisz Aronowicz, Marek Moyżeszowicz, Judka Szmoyłowicz, Faisz Jakubowicz, Jowna Chaimowicz, Kochman Yzakowicz, Chaim Lublinski Niesenełowicz, Fiszel Zelmanowicz, Todrys Samsonowicz żydzi starsi kahału Grodzienskiego, swoim y całego pospolstwa żydow do tegoż kahału należących imieniem, list swoy dobrowolny obligacyiny zapis na summę rękodayną złotych dziesięć tysięcy dwiescie osmdziesiąt trzy, groszy dziesięc polskich w Bogu wielebnemu imc xiędzu Romualdowi Sankowiczowi s. Theołogii doktorowi, przeorowi zakonu kaznodzieyskiego y wszytkim ichmcm xięży Dominikanom konwentu Grodzienskiego prowincyey Litewskiey ustnie przyznali, potrzebuiąc aby był w xięgi wpisany, ktory za przyięciem wpisuiąc de verbo ad verbum tenore tali sequitur: Ja Zelman Ber-

kowicz y my Abraam Salamonowicz, Fawisz Aronowicz, Marek Moyżeszowicz, Judka Szmoyłowicz, Fawisz Jakubowicz, Jowna Chaimowicz, Kochman Jzakowicz, Chaim Lublinski Nesenelowicz, Fiszel Zelmanowicz y Todrys Samsonowicz żydzi starsi kahału Grodzienskiego, swoim y całego pospolstwa żydow do tegoż kahału należących imieniem, ręcząc iedna osoba za drugą, a wszyscy za iedno rozumieni y poczytani być mamy, czyniemy wiadomo y zeznawamy sami na siebie tym naszym listem dobrowolnym obligacyinym zapisem komu o tym teraznieyszego y na przyszły czas następuiącego wieku ludziom wiedzieć będzie należało, iż my żydzi starsi kahału y szkoły Grodzienskiey będąc pilnie, a gwałtownie potrzebni summy pienįędzy na własną naszą spolną z całym pospolstwem żydow potrzebę, wzięlismy pożyczyli i do rąk naszych zupełnie razem a nie ratami rękodayney, a nie kontraktowey zł. dziesięć tysięcy dwiescie ósmdziesiąt trzy y groszy dziesięć polskich currenti moneta, bez braku, tak w koronie polskiey, iako y w wielkim xięstwie Litewskim idącey, od w Bogu wielebnego imci xiędza Romualda Sankowicza s. Th. doktora, przeora zakonu kaznodzieyskiego y wszystkich jmchmcw xięży Dominikanow konwentu Grodzienskiego prowincyi Litewskiey do rąk naszych odebrali y odliczyli, ktorą to summę dziesięć tysięcy dwiescie osmdziesiąt trzy złotych groszy dziesięć polskich, także razem a nie ratami, takowąż monetą ichmciom xięży dominikanom Grodzienskim bez wszelkich excepcyi z kwotą roczną od tysiąca złotych daiąc po złotych osmdziesiąt currenti moneta, w roku da Bog przyszłym tysiąc siedmsetnym dwudziestym osmym, w dzien s. Jana Chrzciciela swięta rzymskiego, według nowego kalendarza, dnia dwudziestego czwartego Junij przypadaiącego, mamy y powinni będziemy oddać y we wszystkim dosć temu obligacyinemu zapisowi naszemu uczynić. A ieżelibysmy na pomienionym terminie y dniu mianowaney summy dziesięciu tysięcy dwuchset osmiudziesiąt trzech złotych y groszy dziesięciu polskich nie oddali, nie wyliczyli y bynaymniey ten termin uchybili, tedy skoro po ominieniu tego terminu mamy popadac w sowite płacenie summy y w troiakie zaręki i iuż mianowaną summę z sowitoscią, troiakiemi zarękami, z kwotą, z nagrodzeniem szkod y wykładow prawnych zapłacić oddać y wszytkie szkody nagrodzić obowiązuiemy się; pod kturą to summę samą isciznę, sowitosc oney, troiakie zaręki, kwotę, ewikcyą wnosimy na szkołę naszą Grodzienską, kromy, domy, place, kamienice, handle, towary, trunki, złota, srebra, kleynoty, cynę, miedź, szaty, konie, woły y inny dobytek, oraz na wszystkie dobra nasze leżące, ruchome, summy pieniężne gdzie y u kogokolwiek będące, towary rożne, pozwalaiąc ichmciom y każdemu ten nasz list dobrowolny obligacyiny zapis maiącemu bez wszelkiego sądu, prawa y urzędu ienerała, protekcyi i. kr. mci, xiążęcych, panskich, duchownych, mieyskich y innych zaieżdżać, brać, grabić nas wszystkich, lub iednego za wszystkich, gdzie ieno kolwiek potrafiwszy, tak w koronie polskiey iako y w wielkim xięstwie Litewskim, panstwie Pruskim y innych nacyach, na targach, iarmarkach, po miastach, miasteczkach, wsiach, goscincach, drogach, karczmach, maiętnosciach panskich, we dworach szlacheckich, gdzie tylko ktorego z nas znaydą y zpotkaią, a zaiachawszy lub zagrabiwszy w swoiey possessyi dobra lub w grabieżu, a samych nas w sekwestrze mieć y trzymać poty, aż poko we wszystkim według teraznieyszego dobrowolnego obligacyinego zapisu naszego stanie się satysfakcya, a my ni w czym temu negować nie będziemy mogli; o ktorę to summę isciznę, sowitosc oney, troiakie zaręki, kwotę, szkody za nie dosć uczynieniem w oddaniu, daiemy moc y wolnosć ichmcm xięży dominikanom konwentu Grodzienskiego nas samych, a po nas nastempuiących sukcessorow żydow każdemu ten nasz obligacyiny zapis, za wlewkiem prawnym lub też bez wlewku maiącemu, tylko za poka-

zaniem onego, pozwem mandatem zapozwać, zakazem zakazać do ktoregokolwiek woiewodztwa, ziemi y powiatu, mambramem wziętym by tez nienależnym, napisanym lub słownie przez sługę urzędowego, woznego, ienerała iakiegokolwiek woiewodztwa y powiatu do sądu, prawa y urzędu grodzkiego, ziemskiego, głownego trybunału koronnego w. x. L. w ktorey chcąc termin, powiat y woiewodztwo, marszałkowskiego, ieneralnego, seymowego, i. kr. mci zadwornego assessorskiego, skarbowego, a podczas interregnum kapturowego, duchownego, partykularnego, maydeburskiego, rokiem y terminem by naykrotszym lub y nie statutowym, pokładaiąc pozwy nam samym na szkole Grodzienskiey y na wszystkich dobrach naszych, ubique locorum będących y oczewisto podaiąc pod czas odprawowania iakowych kolwiek sądow, na ktorym kolwiek mieyscu będącym wszystkim lub iednemu za wszystkich, a my będąc zapozwani, lub zakazani do ktorego kolwiek sądu, prawu y urzędu nie wymawiaiąc się żadnemi przyczynami prawnemi, pogotowiu nieprawnemi, szabasami, swiętami żydowskiemi, obłożną chorobą, odiazdem za granicę, większoscią spraw w inszym powiecie, ziemi lub woiewodztwie maiącemi, nie biorąc na patrona, umocowanego, na godzinę, na kopią z pozwu, mandatu, zakazu, processu, a pogotowiu z tego listu obligacyinego zapisu na munimenta, nie szczycąc się pilnoscią y nie potrzebuiąc od strony pilności, nie zasłaniaiąc się aresztami, także żadnemi kwitacyami, wolnosciami, konstytucyami seymowemi, przywileiami nam ku obronie służącemi, ani się szczycąc listami żelaznemi et quocunque titulo zmysłem ludzkim wynaydzionemi, obiekcyami y nic nie mowiąc do tego listu naszego obligacyinego zapisu y do pieczętarzow tam wyrażonych mamy osobami swemi, lub ieden za wszytkich u każdego sądu stanąć, a stanowszy bez żadnych dylacyi na pierwszym citationis terminie finaliter usprawiedliwić się y zaraz summę dziesięć tysięcy dwiescie osmdziesiąt trzy złotych y groszy dziesięć polskich z sowitoscią, troiakiemi zarękami, kwotą, szkodami y nakładami prawnemi zapłacić, nie schodząc z sądu powinni będziemy, sąd tedy każdy y urząd na nas y dobrach naszych wskazać, oraz na wszystkie trzy lukra, banicyą doczesną, wieczną y infamią wzdać ma y mocną a nieodwłoczną nie oglądaiąc się na żadne ni od kogo iakowym kolwiek sposobem miało by być bronienie, nie przymuiąc ceduł, iako w ostatnim stopniu prawa exekucyą na dobrach naszych wszelkich wyż specifikowanych udziałać wolen y mocen będzie, oraz krom składania rat uwiązać y dobra nasze otaxowawszy w realną possessyą podać. A my temu ni w czym nie będziemy sprzeciwni, tak sądu o zły wskaz, iako strony o zły y zaoczny przewod prawa, pozywać y turbować wiecznymi czasy nie mamy y owszem pod wszelkie wskazy, by też nayobciążliwsze, podlegać my y sukcessorowie nasi mamy y powinni będą y to też waruiemy ichmciom xięży dominikanom Grodzienskim y sukcessorom ichmcw, iż gdzieby, strzeż Boże, przed wyisciem y oswobodzeniem tego obligacyinego zapisu naszego smierć na nas przez morowe powietrze przypadła, albo inkursye nieprzyiacielskie w oyczyznie powstały, czy też głod z nieurodzaiu, ogień y inne z dopuszczenia Naywyższego Pana przypadki y tym się nie wymawiaiąc, tak my, iako y sukcessorowie nasi z swoich osob y dobr naszych z chazaki, krobek y innych prowentow zapłacić y we wszytkim dosć temu opisowi naszemu y decyzyey sądowey koronney, Litewskiey, panstwa Pruskiego y innych nacyi powinni bedą, i natośmy dali ten nasz obligacyiny zapis z podpisami rąk naszych haebreyskim pismem y z podpisami rąk ichmciow panow pieczętarzow od nas ustnie y oczewisto uproszonych. Pisan w Grodnie, roku tysiąc siedmsetnego dwudziestego siodmego, miesiąca Junii dwudziestego czwartego dnia. U tego listu dobrowolnego obligacyinego zapisu podpisy rąk aktorow hebreyskim pismem przy cus-

todyi tymi słowy: Zelman Berkowicz, Abram Salamonowicz, Fawisz Aronowicz, Marek Moyżeszowicz, Judka Szmoyłowicz, Fawisz Jakubowicz, Jowna Chaimowicz, Kochman Jzakowicz, Chaim Nesanelowicz Lublinski, Fiszel Zelmanowicz, Todrys Samsonowicz, a podpisy ichmcw p. p. pieczętarzow tymi słowy: Ustnie y oczewisto proszony od wyż wyrażonych osob iako pieczętarz podług prawa podpisuię się Jozef Kazimierz Kaczanowski, sędzia grodzki p-tu Grodzienskiego. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz do tego obligu podpisuię sie Michał Wret. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz od osob wysz wyrażonych kahału Grodzienskiego żydow do tego obligu podpisuię się Stanisław Jozafat Krupski, podczaszy starodubowski, lantwoyt Grodzienski. Ktory to dobrowolny obligacyiny zapis, za przyznaniem przez wyż wyrażone osoby żydow starszych kahału Grodzienskiego, do xiąg mieskich Grodzienskich iest wpisany. Correctum. Wypis wydany. M. Szarkowski pisarz m. i. k. m. Grodna.

Изъ актовой книги Виленскаго гродскаго суда, кн. № 6986, за 1727 г. стр. 739.

№ 218—1733 г. Апрѣля 25

Жалоба Виленскихъ евреевъ на Гавріила Скиріата о причиненіи имъ разныхъ насилій.

Roku tysiąc siedmsetnego trzydziestego trzeciego, miesiąca Apryla dwudziestego piątego dnia,

Przed nami sędziami głównemi kapturowymi woiewodztwa Wilenskiego, po śmierci nayiaśnieyszego króla imci Augusta wtórego, na seymiku ante konwokacyinym w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym trzydziestym trzecim zgodnie obranymi, żałowali y soleniter protestowali się niewierni żydzi starsi Hirsz Lewkowicz, Symon Gudowicz, Gierszon Kiwowicz, Dawid Boruchowicz y cały kahał miasta iego królewskiey mości Wilna, na imć pana Gabryela Bronisława Skiryata, mieniąc oto, iż co obżałowany imć przepomniawszy praw pospolitych, de securitate et authoritate tempore interregni tot constitutionibus et legibus srictissime opisanych, tak też postponendo dekretem trybunalskim ex seriis partium controversiis ferowanym, którym omnem securitatem całemu kahałowi y gminowi żydom miasta Wilna zdrowia y wolnego handlowania od dalszych impetycyi obżałowanego imci, trybunał główny wielkiego xięstwa Litewskiego, na kadencyi Nowogrodzkiey, w roku teraznieyszym tysiąc sedmsetnym trzydziestym trzecim, miesiąca Januarii dnia dziewiętnastego warował, ale y owszem postponendo dekretami et ex cardine wywracaiąc prawo pospolite et calcando one, w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym trzydziestym trzecim, tempore interregni, tak przed zaczęciem sądów kapturowych Wilenskich, zgromadziwszy niemałą gromadę ludzi, do gwałtu y wiolencyi przysposobionych, ważył się illicito ausu żydów kahału Wilenskiego po różnych gościncach, po ulicach y po własnych domach, kamienicach, sam przez się et per subordinatas personas, łapać y do swego prywatnego więzienia sadzać, zasadzki różne poczyniwszy, scigał, handlów prowadzić przez takową violencyą zatamował cursum, przez co damnifikacyi całemu kahałowi Wilenskiemu na trzydzieście tysięcy złotych polskich uczynił. O które naruszenie pokoju pospolitego y za złamanie praw, constitucionum żydzi kahału Wilenskiego, iako tempore interregni, do sądów kapturowych uciekły się, et summario processu dopraszali się z obżałowanym imcią rozprawy. Jakoż sąd kapturowy, skłaniaiąc się do swiętey sprawiedliwości, proces o wiolencyą sub securitate et authoritate iudiciorum stały akceptował, a obżałowany imć, mimo takową decyzyą mala malis assumendo, po takowym stałym processie, violando publicam securitatem et authoritatem iudicio-

rum, a kontynuiąc zawzięty umysł swóy et effrenatam licentiam, żydowkę Iózefową Eliaszewiczową, obywatelką Wilenską, in viduali statu zostaiącą, tu w mieście iego krórewskiey mości Wilnie, z mogił żydowskich powracaiącą, nic sobie niewinną, licentiose et violenti modo per subordinatas personas na postpozycyą dekretów ferowanych wzioł y oną nescitur dokąd prowadził, gwałt, excess, wiolencyą pod sądem sądzącym się popełnił, iakoż sąd kapturowy tot constitutionibus tempore interregni sądzący się dobrże obwarowany, a żydzi kahału Wileńskiego z obżałowanym imcią chcąc przed tym że sądem kapturowym Wileńskim vigore praw constitutionum iure experiri, ante omnia do personalney komparycyi samego obżałowanego imci, za excess pod sądami kapturowymi staly, do statucyi sług-czeladzi, do wiolencyi y gwałtu sub securitate iudiciorum stałego przysposobionych, a obżałowanemu imci nominatim wiadomych, do nagrodzenia trzydziestu tysiący złotych przez zatamowanie handlów żydom kahału Wileńskiego, przez obżałowanego imci y szkod poniesionych, do pokarania paenami za wiolencyą sub authoritate et securitate iudiciorum stałych, de lege ściągaiących się, do nagrodzenia damnorum litisque expensorum, y oto wszytko co czasu prawa ex scrutinio y przez controwersyą deducetur, salva melioratione tey żałoby lub inney wyniesienia, a do tey łączenia, żałuiące żydzi starsi kahału Wileńskiego dali te swoią solenną protestacyą do xiąg kapturowych Wileńskich zapisać, co iest przyięto y zapisano.

Изъ книги Главнаго Литовскаго Трибунала № 87, за 1733 г., л. 768.

№ 219.—1743 г. Августа 20.

Трибунальный декретъ, присуждающій евреевъ мѣстечка Смиловичъ къ инфаміи и уплатѣ штрафа за притѣсненіе евреевъ капитульнаго мѣстечка Докшицъ.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego trzeciego, miesiąca Augusta dwodziestego dnia.

Przed nami sędziami duchownymi y swieckimi na trybunał główny w. x. Lit. koła compositi judicij z woiewodstw, ziem y powiatów w roku teraznieyszym tysiąc siedmset cztyrdziestym trzecim obranymi, gdy z porządku regestrowego ku sądzeniu przypadła sprawa wielmożnego imć. xiędza Antoniego Iuszkiewicza,—kanonika prokuratora kapituły Żmudzkiey y całey przeswietney kapituły Żmudzkiey z niewiernymi żydami Osterem,—rabinem Smiłowickim y wszytkimi żydami starszymi, szynkarzami, mieszkancami y całą synagogą Smiłowicką, za pozwem od aktorów po obżałowanych żydów Smiłowickich przed sąd nasz wyniesionym, mieniąc o to: iż co obżałowani żydzi synagogi Smiłowickiey, żadnego wstępu, praetextu, interesu do miasteczka żałuiących delatorow Dokszyce nazwanego, w woiewodstwie Minskim sytuowanego, nie maiąc, lecz tylko po ziachaniu z arędy arędarzow, którzy anterius w miasteczku żałuiących aktorów Dokszycach za kontraktami na arendzie byli, et intuitu postanowienia tych że kontraktów hucusque delatorom nic wypłacili, usurpativo titulo niejakowysci chazoki in damnum et praejudicium delatorow, contra vetitum praw w. x. Lit. excogitando, ex ratione onych rożne pretensye tak do arendarza ad praesens w Dokszycach na arędzie będącego, jako też do zięcia onego nomine Leyby uraszczaią, et por consequens do żydowskiey swey juryzdykcyi adcytowawszy, indebite kondemnuią. Deinde też kondemnaty, nullum valorem maiące, niektorym obywatelom woiewodstwa Minskiego

wlawszy, za onemi tak arędarza przerzeczonego, ad praesens w Dokszycach będącego, jako też y zięcia jego aggrawować subordynuyą. Ad haec, nescitur quo jure, tylko z jedney malewolencyi, obżałowani żydzi Smiłowieccy na Dokszyckich żydow, nad innych miast żydow pogłowne, in praeaggravationem nie skomparowane imponendo, za exekucyą żołnierzow woyskowych do wybierania przerzeczonego pogłownego zsyłaią y aggrawować żydow Dokszyckich namienionego miasteczka delatorow informuią. Denique obżałowani żydzi Smilowieccy żydow Dokszanskich, przejezdżaiących, sami przez się insolenti ausu, bez żadney racyi, łapaią y onych wiążą. Pro reliquo nieustannie odpowiedziami y pochwałkami infestuiąc, varia praejudicia inferre odgrażaią się. Ratione superius praemissorum żałuiące delatores o tak znaczną krzywdę swoią y żydów Dokszanskich obżałowanych żydów Smiłowieckich pozywaią, do obwarowania omnimodam securitatem żydom Dokszyckim zdrowia, substancyi onych, oraz wolnych przejazdow ab ulterioribus żydow Smiłowieckich inpetitionibus, viotentijs et praejudicijs; similiter do obwarowania, ażeby obżałowani żydzi Smiłowieccy nad dawnieyszy zwyczay pogłownego na żydow Dokszyckich nie imponowali, et eo motivo do exequowania extorsyi, praeaggrawacyi żołnierzow nie subordynowali, nie informowali sub paenis irremissibilibus; do skassowania niejakowychsci contra praescriptum praw w. x. Lit. wymyslonych chazakow; do nagrodzienia szkod strat, ex instinctu et in formatione obżałowanych żydow za wybierane pogłowne extorsive et praeaggravanter; do pokarania paenami winami, de lege sciągaiącemi się, ad refusionem expensow prawnych; y o to wszytko, co czasu prawa fussius deducetur, salva melioratione żałoby żałuiące actores obżałowanym niewiernym żydom Smiłowieckim przed sąd nasz instituerunt negotium. Do której sprawy na terminie y dniu dzisieyszym wyż na dacie pisanym, za przywołaniem z nakazu naszego przez jenerała stron do prawa od aktorow patron ichmościów, plenariam do spraw maiący potestatem, imć. pan Jan Hutorowicz—czesznik Oszmianski personaliter do rozprawy prawney stawaiąc, terminu tey sprawy przypadłego, pozwem obżałowanym niewiernym żydom Smiłowieckim oczewisto w ręce w miescie Smiłowiczach przez jenerała j. k. msci Mikołaia Ianczewskiego podanym, coram actis grodu woiewodstwa Minskiego zeznanym et per extractum ex ijsdem actis dowoden actoribus wydanym legitime dowiodszy, nim ad principale negotium acessit, omnimodam securitatem zdrowia y wolnych ubique locorum przejazdow arędarzom Dokszyckim ab impetitione obżałowanych żydow Smiłowieckich y wszelkich grabieżow, oraz ażeby obżałowani żydzi, starsi synagogi Smiłowieckiey na tych że arędarzow Dokszyckich pogłownego nad dawne zwyczaie imponować nie ważyli się, warowania, w samey sprawie procederu nakazania instabat. W ktorey sprawie my sąd trybunalski compositi judicij, omnimodam securitatem zdrowia y wolnych ubique locorum przejazdow arędarzom Dokszyckim, od impetycyi żydow Smiłowieckich y wszelkich grabeżow, oraz ażeby żydzi starsi synagogi Smiłowieckiey na tychże arędarzow Dokszyckich pogłownego nad dawne zwyczaie imponować nie ważyli się, obwarowawszy, w samey sprawie proceder nakazaliśmy. In procedendo iterum za przywołaniem z nakazu naszego przez jenerała stron do prawa, od aktorów tenże supra wyrażony patron personaliter do rozprawy prawney stawał, a obżałowani żydzi Smiłowieccy za potrzykrotnym z nakazu naszego jeneralskim przywoływaniem, jako sami przed nami do prawa nie stawali, tak y żadney wiadomosci o niestaniu swoim nam, sądowi, y stronie adcytuiącey nieuczynili;—zatym toties rzeczony partis actoreae patron reassumowawszy żałobę w punktach pretensyi do obżałowanych niewiernych żydow Smiłowieckich regulowaney, na dowod principalnego interessu produkował y czytał przed nami sądem protestacyą nomine żałuiących aktorow na obżałowanych niewiernych ży-

dów starszych synagogi Smiłowieckich o pretendowanie przeciwko prawom niejakoweyści w dobrach Dokszyckich żałuiących aktorow chazoki, o imponowanie na żydów Dokszyckich nad dawne zwyczaie pogłownego y o subordynowanie żołnierzow do exequowania, y o dalsze krzywdy, opressye ad acta grodu woiewodstwa Minskiego w roku teraznieyszym tysiąc siedmset cztyrdziestym trzecim, miesiąca Marca, pierszego dnia zaniesioną et ex iisdem actis per extractum delatoribus wydaną. Po produkowaniu ktorego wzdania obżałowanych niewiernych żydów Smiłowieckich w roku zawitym na upad w rzeczy, zatym podług prawa żałoby y requizycyi partis actoreae patrona wyż produkowanego processu in omnibus onego punctis utwierdzenia y przy mocy inviolabiliter zachowania. Quo intuitu contra praescriptum praw w. x. Litewskiego in damnum et praejudicijum dobr aktorow titulo niejakoweysci wymysloney chazoki, także kondemnat żydowskich ex sola malevolentia na żydów Dokszyckich in oppressionem przez obżałowanych żydów Smiłowieckich uformowanych, iako niesłusznych, niesprawiedliwych per totum skassowania annihilowania. Ad haec za impozycye pogłównego nad dawny zwyczay cum praeaggravatione na żydow Dokszyckich y za subordynowanie żołnierzow do exekwowania cum extorsione pogłownego, oraz za stałe grabieże y łapanie po drogach żydów Dokszyckich; przy tym za szkody, nakłady, na prawo errogowane, in universum dwóch tysięcy pięciuset złotych polskich na obżałowanych niewiernych żydach starszych Smiłowieckich, na wszelkich dobrach, leżących, ruchomych summach, towarach, handlach, ubique locorum będących, obżałowanych tych że żydów Smiłowieckich przysądzenia. A samych zaś obżałowanych żydow starszych Smiłowieckich pro merito causae w żalobie specificato na infamią żałuiącym aktorom wskazania, ad publicandum tey infamij jenerała sądowego przydania, proklamować, publikować nakazania. Y za tymże dekretem obżałowanych żydow starszych Smiłowieckich łapać, scigać ubique locorum parti actoreae pozwolenia. A dla uczynienia za wskaz wyż wyrażoney summy na wszelkich dobrach, leżących, ruchomych summach, towarach, handlach obżałowanych żydow Smiłowieckich skuteczney, prawney y nieodwłoczney exekucyi do urzędow ziemskich lub grodzkich Wilenskiego, Trockiego, Nowogrodzkiego, Minskiego woiewodstw, Oszmianskiego, Lidzkiego, Słonimskiego, Wołkowyskiego powiatow, y innych wszelkich tych woiewodstw y powiatow, pod ktoremi dobra, ruchome summy, towary y same osoby tych że żydów Smiłowieckich być się okażą, a ktorego sobie pars jure vincens ad eam executionem et captivationem osob z urzędow użyć zechce, z założeniem in contravenientes temu dekretowi naszemu dalszych pen prawnych odesłania u nas, sądu, prosił y domawiał się. Ad haec od imć pana Michała Lochowskiego,—rotmistrza y całey chorągwi trybunalskiey odezwawszy się patron imć. pan Józef Łepkowski, interwencyi nomine aktorow swoich do tego dekretu czynioney przyięcia exposcebat. A tak my, sąd, trybunału głownego w. x. Litewskiego koła compositi judicij w tey sprawie wielmożnego imci xiędza Antoniego Iuszkiewicza,—kanonika prokuratora kapituły Żmudzkiey y całey przeswietney kapituły Żmudzkiey z niewiernym żydem Osterem—rabinem Smiłowieckim y wszytkiemi żydami starszemi, szynkarzami, mieszkancami y całą synagogą Smiłowiecką, bacząc to, iż obżałowani żydzi Smiłowieccy, będąc ratione superius praemissorum przed nasz sąd adcytowani, za potrzykrotnym z nakazu naszego jeneralskim przywoływaniem jako sami przed nami do prawa nie stawali, tak y żadney wiadomosci o niestaniu swoim nam, sądowi, y stronie adcytuiącey nie uczynili; przeto obżałowanych niewiernych żydów Smiłowieckich, jako prawu nieposłusznych, w roku zawitym na upad w rzeczy wzdaiemy, a zatym podług prawa żałoby pozewney y rekwizycyi partis actoreae patrona, wyż produkowany process in omnibus punctis

onego in toto utwierdzamy, y przy mocy inviolabiliter zachowuiemy. Qvo intuitu contra praescriptum praw w. x. Lit. in damnum et praejudicium dobr aktorow titulo niejakoweś wymyslone chazoki, tak kondemnaty żydowskie ex sola malevolontia in oppressione żydow Dokszyckich przez obżałowanych żydow Smiłowieckich uformowane, jako niesłuszne, niesprawiedliwe, per totum kassujemy, annihiluiemy. Ad hoc za impozycye cum praeaggravatione nad dawny zwyczay pogłownego, na żydow Dokszyckich y za subordynowanie żołnierzow do exequowania cum extorsione pogłownego, oraz za stałe grabieże y łapanie po drogach żydów Dokszyckich; przytym za szkody, nakłady na prawo errogowane, insimul z wpisnym y pamiętnym et una cum lucris do skarbu naszego exolutis—in universum dwa tysiące pięcset dziesięć złotych na obżałowanych niewiernych żydach starszych Smiłowieckich, na wszelkich dobrach onych leżących, ruchomych summach, towarach, handlach, ubiqve locorum będących, żałuiącym aktorom przysądzamy. Samych zaś obżałowanych żydow starszych Smiłowieckich pro merito actionis, w żałobie specificato na infamią żałuiącym delatorom wskazujemy, ad publicandum tey infamij jenerała sądowego przydaiemy; proklamować, publikować nakazuiemy. I za tymże dekretem obżałowanych żydow starszych Smiłowieckich łapać, scigać, ubiqve locorum parti actoreae pozwalamy. A iako dla uczynienia za wskaz wyż wyrażoney summy na wszelkich dobrach, leżących ruchomych summach, handlach towarach tychże żydow Smiłowieckich skuteczney, prawney y nieodwłoczney exekucyi, do urzędow ziemskich, lub grodzkich Wilenskiego, Trockiego, Nowogrodzkiego, Minskiego woiewodstw, Oszmianskiego, Lidzkiego, Słonimskiego, Wołkowyskiego powiatów, y innych wszelkich tych woiewodstw y powiatow, pod ktoremi dobra, leżące ruchome summy, handle, towary obżałowanych żydów Smiłowieckich być się okażą, y ktorego sobie pars jure vincens ad eam executionem et captivationem z urzędow użyć zechce, założywszy in contravenientes temu dekretowi naszemu dalsze peny prawne, odsyłamy. Pro conclusione, interwencyą nomine imć pana Michała Łochowskiego—rotmistrza y całey chorągwi trybunalskiey, do tey sprawy czynioną, z należnoscią oney w ten nasz dekret przyjmuiemy. A gdy termin prawny ad publicandum tey infamij przypadł, tedy jenerał, sądow naszych pilnuiący, Iózef Pawłowski, dosć czyniąc prawu pospolitemu y dekretowi naszemu, niewiernego żyda Ostera,—rabina Smiłowieckiego y wszytkich żydow starszych, szynkarzow, mieszkańcow y całą synagogę Smiłowiecką za infamissow obwołał, proklamował, y relacyą publikacyi swey a loco publicationis rediens juditialiter zeznał. Która sprawa do xiąg trybunalu głownego w. x. Lit. compositi judicij iest zapisana.

Изъ книги Главнаго Литовскаго Трибунала за 1743 г., № 430, л. 733.

№ 220.—1744 г. Ноября 22.

Подтвержденіе королемъ Августомъ III, привилегій, дарованныхъ его предшественниками евреямъ мѣстечка Радина.

Sabbatho ante Dominicam Trinitatis die vigesima tertia mensis Maji, anno Domini millesimo septingentesimo quinquagesimo.

Coram actis nobilis ofiicii consularis Vilnensis comparens personaliter infidelis Szewel Markowicz, iudeus Vilnensis, sanus mente et corpore existens, praesentes literas confirmationis privilegi, serenissimi Augusti tertii—Regis Poloniae et magni Ducis Litvaniae, in rem et partem infidelium iudeorum Radinscensium, in districtu Lidensi existentium, datas et servientes, parato scripto praeconceptas, cum intrafusius contentis, ad acta obtulit. Quarum literarum, praemisso modo oblatarum, de verbo ad verbum rescribendo contenta, tenor sequitur estque talis:—August trzeci z Bo-

żey łaski król Polski etc. Oznaymuiemy tym listem przywileiem naszym konfirmacyinym wszem wobec y każdemu zosobna, komu by o tym wiedzieć będzie należało, iż produkowany był przed nami przywiley pargaminowy, ręką nayiaśnieyszego świętey pamięći króla jegomości antecessora naszego Jana trzeciego podpisany, z pieczęcią wielką w. x. Litt. wiszącą, cały, zdrowy, niwczym nienaruszony, ani żadney suspicii niepodlegaiący; suplikowano nam, oraz, przez panów rady urzędników, przy boku naszym rezyduiących, abyśmy pomieniony przywiley mocą i powagą naszą królewską ztwierdzić i zmoćnić i approbować raczyli, którego słowo w słowo tenor sequitur talis: Jan trzeći z Bożey łaski król polski etc. Oznaymuiemy tym listem przywileiem naszym, komu to wiedzieć należy. Przychylaiąc się do ieneralnego świętey pamięći króla jegomośći Władysława IV przywileiu, de data w Warszawie dnia XXXI miesiąca Decembra, roku MDCXL, wszytkim żydom, w wielkim xięstwie Litewskim mieszkaiącym, nadanego i od nayiaśnieyszego króla jegomości Jana Kazimierza, antecessora naszego, osobliwym przywileiem pod datą w Krakowie na seymie koronacyi dnia XVII miesiąca Lutego roku MDCXLIX approbowanego, za suplikowaniem do nas jmieniem wszytkich żydów, w mieście naszym Radynie, w powiecie Lidzkim mieszkaiącym, a za przyczyną niektórych panów rad i urzędników naszych dwornych, łaskawieśmy się do tego skłonili, iż pomienionych żydów naszych Radyńskich wszytkich wobec i każdego zosobna, przy domach, kramach i kramnicach otworzystych, komorkach siemiernicznych i jatkach mieskich mięsnych, rzezniczych, w przerzeczonym mieśćie będących, tak tych, których teraz zażywaią, iako i tych, których nabywać przez kupną będą, tudzież przy Bożnicy i okopiśku i przy używaniu łaźni na własną ich potrzebę, podług pomienionego jeneralnego przywileiu zachować deklarowaliśmy, jakoż ninieyszym listem przywileiem naszym zachowuiemy, deklaruiąc, że im wolno w domach swoich wszelakie napoie szynkować, kramy i kramki otworzyste mieć i w nich wszelkie towary większe i mnieysze droższe i podleysze wykładać i onemi handlować, funtem ważyć, łokciem mierzyć i wszelakich sposobów do przystoynego pożywienia zażywać, szkołę i trzy domy, które zwyczaynie do szkoły należą, bez płacenia w nich wszelkich podatków i pełnienia żadney powinności tak mieyskiey, iako i dworney, i łaźnię na swoią własną potrżebę zażywać, w jatkach mięsnych wolno każdemu rzeznikowi żydowskiemu przedawać zwyczayny od rzeznictwa podatek, to iest, w każdy rok do dworu tamecznego za pleckowe po złotych sześć oddaiąc, do robot iednak dwornych, albo zamkowych w rzemieśle swoim pociągani być niemaią, ani inszych rzemieśników naymować, ale całe uwolnieni, mocą tego przywileiu naszego zostawać maią. Ze zaś smierci godzina, tak w swięte dni, iako w powszedne przypadkowa jest każdemu żyiącemu stworzeniu, tedy tak w święto, iako i w powszedne dni, ciało umarłe, przy wielkim bezpieczenstwie, na okopiskach swoich chować wolno im będzie. A że podatki i składki rożne za równo z mieszczany wypłacaią, tedy dwóm starszym żydom do pomiarkowania składek za równo s pospólstwem zasiadać pozwalamy, aby nad słuszność cięzar podatkowy i na żydów nie był wkładany. Wolno im będzie przy tym place i grunty, domy i różne budynki, tak w rynku samym, iako ulicach i w przedmieśćiach kupować i onych używać w pomienionym mieście; ktemu pomienionych żydów Radyńskich waruiemy, aby czasu pogorzenia, czego Boże uchoway, de novo kramy, kramniczki otworzyste, komorki siemiernicze, Bożnice, mięsne jatki i łaźnie na placach swoich i mieyscach zwyczaynych, budować, erigować i iako swoey własności zażywać mogli, rzemieslników żydowskich circa erectią rzemiosł zachowuiemy, według ieneralnego przywileiu żydom obywatelom w. x. Litt. służącego; iuridice mieyskiey Radyńskiey podlegać i

przed nią usprawiedliwiaćsię nie będą powinni, tylko przed urzędem dworu naszego tamecznego starosty i podstarościego, z wolną do sądów naszych zadwornych appellacyą, którą gdy do sądów naszych uczynią, od dekretu sobie uciążliwego, niewięcey od teyże appellacyi płacić maią, tylko przykładem żydów Wileńskich. W szabasy iednak i w insze dni świąt żydowskich do prawa pociągani i sądzeni być niemaią.— Z placów y dymów swoich na żadne tłoki chodzić, ani w podwody iezdzić; nawiązka każdemu żydowi taka, iaka iest w statucie w. x. Lit. opisana, ma być dawana, a gdy któremu z nich przysięga nakazana będzie w sprawach wielkich i poważnych, maią na rodale, to iest dziesięciorgu Bożego przykazania, a mnieyszych—wziowszy się za klamkę, według praw swoich wykonywać. Żyd który by miał sprawę z żydem, tedy starsi ich sądzić maią i karać, według zakonu swego. Do tego wygony mieyskie dla bydła na pastwisko wolne mieć będą i wiazd do lasu, iako i mieszczanom naszym Radyńskim pozwalamy wolny. Przy których wszystkich tych wolnosciach i pożytkach, od świętey pamięci kròla jegomości Władysława czwartego nadanych i pozwolonych, a od kròla jegomości Jana Kazimierza, praedecessora naszego i od nas samych tym przywileiem konfirmowanych i dla wyraźnieyszey wiadomośći cale ich przy takowym prawie i wolnościach, przy iakim żydzi Grodzieńscy i Brzescy zostaią, zachowuiemy i zatrzymuiemy, i aby spokoynie, krom żadney od dwornego urzędu i od mieszczan tamecznych przeszkody zachowani byli mieć chcemy. Na co dla lepszey wiary ręką się naszą podpisawszy, pieczęć wielkiego xięstwa Litewskiego przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Grodnie, na seymie wolnym szesciniedzielnym, dnia XXIV miesiąca Februaryi, roku Pańskiego MDCLXXIX panowania naszego w roku... Jan król; locus sigilli pensilis maioris M. D. Lit. Andrzey Kazimierz Ossowski—pisarz w. x. Lit. Bisk. Wilenski mp. Est in actis. My tedy król August trzeci do wniesioney jmieniem Józefowicza Dawida, Menchena Szłomowicza, Morducha Józefa żydów starszych kahału Wileńskiego, supliki, łaskawie skłoniwszy, wyż inserowany konfirmacyiny przywiley we wszytkich onego punktach, paragrafach, kondycyach i artykułach mocą i powagą naszą królewską stwierdzamy, zmacniamy, approbuiemy i przy zupełney mocy i walorze perpetuis temporibus mieć chcemy. Na co dla lepszey wiary ręką się naszą podpisawszy, pieczęć w. x. Lit. przycisnąc rozkazaliśmy. Dan w Grodnie dnia XXII miesiąca Listopada, roku Pańskiego MDCCXLIV, panowania naszego XII roku. Apud quas literas confirmationis privilegii, praemisso modo oblatas, subscriptiones manuum circa sigillum M. D. Lit. sequuntur tales: Augustus Rex. Konfirmacya praw przywileiów żydom miasta naszego Radyńia w powiecie Lidzkim leżącego, służących. Woyciech Konstanty Iezerski - jego królewskiey mości sekretarz mp. A tergo tenor sequitur talis: cancellariatu illustrissimi et excellentissimi Joannis Friderici comitis in Kodeń,—Czarnobył, Kopyły et Dorohostaie Sapieha—supremi cancellariae M. D. Lit. Bresten. Propoiscen. Gorzdawien etc. capitanei. Est in actis. Quae praesentes Literas confirmationis privilegii praemisso modo oblatae, etc.

Изъ книги Виленскаго Городоваго Магистрата за 1750—1760 годъ, подъ № 5143—листъ 252.

№ 221.—1749 г. Марта 28.

Судебное разбирательство по дѣлу объ убійствѣ еврея Михеля Хаимовича и о ложномъ обвиненіи въ этомъ убійствѣ Виленскихъ евреевъ.

Feria secunda post Dominicam Conductus, die decima quarta mensis Aprilis, Anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo nono.—Coram actis nobilis officii Consularis Vilnensis Comparentes personaliter infideles Izaak Chaimo-

wicz, Elias Hirszowicz, Iankel Hirszowicz —seniores Sinagogae Vilnensis, praesentes literas decreti vice palatini Vilnensis inter iudaeos Vilnenses lati, parato scripto praeconceptas, cum intra fusius contentis, nomine suo et nomine totius sinagogae Vilnensis ad acta obtulerunt. Quarum literarum tenor est talis: Roku tysiąc siedmsetnego czterdziestego dziewiątego, miesiąca Marca dwudziestego czwartego dnia. Przedemno, Mikołajem Antonim Petroszewiczem—podwoiewodzim woiewodztwa Wilenskiego, od jasnie oświeconego xięcia jmci Michała Radziwiły—woiewody Wilenskiego, Hetmana wielkiego w-o x-a Litt-o, installowanym, agitowała się sprawa Marka Chaimowicza—obywatela Mińskiego, intentowana oto: jż żałuiący Marek, dowiedziawszy się z relacyi ludzkiey, że Chackiel Moyżeszowicz—szmuchlerz, na urzędzie moim podwoiewodzińskim, w nieprzytomnośći moiey przed jp. Tomaszem Kaweckim—namiestnikiem sądów moich podwoiewodzinskich Wileńskich, niewiedzieć z iakowych okolicznośći mówił y donaszał: że co w roku tysiąc siedmsetnym czterdziestym siódmym, miesiąca Augusta dwudziestego siódmego dnia, naydziony żyd Michel Chaimowicz—brat rodzony żałuiącego, zabity za Ostrą Bramą, w bok traktu Lidzkiego, iest zabity z instynktu y namowy Leyzera Gerszonowicza, przez żydów Berkę Moyżeszowicza, Iosela Eliaszowicza y Arona Hercykowicza; o którey takowey niegodziwey akcyi słysząc żałuiący, y chcąc dochodzić krwi brata swoiego, dopraszał się mnie podwoiewodziego, ażebym ja ex munere officii mei takowych, criminaliter obżałowanych pod detencyą garnizonu Wileńskiego indilate pobrać kazał, y o takowym zabiciu uczyniwszy inwestygacyą sądził; jakoż ia podwoiewodzi, annuendo justis iego desideryi, postrzegaiąc świętey sprawiedliwośći y praeveniendo w przyszły czas, ażeby takowe niekrzewiły się malewolencyi, bez żadney odwłoki kazałem, iak obżałowanych Leyzera Gierszonowicza, Arona Hercykowicza, Berkę Moyżeszowicza, y Iosiela, tak też donoszącego Chackiela Moyżeszowicza, razem z onymiż iednego dnia pod detękcyą pobrać y okować, a po inkarcerowaniu kazałem przedsię przyprowadzić Chackiela Moyżeszowicza dla examinu y zweryfikowania iego wyznania. Który przedemną podwoiewodzim stanowszy in praesentia Marka żałuiącego, gdym go oto pytał, ieśli to iest sprawiedliwie iego wyznanie, które uczynił przed urzędem, odpowiedział: że to co kolwiek wyznał, uczynił niesprawiedliwie, ale z rankoru ku żydom inkarcerowanym, iż onego za składanki należące do krobki exekwował, grabił y bił Berko oskarżony z żołnierzami zamkowymi, a Leyzar Gierszonowicz, iako bractwa pisarz, onego z bractwa wymazał, przez instynkt swiadectwa Arona Hercykowicza y Iosiela dla przeciwnośći temuż bractwu popełnionych, to tedy że uczynił z pomsty nad tymi oskarżonymi przedemną podwoiewodzim wyznał. Którego ia widząc y słysząc, iż od pierszego wyznania: (którego się lubo niezapierał, że wyznał) . odstępował, wymawiaiąc się, że to ze złości mówił y donaszał, kazałem w ścisleyszy wziąć sekwestr, y po razy kilka przy examinach cwiczyć, pod czas których examinów raz w raz twierdził, że to z rankoru dla wyż wyrażonych przyczyn uczynił y wyznawał. Praepostere kazałem do siebie przyprowadzić wyż pomienionych żydów, criminaliter obżałowanych y oskarżonych dla examinu, których gdym ex rigore prawa y świętey sprawiedliwości examinował, po kilka razy do żadney penitus winy w takowym oskarżeniu nieznali się y owszem penam talionis na żałuiącego Markę Chaimowicza, a principaliter na Chackiela Moyżeszowicza zakładali, a przytym wywodząc się ex indebita vexa, produkowali przedemną podwoiewodzim oteż samą transakcyą za antecessora moiego, w-o jmć p-a Horaina—podkomorżego ad praesens, a na tenczas podwoiewodziego woiewodztwa Wileńskiego, actum investigationis expeditum, z woli w-o jmć. p-a podkomorzego teraznieyszego przez i. pana Tomasza Kaweckiego,

na tenczas podstarościego Wileńskiego, sub data roku tysiąc siedmsetnego czterdziestego siódmego, miesiąca Septembra wtórego dnia, dla inwestygacyi, przez kogo by ten żyd Michel Chaimowicz był z tego świata zgładzony, którego iest tenor taki: Roku tysiąc siedmsetnego czterdziestego śiódmego, miesiąca 7 bra, 2 dnia, z woli w-o i. pana Jana Horaina—podwoiewodziego w. w-o zabiegaiąc podobnym swowoli ludzkiey malewolencyom, czyniłem instygacyą tak między ludem chrzesciańskim, iako też y żydowskim de fatis subitaneis y tyrańskim zabiciu żyda Michela Chaimowicza—obywatela Wileńskiego, naydzionego zabitego za miastem, podczas którey po niemałych kwerelach inwestygacyi, nie więcey notum urzędowi adinveni, iak tylko to: ex testimoniis i. panów Ludwika Milewskiego —starosty Niwiżanskiego, y i. pana Ludwika Litwanowicza, iż ip. Milewski, powracaiący z za Ostrey Bramy do swoiey stancyi, w kompanii z ip. Litwanowiczem, iuż około piątey godziny z południa, spodkał wyż namienionego żyda Michela, y łaiał onego, niemaiąc satysfakcyi od niemałego czasu zaciągnionego długu, na resztę chciał go zbić, lecz na instancyą i. p-a Litwanowicza y na iegoż samego demissyą dawszy pokóy, pytał się, dokąd szedł, któremu żyd Michel odpowiedzial: do Peteszy. A gdy ip. Milewski pytał się: czy ty piechotą idziesz? odpowiedział że mam podwodę za Ostrą Bramą y poszedł tam; o którym iuż na zaiutrz, to iest, dwudziestego ósmego Augusta usłyszał ip. Milewski, że zabity. Co wyznali sub fide, honore et constientia; o którey porze y przez kogo to się stało niewiedzą, y urzędowi żadney niskąd więcey niebyło wiadomości, ktoby tam tirannicum popełnił scelus. Co iednak dla przyszłego czasu w protokuł zamkowy Wileński iest zapisano, z których y ten wypis ad exigentiam strony przy pieczęci urzędowey iest wydan. Pisan w Wilnie, roku tysiąc siedmsetnego czterdziestego śiódmego, miesiąca Septembra 12 dnia z podpisem ręki i. p-a Tomasza Kaweckiego. Po produkowaniu takowey investygacyi wypisu dopraszali się obżałowani żydzi wskazania paen na żyda Marka Chaimowicza, jako niesłusznego ad sinistras rationes delatora, według sonancyi prawa pospolitego, za niedowod w oskarżeniu opisanych; tudziesz na żyda Chackiela Moyżeszowisza—za niesłuszne wyznanie paen y kary domawiali się, gdyby podobne niedziały się przykłady z innych żydów, chcących się wyłomać z powinności y składanek według religj żydowskiey, od żydów do wyboru należących. Zaczym ja podwoiewodzi Wilenski, weyrzawszy w okoliczności wszelkie takowey sprawy, dowodów y odwodów, niewidząc żadnego słusznego na obżałowanych żydów dokumentu, gdy by takowy excess przez onych miał być popełniony, a uważaiąc też akt inwestygacyi y testymonia i. pp-w Ludwika Milewskiego—starosty Niwiżanskiego y Ludwika Litwanowicza, z których się pokazuie, iż nie w mieście to się stało, ale za przedmieściem, przy trakcie Lidzkim, przerzeczonych żydów, iako bez żadnych dowodów przez rankor Chackela udanych y oskarżonych, z detencyi wyzwalam, y od pen kryminalnych liberos pronuncio. A że żyd Chackiel Moyżeszowicz — Szmuklerz, ważył się według swegoż wyznania z rankoru to na niewiernych żydów dla swoiey prywatney okolicznosci unieść y oskarżyć niesłusznie y przez takową pogłoskę Marka Chaimowicza--obywatela Minskiego, do prawa y do dochodzenia zabicia brata iego wprowadzać: (żeby takowych więcey niedziało się y niepraktykowało złości) kazawszy Chackela Moyżeszowicza, iako niesłusznego y praepostere odstępuiącego swiadectwa oćwiczyć, pro ulteriori paena według religij żydowskiey subsecutura, do kahału Wileńskiego sądów, cum toto hac in causa effectu odsyłam, z warunkiem takowym, inquantumby ten że żyd Chackel Moyżeszowicz— szmuklerz, według wyroku moiego podwoiewodzińskiego poniosszy paeny od kahału Wileńskiego sądów, miał co onym przeciwnego czynić, pomsty szukaiąc,

przy protekcyi iakowey, tedy nie tylko że mieć niepowinien będzie, iako notowany, nigdzie waloru, ale y owszem jak naywiększemi paenami ma być karany. Actum ut supra. Któren takowy dekret, z protokołu sądów podwoiewodzińskich ad exigentiam strony iest wydan przy pieczęci urzędowey. Pisan w Wilnie roku tysiąc siedmsetnego czterdziestego dziewiątego, mca Marca dwudziestego cwartego dnia. Apud quas literas decreti, praemisso modo oblatas, subsriptio manus circa sigillum est talis: Mikołay Antoni Petruszewicz—podwoiewodzy woiewodztwa Wileńskiego mp. Quae praesentes literae decreti praemisso modo oblatae etc.

Изъ актовой книги Виленскаго Городоваго Магистрата, за 1746—1749 г., кн. № 5142, листъ 1812.

№ 222.—1750 г. Августа 8.

Полюбовная сдѣлка между караимами и Виленскимъ кагаломъ.

Sabbatho die octava, mensis Augusti anno Domini millesimo septingentesimo quinguagesimo.

Coram actis nobilis officii consularis Vilnensis comparendo personaliter Abraham Labanasowicz—advocatus et generalis plenipotens totius sinagogae Karaimowensi magni ducatus Lituaniae, sanus mente et corpore existens, praesentes literas perpetuae combinationis et assecurationis, parato scripto praeconceptas, in personas infidelium Raphaelis Berkowicz, Iosephi Herszowicz, Beniamin Owźarowicz, Izraelis Iudowicz, Abrahami Berkowicz, Meier Markowicz, Leyba Moyżeszowicz, Gabrielis Tobiaszowicz, Marek Meierowicz, Iona Leybowicz, Nota Michelowicz, Muyse Hilelowicz, Iudae Letmanowicz—seniorum totius sinagogae Vilnensis servientes, cum introfusius contentis nomine suo et nomine totius sinagogae suae palam ac libere per expressum recognovit, quarum literarum, praemisso modo reognitarum, de verbo ad verbum rescribendo contenta, tenor sequitur estque talis. Ia Abraham Łobanosowicz—wóyt i generalny plenipotent całey synagogi Karaymowskiey Litewskiey, czynię wiadomo i iawno wyznawam tym naszym dobrowolnym ugodliwym i nigdy nie poruszonym, oraz assekuracyinym reversalnym zapisem, danym żydom kahałowi Wileńskiemu z przykahałkami tak się w sobie słowo w słowo maiącym. My Rafał Berkowicz, Józef Hirszowicz, Beniamin Owzarowicz, Izrael Iudowicz, Abraham Markowicz, Meier Markowicz, Leyba Moyżeszowicz, Gabryel Tobiaszowicz, Marek Meierowicz, Ionasz Leybowicz, Nuta Michelowicz, Moyżesz Hilelowicz, Iuda Letmanowicz—starsi kahału Wileńskiego, iedna osoba za wszytkie, a wszytkie za iedną ręcząc, poczytaiąc, obowiązuiąc się i pod wszytkie niżey wyrażone vadia, paragrafy, clauzuły libere, spontanee na siebie przyięte, dosć onym czynić submittuiąc się, czyniemy wiadomo i iawnie wyznawamy tym naszym ugodliwym i nigdy nie poruszonym, oraz assekuracyinym, komu by o tym teraznieyszego i w przyszly czas będącego wieku ludziom wiedzieć należało danym, Abrahamowi Lobanosewiczowi—wóytowi i generalnemu plenipotentowi synagogi Karaimskiey W. X. Lit. na to: iż co my wyż wyrażeni żydzi kahału Wileńskiego, widząc siebie zkonvinkowanych prawem przez iasnie wielmożnego iegomc pana Pocieja—woiewody Trockiego, protektora teyże sinagogi Karaimowskiey Trockiey, w Trybunale skarbowym W. X. Lit., za depaktacyą pogłównego, tych że Karaimów, od sinagogi żydowskiey W. X. Lit. przez konstytucyą aukcyonowaną przez kahał Brzeski, Grodzieński, Piński, Słucki, o co iuż Karaimowie magnomotu wiedli proceder i dekreta koutumacyine idque: ieden w roku tysiąc siedmsetnym czterdziestym szóstym, miesiąca Marca dwudziestego szóstego dnia otrzymany, za którym exekucye prawne do kahału Grodzieńskiego urzędownie sprowadzali, drugi w roku tysiąc siedmsetnym czterdziestym ósmym,

miesiąca Marca piętnastego dnia, iterum dekret na całą synagogę i na nasz kahał Wileński, zwzdaniem na infamią, z wolnym aresztowaniem summ, towarów, tam intra, quam extra.regnum, a specialiter w Królewcu i za onym do miasta iego królewskiey mości Wilna podlug prawa przed urząd za wskaz summy, w dekrecie exprimowanym i za pretensyą do całey synagogi ściągaiącą się exekucyą udziałali i daley chcieli prawem konwinkować. Co my żydzi kahału Wileńskiego, dopuszczaiąc Karaimów do dalszego procederu za pretenzyą onych takowym pogodziliśmy się sposobem: że my żydzi kahału Wileńskiego z przykahałkami, od nas legaluiącemi się od roku tysiąc siedmset pięđziesiątego pogłówne na Karaimów przez żydowską synagogę, wyż wyrażoną podwyszoną sto pięđziesiąt złotych polskich, za którą aukcyą pogłównego sine scitu onych Karaimowie wiedli proceder z nami, tedy my starsi kahału Wileńskiego, nie wchodząc w dalszy proceder i nie pociągaiąc do dalszych expensów prawnych, pogłówne proporcionem przyiowszy na siebie, do skarbu płacenia rzeczy pospolitey złotych polskich pięc co rok do zgromadzenia synagog Litewskich, rezyduum zaś do sinagogi wielkiego xięstwa Litewskiego żydowskiey, to iest: Brześcia, Grodna, Pińska, Słucka i innych kahałów i przykahałków, pretensyą karaimowską i za oną proceder z niemałemi wskazami odsyłamy i opisuiąc się, quam strictissime, że od daty teraznieyszey nie iusz Karaimowie, lecz my żydzi kahału Wileńskiego co rok mamy płacić po złotych polskich pięć, aż do całego zgromadzenia całey synagogi Litewskiey. A za expens, na prawo łożony i na dekreta otrzymane, quo ad punctum, do nas starszych kahału Wileńskiego, za summę od nas wziętą i odliczoną, pogodzilismy się i niemaiąc iuż mieć Karaimowie żadney naymnieyszey do kahału Wileńskiego z przykahałkami, vigore praetensyi w dekretach na nas otrzymanych, waruiąc to dla Karaimów, iż wolno synagogę W. X. Lit. konwinkować i proceder ad effectum pszyprowadzić, lub pogodzić się, w czym my sami a po nas successorowie nasi przeszkody czynić niemamy. Wolni tedy i mocni będą, vigore swoich dekretów Karaimowie, iako chcąc onemi dysponować, excepta kahału naszego Wileńskiego, częsć maią obie strony dotrzymać, pod zaręką tysiąca złotych polskich i pod punktem trzech lukrów, poddaiąc pod ewikcyą obudwych stron dobra nasze wszelkie, leżące, ruchome summy, domy, kramy, towary, przymuiąc forum ubiquinarium W. X. Lit. a pod czas interregnum w sądach kapturowych, zagranicznych królewskich i gdzie tylko przez atcytacią nas zapozwą, mamy stanąć, a stanąwszy obie strony, nie excuzuiąc się żadnemi obronami słusznemi, prawnemi, pogotowiu niesłusznemi, bez żadnych dyllacyi, godzin, obmów i munimentów, rosprawić się powinni będziemy i sukcessorow naszych obowiązuiemy, pod wyż opisaną zaręką. I na tośmy dali ten nasz dobrowolny, ugodliwy, nigdy niwczym nieporuszany zapis, z podpisami rąk naszych własnych i ichmsciów panów pieczętarzów, ustnie i oczewisto od nas uproszonych. Pisan w Wilnie roku tysiąc siedmsetnego pięđziesiątego, miesiąca Augusta ósmego dnia. Apud quas literas perpetuae combinationis et assecurationis, praemisso modo recognitas, subscriptiones manuum ipsorum recognoscentium sunt haebraico idiomatae expressae, generosarum vero dominorum sigillatorum sunt tales: Ustnie i oczewisto proszony pieczętarz od pana Abrahama Łobanowicza—wóyta i plenipotenta generalnego całey senagogi Karaymowskiey Litewskiey, do tego ugodliwego, alias i assekuracyinego zapisu, na rzecz w nim obszerniey intus wyrażoną, za motą i wiadomoscią iasnie wielmożnego iegomości pana Pocieja—woiewody Trockiego, stałego, danego żydom Rafałowi Berkowiczowi, Iózefowi Herszowiczowi, Beniaminowi Owszaramiczowi, Izraelowi Iudowiczowi, Abrahamowi Markowiczowi, Meierowi Markowiczowi, Leybie Moyżeszowiczowi, Gabryelowi Tobijaszewiczowi, Mar-

ce Meierowiczowi, Ionaszowi Leybowiczowi, Nucie Michelowiczowi, Moyżeszowi Hilelowiczowi, Iudzie Letmanowiczowi—starszym kahału Wileńskiego i całey synagodzie Wilenskiey, podług prawa podpisuię się: Thomasz Benedykt Kawecki—podstarości Wileński manu propria. Ustnie i oczewisto proszony pieczętarz od osoby wyż wyrażoney do tego ugodliwego oraz assekuracynego zapisu podług prawa podpisuię się Sylwester Ger. Kerkor mp. Ustnie i oczewisto proszony pieczętarz od osoby wyż wyrażoney do tego dobrowolnego assekuracyinego zapisu podług prawa podpisuię się Ian z Gehera Traszkowski mp. quae praesentes literae perpetuae combinationis et assecurationis praemisso modo recognitae etc.

Изъ книги Главн. Лит. Трибун. № 5143, за 1750—1760 годъ, стр. 335.

№ 223.—1750 г. Августа 10.

Подтвержденіе королемъ Августомъ III, коммисарскаго опредѣленія по дѣлу между Виленскимъ магистратомъ и евреями.

Feria quarta post festum sancti Bartholomaei Apostoli die vigesima quinta mensis Augusti anno Domini Millesimo septingentesimo quinquagesimo sexto.

Coram actis nobilis officii consularis civitatis sacrae regiae maiestatis metr. Wilnensis, comparendo personaliter famatus dominus Ioannes Ludovicus Noier—negociator et civis Vilnensis, praesentes literas confirmationis decreti commissarialis inter civitatem metropolitanam Wilnensem et synagogam iudaeorum Vilnensium lati per extractum ex metricis M. D. Lit. extraditi, ad acta obtulit, quarum literarum, praemisso modo ad acta oblatarum, de verbo ad verbum rescribendo contenta, tenor sequitur estque talis: August trzeci z Bożey łaski król polski etc. Oznaymujemy tym listem extraktem naszym, komu to wiedzieć należy, iż w xięgach metryki kancellaryi naszey Wilenskiey wielkiego xięstwa Litewskiego znayduje się konfirmacya postanowienia kommisarskiego miedzy magistratem y pospólstwem miasta Wileńskiego, a żydami tegoż miasta, za nayaśnieyszego praedecessora naszego króla imci polskiego y wielkiego xiążencia Litewskiego Władysława czwartego, w roku tysiącznym sześćsetnym trzydziestym szóstym dnia trzeciego miesiąca Września, uczyniona konfirmacya, y supplikowano nam iest przez panów rad y urzędników naszych, przy boku naszym zostaiących, abyśmy tę konfirmacyą z tychże xiąg metryki kancellaryi naszey wielkiego xięstwa Litewskiego per extractum authentice wydać pozwolili, który słowo do słowa wypisuiąc, tak się w sobie ma:—Władysław czwarty, z Bożey łaski król polski wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski etc.—Oznaymuiemy tym listem naszym wszem wobec y każdemu zosobna, komuby o tym wiedzieć należało, iż gdy kommisarze niżey w tym liście wyrażeni, za wydaniem od nas listu naszego komissarskiego miedzy magistratem y pospólstwem miasta Wileńskiego z jedną, a miedzy żydami tegoż miasta z drugą stroną, tak o tumulty y szkody, które się żydom roku tysiącznego sześćset trzydziestego czwartego stały, jako też i o insze rożnice miedzy niemi zachodzące, zesłani do miasta naszego stołecznego Wilna, zjachawszy, y iurysdykcyą kommisarską ufundowawszy, nie życząc obudwu stronom trudnośći prawnych, takie postanowienie y uznanie uczynili, y do nas abyśmy władzą naszą decydowawszy, powagą naszą potwierdzili odesłali, które postanowienie słowo w słowo tak się w sobie ma: My Abraham Woyna—z łaski Bożey Biskup Wilenski, Krzysztof Radziwił xiąże na Birżach y Dubinkach, woiewoda Wileński, hetman wielki wielkiego xięstwa Litewskiego; ekonom Mohilewski, Mikołay z Ciechanowca Kiszka—woiewoda Mścisławski, Wołkowyski etc. starosta, Albrycht Stanisław Radzi-

wił—xiąże na Ołyce y Nieswiżu, kanclerż wielkiego xięstwa Litewskiego, Piński, Gniewski, Tucholski, Boyszagolski etc. starosta, Stefan Pac—podkanclerzy wielkiego xięstwa Litewskiego, Brzescki, Iwenski, Bersztański dzierżawca. Wszem w obec y każdemu z osobna, komu by o tem wiedzieć należało, oznaymuiemy, iż będąc od iego królewskiey mośći, pana naszego miłośćiwego, za komisarze zesłani na inquizycyą y kognicyą sprawy, miedzy magistratem y pospólstwem miasta Wilenskiego z iedney, a zdrugiey strony miedzy żydami tutecznymi Wileńskimi o tumulty y szkody żydom, roku tysiąc sześćset trzydziestego czwartego stałe zachodzącey, gdyśmy iuryzdykcyą swą kommissarską w zamku Wileńskim ufundowali y wolą iego królewskiey mośći w tey mierze exekwować chceli, nie życząc iednak obiema stronom trudnośći prawnych, takieśmy miedzy magistratem y pospólstwem Wileńskim, a żydami Wileńskiemi uznali: naprzod dla wcześnieyszego y przestrzeńszego mieszkania w domach y kamienicach żydom, przez dekret iego królewskiey mośći w roku tysiąc sześćset trzydziestym trzecim mca Lipca dwudziestego szóstego dnia ferowany, naznaczonych y ograniczonych, wolno będzie żydom tyły kamienic z Niemieckiey ulicy im przyległych, to iest tył kamienice imć pana Kazimierza Paca, tył kamienice Stefana Miłasza, tył kamienice Arentowskiey, tył kamienice Tobiasza Łożewnika, także tył kamienice Obugrolowskiey po rurę, według osobliwego postanowienia Jana Moczułskiego z żydami, a kamenicę panów Brzostowskich wszystką, (tak iednak. aby w niey wrot na ulicę Niemiecką niemieli) skupować, abo zamianą y innym iako naylepszym sposobem nabywszy, na nich się murować y budować, wrota tak od Niemieckiey iako y od Szklanney ulicy dla zawarcia się y zamknienia w iednym trakcie, żydom wymurować y mieć wolno, które zamykać y otwierać według potrzeby swey będą mogli. Strony szynków, które im w tymże dekrecie jego królewskiey mośći, miód, piwo beczką, gorzałkę zaś kufą, barylą, garcem y pułgarcem dla chrześćian szynkować y przedawać są pozwolone, tedy zachowawszy wcale w tym punkcie dekret jego królewskiey mośći, to się przydaje, że wolno będzie żydom we dwudziestu domach, gdzie sobie nayzręczniey upatrzą, które na ten czas w possessyi swey maią, szynki wszelkiego napoju miarą wielką y małą szynkować. To iednak waruiąc, aby chrześćianom w domach y kamienicach pić nie pozwalali, ale z domów tylko szynkowali, y potrzebującym te napoje na ulicę przedawali, względem którey wolności, tak nabywania mieszkania, iako odprawowania szynków y inszych powinności, w reskrypcie króla imci mianowanych, żydzi już nie takowy płat dawać mają, iaki w reskrypcie pomienionym króla imci iest wyrażony, to iest podczas pokoju po zlotych trzysta, a podczas woyny na złotych pięcset, ale lubo podczas pokoju, łubo czasu woyny po złotych sześćiuset na ratusz annuatim płacić powinni będą. A gdzieby się który nałazł z żydów, żeby mimo te dwadześćia domów, teraz przez nas pozwolonych, mnieyszą miarą jako, garncem, półgarcuwką, abo kwartą, a nie ogułem, podług reskryptu jego krółewskiey mośći, szynkował, tedy każdy żyd w tem przekonany będąc, ma winie sto złotych podlegać, którą żydowie starsi magistratowi, toties, quoties to by się pokazało, zapłacić powinien będzie, a sobie na tym żydzie winnym zyskować, processa prawne, protestacye, relacye woznych wszystkie, które zostały, stałych w mieśćie Wileńskim, wyż mianowanego tumultu zaszłe y u których kolwiek xiąg są poczynione, także listy zaręczne, od żydow na magistrat y pospólstwo, iako też od magistratu y pospolstwa na żydów wyniesione, nullitati subjacere mają y one ex nunc et de facto zobudwu stron annihilujemy y umarzamy; iednak magistrat tego wszelakim sposobem, co kolwiek ad securitatem publicam należy, postrzegać będzie, iakoby żadne niebezpieczeństwo y rozruchy żydom miasta Wileń-

skiego nie działy się, a gdzieby się im jakie bezprawie, abo szkoda z przyczyny y niezabieżenia magistratu takowym tumultem stała, tedy za dowodem słusznym sub paenam arbitrio regiae maiestatis irrogandam podpadać, szkody y nakłady, któreby kolwiek żydzi ponieśli, nagradzać ma y powinien będzie. Iakoż my bacząc, iż te wiolencye y tumulty z ludzi swawolnych wszczynają się, a potym jako magistratowi tak pospólstwu y wszystkim obywatelom Wilenskim szkodzące są, którym zabiegaiąc securitatem publicam wszystkiemu miastu Wilenskiemu obmyślić, y onę jako naywarownieyszą postanowiwszy iego kr. mośći pana naszego miłośćiwego, aby to powagą swą pańską, przed wyjazdem z Wilna, approbować raczył, prośić będziemy, ażeby tumulty y bunty ludzi, na swowolą wyuzdanych, za konniwencyą y mniey surową animadwersyą, góry większey nie brali, mają y powinni będą urząd grodzki w swey, magistrat Wileński w swey, także Biskupi w swey iuryzdykcyi, pilną o winnych przeszłego tumultu uczynić inkwizycyą, a znalezionych, bez folgi, według prawa sądzić y karać, y co kolwiek rżeczy żydowskich odyskać się będzie mogło, to im fideliter oddać. W inszych nakoniec punktach y artykułach, w dekrecie jego królewskiey mośći pomienionych y wyrażonych, nic nie wyjmuiąc, ale we wszystkim przy zupełney mocy y władzy zostawuiąc, według których obiedwie stronie zachować się y sprawować powinni będą. Które to uznanie, przez nas uczynione, dla większey wagi rękoma naszemi podpisawszy y pieczęci przycisnąć kazawszy, na konfirmacyą do iego królewskiey mośći, pana naszego miłośćiwego, odsyłamy. Działo się w Wilnie, dnia dwudziestego, miesiąca Czerwca, roku Pańskiego tysiąc sześćset trzydziestego szóstego. U tego listu kommissarskiego pieczęci przycisnionych pięć. A podpis rąk w te słowa: Abrahamus Woyna—Episcopus Wilnensis, salvis iuribus et immunitatibus ecclesiae. Chrzystoph Radziwił—woiewoda Wilenski, hetman wielkiego xięstwa Litewskiego ekonom Mohilewski. Mikołay z Ciechanowca Kiszka—woiewoda Mśćisławski, Wołkowyski starosta; Albrycht Stanisław Radziwil—kanclerz wielkiego xięstwa Litewskiego; Stefan Pac—podkanclerzy wielkiego xięstwa Litewskiego. A tak my Władysław czwarty król uznanie y postanowienie, przez pomienionych kommisarzów naszych, iako względem tumultów stałych, tak y inszych różnic miedzy magistratem y pospólstwem miasta Wileńskiego, a żydami tegoż miasta zachodzących uczynione, we wszystkich paragraphach, punktach, y klauzułach powagą naszą królewską stwierdzamy, zmacniamy y przy zupełney mocy y władzy tego postanowienia obiedwie strony zostawujemy, podług którego wyż mianowanych kommisarzów naszych postanowienia żydów Wilenskich spokoynie y nienarusznie wiecznymi czasy we wszystkim zachowujemy. A co sie tknie insolencyi y tumultów, które się naywięcey z ludzi swawolnych wszczynają, tedy cokolwiek de securitate publica wszystkiego miasta Wilenskiego pomienieni kommissarze napotym obmyślą y jako naywarowniey postanowią, wszystko pro rato et firmo mieć chcemy y przyiąć obiecujemy. Na co dla lepszey wiary ręką się naszą podpisawszy pieczęć Wielkiego xięstwa Litewskiego przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Wilnie, dnia trzeciego miesiąca Wrzesnia, roku Pańskiego tysiąc sześćset trzydziestego szóstego, panowania królewstw naszych polskiego IV, a szwedzkiego V roku, Vladislaus rex. Maryau Tryzna—referendarz pisarz w. x. Lit., My tedy król do pomienioney supliki łaskawie się skłoniwszy, z wyż wyrażoną konfirmacyą przywilejów miastu Wileńskiemu, z xiąg przerzeczonych metryki kancelaryi naszey wielkiey w. x. Lit. extraktem stronie potrzebuiącey wydać, y dla większey wagi pieczęć w. x. Lit. przycisnąc rozkazalismy. Dan w kancellaryi naszey w. x. Lit. dnia dziesiątego mca Augusta, roku pańskiego tysiąc siedmset pięddziesiątego, panowania naszego siedmnastego roku. Apud quas literas confirma-

tionis decreti commissarialis, praemisso modo ad acta oblatas, subscriptiones manuum circa sigillum minus M. D. Lit. sequuntur suntque tales: Michał xiąże Czartoryski—podkanclerzy w. x. Lit. za sprawą j-o x-cia jmci Michała na Klewaniu y Żukowie Czartoryskiego—podkanclerzego w. x. Lit. Homelskiego, Iurborskiego, Uświackiego, Poduswiackiego etc. starosty; Iózef Miklaszewicz—metrykant wielkiego xięstwa Litewskiego. Quae praesentes literae decreti confirmationis commissorialis, praemisso modo ad acta oblatae, sunt actis nobilis officii consularis civitalis S. R. M. metropolitanae Vilnensis insertae.

Изъ книги Виленскаго Городов. Магистрата № 5147, за 1756 годъ, стр. 814.

№ 224—1750 г. Октября 10.

Протестъ Виленскаго Магистрата противъ Виленскихъ евреевъ, незаконно присвоившихъ себѣ каменный домъ по Нѣмецкой улицѣ.

Sabbatho die decima mensis Octobris, anno Domini millesimo septingentesimo quinquagesimo.

Coram actis nobilis officii consularis civilis sacrae regiae maiestatis, metr. Vilnen. comparentes personaliter m. dd-ni Lucas Hałuzo—consularis et Bohdan Paszkiewicz skabinus a magistratu, F. vero dmnus, Ellias Hrehorowicz, a communitate et Franciscus Bartoszewicz, a plebe, dispensatores proventuum publicorum civitatis Vilnensis annui, solennissime protestati sunt contra infidelem Judel Łazarowicz—rabinum et totam sinagogam iudeorum Vilnensium idque oto: iż obżałowani niewierni żydzi Wileńscy na dniu siódmym mensis et anni currentium, kamienicę pod juryzdyką jego król. mości Magdeburiensi Wilnensi w pewnym swoim ograniczeniu, na Niemieckiey ulicy, na przeciwko koscioła Augustianae confessionis leżącą, zdawna pustuiącą, w którey przed pożarem przeszłym wrota i okna ostrokołem zaparkanione były, quondam . . . . nazywaiącą się, niesłusznie i nienależycie, po wygorzeniu takowego ostrokołu, pod czas konflagraty publiczney przeszłey, do attinencyi szkolney dworu swego, zamurowawszy nocną porą wrota i okna cegłą, przywłaszczyli i do iedney cyrcumferencyi przyłączyli. W czym zabiegaiąc omnimodae indemnitati miasta jego król. mości Wilna ten proces salva onego melioratione uczynili.

Изъ книги Вилен. Город. Магистрата № 5143, за 1750—1760 годъ, стр. 439.

№ 225.—1757 г. Января 18.

Условіе заключенное между Виленскимъ войтомъ Минкевичемъ и виленскими евреями, касательно провоза еврейскихъ покойниковъ черезъ мостъ на р. Виліи.

Sabbatho ante Dominicam tertiam Epiphaniae die vigesima mensis Januarii, Anno Domini millesimo septingentesimo quinquagesimo nono.

Coram actis nobilis officii consularis Vilnensis comparendo personaliter infidelis Judel Łazarowicz—notarius iudaeorum sinagogae Vilnensis, praesentes literas perpetuae combinationis, parato scripto praeconcaeptas, in rem et partem sinagogae suae servientes, cum introfusius contentis ad acta obtulit. Quarum literarum praemisso modo oblatarum, de verbo ad verbum rescribendo contenta, tenor sequitur estque talis: Ja Onufry Minkiewicz—sekretarz jego królewskiey mości, wóyt miasta stołecznego Wilna, czynię wiadomo tym moim dobrowolnym wieczysto ugodliwym listem żydom starszym bractwa kopiszcza kahału Wilenskiego danym na to: iż maiąc zupełną plenipotencią y dyspozycyą od iaśnie wielmożnego imci pana Sołłohuba—woiewody Witebskiego, dobrodzieja nad mostem na rzece Wilii będącym, z wolnym kont-

raktów czynieniem y wszelkich ztąd prowentów należących wybieraniem, pozwoliłem przez teraznieysze ugodliwe postanowienie na fundamencie nayaśnieyszego Jana III, króla polskiego, pod datą roku pańskiego MDCLXXX panowania X roku, którym aprobuje przywileje antecessorów, krolów ichmośćiów, iako to: nayasnieyszego Władysława, Kazimierza, Michała, tymże starszym nadane, z wolnym ciał przez most prowadzeniem zmarłych, do kopiszcza onych, bez wszelkich podatków, także na fundamencie skryptu imci xiędza Symona Kazimierza Rodziewicza—proboszcza kośćioła y szpitala świętey Tróycy Wilenskiego, jako to pod ten czas mostu dyspozycyą mającego, w którym wyraża, że przywileje przed nim nayaśnieyszych królów ichmośćów Polskich były prezentowane Ja tedy w to wszystko weyrzawszy, uczyniłem postanowienie z starszemi bractwa kopiszcza na wieczne czasy, iż od każdego zmarłego prowadzącego za most od wozu, y ośmiu do tego ludzi, maią y powinni do skarbu płacić po tynfu iednym, bez dalszego odemnie wymagania, bez żadney exkuzy y wymowy, tak latem, iako y zimą. Które to takowe postanowienie, nienarusznie czyniąc, przy pieczęci ręką własną podpisuię się. Dat w Wilnie roku Pańskiego tysiąc siedmsetnego pięndziesiąt siódmego, miesiąca Januarii osimnastego dnia. Apud quas literas perpetuae combinationis, praemisso modo ad acta oblatas. subscriptio manus circa sigillum tenor sequitur talis: Onufry Minkiewicz — sekretarz jego królewskiey mośći, wóyt Wilenski mpp. A tergo autem approbatio dictae combinationis illustrissimi domini Sołłohub—palatini Witebscensis circa sigillum est tenoris sequentis. Ten list wieczysto ugodliwy in omnibus punctis et clausulis approbuią. Die sexta Julii 1758 w Wilnie. Józef Sołłohub—woiewoda Witebski mpp. Quae praesentes literae perpetuae combinationis praemisso modo ad acta oblatae etc.

Изъ книги Виленск. Город. Магистрата № 5130, за 1759 годъ, стр. 31.

№ 228.—1761 г. Февраля 25.

Жалоба евреевъ г. Липска на мѣстнаго войта за разныя насилія, причиняемыя евреямъ.

Roku tysiąc siedmseth sześćdziesiątt pierwszego, miesiąca Februaryi dwudziestego piątego dnia.

Na rokach sądowych ziemskich Grodzienskich in solito iudiciorum loco roku miesiąca y dnia wyż na dacie pisanego w Grodnie sądzących się, przed nami Eustachim Michałem Benedyktem Alexandrowiczem sędzią, Marcinem Ianem Nepomucenem Olizarowiczem podsędkiem, Tomaszem Littaworem Chreptowiczem miecznikiem y pro tunc pisarzem, urzędnikami ziemskiemi powiatu Grodzienskiego stawaiąc, personaliter u sądu patron imć pan Kazimierz Wulmer, podczaszy Smolenski, opowiadał, prezentował y do akt podał suplikę żydow przykahałku Lipskiego, wespoł z dekretem iasnie wielmożnego pana Podskarbiego w-o Koronnego tymże żydom służącym. prosząc ażeby ze wszytką inserowaną rzeczą był do xiąg przyięty y wpisany, który my urząd wpisać rozkazawszy, tenor sequitur estque talis: Jasnie wielmożny miłośćiwy. panie podskarbi koronny, panie a panie nasz miłośćiwy. My ubodzy żydzi miasta i. k. mśći Lipska, z ekonomii Grodzienskiey, upadamy z płaczliwą supliką naszą, żebrząc miłosierdzia imć pana Jozefa Baranowicza woyta Lipskiego o to: że imć sam trzyma arędy, y czopowę oboie y cła, które nigdy niebywały w Lipsku; tenże imć sądzi nas pospołu z mieszczanami, nie według prawa y przywileiu nam danego od Królow panow naszych miłośćiwych. Tenże imć szabat nam łamie, do kunicy nas stawia we dworze swoim; żydka złapawszy na ulicy, bez żadnego sądu kazał zaprowadzić do swego dworu, którego trzymał przez dni trzy y słonine ieść kazał. Tenże imć żydowke podczas mrozow w turmie trzymał przez

dni kilka y nas proszących za tymi więzniami powrzucać kazał y trzymał przez noc miedzy swiniami; kabak sobie zrobił, swoię tylko gorzałkę do szynkowania daiąc, wymyslaiąc sobie nie należyte podatki, których w żadnym miasteczku ekonomicznym niemasz. Przy prawie naszym abyśmy więcey niepodlegali pod sąd imć pana woyta y namiesnika tamecznego tylko do dworu Nowodworskiego iako z dawnych czasow y przywileiu naszego do tegoż klucza należemy, o to upraszamy niewinney aby do nas niebyła żadna exekucya przez urząd mieyski, ale w dyspozycyi dworney, oto żeśmy suplikowali do wielmożnego imć pana ekonoma który listownie imć pana woyta y namiesnika upominał, a imć nic nieskasował y co raz większe krzywdy czynił, o który rozsądek w. mć pana naszego miłośćiwego upraszamy, a my obiecuiemy Pana Boga prosić tak za dobre zdrowie, iako za szczęsliwe panowanie w. pana naszego miłośćiwego. Nayniżsi podnożkowie wielmożnego pana naszego miłośćiwego żydzi Lipscy.

Mosci panie administratorze Grodzienski, moy mśći panie y bracie. Na suplikę od żydow Lipskich poddanych i. k. mśći pana naszego miłośćiwego zwoli iego pańskiey tak deklaruie: ponieważ produxerunt tameczni żydzi przywiley przeciwko któremu directe pan woyt y namiesnik tameczny Lipski z żydami sobie postępuie, do sądu swego pociągaiąc, iako o tym ma w sobie punctualim podana suplika, ponieważ tedy nigdzie indziey nienależą tylko do sądu namiestnika Nowodworskiego, zaczym zaleca w. m. panu abyś wm. pan seriam uczynił inquisitionem ieżeli podług tych punktow agrawantur żydzi, tedy tę inkwizycyę in ocluso rothulo do sądow skarbowych wm. pan przyszli, abysię tu takowe grawamina y postempki prawu przeciwne rozsądzić; ad interim każ wm. pan aby ich do sądow swych więcey niepociągał, a że tameczni żydzi podług inwentarza y ustawy ichm. panow kommisarzow i. k. mśći zwykli pędzić gorzałkę y od każdey beczki zatoru podatek płacić tak do skarbu i. k. m. iako y czopowe z szelężnym tedy arędarz miasteczka Lipska aby im tey pędzenia gorzałki za zapłacenie należytośći niebronił, y absolute ich wmpan nieday sądzić, tę im deklaracyą za za. szczyt oddawszy. Iestem przy tym wm. wm. pana życżliwym bratem y powolnym sługą. Z Warszawy trzydziestego pierwszego maja tysiąc sześćset dziewięćdziesiątego pierwszego roku. U tey deklaracyi przy pieczęci wyciśnioney podpis ręki temi słowy: Athanazy Miączynski podskarbi nadworny koronny pisarz i. k. m. Który takowy dokument za podaniem onego do akt przez wyż wyrażonego patrona iest do xiąg ziemskich Grodzienskich spraw wieczystych przyięty y wpisany.

Изъ актовой книги Гродненскаго земскаго суда, за 1759—1761 г. № 6857 стр. 904.

№ 227.—1766 г. Іюня 30.

Привилегія короля Сигизмунда Августа, снимающая съ евреевъ подозрѣніе въ убійствѣ христіанскихъ дѣтей.

Roku tysiąc siedmset szesdziesiąt szóstego, miesiąca Junii trzydziestego dnia. Na rokach ziemskich woiewodztwa Wilenskiego w roku teraznieyszym tysiąc siedmset szesdziesiąt szóstym po S. Tróycy do sądzenia przypadłych, porządkiem prawa pospolitego w miescie Jkmći Wilnie in solito juditiorum loco odprawuiących się, przed nami Janem Ignacym Monkiewiczem, Franciszkiem Czyżem, Michałem Dzierżgowskim Szumskim, Ignacym Horodenskim—sędziami, Felicyanem Zmijowskim pisarzem, urzędnikami ziemskimi woiewodztwa Wilenskiego comparendo personaliter patron i. p. Walenty Gorecki—regent konsystorski opowiadał, prezentował y ad acta podał przywiley od nayiasnieyszego

króla imći Zygmonta Augusta Beresteyskim żydom dany, in rem et partem tym że żydom służący y należący, który podając do akt prosił nas sądu, ażeby pomieniony przywiley ze wszytką w nim inserowaną rzeczą był do xiąg ziemskich woiewodztwa Wileńskiego spraw wieczystych przyięty y wpisany. Jakoż my sąd ony przyiowszy w xięgi wieczyste ziemskie Wileńskie, de verbo ad verbum wpisać pozwolili, którego thenor sequitur estque talis. Жыгмонтъ Августъ Божiю милостiю король польскiй и проч. княземъ, паномъ, воеводомъ, каштеляномъ, старостомъ, княгинямъ, панямъ, вдовамъ, державцамъ и всимъ врадникамъ, земскимъ, поветовымъ, земяномъ и дворениномъ нашимъ, войтомъ, бурмистромъ, радцомъ въ мѣстѣхъ и селахъ нашихъ господарскихъ и иншихъ панскихъ духовныхъ и свѣцкихъ, по всему панству нашому великому князству Литовскому. Ознаймуемъ вамъ, што перво сего въ мѣстехъ нашихъ Нарвы и Бѣльску была помова на жиды, которые о справѣ поборовъ и мѣстъ нашихъ Давида Шмерлевича, Амзака Бродавки, жидовъ Берестейскихъ, на прикоморкахъ, коморы Подляшское, мѣстъ и поборовъ скарбу нашого престрегали, якобы мѣли тамъ дитя христiянского зарезать, злосливый учинокъ народомъ хрестiянскимъ пополняючи, ино гды ся тая рѣчъ передъ насъ господара была приточила, тогды зъ доводовъ святого письма, же крви христiанской жидове николи не потребуютъ, але причины зважные на нихъ покладаны стороны нѣкоторыхъ подданыхъ нашихъ, абы могли жидовъ зъ мѣстъ нашихъ выкоренить и зъ иныхъ нѣкоторыхъ явныхъ выводовъ жидовскихъ, передъ нами на онъ часъ оказаныхъ, вчинили есмо вырокомъ нашимъ господарскимъ одъ того обвиненья вольными, а убеспечаючи ихъ, абы черезъ то не слушными помовами о рѣзанiе дѣтей и о сакраментъ не были пренагабаны, дали есмо ку мѣшканью ихъ свободному, водле привилеiовъ продковъ нашихъ королей и великихъ князей, ихъ милости, новый привилей нашъ господарскiй, вызволяючи въ тяжкой рѣчи о рѣзанье дѣтей и сакраментъ, если бы гдѣ въ паньствахъ нашихъ мѣла такая помова изъявитися на нихъ, одъ всякого гвалту, насильства и моцы, судовне одъ всихъ воеводовъ, старостъ и державецъ нашихъ, а беручи то на власный судъ нашъ господарскiй, на которомъ привилеи нашомъ якiй доводъ на жиды въ таковымъ обвиненью маетъ быть чиненъ, и инные артыкулы достатечне суть описаны: который привилей мѣли они вездѣ на врадахъ нашихъ замковыхъ и мѣстечныхъ, до книгъ вписать и выволать вездѣ по торгохъ и цлахъ, абы о томъ вѣдаючи не важилъсея нихто зъ такими помовами зголa втекатися до насъ и врадовъ нашихъ, хыба ижбы явными доводы въ привилею нашимъ описаными, могъ коли хто на жиды довести, але ижъ собѣ того привилея нашого нигдѣ на врадѣхъ не вписали и обволать не дали, про то въ тыхъ прошлыхъ часѣхъ знову въ мѣстечку Росошкомъ тивуна Виленского пана Станислава Нарушевича, на слугу тогожъ Бродавки, справцу поборовъ и мѣстъ нашихъ, таковаяжъ помова о зарѣзанiе дитяти хрестыянского вынурила се была, которое справы зъ розказанья нашого подканцлерiй нашъ в. к. Лит. маршалокъ дворный староста Берестейскiй и Могилевскiй панъ Остафiй Волловичъ, будучи теперъ въ Берестьи, яко того въ которого староствѣ тая рѣчъ поновяла се, судовне смотрѣлъ, гдѣ очовисто одъ Росошскаго врадника и мѣщанъ пана тывуновыхъ, жалоба на жиды того учинку незбожного доходячи доводы, але голые въ словахъ, свѣдками попирано, што все панъ подканцлерiй на писмѣ и устне намъ господару ознаймилъ и которого мы достатечне вырозумѣвши, же не мѣли правныхъ и слушныхъ и водле привилеiовъ жидовскихъ доводовъ росошане, ино вчинили есмо жидовъ одъ таковаго обвиненья вольными, на што и вырокъ

нашъ имъ естъ данъ. А ижъ первшого привилея нашого въ той рѣчи имъ учиненого нигдѣ на врадахъ не оказали и до книгъ не вписали и не выволано того по торгохъ, у вѣдомость всимъ посполите доносячи, зачимъ бы неважили се, нихто голыми повѣстями кидатися на жиды, тогды, ижъ ся теперъ въ Росошу надъ ними показало, сами собѣ въ той мѣрѣ жидове винны, вездѣ ижъ зъ ласки нашое господарское, яко иннымъ народомъ и иновѣрцомъ, въ панствахъ нашихъ вольно перемѣшкиваючи, поживенья слушнаго уживати, также и жидомъ, которые за привилеями продковъ нашихъ и иншими господарскими въ панствахъ нашихъ перемѣшкиваютъ, незвыкли есмо, и нехочемъ нарушать правъ ихъ; про то яко привилей на Бѣльскую помову, такъ и вырокъ теперешній на Росошанъ, обвиненье, которыми есмо о зарѣзаніе дѣтей дозволили ихъ зъ неслушныхъ свѣдецтвъ вольными вчинить, тогды и симъ листомъ нашимъ, допущаемъ вездѣ до книгъ замковыхъ, земскихъ и мѣстецкихъ, по всемъ панствѣ нашомъ великомъ князствѣ Литовскомъ, такъ въ мѣстѣхъ и замцехъ нашихъ господарскихъ, яко и кнежискихъ, панскихъ, свѣцкихъ и духовныхъ вписать и обволанье по торгомъ всимъ у вѣдомость людемъ всякого стану донести, якобы се черезъ то позагамовали съ такими непевными рѣчми, до насъ господара и до врадовъ нашихъ втекать, ижбы таковое обвиненье слушне доводы такими, яко въ привилеяхъ нашихъ суть описаны и передъ нами самыми господаремъ, то естъ трема жиды, а чотырма хрестіаны, людми добрыми, досвядчоно и оказано и явне переведено было. Вы бы о томъ вѣдали, а водле сего розказанья нашого заховываючися книгъ врадовыхъ написанье тыхъ нашихъ привилеіовъ и листовъ жидомъ не боронили и обволать вездѣ по торгохъ допущали, тотъ артыкулъ зъ статуту правъ земскихъ, абы таковые помовцы на бачности мѣли, ижъ хто на кого ведетъ, а недоведетъ, тымъ самъ маетъ каранъ, а въ якихъ речахъ, ино тотъ артыкулъ въ статутѣ естъ, кождый нехай собѣ смотритъ. Писанъ въ Люблинѣ лѣта Божого нароженья тысеча пятсотъ шесдесятъ шостого мѣсеца Мая двадцатого дня. U tego przywileiu przy wyrznięţey kostodyi y przy wycisnioney iedney na wosku pieczęći podpis ręki dworżanina ikmći temi wyraża się słowy: Stanisław Rayski—dworżanin ikmći. Który to takowy przywiley, za podaniem przez wyż wyrażonego patrona, do akt iest do xiąg ziemskich spraw wieczystych woiewodstwa Wilenskiego przyięty y wpisany.

Изъ книги Главн. Лит. Трибунала, № 4210, за 1765—1766 г., л. 1259.

№ 228.—1767 г. Іюня 30.

Привилегія короля Сигизмунда Августа Брестскимъ евреямъ, ограждающая ихъ отъ подозрѣнія въ убійствѣ христіанскихъ дѣтей.

Roku tysiąc siedmset szesdziesiąt szóstego, miesiąca Junij trzydziestego dnia.

Na rokach ziemskich woiewodztwa Wileńskiego w roku teraznieyszym tysiąc siedmset szescdziesiąt szóstym, po swiętey Tróycy do sądzenia przypadłych, porządkiem prawa pospolitego w miescie i. k. mći Wilnie in solito iuditiorum loco, odprawuiących się, przed nami Janem Jgnacym Monkiewiczem, Franciszkiem Czyżem, Michałem Dzierżgowskim Szumskim, Ignacym Horodenskim, sędziami, Felicianem Żmijowskim—pisarzem, urzędnikami ziemskiemi woiewodztwa Wileńskiego comparendo personaliter patron, i. p. Walenty Gurecki—regent sądów konsystorskich, opowiadał, prezentował, y ad akta podał exstrakt przywileju nayiaśnieyszego króla imći Zygmonta Augusta, z xiąg zamku Beresteyskiego, niewiernym żydom Beresteyskim danego, in rem et partem tych że żydów służącego y należącego. Który podaiąc do akt, prosił nas sądu, ażeby pomieniony exstrakt przywileju

ze wszytką w nim inserowaną rzeczą był do xiąg ziemskich spraw wieczystych woiewodztwa Wileńskiego przyięty y wpisany. Iakoż my sąd ony przyiowszy w xięgi wieczyste ziemskie Wileńskie de verbo ad verbum wpisać pozwoliliśmy który, tak się w sobie ma: Выписъ зъ книгъ врадовыхъ, замку господарского Берестейского, лѣта Божого нароженья тысеча пятьсотъ шесдесятъ семого, мѣсеца Марца, двадцать первого дня, въ четвергъ, прышодши до враду господарского, замку Берестейского, передъ мене Дымитра, Мордухай Докторъ, Мовша Липчикъ, Илья Нахимовичъ, Мендель Изаковичъ и Лайзеръ Пейсаховичъ, сами одъ себе, и одъ своего всего сбору жыдовскаго покладали на врадѣ передомною листъ его королевской милости на паргаминѣ писаный, зъ привесистою печатію и зъподписанемъ власное руки его королевской милости господара нашого милостиваго, теперъ щасливе пануючого Жигмонта Августа, и тежъ зъподписою руки власное славное памети небощика пана Миколая Радивилла, воеводы Виленского, подъ датою тотъ листъ, року тисеча пятсотъ шесдесятъ четвертаго, мѣсеца Августа девятого дня даный всимъ жидомъ великого князства Литовского, на потверженье всихъ правъ ихъ жидовскихъ, которые маютъ наданые одъ продковъ его милости господарскихъ, въ которымъ тожъ листѣ его королевской милости писанымъ обваровано два артыкулы, въ чомъ были обвинени жидове, то естъ, о мордованье дѣтей христіанскихъ и о сакраментъ, на што вси жидове князства Литовского тое невинности своее справившися, одержали зъ ласки его милости господарское право таковоежъ, которое и братья ихъ жидове корунные, ку помоцы собѣ маютъ; якожъ ширей, а достатечней и меновите въ томъ листѣ господарскомъ естъ писаный доложено и просили мене тые жидове Берестейскіе, вышей именемъ писаные, сами одъ себе и одъ всего збору своего жыдовского, жебы я тотъ листъ господарскій всимъ жидомъ великаго князства Литовского даный, для згубы и всякое рѣчи, пригодне увесь до книгъ врадовыхъ вписати казалъ, а такъ я того листу его королевской милости огледавши, видѣлъ печать господарскую привѣсистую цѣлу и подписъ руки его милости господарское, и тежъ подписанье руки его милости небощика пана воеводы Виленского и бачечи въ томъ прозьбу ихъ быть слушную, а припустивши то ку вядомости своей врадовой, велѣлъ есми тотъ листъ его милости господарскій до книгъ врадовыхъ замку Берестейскаго уписать, который слово одъ слова такъ се въ собѣ маетъ: Жигмонтъ Августъ, Божію милостію король Польскій, великій князь Литовски и пр. Ознаймуемъ всимъ симъ нашимъ листомъ нинейшимъ и напотымъ будучимъ, ижъ били намъ челомъ подданые наши жидове великаго князства Литовскаго и жаловали передъ нами о томъ, штожъ дей врадники наши ихъ неводлугъ правъ, которые се маютъ наданы одъ продковъ нашихъ славное памети и тежъ одъ пана отца нашого, судятъ и заховываютъ и звазнившися на нихъ приправуютъ о горла, и о маетности ихъ, о чомъ до насъ втекалисе зъ великими жалобами своими, ижъ дей великіе кривды, шкоды и мордерства терпятъ, противъ правомъ своимъ, которые маютъ наданы, и просили насъ, абыхмо ихъ осмотрѣли, абыся имъ такіе кривды большей надъ право не дѣлали, къ тому тежъ намъ били чоломъ, абыхмо ихъ обваровали и вжичили тогожъ права, которого есмо вжичили братьи ихъ жидомъ корунным, а звлаща и тые два артыкулы: што ся тычетъ о мордованьи дѣтей христіанскихъ и о сакраментъ, а также намъ видѣли прозьбу тыхъ жидовъ великаго князства Литовскаго, быти слушне, поневажъ абы повинни каждого зъ подданыхъ нашихъ якогожъ кольвекъ рожаго въ покою, а справедливости заховать, абы се надъ право никому недѣлало, и тежъ видѣли

есмо право ихъ, ижъ надано одъ продковъ нашихъ, и одъ отца нашого славное памети и надто видѣли есмо Папежа христіанского свядецтво, въ которомъ описуетъ, ижъ они тому невинни и того не потребуютъ, тогды есмо призволили на тое жеданье ихъ, и даемъ имъ на вѣчные часы тое, што се стало теперъ въ Бѣльску о мордованьи дитяти христіанского и обвиненіе на нѣкоторого жида. Гдебы ижъкольвекъ, въ князствѣ Литовскомъ который жидъ былъ обвиненъ о мордованье дѣтей хрестіанскихъ, або о сакраментъ, тогды прикажемъ всѣмъ врадникамъ нашимъ, княземъ, паномъ, старостомъ, войтомъ, бурмистромъ и всимъ инымъ, такъ духовнымъ яко и свѣцкимъ, абы жаденъ таковаго жида въ той мѣрѣ не судилъ, але жебы былъ на паруку выданъ на два жиды тогожъ мѣста, альбо если бы въ томъ мѣстѣ жидовъ не было, тогды господарского мѣста Бѣльскаго до розсудку нашого и то нигдѣ индей не маемъ судить, одно на вальномъ сеймѣ, гдѣ будемъ зуполною радою нашою седѣти, а гдѣ бы тотъ жидъ по собѣ такъ барзо паруки не далъ, тогды маетъ быть осажонъ до веньзенья и то не до тяжкого, але на местце почтивое, а скоробы по собѣ паруку далъ, тогды маетъ быти воленъ одъ веньзенья, а гдѣ бы тая рѣчъ передъ насъ пришла, гдѣ мы будемо зъ зуполною радою нашою на вальномъ сеймѣ седѣтъ, тогды маетъ тымъ правомъ судить, то естъ, хтобы жида обвинилъ о замордованье дѣтей, або о сакраментъ, тогды маетъ на него доводить чотырма хрестіаны добрые оселыми, а не подозрѣными, а трема жиды такожъ неподойзрѣными, а гдѣ бы того не довелъ, водлугъ обвѣщенья таковыми свѣдками, таковый маетъ быть каранъ горломъ и маетностію. А если бы якіе листы и одъ насъ або зъ канцеляріей нашое вышли, тому то привилею противные, тогды мы господаръ симъ нашимъ листомъ тые листы кассуемо и тые привелея въ цалости зо всими артыкулы зоставуемъ, што маетъ вѣчне а непорушно трвать; а если бы который зъ урадниковъ нашихъ сему розказанью нашому противить мѣлъ, тогды мы приказуемъ подъ ласкою нашою и подъ зарукою десятма тысечма копами грошей, абы иначей того нечинили. А для лепшое свядомости печать нашу казали есмо завѣсити и руку есмо нашу подписали. Данъ въ Парцовѣ, року Божого нароженья тысеча пятсотъ шестдесятъ четвертаго, мѣсеца Августа девятого дня. И того вписанья листу его королевской милости тые жидове Берестейскіе, вышей имены писаные, сами собѣ и всему збору своему жидовскому взяли выписъ подъ печатію моею. Писанъ у Берестьи. U tego extraktu przywileju przy wyrznięthey kostodyi y przy wyciśnioney iedney na wosku pieczęci podpis ręki dworzanina i. k. mci temi wyraża się słowy: Stanisław Rayski, dworzanin i. k. mći.—Który to takowy extrakt przywileju Nayiasnieyszego króla imći Zygmonta, za podaniem onego przez wyż wyrażonego patrona do akt, iest do xiąg ziemskich spraw wieczystych woiewodztwa Wileńskiego przyięty y wpisany.

Изъ актовой книги Вилен. Земскаго суда № 4210, за 1765—1766 г. л. 1255.

№ 229.—1775 г. Октября 5.

Распредѣленіе суммы занятой Виленскими евреями у іезуитовъ, съ обязательствомъ внести ее Виленскому епископу Массальскому въ теченіи двѣнадцати лѣтъ.

Roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego miesiąca Oktobra piątego dnia. Coram actis grodu woiewodztwa Wileńskiego, comparendo personaliter starozakonny żyd Iudel Litmanowicz—starszy tegoroczny, dyspartiment na płacenie sum przez lat dwanaście, od żydów kahału Wilenskiego y całey synagogi, jaśnie oświe-

conemu xiążęciu jegomości Ignacemu Massalskiemu, Biskupowi Wilenskiemu, wydany, ad acta podał, którego thenor de verbo ad verbum sequitur estque talis: Specifikacya summ od kahału Wilenskiego różnym klasztorom skasowanego zakonu jchmościów xięży Ieżuitów winnych, a teraz jaśnie oświeconemu xiążęci jegomości Massalskiemu—Biskupowi Wileńskiemu należących: collegio academico Vilnensi, numero sześćdziesiąt siedm tysięcy dwadziescia złotych, groszy dziesięć; item pro congregatione maxima numero dwa tysiące złotych; collegio Domus professiae dwa tysięce trzysta dwadziescie złotych; nowiciatowi Wileńskiemu sześcdziesiąt cztyry tysiące sześćset pięćdziesiąt; temuż nowiciatowi od collegium Krózkiego transfundowane numero tysiąc pięćset złotych; collegium Brunsborskiemu numero czterdziescie sześć tysięcy siedmset sześćdziesiąt sześć złotych; collegium Nieswizkiemu numero piętnaście tysięcy dziewięć set złotych; collegium Warszawskiemu na 4518 złotych polskich; Witebskiemu numero dwanaście tysięcy złotych; collegium Pułtuskiemu numero dziewiętnascie tysięcy sto złotych; collegium Dyneburskiemu numero trzynaście tysięcy złotych; rezydencyi Drohickiey numero dziesięć tysięcy złotych; collegium Iłłuksztańskiemu trzydziescie dziewięć tysięcy dwieście złotych; collegium Mitawskiemu numero czterdzieście dwa tysiące sześćset złotych; collegium Nieświzkiemu Swiętego Michała numero dwa tysiące ośmset złotych. Summa złotych polskich numero trzykroć czterdzieście trzy tysiące, trzysta siedmdziesiąt cztyry złotych, groszy dziesięć. Rozkład tey summy na lat dwanascie, zaczynaiąc opłacenie pierwszey raty od swiętego Michała, święta rzymskiego, w roku następuiącym tysiąc siedmset siedmdziesiąt szóstego przypadaiącego w sposob następuiący: summę ogulną, to jest, numero trzykroć czterdzieście trzy tysiące trzysta siedmdziesiąt cztyry złotych y groszy dziesięć, dzieląc na częsci dwanaście, przychodzi na jedną ratę do opłacenia przez kahał Wileński, z kapitału dwadzieście ośm tysięcy sześćset czternaście złotych, groszy piętnaście; osobliwie procentu od całey summy, dziesięć tysięcy trzysta jeden złotych. In summa w roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt szóstym, w dzień świętego Michała wypłacą trzydzieście ośm tysięcy dziewięć set piętnaście złotych groszy piętnaście. na rok tysiąc siedmset siedmdziesiąt siódmy zostaną winni żydzi złotych trzykroć czternascie tysięcy siedmset pięćdziesiąt dziewięć. W tym roku z kapitału zapłacą złotych dwadzieścia ośm tysęcy sześćset czternaście, groszy piętnaście, osobliwie procentu od całey summy dziewięć tysięcy cztyrysta czterdzieście dwa, groszy ośimnaście. In summa w roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt siódmym, w dzień Swiętego Michała, zapłacą trzydzieście ośm tysięcy pięćdziesiąt siedm złotych, groszy trzy. Na rok tysiąc siedmset siedmdziesiąt ósmy zostaną winni żydzi dwakroć osmdziesiąt sześć tysięcy sto czterdzieście pięć złotych, groszy dziesięć. W tym roku z kapitału zapłacą dwadzieście ośm tysięcy sześcset czternaście, groszy piętnaście, osobliwie procentu, ośm tysięcy pięćset ośmdziesiąt cztyry, groszy dziesięć, in summa w roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt ósmym, w dzień świętego Michała, wypłacą trzydzieście siedm tysęcy sto dziewięćdziesiąt ośm złotych, groszy dwadzieście pięć. Na rok tysiąc siedmset siedmdziesiąt dziewiąty zostaną winni żydzi złotych dwakroć pięćdziesiąt siedm tysięcy pięćset trzydzieście, groszy dwadzieście pięć. W tym roku zapłacą z kapitału dwadzieście ośm tysięcy sześćset czterdzieście, groszy piętnaście, osobliwie procentu, siedm tysięcy siedmset dwadzieście sześć złotych. In summa w roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt dziewiątym, w dzień świętego Michała, wypłacą numero trzydzieście sześć tysiecy trzysta czterdziescie złotych, groszy piętnascie. Na rok tysiąc siedmset ośmdziesiąty zostaną winni żydzi dwakroć dwadzieście ośm tysięcy dziewięćset szesnaście, groszy dziesięć. W tym roku za-

płacą z kapitału dwadzieście ośm tysięcy sześćset czternaście, groszy piętnaście, osobliwie procentu szesć tysięcy ośmset sześćdziesiąt siedm groszy dwanaście. In summa w roku tysiąc siedmset ośmdziesiątym, w dzień swiętego Michała, wypłacą trzydzieście pięć tysięcy cztyrysta ośmdziesiąt jeden złotych, groszy dwadziescie siedm. Na rok tysiąc sedmset ośmdziesiąt pierwszy, zostaną winni żydzi dwakroć tysiąc trzysta jeden, groszy dwadzieście pięć; w tym roku zapłacą z kapitału dwadzieście ośm tysięcy sześćset czternaście, groszy dziętnaście, osobliwie procentu sześć tysięcy dziewięć; in summa w roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt pierwszym, w dzień swiętego Michała, wypłacą numero złotych trzydziescie cztyry tysiące sześćset dwadziescie trzy, groszy dziesięć. Na rok tysiąc siedmset ośmdziesiąt wtóry zostaną winni żydzi sto siedmziesiąt jeden tyśiąc sześćset ośmdziesiąt siedm złotych. groszy dziesięć; w tym roku zapłacą z kapitału dwadzieście ośm tysięcy sześćset czternaście, groszy piętnaście; osobliwie procentu pięć tysięcy sto pięddziesiąt, groszy dwadzieście; in summa w roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt wtórym w dzień świętego Michała wypłacą trzydzieście trzy tysięcy siedmset pięddziesiąt cztyry złote, groszy piętnaście. Na rok tysiąc siedmset ośmdziesiąt trzeći zostaną winni zydzi sto czterdzieście trzy tysięcy siedmdziesiąt dwa złotych, groszy dwadzieście pięć; w tym roku zapłacą z kapitału dwadzieście ośm tysięcy sześćset czternaście złotych, groszy piętnaście, osobliwie procentu cztyry tysięce dwieście dziewięćdziesiąt dwa, groszy 20. In summa w roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt trzecim w dzień świętego Michała wypłacą numero trzydzieście dwa, tysięce dziewięćdziesiąt ośm złotych. Na rok tysiąc siedmset ośmdziesiąt czwarty zostaną winni żydzi sto czternaście tyśięcy cztyrysta piędziesiąt ośm złotych, groszy dziesięć. W tym roku zapłacą z kapitału dwadzieście ośm tysięcy sześcset czternaście złotych, groszy piętnaście, osobliwie procentu trzy tysięce cztyrysta trzydziescie trzy, groszy dwadzieścia. In summa w roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt czwartym, w dzień świętego Michała, wypłacą trzydzieście dwa tysięce czterdzieście ośm złotych. Na rok tysiąc siedmset ośmdziesiąt piąty zostaną winni żydzi ośmdziesiąt pięć tysięcy ośmset czterdzieście trzy złotych, groszy dwadzieście pięć. W tym roku zapłacą kapitału dwadzieście ośm tysięcy sześćset czterdzieście złotych, groszy piętnaście; osobliwie procentu dwa tysięce pięćset siedmdziesiąt pięć. In summa w roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt piątym w dzień świętego Michała wypłacą numero złotych trzydzieście ieden tysiąc sto ośmdziesiąt dziewięć złotych, groszy piętnaście. Na rok tysiąc siedmset ośmdziesiąt szósty zostaną winni żydzi pięddziesiąt siedm tysięcy dwieście dwadzieście dziewięć złotych, groszy dzieśienć. W tym roku zapłacą kapitału dwadziośćie ośm tysięcy sześćset czternaście złotych, groszy piętnaście; osobliwie procentu tysiąc siedmsot siedmnaście. In summa w roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt szostym w dzień świętego Michała wypłacą trzydzieście tysięcy trzysta trzydzieście ieden złotych, groszy piętnaście. Na rok tysiąc siedmset ośmdziesiąt siódmy zostaną winni żydzi dwadzieścia ośm tysięcy sześćset czternaście złotych, groszy dwadzieście pięć. To quantum z procentem w ostatnim roku, to jest tysiąc siedmset ośmdziesiąt siódmy zapłacą żydzi; co uczyni summam dwadzieście dziewięć tysięcy cztyrysta siedmdziesiąt dwa złotych. Roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego miesiąca Septembra dwudziestego piątego dnia ten dyspartyment na płacenie summ przez lat dwanaście iasnie oswieconemu xiążęćiu imci Massalskiemu—Biskupowi Wilenskiemu wydany podpisuiemy. U tego dyspartymentu konnotacya z podpisami żydowskiemi Hebraico idiomate, po niżey w. i. panów pieczętarzów temi słowy: W interessie długu, który należy od naszego kahału Wilenskiego skasowanym ichm xięży Iezuitom ta summa wynosi trzykroć czterdzieście trzy ty-

sięce trzysta siedmdziesiąt cztyry złotych groszy dziesięć, przez konstytucyą seymową wypłaćić i. o. xiąciu imci Biskupowi Wilenskiemu, uczyniliśmy postanowienie, aby ta summa była wypłacona in spatio lat dwunastu, kapitał y prowizya po trzy procenta każdego roku od zostaiącey summy; jako sporządzoną w tey że tabelli, dla lepszey wiary podpisuiemy się. Roku tysiąc siedmset siedmdzieśiąt piątego miesiąca Septembra dwudziestego piątego dnia. Iudel Litmanowicz, Chonon Żelikowicz, Mendel Codykowicz, Leyba Leyzarowicz, Moyżesz Leybowicz, Rafał Chaymowicz, Moyżesz Iosielowicz, Alexander Szlamowicz, Menka Mejerowicz. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz do tegoż obligacyinego zapisu uczynionego dyspartymentu na summę trzykroć czterdzieśćie trzy tysiące trzysta siedmdziesiąt cztyry złotych y groszy dziesięć na lat dwanaśćie do opłacenia rozłożoną, sposobem w tym że dyspartymencie wyrażonym od żydów kahału Wilenskiego iasnie os. xćiu iegomośći Ignacemu Massalskiemu—Biskupowi Wileńskiemu danego, podług prawa podpisuię się. Ignacy Koncza—obozny Rzeczycki. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz od żydów kahału Wilenskiego do tego dyspartymentu, na lat dwanaśćie uczynionego, jako pieczętarz podług prawa podpisuię się: Iózef Dydyński—woyski Krasnostawski. Który to takowy dyspartyment przez wyż wyrażonego Iudela Litmanowicza do akt podany iest do xiąg Grodzkich województwa Wileńskiego spraw wieczystych przyięty y wpisany.

Изъ актовой книги Виленскаго Городскаго суда, кн. № 4790, 1775—1776 г., л. 500.

№ 230.—1775 г. Ноября 27.

Распредѣленіе суммы занятой, Слуцкими евреями у іезуитовъ, съ обязательствомъ уплатить Виленскому епископу Игнатію Массальскому.

Roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego, miesiąca Nowembra dwódziestego siódmego dnia.

Coram actis grodu comparentes personaliter niewierni Elkana Wólfowicz, Eliasz Hirszowicz—obywatele Słuccy y starsi kahału tegoż, specifikacią summ od kahału swoiego różnym klasztorom zgaszonego zakonu xx. Iezuitów winnych, a teraz i. o. x. imći Ignacemu Massalskiemu—biskupowi Wileńskiemu do opłacenia należących, przedemno Krzysztofem Koziełem—ziemskim y grodzkim Wileń. regentem, imieniem swoim y całey synagogi ex persona sua przyznali, a przyznawszy ex mente konstytucyi tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwartego roku seymu koronationis podpisami rąk własnych roborowali, którey tenor talis. Specifikacia summ od kahału Słuckiego różnym klasztorom zgaszonego zakonu i. x. x. Iezuitów winnych, a teraz i. o. x. imći Ignacemu Massalskiemu—biskupowi Wilenskiemu, do opłacenia należących: i. x. x. iezuitom collegium Słuckiego iedynascie tysięcy ośimset sześćdziesiąt osiem złotych; tymże do seminarium Słuckiego dwadzieśćie tysięcy złotych; i. x. x. iezuitom collegium Nieswiskiego, dwanaśćie tysięcy cztyrysta siedmdziesiąt cztyry złotych; takoż Nieswiskim s-to Michalskim tysiąc cztyrysta sześćdziesiąt cztyry złt. procenta do tey daty zaległe, tysiąc trzysta sześćdziesiąt ośiem złt. in summa wedle dekretu liquidacyinego w roku tysiąć śiedmset sześćdziesiąt szóstym Iulii dwódziestego pierszego dnia ferowanego, należy wszystkiey summy od daty teraznieyszey, to iest: roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątego miesiąca Nowembra dwódziestego trzeciego dnia z procentem porachowaney: czterdzie-

ście siedm tysięcy sto siedmdziesiąt cztyry. Rozkład tey summy na lat dwanaście, zaczynaiąc opłacenie pierwszey raty w dzień s-go Michała święta Rzymskiego, w roku następuiącym tysiąc siedmset siedmdziesiąt szóstym sposobem ponizszym: summę ogulną to iest czterdziescie siedm tysięcy sto siedm, dziesiąt cztyry złt. dzieląć na części dwanaście, przychodzi na jedną ratę do opłacenia przez kahał Słucki trzy tysiące dziewięć set trzydziescie jeden złt. groszy dwadzieście, osobliwie procentu po trzy ot sta, tysiąc trzysta siedmdziesiąt cztyry złt. in summa w roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt szóstym, w dzień swiętego Michała, wypłaci kahał Słucki pięć tysięcy trzysta pięć złotych groszy dwadzieście. na rok tysięczny siedmsetny siedmdzieśiąt siódmy zostanie winnym kahał Słucki czterdzieście trzy tysiące dwieśćie czterdzieśćie ośiem złt. groszy dziesięć. W tymże roku z tego kapitału zapłaci trzy tysiące dziewięć set trzydzieśćie jeden złoty groszy dwadzieśćie, osobliwie procentu od tego kapitału tysiąc dwieśćie dziewięćdziesiąt siedm złt. groszy trzynaśćie. In summa w roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt siódmym, w dzień swiętego Michała, wypłaci kahał Słucki pięć tysięcy dwieście dwadzieśćie dziewięć złotych groszy trzy y puł. Na rok tysięczny siedmsetny siedmdziesiąt ośmy zostanie winnym kahał Słucki trzydzieśćie dziewięć tysięcy trzysta szesnaśćie złt., groszy dwadzieśćie. W tym że roku z tego kapitału zapłaci trzy tysięce dziewięć set trzydzieśćie jeden, groszy dwadzieśći, osobliwie procentu od tego kapitału tysiąc sto siedmdziesiąt dziewięć złotych groszy szesnaśćie. In summa w roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt ósmym w dzień swiętego Michała wypłaci kahał Słucki pieć tysięcy sto dziesięć złotych groszy dwadzieśćie sześć. Na rok tysięczny siedmsetny siedmdziesiąt dziewiąty zostanie winnym kahał Słucki trzydzieście pięc tysięcy trzysta ośmdzięsiąt pięć złotych groszy dziesięć. W tym że roku z kapitału zapłaci kahał trzy tysiące dziewięć set trzydzieście jeden złoty, groszy dwadzieście, osobliwie procentu od tego kapitału tysiąc sześćdziesiąt jeden złt. In summa w roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt dziewiątym, w dzień swiętego Michała, wypłaci kahał Słucki cztyry tysiące dziewięćset dziewiędziesiąt dwa złt. groszy dwadzieśćie. Na rok tysięczny siedmsetny osimdzięśiąty zostanie winny kahał Słucki trzydzieście jeden tysiąc cztyrysta pięćdziesiąt cztyry złotych. W tym że roku z kapitalu zapłaci kahał trzy tysiące dziewięć set trzydzieście jeden złotych groszy dwadziescie, osobliwie procentu od tego kapitału dziewięć set czterdzieście trzy złt. groszy piętnaście. In summa w roku tysiąc siedmset osiemdziesiątym, w dzień swiętego Michała, wypłaci kahał Słucki cztyry tysiące osimset siedymdziesiąt pięć złotych groszy pięć. Na rok tysiączny siedmsetny osimdziesiąt pierwszy zostanie winnym kahał Słucki dwadzieście siedm tysięcy pięć set dwadzieśćie dwa złt. groszy dwadzieście. W tym że roku z kapitału zapłaci kahał trzy tysiące dziewięć set trzydzieście ieden złt. groszy dwadzieście, osobllwie procentu od tego kapitału ośiemset dwanascie złt. In summa w roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt pierwszym, w dzień swiętego Michała, wypłaci kahał Słucki cztyry tysiące siedmset czterdzieśćie trzy złt. groszy dwadzieśćie. Na rok tysiączny siedmsetny ośmdziesiąt wtóry zostanie winnym kahał Słucki dwadzieście trzy tysiące pięćset dziewiędziesiąt ieden złt. groszy dziesięć. W tym roku z kapitału zapłaci kahał trzy tysiące dziewięć set trzydzieśćie ieden złt. groszy dwadzieśćie, osobliwie procentu od tego kapitału siedmset osiem złt. In summa w roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt wtorym w dzień świętego Michała wypłaći kahał Słucki cztyry tysiące szesćset trzydzieśćie dziewięc złt., groszy dwadzieśćie. Na rok tysiączny siedmsetny ośmdzieśiąt trzeći zostanie winnym kahał Słucki dziewiętnaśćie tysięcy sześćset sześćdziesiąt złt. W tym roku zapłaci z kapitału kahał trzy tysiące dziewięćset trzydzieśćie ieden złt., groszy dwa-

dzieśćie, osobliwie procentu od tego kapitału pięcset ośmdziesiąt dziewięć złł., groszy dziesięć. In summa w roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt trzecim, w dzień świętego Michała, wypłaći kahał Słucki cztyry tysiące pięćset dwadzieśćie ieden złt. Na rok tysiączny siedymsetny ośmdziesiąt czwarty zostanie winnym kahał Słucki piętnaśćie tysięcy siedmset dwadzieśćie ośiem złł., groszy dwadzieśćie. W tym że roku zapłaći z kapitału kahał trzy tysiące dziewięćset trzydzieście ieden złt., groszy dwadzieśćie, osobliwie procentu od tego kapitału cztyrysta siedmdziesiąt dwa złł. In summa w roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt czwartym, w dzień świętego Michała, wypłaci kahał Słucki cztyry tysiące cztyrysta trzy złł., groszy dwadzieśćie. Na rok tysiączny siedmsetny ośmdziesiąt piąty zostaie winnym kahał Słucki iedynaście tysięcy siedmset dziewięćdziesiąt siedm złł. groszy dziesięć. W tym że roku zapłaci z kapitału kahał trzy tysiący dziewięcset trzydzieśćie ieden złt., groszy dwadzieśćie, osobliwie procentu od tego kapitału trzysta pięćdziesiąt cztyry złł. In summa w roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt piątym, w dzień świętego Michała, wypłaći kahał Słucki cztyry tysiące dwieśćie ośmdziesiąt pięć złt., groszy dwa. Na rok tysiączny śiedmsetny ośmdziesiąt szószty zostanie winnym kahał Słucki siedm tysięcy ośmset sześćdziesiąt sześć złt. W tym że roku z kapitału.zapłaći kahał trzy tysiące dziewięcset trzydzieście ieden złt., groszy dwadzieśćie, osobliwie procentu od tego kapitału Słuckiego dwieśćie trzydzieśćie pięć złt., groszy piętnaśćie. In summa w roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstym, w dzień świętego Michała, wypłaci kahał Słucki cztyry tysiące sto sześćdziesiąt siedm złt., groszy pięć. Na rok tysiączny siedmsetny ośmdziesiąt siódmy zostanie winnym kahał Słucki trzy tysiące dziewięćset trzydzieśćie cztyry złt., groszy dziesięć, ten kapitał zapłacą w tym że roku z procentu in summa cztyry tysiące czterdzieśćie cztyry złt. groszy dwadzieśćie.—U tey specyfikacyi konnotacia z podpisami żydowskiemi po hebraysku, po niżey podpisy wielmożnych ichmośćiow panów pieczętarzów temi wyrażaią się słowy: My żydzi niżey wyrażeni na regestr, który mamy pełnomocny od kahału naszego Słuckiego do ukonczenia jasnie oświeconego Biskupa Wilenskiego od długów, które należące byli do xięży iezuitów Litewskich, tedy dopiero zgodziliśmy się o ten dług z iaśnie oświeconym xiążęciem Biskupem Wileńskim, na raty, jak wyrażono iest w tym liście, a powinien nasz kahał Słucki dotrzymać każdey raty, iak wyrażono iest w tym liście. Co dla lepszey wiary my sami rękoma naszymi podpisuiemy się. W Wilnie: Elkona Wólfowicz, Eliasz Hirszowicz, starsi obywatele Słuccy. Ustnie y oczewisto proszony pieczętarz od żydów Elkona Wólfowicza, Eliasza Hirszowicza —obywatelów Słuckich, do tego dyspartymentu summy czterdziestu siedmiu tysięcy stu siedmiudziesiąt czterech złotych na lat dwanaśćie iaśnie oświeconemu xiążęćiu imsci Ignacemu Massalskiemu—Biskupowi Wileńskiemu, danego, podług prawa podpisuię się: Kazimierz Wołocko—namiestnik Grodzki Wołkow. Proszony do tey specyfikacyi pieczętarz prawnie podpisuię się: Ignacy Gierard Towianski—mieczny w-a Wileńskiego. Oczewisto proszony pieczętarz do tey specyfikacyi długów podług prawa podpisuię się Iózef Giedroyć. Iuraha Kom. Oszm.—Która to specyfikacya za ustnym y oczewistym przez wyż wyrażonych żydów Elkona Wólfowicza y Eliasza Hirszowicza—obywatelów Słuckich y starszych kahału tamecznego przyznaniem, iaśnie oświeconemu xiążęćiu iegomośći Massalskiemu—Biskupowi Wileńskiemu, służąca y należąca, iurem et partem onegoż iest do xiąg Grodzkich spraw wieczystych woiewodztwa Wileńskiego przyięta y wpisana y per extractum parti actoreae iest wydana.

Изъ актовой книги Виленскаго гродскаго суда, кн. № 4790, 1775—1776 г., л. 655.

№ 281.—1785 г. Ноября 29.

Декретъ воеводы Виленскаго Карла Радивила по дѣлу между Виленскимъ рабиномъ и кагаломъ.

Roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstego miesiąca Stycznia drugiego dnia.

Przed aktami Grodzkiemi w-a Wileńskiego stanąwszy osobiscie starozakonny Abel Wólfowicz—obywatel miasta i. k. mći Wilna, Dekret w. x. imci Karola Radziwiła, wojewody Wilenskiego, w sprawie kahału miasta i. k. mci Wilna, z starozakonnym Samuelem Wigderowiczem Rabinem tegoż miasta w roku przeszłym tysiąc siedmset ośmdziesiąt piątym, mca Nowembra dwódziestego dziewiątego dnia w Nieswizu zapadły, do akt podał, który co do słowa w xięgi Grodzkie wdztwa Wileńskiego wpisuiąc temi następuiącemi wyraża się słowy: W sprawie starego kahału Wileńskiego, w tysiącznym siedmsetnym ośmdziesiątym czwartym roku zaczętego, a w teraznjeyszym roku o swoim czaśie skonczonego, za plenipotęcyą od tegoż kahału Abrahamowi Wólfowiczowi, Dawidowi Symonowiczowi y Moyżeszowi Iosielowiczowi—obywatelom miasta i. k. mći Wilna, tu przytomnym, w roku ninieyszym mca Oktobra dnia siódmego wydaną, a Samuelem Wigderowiczem—Rabinem Wilenskim, tu przytomnym y za plenipotęcyą od tegoż do czynienia w osobie swoiey Leyzerowi Markowiczowi—obywatelowi Wileńskiemu, równie tu przytomnemu, nie mniey od gminu za siedmio plenipotencyiami w roku teraznieyszym mca Aprыla ośmego dnia Symonowi Wólfowiczowi, obywatelowi Wilenskiemu, równie tu obecnemu, po sprzeczkach między plenipotentami trzech stron, wyżey wyrażonych, przed wysadzonemi odemnie osobami, na wywiedzenie się nayczystszey prawdy, z wzajemnych wywodów, iakie przy którey stronie były, od dnia dwunastego Nowembra roku teraznieyszego do dnia dziśieyszego czynionych y złożenia wszelkich pism dowodów y odwodów, na wzaiem produkowanych, ponieważ to jaśnie okazało się, iż Samuel Wigderowicz w roku tysiącznym siedmsetnym pięddziesiątym, przy danych sobie punktach, za Rabina obrany y konsensem tegoż roku Apryla siódmego dnia od w. x. imci woiewody Wileńskiego, hetmana w. w. x. Lit., oyca moiego, przy tym że Rabinowstwie utwierdzony zostawszy, w przepisach tak punktów, co do użytków z Rabinowstwa, iako też odbywania swoich powinności, w tych że punktach zawartych, a w reszćie w punkcie dwudziestym ósmym do punktów Hesela rabina, poprzednika iego (które by punktom tyśiącznego siedmsetnego piędzesiątego roku niesprzeciwiały się) odwołuiących się, to naymocniey ostrzeżonym miał, tak w tych że punktach, iako też w konsensie, iżby według dawnych praw, zwyczaiów religij, a osobliwie iak przeszły immediate rabin, bez żadnych nowin, wymysłów, ućiemiężenia kahału y pospólstwa rządził się, depaktacyiow nieczynił y wszystko jak iest przepisano, pod wielką karą y winą zachował, oraz aby podrabinków nigdy nie było, jest warowano, a mimo takowe przepisy wszczęty między kahałem dawnieyszym, a rabinem spór na iuramencie, w roku tysiąc siedmset sześćdziesiątym siodmym, przez rabina na punktach, podówczas przez kahał podanych, a przez wzmiankowanego Rabina przyiętych wykonanym załatwiony został, a potym za poruszeniem się Rabina przećiwko teyże przysiędze y punktom y do różnych synagogi udaniem się, z tych że synagog, po różnych wypadłych zdaniach, cała między niemi sprawa kompromissem w roku tysiącznym siedmsetnym siedmdziesiątym siódmym załatwiona być zdawała się; przecież wraz większą między kahałami, rabinem y pospólstwem, w różne podzielonym strony, dawno tlejąca szerzyła się sprzeczka, nieufność, zawziętość, a ztąd pożytków ogulnych strata y rozproszenie aż do roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt piątego ciągnące się, na zdzierstwie pospólstwa (iak się

żalą iedni na kahał, drudzy na Rabina) zadarzone, temi zaś stopniami ciż żydzi coraz w większą wstępuiąc zawziętość, zaledwo z skargami swoiemi do mnie woiewody Wileńskiego udali się y niżeli odpowiedz dorównywaiącą ich zażaleniu odebrali, tym czasem stary kahał Wilenski, władzy sobie daney odemnie nie widząc, rabina Wilenskiego od rabinowstwa odsądził, a ztąd dalsze rozszerżyły się między tym że kahałem, rabinem y pospólstwem zawziętośći, zawsze ich powszechne dochody niszczące y one do ostatniego wprawuiące nieszczęśćia, któremu to przypadkowi, z czułey straży praw oyczystych zabiegaiąc y na ich skargi przenieśione czyniąc odpowiedź, materyią religji żydowskiey tykaiącą się, do synagogi Słuckiey y cywilną na udzielne swieckie rozeznania przeniosłem, a gdy y synagoga Słucka y sąd świecki takowych sporów niezaspokoił, została przyczyna materyią religji na sąd trzech rabinów y po dwóch żydów z każdey strony obranych odesłać, a tym czasem sprawę cywilną do moiego rozeznania wstrzymać, który to sąd rabinowski, w Mirże sądzący się, za stawaniem obydwóch stron, owe dekreta synagog, mianowićie pierwszy Grodzieński y dalsze Samuela Wigderowicza, Rabina, od przysięgi w roku tysiąc siedmsetnym sześdziesiątym szóstym wykonaney y punktów przyiętych uwalniaiące, za zmówne poczytawszy skassował, a tym samym przestępstwo religji za złamanie przysięgi wytknoł. I lubo Samuel Wigderowicz, rabin Wileński, zaszczyczaiący się konsensem y punktami, w roku tysiąc siedmset pięćdzieśiątym sobie nadanemi, posledniey przed wysadzonemi probował, iż wedle przepisów ich w niczym niewykróczył, do synagogi przyzwoićie udawał się, podrabinka nieustanawiał, kompromissem rzecz zakonczył, dochodów nie przybierał, przekuplą nieuwodził się, dekretów ferowanych nie odmieniał, y we wszelkiey przystoyności na sądach zasiadał, y że dekret rabinów w Mirże ferowany, przeciwko ich prawom zapadły mieniąc, szczegulnym to chciał samotrzeć stwierdzić iuramentem; jednak ponieważ tak y konsensem w. x- imći woiewody Wilens. hetmana w-o w-o x-a Lit-o, oyca moiego y punktów tego czasu danych, a w części do poprzedniczych Heselowi rabinowi odwołuiących się, iako też z innych dowodów pokazuie się, iż mimo one dochody przebierał, przekuplą się uwodził, na sądach pijanym bywał, dekreta odmieniał, przysięgę y punkta złamał, za rabina przyszkołkowego czyli podrabinka syna swego ufundował, a tym samym, ani punktów, ani konsensu niezachował, nakoniec, że czuiąc się być winnym y niedochowuiącym zaprzysiężonych od siebie punktów, od sądu przezemnie zgodnych y znaiących prawa ludu złożonego w Wilnie co do cywilnośći, a co do religji od Słuckiey synagogi usunoł się, prawom y konstytucyiom swoim sprzećiwił się, a mimo raz złamaną przysięgę blizkim do niey, jako podeyrzany być niemoże y ponieważ żydzi starego kahału, mianowicie Abram Wólfowicz, Moyżesz Iosielowicz, Dawid Sumanowicz, tu przytomni y ieszcze dziewięć osob ośiadłych, nienotowanych obywatelów Wilenskich, dobrowolnie do przysięgi na mocnieysze poparcie swoich dowodów zabrali się, przeto bliższych ich do niey uznaiąc iurament im na tym, jako rabin przebierał dochody nad ostatni kompromiss, sobie oznaczone, na tym, jako brał korrupcyię, sądząc sprawy y zasiadaiąc na sądy bywał pijany, na tym jako rabin po promulgacyi dekretu odmieniał decyzyię, na tym, jako kahał dopłacał z kassy kahałney rabinowi przyszkółkowemu, synowi Samuela Wigdorowicza, na tym, jako rabin Samuel Wigdorowicz, ani podług żadnych punktów, ani podług praw y constytucyi ich religji sprawował się, na urzędzie rabinowskim naznaczam y ażeby w czasie dwóch tygodni wedle tegoż dekretu w szkole żydowskiey wielkiey Wileńskiey, przy obecności juryzdykcyi podwoiewodzińskiey, wedle obrządkow religji swojey wykonali, mieć chcę y tak z pierwszych dowodów, jako też y z tego ostatecznego przez iurament stwierdzić się mają-

cego Samuela Wigdorowicza od rabinowstwa Wileńskiego nazawsze odsądzam, ustanowionego od jego rabina przyszkołkowego, czyli podrabinka kassuię, elekcyią po wykonanym iuramencie nowego rabina congressowi Wilenskiemu nakazuię. Że zaś kahał Wileński tegoż przeszłego rabina, ninieyszym dekretem skassowanego, niewidząc woli moiey, owszem mimo zakaz urzędu moiego podwoiewodzińskiego ważył się odsądzić, dekret swóy po szkołach ogłaszać, a tym samym zwierzchność moją podwoiewodzińską uszczuplać, przeto ich zuchwałość powinną uskramiaiąc karą, wszystkich starokahalnych na siedzenie w zamku przez osim tygodni osądzam, y aby ciż kahalowi od dnia piętnastego Februaryi tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstego roku wyrokowi temu zadość uczynili, pod karą przewidzeniu moiemu podpadaiącą naznaczam y urzędowi moiemu dozor zalecam. Względem zaś dalszych wszelkich y wszystkich ich pieniężnych pretensyiów, expensów, zarąk, a mianowicie kalkulacyi od pospólstwa, na kahale starym żądaney, tym dekretem nieułatwionych, między przeszłym rabinem, kahałem starym y pospólstwem będących, sąd wolny religijny wedle ich praw y constytucyi determinuię. Który aby w biegu dwónastu tygodni jak naydokładniey rozsądził, na niestawaiących upornie nawet niezapatruiąc się stanowię, a karę na każdego sprzeciwiającego się woli moiey zostawuię. Który to dekret sądu ich religjinego wypaść maiący, a żeby względem ważności, lub nieważności do mnie był odesłany, postanawiam. Działo się w zamku moim Nieswiżkim. Roku tysiąc siedmset ośmdzieśiąt piątego, msca Nowembra dwudziestego dziewiątego dnia. U tego dekretu na dwóch arkuszach pisanego, ciemnym jedwabiem sposzytego, przy wycisnięty na czerwonym laku herbowney pieczęći podpis w. x. imći Karola Radziwiła—wojewody Wilenskiego; po niżey suscepta aktykacyi w aktach podstarostwa Wileńskiego s podpisem w. ip. Jana Górskiego, namieznika tegoż podstarostwa Wileńskiego, temi następuiącemi wyrażaią się słowy: Karol x-że Radziwił — woiewoda Wilenski, roku tysiąc siedmset ośmdzieśiąt piątego, mieśiąca Decembra dziewiątego dnia. Za podaniem przez Abela Wólfowicza, przeszłorocznego kahalnego Wilenskiego starszego, tego dekretu ad akta iest do xiąg grodzkich podstarostwa Wileńskiego co do słowa wpisany przezemnie, Jan Górski nam. Grodzki podstarostwa Wileńskiego mp. Który to dekret, przez wyż wyrażonego Abela Wólfowicza do akt podany, iest do xiąg grodzkich woiewodztwa Wilenskiego wpisany.

Изъ актовой книги Виленскаго Гродскаго суда, за 1786 годъ, № 4801, листъ 2.

№ 232.—1786 г. Января 12.

Жалоба еврея Абеля Вульфовича на другихъ евреевъ о томъ, что они ложно обвиняли его въ принятіи христіанства и возвращеніи его снова въ іудейскую вѣру.

Roku tysiąc siedmset osmdziesiąt szóstego, miesiąca Januaryi dwunastego dnia.

Przed aktami grodzkiemi woiewodztwa Wilenskiego, stanąwszy osobiśćie żyd Abel Wułfowicz — obywatel miasta i. k. mci Wilna, żałobę pozewną przed sąd trybunału głównego wielkiego xięstwa Litewskiego wyniesioną do akt podał, pisaną temi słowy: Stanisław August z Bożey łaski król polski etc. przewielebnemu xćiu Ignacemu Massalskiemu biskupowi Wilenskiemu, tylko iako panu y possesorowi dożywotniemu iuryzdyki w miescie Wilnie, na Antokolu sytuowaney, a do generalstwa altyleryi Litewskiey należącey, zaś starozakonnemu Samuelowi Wigdorowiczowi—przeszłemu rabinowi Wilenskiemu y Szmuyle Iosielowiczowi, na usługach u tegoż będącemu, iako do sprawy niżey wyrażoney wchodzącym, a z racyi mieszkania y znaydowania się na iuryzdyce Antokolskiey tym pozwem de praesenti u przewielebnego xćia bisku-

pa Wileńskiego atestuiącym się, urodzonemu Iózefowi Meierowi — instygatorowi sądów duchownych, starozakonnym oraz Szymelowi Wulfowiczowi y Wulfowi Aronowiczowi, w mieście Wilnie swoie domy y mieszkanie maiącym, a wszystkim tym równie do sprawy, która się po niżey wyrazi wpływaiącym, ze wszystkich dobr intimatur, ażebyście za tym pozwem przed sądem trybunału głównego w-o x-a Lit-o stawaiąc, skutecznie usprawiedliwili się na cytacyią starozakonnego Abela Wolfowicza obywatela Wilenskiego, który w. mść pozywa, mieniąc, iż obżałowany Samuel Wigdorowicz od rabinowstwa Wilenskiego za przestępstwa, sobie oczewiscie dowiedzione, deductem Wielmożnego xięcia Karola Radziwiła—woiewody Wilenskiego, w roku niedawno skończonym, odsądzony y ztąd do żałuiącego Abela Wulfowicza, z przyczyn że się obżałowanym wierności twoiey niepowodował, złością zaięty, po różnych o ugodę, czyli o powrócenie nazad do rabinowstwa czynionych instancyiach, kiedy wspomnionego żałuiącego delatora od przyięcia swoich proiektów dalekim poznałeś, tedy mszcząc się nad onym, z dobranemi sobie żydami, pryncypalnie z Szmóyłą Iosielowiczem, twoim sługą, Szymelem Wólfowiczem y Wulfem Aronowiczem, nieodstępnemi swoich ułożeń sekwitami, wymysliliście potwarę na tyle kroć wspomnionego Abela Wólfowicza przez obwinienie go o występek apostazyi, czyli o to, że ten to Abel Wólfowicz przed kilkodziesiąt laty, będąc quasi w klasztorze xięży Franciszkanów Wilenskich okrszczony, nazad potym do swoiey żydowskiey religii powrócił, a że taka obiekcya, z iako w materyi kryminalney, a tym bardziey zmysloney, wydawała się wszystkim obżałowanym ww. niebezpieczną, udaliście się przeto do urodzonego Iózefa Mejera, instygatora sądów duchownych, opowiadaiąc mu rzecz swoiey delacyi y nieodstępnie prosząc, aby ten utaiwszy imiona pryncipalnych konspirantów y jakimkolwiek sposobem do popierania tey potwarzy przykładaiących się, swoim tylko imieniem rzeczonego Abela Wulfowicza o apostazyią, iako się pomieniło, obwinionego, przed sąd duchowny, a raczey zadworny przewielebnego xięcia biskupa Wilenskiego, lubo na tę sprawę wedle brzmienia wszystkich praw niewłaściwy, na konspiracye iednak obżałowanych wierności waszych, iak sami wszędzie y publicznie pochwalaćie się, bardzo dogodny zaadcytował. Iakoż gdy rzeczony instygator prośbami obżałowanych uięty y kto wie od kogo dyspensowany, zapozwawszy żałuiącego delatora do pomienionych sądów zadwornych biskupów, proceder tamże in ordine objecti criminis apostasiae rospoczoł. Nie mniey, gdy w tym że sądzie mimo excipowanie się delatora (w tym to sądzie) stawienie swiadków a parte strony powodowey nakazane zostało, w tenczas obżałowani w. w. Samuel Wigdorowicz, pospołu z Wólfem Aronowiczem, oraz Szmuyłą Iosielowiczem y Szymelem Wólfowiczem, wykonywaiąc daley złość swoią, o ludzi czyli osoby do wyswiadczenia obiekcyi swoich pod imieniem instygatora w sąd duchowny wprowadzoney, rozmaićie po mieśćie Wilnie staraliśćie się, a znalazlszy tandem ad wota sua takie powolnę osoby, gdy to poznaliśćie że one nie tylko rzeczy (o którą sprawa) niewiedzą, lecz nawet y żaluiącego delatora osobiście nie znaią, za tym do wyznawania zarzutu swego podmawialiśćie, punkta przez siebie napisane z naywyraznieyszą na żałuiącego delatora napascią, z wymienieniem oraz wszelkish artykułów swoiey obiekcyi, tym to osobom w roku teraznieyszym tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstym pierwszych dni Stycznia podawaliśćie; nakoniec żeby też to osoby do swiadectwa zobligowane łatwiey in sensus obżałowanych poszły, żeby niesprawiedliwie, jakośćie ich prosili, swoie swiadectwa dawały, nie tylko oferencye pieniężne onym deklarowaliśćie, lecz nawet in parte porozdawaliscie, a do tego po odbytym tych osob Examinie dalsze z religji żydowskiey także subordynowane osoby, lubo to według praw krajowych, za swiadków nie

uchodzą, do sądu jednak duchownego wszystko in elusionem praw pospolitych przymuiącego, do podobnegoż examinu wystawiliście, tym zaś sposobem żałuiącego delatora utaiwszy imiona swoie pod delacyą niby instygatora w sądzie nieprzyzwoitym już to na życiu y sławie, już też na maiątku przesladować usiłuiecie, dla czego nie raz tu wzmiankowany Abel Wólfowicz, maiąc autentyczne dowody, że obżałowani w. m. sami przeciwko jemu delatorami będąc do pokrycia tey to delacyi imienia instygatora y dalszych mu sprzyiaiących wezwaliście, przekonany oraz o niewinności swoiey, że kary prawami opisaney na wszystkich bądź to pewnych, bądź skrytych delatorach poszukiwać przedsiebierze, na ostatek y to znaiąc, że na odwodzenie się w takim zarzucie nie sąd zadworny Biskupi, lecz trybunał główny w-o x-a Lit., wedle nauki konstytusyi tysiąc sedmset sześćdziesiąt szóstego iest tylko sądem właściwym, z tych tedy powodów pozywa wszystkich w górze wyrażonych y proźby następuiące zakłada: nayprzod, o approbatę aresztu na Samuela Wigdorowicza y sługę iego Szmuyłę Iosielowicza, oraz na cały ich maiątek, ninieyszym pozwem u w. i. biskupa Wilenskiego zakładaiącego się; powtórę o uznanie examinu z obżałowanego Iózefa Meyera—instygatora sądów zadwornych duchownych, dla wyśledzenia, czyim instynktem y rozkazem żałuiącego Abela Wólfowicza o apostazyą zaskarzył y proceder oto do sądów duchownych wprowadził;—po trzecie o komportacyą wszelkich, iesli by miał iakie w tey mierże do siebie od kogokolwiek pisane listy, podawane memoryały, słowem tego wszystkiego, co by subordynacyą do przyięcia takiey delacyi wyswiecić mogło; po czwarte o uznanie paręki sobie ośiadłey po żydach Samuelu Wigdorowiczu, Szmuyłę Iosielowiczu, Szymelu Wółfowiczu y Wólfie Aronowiczu; w rescie po wszystkich, którzy wpływaiącemi do tey delacyi pokażą się in ordine odpowiedzi, tak względem kary za taką, iako też expensów sądzić sie maiących, a jesliby ta paręka nie nastąpiła o elokacyą pod wartą aż do finalney rosprawy y skutków z niey wypadaiących; po piąte o utwierdzenie dowodów żałuiącego delatora, przez które patencya falsz z zarzutu obżałowanych aprobować się będzie; po szóste o ukaranie penami wszystkich aktorów y konsultorów takiey dellacyi prawami w-o x-a Lit. obwarowanymi; po śiódmę o zachowanie wolney atestacyi dalszych osób ku tey sprawie przynależeć mogących, a etiam zwierchności duchowney dla złożenia dekretów, przez nią ferowanych, a stronie na wielokrotne rekwizycye niewydawanych. Po ósmę o ukaranie osobnemi penami wszystkich tey sprawy aktorów za nieprzyzwoite do sądów duchownych w rzeczy tey pociąganie et pariter za zyskiwanie tam wyroków wszelkiemu processowi y porządkowi sprawiedliwośći przeciwnych. Nakoniec osądzenie expensów y tego wszystkiego co się dowiedzie żałuiący delator tym pozwem z wolną jego poprawą cytuie. Pisan roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstego, miesiąca Stycznia dwunastego dnia.—Która to żałoba przez wyż wyrażonego żyda Abela Wulfowicza, obywatela miasta Wilna, do akt podana, iest w xięgi Grodzkie woiewodztwa Wilenskiego wpisana.

Изъ актовой книги Виленскаго гродскаго суда, кн. № 4801, 1786 г., л. 75.

№ 238.—1786 г. Февраля 18.

Жалоба Виленскихъ евреевъ, живущихъ на епископской юрисдикѣ, на кагалъ, по поводу безконтрольнаго распоряженія доходами съ евреевъ города Вильны.

Roku tysiąc siedmset osmdziesiąt piątego miesiąca Februaryj siedmnastego dnia.

Przed actami ziemskiemi woiewodztwa Wileńskiego stanąwszy osobiście wozny i. k. mci xięstwa Zmudzkiego Adam Brasewicz żałobę pozewną podał do akt w te

słowa pisaną: My komissarze skarbu rzeczy pospolitey w-o x-a Lit-o starozakonnym Percowi Abramowiczowi, Moyżeszowi Iosielowiczowi, Moyżeszowi Leybowiczowi—bywszemu pisarzowi, Chajmowi Leybowiczowi, Markowi Leyzerowiczowi, Ickowi Leybowiczowi, szkolnikom synagogi Wileńskiey y wszystkim starokahalnym w roku tysiąc siedmsetnym ośmdziesiąt czwartym zaczętym, a tysiącznego siedmset ośmdziesiąt piątego zkończonego kahału, Dawidowi Iankielowiczowi, Zelmanowi Chaimowiczowi y całemu kahałowi teraznieyszemu Wilenskiemu, niemniey starozakonnemu, Ickowi Beniaminowiczowi, Eliaszowi Markowiczowi y wszystkim sędziom, quasi duchownym żydowskim, cheyrymami uciskającym, oraz Iudelowi Iankielowiczowi y Szmuyle Mendelowiczowi—wiernikom, czyli szafarzom tegoż kagału Wilenskiego, Eliaszowi Zelmanowiczowi, tytułuiącemu się patryarsze, czyli po hebraysku chossydowi, Dawidowi Symanowiczowi—sędziemu wieczystemu, Szewelowi Leybowiczowi, pozew przed sąd komissyi skarbu rzeczy pospolitey w-o x-a Lit-o na kadencyą marcową, w roku teraznieyszym tysiąc siedmsetnym ośmdziesiąt szóstym, w Grodnie sądzić się maiącą, z instancyi i. o. x. imci Ignacego, Iakuba Massalskiego – biskupa Wilenskiego qua pana, a starozakonnych, Zelmana Kowmanowicza, Icka Leybowicza y wszystkich mieszkanców i żydów y pospólstwa czyli iuryzdyczan na iuryzdyce tegoż i. o. xcia biskupa Wilenskiego y kapitulney mieszkaiących, mieniąc y odwołuiąc się do zaniesionych we wszystkim manifestów, oraz oto: iż co kommissya skarbu w. x. Lit-o, roztrząsając teraznieysze dlugi kahału Wilenskiego, w składanki y podatkowania sposób przez pospólstwo weyzrzała y tylo tym że dekretem na zniesienie długów kahalnych, dawniey zaciągnionych, do czasu ten że niewielki podatek utrzymała, przeciwko któremu dekretowi kommissya skarbu w-go x-a Lit-o, y przysiędze wykonaney przez kahalnych podówczas będących, kahał Wilenski nieznosne podatki na wszystkie pospólstwo arbitralnie y absolutnie narzuciwszy, w tym sposobie one wybierał: z rzeznicy nayprzód od każdego bydlęćia rzeznikowi do krόbki nakazał płacić złotych dwadzieścia jeden, skórę tegoż bydlęcia koszernego całkiem kahałowi przeznaczył, a od bydła strefionego nic niepłacąc rzeznik skórę oddawał do kahału, a za to złotych sześć, a nie więcey brać był powinien. A tak bydła koszernego na tydzień w mieście Wilnie wychodzi sztuk trzydzieści, a czasem y czterdzieści, a tak rzeznicy na rok cały płacąc po złotych dwadzieścia jednym od sztuki koszerney, wnoszą do kahału trzydzieści dwa tysiące siedmset sześćdziesiąt; za skóry koszerne, których na rok tysiąc piećset sześć dziesiąt y więcey znayduie się, a jak kahał sam przedaje te skóry, każdą głowę w głowę po złotych dziewięć, uczyni całorocznego dochodu czternaście tysięcy czterdzieści złotych polskich; na trefnych skórach profitu na tydzień złotych polskich sto i więcey, czyni pewnego dochodu co rok złotych polskich pięć tysięcy. Udzielnie kahał Wileński ustanowił podatek z tegoż mięsa takowy: iż każdy z obywatelów kupuiący mięsa za złoty, powinien zaplacić od każdego złotego do krόbki mięsney po groszy sześć; takowa krobka róznym dawniey arędowana była y dopiero w arędę na lat dwie puszczona, za którą zgóry zapłacono czerwonych złotych dwa tysiące, więc na rok wypada złotych polskich ośmnaście tysięcy z górą, bo procent jeszcze w proficie maią. Osobno za rznięcie cielów, baranów, kozłów, od każdey sztuki płacą rzeznicy po złotych trzy, a na tydzień rznie się sztuk pięćdziesiąt, więć na rok dochodu od tego rznięćia bierże kahał złotych polskich siedm tysięcy ośmset, a płata rzeznikowi osobno wyznacza się. Za rznięćie od rzezników bydło swoje mających, nie z kahału, owszem rzeznicy którzy rzną, za to pozwalanie na lat kilka po czterdzieści, lub też piędziesiąt czerwonych złotych opłacają, których rzezników czterech się znayduje. Distinctim za rznięćie kur, gęsi, indyków, płaći się

od kury po groszy trzy, od gęsi po groszy sześć, od indyka po groszy dziewięć, do krobki, tę krobkę zaarendowano przez kahał na lat dwie, za którą gotowym groszem zgóry zapłacono czerwonych złotych sztuk siedmset, więć na rok wypada złotych polskich sześć tysięcy sto, a płacenie z góry dwuletnie więcey czyni dochodu. Osobno za łóy przedawany, lub świece od każdego kamienia nakazał płacić po złotych dwa; zaarendowali łojową krówkę Abramowi Iosielowiczowi z jego siabrami, na lat ośm, którży z góry zaplacili czerwonych złotych tysiąc sześćset, wypada na każdy rok złotych polskich trzy tysiące sześćset, lecz że zgóry wzięte pieniądze na lat ośm, rocznie puszczając, pewnie by w dubelt dano. Udżielnie ustanowił kahał na jedwab kabak, czyli monopolium y żadnemu z żydów niewolno handlować jedwabiem, ani tuteyszym ani przyjezdnym; zaarendował takowy kabak na lat ośm Uryjaszowi Abramowiczowi, który zgóry zapłaćił złotych polskich czterdzieśći tysięcy do kahału, za tym na rok wypada złotych polskich pięć tysięcy, że z góry arędowano, gdyby na rok puszczano, pewnie by dano drugie złotych pięć tysięcy. Distinctim ustanowił kahał kabak czyli monopolium wina koszernego y zaarendował ony na lat ośm Berkowi Beniaminowiczowi, który zgóry zapłacił czerwonych złotych sztuk pięćset, za tym na rok wypada dochodu złotych polskich tysiąc sto dwadzieśćia pięć, gdyby y te rocznie arendowano, drugie by tyle dano. Oddzielnie ustanowił kahał kabak «Jabłek Rayskich» y zaarendował one na lat pięć, które już wypływają, Iudelowi Litmanowiczowi, który zapłaćił zgóry tanno, dla przyczyn sobie wiadomych, czerwonych złotych sześćdziesiąt, uczyni na rok zlotych dwieśćie szesnaśćie, lecz w przeszłym roku dawano na lat pięć czerwonych złotych stuk sto dziewięćdzesiąt. Osobno od krówki kupców przyjeznych ustanowił kahał po pólprocenta, którą krówkę zaarędowano Percowi Abramowiczowi na lat pięć, który zapłaćił zgóry czerwonych złotych ośmset, na rok, tedy wypada dochodu złotych polskich dwa tysiące ośmset ośmdziesiąt, a z procentu gdyby na rok arendowano, drugie by tylo czyniło. Distinctim od kupienia y przedania warżywa, chleba, mąki, grochu, bobu, y różney włoszczyzny, postanowił kahał płacić od złotego po groszu jednym; zaarendował tę krówkę na lat pięć Abelowi Wólfowiczowi, który zapłacił zgury kahałowi czerwonych złotych pięćset, więć na rok dochodu złotych polskich tysiąc ośmset. Oddzielnie każdy żeniący się, a biorący posag, cztery procenta od posagu wziętego zapłacić nakazuje kahał, a choćiaż by y nic nie wziął posagu, to groszy czterdzieśći zapłacić powinien. Od przedania chazaków, czyli własnych domów, nakazał kahał, za jaką sumę przedaję, czwarty procent zapłacić, takową krówkę posagow y chozaków złączono razem, y zaarendował kahał na lat pięć Szmuyle Chaimowiczowi, który zapłacił zgóry czerwonych złotych sztuk pięćset, zatym na rok czyni dochodu złotych polskich tysiąc ośmset, gdyby rocznie zaarendowano, więcey by czyniło intraty. Distinctim od krówki obrzezania y ślubów, oraz, od łokciów y rozmaite drobńieysze podatkowania wymyślne y kròbkę oddzielno ustanowiono, zaarendowano takową krówkę na lat sześć Michelowi Beniaminowiczowi, który zapłacił zgóry czerwonych złotych trzysta, więć na rok dochodu czyni złotych polskich dziewięćset. Osobno przy rznięćiu ptastwa z każdego skrzydła wyrywają po trzy pióra, y na lat dziesięć te pióra zaarendowano zapłacono zgóry złotych polskich dwa tysiące, czyni na rok dochodu złotych polskich dwieśćie. Udzielnie kahał Wileński ustanowił kabak czyli monopolium na proch, y takową krówkę z prochu zaarendował na lat ośm, za co zapłacono zgóry czerwonych złotych dwieśćie , więć na rok wypada dochodu zlotych czterysta pięćdzieśiąt. Distinctim do krówki handlowney nakazał kahał, aby każdy gospodarz wedle majątku y przemożenia, a barziey jak oceni ony, z wielkim uciskiem absolutnie, nakładając na niektó-

rych, osobliwie na nas iuryzdyczan opłacać corocznie, którey króbki niearendując nikomu, czyni ona tego dochodu pięćdziesiąt tysięcy złotych polskich z składanki handlowney.—Distinctim tey że składanki handlowney od partykularnych żydów, do kahału Wileńskiego należących, wnosi się corocznie złotych polskich pięć tysięcy. A tak kahał Wileński z uciskiem iuryzdyczan y miasta Wilna wybiera pewnego dochodu rocznego na sto pięćdziesiąt tysięcy, sześćset siedmdziesiąt jeden złotych polskich corocznie, y osobno przypadkowe maiąc dochody jako to: od przedania kresek tytułów y urzędów żydowskich szkolnych, ustanowienia rzezników, sztrafy, przedania chazaków jeszcze nie wyprzedanych y dalsze. Które przypadkowe dochody nie równą czynią intratę, jednego roku mniey, drugiego więcey, jednak naymniey do dwudziestu tysięcy albo trzydziestu tysięcy czynią dochodu. Tak znaczne maiąc dochody kahał Wileński, takowe marnie puszczając, a nayprzód Eliaszowi Zelmanowiczowi—patryarsze, nic nie czynnemu, żadnego szeląga do kahału niepłacącemu, ani też do żadney króbki nie importującemu, stancyą onemu arenduje, y co tydzień z kahalnych pieniędzy tym sposobem zebranych, dwadzieścia ośm złotych opłaca, co na rok wyniesie wydatku daremnego tysiąc czterysta złotych, y różne onemu akkomodacye, jako to rybę y dalsze rzeczy kupują. Distinctim Dawida Szymonowicza tenże kahał uczynil sędzią wieczystym, y dano onemu czerwonych złotych dwiescie nadaremnie z pieniędzy kahalnych, y ieszcze kahał w kilka osób obrawszy onego za sędziego takowego, po złotych trzydzieśći dwa na tydźień do śmierći onego płacić postanowił, y wypłaca niepotrzebnie, co do roku czyni złotych tysiąc sześćset, od partykularnych czyniącą intraty roczney złotych pięć tysięcy, przez połowę, y nadto co tydzień po czerwonych złotych dwa, nie wiedzieć za co opłaca, y dalsze wydatki z uciskiem obywatelów y różne darowizny dla siebie czynią. Co większa przez tak wiele lat tak wiele dochodów mając, ten że kahał Wileński osóbne składanki w różnych sprawach absolutnie nakazywał, konsystencyą zaś moskiewską osobnemi, co tydzień składankami żałuiący utrzymywali, pogłówne żydowskie do skarbu rzeczy pospolitey zawsze osobną składanką wszyscy obywatele opłacaią, a Eliasz Zelmanowicz—patriarcha, Szewel Leybowicz, biorąc nadaremnie z pieniędzy pospólstwa kahalnych pogłównego nie opłacaią, lecz na pospólstwo rozkładaią. Na reparacyą zaś szkoły y utrzymanie łazni, dochód z oney, za którą pospólstwo opłaca na tydzień złotych ośmdziesiąt, co czyni na rok złotych ośm tysięcy, z którego dochodu wszelkie wydatki potrzebne zaspakajają się i jeszcze pozostaie w restancyi dla kahału na intratę; odzielnie na utrzymanie szpitala różne dochody znaydują się, jako to: za pozwolenie przystąpienia do dziesięciorga Bożego przykazania, za pogrzeby, za arędowania niektórych mieysc w szkole, z skarbonki zawsze utrzymowaney w oney y zdalszych podatkowania sposobów ten że szpital utrzymuje się, a kahał nic się do tego nie przykłada, y wydatku na to nie ponosi, nie wiadomo gdzie takowe przez tyle lat, tak summy znaczne powybierane poobracał, długów dekretem kommissyi skarbu wielkiego xięstwa Litewskiego za realne uznanych nie poopłacał, prócz ratami zaciągaiąc długi nowe, część pojezuickiego długu zpłacił, jakoż w niedawnym czasie, dług w Królewcu na siedm tysięcy czerwonych złotych zaciogneli, u zeszłego Kloca doktora czerwonych złotych tysiąc, na dziesiąty procent na lat ośm zapozyczyli, a Abelowi faktorowi onego za faktorstwo co rok przez lat ośm po czerwonych złotych czterdzieści opłacać naznaczyli, y osobno do tey summy, procent dziesiąty opłacają, a przez lat dwie nie opłacali; u i. pana Chmielskiego, doktora czerwonych złotych pięćset, w. i. pana Kossakowskiego—stolnika, czerwonych złotych trzysta, u w. w. i. x. x. Bazylianów czerwonych złotych pięćsiet, u w. i. pana Podbipięty—ex pod-

wojewodzego, czerwonych złotych kilkaset, y u dalszych ichmcw zaciągneli. Co większa bez wiedzy pospólstwa umyśliwszy kłótnię z rabinem, y jesli by jakowe na ich wypadły kary za niewinne zakłócenie rabina, warunek dla siebie, iz by z kahalnych pieniędzy było zastępowanym uczynili; y nadto ten że przeszły kahał używszy obżałowanych Moyżesza—pisarza kahalnego, y szkolników wyżey nominatim wyrażonych, wexlów na ukaziciela, na piętnaście tysięcy czerwonych złotych, jak daje się słyszeć, po hebraysku pisanych, na wszystką synagogę Wileńską, podając pod ewikcyą wszelkie dochody kahalne, za pisaniem onych ręką pisarza, a z podpisem szkolników, tak jak zwyczay niesie, dla siebie wzięli. A Moyżesz—pisarz, wykraczający w funkcyi swoiey, y zdradzający całą powszechność do xięgi niewpisał, ani też szkolnicy dla tego, iż by pospólstwo y kreskowi o tak znacznym długu przez wydanie wexlów niedowiedziało się. O czym powziąwszy żałuiący, zaskarżali przed wielmożnym podwojewodzim, z takowych wexlów na ośmset czerwonych złotych zkomportowali, y dopiero złożone znaydować się u wielmożnego podwoiewodziego wespół z xięgami komportowanemi powinne, a dalsze wexle nie wiedzieć komu powydawali, czyli też u siebie mają, a żałujących majątek wszystek tak wielkim ciężarem obciążyli, o czym daje wiedzieć manifest w ziemstwie Trockim, przez gmin synagogi Wileńskiey zaniesiony, y plenipotęcyą tegoż gminu synagogi Wileńskiey tam że zaaktykowano. Na ostatek tenże obżałowany Moyżesz pisarz, wziąwszy z składanki osobney pieniądze do Warszawy, y przywiozłszy z onych nazad czerwonych złotych tysiąc sto, niewiedzieć gdzie one zadział, czyli na swóy prywatny pożytek obrócił, y tak nieznośnemi podatkami tenże obżałowany kahał Wileński y abusum dopełniający pisarz kahalny, do ostatniego ubóstwa nas iuryzdyczan biskupstwa Wileńskiego, y całe pospólstwo w mieście Wilnie przyprowadzili, y daley ieszcze uciskać większemi składankami y podatkami przedsię biorą, które to wszystkie podatki opłacane y dopiero opłacające się z xiąg kahalnych w kahale u wierników y pisarża znaydujących się, oraz z xiąg przez ten że kahał Wileński do urzędu w-o podwojewodziego komportowanych, iaśnie się okażą y nierównie większe, a zatym ucisk nieznośny iuryzdyczan biskupstwa Wileńskiego y całego pospólstwa w mieście Wilńie, a z obżałowanemi sędziami żydowskiemi duchownemi, o ucisk cheyrymami y konfiskatami, chcąc oto wszystko prawem czynić, ante omnia do obwarowania securitatem zdrowia y życia wszystkim iuryzdyczanom żydom biskupstwa Wileńskiego w mieście Wilńie na iuryzdyce mieszkającym, do zakazania, a żeby sędziowie żydowscy duchowni cheyrymami konfiskat majątków onych, szczegulnie na żalenie się w tey sprawie nie uciskali, pod żadnym pretextem y wynalazkiem, do uwolnienia iuryzdyczan y całego pospółstwa od gwałtównie narzuconych podatków przez kahał Wileński nieznosnych, do skassowania monopoliow, czyli kabaków na iedwab, wino koszerne, Iabłka Rayskie y proch; do komportacyi xiąg kahalnych, percepty, y expensy dochodów kahalnych wszelkich przez Iudela Iankielowicza, Szmuylę Mendelowicza—wierników czyli szafarzów, Moyżesza Leybowicza—pisarża, y cały kahał Wileński od daty dekretu kommissyi skarbu wielkiego xięstwa Litewskiego, aż do daty ninieyszey pod przysięgą nayściśleyszą, o zdanie rachunku tych że dochodów przez kahał wierników y pisarza, dla czego wybieraiąc tak znaczne intraty przez wszystkie lata długów dekretem kommissyi skarbowey rekognoskowanych nieopłacili, y dla czego nowe długi zaciągnęli, a gdzie się dochody kahalne zadzieli y dla czego nowe opłatki z uciskiem pospólstwa narzucali, o uznanie examinu z wierników czyli szafarzów, z Iudy Iankielowicza y Szmuyły Mendelowicza, oraz Moyżesza—pisarza y szkolników, nie mniey uznania examinu z Eliasza Zelmanowicza, z punktów onemu podać się maiących, do poka-

rania penami tak za sprzeciwieństwo dekretowi kommissyi skarbowey Wielkiego xięstwa Litewskiego, pod datą wnim wyrażoną, y za dalsze przestępstwa, narzucanie gwałtownie podatków, a na prywatne zyski w rozmaitym sposobie onych obracanie, do skassowania niesłusznie donum gratuitum dla Eliasza Zelmanowicza—patryarchy, Dawida Szymanowicza, Szewela Leybowicza, y dalszym przez kahał Wileński opłaconego, y do dziś dnia opłacającego się, oraz zwrotu przez wszystkie lata pobranych niesłusznie z kahału pieniędzy z uciskiem pospólstwa przez darowiznę kahałową, do zakazania ażeby kahał Wileński na przyszłość podatków takowych nie narzucał, długów nie naciągał, wexlów na ukaziciela hebrayskim charakterem na cały kahał y gmin, osobliwie iuryzdyczan i. o. x. imci nie formował, dochodów kahalnych nie onerował, y maiątku iuryzdyczan i. o. x. imci, do komportacyi wexlów przez przeszło kahalnych na kilkanascie tysięcy czerwonych złotych na ukaziciela pobranych na cały kahał Wileński y pospólstwo, y na iuryzdyczan i. o. x. imći, y skassowania onych, jako na prywatny swóy interes y dopełnienie złośći ku rabinowi swemu broniącemu pospólstwo od ucisku, obróconych, y pieniędzy roztraconych, do zkassowania wexłów komportowanych y złożonych u w-o podwoiewodziego Wileńskiego na czerwonych złotych ośmset, do komportacyi xiąg z dochodów kahalnych u podwojewodziego byłych, czyli y dopiero tamże znaydujących się, do odsądzenia pisarza Moyżesza Leybowicza y szkolników, za wydanie potajemnych wexlów, a niewpisanie onych do xiąg kahalnych, jako przeciwko obowiązkowi swojego urzędu, y iuramentowi na tęż funkcyą wykonanego postępujących, do wskazania dalszych pen, win,—prawa y sprawiedliwośći wypływających, do nadgrodzenia wszystkich szkod podziałanych na tych, którży winnemi być się okażą, oraz zwrotu wszelkich niesłusznych wydatków, osobliwie przez kahał przeszły czynionych, do pokarania sędziów duchownych żydowskich, za wydawanie cheyrymów y konfiskat majątków, oraz na życie postrachów rzucanych przez też cheyrymy y takowym sposobem do podatkowania przynaglania, y z majątków iuryzdyczan wysuwania penami naysurowszemi, do wskazania expensów prawnych y tego wszystkiego, co czasu prawa obszerniey y jaśniey dowiedziono będzie, salva melioratione. Pisan roku tysiącznego siedmset ośmdziesiąt szóstego, miesiąca Februaryi szesnastego dnia. Która ta żałoba pozewna oczywisto przez przerzeczonego woznego i. k. mci xięstwa Żmuydzkiego Adama Brasewicza podana do akt w xięgi ziemskie wojewodztwa Wileńskiego jest wpisana.

Изъ актовой книги Виленскаго земскаго суда, кн. № 4221, 1785 года стр. 473.

№ 234.—1786 г. Іюля 19.

Охранный листъ Короля Станислава Августа данный Виленскимъ евреямъ въ защиту отъ насилій, чинимыхъ кагаломъ.

Roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstego, miesiąca Julij dziewiętnastego dnia.

Przed aktami Grodzkiemi woiewodztwa Wileńskiego stanowszy osobiśćie w. i. pan Kazimierz Skurewicz—rotmistr woiewodztwa Wilenskiego, list żelazny, czyli salvi conductus, a vi et potentia od nayjasnieyszego króla, pana naszego miłosciwego, z kancellaryi mnieyszey wielkiego xięstwa Litewskiego żydom Ickowi Leybowiczowi, Zelmanowi Iakubowiczowi, Szymonowi Wólfowiczowi, Wólfowi Aronowiczowi, Danielowi Pinkieszewiczowi, Szmuyłowi Ioselowiczowi, Abramowi Iakubowiczowi, Iosielowi Eliaszewiczowi umocowanym plenipotentom gminu y całemu pospólstwu żydowskiemu w miescie i. k. mci Wilnie mieszkaiącemu, wydany y służący, na rokach s-to Troickich ziemskich woiewodztwa Wilenskiego, dopioro w Wilnie sądzących się, aktykowany, do wpisania w xięgi

grodzkie woiewodztwa Wilenskiego podał, który co do słowa w też xięgi grodzkie Wilenskie wpisuiąc tak się wyraża: Stanisław August z Bożey łaski król Polski etc. Oznaymuiemy tym salvi conductus et a vi et potentia listem naszym wszem w obec y każdemu zosobna, komu wiedzieć należy. Doniesiono nam iest przez panów rad, przy boku naszym przytomnych, przy prezentowaniu nam supliki od starozakonnych Icki Leybowicza, Zelmana Iakubowicza, Szymona Wólfowicza, Wólfa Aronowicza, Daniela Pinkieszewicza, Szmula Iosielowicza, Abrahama Iakubowicza, Iosiela Eliaszewicza, umocowanych plenipotentów gminu y całego pospólstwa żydów, w mieśćie naszym stołecznym w Wilnie mieszkających, podaney, że starozakonni Abel Wólfowicz, Oszer Kałmanowicz, Iudel Litmanowicz, Możesz Iosielowicz, y inni starsi kahału Wileńskiego, przez swóy wewnętrzny rząd y przez moc despotyczny od dawnego czasu z uciskiem niepraktykowany gminu y pospólstwu dopełniaią, a przez tychże obywatelów, z przyczyny przemocy mocnieyszych nad słabszemi cierpliwie do tego czasu znoszoną, gdy nakoniec pomieniony kahał takowy gmin y całe pospólstwo żydów przyprowadziwszy do ostatniey ruiny, jeszcze co raz barziey wymyslnemi uciskami onych agrawuie, składkami narzucanemi uciska, nakazaniem różnych arbitralnych podatków nęka y tym srogim obchodzeniem się nie tylko z sobą szukać sprawiedliwośći niedopuszcza, ale też idąc jednostaynym postępowaniem swoiey zuchwałośći jednych zruynowaniem z maiątku, drugich więzieniem, innych karami, wszystkich gminnych y całe pospólstwo przesladuie y dręczy; subplikowano za tym nam iest, ażebyśmy gminnych żydów y całe pospolstwo obywatelów miasta naszego Wilna, tudzież onych plenipotentów, jako to: Icka Leybowicza, Zelmana Iakubowicza, Szymona Wólfowicza, Wólfa Aronowicza, Daniela Pinkieszowicza, Szmulę Ioselewicza, Abrama Iakubowicza, Iosiela Eliaszowicza bespieczenstwo zdrowia y żyćia, także całośći ich maiątków od wszelkich gwałtów, kaptiwacyi y impetycyi starozakonnych Abela Wólfowicza, Oszera Kalmanowicza, Iudela Litmanowicza, Moyżesza Ioselowicza, żydów kahalnych y od wszystkich innych starszych tegoż kahału obwarować y onych protekcyią naszą zasłonić raczyli. Iakoż my, zwykłą dla ludzi ucisnionych okazuiąć łaskawość, ninieyszym naszym listem salvi conductus, a vi et potentia wyż wyrażonych osób tym że wszystkim gminnym y całemu pospólstwu obywatelom Wileńskim, jako też ich plenipotentom, (co jeśli tak iest), wszelkie bespieczeństwo zdrowia y żyćia od gwałtów, kaptiwacyi, impeticyi y wiolencyi waruiemy, y ten list nasz salvi conductus, od actikacyi y od publikacyi onego do sześćiu mieśięcy, a raczey do zakonczenia sprawy w sądzie należytym trwać maiącey, daiemy y onych protekcyią naszą zasłaniamy, którym to żydom, gminowi, oraz całemu pospólstwu y ich plenipotentom, ażeby kahał y dalśi starśi kahalni, tak sami, iako też przez inne osoby żadnych krzywd, gwałtów y wiolencyi czynić, prywatnych składek nakazywać, onych exekwować, podatków pod wymyślonym pretextem wymagać nie ważyli się, jak tylko podług sonancyi dekretu likwidatorskiego w roku tysiąc siedmset sześćdzieśiąt szóstym ferowanego, y za nim od prześwietney komissyi skarbu w. x. Lit. zaszłey rezolucyi zachowywali się, także ażeby tych że żydów gminnych, całe pospólstwo y ich plenipotentów ścigać, łapać, bić, więzić, jakimkolwiek sposobem agrawować nie ważyli się, pod winami na gwałcicielów listów naszych królewskich, w prawie pospolitym opisanemi, ostrzegamy y zakazuiemy. Którzy żydzi, gmin y całe pospólstwo obywatele miasta Wilna, jako krzywd swoich u należytego sądu maią prawo dochodzić, tak dla zachowania wszędzie im wolnego aditus et reditus, bespieczeństwa osoby ich, handle, maiątki, y wszelką ruchomość protekcyią naszą zabespieczamy. Co wszystkim komu o tym wiedzieć należy, mianowićie wszelkim iu-

rysdykcyiom sądowym w. x. Lit., iako to trybunalskim, grodzkim, do wiadomośći podaiąc, mieć chcemy, aby za podaniem onego ad akta, wszędzie przyimowan y aktykowan był koniecznie, y aby go iurysdykcyie sądowe w należytey powadze utrzymowały dla łaski naszey królewskiey. Na co dla lepszey wiary ręką się naszą podpisawszy, pieczęć wielkiego xięstwa Litewskiego przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia siódmego miesiąca Lipca, roku pańskiego tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstego panowania naszego dwudziestego drugiego roku. U tego salvi conductus a vi et potentia listu podpiś ręki nayiaśnieyszego króla pana naszego miłośćiwego, Stanisława Augusta, przy wycisniętey na czerwoney maśie pieczęći mnieyszey w-o x-a Lit., po niżey podpiś wielmożnego i. pana sekretarza tey że pieczęci, oraz intitulacyia tak się wyraźaią: Stanisław August, król; Wincenty Białopiotrowicz—łowczy powiatu Lidzkiego, iego królewskiey mośći pieczęći wielkiego xięstwa Litewskiego sekretarz.—List żelazny z obwarowaniem bespieczeństwa żydów, gminnym y całemu pospólstwu miasta Wilna przeciwko gwałtownośćiom tych że żydów kahalnych.—Suscepta zaś aktykacyi na rokach Swięto-Troieckich ziemskich wojewodztwa Wileńśkiego, z podpisem iaśnie wielmożnego prezydenta y wielmożnych sędziów ziemskich w-a Wilenskiego, oraz konkordancyia wielmożnego regenta z podpisem onegoż, temi następuiącemi wyrażaią się słowy: roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt szóstego, mieśiąca Julij siedemnastego dnia. Na rokach Swięto-Troieckich ziemskich woiewodztwa Wilenskiego stanowszy osobiście patron u sądu w. i. p. Kazimierz Skurewicz—rotmistrz w-a Wilenskiego ten list żelazny ad acta podał.—Franciszek Czyż—prezydent ziemski woiewodztwa Wilenskiego, kawaler orderu s-o Stanisława, Franciszek Romanowicz—sędzia ziemski woiewodztwa Wilenskiego, Władysław Szadurski—sędzia ziemski woiewodztwa Wilenskiego, Ignacy Kończa—pisarz ziemski woiewodztwa Wilenskiego. Concordatum cum actis, Xawier Iuraha—regent ziemski y grodzki woiewodztwa Wilenskiego. Który to salvi conductus a vi et potentia list żydom gminnym y całemu pospólstwu miasta i. k. mci Wilna służący, przez wyż wyrażonego w. i. p. Kazimierza Skurewicza—rotmistrza woiewodztwa Wilenskiego do akt podany, iest w xięgi grodzkie woiewodztwa Wilenskiego wpisany.

Изъ актовой книги Виленскаго гродскаго суда, кн. № 4801, 1775—1786 г., л. 1386.

№ 235.—1788 г. Апрѣля 24.

Жалоба Виленскихъ евреевъ на кагалъ о незаконныхъ дѣйствіяхъ его членовъ.

Roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt ósmego, miesiąca Aprila dwudziestego czwartego dnia.

Przed aktami ziemskiemi wojewodztwa Wileńskiego stanąwszy osobiscie wozny iego królewskiey mośći wojewodztwa Wileńskiego Franciszek Oranowski, process imieniem całego gminu żydów Wileńskich na żydów kahalnych Wileńskich podał do akt, który ten process w xięgi ziemskie wojewodztwa Wileńskiego słowo do słowa wpisany tak się w sobie ma: Process nomine starozakonnych Ulfa Aronowicza, Szymela Ulfowicza, Moyżesza Ulfowicza, y dalszych w generalnośći żydów Wileńskich na starozakonnych Oszera Kałmanowicza, Iudela Litmanowicza, Moyżesza Iosielowicza,Dawida Iankielowicza, Uryasza Abrahamowicza, Irszy Azikowicza, Izraela Ickowicza, Szymela Oszerowicza, Szmuyły Ickowicza, Borucha Markowicza, Berki Eliaszewicza, Moyżesza Leyzerowicza—rząd kahału Wilenskiego, w roku przeszłym tysiąc siedmset osmdziesiąt siódmym zaczęty, a w teraznieyszym tysiąc siedmset ośmdziesiąt ósmym, dnia dwudziestego czwartego Apryla konczącego się ich starszenstwa —Moyżesza Leybowicza ich pisarża, Icki

Leybowicza, Chayma Leybowicza, Morducha Leyzarowicza—szkolników, oraz Berki Leybowicza, Iochela Beniamowicza, Eliasza Markowicza, Icki Iudelewicza, Moyżesza Oszerowicza, Chaima Tobiaszewicza, Hirszy Mejerowicza, Michela Iosielowicza, Szepszela Iankielowicza—sędziów duchownych tytułujących się, Nochima Ickowicza, Dawida Leybowicza—ich pisarzów dekretowych, Moyżesza Beyrechowicza, Morducha Iankielowicza—ich szkolników, czyli woznych sądowych, mieniąc y referując się do dekretu zadworney assessoryi iego królewskiey mośći wielkiego xięstwa Litewskiego, w roku przeszłym tysiąc siedmset ośmdziesiąt siódmym, miesiąca Nowembra dwudziestego czwartego dnia, między żałującemi gminnymi, a obżałowanemi w górże wzmienionymi in accessorio zapadłego do żałob, processów poprzednieyszych, przez żałujących w tey materyi w trybunale głównym y w subseliach Wileńskich pozanaszanych, a mianowicie o to: iż gdy dekretem wzwyż wzmienionym przepisana ordynacya, tak dla urzędów kahału Wiłeńskiego, jako też dla sędziów duchownych, już w wydaniu pozwów, już w zapisaniu wyroków, już w wytrzymaniu aktów, expedyowanie inkwizycyj, wydawanie extraktów, różnych wyroków, już też z porządku elekcyi urzędowey w przytomności całey powszechności, dla wiary y ochronienia podstępków w tey że elekcyi, pomimo jasnych wyrazów tego dehretu: nayprzód obżałowani szkolnicy, kahalni, y duchowni, pozwy na piśmie wedle obowiązku dekretu nie wydawają, powtóre obżałowani kahalni sędziowie aktów do zapisania wyroków swoych nie utrzymują, tych że wyroków w aktach nie podpisują, inkwizycye nie podług przepisów dekretu, expedują, a obżałowani pisarże kahalni y duchowni, czytania takowych wyroków bronią, extraktów nie wydają, a przeto żałujący gmin o żadnych sekretach czynności kahalney dowiedzieć się nie może, a obżałowani kahalni, co raz na szkodę gminy uchwały nowe, sekretnie ustanawiają, o co żałujące delatores o takowe sprzeciwieństwo przez obżałowanych wszystkich, w górze wzmienionych dopełnione, dekretowi zadworney assessoryi wielkiego xięstwa Litewskiego jak nayuroczyśćiey zażalając się, manifestują się, y takowy manifest rękoma własnemi po hebraysku sami podpisują. Pisan roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt ósmego, dnia dwudziestego czwartego Apryla, w Wilnie. U tego processu trzy podpisy żydowskim pismem znaydują się y te na polskie wytłumaczone, tak się wyrażają: Szymel Wulfowicz, Moyżesz Wulfowicz, Wulf Aronowicz. Który ten proćess oczywisto przez wyż pomienionego woznego iego królewskiey mosci Franciszka Oranowskiego podany do akt, w xięgi ziemskie wojewodztwa Wilenskiego iest wpisany.

Изъ книги Виленскаго земскаго суда № 4225, 1788 года, стр. 2043.

№ 238.—1788 г. Апрѣля 24.

Жалоба Виленскихъ евреевъ на старшихъ школьныхъ о неправильномъ образѣ ихъ дѣйствій.

Roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt ósmego, miesiąca Apryla dwudziestego czwartego dnia.

Przed aktami ziemskiemi wojewodztwa Wilenskiego stanowszy osobiście żydzi Hirsz Azikowicz, Moyżesz Leyzerowicz, y Berko Eliaszewicz, starsi kahalni tegoroczni na swych kolegów y dalszych szkołników process imieniem swoim podali do akt, słowo do słowa tak się w sobie mający: Process nomine starozakonnych Irszy Azikowicza, Moyżesza Leyzerowicza, Berki Eliaszewicza, obywatelów Wileńskich y kahalnych tegorocznych na swych kollegów idque Iudela Litmanowicza, Moyżesza Iosielowicza, Uryasza Abrahamowicza, Szymela Oszerowicza, Szmuyły Ickowicza, Borucha Markowicza, Izraela Ickowicza, oraz na Chaima Leybowicza, Marka Leyzerowicza, Ickę Leybowicza, szkolników, mieniąc o to:

iż obżałowany Moyżesz Iosielowicz—prezydujący w kahale, na dniu wczorayszym dwudziestym trzećim praesentis mensis, ułożył sessyę kahalną w dwuch punktach, primo: aby imieniem całego kahału było broniono dekretu assessorskiego na żądanie pospólstwa czytanie, z przyczyny ponieważ że dekret u gminu znaydujący się, nie jest autentykiem, lecz extraktem z aktykacyi wyjętym, więc powiedzieli, że musi bydź fałszywym, y punkta w onym, jak by były poprzemieniane przez gmin; secundo, aby już po skonczonych terminach swoje urzędy jeszcze exekwowali, ten urżąd niewolny, y nieprawnie do perwszego Iunij, a tak sami siebie, przez swą własną uchwałę utrzymywać przy kahalstwie wdzieraią się bezprawnie, a tym samym kontrawencyą dekretowi assessorskiemu dopełniają; gdy na dniu dzisieyszym przypada termin, już odmienienia się kahału, a obżałowani jednak pomimo wyrazów dekretu assessorskiego, różne wycieczki czynić usiłują, o takowych uchwałach żałujące delatorowie tak Moyżesz Irsz, sami za siebie przytomnemi w ówczas na sessyi, jako też za Berki Ełiaszewicza nieprzytomnego w czaśie sessyi, oświadczali się przed szkolnikami wszystkiemi, iż takowey nieprawności bronią, i że o to manifestować się będą. Ponieważ żałujące niechcą popełnić żadney kontrawencyi temuż dekretowi, lecz obżałowani szkolnicy w jedney zmowie z obżałowanemi kahalnemi będące, takową uchwałę przyjęli, y za dobrą uznali, nakoniec przy takowey nieprawney uchwałe dołożyli y ten wyraz, aby sąd duchowny, na ich rekwizycye, takowe nieprawne uchwały zaapprobował, o co żałuiące delatorowie przekładając swoją niewinność, a przestępstwo obżałowanych, w niewinnosci swey oswiadczając się przeciwko obżałowanych nayokropnieyszey bezprawności, jak naysolenniey manifestują się. Pisan roku tysiąc siedmset osmdziesiąt ośmego, miesiąca Apryla dwudziestego czwartego dnia, w Wilnie. U tego processu trzy podpisy żydowskim pismem znaydują się, a te na polskie przetłumaczone, y na autentyku wypisane w tych wyrazach: Hirsz Ayzikowicz, Moyżesz Leyzerowicz, Berko Eliaszewicz. Który ten process oczywisto przez manifestujących się żydów podany do akt, w xięgi ziemskie woiewodztwa Wilenskiego jest wpisany.

Изъ актовой книги Виленскаго земскаго суда № 4225, 1788 г., стр. 2047.

№ 237.—1788 г. Апрѣля 24.

Жалоба Шимеля Вольфовича на Виленскій кагалъ о томъ, что онъ внесъ его въ кагальную черную книгу.

Roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt ósmego,miesiąca Apryla dwudziestego czwartego dnia.

Przed aktami ziemskiemi woiewodztwa Wilenskiego stanąwszy osobiśćie starozakonny Szymel Wólfowicz—plenipotent gminu żydów Wileńskich, process od siebie, y od całego gminu, na żydów starszych kahału Wileńskiego podał do akt, słowo do słowa tak się w sobie mający: Process nomine starozakonnych—staro zakonnego Szymela Wulfowicza, w krzywdzie swojey y wszystkich żydów Wileńskich, na starozakonnych Iudela Litmanowicza, Oszera Kałmanowicza, Moyżesza Iosielowicza, bywszemi starszemi kahalnemi Wileńskiemi do dnia dzisieyszego, a na dniu dzisieyszym kończącego się ich starszenstwa; niemniey na Moyżesza Leybowicza—pisarża, Chaima Leybowicza—szkolnika, mieniąc y referując się we wszystkim do dekretu sądów zadwornych assessoryi w-o x-a Lit. między żałującym a obżałowanymi w roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt siódmym ferowanego, a pryncypalnie o to: iż gdy żałujący delator, na dniu dwudziestym pierwszym praesentis, przybył z Grodna w interessach całego pospólstwa y w dniu dwudziestym wtórym y dwudziestym trzećim praesentis,

dla dopełnienia obrządków w religii swojey, szedł na nabożeństwo do szkoły, pospólstwo, znając wierność y zasługi swoiego plenipotenta, ułożyła między się załuiącemu tey zasługi uczynić satysfakcyę, a przeto ofiarowali złotych polskich pięćdziesiąt pięć do kassy szpitalney, za to, aby żałujący przystąpił do przeczytania dziesięciorga przykazania wedle obrządków tegoż zakonu religii; na tych miast obżałowani kahalni, w górże wzmienieni, y ich adherenci, pisarz, szkolnik y podszkolnik, ogłaszali: iż żałujący żadnym sposobem przystąpić do dziesięciorga przykazania nie może, ponieważ jest od społeczeństwa żydowskiego oddalony. Pospólstwo usłyszawszy takowy niepraktykowany ucisk dla żałującego, a nie słysząc żadney przyczyny y uczynionego nijakiego postępku przez żałującego, nie czując o wydaniu pozwu, obwieszczenia expedyowaney inkwizycyi, ferowania, bądź jakiego kolwiek, na żałującego iudicatum, bądź przez kahał, bądź przez sąd duchowny, odsądzającego od społeczeństwa, którży bynaymniey nie okazali powszechność, zapytawszy u Moyżesza Leybowicza, pisarża, co za racya, y dla iakiey przyczyny żałujący iest oddalony od społeczeństwa, gdzie ten dekret y przez kogo ferowanym jest, czy przez kahał, czy przez sąd duchowny, y czy oczywisty, y czy kontumacyiny? W ówczas obżałowany Moyżesz, pisarz, że kahał mnie przykazał go sekretnie wpisać do czarnych xiąg, y za oddalonego na zawsze od społeczeństwa ogłosić; prawda że na to nie ma dekretów, ale cóż mam czynić, kiedy mnie kahał tak przykazał. A tak żałujący delator ze szkoły ze wstydem wystąpić musiał, a tak znaczną niegodziwość dopełnioną przećiwko żałującemu y całemu pospólstwu przez obżałowanych zapędnie y złosliwie; żałujący delator przekładając swe zażalenie na obżałowanych, jak nayuroczysciey manifestuje się y ten manifest ręką swą własną podpisuję, roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt ósmego miesiąca Apryła dwudziestego czwartego dnia, w Wilnie. U tego processu podpis żydowskim pismem znayduje się, który na polskie przetłumaczony y na autentyku wypisany tak się wyraża: Szymel Wulfowicz. Który ten process oczywisto przez starozakonnego Szymela Wulfowicza podany do akt, w xięgi ziemskie woiewodztwa Wileńskiego iest wpisany.

Изъ актовой книги Виленскаго земскаго суда № 4225, 1788 г., стр. 2059.

№ 238.—1788 г. Мая 13.

Протестъ евреевъ Виленскаго кагала противъ Виленскаго епископа, желавшаго подчинить ихъ духовному суду.

Roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt ośmego, miesiąca Maja trzynastego dnia.

Przed aktami wojewodztwa Wileńskiego ziemskiemi stanąwszy osobiscie żyd Dawid Leyzerowicz — sługa kahalny Wileński, schedę od tegoż kahału Wileńskiego przeciwko nieprawnemu do sądu duchownego, to iest zadwornego, iaśnie oświeconego xięcia iego mości biskupa Wileńskiego, w zarzućie sprawy do żadnego urzędu, jak tylko do iuryzdykcyi konstytucyonalnie nad obywatelstwem żydowstwa wyznaczoney, rozsądzać przynależney, zapozwaniu, protestacyi podał do akt, która ta protestacya w łacinskim języku opisana tak się w sobie słowo do słowa mająca jest: Pro infidelibus cahali ac synagoga integra Vilnensi, citatis contra venerabilem instigatorem curiae episcopalis Vilnensis actorem. Die decima tertia Mai millesimo septingentesimo octuagesimo octavo, producta scheda in termino ex citatione protestando, quam solennissime contra venerabilem instigatorem officii curialis episcopalis vilnensis, ex ratione indebitae citatorum provocationis et expensarum causationis, siquidem iura violationem festorum principaliorum Romanae ecclesiae catholicae, iudaeis probibitiva, ut assertus actor in citatione praetendit et anonymis expressit,

extare posse, non dubitantur absque tamen executione, et forum coram judice spirituali non determinativa; iam vero constitutiones regni, nihil de observatione festorum habeant, praeter processiones publicas, et viaticum observandum per sacerdotem dum moribundo portatur, ut placeat videre anno millesimo sexcentesimo septuagesimo, volumine quinto, folio septuagesimo septimo titulo: Poskromienie. Eo in casu, forum civile naturalis iurisdictionis praedeterminant privilegia, itidem universaliter a serenissimis Regibus Iudaicae communitati indita, successive anno millesimo quingentesimo quadragesimo octavo, per Serenissimum olim piae memoriae Sigismundum Augustum in conventione generali Petricoviensi, ac interrupte per unumquemque, et feliciter modernum, reges Poloniae et magnos duces Lithuaniae approbata in verbis originalis privilegii, formalibus: Etiam nullus Christianus citare debet aliquem iudaeum ad iudicium spirituale, quocunque modo fuerit, aut pro quacunque re, in quacunque citatione, nec citatus iudaeus debet respondere coram iudice et iudicio spirituali, sed citetur talis iudeus coram ipsi palatino, qui protunc, et pro tempore fuerit exclusive absolute eximunt à foro spirituali, et prohibitive movendum processum in foro spirituali, decidunt idcirco insistendo iuribus allegatis, scilicet privilegiis serenissimorum regum et statuto Magni Ducatus Lithuaniae capite decimo secundo, articulo septimo, paragrapho tertio, disponenti, Iudaeos juxta privilegia iudicandos, ac taliter quibusvis aliis synodalibus et pontificiis constitutionibus deroganti, causam venerabilis actoris non subesse foro praesenti, ut spirituali, arbitrari. Która ta protestacyi scheda oczewisto przez żyda Dawida Leyzerowicza—sługę kahalnego podana do akt, w xięgi wojewodztwa Wileńskiego ziemskie jest wpisana.

Изъ актовой книги Виленскаго земскаго суда № 4225, 1788 г. стр. 2467.

№ 239.—1788 г. Мая 3.

Донесеніе возныхъ объ отвѣтѣ кагальныхъ на запросъ, почему они не дѣлали выборовъ своихъ старшинъ.

Roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt ośmego, miesiąca Apryla dwudziestego czwartego dnia.

Przed aktami wojewodztwa Wileńskiego ziemskiemi stanąwszy osobiście wozny iego królewskiey mości wojewodztwa Wileńskiego, Franciszek Oranowski, y powiatu Wołkowyskiego Stefan Rutkowski, relacyiny swóy kwit odebranych odpowiedzi, zeznali w słowach spisany tych: Franciszek Oranowski, Stefan Rutkowski, wozni iego królewskiey mości, czyniemy wiadomo y jawnie wyznawamy tym naszym relacyjnym kwitem, starszym, Szymelowi Ulfowiczowi, Ulfowi Aranowiczowi, Moyżeszowi Ulfowiczowi, y całemu w generalności żydów Wileńskich gminowi wydanym, na to: iż co my wozni iego królewskiey mości będąc użytymi y wezwanymi od wyż wzmienionych osób dla ostrzeżenia kahalnych Wileńskich, pisarża y szkolników, idque Oszerowi Kalmanowiczowi, Iudelowi Litmanowiczowi, Moyżeszowi Iosielowiczowi, Hercykowi Cemechowiczowi, oraz Moyżeszowi Leybowiczowi, pisarza, Icki Leybowicza, Chaima Leybowicza, Morducha Leyzarowicza, szkolników, w tym sposobie: ponieważ wedle praw y ustaw żydowskich, oraz dawnych zwyczajów wypada na dniu dzisieyszym, to jest roku teraznieyszego tysiącznego siedmset ośmdziesiąt ósmego miesiąca Apryla dnia dwudziestego czwartego, termin uczynienia elekcyi odmienienia się urzędów kahalnych y sądów duchownych, a takowe prawie zwyczaje są przywilejami nayjasnieyszych regnantów utwierdzone, a mianowicie dekretem assessorskim w roku przeszłym tysiącznym siedmset ośmdziesiąt siódmym, Nowembra dwudziestege czwartego dnia ferowanym, jest zaaprobowano, przeto, aby bezwłoki tako-

we elekcye były uczynione, y że gmin chcąc być przytomnymi dla doswiadczenia wiary y ochronienia podstępności zdziałać się jakiey mającey w tey że elekcyi, my zaś wozni iego królewskiey mości wszystkim wzwyż wzmienionym starozakonnym opowiedzieliśmy, y uczynienia satysfakcyi dekretowi assessorskiemu ostrzegaliśmy. Na takowe ostrzeżenie, odebrania od każdego z osobna rezolucyę, similiter wyrażamy: nayprzód, Oszer Kalmanowicz nic nie odpowiedziawszy, jedynie wexą y naysromotnieyszemi słowy gminnych łając, nas woznych odprawił; zaś Moyżesz Iosielowicz, Iudel Litmanowicz,a Moyżesz Leybowicz—pisarż Icko Chaym, Marek szkolnicy odpowiedzieli, że elekcyi na terminie czynić nie będą, exkuzując się, iż zaszedł areszt od iuryzdykcyi podstarościńskiey, broniąc takowey elekcyi. Udzielnie zaś Hercyk Cymachowicz odpowiedział: iż miał do siebie zesłanego żołnierza od wielmożnego iego mość pana Kossowicza, palestranta grodzkiego ziemskiego województwa Wileńskiego, z przykazem, aby się wzmieniony Hercyk nie ważył usiłować uczynionego takowey elekcyi na terminie, sub paenis stu czerwonych złotych, y więzieniem w garnizonie Wileńskim. Po odebraniu takowych rezolucyi od zwyż wzmienionych osób, a mianowicie, od wzmienionego Hercyka, powtórnie byliśmy uproszeni od gminu żydów Wileńskich dla doyścia do wielmożnego iego mośći pana Kossowicza, zastępującego mieysce podstarosciński Wileńskie, dla zapytania tegoż wielmożnego iegomości pana, ieżli jest prawda, że przez onego y za iego dyspozycyą, takowa elekcya iest wstrzymana y czy w takowey dyspozycyi był zesłany ordynans do Hercyka Ceniechowicza, tak, jak Hercyk opowiedział. Czego się wielmożny iego mość pan Kossowicz nie zapierał, y owszem przed nami woznymi wyznał, że sam zakazał, aby elekcye urzędowe kahalne nie były czynione. Co my wiernie wyznając, y czyniąc zadość funkcyi naszey woznienskiey, cośmy tylo uszami naszemi własnemi od tych że osób wyż wzmienionych słyszeli, według Boga y sumienia podpisujemy się. Pisan w Wilnie tysiącznego siedmset ośmdziesiąt ósmego roku, miesiąca Apryla dwudziestego czwartego dnia. U tego relacyinego kwitu takowe dwa podpisy: Franciszek Oranowski, ienerał iego królewskiey mośći województwa Wileńskiego; Stefan Rutkowski—wozny iego królewskiey mośći powiatu Wołkowyskiego. Który to relacyiny (kwit) odebranych odpowiedzi, oczywisto zeznany, w xięgi ziemskie województwa Wileńskiego spraw potocznych iest wpisany.

Изъ актовой книги Виленскаго земскаго суда № 4225, 1788 г. стр. 2071.

№ 240—1788 г. Мая 25.

Жалоба уполномоченнаго отъ еврейскаго общества Шимеля Вольфовича на Коссовича, который незаконно запретилъ имъ выборы.

Roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt ósmego miesiąca Apryla dwudziestego szóstego dnia. Przed aktami województwa Wileńskiego ziemskiemi stanąwszy osobiście wozny iego królewskey mośći powiatu Oszmianskiego Iózef Srzodowski, starozakonnych Szymela Wulfowicza—plenipotenta gminu żydowstwa Wilenskiego, Moyżesza Wulfowicza imieniem swoim y imieniem całey generalności żydów Wileńskich uczynionym process do akt podał, który tak się w sobie ma: Process nomine starozakonnych Szymela Wulfowicza—plenipotenta gminu żydów Wileńskich, Moyżesza Wulfowicza imieniem swoim y imieniem całey generalności żydów Wileńskich na w. i. p. Mikolaja Kossowicza, palestranta ziemskiego grodzkiego województwa Wileńskiego, a teraz tytułującego się zastępującym mieysce w. i. p. Jana Górskiego —namiestnika podstarostwa Wileńskiego, mieniąc y referując się do poprzedniczych

processsów przez żałujących pozanaszanych, do relacyi ieneralskiey na dniu wczorayszym dwudziestym czwartym praesentis, w ziemstwie Wileńskim zeznaney, do dekretu sądów zadwornych assessoryi Wielkiego xięstwa Litewskiego, w roku przeszłym tysiąc siedmset ośmdziesiąt siódmym Nowembra dwudziestego czwartego dnia, między gminem kahałem iuryzdykcyi wojewodzinskiey ferowanego o to: iż co wielmożny Kossowicz na dniu wczorayszym, nie wiedzieć jaką mocą, zabronił kahalnym Wileńskim uczynienia elekcyi w terminie przyzwoitym przypadłey, wedle praw ustaw y zwyczajów żydowskich, prawami y przywilejami umocowanych, dekretem assessorskim approbowanych; jednak obżałowany nie zważając na prawa, przywileje, dekreta sądów ultimae instantiae, jedynie tylko wziąwszy sobie za pretext, jż zastępuje niby mieysce namiestnika, a przeto jakoby mocą władzy iuryzdykcyi wojewodzińskiey, wielowładnie sobie dozwala y przestępując przepis ordynacyi w elekcyach kahalnych dekretem wyższey iuryzdykcyi, przepisaney, o takowe bezprawie, ponieważ takowa czynność nie może znaczyć za wyrok sądowy primae instantiae, bo bez pozwu, bez odbytey kontrowersyi, iedney za drugą rzecz wyroki sądowe stanowić się nie mogą, więć za partykularne tylko, a gwałtowne czynności, one znając, przeciwko takowemu gwałtu y bezprawiu żałuiący delatorowie imieniem swoim, y całey generalności żydów Wileńskich na obżałowanego wielmożnego Kossowicza, żadnego patentu na namiesnikowstwo iuryzdykcyi wojewodzinskiey, ani od iasnie oświeconego xiążęćia jegomośći woiewody Wileńskiego, ani od zastępujących iego iuryzdykcye nie okazującego, jak nayuroczysciey manifestują się. Pisan tysiąc siedmset ośmdziesiąt ośmego miesiąca Apryla dwudziestego piątego dnia. U tego processu dwa podpisy żydowskim charakterem y też same w polskich literach wypisane w tych wyrazach: Szymel Wulfowicz P. G. Ż. W. Moyżesz Wulfowicz. Który ten process oczywisto przez woznego iego królewskiey mośći Iózefa Srzodowskiego podany do akt, w xięgi w-a Wileńskiego ziemskie iest wpisany.

Изъ актовой книги Виленскаго земскаго суда № 4225, 1788 г. стр. 2185.

№ 241.—1788 г. Іюня 8.

Посвидѣтельствованіе вознаго объ осмотрѣ избитыхъ и пораненныхъ солдатами и евреями возныхъ и другихъ лицъ.

Roku tysiąc siedmset osmdziesiąt ósmego miesiąca Maja trzeciego dnia.

Przed aktami ziemskiemi wojewodztwa Wilenskiego stanąwszy osobiśćie wozny iego królewskiey mośći woiewodztwa Wilenskiego Konstanty Bilewicz, relacyiny swóy uczynioney obdukcyi, wizyi kwit zeznał, który ten relacyiny obdukcyiny, wizyiny kwit w xięgi ziemskie wojewodztwa Wileńskiego spraw potocznych słowo do słowa wpisany, tak się w sobie mający: Roku tysiącznego siedmset ośmdziesiąt ósmego, miesiąca Maja trzećiego dnia. Ja wozny iego królewskiey mośći, niżey wyrażony, zeznawam tym moim relacyinym czynioney obdukcyi, wizyi kwitem: iż będąc użytym od w Bogu wielebnego imć xiędza Norberta Arentta — wikarego y wszystkich i. x. x. Dominikanów konwentu Wilenskiego, do oglądania woznych y ludzi pobitych, pokłótych y zranionych, widziałem: nayprzód Adama Brasewicza—woznego iego krolewskiey mośći ręką prawą y lewą zbitą, zsiniałą, krwią zabiegłą, plece kolbami stłuczone, słyszałem też że mu chustkę y trzcinę wzięto, y tęż samą trzcinę na grzbiecie pobito; powtóre widziałem Iozefa Jasińskiego—woznego iego królewskiey mośći, oko ciężko kolbą podbite, zewszystkim zpuchłe, krwią zabiegłe y siniaki cztery na grzbiecie; potrzecie Symona Syderowicza na łbie dziurę dużą, pod lewym uchem siniak duży, krwią zaciekły,

y rękę prawą zkaleczoną; po czwarte: Antoniego Szczepanowskiego pod lewym okiem dziurę dużą bagnetem pchniętą, krwią całe ciało y odzienie zbroczone, rękę lewą niemiłośiernie zbitą y zpuchłą; po piąte: Andrzeja Kuczyńskiego twarz we krwi zbroczoną, zbitą, kosci kolbą przytłuczone y bardzo słabego; po szóste: Chwiedora Kizinę twarz zbitą, zkrwawioną, piersi y prawą rękę kolbą pobite; po siódme: Michała Rudnickiego, z lewey strony głowy dziurę dużą, guz duży, y rękę lewą pokaleczoną; po ósme: Jakuba Samulewicza, guz z tyłu głowy krwią zaciekły, y rękę lewą wybitą; po dziewiąte: Adama Hrynickiego rękę prawą zkaleczoną, krwią zaciekłą y plece pobite; po dziesiąte: Jana Możeykę szyję y rękę prawą we dwuch mieyscach bagnetem pchniętą; po jedenaste: Romana Kozłowskiego rękę prawą zpuchłą y zsiniałą; po dwunaste: Jana Malewicza dwa od kolby na plecach siniaki; trzynasto: Tomasza Jarmałowicza ręki prawey palec mały y łokieć kolbą pobity; czternasto: Jerżego Skibnickiego na lewym ręku trzy znaki krwawe, na szyi znak jeden krwawy, y plece kolbą pobite; piętnasto: Andrzeja Bieleńkiewicza prawą y lewą rękę do tyla zbite, iż nie może władnąc; szesnasto: Andrzeja Łuczyńskiego kolbą dwa razy w piersi uderżonego; siedmnasto: Michała Steckę z lewey ręki siniak duży, y plecy kolbą pobite; ośmnasto: Jana Żuromskiego rękę prawą ztrąconą suchim bolem y chustkę odebrano, y wszystkich ludzi klasztornych i. x. x. Dominikanów klasztoru Wileńskiego, a gdym się pytał każdego z osobna: gdzieby y odkogo ta akcya była dopełniona? Tedy mi wszyscy jednostaynie odpowiedzieli: iż w mieście iego królewskiey mości Wilnie, na ulicy Szklaney, w kamienicy Szaszewiczowskiey zwaney, w possessyi i. x. x. Dominikanów będącey, przez subordynowanych od wielmożnego Antoniego Buchowieckiego—podwoiewodziego Wileńskiego, żołnierży garnizonowych zamku Wileńskiego, żydów, y moskalów do tego użytych. Co ja wozny, jakom wszystko widział y słyszał, tak wszystko wiernie według obowiązku mojego wozieńskiego w ten kwit wpisałem, y podpisem ręki mojey ztwierdziłem. Pisan w Wilnie, tysiącznego siedmsetnego ośmdziesiąt ośmego roku, miesiąca Maja, trzeciego dnia. U tego relacyinego obdukcyinego wizyinego kwitu ten podpis: Konstanty Bielewicz—wozny iego królewskiey mośći wojewodztwa Wileńskiego. Który ten relacyiny, wizyiny, obdukcyiny kwit, oczywisto przez pomienionego woznego iego królewskiey mości woiewodztwa Wilenskiego Konstantego Bielewicza, zeznany, w xięgi ziemskie wojewodztwa Wileńskiego spraw potocznych iest wpisany.

Изъ актовой книги Виленскаго земскаго суда № 4225, 1788 г. стр. 2337.

№ 242.—1791 г. Марта 21.

Опредѣленіе Виленскаго магистрата по дѣлу Могилевскаго еврея Авраама Іоселевича съ цехами слесарнымъ и столярнымъ.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt pierwszego, miesiąca Marca dwudziestego pierwszego dnia.

W sprawie za dwuma aktoratami y żałobami do nich należącemi, w iedno poniżey złączonemi y skombinowanemi, z regestru gościnnego w sądzie iego królewskiey mości burmistrżowskim radzieckim Wileńskim intentowaney, za *pierwszym* aktoratem starozakonnego żyda Abrahama Iosielowicza—kupca y obywatela miasta Bobra, z uczciwemi panami Wawrzyncem Sosnowskim, Janem Budkiewiczem starszemi cechu slosarskiego y całym cechem slosarskim, oraz uczciwemi Janem Grochowskim, Henrykiem Eymanem—takoż starszemi cechu stolarskiego, y całym ich cechem, za pozwem od aktora przed sąd nasz prawnie wyniesionym y za żałobą, w nim znayduiącą się takową, mieniąc y referuiąc się do dekretu w roku niniey-

szym tysiącznym siedmsetnym dziewięćdziesiąt pierwszym miesiąca Marca siódmego dnia w sądach potocznych burmistrzowskich nastałego, mianowicie o to: iż co obżałowani, mimo przywiley nayiasnieyszego króla Alexandra w roku tysiącznym pięćsetnym trzecim miastu Wilnowi nadany, gdy żałuiący z towarami Mohilowskiemi na dniu pierwszym praesentis przybył do miasta Wilna, y takowe towary po opłaceniu należności do izby kupieckiey, nie częścioma po mieście Wilnie zbywał, lecz ogułem kupcom y obywatelom Wileńskim zaprzedał, wówczas obżałowani, niewiedzieć z iakowego prawa, takowe towary poaresztowali, na znaczną stratę żałuiącego w expensach prawnych narazili, samego pod aresztem trzymaią, o co żałuiący prawem czyniąc, prosi uwolnienia siebie y towarów z podaresztu, approbaty dekretu potocznego burmistrzowskiego y prócz zasądzonego expensu pomienionym dekretem, ad minimum złotych polskich dwóchset zasądzienia, a za uczynioną niesłuszną appellacyą pokarania penami appellacyinemi, wedle przepisu prawa sześcio niedziel wieży y dwóchset kop groszy litewskich, oraz tego sądzenia, co czasu prawa dowiedzionym będzie. Za drugim aktoratem uczściwych Wawrzynca Sosnowskiego, Jana Budkiewicza—cechmistrzów kunsztu slosarskiego y całego zgromadzenia tegoż kunsztu, tudziesz Jana Grochowskiego, Henryka Eymana—także cechmistrzów kunsztu stolarskiego y całego cechu tegoż kunsztu maystrów obywatelów Wileńskich, z niewiernym żydem Abrahamem Josielowiczem, za pozwem od aktorów po obżałowanego żyda prawnie wyniesionym y za żałobą w nim znayduiącą się takową, mieniąc o to: iż gdy obżałowany żyd Iosielowicz, nawiozłszy tu do Wilna rozmaitych kufrów y szkatułek, tudziesz niemało zamków y kluczów, in praejuditium przywileiom cechów żałuiących, przez monarchów polskich nadanych, takowe towary kryiomie y pokątnie żydom do kram złodzieyskich przedawał, tedy żałuiące udali się do zwierzchności namiesnikow czyli podstarosciów Wileńskich, tam zaś nie przyięci, wydali pozew z aresztem do grodu Wileńskiego. Pomimo to obżałowany udał się był nayprzód do wielmożnego imć pana Leonarda Tołokońskiego Paszkiewicza—burmistrza Wileńskiego, zkąd odesłany z sprawą swoią y nieprzyięty został, a tak obżałowany niewolnie u drugiego burmistrza, wielmożnego imć pana Chmarzynskiego, sprawę zaintentował, gdzie żałuiące, lubo nie przyimowali forum, iako przeciwko dekretowi assesorskiemu, iednak obżałowany, favore suo na tymże nadolnym urzędzie uzyskał dekret, którym przywileie pokassowane niesprawiedliwie zostały, oraz dozwolenie przedaży takowych towarów obżałowanemu nastąpiło, tudziesz ukaranie żałuiących sztrofami niewinnie nastało; więc żałuiące delatores proszą ante omnia uznania dobrze osiadłey poręki z osób mieyskich, skassowania dekretu na urzędzie nadolnym, ze wszystkiemi onego wskazami uzyskanego, ukarania penami kontrawencyinemi y osobnemi ewokacyinemi obżałowanego żyda, zakazania ażeby odtąd obżałowany żyd żadnych takowych towarów in praejuditium żałuiących przedawać nie ważył się, utwierdzenia przywilejów żałuiącym służących, zwrótu expensów prawnych, salva melioratione. A iako te żałoby w pozwach autentycznych znayduią się, tak co do wyrazów swoich w ten dekret są ingrossowane, za któremi przerzeczone strony przed nami sądem burmistrzowskim radzieckim Wileńskim intentowały sprawę, w którey sprawie, w roku wyż na dacie tego dekretu pisanym, dnia szesnastego Marca, po nakazaniu procederu in procedendo, aktorat z karty trzydiestey drugiey z tegoż regestru do wpisu y aktoratu ninieyszego przyłączywszy, my sąd iego królewskiey mości burmistrzowski radziecki Wileński proceder determinowaliśmy. In procedendo po kontrowersyach od cechów slosarskiego y stolarskiego o uznanie rękoymi po żydzie Abrahamie Iosielowiczu—kupcu y obywatelu miasta Bobra, iako zagranicznego człowieka, przez imć pana Stanisława

Leonowicza—komornika Trockiego, a zaś od żyda Ioselowicza o uchylenie wniesioney prożby przez imć pana Thadeusza Piotrowicza — rotmistrza Nowogrodzkiego nawzaiem doniesionych, my sąd iego królewskiey mości burmistrzowski radziecki Wileński, gdy rzecz między proceduiącemi stronami z żałob pozewnych, nawzaiem wyniesionych, z dekretu dolnego burmistrzowskiego wynikaiącą przed sąd swóy przez appellacyą ku oczywistemu rozsądzeniu weszłą, znayduiemy, a ponieważ w pierwszey instancyi sądzie żadney prożby o poręke po żydzie nie czyniono, a zatym pretendowaney poręki nie uznawaiąc, proceder in principali nakazaliśmy. W samey zaś sprawie, po odbytych produktowych y replikowych głosach, nie mniey też po oczewistych y dostatecznych ze strony starozakonnego żyda Abrahama Iosielowicza— kupca y obywatela miasta Bobra, przy doniesieniu nam sądowi, iż gdy żyd Abraham Iosielowicz, w roku teraznieyszym tysiącznym siedmsetnym dziewięćdziesiąt pierwszym, miesiąca Marca pierwszego dnia, z rozmaitemi towarami zagranicznemi (iak swiadczy kwit z komory Tołoczyńskiey, w roku tysiącznym siedmsetnym dziewięćdziesiątym dnia pierwszego Septembra datowany, temuż żydowi wydany) z miasta Bobra do miasta stołecznego iego królewskiey mości przybył, y po opłaceniu należnego quantum do izby kupieckiey, zbywać takowe towary zaczoł, wówczas uczciwy Wawrzyniec Sosnowski, Ian Budkiewicz—slosarskiego—tudziesz Jan Grochowski, Henrik Eyman—stolarskiego cechu maystrowie starsi, mimo przywileja y artykuły cechom swym służące, a nadto mimo liczne prawa, a mianowicie konstytucyą tysiąc siedmset ośmdziesiąt czwartego roku seymu Grodzieńskiego, wolny handel dla każdego kupca, cło na komorze opłacaiącego, wszelkiemi towarami dozwalaiącey, krzywdzić tego Abrahama Iosielowicza poczeli, towary poaresztowali, y tym sposobem przedaż towarów onemu zamitrężyli. Iakoż żyd Abraham Iosielowicz, będąc tak daleko przez cechmistrów skrzywdzonym, udał się do sądu potocznego burmistrzowskiego Wileńskiego, w którym sądzie, gdy oczewiscie z obżałowanymi cechmistrzami rozprawował się y ich bezprawie zupełnie przekonał, wtedy wyrokiem oczewistym sądu potocznego burmistrzowskiego, pod dniem siódmym praesentis zapadłym, od wszelkich napastnych (cechów wyż wyrażonych) prosekucyi uwolnionym został; a zaś za expensa procederowe y za różne bezprawia y gwałtowności na cechach slosarskim y stolarskim, dla nieraz rzeczonego żyda, tym że dekretem po złotych piędziesiąt, a w ogule słotych sto gdy zasądzono, wtedy takowym dekretem ciż cechmistrze nie kontentuiąc się, ale bardziey na dalsze znękanie y krzywdę żyda Iosielowicza dążąc, przed sąd ninieyszy zaapellowali, na znaczne expensa narazili, w iakiey skardze o approbatę dekretu sądu potocznego burmistrzowskiego, wyż de data wzmienionego, oczewiście ferowanego, o ukaranie obżałowanych cechmistrzów penami apellacyinemi, wedle myśli konstytucyi tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwartego roku koronacyiney, dwóchset kop groszy litewskich y sześcio niedzielami wieży, tudziesz za expensa prawne złotych polskich dwóchset na cechmistrzach, etiam praevio juramento, przy podanych punktach do przysięgi, dla tegoż żyda zasądzenia, przez imć pana Tadeusza Piotrowicza—rotmistrza Nowogrodzkiego domagano się. A zaś od Wawrzynca Sosnowskiego, Jana Budkiewicza—starszych cechu slosarskiego y całego cechu tegoż kunsztu, tudziesz Jana Grochowskiego, Henryka Eymana— także starszych cechu stolarskiego y całego cechu tegoż kunsztu maystrów, obywatelów wileńskich, przy reprodukcyi przywilejów,—iednego, nayiasnieyszego króla Alexandra w roku tysiąc pięćset trzecim, miastu Wilnowi na dóm gościnny nadanego, wszystkim kupcom z zagranicy z towarami przeieżdżaiącym w tym że domie gościnnym, a nie gdzie indziey stawać dysponuiącego; drugiego,—nayiaśnieyszego Zyg-

munta, króla Polskiego, cechowi slosarskiemu w roku tysiąc sześćset pierwszym dnia trzynastego Marca datowanego, liczne powyższe przywileja korroboruiącego, tudziesz artykułów cechowi stolarskiemu, w roku tysiąc siedmset czterdzestym drugim, miesiąca Marca dwudziestego dnia nadanych, wszystkim przeiezdżaiącym kupcom y przywożącym różne roboty, pod konfiskatą w mieście Wilnie przedawać zabraniaiących, żyd zaś Abraham Iosielowicz, z zagranicy w roku teraznieyszym tysiącznym siedmsetnym dziewiędziesiąt pierwszym miesiąca Marca pierwszego dnia do miasta Wilna przybywszy y nawiozłszy kufrów, zamków, kluczów, łóżek żelaznych, siekier, podków, które w mieście tuteyszym przez mieyscowych rzemieślników robią się, one tajemnie (przeciwko prawom y przywileiom cechom slosarskiemu y stolarskiemu służącym) u żyda Mowszy, w mieście iego królewskiey mości Wilnie, pod swiętym Mikołaiem mieszkaiącego, nie zaś w domie gościnnym stancyą stanowszy, one kryiomie, mimo wiedzę tychże cechów po kramach złodzieyskich przedawał; za dostrzeżeniem zaś przez cechmistrzów wyż wzmienionych kunsztów gdy zaaresztowanym y zapozwanym przed sąd grodzki woiewodztwa Wileńskiego od tychże rzemieślników został, wówczas obżałowany żyd udał się do sądu potocznego burmistrzowskiego Wileńskiego. w którym sądzie dekret niby oczewisty otrzymawszy y onym, nie tylko z podaresztu uwolnionym został, ale też in contumaciam na cechach slosarskim y stolarskim złotych sto dla siebie zasądzonych uzyskał. Który to dekret iako in praejudicium praw, przywileiów y artykułów, cechom slosarskiemu y stolarskiemu służących y nadanych, iest ferowany; a zatym o skasowanie tego dekretu titulo oczewistego burmistrzowskiego potocznego etiam praevio juramento przy podanych punktach do przysięgi, iako in contumaciam cechów ferowanego, o ukaranie żyda Abrahama Iosielowicza za zły przewod prawa dwónasto niedzielami turmy y dwónastą rubli— groszy litewskich, wedle artykułu czterdziestego pierwszego, z rozdziału czwartego, o ukarania penami ewokacyinemi, za wciągnienie sprawy przed sąd potoczny burmistrzowski Wileński, o ukaranie sztrofem miasto konfiskaty, wedle myśli artykułów cechowi stolarskiemu służących, adminimum pięciu set złotych polskich, o zakazanie aby abhinc żydzi żadnych podobnych towarów kryiomie w mieście Wilnie, mimo wiedzy cechów, nie przedawali y nie przywozili, pod konfiskatą onych, o approbatę artykułów cechowi stolarskiemu nadanych y służących, a zastrzeżenie urząd potoczny Wileński, by podobnych spraw rozsądzać nie ważył się, tudziesz o zasądzenie expensu prawnego adminimum dwóchset złotych na maiątku nieraz rzeczonego żyda Abrahama Iosielowicza, przez imć pana Stanisława Leonowicza—komornika Trockiego, doprasziąc się, w przytomnosci stron na sądzie na wzaiem doniesionych kontrowersyach; my sąd iego królewskiey mości burmistrzowski radziecki Wileński przystępuiąc do roztrząsnienia dekretu sądu potocznego burmistrzowskiego Wileńskiego, następny stanowiemy wyrok: Ponieważ przywiley konfirmacyiny, od nayiaśnieyszego króla Zygmunta Augusta, pod rokiem tysiąc sześćset pierwszym, Marca trzynastego dnia, cechowi slosarskiemu nadany w słowa piszący: (primum quidem ut quilibet mercatorum advehens in civitatem nostram Vilnensem chalibdim, ferrum, aes, fistulas, pixidiarias, frameas curvas et rectas, vulgo główni szabelne y kordowe dictas, et id genus quaevis necessaria instrumenta, eisdem artificiis servientia, contubernio eidem sese denuntiet, facta vero ejusmodi denuntiatione, si in triduo contubernium merces ejusmodi non coemerit licitum eas cuilibet divendere)—wyraznie kupcom z towarami takiemi, jakie przez rzemieślników obywatelów Wileńskich robione bywaią, do miasta Wilna przyiezdżaiącym, cechowi temu z którego takiegoż gatunku robota wychodzi, pierwiey oznaymić się dysponuie, y ieśli przez ten że cech do

trzech dni towar takowy rozkupiony nie będzie, wtedy kupcowi wolno pozostanie, komu chcąc, takowe towary ryczałtem przedawać y gdy takowe dobrodzieystwo przywileiu w celu szczególnie zasilenia rzemieślników w ich robotach, iako różne onera civili ponoszących y do miast wielkiego xięstwa litewskiego garnienia się, iest nadane, ku temu ponieważ przywiley nayiaśnieyszego króla Alexandra, pod rokiem tysiąc pięćset trzecim, Marca dziesiątego dnia miastu Wilnowi na dom gościnny nadany, tak wyż pomienionego gatunku kupcom, iako też y innym z zagranicy do miasta Wilna przybywaiącym, nie gdzie indziey, iak tylko publicznie w tymże domie gościnnym stawać zaleca, oraz ponieważ y artykuły od magistratu Wileńskiego ku porządkowi cechu stolarskiego, w roku tysiąc siedmset czterdziestym drugim, Marca dwódziestego dnia, ad mentem przywilejów nayiasnieyszych królów polskich przepisane, również roboty stolarskiey z innych miast, bądź przez kogo kolwiek nakupioney, na krzywdę tychże rzemieślników obywatelów Wileńskich, sprowadzać y sprzedawać wzbraniaią, y gdy wszystkie prawa, przywileia, porządki, miastu Wilnowi y cechom tegoż miasta nadane y służące, tak licznemi prawami, konstytucyami ante—y pouniowemi, iako też y wielo konstytucyami za szczęśliwie nam panuiącego teraznieyszego monarchy Stanisława Augusta, a mianowicie prawami tysiąc siedmset sześćdziesiąt czwartego y tysiąc siedmset sześćdziesiąt ósmego roku, nienaruszenie są approbowane, y przy zupełney mocy swey y exekucyi zachowane; przeto my sąd iego królewskiey mości burmistrzowski radziecki Wilenski, insistendo wyż wzmienionym prawom, przywileiom, wszystkim kupcom, z zagranicy z towarami rzemieślniczemi (oprócz mieyscowych przysięgłych w mieście Wilnie kupców) do miasta Wilna przybywaiącym, nie gdzie indziey, iak tylko w domie gościnnym stawać y z wyż wzmienionemi gatunkami towarów we wszystkim, wedle przywileju konfirmacyinego nayiaśnieyszego króla Zygmunta, pod rokiem tysiąc sześćset pierwszym, miesiąca Marca trzynastego dnia, cechowi slosarskiemu nadanego, zachować się, sub paenis contraventionum nakazuiemy.—Co się zaś tycze żyda Abrahama Iosielowicza, z towarami rzemieślniczemi, za granicą nakupionemi, do miasta Wilna przybyłego, ponieważ ten że żyd niewiadomością składaiąc się, o porządkach y prawach, miastu tuteyszemu służących, do przysięgi zabrał się, przeto my sąd iego królewskiey mości burmistrzowski radziecki Wileński, tak wedle dobrowolnego tegoż żyda do przysięgi zabierania się, iako też z decyzyi swey jurament onemu natym: iako zgoła nie wiedział, że z zagranicznemi towarami kupcowi przybyłemu w domie gościnnym stawać przynależy; natym, iako o tym niewiedział, że z takiemi towarami rzemieślniczemi, które przez rzemieślników cechowych miasta Wilna robią się, cechowi tegoż kunsztu, do iakiego robota tego gatunku towarów przynależy, oznaymić się potrzeba; natym, iako aktualnie z zagranicy, a niezkąd inąd takowe towary nakupił, sądziemy czas wykonania tey przysięgi na dniu dwudziestym czwartym praesentis, w szkole żydowskiey, w przytomności woźnego sądowego Ambrożego Biedrzyckiego, my sąd iego królewskiey mości burmistrzowski radziecki Wilenski przeznaczamy, za wykonaniem zaś oney, nie raz rzeczonego żyda od pretensyi cechów stolarskiego y slosarskiego uwalniamy. A ponieważ cech slosarski y stolarski , poszukuiąc żyda Abrahama Iosielowicza na mocy przywileiów, od nayiaśnieyszych monarchów sobie nadanych, nie wedle myśli tychże przywilejów zachowali się, bowiem bez wiedzy urzędu magistratowego, sobie właściwego (jak sami się zeznali), towary onego aresztowali, w kolei zaś wiodąc proceder w sądzie potocznym burmistrzowskim Wileńskim, do sądu grodzkiego appellacyą (iak świadczy dekret tegoż sądu pod dniem siódmym praesentis nastały) zakładali, a iako z kontrowersyów tychże cechów, do sądu niniejszego wniesionych, same tylko

onych błąkanie się po różnych juryzdykcyach, mimo urząd magistratowy, na gatunek sprawy niniєyszey naturalny, wyświeciło się, a zatym my sąd iego królewskiey mości burmistrzowski radziecki Wileński zachować się tymże cechom wedle przywilejów sobie nadanych in omni (za wiedzą iednak zawsze urzędu magistratowego) nakazuiąc, na ten raz tylko karę na onych nie rosciągamy, lecz za pociąganie żyda (na czas z towarami do miasta Wilna przybyłemi) do różnych juryzdykcyi, aresztowanie onego, w nadgrodę expensu, z tey okazyi nastać mogącego, złotych polskich piędziesiąt na obu cechach, to iest, slosarskim y stolarskim, dla żyda Abrahama Iosielowicza, my sąd iego królewskiey mośći burmistrzowski radziecki Wileński zasądzamy. Termin wypłacenia sądzoney summy na dniu dwudziestym czwartym praesentis (praevia danda od żyda quietatione), circa acta sądu swego, pod winami sprzeciwieństwa, my sąd iego królewskiey mośći burmistrzowski radziecki Wileński naznaczamy. Na ostatek po rozsądzeniu powyższym sposobem dekretu sądu potocznego burmistrzowskiego, wyż de data wzmienionego, we wszystkim ony podnosząc, żadnych dalszych pen, win na żadną my sąd iego królewskiey mośći burmistrzowski radziecki Wileński nie sądziemy stronę, lecz pozadość uczynieniu niniєyszemu dekretowi wieczne milczenie tymże stronom nakazuiemy. Dnia dwudziestego trzeciego eorundem. Po przeczytaniu takowego dekretu, obie strony onym kontentowały się.—Która to sprawa, iako się w sądzie burmistrzowskim radzieckim Wileńskim agitowala, tak iest do xiąg tegoż urzędu zapisana.

Изъ актовой книги Виленскаго магистрата за 1790—1792 г., № 5160 л. 409.

№ 243.—1793 г. Октября 12.

Декретъ короля Станислава Августа по дѣлу между Виленскимъ магистратомъ и Виленскими евреями.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt piątego miesiąca Lutego dziewiętnastego dnia.

Na sądach ziemskich woiewodztwa Wileńskiego, kadencyi trzykrólskiey, przed nami Franciszkiem Romanowiczem—prezydującym, orderu s-o Stanislawa kawalerem, Władysławem Szadurskim, sędziami, Ignacym Zajączkowskim—pisarzem, urzędnikami ziemskiemi wojewodztwa Wileńskiego, stawając osobiście w. i. p. Stefan Sokolnik—komornik wojewodztwa Wileńskiego extrakt dekretu oczewistego między magistratem Wileńskim y kahałem Wileńskim ferowanego, z akt metryk Litewskich autentycznie wydany do akt podał, który co do słowa w xięgi ziemskie wojewodztwa Wileńskiego wpisując tak się w sobie ma:— Stanisław August z Bożey łaski król Polski etc. Oznaymujemy tym listem extraktem naszym, komu o tym wiedzieć należy, iż w xięgach metryki w-o x-a Lit-o zadwornych, assessorskich znayduje się dekret oczewisty w sprawie magistratu Wileńskiego z żydami roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt trzeciego ferowany. I supplikowano nam iest przez panów rad, y urzędników, przy boku naszym rezydujących, abyśmy ten dekret z tych że xiąg metryk w-o x-a Lit-o zadwornych assessorskich per extraktum authentice wydać pozwolili, który wypisując słowo do słowa, tak się w sobie ma. Actum w Warszawie, roku tysiąc siedmset ośmdziesiąt trzeciego miesiąca Decembra pierwszego dnia. W sprawie za niżey wyrażonemi aktoratami y żałobami do nich należącemi, w jedno złączonemi y skonbinowanemi przypadłey, mianowicie za pierwszym aktoratem urodz. Eustachego Chrapowickiego—instygatora w-o x-a Lit., z delacyi szlachetnego magistratu Wilenskiego, oraz honoratae Communitatis mercato-

riae y całego miasta naszego Wilna, z starszymi żydami, idque Samuelem Leią Wigderowiczem—rabinem, Mowszą Iosielowiczem, Szmuyłą, Hercykiem, Mowszą, y wszystkiemi starszemi kahalnemi Wileńskimi, za pozwem mandatem naszym od żałujących delatorów po obżałowanych przed sąd nasz zadworny assessorski w-o x-a Lit. wyniesionym y żałobą w nim wyrażoną, mieniąc y referując sie do praw, przywilejów, ordynacyi, reskryptów, dekretów sobie służących, tak w sądach naszych zadwornych assessorskich w-o x-a Lit-o, jako y rellacyinych zapadłych, tudzież do żałujących przed inkwizycyą y po inkwizycyi decretorie uznaney y expedyowaney wyniesionych, a za onemi zaszłych dekretów remissyinych, takoż do processów y samey że inkwizycyi w roku tysiąc siedmset pięćdziesiąt piątym odbytey, oraz do całego procederu prawnego, a to do przyięcia finalney rozprawy, in principali negotio, iako już po expedyowaney inkwizycyi podług prawa et ad obloquentiam dekretów sądów naszych z całym kahałem y wszystkiemi żydami Wilenskimi należący, do utwierdzenia praw, przywilejów, ordynacyi, dekretów, spraw wieczystych y dokumentów żałującym służących, do rumowania się ze wszystkich mieysc teraz przez obżałowanych posiadanych, na ulice obżałowanym wyznaczone, do skazania pen za przestąpienie takowych wszystkich praw, do zniesienia szynków, nad przepisy dozwolone będących, y tylko we dwódziestu domach, a to na własnych ulicach, sposobem w ordynacyi y dekretach opisanym, do zakazania palenia wódek, także zabronienia handlów, mianowicie żytem, śledziami, solą, lnem, pieńką y innym zbożem, także osobnemi towarami obżałowanym do handlu niepozwolonemi, iakoto: wiciami, żelazem, blachą, ołowiem y wszelkiemi Noremberskiemi, Tureckiemi y Ołackiemi, także tytuniami, chmielami, hanyżami, winem, piwami przywożnemi, y przez się robionemi, wódkami Gdańskiemi in aliis spetiebus zrobionemi, do skassowania kramków otworżystych, oraz sklepów, nad ordynacyą y dekreta pobudowanych, wymurowanych y naymem trzymanych, a zaś w przedaży towarów tych, które obżałowanym y tylko na wyrażonych mieyscach są dozwolone, sposobem w ordynacyi y dekretach opisanym, zachowania się, nakazania do reskrypcyi y skassowania konwencyi, którą obżałowani naruszyli et in omni niedotrzymali, podług założoney w niey nullitatis cautii, do approbaty procederu ultimae instantiae et convictionis, przez żałujących na obżałowanych otrzymanego, do uznania summy lukrów prawnych tym że procederem ultimae convictionis delatorom przysądzonych, także do przysądzenia dalszych summ za szkody y utraty w prowentach mieyskich przez pomnożenie się nie należnego żydom handlu miastu poczynione; do zakazania noszenia wszystkich towarów po ulicach, klasztorach, pałacach, kamienicach, dworach, domach y przedmieściach, także z łokciem chodzienia przez żydów utriusque sexus, pod żadnym pretextem; do skassowania tak wagi prywatney na ważenie towarów, iakoteż zaboyniey, do przetapiania wosków prywatnie u siebie in praejuditium przywilejów mieyskich używanych y ustanowionych, wespół z kabakami y tandetami nienależycie, a ze szkodą miasta założonemi do obwarowania, ażeby ex fundis ulic swo, ich do iuryzdykcyi mieyskiey należeli, takoż od szlachtarni swoiey obżałowani dla rzezi bydła od miasta pozwoloney onera do miasta supportowali, a zaległe powrócili do zakazania, ażeby w żadne protekcye pańskie, senatorskie, duchowne y świeckie in oppressionem mieszczan nie wdawali się; tudzież za przestąpieniem w czym kolwiek, przez którego kolwiek żyda. lub żydowkę, ażeby kahał Wileński winom podlegał, a sobie repetitionem na przestępnym szukał, do obwarowania, ażeby towarów sobie do handlu pozwolonych y kommestybiliów przed chrześciany nie zakupowali, bydło y konie na przekupstwo y handel nie kupowali, żydów swoich na różne cła y komory, mianowicie czopowego

w-o x-a Lit., gdzie oppressyą chrześcianom czynić zwykli, niedopuszczali, także chrześcian utriusque sexus obsequia sua nie naymowali, żydów przybyłych do miasta z towarami od płacenia ad communitatem mercatorialem nie ochraniali, oraz rzemiosł in praejuditium uprzywilejowanych cechów dla chrześcian podstępnie nie obchodzili; wagi, miary y łokcie kramskie aby w dwunastu sklepach swoich zawartych do ratusza uchowane brali; do nakazania aby we wszystkim podług prawa pospolitego, ordynacyów y dekretów sprawowali się y onych przeznaczeniom ulegali, do pokarania penami ex merito actionis na obżałowanych ściągającemi się; do nadgrodzenia szkod, strat, sądzienia expensu prawnego dwakroć sto tysięcy złotych polskich, oraz tego wszystkiego wskazania, co w tey żałobie niedołączonym, a przez głos y kontrowersye dowiedzionym y wyprobowanym zostanie, salva tey żałoby melioratione, lub inney wyniesienia, a do tey łączenia. Za drugim aktoratem sławetnych Franciszka Sądeckiego, Franciszka Otrombskiego— starszych kontubernii chirurgów, medyków Wileńskich, uczciwych Michała Burharda, Michała Iorasa,—kontubernii iubilerów y złotników starszych Stefana Szablowicza, Szymona Paszkowskiego—starszych y całego zgromadzenia safianickiego: Macieja Kisielewskiego, Krzysztofa Łapińskiego— starszych y całego zgromadzenia rzezników: Andrzeja Rosiewicza, Stefana Pawłowskiego, Gotfrida Hana y całego zgromadzenia szwieckiego: Jana Pieznera— kowalskiego, Iózefa Traba—kotlarskiego, Sylwestra Zdankiewicza—miecznickiego, Iana Piotrowicza — ślosarskiego zgromadzenia starszych, y całego zgromadzenia tychże kunsztów, Andrzeja Ceyzera, Gotfrida Standersa starszych y całego zgromadzenia zamecznickiego, Antonego Łukaszewicza, Wawrzyńca Żołądkowicza – starszych y całego zgromadzenia cechu gancarskego, Michała Choldowskiego, y całego zgromadzenia cechu garbarskiego, oraz wszystkich cechów miasta naszego Wilna z starozakonnymi żydami Samuelem Wigderowiczem—rabinem, Mowszą Iosielewiczem, Szmóyłą Hereykiem, y wszystkiemi starszemi kahalnemi, tudzież ogólnie y szczególnie wszystkiemi żydami Wileńskiemi, za dekretem sądów naszych remissyinych w roku tysiąc siedmset siedmdziesiątym piątym, Apryla dwódziestego siódmego dnia, między żałuiącemi dellatorami, a obżałowanemi zaszłym y żałobą w nim wyrażoną, mieniąc y referując się do przywilejów, nadań y konfirmacyi, reskryptów, listów upominalnych, oraz do zaszłych in antecessum żałob, processów, dekretów oczewistych, niestannych, odkładowych y całego ogulnie procederu żałuiących aktorów z starszymi żydami Wilenskimi zaszłego, a mianowićie o to: iż co starsi żydzi kahału Wileńskiego, w iedney zmowie z sobą będący, protekcyą różnych osób swieckich y duchownych zasłaniający się, niepoiednokrotną kontrawersyą, dekretom, reskryptom, przywilejom, od antecessorów naszych żałuiącym aktorom nadanych, oraz listom upominalnym czynili, y do tych czas bezprzestannie czynią: przywileja, nadania, konfirmacye, żałującym delatorom służące, zuchwale znieważają, tych że żałujących aktorów do ostatniey nędzy, mizeryi y ubóstwa przywiedli, w peny y zaręki dekretami, reskryptami, listami upominalnemi udeterminowane y udecydowane złośliwie popadli, w wielkie szkody, straty y expensa prawne obżałowani starsi żydzi Wilenscy żałuiących aktorów wprowadzili, rozmaite w różnym sposobie krzywdy, szkody y uciemiężenia (iako enarrant processa y żałoby) czynili, y do tych czas czynić nie przestaią. O co tedy żałuiący delatores z obżałowanymi żydami Wileńskimi chcąc prawem czynić ante omnia, o approbatę przywilejów, listów, konfirmacyi, reskryptów, dekretów, listów upominalnych, żałuiącym delatorom służących, oraz tych że delatorów przy nadanych wolnościach przywilejach y zyskanych dekretach in omni zachowania, contra vero o skasowanie nadań, przywilejów et omnis tituli dokumentów,

in praejuditium żałuiących przez żydów ad male narrata od predecessorów naszych wyjednanych, o peny kontrawencyine dekretom, reskryptom y listom upominalnym podziałane, o peny y zaręki dekretami, reskryptami y listami upominalnemi udecydowane, o zakazanie żydom wszelkiemi rzemiosłami, rozmaitemi kunsztami bawić się, wszelakie towary przedawać, onemi kupczyć y handlować, sub paenis w przywilejach y dekretach praescriptis et confiscatione mertium, non obstante ulla resistentia aut protectione, nec non sub paenis irremissibilibus contraventionis, o skassowanie wszelkich obżałowanych petitow, o nadgrodzenie szkod, strat y wydatków prawnych, y oto wszystko co czasu prawa obszerniey dowiedziono będzie, zachowawszy tey żałoby meliorationem.— Za trzecim aktoratem rekonwencyonalnym starozakonnych Samuela Wigderowicza—rabina, Samuela Leyzarowicza, Marka Irszewicza, Wolfa Aronowicza, Abrahama Michalewicza—starszych y wszystkich żydów kahału Wileńskiego z szlachetnemi Nikodemem Przemienieckim—wóytem, Antonim Lachowiczem – burmistrzem, Janem Konczewskim—pisarzem, oraz całym magistratem, tudzież jzbą kupiecką, wszystkiemi kontuberniami, y wszystkiemi obywatelami miasta naszego Wilna, podobnież za dekretem sądów naszych remissyinych w roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątym, Apryla dwudziestego siódmego dnia, między żałującemi dellatorami y obżałowanemi zaszłym, mieniąc y referuiąc się do zaszłego hac in causa w sądach naszych zadwornych assesorskich w. x. Lit. procederu, tudzież do expedyowaney za dekretami oczewistemi tegoż sądu naszego inkwizycyi, mianowicie oto: iż co żałujący delatorowie od początku nastania swojego w państwie królestwa naszego, nietylko że od przodków naszych przed zjednoczeniem korony Polskiey z xięstwem Litewskim, ieszcze absolutnie panujących, różnemi czasy wielą wolnościami opatrzeni, y do obywatelstwa łaskawie przypuszczeni zostali, ale też y po zrzeczeniu się przez predecessorów naszych królów ichmosciów polskich na rzecz pospolitą wszechwładztwa, a zatym po nastąpioney w narodzie wolności, równie od królów już nieabsolutnych, iako też od wolney Rzeczy Pospolitey maiąc wszystkie pierwiastkowe od monarchów (iak sie namieniło) absolutnych nadania, względem nadania po różnych miastach, miasteczkach, mianowicie w miescie naszym Wilnie rozmaitych wolności zamienione y zabespieczone, do tąd bez żadney od nas y stanów Rzeczy Pospolitey dyspozycyi, y według determinacyi przywilejów, reskryptów, ordynacyi, sądów naszych relacyinych y assessorskich, oczewistych dekretów, y na wzajem między temiż żałuiącymi delatorami, a wszystkiemi obżałowanemi miasta naszego Wilna mieszczanami stanowionych ugodliwych tranzakcyi, albo konwencyi, we wszystkim zachowuiąc się y nieczyniąc w niczym obżałowanym mieszczanom Wileńskim we wszystkich tych że obżałowanych mieszczan obchodzeniach się przeszkody, w mieście naszym stołecznym Wilnie zdawna, acz z uciskiem stanu swoiego, często od obżałowanych mieszczan doświadczonym, dotąd mieszkaią, wszakże tym wszystkim przywileiom, wolnościom y nadaniom monarchów obżałowani mieszczanie miasta naszego Wilna sprzeciwiaiąc się absolutnie postępować, nie tylko że żałuiącym delatorom żydom kahału Wileńskiego wszystkie tak w utrzymywaniu handlów rozmaitemi towarami, iako też we wszystkim odięli wolności, ale też przez różne osoby, osobiste tym że żałuiącym delatorom czynią krzywdy, onych w prywatne zabieraią więzienia, odkupuiących w czasie sobie żadnym monarchów zakazem niebronnych, na rynku potrzebnych do życia rzeczy, sromotnie przez mistrza czyli onego substituta spędzać rozkazuią, o czym zupełnie imieniem żałuiących delatorów uczyniony zaświadcza manifest, na to w trzech tylko ulicach żałuiącym delatorom na twierdzy ordynacyi nayjasnieyszego króla imci Władysława

czwartego wyznaczonych, szczuple mieszczących, iakoby ciż żałuiący delatorowie w dalszych ulicach, sobie niewolnych, nad ustawą ordynacyi namienioney mieszkać mieli, obżałowani mieszczanie gwałtownie y bezdowodnie zaskarżaią, nie dostrzegaiąc w tym punkcie nakazu ordynacyi, którą obżałowany magistrat spólnie z urzędem Wileńskim grodzkim obowiązane aby z namienionym urzędem possesorów do przedania domów y kamienic nakłaniał, y chociaż oto obżałowany magistrat Wileński nie starał się, y do skutku tego nie przyprowadził, owszem przestępuiąc namienioney ordynacyi ustawę, nie tylko że permissive mieszczanom między żydami mieszkać dozwala, ale też różne pretexta wynayduiąc, z tych nawet kamienic y domów, które przez żałuiących delatorów są nabyte, gwałtownie neguią, zadłużonym delatorom żałuiącym, nie przekonawszy onych w sądzie należnym grodzkim, przez też ordynacye y wszystkie poslednieysze dekreta, przywileia, reskrypta monarchów determinowanym, kamienice y domy zaiezdżaią, wszakże mniey bacznie na wszystko obżałowanemu magistratowi żałuiących delatorów obwiniaią o przestąpienie we wszystkim ustaw tak monarchów, iako też Rzeczy Pospolitey, same nawet w żadnym punkcie tym że ustawom nieulegaiąc, wyraznie we wszystkim sprzeciwiaiąc się, nadto na większy ucisk z stanu żałuiących delatorów dla tym snadnieyszego przyspieszenia swym żądaniom skutku, wszystkich kunsztów zgromadzenia cechowe spólnie z izbą kupiecką zniosłszy się, obżałowany magistrat Wileński przeciwko żałuiącym delatorom zainstrumentował, a tym sposobem do waśni, pieni y dalszych żałuiących delatorów zniszczenia dał pobudkę, iakoż wszystkie cechowe zgromadzenia zburżywszy się, nie dla doswiadczonych od żałuiących delatorów krzywd y przeszkód w swych kunsztach, ale szczególnie ulegaiąc rozkazowi y zaleceniu obżałowanych magistratowych osób w niczym niewykraczaiących żałuiących delatorów do prawa niesłusznie pociągaiąc, a przeciwko determinacyom wszystkich przywileiów y dekretów, też zgromadzenia cechowe szczególnie z instynktu obżałowanego magistratu Wileńskiego, ażeby żałuiącym delatorom czynienie wszystkich kunsztów y w onych doskonalenie się zbronione było usilnie staraią się; żałuiący delatorowie nie tylko że żadnemu zgromadzeniu cechów w niczym przeszkodą nie są, ale bardzo małe z dozwolonych sobie rzemiosł partycypuiąc użytki, ledwo tylko ztąd sposób dostarczaiący wyżywienia miec mogą; równie ten że obżałowany magistrat w niczym dostrzegaiąc publicznego w mieście naszym Wilnie ubespieczenstwa, dozwala różnym osobom żałuiących delatorów skrzywdzać, a przez to żałuiący delatorowie według dozwolenia przodków naszych królow polskich, żadną wolnośćią cieszyć się nie są bespieczni, gdyż we wszystkim tak od obżałowanego magistratu, iako też od wszystkich gminnych obywatelów, gwałty, nachodzenie tumultami na domy y wiolencye częstokroć doswiadczaią, tym sposobem ze wszystkich maiątków swoich wycienczeni zostaiąc, nie są nawet w stanie wystarać się sposobu do ratowania się, od ostatniego zniszczenia y zguby, kiedy nawet obżałowany magistrat co rocznie na żałuiących delatorów, niby pro ornamento publico miasta naszego Wilna, po złotych sześćset wybieraiąc, opatrzenia należnego rur wodnych, które ciąg do domów y kamienic żałuiących delatorów maiąc, nie czyni, przezco żałuiący delatorowie nie tylko że nie dla wygody ustawiczney, ale też w czaśie często nadarżaiących się w tym że naszym Wilnie konflagrat, a to z przyczyny niedostatku wody, do uchronienia się od upadku niemałego z tąd maią uszkodzenia, a obżałowany magistrat Wilenski, będąc obowiązany z wybierania takowey summy w czasie calculum zdawać, nigdy w tym zadosyć nieuczynił, owszem obracaiąc tę summę na własne prywatne użytki, dopomnienia się oto żałuiących delatorów za naymnieysze wykroczenie rozumią; podobnym że sposobem wszyscy kupcy tegoż miasta naszego Wilna,

chcąc żałuiącym delatorom wszystkich zabronić handlów, wzieli to iako za nayprzyzwoitszy pretext, że dla tego całe zgromadzenie kupieckie do upadku przyszło, iż żałuiącym delatorom zarówno z obżałowanymi mieszczanami we wszystkim używać wolności iest od monarchów dozwolono. Które oskarzenie mieszczan, iako się na widok okazuie, żé z niesprawiedliwych pobudek nastało, tak też tym końcem y zamiarem od obżałowanych iest użyte, ażeby całe żałuiących zgromadzenie z miasta naszego Wilna wyrugowane było; w nadmienionych zatym krzywdach wszystkich żałuiący delatorowie, idąc stopniem prawa pospolitego dozwolonym, udawszy się do zwierzchney sądów naszych zadwornych Litewskich iuryzdykcyi, y w tym że sądzie chcąc z obżałowanymi prawem czynić, ante omnia, obwarowania żałuiącym delatorom całemu zgromadzeniu żydom Wilenskim względem wolnego obywatelstwa w mieście naszym Wlinie stołecznym od wszystkich tumultów, gwałtów, wiolencyi y bezpieczenstw przez mieszczan tegoż miasta Wilna często dopełnionych, securitatem zdrowia, życia y wszelkich maiątków, utwierdzenia wszystkich przywilejów, nadań, dekretów, reskryptów, ordynacyi et omnis tituli in partem żałuiących delatorów służących tranzaktów, mianowićie zapisu ugodliwego w roku tysiąc siedmset czterdziestym drugim, Marca dwódziestego dziewiątego dnia datowanego, na wzaiem żałuiącemi delatorami, a wszystkiemi mieszczanami Wilenskiemi stanowionego, na twierdzy których nakazania, ażeby mieszczanie Wileńscy w niczym przeszkody nie czynili, y onym w żadnym punkcie w handlach nieuszkadzali, uznania, calculum z summy co rocznie przez obżałowany magistrat od żałuiących delatorów wybieraney, iako nie na publiczną ozdobę miasta, ale na prywatne użytki dotąd obracaiącey się, nakazania, ażeby magistrat według obowiązku wszystkich przywileiów y własney konwencyi publicznego w mieśćie Wilnie dostrzegał bespieczenstwa, oraz nakazania, iżby magistrat rur wodnych należyte opatrzenie czynił y wody dostarczał, a zaś które dotąd z tey przyczyny żałuiący delatorowie poniesli szkody, wszystkich nadgrodzenia, a na te expensa prawnego sto tysięcy złotych etiam praevio iuramento przysądzenia, nadgrodzenia szkod, strat, oraz tego wszystkiego co czasu prawa deducetur salva żałoby melioratione—iako te żałoby z pozwu mandatu autentycznego y dekretu sądów naszych remissyinego w roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt piątym, Aprila dwudziestego siódmego dnia między żałuiącymi delatorami a obzałowanymi zapadłego, do kancellaryi naszey dekretowey zadworney assesorskiey w-o x-a Lit-o oddanych de tenore suo w ten nasz dekret są ingrossowane, tak za onemi prenominatae partes ad invicem przed sądem naszym zadwornym assesorskim w-o x-a Lit-o instituerant actionem. W którey sprawie dnia dziesiątego Novembra, roku wyż na dacie wyrażonego, My król, za potrzebowaniem od aktorów, beneficium iuris godziny, którą tymże aktorom wedle prawa użyczywszy, do dalszego terminem prawnym tey sprawy przywołania odłożyliśmy. Tegoż roku dnia dwudziestego drugiego Nowembra post expirationem horae y po kontrowersyach od starszych żydów kahału Wileńskiego o użyczenie beneficium iuris godziny, in contra od magistratu miasta naszego Wilna o uchilenie oney nawzaiem wnoszonych, ponieważ dwóma dekretami oczewistemi sądów naszych, iednym roku tysiąc siedmset pięćdziesiąt szóstego, Februaryi czwartego dnia, drugim tysiąc siedmset siedmdziesiąi piątego, Apryla dwódziestego siódmego dnia, bez żadnych dylacyi, godzin, obmów y munimentów determinowana iest in principali rozprawa, zaczym My król, inhaerendo wzwyż wzmienionym dekretom, uchiliwszy żądaną godzinę, proceder między stronami nakazaliśmy. In procedendo, tegoż dnia, My król, aktorat szlachetnego Franciszka Sądeckiego y całego gminu y pospólstwa miasta naszego Wilna, iako też różnych cechów z karty setney

iedynastey, z regestrów magdeburskich, do wpisu y aktoratu szlachetnego magistratu Wilenskiego na karcie siedmnastey w tych że regestrach magdeburskich będącego, z którego ninieysza przypadła sprawa, przyłączywszy iterum proceder między stronami nakazaliśmy. In procedendo, tegoż roku dnia pierwszego Decembra, My król aktorat starszych żydów kahału Wilenskiego z karty setney szesnastey z regestrów magdeburskich do wpisu y aktoratu szlachetnego magistratu y całego miasta naszego Wilna na karcie siedmnastey, w tych że regestrach magdeburskich będącego, z którego ninieysza przypadła sprawa, przyłączywszy iterum iterumque proceder nakazaliśmy. In procedendo eodem anno mense et die, My król, przez panów rad y urzędników w sądach naszych zadwornych assesorskich w-o x-a Lit-o zasiadających, powyżey wyrażone aktoraty wespół z żałobami do nich należącemi w iedno złączywszy y skombinowawszy w samey sprawie, po oczewistych y dostatecznych między stronami aktoraty swoie maiącemi, to iest: od szlachetnego magistratu izby kupieckiey y wszystkich cechów, oraz całego pospólstwa miasta naszego Wilna, in praesentia szlachetnego Xawerego Stefaniego—radcy Wilenskiego, szlachetnych Fraubena y Franciszka Sandeckiego, delegowanych od tegoż miasta plenipotentów, przez urodz. Iózefa Fergisa—rotm. powiatu Upitskiego y Antoniego Modzelewskiego — komornika Smolensk. od starszych żydów y całego kahału Wileńskiego, w obecności starszych kahalnych przez urodz. Iózefa Szyszłę, stolnika xięstwa Inflantskiego y Iózefa Miłosza—krayczego Kowienskiego, zaczowszy od dnia dwódziestego drugiego miesiąca Nowembra roku bieżącego, usque ad datam superius expressam przez produkta y repliki nawzaiem in principali wnoszonych kontrowersyach, y po przeczytaney w zawartym sądu naszego kole inkwizycyi y wizyi, za dekretami sądów naszych, iednym w roku tysiąc siedmset pięćdziesiąt trzecim, Octobra ósmego dnia, drugim roku tysiąc siedmset pięćdziesiąt czwartego Nowembra szesnastego dnia ferowanemi, przez w. w. Dominika Suchodolskiego—regenta w-o x-a Lit-o, pisarża grodzkiego powiatu Wołkowyskiego y Ignacego Łopacińskiego—sędziego grodzkiego Bracławskiego, w roku tysiąc siedmset pięćdzieśiąt piątym Apryla dwódziestego piątego dnia, hac in causa expedyowanych, w zachodzących między temiż stronami kwestyach y sporach, a pod kognicyą sądu naszego podanych, następne czyniemy wyroki: A nayprzód co do przeznaczenia siedliska dla żydów w miescie naszym Wilnie, lubo od szlachetnego magistratu y wszystkich chrześćian obywatelów tegoż miasta naszego Wilna, produkuiąc ordynacyą, czyli medya adinventa przez kommissarzów sławney pamięći przodka naszego Władysława czwartego wyznaczonych ułożone, a przez tegoż nayjaśnieyszego Władysława czwartego reskryptem, w roku tysiąc sześćset trzydziestym trzećim, miesiąca Lipca dwódziestego szóstego dnia w Wilnie datowanym, in toto approbowane, y w tenże reskrypt ingrossowane, wydzielające na osadę dla żydów trzy ulice, iedną od swiętego Mikołaja aż do Niemieckiey ulicy z obu stron, drugą Żydówska zowiącą się, trzecią Iadkową y na tych że ulicach domów y kamienic wiecznośćią nabywania dozwalające, tudzież dwu dekreta oczewiste, ieden sądów kommissarskich roku tysiąc sześćset trzydziestego szóstego, Junij dwódziestego dnia ferowany y w tym że roku Septembra trzeciego dnia podobnież przez nayiasnieyszego Władysława czwartego utwierdzony, drugi sądów naszych relacyinych roku tysiąc sześćset czterdziestego czwartego Decembra szesnastego dnia zapadły, a nakazanie, iżby żydzi w mieście naszym Wilnie nie więcey iak tylko w trzech ulicach, powyższemi dekretami y ordynacyą wyznaczonych, mieszkania swe rozciągali, a z innych ulic iżby rugowanemi byli, y sądu naszego dopraszano się, iednak ponieważ zwyż produkowanych munimentów tak ordynacyi roku tysiąc sześćset trzydziestego

trzeciego Lipca dwódziestego szóstego dnia reskryptem przez nayiasnieyszego antecessora naszego Władysława czwartego utwierdzoney, mieszczanie się żydom w miescie naszym Wilnie na trzech ulicach, iedney od s-o Mikołaia aż do Niemieckiey ulicy z obu stron, drugiey Żydowska, trzećiey Jadkowa zwanych, nakazuiącey, y na onych skupowanie lub zamianę lub też innym sposobem na wieczność nabywania domów y kamienic tym że żydom determinuiącey, a nim takowe domy y kamienice zostaną nabyte, wolność mieszkania w tych wszystkich mieyscach, na których podówczas ciż żydzi lokowali się, zachowuiącey, iako też z dekretu kommissarskiego w dacie roku tysiąc sześćset trzydziestego szóstego Junij dwódziestego dnia ferowanego, prócz wyż wzmienionych ulic, na mieszkanie żydom determinowanych, pięć tyłów kamienic z Niemieckiey ulicy onym przyległych, y całą kamienicą Brzostowskich do skupienia tym że żydom przeznaczaiącego, przytym z dekretu relacyinego sub actu roku tysiąc sześćset czterdziestego czwartego Decembra szesnastego dnia, do powyższych ordynacyi odwołuiącego się; y ażeby żydzi nie więcey kamienic y domów mieysc w Wilnie, iak tylo ile podówczas we trzech ulicach im wydzielonych znaydowało się, nieskupionych utrzymywali, oraz iżby urząd zamkowy Wileński z magistratem mieyskim też wszystkie domy zweryfikował zalecaiącego, a do skupienia przez żydów kamienic y domów w ulicach im wyznaczonych, termin do lat dwudziestu pięciu zamierżaiącego, w takowym przećiągu czasu iżby urząd zamkowy spólnie z magistratem Wilenskim possessorów kamienic y domów nieskupionych, praevia taxa do sporządzenia skłaniał nakazuiącego, zupełnie sąd nasz został obiaśnionym, iż takowe wszelkie ustawy y wyroki dekretów względem umieszczenia żydów na pomienionych trzech ulicach, im wydzielonych, y z powodu licznego rozmnożenia się żydówstwa, y z przyczyny niechętney przez dziedziców mieszkań na owych ulicach mianych przedaży nigdy w ostateczną exekucyą nie weszli y weyść nie mogły, o czym y pod rokiem tysiąc sześćset czterdziestym piątym Marca dziesiątego dnia, za dekretem sądów naszych relacyinych przez urząd magistratowy Wileński czyniona rewizya opowiadaiąca, iż tyle w tych trzech zaznaczonych ulicach domów wszystkich trzydzieści dwa znaydowało się, z tych iedynastu nie było skupionych, w domu zaś iednym z nabytych mieściło się po kilkanastu żydów gospodarżów, a naywiększa liczba była zasiedlonych żydów na Zamkowey, Biskupiey ulicach, nadto siedmnaście domów w niedozwolonych ulicach posiadali, y pod rokiem tysiąc siedmset pięćdziesiąt piątym Apryla dwódziestego piątego dnia za dekretem sądów naszych assessorskich przez w. w. urzędników expedyowana inkwizycya y wizya, że kamienice y domy na pomienionych trzech ulicach dla żydów przez ordynacye y dekreta osadzie zadeterminowanych wszystkie prawie w zadzierżeniu przez różnych possesorów tak duchownego, iako y swieckiego stanu, znaydzione zostały, a zaledwo kilka do dziedzictwa żydów przynależały poświadczaią, z których to takowych zaświadczeń ponieważ jasny iest wywod, że ani tak licznie rozmnożonych y zasadzonych w miescie naszym Wilnie żydów w tych trzech ciasnych wyż wzmienionych ulicach, umiescić, ani też zniewolić dziedziców do koniecznego wyprzedania się z mieszkań w owych ulicach mianych bez złamania prawa kardynalnego, swoią własnością, iako chcąc każdemu obywatelowi rządzić dozwalającego, niemożna, a ponieważ y przywilejem nayiaśnieyszego przodka naszego Zygmunta Trzeciego, w roku tysiąc pięcset dziewięćdziesiąt trzećim miesiąca Czerwca pierwszego dnia konferowonym, wolność żydom sadzenia się w kamienicach y domach szlacheckich w mieście naszym Wilnie będących, y onych u szlachty nabywania nadaną y przywilejem nayiasnieyszego Władysława Czwartego w roku tysiąc sześćset trzydziestym trzećim Februaryi dziewiętnastego dnia też wol-

ność dla żydów potwierdzaiącym, nadto ieszcze trzy ulice w mieście Wilnie na osadę tym że żydom przeznaczono, y ponieważ żądaiąc stany zgromadzone przez konstytucyą tysiąc szescset trzydziestego trzeciego roku sub titulo libertas comertiorum w-o x-a Litt-o, ażeby wszelkie handle w kramach y domach w mieście naszym Wilnie żydom prowadzić dozwolono, nie wzbroniły im wszędzie wolnego mieszkania, nadto ponieważ y z samey konwencyi między obywatelami chrześcianami miasta naszego Wilna, a starszemi żydami w roku tysiąc siedmset czterdziestym drugim Marca dwódziestego dziewiątego dnia zawartey, y tegoż roku Julij trzydziestego dnia w trybunale głównym w-o x-a Litt-o przyznaney, żydów przy tych samych osadach, iakie pod owym czasem mieli, zachowuiącą, niepodobność w trzech ćiasnych ulicach dopiero zamknięćiu dowodzi się. Zaczym my król z wyżwzmienionych uwag y przyczyn, biorąc miarę przywilejów nayiasnieyszych przodków naszych sławney pamięci Zygmunta Trzeciego, roku tysiąc piecset dziewiędziesiąt trzeciego, Czerwca pierwszego dnia y Władysława Czwartego, roku tysiąc sześćset trzydziestego trzećiego Februaryi dziewiętnastego dnia, tudzież konwencyi pod rokiem tysiąc siedmset czterdziestym drugim, Marca dwódziestego dziewiątego dnia zawartey, oraz stosuiąc się do samey sprawiedliwośći, wszystkim żydom w całym miescie naszym Wilnie na przedmieściach onego, wyłączaiąc tylko dwie ulice publiczne iedną od Ostrey Bramy aż do katedry, drugą od Trockiey bramy aż do Swiętego Jana rozciągaiące się, osadzać się, domy y kamienice od różnych osob nabywać, lub za kontraktami doczesnie dzierżeć y w onych bez żadney od miasta przeszkody mieszkać dozwalamy, a w nabytych wiecznością domach y placach pustych, ażeby się żydzi murowali, też mury dachówką pokrywali, z drzewa zaś napotym nic stawić nie ważyli się, przykazuiemy. Gdzie by zaś na wyłączonych powyżey dwóch publicznych ulicach puste place, lub stare mury w rozwalinach być się okazały, a w takowych mieyscach żydzi nowe erekcye murow dla siebie wystawiać, lub nowo przybyli osadzać się żądali, tedy w takowym razie ażeby zezwolenia magistratu Wilenskiego zasięgali, a magistrat za rozpoznaniem iż takowy mieszkaniec ozdobę miastu y użytek przynosić może, ażeby wydania konsensu na pismie od siebie onemu niezaprzeczał, y takowy konsens w akta swoie wprowadził, decernimus; bez otrzymanego zaś konsensu od magistratu, ażeby odtąd żydzi na pomienionych dwóch wyłączonych publicznych ulicach osadzać się, ani żadnych kamienic domów kupować, ani też naymować pod żadnym pretextem nie ważyli się, sub paenis zakazuiemy. A zaś do daty niniejszey ieżeli by się znaydowały na tych dwóch publicznych ulicach kamienice, przez żydów wiecznośćią legalnie nabyte y zapossydowane, ich własności zachowuiemy.—Co do handlów rzemiosł y innych wolności, lub podobnież od szlachetnego magistratu y wszystkich chrześcian obywatelów miasta naszego Wilna, stawaiąc z temiż samemi munimentami idque ordynacyą w roku tysiąc sześćset trzydziestego trzeciego Lipca dwódziestego szóstego dnia, przez nayjaśnieyszego antecessora naszego reskryptem konfirmowaną, oraz z dekretami kommissarskiemi y relacyinym, tudzież konwencyą między miastem a żydami na wzaiem zawartą, superius de data et actu wzmienionemi, o rozdystyngwowanie, iakich starozakonni żydzi handłów y rzemiosł używać powinni, a iakich nie, u sądu naszego żądano,—iednak ponieważ konstytucya tysiąc sześćset trzydziestego trzećiego roku, pod tytułem Libertas commertiorum W-o x-a Lit-o zaświadcza, że dla tego stany w-o x-a Lit-o żądały wszelkich handlów w kramach y w domach w mieście naszym Wilnie żydom dozwolenia, ażeby snadnieyszy mieli przystęp, gdyż praetia rerum in immensum auctą wielką w Rzeczy Pospolitey przyniosły, y że takowy punkt Libertas commertiorum nayiaśnieyszy predecessor nasz Wła-

dysław czwarty, podówczas panuiący, za przybyciem do Wilna, dekretem swoim uspokoić przyobiecał, po którey konstytucyi ponieważ nastała ordynacya, czyli media adinventa przez komissarzów ad hunc actum zesłanych ułożone, przez tegoż nayiaśnieyszego Władysława czwartego reskryptem utwerdzone, przepisuiące dla żydów obręb wolności w utrzymywaniu handlów, rzemiosł y szynków, y oraz iżby ciż żydzi kramów otwartych po wysciu lat dziesięćiu nie mieli zastrzegaiące, tudzież późnieysze dekreta, równie kommissarskie, roku tysiąc sześćset trzydziestego szóstego Iunij dwódziestego dnia determinuiący opłatę sześćset złotych każdorocznie przez żydów dla miasta, za uwiększone onym nie co wolności, iako też relacyiny roku tysiąc sześćset czterdziestego czwartego Decembra szesnastego dnia, po wyisciu lat dziesięciu ordynacyą zaznaczonych otwieranie kramów ieszcze do pięciu lat proroguiący, do powyższey ordynacyi odwołuiące się dystynkcyą tych że handlów y rzemiosł, oraz zamiar szynków dla tych że żydów poczyniły, z powodztwa których dystynkcyi ponieważ skutek nie tylko przez same wyż wzmienione munimenta, ale też nie przerwanie przez wszystkie przywileia od nayiaśnieyszych antecessorów naszych Iana Kazimierza, Michała, Jana trzeciego, Augusta drugiego y Augusta trzeciego, idque ieden sub data roku tysiąc sześćset czterdziestego dziewiątego, Februaryi dziewiątego dnia, drugi roku tysiąc sześćset szesdziesiąt dziewiątego Decembra czwartego dnia, trzeći roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt szóstego Februarii dwódziestego ósmego dnia, czwarty roku tysiąc siedmset trzynastego Marca czwartego dnia, piąty roku tysiąc siedmset trzydziestego ósmego Maja dwódziestego ósmego dnia, w ostatku od nas króla w roku tysiąc siedmset siedmdziesiąt szóstym Decembra siedmnastego dnia żydom Wileńskim wydane, ad praesens u sądu naszego produkowane, zawsze był od czasu do czasu zawieszany, a tym samym wyraznie się probuie, że ustawy przez wyż pomienione ordynacyą y dekreta, do okoliczności tylko owego czasu stosowane były, a przeto dotąd exekucyi nie wzięły. Demum ponieważ sama konwencya roku tysiąc siedmset czterdziestego drugiego, Marca dwódziestego dziewiątego dnia między tymiż stronami zawarta, podobneż dystynkcye w części czyniąc nie wiekuistego nie zadeterminowała, a zatym gdy takowe wszystkie rozrządzenia nie stałego y trwać na zawsze maiącego nie postanowiwszy, dawały przyczyny nieskończonych sporów y niszczących miasta procederów, a starozakonnym żydom przez przywileje y konstytucye do mieszkania w mieście Wilnie przyiętym stały się przeszkodą, równie do gruntownych y ozdobę w miescie czyniących osiadłości, iako też do powszechney y użytki miastu przynosić mogący industryi, zaczym my król zamykaiąc wszelkie powodztwa do procederu, a stosuiąc się równie do przywilejów nayiaśnieyszych predecessorów naszych, iednego Zygmunta trzećiego, roku tysiąc pięcset dziewięćdziesiąt trzećiego Czerwca pierwszego dnia, handle y kuple rozmaite w mieście naszym Wilnie starozakonnym żydom dozwalaiącego,—drugiego Władysława czwartego, roku tysiąc szescset trzydziestego trzećiego Februaryi dziewiętnastego dnia, również wołności w handlach iako innym mieszczanom Wileńskim nadaiącego, iako też do konstytucyi roku tysiąc sześćset trzydziestego trzeciego, wszelkie handle w domach y kramach w mieśćie Wilnie bez żadney excepcyi y dystynkcyi dozwolenia dla żydów żądaiącey, oraz do konstytucyów annorum tysiąc sześćset ośmdziesiąt piątego y tysiąc sześćset dziewiędziesiątego, pod tytułem pogłówne żydowskie, securitatem osob et commertiorum zabespieczaiących,— wszystkim starozakonnym żydom w mieście naszym stołecznym Wilnie mieszkaiącym, prowadzenia publicznie wszelkich y wszystkich w ogólności handlów, używania rozmaitych kunsztów y rękodzieł, utrzymywania szynków y propinacyi, bez żadney od obywatelów chrześcian dystynkcyi y w

naymnieyszym punkcie excepcyi, w całym mieście naszym Wilnie y przedmieściach onego, prócz wyłączonych powyższym wyrokiem naszym dwóch publicznych ulic, iedney od Ostrey Bramy aż do Katedry, drugiey od Trockiey Bramy aż do kościoła st-o Jana rozciągaiących się dozwalamy, w tych iednak kamienicach które wiecznością przez starozakonnych żydów na wyż wzmienych dwóch ulicach publicznych do daty ninieyszego dekretu naszego, okażą się bydź nabyte, a wyrokiem powyższym sądów naszych przy własności ich zastawione, tym że żydom dziedzicom szynki utrzymywać permittimus, oraz ażeby szlachetny magistrat Wileński y wszyscy chrześcianie, obywatele miasta naszego Wilna, wszelkich produktów wszystkim starszym żydom w mieście y na przedmieściach mieszkaiącym, tak na rynku, iako też y na ulicach publicznych kupować y przedawać nie bronił, praecavemus; nadto co do rzemiosł ażeby przez rzemieslników różnego rodzaiu, dotąd znayduiących się, inni odtąd przybyli y wchodzący w maystrowstwo, rzemiosła iakiego nie wprzód one sprawować mogli, aż pierwiey przed examinatorami z magistratu wyznaczonemi, bądź żydami, bądź chrześcianami, okażą zdatność y umieiętność swoią, y za okazaniem swiadectwo od magistratu na piśmie otrzymaią, praesenti decreto nostro postanawiamy, a udziałem takowey dla żydów wolności, iżby równą z onych iako y z innych obywatelów miasta naszego Wilna w publicznych swoich y ozdobę miastu przynoszących potrzebach, znaydowało użyteczność, przeto wszystkim starozakonnym żydom w mieście naszym Wilnie y na przedmieściach onego, tak dziedziczne osiadłości swe maiącym, iako też za kontraktami różnemi domy y kamienice od iakiegokolwiek bądź stanu possyduiącym y na potym osiadać y mieszkać mogącym, ażeby odtąd według przywileiów, miastu Wilnowi służących, do równego znoszenia wszelkich pod iakim kolwiek tytułem ciężarów mieyskich w czasach spokoynych y krytycznych wyniknąć mogących, oraz do poprawy murów publicznych y bruków, uporządzienia wszelkich narzędziów od ognia, stawienia w miescie swiatła, utrzymowania garnizonu mieyskiego, reparowania bram, ratusza y tego wszystkiego, cokolwiek ozdobę miastu użytek przynosić może, wspólnie ze wszystkiemi mieszczanami należeli y od onych się nigdy nie wyłamywali, nakazuiemy. Żeby zaś przez niesłuszne narzucenia takowych składek, tak od szlachetnego magistratu Wileńskiego, iako też od kupców, oraz cechów miasta naszego Wilna, dla tych że żydów nie działo się pokrzywdzenie, przeto aby szlachetny magistrat Wilenski nie wprzód determinował też składanki, aż przez publiczną sessyą okaże konieczną onych potrzebę, która skoro na tey że sessyi za prawdziwą uznana zostanie, w ówczas ażeby ten że szlachetny magistrat o takowych potrzebnych składankach obwieszczaiąc chrześcian, obwieścił zarazem y żydów, a ci ażeby z pomiędzy siebie osoby delegowane zesłali na ratusz, gdzie zastawieniem się tak od kupców y od różnych cechów, iako też od żydów wybranych osób, ażeby tenże magistrat w proporcią maiątku, handlu, rzemiosł, szynków y innych wolności utrzymywanych, tak na obywatela chrześcianina, iako też y na żyda gospodarza równą składankę rozdyspartymentował, y w ów cały dyspartyment na wszystkich gospodarzów chrześcian y żydów uczyniony, do akt swoich podał, y w każdym składanek czasie zawsze podawał; kahał zaś takową składankę przez sessyą udeterminowaną, a przez szlachetny magistrat rozdyspartymentowaną, iżby zupełnie od żydów wybrał, y do kassy publiczney mieyskiey, praevia od tegoż szlachetnego magistratu quietatione, niezawodnie importował, a szlachetny magistrat ażeby też wybrane składanki non in commodum suum, lecz na potrzeby publiczne całego miasta obracał, sub paenis waruiemy. A ieśli by na dopłatę, przez innych obywatelów chrześcian dopełniaiącą się, większą na któregoż żydów mieszkanca ten że szlachetny

magistrat narżucał składankę, w takowym razie wolność tym że żydom udania się do sądu naszego zadwornego assesorskiego y w tym że sądzie etiam uzyskania, nayprędszey z szlachetnym magistratem rozprawy przeznaczamy, a za dowiedzeniem u sądu w takowym punkcie przeź żydów skargi, że szlachetny magistrat Wilenski nie tylko zwróceniem nadto wybraney składki, lecz ieszcze przykładney karże z wyroków tegoż sądu wyznaczyć się maiącey, uledz ma, ostrzegamy. Gdyby zaś wszyscy obywatele miasta naszego Wilna, tak chrześćianie, iako y żydzi, importuiący na potrzeby tegoż miasta składanki, równie o percepcie, iako y expensie tych ze wyłożonych składanek, per consequens y wszystkich dochodów mieyskich gruntowne mieli zawiadomienie, a przeto słodzili wszystkie nie naprożno dzwigane ciężary, więc ażeby szlachetny magistrat Wilenski każdorocznie ze wszelkiey percepty do kassy mieyskiey wchodzącey, y expensy z tey że kassy wyłożoney, publicznie na ratuszu przed mieszczanami kalkulował się, z takowego okulkulowania brał od miasta kwietacyą, determinuiemy. A że ninieyszym wyrokiem naszym żydzi pociągnieni zostali do dzwigania zarówno wszelkich ciężarów mieyskich, więć znosząc odtąd obowiązek opłaty do miasta sześciu set złotych polskich dekretem y konwencyą anterius przepisany, od onego tych że żydów Wileńskich na zawsze uwalniamy, y oraz ażeby ciż żydzi, tak w różnych kunsztach y rzemiosłach bawiący się, do cechów mieyskich, iako też kupcy y rzemieslnicy ex re handlów y robot do żadnych podatków bydłem, mięsem, pieniędzmi et sub quorumque titulo wybierać się mogących, prócz powszechnych składanek, wyżey determinowanych, przez szlachetny magistrat y wszystkich obywatelów chrześćian pociąganemi niebyli, waruiemy, z tym iednak zastrzeżeniem, ażeby w mieście naszym Wilnie kupuiący y przedaiący wszelkiego rodzaiu zboża, miary ratuszowey publiczney nie zaś własney prywatney używali, tudzież z niey sprawiedliwie utrzymywali; przytym ażeby browarów do palenia wódek, robienia miodów y piwa w samym mieście Wilnie, równie mieszczanie, iako y żydzi odtąd nie mieli, pod winami nieuchronnemi nakazuiemy. Co wszystko animadwersyi y baczności szlachetnego magistratu Wilenskiego podaiemy, a iako takowe urządzenie, udzielaiące wolność żydom, bez zamiaru y dystynkcyi, do wszelkich handlów y kunsztów ma istotny cel, iżby ciż żydzi stali się publico y miastu użytecznemi, więć gdyby między gminem żydów próżniactwem bawiących się niebyło, postanowiamy, ażeby kahał Wilenski onych, ieśli by się znaydowali, do wszelkich prac, rzemiosł, rękodzieł y zarobków niewolił, a od tych ieśli by się wyłamywali, podówczas ażeby ten że kahał za dodaniem sobie od szlachetnego magistratu pomocy, takowych próżniaków y do żadnych kunsztów y pracy niebiorących się, z miasta Wilna, z przedmieściów onego, nieomieszkanie rugował, sub paenis nakazuiemy. Co się zaś tycze czyszczenia ulic y ochędóstwa w domach żydowskich, ponieważ y ten punkt ku powszechney potrzebie miasta zmierża, więć ażeby wszyscy żydzi, tak ulice na których maią swoie siedliska czyscili, iako też same mieszkania w ochędostwie utrzymywali, pod ukaraniem przez szlachetny magistrat każdego mieszkańca, przed którego by kamienicą czyli domem ulica lub też same mieszkanie onego oczyszczone nie było, winą pieniężną złotych polskich dwóch ad usum publicum tyle, ile razy to dostrzeżonym będzie przykazuiemy, a dla dostatecznieyszego powyższych wyroków naszych w rozdyspartymentowaniu składanek wyexekwowania, rewizyą wszystkich kamienic y domów przez żydów w mieście naszym Wilnie y na przedmieściach onego, równie za prawami wieczystemi, iako y za różnemi kontraktami doczesnie possydowanych, z dokładem samych żydów gospodarzów z inwentowaniem potrzebną bydź uznaiemy. Którą to rewizyą ażeby szlachetny magi-

strat Wilenski przez delegowane osoby od siebie za niedziel dwadziescia od daty teraznieyszego dekretu omnino sporządził, y oną w aktach mieyskich zaoblatował, oraz równie w czas następny ażeby takowa rewizya każdorocznie przez magistrat czyniona y do akt wciągana była decernimus. A ponieważ przez nineysze determinowanie nasze wszyscy żydzi, równie z chrześcianami, co do potrzeb publicznych miasta naszego Wilna z possesyów swoich, tak dziedzicznych, iako też za wszelkiemi prawami y kontraktami dzierżanych, znosić maią ciężary y powinnosci; zaczym my król in casu sprzeciwienia się w którym kolwiek punkcie teraznieyszemu dekretowi naszemu, tak przez starozakonnych żydów, w mieście naszym Wilnie y na przedmieściach onego mieszkaiących, iako też przez szlachetny magistrat y wszystkich obywatelów tegoż miasta naszego Wilna proiudicatione o kontrawencyą vigore praw narodowych sąd nasz zadworny assessorski wielkiego xięstwa Litewskiego naznaczamy. W ostatku żadnych pen, win, expens prawnych na żadną nie uznawaiąc stronę, lecz post satisfactionem in omni temuż dekretowi naszemu żałoby, processu y cały generaliter proceder hac in causa zaszły kassujemy, umarżamy, y z akt eliminować dozwalamy, na sprzeciwiaiących się zaś temuż dekretowi naszemu zarękę, ważność rzeczy wynoszącą, penamque personalis infamiae zakładamy, ad haec inkwizycyą, za dekretami sądów naszych w roku tysiąc siedmset piędziesiąt piątym miesiąca Apryla dwódziestego piątego dnia w ninieyszey sprawie, przez w. w. urzędników expedyowaną, iako post finalem in omnibus punctis między proceduiącemi stronami praesenti dekreto nostro disjudicationem, spaliwszy testymonium kancellaryi naszey dekretowey względem tey że inkwizycyi wydane, kassuiemy. My tedy król do pomienioney supliki iako słuszney łaskawie się skłoniwszy, zwysz wyrażony dekret z xiąg przyrzeczonych metryki w-o x-a Litt-o per extraktum autentice stronie potrzebuiącey wydać, y dla większey wagi pieczęć wielkiego xięstwa Litewskiego przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w kancellaryi naszey metryk wielkiego xięstwa Litewskiego, dnia dwónastego miesiąca Pazdziernika, roku panskiego tysiąc siedmset dziewiędziesiąt trzećiego, panowania naszego trzydziestego roku. U tego oczewistego dekretu podpisy przy wycisnioney na kustodyi pieczęći, a poniżey adnotacya temi wyrażaią się słowy: Kazimierz Konst. hrabia Plater kanclierz w-o x-a Litt-o L. S. Za sprawą iw. ip. Kazimierza Konstantego z Broelów y dawnych państwa Rzymskiego Unnenskich hrabiów Platera, podkanclerzego w-o x-a Litt-o, Jnflanskiego, Dawgeliskiego, Wolpienskiego starosty, Grzegorz Kaczanowski —metrykant w-o x-a Litt-o. Extrakt dekretu oczewisto między magistratem Wileńskim, a żydami ferowanego tysiąc siedmset dziewiędziesiąt trzećiego roku—który to dekret za podaniem do akt, iest w xięgi ziemskie woiewodstwa Wilenskiego przyięty y wpisany.

Изъ книги Виленскаго земскаго суда № 4236, 1795 г. л. 973—986.

№ 244.—1795 г. Января 15.

Прошеніе Литовскихъ евреевъ къ князю Репнину о томъ, чтобы ихъ судили въ гродскомъ и земскомъ судѣ, а не магистратскомъ и чтобы они были освобождены отъ податей и резолюція на эту просьбу.

Roku tysiąc siedmset dziewiędziesiąt piątego, miesiąca Maja trzynastego dnia.

Przed aktami ziemskiemi wojewodztwa Wileńskiego—stanąwszy osobiście starozakonny Ieremiasz Nochimowicz—syndyk kahału Wileńskiego, notę do iaśnie oświeconego xiążęcia Mikołaja Repnina—generała woysk y wielu honorów y orderów kawalera Rossyiskich, w daćie intus wyrażoney, pisaną, wespół z rezolucyą na onę, po rusku extendowaną do akt podał, któ-

rey w sonancyi własney tak noty, jako y rezolucyi tenor następuiący.—Седмнадесятого Генвара тысяча седмсотъ девятдесятъ пятаго.—Сіятельнѣйшій князь.—Настала уже власть Ея Императорскаго Величества Россійской Монархини надъ Литвою и Польшею, гдѣ мы жительствуемъ и процессія соотвѣтствуетъ Россіи. А нынѣ насъ Польская коммиссія и протчіи присутствія притисняютъ разными поборами, не сравнивая разположенія взысканіевъ богатаго зъ убогимъ. Мы узнавъ великодушіе Вашего Сіятельства къ намъ совершенно подданымъ обществомъ Гроденскимъ и Виленскимъ всенижайше и покорнѣйше просимъ; первое, отъ властій великодушныхъ Вашего Сіятельства милостей и Матерней Ея Императорскаго Величества, ко всемъ россіянамъ щедроты, неизбѣгая установленіевъ во вновъ изображаемыхъ податій присудствіями положенныхъ, стараемся крайне, по случаю нынешней революціи, чинить то, что и прежде, по установленію нашему дѣлано было, только уменша зъ насъ лишней прывилегіи магистратовъ; ибо въ революцію мы крайне разоренны, и оставить благоволити на сколько времени нынешняго взысканія и отъ намѣренія сердецъ польскихъ жителей, такъ они чрезвычайно на насъ сердиты въ случаяхъ какихъ нибудь вздоровъ, то чтобъ еврей съ евреемъ судимъ былъ въ нашемъ кагалѣ и до магистратовъ мы бы дѣла не имѣли. Въ разсужденіяхъ ссоры съ польскими жителями, теперъ поддаными Россіи, то подвергаемъ себя суду называемому гроду и земскому правленію, а не магистрату. Також всенижайше просимъ дозволити въ корчмахъ шинковати и въ крамахъ товары продавати, безъ излишняго взысканія, до поправленія разоренія намъ причиненнаго. На что ожидая столь Вашего Сіятельства о семъ повелѣнія, подданыи есмы съ истиннымъ Высокопочитаніемъ нижайшія рабы, Виленскіи старшій кагальной,—Мовша Ошеровичъ, и Мовша Вольфовичъ;—Гроденскіи старшіи, кагальной Шмуйла Айзиковичъ и Шмойла Янкеловичъ и все общество Виленское и Гроденское и протчихъ.—U tey noty niżey na maryginesie data.—Пятнадцатаго Генвара, тысяча седмсотъ девятдесятъ пятого года. Rezolucya na tęż notę na drugiey stronicy arkusza takowa w Russkim pismie:—Съ приказанія учрежденнаго въ Великомъ княжествѣ Литовскомъ генерала-губернатора Его Сіятельства князя Николая Василевича Репнина на сію прозбу объявляется.—Понеже въ слѣдствіе изданныхъ отъ Его Сіятельства универсаловъ и манифеста, узаконенія, учрежденія въ великомъ княжествѣ Литовскомъ существовавшія, остаются на томъ основаніи, какое было до послѣдняго мятежа, то и евреи, прозьбу сію употребляющіе, должны и могутъ остатся при тѣхъ же самыхъ своихъ правахъ, какими пользовались до послѣдняго мятежа. А что касается до остановленія податей съ нихъ слѣдующихъ, то оныхъ какъ обвязанностей такихъ, которымъ подверженны всѣ обыватели, сложитъ съ нихъ и остановить не можно. Въ Городно двадцать четвертаго Генваря тысящнаго седмсотнаго девятдесятого пятаго года. U tey rezolucyi pieczęći żadney niema, podpiś zaś takowy w ruskim piśmie y iednoręcznym charakterem wyraża się: Бригадіеръ и кавалеръ Иванъ Русановъ. Za podaniem tey noty wespół z rezolucyą, powyższą przez starozakonnego Ieremijasza Nohimowicza, syndyka kahalnego; iest do xiąg ziemskich woiewodztwa Wilenskiego wspólnie z tąż rezolucyą przyięta y wpisana.

Изъ актовой книги Виленскаго земскаго суда № 4235, 1795 г., листъ 337—8.

№ 245.—1795 г. Ноября 11.

Прошеніе старшинъ госпитальнаго братства Виленскаго кагала объ освобожденіи отъ подымнаго сбора двухъ домовъ, купленныхъ братствомъ для госпиталя.

Roku tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt szóstego, miesiąca Februaryi pierwszego dnia.

Przed aktami kancellaryi trybunalskiey w imieniu y powadzę Nayiaśnieyszey Imperatorowey—samowładnącey wszech Rossyi, stawaiąc osobiście, starozakonny Abraham Iosielowicz memoriał w rzeczy szpitala żydowskiego podany y z zapisaną na nim rezolucyą i. w. Tormassowa—generał-maiora wóysk Imperatorskich, do akt podał, którego memoriału w akta wprowadzonego treść następna:

«Iaśnie wielmożny panie, a panie naymiłościwszy dobrodzieiu! Starsi bractwa szpitalnego kahału Wileńskiego, gdy od niepamiętnych wieków maiąc szpital dla ubogich y chorych na Iatkowey ulicy, przy kramach żydowskich położony, który równie iako y wszystkie chrześcianskie szpitale od wszelkich podatków publicznych y prywatnych zawsze był uwolniony, a że w roku przeszłym tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartym jasnie wielmożny generał-major de-Knoryng, komendę w mieście Wilnie maiący, zapobiegaiąc zarazy od szpitalu wyniknąć mogącey, przenieść go na odległym mieyscu udysponował. A tak w prędkim czasie zadość czyniąc tey zaszłey dyspozycyi, naiowszy ledwo na rok ieden dworek za Wileńską bramą y tam że chorych y ubogich utrzymaliśmy, a tym czasem o wiekuisty szpital czyniąc staranie, dwa dworki na odległym mieyscu po Zawalu, ieden pod numerem trzechsetnym czterdziestym ósmym, a drugi pod numerem trzechsetnym czterdziestym szóstym, od dziedziców wiecznoscią nabywszy, nie małym kosztem szpital wyporządziliśmy. Zaczym ponieważ rząd kraiowy do przeszłego roku sam przez się władaiący, zawsze oświadczał troskliwość nad nędzą, ubogię y domy szpitalne od podatków publicznych, mianowicie podymnego, uwalniał, którey to litościwey słodyczy y po dziś dzień nędza ubogich skazuie, więc tey że samey względney litości żebrzemy od j. w. pana miłościwego dobrodzieja dla nędznych ubogich swoich, aby wyż wzmiankowane dwa dworki zakupione, a na szpital obrócone, iak od podatków publicznych, iako y prywatnych raz na zawsze uwolnić raczył y żeby z taryffy podatkowey wykassowane być mogły, o którą litość żebrząc z nayglębszym uszanowaniem piszemy się j. w. pana, a pana naymiłościwszego dobrodzieja nayniżsi podnożki».

U tego memoryału podpisy supplikuiących takowe: Abraham Iosielowicz, Uryasz Iudelowicz, Hosel Ickowicz, Hirsz Azikowicz—starsi bractwa szpitalnego. Na boku data dnia iedynastego Nowembra tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt piątego roku. Wyrazy zaświadczenia kancellaryi j. w. generała w tych słowach: Zgodno z autentykiem. Szymon Malewski,—et na drugiey stronicy rezolucią iaśnie wielmożnego Tormassowa—generał-maiora, z podpisem onego w takich wyrazach: Na przesłany memoryału tego autentyk jaśnie oświecony xiążę generał-gubernator Litewski uwolnił dwa domy wyrażone, zaięte na szpital, od opłaty podatku do skarbu do dalszego swego w tey mierze urządzenia. Dnia piątego według kalendarza Ruskiego, a szesnastego według kalendarza Rzymskiego Ianuaryi tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt szóstego, Alexander Tormassow. Który to memoryał, za podaniem do akt, w xięgi trybunalskie przyięty y wpisany.

Изъ книги Главнаго Литовскаго Трибунала, № 185 за 1795—1797 гг. л. 105.

Конецъ XXIX-го тома.

I.

УКАЗАТЕЛЬ

ЛИЧНЫХЪ ИМЕНЪ.

А.

Б.

В.

Г.

Е.

Ж.

З.

И.

I.

К.

Л.

М.

66

Н.

О.

П.

Р.

С.

Т.

У.

Ф.

Х.

Ц.

Ч.

Ш.

Щ.

Э.

Ю.

Я.

Ѳ.

II.

УКАЗАТЕЛЬ

ГЕОГРАФИЧЕСКИХЪ НАЗВАНІЙ.

А.

Б.

В.

Г.

Д.

Ж.

З.

И.

I.

К.

Л.

М.

Н.

О.

П.

Р.

С.

ИЗДАНІЯ
ВИЛЕНСКОЙ КОММИССІИ ДЛЯ РАЗБОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ.

а) Акты:

Томъ I. Акты Гродненскаго земскаго суда. Вильна, 1865 г., стр. XXIV, 377. Ц. 1 р., пересыл. за 2 ф.

— II. Акты Брестскаго земскаго суда. Вильна, 1867 г., стр. X, 361. Ц. 1 р., пересыл. за 2 ф.

— III. Акты Брестскаго гродскаго суда. Вильна, 1870 г., стр. XX, 418. Ц. 1 р. 50 к., пересыл. за 3 ф.

— IV. Акты Брестскаго гродскаго суда. Вильна, 1870 г., стр. LXIV, 615. Ц. 2 руб., пересыл. за 4 ф.

— V. Акты Брестскаго и Гродненскаго гродскихъ судовъ. Вильна, 1871 г., стр. XLI, 440, пересыл. за 3 ф

— VI. Акты 1) Брестскаго гродскаго суда (поточные); 2) акты Брестскаго подкоморскаго суда; 3) акты Брестской магдебургіи; 4) акты Кобринской, магдебургіи и 5) акты Каменецкой магдебургіи. Вильна, 1872 г. стр. LXIX, 593, 77. Ц. 2 р. 50 к., пересыл. за 4 фунта.

— VII. Акты Гродненскаго гродскаго суда. Вильна, 1874 г., стр. XIV, 600, 80. Ц. 2 р. 50 к., пересыл. за 4 фунта.

— VIII. Акты Виленскаго гродскаго суда. Вильна, 1875 г., стр. XXV, 652 и 82. Ц. 2 р. 50 к., пересыл. за 3 ф.

— IX. Акты Виленскаго земскаго суда, магистрата, магдебургіи и конфедераціи. Вильна, 1878 г., стр. XXI, 591 и 57. Ц. 2 р., пересыл. за 3 фунта.

— X. Акты Виленскаго магистрата и магдебургіи. Вильна, 1879 г., стр. XXXVIII, 592 и 48. Ц. 2 р., пересыл. за 3 ф.

— XI. Акты Главнаго Литовскаго трибунала. Вильна, 1880 г., стр. XLI, 545 и 69. Ц. 2 р., пересыл. за 3 ф.

— XII. Акты Главнаго Литовскаго трибунала. Вильна, 1883 г., стр. XL, 651 и 67.

— XIII. Акты Главнаго Литовскаго трибунала. Вильна, 1886 г., стр. XII, 480. Ц. 1 р. 50 к., пересыл. за 3 ф.

— XIV. Инвентари XVI столѣтія. Вильна, 1888 г., стр. XXIV, 702 Ц. 2 руб., пересыл. за 3 фунта.

— XV. Декреты Главнаго Литовскаго трибунала. Вильна, 1888 г., стр. XI, 552 Ц. 2 р.

— XVI. Документы, относящіеся къ исторіи церковной уніи въ Россіи. Вильна, 1889 г., стр. CLII, 701. Ц. 2 р. 50 к.

— XVII. Акты Гродненскаго земскаго суда. Вильна, 1889 г., стр. LXIII, 500. Ц. 2 р.

— XVIII. Акты о копныхъ судахъ. Вильна, 1891 г., стр. LXII, 578. Ц. 2 р.

— XIX. Акты, относящіеся къ исторіи бывшей Холмской епархіи. Вильна, 1892 г., стр. CLXXVI, 405. Ц. 2 р.

Томъ XX. Акты, касающіеся города Вильны. Вильна, 1893 г., стр. CCXXVI, 668. Ц. 3 р.
— XXI. Акты Гродненскаго земскаго суда Вильна, 1894 г., стр. XL, 416. Ц 2 р
— XXII. Акты Слонимскаго земскаго суда. Вильна, 1895 г., стр. LXIV, 471. Ц. 2 р.
— XXIII. Акты Холмскаго гродскаго суда. Вильна, 1896 г., CCXIV, 399. Ц 2. р.
— XXIV. Акты о боярахъ. Вильна, 1897 г., стр. XLIV, 547. Ц. 3 р.
— XXV. Инвентари и разграничительные акты. Вильна, 1898 г., стр. XXXII, 632. Ц. 2 р. 50 к.
— XXVI. Акты Упитскаго гродскаго суда. Вильна, 1899 г., стр. L, 595. Ц. 2 р. 50 к.
— XXVII. Акты Холмскаго гродскаго суда. Вильна, 1900 г., стр CXXX, 407. Ц. 2 р. 50 к.
— XXVIII. Акты о евреяхъ. Вильна, 1901 г., стр. LVI, 439. Ц. 2 р. 50 к.
— XXIX. Акты о евреяхъ. Вильна, 1902 г., стр. L, 539. Ц. 2 р. 50 к.

б) Отдѣльныя изданія:

1. Ревизія королевскихъ пущъ въ б. Великомъ Княжествѣ Литовскомъ Григорія Воловича, 1559 г. Вильна, 1867 г., стр. V. 381. Ц. 1 р., перес. за 2 ф.
2. Краткія таблицы для исторіи и хронологіи, Н. Горбачевскаго. Вильна, 1867 г., стр. IV, 49 объяснительный текстъ (17 таблицъ). Ц. 50 к., пересылка за 1 фунтъ.
3. Ординація королевскихъ пущъ въ лѣсничествахъ б. Великаго Княжества Литовскаго, 1641 г. (Подлинникъ съ русскимъ переводомъ и алфавитнымъ указателемъ). Вильна, 1871 г., стр. XVIII, 325. Ц. 1 р., пересылка за 1 фунтъ.
4. Алфавитный указатель къ II, III, IV и V томамъ актовъ Виленской Археографической Коммиссіи. Вильна, 1872 г., стр. 165. Ц. 60 к., перес. за 1 ф.
5. Алфавитный указатель къ ревизіи пущъ Григорія Воловича. Вильна, 1873 г., стр. 125. Ц. 40 к., пересылка за 1 фунтъ.
6. Писцовыя книги Пинскаго староства, Лаврина Войны, 1561—6 г. Часть I и II, стр. X, VIII, 421, XVI, 599, 140, съ русскимъ переводомъ и алфавитнымъ указателемъ. Вильна, 1874 г. Ц. 5 р., пересылка за 5 ф.
7. Ревизія Кобринской экономіи. 1563 г. Вильна, 1876 г., стр. XII, 387 и 86, 1 снимокъ. Ц. 1 р. 50 к., пересылка за 2 фунта.
8. Писцовая книга Гродненской экономіи (XVI столѣтія) въ двухъ частяхъ. Ч. I. Вильна, 1881 г., стр. XXIII, 502. Ц. 2 р., пересылка за 3 ф.—Ч. II. Вильна, 1882 г., стр. 606. Ц. 2 р.
9. Писцовая книга Пинскаго и Клецкаго княжествъ—Станислава Хвальчевскаго. 1552—1555 гг. Вильна, 1884 г., стр. XXXII, 714, 1 снимокъ. Ц. 2 р. 50 к.
10. Сборникъ палеографическихъ снимковъ съ древнихъ грамотъ и актовъ, хранящихся въ Виленскомъ Центральномъ Архивѣ и Виленской Публичной Библіотекѣ. Вып. I (1432—1548 гг.). Вильна, 1874 г. in folio стр. VIII, 45, XXX листовъ снимковъ (59 номеровъ). Ц. 4 р.

Примѣчаніе: Всѣ вышепоименованныя изданія состоятъ въ распоряженіи Управленія Виленскаго Учебнаго Округа, хранятся и продаются въ Канцеляріи Округа.